UMYOS'09

POSTER BİLDİRİLER

1. ULUSLARARASI 5. ULUSAL MESLEK YÜKSEKOKULLARI SEMPOZYUMU'2009

1st INTERNATIONAL 5th NATIONAL VOCATIONAL SCHOOLS SYMPOSIUM'09

"KÜRESEL GELİŞMELER IŞIĞINDA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE FIRSATLAR VE GELECEK"

"OPPORTUNITIES AND FUTURE IN TECHNICAL AND VOCATIONAL EDUCATION IN THE LIGHT OF GLOBAL DEVELOPMENTS"

27-29 MAYIS 2009

MAY 27-29, 2009

KONYA

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ KADINHANI FAİK İÇİL MESLEK YÜKSEKOKULU

UMYOS'09

1.ULUSLARARASI 5.ULUSAL
MESLEK YÜKSEKOKULLARI SEMPOZYUMU

1st INTERNATIONAL 5th NATIONAL
VOCATIONAL SCHOOLS SYMPOSIUM'09

Editörler:

Doç.Dr. Osman AKANDERE

Öğr.Gör. Turgut AYTEN

Öğr. Gör. Yıldırım AKYOL

Öğr. Gör. Dr. Ali Osman ÇIBIKDİKEN

27 - 29 MAYIS 2009

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
ALAEDDİN KEYKUBAT YERLEŞKESİ
SÜLEYMAN DEMİREL KÜLTÜR MERKEZİ
HALİL CİN KONFERANS SALONU

ONURSAL BAŞKAN
Prof. Dr. Süleyman OKUDAN-S.Ü. Rektörü

SEMPOZYUM BAŞKANI
Doç. Dr. Osman AKANDERE-S.Ü. Kadınhanı Faik İçil MYO Müdürü

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. A.Dinçer BEDÜK
S.Ü. Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Şefik BİLİR
S.Ü. Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Kürşat TURGUT
S.Ü. Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Nuri YAVRU
S.Ü. Meslek Yüksekokulları Koordinatörü
Prof. Dr. Sebahattin BALCI
İst.Aydın Üni.Rektör Yar.
YÖK-MYO Geliş. Alt Kom. Başkanı

Doç. Dr. Osman AKANDERE
S.Ü. Kadınhanı Faik İçil MYO Müdürü
Sempozyum Başkanı
Prof. Dr. Süleyman YALDIZ
S.Ü. Teknik Bilimler MYO Müdürü
Prof. Dr. Tahir AKGEMCİ
S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü
Prof. Dr. H.Kürşat GÜLEÇ
S.Ü. Beyşehir MYO Müdürü
Prof. Dr. Novruz ALLAHVERDİ
Teknik Eğt. Fak. Elek. ve Bilgisayar Böl Başkanı
Otto BAUER
TEGEV Başkanı

Nüket ATLI İÇİL
Kadınhanı Faik İçil MYO Eğitim Danışmanı
İçil Ailesi Temsilcisi
Öğr. Gör. Turgut AYTEN
Kadınhanı Faik İçil MYO Müdür Yardımcısı
Öğr. Gör. Yıldırım AKYOL
Kadınhanı Faik İçil MYO Müdür Yardımcısı
Kerim SAĞIR
Kadınhanı Faik İçil MYO Sekreteri
Öğr. Gör. Dr. Ali Osman ÇIBIKDİKEN
Öğr. Gör. Gamze İLKER T
Öğr. Gör. Metehan TEMİZEL

SEMPOZYUM SEKRETARYASI
Öğr. Gör. Turgut AYTEN, Öğr.Gör. Yıldırım AKYOL, Kerim SAGIR MYO Sekreteri,
Öğr. Gör. Sebahattin AKKUŞ, Öğr.Gör. Dr. Ali Osman ÇIBIKDİKEN,
Öğr.Gör. Ali Barış ÖZTÜRK, Öğr. Gör. Gamze İLKER T
Öğr. Gör. Metehan TEMİZEL
Sempozyum Görsel Tasarım: Öğr. Gör.Dr. A.Gani ARIKAN

ONUR KURULU
Prof. Dr. Yusuf Ziya ÖZCAN-YÖK Başkanı
Osman AYDIN-Konya Valisi
Ahmet BÜYÜKAKKAŞLAR-AKP Konya Milletvekili
Orhan ERDEM- AKP Konya Milletvekili
Tahir AKYÜREK-Konya Büyükşehir Belediye Başkanı
Prof. Dr. Süleyman OKUDAN-S.Ü. Rektörü
Tahir BÜYÜKHELVACIGİL –TSE Yönetim Kurulu Başkanı-Konya Sanayi Odası Başkanı
Recep KONUK-Konya Şeker San. Tic. A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı
Bekir DUVARCI- Konya Esnaf ve Sanatkarlar Odası Birlik Başkanı
Davut ULUS-Konya Çimento San. A.Ş. Genel Müdürü

DANIŞMA KURULU
Prof. Dr. Durmuş GÜNAY-YÖK Yürütme Kurulu Üyesi
Prof. Dr. Sebahattin BALCI- İst.Aydın Üni.Rektör Yar.-YÖK-MYO Geliş. Alt Kom. Başkanı
Prof. Dr. A.Dinçer BEDÜK –S.Ü. Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Şefik BİLİR-S.Ü. Rektör Yardımcısı
Prof. Dr.Kürşat TURGUT-S.Ü. Rektör Yardımcısı
Prof. Dr.NuriYAVRU-S.Ü. Meslek Yüksekokulları Koordinatörü
Prof. Dr. Tahir AKGEMCİ-S.Ü. Sos.Bil.Ens.Müdürü
Tahir BÜYÜKHELVACIGİL- TSE Yönetim Kurulu Başkanı-Konya Sanayi Odası Başkanı
Tahir AKYÜREK-Konya Büyükşehir Belediye Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÇIPAN-Konya İl Kültür Müdürü
Dr. İsmet SÖZEN-YÖK ISOV İcra Kurulu Başkanı
Otto BAUER-TEGEV Başkanı
Seyit TÜRKMEN-Nurpa A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı
Memiş KÜTÜKCÜ-Hidrokon Ltd.Şti.Yönetim Kurulu Başkanı
Ahmet GÖZEN-Konya Çimento Genel Müdür Yrd.-Hazır Beton Genel Müdürü

BİLİM KURULU

Prof. Dr.Ahmet Cevat Acar
Prof. Dr.Mustafa Acaroğlu
Prof. Dr.Füsun Akaya
Prof. Dr.Tahir Akgemci
Prof. Dr.Numan Akman
Prof. Dr.Ahmet Aksoy
Prof. Dr.Hayati Aktaş
Prof. Dr.Erol Alaçam
Prof. Dr.Ahmet Alkan
Prof. Dr.Novruz Allahverdi
Prof. Dr.Ahmet Altınel
Prof. Dr.Kemal Altınışık
Prof. Dr.Serdar Altınok
Prof. Dr.Aristomenis Antoniadis
Prof. Dr.Ramazan Arı
Prof. Dr.Ahmet Arslan
Prof. Dr.Ersan Aslan
Prof. Dr.Tamer Ataoğlu
Prof. Dr.H.Hüseyin Atar
Prof. Dr.Mehmet Ayan

Prof. Dr.Mehmet Emin Aydın
Prof. Dr.Mehmet Babaoğlu
Prof. Dr.Mehmet Bayrak
Prof. Dr.Nikolaos Bilalis
Prof. Dr.Şefik Bilir
Prof. Dr.Fatih Mehmet Botsalı
Prof. Dr.Saim Boztepe
Prof. Dr.Birol Bumin
Prof. Dr.Şaban Çalış
Prof. Dr.Adnan Çelik
Prof. Dr.Remzi Çetin
Prof. Dr.Kerim Çınar
Prof. Dr.Fikret Demir
Prof. Dr.Adem Elgün
Prof. Dr.Hüdaverdi Erer
Prof. Dr.İsmet SÖZEN
YÖK ISOV İcra Kurulu Başkanı
Prof. Dr.Sait Gezgin
Prof. Dr.Orhan Gökçe
Prof. Dr.Adnan Görür

Prof. Dr.Yaşar Bedii Gövenç
Prof. Dr.İnan Güler
Prof. Dr.Handan Gülce
Prof. Dr.Hasan Kürşat Güleş
Prof. Dr.Musa Gürsel
Prof. Dr.Tefaruk Haktanır
Prof. Dr.Cevat İnal
Prof. Dr.Yaşar Kaltakcı
Prof. Dr.Recep Kanıt
Prof. Dr.Saim Karakaplan
Prof. Dr.Mustafa Karakaya
Prof. Dr.S.Rıdvan Karluk
Prof. Dr.M.Kemal Kıymık
Prof. Dr.Saim Koçak
Prof. Dr.Hüseyin Kurt
Prof. Dr.Mevlüt Mülayim
Prof. Dr.Cennet Oğuz
Prof. Dr.Osman Okka
Prof. Dr.Mustafa Önder
Prof. Dr.M.Musa Özcan

Prof. Dr.Mustafa Özcan
Prof. Dr.Zekai Özdemir
Prof. Dr.Kaan Karabulut
Prof. Dr.Ahmet Özkağnıcı
Prof. Dr.Kadircan Özkan
Prof. Dr.Anız Özmerzi
Prof. Dr.Ayhan Öztürk
Prof. Dr.Kadir Pekmez
Prof. Dr.Bayram Sade
Prof. Dr.Selahattin Sarı
Prof. Dr.Haluk Hadi Sümer
Prof. Dr.Cevdet Şeker
Prof. Dr.Ulvi Şeker
Prof. Dr.Şerif Şimşek
Prof. Dr.Tevfik Tekeli
Prof. Dr.Mahmut Tekin
Prof. Dr.Mustafa Temiz
Prof. Dr.Şakir Tuncer
Prof. Dr.Kürşat Turgut
Prof. Dr.Selman Türker

Prof. Dr.Faruk Ünsaçar
Prof. Dr.Çağatay Ünüsan
Prof. Dr.Adem Şen Ünver
Prof. Dr.Ömer Üre
Prof. Dr.Süleyman Yaldız
Prof. Dr.Nuri Yavru
Prof. Dr.Ramazan Yıldırım
Doç. Dr. Alp Önder Yıldız
Doç. Dr. Enver Aydoğan
Doç. Dr. Catalin Dumitras
Doç. Dr. Ahmet Kalender
Doç. Dr. Yüksel Kan
Doç. Dr. Aura Mihai
Doç. Dr. Başak Solmaz
Doç. Dr. Nayden Vasilev
Dr. Azer Allahverdiyev
Dr.Dababrata Chowdhury
Dr.Alina Dragomir
Dr.Anastasia Vouyouka

Küreselleşme ve bilişim teknolojilerindeki sürekli gelişim, 21. yüzyılda görev yapacak iş gücünden beklentileri değiştirmiştir. Bunun sonucunda teknolojiyi anlayan, yorumlayan, uygulayabilen, verimli ve kaliteli mal ve hizmet üretebilen iş gücüne ihtiyaç artmıştır. Diğer bir ifadeyle yeni bir "insan merkezli kalkınma modelinin" gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Teknoloji ve bilimin hızla geliştiği ve bilgi patlamasının yaşandığı günümüzde ülkemizin gerek batı ülkelerindeki gelişmişlik ve kalkınma düzeyine ulaşabilmesi ve gerekse girmeye çalıştığımız Avrupa Birliği'ne uyum sağlaması; nitelikli insan gücü ve kaynakların yerinde ve zamanında kullanılmasıyla mümkündür. Ulusal kalkınmamızın en büyük hedeflerinden biri gelişmiş ülkelerdeki mesleki ve teknik eğitim oranını sağlamaktır.

Genç ve dinamik bir nüfus çoğunluğuna sahip ülkemizin nitelikli mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı bir eğitim sistemiyle, rekabet gücünü artırarak bu yarışa katılması ve başarılı olarak dünyanın en gelişmiş ülkeleri arasında yer alması gerekmektedir. Uluslararası rekabet koşullarına uyum sağlayabilecek, mal ve hizmetlerin üretiminde görev alacak iş gücünün yetiştirilmesinde bugüne kadar uygulanmakta olan yaklaşımlardan daha farklı yaklaşımlara ihtiyaç duyulmuştur.

Teknolojide yaşanan hızlı değişme ve gelişim, pazarların küreselleşmesi, iletişimin artması, bilgi alış verişinin ve ulaşımın kolaylaşması, serbest ticaret engellerinin kaldırılması yolundaki gelişmeler, ülkelerin ulusal ekonomilerini etkilemiş ve rekabeti ön plana çıkarmıştır. İşletmelerin ürettikleri çok çeşitli mal ve hizmeti zamanında ve kaliteli olarak teslim etmek konusunda daha duyarlı olmaları, teknolojiyi anlayan, yorumlayan, uygulayabilen, verimli ve kaliteli mal üretebilen yüksek nitelikli iş gücünü, kaynakların etkili ve verimli kullanımını, en az kaynak kullanarak en çok yarar sağlama ilkesinin hayata geçirilmesini ön plana çıkarmıştır.

Üniversiteler bilgi üretmenin yanında toplumun ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirmekle görevlidir. Bu nedenle her türden mesleğe insan gücü sağlamaya çalışırlar. Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin gerek nicelik ve gerekse nitelik olarak yeterli bir düzeyde olmadığı bilinen bir gerçektir. Büyüyen Türkiye ekonomisinin uluslararası pazarlarda rekabet gücünün yükseltilmesi ancak gelişmiş meslek yüksekokulları ve bunların yetiştirdiği nitelikli teknikerlerle mümkün olabilecektir.

İyi eğitilmiş, endüstrimizin ihtiyaçlarına uygun özelliklerde bilgi ve beceriye sahip mesleki ve teknik ara insan gücüne ihtiyacımız her geçen gün giderek artmaktadır. Ülkemizde sanayi ve hizmet sektörüne istenilen kalitede ara elemanlarını "Meslek Yüksekokulları" yetiştirmektedir

Üniversitemizin her yönüyle güzide bir meslek yüksekokulu olan Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu tarafından 27-29 Mayıs tarihlerinde gerçekleştirilecek olan *Küresel Gelişmeler Işığında Mesleki ve Teknik Eğitimde Fırsatlar ve Gelecek"* ana temalı 1. Uluslararası 5. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu ile meslek yüksekokullarının sorunlarının tartışılması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi ile bu okullarda görev yapan akademik personelin bilimsel araştırma ve çalışmalarının, sanayi ve hizmet sektörüne duyurulması amaçlanmıştır.

Bu güne kadar ulusal boyutta gerçekleştirilen Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulumuz tarafından düzenlenen bu sempozyum ile uluslararası bir boyut kazanmıştır. Böylece; ülkemizdeki meslek yüksekokulları, uluslararası platformlarda benzer nitelikte eğitim ve öğretim yapan mesleki ve teknik okul ve kurumlara tanıtılacak ve iş birliği imkânlarını geliştirilecektir. Bunun yanında Meslek Yüksekokullarında yeniden yapılanmanın söz konusu olduğu bir süreçte, bununla ilgili uluslararası uygulamalar ve yönetim modellerinin konuşulmasını ve tartışılmasını sağlayarak, ulusal düzeyde başlatılan yeniden yapılanma çalışmalarına yeni boyutlar ve hareketlilik getirilecektir.

Selçuk Üniversitesi olarak böyle büyük bir organizasyona ev sahipliği yapmaktan ve sempozyum vasıtasıyla yurt içinden ve yurt dışından Konya'mıza ve üniversitemize gelen bütün katılımcıları misafir etmekten onur duyduğumu ifade ediyor ve bu vesile ile bütün misafirlerimize hoş geldiniz diyorum.

1.Uluslararası 5.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu'nun başarılı geçmesi temennisiyle sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Süleyman OKUDAN
Selçuk Üniversitesi Rektörü

Globalization and continuous development in information technology in 21st century has changed expectations of the manpower. As a result, the need of manpower that can understand, interpret and apply the technology and can produce best quality goods and service efficiently has been increased. In other words, the necessity of a new "people-centred development model" has emerged

Today, in our world where technology and science has been growing rapidly and information explosion has been experienced, it is possible for our country to use qualified manpower and resources efficiently in proper way and time in order to reach the development level of both western countries and the European Union we try to participate in. One of the greatest goals of national development is to provide vocational and technical education rate of developed countries.

Our country with young and dynamic population should take part among the developed countries by increasing its competitive power to join the competition and to be successful with qualified vocational and technical based education system. Different approaches which has been applied so far are needed on training manpower that are to suit international competition conditions and to be worked in good and service production.

The rapid change in technology and development, globalization of markets, increase in communication, easy information exchange and transportation, developments on removing the barriers of free trade, has affected the national economy of countries and competition has taken over.

Since the businesses become more sensitive on delivering their wide variety of good and service they produced in good quality has taken over the high qualified manpower that can understand the technology, interpret, apply and produce high quality goods, using the resources efficiently and the principle of use least resource and produce more.

Universities are responsible for educating the manpower that public need besides producing information. Therefore, they try to provide any kind of manpower for any profession. It is a fact that vocational and technical education in Turkey is not in a sufficient quantity and the quality level. To increase the competitiveness of Turkey's growing economy in international markets will be possible with qualified Vocational Higher Schools and qualified technicians educated from these schools.

The need of well educated middle level staff equipped with vocational and technical information and skill to respond to the requirements of our industry has been increasing day by day. It is known that “Vocational Schools of Higher Education” have educated the middle level staff to industry and service sectors in demanded quality in our country.

Discussing the problems of Vocational Schools of Higher Education and developing the solution proposals and to announce the scientific investigations and studies done by the academic staff of these schools to industry and service sectors are aimed with 1st International 5th National Vocational Schools of Higher Education Symposium (UMYOS'09) “Opportunities and Future on Vocational and technical Education in the light of Global Developments” is going to be prepared by Kadınhanı Faik İçil Vocational High School of Higher Education which is an outstanding Vocational Higher School in every aspects of our University on 27th-29th May.

The Vocational Schools of Higher Education Symposium which held in national extent up to this day gained an international scope with this symposium prepared by Kadınhanı Faik İçil Vocational High School of Higher Education. Thus, Vocational Schools of Higher Education in our country will be introduced to vocational and technical colleges and institutions in international platform which are training on similar fields, and cooperation opportunities will be developed. Besides, the symposium will bring new dimensions and activity to re-establishment studies started in our country by obtaining the discussion of international applications and management models of Vocational Education in the process of re-establishment of vocational education in vocational Colleges.

It is an honour to host such a great organisation and all of the participants come to Konya and our university from other cities and abroad because of the symposium as Selcuk University Kadınhanı Faik İçil Vocational School of Higher Education, and I would like to say Wellcome to our guests.

I would like to give my best regards and to wish successful 1st International 5th National Vocational Schools of Higher Education Symposium.

Prof. Dr. Süleyman OKUDAN
Selcuk University Rector

Gelişmiş ülkeler, sanayinin gereksinim duyduğu iş gücünü, uluslararası deneyimlerden faydalanarak kendi dinamiklerine göre oluşturdukları mesleki teknik öğretim ile karşılamaktadırlar. Küreselleşen dünyada ülkemiz ekonomisinin uluslararası pazarda rekabet gücünün arttırılması, nitelikli teknik eleman yetiştirmek ile mümkün olacaktır. Eğitimde etkinlik ve verimlilik için, sanayi ile eğitim kurumları arasındaki uyum ve amaç birlikteliği çok önemlidir.

Ülkemizde mevcut Meslek Yüksekokullarının yükseköğrenim sistemi içerisindeki payı düşüktür. Gelişmiş ülkelerde meslek yüksekokullarının yükseköğrenim sistemi içindeki payı %40-%60 arasında değişirken bu oran Türkiye için ancak %29 civarındadır. Bu durum, "Türk Yükseköğretim sisteminin doğal büyüme alanı Meslek Yüksekokullarıdır" gerçeğini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Bilginin ve bilgi teknolojisinin giderek önem kazandığı çağımızda, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinin kültürel, sosyal ve ekonomik gelişmeye çok büyük katkılarda bulunduğu yadsınamaz bir gerçektir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sanayi ve hizmet sektörlerindeki en önemli sorunlarından birisi " nitelikli eleman" eksikliğidir. Söz konusu eleman, işçi ile mühendis, yönetici ve idari personel arasında yer alan elemandır. Bu nitelikli eleman istihdamı ile sanayi ve hizmet sektörlerinde verim ve kalite artmaktadır.

Üniversitelerin temel amacı; evrensel boyutta bilim ve teknoloji çalışmalarına katkıda bulunmanın yanı sıra, eğitim-öğretimin sonunda fertleri meslek sahibi yapmak şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu hedefler doğrultusunda genç bireylerin çevreleri ile uyumlu, verimli ve üretken olmaları eğiticilerin hedefini teşkil etmektedir. Eğitimde, gençlerin sorumluluk alabilen, yaratıcı düşünme yetisiyle donatılmış, değişime hızla uyabilen, problem çözebilecek, iletişim kurmakta hızlı ve yetenekli, takım halinde çalışabilme özelliğinde, işbirliğine yatkın teknolojiye kolay ayak uydurabilen bireyler olmaları hedeflenmektedir. Bu tanıma uyan elemanlardan bir kısmı ön lisans eğitimi alarak, meslek yüksekokullarında (MYO) yetiştirilerek sanayide yerlerini almaktadırlar.

Özde "nitelikli insan gücü" yetiştirmek amacıyla kurulan, diğer bir ifade ile öğrencilerini herhangi bir meslek alanına yönelik eğiten ve mesleki beceri kazandırma çabası içinde olan meslek yüksekokulları bu misyonunu tam anlamıyla gerçekleştirebilmekte midir? Meslek Yüksekokulları'nın hedeflerini gerçekleştirme konusundaki başarısı; büyüme ve gelişmeye dönük hazırlık çalışmalarında, sağlıklı yapılanma için gerekli tüm ön çalışmaların ve gelişme stratejilerinin en küçük ayrıntılarına kadar planlanması ve belirlenen ihtiyaçların gerçekleştirilmesinde en uygun yöntem ve araçların kullanılması ile sağlanabilecektir.

Ülkemizde son yıllarda yeni üniversitelerin kuruluşu ile birlikte çok sayıda yeni meslek yüksekokulunun da Türk Yüksek Öğretim Kurumları arasında yerini alacağı bir gerçektir. Durum böyle olunca birçok sorun da otomatik olarak karşımıza çıkmaktadır. Meslek yüksekokullarında karşılaşılan sorunlar, özellikle bazı ilçe ve beldelerdeki okulların alt yapılarının yeterli olmaması, okullara yeterli öğretim elemanı sağlanamaması, mevcut elemanların da yüksek öğretimin diğer birimlerine (fakülte, yüksekokul) geçmek istemesi, meslek yüksekokullarının öğrencilere yeterli sosyal ve kültürel aktiviteyi sağlayamayan yörelere açılması, ki bu faktör öğretim elemanının da daha merkezi bir yere gitmek istemesine yol açmaktadır, gerçek anlamda meslek yüksekokulları ile iş dünyası ilişkisinin kurulamaması, öğretim elemanlarının endüstriyel deneyimlerinin yeterince arttırılamaması vb şeklinde sıralanabilir.

Meslek Yüksekokullarındaki yeniden yapılandırma bu sorunları çözmeye yönelik olmalıdır. Meslek Yüksekokulları yapılandırılırken, temel olarak sanayi sektörünün gereksinim duyduğu nitelikli elemanı yetiştiren, doğrudan uygulama ağırlıklı, piyasa yönelik eğitim - öğretim yapan kurumlar olarak yapılandırılmalı ve bu okullarda istihdam edilecek öğretim elemanları seçilirken bu yapılandırmaya katkı sağlayacak elemanlar seçilmelidir.

Meslek yüksekokullarının ülke kalkınmasının hızlandırılması, istihdamın artırılması ve ülkelerin rekabet gücünün yükseltilmesindeki öneminin kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütlerine iyi anlatılması ve tanıtılması gerekir. Ancak bu şekilde gençlerin mesleki eğitime çok daha fazla ilgi duyması ve statüsünün yükseltilmesi mümkün olabilir. Bu gibi toplantılar meslek yüksekokullarının öneminin kamuoyuna duyurulabilmesi için bir fırsattır. Bu anlamda Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulumuzun organize ettiği 1. Uluslararası 5. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumunun başarılı geçmesini temenni eder, kongrenin gerçekleşmesinde emeği geçen herkese Okul Müdürümüz Doç Dr. Osman Akandere'nin şahsında şükranlarımı sunarım.

Meslek Yüksekokulları Koordinatörü
Prof. Dr. Nuri Yavru

Developed countries have responded the workforce needs of industry from vocational and technical education which they form according to the dynamics of their international experiences.To increase the competitiveness power of our country in international markets in globalizing world will be possible by training qualified technical staff. For effectiveness and efficiency in education, association of cohesion and purpose is very important between industry and educational institutions.

In our country, the portion of Vocational Schools in higher education system is low. The rate of vocational schools in higher system in developed countries, varies between 40% - 60% while this ratio is around 29% for Turkey. This puts forth the fact "Natural growth area in Turkish Higher Education system is a Vocational Schools" one more time.

The fact that training qualified manpower has great contributions in cultural, social and economical development at our age which information and information technologies have gained importance can't be denied. One of the most important problems of developing and developed countries in service and industrial sectors is the lack of “qualified staff”. Mentioned staff takes part between worker and engineer, director and administrative staff. Productivity and quality have increased in service and industrial sectors with the employment of the qualified staff.

The main goal of University has occurred as to contribute to the scientific and technological studies as well as giving people the profession after the education and training. Towards these objectives, the aim of the educators is to make young people to be compatible with the environment and to be efficient and productive. In education, that young people have been aimed to be individuals who can take responsibility, have been equipped with the power of creative thinking, be able to adapt changes rapidly, can solve problems, to communicate fast and talented, apt to teamwork and co-operation, to be able adapt the technology easily. Some of the staffs defined above have taken part in industry after getting pre-license education at vocational schools of higher education.

Can vocational Schools of higher education which are established to train “qualified manpower” essentially, in other words to give vocational skills and train the student in certain vocational field perform truly its mission? Performing the targets of Vocational Schools of higher education successfully will be provided with the preparation studies towards growth and development, planning the necessary preliminary work and development of strategies to the smallest details for healthy establishment, and using the most appropriate methods and tools for realisation of specified demands.

It is a fact that many new vocational colleges will take place with the establishment of new universities in Turkish Higher Education in our country recently. In this case many problems have emerged automatically. The problems of the vocational schools are: insufficient infrastructure of the schools in districts and towns, being not able to find enough instructors, the demand of placement of the present instructors to other units of universities(faculty, higher schools), to open vocational colleges to places where there isn't and social and cultural activities, which is also the reason for lecturers want to go more central places, being not able to have exact relation between the colleges and business world, being not able to increase the industrial experience of teaching staff etc.

The re-establishment studies on Vocational Colleges should solve the problems. The Vocational Colleges should be re-established as the institutions train qualified students according to the demands of industry and market which give application based training, and the teaching staff should be chosen to contribute the new establishment.

The importance of Vocational Colleges on acceleration of country development, increasing the employment and raise the competitiveness of the country should be introduced and explained to the public and private sectors, and civil society organizations. Only in this way, more young people can be interested in vocational training and it can be possible to upgrade the status. Such meetings are opportunities to announce the importance of Vocational Colleges to people. In this sense I hope the 1st International 5th National Vocational Schools of Higher Education Symposium organised by Selcuk University Kadınhanı Faik İçil Vocational School of Higher Education be successful, and I would like to thank to School Director Assoc Prof. Dr. Osman Akandere on behalf of everyone contributed to organise the congress.

Selcuk University
Vocational Schools of Higher Education Coordinator
Prof. Dr. Nuri Yavru

Günümüzde bilim, teknoloji, endüstri ile mesleki ve teknik eğitim arasında çok yakın ilişkiler mevcuttur. Çağdaş endüstri teknolojiye dayanmaktadır; teknoloji ise bilimsel çalışmaların uyulamaya konulmasıdır. Bilimsel çalışmalar teknolojiyi, teknoloji ise endüstride kullanılan üretim metotlarını ve araçlarını etkilemektedir.

Mesleki ve Teknik eğitimin esas amacı, endüstride kullanılan insan gücünü hazırlamaktır. Endüstride kullanılan üretim metotları, araç ve gereçler değiştikçe, yetiştirilecek insan gücünün özellikleri de değişmektedir. Bu bakımdan mesleki ve teknik eğitim ile teknoloji ve bilimsel çalışmalar arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır.

Bir ülkenin kalkınmışlık düzeyini belirlemede kullanılan en önemli ölçütlerden biri, o ülkenin sahip olduğu insan kaynağının niteliğidir. Genel olarak bakıldığında gelişmiş ülkeler, ulusal kalkınma çabalarının gerektirdiği insan kaynaklarını istenen nitelik ve nicelikte yetiştirmiş durumdadır. Toplumsal kalkınmayı gerçekleştirebilecek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, büyük ölçüde eğitim sisteminin görevidir. İşte bu anlamda mesleki ve teknik eğitimin amacı, istendik davranışları geliştirmek, bilgiyi öğrenme ortamı sağlamak, teorik ve pratik alanlarda gerekli becerileri geliştirmek olarak saptanmaktadır.

Eğitim sistemi içinde, mesleki ve teknik eğitim, iş dünyası ile en yakın ilişkisi olandır. Endüstri, işçiler ve işverenlerin hatta gönüllü kuruluşların da aktif rol oynadığı bir işbirliği ortamı oluşturulmalıdır. Açıkça görülmektedir ki, bunların katkısı olmadan geleceğin iş çevrelerinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir mesleki ve teknik eğitim düşünülemez. Mesleki ve teknik eğitimin ülke ekonomisine beklenen katkıyı sağlayabilmesi, istihdamda önemli rol oynayabilmesi ve kaliteli mal ve hizmet üretimi sağlanarak rekabet koşullarına uygun davranabilmesi için mesleki ve teknik eğitim politikalarının belirlenmesinde, finansal kaynakların oluşturulmasında, standartların belirlenmesi, program geliştirme ve değerlendirme hususlarında mutlaka ilgili tarafların katkıları sağlanmalıdır.

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin nitelik nicelik olarak yeterli bir düzeyde olmadığı ve bugünkü durumundan daha ileri bir düzeye götürülmesi ihtiyacı bilinen bir gerçektir. Bunun yanında ülkemizin nitelikli ara elemana olan ihtiyacı had safhadadır. Türkiye ekonomisinin üretim ve istihdamının çok büyük bir bölümü küçük ve orta boy işletmeler yani KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu işletmelerin çoğunda ara insan gücü istihdam edilmektedir. Ara insan gücü sayıca ne kadar fazla ve kalite olarak ne kadar yüksek olursa, Türk sanayisi de o ölçüde rekabet edebilir ve dünya pazarlarındaki payını artırabilir konumda olacaktır.

Geçmişte uygulamaya konulan bütün kalkınma planlarında, ara insan gücü ihtiyacı sürekli olarak ortaya konmuştur. Günümüzde de ara insan gücüne duyulan bu ihtiyacın daha fazla bir şekilde ortaya konmaya devam edildiğini görüyoruz. Türkiye'nin Dünya ile rekabet edebilmesi için, endüstrinin çok iyi yetişmiş, problem çözen, üreten ve kendini sürekli yenileyen, kısacası sürekli eğitim sürecini yaşayan nitelikli ara insan gücüne ihtiyacı vardır.

Gerçektende ülkemiz ekonomisinin gelişmesi, yüksek kalitede insan gücüne sahip olmasına bağlıdır.. Ekonomik ve teknolojik gelişmenin en önemli unsurlarından birisi olan nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, mesleki ve teknik eğitim kurumlarına büyük görev ve sorumluluk yüklemektedir. Sanayileşme sürecinde çok önemli mesafeler kat eden ülkemizde, bilişim teknolojilerinin çağ atlayıcı etkileri de göz önüne alındığında, üretim ve hizmet endüstrilerindeki teknolojik gelişmelere, talebe uygun mesleki ve teknik eğitim becerileri ile donatılmış, nitelikli insan gücüne olan ihtiyaç sürekli olarak artmaktadır. Ara insan gücü sayıca ne kadar fazla ve kalite olarak ne kadar yüksek olursa, Türk sanayisi de o ölçüde rekabet edebilir ve dünya pazarlarındaki payını artırabilir konumda olacaktır.

Günümüzde Dünya pazarının en önemli belirleyici unsurlarının başında rekabet gelmektedir. Rekabet unsurundan yoksun bir ekonominin başarılı olabilmesi mümkün gözükmemektedir. Bugün Türk ekonomisi gelişimini büyük bir hızla sürdürmektedir. Dünya ekonomisi ise her geçen gün büyümekte ve küreselleşmektedir. Türk ekonomisinin gelişmiş ülkelerle rekabet edebilmesi için, mesleki ve teknik alanında iyi eğitim almış, teknolojiyi özümsemiş ve bunu bir yaşam tarzı olarak kabul etmiş bir insan gücünün varlığı ile mümkün olabilir. Özellikle teknolojinin çok çabuk eskidiği ve yeni teknolojilerin ortaya çıktığı bu dönemde bu husus daha da önem kazanmaktadır.

Bu nedenle değişen ve gelişen ekonomik yapıdan en iyi şekilde yararlanabilmek için mesleki ve teknik eğitimime önem verilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde sanayi ve hizmet sektörüne istenilen kalitede ara elemanlarını "Meslek Yüksekokulları" yetiştirmektedir.

Bu amaç doğrultusunda Meslek Yüksekokulları'nın sorunlarının tartışılması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi ile bu okullarda görev yapan akademik personelin bilimsel araştırma ve çalışmalarının, sanayi ve hizmet sektörüne duyurulmasında önemli bir adım olarak düşündüğümüz Meslek Yüksekokulları sempozyumu aracılığıyla bilim ve kültür dünyasının değerli bireylerinin bilimsel bir düzlemde bir araya getirilerek araştırmaların paylaşıma sunulması düşünülmektedir.

"*Mesleki ve Teknik Eğitimde Fırsatlar ve Gelecek"* alt başlığı ile düzenlediğimiz bu sempozyum vasıtası ile;

"*a) Mesleki ve teknik eğitim ve öğretimin güçlendirilmesine dikkatleri çekmek.*

b) Mesleki ve teknik eğitimin modernizasyonun gerekliliği konusunda kamuoyu oluşturmak

c) Mesleki Yeterlilik Sisteminin desteklenmesi gerektiğini dikkatlere sunmak

d) Hayat Boyu Öğrenmenin desteklenmesini sağlamak

e) Meslek Yüksekokullarının desteklenmesinin önemini vurgulamak

f) Akademik personelin bilimsel araştırma ve çalışmalarının, sanayi ve hizmet sektörüne duyurulmasını sağlamak.

g) Mesleki eğitim alanında yapılmış araştırmaların bir araya getirilmesi ve bu çalışmaların yeni araştırmalara ışık tutması" hedeflenmiştir.

Doç. Dr. Osman AKANDERE
Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu Müdürü
Sempozyum Başkanı

Nowadays, there is a close relationship between science, technology, industry and the vocational and technical education. Contemporary technology is based on industry and technology is the application of scientific studies. Technological researches affect technology and technology affects the production methods and tools used in industry.

The basic aim of vocational and technical education is to prepare the manpower used in industry. As the production methods vehicles and equipment used in industry change, the features of manpower that is to be trained also change. In this sense, there is a close relationship between the vocational and technical education and technology and scientific studies.

One of the most important criteria used in determining the level of a country's development is the qualification of the human resources that the country has. Generally, the developed countries have already trained the desired human resources in quality and quantity that national development efforts required. To educate the qualified manpower is mainly the duty of the education system. In this sense, the objectives of vocational and technical training are to develop the conscious behaviours, to provide the learning environment, to develop the theoretical and practical skills.

Vocational and technical education has the closest relationship with business world in the education system. A collaborative environment should be created which industry, workers and employers and even volunteer organisations play an active role in. It is obvious that without their contribution vocational and technical education can't be considered to respond to the needs of tomorrow's business circle. In order to provide the expected contribution of the vocational and technical education to the country's economy, to play an important role on employment, to behave suitable to the competitive conditions by producing quality of goods and services, the contribution of the related parts should be provided on the issues of determining the vocational and technical education programs and standards, generating the financial resources, and development and evaluation of programs.

It is a fact that the vocational and technical education in Turkey is an inadequate level of quality and quantity, and its current situation needs to be taken further level is known. Besides, the need of the qualified middle level staff is in extreme level. The large part of the production and employment of Turkey's economy are carried out by Small and Medium Sized Enterprises. Most of these enterprises are employed middle level manpower. The more middle level manpower in quality and quantity we have, the more the Turkish industry can compete in international markets and increase its portion.

In the past, all development plans put into practice put forth the need of qualified middle level manpower constantly. Nowadays, the demand of qualified middle level staff is still going on. The industry of Turkey needs well educated middle level staff that can solve problem, renew themselves, lives continuous training process in order to compete with world.

The development of the economy of our country depends on having high-quality manpower. Vocational and technical education institutions have an important duty and responsibility on educating the qualified manpower which is one of the most important factors of economic and technological development. In our country which goes very important distance in industrialization process, when the modernizing effect of the information technologies are considered, the need of qualified manpower that equipped with demanded vocational and the technical skills appropriate to technological development in production and service industry has increased. The more middle level manpower in quality and quantity we have, the more the Turkish industry can compete in international markets and increase its portion.

Today the most important determining factor in the world market is competition. It is not seem to be impossible for an economy lack of competition become successful. Today, the Turkish economy has been continuing its development. The world economy has been growing and globalising. In order to compete with developed countries, Turkey needs well educated manpower in vocational and technical fields that digest technology and accept it as a life style. This issue become very important especially new technologies are emerged and old technologies become old fashioned.

Therefore, vocational and technical training should be given importance to benefit the changing economic structure in best way.

"Vocational Schools of Higher Education" has educated the desired middle level staff for industrial and service sectors in our country.

Towards this objective, the valuable people of science and culture world has been taught to be met on a scientific platform and share their investigations by means of the Vocational Schools of Higher Education Symposium by discussing the problems of Vocational Schools of Higher Education and developing the solution proposals and to announce the scientific investigations and studies done by the academic staff of these schools to industry and service.

By means of the symposium held under the sub-title of "*Opportunities and Future on Vocational and technical Education in the light of Global Developments";*

"a) To draw attention to strengthen the vocational and technical training and education

b) To mould public opinion about the necessity of modernization of vocational and technical education.

c) To present the necessity of supporting Vocational Qualification System

d) To provide the support lifelong learning

e) To emphasize supporting Vocational Higher Schools

f) To announce the scientific research and studies of the academic staff to the industry and service sectors

g) To gather the researches done on the field of education and to light the new researches"

are aimed.

Assoc. Prof. Dr. Osman AKANDERE
Director of Selcuk University Kadınhanı Faik İçil
Vocational School of Higher Education

3568 SAYILI KANUNUN YENİ ÇERÇEVESİ, SERBEST MUHASEBECİLİK MESLEĞİNE VE MESLEK YÜKSEKOKULU MUHASEBE BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNE ETKİSİ

THE NEW FRAMEWORK OF THE LAW NO 3568, EFFECTS TO PUBLIC ACCOUNTANCY AND THE STUDENTS OF VOCATIONAL SCHOOL OF ACCOUNTANCY PROGRAM

Volkan DAYAN[1] **Çağrı KÖROĞLU** [2]

ABSTRACT

One of the objectives of the law No 3568 is to regulate the activities of Certified General Accountancy, Certified Public Accountancy and Sworn-in Certified Public Accountancy. As a result of Basel II standards and new business law regulation the law no 3568 has a new framework. The new framework of the law no 3568 makes important changes for Certified General Accountancy. Certified General Accountancy title is removed with the new framework. Before this regulation accountancy students of the Vocational Schools can easily be Certified General Accountancy. But now they have no chance to be Certified General Accountancy. If they want to choose this accountancy title, they have to be Certified Public Accountancy and should be a graduate of a university and have a B.A. (Business Administration) degree in economics or management programs.

In this case these students have three choices. The first one is that they can prefer Anadolu University Open Education Faculty, and the second one is passing The Selection Examination for Vertical Transfer of Two-Year College Graduates (DGS) exam and the third one is passing The Student Selection Examination (ÖSS) and have a B.A. degree in economics or management programs.

The purpose of this study is to determine awareness and ideas of the students of accountancy program about this new framework and their career choices.

For this purpose, the students of some Vocational Schools of Accountancy Programs in Muğla University will be taken a poll. The data were analyzed by Chi-Square Tests, likert and crosstab techniques.

Key words: The Law No 3568, Certified General Accountancy, Vocational School.

ÖZET

3568 sayılı kanunun amaçlarından bir tanesi de Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik faaliyetlerini düzenlemektedir.

[1] Öğr. Gör., Muğla Üniversitesi Milas Sıtkı Koçman MYO, İkt ve İd. Prog. Böl.., İşletme Programı, volkan.dayan@mu.edu.tr
[2] Öğr. Gör., Muğla Üniversitesi Datça Kazım Yılmaz MYO, İkt ve İd. Prog. Böl.., Muhasebe Programı, cagrikoroglu@hotmail.com

Basel II standartları ve yeni ticaret kanunu düzenlemeleri neticesinde 3568 sayılı kanunda yeni bir çerçeve oluşturulmuştur. 3568 sayılı kanunun yeni çerçevesi Serbest Muhasebecilik mesleğine önemli değişiklikler getirmektedir. Yeni çerçeveyle birlikte Serbest Muhasebecilik unvanı kaldırılmaktadır. Bu düzenlemeden önce Meslek Yüksekokulları'nın Muhasebe Programı öğrencileri daha kolay Serbest Muhasebeci olabiliyorlardı. Fakat şimdi bu imkanları ortadan kalkmış bulunmaktadır. Muhasebecilik mesleğini tercih edebilmeleri için Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olmaları ve bunun için de üniversitelerin lisans düzeyi bölümlerinin işletme veya ekonomi programlarından mezun olmaları gerekmektedir. Bu durumda öğrencilerin önünde üç seçenek bulunmaktadır. Birincisi Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesini tercih etmek, ikinci seçenek Dikey Geçiş Sınavı'nı (DGS) başarmak, üçüncü seçenek ise Öğrenci Seçme Sınavı'nı (ÖSS) başarmak ve işletme veya ekonomi bölümlerinden mezun olmaktır.

Bu çalışmanın amacı, Muhasebe programı öğrencilerinin yeni çerçeveden ne kadar haberdar olduklarını öğrenmek ve kariyer tercihlerini tespit etmektir. Bu tespiti yapmak için Muğla Üniversitesinde yer alan bazı Meslek Yüksekokulları'nın Muhasebe Programı öğrencilerine anket uygulanmıştır. Sonuçlar Ki-kare testi, likert ve crosstab tekniği ile analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: 3568 Sayılı Kanun, Serbest Muhasebecilik, Meslek Yüksekokulu.

1. GİRİŞ

3568 sayılı meslek kanunu 13.06.1989 tarihinde 20194 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun Türkiye'de muhasebecilik mesleğinin gelişimine önemli katkısı olmuştur. Kanunun ilk yayınlandığı tarihte "Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik" meslekleri ile bu mesleklere ait olan odaların kurulması ve oda faaliyetleri yer almaktadır. 3568 sayılı kanunun sadece çıkmış olması, ülkemizde liberal ekonomik düzenin uzun süreli yaşamını güven altına alacak en önemli sosyal reformlardan birisi olmuştur (Aysan, 1996). Kanunun çıkmasıyla birlikte "*Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları*" kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. Ayrıca "*Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği*" de kurulmuş ve tüm odalar bir çatı altında toplanmıştır.

1992 yılında ise "*Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Hesap Planı*" yayınlanmıştır. Muhasebeleştirme işlemleri daha sağlıklı yapılabilmesi, mali tabloların mukayese edilebilir hale getirilmesi ve muhasebe denetimi faaliyetlerinin kolaylaştırılması amaçlanmıştır. 1994 yılında ise muhasebe işlemlerinin standart hale gelmesinde büyük bir öneme sahip olan "*Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu*" kurulmuştur. Kurul, esas olarak finansal tabloların düzenlenmesini, muhasebe ilkelerinde tek düzenin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, muhasebe denetiminde standartları saptamakta ve bünyesindeki komisyon vasıtasıyla "*Türkiye Muhasebe Standartları*"nı yayınlamaktadır (TMUDESK, 2009).

Sermayenin uluslararası niteliği geliştikçe, farklı ülkelerdeki ekonomik faaliyetlerin aynı kurallar içinde ölçülmesi, tasnif edilerek kaydedilmesi, değerlendirilmesi, analiz edilerek yorumlanması ve raporlanması muhasebenin küreselleşmesine yol açmıştır (Bostancı, 2002).

Günümüzde muhasebe standartlarında uluslararası uyumun sağlanması ve ortak muhasebe standartlarının oluşturulması için değişik kurum ve kuruluşlarca girişimler sürdürülmekte, bu alana önemli kaynaklar ayrılmaktadır. Uluslararası uyumda en önemli unsur muhasebe standartlarının oluşturulmasıdır (Ayboğa, 2002).

Küreselleşmenin etkisiyle mali tabloların ülkelerarası farklılıklar göstermesi uluslararası bir düzenlemenin yapılması ihtiyacını doğurmuştur. Bu nedenle 2002 tarihinde "Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu" faaliyete geçmiştir. Kurul, ulusal muhasebe standartlarının uluslararası kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile uyumunu gerçekleştirmek üzere gerekli çalışmaları gerçekleştirmektedir (TMSK, 2009).

2. BASEL II STANDARTLARI VE YENİ TİCARET KANUNU DÜZENLEMELERİ

Basel II standartları, İsviçre'nin Basel kentinde yer alan Uluslararası Ödemeler Bankası'nın bünyesinde yer alan Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından yayınlanmıştır. Basel II standartları 1988 yılında yayınlanan Basel I standartlarının eksik kalan yönlerinin fark edilmesi üzerine 1999 yılında taslak çalışmaları başlamış, 2002 yılında ise son şekliyle yayınlanmıştır. Basel standartları ilk olarak Basel I adını almıştır. Bankaların uluslararası sermaye yeterliliklerinin hesabında standartların oluşturulması hedeflenmiştir. Herhangi bir şekilde bankaların iflas etmesi halinde mevduat sahiplerinin karşılaşacağı maliyet en alt düzeye çekilmeye çalışılmıştır. Bu yüzden bankaların aktifleri beş risk ağırlıklarına ayrılmıştır. Ayrıca bankaların sermayelerinin, risk ağırlıklı aktiflere oranının %8 olmasına karar verilmiştir. Bu orana sermaye yeterliliği adı verilmiştir.

İlerleyen dönemde Basel I standartlarının eksik yönleri tespit edilmiş ve Basel II standartları yayınlanmıştır. Basel II standartlarında Basel I'den farklı olarak yapısal açıdan üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler; "*Asgari Sermaye Yükümlülüğü*", "*Denetim Otoritesinin İncelemesi*" ve "*Piyasa Disiplini*" şeklinde düzenlenmiştir (BDDK, 2004). Basel II uygulamasının ülkemizde 2008 yılında başlaması hedeflenmiş, daha sonra Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu başlangıç tarihini 2009 yılının başına ertelemiştir. Basel II standartları her ne kadar bankacılık sektörü için hazırlanmış olsa da finansal piyasada yer alan tüm kuruluşları zincirleme olarak etkilemektedir. Özellikle risk yönetiminin ve piyasa disiplinin hedeflenmesinden dolayı hem ekonomik hem de yasal açıdan önemli değişiklikleri de beraberinde getirmektedir. Basel-II kriterleri uyarınca, güçlü bir özsermaye yapısına sahip olmak için muhasebe kayıt düzeninin objektif olması, finansal tabloların doğru düzenlenmesi ve kayıt dışı faaliyetlerin olmaması gerekmektedir.

Basel II kriterleri ile birlikte mali tabloların denetimi konusu da bağımsız denetimin kapsamına girmektedir ki, bu da yalnızca sermaye piyasası mevzuatına tabi halka açık şirketler ve diğer kurumların dışında küçük işletmelerin de genel kabul görmüş denetim ilke ve standartları çerçevesinde bağımsız denetim şirketlerince denetlenmesi anlamına gelir. Bilindiği üzere bağımsız denetim kapsamında hazırlanacak mali tabloların da uluslararası muhasebe standartlarına (veya bunlarla tam uyumlu bir şekilde hazırlanmış Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Standartlarına) uygun olarak düzenlemesi gerekir (Doyrangöl ve Saltoğlu, 2006).

2.1. Konunun Önemi

Ülkemizde Basel II kriterlerine hazırlık sürecinde Yeni Ticaret Kanununu çalışmaları neticesinde; 3568 sayılı kanunda değişiklik yapan 10.07.2008 tarih ve 5786 sayılı Kanun 26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış ve "*Serbest Muhasebecilik*" ve "*Serbest Muhasebeci*" ibareleri çıkarılmıştır. Yasada birçok değişiklik yapılmıştır. Fakat bu çalışmada sadece "Serbest Muhasebecilik" kavramı ele alınmıştır. Düzenlemeden önce; ön lisans seviyesinde öğrenim görmüş olanlar muhasebe staj şartını yerine getirmiş olmaları halinde, sınav şartı aranmaksızın sadece serbest muhasebeci unvanı ile çalışmıştır. Fakat düzenleme sonrası "*Serbest Muhasebecilik*" unvanı kaldırıldığı için ön lisans mezunu öğrencilerin muhasebe mesleğini sürdürebilmeleri için "*Serbest Muhasebeci Mali Müşavir* (*SMMM*)" unvanına sahip olmaları gerekmektedir. SMMM unvanı alabilmek için 3568 sayılı kanunun 5. maddesinin A-a. bendinde belirtildiği üzere hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği Yükseköğretim Kurumunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olmak veya diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olmakla beraber yukarıda belirtilen bilim dallarından lisansüstü seviyesinde diploma almış olmak gerekmektedir. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonrası için Meslek Yüksekokulu (MYO) öğrencilerinin muhasebe mesleğini sürdürebilmeleri için lisans düzeyi programlara geçiş yapmaları gerekmektedir.

2.2. Araştırmanın Önemi

3568 sayılı kanunda değişiklik yapılmasıyla birlikte muhasebecilik mesleğini sürdürmek isteyen öğrencilerin eğitimlerini lisans düzeyi programlarda devam ettirmeleri bir zorunluluk olmuştur. Araştırma konusunu belirlenirken 3568 sayılı kanun ve kanunda yapılan son düzenlemeler hakkında Muğla Üniversitesinde Meslek Yüksekokulları'nda okuyan muhasebe programı II. sınıf öğrencilerinin bilgi düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. II. Sınıf öğrencilerinin tercih edilme nedeni, mezun olma durumundaki öğrencilerin meslek tercihi konusunda daha kesin kararlara sahip olduklarının düşünülmesidir. Yüksekokulu Muhasebe programı öğrencilerinin muhasebecilik mesleğine bakış açıları ve kariyer planları yeni düzenleme ile birlikte önemli bir değişikliğe uğrayacaktır.

2.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın ana amacı 3568 sayılı kanun ve yapılan son değişiklikler konusunda öğrencilerin bilgi düzeyleri tespit edilmesi, ayrıca yeni düzenleme hakkında bilgi verildikten sonra da "*Serbest Muhasebeci Mali Müşavir*" olmayı isteyip istemediklerini ve bunun için lisans düzeyi programlara hangi yöntemle geçmek istediklerini tespit etmek amaçlanmıştır. Yan amaç olarak da öğrencilerin muhasebecilik mesleğine bakış açılarının neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.4. Araştırmanın Kapsamı ve Anahatları

Muğla Üniversitesi'ne bağlı 5 Meslek Yüksekokulu'nda muhasebe programı bulunmaktadır. Araştırmada kullanılan anketler, Muğla Meslek Yüksekokulu, Ula Ali Koçman Meslek Yüksekokulu ve Milas Sıtkı Koçman Meslek Yüksekokulu'ndaki muhasebe programı II. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Tablo 1'de 2008-2009 eğitim-

öğretim yılında Muğla Üniversitesi'nde kayıtlı olan muhasebe programı II. Sınıf öğrencilerinin sayıları verilmiştir.

Tablo 1. Muğla Üniversitesinde Meslek Yüksekokullarındaki Muhasebe Programı Öğrencilerinin Dağılımı (%)

Muğla Üniversitesi MYO Adı	Normal Öğretim	İkinci Öğretim	Toplam	%
Muğla MYO	90	90	180	26.75
Milas Sıtkı Koçman MYO	73	65	138	20.51
Ula MYO	68	88	156	23.18
Fethiye MYO	78	0	78	11.59
Dalaman MYO	69	0	69	10.24
Datça MYO	52	0	52	7.73
Toplam	**430**	**243**	**673**	**100.00**

2.5. Materyal ve Yöntem

2.5.1. Verilerin Toplanmasında Uygulanan Yöntem

Araştırmanın esas verilerini Muğla Meslek Yüksekokulu, Ula Ali Koçman Meslek Yüksekokulu ve Milas Sıtkı Koçman Meslek Yüksekokulu muhasebe programı II. Sınıf öğrencileri ile yapılan yüz yüze anketler oluşturmaktadır. Araştırmada örnek hacmi gayeli örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Gayeli örneklemenin yöntemi, maddi imkan ve zaman kısıtlılığı nedeniyle seçilmiştir. Bu yöntemle sağlıklı ve güvenilir veri elde edilmesi amaçlanmıştır. Nitekim gayeli örnekleme yöntemi, farklı alanda yapılan birçok araştırmada sıkça kullanılan bir yöntemdir. (Cengiz ve Kırkbir, 2007; (Cengiz, 2008; Alagöz, 2005). Bu amaçla araştırmada 100 öğrenciye anket uygulanmıştır. Örnek hacminin okullar itibariyle dağılımı ise nispi temsil esasına göre yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Meslek Yüksekokullarının Dağılımı (%)

MYO Adı	Anket Uygulanan Öğrenci Sayısı	%
Muğla MYO	38	38.00
Ula Ali Koçman MYO	33	33.00
Milas Sıtkı Koçman MYO	29	29.00
Toplam	**100**	**100.00**

2.5.2. Verilerin Analizinde Uygulanan Yöntem

Araştırmada, Muğla Meslek Yüksekokuluna, Ula Ali Koçman Meslek Yüksekokuluna ve Milas Sıtkı Koçman Meslek Yüksekokuluna uygulanan 100 anketten elde edilen veriler; SPSS 16.0 istatistik programına yüklenmiş, frekans tabloları, çapraz tablolar elde edilmiş ve ki-kare testi uygulanmıştır. Ki-kare uygunluk testi, parametrik olmayan (non-parametric) testler içerisinde en çok kullanılan testlerden bir tanesidir. Örneklem grubundaki değerlerin dağılımının hipotezde ileri sürülen ana kitle dağılımıyla uyumlu olup olmadığını ölçmektedir. Beklenen değerlerle, elde edilen değerler arasındaki uygunluk araştırıldığı için "uygunluk testi" olarak adlandırılmıştır. Sıfır hipotezi belirlenirken verilerin nasıl bir dağılıma sahip olduğu belirlenir. Beklenen frekans değeriyle, gözlenen frekans değerleri karşılaştırılır. Beklenen değerle, gözlenen değer

arasında uyum varsa sıfır hipotez kabul edilir, uyum yoksa red edilerek alternatif hipotez kabul edilir (Kalaycı,2008). Ayrıca likert ölçeği analizi ile 3568 sayılı (Serbest Muhasebecilik), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ve yapılan son düzenleme hakkında öğrencilerin bilgi düzeyleri test edilmiştir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Anket uygulanan 100 öğrencinin yaş aralığı 18-26 aralığında değişmektedir. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.30 olarak hesaplanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Yaş Durumu

Özellikler	**Ortalama**
Yaş (yıl)	20.30
Minimum	18
Maksimum	26

Öğrencilerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde ağırlığın daha çok erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. 100 öğrencinin 35'i kız 65 ise erkektir (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı (%)

Cinsiyet	**Sayı**	**%**
Kız	35	35.00
Erkek	65	65.00
Toplam	**100**	**100.00**

3.2. Öğrencilerin Herhangi Bir İşletmede Çalışma Durumları

MYO öğrencilerinin bir kısmı bir yandan çalışırken bir yandan okumaktadır. Anket uygulanan öğrencilerin küçük bir bölümü herhangi bir işletmede çalışmaktadır. Öğrencilerin %89'u çalışmazken, %11'i çalışmaktadır. Çalışan 11 öğrencinin birçoğu özel işletmelerde çalışmaktadır (Tablo 5). Bu işletmelerin çoğu Meslek Yüksekokuluna yakın olan bölgelerde bulunmaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin Herhangi Bir İşletmede Çalışma Durumları (%)

Çalışma Durumu	**Sayı**	**%**
Çalışmıyor	89	89.00
Çalışıyor	11	11.00
Toplam	**100**	**100.00**

Çalışan 11 öğrencinin % 45.5'i kısmi zamanlı çalışırken, %54.5'i tam zamanlı çalışmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6. Çalışan Öğrencilerin Çalışma Zamanı Dağılımı (%)

Cinsiyet	**Sayı**	**%**
Kısmi Zamanlı	5	45.45
Tam Zamanlı	6	54.55
Toplam	**11**	**100.00**

3.3. Öğrencilerin Meslek Yüksekokuluna Giriş Yöntemleri

Öğrenciler büyük bir kısmı, lise öğreniminden sonra sınavsız geçiş sisteminin avantajlarından faydalanmaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu sınavsız geçiş sistemi ile meslek yüksekokuluna kaydolmuştur. Öğrencilerin %17'si Öğrenci Seçme Sınavı ile kaydolurken; %83'ü sınavsız geçişle gelmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Öğrencilerin Meslek Yüksekokuluna Hangi Yöntemle Girdiğinin Dağılımı (%)

Yöntem	**Sayı**	**%**
Sınavsız Geçiş	83	83.00
ÖSS (Öğrenci Seçme Sınavı)	17	17.00
Toplam	**100**	**100.00**

3.4. Öğrencilerin Muhasebecilik Mesleği ve 3568 Sayılı Kanun İle İlgili Bilgi Durumları

Çalışmanın esas amaçlarından biri öğrencilerin 3568 Sayılı Kanun hakkındaki bilgi düzeylerinin öğrenilmesidir. Ankette bu konu tespit edilirken ilk olarak öğrencilerin muhasebe mesleğini tercih etme sebepleri öğrenilmek istenmiştir. Bu amaçla verilen cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin %39'unun muhasebecilik mesleğini tercih ederken aile tavsiyesini, %4'ünün akraba tavsiyesini, %2'sinin ise komşu tavsiyesini dikkate aldığı, kalan %55'inin ise daha çok kişisel tercihiyle veya arkadaş tavsiyesi ile muhasebecilik mesleğini tercih ettiği görülmüştür (Tablo 8).

Tablo 8. Öğrencilerin Muhasebecilik Mesleğini Tercih Etme Nedenleri (%)

Muhasebecilik Mesleğini Tercih Etme Nedeni	**Sayı**	**%**
Aile Tavsiyesi	39	39.00
Akrabalar	4	4.00
Komşular	2	2.00
Diğer*	55	55.00
Toplam	**100**	**100.00**

***** Diğer seçeneğini işaretleyen öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi tercihi veya arkadaş tavsiyesi olduğunu belirtmiştir.

3568 sayılı (Serbest Muhasebecilik), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Hakkında öğrencilerinin %60'ının bilgi sahibi olduğu, %40'ının ise bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 9).

Tablo 9. Öğrencilerin 3568 sayılı (Serbest Muhasebecilik), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu (%)

Bilgi Sahipliği Durumu	**Sayı**	**%**
Bilgisi var	60	60.00
Bilgisi Yok	40	40.00
Toplam	**100**	**100.00**

3568 Sayılı (Serbest Muhasebecilik), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin %40'ının az düzeyde, %58.30'unun orta düzeyde %1.70'inin ise çok düzeyde bilgi sahibi olduğu görülmüştür. Ölçek ortalamasına bakıldığında (1.61), öğrencilerin bilgi düzeylerinin orta düzeye yakın olduğu görülmektedir (Tablo 10).

Tablo 10. Öğrencilerden 3568 Sayılı (Serbest Muhasebecilik), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Hakkında Bilgi Sahibi Olanların Düzeyi

Likert Ölçeği Sorusu	**1***		**2***		**3***		**Ölçek ortalaması**
	n	%	n	%	n	%	
3568 sayılı (Serbest Muhasebecilik), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Hakkında Bilgi Düzeyiniz Ne Kadardır? (N=60)	24	40.00	35	58.30	1	1.70	1.61

* 1= az, 2= orta, 3= çok olarak ifade edilmektedir.

3568 Sayılı (Serbest Muhasebecilik), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik yasasında yapılan son düzenlemeler hakkında öğrencilerin nerdeyse yarısının bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %52'si son değişiklikler hakkında bilgi sahibi iken, %48'i bilgi sahibi değildir (Tablo 11).

Tablo 11. Öğrencilerin 3568 Sayılı Yasada Yapılan Son Değişiklikler Hakkında Bilgi Sahipliği Durumu (%)

Bilgi Sahipliği	**Sayı**	**%**
Bilgisi var	52	52.00
Bilgisi Yok	48	48.00
Toplam	**100**	**100.00**

3568 Sayılı (Serbest Muhasebecilik), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda yapılan son düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olan 52 öğrencinin bilgi düzeyi incelendiğinde, %44,30'unun az düzeyde, %48.08'inin orta düzeyde %7.62'sinin ise çok düzeyde bilgi sahibi olduğu görülmüştür. Ölçek ortalamasına bakıldığında (1.63), öğrencilerin bilgi düzeylerinin orta düzeye yakın olduğu görülmektedir (Tablo 12).

Tablo 12. Öğrencilerden 3568 Sayılı (Serbest Muhasebecilik), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Hakkında Bilgi Sahibi Olanların Düzeyi

Likert Ölçeği Sorusu	**1***		**2***		**3***		**Ölçek ortalaması**
	n	%	n	%	n	%	
3568 Sayılı Yasada Yapılan Son Değişikliklerden Hakkında Bilgi Düzeyiniz Ne Kadardır? (N=52)	23	44.30	25	48.08	4	7.62	1.63

* 1= az, 2= orta, 3= çok olarak ifade edilmektedir.

Ankette, yeni düzenleme sonrasında serbest muhasebeci mali müşavir olma tercihini öğrenmeyi amaçlayan soru sorulmadan önce yeni düzenleme hakkında bilgi sağlayacak bir açıklama paragrafı okutulmuştur. Bu paragrafta "*Serbest Muhasebecilik*" mesleğinin kaldırıldığından, bundan sonraki süreçte sadece serbest muhasebeci mali müşavir olunabileceği bu yüzden de lisans düzeyi programlara geçiş yapılması gerektiğinden bahsedilmiştir. Yeni düzenleme konusunda bilgi sahibi olduktan sonra öğrencilerin %57'si serbest muhasebeci mali müşavir olmak istemektedir. %43'ü ise serbest muhasebeci mali müşavir olmak istememektedir (Tablo 13).

Tablo 13. Öğrencilerin Yeni Düzenleme Sonrasında Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Olma Tercihi (%)

SMMM Tercihi	**Sayı**	**%**
Evet, SMMM Olmak İstiyor	57	57.00
Hayır, SMMM Olmak İstemiyor	43	43.00
Toplam	**100**	**100.00**

Lisans düzeyi programlara geçmek isteyen öğrencilerin %34.04'ü Dikey Geçiş Sınavı'nı, %63.83'ü Açıköğretim Fakültesi'ni, %2.13'ü ise Öğrenci Seçme Sınavı'nı tercih etmektedir (Tablo 14).

Tablo 14. Lisans Düzeyindeki Programlara Geçmek İsteyenler Öğrencilerin Geçiş Tercihleri (%)

Öğrencinin Tercihi	**Sayı**	**%**
DGS (Dikey Geçiş Sınavı)	32	34.04
AÖF (Açıköğretim Fakültesi)	60	63.83
ÖSS (Öğrenci Seçme Sınavı)	2	2.13
Toplam	**94**	**100.00**

Öğrencilerin lisans düzeyindeki programlara geçme isteğinin nedenleri incelendiğinde ağırlıklı olarak hem çalışıp hep okuma isteğinin olması (%33.96), zorunluluk (%18.87), zaman unsuru (%11.32) ve bilgi düzeyinin (%7.55) en fazla etkili olduğu görülmektedir (Tablo 15).

Tablo 15. Öğrencilerin Lisans Düzeyindeki Programlara Geçme İsteğinin Nedenleri (%)

Geçme Nedeni	**Sayı**	**%**
Zorunluluk	10	18.87
Zaman Unsuru	6	11.32
Aileye Yakın Olma	1	1.89
Stres faktörü	1	1.89
Hem Çalışıp Hem Okuma İsteği	18	33.96
Maddi Faktörler	4	7.55
Sınavsız Geçiş Faktörü	2	3.77
DGS'nin Zor ve/veya AÖF'nin Kolay Görülmesi	3	5.66
Lise Mezuniyet Alanına Uygun Olması	1	1.89
Bilgi Düzeyinin Yeterli/Yetersiz Görülmesi	4	7.55
DGS Kontenjanının Az Olması	1	1.89
Uzaktan Eğitim Yerine Aktif Eğitimin Tercihi	1	1.89
Tercih Önceliği	1	1.89
Toplam	**53**	**100.00**

Öğrencilere ankette son olarak muhasebe mesleğinin geleceğine yönelik beklentilerinin ne olduğu konusunda bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin muhasebe mesleğine ilişkin beklentileri incelendiğinde yarıdan fazlasının (%57) bir beklentisi olmadığı görülmektedir. %9'u mesleki gelişimi sağladığını, %8'i mesleğin geleceğine ilişkin olumlu veya olumsuz beklentilerinin olduğunu, %6'sı hem iş itibarı hem mesleki gelişimi sağladığını, %4'ü sadece iş itibarını sağladığını; kalan % 16'sı Tablo 16'da belirtilen diğer beklentileri belirtmiştir (Tablo16, Şekil 1).

Tablo 16. Öğrencilerin Muhasebe Mesleği İle İlgili Geleceğe Yönelik Beklentileri (%)

Cevap Şekli	**Sayı**	**%**
İş güvencesi/ Garantisi	1	1.00
İş İtibarı	***4***	***4.00(5)***
İş bulma kolaylığı	3	3.00
Ek iş yapma istemek	1	1.00
Mesleki sorunların giderilmesi	1	1.00
Mesleki Gelişim	***9***	***9.00(2)***
Aile işinin devamını sağlamak	1	1.00
Geçimini sağlamak	1	1.00
Mesleğin geleceğine ilişkin olumlu/olumsuz beklenti	***8***	***8.00(3)***
MYO ile ilgili duyulan endişeler	1	1.00
İş güvencesi/garantisi+iş itibarı	3	3.00
İş güvencesi/ Garantisi+Mesleğin geleceğine ilişkin olumlu/olumsuz beklenti	1	1.00
İş itibarı+iş bulma kolaylığı	1	1.00
İş itibarı+ mesleki gelişim	***6***	***6.00(4)***
Mesleki gelişim+geçimini sağlamak	1	1.00
Mesleki gelişim+ Mesleğin geleceğine ilişkin olumlu/olumsuz beklenti	1	1.00
Beklentim Yok	***57***	***57.00 (1)***
Toplam	**100**	**100.00**

Şekil 1. Öğrencilerin Muhasebe Mesleği İle İlgili Geleceğe Yönelik Beklentileri (%)

3568 sayılı yasada yapılan son değişikliklerden haberi olan öğrencilerden serbest muhasebeci mali müşavir olmayı düşünenler arasındaki ilişki ki-kare uygunluk testi ile analiz edilmiştir. 3568 sayılı yasadan haberdar olan öğrencilerin SMMM olma istekleri incelendiğinde, p değeri olan 0.078 < 0.10 olduğu için sonuç anlamlı çıkmıştır. 3568 sayılı yasadan haberdar olma ile SMMM olma isteği anlamlı çıkmıştır (Tablo 17).

Tablo 17. 3568 Sayılı Yasadan Haberdar Olan Öğrencilerin SMMM Olma İstekleri

Soru		**Yeni düzenleme sonrasında SMMM olmak istiyor musunuz?**		Toplam	Khi-kare değeri	P değeri*
		1. Evet	2. Hayır			
3568 sayılı yasada yapılan son değişikliklerden haberiniz var mı?	1.Evet	34	18	52	3.107	0.078
	2. Hayır	23	25	48		
Toplam		57	43	100		

* p<0,10 dan olduğundan anlamlıdır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yeni düzenleme ile birlikte birlikte muhasebecilik mesleğinde önemli değişiklikler sağlanmıştır. Avrupa Birliği'ne uyum süreciyle birlikte yeni düzenlemeler zincirleme olarak tüm kurumları ve sektörleri etkilemektedir. Yeni düzenlemelerden etkilenen bir

başka kesim ise Meslek Yüksekokullarının İktisadi ve İdari Programlarında öğrenim gören öğrenciler olmaktadır.

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, 3568 sayılı yasadan öğrencilerin %60'ının haberdar olduğu görülmüştür. Fakat yeni düzenlemelerden haberdar olanların sayısı ise %52'dir ve orta düzey bilgiye sahiptir. Genel olarak bakıldığında ise öğrencilerin yarıya yakın bölümü düzenleme konusunda bilgi sahibi değildir. Bu noktadan hareketle MYO muhasebe programı öğrencilerinin lise öğreniminden mezun olmadan önce bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Bu sayede daha sağlıklı tercih yapma şansına sahip olabileceklerdir. Ayrıca ön lisans programlarında eğitim gören öğrencilere de öğretim elemanlarının son düzenlemeler hakkında bilgi vermesi ve öğrencileri doğru yönlendirmesi önem kazanmaktadır. Muhasebecilik mesleğinin devamı için lisans düzeyi eğitiminin gerekliliği ve bu süreçte hangi yöntemin kullanılabileceği konusu da önem taşımaktadır. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin %63.83'ünün Açıköğretim Fakültesini, %34,04'ünün Dikey Geçiş Sınavını, %2,13'ünün ise Öğrenci Seçme Sınavı'nı tercih ettiği görülmektedir. Açıköğretim Fakültesinin yüksek oranda tercih edilmesinin en önemli sebebinin öğrencilerin hem çalışıp hep okuma isteğinin olması olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin, mesleğin geleceğine yönelik beklentileri incelendiğinde ise %57'sinin beklentisinin olmadığı ortaya konmuştur. Bu durum, muhasebecilik mesleğinin geleceği açısından kritik önem taşımaktadır.

Diğer taraftan, MYO muhasebe programı öğrencilerinin mezun olduktan sonra kariyer hedeflerini iyi tespit etmeleri gerekmektedir. Bu amaçla eğitim altyapılarını sağlamlaştırmaları ve bilinçlenmeleri gerekmektedir. Öncelikle lisans düzeyi bir programı bitirmeleri daha sonra ise SMMM sınavlarında da başarılı olmaları gerekmektedir. Yeni düzenleme bir taraftan muhasebecilik mesleğinin kalitesini arttırırken diğer taraftan MYO programı öğrencilerinin eğitim kalitelerinin arttırılmasını sağlamaktadır. Böylelikle muhasebe mesleği dünya standartlarına uyumla hale getirilebilecektir.

KAYNAKLAR

Alagöz, E. (2005), "Aşağı Seyhan Ovası'na, Adana Tarım İl Müdürlüğü Yayım Elemanlarınca Götürülen Yayım Hizmetlerinin Analizi", Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Anonim, BDDK (2004), "Denetim Komitesi Sermaye Ölçümü ve SermayeStandartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı)" Basel Bankacılık Denetim Komitesi Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri).

Anonim, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, Resmi Gazete Tarihi 13/06/1989, Resmi Gazete No. 20194.

Anonim, TMSK, http://www.tmsk.org.tr (Erişim Tarihi: 15.03.2009).

Anonim, 1 Seri No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (1992), Resmi Gazete No. 21447 (M)

Anonim, TMUDESK, http://turmob.org.tr/tmudesk/tmudesk.html (Erişim Tarihi: 15.03.2009).

Ayboğa, H. (2002), "Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere Ülkemizin Uyumu", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt / **Vol.** 5 **Sayı / Number.** 8, 39-55.

Aysan, M.A. (1996), "Türkiye'de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi", Mali Çözüm Dergisi, **Sayı.** 37, 6-15.

Bostancı, S. (2002), "Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu", Mali Çözüm Dergisi, **Sayı.** 59, 16-59.

Cengiz, E. (2008), "Üniversite Eğitimi Hizmetlerinde Algılanan Hizmet Kalitesine Göre Pazar Bölümlendirme: Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi **(16)** 2008 / 2, 48-67.

Cengiz, E. ve Kırkbir, F. (2007), "Yerel Halk Tarafından Algılanan Toplam Turizm Etkisi İle Turizm Desteği Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapısal Bir Model Önerisi", Sosyal Bilimler Dergisi **Sayı.** 2007/1, 19-37.

Doyrangöl, N.C. ve Saltoğlu M. (2006), "Muhasebeci Gözüyle Basel II", Mali Çözüm Dergisi, **Sayı.** 76 (Özel Sayı), 353-366.

Kalaycı, Ş. (2008), "SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatisitik Teknikleri", Asil Yayın.

AİLE İÇİ ŞİDDET: İSTANBUL'DA BİR GRUP KADIN ARASINDA ÇALIŞMA

DOMESTIC VIOLENCE: A STUDY AMONG A GROUP OF WOMEN IN ISTANBUL

Ayten DİNÇ[1]

ABSTRACT

OBJECTIVES: This study was planned in order to determine the situations of domestic violence in women living in Istanbul.
METHOD: A descriptive study was carried out between April and May 2008 in The Health High School, Istanbul. This dates between families so their kids position for learning to attend and to working accept two hundred mothers have been include assumed. Data were obtained with developed by research, analyzed by SPSS.
RESULT: The mean age was 39±4.7, 53 % primary school graduate, 88.5 % are little family. The families economical position are middle and poor. Women's married on a average 20.42±3.6, the dates of marriages 18.24±5.7, 49.5 % three and low had kids. The women respectively reported the following at least once in their married times: physical 11 %, economical 34.9 %, verbal 15.5 %, emotional 19.1 %, sexual 12.8 % violence. Women' said: 6.5 % when the pregnant physical violence applied. 7.5 % of the participants expressed that they were practicing violent behavior towards their children.
CONCLUSION: Women, within the family kinds of violence had been application. Teachers can undertake an active role in forming a culture with no violence by reducing violence and early intervention.

Key words: Domestic violence, women, children

ÖZET

AMAÇ: İstanbul'da yaşayan kadınların aile içi şiddete maruz kalma durumlarını belirlemek.
YÖNTEM: Çalışma İstanbul'da bir lisede Nisan-Mayıs 2008 tarihleri arasında, tanımlayıcı yöntemle gerçekleştirildi. Bu tarihler arasında, okula öğrencilerinin durumlarını öğrenmek amacıyla gelen ve çalışmaya katılmayı kabul eden 200 anne araştırma kapsamına alındı. Veri toplamada araştırmacının geliştirdiği anket formu kullanılarak, SPSS'de değerlendirildi.
BULGULAR: Yaş ortalaması 39±4.7 olan olguların, % 53'ü ilkokul mezunu, % 88.5'i çekirdek aile yapısındadır. Ailelerin % 63.5'inin ekonomik durumu orta ve daha düşüktür. Kadınların evlilik yaşı ortalaması 20.42±3.6, evlilik süreleri 18.24±5.7 yıl, % 49.5'inin 3 ve üzeri çocuğu vardı. Kadınların % 11'i fiziksel şiddete, % 34.9'u ekonomik şiddete, % 15.5'i sözel şiddete, %19.1'i duygusal şiddete, % 12.8'i cinsel şiddete maruz kaldıklarını ifade

[1] Teaching Staff, Halic University, School of Nursing, Istanbul, aytendinc@hotmail.com

ettiler. Kadınların % 6.5'i gebe iken de fiziksel şiddete maruz kalmıştı. % 7.5'inin (n=15) çocuklarına eşi tarafından fiziksel şiddet uygulanıyordu.
SONUÇ: Aile içerisinde kadınlar çeşitli şiddet türlerine maruz kalmaktadırlar. Eğitimcilerin, aile içi şiddet sorunlarına karşı duyarlı olmaları gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Aile içi şiddet, kadın, çocuk

1. GİRİŞ

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kadına yönelik aile içi şiddet önemli bir toplum sağlığı sorunudur. Birleşmiş Milletler (BM) Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nde (2003) kadına yönelik şiddet,"ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" şeklinde tanımlanmaktadır .

Aile içi şiddet, "özel yaşamda, genellikle cinsel ilişki ya da kan bağı ile bağlı bireyler arasında vuku bulan bir şiddet türü" olarak tanımlanmaktadır (BM 2003). Çoğunlukla erkekler tarafından kadınlara veya çocuklara yönelik olarak uygulanmaktadır. Aile içi şiddet, kadınlara yönelik şiddetin en yaygın fakat görünürlüğü en az olan türüdür. Aile içi şiddet, fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet dâhil, çok çeşitli şekillerde ortaya çıkabileceği gibi ekonomik açıdan mahrum bırakma ya da çevresinden izole etme şeklinde de görülebilmektedir (Güneri, 1996), (Krug et al, 2002), (T.C Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü 2006).

Kadına yönelik şiddet coğrafi sınır, ekonomik gelişmişlik ve öğretim düzeyine bakılmaksızın tüm dünyada ve kültürlerde son derece yaygın görülen bir olaydır (Demir, 2000), (Korur, 2003). Dünya Sağlık Örgütü (2005) tarafından 10 ülkede (Bengladeş, Etiyopya, Japonya, Brezilya, Peru, Namibya, Samoa Adaları, Sırbistan - Karadağ, Tayland, Tanzanya) 24000 kadın ile görüşülerek gerçekleştirilen araştırmaya göre, eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı % 13-61, cinsel şiddete uğrayan kadınların oranı % 6 - 59, duygusal şiddetle karşılaşan kadınların oranı ise % 20 – 75 aralığındadır . Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2009) tarafından yürütülen 'Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Projesi'nin sonuçlarına göre, Türkiye genelinde eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranının % 39, hayatının herhangi bir döneminde duygusal şiddet yaşayan kadınların oranı % 43.9, sadece cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı % 15.3'tür. Fiziksel veya cinsel şiddetin birlikte yaşanma oranı % 41.9'dur. Kentte fiziksel şiddet oranı % 38 iken, kırsal kesimde % 43'tür. Yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda yaralanan kadınların oranı ise % 25'tir (www.lpghaber.com Turkiye-de-Kadina-Yonelik-Aile-Ici-Siddet-Arastirmasi-Sonuçları, 2009).

Bu tür şiddet eylemleri, kadınları en temel insan haklarından ve temel özgürlüklerinden mahrum etmekte; kadınların fiziksel ve üreme sağlığına ciddi biçimde zarar vermekte, kimi durumlarda yaşamlarını kaybetmelerine neden olmaktadır. Ancak, kapalı kapılar ardında, karşılıklı duygusal bağların ve sorumlulukların olduğu yakın ilişkide ortaya çıkan bu şiddetin etkisi görünürdeki fiziksel yaraların izinden çok daha derin olabilmektedir. Şiddete maruz kalan kadınlarda ciddi psikolojik problemler ortaya çıkabilmekte, toplumsal hayata katılma ve kendi hayatlarını kazanmada güçlükler yaşayabilmektedirler. Kadına yönelik şiddet, kadınların sosyal ve ekonomik yaşama etkin katılmasını da engellemektedir (T.C Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü 2006).

Kadına yönelik aile içi şiddetin, bu şiddete tanık olan çocuklar üzerinde de önemli sonuçları bulunmaktadır. Şiddete tanık olan çocuklarda sağlık problemlerinin yanı sıra,

davranış bozukluğu, duygusal travma ve okul başarısızlığı gibi sorunların sıkça yaşandığı belirlenmiştir (Tel, 2002), (Güler vd. 2005), (T.C Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü 2006), (Naçar vd. 2009).

Öğretmenler mesleki sorumluluklar nedeniyle kadına yönelik şiddete karşı duyarlı olmalıdır. Bu noktada en önemli sorumluluk, öğrencilerin okul başarılarının artırılması ve şiddete maruz kalan çocukların ve bunların ailelerinin belirlenerek, aileleri şiddetten korunma ve şiddete maruz kaldığı zaman neler yapmaları konusunda bilgilendirmektir. Toplumdaki şiddet olaylarının azaltılmasında konuyla ilgili toplumsal duyarlılıkların artırılması önemlidir.

Bu çalışma İstanbul'da yaşayan evli kadınların aile içi şiddete maruz kalma durumlarını belirlemek amacıyla yapıldı.

GEREÇ VE YÖNTEM:

Çalışma İstanbul'da bir lisede Nisan-Mayıs 2008 tarihleri arasında, tanımlayıcı yöntemle gerçekleştirildi. Bu tarihler arasında, okula öğrencilerinin durumlarını öğrenmek amacıyla gelen ve çalışmaya katılmayı kabul eden 200 anne araştırma kapsamına alındı. Veri toplamada araştırmacının geliştirdiği anket formu yüz yüze görüşerek uygulanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde yüzdelik kullanılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Yaş ortalaması 39±4.7 olan olguların, % 53'ü ilkokul mezunu, % 44'ünün eşi ilkokul mezunu, % 88.5'i çekirdek ailede yaşıyor ve % 63.5'i ailesinin ekonomik durumunu orta ve daha düşük düzeyde algılamaktadır. Kadınların % 78'i ev hanımı, eşlerinin % 45'i serbest meslek, % 36'sı işçi, % 18.5'inin memur olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Kadınların evlilik yaşı ortalaması 20.42±3.6, evlilik süreleri 18.24±5.7 yıl, % 49'u görücü usulü ile evlenmiş ve % 49.5'inin 3 ve üzeri çocuğu vardı.

Tablo 1: Kadınların Bazı Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler (n=200)	**n**	**%**
Kadının Eğitim Durumu		
Okur yazar değil	9	4.5
Okur yazar	9	4.5
İlköğretim	106	53
Ortaöğretim	26	13
Lise	36	18
Üniversite	14	7
Eşin Eğitim Durumu		
Okur yazar	3	1.5
İlköğretim	88	44
Ortaöğretim	30	15
Lise	55	27.5
Üniversite	24	12
Aile tipi		
Çekirdek aile	177	88.5
Geniş aile	23	11.5
Sosyo-ekonomik düzeyi algılama biçimi		
Çok iyi	2	1
İyi	71	35.5
Orta	86	43
Kötü	41	20.5
Kadının mesleği		
Ev hanımı	156	78
İşçi	17	8.5
Memur	15	7.5
Serbest meslek	12	6
Eşin mesleği		
İşçi	72	36
Memur	37	18.5
Serbest meslek	91	45.5

Tablo 2'de kadınların ifadelerine göre şiddet türleri hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir.

Tablo.2 Kadınların Maruz Kaldıkları Fiziksel Şiddet Yöntemleri

	Nadiren		Ara sıra		Sık sık		Toplam	
Fiziksel Şiddet Yöntemleri	**n**	**%**	**n**	**%**	**n**	**%**	**n**	**%**
Eşim bana tokat atar	15	7.5	8	4	3	1.5	26	13
Eşim tartışma anında evdeki eşyalara zarar verir	22	11	10	5	3	1.5	35	17.5
Eşim beni döver	9	4.5	9	4.5	1	0.5	19	9.5
Eşim beni silah, bıçak gibi alet ile tehdit eder	2	1	2	1	1	0.5	5	2.5
Şiddet dolayısı ile tedavi olmak zorunda kaldım	3	1.5	-	-	2	1	5	2.5
Eşim yastık ile başımı kapatıp nefes almamı zorlaştırır	6	3	1	0.5	-	-	7	3.5
Eşim beni gebe iken dövdü	8	4	4	2	1	0.5	13	6.5
Ekonomik Şiddet Yöntemleri								
Mülkiyet veya bankada yatırımlar eşimin üzerinedir	39	19.5	28	14	56	28	103	51.5
Eşim harcamalarımı kısıtlar	35	17.5	16	8	8	4	59	29.5
İhtiyacım olduğu halde eşim bana parayı kısıtlar	19	9.5	5	2.5	10	5	34	17
Eşim para harcamam konusunda hesap vermemi ister	33	16.5	21	10.5	14	7	68	34
Eşim para işlerini tekeline alır	15	7.5	15	7.5	23	11.5	53	26.5
Eşim çocuklarıma bakmam için evde kalmamı ister	26	13	14	7	41	20.5	81	40.5
Eşim bir okula veya kursa gitmemi engeller	21	10.5	3	4.5	14	7	38	19
Duygusal Şiddet Yöntemleri								
Evde önemli kararları eşim verir	53	26.5	35	17.5	37	18.5	125	62.5
Eşim bana hizmetçi gibi davranır	16	8	7	3.5	8	4	31	15.5
Benimle muhabbet etmez, somurtur	15	7.5	8	4	15	7.5	38	19
Akşam yemeği vs işler vaktinde yapılmazsa sinirlenir	27	13.5	18	9	20	10	65	32.5
Eşim kıskançlık yapar	45	22.5	21	10.5	29	14.5	95	47.5
Bir yere gideceğim zaman eşimden izin alırım	45	22.5	36	18	56	28	137	68.5
Eşim dışarıdaki davranışlarıma karışır	42	21	19	9.5	7	3.5	68	34
Eşim kendisi olmazsa kendime bakamayacağımı söyler	13	6.5	5	2.5	15	7.5	33	16.5
Eşim kendini evin sahibi görür	23	11.5	5	2.5	19	9.5	47	23.5
Eşimin huylarından, tersliğinden korkarım	26	13	10	5	11	5.5	47	23.5
Eşim evi veya işyerimi kontrol amaçlı arar	13	6.5	4	2	8	4	25	12.5
Eşimle tartışırken sonuçlarından korkarım	29	14.5	14	7	19	9.5	62	31
Eşim kızmasın diye istemediğim halde onun istediği şeyleri yaparım	40	20	8	4	12	6	60	30
Sözel Şiddet Yöntemleri								
Eşim beni ayrılmakla tehdit eder	12	6	4	2	7	3.5	23	11.5
Eşim bana küfür ve hakaret eder	11	5.5	12	6	9	4.5	32	16
Eşim ters giden olaylardan beni suçlar	26	13	8	4	17	8.5	51	25.5
Eşim beni diğer insanların önünde küçük düşürür	12	6	5	2.5	8	4	25	12.5
Eşim bana çirkin olduğumu söyler	11	5.5	7	3.5	4	2	22	11
Eşim beni davranışlarımdan dolayı eleştirir	46	23	20	10	11	5.5	77	38.5
Eşim beni çocukları almakla tehdit eder	9	4.5	4	2	4	2	17	8.5
Eşim bana bağırır	45	12.5	6	3	20	10	71	35.5
Eşim aileme kaba davranır, küçümser	9	4.5	3	1.5	5	2.5	17	8.5
Cinsel Şiddet Yöntemleri								
Eşim kavga ettikten sonra cinsel ilişki ister	10	5	6	3	1	0.5	17	8.5
Eşim ben istemediğim halde beni cinsel ilişkiye zorlar	14	7	7	3.5	6	3	27	13.5
Eşim ben hastayken beni cinsel ilişkiye zorlar	5	2.5	8	4	4	2	17	8.5
Eşim cinsellik konusunda görüşlerime önem vermez	7	3.5	6	3	13	6.5	26	13
Cinsel ilişki sırasında bana vurur	6	3	4	2	-	-	10	5
Cinsel ilişkiye isteksiz olduğumu söyleyerek alay eder	8	4	2	1	2	1	12	6
Eşim beni diğer kadınlarla kıyaslar	9	4.5	3	1.5	5	2.5	17	8.5

*İfadeler birden fazla olduğu için yüzdeler n üzerinden alınmıştır.

Çalışmamızda fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı % 11 bulunmuştur. Fiziksel şiddet yöntemleri içinde ilk sırada tartışma anında evdeki eşyalara zarar verme (% 17.5), ikinci sırada tokat atma (%13), üçüncü sırada döver (% 9.5) yer almaktadır. Güler ve ark. (2005) çalışmasında fiziksel şiddet davranışları içinde dayak atma % 96.3, sert cisimle vurma % 92.6, tokat atma % 90.7 oranında bildirilmiştir. Mayda ve Akkuş'un (2003) evli kadınlar üzerinde yaptıkları çalışmalarında kadınların % 41.4'ünün, Tanrıverdi ve Şıpkın (2008) % 43.4'ünün, Naçar ve ark (2009) % 26.5'inin, fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2009) tarafından yürütülen 'Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Projesi'nin sonuçlarına göre, Türkiye genelinde eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı % 39 olarak bildirilmiştir.

Gebelikte kadının şiddetle karşılaşması giderek artmaktadır. Çalışmamızda kadınların % 6.5'i gebe iken de fiziksel şiddete maruz kalmıştı. T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı'nın (2000) yaptığı bir araştırmaya göre gebelikte dayak durumu % 9 kadında görülmüştür . Ayrancı ve ark. (2002) Eskişehir Birinci Basamak Sağlık Kuruluşu'na çeşitli sebeplerle başvuran kadınlarla yaptığı çalışmada; kadınların % 71.4'ünün şu an ya da geçmişteki gebelikleri dönemlerinde ruhsal/sözel, fiziksel ya da cinsel şiddetten birine ya da daha fazlasına maruz kaldıkları belirtilmiş olup sırasıyla ruhsal/sözel şiddet oranı % 99.1 (109 kişi), fiziksel şiddet oranı % 36.4 (40 kişi) ve cinsel şiddet oranı ise % 5.4'tür (6 kişi).

Çalışmamızda kadınların % 7.5'inin (15 kişi) çocuklarına eşi tarafından fiziksel şiddet uygulanıyordu. Naçar ve ark. (2009) yaptıkları araştırmada çocukluğunda anne babasından şiddet gören eşlerin % 41.9'unun, anne babadan şiddet görmeyen erkeklerin ise % 19.4'ünün çocuklarına şiddet uyguladıkları bildirilmiştir. Çalışmamızda kadınların % 16.5'inin çocukluğunda şiddete maruz kaldığı saptanmıştır.

Çalışmamızda en yaygın görülen şiddet türünün ekonomik şiddet (% 34.9) olduğu gözlenmektedir. Ekonomik şiddet yöntemleri içinde sırasıyla banka yatırımlarının ve mülkiyet sahibi olma eşlerinin üzerinde (% 51.5), çocuklarına bakması için çalışmasına izin vermeme ve evde kalmasını isteme (% 40.5), para harcaması konusunda hesap vermesini istemesi (% 34), harcamalarını kısıtlaması (% 29.5) ve parayı tekeline alması (% 26.5) gelmektedir. Naçar ve ark (2009) çalışmasında ekonomik şiddet % 12.7, Tanrıverdi ve Şıpkın (2008) çalışmasında % 47 oranında ve ekonomik şiddet davranışlarında ilk sırada kadının ev dışında çalışılmasına izin verilmemesi (% 30.1) bildirilmiştir.

Çalışmamızda kadınların duygusal şiddete maruz kalma oranı % 19.1 oranında bulunmuştur. Duygusal şiddet yöntemleri arasında, bir yere gideceği zaman eşinden izin alması (% 68.5), evdeki önemli kararları eşinin vermesi (% 62.5), eşinin kıskançlık yapması (% 47.5), akşam yemeği vs. işler zamanında yapılmazsa sinirlenmesi (% 32.5) yer almaktadır. Karaçam ve ark (2006) duygusal şiddet oranını % 23, Tanrıverdi ve Şıpkın (2008) çalışmasında % 68, Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen çalışmada (2009) % 43.9 oranında bulmuşlardır.

Kadınların % 15.5'inin sözel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. Sözel şiddet yöntemleri arasında, davranışlarından dolayı eleştirmesi (% 38.5), eşinin bağırması (% 35.5), ters giden olaylarda kadını suçlaması (% 25.5), küfür ve hakaret etmesi (% 16) yer almaktadır. Sözel şiddete maruz kalanların oranı Kayseri'de % 32.4 (Naçar, 2009), Erzurum'da % 75.3 (Turhan ve ark. 2006), Malatya'da % 55.2 (Kurçer ve ark. 1999) olarak bildirilmiştir. Çalışma sonuçlarının bir miktar farklı bulunması bölgesel farklılıklardan olabileceği gibi, bazı kadınların sözel şiddeti şiddet olarak algılayamaması ile de ilgili olabilir. Ancak sözel şiddet yine de büyük oranda gizli kalmaktadır.

Çalışmamızda cinsel şiddet oranı % 12.8 olarak saptanmıştır. Cinsel şiddet yöntemleri arasında istemediği halde cinsel ilişkiye zorlaması (% 13.5), kadının cinsellik konusunda

görüşlerine yer vermemesi (% 13) olarak ifade etmişlerdir. Cinsel şiddete maruz kalanların oranı Kayseri'de % 4.5 (Naçar, 2009), Çanakkale'de % 56.8 (Tanrıverdi ve Şıpkın 2008), Elazığ'da % 32 (Tokdemir ve ark 2003), Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen çalışmada (2009) % 15.3 bildirilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Aile içerisinde kadınlar çeşitli şiddet türlerine maruz kalmaktadırlar. Eğitimciler şiddete uğrayan kadın ve çocuğun tanılanması ve destek olunması açısından önemli bir rol oynayabilir. Bu bağlamda; aile ve topluma rehberlik etme ve destek olmada, şiddeti önleme ve gençlere adaptif ve şiddet içermeyen problem çözme yöntemlerini öğretmeyi içeren girişimlerde bulunmalıdır. Eğitimcilerin, aile içi şiddet sorunlarına karşı duyarlı olmaları gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. BM Genel Kurulunun 22 Aralık 2003 tarihli toplantısında aldığı 58/147 sayılı "Kadınlara Karşı Aile İçi Şiddetin Ortadan Kaldırılması" Konulu Kararı
2. T.C Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2006). Kadına Yönelik Aile Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, 2007-2010
3. Güneri F.Y. (1996), Ailede Kadına Yönelik Şiddet, Evdeki Terör, Kadına Yönelik Şiddet. Mor Çatı Yayınları, İstanbul.
4. Krug E.G et al. (2002), World Report on Violence and Health,Geneva; WHO.
5. Demir Ü. (2000), Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 3(1):57-61.
6. Korur S. (2003), Kadına Yönelik Şiddete Adli Tıp Açısından Yaklaşım, Kadına Yönelik Şiddet ve Hekim Sempozyumu :85-94.
7. WHO (2005), Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women Initial Reports on Prevelance, Health Outcomes and Women's Responses, (Geneva, WHO).
8. www.lpghaber.com/Turkiye-de-Kadina-Yonelik-Aile-Ici-Siddet-Arastirmasi-Sonuclari
9. Naçar M, Baykan Z, Poyrazoğlu S, Çetinkaya F. (2009), Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesi'nde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. TAF Prev Med Bull 8(2):131-138
10. Tel H. (2002), Gizli Sağlık Sorunu: Ev İçi Şiddet Ve Hemşirelik Yaklaşımları. C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 6 (2).
11. Güler N, Tel H, Tuncay F. (2005), Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı. C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 27 (2): 51 – 56.
12. Karaçam Z, Çalışır H, Dündar E, Altuntaş F, Avcı H. (2006), Evli Kadınların Aile İçi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri, Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 22 (2) : 71-88.
13. Mayda AS, Akkuş D. (2003), Ev Kadınlarına Yönelik Aile İçi Şiddet. Sağlık ve Toplum 13(4):51-58.
14. T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1995), Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, Yayın no: 86, Ankara.
15. T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (2000), Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları (Aralık 1993-Aralık 1994), İkinci Baskı, Ankara.

16. Güneş G, Kaya M, Pehlivan C. (2000), Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Ailelerinde Kadına Yönelik Aile Şiddetle İlgili Bir Araştırma. Toplum ve Hekim, 15(5): 391-397.
17. Turhan E, Güraksın A, İnandı T. (2006), Erzurum'da Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Sağlık ve Toplum. 16(3): 24-30.
18. Kurçer MA, Güneş G, Genç M. (1999), Malatya'da Sosyoekonomik Düzeyleri Farklı İki Ayrı Bölgede Yaşayan Evli Kadınlara Yönelik Aile İçi Şiddet Ve Etkileyen Faktörler. Sağlık ve Toplum. 9: 34-37.
19. Tokdemir M, Deveci SF, Açık Y. (2003), Elazığ Adli Tıp Şube Müdürlüğüne Eşi Tarafından Şiddete Maruz Kalma Nedeniyle Başvuran Kadınların Değerlendirilmesi. Fırat Tıp Dergisi. 8(1): 39-44.
20. Ayrancı Ü, Günay Y, Ünlüoğlu İ (2002), "Hamilelikte Aile İçi Şiddet: Birinci Basamak Sağlık Kurumlarına Başvuran Kadınlar Arasında Bir Çalışma," Anadolu Psikiyatri Dergisi, Vol:3:75-87.
21. Tanrıverdi G, Şıpkın S. (2008), Çanakkale'de Sağlık Ocaklarına Başvuran Kadınların Eğitim Durumunun Şiddet Görme Düzeyine Etkisi, Fırat Tıp Dergisi, Cilt 13, Sayı 3, 183-187

ANKARA ÜNİVERSİTESİ KALECİK MESLEK YÜKSEKOKULU MEZUNLARININ TAKİBİ

TRACKİNG GRADUATES OF ANKARA UNIVERSITY KALECIK VOCATIONAL SCHOOL

Pınar ŞANLIBABA[1] **Dilara ERDEN** [2]

ABSTRACT

Vocational school are 4-semester higher education institutions aiming at raising qualified workforce towards certain jobs. There is a high ratio of unemployment among the graduates of vocational schools. The graduates' lack of adequate collaboration with business and industry is one of the biggest problems in vocational and technical education. When founding such schools, the demands of the sector are not taken into consideration and these programs serves a general purpose instead of certain and specified purposes. As a result of this, the sector can hardly find graduates with desired standarts. As graduates find jobs through their own efforts or someone they know, their contact with schools after graduation gets lost.

In this study, we have tried to contact the graduates of Ankara University Kalecik Vocational School since 2002 and find out the level of succes in vertical transfer exam, employment figures and whether they are working at jobs parallel to their educations.

Key words: Vocational School, Education, Tracking Graduates

ÖZET

Meslek yüksekokulları belirli mesleklere yönelik nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumudur. Ülkemizde meslek yüksekokulları mezunları yüksek işsizlik oranlarına sahiptirler. Meslek yüksekokullarının iş ve sanayi dünyası ile yeterince işbirliği içinde olamaması, mesleki ve teknik eğitimde yaşanan en önemli sorunlardan birisidir. Meslek yüksekokulları açılırken sektörün talepleri göz önüne alınmamakta, programlar belirli ve özel amaç yerine genel amaca hizmet eden eğitim vermektedir. Bunun sonucu olarak ta sektör istediği standartlara sahip meslek yüksekokulu mezunu bulmakta zorluk çekmektedir. Mezun öğrenciler kamu veya özel sektörde işi genellikle kendileri veya yakınlarının yardımıyla buldukları için, öğrencilerin mezuniyet sonrasında yüksekokulla bağlantılarının kesildiği görülmektedir.

Bu çalışmada 2002 yılından itibaren Ankara Üniversitesi Kalecik Meslek Yüksekokulu mezunlarına ulaşılmaya çalışılmış, mezunlarımızın dikey geçiş sınavındaki başarı düzeyleri, iş bulabilme oranları ve eğitimlerine uygun işlerde çalışıp çalışmadıkları araştırılmıştır.

[1] Yrd.Doç.Dr., Ankara Üniversitesi Kalecik Meslek Yüksekokulu, pinarsanlibaba@hotmail.com
[2] Dr., Ankara Üniveritesi Kalecik Meslek Yüksekokulu, dilaraerden@gmail.com

Anahtar kelimeler: Meslek Yüksekokulu, Öğrenci, Eğitim

1. GİRİŞ

Mesleki ve teknik eğitimin yükseköğretim kademesindeki en büyük kurumu meslek yüksekokullarıdır. Eğitim programı iki yıl süreli olarak planlanan meslek yüksekokulları mezunları "Tekniker" unvanı almaktadır. İş ve sanayi dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli ara insan gücüne potansiyel bir kaynak sağlayan meslek yüksekokulları açılırken; sektörün talepleri göz önüne alınmamakta, programlar belirli ve özel bir amaç yerine genel amaca hizmet eden eğitim vermektedir. Bunun sonucu olarak ta sektör istediği standartlara sahip meslek yüksekokulu mezunu bulmakta zorluk çekmektedir. İş ve sanayi dünyasından temsilcilerle işbirliği içinde müfredatların yeniden tasarlanarak meslek yüksekokullarından mezun olanların istihdam edilebilir bilgi ve beceriye sahip olmalarının sağlanması gerekmektedir.

İş dünyası, özellikle teknolojiden anlayan, uygulayabilen, verimli ve kaliteli mal ve hizmet üretebilen iş gücüne ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca iş dünyası değişen koşullara çabuk uyum sağlayabilen, iyi iletişim kurabilen, ekip halinde çalışabilen, problem çözebilen, sorumluluk alabilen ve mesleki beceriye sahip elemanlar talep etmektedir. Meslek yüksekokullarında teorik eğitim yeterli verilirken uygulamalı eğitim yeterli verilememekte ve mezun öğrenciler iş dünyasının talepleri karşısında çekingen davranmakta, kendine güvenmemektedir.

Meslek yüksekokulları mezunlarının büyük bir kısmı vasıflı ara eleman olmakta bir kısmı da dikey geçiş sınavları (DGS) ile programlarına uygun çeşitli bölümlerde lisans eğitimi almaktadır.

Öğrencilerin mezuniyet sonrası yüksekokulla bağlantılarının kesildiği görülmektedir. Bu çalışmada 2002 yılından itibaren Ankara Üniversitesi Kalecik Meslek Yüksekokulu mezunlarına ulaşılmaya çalışılmış, mezunlarımızın dikey geçiş sınavındaki başarı düzeyleri, iş bulabilme oranları ve eğitimlerine uygun işlerde çalışıp çalışmadıkları araştırılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Ankara Üniversitesi Kalecik Meslek Yüksekokulu Bahçe Ziraatı, Peyzaj ve Gıda Teknolojisi Programları'ndan 2002 yılından itibaren mezun olan öğrencilere, telefonla ulaşılmaya çalışılmıştır. Ulaşılabilen mezunlara eğitimlerini aldıkları bir alanda çalışıp çalışmadıkları sorulmuş ayrıca ÖSYM'nin sorgu sayfasından dikey geçiş sınavındaki başarıları taranmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Kalecik Meslek Yüksekokulu Bahçe Ziraatı Programı öğrencilerinin mezuniyet sonrası durumları Tablo 1 ve Şekil 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Bahçe Ziraatı Programı Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Durumları

	YILLAR						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Toplam Mezun	**13**	**20**	**20**	**25**	**17**	**32**	**27**
Ulaşılabilen Mezun	10	13	12	19	14	32	26
Kendi Alanında Çalışan	0	1	2	1	2	3	2
Başka Bir Alanda Çalışan	5	9	5	8	3	11	6
Dikey Geçiş Sınavını Kazanan	2	1	1	2	1	8	3
Çalışmayan	3	2	4	8	8	10	15

Şekil 1. Bahçe Ziraatı Programı Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Durumları

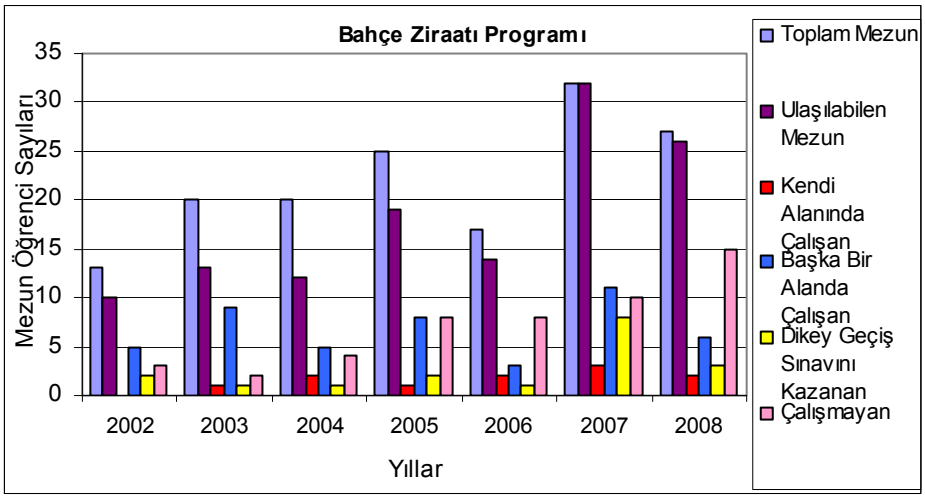

2002-2008 yılları arası Yüksekokulumuz Bahçe Ziraatı Programı'ndan 154 mezun verilmiş, mezunların % 82'sine ulaşılabilmiştir. Tablo 1 ve Şekil 1 incelendiğinde mezunlarımızın ancak % 7,2'si mezuniyet alanları ile ilgili bir işte çalışırken, % 30,5'i mezuniyet alanı dışında bir işte çalışmaktadır. Mezunlarımızın % 32,46'sının ise herhangi bir işte çalışmadığı görülmektedir.

Kalecik Meslek Yüksekokulu Peyzaj Programı öğrencilerinin mezuniyet sonrası durumları ise Tablo 2 ve Şekil 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Peyzaj Programı Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Durumları

	YILLAR						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Toplam Mezun	**34**	**26**	**24**	**24**	**34**	**38**	**29**
Ulaşılabilen Mezun	29	16	17	19	31	35	27
Kendi Alanında Çalışan	3	3	2	1	1	2	1
Başka Bir Alanda Çalışan	10	6	10	7	17	14	5
Dikey Geçiş Sınavını Kazanan	5	2	4	7	5	15	8
Çalışmayan	11	5	1	4	8	4	13

Şekil 2. Peyzaj Programı Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Durumları

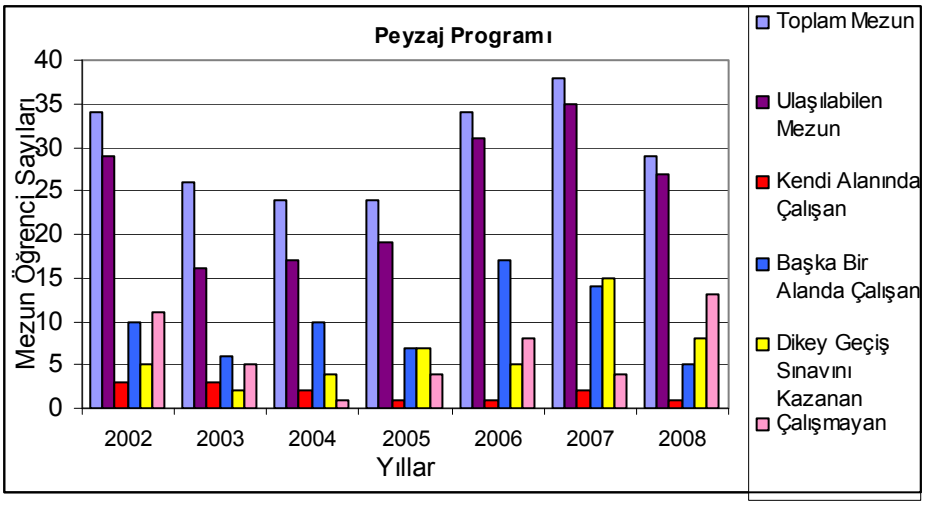

2002-2008 yılları arası Yüksekokulumuz Peyzaj Programı'ndan 209 mezun verilmiş, mezunların % 83,2'sine ulaşılabilmiştir. Tablo 2 ve Şekil 2 incelendiğinde mezunlarımızın ancak % 6,2'si mezuniyet alanları ile ilgili bir işte çalışırken, % 33'ü mezuniyet alanı dışında bir işte çalışmaktadır. Mezunlarımızın % 26,31'inin ise herhangi bir işte çalışmadığı görülmektedir.

Gıda Teknolojisi Programı öğrencilerinin mezuniyet sonrası durumları Tablo 3 ve Şekil 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Gıda Teknolojisi Programı Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Durumları

	YILLAR						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Toplam Mezun	**27**	**38**	**28**	**15**	**17**	**38**	**29**
Ulaşılabilen Mezun	25	38	24	11	12	24	29
Kendi Alanında Çalışan	6	12	15	5	7	1	6
Başka Bir Alanda Çalışan	8	10	5	3	5	15	5
Dikey Geçiş Sınavını Kazanan	6	8	1	2	0	0	0
Çalışmayan	5	10	3	1	0	8	18

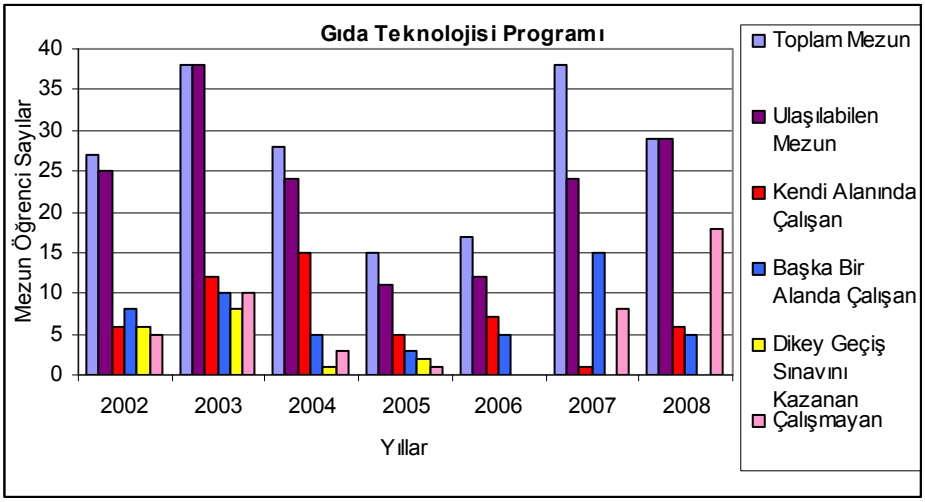

Şekil 3. Gıda Teknolojisi Programı Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Durumları

2002-2008 yılları arası Yüksekokulumuz Gıda Teknolojisi Programı'ndan 192 mezun verilmiş, mezunların % 84,9'una ulaşılabilmiştir. Tablo 3 ve Şekil 3 incelendiğinde mezunlarımızın ancak % 27'si mezuniyet alanları ile ilgili bir işte çalışırken, % 26,56'sı mezuniyet alanı dışında bir işte çalışmaktadır. Mezunlarımızın % 23,43'ünün ise herhangi bir işte çalışmadığı görülmektedir.

Yüksekokulumuz programları arasında ağırlıklı olarak; Gıda Teknolojisi Programı mezunlarının kendi alanı ile ilgili bir işte çalıştığı, Peyzaj ve Bahçe Ziraatı Programı mezunlarının ise kendi alanı dışında başka bir işte çalıştığı saptanmıştır. Araştırmamızın bir diğer çarpıcı sonucu da meslek yüksekokullarından mezun kalifiye ara eleman sıkıntısı yaşandığı birçok kez dile getirilmesine karşın (Anon a 2008, YÖK 2007, YÖK 2008) Kalecik Meslek Yüksekokulu mezunlarının kendi alanlarında çalışma oranlarının çok düşük olduğudur (Şekil 4).

Şekil 4. Mezunların Kendi Alanında Çalışma Oranları

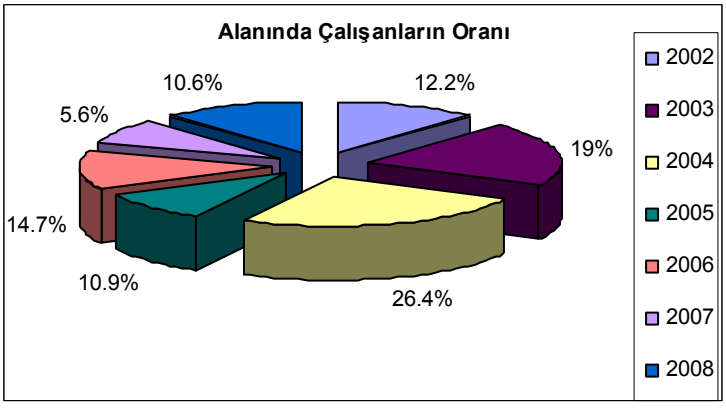

Türkiye genelinde meslek yüksekokullarında 11 tane normal öğretim, 5 tane ikinci öğretim yapan Peyzaj Programı; 60 tane normal öğretim, 23 tane ikinci öğretim yapan Gıda Teknolojisi Programı; 30 tane normal öğretim, 5 tane ikinci öğretim yapan Bahçe Ziraatı Programı yer almaktadır (Anon b, 2008)..

Bahçe Ziraatı Programı mezunlarının dikey geçiş sınavı ile geçiş yapabileceği iki tane lisans bölümü bulunmaktadır. Bunlardan Kültür Bitkileri Üretimi ve Pazarlanması Bölümü'ne meslek yüksekokullarındaki 29 program, Ziraat Mühendisliği Bölümü'ne ise 52 program geçiş yapabilmektedir (Anon b, 2008).

2002-2008 yılları arası Yüksekokulumuz Bahçe Ziraatı Programı mezunlarının % 11,68'i dikey geçiş sınavında başarılı olmuştur (Tablo 1 ve Tablo 4).

Peyzaj Programı mezunlarının dikey geçiş sınavı ile geçiş yapabileceği dört tane lisans bölümü bulunmaktadır. Bunlardan Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarisi Bölümü'ne meslek yüksekokullarındaki 5 program, Orman Mühendisliği Bölümü'ne 10 program, Peyzaj Mimarlığı Bölümü'ne 6 program ve Ziraat Mühendisliği Bölümü'ne ise 52 program geçiş yapabilmektedir (Anon b, 2008).

Tablo 5. Peyzaj Programı DGS Başarı Durumu

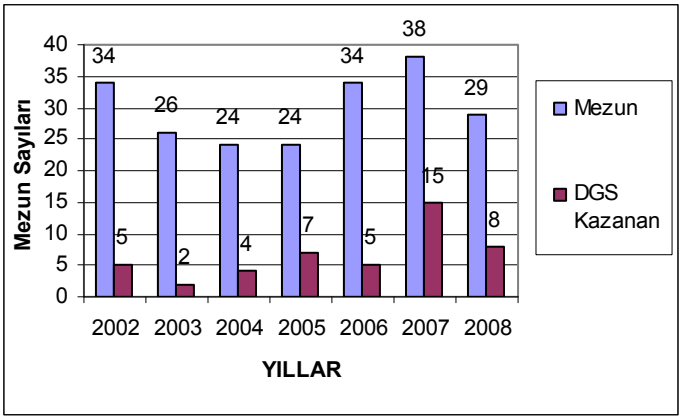

2002-2008 yılları arası Yüksekokulumuz Peyzaj Programı mezunlarının % 22'si dikey geçiş sınavında başarılı olmuştur (Tablo 2 ve Tablo 5).

Gıda Teknolojisi Programı mezunlarının dikey geçiş sınavı ile geçiş yapabileceği yedi tane lisans bölümü bulunmaktadır. Bunlardan Aile Ekonomisi ve Beslenme Öğretmenliği Bölümü'ne meslek yüksekokullarındaki 9 program, Aile ve Tüketici Bilimleri Öğretmenliği Bölümü'ne 9 program, Beslenme ve Diyetetik Bölümü'ne 10 program, Biyokimya Bölümü'ne 17 program, Gıda Mühendisliği Bölümü'ne 16 program, Kimya Bölümü'ne 29 program ve Ziraat Mühendisliği Bölümü'ne ise 52 program geçiş yapabilmektedir (Anon b, 2008)

Tablo 6. Gıda Teknolojisi Programı DGS Başarı Durumu

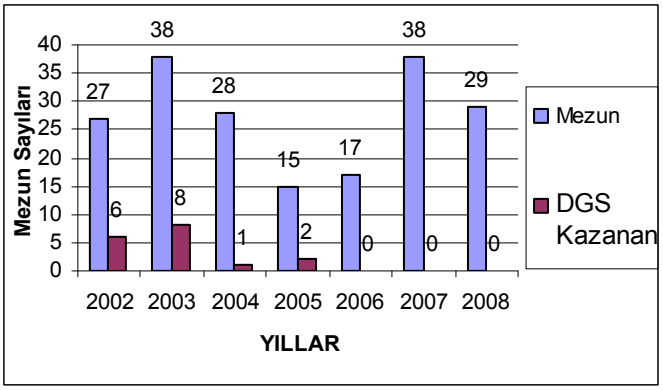

2002-2008 yılları arası Yüksekokulumuz Gıda Teknolojisi Programı mezunlarının % 8,8'i dikey geçiş sınavında başarılı olmuştur (Tablo 3 ve Tablo 6).

Görüldüğü üzere Ankara Üniversitesi Kalecik Meslek Yüksekokulu Teknik Programlar Bölümü bünyesinde yer alan Gıda Teknolojisi Programı'nın geçiş yapabileceği daha fazla sayıda lisans eğitimi veren bölüm olmasına rağmen, Gıda Teknolojisi Programı mezunlarının DGS sınavlarındaki başarı düzeyleri çok düşüktür. Bunun iki sebebi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi 4702 sayılı yasa kapsamında 2002 yılında hayata geçirilen meslek lisesi mezunlarına girişte sağlanan "sınavsız geçiş" uygulamasıdır. Meslek liselerinden gelen öğrencilerin yüksekokul için gerekli temel bilgi birikimine ve beceriye sahip olmadıkları gözlenmektedir. Yüksekokulumuz Gıda Teknolojisi Programı'na 2002–2003 eğitim-öğretim yılından itibaren kayıt yaptıran öğrencilerin hepsi sınavsız geçiş uygulaması ile gelen öğrencilerdir (Erden vd. 2007). Bir diğer sebep ise Gıda Teknolojisi Programı öğrencilerinin DGS sınavı ile geçiş yapabileceği lisans bölümlerine meslek yüksekokullarındaki birçok programın da geçiş yapabiliyor olmasıdır.

Kalecik Meslek Yüksekokulu 2002 yılından itibaren toplam mezun öğrencilerinin dikey geçiş sınavındaki başarı oranları Şekil 5'de gösterilmiştir.

Şekil 5. Mezunların DGS Başarı Oranları

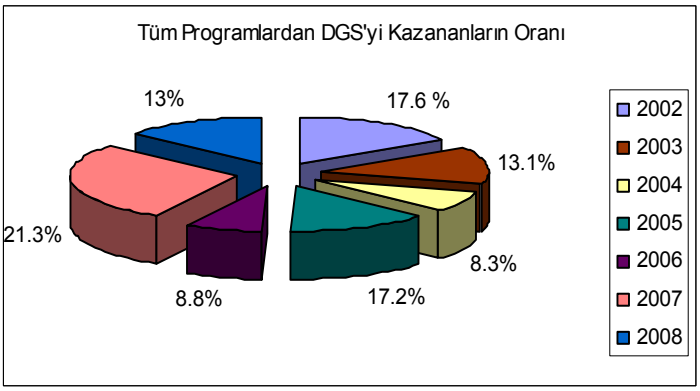

Şekil'den de görüleceği üzere dikey geçiş sınavında yüksekokul mezunlarımızın elde ettiği en yüksek başarı % 21,3 ile 2007 yılında sağlanmıştır.

Peyzaj Programı'nın dikey geçiş sınavındaki başarı durumu diğer iki programa kıyasla daha yüksektir. Sınavsız geçiş uygulamasının başladığı yıldan itibaren Peyzaj Programı'na kayıt yaptıran öğrencilerin büyük çoğunluğu ÖSS sınavı ile yüksekokulumuza

kayıt yaptırmıştır (Erden vd. 2007). Temel bilgi birikimine sahip olan Peyzaj Programı öğrencilerinin, DGS sınavında daha başarılı olduğu gözlenmektedir.

KAYNAKLAR

Anon. a (2008), " Türkiye'de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar ve Fırsatlar", Avrupa Birliği Kurumsal Değerlendirme Programı, Yayın No: TÜSİAD-T / 2008 – 10 / 473.

Anon. b. (2008), "ÖSYM Dikey Geçiş Sınavı Kılavuzu"

Erden, D., Şanlıbaba, P. ve Sungur, B. (2007), "Meslek Liselerinden Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Ankara Üniversitesi Kalecik Meslek Yüksekokulu'ndaki Sonuçları", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu Bildiriler Kitabı II, Poster Bildiriler, 14-16 Mayıs 2007, Bergama-İZMİR, 106-109.

YÖK (2007), "III. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı Sonuç Raporu ", 8-9 Kasım 2007, Adana.

YÖK (2008), "IV. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı Taslak Raporu", 5-8 Kasım 2008, Trabzon.

ATMOSFERDEKİ BAZI ORGANİK KİRLETİCİ ETKİLERİNİN HESAPLAMA YOLUYLA İNCELENMESİ

EXAMINATION OF THE EFFECT OF SOME ORGANIC POLLUTANT IN THE ATMOSPHERE BY CALCULATION METHODS

Dr. Sinan Mithat Muhammet[1], Doç. Dr. Mehmet Sayım KARACAN[2]

ABSTRACT

Acetaldehyde(1), 1-butene(2), Toluene(3), Formaldehyde(4) and Perhydroxyl radicals(5) is well known organic pollutants in the atmosphere. In this study, the reactions of these radicals with some other radicals via light effect is examined by calculation methods using HF, MP2 and DFT methods. The calculated atomization energies are compared with experimental values. After calculations, we have decided using obtained data whether the reactions among radicals can occur or not.

Key words: Organic pollutant, acetaldehyde, 1-butene, toluene, formaldehyde and perhydroxyl

ÖZET

Asetaldehit(1), 1-büten(2), toluen(3), formaldehit(4) ve perhidroksil radikali(5) atmosferde organik kirletici olarak davrandığı bilinmektedir. Bu çalışmada bu radikallerin diğer bazı radikallerle ışık etkisiyle reaksiyonları HF, MP2, DFT gibi metotlar kullanılarak hesaplama yöntemleri ile incelenmiştir. Hesaplanan atomizasyon enerjileri denel verilerle karşılaştırılmıştır. Hesaplamalardan sonra, elde edilen veriler kullanılarak, radikaller arasındaki tepkimelerin olup olamayacağına karar verdik.

Anahtar kelimeler: Organik kirleticiler, asetaldehit, 1-büten, toluen, formaldehit ve perhidroksil

1.GİRİŞ

Atmosferdeki kirletici gazlar, organik ve inorganik başlıkları altında incelenir. Bu gazların bir kısmı doğal olayların sonucunda, bazıları ise insan faaliyetleri sonucunda atmosfere karışırlar. Asetaldehit çoğunlukla diğer kimyasalların sentezinde ara ürün olarak, parfümlerin, polyester reçinelerin ve temel boya maddelerinin üretiminde kullanılmaktadır. Ayrıca meyve ve balık ürünlerinde koruyucu madde, tat verici madde ve alkol için denatüran olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda doğada kendiliğinden bulunmaktadır. Vücut içerisinde

[1] Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksek Okulu,

[2] Gazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Kimya Bölümü

de etanolün parçalanması sonucu oluşabilir. Asetaldehite kısa süreli maruz kalmak; göz, cilt ve soluk borusunun tahriş olmasına sebep olur. Uzun süreli maruz kalındığında alkol zehirlenmesi ile benzer semptomlar görülmektedir. Asetaldehit insanlar için kanserojen bir maddedir. Hayvanlar üzerine yapılan çalışmalarda; kobaylarda (sıçanlarda) nazal tümör ve hemstırlarda gırtlak tümörü oluşumu gözlenmiştir

Toluen, insan vücuduna toprak kirlenmesi sonucu, örneğin kirli yer altı suları ya da topraktan buharlaşan gazlar sonucu girebilir. Toluenin sudaki çözünürlüğü oldukça düşük olduğundan vücudu normal yollarla (idrar, dışkı ya da ter) terk edemez. Vücuttan atılması için metabolizmada kullanılması gereklidir. Toluendeki metil grubu, benzen halkasına göre sitokromP450 ile daha kolay yükseltgenir. Bu nedenle toluen metabolizmasında %95'i oksitlenerek benzil alkol oluşturur. Toksik metabolitler kalan %5'lik kısım tarafından benzaldehit ve krezollere yükseltgenerek oluşur. Reaktif ürünlerin çoğu glutatiyon ile birleşerek zehir etkisi giderilir fakat kalanı hücrelere zarar vermektedir. Toluen, çözücü olarak boyalarda, birçok kimyasal reaksiyonda reaktant olarak, plastik (kauçuk) imalatında, mürekkep, yapıştırıcı, dezenfektan, TNT patlayıcısı üretiminde yakıtlarda oktan artırıcı olarak kullanılır. Yükseltgendiğinde benzaldehit ve benzoik asit gibi çok önemli ara bileşiklere dönüşür. Toluen buharının solunması bayılmaya, yüksek dozlardaki miktarı ise kusmaya sebep olabilir. Mesleki olarak formaldehit solunumu 3 tip kaynaktan olur; formaldehit temelli reçinelerin termal ya da kimyasal bozulması sulu çözeltilerden (örneğin mumyalama sıvıları) formaldehit emisyonu ve değişik organik bileşiklerin, egzos gazı gibi, yanması sonucu formaldehit oluşması.

Formaldehit toksik, alerjik ve kanserojendir. Formaldehit reçineleri birçok yapı maddesinde kullanıldığından, en temel kapalı alan kirleticilerinden biridir. Havadaki derişiminin 3ppb'den fazla oluşu gözleri ve mukoza zarını tahriş eder ve göz yaşarmasına sebep verir. Bu derişimdeki formaldehitin solunumu baş ağrısına, boğazda yanmaya ve zor nefes almaya ayrıca astım belirtilerini artırarak şiddetlenmesine sebep olur. Birleşik Devletler Çevre Koruma Ajansı (USEPA) için yeni yapılan binalarda havada 0,016 ppm'den fazla formaldehite izin vermemektedir. 11 Nisan 2008'de FEMA, bu ajans için gelecekte satın alınacak tüm yapıların aynı standardı karşılaması gerektiğini duyurmuştur. Formaldehit, İsveç ve Japonya'da kozmetik ürünlerinde yasaklanmıştır.

Perhidroksil radikali stratosferdeki ozonun parçalanmasına sebep olur. Troposferdeki hidrokarbonların yükseltgenmesi sonucu oluşur. Radikalik özelliği nedeniyle atmosferdeki bir çok türle tepkimeye girme eğilimindedir. (Hester, 1995)

Bu çalışmada atmosferde organik kirletici olarak davranan asetaldehit, 1-büten, toluen, formaldehit ve perhidroksil radikalinin diğer radikallerle ve ışık etkisiyle meydana gelen tepkimelerinin olabilirliği hesaplama yöntemleri ile incelenmiştir. Literatürde verilen deneysel atomizasyon enerjileri, hesaplanan atomizasyon enerjileri ile karşılaştırılmıştır. (Ravishankara ve Mauldin (1985), Peiro-Garcia ve Nebot-Gil (2003) (http://srdata.nist.gov/cccbdb/))

2.TEPKİME ENTALPİLERİNİN BELİRLENMESİ

2.1.Bağ Enerjileri ile

İki atomlu bir molekülde, iki atomu bir arada tutan bağın koparılması için gerekli olan enerjiye ***bağ ayrışma enerjisi*** (D_0) ya da kısaca **bağ enerjisi** denir.

Örnek:

$$CH_4(g) + Cl_2(g) \rightarrow CH_3Cl(g) + HCl(g)$$

Bu tepkimede, bir C - H bağı, bir Cl - Cl bağı kopar ve üç C - H bağı, bir C - Cl bağı ve bir H - Cl bağı oluşur. Net değişim, bir C - H bağı ile bir Cl - Cl bağının ayrışması ve bir C - Cl bağı ile bir H - Cl bağınının oluşmasından ibarettir.

Net bağ ayrışması 1 tane C - H bağı $\rightarrow \Delta H = 414$ kJ/mol
1 tane Cl – Cl bağı $\rightarrow \Delta H = 243$ kJ/mol
Toplam $\Delta H_T = 657$ kJ/mol (kırılan bağlar)

Net bağ oluşması 1 tane C - Cl bağı $\rightarrow \Delta H = -339$ kJ/mol
1 tane H – Cl bağı $\rightarrow \Delta H = -431$ kJ/mol
Toplam $\Delta H_T = -770$ kJ/mol (oluşan bağlar)

Tepkime entalpisi: $\Delta H_{tep} = \Delta H_T$ (kırılan bağlar) - ΔH_T (oluşan bağlar)

$\Delta H_{tep} = 657 - 770 = -113$ kJ/mol

2.2.Oluşum Entalpileri ile

Tepkime entalpisi standart oluşum entalpilerinden hesaplanır.

Örnek:

$OF_2 + H_2O \rightarrow O_2 + 2HF$

$\Delta H = 2\Delta H_{ol}(HF) - [\ \Delta H_{ol}(OF_2) + \Delta H_{ol}(H_2O)\ ]$
$= 2(-268{,}6\ kj) - [\ (23{,}0\ kj) + (-241{,}8\ kj)\ ]$
$= -537{,}2\ kj + 218{,}8\ kj = -318{,}4\ kj$

3.MATERYAL VE METOT

Bu çalışmada Gaussian 03 bilgisayar programı kullanılmıştır. Bu program kullanılarak, moleküllerin enerjileri, geçiş hallerinin enerjileri, titreşim frekansları, termokimyasal özellikler, bağ ve tepkime enerjileri, molekül orbitalleri, atom yükleri, kimyasal kayma gibi özellikler hesaplanabilir. Hesaplamalar; gaz fazında ve çözelti içinde yapılabilir.

3.1. Bağ Enerjileri ve Tepkime Entalpilerinin Hesaplanması

Atomlaşma enerjisi (AE), diğer bir değişle ayrışma enerjisi (D_0), bir molekül ve onu oluşturan atomlar arasındaki enerji farkı olarak tanımlanır.

Örneğin NO_2 bileşiğinin D_0 toplam ayrışma enerjisi şöyle hesaplanır.

$N + 2O \rightarrow NO_2$ tepkimesi için $AE = [E(N) + 2E(O) - E(NO_2)]$

Tablo1. MP2/6-31G(d) metoduyla hesaplanan enerjiler

Molekül	**E**	**AE**
O	**-74,767586**	
N	**-54,326214**	
NO_2	**-204,554635**	**0,693249* a.u***

*1 au = 627,5095 kcal/mol

3.2. Tepkime Entalpisinin Hesaplanması

Tepkime entalpilerinin hesaplanmasında 2 yöntem mevcuttur.

I.Yöntem

$\Delta H_{tepkime} = AE_{\text{ürünler}} - AE_{\text{girenler}}$

Bu yöntemde, atomlaşma enerjileri kullanılır. Girenlerin toplam atomlaşma enerjileri ile ürünlerin toplam atomlaşma enerjileri farkı tepkime entalpisini verir. Örneğin;

$NO_2 + O_3 \rightarrow NO_3 + O_2$ tepkimesi için

$AE_{\text{ürünler}} = D_0(O_2) + D_0(NO_3)$

$AE_{\text{ürünler}} = 0{,}412621 + 0{,}884197 = 1{,}296818$ au

$AE_{\text{girenler}} = D_0(O_3) + D_0(NO_2)$

$AE_{\text{girenler}} = 0{,}560358 + 0{,}693249 = 1{,}253607$ au

$\Delta H_{ol} = -D_0 = -AE$

$\Delta H_{tepkime} = (-1{,}296818) - (-1{,}253607) = -0{,}043211$ au $= -27{,}115313$ kcal/mol

II.Yöntem

$\Delta H^{298} = \Delta E^{298} + \Delta(PV)$

$\Delta E^{298} = \Delta E_e^{o} + \Delta(\Delta E_e)^{298} + \Delta E_v^{o} + \Delta(\Delta E_v)^{298} + \Delta E_r^{298} + \Delta E_t^{298}$

Bu ifadedeki terimlerin anlamı şöyledir.

ΔE_e^{o} : 0 K de girenler ve ürünler arasındaki enerji farkı

$\Delta(\Delta E_e)^{298}$: 0 K ve 298 K arasındaki elektronik enerji farkı değişimi

ΔE_v^{o} : Girenler ve ürünler arasındaki sıfır noktası enerjisi farkı (0 K)

$\Delta(\Delta E_v)^{298}$: 0 K ve 298 K arasındaki titreşim enerji farkı değişimi

ΔE_r^{298} : Girenler ve ürünler arasındaki dönme enerjisi farkı

ΔE_t^{298} : Girenler ve ürünler arasındaki öteleme enerji değişimi

$\Delta(PV)$: PV iş terimi

ΔE_e^{o} haricindeki bütün ΔE ve $\Delta(PV)$ terimleri *termal enerji düzeltmesi* tanımı altında bir araya getirilmiştir ve program tarafından hesaplanır. Örneğin;

$H^+ + H_2O \rightarrow H_3O^+$ tepkimesi için;

Tablo2. H_3O^+ Oluşum tepkimesi için Termal enerji düzeltmeleri

Molekül	E	Termal enerji düzeltmesi	
		Hartree	Kcal/mol
H^+	0,0		0,889
H_2O	-76,46241	0,02452	15,39
H_3O^+	-76,73422	0,03753	23,55

$\Delta H^{298} = -163{,}3$ kcal/mol

Denel = -165,3±1,8 kcal/mol

4. SONUÇLAR

Bu çalışmada tepkime entalpilerinin hesaplanmasında I.yöntem kullanılmıştır ve hesaplama sonuçları aşağıda tablolar halinde verilmektedir. Hesaplamalar gaz fazında 298 K sıcaklıkta yapılmıştır.

4.1. $CH_3CHO + h\nu \rightarrow CH_4 + CO$

Asetaldehit metan karbon monoksit

Tablo 3. 4.1. Tepkimesinin Hesaplanan E Enerji Değerleri (au)*

Metot /Tür	C	H	O	CH_3CHO	CH_4	CO
HF-3.21G	-37,404874	-0,506853	-74,281365	-152,020349	-39,946176	-112,107148
HF-6.31G	-37,601712	-0,508887	-74,669728	-152,808075	-40,149909	-112,681140
DFT 6.31G	-37,787662	-0,504591	-74,969437	-152,931894	-40,252095	-112,653517
DFT6.311G	-37,802081	-0,506768	-74,997167	-152,979962	-40,264015	-112,695013

Tablo 4. 4.1. Tepkimesinin Hesaplanan Do veya AE Değerleri

Metot /Tür	CH_3CHO	CH_4	CO
HF-3.21G	0,901824	0,51389	0,420909
HF-6.31G	0,899375	0,512649	0,40970
DFT-6.31G	0,363883	0,444214	0,103582
DFT-6.311G	0,350807	0,434482	0,104235
Deneysel	1,03 au,	0,633 au,	0,410 au

Tablo 5. 4.1. Tepkimesinin Tepkime Entalpisinin Hesaplanması

Metot /Tür	Entalpi(au)	Entalpi(kcal/mol)
HF-3,21G	0,032975	20,69
HF 6.31G	0,022974	14,41
DFT-6.31G	0,183913	115,40
DFT-6.311G	0,18791	117,91

*1au=627.5095kcal/mol

4.2. $CH_3CH_2CH=CH_2 + {}^{\cdot}OH \rightarrow CH_3CH_2{}^{\cdot}CHCH_2OH$

1-büten hidroksil radikali bütil alkol radikali

Tablo 6. 4.2. Tepkimesinin Hesaplanan E Enerji Değerleri (au)

Metot /Tür	C	H	O	$CH_3CH_2CH=CH_2$	${}^{\cdot}OH$	$CH_3CH_2{}^{\cdot}CHCH_2OH$
HF-3.21G	-37,404874	-0,506853	-74,281365	-155,152155	-74,978955	-230,137812
HF-6.31G	-37,601712	-0,506853	-74,669728	-155,955622	-75,371362	-231,325013
MP2-6.31G	-37,639081	-0,509854	-74,736344	-155,821886	-75,460637	-232,569589
MP26.311G	-37,653898	-0,510464	-74,768541	-155,892826	-75,494761	-232,891154

Tablo 7. 4.2. Tepkimesinin Hesaplanan AE veya Do Değerleri

Metot /Tür	$^{\cdot}OH$	$CH_3CH_2CH{=}CH_2$	$CH_3CH_2{}^{\cdot}CHCH_2OH$
HF-3,21G	0,190737	1,477619	1,675074
HF-6,31G	0,192747	1,477862	1,668502
MP2-6.31G	0,214439	1,186754	2,488259
MP2-6.311G	0,215756	1,193522	2,912845
Deneysel	0,163	1,756	

Tablo 8. 4.2. Tepkimesinin Tepkime Entalpisinin Hesaplanması

Metot /Tür	Entalpi(au)	Entalpi(kcal/mol)
HF-3.21G	0,006718	4,21
HF-6.31G	-0,002107	-1,32
MP2 -6.31G	1,087066	682,14
MP2 -6.311G	1,503567	943,50

1au=627.5095kcal/mol *

4.3.

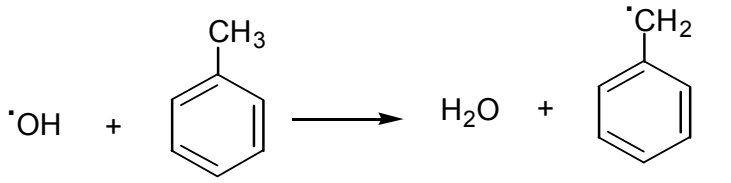

Toluen Benzil radikali

Tablo 8. 4.3. Tepkimesinin Hesaplanan E Enerji Değerleri (au)*

Metot /Tür	H	O	C	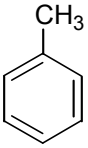	$^{\cdot}OH$	H_2O	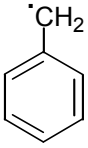
HF-3.21G	-0,506853	-74,281365	-37,404874	-37,802081	-74,978955	-75,581843	-378,746122
HF-6.31G	-0,508887	-74,669728	-37,601712	-305,359047	-75,371362	-75,980445	-380,716547
DFT 6.31G	-0,504591	-74,969437	-37,787662	-305,610429	-75,732093	-76,383242	-380,974534
DFT 6.311G	-0,506768	-74,997167	-37,802081	-305,698785	-75,756037	-76.412929	-381,092612

Tablo 9. 4.3. Tepkimesinin Hesaplanan AE veya Do Değerleri

Metot /Tür	·OH	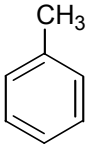	H_2O	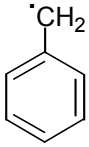
HF-3.21G	0,190737	2,024277	0,286772	2,206177
HF-6.31G	0,192747	2,047205	0,292943	2,204610
DFT 6.31G	0,256189	0,874468	0,404623	0,762669
DFT 6.311G	0,252102	0,846244	0,402226	0,736136
Deneysel	0,163 au	2,55	0,353	-

Tablo 10. 4.3. Tepkimesinin Tepkime Entalpisinin Hesaplanması

Metot /Tür	Entalpi(au)	Entalpi(kcal/mol)
HF-3.21G	0,277935	174,41
HF-6.31G	0,257601	161,64
DFT-6.31G	0,036635	22,99
DFT-6.311G	0,040016	25,11

1au=627.5095kcal/mol *

4.4. HCHO + hν →H_2 +CO

Formaldehit

Tablo 10. 4.4. Tepkimesinin Hesaplanan E Enerji Değerleri (au)*

Metot /Tür	C	H	O	HCHO	H_2	CO
MP2 6.31G	-37,404874	-0,506853	-74,281365	-113,213818	-1,123817	-112,107148
MP2 6.311G	-37,601712	-0,508887	-74,669728	-113,800204	-1,127697	-112,681140
DFT 6.31G	-37,789517	-0,504591	-74,969437	-114,494657	-1,176825	-113,323561
DFT 6.311G	-37,802461	-0,506768	-74,997167	-114,527786	-1,178107	-113,360298

Tablo 10. 4.4. Tepkimesinin Hesaplanan AE veya Do Değerleri (au)

Metot /Tür	HCHO	H_2	CO
MP2-6.31G	0,513873	0,110111	0,420909
MP2-6.311G	0,51099	0,109923	0,4097
DFT-6.31G	0,724645	0,167643	0,562731
DFT-6.311G	0,714622	0,164571	0,56067
Deneysel	0,575	0,166	0,410

Tablo 11. 4.4. Tepkimesinin Tepkime Entalpisinin Hesaplanması

Metot /Tür	ENTALPİ(au)	ENTALPİ(kcal/mol)
MP2-6.31G	0,017147	10,76
MP2-6.311G	0,008633	5,42
DFT-6.31G	0,005729	3,60
DFT-6.311G	0,010619	6,67

4.5. $HO^{\cdot}_2$ + $HO^{\cdot}_2$→H_2O_2 + O_2

Perhidroksil radikali Hidrojen peroksit Oksijen

Tablo 12 .4.5. Tepkimesinin**.** Hesaplanan E Enerji Değerleri (au)*

Tür/Metot	H	O	HO^-_2	HO^-_2	H_2O_2	O_2
DFT 6.31G	-0,504591	-74.969437	-150.104434	-149.104434	-150,941294	-150.272626
DFT 6.311G	-0,506768	-74.997167	-150.882131	-149.882131	-150.705328	-150.317833
MP2 6.31G	-0,506853	-74.281365	-149.201052	-150.201052	-150.967226	-149,947793
MP2 6.311G	-0,508887	-74.669728	-150.268216	-150.268216	-151.037118	-150,054197

Tablo 13. 4.5. Tepkimesinin Hesaplanan AE veya Do Değerleri

Tür/Metot	HO^-_2	HO^-_2	H_2O_2	O_2
DFT-6.31G	0,339031	0,339031	1,006762	0,333752
DFT-6.311G	0,381029	0,381029	0,302542	0,323499
MP2-6.31G	0,131469	0,131469	1,39079	1,385063
MP2-6.311G	0,419873	0,419873	0,679888	0,714741
Deneysel	0,2629	0,2629	0,407	0,189

Tablo 14. 4.1. Tepkimesinin Tepkime Entalpisinin Hesaplanması

Tür/Metot	Entalpi(au)	Entalpi(kcal/mol)
DFT-6.31G	0,662452	415,70
DFT-6.311G	-0,136017	-85,35
MP2-6.31G	2,507188	1573,28
MP2-6.311G	0,554883	348,19

*1 au = 627,5095 kcal/mol

5.YORUM

1- Tepkimelerde yer alan türlerin çoğunun *deneysel atomizasyon* enerjileri bilinmektedir. Hesaplanan a*tomizasyon enerjileri* ile *deneysel veriler* arasındaki yakın sonuçlar 1.,2.,3., tepkimelerde HF-3,21G ve HF-6,31G ile 4.,ve 5., tepkimelerde DFT-6.31G, DFT-6.311G temel setleri ile elde edilmiştir.

2. Hesaplamalar (2) ve (5) nolu tepkimenin ve *ısıveren,* (1), (3) ve (4) nolu tepkimelerin ise *ısıalan* olduğunu göstermektedir. (1) ve (4) nolu tepkimeler teorik sonuçlara göre mümkündür. Bu tepkimelerin tepkimenin oluşması için gerekli enerji güneş ışığından sağlanır.

KAYNAKLAR

Hester, R. (1995) "Volatile Organic Compounds in the Atmosphere" , RSC Press,

Ravishankara, A. R., Mauldin, R. L., (1985), J Phys Chem , Vol.89, 3144-3149.
Peiro-Garcia ,J., Nebot-Gil, I., (2003) J Comput Chem,Vol. 24: 1657-1663.

http://srdata.nist.gov/cccbdb/
Foresman, J.B., Frisch, E. (2000) "Exploring Chemistry with Electronic Structure methods", Gaussian Inc.

AYDIN SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KONUSUNDAKİ BİLGİ DÜZEYLERİ

AYDIN VOCATIONAL HEALTH SCHOL STUDENT'S KNOWLEDGE ABOUT GLOBAL CLIMATE CHANGING

H.Nurcan EK[1] **Nimet KILIÇ**[2] **Perihan ÖĞDÜM**[3]

ABSTRACT

The aim of this study was to determine Aydın Vocational Health School Students Knowledge about global climate changing.
Between April June 2007, 181 students ansvered a questionnaire about global climate changing and personal, national, international actions.
The 74% of the students were female and 26% of them were male.Their mean age was 20,48±2,44 (Min:18,Max:40)37% of the students were from Medical dokümantation program, and 26 % of them were from Medical Laboratuary Program, 18% of the student were from Environment Program and 18,2% of them were Emergency Techinician program.
The majority of the students (75%) had knowledge about global climate changing. The 66% of the students had knowledge that fosil fuels increase CO_2 levels and effects climate, on the other hand, 73,5% of the students think ozone layer destruction cause global climate change.
The majority of the students think that probable results of climate change (floods, tornadoes, drought) will effect millions of the people. They also think that some of the species will disappear and big part of the world will turn in to waste land.
The 90% of the students had favor for using clean energy sources such as (wind, sun and hydrojen). The majority of the students were opposite for fosil fuel usage and in favor for public transportation, recycling and water and electricity conservation.
Findings shoowed that students has information about global climate change and actions to stop. On the other hand they don't have enough information for environmental law issues. We think that, the increase of education about environmental risks and actions for global climate change will be beneficial.

Key words: Global, Climate Change, Students, Knowledge

ÖZET

Bu çalışma; Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu (ASHMYO) öğrencilerinin küresel iklim değişikliği konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Nisan-Haziran 2007 tarihleri arasında ASHMYO'da öğrenim gören 181 öğrenciye sosyo-demografik özelliklerini, küresel iklim değişikliği hakkında bilgilerini, ulusal, uluslararası ve bireysel önlemler hakkındaki görüşlerini belirleyici 32 sorudan oluşan anket uygulanmıştır.

Öğrencilerin %74'ü kız(n=134), %26'sı erkek(n=47) olup, yaş ortalaması 20,48±2,44 (Minimum: 18, Maksimum: 40)'tür ve %37'si (n=67)Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik, %26'sı (n= 47)Tıbbi Laboratuvar, %18,8'i (n=34)Çevre, %18,2'si (n=33)Ambulans ve Acil Bakım Teknikerliği programı öğrencisidir.

Küresel iklim değişimi hakkındaki düşüncelerine bakıldığında; %75,1'inin (n=136)konu hakkında bilgilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin %66,3'ü (n=120)fosil yakıtların kullanımı ile CO_2'in artmasının süreci etkilediğini düşünmelerine rağmen %73,5(n=133)küresel iklim değişiminin ozon tabakasındaki incelme ile meydana geldiğini belirtmişlerdir.

Olası sonuçları hakkındaki düşünceleri incelendiğinde %95,6'sı (n=173)seller, kasırgalar, yangınlar, kuraklık yüzünden milyonlarca insan tehlikeye girecek, %95'i (n=172)dünyadaki pek çok canlı türü yok olacak, %93,4'ü (n=169)dünyanın büyük bölümü çöl olacak, %75,1'i (n=136)birçok ülkenin deniz seviyesindeki bölümleri sular altında kalacak şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Toplumsal ve bireysel olarak alınması gereken önlemler içinse %90,1'i (n=163)temiz enerji kaynaklarının(rüzgar, hidrojen, güneş)kullanılması teşvik edilmeli, %66,3'ü (n=120)fosil yakıttan uzak durulmalı, %89'u (n=161)toplu taşım araçlarını kullanmalı, %93,4 (n=169)çöplerin geri dönüşümünün sağlanması, %94,5 (n=171)su ve elektrik tasarrufunda bulunmak şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Küresel iklim değişimi konusunda ve alınması gereken önlemler konusunda öğrencilerin çoğu bilgi sahibi olmalarına rağmen yasal mevzuat ve alınması gereken önlemler konusunda uygulamalarının yetersiz olduğu görülmüştür. Bu konuda okullarda verilecek konferans ve seminerlerin öğrencilerin toplumsal ve bireysel önlemler almada farkındalıklar yaratılması konusunda etkili olacağı kanaatindeyiz.

Anahtar kelimeler: Küresel, İklim Değişimi, Öğrenci, Bilgi,

1.GİRİŞ

İnsanların çeşitli aktiviteleri sonucunda meydana gelen sera gazları olarak nitelenen gazların miktarlarının artması sonucunda yeryüzüne yakın atmosfer tabakalarında sıcaklığının yapay olarak artmasıdır. Bu süreç sanayi inkılabıyla birlikte artarak devam eden insanlığın yarattığı büyük bir ekolojik sorun olarak görülmektedir. Konunun önemi "yeni bir atmosferik tehlike", artık dünyanın ateşi yükseliyor" gibi ifadelerle vurgulanmaktadır. Hükümetler arası iklim değişimi paneli (Intergovernmental Panel for Climate Change-IPCC), 1988 yılından bu güne kadar artarak süren yoğun çalışmalar

sonucunda iklim değişimin varolduğu ve insan kaynaklı olduğunu ortaya koymuştur (IPCC; 1990;IPCC, 1995 IPCC; 2001, IPCC; 2007) İnsan etkisinden kaynaklanan yapay iklim değişimi olarak isimlendirilen bu sürecin tüm biyotik ve abiyotik çevre için potansiyel tehlikelerle dolu olduğu ve bu değişimin artık geriye çevrilebilmesinin olanaklı olmadığı bildirilmektedir (Hertsgaard 2001 ve Kadıoğlu 2001).

Jeolojik devirlerde de iklim değişiklikleri olagelmiştir. Geleceği öngörebilmek için geçmişe bakmak, geçmişteki süreçleri anlamak gerekmektedir. Jeolojik dönemlerde görülen iklimsel koşullara ilişkin bilgiler doğada belirli bir iz bırakmaktadır. Geçmiş dönemlerdeki iklimsel parametrelere ilişkin bilgilerin anlaşılması günümüz ve gelecekteki iklimsel koşulların öngörülmesi açısından önem arzetmektedir. Özel bazı Radyokarbon, Polen analizleri, dendroklimatolojik, oksijen-18 vb. yöntemlerle geçmişteki sıcaklık değişim bilgilerine ulaşılmakta ve jeolojik devirlerdeki değişimlerin binlerce hatta milyonlarca yılda meydana geldiği görülmektedir (Çepel 2002). 1880 yılından bu yana yerkürenin yaklaşık 0.6 derece ısındığı ve deniz seviyesinin yaklaşık olarak 8 cm yükseldiği ve bu değişimin diğer devirlerdeki gibi doğal olup olmadığı konusunda yapılan çalışmalar ısınmanın asıl nedeninin insan kaynaklı sera gazları olduğunu ortaya koymuştur (IPCC, 2007).

Küresel iklim değişikliğinde konu edilen sera gazları şunlardır: Karbon dioksit, kloraflour karbon gazları (CFC-11, HCFC-22,CF4, vb.) metan azotoksitleri, ozon ve su buharıdır. Sera gazları güneş ışınların büyük bir kısmının (dalgaboyları 300-1500 milimikron olan ışınların) yeryüzüne kadar gelmesini engellemez. Ancak güneş ışınları yeryüzüne çarpınca ısı enerjisine dönüştüğünde dalga boyları değişir. O nedenle sera gazları ısı enerjisi dalgalarının yeryüzünden atmosfere ulaşmasına engel olurlar. Hatta bu sera gazları yeryüzünden yükselen ısı enerji dalgalarının bir kısmını yutar bir kısmını yeniden yeryüzüne yansıtır (Kadıoğlu 2001).

Küresel ısınma ve buna bağlı olarak meydana gelen iklim değişikliği sürecinin yaratmış veya yaratacağı ekonomik, ekolojik ve sosyolojik sonuçlar bulunmaktadır. IPCC (hükümetler arası İklim Değişimi Paneli) tarafından 2030 yılı için yapılan senaryolara göre olası sonuçları Sıcak hava dalgaları, Orman yangınları, Tarımsal haşereler, Kuraklık, Şiddetli yağışlar, Tropikal fırtınaların sayısı ve şiddeti, Tarım, Hayvancılık, Turizm, üzerindeki etkiler, Sıtma ve Malarya gibi hastalıkları taşıyan böceklerin normalde bulundukları bölgeden çıkarak yayılması olarak belirlemişlerdir (6).

Senaryolara göre Türkiye ve gelişmekte olan ülkeler bu süreçten olumsuz bir şekilde etkilenecektir. Bu olumsuzluklar IPCC Projeksiyonlarına göre ülkemizin de içinde bulunduğu enlemlerde sıcaklıklarda artışların, yağış rejimlerinde değişmeler, deniz su seviye yükselmesi ve toprak su içeriğinde önemli azalmalar şeklinde olacağı tahmin edilmektedir.

Ülkemizde de son yıllarda küresel iklim değişikliği ve buna bağlı küresel ısınma ile ilgili konularda kamuoyunun dikkatinin giderek arttığı söylenebilir. Süreci önlemeye yönelik uluslararası, ulusal, toplumsal hatta bireysel önlemlerin sürecin hızının kesilmesinde ne kadar önemli olduğu gerçektir. Bu bağlamda bireysel önlemlerin alınması konusunda bireylerin bilinçlendirilmesi, kalıcı çözümlerin sağlanması ve çevresine daha duyarlı nesillerin yetişmesi için çevre eğitimine önem verilmelidir.

Çalışmamız Aydın Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin küresel iklim değişikliği konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

2. GEREÇ YÖNTEM

Araştırma tanımlayıcı tipte olup Nisan-Haziran 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Aydın Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunun farklı

programlarına kayıtlı 212 öğrencinin tamamı araştırma kapsamına alınması planlanmış, örneklem yapılmamıştır. Anketi 181 öğrenci yanıtlamıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan ve öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini, küresel iklim değişikliği hakkında bilgilerini, ulusal ve uluslararası alınan önlemler ve bireysel önlemler hakkındaki görüşlerini belirleyici 32 sorudan oluşan anket öğrencilere araştırmacıların gözetiminde, anketin amacı, gerekleri ve istemeyenlerin katılmak zorunda olmadığını belirten bir ön bilgilendirme yapıldıktan sonra uygulandı. Objektifliği artırmak amacıyla öğrencilerden anket formlarına ad, soyadı yazmamaları istendi. Veriler sayı ve yüzdelikler ile ifade edilmiştir.

3. BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin % 74'ü kız (n=134), %26'sı erkek (n=47) olup, yaş ortalaması 20.48±2.44 (Minimum: 18, Maksimum: 40)'tür. Öğrencilerin %37'si (n=67) Tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik, %26'sı (n= 47) Tıbbi Laboratuvar, %18.8'i (n=34) Çevre, % 18.2'si (n=33) Ambulans ve Acil Bakım teknikerliği programı öğrencisidir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin en uzun yaşadıkları yer % 43.6 (n= 79) kasaba-ilçe olarak belirlenmiş, %69.6'sının ailesinin gelirinin giderine denk olarak algıladığı saptanmıştır. Ebeveynlerinin öğrenim durumlarına bakıldığında annelerinin %58'inin (n= 105), babalarının %36,5'inin (n=66) eğitimlerinin Türkçe okur-yazar ya da ilköğretim düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin bazı özelliklerinin dağılımı

Özellikler (ortalama ± ss)			
Yaş			20,48 ± 2,44
		n	***%***
Program	Tıbbi Dokümantasyon Ve Sekreterlik	67	37
	Tıbbi Laboratuvar	47	26
	Ambulans Ve Acil Bakım Teknikerliği	33	18,2
	Çevre	34	18,8
Cinsiyet	Erkek	47	26
	Kadın	134	74
En uzun süre yaşanan yer	Köy	27	14,9
	Kasaba/ilçe	79	43,6
	İl merkez	43	23,4
	Büyükşehir merkez	32	18,1
Ailenin toplam gelir düzeyi algısı	Gelir giderden fazla	22	12
	Gelir gidere denk	125	69,6
	Gelir giderden az	34	18,4

Öğrencilerin Küresel iklim değişimi hakkındaki düşüncelerine bakıldığında; % 75.1'inin (n=136) küresel iklim değişikliği hakkında bilgilerinin olduğunu, bilginin kaynağını olarak %75.7'si (n= 137) görsel basın olarak belirtmişlerdir. Küresel iklim değişikliğine bağlı küresel ısınma gerekli önlemler alınmaz ise bir varlığımızı tehdit eden bir kıyamet olabilir mi sorusuna %69.1 (n= 125)' i evet olarak, % 14.4 (n=26)'ü hayır, % 16.6 (n= 30)' sı fikrim yok şeklinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu % 66.3'ü (n=120) fosil yakıtların kullanımı ile sera gazlarından CO_2 in artmasının süreci etkilediğini düşünmelerine rağmen % 73.5 (n=133) küresel iklim değişiminin ozon tabakasındaki incelme ile meydana geldiğini ifade etmeleri sürecin etkili olmasındaki faktörleri birbirine karıştırdıkları ihtimalini düşündürmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin küresel iklim değişimi hakkındaki düşüncelerin dağılımı

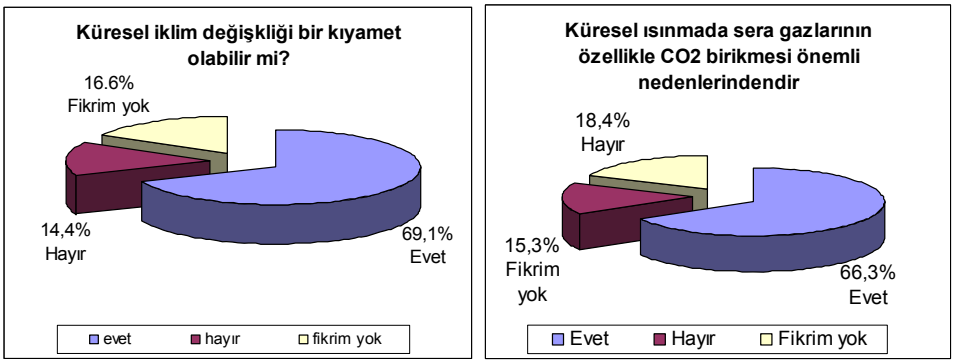

Küresel iklim değişiminin olası sonuçları hakkındaki düşünceleri incelendiğinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğu %95.6'sı (n=173) küresel iklim değişikliği sonucu sıcak hava dalgaları, seller, kasırgalar, yangınlar, kuraklık yüzünden milyonlarca insan tehlikeye girecek, %95 (n=172)'i dünyadaki pek çok canlı türü yok olacak, % 93.4 (n=169) bitki örtüsü azalacak, dünyanın büyük bölümü çöl olacak, %75.1 (n=136) birçok ülkenin deniz seviyesindeki bölümleri sular altında kalacak şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 3.Öğrencilerin küresel iklim değişimi olası sonuçları hakkında düşüncelerin dağılımı

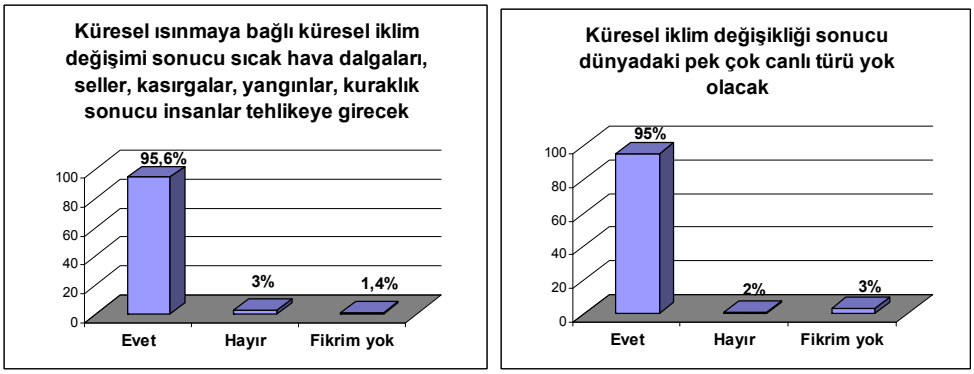

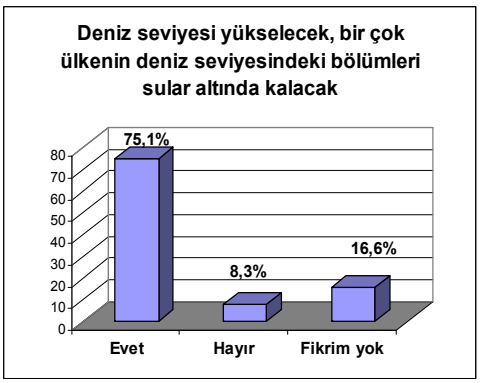

Küresel iklim değişimine karşı alınabilecek ulusal ve uluslararası mevzuata ilişkin önlemler hakkındaki görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin Türkiye Kyoto protokolünde yer aldı mı? sorusuna % 16.6 (n=30)'sı evet yer aldı, % 18.8 (n=34)'si hayır yer almadı büyük bir çoğunluğu ise %64.6 (n=117)'sı ise fikrim yok şeklinde görüş bildirmiş olmaları görsel basından ilgileri oranında takip ettikleri bu sürecin mevzuatı hakkında bilgilerinin eksik olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Küresel iklim değişimine karşı alınacak uluslararası önlemler hakkındaki düşüncelerin dağılımı

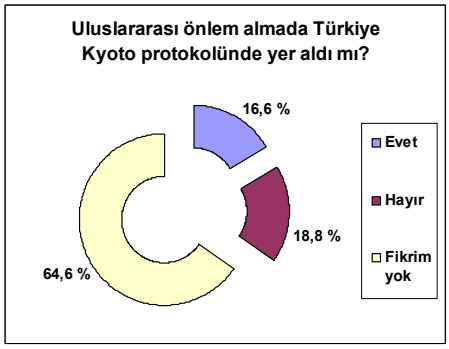

Ulusal, toplumsal ve bireysel olarak alınması gereken önlemler içinse % 90.1 (n= 163)'i küresel ısınmayı önlemede temiz enerji kaynaklarının(rüzgar, hidrojen, güneş)kullanılması teşvik edilmeli, % 66.3 (n=120)'ü fosil yakıttan uzak durulmalı, % 89 (n=161)' u toplu taşım araçlarını kullanmalı, % 93.4 (n=169) çöplerin geri dönüşümünün sağlanması, % 94.5 (n= 171) su ve elektrik tasarrufunda bulunmak şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 5. Öğrencilerin toplumsal ve bireysel olarak alınması gereken önlemler hakkındaki düşüncelerin dağılımı

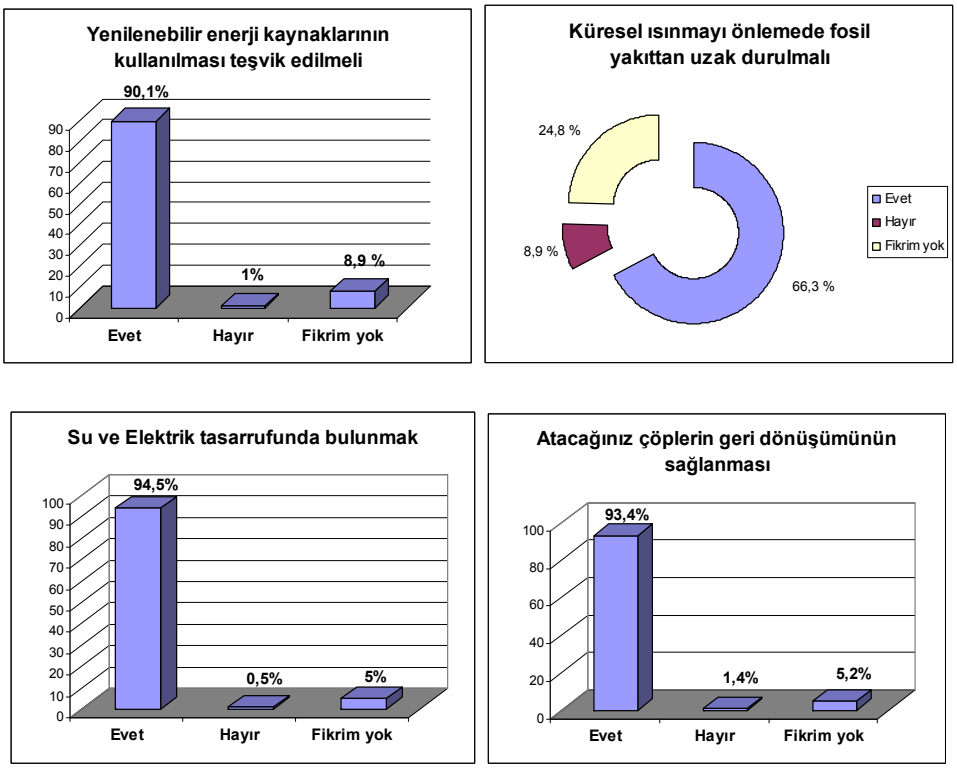

Çevresel risk faktörleri arasında küresel iklim değişimini hangi oranda risk olarak algıladığına baktığımızda en yüksek düzey risk olarak görülen 3 madde % 89'u (n=161) hava kirliliği, %82.3 (n=149)'u küresel iklim değişikliği, %81.8 (n=148) nükleer atıklar, diğer 3 madde ise; %38.7 (n= 70) gıda katkı maddelerini, % 51.9 (n=94) sigara ve pasif içicilik, %54.7 (n=99)'si katı atık toplama ve bertarafının çevresel riskler arasında en düşük düzeydeki risk olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 6. Öğrencilerin çevresel riskler arasında algılanan en yüksek ve en düşük riskler hakkındaki görüşlerin dağılımı

Madde no	***En yüksek düzey risk***	***n***	***%***
2	Hava kirliliği	161	89
8	Küresel iklim değişikliği	149	82,3
3	Nükleer atıklar	148	81,8
	En düşük düzey risk		
10	Gıda katkı maddeleri	70	38,7
4	Sigara ve pasif içicilik	94	51,9
13	Çöp toplama ve bertarafı	99	54,7

4. SONUÇ

Önemini gittikçe daha fazla duyuran küresel iklim değişimi konusunda öğrencilerin çoğu konuya ilgi duyup bilgi sahibi olmalarına rağmen yasal mevzuat ve alınması gereken toplumsal ve bireysel önlemler almada eksikliklerinin olduğu görülmektedir. Öğrencilerin görsel basını büyük oranda bilgi edinme kaynağı olarak kullanması farkındalığı arttırması bakımından önemlidir. Fakat edinilen bilgilerin bilimsel bilgiye

eşdeğer olmayacağı gerçeği bazı kavram karmaşalarına veya eksikliklere sebep olduğunu düşündürmektedir. Bu konuda okullarda verilecek konferans ve seminerlerin öğrencilerin toplumsal ve bireysel önlemler almada farkındalıklar yaratılması konusunda etkili olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

1.)Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). UK: Cambridge University Press, Intergovernmental panel on climate change www.ipcc.ch.
2.)Hertsgaard, M.,Yeryüzü gezgini, Çevresel Geleceğimizin Peşinde Dünya Turu, Tema yayın No. 34 İstanbul , 2001.
3.) Çepel, N., (2002), "Ekolojik Sorunlar ve Çözüm Önerileri" Tübitak Yayınları.
4.) IPCC, 2007: Climate Change 2007:Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change(Pary, Martin L., Canziani, Osvaldo F., Palutikof, Jean P., van der Linden, Paul J., and Hanson Clair E., eds.) Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom, 1000pp.
5.) Kadıoğlu,M., Bildiğimiz Havaların Sonu. Küresel İklim Değişimi ve Türkiye. Güncel yayıncılık A.Ş.No.110, İstanbul, 2001.
6.) TBMMOB Küresel İklim Değişimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 13-14 Mart 2008 ANKARA

---

[1]Öğretim Görevlisi, Adnan Menders Üniversitesi Aydın Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, nek@adu.edu.tr
[2]Öğretim Görevlisi, Adnan Menders Üniversitesi Aydın Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, nkilic@adu.edu.tr
[3]Öğretim Görevlisi, Adnan Menders Üniversitesi Aydın Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu,pogdum@adu.edu.tr

AYDIN SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN SÜT TÜKETİM ALIŞKANLIKLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH ON DETERMINATION OF THE DRINKING MILK CONSUMING HABITS OF THE *VOCATIONAL HEALTH SCHOOL* STUDENTS

Nimet Kılıç[1] **H.Nurcan Ek**[2] **Perihan Öğdüm**[3]

ABSTRACT

In this study, the habits of fluid milk consumption of undergraduate students of Adnan Menderes University were investigated.

134 students joined for the questionnaire. Discussing briefly the profile of the respondents, 73,1 % was composed of female and 26,9 % of male. Related to whether students drink milk, the answers showed 69.4% yes and 30.6% no.

%66.7 percentile of students consuming milk regularly were signed that consuming of 200 ml (one cup of milk) and 13.9% percentile of students were signed that consuming of more than 500 ml milk.

Students were reported that pay attention to the expiration date 45% or trademark 21% when buying the milk.

When asking to consuming milk regulary students the reason of consume, they answered that it has nutritive value 73%. Besides, when asking to consuming milk regulary students the reason of not consume, they answered that they dislike its odor 20% or has not habitation of consuming milk 14%.

They prefer to UHT 52%; pasteurized 40.2%; unpacked milk 7.9% for drinking.
They 62.7 % signed that no information about dairy calcium levels required for adults.
When asking the diseases related to calcium deficiency, they answered that osteoporoses and bone diseases 70.1%. Moreover, they reported that advertisement for milk consumption is insufficient 71.6%; and the most important method is audiovisual broadcasting 76.1%. In conclusion, there is consuming milk regulary students 82.8% have little knowledge about the importance of milk consumption.

Key words: Milk, Milk consumption, students.

ÖZET

Bu araştırma; öğrencilerin süt tüketim alışkanlıkları ile süt hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. 134 öğrenci ile anket çalışması yapılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin 98'i (%73.1) kız ve 36'sı (%26.9) erkek öğrenciden oluşmuştur.
Öğrencilere yöneltilen "Süt içmeyi sever misiniz?" sorusuna %69.4'ü "evet", %30.6'sı "hayır" cevabını vermiştir.

Düzenli olarak süt tüketir misiniz? sorusuna %17.2'si düzenli olarak süt tükettiğini %82.8'i tüketmediğini belirtmiştir.Düzenli olarak süt tüketen öğrencilerin %66.7'si 200 ml (1 bardak), %13.9'u 500 ml'den fazla süt tükettiklerini belirtmiştir.

Tüm öğrencilerin %45'i süt alırken son kullanma tarihine, %21'i ise markasına dikkat ettiklerini belirtmiştir. Düzenli olarak süt içenlere süt tüketim nedenleri sorulduğunda; %73'ü sütü besleyici olduğu için içtiğini , düzenli süt içmeme nedenleri sorulduğunda ise %22'si tadını,%20'si kokusunu sevmediklerini, %14'ü ise süt içme alışkanlığının olmadığını ifade etmiştir.Öğrenciler içme sütü tercihlerinin; %52'si UHT süt, %40.2'si pastörize süt,%7.9'unun sokak sütü olduğunu belirtmişlerdir.Yetişkin bir insanın alması gereken günlük kalsiyum miktarını %62.7'si bilmediğini ifade ederken; Kalsiyum eksikliğinde ortaya çıkabilecek varsa bildiğiniz hastalıklar nelerdir?sorusuna %70.1'i osteoporoz,kemik rahatsızlıkları vb. cevap vermişlerdir. Ankete katılan öğrenciler süt tüketiminin teşviki amacıyla yapılan reklam ve propoganda çalışmalarının yetersiz (%71.6), tüketimin artmasında da en önemli aracın görsel ve işitsel yayın organları (%76.1) olduğunu belirtmişlerdir.
Sonuç olarak, öğrencilerin önemli bir kısmının (%82.8) düzenli olarak süt içme alışkanlığının olmadığı, süt tüketiminin önemi konusunda sınırlı düzeyde bilgiye sahip olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Süt, süt tüketimi, öğrenci

1. GİRİŞ

Süt içerdiği çok çeşitli besin maddelerinden dolayı tüm memeli canlılarda organizmanın gereksinimlerini karşılayabilen hayati temel gıdadır (Yetişmeyen, 1997) (1).

İnsan beslenmesinde önemli bir yeri olan süt, özellikle gelişme çağındaki insanların sağlıklı beslenmesi için gerekli besin unsurlarının büyük bir kısmını içerir. Süt, beslenme için gerekli belli başlı besin unsurlarını yeterli miktarda içermemekle birlikte, mevcut besinler içerisinde en kompleks olanıdır. Sütün bu niteliği özellikle vücudun enerjisi, yapısı ve biyokimyasal işlemleri için gerekli belli başlı besin unsurlarını diğer besinlere göre daha dengeli ve yeterli bir şekilde içermesinden ileri gelir.Süt özellikle kalsiyum,fosfor,riboflavin, vitamin B_{12} ve biyolojik değeri yüksek protein kaynağıdır.(2)

Süt beslenme değerinin yüksekliği yanında, vücut fonksiyonlarını düzenleyen, gelişmesini sağlayan, kemik ve diş oluşumunda önemli yeri olan temel bir gıda maddesidir. (Şimşek ve ark.,2005) (3).

Normal bir inek sütünde ortalama olarak;%87.20 su, %3.70 yağ, %3.50 protein, %4.90 laktoz,%0.70 oranında mineral madde ve iz miktarlarda vitaminler, enzimler, organik asitler, koruyucu maddeler, hormonlar ve gazlar bulunmaktadır.(Demirci ve Şimşek, 1997) (4).

İnsanların günlük tüketmesi gerekli olan süt miktarı, kişinin içinde bulunduğu duruma göre değişmektedir.Günlük olarak tüketilmesi önerilen ortalama süt miktarı bebekler için 700 g, çocuklar için 400 g, gençler için 350 g, yetişkinler için 250 g, hamile ve bebek emziren kadınlar için 500 g ve yaşlılar için 350 g olarak tavsiye edilmiştir.(5)

Ülkemizde kişi başına düşen içme sütü miktarı 25 litre\yıl olmasına rağmen, sütçülüğün ileri olduğu ülkelerde (Avusurya,Finlandiya,İngiltere,İrlanda,İsviçre,Norveç,Yeni Zelanda ve Bulgaristan) bu rakam 114-243lt\yıl arasında değişmektedir.(Demirci ve Şimşek, 1997) (4).

İstanbul'da farklı gelir gruplarına ait 400 üniversite öğrencisini kapsayan bir araştırmada, deneklerin %11'inin sabah kahvaltısında sütü tercih ettikleri bildirilmiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin %35.25'inin günde 1 bardak, %18.75'inin 0.5 litre, %14.25'inin 1 litreye yakın ve %2.75'inin 1 litrenin üzerinde süt tükettikleri, %29'unun hiç süt tüketmedikleri saptanmıştır.(Yılmaz ve Demirci, 2001).(6)

Celal Bayar Üniversitesi Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin süt ve ürünleri tüketim alışkanlıklarını araştıran Karagözlü ve ark.,(2005) (7), öğrencilerin içme sütü tercihlerinin; %50.4'ünün "pastörize süt", %40.7'i UHT süt,%5.3'ünün sokak sütü olduğunu belirlemişlerdir.

Bu araştırma; Aydın Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin süt tüketim alışkanlıklarının ne düzeyde olduğu,içme sütü olarak neleri tercih ettiği ile süt hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Kesitsel tanımlayıcı özellikteki araştırma 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Aydın Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerini kapsayacak şekilde yürütülmüştür.Veri toplama aracı olan anket, öğrencilerin tanımlayıcı bilgilerini, içme sütü tüketim durumu ve bilgi düzeylerini, içme sütü satın alımındaki tercihleri ve davranışları konusundaki düşüncelerini belirleyen sorulardan oluşmuştur.

Anket formlarındaki verilerin analizinde, araştırmacılar tarafından SPSS programı kullanarak yüzde hesaplamaları yapılmıştır.

BULGULAR

Ankete katılan öğrencileri tanımlayıcı bilgiler

Ankete katılan öğrencilerin 98'i (%73.1) kız ve 36'sı (%26.9) erkek öğrenci olmak üzere toplam 134 öğrenci ile anket çalışması yapılmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin öğrenimleri dışında %14.2'si köy, %42.5'i ilçe ve %43.3'ü ilde ikamet ettiklerini belirtmiştir.

Öğrencilerin %55.2'si evde arkadaşları ile, %22.4'ü yurtta, %17.2'si ailesiyle, %4.5'i evde yalnız, %0.7'si ise akrabaları ile birlikte kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin babasının mesleğinin %20.9'unun işçi, %19.4'ünün memur, %14.9'unun çiftçi, %13.5'ünün esnaf ve %31.3'ünün diğer meslek gruplarına mensup olduğu ve eğitim düzeylerinin ise %34.3'ünün ilkokul mezunu, %27.6'sının lise mezunu ve %9.7'sinin ise yüksekokul seviyesinde olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin annesinin %85.8'inin ev hanımı, %4.5'inin işçi, %5.3'sinin memur, %4.4'ünün diğer meslek gruplarına mensup olduğu ve eğitim düzeylerinin ise %49.3'ünün ilkokul mezunu, %17.2'sinin lise, %3.7'sinin ise yüksekokul seviyesinde olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilere ortalama aylık gelirleri sorulduğunda %51.8'i 100-250 TL arası, %41.4'ü 250 TL ve üstü ve %6.8'i 100 TL ve altı cevabını vermiştir.

Öğrencilerin içme sütü tüketim durumu ve süt hakkındaki bilgi düzeyleri

Öğrencilere yöneltilen "Süt içmeyi sever misiniz?" sorusuna %69.4'ü "evet", %30.6'sı "hayır" cevabını vermiştir.

"Düzenli olarak süt tüketir misiniz?" sorusuna %17.2'si düzenli olarak süt tükettiğini %82.8'i tüketmediğini belirtmiştir. Düzenli olarak süt tüketen öğrencilerin %66.7'si 200 ml (1 bardak), %13.9'u 500 ml'den fazla süt tükettiklerini belirtmiştir.

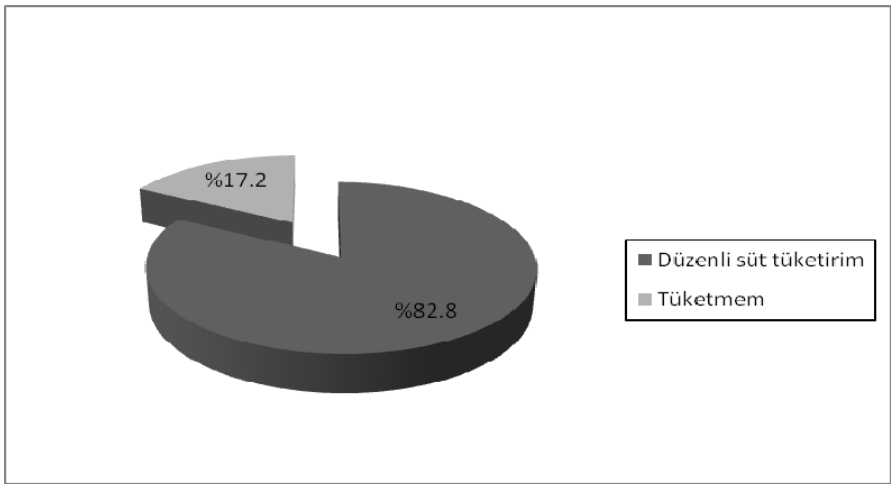

Şekil 1. İçme sütü tüketim alışkanlığının % dağılımı

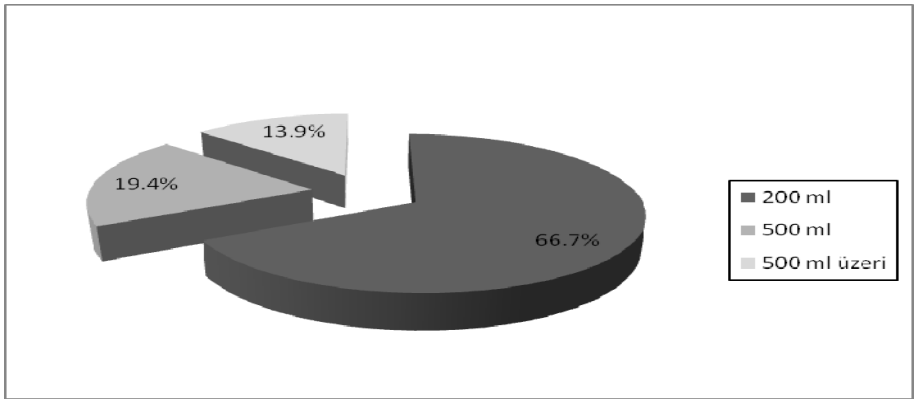

Şekil 2. Genel olarak günlük içme sütü tüketim miktarlarının % dağılımı.

Düzenli olarak süt içenlere süt tüketim nedenleri sorulduğunda; %73'ü sütü besleyici olduğu için içtiğini , düzenli süt içmeme nedenleri sorulduğunda ise %22'si tadını,%20'si kokusunu sevmediklerini, %44'ü ise süt içme alışkanlığının olmadığını ifade etmiştir.

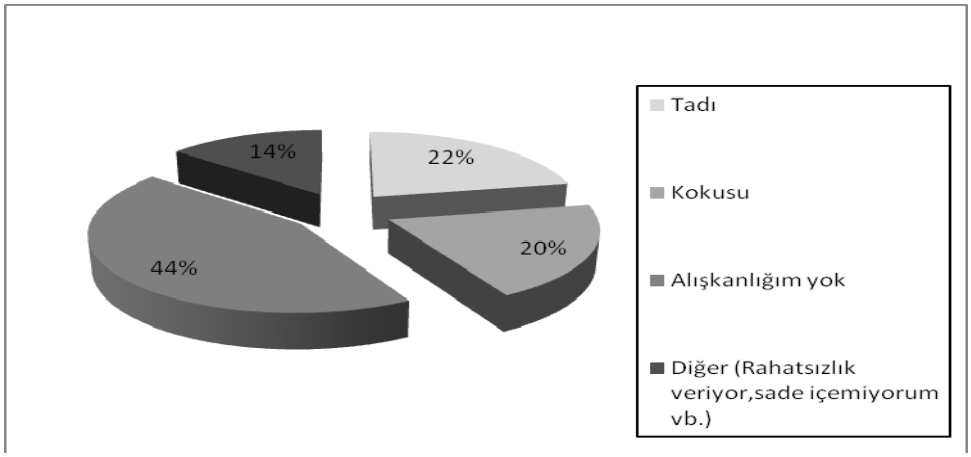

Şekil 3. İçme sütü tüketme alışkanlığı olmayanların, içme sütü tüketmeme nedenlerinin % dağılımı

Süt içen öğrencilere "Sütü hangi öğün içersiniz?" sorusuna öğrencilerin %37.7'si yatmadan önce ,%25.5'i akşam,%21.7'si sabah kahvaltısında,%12.3'ü öğün arasında ve %2.8'i ise öğle vaktinde içtikleri cevabını vermişlerdir.Ankete katılan öğrencilerin sütü %47.9'unun soğuk, %28.9'unun sıcak, %23.1'inin ise sıcak soğuk ayırımı yapmadıkları belirlenmiştir.

Kahvaltıda öğrencilerin %76.6'sı çayı, %7.5'i sütü, %12.8'inin meyve suyunu, %1.6'sının kahveyi ve %1.5'inin ise bitki çayları içtikleri belirlenmiştir. "Süt hangi yaşta tüketilmeli?" sorusuna öğrencilerin %94.8'i her yaşta, %3'ü bebekken, %2.2'si çocukken tüketilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.Ankete katılan öğrencilerin büyük bir kısmının (%94.8) sütün her yaşta tüketilmesi gerektiğini ve sütün besleyici olduğunu bilmelerine rağmen yeterli miktarda süt tüketmedikleri gözlenmiştir.

Öğrencilerin süt satın alım gücünü belirlemek amacıyla "Süt fiyatlarını nasıl buluyorsunuz?" sorusuna %71'i süt fiyatlarını uygun, %26'sının pahalı ve %3'ünün ise ucuz buldukları belirlenmiştir.

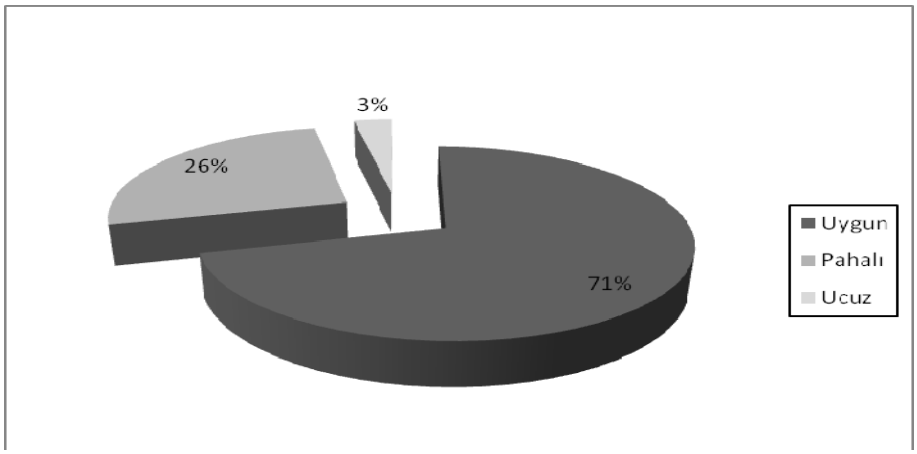

Şekil 4. Öğrencilerin süt fiyatları hakkındaki görüşlerinin %dağılımı

Öğrenciler içme sütü tercihlerinin; %52'si UHT süt, %40.2'si pastörize süt,%7.9'unun sokak sütü olduğunu belirtmişlerdir.

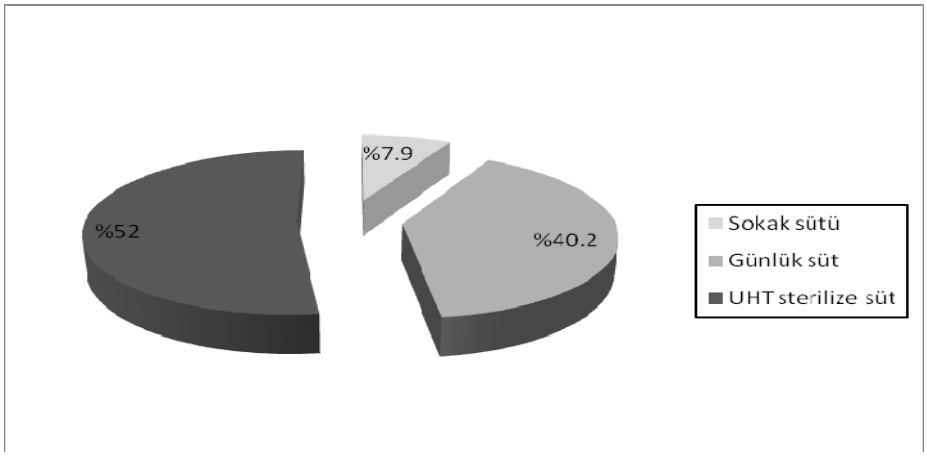

Şekil 5. Öğrencilerin tercih ettikleri süt çeşitlerinin % dağılımı

Öğrenciler %91.6'sı marketten,%1.5'u bakkaldan,%6.1'i sokak sütçüsünden ve %0.8'inin ise sütü başka yollardan temin ettikleri belirlenmiştir.

Öğrencilerin süt alırken göz önünde tuttukları kriterlerin dağılımı Şekil 6'da verilmektedir.Tüm öğrencilerin %45'i süt alırken son kullanma tarihine, %21'i ise markasına dikkat ettiklerini belirtmiştir.Bu dağılım incelendiğinde öğrencilerin birden fazla kritere bakarak sütü satın aldıkları göze çarpmaktadır.

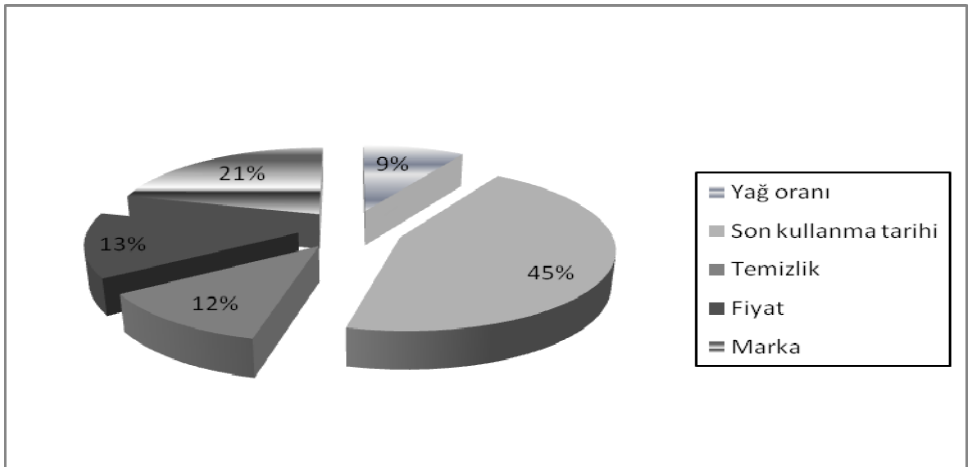

Şekil 6. Öğrencilerin süt alırken dikkat ettikleri hususların %dağılımı

Paket süt alan öğrencilerin içmeden önce ısıl işleme tabi tutup tutmadıklarını belirlemek için sorulan soruya %57.4'ünün hiç ısıtmadığı, %20.9'unun ısıttığı, %7.7'sinin hafif ısıttığı ve %14'ünün de kaynattığı belirlenmiştir.Benzer sonuçlar Durmaz ve ark.2002 (8) tarafından da bildirilmiştir.Bu durum öğrencilerin steril paket sütün herhangi bir ısıl işleme tabi tutulmadan güvenle içilebileceğini bilmediklerini göstermektedir.

"Süt şişmanlatır mı?" sorusuna, öğrencilerin %12.1'i şişmanlatır, %48.9'u şişmanlatmaz, %39'u bu konuda herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğrenciler süt tüketiminin teşviki amacıyla yapılan reklam ve propoganda çalışmalarının yetersiz (%71.6), tüketimin artmasında da en önemli aracın görsel ve işitsel yayın organları (%76.1) olduğunu belirtmişlerdir.

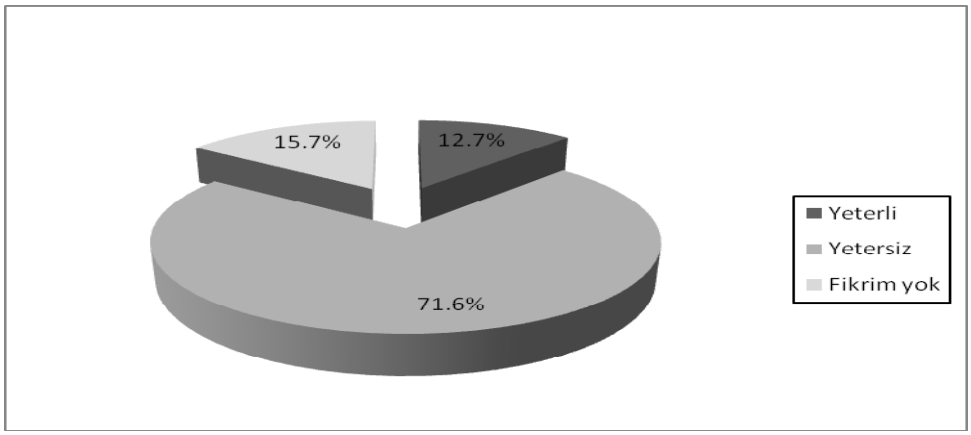

Şekil 7.Öğrencilerin içme sütünün yeterince teşvik edilip edilmediğine yönelik görüşlerinin % dağılımı

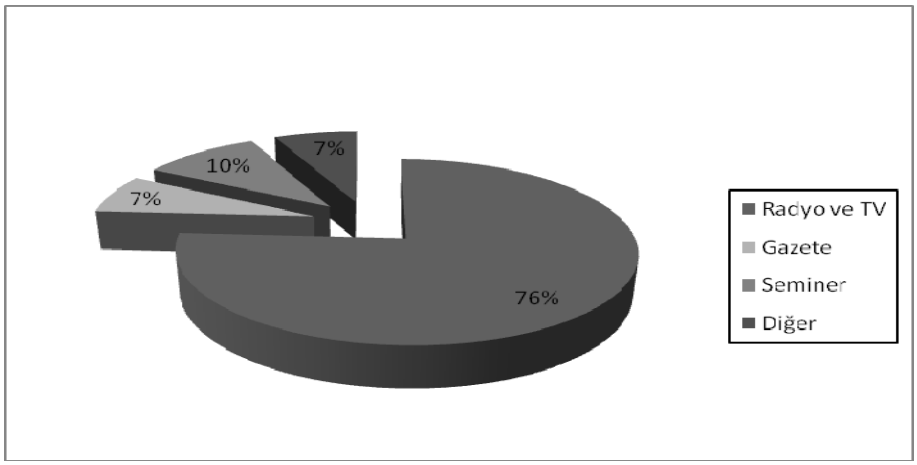

Şekil 8.Öğrencilere göre toplumu süt içmeye teşvik etmede en etkili yolun % dağılımı

"Sütün beslenme değeri ve sütteki kalsiyum hakkında bilginiz var mı?" sorusuna %54.9'u "evet", %10.5'i "hayır", %34.6'sı "fikrim yok" cevabını vermiştir. "Yetişkin bir insanın alması gereken günlük kalsiyum miktarını biliyor musunuz?" sorusuna ise %34.3'ü "evet" %28.4'ü "hayır", %37.3'ü "fikrim yok" cevabını vermiştir. "Kalsiyum eksikliğinde olabilecek hastalıklar hakkında fikriniz var mı?" Varsa bildiğiniz hastalıklar nelerdir? sorusuna %75.2'si "evet" %12'si "hayır", %12.8'i "fikrim yok" cevabını vermiştir. Öğrencilerin %70.1'i kemik erimesi (osteoporoz) veya kalsiyum eksikliğine dayalı hastalıkları, %14.2'si diş hastalıkları, %13'ü menopoz ve %2.7'si diğer hastalıklar (saç dökülmesi,erken yaşlanma vb.) riskini bilmektedir.

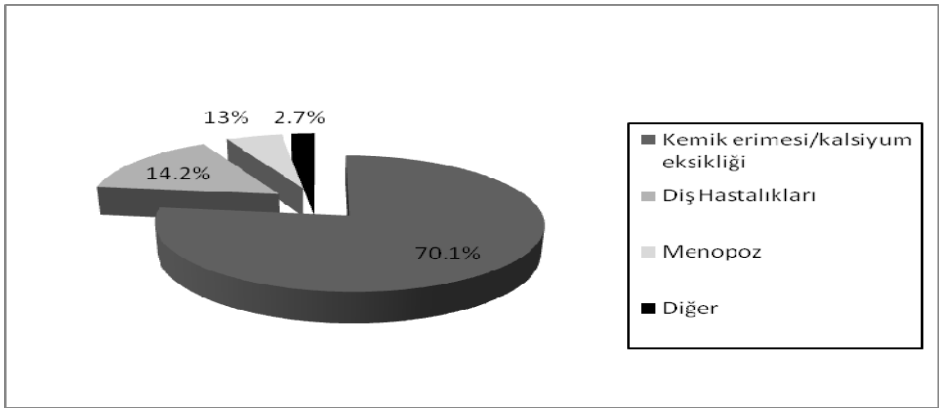

Şekil 9. Yeteri kadar süt içmemenin ileride ne tür hastalık riskleri olduğu konusunda bilgi düzeylerinin % dağılımı

4.SONUÇLAR

Araştırma sonucunda, öğrencilerin önemli bir kısmının (%82.8) düzenli olarak süt içme alışkanlığının olmadığı, süt tüketiminin önemi konusunda sınırlı düzeyde bilgiye sahip olduğu saptanmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin büyük bir kısmının (%94.8) sütün her yaşta tüketilmesi gerektiğini, süt içenler ve içmeyenler genellikle ileride kemik erimesi veya kalsiyum eksikliğine dayalı hastalık risklerini bildiklerini ve sütün besleyici olduğunu bilmelerine rağmen yeterli miktarda süt tüketmedikleri gözlenmiştir.Süt içmeleri gerektiğini bilinçlendirici ve özendirici bir şekilde kendilerine hatırlatılmasına ihtiyaçları vardır.

Ankete katılan öğrenciler süt tüketiminin teşviki amacıyla yapılan reklam ve propoganda çalışmalarının yetersiz (%71.6), tüketimin artmasında da en önemli aracın görsel ve işitsel yayın organları (%76.1) olduğunu belirtmişlerdir.

Süt tüketimini teşvik amacıyla; içme sütü ve diğer ürünlerinin beslenme ve sağlık açısından önemleri etkin reklam ve propaganda çalışmaları ile toplum fertlerine anlatılmasının iyi sonuçlar vereceği kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

1.Yetişmeyen, A.,1997. ***Süt Teknolojisi.*** Ankara Üniv. Ziraat Fak. Yay. No: 1482, Ders Kitabı:443. Ankara.
2.Tekinşen OC, (1997): Süt Ürünleri Teknolojisi.Selçuk Üniv.Vet.Fak.Yay.Ünit.,Konya.
3.Şimşek O,Çetin C, Bilgin B, .İstanbul İlinde İçme Sütü Tüketim Alışkanlıkları Ve Bu Alışkanlıkları Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma.Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi. 2005 2(1).
4.Demirci,M. ve O.Şimşek, 1997.Süt işleme Teknolojisi.Hasad Yayıncılık,İstanbul.
5.Ayar A, Demirulus H, (2000):Eğitim Çağındaki Gençlerin Süt Ve Süt Ürünleri Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma.Gıda, 25,5:371-376.
6.Yılmaz, İ. Ve M.Demirci,2001.Üniversite Öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıkları.Dünya Gıda 2001-5,s.83-86.
7.Karagözlü N.,ve C.,Karaca S.,Eren S.,Üniversite Öğrencilerinde Süt Ve Ürünleri Tüketim Alışkanlıkları Ve Beslenme Bilinçleri Üzerine Bir Araştırma:Celal Bayar Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Örneği.C.B.Ü. Fen Bilimleri Dergisi1.2 (2005)101-108.
8. Durmaz H., Sağun E., Tarakçı Z., Yüksekokul Öğrencilerin İçme Sütü Tüketim Alışkanlıkları.YYÜ.Vet.Fak.Dergisi.2002,13(1-2):69-73.

BASEL II KRİTERLERİ KAPSAMINDA KOBİLERDE KAYITDIŞILIK SORUNU

THE MATTER OF BLACK ECONOMY IN SMEs IN TERMS OF BASEL II ACCORDS

Hatice YURTSEVER [1]

ABSTRACT

As it is known, Basel II accords expressing the decisions issued by the Basel Committee consisting of officials of the central banks from 13 different countries has been applied in EU countries since 2007. These accords combine the risk-centered financial sector with the risk-centered credit valuation and attemp to introduce risk management and a systematic risk valuation model. Basel II accords are the standards which were designed to help the enterprises operating principally in the financial sector be consistent with the international finance chain and these standards will be implemented in Turkey as well. The above mentioned accords concern enterprises requiring loans in additon to financial establishments as a provider of loans. This results in the inevitability for businesses to register their financial affairs and swiftly act compatible with the accords.

The credit amount that small and medium sized enterprises require is directly connected with credit prising and risk rating since those mentioned criteria are based on the mesurement bases of the enterprise and the risk level of credit. This risk-focused credit prising can also affect the amount and the price of the credit SMEs require in a positive or negative manner. Nevertheless, there is a well known fact that most of the enterprises in Turkey are not efficiently institutionalised and their all affairs go unreported in the balance sheets to avoid tax liability.

As a result of the risk rating, considering Basel II accords, facing high or low costs of interest for SMEs will be affected by the compulsion of strong structure in terms of loan guarantees by reason of the weak capital structure of SMEs and the financial statements going off the records.

Key words: Basel II Accords, SME, finance, risk, black economy.

ÖZET

Bilindiği gibi, 13 ülkenin merkez bankalarının, stratejiler oluşturmak üzere bir araya gelerek aldıkları kararları gösteren Basel II kriterleri, 2007 yılından itibaren AB'ye üye ülkelerde uygulanmaktadır. Bu kriterler, risk merkezli finans sektörünün, risk merkezli

[1] Yrd.Doç.Dr.. Celal Bayar Üniversitesi, Salihli Meslek Yüksek Okulu, yurtseverhatice@gmail.com

kredi değerlendirmesini eşanlı gündeme getirmektedir. Sözü edilen kriterler, bankalarda risk yönetimi, sistematik risk kültürü, modeli ortaya konulmasına çalışmaktadır. Basel II kriterleri, özellikle finans sektöründe faaliyet gösteren kuruluşların uluslararası finans zincirine uyum sağlaması için getirilen standartlar olup, ülkemizde de uygulanmaya başlayacaktır. Bu kriterler, finans kuruluşlarının yanısıra, bu kuruluşlardan kredi alacak firmaları da ilgilendirmektedir**.** Bu nedenle, işletmelerin, güçlü yapıya kavuşmaları için faaliyetlerini kayıt altına almaları ve hızla bu kriterlere uygun bir biçimde çalışmaları gerekmektedir.

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin, faaliyetleri sırasında kullanacakları kredi tutarları, kredi fiyatlamaları, sahip oldukları risk derecelendirmesi ile doğrudan ilgilidir. Çünkü, söz konusu kriterler, firmanın ve kredi işleminin risk seviyesini ölçüm esaslarına dayanmaktadır. Bu risk odaklı kredi fiyatlaması da KOBİ'lerin kullanacakları kredi miktarını ve fiyatını olumlu-olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ancak ülkemizde, bu firmaların büyük bir kısmının halen tam olarak kurumsallaşamayan, vergisel yükümlülüklerden kaçınmak için tüm faaliyetlerini bilanço kayıtlarına yansıtmayan bir görünüm sergilediği bilinen bir gerçektir.

KOBİ'ler, özkaynak yapılarının zayıf oluşu, mali tablolarının kayıt dışılık nedeniyle gerçeği yansıtmaması nedeniyle, Basel II kriterleri çerçevesinde yapılan risk derecelendirmesi sonucunda; kredi fiyatlamasında düşük ya da yüksek faiz maliyetlerine katlanması, kredi teminatları bakımından daha güçlü bir yapıya sahip olmaları gerekmesi yönünden etkileneceklerdir.

Anahtar kelimeler: Basel II Kriterleri, KOBİ, finans, risk, kayıtdışı.

1.GİRİŞ

Dünyada zaman zaman yaşanan krizler, pek çok sektör ve firmayı derinden etkilemektedir. Özellikle, ülke ekonomilerindeki yeri ve önemi tartışılmaz olan bankacılık sektörünün firmalara kullandırdıkları kredilerin geri dönmemesi nedeni ile krizden hem kendileri etkilenmekte, hem de ülke ekonomisi ağır yaralar almaktadır. Bu çerçevede bankacılık sektörünce, sermayenin hem verimli hem de emniyetli kullanımı daha da önemli hale gelmektedir.

Basel II kriterleri; bankalarda risk yönetiminin daha etkin bir biçimde yapılması, piyasa riskinin daha iyi bir biçimde ölçülmesiyle piyasa disiplininin geliştirilmesi, sermaye yeterliliği ölçümlerini standart bir biçime getirerek dünya bankacılık sistemine paralel, sağlam bir finans sektörü oluşturulması amacıyla oluşturulan düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler, finans kurumlarının yanı sıra bu kurumlardan kredi kullanacak firmaları da yakından ilgilendirmektedir.

2. BASEL II ÇERÇEVESİNDE GETİRİLEN KRİTERLER

On üç ülkenin(Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İngiltere ve ABD) merkez bankaları bankacılık denetim otoritelerinin yetkililerinden oluşan Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 1988 yılında Basel I ilkelerini yayınlamıştır. Ancak geçen zaman içerisinde, finansal piyasada yaşanan gelişmeler, krizlerin etkisiyle Basel I ' in bankaların risk düzeylerini tam olarak

yansıtmaması, piyasa riski, operasyonel risk gibi bazı riskleri içermemesi nedeniyle bankacılık sisteminin güven ve sağlamlığının temin edilmesi konusunda yetersiz kalmış ve yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur(BDDK, 2008:1)..

Basel Komitesi kararları her ne kadar yasal bir nitelik taşımasa da ilgili ülkelerin kamu kurumlarının üye olması, komite tarafından getirilen düzenlemelerin dünya genelinde kabul edilen ilkelerden olması nedeniyle AB üyesi ülkeler ve diğer bir çok ülkede uygulanan kriterler haline gelmiştir. 2007 yılından itibaren G10 ülkelerince uygulamaya konulan Basel II uzlaşısı, Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa Birliği dahilindeki tüm ülkeler için zorunlu hale getirilmiştir. Yapılan bir anket çalışmasında, ankete katılan 120 ülkenin 101 adedi yani % 84' ü Basel II kriterlerini uygulama yönünde çalıştıklarını belirtmişlerdir. (Yüksel, 2006:7).

Basel uzlaşmalarının başlıca amacı, uluslararası mali sistemin emniyeti ve sağlamlılığının arttırılmasıdır. Finansal kurumlarda yeterli sermayenin bulunması bu amacın gerçekleştirilmesinde büyük öneme sahiptir. (Bolgun ve Akçay, 2003:66)

Basel-II, bankaların riske dayalı bir sermaye yükümlülüğüne tabi olmasını öngören ve bankaların bulundurmaları gereken sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında basitten gelişmişe doğru giden farklı ölçüm yaklaşımlarının kullanılabilmesine imkân tanıyan kapsamlı bir düzenlemedir(TBB, 2005:2).

Basel II düzenlemesi, gerek kapsamı gerekse içeriğindeki teknik hususlar dikkate alındığında, bankacılık faaliyetleri ile bunların düzenlenmesi ve denetlenmesi açısından köklü değişiklikler getiren uluslar arası bir standarttır. Bu özelliği ile Basel II' nin başta bankalar olmak üzere bankalar ile ilişki içerisinde olan kurumsal ve bireysel müşteriler, derecelendirme şirketleri, ülke ekonomisi üzerinde önemli etkilerinin olması beklenmektedir. Bu kesimler içinde en çok KOBİ' ler üzerine etkisinin olacağı yönünde tartışmalar söz konusudur. Özellikle KOBİ kredilerine ilişkin hükümlerin KOBİ' ler için bir takım dezavantajlar taşıması nedeni ile etkisinin olacağı belirtilmektedir. (Yüksel, 2005:5)

Söz konusu kriterler çerçevesinde, Bu çerçevede getirilen Basel II kriterleri ile, risk ölçümü ve yönetimi ile bankaların öz kaynak ihtiyacı konusunda daha kapsamlı düzenlemeler yapılmış, bankalara risk odaklı kredi limiti tespit etme, faiz maliyeti belirleme ve teminat talep etme gibi hususlarda bazı kurallar getirilmiştir. Kredi kullandırılacak firmaların birtakım kriterler dikkate alınarak derecelendirilmesi ve kredilendirmenin buna göre yapılması kuralı getirilmiştir. Böylece, sadece firmanın değil, kredinin de riskli olup olmadığı değerlendirilmektedir.

Kredi kullanan firmanın riski, finansal verileri (bilanço, gelir tablosu v.b) ile niteliksel faktörlerinin (yönetici ve ortakların geçmişi, yönetim ve organizasyon yapısı, ürün/hizmet gelişimi, pazar payı vb.) değerlendirilmesi sonucu tespit edilen "firma derecelendirme notu" ile ifade edilmektedir. Finans kurumlarının kredi verecekleri firmalar hakkında derecelendirme yaparken dikkat ettikleri hususların başında şüphesiz mali yapının sağlam olması gelmektedir. Bununla birlikte firma sahiplerinin sektördeki yeri, iş tecrübesi, faaliyet süresi, dış ve iç ticaretteki payı, tahsili gecikmiş alacaklarının yapısı, ürettikleri ürünün piyasa içindeki yeri, önemi ve kalitesi gibi hususlar da dikkate alınacak unsurlar arasındadır.

Kredi derecelendirmesi, kredi başvurularının değerlendirilerek kredi borcunun ödenip ödenmeyeceğini tahmin etmeye yarayan istatistiksel bir yaklaşımdır(Allen and Frame, 2005:3).

Kredi işleminin riski ise, işlemin türü, teminat, vade, para birimi gibi unsurlar ile değerlendirilmektedir. Böylece kredi, "çok riskli" veya "az riskli" olarak belirlenmekte ve buna göre fiyatlama yapılmaktadır. Diğer bir deyişle, kredi verilen firmanın derecelendirme notu düştükçe banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak dolayısıyla daha çok kaynağını (aktifte getirili değere dönüşememe veya pasifte maliyetli kaynağın azaltılamaması kadar) getiriden mahrum bırakacaktır. Dolayısıyla bankaların katlanacakları bu ilave maliyeti kredi faiz oranlarına yansıtmaları beklenmektedir.(Sezer, Savaş vd. 2006:42)

Basel II kriterleri çerçevesinde, kredi kullandırılacak firmalardan alınması gereken teminatlar, (TOBB ve TBB, 2006: 15). Nakit, mevduat veya mevduat sertifikası, altın, borçlanma senetleri, ana endeksteki hisse senetleri, yatırım fonları, ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler, ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri de barındıran fonlar, taşınmaz mal ipoteği olarak sıralanmıştır. Bununla birlikte ülkemizde halen piyasada kredi kullanımı sırasında tercih edilen teminatlar ise, ortak veya grup şirketlerinin kefaleti ile müşteri çek ve senetlerdir. Görüldüğü üzere, firmalar kredi teminat yapılarını da güçlendirmek zorunda kalacaklardır.

Basel II ile birlikte bankaların kredi kullandırırken bu kredinin firmaya yansıtılacağı maliyeti hesaplamak için kullanacağı yöntemlerden biri olan Standart Yöntem altında, bankaların bir firmanın kredisi için ayrılması gereken sermayeyi tespit ederken firmayı "perakende" ya da "kurumsal" olarak sınıflaması gerekmektedir. Bankalar kurumsal portföydeki firmalar için bağımsız uluslar arası derecelendirme kuruluşları tarafından verilmiş notu ile belirlenen kredi değerliliğini kullanacaklardır. Perakende portföyde yer alan firmalar için ise herhangi bir dış derecelendirme notu söz konusu olmayıp, bu firmalara standart % 75 risk ağırlığı uygulayacaklardır. Mevcut sistemde (Basel I), özel sektör firmalarına verilen krediler risk yapısına bakılmaksızın, teminat yapısı dikkate alınarak büyük oranda % 100 risk ağırlığına sahipken, Basel II'deki standart yöntem altında kurumsal portföydeki firmaların risk ağırlığı firmaların kredi notuna bağlanmıştır.(Uz, 2004: 3)

Bunların yanı sıra, Basel-II uzlaşısı ile beraber, bir şirkete verilen kredinin perakende olarak sınıflanabilmesi için karşı tarafın bir KOBİ olması, kredi tutarının 1 milyon €'dan az olması ve portföyün yeterince çeşitlendirilmiş olması gerekmektedir. Bu ayrım çerçevesinde perakende krediler genelde kurumsal kredilere göre daha avantajlı uygulamalara tabi olmaktadır. Örneğin kredilere ilişkin standart ölçüm yaklaşımının kullanılması durumunda, derecelendirme notu bulunmayan bir şirkete verilen kurumsal bir kredi için % 8 oranında sermaye ayrılması gerekirken, perakende bir kredi için ayrılması gereken sermaye % 6'dır. (TBB, 2005:3).

3. KOBİ TANIMI

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme(KOBİ)' lerin dünya ekonomisi içindeki yeri çok önemlidir. Çünkü bu işletmeler, büyük işletmelerle karşılaştırıldıklarında ekonomik hayattaki değişime daha kolay ve hızlı uyum sağlamakta, daha az yatırımla daha çok

üretim ve istihdam olanağı yaratabilmektedirler. Yapılarının küçük olması nedeniyle ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenmekte, talep değişikliklerine daha kolay cevap verebilmektedirler. Teknolojik yeniliklere daha yatkın olan bu firmalar, bölgeler arasındaki kaynakların ve yatırımların daha dengeli dağılımını sağlamaktadırlar. Girişimcilerin yetişmesine uygun ortam sağlarlar. Aynı zamanda büyük sanayicilerin en büyük destekleyicisi ve tamamlayıcısıdır. Gelir dağılımındaki çarpıklıkları asgariye indirirler. Düşük sermaye ile kurulurlar. Tekelciliğe karşı koruma sağlarlar. Daha çok kişiye mesleki ve teknik eğitim imkanı sağlarlar.(Palas, 1996:23-25).

Türkiye' nin Avrupa Birliği'ne adaylık süreci öncesinde çeşitli kamu kurumlarınca farklı KOBİ tanımları mevcut iken, AB' ye uyumlu bir tanımın kullanılması amacıyla 5531 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı' nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun çerçevesinde 18.05.2006 tarihi itibariyle yeni bir KOBİ tanımı getirilmiştir. Buna göre işletmeler, ölçeklerine, mali bilançolarına ve türlerine göre sınıflandırılmışlardır.

Tablo 1. Türkiye ve AB KOBİ Tanımı (Tüm Sektörler İtibariyle)

	Tanım Kriteri	Mikro İşletme	Küçük İşletmeler	Orta Ölçekli İşl.
AB ÜLKELERİ	**Çalışan Sayısı**	**≤ 10**	**≤ 50**	**≤ 250**
	Yıllık Net Satış Hasılatı	**≤ 2 Milyon Avro**	**≤ 10 Milyon Avro**	**≤ 50 Milyon Avro**
	Yıllık Mali Bilançosu	**≤ 2 Milyon Avro**	**≤ 10 Milyon Avro**	**≤43 Milyon Avro**
TÜRKİYE	**Çalışan Sayısı**	**0-9**	**10-49**	**50-249**
	Yıllık Net Satış Hasılatı	**≤ 1 Milyon TL**	**≤ 5 Milyon TL**	**≤ 25 Milyon TL**
	Yıllık Mali Bilançosu	**≤ 1 Milyon TL**	**≤ 5 Milyon TL**	**≤ 25 Milyon TL**

Kaynak: DPT, Kobi Stratejisi ve Eylem Planı(2007-2009), s.22.

KOBİ' lerin çeşitli ülkelerdeki ekonomi içerisindeki üretim ve yatırım payı ile kullandırılan kredilerden aldıkları pay 2002 yılı itibariyle aşağıdaki gibidir.

Tablo 2. Çeşitli Ülkelere Ait Ekonomik Göstergeler

Ülke	Üretim Payı	Yatırım Payı	Kredi Payı
ABD	**% 36.2**	**% 38**	**% 42.7**
ALMANYA	**% 49**	**% 44**	**% 35**
FRANSA	**% 54**	**% 45**	**% 48**
JAPONYA	**% 52**	**% 38**	**% 50**
TÜRKİYE	**% 37.7**	**% 6.5**	**% 3-4**

Kaynak: www.kosgeb.gov.tr/kos.htm.

Tablodan da görüldüğü üzere, diğer ülkelerde toplam krediler içinde KOBİ' lerin aldıkları pay % 35' in üzerinde iken, ülkemizde bu oran % 3-4' ün üzerine çıkmamakta, bu nedenle KOBİ' lerin yatırım içindeki payları da oldukça düşük bir düzeyde kalmaktadır.

4. KOBİLERDE FİNANSMAN SORUNU VE BASEL II KRİTERLERİNİN KOBİLER ÜZERİNE ETKİLERİ

İşletme faaliyetlerinin geliştirilmesinde finansmanın yeri ve önemi büyüktür. KOBİ işletmelerinin de karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri finansman kaynağıdır. Bu firmaların bir çoğu daha kuruluş aşamasında yeterli sermaye ile kurulmadıklarından öz kaynak yetersizliği ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunu da finansman kuruluşlarından yabancı kaynak temin etmek suretiyle aşmaya çalışmaktadırlar. Ancak bankalar KOBİ'leri çok riskli gördüklerinden özellikle ipotek ve gayrimenkul teminatı talep etmektedirler. Kredi maliyetleri ise çok yüksek olduğundan, KOBİ'ler düşük faaliyet karlılıkları ile bu yüksek faiz yükünü kaldıramamaktadır.(Erkumay, 2000:9)

KOBİ' lerin finansmana ilişkin karşı karşıya kaldıkları sorunlar aşağıda belirtildiği şekilde,

- Düşük faiz ve komisyon maliyetli kredi bulunamaması,
- Kredi vadelerinin kısa vadeli olması nedeniyle yatırımın finansmanında zorluklarla karşılaşılması,
- Kurumsal bir yapıya sahip olmamaları nedeniyle birçoğunda sağlıklı bir belge ve kayıt düzeninin yerleştirilememiş olması, şeffaflığın oluşturulamaması,
- Kullandırılacak krediler için finans kurumları tarafından güçlü teminat koşulu getirilmesi,
- Yeni kurulan firmalara finansman desteğinin sınırlı kalması, girişimciliğin finansal açıdan tam olarak desteklenmemesi,
- KOBİ' lerin genellikle finansman konusunda yeterli bilgi birikim ve donanıma sahip personel yetersizliği, (Özellikle gelenekçi bir yapıya sahip olan yöneticiler teknik bilgi ve donanıma sahip olmalarına rağmen finansman konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler ve tüm yetki-sorumluluğun kendilerinde toplanmasını doğru bulmaktadırlar.)

Olarak sıralanabilir.

Basel-II kriterleri, risk odaklı sermaye yönetimi ile risk odaklı kredi fiyatlamasını beraberinde getirecektir. Risk odaklı kredi fiyatlaması doğal olarak KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin miktarını/fiyatını olumlu/olumsuz etkileyecektir. Kullandırılan kredinin türünden vadesine, teminatından firma derecelendirmesine kadar çeşitli kriterler, kredilerin fiyatına yansıyacaktır.(Uz, 2004: 7)

Uluslararası sermaye piyasalarında çeşitli derecelendirme notları kullanılmaktadır. Basel II ilkeleri, bu notlardan AAA, AA-, A+, A-, BBB+, BB-, BB olan derecelendirme notunu kriter olarak kabul etmiştir. Bu notlar işletmenin karne notu gibi düşünülebilir. AAA en iyi not iken, BB – ve daha sonrası en kötü nottur. Derecelendirme şirketleri KOBİ'leri finansal tablolar, finansal raporlama süreci, kurumsal yönetim uygulamaları ve sektörel analizler gibi ölçütler açısından değerlendireceklerdir. Derecelendirme şirketleri elde edilen sonuca göre KOBİ'lere bir not ve karne verecektir. Verilecek kredinin miktarını ve fiyatını bu derecelendirme notu belirleyecektir. (Uyar ve Aygören, 2006: 59)

Basel II finans kurumları tarafından kullandırılacak kredilerin toplam miktarı üzerinde herhangi bir kısıtlamaya gitmemektedir. Ancak düşük derecelendirme notuna sahip olan firmalar, bankalarca diğer firmalara göre daha düşük miktarda kredi kullandırımı ile karşı karşıya kalabileceklerdir.

Kredi verilen firmanın derecelendirme notu düştükçe, banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak ve dolayısıyla daha çok kaynağını getiriden mahrum bırakacaktır. Bu durumda firmalara kullandırılacak kredilerin maliyetleri artacaktır.(Uz, 2004:8)

Getirilen Basel II kriterleri çerçevesinde KOBİ' lerin derecelendirme şirketleri tarafından alacakları puana göre sermaye yetersizliğine sahip şirketlerin hem daha maliyetli kredi temin etme hem de bu krediler için daha güçlü teminat verme zorunluluğu ile karşı karşıya kalmaları, söz konusu olacaktır. Ancak, ülkemizde yoğunlukla kullanılan müşteri çek ve senetleri ile ortak ve grup şirketi kefaletleri Basel II'de teminat kapsamına alınmamıştır. Bu durumda teminat gösterme yönünden de bir takım sıkıntıların yaşanması kaçınılmaz olacaktır.

Kredi maliyetleri işletmelerin sahip oldukları derecelendirme notuna göre değerlendirileceğinden, notu yüksek olan işletmenin karlılığı olumlu yönde etkilenecektir. Kredi alma sürecinde gayrimenkul ipoteği gibi ipotekler önemini yitirecektir. Bunun yerine yönetim kalitesi yüksek, finansman yapısı güçlü olan ve gerekli tüm bilgileri zamanında ve yeterli bir şekilde sunabilen işletmeler daha iyi şartlarda kredi kullanabileceklerdir(Uyar ve Aygören, 2006: 66).

Ülkemizde bir yandan kayıt dışı ekonomi ile mücadele edilirken, diğer yandan bir çok firmanın mali tablolarında zarar beyan ettiği, böylelikle şeffaf bir yapıdan uzaklaştıkları görülmektedir.

KOBİ'lerimizin zaman zaman farklı merciler için farklı mali raporlar (bilanço, gelir - gider tabloları vb) üretmeleri söz konusudur. KOBİ bilançolarının kredilendirmeye uygun olmaması (Negatif sermaye, bilançodaki zarar), kayıt dışı işlemlerin bulunması KOBİ'lerin derecelendirme aşamasında yaşayacağı zorlukların başında gelmektedir(Uz, 2004: 25)

Kayıt dışında çalışan bir işletme, kayıtlı olduğu zaman ödemesi gereken vergilerden ve uyması gereken düzenlemelerden muaf olmaktadır. İşletmeler, ödenmesi gereken vergiler gibi net bir giderden muaf olmakla beraber sosyal güvenlik primleri, iş ve işçi sağlığı ile ilgili düzenlemeler, çevre koruması ile ilgili düzenlemeler gibi vergi dışı ek mali yüklerden de kaçınarak üretim maliyetlerini düşürmekte ve net gelirlerini yükseltmektedirler (Ülgen ve Öztürk, 2007: 4).

Kayıt dışı çalışan işletmeler, faaliyetlerini bilançolarına tam olarak yansıtmadıklarından daha düşük derecelendirme notuna sahip olma riski ile karşı karşıya geleceklerdir. Basel II kriterlerinin uygulamaya konulması ile birlikte, KOBİ firmalarının değerlendirilmesi sonucunda sağlıklı belge ve kayıt düzenine sahip olan ve finansal yapısı daha güçlü olan KOBİ' ler daha yüksek dereceye sahip olacaklarından daha düşük maliyetli, daha yüksek meblağda kredi temin edebileceklerdir. Bu nedenle firmaların, finansal bilgilerini kayıtlarına tam olarak yansıtarak banka ve derecelendirme şirketlerine vermeleri zorunluluktan da öte bir gereklilik halini alacaktır.

Görüldüğü üzere, Basel-II'nin reel sektöre muhtemel etkilerini şu şekilde sıralamak mümkündür: (TBB, 2005: 3).

- Derecelendirme gereksinimlerinin artması,
- Bankalarca talep edilen verilerin kapsamında artış,
- Yönetişim yapısındaki değişiklikler,

- Kabul edilen teminat türlerinin değişmesi,
- Borçlanma maliyetlerinin seviyesinde ve oynaklığındaki değişiklikler,
- Kredilerde fiyat farklılaşmalarının artmasıdır.

Basel II ile birlikte, KOBİ'ler banka kredisi alabilmek ve fiyatlama avantajlarından yararlanabilmek amacıyla kayıt düzenlerini geliştirerek ticari faaliyetlerini kayıt altına almak zorundadırlar. Bu bağlamda Basel II'nin, kredi maliyetleri üzerindeki yansımaları aracılığıyla işletmelerin ticari faaliyetlerinin kayıt altına alınmasında zorlayıcı bir unsur olacağı beklenmektedir. Bu etkileşimin derecesi, KOBİ'lerin bankacılık sisteminden sağladığı kaynakların büyüklüğü ile doğru orantılı olacaktır.

5.SONUÇLAR

Türkiye ekonomisinde önemli yer tutan KOBİ'ler Avrupa Topluluğu'na giriş ve Basel II sürecinde,uluslar arası rekabete hazır olmak zorundadırlar

KOBİ'lerin finansmana erişim imkanlarının iyileştirilmesi, girişimciliğin geliştirilmesi, rekabet, yenilik ve ekonomik gelişmenin sağlanmasında kritik faktörlerdir.

Basel II kriterleri çerçevesinde derecelendirme şirketleri tarafından değerlendirilecek olan bu firmaların iyi bir derecelendirme notuna sahip olmaları çok önem taşımaktadır. Bunun için, KOBİ' lerin derecelendirme şirketlerine tam ve doğru bilgi vermesi, yani sağlıklı bilgilerin sunulması, güçlü bir mali yapıya sahip olduklarını tuttukları kayıtlar, bilanço ve mali tablolar ile belgelendirmesi gerekmektedir. KOBİ'lerin, gerek kayıtdışı operasyonları nedeniyle gerek kurumsal kapasitelerindeki eksikliklerden dolayı, muhasebe ve finansman bilgilerini gerekli standart ve şeffaflıkta tutmamaları veya tutamamaları bankalar ile ticari bir borç ilişkisine girmelerini engellemektedir.

KOBİ firmalarının şeffaf bir bilanço yapısına kavuşmalarına yardımcı olmak bakımından, etkin, özendirici ve destekleyici bir vergi politikası oluşturulmalıdır. Vergi kanunlarının etkin bir yapıya kavuşturulması, halen karmaşık bir yapıda olan vergi sisteminin daha basit, anlaşılır düzenlemelere kavuşturulması, gelir idaresi başkanlığınca yürürlüğe giren mükellef hakları bildirgesi çerçevesince mükellef odaklı hizmetlerin daha da arttırılması yerinde bir uygulama olacaktır. Ülkemizde 01.01.2010 itibariyle uygulamaya girmesi planlanan Basel II kriterlerine KOBİ'lerin uyum sağlaması bakımından hazırlıkların hızla tamamlanması gerekmektedir.

KOBİ' lerin bu kriterler hakkında bilgilendirme ve bilinçlendirilmeleri, muhasebe standartlarını yükseltmeleri, daha şeffaf çalışmaları, yönetişim ilkelerini uygulamaları, öz kaynak yapılarını güçlendirmeleri gereklidir. Finansal yönetimin profesyonel kişiler tarafından yürütülmesinde büyük yarar bulunmaktadır. Ayrıca firmalarda nitelikli çalışan sayısının arttırılması yönündeki çabalara da hız kazandırılmalıdır. Firmaların oluşturacakları mali ve finansal tabloların uluslararası standart düzeye getirilmesi ile hem ülke içinden hem de ülke dışından finansman kaynağı bulma olanaklarının artması mümkün olabilecektir. Kredi kullanım için gerekli olacak belge ve bilgileri zamanında ve tam olarak verebilecek bir raporlama sistemi kurulmalıdır. Böylelikle, firmalarda riskin tespiti ve daha kolay yönetilebilir hale gelmesi de söz konusu olacaktır.

Firmalar fiyatlama avantajlarından yararlanmak ve kolay fon bulmak için şeffaf olmayı ve kayıt içinde kalmayı tercih etmek zorundadırlar.

KAYNAKLAR

Allen N. B. and W. Frame S.(2005), "Small BusinessCredit Scoring and Credit Availability", Federal Reserve Bank of Atlanta , Working Paper,10 May 2005.

Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu (2008), "CRD / Basel 2 Ülke Uygulamaları, Çalışma Tebliği", Sayı: 1, Ankara.

Bolgun, K.E., Akçay, M.B. (2003) "Risk Yönetimi", Scala Yayıncılık ve Tanıtım A.Ş.,İstanbul, s.66.

Devlet Planlama Teşkilatı (2007), "KOBİ Stratejisi ve Eylem"Planı (2007-2009)", http://ekutup.dpt.gov.tr/esnaf/kobi/strateji/2007.pdf.

Erkumay,M.A. (2000), "KOBİ'lerin Sermaye Piyasası Olanaklarından Faydalandırılması", Sermaye Piyasası Kurulu Ortaklıklar Finansman Dairesi, Yeterlik Etüdü.

Palas, A. (1996) "Dünyada ve Türkiye'de KOBİ'lerin Gelişimi", Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Verimlilik ve Teknoloji Analizleri Semineri, Ankara.

Sezer H., Savaş M. vd.(2006), "Basel II' nin KOBİ' lere Etkileri", Bankacılar Dergisi, Sayı:58.

Türkiye Bankalar Birliği(2005), "Basel II: Kobi' lerin Yeni Kredi ve Finansman Kriterleri", www.tbb.org.tr/turkce/konferans/riskbasel/bddk.doc.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Bankalar Birliği (2005), "KOBİ'ler İçin Yeni Kredi ve Finansman Kriterleri", Basel II Yönlendirme Komitesi.

Uyar, S., Aygören H. (2006), "Basel II İlkelerinin KOBİ' lere Olası Etkileri, Finansman, Maliyet, Raporlama ve Muhasebe Açısından Değerlendirme",Mali Çözüm Dergisi, Ağustos-Eylül-Ekim, Sayı:77.

Uz, R.vd. (2004), "Risk Yönetimi ve Basel II' nin KOBİ'lere Etkileri", Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Ülgen S., Öztürk U., (2007)." Kayıtdışı Ekonomi Türkiye Serüveni", İstanbul.

Yayla M., Kaya Y.T.,(2005) Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Araştırma Raporları, 2005/..

Yüksel, A.(2005), "Basel II' nin KOBİ'lere Muhtemel Etkileri", Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Araştırma Raporları, 2005/4.

Yüksel, A.(2006), "Basel II kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörü", Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Araştırma Raporları.

www.kosgeb.gov.tr

BİLGİSAYAR BAĞIMLILIĞI

COMPUTER ADDİCTİON

Muammer CEYLAN[1]

ABSTRACT

The age we live in is called as "the age of informatics". The rapid development of science and technology has also given way to shapening of computer technology. Upon the development of this technology, computer users have been given the opportunity to access unlimited knowledge. Though computer is basicly a simple machine, its positive and negative effects on human are noted. The analysis of these effects within a region, a country or the world will possibly lead identical results with the analysis of these effects within a local area.

This study initially signifies the urgency of benefits of computer usage in education in terms of students, and it basicly discusses the computer addiction of this group and how they spend time on computer. In addition to the determinations about computer usage of students and the way they use it, whether these young computer and internet users have regional disparities will also be searched. Besides the secondary ones, the primary data will also be used in the study. The survey methodology will be used for this purpose. Considering time and cost, the data gathering process via multistage sampling method in Çanakkale Onsekiz Mart University Vocational Collages will be used. The analysis of data will include frequency distribution, standard deviation and multivariate discriminant analysis. As the conclusion of the study, the attachment of the university students using computer and internet rigorously to technology, the state and the way of their using it will be determined. Besides this, whether students with different demographic features will use technology or not will be stated.

Key words: Computer, Technology, Student, Methodolgy, Addiction.

ÖZET

Yaşadığımız çağ bilişim çağı olarak adlandırılmaktadır. Bilim ve teknolojinin hızla gelişimi de bilgisayar teknolojisini yaratmıştır. Bu teknolojinin gelişmesi ile bilgisayar kullanıcıları sınırsız bilgiye ulaşma olanağını yakalamışlardır. Bilgisayar her ne kadar basit bir makine olsa da insanlar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri görülmektedir. Bu etkilerin dünya, ülke, bölge boyutlarında incelenmesi ile lokal bir ölçekte incelenmesi eş potansiyel sonuçlar doğuracaktır.

Çalışmada öğrenciler açısından bilgisayarın eğitim ve öğretimdeki yararlarının kaçınılmazlığından yola çıkılarak bu grubun bilgisayar bağımlılığı ve bilgisayarda zaman geçirmeleri konu edilmiştir. Öğrencilerin bilgisayarı kullanma durumları, kullanım şekilleri

[1] Öğr.Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi -Biga Meslek Yüksekokulu, mceylan@comu.edu.tr

gibi bilgisayarla ilgili tespitler yapılırken bilgisayar ve internet kullanan öğrencilerin demografik özelliklerine göre de farklılık gösterip göstermedikleri araştırılacaktır. Araştırmada ikincil verilerin yanı sıra birincil verilerden de yararlanacaktır. Bu amaçla anket yöntemi kullanılacaktır. Zaman ve maliyet göz önüne alınarak Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Meslek Yüksekokulları'nda katmanlı örnekleme yöntemi ile veriler toplanacaktır. Verilerin analizinde frekans dağılımı, standart sapma ve çok değişkenli analiz türlerinden ayırma analizi kullanılacaktır. Araştırma sonucunda bilgisayar ve interneti yoğun şekilde kullanan üniversite öğrencilerinin bir nevi teknolojiye bağlılığı, kullanım durumu ve kullanım şekli belirlenmeye çalışılacaktır. Bununla birlikte farklı demografik özelliklere sahip öğrencilerin teknolojiyi kullanıp kullanmadığı da belirlenecektir.

Anahtar kelimeler: Bağımlılık, teknoloji, Üniversite Öğrencisi, Yöntem.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin bilgisayar ve internette oyun oynayıp oynamadıkları ve oyun oynayanlarla oynamayanlar arasında fark olup olmadığı incelenmiştir. Farklılığın belirlendiği değişkenler ise demografik özellikler olarak belirlenmiştir. Demografik özellik olarak yaş, cinsiyet ve program ele alınmıştır.
Araştırmanın amacı göz önüne alınarak iki hipotez geliştirilmiştir. İlk hipotez bilgisayarda oyun oynayan ve oynamayanlarla ilgilidir.

H_1: Bilgisayarda oyun oynayanlarla oynamayanlar arasında demografik özellikleri itibarıyla fark vardır.

İkinci hipotez ise internette oyun oynayanlar ve oynamayanlarla ilgilidir.

H_2: İnternette oyun oynayanlarla oynamayanlar arasında demografik özellikler itibarıyla fark vardır.

2. YÖNTEM

Araştırmada, veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Bu amaçla iki bölümden oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Anketin birinci bölümünde, öğrencilere bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili sorular sorulmuştur. İkinci bölümde ise öğrencilerin demografik özelliklerine yer verilmiştir.

Zaman ve maliyet nedeniyle araştırmanın Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yapılmasına karar verilmiştir. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Öğrenci İşleri'nden alınan bilgilere göre, tüm Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin toplamı 6749'dur. Teknik programlarda 3018 (%44,72) ve sosyal programlarda 3731 (%55,28) öğrenci vardır. Bu öğrencilerin %5'ine ulaşılması hedeflenmiştir.

Tablo 1'de yapılacak anket sayıları gösterilmiştir. Bu tablo hazırlanırken yanıtlayıcıların 10 Meslek Yüksekokulu'ndan katmanlı örnekleme yöntemi ile seçilmesi hedeflenmiştir. Öncelikle her okulun nüfus içindeki yüzdesi bulunmuştur. Daha sonra bu yüzdeler, toplam anket sayısıyla çarpılarak her okula dağıtılacak anket formu sayısı hesaplanmıştır. Formların dağıtılmasında her okulun öğrenci işlerinden alınan listeler kullanılmıştır. Bu listelerden basit tesadüfî yöntemle örnekler seçilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Meslek Yüksekokulu ve Programlara Göre Dağılımı

Meslek Yüksek Okulu	**ÇOMÜ Genelindeki Programlar**			**Teknik Programlar**			**Sosyal Programlar**		
	Öğrenci Sayısı	%	Anket Sayısı	Öğrenci Sayısı	%	Anket Sayısı	Öğrenci Sayısı	%	Anket Sayısı
ÇANAKKALE	2183	32,34	**120**	1370	62,75	**75**	813	37,25	**45**
BİGA	1053	15,60	**58**	803	76,25	**44**	250	23,75	**14**
AYVACIK	230	3,41	**13**	88	38,26	**5**	142	61,74	**8**
BAYRAMİÇ	573	8,50	**31**	374	65,27	**20**	199	34,73	**11**
ÇAN	289	4,28	**16**	164	56,75	**9**	125	43,25	**7**
EZİNE	423	6,27	**23**	-	0	**0**	423	100	**23**
GELİBOLU	534	7,91	**29**	92	17,23	**5**	442	82,77	**24**
LAPSEKİ	207	3,07	**11**	127	61,35	**7**	80	38,65	**4**
YENİCE	690	10,22	**38**	-	0	**0**	690	100	**38**
GÖKÇEADA	567	8,40	**31**	-	0	**0**	567	100	**31**
Genel Toplam	**3018**		**370**	**3018**		**165**	**3731**		**205**

Uygulama öncesi, anket formu 30 öğrenci üzerinde denenmiştir. Uygulama, 10 Aralık 2008 ile 25 Aralık 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Geri toplanabilen anket formu sayısı, 284 adettir. Anketlerin geri dönüş oranı %77'dır.

3. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizinde "iki gruplu" ayırma analizi kullanılmıştır. Bu analiz, çok değişkenli bir analiz türü olup önceden sınıflandırılmış iki ya da daha fazla grubu birbirinden ayıran faktörleri tespit etmeye ve grup dışından alınan bir gözlemin hangi gruba atanabileceğini gösteren bir analiz türüdür(Nakip, 2003:461). Bu araştırmada, iki gruplu ayırma analizi iki defa uygulanmıştır. Araştırma ile toplanan verilerin analizinde, SPSS 15.0 for Windows istatistik paket programı kullanılmıştır. Daha iyi yorum yapabilmek amacıyla analiz sonuçları frekans dağılımı ve çapraz tablolarla desteklenmiştir.

4. BULGULAR

Tablo 2'de katılımcıların yaş, cinsiyet ve programa göre frekans dağılımları ile yüzdeleri yer almaktadır.

TABLO 2. KATILIMCILARIN DEMOGRAFIK ÖZELLIKLERI

Demografik Bilgiler		
YAŞ	**Frekans**	**%**
18 yaş ve altı	93	33,4
19 yaş	85	30,5
20 yaş	54	19,4
21 yaş ve üstünde	46	16,7
Toplam	**278**	**100**

CİNSİYET	**Frekans**	**%**
Kız	88	31,3
Erkek	193	68,7
Toplam	**281**	**100**
PROGRAM	**Frekans**	**%**
Teknik	120	43,0
Sosyal	159	57,0
Toplam	**279**	**100**

Anketimize katılan 278 öğrencinin 93'ü %33,4 ile 18 ve altı yaş grubunu oluşturmaktadır. Bunu 85 öğrenci ve %30,5 ile 19 yaş grubu izlemektedir. 46 öğrenci ise %16,7 ile 21 yaş ve üstü grup olup en az öğrenci yaş grubuna aittir. 281 Meslek Yüksekokulu öğrencisinin, 88'i %31.3 ile kız, 193'ü %68.7 ile erkek öğrencilerden oluşmaktadır. 279 öğrenciden 120'si %43 ile teknik programlarda, 159'u ise %57 ile sosyal programlarda öğrenim görmektedirler.

4.1. BILGISAYARDA OYUN OYNAYAN VE OYUN OYNAMAYANLAR ARASINDAKI FARKLILIĞIN TESPIT EDILMESI

Öğrencilere bilgisayarda oyun oynayıp oynamadıkları sorularak öğrencilerin kategorik olarak ayrılmaları sağlanmıştır. Burada bilgisayar kullanımı bağımlı değişkendir. Bağımsız değişkenler ise yaş, cinsiyet ve program türü alınmıştır. Yaş gerçek değerleri ile alınırken cinsiyet ve program metrik hale çevrilmiştir.

Tablo 3. Bilgisayarda Oyun Oynayan Ve Oynamayanlarla Ilgili Ayirma Analizi Sonuçlari

Değişkenler	**Ortalamalar**		**Varyans Analizi**		**Ayırma Analizi**
	Oyun Oynayanlar	**Oyun Oynamayanlar**	**F Değerleri**	**Anlamlılık Düzeyi**	**Ayırma Gücü**
YAŞ	19,2500	19,5714	1,636	,202	,341
CİNSİYET	,7361	,5000	11,962	**,001**	,921
PROGRAM	1,2731	1,3393	,947	,331	,259
Wilk Lamdası = 0.960 Ki-kare değeri = 13.672 Anlamlılık Düzeyi = 0.003					

Doğru sınıflama oranı: 68

Eğer bir ayırma analizinin sonuçları, istatistiki açıdan anlamlı değilse o modele dayanarak tahmin yapmak ya da modeli yorumlamak doğru değildir. Bu anlamlılık da Wilk Lambdası ile ölçülür(Malhotra, 2004: 541). Tablo 3'e bakıldığında Wilk Lambdası değeri, 0.960 ve buna bağlı olarak da Ki-kare değeri, 13.672 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre ayırma modeli 0.003 anlamlılık düzeyinde geçerlidir. Başka bir ifadeyle üzerinde yorum ve tahminler yapılabilir.

Tablo 3'te görüleceği gibi, üç değişkenden cinsiyetin anlamlılık düzeyi 0.001'dir. Bu değişkenin anlamlık düzeyi 0.05'ten küçük olduğu için bilgisayarda oyun oynayanlarla oyun oynamayanlar arasında cinsiyet itibarıyla fark olduğu söylenebilir. Ayırma analizinde

dikkat edilecek diğer husus, ayırma gücüdür. Eğer ayırma gücü, 0.30'un üstünde ise bu değişken geçerli, altında ise geçersiz sayılır(Nakip, 2003: 473). Tablo 3'te ayırma gücü sütununa bakıldığında, yaş ve cinsiyetin ayırma gücünün 0.30'un üstünde olduğu görülebilir. Bu iki değişken her iki grubu birbirinden en çok ayıran değişkenlerdir. Ancak yaşın anlamlılık düzeyi 0.05'ten büyüktür.

Bu durumda H_1 hipotezi sadece cinsiyet için kabul edilir. Demek ki, bilgisayarda oyun oynayanlarla oynamayanlar arasında cinsiyet itibarıyla fark vardır. Ancak yaş ve program itibarıyla herhangi bir farklılık yoktur. Ankette cinsiyet sorusu, bayanlar için (0) erkekler için (1) olarak kodlanmıştır. Tablo 3'te yer alan ortalamalara bakıldığında, erkek öğrencilerin çoğunun bilgisayarda oyun oynadığı kız öğrencilerin çoğunun ise oynamadıkları görülmektedir.

Farklılıkla ilgili olarak daha iyi yorum yapabilmek için kız ve erkek öğrencilerin bilgisayarla ilgili özelliklere verdikleri yanıtlar, Tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4. Cinsiyet ve bilgisayarla ilgili özelliklerle ilgili çapraz tablo sonuçları

ÖZELLİK		**KIZ**	**ERKEK**	**TOPLAM**
Bilgisayarın Türü	Masaüstü	52(.27)	138(.73)	190(.69)
	Dizüstü (Laptop)	11(.35)	20(.65)	31(.11)
	Her İkisi	22(.40)	32(.60)	54(.20)
	Toplam	85(.31)	190(.69)	275
Bilgisayar Aitliği	Kendisine	39(.28)	96(.72)	135(.49)
	Ailesine	16(.36)	28(.64)	44(.16)
	Okula	6(.43)	8(.57)	14(.05)
	İnternet Kafeye	13(.24)	42(.76)	55(.20)
	Diğer (arkadaş vb.)	11(.39)	17(.61)	28(.10)
	Toplam	85(.31)	191(.69)	276
Bilgisayar Kullanım Sıklığı	Her Gün	39(.29)	96(.71)	135(.49)
	Haftada Beşten fazla	7(.33)	14(.67)	21(.07)
	Haftada üç ile beş arası	26(.31)	57(.69)	83(.30)
	Haftada bir ya da daha az	15(.39)	24(.61)	39(.14)
	Toplam	87(.31)	191(.69)	278
Kullanım Süresi	İki saat ve daha az	23(.33)	47(.67)	70(.25)
	Üç saat	32(.34)	62(.66)	94(.34)
	Üç saatten fazla	31(.27)	80(.63)	111(.41)
	Toplam	86(.31)	189(.69)	275
Kullanım Amacı	Müzik dinlemek	39(.36)	68(.64)	107(.38)
	Oyun oynamak	48(.30)	124(.70)	172(.62)
	Diğerleri (İnternet,film izlemek ve öğretici programlarla çalışmak.)	87(.31)	192(.69)	279
Oyun Türü	Macera	15(.33)	30(.67)	45(.20)
	Spor	1(.02)	39(.98)	40(.18)
	Savaş	1(.02)	46(.98)	47(.21)
	Strateji	5(.15)	28(.85)	33(.15)
	Bilgi	12(.70)	5(.30)	17(.08)
	Zekâ	24(.63)	14(.37)	38(.18)
	Toplam	58(.26)	162(.74)	220

İnternette oyun	Oynuyor	48(.28)	123(.72)	171(.65)
	Oynamıyor	37(.39)	57(.61)	94(.35)
	Toplam	85(.32)	180(.68)	265
İnternette Oyun Türü	Okey	37(.38)	61(.62)	98(.62)
	İddia	6(.15)	52(.85)	58(.38)
	Toplam	43(.27)	113(.73)	156

Tablo 4'e bakıldığında erkeklerin masaüstü bilgisayarı (%73), kız öğrencilerin ise hem masaüstü hem de laptop (%40) kullandıkları belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin bilgisayarı kendisine ait (%72) iken kız öğrenciler okula ait (%43) bilgisayarı kullanmaktadırlar. Erkekler her gün (%71) bilgisayar kullanırken kızlar haftada bir ya da daha az (%39) bilgisayar kullanmayı tercih etmektedirler. Erkeklerin bilgisayar kullanım süreleri, iki saat ve daha azdır (%67). Kız öğrenciler, üç saat bilgisayar kullanmaktadırlar (%34).
Bununla birlikte erkek öğrenciler bilgisayarı oyun oynamak (%70), kız öğrenciler müzik dinlemek (%36) için kullanmaktadırlar. Erkek öğrenciler oyun türü olarak spor ve savaşla ilgili oyunları tercih etmektedirler (%98). Kız öğrenciler ise bilgi için bilgisayarı kullanmaktadırlar (%70).

Öğrencilerin %65'i internette oyun oynamaktadır. Erkek öğrencilerin %72'si, kız öğrencilerin ise %39'u bilgisayar oyunu oynamaktadır. İnternette şans oyunu oynayan erkek öğrencilerin %85'i iddia oynarken, kız öğrencilerin %38'i okey oynamayı tercih etmektedirler.

4.2. İNTERNETTE OYUN OYNAYAN VE OYUN OYNAMAYANLAR ARASINDAKI FARKLILIĞIN TESPIT EDILMESI

İnternette oyun oynayan ve oynamayan öğrenciler arasında demografik özellikler de (yaş, cinsiyet ve program) fark olup olmadığı, İki Gruplu Ayırma Analizi yardımıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Yine yaş gerçek değerleri ile alınırken cinsiyet ve program metrik hale çevrilmiştir. Wilk Lambdası değeri, 0.964 ve buna bağlı olarak da Ki-kare değeri, 8.631 olarak bulunmuştur. Anlamlılık düzeyi 0.071'dir. Ayırma modeli 0.05 anlamlılık düzeyinde geçerli değildir. Bu nedenle ayırma analizi sonuçlarını yorumlamak yanlış olur.

5. SONUÇLAR

Çalışmamızda, Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin bilgisayar ve internette oyun oynamalarının demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Sonuç olarak; bilgisayarda oyun oynayan Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin demografik özellikler dikkate alındığında sadece cinsiyet itibarıyla farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bilgisayarda oyun oynamayı tercih edenlerin çoğunun erkek öğrenciler olduğu belirlenmiştir. Ankete verdikleri yanıtlara göre erkek öğrencilerin profillerine bakıldığında çoğunun masaüstü bilgisayar kullandıkları, kendilerine ait bilgisayarlarının olduğu, her gün iki saat ve daha az bilgisayar kullandıkları saptanmıştır. Bununla birlikte bu öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bilgisayarı oyun oynamak için tercih etmektedirler. Yine bu öğrenciler bu oyunlar arasında spor ve savaşla ilgili olanları tercih etmektedirler. Erkek öğrencilerin büyük çoğunluğu internette oyun oynamaktadırlar. Büyük çoğunluğunun internette oynadıkları şans oyunu ise **iddiadır.**

Bu araştırmada internette oyun oynayan öğrenciler arasında farklılık bulunamamıştır. Aslında farklılığın olmaması internette oyun oynayan öğrencilerin demografik özelliklerinin birbirine benzerlik gösterdiğini ifade etmektedir. Demografik özellikler dışında özelliklere (sosyo-kültürel, ekonomik vb.) bakılarak farklılıklar tespit edilebilir. Tabiî ki bu başka bir araştırmanın konusudur.

6. SINIRLILIK ve ÖNERİLER

Çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nin Meslek Yüksekokulları'nda öğrenim gören öğrencilerden ankete yanıt verenlerinin değerlendirmelerini yansıtmaktadır. Değişik üniversitelerin öğrencileri ile yapılacak çalışmalarda, farklı sonuçlar elde edilebilir. Farklı örneklem için farklı sonuçlar çıkabilir. Bu nedenle sonuçlar, genelleştirilmemekle birlikte öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımı için fikir vermektedir. Bu çalışma, farklı projeler için yol gösterici bir kaynak olarak kullanılabilir.

KAYNAKLAR

Nakip, Mahir (2003), Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamaları, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Malhotra, Neeru ve Avinandan Mukherjee (2004), "The Relative Influence of Organizational Commitment and Job Satisfaction on Service Quality of Customer-Contact Employees in Banking Call Centres", Journal of Services Marketing, 18 (3), ss. 162-174.

1.Uluslararası 5.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu
27–29 Mayıs 2009, Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu, Konya

CAMIN RENKLERLE DANSI OLAN VİTRAY SANATININ ANTALYA DAKİ YERİ

THE PLACE OF STAINED GLASS ART THE DANCE OF THE GLASS WITH COLOURS' IN ANTALYA

Prof. Dr. Mediha GÜLER mguler@gazi.edu.tr[1]
Serpil MENGÜŞ serpilmengus@windowslive.com[2]

ABSTRACT

Human beings, with the creativity in his nature, can convert various materials into a variety of artistic products. Glass art has been used in various shapes and places throughout its evolution to today's world. The stained Glass Art, whose raw material is glass, has a special and respectable place in the history of art.

In our age, with the development of technology, the worries and differences in the comprehension of aesthetic have swiftly helped the modern designs be used in the stained glass art. Stained glass is a very different and authentic art emerged from the necessity of people's decorating the area they are in and expressing their feelings.

Stained Glass is named 'Vitrail' in French, 'Vitray' in Turkish and "glasmalerei"in German. Above all, the stained glass art requires drawing pictures with coloured or colourless glass and placing them in front of the light. (Maral, 1970, s.9)

The stained glass art has been changed in not only the techniques and materials used in this art but also the locations applied from past to present. These changes can be noticed when the stained glasses in various places in Antalya are examined. It is possible to see quite a number of stained glass samples in religious and historic places, private dwellings and workshops.

Key Word: Glazed, Stained glass, Antalya

ÖZET

İnsan, doğasında olan yaratıcılık gücü ile çeşitli malzemeleri, çeşitli sanatsal ürünlerine dönüştürebilmektedir. Cam sanatı da günümüze kadar olan gelişiminde çok farklı şekillerde ve mekanlarda kullanılmıştır. Ham maddesi cam olan vitray sanatının sanat tarihi içerisinde özel ve saygın bir yeri vardır.

Çağımızda teknolojinin hızla gelişmesi estetik anlayışta ki kaygılar ve farklılıklar, vitray sanatında çağdaş tasarımların hızla devreye girmesini sağlamıştır. Vitray, İnsanların bulundukları mekanı süsleme ve duygularını ifade etme ihtiyacından doğan çok farklı ve özgün bir sanattır.

Vitray, Fransızca da "Vitrail" , İngilizce de "Stained glass" ve Almanca da

[1] Prof. Dr. Mediha Güler, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El sanatları Eğitimi Bölümü, mguler@gazi.edu.tr
[2] Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El sanatları Eğitimi Bölümü, serpilmengus@windowslive.com

"glasmalerei" diye adlandırılmaktadır. Vitray sanatı, her şeyden önce renkli ya da renksiz cam parçalarından resim yapmak ve onları ışığın önüne yerleştirmekten ibarettir. (Maral, 1970,s.9)

Vitray sanatı, geçmişten günümüze kadar olan gelişiminde sadece kullanılan teknikler ve malzemelerdeki değişiklikler dışında, uygulandığı mekanlarda da değişikliklere uğraşmıştır. Bu değişiklikler Antalya da çeşitli mekanlarda bulunan vitraylar incelendiğinde görülmektedir. Dini mekanlar, turistlik mekanlar, özel konutlar ve iş yerlerinde vitrayların çok çeşitli örneklerini görmek mümkündür.

Bu araştırma da Antalya da çeşitli mekânlarda bulunan vitray örnekleri sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Cam, Vitray, Antalya

GİRİŞ

İnsan, doğasında olan yaratıcılık gücü ile çeşitli malzemeleri, çeşitli sanatsal ürünlerine dönüştürebilmektedir. Cam sanatı da günümüze kadar olan gelişiminde çok farklı şekillerde ve mekanlarda kullanılmıştır. Ham maddesi cam olan vitray sanatının sanat tarihi içerisinde özel ve saygın bir yeri vardır.

Geçmişten günümüze kadar, gerek bulunuş öyküsü gerekse ilk yapım aşaması ile merak uyandıran cam; hammaddeleri arasında silis, potas, soda ve kirecin bulunduğu dolayısıyla yapısının çok yalın olduğu bilinen, yüksek ısıda ergitilerek, şekillendirilip soğuduğunda aldığı biçimi koruyan tesadüfî atom sıralamasının olduğu kristal dizilişli bir malzemedir (Küçükerman, 1995, s.21).

Bizans döneminde, 6. yy. dan başlayarak, özellikle İstanbul da ve büyük olasılıkla Tekfur Sarayı ve Eğrikapı semtlerindeki imalathanelerde sürdürülen çalışmalar, gelişmiş bir cam üretiminin varlığına işaret etmiştir(Bayramoğlu, 1974,s.10–11).

Ayrıca Çeşmi bülbül'ün Osmanlılar döneminde ileri düzeye ulaştığı bilinmektedir. 1934 yılında ilk cam fabrikamız olan Paşabahçe Cam Fabrikası kurulmuştur. 1961 yılında Türkiye'de ilk pencere camının üretilmesi, Çayırova Cam Fabrikaları ile gerçekleştirilmiştir.

Osmanlılarda cam sanatının gelişimi çeşitli kaynaklardan ve minyatürlerden izlenebilmektedir. Ancak ele geçen örneklerin yerli olup olmadığı kesinlikle bilinmemektedir. III Murat'ın oğlu III Mehmet'in 1582 de yapılan sünnetini anlatan Sur name-i Hümayun'da çeşitli sanat dallarının yanında camgeran, cam fırınları başında çalışırken ve hazırladıkları eşyaları sergilerken gösterilmektedir. III Murat'ın bu Surnamesi günümüzde Topkapı Sarayı Müzesi'nde, Hazine, 1347' de kayıtlı bulunmaktadır (Büyük Larousse, 1986, s.2135).

Kubad-Abad 1966 kazısında bulunan emaye tekniğiyle işlenmiş, Konya Müzesi 2162 envanter numaralı cam tabak, bu dönemden Anadolu topraklarından ele geçen tek örnek olarak büyük önem taşır. Kitabeli olan tabakta Alaeddin Keykubat'ın oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in adı geçmektedir. Beyaz zemin üzerine altın yaldızla işlenmiştir (Barışta, 1998, s.19).

Camın eşya olarak kullanımının yanında, sanat eseri olarak da kullanıldığı bu çağlarda küçük mozaik duvar süslemeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Birçok saraylarda ve camilerde süsleme unsuru olarak kullanılan vitrayın değişik birçok tanımı vardır.

Vitray demir bir armatüre kurşun ya da çimentoyla tutturulmuş, genellikle renkli cam parçalarından oluşan ve bir boşluğu kapatmak, hatta aydınlık ve süsleyici geniş bir yüzey elde etmek için kullanılan saydam düzenlemedir (Büyük Larousse,1986, s:12230).

Vitray sanatı, her şeyden önce renkli ya da renksiz cam parçalarından resim yapmak ve onları ışığın önüne yerleştirmekten ibarettir. Bu yerleştirmede mimariye uygunluk, dolayısıyla ışık düzeni iyi çözümlenmelidir (Maral, 1970,s.9).

Sonuç olarak, cam parçalarının, mekana bağlı kalarak yapılacak eskizin ışık süzgecinden geçirilip tasarımı estetik beğeni doğrultusunda alçı, kurşun, beton ve diğer ara elemanlarla bağlanarak (mekana uyan ara eleman olması kaydıyla) gerçekleştirilen bir teknik olarak tanımlanabilir.

VİTRAYIN DOĞUŞU

İnsanlar; ilk kez yapılarda ışık sağlamak amacıyla pencere ve benzeri delikler, boşluklar, aralıklar bırakmışlardır. Bunlar (pencereler) yapıların cinslerine ve bulundukları yerlerin iklim değişikliklerine göre çeşitli biçim ve boyutlardadır. Bu boşlukların (pencerelerin) günlük veya mevsimlik hava değişimleri sebebiyle kısmen veya tamamen kapatılması yoluna gidilmiştir. Bu nedenle taş, alçı, ahşap ve madenden parmaklık ve kafesler yine ahşap, maden, deri, kumaş… vb malzemelerden kapak ve panjur yapılarak kar, yağmur rüzgar, toz, sıcak ve soğuk gibi doğal değişimlere karşı konulmuştur (Maral, 1970, s.10).

İlk vitray tekniğini Romalılar bulmuştur. Bu tekniği açmış oldukları küçük delikleri, camlarla kapatarak kullanmışlardır. Daha sonraları delikleri taşıyan kaideler, bronz, bakır, kurşun, alçı ve mermer olmak üzere çeşitlenmiştir. 7. yy gelindiğinde Arapların Bizanslılardan aldıkları tekniği, daha çok tezyini motiflerle işlemişlerdir. 10. ve 11. yy. da birçok kaynak, bu teknikte ağaç çerçevelerin ana eleman olarak kullanıldığını açıklamaktadır. 11. yy. ait kaynaklar bu eserlerden bu güne ait bir iz kalmadığını göstermektedir (Esmer,1996,s.6).

Vitrayın 15. yy da Avrupa'daki çöküşü Türkler için bir başlangıç olmuştur. Pek çok yazılı kaynakta, İslam dünyasının, fazlaca cam merkezlerinin ortaya çıkmasına tanık olduğunu gösterir (Esmer,1996,s12).

Osmanlılar 16.yy da kendi dini mekanlarına vitrayı ulaştırmışlardır. Osmanlı da vitray Hıristiyanlardaki gibi dini temaları işleyemediği için, Osmanlı'nın dini mekanlarında vitray süsleme unsuru olarak kullanılmıştır. Vitrayları birleştirme unsuru da farklıdır, Avrupa Bat kurşun kullanırken Osmanlı alçı kullanmıştır (Art Dekor,1995, s:165).

Osmanlı imparatorluğunda kullanılan alçı vitray tekniğinin yanında birçok tekniklerde kullanılmıştır. Bu tekniklerin yaygınlaşması zaman almıştır. Zamanımız da ise kullanılan en favori teknikler Kurşun ve Tiffany vitray tekniğidir. Bu tekniklerden kısaca bahsetmek gerekirse;

1. VİTRAY TEKNİKLERİ

1.1. Kurşunlu Vitray Tekniği Tanımı ve Tarihçesi

Kurşunlu vitray, cam parçalarının işleniş bakımından kullanıma el verişli bir maden olan kurşunla birbirine bağlanarak meydana getirilen tekniğin adıdır. Diğer tenkillere göre kurşunlu vitray tekniğinde ekleme ve çıkarmalar daha kolay olur.

"İlk vitraylar da, kurşun çubuklar rende ile oyulup bu oyuklara cam parçaları yerleştirilerek yapılıyordu. Bu teknik gelişti. Vitray sanatının bir numaralı metodu haline geldi. 20. yüzyıla kadar alçılı vitray dışında tek teknik olarak kullanıldı." (Maral,1970,s:30).

Günümüzde de ise bu teknik hala önemini yitirmemiştir ve cam parçaları bu teknikle bağlanmaktadır. (Maral, 1970,s:36)

Kurşun tipleri, kenar kurşunları tek kanal U tipidir.

Aralarda kullanılacak raylar çift kanaldır. Kurşun, yumuşak olduğu için elle şekil alabilir. (Sağlav, Civelek, 1990, s:38). Kurşun çeşitleri Şekil: 1'de gösterilmiştir.

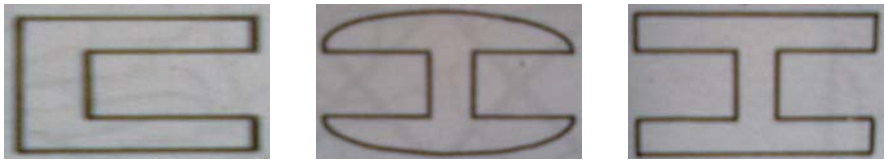

Şekil: 1 Kurşun çeşitleri (Sağlav, Civelek, 1990, s:38)

Kurşun çubuğun tanımı, bir vitray panosunun cam parçalarını birleştirmeye yarayan H kesitli malzemedir. Orta kısmına merkez, yanlarına kanat denir (Büyük Larousse, 1986 s:7177).

Kurşunlu vitray tekniği, günümüzde en modern binalarda bile rahatça görülebilir. Kurşunlu vitrayın diğer tekniklere göre kendine daha rahat uygulama alanı bulduğu söylenebilir.

Bu teknik; kapı, pencere, paravan ve dolap kapaklarında yaygın olarak kullanılmaktadır. (Deliduman, 2001, 45)

Şekil: 2
Kullanılan Teknik: Kurşun Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Hıdır ÇETİNTAŞ
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Pencere

Şekil: 3
Kullanılan Teknik: Kurşun Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Sinan AKYOL
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Pencere

Şekil: 4
Kullanılan Teknik: Kurşun Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Sinan AKYOL
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Pencere

Şekil: 5
Kullanılan Teknik: Kurşun Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Sinan AKYOL
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Kapı

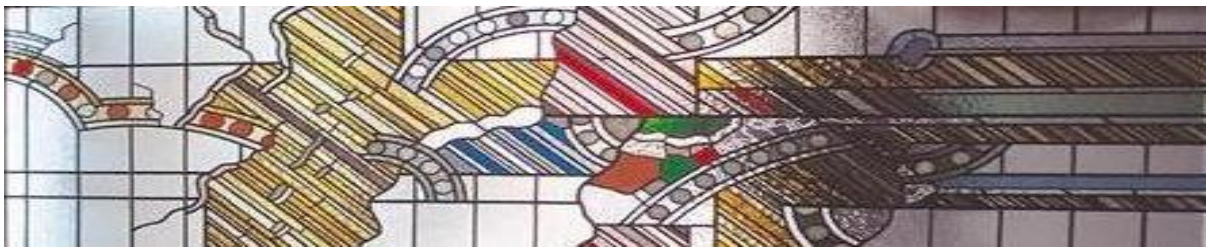

Şekil: 6
Kullanılan Teknik: Kurşun Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Mustafa ÖZDEMİR
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Pencere

2.1. Tiffany Vitray Tekniği Tanımı ve Tarihçesi

Tiffany Tekniği adını Amerikalı sanatçı Louis Comfort Tiffany den alır.

Amerikalı dekoratör ve cam sanatçısı, Charles Lewis Tiffany' nin oğludur. Önceleri ressamlık yaptı. 1878 de süsleme sanatları ve cam sanatları anlamında etkinlik gösteren bir firma kurmuştur. Yaklaşık 1890 dan başlayarak, Bing ile birlikte, vitrayları, vitraylı abajurları, sedef etkisi yaratan birkaç katmandan oluşan, üfleme yöntemi ile yapılmış bitkisel esinli, filigranlı, cam vazolarıyla Avrupa da ki Art Nouveau üzerinde büyük etkisi oldu. Bu ürünler sanayi üretimine de elverişliydi (Büyük Larousse, 1986, s:11530).

Sanatçı Tiffany bu tekniği küresel abajur yapımı için geliştirmiştir. Temel olarak Tiffany tekniği, cam parçalarının birbirine bağlanması işleminden dolayı kurşunlu vitray tekniğine benzer ama kurşunlu vitray tekniğinde çok küçük detayların oluşturulması imkansızdır. Onun içindir ki kurşunlu vitray tekniği daha çok dış mimari alanlarda tercih edilir. Tiffany tekniğinde ise en küçük parçaların bile birleştirilmesi mümkündür. Çünkü kurşunlu vitrayda kullanılan bağlayıcı malzeme kurşun çubuğun yerine bu teknikte bakır folyolar cam parçalarının etrafına sarılır ve yine lehim ile birbirine bağlanır. Kurşun çubukların çok küçük cam parçalarının etrafına sarılmasının teknik imkansızlığı Tiffany de söz konusu değildir. Tiffany de en küçük detaylar bile uygulana bilir (Çatkın, 2001,s.71).

Tiffany tekniğinde kesilen cam parçaları bakır folyonun tutunması için, kenarları temizlenir veya taşlanır ve folyolarla sarılır. Bütün parçaların folyo ile sarılmasından sonra parçalar eskiz üzerinde birleştirilir ve lehimle her iki taraftan bağlanır. Tiffany tekniği, vitray tekniğine kıyasla daha ince ve dikkatli bir işçilik gerektirir.

Tiffany tekniği yapılacak iş için seçilmiş eskizi büyütmesiyle diğer vitray tekniklerindeki aşamalar uygulanır. Cam kesimi bittikten sonra diğer tekniklerden farklı camları yan yana getirerek ara eleman olarakta çok ince bakır bant kullanılır.

Her bir parça bantla iki yüzüne gelecek şekilde kaplanır, bu parçalar daha sonra eskizdeki durumuna göre yan yana getirilerek üzerinde çok ince ve düzgün olması şartıyla lehim gezdirilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus camlar arasında lehim ile yapılacak kısımdır. Bu kısmın çok dikkatlilik ve titizlik içerisinde olması gerekir (Esmer,1996,s:84) Lehim işleminin sonrasında vitray temizlenip monte edilir.

Şekil: 7
Kullanılan Teknik: Tiffany Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Sinan AKYOL
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Pencere

Şekil: 8
Kullanılan Teknik: Tiffany Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Sinan AKYOL
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Pencere

Şekil: 9
Kullanılan Teknik: Tiffany Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Mustafa ÖZDEMİR
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Tavan

Şekil: 10
Kullanılan Teknik: Tiffany Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Sinan AKYOL
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Pano

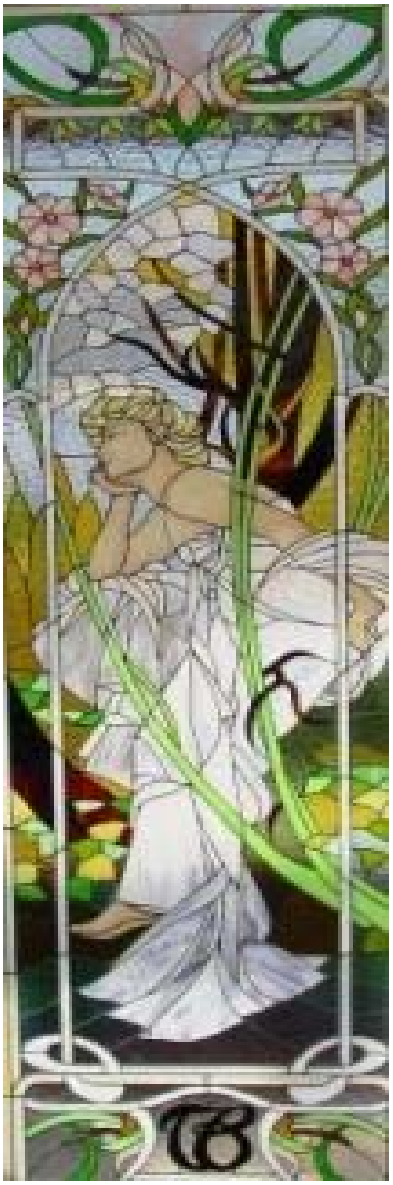

Şekil: 11
Kullanılan Teknik: Tiffany Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Sinan AKYOL
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Kapı

Şekil: 12
Kullanılan Teknik: Tiffany Vitray Tekniği
Kaynak Kişi: Sinan AKYOL
Kaynak şehir: Antalya
Ürünün Adı: Vitray Pencere

SONUÇ

Vitray, sanat tarihi boyunca resim sanatının içerisinde farklı bir aktarım biçimiyle kendini Kabul ettirmiştir. Vitrayın malzeme ve uygulama alanı olarak çok farklı olmasına rağmen, resimsel bağlamda işlendiği inkar edilemez. 15. yy' a kadar Avrupa da müthiş bir şöhrete sahip olan vitray sanatının çöküşü Türkiye de bir başlangıç olmuş ve dönem tarihi açısından önemli olan bütün mekanlara uygulanmıştır. Bu dönemde Etkinliğini fazlaca hissettiren vitray sanatının günümüzde halkımıza istenildiği tarzda ifade edilemediği ve kaynakların eksikliğinden dolayı etkin olarak tanıtılamaması söz konusu olmuştur.. Bu endişe vitray sanatını, konu ya da kavram açısından ele alma biçimini değiştirmiş iç mimari elemanı olarak dekoratif tarzda da yorumlanmıştır. Ama artık vitray az da olsa özgürlüğüne kavuşmuştur ve bundan sonraki gelişmelerde ve her türlü değişimde kendini yenileyip yeni anlamlar kazanacaktır.

KAYNAKÇA

BARIŞTA, H. (1998), Türk El Sanatları, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

BAYRAMOĞLU, Fuat, (1974), Türk Cam Sanatı ve Beykoz İşleri, (1.Baskı). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları

Büyük Larousse Ansiklopedisi.(1986) Cilt: 14, Milliyet Yayınları, İstanbul.

Büyük Larousse Ansiklopedisi.(1986) Cilt: 11, Milliyet Yayınları, İstanbul.

Büyük Larousse Ansiklopedisi.(1986) Cilt: 23, Milliyet Yayınları, İstanbul.

ÇATKIN, Selim. (2001), "Camın Sanatsal Yorumu", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Ana sanat Dalı.

DELİDUMAN GENCE, Canan. (2001), Vitray Teknikleri Lise II, Ankara M.E. B Yayınları.

ESMER, Hakan. (1996), "Işıklı Cam Resmi (Vitray)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Eğitimi Bilim Dalı.

KÜÇÜKERMAN, Ö. (1985), Cam Sanatı ve Geleneksel Türk Camcılığından Örnekler, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

MARAL, M. Oktay. (1970), Vitray Işıklı Cam Resmi, İstanbul: Karaca Ofset Basımevi.

ÖZTAŞ, Gülgün. (1995), "İzmir'den Bir Vitray Sanatçısı, Selahattin Çelebi "Doğru Vitray Üretme", Art+Dekor Dekor Dergisi, Sayı: 28/30 Temmuz-Ağustos. İstanbul.

SAĞLAV, İrem, CİVELEK, Serap. (1990), Vitray Sanatı, İstanbul: Dilem Yayınevi.

TUNCER, Rauf. (1994), "Plastik Yönden Uygulamalı Sanatlar", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi.

KAYNAK KİŞİLER

HIDIR ÇETİNTAŞ (VİTRAY SANATÇISI)
MUSTAFA ÖZDEMİR (VİTRAY SANATÇISI, RESSAM)
SİNAN AKYOL (VİTRAY SANATÇISI, RESSAM)

ÇOCUKLARDA RESİM EĞİTİMİ VE ÖNEMİ

PAINTING EDUCATION FOR CHILDREN AND ITS IMPORTANCE

Banu AKGÜN[1]

ABSTRACT

Development advances as a whole in physical, emotional and social fields. In other words, the development of a child in a field is closely related to his or her development in another field. In early months and years of life, development takes place very rapidly.

Children who do not have written expression potentiality in preschool period yet express their emotions, thoughts and impressions with colors, pencils, lines and figures. Preschool children who have not accomplished the sufficient level particularly in terms of language development and who do not have adequate vocabulary prefer the way of painting which is in the quality of a play activity rather than using oral expression.

A child who has never encountered external pressure reflects his or her deep internal world by displaying his or her creative power in art work. First mark and first line which are made on a paper continue their progress until maturity period by turning into an art phase gradually. The child's development of painting may display a development which stops sometimes but leaves its place for the following phase. Even though painting development of children is different from one another, all children go through the same stages in the same ages. Paintings and drawings constitute a learning experience for children as well as providing them with development opportunities in intellectual, social and aesthetic fields. Since there is a close relationship between developments which are seen in child paintings and general intelligence development, child paintings contribute to the intelligence development very much, and provide the child with social maturity.

As a result, painting is not just an occupation for child to have an enjoyable time. . Paintings and drawings constitute a learning experience for children as well as providing them with development opportunities in intellectual, social and aesthetic fields.

Key words: Child, painting, education

ÖZET

Gelişim fiziksel, duygusal ve sosyal alanlarda bir bütün olarak ilerler. Yani çocuğun bir alandaki gelişimi bir başka alandaki gelişimiyle yakından ilişkilidir. Hayatın ilk aylarında ve yıllarında gelişim çok hızlı olmaktadır.

[1] Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksek Okulu Teknik Programlar Grafik Öğretim Görevlisi

Okulöncesi dönemde henüz yazılı anlatım olanağına sahip olmayan çocuk duygu, düşünce ve izlenimlerini boyalarla, kalemlerle, renkler, çizgiler, şekillerle anlatır. Özellikle dil gelişimi açısından yeterli düzeye ulaşamamış ve yeterli kelime hazinesine sahip olmayan okulöncesi çocuğu sözlü anlatımdan çok bir oyun etkinliği niteliğinde olan resim yapma yolunu seçer.

Çocuğun psiko-pedagojik ve sosyal bir yansıtma aracı olarak onun iç dünyası ve yakın çevresiyle olan ilişkileri hakkında bilgi edinmektedir. Hiçbir dış baskı görmemiş çocuk sanat çalışmasında yaratıcı gücünü ortaya koyarak derin iç dünyasını yansıtır. Kağıda yapılan ilk işaret ve çizgi giderek birer sanat evresine dönüşerek ergenlik dönemine kadar gelişimini sürdürür. Çocukta resmin gelişimi zaman zaman duran fakat yerini bir sonraki evreye bırakan bir gelişim gösterebilir. Çocuktan çocuğa farklılık göstermesine rağmen aynı yaşlarda aynı evrelerden geçerler. Resim ve çizgiler çocuğa zihinsel, sosyal ve estetik alanlarda gelişim fırsatı sağlamanın yanı sıra tek başına bir öğrenme yaşantısı da olmaktadır. Çocuk resimlerinde görülen ile genel zeka gelişimi arasında yakın ilişki olduğundan çocuk resmi zeka gelişmesine katkıda bulunur ve çocuğu toplumsal olgunluğa eriştirir.

Sonuç olarak; resim yapmak çocuk için sadece hoş bir vakit geçirme uğraşı değildir. Resim ve çizgiler çocuğa zihinsel, sosyal ve estetik alanlarda gelişim fırsatı sağlamanın yanı sıra tek başına bir öğrenme yaşantısı da olmaktadır. İlk yapılan resimler çocukların anlatmak istedikleri şeylerin yapılan veya görünüşleri hakkında çok az bilgi sahibidirler.

Anahtar kelimeler:Çocuk, resim, eğitim

1. GİRİŞ

Gelişim, fiziksel, duygusal ve sosyal alanlarda bir bütün olarak ilerler. Yani çocuğun bir alandaki gelişimi bir başka alandaki gelişimiyle yakından ilişkilidir. Hayatın ilk aylarında ve yıllarında gelişim çok hızlı olmaktadır. Bu nedenledir ki hayatın ilk yılları ayrı bir önem taşımaktadır. Her çocuk kendine özgü bir gelişim çizgisi gösterir. Çocukların doğuştan getirdikleri özelliklerle, çevreden etkilenmeleri farklıdır.

Temel güven duygusundan yoksun olarak yetişmiş çocuklar ileriki hayatlarında sosyal ilişki kurmaktan çekinen kendine güveni olmayan çekingen kişiler olurlar. Hiçbir dış baskı görmemiş çocuk resimde yaratıcı gücünü ortaya koyarak derin iç dünyasını yansıtır.

Resim klasik anlamda çizgiler, biçimler, ışık ve gölgelerin yardımıyla anatomi, perspektif gibi bilimlerin eklenmesiyle meydana getirilir. Çocuk resmi de resim malzemeleri aracılığıyla çocukların yaratıcılıklarını da katarak resim alanında yapıt vermeleridir. Resim yapma isteği aklın, entelektüel çabanın değil, içgüdünün itisiyle doğmuştur. Bilindiği gibi yontma taş çağına ait ilk resimlerde de en sık rastlanan konular av sahnelerini kapsamaktadır. Okulöncesi çocuğu çizgi, desen, kompozisyon, renk, perspektif gibi resmin teknik özelliklerini bilmeden, bu konuda eğitim görmeden resim yapar.

Okulöncesi kurumlarda yapılan resim çalışmaları kesme, yapıştırma, boyama, yazıya hazırlık çalışmaları ve yoğurma gibi diğer el etkinliklerinden ayrı sayılamaz.

Çocuğun eğitiminde bunların hepsi birbirinin tamamlayıcısı olup çocuğun sanatsal beğenisine katkıda bulunurlar.

1.1. Çocuk Resminin İncelenmesinin Tarihçesi

Çocuk sanatına olan ilginin 1885-1920 yılları arasında oldukça fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bu dönemde birçok ülkede çocukların kendiliğinden çizdikleri resimleri biriktirerek onları yorumlama ve sınıflandırma çalışmaları başlamıştır.

Çocuk resmi ile ilgili yapılan ilk araştırmaların elde etmiş olduğu en büyük başarı, çocuk resminin gelişim aşamalarını temel alarak sınıflandırma girişimidir. Çocuk gelişimindeki bu gelişim aşamalarını tanımlama konusunda özellikle Kerschensteiner (1905) Almanya'daki okul çocuklarının binlerce resmi üzerinde yapmış olduğu çalışmada çocukların yaşlarını da göz önüne alarak üç temel sınıflandırma yapmıştır. 1) Şematik resim, 2) Görsel görünüşe göre çizilen resim, 3) Üç boyutlu mekanı temsil eden resimlerdir.

Luquet (1913-1927) çocuk resminin bir iç zihinsel modele dayandığını varsayıyordu. Bununla birlikte Luquet ve Piaget çocuk resimlerinin esas olarak gerçeklik niyetiyle çizildiği savını öne sürmüşlerdir.

Çocuk resimlerini araştırmalarına konu alan bir başka araştırmacı da V. Lowenfeld'dir (1939).Sanat yoluyla çocukların kendisini ifade etmesinin sağlıklı bir duygusal gelişme açısından temel önemi olduğunun ifade etmektedir. 1940'lı yıllarda çocuk resimlerine karşı yeni ilgiler doğmaya başlamıştır. Çocukların duygularını, güdülerini resimlere yansıttıkları üzerinde duruluyordu. 1950'li yıllarda ise çocuk çiziminin onun zihinsel ve duygusal durumuyla ne ölçüde ilişkili olduğu araştırılmaya başlanmıştır. Zihinsel imgenin kağıt üzerine yansıması olarak görülmektedir.

1.2.Çocuk Resminin Gelişim Aşamaları

Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimine paralel olarak sanat faaliyetlerinde de belirgin bir değişim meydana gelir. Kağıda yapılan ilk işaret ve çizgi giderek birer sanat evresine dönüşerek ergenlik dönemine kadar gelişimini sürdürür. Çocukta resmin gelişimi zaman zaman duran fakat yerini bir sonraki evreye bırakan bir gelişim gösterebilir. Her çocuğun bir sanat evresinden diğerine aynı zamanda ulaşması söz konusu değildir. Çocuktan çocuğa farklılık göstermesine rağmen aynı yaşlarda aynı evrelerden geçerler.

Çocuklar büyüdükçe resimleri daha da ayrıntılı daha orantılı ve daha gerçekçi olur. Bununla birlikte çocukların resimlerinin gelişmesi açısından her evrede çocukların yaptıkları resimleri niteleyen bazı çarpıcı ve ayırıcı özellikler bulunur.

Çocuk resmindeki gelişimi beş evrede ele almak mümkündür.

1. Karalama dönemi (2-4 yaş)
2. Şema öncesi dönem (4-7 yaş)
3. Şematik dönem (7-9 yaş)
4. Gerçekçilik dönemi (9-12 yaş)
5. Görünürde doğalcılık (12-14 yaş)

Gelişim devam ede gelen bir süreçtir. Bu süreçte düz bir çizgi yerine inişli çıkışlı yokuşa benzer. Gelişimin bazı dönemleri, farklı özellikler gösterdiği gibi bu özellikler çocuktan çocuğa da değişir. Sanat insanın çevresine olan tepkilerinin yansımasıdır. Bunu çocuğun karalama çağında çok iyi görebiliriz. Çünkü karalama çocuğun bedensel ve coşkusal gelişiminin bir yansımasıdır. Büyümedeki bireysel farklılıklarda olduğu gibi çocukların karalamalarında da benzer farklılıklara rastlarız. Karalama düzeylerindeki farklılıklar çocuklardaki fizyolojik ve psikolojik değişiklikleri yansıtır.

Dört yaşına gelen çocuğun hala karalama ile uğraşması çocuğun kendi yaş düzeyinin altındaki bir etkinliği sürdürmesi bir beceri eksikliğinden çok bir gelişim sorunu olarak değerlendirilebilir. Büyük bir olasılıkla hala karalama evresini sürdürmekte olan çocuk akranlarının düzeyindeki psiko-sosyal olgunluğa sahip olamayacak ve onların gerçekleştirdikleri bazı etkinlikleri başaramayacaktır.

Genelde araştırmacılar ilk yıllarda yapılan karalamalardan çocuğun herhangi bir şeyi temsil etmek niyetiyle yapılmadığında birleşirler. Hem Luquet hem de Piaget bu ilk dönem karalamaları yalnızca oyun ve alıştırma olarak görmüşlerdir. Genelde çocuklar yaklaşık iki yaşında karalamaya başlar ve bu etkinlikleri dört yaşına basıncaya kadar sürdürürler.

1.3.Çocuk Resimlerinde Rengin Anlamı

Çocuk 4-5 yaşlarına kadar hiçbir ayırım yapmadan ve önceden kararlaştırmadan renkleri kullanır. Özellikle üç ana rengin tanınması ve adlarının öğrenilmesi 4-5 yaşlarına rastlar. Karalama aşamasında renge pek önem vermezken 4-5 yaşlarından sonra parlak ve açık renklerden başlayarak yavaş yavaş bol renk kullanmaya gider. İlk renk kullanımında 4 yaşın başlarında üç ana renkle kırmızı, sarı, mavi ile boyama yaparken 5 yaşındaki çocuk siyah, beyaz, turuncu, yeşil gibi renkleri de renkleri de üç ana renge ilaveten kullanır. Bu yaşta yapılan figür ve boyamalarda bir nesneyi boyamak için seçilen renk ile canlandırılan nesne arasında bir ilişki yoktur. Hangi renkler çocuğun hoşuna giderse o renkleri kullanır. Örneğin yaptığı insan resminin birini mavi, birini kırmızı, diğerini yeşil ya da sarıya boyayabilir.

Lawler and Lawler dört yaşındaki yuvaya giden çocukların mutlu bir resim yaptıklarında daha çok sarı rengi kullandıklarını çocuklara hüzünlü bir hikaye anlatıldığında resmi kahverengiye boyadıklarını söylemişlerdir. Yapılan gözlemler çocukların renk konusunda büyük kişisel farklılıkları gösterdiğini ortaya koymaktadır. Renk konusu 3-4 yaşlarında göreceli bir genelleme olarak kabul edilmelidir. Çocuklar aynı objenin bir kısmını farklı diğer kısmını farklı renge boyayabilirler. Örneğin bir çocuk bisikletin bir tekerini mavi diğer tekeri yeşil renge boyayabilir.

Renk konusunda incelemeler yapan uzmanlar kızların 6-7 yaşlarında daha çok renk seçimine önem verdikleri sonucuna varmışlardır. Sıcak renkleri seçen çocukların çoğunlukla sevecen, uyumlu, işbirliğine önem veren kişiler oldukları, buna karşılık sürekli olarak soğuk renkleri seçen çocukların ise iddiacı, çekingen, güçlükle kontrol edilebilen ve uyumsuz davranışları ile dikkati çeken çocuklar olduklarını belirtmektedirler. Uzmanlara göre ısrarla soğuk renkleri seçen anaokulu çocukları gerçek duygularını bastırma ve gizleme eğilimindedirler. Bu çocuklar evlerinde aşırı baskı yoluyla kontrol edilmek istenen çocuklardır.

Doğal gelişim aşamaları içinde çocukların soğuk renk seçiminden sıcak renklere doğru değişim gösterdiği görülür.

4.SONUÇ

Resim yapmak çocuk için sadece hoş bir vakit geçirme uğraşı değildir. Resim ve çizgiler çocuğa zihinsel, sosyal ve estetik alanlarda gelişim fırsatı sağlamanın yanı sıra tek başına bir öğrenme yaşantısı da olmaktadır. İlk yapılan resimler çocukların anlatmak istedikleri şeylerin yapılan veya görünüşleri hakkında çok az bilgi sahibidirler. Örneğin küçük çocukların ilk köpek resimleri çoğunlukla insan resminin grafik formülünün çok az değişmiş uyarlamalarıdır.

Çocuk resimlerinde görülen gelişme ile genel zeka gelişimi arasında yakın ilişki olduğundan çocuk resmi zeka gelişmesine katkıda bulunur ve çocuğu toplumsal olgunluğa eriştirir. Çocuğun resmine bakılarak öğretim süresince sağlanan ruhsal gelişimi de değerlendirilebilinir.

İyi ve doğru yola yönlendirilmiş bir çocuğun yaratıcı resim gelişiminin en sadeden en güç anlatıma dek gidişini izlerken çocuğun her alanda gelişimini de izlemek mümkün olmaktadır.

Çocuk resmi şekiller arasındaki ilişkileri, özellikleri görsel olarak tanıma, algılayabilme, parça-bütün ilişkisini görerek ayırt etme sınıflandırma, benzerlik ve ayrılıkları öğrenmeye, problemleri tanımaya, olayları algılama ve açıklamaya neden-sonuç ilişkilerini kavramaya, küçük kasların gelişimini sağlamaya, zevk almasına, duygusal olarak rahatlamasına özgüvenini geliştirmesine yardımcı olur.

KAYNAKLAR

Arnold, A. (1989). Çocuğunuz ve Oyun. (Çev. Rezzan Mahmutoğlu) Ece Yayınları.

Anderson, T.A. (2002). Piagetian Perspective For Preschools. Prentice-Hall Inc. Engle Wood Cliff. New Jersey.

Bal, S. (1992). Okulöncesi Dönemdeki Çocuklarda Çizgi Becerilerinin Gelişimi. 8. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri.

Bayraktar, R. ve Sayıl, M. (1992). Çocukların Resimlerine İlişkin Kuramsal Görüşler ve Derinlik Çizimi, Psikoloji Dergisi, Cilt:6, Sayı: 22. (79-85).

Birgün, M. (1995). Okulöncesi Eğitiminde Resim ve Yaratıcılık. Çocuk ve Biz Dergisi, Sayı:1. (27-29).

Büyükişleyen, Z. (1982). Çocuk Resimleri ve Resim Eğitimi Üzerine. Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 59. (69).

Darıca, N. (1997). Okulöncesi Dönemde Yaratıcı Sanat Eğitimi. Okulöncesi Eğitimi Sempozyumu.

Etike, S. (1993). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Sanat Eğitimi ve Öğretmenin Yeri. 9. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri.

Fox, R., anderson, R.C., Fox, T.A. (2001). Star Parenting A Model For Helping Parents Effectively Deal Young Children.

Gökaydın, N. (1998). Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı. İstanbul:Milli Eğitim Basımevi.

Lee, M. W. (1998). E.S. Microcomputers in Early Childhood. Development Care. Vol:23.(264).

Lork, B., Hoovitz, Lewis, H., Luca, M. (1995). Art Development in Childhood, What Children Draw. Understanding Children's Art for Better Teaching Second Edition Charles E. Merrill Publishing Company.

Mangır, M. ve Aral, N. (1992). Çocukta Yaratıcılık ve Yaratıcılığın Geliştirilmesi. 8. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri.

Özsoy, V., Özyürek M.(1997). Eripeks: Özel Eğitime Giriş. Ankara: Karatepe Yayınları.

San, İ. (1979). Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık. 2. Baskı. Ankara:Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Senemoğlu, N. (1997). Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Ankara:Spot Matbaacılık.

Yavuzer, H. (1995). Resimleriyle Çocuk. 5. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

ÇOMÜ LAPSEKİ MESLEK YÜKSEKOKULU FARKLI PROGRAMLARDAKİ ÖĞRENCİ PROFİLLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

THE RESEARCH ON STUDENT PROFILES IN DIFFERENT PROGRAMS IN COMU LAPSEKI VOCATIONAL SCHOOL

Gıyasettin ÇİÇEK[1] **Çiğdem ÖZENÇ**[2] **Sevinç YILMAZ**[3]

ABSTRACT

In this study Technical Programs and the Economic Administrative Programs in Çanakkale Onsekiz Mart University Lapseki Vocational School of the students who see education and training to remove the profiles, differences and similarities between sections was to be determined.

In this Research data obtained were applied in the survey method. It was reached total 165 of 182 students (90.6%) that is training in ÇOMÜ Lapseki Vocational School. The data have been obtained to surveyed with 100 students in Technical programs, 65 students in Economic and Administrative Programs. Some features and ideas with the students were asked about 16 questions. The frequency and percentage distributions of answers were identified were provided in the form of graphs.

Keywords: Lapseki Vocational School, Technical programs, Economic administrative programs, student profiles

ÖZET

Bu araştırmada Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lapseki Meslek Yüksekokulunda bulunan Teknik Programlar ve İktisadi İdari Programlar Bölümlerinde eğitim ve öğretim gören öğrencilerin profilleri çıkarılarak, bölümler arasındaki farklılıklar ve benzerlikler belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada verilerin elde edilmesinde anket yöntemi uygulanmıştır. ÇOMÜ Lapseki Meslek Yüksekokulunda eğitim gören toplam 182 öğrencinin 165'ine (%90,6) ulaşılmıştır. Teknik programlarda 100, İktisadi ve İdari Programlarda ise 65 öğrenci ile anket yapılarak veriler elde edilmiştir. Öğrencilere bazı özellikleri ve düşünceleri ile ilgili 16 soru sorulmuştur. Alınan cevapların frekansları ve yüzde dağılımları belirlenerek grafikler halinde verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Lapseki Meslek Yüksekokulu, Teknik programlar, İktisadi idari programlar, Öğrenci profili

[1] Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lapseki Meslek Yüksekokulu, giyas@comu.edu.tr
[2] Öğr. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lapseki Meslek Yüksekokulu, cigdemozenc@comu.edu.tr
[3] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lapseki Meslek Yüksekokulu, syilmaz@comu.edu.tr

1. GİRİŞ

Günümüzde eğitimin geliştirilmesinde temel nokta olarak tarım, hizmet, sanayi ve diğer sektörlerin ihtiyaçları göz önüne alınmaktadır. Meslek Yüksekokullarından mezun olacak öğrencilerin belirtilen sektörlerde istihdam edileceği düşünüldüğünde buna göre stratejilerin geliştirilmesi gerektiği açıktır. Bu stratejilerin belirlenmesinde sistemin temel girdilerinden olan öğrencilerin mevcut programlara severek ve bilerek gelmeleri önemlidir. Meslek Yüksekokullarında temel amaç sorgulayan, katılımcı, takım çalışması yapabilen, paylaşımcı, bilimsel ve sistematik akıl yürütebilen, ahlaki değerlere sahip, toplumsal sorumluluklarını geliştirmiş bireyler yetiştirmek suretiyle piyasanın ihtiyaç duyduğu nitelikte elemanı karşılamaktır (Berçin, 2003). Belirtilen amaçlar doğrultusunda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lapseki Meslek Yüksekokulunda da farklı iki programda eğitim ve öğretim faaliyetleri sürdürülmektedir.

Bu araştırmada İktisadi ve İdari Programlar ve Teknik Programlar olmak üzere iki farklı bölümde eğitim veren Lapseki Meslek Yüksekokulunda eğitim gören öğrencilerin 165'ine (% 90,6) ulaşılarak, öğrencilerin düşünceleri ve özellikleri ile ilgili 16 soru sorulmuştur. Araştırma sonunda Teknik Programlar ve İktisadi ve İdari Programlardaki öğrencilerin profilleri çıkarılarak farklı ve benzer yönleri belirlenmeye çalışılmıştır.

2. ARAŞTIRMA BULGULARI

2.1. Cinsiyet

Tablo 1. Cinsiyetlerine Göre Öğrenci Dağılımı

	Teknik Prog.		İktisadi İdari Progr.	
Cinsiyet	Frekans	%	Frekans	%
Kız	41	41	33	50,77
Erkek	59	59	32	49,53
Toplam	100	100	65	100

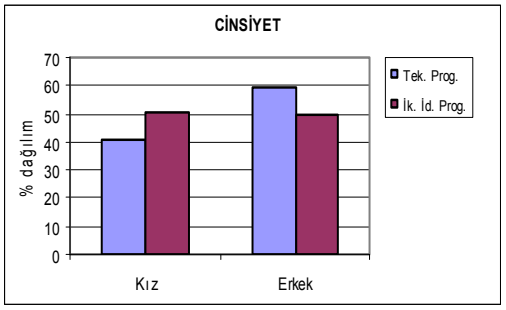

Şekil 1. Cinsiyetlerine Göre Öğrenci Dağılımı

Araştırma bulgularına göre Teknik Programlarda % 59 oran ile erkek öğrenci, İktisadi ve İdari Programlarda ise % 50,77 oran ile kız öğrenci sayısının daha fazla olduğu görülmektedir.

2.2. Yaş Durumu

Tablo 2. Öğrencilerin Yaş Durumu

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
Yaş	Frekans	%	Frekans	%
16-20	59	59	58	89,23
21-25	38	38	6	9,23
26-29	2	2	1	1,54
30 ve üstü	1	1	0	0
Toplam	100	100	65	100

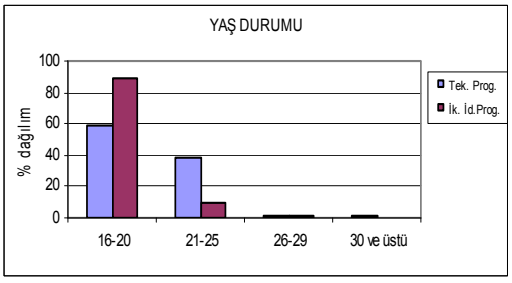

Şekil 2. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Öğrencilerin yaşları incelendiğinde Teknik Programlarda % 59, İktisadi ve İdari Programlarda ise % 89,24 ile 16-20 yaş grubu ilk sırayı almaktadır. 21-25 yaş grubunda Teknik Programlarda öğrencilerin % 38'i, İktisadi İdari Programlarda ise % 9,23'ü yer almaktadır.

2.3. Öğrencilerin Aylık Harçlığı

Tablo 3. Öğrencilerin Aylık Harçlıkları

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
Aylık Harçlık	Frekans	%	Frekans	%
101-300	39	39	38	32,32
301-500	36	36	17	55,38
501-700	14	14	5	6,15
701 ve üstü	11	11	5	6,15
Toplam	100	100	65	100

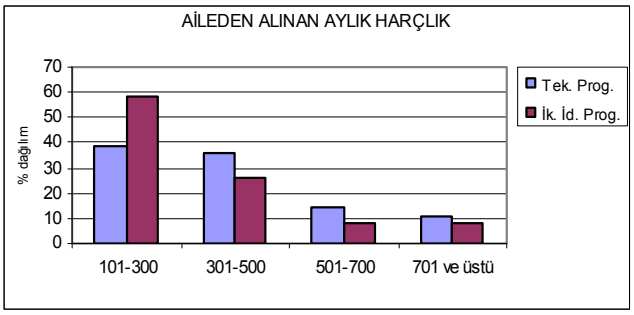

Şekil 3. Öğrencilerin Aylık Harçlık Dağılımları

Teknik Programlardaki öğrencilerin % 75'inin aylık harçlığı 101-500 TL arasında, İktisadi ve İdari Programlarda ise %84,62'sinin aylık harçlığı 101-500 TL arasındadır. Aylık 701 TL üzerinde harçlık alan öğrenci oranı Teknik Programlarda % 11 iken, İktisadi ve İdari Programlarda % 7,69'dur.

2.4. Yerleşim Yeri

Tablo 4. Öğrencilerin Yerleşim Yerleri

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
Yerleşim Yeri	Frekans	%	Frekans	%
İl	36	36	21	32,32
İlçe	49	49	36	55,38
Belde	6	6	4	6,15
Köy	9	9	4	6,15
Toplam	100	100	65	100

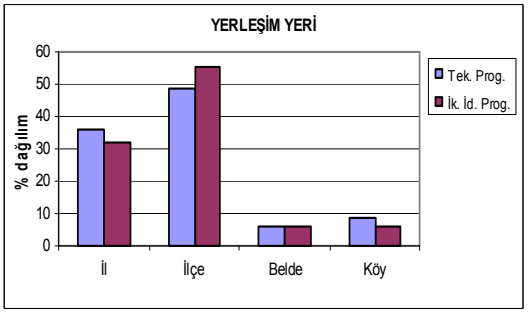

Şekil 4. Yerleşim Yerlerine Göre Öğrencilerin Dağılımı

Tablo 4'ten görüldüğü gibi Lapseki Meslek Yüksekokulunda eğitim gören öğrencilerin büyük bölümü ilçelerde ikamet etmektedirler. Oransal dağılım incelendiğinde her iki bölümde de birbirine benzer durum söz konusudur.

2.5. Sosyal Güvence

Tablo 5. Öğrencilerin Sosyal Güvenceleri

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
Sosyal Güvence	Frekans	%	Frekans	%
Bağ-Kur	20	20	5	7,59
Emekli Sandığı	13	13	4	6,15
SSK	51	51	40	61,54
ÇOMÜ Sağ. Hiz.	5	5	4	6,15
Bulunmuyor	11	11	12	18,46
Toplam	100	100	65	100

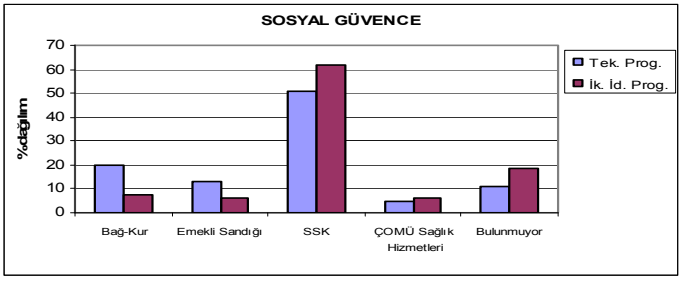

Şekil 5. Sosyal Güvencelerine Göre Öğrenci Dağılımı

Her iki bölümde de öğrencilerin büyük bölümünün sosyal güvencesi SSK tarafından sağlanmaktadır. Teknik Programlarda ikinci sırayı Bağ-Kur alırken İktisadi İdari Programlarda ikinci sırayı sosyal güvencesi olmayan öğrenciler almaktadır.

2.6. Üniversite Sınavına Giriş Sayısı

Tablo 6. Öğrencilerin ÖSS'ye Giriş Sayısı

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
ÖSS Giriş Say.	Frekans	%	Frekans	%
1	22	22	58	89,23
2	46	46	4	6,15
3	27	27	3	4,62
4	5	5	0	0
Toplam	100	100	65	100

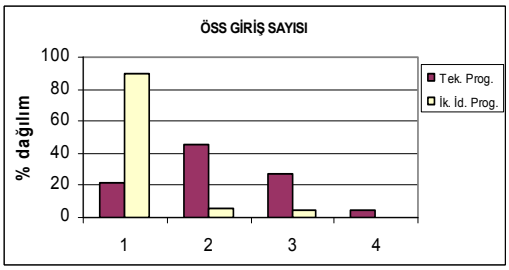

Şekil 6. ÖSS'ye Giriş Sayısına Göre Dağılımı

Öğrencilerin Üniversite sınavına giriş sayıları Tablo 6'da verilmiştir.Tabloya göre ÖSS'ye bir defa giren öğrenciler Teknik Programlarda % 22 iken İktisadi ve İdari Programlarda % 89,23, ÖSS'ye iki defa giren öğrenciler Teknik Programlarda % 46 iken İktisadi ve İdari Programlarda % 6,15 olarak gerçekleşmiştir.

2.7. Dershane Gittiniz mi?

Tablo 7. Öğrencilerin Dershaneye Gitme Durumları

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
Dersh. Gittiniz mi?	Frekans	%	Frekans	%
Evet	81	81	8	12,31
Hayır	19	19	57	87,69
Toplam	100	100	65	100

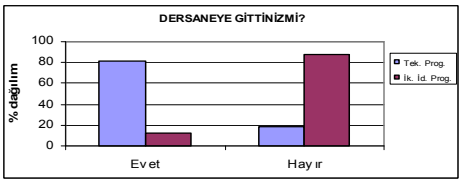

Şekil 7. Dershaneye Gitme Durumuna Göre Öğrenci Dağılımları

Tablo 7 incelendiğinde dershaneye giden öğrenci sayısında da ÖSS'ye giriş sayısındaki durumun aynısı görülmektedir. Teknik Programlarda öğrencilerin % 81'i, İktisadi ve İdari Programlarda öğrencilerin % 12,31'i dershaneye gitmişlerdir.

2.8. ÖSS'ye Tekrar Girmeyi Düşünüyor musunuz?

Tablo 8. ÖSS'ye Tekrar Girme Düşüncesi

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
ÖSS'ye Tekrar Giriş	Frekans	%	Frekans	%
Evet	64	64	22	33,85
Hayır	13	13	26	40
Kararsız	23	23	17	26,15
Toplam	100	100	65	100

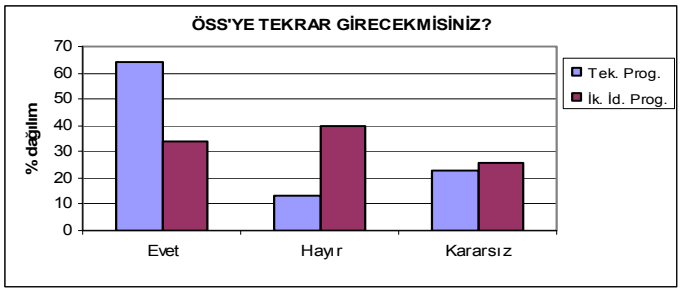

Şekil 8. ÖSS'ye Tekrar Girme Durumuna Göre Dağılım

Teknik Programlarda öğrencilerin büyük bölümü (% 64) üniversite sınavına tekrar girmeyi düşünüyorken, İktisadi ve İdari Programlarda ise öğrencilerin büyük bölümü (% 40) üniversite sınavına tekrar girmeyi düşünmemektedirler.

2.9. Dikey Geçiş Sınavına Girecek misiniz?

Tablo 9. DGS'ye Girme Durumları

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
DGS'ye Girecekmisiniz?	Frekans	%	Frekans	%
Evet	67	67	45	69,23
Hayır	17	17	12	18,46
Kararsız	16	16	8	12,31
Toplam	100	100	65	100

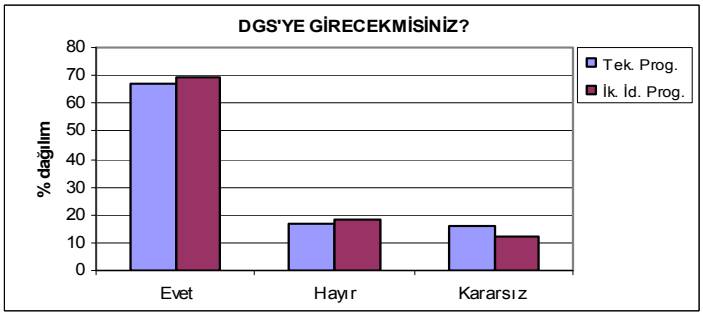

Şekil 9. DGS'ye Girme Durumlarına Göre Dağılım

"DGS'ye girecek misiniz?" sorusuna öğrencilerin büyük çoğunluğu (Teknik Programlardan % 67'si, İktisadi ve İdari Programlardan ise % 69,23'ü) evet cevabını vermişlerdir.

2.10. Bilgisayar Kullanım Düzeyi

Tablo 10. Öğrencilerin Bilgisayar Kullanım Düzeyi

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
Bilgisayar Kullanım Düzeyi	Frekans	%	Frekans	%
Hiç yok	0	0	1	1,54
Başlangıç	13	13	4	6,15
Orta Düzey	68	68	43	66,15
İleri Düzey	19	19	17	26,15
Toplam	100	100	65	100

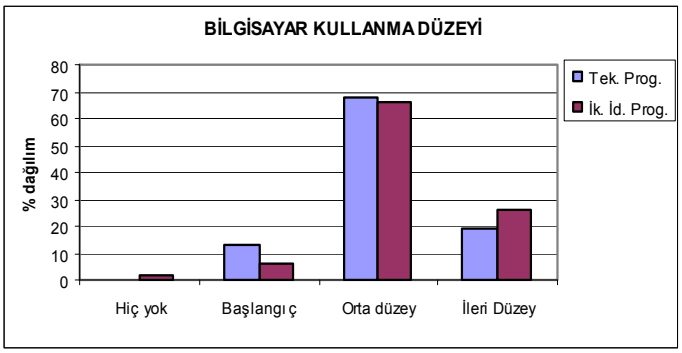

Şekil 10. Bilgisayar Kullanma Düzeyine Göre Öğrenci Dağılımları

Her iki programda da öğrencilerin büyük bölümü (Teknik Programlarda % 68, İktisadi ve İdari Programlarda ise % 66,15) orta düzeyde bilgisayar kullanma becerisine sahiptirler.

2.11. İnternete Erişim Olanağı

Tablo 11. Öğrencilerin İnternete Ulaşım Seçenekleri

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
İnternete Erişim Olanağı	Frekans	%	Frekans	%
Olanağım yok	3	3	2	3,08
Yalnız evde	27	27	17	26,15
Yalnız kafede	37	37	21	32,31
Hem ev hem kafede	33	33	25	38,46
Toplam	100	100	65	100

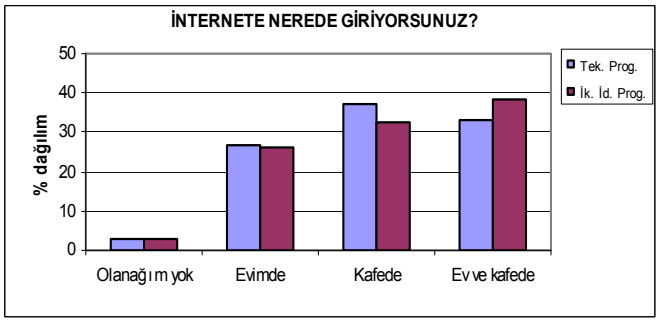

Şekil 11. İnternete Ulaşım Seçeneklerinin Dağılımı

Öğrencilerin internete erişim olanağı bilgisayar kullanma düzeyine paralel olarak benzer şekilde gerçekleşmektedir.

2.12. İnterneti Kullanma Amacı

Tablo 12. Öğrencilerin İnternet Kullanma Amaçları

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
İnterneti Kullanma Amacı	Frekans	%	Frekans	%
Bilgi	83	83	44	67,69
İletişim	73	73	43	66,15
Eğitim/Araştırma	76	76	40	61,54
Banka İşlemleri	9	9	6	9,23
Eğlence ve sohbet	44	44	33	50,77
Bahis	9	9	3	4,62
Alışveriş	21	21	6	9,23
Gazete-Dergi	48	48	27	41,54
Hepsi	11	11	14	21,54

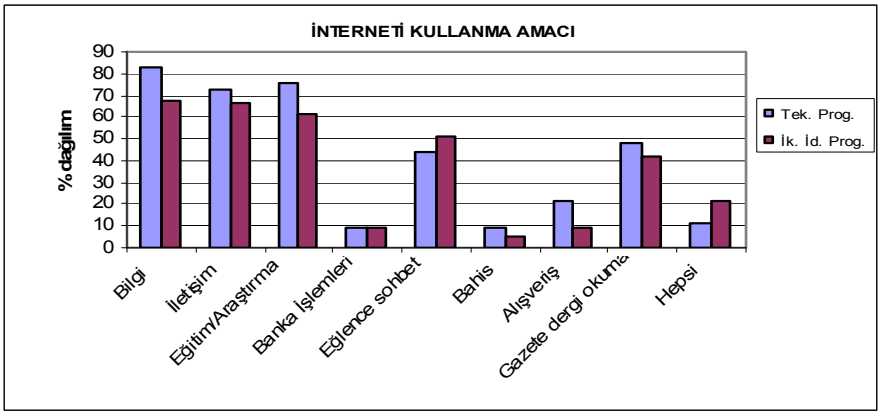

Şekil 12. Öğrencilerin İnterneti Kullanma Amaçlarına Göre Dağılımı

İnterneti kullanmanın ilk üç amacı Teknik Programlarda bilgi % 83, Eğitim-Araştırma % 76 ve İletişim % 73, İktisadi ve İdari Programlarda ise Bilgi % 67,9, iletişim %66,15 ve Eğitim-Araştırma % 61,54 şeklinde gerçekleştiği belirlenmiştir.

2.13. Daha Önce Üniversiteye Kayıt Oldunuz mu?

Tablo 13. Daha Önce Üniversiteye Kayıt Olma Durumu

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
Üniversite Öğrenim Durumu	Frekans	%	Frekans	%
Kayıt olmadım	82	82	62	95,38
Başladım tamamlayamadım	13	13	3	4,62
Mezun oldum	5	5	0	0
Toplam	100	100	65	100

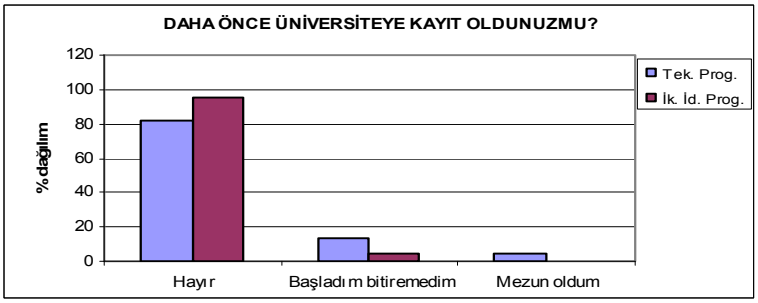

Şekil 13. Daha Önce Üniversiteye Kayıt Olma Durumu

Teknik programlarda öğrencilerin % 5'inin bir Yükseköğrenim kurumundan mezun olduğu, % 15'inin başlayıp tamamlayamadığı tespit edilmiştir. İktisadi ve İdari Programlarda ise daha önce bir Yükseköğrenim kurumundan mezun olan öğrenci bulunmazken % 4,6 öğrencinin başlayıp tamamlayamadığı görülmektedir.

2.14. Öğrenim Görülen Programı Seçme Nedeni

Tablo 14. Öğrenim Görülen Programı Seçme Nedeni

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
Programı Seçme Nedeni	Frekans	%	Frekans	%
Bir meslek edinmek	51	51	22	33,85
Diploma sahibi olmak	15	15	16	24,62
Askerliği ertelemek	4	4	1	1,54
DGS ile geçiş yapmak	24	24	21	32,31
Sınav sistemi gereği	6	6	5	7,69
Toplam	100	100	65	100

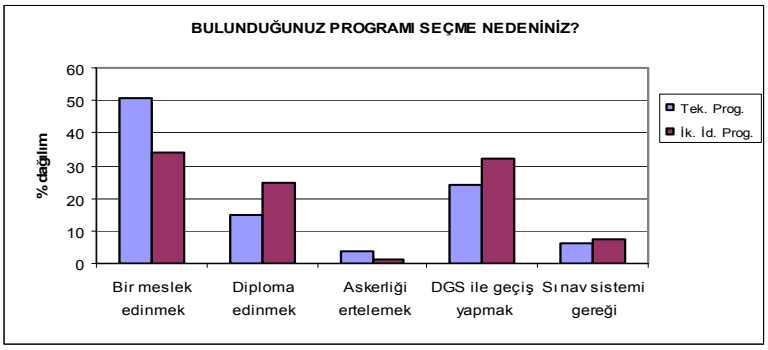

Şekil 14. Öğrenim Görülen Programı Seçme Nedenine Göre Dağılım

Öğrencilere öğrenim gördükleri programı seçme nedeni sorulduğunda Teknik Programlarda sırasıyla, bir meslek edinmek (% 51), DGS ile geçiş yapmak (% 24) ve üniversite mezunu olmak (% 15) şeklinde cevaplar alınmıştır. İktisadi ve İdari Programlarda ise sırasıyla, Bir meslek edinmek (% 33,84), DGS ile geçiş yapmak (% 32,31) ve üniversite mezunu olmak (% 24,62) ilk üç sırayı almaktadır.

2.15. Öğrencilerin Alacakları Eğitimden Beklentileri

Tablo 15. Öğrencilerin Eğitimden Beklenti Durumları

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
Alınacak Eğ. Bek. Düz.	Frekans	%	Frekans	%
Yüksek	34	34	32	49,23
Orta	52	52	23	35,38
Düşük	8	8	4	6,15
Beklentim yok	6	6	6	9,23
Toplam	100	100	65	100

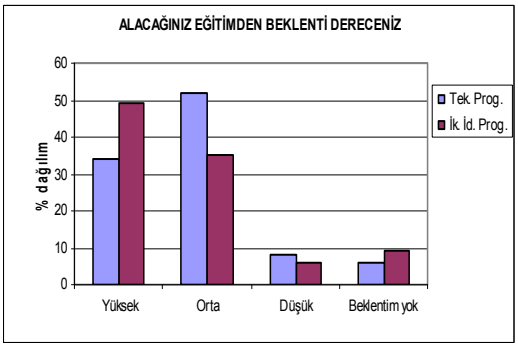

Şekil 15. Öğrencilerin Eğitimden Beklenti Durumları

Teknik Programlardaki öğrencilerin çoğunluğunun (% 52) bölümlerindeki eğitimden beklentileri orta düzeyde iken, İktisadi ve İdari Programlardaki öğrencilerin çoğunluğunun (% 49,23) bölümlerindeki eğitimden beklentilerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

2.16. Eğitimin Bugünkü Haline Bakarak Türkiye'nin Geleceği Hakkındaki Düşünceler

Tablo 16. Türkiye'nin Geleceği Hakkındaki Düşünceler

	Teknik Progr.		İktisadi İdari Progr.	
Gelecek Hakkındaki Düşünceler	Frekans	%	Frekans	%
Gelecek aydınlık	21	21	8	12,31
Gelecek karanlık	32	32	22	33,85
Bir şey değişmeyecek	34	34	27	41,54
Diğer	13	13	8	12,31
Toplam	100	100	65	100

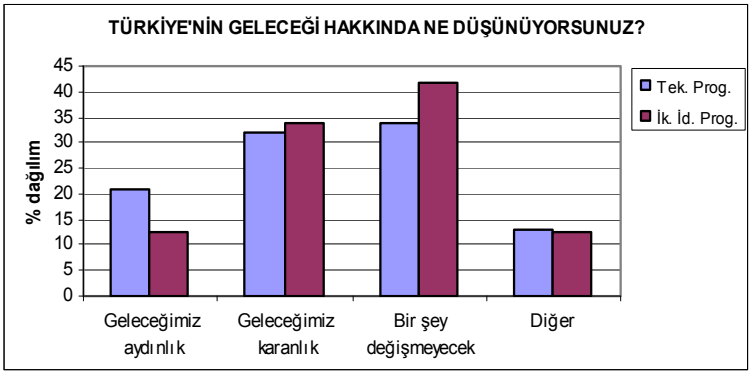

Şekil 16. Türkiyenin Geleceği Hakkındaki Düşüncelerin Dağılımı

Öğrencilere son olarak eğitimin bugünkü durumuna bakarak türkiye'nin geleceği hakkındaki düşünceleri sorulmuş ve Tablo 16'daki oranlarda cevaplar alınmıştır. Tablo 16 da görüldüğü gibi geleceğin aydınlık olduğunu düşünen öğrenci oranı Teknik Programlarda % 21 iken İktisadi ve İdari Programlarda bu değer % 12,3, hiçbir şeyin değişmeyeceğini düşünen öğrenci oranı ise Teknik Programlarda % 34 iken, İktisadi ve İdari Programlarda bu oran % 41,53 olarak gerçekleşmiştir. Geleceğin karanlık olduğunu ve diğer seçeneğini düşünen öğrenci oranları aynı seviyededir (sırasıyla % 32 - % 33,87 ve % 13 - % 12,31)

3. SONUÇLAR

Araştırma sonucunda kız erkek dağılımına bakıldığında İktisadi ve İdari Programlardaki kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısından daha fazla olduğu görülmüştür. Teknik Programlarda ise tersi bir durum söz konusudur. Diğer Meslek Yüksekokulları incelendiğinde genellikle aynı durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaş durumu incelendiğinde Teknik Programlardaki öğrenci ortalama yaşının İktisadi ve İdari Programlara göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin aileleri tarafından kendilerine gönderilen aylık harçlık miktarı her iki bölümde de büyük oranda 101-500 TL arasındadır. Her iki bölümde de ortalama % 10'luk bir kısım öğrencinin ailelerinin gelir durumunun iyi olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin ÖSS'ye giriş sayısı programlar arasında büyük farklılıklar göstermektedir. İktisadi ve İdari Programlardaki sınavsız geçiş sistemi, bu programdaki öğrencilerin ÖSS'ye ikinci defa girmeye gerek duymamalarına sebep olmaktadır.

ÖSS'ye giriş sayısında olduğu gibi İktisadi ve İdari Programlardaki sınavsız geçiş sistemi öğrencilerin dershaneye gidip gitmemelerinde etkili bir nedendir.

"DGS'ye girecek misiniz?" sorusuna her iki programdan öğrenciler birbirine çok yakın oranlarda benzer cevaplar vermişlerdir.

Bilgisayar kullanma düzeyi, internete erişim olanağı ve interneti kullanım amacında Tablo 10, 11 ve 12'de görüldüğü gibi bölümlerden birbirine yakın oranlarda benzer cevaplar alınmıştır. Değerler incelendiğinde Lapseki Meslek Yüksekokulu bünyesindeki öğrencilerin interneti çoğunlukla bilgi edinme, iletişim ve eğitim-araştırma amacı ile kullandıkları söylenebilir.

Teknik Programlarda öğrencilerin % 18'inin daha önce bir üniversite tecrübesi bulunurken, İktisadi ve İdari Programlarda bu oran % 4,6 olarak gerçekleşmiştir.
Öğrencilerin öğrenim gördükleri programı seçme nedeninde sıralama olarak her iki programda da aynı durum söz konusu iken, oransal dağılımlar incelendiğinde bölümler arasında belirgin farklılıkların olduğu gözlenmiştir.

İktisadi ve İdari Programlardaki öğrencilerin eğitimin bugünkü durumuna bakarak Türkiye'nin geleceği hakkında daha karamsar bir düşünceye sahip olduklarını ve üniversiteye gelmeden önce yükseköğrenimdeki eğitimden veya ülkemizdeki genel eğitimden beklentilerinin fazla olduğunu fakat bugün beklentilerinin karşılanamadığını ve geleceğe Teknik Programlardaki öğrencilere göre daha karamsar bir bakış sergiledikleri söylenebilir.

Özet olarak araştırma sonucunda öğrenciler arasındaki en önemli farklılık dershaneye gitmede belirlenmiştir. Bunun yanında farklı bölümlerdeki öğrenciler arasında bir çok soru başlığında birbirine benzer cevaplar alınmasına rağmen, cinsiyet, yaş durumu, aylık gelir, ÖSS'ye giriş sayısı, tekrar ÖSS'ye girme düşüncesi ve eğitim gördükleri bölümü seçme nedenleri ile ilgili sorulan sorularda bölümler arasında belirgin farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir.

KAYNAKLAR

Erdem, R. ve Rahman, S. (2007), "Öğrenci Memnuniyeti ve Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma" 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu. Bergama.

Keçer, Ö., Çabuk, G., Cengiz, A., P. ve Aydın, A. (2007), "Akdeniz Üniversitesi Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Profili ve Sorunları" 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu. Bergama.

Kurtaslan, T., Çetinkaya, Ö., Çolakoğlu, E., Yazıcı, A. (2007), Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Meslek Seçimlerinde Etkili Olan Faktörler ve Seçtikleri Mesleklere Bakış Açıları" . Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu. Bergama.

Öztürk, M., Karataş, T. ve Çağlar, M. (2007), "AYMYO Öğrencilerinin Ailesel ve Okul İle İlgili Sorunlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma" 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu. Bergama.

Uzgören, N., Çelikkol, H., Yılmaz, Z. ve Uzgören, E. (2006), "DumlupınarÜniversitesine Bağlı Meslek Yüksekokullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin İstatiksel Analizi" Dumlupınar Üniversitesi Yayın No:23. Kütahya.

Yaprak, Ş. (2007), "Meslek Yüksekokulu Öğrenci Profili Üzerine Bir Uygulama" 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu. Bergama.

DGS İLE LİSANS PROGRAMLARINA KAYDOLAN ÖĞRENCİLERİN BAŞARILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

AN EVALUATION OF SUCCESS FOR STUDENTS COMING WITH HE SELECTİON EXAMİNATİON FOR VERTİCAL TRANSFER (DGS) TO ACCESS BACHELOR'S PROGRAMS

Mehmet METE[1]

ABSTRACT

In this study rates of success for students graduated from Vocational High Schools and vertically transferred by **The Student Selection and Placement Center** (ÖSYM) because of their success in The Selection Examination for Vertical Transfer of Two-Year College Graduates (DGS) are evaluated. It is recommended that students graduated from Vocational High Schools should be motivated and encouraged to complete bachelor's programs to increase their occupational qualifications, knowledge and abilities.

Key words: Vertical Transition, Vocational High School, Complete Bachelor's Programs.

ÖZET

Bu çalışmada; işletmelere ara eleman yetiştirmek üzere oluşturulan Meslek Yüksekokulu Programlarından başarı ile mezun olan ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce (ÖSYM) Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile kendi alanındaki bir fakülteye yerleştirilen öğrencilerin başarı oranları incelenmiştir. Bu bağlamda Meslek Yüksekokulu mezunu öğrencilerin daha yüksek katma değer üretecek mesleki bilgi, beceri ve yetkinlik düzeylerini geliştirerek öz yeteneklerini artırabilecekleri lisans tamamlamaya teşvik ve motive edici faktörlerin artırılması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Dikey Geçiş, Meslek Yüksekokulu, Lisans Tamamlama.

[1] Dr. , Süleyman Demirel Üniversitesi Sütçüler Prof.Dr. Hasan Gürbüz Meslek Yüksekokulu, mmete@sdu.edu.tr

1. GİRİŞ

Değişen ve gelişen dünya ekonomik yapısı içerisinde çalışma yaşamını ve başarıyı dorudan etkileyen vede rekabet üstünlüğü kazandıran faktörlerin başında temel yetenek ve özgüven gelmektedir. İlgili rekabet koşullarında mal ve hizmet üretiminde etkinlik ve yetkinliği ile katkı sağlayacak ara eleman yetiştirme misyonu, Meslek Yüksekokullarına yüklenmiştir.

Her geçen gün büyüyerek dünyaya açılan Türk iş dünyasının vasıflı insan gücü ihtiyacının artması nedeniyle ülkenin vasıflı insan gücü ihtiyacının giderek artması, öte yandan MYO mezunlarının iş dünyasının beklentilerini karşılamada yetersizliğin giderilmesi gibi nedenlerle öğrencilerin DGS'ye yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle MYO öğrencilerinin yeetkinliklerini tamamlamada bir fırsat olan DGS önem arz etmektedir.

İşletmelere ara eleman yetiştirmek üzere oluşturulan Meslek Yüksekokulu Programlarından başarı ile mezun olan ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce (ÖSYM) Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile kendi alanındaki bir fakülteye yerleştirilen öğrencilere odaklanılmıştır. Bu bağlamda Meslek Yüksekokulu mezunu öğrencilerin daha yüksek katma değer üretecek mesleki bilgi, beceri ve yetkinlik düzeylerini geliştirerek öz yeteneklerini artırabilecekleri lisans tamamlamaya teşvik ve motive edici faktörler artırılmalıdır.

Çalışma; SDÜ fakültelerine dikey geçiş sınavı ile gelen önlisans öğrencilerinin lisans tamamlama eğitimlerini SDÜ Sınav Yönetmeliği doğrultusunda ortaya koymaya çalışmaktadır.

2. MATERYAL VE METOT

Araştırma ana kitlesini 2002 yılından itibaren Süleyman Demirel Üniversitesinin (SDÜ) fakültelerini Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile kazanarak kaydolan 467 öğrenci oluşturmaktadır(SDÜ, Öğrenci İşleri veri tabanı). Süleyman Demirel Üniversitesinin sınav yönetmeliği 2004-5 eğitim öğretim döneminden itibaren 100'lük not sisteminden 4'lük harf sistemine geçmesi nedeniyle 2005 yılından itibaren DGS ile çeşitli fakültelere yerleştirilen 346 öğrenci örnek olarak incelenmiştir. Araştırmada, SDÜ başarı kriteri olan genel not ortalaması (GNO>=2) kriterine göre öğrenci gruplarının başarı durumları değerlemeye alınmıştır. Sonuçlar Excel hesaplama programı ile değerlendirilerek SDÜ'nin sınav değerleme yönetmeliğine göre yorumlanmıştır.

3. ARAŞTIRMA VE BULGULAR

Süleyman Demirel Üniversitesi Önlisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin 4. Maddesinde; Meslek yüksekokulu mezunlarının Süleyman Demirel Üniversitesi'ne bağlı lisans programlarına dikey geçişleri ise 19.02.2002 tarihli ve 24676 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Meslek Yüksekokulları ve Açık Öğretim Önlisans Programları Mezunlarının Lisans Öğrenimine Devamları Hakkındaki Yönetmelik" hükümlerine uygun olarak Fakülte/Yüksekokul yönetim kurullarınca yapılır (SDÜ, sınav yönetmeliği, 2005).

İntibak : "Madde 6. Daha önce başka bir yükseköğretim kurumunun öğrencisi iken, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan sınavlara girerek ve/veya yatay geçiş yoluyla Süleyman Demirel Üniversitesi'nin eşdeğer bir birimine kesin kaydını

yaptıran öğrencilerin, öğrenime başlayacakları eğitim-öğretim yılının ilk iki haftası içinde başvurmaları halinde, ilgili bölüm/program intibak komisyon görüşleri dikkate alınarak fakülte/yüksekokul yönetim kurulu kararı ile ders ve yıl intibakları yapılır. Bu durumda olan öğrenciler, yeni okuyacakları derslere denk olan ve önceden okuyup başarılı oldukları derslerin kredisi kadar, 2547 Sayılı Kanunun 5 inci maddesinin (ı) bendindeki dersler ve seçmeli dersler hariç olmak üzere üst yarıyıldan ders alabilirler"(SDÜ, sınav yönetmeliği, 2005).

Sınav Değerlendirme Esasları

Madde 19. Sınıf geçme esası uygulayan Tıp ve Diş Hekimliği Fakülteleri dışındaki fakülte ve yüksekokullarda bir dersin başarı notu "Bağıl Değerlendirme Yöntemi" kullanılarak bulunur. Bağıl Değerlendirme Yöntemine göre bir öğrencinin bir dersteki başarı notunun belirlenmesi için öncelikle mutlak değerlendirme yönteminde olduğu gibi ara sınav ve varsa diğer eğitim-öğretim etkinlikleri ile yarıyıl/yıl sonu sınavlarının katkıları dikkate alınarak ham notu hesaplanır. Bu not değerlendirme yönteminde 100 (yüz) üzerinden ham not olarak kabul edilir. Tüm öğrenciler için 100 (yüz) üzerinden ham notlar, sınıfın genel başarı düzeyi, notların dağılışı, sınıf ortalaması ve standart sapması dikkate alınarak Senato tarafından kabul edilen harfli sistem veya 4'lük sisteme uyarlanır.

Bu değerlendirmede ara sınav ve/veya ara sınav yerine geçen diğer çalışmaların başarı notuna katkısı %40, yarıyıl sonu veya yıl sonu sınavından alınan notun başarı notuna katkısı % 60 dır (SDÜ, sınav yönetmeliği, 2005).

Notlar ve Katsayıları aşağıda gösterilmiştir.

Madde 20. Harf notları ve katsayıları

a)

Başarı Notu	Katsayı
AA	4.00
BA	3.50
BB	3.00
CB	2.50
CC	2.00
DC	1.50
DD	1.00
FD	0.50
FF	0.00

b) Bunlardan;

1) Geçer Notlar: AA, BA, BB, CB, CC notlarından birini almış olan bir öğrenci o dersi başarmış sayılır. Kredisiz derslerde ve staj çalışmasını başarı ile tamamlayan öğrencilere G. GEÇER verilir.

2) Koşullu Geçer Notlar : (DC) , (DD) notlarından birini almış olan bir öğrenci genel not ortalamasının (GNO) en az 2.00 olması halinde o dersi başarmış sayılır.

3) Geçmez Notlar: K, FD ve FF notlarıdır. Kredisiz derslerde ve staj çalışmalarında başarısız olan öğrencilere K:Geçmez verilir.

Başarı veya Başarısızlık

Madde 21. Öğrencilerin başarı durumları, her yarıyıl sonunda hesaplanan "Dönem Not Ortalaması (DNO)" ve almış oldukları tüm dersler için "Genel Not Ortalaması (GNO)" ile belirlenir. DNO, öğrencinin kayıtlı olduğu yarıyılın ağırlıklı not ortalamasıdır. GNO, öğrencinin üniversiteye girişinden itibaren, kayıtlı bulunduğu bölümün veya

programın ders programındaki derslerinin tümü göz önüne alınarak hesaplanan ağırlıklı not ortalamasıdır.

Madde 22- GNO'su en az 2.00 olan öğrenci herhangi bir dersinin (FF), (FD), (NA) veya (K) olmaması koşulu ile başarılı sayılır. GNO'su 2.00'ın altında olan öğrenci başarısız sayılır.

Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile Süleyman Demirel Üniversitesini (SDÜ) kazanarak kaydolan 467 öğrencinin fakültelere göre dağılımı görülmektedir. DGS ile en fazla öğrencinin Mimarlık Mühendisli fakültesine yerleştiği görülmektedir. Oranı %29'dur. Teknik Eğitim Fakültesi %27 oranla onu takip etmektedir (şekil 1).

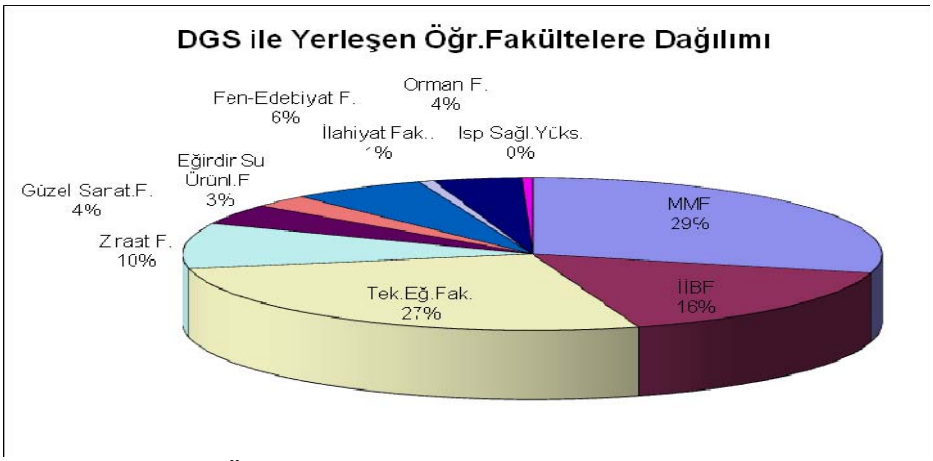

Şekil 1: DGS ile SDÜ'ye yerleştirilen 467 öğrencinin fakültelere göre dağılımı

Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile Süleyman Demirel Üniversitesini (SDÜ) kazanarak kaydolan ve örneklem kümesini oluşturan 346 öğrencinin fakültelere göre dağılımı görülmektedir. Değerlemeye alınan DGS'li öğrencilerin %31'i Mimarlık Mühendisli fakültesi öğrencisi olup onu ve %28 oranla Teknik Eğitim Fakültesi takip etmektedir(şekil 2).

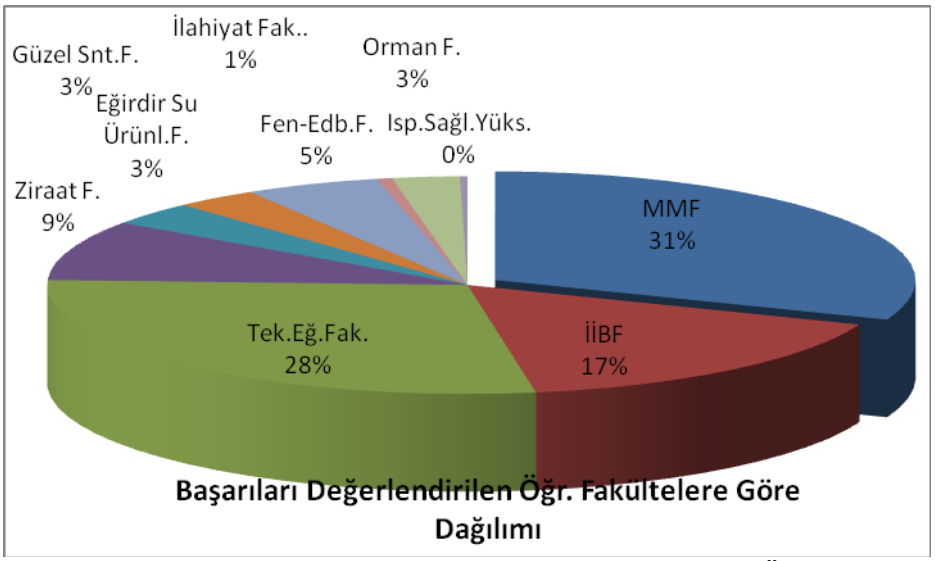

Şekil 2: DGS ile yerleştirilen ve başarıları değerlemeye alınan SDÜ'lü 346 öğrencinin fakültelere göre dağılımı

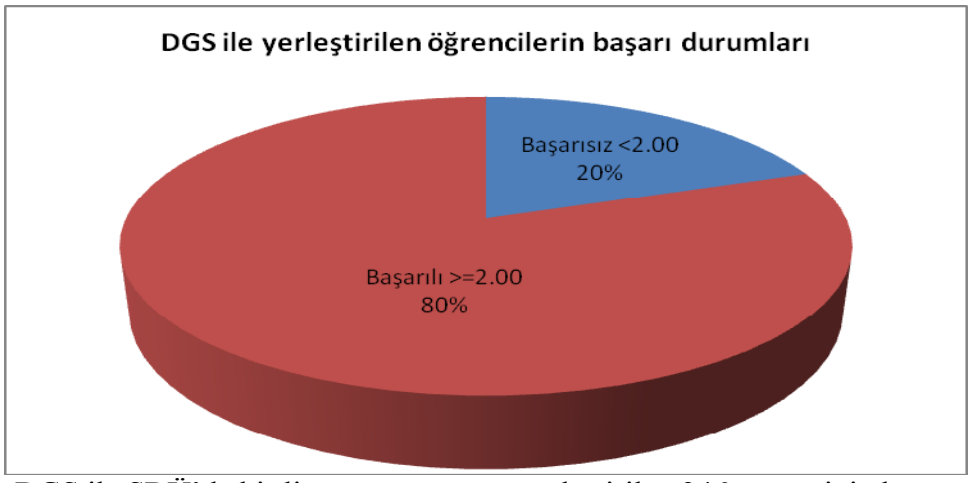

Şekil 3: DGS ile SDÜ'de bir lisans programına yerleştirilen 346 öğrencinin başarı oranları

Şekil 3'te dikey geçiş sınavı ile Süleyman Demirel Üniversitesinin çeşitli fakültelerine kaydolarak lisans eğitimine devam etmekte olan öğrencileri başarı oranları verilmiştir. Süleyman Demirel Üniversitesinin sınav yönetmeliğine göre bir öğrencinin derslerinden başarılı olabilmesi için Genel not ortalamasının (GNO >= 2) olması gerekmektedir. Bu bağlamda DGS'li öğrencilerin %80'i başarılı durumdadır. Kalan %20'nin GNO'su ise <2 şeklindedir. Bu öğrencilerde biraz gayretle ortalamalarını GNO = 2'nin üzerine çıkarabilirler.

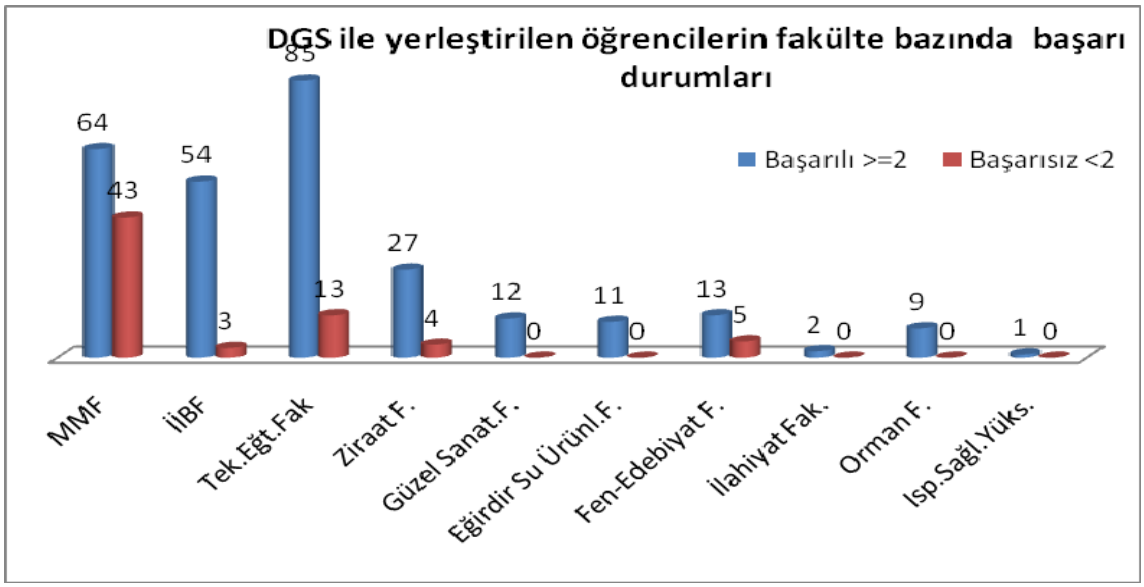

Şekil 4: DGS ile yerleştirilen 346 öğrencinin Fakülte bazında başarı oranlarının dağılımı

Şekil 4'te dikey geçiş sınavı ile SDÜ'ne yerleştirilen öğrencilerin fakülteler bazında başarılı be başarısız öğrenci sayıları verilmiştir. Değerlemeye alınan 107 MMF öğrencisinin 43'ü başarı kriterine (GNO >=2) göre başarısız görünmektedir.

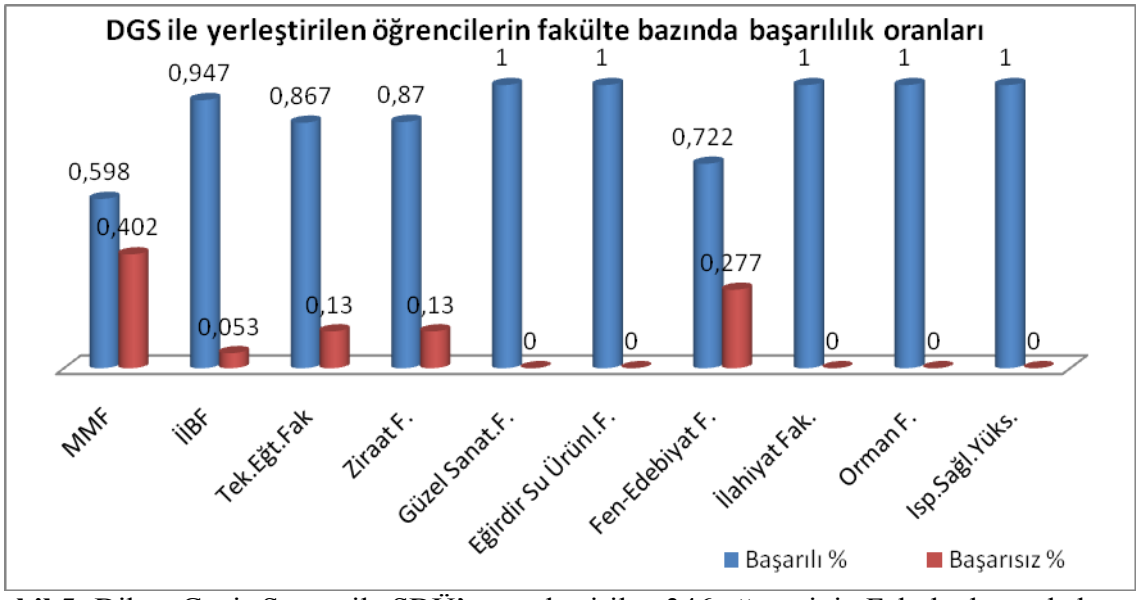

Şekil 5: Dikey Geçiş Sınavı ile SDÜ'ne yerleştirilen 346 öğrencinin Fakülte bazında başarı oranlarının dağılımı.

Tablo 1: DGS ile yerleştirilen 346 öğrencinin Fakülte bazında başarılılık dağılım toblosu

Fakülteler	Başarısız	Başarılı	Başarısız %	Başarılı %	Toplam %
MMF	43	64	0.402	0.598	100
İİBF	3	54	0.05	0.95	100
Tek.Eğit.Fak.	13	85	0.13	0.867	100
Ziraat F.	4	27	0.13	0.87	100
Güzel Sanat.F.	0	12	0	1	100
Eğirdir Su Ürünl.F.	0	11	0	1	100
Fen-Edebiyat F.	5	13	0.277	0.722	100
İlahiyat Fak..	0	2	0	1	100
Orman F.	0	9	0	1	100
Isp.Sağl.Yüks.	0	1	0	1	100

Şekil 5'te de görüldüğü üzere Isparta Süleyman Demirel Üniversitesinin Güzel Sanatlar Fakültesi, Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Orman Fakültesi ve Isparta Sağlık Yüksekokuluna Dikey geçiş sınavı ile yerleştirilen öğrencilerin başarı seviyeleri %100 oranındadır. Başarısızlığın en yükse olduğu fakülteler ise; Mimarlık Mühendislik Fakültesi (enyüksek %40,2), Fen Edebiyat Fakültesi (%27,7) Teknik Eğitim ve Ziraat Fakültelerinde (%13), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde ise %5,3'tür.

4. BAŞARISIZLIĞIN ARAŞTIRILMASI

Şekil 3'te genel başarı ve başarısızlık oranı verilmişti. Buna göre tüm DGS'liler %80 başarılı %20 ise başarısız addedilmişti. Ancak fakültelerin çoğunluğunda başarı oranlarının %100 veya %90'ın üzerinde olması olayı farklı pencereden değerlendirmeyi gerektirmiştir. Bu bağlamda başarısızlığın en yükse olduğu Mimarlık Mühendislik ve Fen Edebiyat Fakültelerinin kendi içerisinde yani bölümler bazında değerlendirilmesiyle

durumun daha net bir şekilde görülebileceği düşünülerek dağılım aşağıda tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Mimarlık Mühendislik Fakültesinde bölümlere göre DGS ile yerleştirilen öğrencilerin başarıların dağılım çizelgesi (MMF)

GNO	İnşaat Müh.	Makine Müh.	Gıda Müh.	Jeofizik Müh.	Jeoloji Müh.	Elektronik Haberl.M.	Maden Müh.	Mimarlık	Çevre Müh.
Başarılı GNO >=2	**25**	**13**	**5**	**2**	**8**	**6**	**2**	**1**	**2**
Başarısız GNO <2	10	13	5	3	2	6	2	2	0
TOPLAM	35	26	10	5	10	12	4	3	2
Başarılı GNO >=2 %	**0,715**	**0,5**	**0,5**	**0,4**	**0,8**	**0,5**	**0,5**	**0,33**	**1**
Başarısız GNO<2 %	0,285	0,5	0,5	0,6	0,2	0,5	0,5	0,66	0

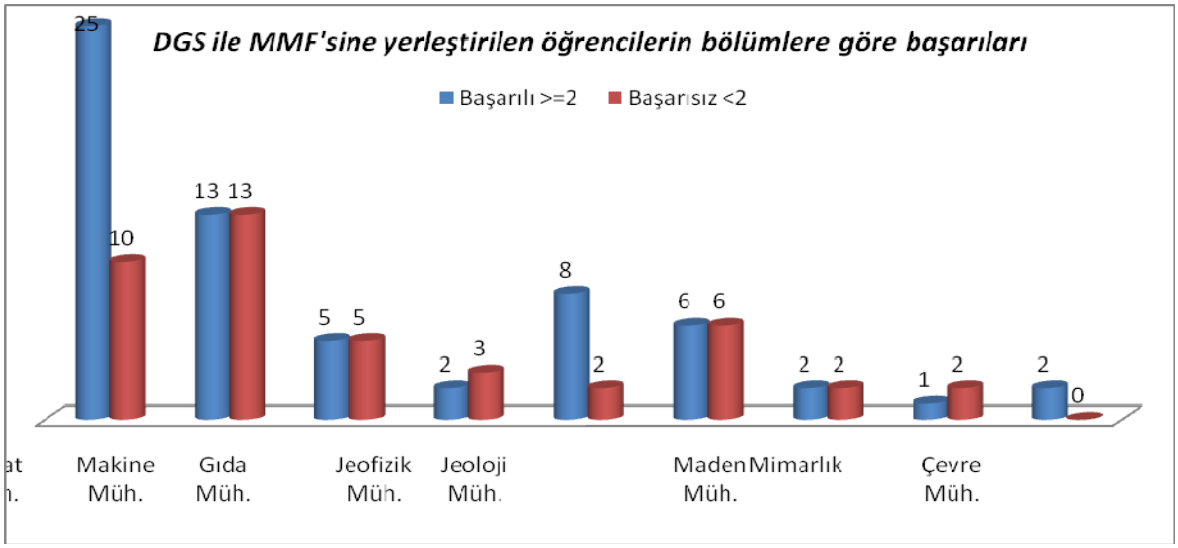

Şekil 6: DGS ile MMF'sine yerleştirilen öğrencilerin bölümlere göre başarı dağılım çizelgesi

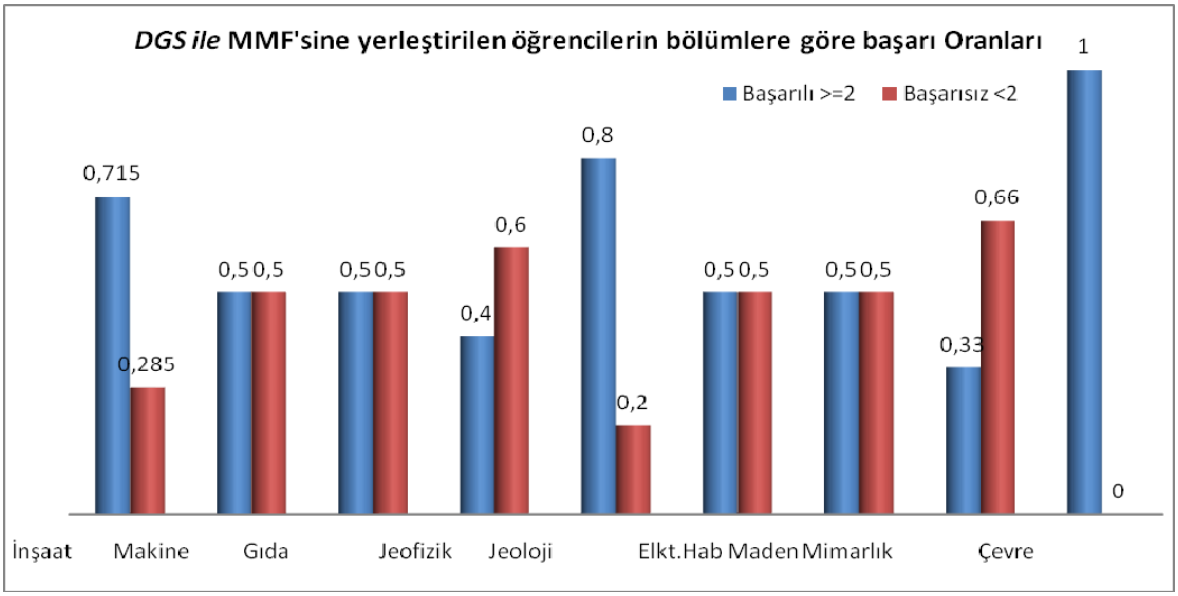

Şekil 7: DGS ile MMF'sine yerleştirilen öğrencilerin bölümlere göre başarı Oranları

DGS ile MMF yerleştirilen öğrencilerin başarısızlıklarının en yüksek olduğu bölümlerin; %66 ile Mimarlık, %60 ile Jeoloji bölümleri olduğu tesbit edilmiştir. Makine, Gıda, Maden ve Elektronik – Haberleşme Mühendislikleri bölümlerinde başarısızlık oranı ise %50'dir. Başarının %100 olduğu tek bölüm ise Çevre Mühendisliğidir. Bu bağlamda MMF ve Fen Edebiyat Fakültelerine öğrenci sağlayan Meslek Yüksekokullarının ders müfredatlarının yeniden gözden geçirilmesi başarının artırılması açısından fayda sağlayabilir.

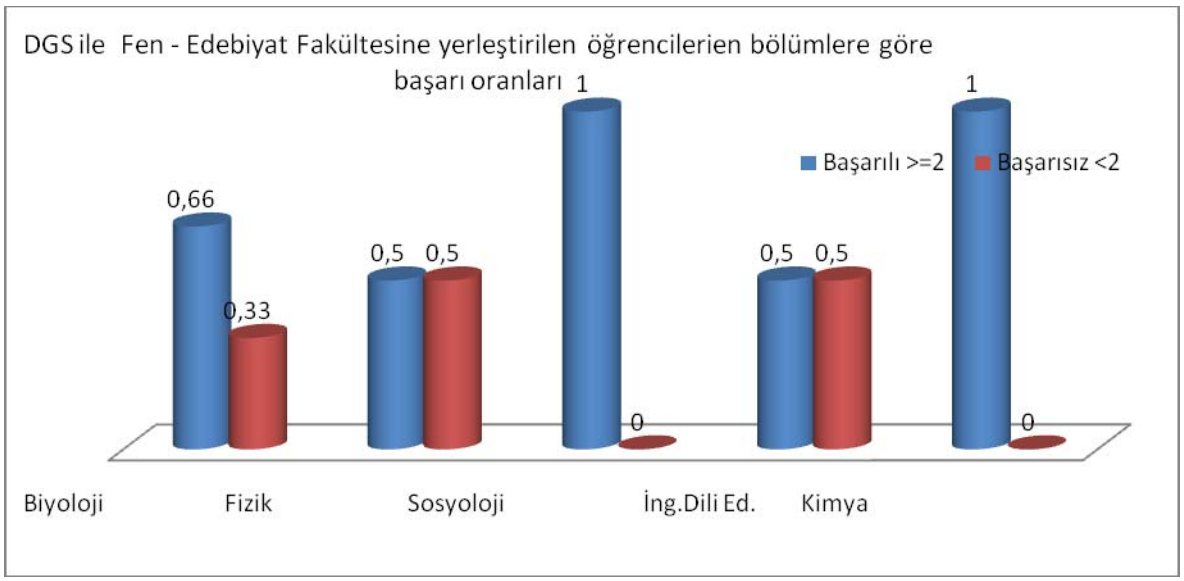

Şekil 8: DGS ile Fen Edebiyat Fakültesine yerleştirilen öğrencilerin bölümlere göre başarı Oranları

DGS ile Fen Edebiyat Fakültelerine yerleştirilen öğrencilerin başarısızlıklarının en yüksek olduğu bölümlerin; %50 ile Fizik ve İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde, %33 ile Biyoloji bölümleri olduğu tesbit edilmiştir. Sosyoloji ve Kimya bölümlerinde başarı oranı %100'dür.

Bu bağlamda MMF ve Teknik Eğitim Fakültelerine öğrenci sağlayan Meslek Yüksekokullarının ders müfredatlarının yeniden gözden geçirilmesinde fayda olduğu ifade edilebilir. Ancak ilgili fakültelerde Dikey geçiş sınavı ile yerleştirilen başarılı öğrencilerin en yüksek başarı notu incelendiğinde MMF en yüksek başarı notu 4'lük sistemde 3,85 ve Fen Edebiyat Fakültelerine en yüksek başarı notunun 4'lük sistemde 3,08 olduğu tesbit edilmiştir (şekil 9). Bu notlar değerlendirdiğinde DGS ile Meslek Yüksekokulllarından Fakültelere yerleştirilen öğrencilerin, lisans eğitimi için yeterli düzeyde kavramsal bilgi, teorik alt yapıya sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu nedenle başarısız olan öğrencilerin başarısızlık nedenlerini Meslek Yüksekokullarında verilen eğitim - öğretim alt yapısının yetersizliğinde değil, öğretimi olumsuz etkileyen diğer çevresel faktörlerde aranmalıdır.

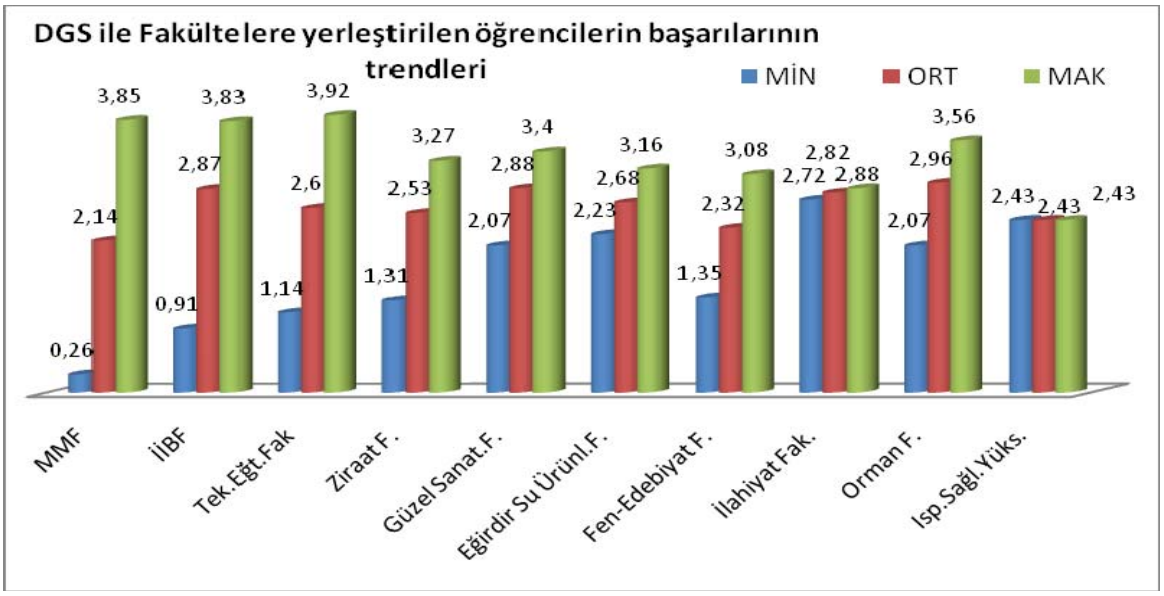

Şekil 9: DGS ile Bir lisans Programına yerleştirilen öğrencilerin Fakülte bazında en düşük, ortalama ve en yüksek notlarının dağılımı

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre değişik üniversitelerin değişik Melsek Yüksek Okullarından DGS ile SDÜ'ye yerleştirilen öğrenciler başarılıdırlar. Benzer çalışmaların diğer üniversitelerde de yapılması halinde sonuçların çok değişmeyeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin bir MYO'dan başarı ile mezun olmaları, fakültede okuyabilecekleri özgüvenini oluşturduğu söylenebilir.

Bu nedenle üniversiteler, öğrencilerin kendi yeteneklerini keşfedebilecekleri çalışma ve aktivite alanları olmalı (Lüleci, Şen, Yücel, 2007) ve DGS ile gelen öğrencilere herhangi bir haksızlığa uğramadan eşit şartlarda değerlendirildikleri hissettirilmeli, onlara karşı mobing uygulanması önlenmelidir (Uğurlu, Uğurlu, 2007).

Üniversiteler, öğrencileri sadece kendi uzmanlık alanları açısından değil, piyasaların ihtiyaçlarına cevap verebilecek, halkla ilişkiler, sözsüz iletişim, müşteri memnuniyeti gibi çok yönlü yetiştirilmelerini hedeflemelidir (Durmaz, Yılmaz, 2007)

MYO'lardan DGS sınavına giren ve mesleğinde kariyer yapmak isteyen öğrenci sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu nedenlerle DGS'li öğrenci kontenjanları artırılmalı ve Üniversitelerimizce DGS'li öğrencilere uygulanmakta olan intibak (Lisans Öğrenimine Hazırlık Programı) sorunu çözümlenmelidir.

6. KAYNAKLAR

Durmaz, Ö., Yılmaz, T.,(2007), " Meslek Yüksekokullarında Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri ", Ulusal Meslek Yüksekokulları Sepozyumu, Bildiriler Kitabı I, Sözlü Bildiriler, Eğe Üniversitesi, Bergama, İzmir, 311-315.

Lüleci, C., Şen, A., Yücel, Ö.,(2007), " Meslek Yüksekokullarında öğrenim gören Öğrencilerin başarı düzeyini Yükseltmek için Uygulanacak Motivasyon Yönetimi Uygulamaları", Ulusal Meslek Yüksekokulları Sepozyumu, Bildiriler Kitabı I, Sözlü Bildiriler, Eğe Üniversitesi, Bergama, İzmir, 193-197.

Uğurlu A., Uğurlu, S.S.,(2007), " Meslek Yüksekokullarından Güzel Sanatlar Fakültesine Dikey Geçiş ile Gelen Öğrencilerin Eğitim – Öğretim Sorunları", Ulusal Meslek Yüksekokulları Sepozyumu, Bildiriler Kitabı I, Sözlü Bildiriler, Eğe Üniversitesi, Bergama, İzmir, 89-92.

Bakkal, O., Bakkal, N., Kurban, M.,(2007), " Meslek Yüksekokulları İktiadi - İdari Programlarından Lisans Programlarına Geçiş Durumunun Değerlendirilmesi", Ulusal Meslek Yüksekokulları Sepozyumu, Bildiriler Kitabı II, Sözlü Bildiriler, Eğe Üniversitesi, Bergama, İzmir, 261-264.

Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim - Öğretim yönetmelik ve yönergeleri http://oidb.sdu.edu.tr/index.php?dosya=yonyon0&tur=2

Süleyman Demirel Üniversitesi Meslek Yüksekokulları Ve Açıköğretim Önlisans Programları Mezunlarının Lisans Öğrenimine Devamları Hakkında Yönetmelik (Dikey Geçis) http://oidb.sdu.edu.tr/index.php?dosya=yonetmelikler&tur=2

Süleyman Demirel Üniversitesi Önlisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği http://oidb.sdu.edu.tr/index.php?dosya=yonetmelikler&tur=2

Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Veri Tabanı

Resmî Gazete Sayı : 26732 / 16 Aralık 2007

http//:www.osym.gov.tr/yonetmelik/dgs/

DGS SINAVININ İÇERİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÖNERİLER

THE EVALUATION OF THE VERTICAL TRANSITION EXAM (VTE) IN POINT OF CONTENT AND SUGGESTIONS

İsmet KANDİLLİ[1] **Serdar Sinan ÖZKAN**[2] **Durmuş KARAYEL**[3]

ABSTRACT

This study discusses the Vertical Transition Exam (VTE) to test its all aspects and it highlights possible improvements. In the study, the VTE content is especially analyzed in detail and some recommendations are presented. English and math questions have been asked to students in the VTE. So, candidates have been prepared for this exam such as the university entrance examination. The students of Vocational Schools have been taken professional courses for four semesters. No question has been asked from any of the courses. In fact, the VTE content must be consisted of professional questions. In this case, the professional knowledge of the students can be controlled. In addition, students have been neglected the last semester courses for the VTE. If the VTE contains professional questions, the student's interest for the courses will be further enhanced and the curriculum integration will be provided in our country. This case will provide an opportunity to compare the performance levels between institutions. The study is focused that how the VTE exam affects student performance in current state and how the system can be improved. For this purpose, the questionnaires and the statistical evaluation analysis have been performed among both students and lecturers. We hope that the mentioned problems will be eliminated and will be improved educational performance when the results of the current study are implemented.

Keywords: VTE, content, vocational exam.

ÖZET

Bu çalışma, DGS sınavını bütün yönleriyle ele almakta ve olası iyileştirmelere vurgu yapmaktadır. Çalışmada, özellikle sınav içeriği ayrıntılı bir değerlendirmeye tabi tutulmuş ve bir takım öneriler sunulmuştur. Dikey Geçiş Sınavında, öğrencilere Türkçe ve Matematik soruları sorulmaktadır. Bunun sonucu olarak adaylar, bu sınava da ÖSS sınavına girer gibi hazırlanmaktadırlar. Meslek Yüksekokulunda öğrenciler dört dönem mesleki dersler görmektedir. Bu gördükleri derslerin hiçbirinden soru sorulmamaktadır.

[1] Yrd.Doç.Dr., Endüstriyel Elektronik Programı, Karamüsel MYO, Kocaeli Üniversitesi, kandilli@kocaeli.edu.tr
[2] Yrd.Doç.Dr., Makina Programı, Sakarya MYO, Sakarya Üniversitesi, sozkan@sakarya.edu.tr
[3] Yrd.Doç.Dr., Mekatronik Programı, Sakarya MYO, Sakarya Üniversitesi, dkarayel@sakarya.edu.tr

Aslında DGS içeriği mesleki sorular sorulmalıdır. Böylelikle öğrencilerin mesleki bilgileri kontrol edilebilir. Ayrıca, öğrenciler DGS sınavına gireceğim diye lisedeki gibi son dönem derslere girmeyi aksatmaktadır. Mesleki sorular sorularak, öğrencinin derslere olan ilgisi daha da artırılmış olacak ve ülkemiz çapında müfredat birliği sağlanmış olacaktır. Bu durum kurumlar arası performans düzeylerinin karşılaştırılmasına da fırsat sağlayacaktır. Çalışma, mevcut haliyle DGS sınavının öğrenci performansını nasıl etkilediğini ölçülebilir kriterlerle ortaya koymayı ve sistemin nasıl iyileştirilebileceğini araştırmayı hedeflemektedir. Bu amaçla, öğrenci ve öğretim elemanı bazında anketler ve istatistikî değerlendirme analizleri yapıldı. Mevcut çalışmanın sonuçları uygulamaya geçirildiğinde, sözü edilen olumsuzlukların ortadan kalkacağı ve eğitim performansının artırılacağı ümit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: DGS, İçerik, Mesleki Sınav.

1. GİRİŞ

DGS (Dikey Geçiş Sınavı) yılda bir kez ÖSYM merkezi tarafından yapılmaktadır. DGS sınavı içerik olarak incelediğimizde; Türkçe 80 adet ve Matematik 80 adet soru sorulmaktadır. Türkçe bilgisi DGS sınavında yapıldığından; öğrencinin lise Türkçe bilgisi sorgulanmaktadır(osym,2009). Öğrenci ayrıyeten DGS için kursa gitmişse Türkçe bilgisi sorgulanmaktadır. Aynı durum matematik bilgisi içinde aynıdır. Bu içerik de DGS sınav soruları öğrencilerin sadece lisede öğrendiği Türkçe bilgisi ve Matematik bilgisini sorgulamaktan öteye gidememektedir. Bu önemli sınavda, öğrencilerin sadece bu bilgilerini sorgulamakta eksik kalmaktadır. Neden sadece bu bilgiler özellikle sorgulanmak istenmektedir. Neden başka bilgileri sorgulanmamaktadır. DGS sınavında öğrencilerin diğer bilgileri de sorgulanabilir.

2. DGS SINAV İÇERİĞİNİN DEĞERLENDİRİMESİ

Öğrenciler meslek liselerinden geldikten sonra, bildiğimiz gibi sınavsız geçişle gelen öğrenciler genellikle meslek lisesi az bir kısmı liseden gelmektedir(Eşme,2006). Bu öğrencilerin neden en az iki yıl öğrencinin gördükleri mesleki bilgileri sorgulanmamaktadır. Öğrenciler mesleki bilgilerini öğrenmek için en az iki yıl boyunca ve bazen dört yıla kadar uzamaktadır. İki yılda meslek yüksekokulu bitiren öğrenci sayısı yaklaşık %20 civarında başarıyla bitirmektedir. Çoğu öğrenci meslek yüksekokulunda 3 veya 4 yıl öğrenime devam etmektedir. Mesleki bilgileri öğrenmekle öğrenimi devam ettirmektedir. Öğrenimi biten öğrenci DGS sınavına girebilmektedir. Bu kadar mesleki bilgiyi öğrenmek için zaman harcamaktadır. Fakat meslek yüksekokulunu bitirince bu bilgilerden hiçbir soru sorulmamaktadır. Bu öğrencilerin öğrendiği bilgiyi sormamak, öğrencilerin mesleki bilgileri yok saymaktadır. Neden mesleki bilgi soru sorulmamaktadır. Öğrencilere haksızlık yapılmaktadır. Mesleki bilgi öğrenmek için bu kadar zaman harcayacaklar, fakat DGS sınavında sorulmayacak. Burada çelişki oluşmaktadır. Mesleki bilgisinin ön lisansını tamamladıktan sonra, lisans tamamlamak isteyen öğrenciye mesleki bilgiler sorulmamaktadır.

Öğrencilere bu mesleki bilgileri sorgulanırsa, öğrenciler için büyük bir avantajdır. Öğrenciler böylelikle öğrendikleri mesleki bilgilerle daha rahat sınava girebilirler. Öğrendikleri mesleki bilgilerin DGS sınavında sorulmasıyla öğrencilerin mesleki bilgileri

öğrenmeye daha çok istekli olmaları kaçınılmazdır. Öğrencileri aynı zamanda mesleki bilgileri öğrenmek için öğrenim boyunca daha dikkatli olmalarını sağlar. Amaç zaten meslek okulunda mesleki bilgilerin öğrenciler tarafından çok iyi öğrenilmesidir. Bu amaçı DGS sınavında mesleki soruların sorulmasıyla daha da güçlendirecektir.

Ayrıca lisenin son sınıfında öğrencilerin ÖSS sınavına gireceğim diyerek son dönem derslerini rapor alarak derse girmemektedir. Aynı durum meslek yüksekokulundaki öğrenciler içinde söz konusudur. DGS sınavına girecek öğrenciler dersleri aksatmaktadır. Bazen öğrencilerin bunun yüzünden okula 3 yıla uzatmaktadır. Bu durumda, eğer DGS sınavında mesleki sorular sorulursa bu durum kalkmış olacaktır. Öğrenci mesleki derslere yoğunlaşacaktır.

Tüm meslek yüksekokullarında bir problemde aynı programa sahip okullarda, örneğin Endüstriyel Elektronik Programında müfredat birliği sağlanmış olacaktır. DGS sınavındaki Meslek bilgisiyle ilgili sorularla, tüm programlar temelde müfredat birliği sağlanmış olacaktır. Aynı programı okuyan tüm Türkiye'deki öğrenciler için bir mesleki standart oluşacaktır. DGS sınavındaki meslek bilgisi soruları müfredat birliğine sağlanmış olacaktır.

Ayrıca DGS sınavında meslek bilgisi soruların sorulmasıyla tüm meslek yüksekokulların aynı programda okuyan öğrencileri kurumsal olarak performans değerlendirmesi de ortaya çıkacaktır. Türkiye için önemli bir parametredir. Bu istatistiki bilginin sorgulanmasını sağlayacaktır. Meslek yüksekokullarındaki öğrencilerin mesleki bilgileri sorgulayarak, hangi meslek yüksekokulunda ne kadar mesleki bilgide öğretildiği ortaya çıkacaktır. Bu da Türkiye için önemli bir faktördür. Bu fırsatı neden DGS mesleki sorular sormayarak kaçırıyoruz.

Kocaeli Üniversitesi Karamürsel Meslek Yüksekokulunda yaptığımız sınavında ankette öğrencilere, DGS sınavında mesleki sorular sorulmasını istiyor musunuz diye soru sorulduğunda; %69,9 Evet %30,1 hayır cevabını vermiştir. Bu anket sonucundan anlaşılacağı üzere öğrencilerin çoğunluğu mesleki soruların sorulmasını istemektedir. Öğretim elamanlarına yapılan ankette ise %95 Evet %5 Hayır demiştir. Öğretim elamanları mesleki soruların sorulmasını istemektedir. DGS sınavında mesleki soruların sorulması öğrenciler ve öğretim elemanları tarafından istenmektedir.

3. SONUÇ

DGS sınavında mesleki soruların sorulmasıyla öğrencilerin mesleki bilgi performansını artıracaktır. Aynı zamanda Türkiye'deki tüm meslek yüksekokullarında aynı programı gören öğrencilerin müfredat birliği ve standart oluşacaktır. Mesleki bilgisi soruları meslek yüksekokullarındaki meslek bilgi performansını değerlendirmesini sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

www.osym.gov.tr
Eşme, İ. (2006), "II. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı", Muğla, 28-42

DIŞ TİCARET PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN DİKEY GEÇİŞ SINAVINA YÖNELİK BAKIŞ AÇILARININ BELİRLENMESİ

DETERMINING VIEWPOINTS OF FOREIGN TRADE PROGRAM STUDENTS ON DIKEY GEÇİŞ EXAM

Cantürk KAYAHAN[1] **Serdar ÖGEL**[2] **Fuat ÖZ**[3]

ABSTRACT

Dikey geçiş exams are made by ÖSYM for determining proficient vocational school graduates for bachelor programs. Success percentage in these exams changes according to universities, schools and also departments. Most important factors in this difference are student quality, lecturer proficiency, school-environment relationship, infrastructure sufficiency and guidance. In addition to this, content of DGS exam and teaching subjects in vocational schools are not parallel. These exams mostly focus on general culture and general ability. In this scope, Viewpoints of Foreign Trade program students in Istanbul University, Kocaeli University and Afyon Kocatepe University about dikey geçiş exam were evaluated by making a face to face survey and by the help of SPSS statistic program.

Key Words: Exam, student, foreign trade

ÖZET

Dikey geçiş sınavları (DGS), meslek yüksekokulu mezunlarının lisans programlarına geçiş yapmak amacıyla ÖSYM tarafından yapılan bir sınavdır. Bu sınavlardaki başarı yüzdesi üniversitelere, okullara hatta bölümlere göre değişmektedir. Bu değişimdeki en önemli nedenler; öğrenci kalitesi, öğretim elemanı yeterliliği, okul-çevre ilişkisi, alt yapı yeterliliği ve yönlendirme gibi sıralanabilir. Bunun yanında DGS sınavlarının içeriği ile meslek yüksekokullarında verilen öğretim konuları birbiriyle paralel değildir. Bu sınavlar daha çok genel kültür ve genel yetenek üzerine odaklanıştır. Bu kapsamda İstanbul Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Dış Ticaret programı öğrencilerinin dikey geçiş sınavlarına bakış açıları yüz yüze anketler yoluyla yapılarak, sonuçlar SPSS istatistik programı yardımıyla değerlendirilmiştir.

[1] Yrd.Doç.Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Bolvadin Meslek Yüksekokulu, ckayahan@aku.edu.tr
[2] Yrd.Doç.Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, serdaroqel@hotmail.com
[3] Öğr.Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Bolvadin Meslek Yüksekokulu, foz@aku.edu.tr

Anahtar kelimeler: sınav, öğrenci, dış ticaret.

GİRİŞ

Dikey geçiş sınavı (DGS), meslek yüksekokulları ve açık öğretim önlisans programlarından mezun olanların başvurabildiği ve kazananların 4 yıllık lisans eğitimine devam ettiği bir sınavdır. ÖSYM tarafından her yıl gerçekleştirilen bu sınava, kendi alanlarındaki açık öğretim lisans programlarına devam etmek isteyenlerin girmelerine gerek yoktur. Sınavda 80 sayısal ve 80 sözel olmak üzere toplam 160 soru vardır. Daha önce sınava girmiş olan adaylar, tekrar sınava başvurabilirler. Herhangi bir engel ya da puan düşmesi söz konusu değildir. Bu sınavlar, önlisans mezunu öğrenciler için ciddi bir motivasyon aracıdır. Ancak sınava ilişkin bilgilendirme ya da yönlendirme faaliyetleri eksik olmakta, bu durumda hem başvuru sayısını, hem de kazanabilme potansiyeline sahip olup da, yeterli çaba göstermeyen öğrencileri olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu çalışmada, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Bolvadin Meslek Yüksekokulu, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Kocaeli Üniversitesi, Hereke Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret Programı öğrencilerinin DGS sınavına yönelik bakış açılarının ve beklentilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda ulaşılan bulguların ve geliştirilen önerilerin; meslek yüksekokulu yöneticileri başta olmak üzere, diğer akademisyenlere ve öğrencilere fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

I. MESLEKİ EĞİTİM VE DİKEY GEÇİŞ SINAVI

Mesleki eğitim (vocational education), genel anlamda teknik eğitim olarak da ifade edilir. Bu eğitimde öğrenciler elle ya da pratik aktivitelere dayalı işler için eğitim alırlar. Genelde akademik olmayan ve özellik arz eden iş ve meslekler için katılımcılara ya da öğrencilere hizmet verilir. Örneğin kaynakçılık, mobilyacılık ve otomobil mekaniği gibi. Bunun yanında iktisadi anlamda; muhasebe, sigortacılık, işletmecilik, turizm, reklamcılık ve dış ticaret gibi sosyal alanlarda da eğitim verilir. Günümüzde meslek yüksekokulları 2 yıllık örgün öğretim veren en önemli mesleki eğitim merkezleridir. Yüksek öğretim sisteminin temelini üniversitelerin oluşturduğu düşünüldüğünde, meslek yüksekokullarının da organizasyon içindeki yeri daha iyi anlaşılabilecektir. Bu okulların daha etkin eğitim faaliyetleri yapabilmesi; öğrencilerin okulları ya da bölümlerini daha iyi tanımalarına ve dolayısıyla kariyer planlamalarını daha doğru şekillendirebilmelerine bağlıdır. Tablo 1'de üniversiteler ve alt birimlerine ait sayılar verilmiştir. Bunun yanında uygulamaya dönük olarak lisans seviyesinde 246 okulda mesleki eğitim verilmektedir. Önlisans seviyesindeki uygulamaya dönük eğitim meslek yüksekokulları tarafından sağlanmaktadır. Bu okulların sayısı 632'dir ve örgün öğretim içerisindeki payı % 30 gibi oldukça önemli bir seviyededir (YÖK, 2004: 32). Bununla birlikte meslek yüksekokullarının ana problemleri; öğretim elemanı sayısının yetersizliği dışında; meslek derslerine giren öğretim elemanlarının sektör deneyimlerinin bulunmaması, yabancı dil bilgilerinin yetersizliği ve proje gerçekleştirme motivasyonlarının düşük olması da meslek yüksekokullarının diğer önemli sorunlarından bazılarıdır (Gençtürk vd, 2008: 210).

Tablo 1. Yüksek Öğretim Kurumları ve Birim Sayıları

	Üniversite Sayısı	Fakülte Sayısı	Enstitü Sayısı	Yüksekokul Sayısı	MYO Sayısı	Toplam Birim Sayısı
Devlet Üniversiteleri	68	549	259	236	599	**1711**
Vakıf Üniversiteleri	25	126	71	10	24	**256**
4702 Sayılı Kanunla Vakfa Bağlı Kurulan MYO'ları		-	-	-	5	**5**
Genel Toplam	**93**	**675**	**330**	**246**	**628**	**1972**

Kaynak: Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi, 2007: 49.

DGS (Dikey Geçiş Sınavı), önlisans eğitimi veren 2 yıllık meslek yüksekokulu mezunlarının, belirli şartları yerine getirdikleri takdirde, mezun oldukları üniversitenin veya diğer üniversitelerin alanlarıyla ilgili 4 yıllık programlarına geçiş yapabilmek amacıyla girdikleri ÖSYM tarafından yapılan sınavdır. Normal şartlar altında her üniversitenin belirli bir oranda kontenjan açması zorunlu iken, bu kontenjanların çok sınırlı olduğu tercih formlarında görülmektedir. DGS sınavına giren meslek yüksekokulu öğrencilerinin alanıyla ilgili maksimum 8 lisans programını tercih etme hakları olmakla birlikte, ilave olarak ek yerleştirme bu sınavlarda yapılmamaktadır. DGS sınavı sonucunda lisans programına yerleşme hakkını kazanan öğrenciler, lisans öğrenimine hazırlık süresince, ilgili üniversitenin öğretim ve sınav yönetmeliğini tabi olurlar. Bu hazırlık süresince; üniversitelerin ilgili bölümleri tarafından "İNTİBAK" olarak ifade edilen Lisans Öğretimine Hazırlık Programı Uygulanır[4]. Bu uygulama, birçok meslek yüksekokulu öğrencisinin anlayamadığı ya da çekindiği en önemli sorunların başında gelmektedir. Çünkü öğrenciler, 2 yıllık eğitimi süresince almış olduğu derslerin bazılarını tekrar almak zorunda kalabilmektedir. Bunun yanında intibak süresinde başarı sağlayamayan bir öğrencinin, üniversiteyle ilişiği kesilmektedir. Şekil 1'de Türkiye'de yükseköğretime geçiş sistemi gösterilmiştir. Şekil 1'den de görülebileceği gibi meslek yüksekokullarına teknik liselerden sınavsız geçişle öğrenci yerleştirmesi yapılmakta, boşta kalan kontenjanlara ise sınavla diğer liselerden öğrenci alımı yapılmaktadır. 2 yıllık eğitimi sonunda DGS'da başarı gösterenler 4 yıllık lisans eğitimine devam edebilmektedirler. Ancak meslek yüksekokullarına yerleştirme de uygulanan sınavsız geçiş sistemi; amaçsız, sorumsuz ve liyakat sahibi olmayan birçok öğrencinin yüksek öğretim kurumlarına yerleşmesine neden olmaktadır. Bu durum meslek yüksek okullarındaki öğrenci kalitesinin dejenerasyonuna neden olmaktadır. Bununla birlikte meslek yüksekokullarında lisans programlarına dikey geçiş yapabilen öğrenciler bölümlerine göre farklılık gösterebilmektedir. Bunun nedenlerine bakıldığında; sınavsız geçiş, öğrenci temelli problemler, öğrencinin dikey geçiş sınavı için gerekli çabayı göstermemesi, yönlendirme ve motivasyon eksikliği gibi nedenlerdir. Bu çalışmada farklı üniversitelerin dış ticaret programı öğrencilerine yönelik anket yapılmıştır. Dış ticaret bölümü, meslek yüksekokullarının programlarına sınavsız geçiş sistemiyle öğrencinin en az yerleşebildiği bölümlerden birisidir. Dolayısıyla bu bölümlere gelen öğrencilerin tercihlerini yaparken; bilerek ve isteyerek hareket ettikleri düşünülmüştür. Bu durumunda özellikle DGS gibi lisans eğitimine yükselme sınavlarında başarı şansını artıran faktörlerden birisi olabileceği düşünülmüştür.

[4] http://tr.wikipedia.org/wiki/Dikey_Ge%C3%A7i%C5%9F_S%C4%B1nav%C4%B1(22.04.2009)

Şekil 1. Orta Öğretimden Yüksek Öğretime Geçiş Sistemi

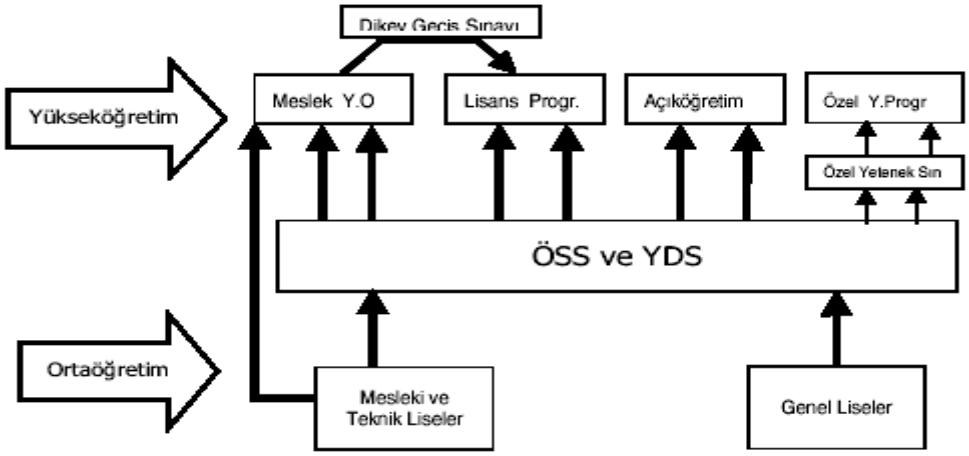

Kaynak: Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi, 2007: 74.

Dünyada 50 milyon'dan fazla öğrenci teknik ya da mesleki eğitim almaktadır. Ancak mesleki eğitimin payı her geçen gün azalarak devam etmektedir. Bu durum Tablo 2'deki UNESCO'nun 2005 yılı raporunda görülebilir. Dolayısıyla meslek yüksekokullarında mesleki eğitim alan öğrencilerin, DGS gibi alternatiflere yönlendirilerek, farklı ya da daha uzmanlaşmış işgücüne kaydırılması önemli alternatiflerden birisi olacaktır.

Tablo 2. 1998-2002 Arası Dünyada Teknik ve Mesleki Eğitim Alan Öğrenci Sayıları

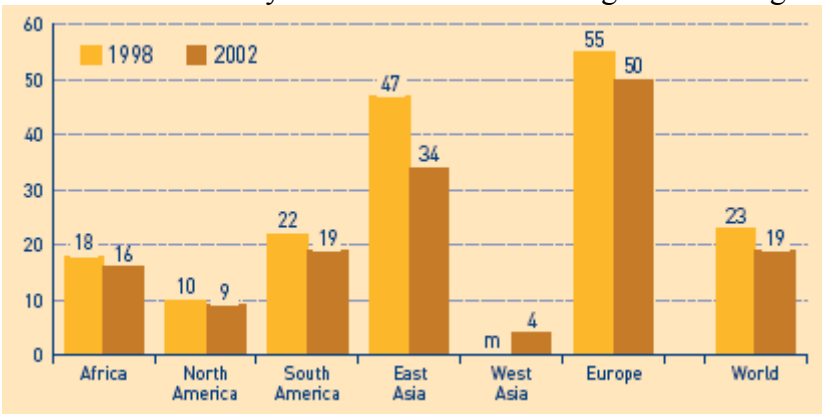

Kaynak: UNESCO Institute of Statistics, Global Education Digest, 2005.

II. DIŞ TİCARET ÖĞRENCİLERİNİN DGS SINAVINA YÖNELİK BAKIŞ AÇILARININ BELİRLENMESİ

A) Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırmada meslek yüksekokullarının Dış Ticaret programında okuyan üç farklı üniversite öğrencilerinin; DGS sınavı hakkındaki tercihleri ve beklentileri, DGS sınavının gerekliliği, meslek yüksekokullarının DGS yönelik bakış açılarını ve öğrenci motivasyon unsurları gibi konuların öğrenci bakış açısıyla belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında anket sorularına ilişkin değerlendirmeler yapılırken, konunun daha çok ikinci sınıf öğrencilerin ilgi alanına girdiğinden hareketle, hazırlanan anketler ikinci sınıf öğrencileriyle yüz yüze görüşme yoluyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında Afyon Kocatepe Üniversitesi, Bolvadin Meslek Yüksekokulu (MYO), Kocaeli Üniversitesi, Hereke MYO ve İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Dış Ticaret Programı öğrencilerine; öncelikle anketin birinci kısmında, öğrencilerin kişisel ve bölüm üzerine düşüncelerini belirleme üzerine sorular

sorulmuştur. İkinci kısımda beşli likert ölçeğinde sorular sorulmuş ve SPSS istatistiki program yardımıyla üniversitelere göre Dış Ticaret programları arasında DGS sınavına yönelik öğrencilerin bakış açılarında farklılık olup olmadığı, tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir.

B) Araştırma Bulguları ve Yorumu

Araştırma verilerine ilişkin değerlendirmeler geçmeden önce, ankete ait yapılan Cronbach alfa güvenirlik çalışmasında 0,72 gibi orta üst düzeyinde güvenirlik sağlandığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin özelliklerine ilişkin veriler Tablo 2'de sunulmuştur. Buna göre ankete katılan meslek yüksekokullarının dış ticaret programı öğrencilerinden % 43,1'i A.K.Ü.Bolvadin, % 35,8'i K.Ü. Hereke ve % 21,1'i İ.Ü. Sosyal Bilimler meslek yüksekokullarından katılmışlardır. Anketi cevaplayan öğrencilerin % 57,7'si erkek, % 42,3'ü kız öğrencilerden oluşmuştur. Yaş ortalaması bakımından öğrencilerin % 52 gibi büyük bir çoğunluğu 20-22 yaş grubu arasında dağılmıştır.

Tablo 2. Araştırma kapsamındaki Öğrencilerin Özellikleri

Okul Adı	**Sayı**	**Yüzde**
Kocaeli (Hereke)	44	35,8
Afyon (Bolvadin)	53	43,1
İstanbul	26	21,1
Toplam	123	100,0
Cinsiyet		
Bay	71	57,7
Bayan	52	42,3
Toplam	123	100,0
Yaşınız		
18-20	47	38,2
20-22	64	52,0
22-24	9	7,3
24-26	3	2,4
Toplam	123	100,0

Meslek yüksekokulu dış ticaret programı öğrencilerinin kendi bölümlerine bakış açılarına bakıldığında; % 46,3 gibi öğrencilerin önemli bir yüzdesinin bu bölümü isteyerek seçtiği belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin meslek yüksekokulu öğrencileri olduğu düşünüldüğünde, bu oranın büyüklüğünün önemi göz ardı edilemez. Bunun yanında tavsiye ve araştırma nedeniyle seçenler % 39 gibi önemli bir seviyedir. İki oranı birleştirdiğimizde öğrencilerin neredeyse tamamının bilinçli bir tercihle bölümlerine yerleştikleri görülecektir. Tablo 3'de ayrıntılı değerler izlenebilir.

Tabla 3. Öğrencilerin Dış Ticaret Bölümüne Bakışı Üzerine Bulgular

Dış T	**Sayı**	**Yüzde**
İsteyerek	57	46,3
Bilmeden	13	10,6
Tavsiye	30	24,4
Araştırma	18	14,6
Diğer	5	4,1
Toplam	123	100,0
Bilgi Kaynağı	**Sayı**	**Yüzde**

Kendi araştırmalarım sonucu	38	30,9
Okuldaki üst sınıflardan	16	13,0
Program danışmanlarımdan	12	9,8
Olumlu ilan ve tanıtım faaliyetlerinden	12	9,8
Diğer	45	36,6
Toplam	123	100,0

Öğrencilere DGS hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları sorulduğunda; % 33,3'ünün bilgi sahibi olduğu, % 66,7'sinin ise bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Tablo 3'den izlenebileceği gibi, bilgi kaynakları sorulduğunda; % 30,9 kendi araştırmaları sonucu öğrendiği, % 13'ünün üst sınıflardan öğrendiği tespit edilmiştir. Bu konuda okul ya da danışman kısmı % 10'lar seviyesindedir. Bu sonuç, meslek yüksekokullarının DGS'ına yönlendirmede ve motivasyonda yetersiz kaldığını göstermektedir. Bunun yanında öğrencilere DGS'ına girip girmeyeceği sorulduğunda, % 60,2 gibi büyük bir oranının gireceğini; % 26'sının kararsız olduğunu ve % 13,8 gibi küçük bir yüzdesinin de girmeyeceği belirlenmiştir. Bu sonuç öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun DGS'ını hedeflediğini göstermektedir. Tablo 4'de izlenebileceği gibi, DGS hedefleyen öğrencilerin % 44,7'si kendi alanlarındaki Uluslararası Ticaret bölümünü tercih etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin başlangıçtaki bilinçli tercihlerinin bir sonucu olarak, bölümlerini ne kadar sahiplendiklerini de göstermektedir.

Tablo 4. DGS Üzerine Öğrenci Tercihleri

DGS Girme İsteği	**Sayı**	**Yüzde**
Evet	74	60,2
Hayır	17	13,8
Kararsızım	32	26,0
Toplam	123	100,0
DGS Hangi Bölüme	**Sayı**	**Yüzde**
Uluslararası ticaret	55	44,7
Bankacılık ve finans	19	15,4
İktisat yada işletme	10	8,1
Diğer	39	31,7
Toplam	123	100,0

Anket çalışmasında öğrencilerin DGS'a yönelik değerlendirmelerini net olarak belirleyebilmek için hazırlanan 5'li likert ölçeğindeki sorular; 1 kesinlikle katılıyorum ile 5 hiç katılmıyorum biçiminde 1 ile 5 değerleri arasında sıralanmıştır. Bu değerlerden 2 katılıyorum, 3 kararsızım ve 4 katılmıyorum biçimindedir. Öğrencilerin hangi değerler üzerinde yoğunlaştığı ve ortalama değerleri, Tablo 5'de gösterilmiştir. Buna göre DGS'ının melek yüksekokulu öğrencileri için önemli bir şans olduğunu düşünen öğrenciler 1 ve 2 nolu değerler üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bu sonuç DGS'ına yönelik bilinçlenmenin önemli bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Derslerin DGS'ına bir engel oluşturduğu fikrine öğrenciler çok fazla katılmadığı 3 ve 4 nolu değerlerdeki yoğunlaşmadan izlenebilir. Dış ticaret bölümünü seviyor ve aynı doğrultuda ilerlemek istiyorum sorusunda yoğunlaşma 2 ve 1 nolu değerlerdedir. Bu sonuç öğrencilerin bölümlerine yönelik bilinçlendirmeyi göstermektedir. Danışmanım DGS için önemli bir katkı sağlıyor sorusunda yoğunlaşma 4 nolu değerdedir. Bu sonuç öğrencilerle danışmanları arında iletişim zayıflığını göstermektedir. Buradan okul ile de iletişimsizlik olduğu sonucu çıkarılabilir. DGS'ının düzenli bir çalışma gerektirdiğine yönelik değerlendirmelerde 2 ve 1 nolu değerlere yoğunlaşma olmuştur. Okul başarısının DGS ile ilişkisi konusunda tam bir fikir birliğinin olmadığı, 3 nolu yoğunlaşmada görülecektir. Aslında tecrübeler göstermektedir ki, DGS'larında başarılı olan öğrencilerin birçoğu, okul derecesine giremeyenler öğrencilerden oluştuğu görülecektir. DGS'larına yönlendirmede

okullara önemli görevler düştüğüne ilişkin saptamalar 4 nolu yoğunlaşma ile teyit edilmiştir. Aynı sorunun farklı bir bakışı olan ve kendi okullarında DGS konusunda yeterli bilgilendirildiğini düşünen öğrenci sayısı çok azdır. Bu durum 4 nolu yoğunlaşma ile dikkat çekmektedir. Diğer dikkat çekici bir nokta öğrencilerin sosyo-kültürel aktivitelerin DGS için her hangi bir engel oluşturmayacağı üzerinedir. 4 nolu yoğunlaşma bunu göstermektedir. Son olarak DGS'yi kazanacağım sorusu öğrencileri şaşırtmışa benziyor. Çünkü 3 nolu değerdeki yoğunlaşma öğrencilerin kararsızlığını göstermektedir.

Tablo 5. DGS Sınavı Yoğunlaşma Haritası

Önermeler	N	ortalama	s.sapma	1	2	3	4	5
DGS geleceğe yönelik önemli bir şanstır	123	2,2195	1,14903	39	43	22	13	6
Dersler DGS için önemli bir engeldir	123	2,7886	1,11069	19	29	39	31	5
Dış Ticaret bölümünü seviyor ve DGS'de aynı doğrultuda ilerlemeyi düşünüyorum	123	2,1626	1,14071	40	47	19	10	7
Danışmanım DGS için önemli katkı sağlıyor	123	3,0244	1,15562	14	29	29	42	9
DGS için düzenli çalışma gerekir	123	2,0813	1,11321	44	48	12	15	4
Okul başarısı ile DGS başarısı ilişkilidir	123	2,5854	1,12299	23	41	26	30	3
DGS yönlendirmede okullara önemli görev düşmektedir.	123	2,3008	0,98293	27	49	32	13	2
Okulumda DGS için yeterli bilgilendirildim	123	3,0244	1,08237	14	24	34	47	4
Sosyo-kültürel aktiviteler DGS'ye engeldir	123	3,2195	1,19106	14	21	25	50	13
DGS sınavını kazanacağım	123	2,6341	1,10341	20	35	48	10	10

Tablo 6'da farklı meslek yüksekokulu öğrencilerinin DGS'na yönelik bakış açılarında farklılık olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Buna göre Likert tarzı soruların altısında okullar arasında anlamlı farklılıklar görülürken, soruların dördünde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Buna göre 0,05 anlamlılık düzeyinde, DGS sınavını geleceğe yönelik önemli bir şans olarak görürken, bazıları duyarsız kalmışlardır. Dış ticaret bölümünde severek ve isteyerek eğitim görüyorum sorusunda 0,05 anlamlılık düzeyinde okullar arasında farklılık olduğu, akademik danışmanlarının DGS'ye yönlendirmedeki etkinliği üzerine öğrenciler arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde farlılıklar olduğu, DGS'ye yönelik düzenli çalışmanın gerekliliği konusunda 0,05 anlamlılık düzeyinde öğrenciler arasında farklılık olduğu, DGS sınavlarına yönlendirmede okullara önemli görevler düştüğü üzerine 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılıklar olduğu, sosyo-kültürel aktivitelerin DGS'na yönelik engel teşkil ettiği üzerine öğrenciler arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılıklar olduğu görülmüştür. Bunun yanında okul derslerinin DGS'ye engel teşkil edip etmediği, okul başarısı ile DGS başarısı arasındaki ilişki olup olmadığı, kendi okullarında DGS'ye yönelik bilgilendirilip bilgilendirilmediği ve dikey geçiş sınavını kazanma konusunda öğrenciler arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Tablo 6. Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları
(Meslek Yüksekokullarına Göre DGS Bakış Farklılıkları)

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
DGS geleceğe yönelik önemli bir şanstır.	Between Groups	8,719	2	4,359	3,434	**,035**
	Within Groups	152,355	120	1,270		
	Total	161,073	122			
Okuldaki dersler DGS için bir engeldir.	Between Groups	,307	2	,153	,123	,885
	Within Groups	150,197	120	1,252		
	Total	150,504	122			
Dış ticaret bölümünd severek ve isteyerek eğitim alıyorum. DGS'de de aynı yönde tercih yap.	Between Groups	15,694	2	7,847	6,582	**,002**
	Within Groups	143,054	120	1,192		
	Total	158,748	122			
Program danışmanlarının DGS'ye yönlendirmede önemli katkısı vardır.	Between Groups	11,631	2	5,816	4,613	**,012**
	Within Groups	151,295	120	1,261		
	Total	162,927	122			
DGS için düzenli çalıma gerekir.	Between Groups	15,292	2	7,646	6,752	**,002**
	Within Groups	135,895	120	1,132		
	Total	151,187	122			
Okul başarısı ile DGS başarısı arasında önemli bir ilişki vardır.	Between Groups	1,650	2	,825	,650	,524
	Within Groups	152,204	120	1,268		
	Total	153,854	122			
DGS'ye yönlendirmede MYO'larına önemli görevler düşmektedir.	Between Groups	10,118	2	5,059	5,634	**,005**
	Within Groups	107,752	120	,898		
	Total	117,870	122			
Kendi MYO'da DGS sınavı hakkında yeterli bilgilendiriliyorum.	Between Groups	,647	2	,324	,273	,762
	Within Groups	142,279	120	1,186		
	Total	142,927	122			
Sosyo-kültürel aktivitelerin DGS için engel teşkil ettiğini düş.	Between Groups	17,782	2	8,891	6,871	**,001**
	Within Groups	155,291	120	1,294		
	Total	173,073	122			
DGS sınavını kazanacağım.	Between Groups	3,116	2	1,558	1,286	,280
	Within Groups	145,421	120	1,212		
	Total	148,537	122			

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada farklı üç üniversiteye ait dış ticaret programı öğrencilerinin, DGS'larına yönelik algılamalarının, beklentilerinin ve görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Buradan hareketle DGS, meslek yüksekokullarındaki öğrencilerin lisans öğretimine geçişte kullanabilecekleri en önemli alternatiflerden birisidir. Aslında amaçları doğrultusunda kullanılabilse, meslek yüksekokullarının uygulamaya dönük ve hazır işgücü oluşturduğuna kuşku yoktur. Ancak meslek yüksekokullarının sayıca artması ve artırılmaya devam edilmesi; yetersiz öğretim elemanı nedeniyle eğitim kalitelerinin bozulmasına, ehil olmayan kişilerin derslere girmesine, teknik donanım ve laboratuar yetersizliklerine neden olmaktadır. Dolayısıyla başarılı ve alanıyla ilgili konularda daha iyi eğitim almak isteyen öğrenciler, DGS'larını kullanarak lisans seviyesinde aynı ya da farklı üniversitelerin ilgili bölümlerine yerleşebilmektedirler. Ancak buradaki sıkıntı İNTİBAK dersleri olarak nitelendirilen ve öğrencinin lisans eğitimine hazırlık aşamasında almak zorunda bırakıldığı derslerde karşısına çıkmaktadır. Bu aşamada sadece yeni dersler değil, daha önce almış olduğu derslerin de

tekrarları verilebilmektedir. Bu durum meslek yüksekokullarındaki eğitimin sorgulandığı anlamına gelecektir. Bunun yanında her üniversitenin yeterli kontenjan açmak istememesi de diğer bir sıkıntıdır.

Meslek yüksekokullarının ana sıkıntısı, sınavsız geçiş sistemiyle başlamıştır. Ancak dış ticaret gibi sınavsız geçişten en az etkilenen bölümlerdeki öğrenci kalitesi, sınavsız geçişten yoğun etkilenen bölümlere göre daha iyidir. Ancak bu öğrencilere diğer öğrenciler gibi bakılıp, DGS'ye yönelik yönlendirilmenin yapılmaması, okul başarısını da etkilemektedir. Yapılan çalışmada öğrenciler DGS sınavını kendileri için önemli bir şans olarak algılamaktadırlar. Ancak okulları ya da program danışmanları tarafından yeterli düzeyde bilgilendirilmediklerini de belirtmektedirler. Bu durum meslek yüksekokullarının DGS'ye yönelik altyapılarının ve bilgilendirme çalışmalarının yetersizliğini göstermektedir. Bunun yanında çalışmada dikkate alınan Kocaeli Üniversitesi, Hereke, Kocatepe Ünversitesi, Bolvadin ve İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret programı öğrencilerinin DGS'ye yönelik algılamalarında ve tercihlerinde yapılan tek yönlü varyans analizi ile 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli farklılıklar olduğunu göstermiştir.

KAYNAKLAR

- CABALU, H., KENYOU, P., KOSHY, P. (2001), "Valuing the Contribution of Universities to the Austrian Economy", *Curtin Business School, Discussion Paper*, 4.
- FERNAND, Martin. (1998) , "The Economic Impact of University Research", *Research File*, 2, (3).
- Gençtürk Mehmet, Demir Yusuf ve Çarıkçı Oğuzhan, (2008), Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe-Finans Eğitimine Bakış Açıları ve Farkındalıkları Üzerine Bir Uygulama, Süleyman Demirel Üniversitesi, İ.İ.B.F., Cilt:13, Sayı.1., Isparta.
- Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi, (2007), T.C. YÖK, Yayın No: 2007-1, Ankara. http://www.yok.gov.tr/duyuru/yok_strateji_kitabi.pdf (21.03.2009).
- UNESCO Institute of Statistics, Global Education Digest, 2005.
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Dikey_Ge%C3%A7i%C5%9F_S%C4%B1nav%C4%B1(22.04.2009)

DİKİŞ İPLİKLERİNDE PERFORMANS ARAŞTIRMASI

INVESTIGATION OF SEWING THREAD PERFORMANCE

Burcu ÇETİNKAYA[1] **S.Müge YÜKSELOĞLU[2]** **Fatma ÇİTOĞLU[2]**

ABSTRACT

Sewing thread is the most important factor of the effect of sewing apperance and performance. Accurate selection of sewing thread determines the performance properties of sewing, wearing and washing conditions and also effects the apperance of sewing fabric Because of the improvements on sewing machines and higher speeds of the machine the sewing threads become an important factor. The quality of sewing thread depends on sewability, namely faultless sewing at high speed rates, performance of wearing after the sewing process and its strength.
Sewing thread is forced sudden acceleration with abrasion and high speed at thread guide and at tension units. For example, such a point on sewing thread touches 20-60 times at the needle hole before joining the sewing. Furthermore, if needle heating is added to this difficult sewing conditions it also causes a decrease on thread strength, melting and even a breakage on the thread.

A sewing thread performance can be determined at five main factors; such as:

1. Sewability
2. Bulk properties of thread (diameter, yarn number, twist, shrinkage etc.)
3. Mechanical properties (strength, elongation, abrasion resistance etc.)
4. Colour properties
5. Seam-quality analysis (seam strength, pucker, slippage, seam appearance)

If sewing thread does not have necessary properties productivity may decrease, cost may increase, sewing and product quality may be lowered. Therefore, to prevent of these unwanted conditions the sewing thread performance must be determined.

Key words: Sewing, sewing thread, sewing thread performance

ÖZET

Dikim işleminin görünüş ve performansını etkileyen en önemli faktör kullanılan dikiş ipliğidir. Dikiş ipliğinin doğru seçilmesi; dikim işlemi sırasında, giysinin kullanılması ve yıkanması sırasında performans özelliklerini belirlerken aynı zamanda dikilmiş parçadaki görünüşü de etkiler.

[1] Tekstil Teknolojisi Öğretmeni, MSc., Hüseyin Özdilek Tekstil Anadolu ve Teknik Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi, Nilüfer, Bursa, burcukahraman82@yahoo.com
[2] Yrd.Doç.Dr., Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Tekstil Eğitimi Bölümü, Göztepe-34722, İstanbul, myukseloglu@marmara.edu.tr, fcitoglu@marmara.edu.tr

Dikiş makinelerindeki gelişmeler ve hızlarının yükselmesi nedeniyle dikiş ipliği özellikleri de önem kazanmıştır. Dikiş ipliğinin kalitesini; dikilebilirliği, yani yüksek hızlarda hatasız dikilmesi ve dikildikten sonra kullanım sırasındaki performansını ve dayanıklılığını belirlemektedir.
Dikiş ipliği, dikim sırasında kılavuz noktalarında ve gerginlik ünitesindeki sürtünme ve yüksek hızlarda ani ivmelenmenin etkisi ile zorlanmaktadır. Dikiş ipliği üzerindeki bir nokta dikişe dahil olmadan önce 20-60 defa iğne deliğinden girip çıkmaktadır. Bu zor çalışma şartlarına iğneden açığa çıkan ısı da dahil olduğunda, ipliğin mukavemetinin azalması, erimesi ve hatta iplik kopuklarına da neden olabilmektedir.
Dikişi iplik performansı beş ana faktör altında incelenebilir:

1. Dikilebilirlik.
2. İplik hacim özellikleri (çap, iplik numarası, büküm, çekme vb.)
3. İplik mekanik özellikleri (mukavemet, uzama, aşınma dayanımı vb.)
4. Renk özellikleri
5. Dikiş kalite analizi (dikiş mukavemeti, dikiş kayması, dikiş büzülmesi, dikiş görünümü vb.)

Dikiş iplikleri gerekli özelliklere sahip olmadıkları taktirde konfeksiyon işletmelerinde verimlilik düşüşü, maliyet yükselmesi, dikiş ve ürün kalitesinde bozulmalar gibi olumsuz durumlar ortaya çıkar. Bu sebepten bunları önlemek için, dikiş ipliklerinin performansının mutlaka belirlenmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Dikiş, dikiş ipliği, dikiş ipliği performansı

1. GİRİŞ

Dikim işleminde, görünüşü ve performansını etkileyen en önemli faktör kullanılan dikiş ipliğidir. Dikiş ipliğinin doğru seçilmesi, dikim işlemi sırasında ve giysinin kullanılması ile yıkanması sırasında performans özelliklerini belirlerken aynı zamanda dikilmiş parçadaki görünüşü de etkilemektedir.
Günümüzde dikiş makinelerindeki gelişmeler ve hızlarının yükselmesi nedeniyle dikiş ipliği özellikleri de önem kazanmaktadır. Dikiş ipliğinin kalitesini, dikilebilirliği yani yüksek hızlarda hatasız dikilmesi ve dikildikten sonra kullanım sırasındaki performansını ve dayanıklılığını belirlemektedir.
Dikiş ipliği, dikim sırasında kılavuz noktalarında ve gerginlik ünitesindeki sürtünme ve yüksek hızlarda ani ivmelenmenin etkisi ile zorlanmaktadır. Dikiş ipliği üzerindeki bir nokta dikişe dahil olmadan önce 20-60 defa iğne deliğinden girip çıkmaktadır. Bu zor çalışma şartlarına iğneden açığa çıkan ısı da dahil olduğunda, ipliğin mukavemetinin azalması, erimesi ve hatta iplik kopuklarına da neden olabilmektedir. Bu nedenle dikiş ipliklerinin belirli özelliklere sahip olması gerekir.
Bu çalışmada dikiş ipliklerin tipleri ve performansları hakkında kısaca bilgi verilip dikiş ipliklerinin performansını belirleyen faktörler incelenmiştir.

2. DİKİŞ İPLİKLERİ ÖZELLİKLERİ VE TİPLERİ

2.1. Dikiş İpliklerinin Özellikleri

Kopma mukavemeti: Kopma muvekavemeti ipliğin kopması için gereken kuvvetin “gram” cinsinden ifade edilmesidir. Bu değer ipliğin dikim işlemindeki durumunu ve dikilebilme özelliğinin belirlenmesine yardımcı olur.

Dikilecek materyale ve dikim yerine, dikim amacına uygun iplik seçilmemişse dikiş kopuşları görülebilir. Bir dikiş ipliğinin mukavemeti ipliğin numarası, bükümü, apresi ve kat sayısı ile de ilgilidir.

Kopma Uzaması: İplik kopmadan önce bir miktar uzar. Buna ipliğin "kopma uzaması" denir.Genel olarak %20 oranında bir kopma uzaması sınır kabul edilir ve bu sınırın aşılmamasına dikkat edilmelidir. Ayrıca dikiş ipliklerinin kumaşın esnekliğini karşılayabilecek uzamaya sahip olması gereklidir. Aksi halde giysi dikişlerinde kopmalar olur.Tekstüre dikiş iplikleri dikişe sğladıkları esneklik açısından idealdir.

Büküm: Bir dikiş ipliğinin üretimi sırasında dikkat edilecek en önemli nokta, bükümün eşit dağılımlı, düzenli ve dengeli olmasıdır. Büküm sayısı ve yönü optimum olarak seçilmelidir.Yeterli ve sabit bir büküme sahip olmayan iplikler dikişte kontrol edilemez, katlar açılır, iplik yıpranır ve kopar.Yüksek bükümlü ipliklerde ise dolaşma, ilmeklenme, kıvrılma ortaya çıkar.

İplik Düzgünsüzlüğü: Dikiş ipliklerinde iplik boyunca homojen bir yapı gereklidir. İplikte düzgünsüzlük birçok özelliği etkiler.Örneğini düzgünsüz bir iplikte sürtünme daha fazla olur. Bu da mukavemeti olumsuz yönde etkiler. İplikteki düzgünsüzlükleri azaltmak için iplik üretim aşamasından itibaren bazı işlemler gerçekleştirilir. Kesikli elyaftan eğrilmiş iplik üretimindeki tarama işlemi düzgünlüğü arttırıcı etki gösterir.Ayrıca dikiş ipliklerinde katlama işlemi de homojen bir yapı sağlar.

Aşınma Direnci: Bir iplik kullanım sırasında bağlandığı kumaştan daha hızlı aşınmamalıdır. Dikiş iplikleri hem dikiş sırasında hem de dikişten sonra aşınmaya açıktır. Gün ışığı, yıkama tozları, kuru temizleme maddeleri ve terleme, aşınmayı etkileyen faktörler arasında sayılabilir. İpliğin yapısı (doğal veya sentetik elyaftan olması) ve ipliğe uygulanan son işlemler ipliğin aşınma direncine katkıda bulunur. Dikiş ipliğinde son işlem uygun şekilde gerçekleştirilmemiş ise dikiş sırasında aşınma kaçınılmaz olabilmektedir.

Dikiş İpliği Elastikiyeti: Elastiklik derecesi yüksek olan iplikler kıvrılma eğilimi gösterirler. Böyle iplikler dikiş işlemi sırasında esner ve dikişten sonra normal durumlarına dönerler. Bu özelliği nedeniyle yüksek elastikiyete sahip iplikler dikiş büzgüsü oluşturmada kullanabilirler.

Sürtünme Isısına Direnç**:** Sürtünme ısısının iplik üzerinde etkili olduğu en kritik makine parçası dikiş iğnesidir. Yüksek devirli bir dikiş işleminde iğne sıcaklığı 350 ºC seviyesine kadar çıkabilir. İğne ısısının yüksek olduğu durumlarda bazı sentetik iplikler erir, pamuk gibi doğal kökenli dikiş iplikleri ise bu durumdan çok etkilenmezler.

Gerilme Kuvveti: Gerilme kuvveti düşük olan iplikler iğnede kullanılırken kırılmaya eğilimlidirler. Düşük gerilimli ipliklerin daha düşük dikiş hızlarında kullanılması gereklidir. Dikiş ipliğinde gerilim direnci yağlama işlemi ile arttırılır. Dikiş sonrasında da yağ ve diğer bitim maddeleri uzaklaştırılır.

Renk: Dikiş ipliklerinde en önemli özelliklerden biri renk solmazlığıdır. Giyim ve nakış işlemlerinde kullanılacak ipliklerde yıkama ve kuru temizlemeye karşı renk haslıklarının iyi olması istenir.

Kısalma ve Çekme: Dikiş ipliğinin çekme oranının dikilen kumaşınkinden çok yüksek olması bir takım sorunlara yol açar. Dikiş yerleri büzülür ya da kıvrımlı bir yapı meydana

gelir. Düzgün bir dikiş için dikiş ipliğinin yıkama, kurutma, ütüleme gibi işlemler sonunda çekmeye karşı dayanımının iyi olması gereklidir.

2.2. Dikiş İpliği Tipleri

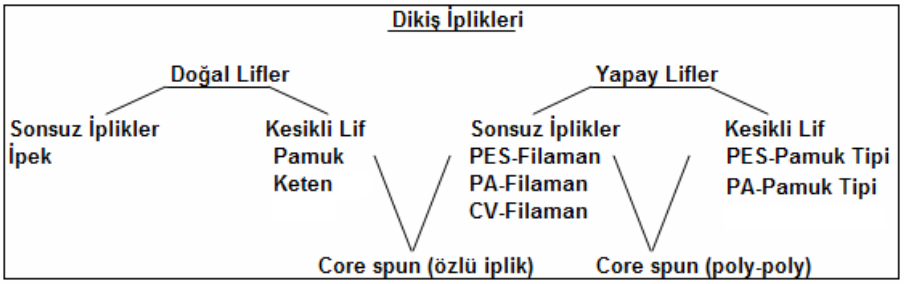

Şekil 1. Dikiş İpliklerinin Sınıflandırılması

Dikiş ipliği imalatında çok çeşitli doğal ve yapay lifler kullanılır. Keten, eskiden mukavemet gerektiren dikim işlemlerinde ve düğme dikiminde çok kullanılırdı, ancak sentetik ipliklerin geliştirilmesiyle kullanımları azalmıştır. İpek, hem filaman hem de kesik elyaf olarak kullanılır; iyi bir görünüşü ve performansı vardır ancak yüksek maliyeti nedeniyle sadece ısmarlama dikiminde, pahalı giysilerde kullanılabilir.

En çok kullanılan doğal lif ise pamuktur. Pamuk ve pamuk yapay lif karışımından oluşan dikiş iplikleri temelde penye üretim metoduyla imal edilmekte ve merserize, kasar, boya, gaze, polisaj ve glesaj gibi işlemlerden geçirildikten sonra masura ya da bobine sarılmaktadır.

Pamuk iplikleri genelde iyi bir performans sağlar, yani dikiş sırasında problem çıkarmaz ve yüksek sıcaklıklarda sentetik ipliklerden daha dayanıklıdır. Ancak pamuklu dikiş ipliklerin mukavemeti ve aşınma dayanımları sentetik ipliklerden daha düşüktür. Yumuşak pamuk iplikleri genellikle yüksek ıslak çekmeye sahiptir ve giysinin yıkanmasından sonra dikim yerlerinde büzülme meydana gelir. Merserize pamuk ipliklerine merserizasyon işlemi uygulandığı için bu ipliklerin mukavemeti ve parlaklığı artar. Glaze pamuk iplikleri, merserize edilmemiş yumuşak pamuk ipliklerinin özel bir yüzey kaplama uygulamasıyla elde edilir. Bu, daha düzgün yüzey ve daha iyi aşınma dayanımı ile birlikte daha sert bir iplik ortaya çıkartır (Kalaoğlu 2003).

Son yıllara kadar pamuklu dikiş iplikleri en fazla kullanılan dikiş iplikleri iken, günümüzde sentetik liflerden üretilen dikiş ipliklerinin kullanımı daha fazla artmıştır. Bunun en önemli nedenleri, sentetik dikiş ipliklerinin yüksek mukavemet, esneklik, form stabilitesi, yüksek yıkama ve kuru temizleme haslıklarıdır.

Çok sınırlı sayıda dikiş ipliği viskondan yapılır; bu iplikler düşük elastikliğe ve düşük yaş mukavemetine sahiptir. Ancak parlaklık özelliği nedeniyle floş iplikleri nakış ipliği olarak imal edilmektedir.

Dikiş ipliği imalatında kullanılan poliester ve poliamid lifler, dairesel kesite ve düzgün yüzeye sahiptir. Bu nedenle doğal liflerden daha parlaktırlar. Poliester düşük maliyeti, yüksek mukavemeti, iyi kimyasal özellikleri, elastik özellikleri ve haslıkları nedeniyle bütün dikiş işlemleri için en uygun lif olarak gösterilir. Poliamidin mukavemeti poliesterden iyidir ancak esneme özelliği uygun değildir. Yüksek elastikliği, dikiş sırasında ipliğin uzamasına ve dikişten sonra geri toplanarak dikim yerinde büzülmeye neden olur. Günümüzde en yaygın kullanılan dikiş iplikleri ise poliester-pamuk karışımlarıdır. Kontinu filaman poliesterin merkezde olduğu ve etrafında pamuk elyafının sarılmış olduğu corespun (ilikli) ipliklerdir (bkz Şekil 2).

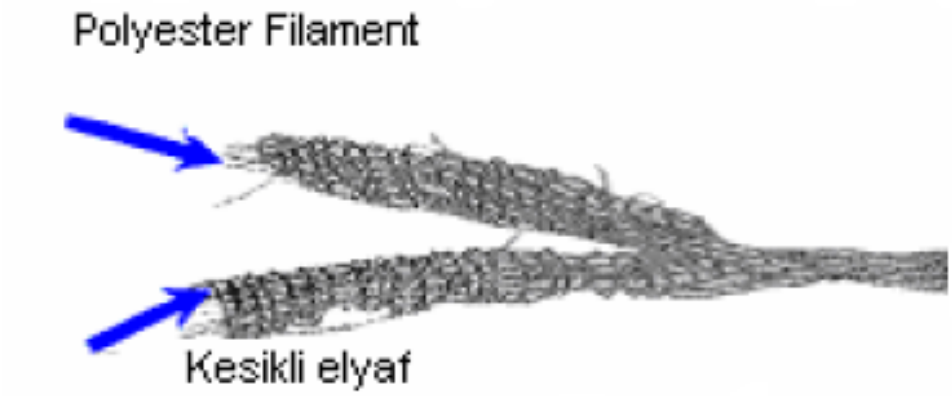

Şekil 2. İlikli (corespun) Dikiş İpliği

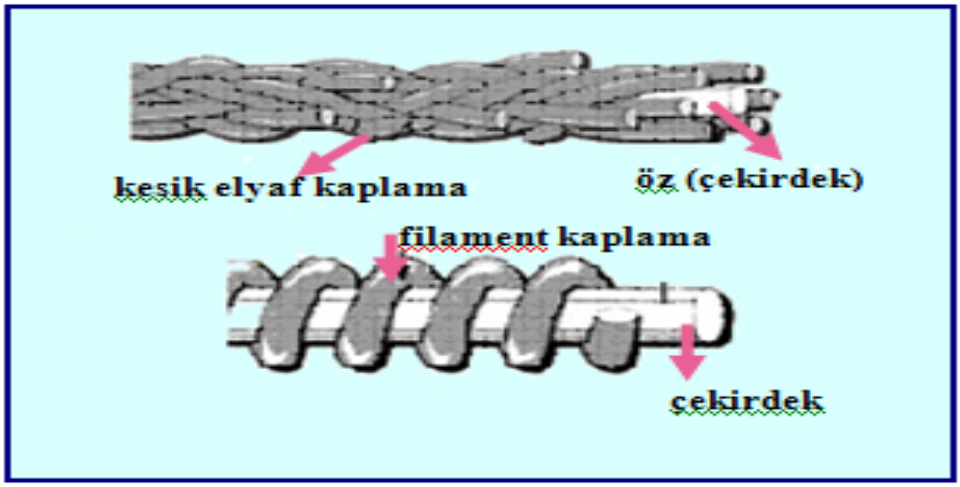

Şekil 3. İlikli (corespun) Dikiş İpliği Yapısı

Nomex gibi aramid ya da aromatik poliamid lifleri ise pahalıdır ancak ateşe dayanıklı kumaşlarda kullanılması önemlidir. Yüksek erime sıcaklığına sahiptir. Kendi kendini söndürme özelliği vardır. PTFE dikiş iplikleri de çok pahalıdır, ancak endüstriyel uygulamalarda tutuşmazlık, yüksek sıcaklıklara ve kimyasallara dayanıklılık özellikleri nedeniyle kullanılır (Kalaoğlu 2003).

3.DİKİŞ İPLİK PERFORMANSINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Modern dikiş makineleri 10000 ilmek/dakika'yı aşan hızlarda çalışabilmektedir ancak 6000-8000 ilmek/dakika çalışma hızları bile pek görülmemektedir. Çünkü yüksek hızlarda çalışma beraberinde de birçok problemi getirmiştir; bunlardan dikiş büzülmesi genel bir problem iken iplik kopmaları da sıklıkla karşılaşılan problem olarak görülmektedir. Bunun yanında, dikiş boyunca düzgün olmayan ilmek kalitesi de sıklıkla ortaya çıkabilmektedir. Kalite kontrolde amaç, daha iyi dikilebilirlik için dikiş kalitesini geliştirmek ve iplik kopmalarını minimize etmektir. Bu nedenle iplik karakteristik özellikleri ve iplik-kumaş kombinasyonu önemlidir(Harrison 2000).
Dikiş ipliği kalitesini belirlemede birçok test mevcuttur; testler genellikle hacim, mekanik ve renk özellikleri ile sınıflandırılmaktadır.

3.1. Dikilebilirlik

Bir kumaşın kolay ve düzgün dikilebilir özellikte olması için dikiş makinesinde rahatça ilerlemesi, besleme mekanizması ve iğne hareketleri ile yıpranmaması, dikiş büzülmelerine yol açmaması ve yüksek dikiş hızlarında iğnenin aşırı ısınmasına sebep olmaması gerekir.
Yüksek kaliteli bir dikiş ipliğinin üretiminde aşağıdaki faktörler önem taşımaktadır:

- Lubrikasyon (bitim işlemi): Dikiş iplikleri dikiş makinesinde sarıldıkları bobin üzerinden dikilecek kumaşa girinceye kadar sürtünme ve gerilim dirençleri gibi birçok fiziksel zorlanma ile karşılaşırlar. İplikler bu zorlanmalardan zarar görmemek için parafin ve silikonlu yağlayıcı maddeler ile takviye edilirler. Dikiş ipliğinin dış yüzeyine kaplanan bu malzeme yüksek sıcaklıklarda buharlaşıp iğne sıcaklığının düşmesine yardımcı olarak dikilen malzemenin hasar görmesini engeller.
- Dengeli büküm dağılımı: Dikiş ipliğinin kalınlığına ve muhtemel çalışma alanına uygun sayıda büküm verilmesi gerekir. Büküm sayısı gerekenden fazla ise iplikte kıvrımlaşma, kendi arasında toparlanma eğilimi oluşur. Büküm sayısı yeterinden az olması durumunda iplik katlarının açılmasına, iplik kopmasına ve dikiş atlaması şeklinde olumsuz sonuçlara sebep olur.
- Hatasızlık: İplik, dikiş makinesindeki akışı sırasında kılavuzlara ve iğne ile makine parçalarının yüzeylerine temas ederek geçer. İplik yapısındaki hatalar bu yüzeylerden geçişlerde zorlanmalara neden olur. İplik gerginliğindeki değişimlere sebep olan hatalar dikişin düzensiz oluşmasına ve iplik kopmalarına yol açar.
- İlmek oluşumu: İyi bir dikişte iplik hasarı ve kopmasının yanı sıra dikiş atlaması da olmamalıdır. Yapılan çalışmalarda, ipliğin uzama ve eski boyutuna ulaşma özellikleri ve hatta kalın malzemelerden geçiş sırasında iğne sapmaları olsa bile eğer iplik büyük ve düzenli ilmekler oluşturabiliyorsa, bu ilmekler luper tarafından daha güvenli şekilde alınabilmektedir.

Dikilebilirlik bir giysiye dönüşmek için kumaş komponentlerinin beraberce nitel ve nicel olarak dikilebilme yeteneği ve kolaylığı olarak tanımlanır. Yüksek kaliteli bir dikişin karakteristikleri; mukavemet, elastikiyet, stabilite ve görünümdür. Bu özellikler; dikiş verimliliği, dikiş büzgüsü, dikiş kayması, dikiş hasarı ve dikiş görünümü gibi birtakım dikiş parametreleri ile ölçülür.

3.2. İplik Hacim Özellikleri

3.2.1. İplik Numarası

Dikiş ipliklerinin numaralandırılması yaygın olarak dtex, denye, ya da Ne cinsinden yapılır. Ayrıca ipliğin kaç kattan olduğu belirtilmelidir.
Dikiş ipliklerinin numara kontrolü dokuma ipliklerinde olduğu gibi numara çıkrığı ve hassas terazi ile gerçekleştirilir. İstenilen numara cinsinden dikiş ipliğinin numarası tayin edilir.
İnce bir iplikle yapılan dikişte iplik mamulün içine gömülür ve hiçbir zaman göze batmaz. İnce ipliklerin bir diğer avantajı bobinde fazla metrajda iplik bulundurmasıdır. Bu nedenle de dikiş makinesinde az duruş olur. Bu da işletme maliyetini olumlu etkiler.

3.2.2. İplik Çapı

İplik çapı iğne gözünün ölçüsüne uygun olmalıdır. Aksi takdirde iplik dikiş süresince kopabilir ve dikiş görünümünü olumsuz yönde etkileyebilir. İplik çapı kumaştaki ipliği

yerinden çıkarmak için yeterli büyüklükte ise, bu dikiş büzüşmesine neden olabilir(Harrison 2000).
İplik çapı kalınlık ölçüsü (tercih edilen metod) veya görme duyusuyla (alternatif metod) belirlenebilir. Kalınlık ölçüsü ile çapın ölçümünden önce, dört iplik kolu bükümü bozulmadan yerleştirilir. Daha sonra, iplik boyunca en küçük 305 mm tarafından ayrılan on noktadaki 0.2 mm'ye en yakın kalınlık (23.4 kPa basınç altında) dikiş ipliğinin ortalama çapını hesaplamada alınır (Harrison 2000).
Dikiş iplik çap ölçümü için optik metod, ipliğin yüzeyinde tüylü liflere sahip olmasından dolayı kesin sınırlarını belirlemedeki zorluklar nedeniyle tavsiye edilmemektedir (Harrison 2000).

3.2.3. İplik Bükümü

İplik üretiminin en önemli aşamalarından biri de büküm işlemidir. Bu işlem sırasında ipliğin hammaddesi olan liflerin birbirleri ile kaynaşması ve kuvvetli bir yapı oluşturması sağlanmaktadır. Dikiş ipliğinin zor dikiş koşullarına başarı ile karşı koyabilmesi için, üretimde tek katın bükümünden çok katlı büküme kadar ideal bir kombinasyon uygulamak gerekmektedir.
Büküm uygulamasının başarısı ile iplik mukavemeti ve dikiş performansı doğrudan ilgilidir. Dikiş ipliklerinin büküm kontrolü uygun büküm açma test cihazı ile test standartlarına uygun olarak yapılır. Dikiş ipliğinin tek kat ya da katlı olmasına göre uygun test metodu seçilir.

3.2.4. İplik Çekmesi

İplik çekmesi dikiş büzülmesine neden olabileceği için çok önemli bir faktördür. Belirlenen iplik tek ucu kaynayan suya 0.5 saat veya kuru ısıya (350±ºF) 1 saat maruz kalmadan önce tavsiye edilen gerilim kuvveti altında ölçülür. Uzunluktaki değişim, maruz kalmadan önce uzunluk yüzdesi olarak belirtilir (Harrison 2000).

3.3. İplik Mekanik Özellikleri

3.3.1. Mukavemet ve Uzama

Bir dikiş ipliğinin kopma mukavemeti değeri; dikiş sırasındaki performansı ve daha sonra dikimi yapılan mamulün kullanımı sırasındaki performansı etkileyen önemli özelliklerden biridir. İplik kopma mukavemeti tek başına dikiş mukavemetinin göstergesi olamaz. Bir dikiş mukavemetinde iplik yapısı, dikilen materyal yapısı, dikiş sıklığı, dikiş tipi, dikiş şartları etkili olmaktadır (Sumit, Frency, Patrick 2007).
Bir dikiş ipliğinin iyi bir gerilim mukavemeti düzeyine ulaşması beklenir ve tüm ipliklerin belirlenen hedefe ulaşmasını sağlamak için düzenli kalite kontroller uygulanır.
Dikiş ipliğinin mukavemet ve %uzama testleri ipliğin yapısına uygun bir mukavemet test cihazı ile yapılır. Bunun için önce test edilecek ipliğin numarası belirlenir, uygun ön gerilim miktarı tespit edilir. Yapılan test sonucunda kopma mukavemeti, kopma yükü ve kopma uzaması değerleri elde edilir.

3.3.2. Aşınma Dayanımı

Aşınma dayanımı friksiyon katsayısına bağlıdır. Friksiyon değeri optimum olmak zorundadır. Fazla friksiyon iplik kopmalarına neden olurken, yetersiz friksiyon iplik kontrolünün kaybolmasına neden olur.

Dikiş ipliklerinde, metale karşı germe-aşınma- dayanımı daha önemli farz edilir. Aşağıdaki Tablo1'de çeşitli dikiş ipliklerinin hacim ve mekanik özellikleri verilmektedir.

Tablo 1. Tipik Dikiş İplik Özellikleri (Harrison 2000)

Özellikler	Eğrilmiş Pes-elyaf	Pamuk	Devamlı Filament Pes-elyaf	Devamlı Filament Nylon	Pamuk/Pes Elyaf İlikli iplik	Pes/Pes Elyaf İlikli İplik
Mukavemet (cN/tex)	34	26	50	50	38	44
%1 uzama modülü (N/tex)	2.6	3.0	4.6	1.8	3.1	3.2
Kopma uzaması (%)	16.22	6.8	17.22	19.28	18.21	18.22
İlmek mukavemeti (cN/tex)	23	18	34	38	24	27
Kaynayan suda % çekme	0.1	4.8	0.1	2.3	0.1	o.1
180ºC kuru ısıda % çekme	0.1	0	0.1	2.3	0.1	0.1

3.4. Renk Özellikleri

Renkli dikiş ipliklerinin renk haslıklarının kontrol edilmesi gereklidir. Dikiş ipliklerinin renk haslık kontrolleri aşağıdaki başlıklar altında yapılabilir:

- Ter haslığı
- Işık haslığı
- Yıkama haslığı
- Ütü haslığı

3.4.1. Ter Haslığı Testi

Örnek, yıkama testinde yapıldığı şekilde hazırlanır. Bu testte ipliğe, ter sıvısının özelliklerinin ve yapısının bir örneği olabilecek şekilde hazırlanmış bir çözelti ile ıslatılır. Ter çözeltisi asidik ve bazik olmak üzere iki ayrı türde hazırlanır. Bu iki çözeltiye daldırılarak ıslatılmış örnekler, ayrı ayrı iki levha arasına yerleştirilerek 37ºC'lik etüvde 4 saat bekletilir. Renk değişikliği ve beyaz kumaşı lekeleme derecesi ilgili gri skalalar yardımıyla asidik ve bazik ter haslığı olmak üzere iki şekilde tespit edilir.

3.4.2. Işık Haslığı

Bu test için örnekler uzun süre gün ışığında bırakılmalıdır. Hızlandırılmış test için, güçlü suni ışık veren bir kabinde döndürülür. Teste tabi tutulan örnekler, ISO standartlarında mavi boyalı 8 kumaşla karşılaştırılarak sonuçlar elde edilir. 1 no çok düşük ışık haslığı ve 8 no çok yüksek ışık haslığını temsil eder.

3.4.3. Yıkama Haslık Testi

Renkli dikiş ipliklerinde evsel yıkamaya karşı haslık testi yapılmalıdır. Bunun için belirli test standartlarında numune iplikler deney kumaşı arasına konularak uygun yıkama çözeltisi ile yıkama makinesinde yıkanır. Numune iplikler yıkamadan sonra durulanarak etüvde kurutulur. Standart değerlerle karşılaştırılarak renk değişimi kontrol edilir.

3.4.4. Ütü haslık Testi

Renkli dikiş ipliklerinin ütü haslığı testi; kuru ütüleme, nemli ütüleme ve ıslak ütüleme şeklinde yapılabilir. Bunun için renkli numune dikiş iplikleri kuru, nemli ya da ıslak refakat bezi arasında ütülenerek renk değişimleri standart değerlerle karşılaştırılır ve değerlendirilir.

3.5. Dikiş Kalite Analizi

Dikiş kalite analizi dikiş mukavemeti, dikiş büzülmesi, dikiş kayması gibi faktörlerle belirlenir. Dikiş kalitesi kısmen dikiş ipliği karakteristik özellikleri ve kalitesi ile etkilenir. Dikiş verimliliği aşağıdaki formül ile hesaplanmaktadır(Harrison 2000):
Dikiş verimliliği (%)= dikiş gerilim mukavemeti/kumaş gerilim mukavemeti x100

3.5.1. Dikiş Mukavemeti
Dikiş mukavemeti dikilmiş kumaşlarda dikiş yönüne dik olarak uygulanan bir kuvvet sonucunda dikiş yerlerinin kopmaya karşı gösterdiği dayanımdır. Dikiş işlemi sırasında dikkate alınması gereken bir özelliktir. Giysilerin üzerine bazı durumlarda ani yükler (kolun kaldırılması gibi) biner. Dikiş ipliğinden beklenen özellik böyle durumlarda patlamamasıdır.
Dikiş mukavemetinin ölçümü için uygun boyutlarda kesilmiş iki kumaş parçası birbirine dikilir. Daha sonra bu numune her iki ucundan, bir mukavemet ölçen aletin çeneleri arasına takılır ve gerilime tabi tutulur. Dikişin patladığı andaki değerler standart değerlerle karşılaştırılır.

3.5.2. Dikiş Büzülmesi

İki parça kumaş dikilirken ortaya çıkan malzemedeki kabarıklık, kırışıklık, dalgalanma veya birbirine girmiş bir seri ufak kırışıklıklardır. Başlangıç modülü kumaşın düşük gerginliklerde gösterdiği uzamanın bir ölçüsüdür ve düşük gerginliklerde sıkıştırma modülü, germe modülüne eşit olduğundan, yüksek young modülüne sahip kumaşlarda dikiş esnasında sıkıştırma kuvvetlerine intibak edememektedir. Yüksek modüllü kumaşlarda çok fazla büzülme ortaya çıkmakta, düşük modüllü kumaşlarda ise az büzülme görülmektedir.
Dikiş ipliği üzerindeki gerginlik ne kadar fazlaysa büzülme de o kadar fazla olur. Dikiş ipliği çapındaki bir artış dikiş büzülmesinin ortaya çıkma ihtimalini arttırır.
Dikiş büzülmesi genellikle subjektif olarak tayin edilir. Bu metotta numune üzerindeki dikişe, standart ışıklandırma şartları altında bakılır ve beş sınıfta gruplandırılmış fotoğraflar şeklindeki standartlarla karşılaştırılır (Vaida, Milda 2006).

3.5.3. Dikiş Kayması

Eğer dikişin herhangi bir yanındaki kumaş, şekil çarpıklığına uğrar ve kumaş iplikleri kumaş içinde daimi bir yarık oluşturmak üzere dikişten kayarsa bu, dikiş kayması olarak tanımlanır ve esas kumaşın yapısına bağlıdır.

Düşük atkı ve çözgü iplikleri sayısına sahip dokuma kumaşlar dikiş kaymasına daha yatkındır ve özellikle kumaş ipliklerinin çok kalın olduğu durumlarda dikiş kayması çok daha bariz olabilir. Seyrek dokulu kumaşlar, ipliklerin hareket serbestliğine imkan verir ve eğer bu kumaşlar kenarlarına yakın bir çizgide dikilirse dikiş kayması gösterebilmektedir (Coats 1998).

4.SONUÇLAR

Pamuk iplikleri genelde iyi bir performans sağlar, yani dikiş sırasında problem çıkarmaz ve yüksek sıcaklıklarda sentetik ipliklerden daha dayanıklıdır. Ancak pamuklu dikiş ipliklerin mukavemeti ve aşınma dayanımları sentetik ipliklerden daha düşüktür. Multifilament dikiş iplikleri optimum dikiş performansı ve aşınma direnci verir. Poliester devamlı filament iplikler daha düşük fiyat, daha yüksek mukavemet, iyi ilmek oluşum özellikleri nedeniyle güvenilir dikiş oluşumu sağlar. Poliester düşük maliyeti,yüksek mukavemeti, iyi kimyasal özellikleri, elastik özellikleri ve haslıkları nedeniyle bütün dikiş işlemleri için en uygun lif olarak gösterilir.Poliamidin mukavemeti poliesterden iyidir ancak esneme özelliği uygun değildir. Yüksek elastikliği, dikiş sırasında ipliğin uzamasına ve dikişten sonra geri toplanarak dikim yerinde büzülmeye neden olur. Corespun dikiş iplikleri, kesiksiz multifilament poliester çekirdeğin üzerine, merserize pamuk veya kesikli poliester elyaf kaplandıktan sonra bükülmesiyle elde edilir. Poliester çekirdek, mukavemet ve elastikiyet verir. Pamuk veya kesikli poliester kaplama ise dikiş anındaki ısınmaya direnç sağlar. İplik yağları yüzey lifleri tarafından tutulur ve dikiş işlemi sırasında iğnenin soğutulmasını sağlar ve böylece iyi dikiş performansı gösterir. Bu dikiş iplikleri aynı zamanda belirli bir elastikiyete ve düşük çekme oranına sahiptirler. Günümüzde en yaygın kullanılan dikiş iplikleri ise poliester-pamuk karışımlarıdır.
Dikiş iplikleri gerekli özelliklere sahip olmadıkları takdirde üstlendikleri fonksiyonları yerine getiremezler. Bunun sonucu olarak da her şeyden önce konfeksiyon işletmelerinde büyük ölçüde verimlilik düşüşü, dikiş kalitesinde ve dolayısıyla ürün kalitesinde bozulmalar, maliyetin yükselmesi gibi olumsuz durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durumları önlemek için dikiş ipliklerinin performansları tespit edilmelidir.

KAYNAKLAR

P.W. Harrison, (2000), "Sewing Threads", The Textile Institue, Textile Progress, Vol 30 s66-78
Kalaoğlu, F. (2003), "Konfeksiyon Teknolojisi"Kitabı, "Dikiş İplikleri" Konusu, s 82-84
Vaida D., Milda J. (2006), "The influence of mechanical properties of sewing threads on seam pucker", International Journal of Clothing Science and Technology , Vol 18, s335
Sumit M., Dr Frency N., Dr Patrick H., (2007), "The impact of mechanical properties of sewing threads on seam quality", International Journal of Clothing Science and Technology, Vol 18 (www.textile.2456.com/eng/epub/n_details.asp?epubiid=4&id=1847)
Coats (1998), "İplik ve Dikiş Teknolojisi" Kitabı, s 109

DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ EMET MESLEK YÜKSEK OKULUNDA 2008/2009 GÜZ DÖNEMİNDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN YÜKSEK OKULDAN MEMNUNİYET DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH ON THE MEASUREMENT OF THE SATISFACTION LEVEL OF THE STUDENTS STUDYING AT DUMLUPINAR UNIVERSITY EMET VOCATIONAL SCHOOL IN 2008/2009 FALL TERM

Yrd.Doç.Dr. Zeki YILMAZ **Ögr. Gör Muammer BEZİRGAN**
Öğr. Gör. Rıdvan SEZGİN **Öğr. Gör. Seçil YALDIZ**

ABSTRACT

This study aimed to determine the school-related satisfaction level of the students studying at Emet Vocational School. The students were addressed some propositions on the issues, under the titles of "facilities enhancing the academic environment and learning , services the students are provided with, educational programmes and instruction, measurement and evaluation and finally academic counselling and guidance".

In assessing the data gathered in the questionnaire, in order to reveal the demographic features of the participants, the related frequency distributions were analysed first. Subsequently, frequency distributions of the other questions in the questionnaire were analysed under main headings. The arithmetic mean and standard deviation of each item on the scale was found. In order to determine in how many ways the total 57 factor items can be analysed and the relationship of the scale items with the factors, explanatory factor analysis was done in an attempt to determine the variables more effectively. Variance analyses (ANOVAs) were done with the aim of comparing three or more statistical populations. Reliability analyses were done to determine to what extent the items forming the factors are related to the factors they belong to.

Key words: satisfaction, student satisfaction, satisfaction level

ÖZET

Bu çalışmada Emet meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin yüksekokul ile ilgili memnuniyet düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilere, yüksek okuldaki akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklar, kendilerine sağlanan hizmetler, eğitim programları ve öğretim, ölçme ve değerlendirme ve son olarak akademik danışmanlık ve rehberlik başlıkları altındaki konularda çeşitli önermeler yöneltilmiş ve önermelere katılım düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Anket çalışmasında elde edilen verilerin değerlendirilmesinde öncelikle katılımcıların demografik özelliklerini ortaya koymak için ilgili frekans dağılımları incelenmiştir. Daha sonra ankette yer alan diğer sorulara yönelik frekans dağılımları ana başlıklar halinde incelemeye alınmıştır. Ölçekteki her bir maddenin aritmetik ortalamaları ile standart sapmaları bulunmuştur. Toplam 57 adet faktör maddesinin kaç şekilde incelenebileceğini ve ölçek maddelerinin faktörlerle olan ilişkilerini belirlemek amacı ile ölçeğe ilişkin açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Böylece değişkenler daha sağlıklı belirlenmeye çalışılmıştır. İkiden fazla ana kütle ortalamasının karşılaştırılması amacıyla Varyans analizi (Anova) uygulanmıştır. Faktörleri oluşturan maddelerin ait oldukları faktörlerle ne ölçüde ilişkili olduklarının belirlenmesi amacı ile güvenirlik analizleri uygulanmıştır.

Anahtar kelimeler: memnuniyet, öğrenci memnuniyeti, memnuniyet düzeyi

1.1. GİRİŞ

21. yüzyılda bireylere sağlanan en değerli yatırımın eğitim yatırımı olduğu ile ilgili görüşlerin yaygın olduğu söylenebilir. Eğitim sistemi içerisinde yer alan meslek yüksek okulları öğrencilere sağlamış olduğu eğitim sayesinde iş ve hizmetler ağına nitelikli ara eleman yetiştirmektedir.

Ülkemizde meslek yüksekokulları, yeni bir kapasite oluşturarak hem lisans programlarının önündeki yığılmaları engellemek, hem ortaöğretim talebini karşılayarak eğitim imkânlarını genişletmek; hem ülkemizin tarım, ticaret, sanayi, hizmet ve bilişim alanlarının değişen ve gelişen ihtiyaçlarına cevap verecek kalifiye ara elaman ihtiyacını karşılamak hem de toplumsal gelişmeyi yaygınlaştırmak üzere kurulmuşlardır. (Bakkal ,2006)

Meslek yüksek okullarında verilen eğitimin kalitesi gerek materyal gerekse öğretim elemanı açılarından yükseldikçe, fiziki ve teknik donanım olanakları arttıkça, öğrenciler sosyal, kültürel ve sportif açılardan desteklendikçe ve bu okulların bulunduğu yerleşim birimlerinin öğrencilere sundukları olanaklar çoğaldıkça, öğrencilerin öğrenim gördükleri Meslek yüksek okullarından duydukları memnuniyet düzeyleri artacaktır (Uzgören vd. 2006).

1.2. Araştırmanın Amacı

Meslek yüksekokullarında öğrenci memnuniyetinin arttırılmasında farklı nitelikler ön plana çıkabilmektedir. Özellikle, öğrencilerin istek, ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda, meslek yüksekokulunda öğrenci memnuniyetini arttıran niteliklerin belirlenmesi, yüksekokulda öğrenci memnuniyetinin oluşturulmasında faydalı olacaktır. Bu çalışmada meslek yüksekokullarında öğrenci memnuniyetini attırabilecek niteliklerin belirlenmesi ve bu niteliklerin meslek yüksekokulu tarafından ne düzeyde karşılanıp karşılanmadığının saptanması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda okul idaresinin üniversite tarafından öğrencilere sağlanan ve öğrencilerin beklentilerini karşılamada yetersiz kaldığını düşündüğü bazı unsurların öğrencilerin bakış açısıyla değerlendirmek istemeleri sebebiyle çalışma sonuçları ayrı bir önem taşımaktadır. Bu unsurlar;

- Bilgisayar olanaklarının yetersizliği,
- Sanat, kültür ve sportif etkinliklerin yetersizliği,
- Yemekhane hizmetlerinin yetersizliği,
- Kütüphane olanaklarının yetersizliği,
- Derslerin uygulama açısından yetersizliği,

- Kantin hizmetlerinin yetersizliğidir.

1.3. Araştırmanın problemi

Bu araştırmada, Emet Meslek yüksekokulunda 2008/2009 öğretim döneminde öğrenim gören öğrencilerin kendilerine sunulan imkanlardan tatmin olup olmadıklarının araştırılması, öğrencilerin memnuniyetsizlik duyduğu konuların belirlenmesi ve istek eğilimlerinin saptanması için gerekli olan verilere ulaşılmaya çalışılacaktır.

1.4. Alt Problemler

1. Öğrenim gören öğrencilerin okul yönetimi, akademik ve idari personel ile ilgili düşünceleri nelerdir?
2. Öğrencilerin kendilerine sağlanan okulun fiziksel imkanları ile ilgili düşünceleri nelerdir?
3. Öğrencilerin kendilerine verilen eğitim ile ilgili düşünceleri nelerdir?
4. Öğrencilerin kendilerine sağlanan SKS olanakları ile ilgili düşünceleri nelerdir?

1.5. Varsayımlar

1**.** Araştırmada kullanılan veri toplama aracının geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.
2. Örneklemi oluşturan öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar doğru olarak kabul edilmiştir.
3. Öğrencilerin, anket sorularını objektif olarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;
Kütahya Dumlupınar üniversitesi Emet Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrenciler ile sınırlıdır.

1.7 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, esas olarak niceliksel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar, bir konuda hâlihazırdaki durumu saptamayı hedefleyen araştırmalardır. Sosyal bilimlerde en yaygın betimsel araştırma çeşidi anket araştırmalarıdır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler birincil veri toplama yöntemlerinden yüz yüze görüşme yöntemi ile ve tesadüfî örnekleme yolu ile toplanmış, gerekli görüldüğü takdirde anket ve ifadeler ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Araştırmada kullanılan anket altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde, akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklar ile ilgili sorular yöneltilmiş ve cevaplamaları istenmiştir. Üçüncü bölümde, öğrencilere sağlanan hizmetler ile ilgili memnuniyet düzeyleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Dördüncü bölümde, eğitim programları ve öğretim hakkındaki sorulara cevap aranmıştır. Beşinci bölümde, ölçme ve değerlendirme işlemlerinin öğrenci üzerindeki memnuniyet derecesi, son bölümde ise öğrencilere

yüksekokul tarafından verilen akademik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile ilgili sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

Birinci bölüm soru-cevap şeklinde gerçekleşmiştir. Diğer beş bölümün, 5 *li likert ölçeği* kapsamında, memnuniyet derecesine göre; 1: hiç, 5: pek çok faktörleri arasında ölçümü yapılmaya çalışılmıştır.

1.7.1 Evren, Örneklem ve Veri Toplama Süreci Yöntemi

Dumlupınar Üniversitesi Emet Meslek Yüksekokulunda 2008/2009 güz döneminde öğrenim gören öğrencilerin yüksekokuldan memnuniyet düzeylerinin ölçülmesine yönelik gerçekleştirilen anketin evrenini, Dumlupınar Üniversitesi Emet Meslek Yüksek Okulunda 2008/2009 güz döneminde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenin büyük olması sebebiyle örneklem alma yoluna gidilmiştir. Emet Meslek Yüksekokulunda 2008/2009 güz döneminde öğrenim gören 79 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Anket çalışmasında 80 adet anket formu hazırlanmış, 79 tanesi geri dönmüştür. 1 adet anket formu yanlış işaretleme ve eksik veri yüzünden değerlendirme dışı tutulmuştur. Bunun nedeni 79 adet sağlıklı veriye sahip anket formunun, araştırma evrenini temsil edebilme yeterliliğine sahip olmasıdır. Anket verileri 2008 Aralık ve 2009 Ocak aylarında toplanmıştır.

1.7.2 Verilerin Analizi

Yapılan anketler SPSS (Statistical Package for Social Sciences, versiyon 11.5) programına aktarılmış ve araştırma analizleri bu programda tamamlanmıştır. Çalışmada uygulanan istatistiksel testler şunlardır: anket çalışmasında elde edilen verilerin değerlendirilmesinde öncelikle katılımcıların demografik özelliklerini ortaya koymak için ilgili frekans dağılımları incelenmiştir. Daha sonra ankette yer alan diğer sorulara yönelik frekans dağılımları ana başlıklar halinde incelemeye alınmıştır. Ölçekteki her bir maddenin aritmetik ortalamaları ile standart sapmaları bulunmuştur. İkiden fazla ana kütle ortalamasının karşılaştırılması amacıyla Varyans analizi (Anova) uygulanmıştır. Faktörleri oluşturan maddelerin ait oldukları faktörlerle ne ölçüde ilişkili olduklarının belirlenmesi amacı ile güvenirlik analizleri uygulanmıştır.

1.7.2.1 Sosyo-Demografik Özellikler

Tablo.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Sosyodemografik Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Bay	35	44,3
Bayan	44	55,7
Toplam	79	100
Sınıf		
1. sınıf	55	69,6
2. sınıf	24	30,4
Toplam	79	100
Program		
İşletme	28	35,4
Çocuk Gelişimi	5	6,3
Muhasebe	28	35,4
Kimya	3	3,8
Turizm ve Otel işlt.	7	8,9
Dış ticaret	8	10,1

Toplam	79	100
Öğretim türü		
1. öğretim	51	64,6
2.öğretim	28	35,4
Toplam	79	100

Katılımcıların sosyo-demografik özellilerine göre ; 35 kişi (%44,3) erkek , 44 kişi (%55,7) bayandır. Sınıf açısından incelendiğinde 1.sınıfta okuyanların sayısı 55 (%69,6), 2.sınıfta okuyanların sayısı 24 (%30,4) tür. Öğrencilerin program türlerine bakıldığında işletme bölümünde okuyanların sayısı 28 (%35,4), çocuk gelişimi bölümünde okuyanların sayısı 5 (%6,3), muhasebe bölümünde okuyanların sayısı 28 (%35,4), kimya bölümünde okuyanların sayısı 3 (%3,8), turizm bölümünde okuyanların sayısı 7 (%8,9) ve dış ticaret bölümünde okuyanların sayısı 8 (%10,1) dir. Öğretim türüne göre incelendiğinde ise 1.öğretim öğrencilerinin sayısı 51 (%64,6), 2.öğretim öğrencilerinin sayısı 28 (%35,4) dir.

1.7.2.2.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Önermelere Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalarının Analizi

Araştırmanın bu aşamasında öğrencilere verilen 5'li likert önermelerin aritmetik ortalamaları ve standart sapma düzeyleri belirlenmiştir. Bu çerçevede araştırmaya katılan öğrencilerin önermelere katılma ve katılmama düzeyleri tespit edilerek bir takım sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo.2. Katılımcıların Önermelere Verdikleri Cevapların A.Ortalama ve S.Sapma Oranları

	N	A.ortalama	S. sapma
AKADEMİK ORTAM VE ÖĞRENMEYİ DESTEKLEYİCİ OLANAKLAR			
Yönetim öğrencilerin sorun ve önerilerine karşı duyarlıdır	77	3,1558	,9606
Öğrencilerin kararlara katılımına olanak sağlanmaktadır	76	2,9211	1,1047
Idari personelin öğrencilere karşı tutum ve davranışları olumludur	77	3,0260	1,2873
Öğrencilere sunulan bilgisayar olanakları yeterlidir.	75	1,6667	,8595
Ilgi ve yeteneklerine uygun kulüp etkinlikleri bulunmaktadır	78	2,0513	1,1037
Sanat etkinlikleri yeterlidir.	79	2,1519	1,0511
Kültürel etkinlikler yeterlidir	79	2,0633	1,0663
Sportif etkinlikler yeterlidir	79	1,9114	1,0277
Sağlık hizmetleri yeterlidir	76	2,0658	1,1235
Kararlarda öğrencinin yararı önde tutulmaktadır	78	2,7564	1,1303
Öğrencilere haklarını kullanma fırsatları sunulmaktadır	78	3,0385	1,0622
Öğrencilerle ilgili bilgiler doğru ve zamanında işlenmektedir	77	3,2078	1,1958
Üniversitede öğrencilerin güvenliği sağlanmaktadır.	77	3,5195	1,2836
ÖĞRENCİLERE SAĞLANAN HİZMETLER			
Yemekler kalitelidir(tadı,temizliği,görünümü)	77	3,4156	1,0557
Yemek fiyatları uygundur	79	3,5823	1,1503
Yemek için bekleme süresi uygundur	76	2,4342	1,0873
Yemekhanenin fiziki koşulları(temzilik,aydınlatma,ısıtma vb.) uygundur	78	2,7821	1,1356
Okuldaki tuvalet ve lavabolar yeterli sayıdadır	79	3,2278	1,1977
Tuvalet ve lavabolar temizdir	78	3,1410	1,1478
Fotokopi hizmetleri yeterlidir	78	3,3205	1,0870
Derslikler temizdir	77	3,2338	1,0870
Dersliklerin aydınlatılması yeterlidir	77	4,0000	,8429
Dersliklerin ısınması yeterlidir.	78	3,1538	1,2492
Derslikler öğrenci kapasitesine uygundur	77	3,2987	1,1247

Üniversitenin diğer kütüphanelerinden yararlanabiliyorum	78	2,6795	1,2220
Kütüphane her türlü kaynak açısından zengindir	77	2,5974	1,0420
Ödünç kitap alma sistemi uygundur	77	3,2597	1,1517
Kütüphane olanaklarına eloktronik ortamda ulaşılmaktadır	77	2,1299	1,1163
Kütüphane görevlileri öğrencilerle yakından ilgilenmektedir	78	3,4103	1,1781
Kantinde sunulan ürünler kalitelidir.	78	3,6154	1,0718
Kantinin fiziksel ortamı uygundur	76	2,6842	1,1455
Üniversitenin sağladığı burs olanakları yeterlidir.	69	2,4058	1,2984
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM			
Ders programımızın hedefleri açıktır	76	3,0132	1,0391
Ders proglamları güncellenmektedir	75	2,9467	1,0120
Dersler bizi çalışma hayatına hazırlamaktadır	74	2,9730	1,3342
Derslerde öğretim teknolojisi etkili olarak(projeksiyon cihazı,tepegöz vb) kullanılmaktadır	76	2,6711	1,3405
Programda yer alan dersler teorik açıdan yeterlidir	74	2,7973	1,2384
Programda yer alan dersler uygulama açısından yeterlidir	75	2,6933	1,1965
Derslerin amaçlarını içeren bir ders planı dönem başında öğrencilere verilmektedir	75	2,9200	1,3829
Dersler önceden belirlenen plana uygun olarak işlenmektedir	76	3,2763	1,2393
Dersle ilgili ana ve yardımcı kaynaklar dönem başında önerilmektedir	78	2,8974	1,2441
Öğrenciler yardımcı kaynakları da kullanmaya özendirilmektedir	77	2,7662	1,2449
Derslere öğrencinin aktif katılımını sağlayan yöntem ve teknikler kullanılmaktadır	77	2,9091	1,2267
Öğrenci-öğretim elemanı arasındaki iletişim etkili olarak sağlanmaktır	76	3,2500	1,1446
Öğr.elemanları ders saatlerini etkili olarak kullanmaktadır	77	3,4026	1,1269
Ders dışı zamanlarda öğr elemanlarına ulaşılabilmektedir	76	3,1447	1,2827
Derslerle ilgili kitap, ders notu gibi basılı ve görsel materyal yeterlidir	77	2,8961	1,1875
Öğrencinin katıldığı uygulama alanları dersin amacını karşılamaktadır	76	2,7895	1,0748
Verilen yabancı dil eğitimi yeterlidir	76	2,3289	1,1359
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME			
Derslerde verilen ödevler öğrenmemize katkıda bulunmaktadır	77	3,2208	1,1989
Ölçme ve değerlendirmede öğr elemanları objektif davranır	76	3,2105	1,1468
Dönem başında öğrencilere ölçme ve değerlendirme kriterleri açıklanır	76	3,0263	1,2751
Her sınavdan sonra sınav sonucu ile ilgili öğrencilere geri bildirim verilir	77	3,0779	1,0974
Değerlendirme yalnız sınavlarla değil ödev ve proje gibi başka çalışmalarlada yapılmaktadır	76	3,1447	1,3337
AKADEMİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK			
Her öğrenciye bir danışman atanmaktadır	72	2,6528	1,4453
Bölümde iş olanakları ile ilgili olarak öğrencilere bilgi sunulmaktadır	74	3,0541	1,2485
Iş dünyasını tanıması için üniversite öğrencilere çeşitli olanaklar sağlamaktadır(konuşmacı, gezi, staj)	74	2,9595	1,3184

Tablo 2 incelendiğinde, değişkenlere verilen cevapların aritmetik ortalamasının 2 (Az) ile 4 (Çok) arasında yoğunlaştığı görülmektedir. En yüksek memnuniyet düzeyine sahip olan önerme "4,00" (iyi) aritmetik ortalamaya sahip olan "Dersliklerin aydınlatılması yeterlidir" önermesidir. Bu önermenin standart sapması "0,84" 'tür. Bu oran diğer önermeler arasındaki en düşük orandır.

2 (Az) derecesinin altında aritmetik ortalamaya sahip olan 2 önerme yer almaktadır. Bunlardan birincisi "Öğrencilere sunulan bilgisayar olanakları yeterlidir." önermesidir. Bu önermenin aritmetik ortalaması "1,66", standart sapması "0,85" tir. İkincisi ise "Sportif etkinlikler yeterlidir" önermesidir. Bu önermenin aritmetik ortalaması "1,91", standart sapması "1,02" dir.

1.7.2.3. Güvenilirlik Ve Korelasyon Analizleri

Faktörleri oluşturan maddelerin ait oldukları faktörlerle ne ölçüde ilişkili olduklarının belirlenmesi amacıyla güvenilirlik analizleri uygulanmıştır. Tablo 3 te faktörler ile ilgili güvenilirlik analizi sonuçları verilmektedir.

Tablo 3. Güvenilirlik analizleri

Faktörler	**N**	**CRONBACH Alpha**
Akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklar	65	,89
Öğrencilere sağlanan hizmetler	59	,84
Eğitim programlari ve öğretim	70	,93
Ölçme ve değerlendirme	74	,84
Akademik danişmanlik ve rehberlik	72	,78

Tablo 3'teki verilere göre tüm faktörler 0,70'in üzerinde değer aldığı için güvenilir kabul edilebilir. Faktörlerin güvenilir olması aynı zamanda ölçeğinde güvenilir olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 4. Korelasyon Analizleri

		1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. Akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklar	Pearson Correlation	1,000				
	Sig. (2-tailed)	,000				
	N	65				
2. Öğrencilere sağlanan Hizmetler	Pearson Correlation	**,696**	1,000			
	Sig. (2-tailed)	,000	,			
	N	51	59			
3. Eğitim programları ve öğretim	Pearson Correlation	,**809**	**,763**	1,000		
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,		
	N	59	56	70		
4. Ölçme ve değerlendirme	Pearson Correlation	**,702**	,**727**	**,809**	1,000	
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,	
	N	61	55	68	74	
5. Akademik danışmanlık ve rehberlik	Pearson Correlation	**,491**	**,535**	**,652**	**,581**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,
	N	61	56	67	70	72

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 4'te faktörlerin birbirleriyle olan ilişkisini belirlemek amacıyla korelasyon analizleri yapılmıştır. Bütün faktörler arasında yüksek bir korelasyon tespit edilmiştir.

Özellikle "Akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklar" ile "Eğitim programları ve öğretim" faktörleri arasında ve "Eğitim programları ve öğretim faktörü" ile "Ölçme ve değerlendirme" faktörleri arasında "0,809" oranında yüksek bir korelasyon vardır. Tüm faktörler arasında korelâsyonun var oluşu, faktörler arasında ilişki olduğunu göstermektedir.

1.7.2.4.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Verdikleri Cevapların Varyans (ANOVA) Analizi

Varyans analizi, ikiden fazla ana kütle ortalamasının karşılaştırılması amacıyla kullanılır. Bu analizde, farklı ana kütlelerden seçilen örnek aritmetik ortalamaları arasındaki farkların karelerinin ortalaması, her bir örneğin kendi içindeki farkların karelerinin ortalamasına bölünür ve buna göre bir sonuca varılır.

Tablo.5. "Akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklar" faktörünün öğrencilerin sınıf, öğretim türü, cinsiyet ve program değişkenleri açısından varyans (Anova) analizleri

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)
Sınıf	Gruplar arası	7,963	29	,275	1,633	**,083**
	Gruplar içi	5,883	35	,168		
	Toplam	13,846	64			
Öğretim türü	Gruplar arası	6,105	29	,211	,816	**,711**
	Gruplar içi	9,033	35	,258		
	Toplam	15,138	64			
Cinsiyet	Gruplar arası	7,082	29	,244	,936	**,569**
	Gruplar içi	9,133	35	,261		
	Toplam	16,215	64			
Program	Gruplar arası	80,488	29	2,775	1,116	**,375**
	Gruplar içi	87,050	35	2,487		
	Toplam	167,538	64			

Tabloda da görüldüğü gibi, öğrencilerin 1. veya 2. sınıf olmaları, 1. öğretim veya 2. öğretim öğrencileri olmaları, cinsiyetleri ve eğitim aldıkları programlar ile "Akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklar" faktörüne katılım düzeyleri arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre, öğrencilerin "Akademik ortam ve öğrenmeyi destekleyici olanaklar" faktörüne bakış açıları, öğrencilerin sınıf, öğretim türü, cinsiyet ve program değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo.6. "Öğrencilere sağlanan hizmetler" faktörünün öğrencilerin sınıf, öğretim türü, cinsiyet ve program değişkenleri açısından varyans (anova) analizleri

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)
Sinif	Gruplar arası	6,878	27	,255	1,651	**,089**
	Gruplar içi	4,783	31	,154		
	Toplam	11,661	58			
Öğretim türü	Gruplar arası	6,751	27	,250	1,064	**,431**
	Gruplar içi	7,283	31	,235		
	Toplam	14,034	58			
Cinsiyet	Gruplar arası	6,179	27	,229	,831	**,685**
	Gruplar içi	8,533	31	,275		
	Toplam	14,712	58			
Program	Gruplar arası	89,561	27	3,317	1,369	**,199**
	Gruplar içi	75,117	31	2,423		
	Toplam	164,678	58			

Tablo 6'nın verileri incelendiğinde, öğrencilerin 1. veya 2. sınıf olmaları, 1. öğretim veya 2. öğretim öğrencileri olmaları, cinsiyetleri ve eğitim aldıkları programlar ile "Öğrencilere sağlanan hizmetler" faktörüne katılım düzeyleri arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre, öğrencilerin "Öğrencilere sağlanan hizmetler" faktörüne bakış açıları, öğrencilerin sınıf, öğretim türü, cinsiyet ve program değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo.7. "Eğitim programları ve öğretim" faktörünün öğrencilerin sınıf, öğretim türü, cinsiyet ve program değişkenleri açısından varyans (anova) analizleri

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)
Sinif	Gruplar arası	8,617	40	,215	1,027	**,477**
	Gruplar içi	6,083	29	,210		
	Toplam	14,700	69			
Öğretim türü	Gruplar arası	10,176	40	,254	1,196	**,310**
	Gruplar içi	6,167	29	,213		
	Toplam	16,343	69			
Cinsiyet	Gruplar arası	10,610	40	,265	1,126	**,374**
	Gruplar içi	6,833	29	,236		
	Toplam	17,443	69			
Program	Gruplar arası	109,260	40	2,731	1,062	**,439**
	Gruplar içi	74,583	29	2,572		
	Toplam	183,843	69			

Tablo 7'ye göre, öğrencilerin 1. veya 2. sınıf olmaları, 1. öğretim veya 2. öğretim öğrencileri olmaları, cinsiyetleri ve eğitim aldıkları programlar ile "Eğitim programları ve öğretim" faktörüne katılım düzeyleri arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre, öğrencilerin "Eğitim programları ve öğretim" faktörüne bakış açıları, öğrencilerin sınıf, öğretim türü, cinsiyet ve program değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo.8. "Ölçme ve değerlendirme" faktörünün öğrencilerin sınıf, öğretim türü, cinsiyet ve program değişkenleri açısından varyans (anova) analizleri

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)
Sinif	Gruplar arası	5,815	19	,306	1,589	**,093**
	Gruplar içi	10,401	54	,193		
	Toplam	16,216	73			
Öğretim türü	Gruplar arası	3,787	19	,199	,805	**,691**
	Gruplar içi	13,362	54	,247		
	Toplam	17,149	73			
Cinsiyet	Gruplar arası	4,842	19	,255	1,033	**,442**
	Gruplar içi	13,320	54	,247		
	Toplam	18,162	73			
Program	Gruplar arası	67,952	19	3,576	1,489	**,127**
	Gruplar içi	129,670	54	2,401		
	Toplam	197,622	73			

$p<0,05$

Tablo 8'e göre, öğrencilerin 1. veya 2. sınıf olmaları, 1. öğretim veya 2. öğretim öğrencileri olmaları, cinsiyetleri ve eğitim aldıkları programlar ile "Ölçme ve değerlendirme" faktörüne katılım düzeyleri arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre, öğrencilerin "Ölçme ve değerlendirme" faktörüne bakış açıları, öğrencilerin sınıf, öğretim türü, cinsiyet ve program değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir.

Tablo.9. "Akademik danışmanlık ve rehberlik" faktörünün öğrencilerin sınıf, öğretim türü, cinsiyet ve program değişkenleri açısından varyans (anova) analizleri

		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)
Sinif	Gruplar arası	2,143	12	,179	,802	,647
	Gruplar içi	13,135	59	,223		
	Toplam	15,278	71			
Öğretim türü	Gruplar arası	3,088	12	,257	1,101	,376
	Gruplar içi	13,787	59	,234		
	Toplam	16,875	71			
Cinsiyet	Gruplar arası	2,802	12	,233	,914	,539
	Gruplar içi	15,073	59	,255		
	Toplam	17,875	71			
Program	Gruplar arası	25,790	12	2,149	,770	,678
	Gruplar içi	164,654	59	2,791		
	Toplam	190,444	71			

Tabloda da görüldüğü gibi, öğrencilerin 1. veya 2. sınıf olmaları, 1. öğretim veya 2. öğretim öğrencileri olmaları, cinsiyetleri ve eğitim aldıkları programlar ile "Akademik danışmanlık ve rehberlik" faktörüne katılım düzeyleri arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre, öğrencilerin "Akademik danışmanlık ve rehberlik" faktörüne bakış açıları, öğrencilerin sınıf, öğretim türü, cinsiyet ve program değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir.

2. SONUÇ VE ÖNERİLER

2.1. Sonuçlar

Dumlupınar üniversitesi Emet Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulgular şu şekildedir:

Emet meslek yüksekokulunda öğrenim gören katılımcıların çoğunluğu bayandır. Çoğunluğu 1.sınıf öğrencisi olan katılımcıların öğrenim türleri bazında incelendiğinde 1.öğretim öğrencilerinin fazla olduğu görülmektedir. En çok öğrencinin yer aldığı bölümler işletme ve muhasebe bölümleridir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin önermelere vermiş olduğu cevaplara göre: Öğrenciler okulda kendilerine sunulan bilgisayar olanaklarının yetersizliği, sportif etkinliklerin yetersizliği, kulüp etkinliklerinin yetersizliği, kültürel etkinliklerin yetersizliği, sağlık hizmetlerinin yetersizliği, kütüphaneye elektronik ortamdaki ulaşımın yetersizliği, yemekhanenin fiziki koşullarının yetersizliği ve yemekhanedeki bekleme sürelerinin fazlalığı gibi konularda memnuniyet düzeylerinin diğer önermelere göre önemli ölçüde düşük olduğu gözlemlenmektedir. Bu değişkenler ile ilgili memnuniyet düzeylerinin düşük oluşu, araştırmanın amaçlarından birisi olan okul idaresinin sorunlarla ilgili varsayımlarının, öğrenciler tarafından da desteklendiğini göstermektedir. Bu itibarla yüksekokul yönetimi ile öğrencilerin memnuniyetsizlik duyduğu konular örtüşmekte olup, sorun tespit ve çözüme yönelik çalışmaların doğru yönde olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin vermiş olduğu cevapların cinsiyet, sınıf, program ve öğretim türü açısından farklılık göstermediği belirlenmiştir.

2.2. Öneriler

Dumlupınar üniversitesi Emet Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında birtakım öneriler geliştirilebilir. Bunlar;

- Yüksekokulda öğrenciler tarafından şikayet edilen bilgisayar olanaklarının arttırılması gerekmektedir.
- Sportif etkinliklerin arttırılması için yüksekokulda spor dalları ile ilgili takımlar oluşturulmalı, okul içi ve dışında çeşitli spor turnuvaları düzenlenip öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır.
- Kültürel etkinliklerin arttırılması için sanatsal becerileri yüksek öğrencilerin belirlenmesi ve gerekli desteğin sağlanması gerekmektedir. Yine resim, müzik ve tiyatro alanında yarışmalar yapılıp, ekipler oluşturulmalıdır.
- Kütüphanede yer alan kaynaklara daha hızlı ve sağlıklı ulaşımın sağlanması için elektronik ortamda veri tabanı oluşturulmalıdır.
- Yemekhanenin fiziki koşullarının iyileştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Yemekhanedeki yemek dağıtım sistemi ve masaların yerleşimi ile ilgili yapılacak düzenlemeler fiziki kapasitenin daha etkin kullanımını sağlayabilir.

KAYNAKLAR

Bakkal Nilgün, Meslek Yüksek (Önlisans) Okullarında Yeniden Yapılanma Ve Üniversite – Sanayi İşbiriliğine Yönelik Yönetsel Yaklaşımlar http://myotoplantisi.cu.edu.tr/ komisyon2/bakkalkomisyonII.doc

Uzgören Nevin, Çelikkol Hakan, Yılmaz Zeki ve Uzgören Ergin, Dumlupınar Üniversitesine Bağlı Meslek Yüksekokullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin İstatistiksel Analizi, Dumlupınar Üniversitesi Yayın No:23,Kütahya, 2006

Akademik Değerlendirme Ve Kalite Geliştirme Raporu 2006, Ankara Üniversitesi, Şubat 2007

www.bdb.hacettepe.edu.tr/memnuniyet.pdf

www.cumhuriyet.edu.tr/duyuru_pdf/Ek1_Ogr_Anketi_2008.pdf

www.fbe.istanbul.edu.tr/anket.htm - 7k

www.anketofisi.com/anket-150 - 13k

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ DÜZCE MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN YAZ OKULU İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH ON THE OPINIONS OF THE VOCATIONAL HIGHER EDUCATION STUDENTS ABOUT SUMMER SCHOOL

Hakan POLAT[1] **Filiz DURSUN**[1] **Çiğdem DURSUN**[1]

ABSTRACT

The development and reneval as the vocational education institutions that support economics by examining permanantly is important for the business world which competes as a result of globalization. Now there fore the regulations and applications which form the structure of vocational education, in recognition of the quality of qualified man power, concerns the related industrial firms and sub sectors directly.

The ideas of students were aksed about the evoluation as summer school application applied at the regulation of vocational higher education schools. So an inquiry was applied to 654 students in 2006-2007 academic year. As a result it is found that the education at summer school which is an intense training wasn't as qualified as the formal education. Make up examination is suggested instead of summer school application in terms of education quality.

Key Words: Vocational Higher School, Summer School, Questionnaire Technique

ÖZET

Dünyada hakim olan küreselleşmenin sonucu, içinde bulunduğumuz ortak rekabet ortamında, ekonomiye destek veren mesleki eğitim kurumlarının sürekli olarak gözden geçirilerek yenilenmesi ve geliştirilmesi, iş dünyası açısından önem teşkil etmektedir. Dolayısı ile mesleki eğitimin yapısını oluşturan yönetmelik ve uygulamalar, yetiştirdiği insan gücü kalitesi bakımından ilgili sanayi kuruluşlarını ve alt sektörleri direkt olarak ilgilendirmektedir.

Buradan hareketle; meslek yüksekokulları yönetmeliklerinde uygulanan yaz okulu uygulamasının, öğrenciler açısından değerlendirilerek önerilerde bulunulması amaçlanmıştır. Bunun için 2006-2007 eğitim-öğretim yılında, öğrenim gören 645 öğrenciye anket uygulanmıştır. Sonuç olarak; yaz okulunda verilen eğitimin, yoğunlaştırılmış eğitim olduğundan, örgün eğitim kadar verimli olmadığı tespit edilmiştir. Eğitimin kalitesi açısından yaz okulu eğitimi uygulamasının kaldırılıp, bütünleme sınavı uygulanmasının getirilmesi önerilmektedir.
Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksekokulu, Yaz okulu, Anket çalışma

1. GİRİŞ

Mesleki ve teknik eğitim, genci etken bir yaşama hazırlamakta, etkin insan kaynaklarını yararlı toplumsal amaçlar için değerlendirmeye ve bu yolla kültürel, ekonomik gelişmeye hizmet etmekte, meslek alanı ile ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırmakta ve üretimi amaçlamaktadır (Alkan, 1996).

Refah ülkeler seviyesine ulaşabilmek için Mesleki ve Teknik eğitime gerek önem verilmelidir. Bu bağlamda rekabetçi bir ekonominin oluşturulmasında mesleki ve teknik eğitimin rolü son derece önemlidir. Bilgi çağında işgücünde aranan nitelikler: Hayat Boyu Öğrenme, Yeniliklere Açıklık, Girişimcilik, Değişim ve Teknolojik Gelişmelere Uyum, Ekip İçinde Çalışabilme, Problem Çözebilme, Etkili İletişim Kurabilme, Geniş Tabanlı Meslek Kültürü, Temel Fen ve Teknoloji Bilgi Tabanı olup, Nitelikli Bir İnsan Gücü, Sürdürülebilir Kalkınma, Barış Kültürü, Çevreye Duyarlılık, Sosyal Dayanışma, Uluslararası İşbirliği, İş Kurma, İstihdam, Yeniden İşe Girebilmenin sağlanmasında MTE son derece önemli rol oynamaktadır. (Balcı; 2006)

Üniversitelerin eğitim-öğretim yönetmeliklerinde yaz okulu uygulaması bulunmaktadır ve birçok üniversite bu uygulamayı yapmaktadır.Yaz okulu uygulamasının ana/esas sebebi, başarılı olan öğrencilerin yaz döneminde üst yarıyıldan ders alabilmelerini sağlamaktır. Yani uygulama özünde başarılı öğrencilere yöneliktir.

Fakat Meslek Yüksek Okullarında, buna DMYO da dahil, uygulama başarısız olan öğrencilerin dönem içerisindeki başarısız olunan derslerin yeniden alınması ve açılması şeklinde uygulanmıştır.

Yaz okulu, hem kısa süreli olması hem de yazın sıcak iklim şartlarında yapılmasından dolayı, dönemler içerisindeki ders ciddiyetinden/yapma işleme şeklinden ve verimliliğinden daha düşük olmaktadır.

Meslek Yüksek Okulu öğrenci profili genelde az ders çalışan, ödev yapma alışkanlığı yeterli olmayan ve benzeri eğitimsel ve sosyal sebeplerden dolayı başarı düzeyi düşük öğrencilerden oluşmaktadır.

Düzce Meslek Yüksek Okulunda da uzun yıllardır uygulanan yaz okulu kısa sorulu bir anket çalışması ile değerlendirilmiştir.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu araştırma 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında Düzce Meslek Yüksekokulu bünyesinde o tarihe kadar uygulanan yaz öğretimi ile ilgili öğrenci görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla Düzce Meslek Yüksekokulunda okuyan 645 ikinci sınıf öğrencisi 7 sorudan oluşan anketi cevaplandırmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde öğrenciler tarafından ankette yer alan sorulara verilen cevaplar alt başlıklar altında aşağıda verilmiştir.

3.1. Yaz Okulundan Memnuniyet Durumu

Öğrencilerin yaz okulundan memnun olma durumları Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Yaz okulundan memnuniyet durumu

	f	**%**
Çok Memnunum	48	7,4
Memnunum	121	18,8
Kısmen Memnunum	136	21,1
Memnun Değilim	329	51,0
Cevapsız	11	1,7
Toplam	645	100

Öğrencilerin; %51'i yaz okulundan memnun olmadıklarını, %21'i kısmen memnun olduğunu, %18,8'i memnun olduğunu, %7,4'ü ise çok memnun olduğunu belirtmişlerdir.

3.2. Yaz Okulu Uygulamasının Olumlu Yönleri

Öğrencilerin yaz okulu uygulamasında gördüğü olumlu yönler durumu Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Yaz okulu uygulamasının olumlu yönleri

	f	**%**
Başarısız öğrencilere şans verilmesi	225	34,9
Üstten ders alma imkanının olması	114	17,7
Eğitim süresinin kısa olması	33	5,1
Hepsi	176	27,3
Cevapsız	97	15,0
Toplam	645	100

Öğrencilerin; %34,9'u başarısız öğrencilere şans verilmesi gerektiğini ifade ederken, %17,7'si üstten ders alma imkânının olduğunu, %5,1'i eğitim süresinin kısa olduğunu belirtmişlerdir. %27,3'ü Hepsi seçeneğini işaretlemişlerdir.

3.3. Yaz Okulu Uygulamasının Olumsuz Yönleri

Öğrencilerin yaz okulu uygulamasında gördüğü olumsuz yönler durumu Tablo 3.3'de verilmiştir.

Tablo 3.3. Yaz okulu uygulamasının olumsuz yönleri

	F	**%**
Havanın sıcak olması	163	25,3
Derslerin 7 haftaya sıkıştırılması	41	6,4
Motivasyon düşüklüğü, Verimsizlik	78	12,1
Hepsi	328	50,9
Cevapsız	35	5,4
Toplam	645	100

Öğrencilerin; %25,3 havanın sıcak olmasını ifade ederken, %12,1 'i motivasyon düşüklüğü-verimsizliğe sebep olduğunu, %6,4'ü derslerin 7 haftaya sıkıştırıldığını belirtmişlerdir. %50,9'u ise tüm olumsuz yönlerin etkili olduğunu ifade etmiştirler.

3.4. Yaz Okulu Uygulamasının Kaldırılması İle İlgili Görüş

Öğrencilerin yaz okulu uygulamasının kaldırılması ile ilgili görüşleri Tablo 3.4'de verilmiştir.

Tablo 3.4. Yaz okulu uygulamasının kaldırılması ile ilgili görüş

	f	**%**
Evet	424	65,7
Hayır	208	32,2
Cevapsız	13	2,0
Toplam	645	100

Öğrencilerin; %65,7'ü yaz okulunun kaldırılması gerektiğini ifade ederken, %32,2'si kaldırılmaması gerektiğini belirtmişlerdir.

3.5. Yaz Okulu Başarı Durumu

Öğrencilerin yaz okulu başarı durumu ile ilgili görüşleri Tablo 3.5'de verilmiştir.

Tablo 3.5. Yaz okulu başarı durumu

	f	**%**
Çok başarılı	16	2,5
Başarılı	125	19,4
Kısmen başarılı	328	50,9

Başarılı değil	166	25,7
Cevapsız	10	1,6
Toplam	645	100

Öğrencilerin; %50,9'u yaz okulu uygulamasını kısmen başarılı bulurken, %25,7'i başarılı bir uygulama olmadığını ifade etmiştir. %19,4 'ü başarılı bir uygulama olduğunu ve %2,5'i çok başarılı olduğunu belirtmişlerdir.

3.6. Yaz Okulu Yerine Olabilecek Alternatifler

Öğrencilerin yaz okulu yerine olabilecek alternatifler ile ilgili görüşleri Tablo 3.6'da verilmiştir.

Tablo 3.6. Yaz okulu yerine olabilecek alternatifler

	f	**%**
Bütünleme sınavları	557	86,4
Bitirme sınavları	41	6,4
Yeterlilik sınavları	24	3,7
Hiçbiri	20	3,1
Cevapsız	3	0,5
Toplam	645	100

Öğrencilerin; %86,4'ü yaz okulu yerine bütünleme sınavları yapılabileceğini , %6,4'ü bitirme sınavları yapılabileceğini , %3,7 'i yeterlilik sınavları yapılabileceğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %3,1'i yazılan seçeneklerden hiçbiri seçeneğini işaretlemişlerdir.

3.7. Yaz Okulu Verimlilik Durumu

Öğrencilerin yaz okulu verimlilik durumu ile ilgili görüşleri Tablo 3.7'de verilmiştir.

Tablo 3.7. Yaz okulu verimlilik durumu

	F	**%**
Çok verimli	44	6,8
Verimli	140	21,7
Kısmen verimli	230	35,7
Verimsiz	220	34,1
Cevapsız	11	1,7
Toplam	645	100

Öğrencilerin; %35,7'i yaz okulu uygulamasını kısmen verimli bulurken, %34,1'ı verimsiz bulduğunu, %21,7 'i verimli bulduğunu, %6,8'i çok verimli bulduklarını belirtmişlerdir.

4. SONUÇLAR

Çalışmanın sonunda ulaşılan önemli bulgu öğrencilerin yarısının yaz okulundan memnun olmamalarıdır. Bu memnuniyetsizliğe karşı %35'e yakın kısmı da başarısız öğrencilere bir şans verildiğini düşünmüştür. Sonuç olarak %65 'i çoğunlukla kaldırılmasını talep etmişlerdir ve %86'sı bütünleme sınavının olmasını istemişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrenciler, yaz okulundan memnun olmayışları ile başarısız öğrenciye şans veriliyor olmasının alternatifi olarak bütünleme sınavının konulmasını önermişlerdir.

Yaz okulunun olumsuz yönleri, memnuniyet derecesi, başarı durumu kriterleri göz önüne alındığında, anket sonucunun uygulamanın kaldırılmasını destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Düzce Üniversitesi ayrıldığı üniversitenin yönetmeliklerinden farklı olarak kendi ön lisans eğitim-öğretim yönetmeliğini hazırlarken bu anket verilerini kullanmış ve yaz okulu uygulamasına son vererek, dönem sonu bütünleme sınavlarını uygulamasına geçmiştir.

Yazarların tecrübelerinden kaynaklanan kanıları; öğrencilerin temelde bir başarı problemi bulunduğu, başarıya artırma yönündeki uygulamalara katılmak ve iyileştirmesine yönelik olumlu katkı sunmaktan ziyade, kolay, daha az zahmetli başarı elde etmeyi düşündükleri yönündedir.

KAYNAKLAR

Alkan, C., Doğan, H., Sezgin, İ. (1996). Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları. Ankara: Gazi Büro Kitabevi Yayınları: 3.

Balcı Sabahattin Kasım 2006
http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1523&id=82

Polat, H., Dursun Ç. (2007) DMYO Öğrencilerinin Yaz Okulu İle İlgili Görüşleri (Yayınlanmamış Rapor)

ELEKTRİKLİ EV ARAÇLARINDA ENERJİ TASARRUFU

ENERGY SAVING AT HOUSEHOLD ELECTRIC APPLIANCES

Seher ERSOY-QUADIR[1]

ABSRACT

Families use electric appliances for a lot of different purposes, such as for obtaining hot water, and preparing, cooking and preservation of meals. To achieve a high standard of living with advanced technology, the variety and number of these appliances have been increased. Moreover, as many of these appliances added new features to do what were previously done by hand, their prices were increased.

In our country energy saving is perceived as using less energy, for example, turning off one of the two bulbs in a room. However, energy saving is defined as the way of decreasing energy needs by using appliances with higher efficiency and thereby preventing energy losses. Families can use energy more efficiently by choosing appliances which consume energy more efficiently, using alternative energy resources, and by making changes in lifestyles and in our ways of maintenance. For example, abstaining from running more than one electric appliance at the same time, making proper use of the guidebooks, and proper maintenance, contribute in more efficient use of energy. Such measures can make further investment by households unnecessary, and could make the family more solvent financially. But, if we wish people at large to be more conscious about saving energy in this manner, we must teach the importance of saving energy beginning from the elementary school level onward, and in addition teach the public through various conferences, panels, and symposiums.

Keywords: household electric appliances, energy saving, energy efficiency.

ÖZET

Aileler konutlarında sıcak su elde etme, yiyecek hazırlama, muhafaza ve pişirme gibi çok değişik işlevlerde elektrikli araçları kullanmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte, ailelerin yaşam düzeylerini yükseltmek amacıyla evlerde kullanılan bu araçların sayısında, çeşit ve ölçülerinde artış meydana gelmiştir. Üstelik bu araçların birçoğu elle yapılabilecek işleri üstlenerek evle ilgili enerji harcamalarını artırmıştır.

Ülkemizde enerji tasarrufu zaman zaman enerjinin az kullanılması, örneğin odadaki iki ampulden birinin söndürülmesi olarak algılanmaktadır. Oysa enerji tasarrufu, enerji verimliliği yüksek cihazların kullanılması ve enerji kayıplarının önlenmesi yoluyla enerji ihtiyacının en aza indirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Aileler daha verimli enerji tüketen araçları seçerek, alternatif enerji kaynaklarını kullanarak, yaşam biçimlerinde ve yönetimlerinde değişiklikler yaparak enerjiyi daha verimli kullanabilirler. Örneğin elektrikli

[1] Yrd.Doç.Dr., Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Ev Yönetimi Anabilim Dalı, seherers@gmail.com

araçların aynı anda çalıştırılmaması, kullanma kılavuzuna uygun çalıştırılması, bakımının zamanında yapılması, kullanımları sırasında alınması gereken önlemlerden bazılarıdır. Hane halkı tarafından yatırım gerektirmeden alınabilecek bu tür önlemlerle aile ekonomisine katkı sağlanabilir. Ancak bu tür önlemlerin hayata geçirilebilmesi ve ülke çapında yaygınlaştırılabilmesi için yetişen nesillere temel eğitimden başlayarak enerji tasarrufunun önemi anlatılmalı, kitle iletişim araçları ile çeşitli konferanslar, paneller, sempozyumlar yoluyla halkımız aydınlatılmalıdır.

Anahtar kelimeler: elektrikli ev araçları, enerji tasarrufu, enerji verimliliği

1. GİRİŞ

Ülkemizdeki toplam enerji tüketiminin %50'sini endüstriyel kullanım, %25'ini konut harcamaları, geriye kalan %25'ini ise başta ulaşım olmak üzere değişik tüketimler oluşturmaktadır (Onural vd., 2004). Bu durumda ülke genelindeki enerji tüketiminin 1/4'ünü konut harcamaları oluşturduğuna göre enerji ihtiyacı ve kullanımı açısından üzerinde en fazla durulması gereken grubu aileler oluşturmaktadır. Çünkü evlerde yürütülen faaliyetlerin birçoğu, büyük ölçüde enerji harcayan araçlar kullanılarak yerine getirilmektedir. Enerji kaynaklarının giderek kıtlaşması ve fiyatların yükselmesi ise evle ilgili faaliyetlerin yürütülmesini zorlaştırmakta ve aileleri ekonomik yönden zorlamaktadır (Bayraktar, 1987; Nazik, 2000).

Ailelerin enerji harcama düzeyleri aynı zamanda konutta kullanılan ekipmanların teknolojik özelliklerine ve ailenin tüketim alışkanlıklarına göre değişiklik göstermektedir (Kalınkara, 1990). Ancak enerji tasarrufu genellikle enerjinin az harcanması anlamında düşünülmektedir. Aslında ailenin yaşam standardını düşürmeden, fazladan kullanılan enerjiden kısıntı yapılması anlamına gelmektedir. Böylece yaşam biçimini çok fazla etkilemeksizin yaşama alışkanlıklarında yapılabilecek küçük değişiklikler, çok miktarda para ve enerji tasarrufu sağlayabilir (Kalınkara, 1990; Baykan ve Ersoy, 1992; Tokyürek ve Şanlı, 1995; Anon, 2001_a). O halde enerjiyi verimli harcama yöntemleri; elektrikli ev araçlarını satın alırken ve kullanırken enerji tasarrufu prensipleri olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

2. Elektrikli Ev Araçlarını Satın Alırken Enerji Tasarrufu Prensipleri

Yukarıda bahsedilen ekonomik kaygılar, üreticilerin, ailelerin büyüklüğüne göre farklı boyutlarda olan ve enerjiyi daha verimli kullanan alternatif ürünleri piyasaya sürmelerine neden olmuştur. Nitekim dünyada pek çok ülkede enerjiyi verimli kullanan ürünlerin standartlarının kabul edilmesi ve bu ürünlerin pazarlanması ve satın alınması teşvik edilmektedir. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde birçok elektrikli ev aracı için minimum enerji verimliliği standartları oluşturulmakta ve cihazın enerji tüketimi hakkında bilgilendirmek amacıyla enerji etiketi kullanılmaktadır. Böylece tüketicinin satın alacağı cihazda enerji maliyetini de göz önünde bulundurarak en verimli cihazı seçmesi hedeflenmektedir (Keskin ve Gümüşderelioğlu, 2000). Bu nedenle tüketicilerin satın alma esnasında;

-Yeni araç gerçekten gerekli mi?

-Aynı iş zahmet gerektirmeden elle yapılarak enerji tasarrufu sağlanabilir mi?

-Yeni araç, sürekli sahip olunan araçlardan daha az enerji kullanır mı?

-Uzun dönemde daha ucuza gelebilecek ve enerji tasarrufu sağlayabilen fakat pahalı olmayan bir model var mı?

-Enerji tasarrufu sağlayan özelliklere isteğe bağlı olarak ulaşılabilir mi?

-Enerji tüketimini artıran özellikler istenince iptal edilebilir mi? sorularına yanıt aramaları gerekmektedir (Wilson, 2002).

Kısaca, aynı tip araçlar için farklı markaların veya modellerin enerji tüketimleri karşılaştırılmalı, özel fonksiyonları olan bir aracı almadan önce daha sade modellere göre ne kadar fazla enerji sarf ettiği araştırılmalıdır. Örneğin otomatik olarak buzlarını çözen bir buzdolabı, elle düğmesine basılarak buz çözen bir buzdolabından daha fazla enerji harcamakta ve ilk alışta daha pahalıya mal olmaktadır (Anon, 1991; Akkaya ve Güven, 2000).

3. Elektrikli Ev Araçlarının Kullanımında Enerji Tasarrufu Prensipleri

Bir aracın enerji kullanımı, saatte harcadığı enerji miktarına ve kullanım süresine bağlı olmakla birlikte, enerji ihtiyacı bilinçsizce kullanımla da artmaktadır. Diğer bir ifade ile ailelerin araç kullanımında minimum düzeyde enerji tüketmek için aracın üretici talimatlarına bağlı olarak kurulması, çalıştırılması, bakımının yapılması gibi kullanımına ilişkin bilgileri edinmeleri gerekmektedir (Öztop ve Güven, 2006). Örneğin aracın kaç voltta çalıştırıldığını bilmek önemlidir. 110-120 voltta çalışması için dizayn edilmiş bir araç 220 voltla çalıştırılmamalıdır. Ayrıca kablo uzunluğu ve kablo iletkeni kesit alanı, enerji tüketimini olumsuz etkilediğinden dolayı elektrikli ev araçları için gerekmedikçe uzatma kablosu kullanılmamalıdır (Carsky ve Barclay, 1987; Anon, 1991; Akkaya ve Güven, 2000). Mutfakta da pişmesi uzun zaman alan yiyecekleri yoğun saatlerde (sabah 8-11, akşam 16-20 arası) pişirmekten kaçınmalıdır (Gönen ve Kalınkara, 1989; Kalınkara, 1990). Bunların dışında aşağıda belirtildiği üzere enerji tasarrufunda her aracın farklı kullanım ilkeleri söz konusudur.

3.1. Buzdolapları ve Derin Dondurucular

Büyük bir enerji kullanıcısı olan buzdolabı ve dondurucular, çoğu ev araçlarının tersine günün yirmi dört saatinde ve yılda 365 gün çalıştırılmaktadır. Bu nedenle buzdolabında uygun modeli seçmek ve doğru şekilde kullanmasını bilmek, enerji tasarrufu açısından önemlidir. Örneğin satın alırken geniş, birden fazla kapılı ve yan yana dizayn edilmiş modellerin; küçük, tek kapılı ve üst üste dizayn edilmiş ya da sandık tipi modellere göre daha çok izolasyon gerektirdiği için fazla enerji harcadığı dikkate alınmalıdır (Anon, 1991; Güven ve Aydıner, 1999; Akkaya ve Güven, 2000; Nazik, 2000; Anon, 2001_b; Öztop ve Güven, 2006).

Buzdolaplarında enerji kullanımını azaltmak için dizayn değişiklikleri yapılmış olsa bile, aracın kullanılış biçimi, elektrik enerjisi tüketimini etkilemektedir. Bu nedenle kullanıcının göz önünde bulundurması gereken hususlar şöyle sıralanabilir:

Buzdolabı serpantinleri düzenli olarak temizlenmelidir. Serpantinler buzdolabının arkasına veya alt kısmına yerleştirilmiştir. Serpantin ile buzdolabının arkasındaki duvar arasında en az 10 cm mesafe olmalı, petekler sürekli temiz tutulmalı ve üzerine herhangi bir eşya konulmamalıdır.

Yiyecekleri muhafaza etmede kapaklı saklama kapları kullanılmalıdır. Böylece yiyecekten su çıkması önlenerek nem oranı azalacağından kompresörün daha az çalışması ile enerji tasarrufu sağlanır. Koruyucuların kalınlıkları arttıkça buzdolabının içinin serin tutulması güçleşeceğinden yiyecekler fazla paketlenmeden buzdolabına yerleştirilmelidir.

Sıcaklık ayarı yeterli soğutmayı sağlayan en düşük düzeyde tutulmalıdır. Dolap gereğinden fazla soğuğa ayarlandığında enerji sarfiyatı % 25 oranında artmaktadır. Buzdolabında tavsiye edilen normal sıcaklık 4-5 °C, dondurma sıcaklığı da -20 °C dir. Bu

konuda üretici firmanın katoloğuna uyulmalı ama yukarıda verilen sıcaklıklar da bir termometre ile ara sıra kontrol edilmelidir.

Soğutucunun kapağı mümkün olduğu kadar az açılmalı ve uzun süre açık tutulmamalıdır. Soğutucudan alınacaklar ve konulacaklar planlanarak hepsi bir defada alınmalı veya konulmalıdır. Çünkü kapağın açıldığı ilk 30 saniyede enerji harcaması daha fazladır. Buzdolabındaki malzemeler öyle ayarlanmalıdır ki en fazla kullanılanlar çabuk bulunabilsin. Dondurucuya konulan malzemeler ise daha çabuk tanımak için etiketlenmelidir.

Kapı contasının düzenli olarak bakımı yapılmalıdır. Buzdolabının kapısında sızdırmazlığı sağlaması için yer alan esnek plastik şerit, kapı contası olarak adlandırılır. Bu kapı contalarının zaman zaman temizlenmesi ve eğer bozulmuş iseler değiştirilmesi ve yapışma elastikiyetlerinin korunması için pudralanması gerekir.

Dolabın buzu sık sık giderilmelidir. Buzlanmanın aşırı olması, buzdolabının soğutma için ihtiyacı olan enerjinin artmasına neden olur. Bu nedenle elle düğmesine basılarak buz çözen modellerde buzlanma 5-6 mm kalınlıktan daha fazla olmamalıdır.

Buzdolabı mümkün olduğunca dolu tutulmalıdır. Yiyecekler soğuğu havadan fazla tuttukları için buzdolaplarının daha az elektrik enerjisi tüketmelerini sağlarlar. Bu yüzden dolabın içi mümkün olduğu kadar çok doldurulmalıdır. Şayet tam doldurmaya yeterli miktarda yiyecek maddesi yoksa buz kalıpları yerleştirilmelidir. Ancak hava sirkülasyonunu engellememek için kapların kendi aralarında ve soğutucunun yan yüzleri ile kapların aralarında 5-10 cm boşluk bulunmalıdır.

Buzdolabında üretilen buzlar tasarruflu kullanılmalıdır. Buz yapılması, çok fazla miktarda enerji tüketimini gerektirir. Eğer sadece bir iki parça buza ihtiyaç varsa diğerlerini daha sonra kullanmak üzere saklamalıdır.

Yemekler buzdolabına sıcak olarak konulmamalıdır. Sıcak bir yiyeceği direkt olarak buzdolabına koymak, ısıyı uzaklaştırmak için daha uzun süre çalıştırarak enerji harcamasına neden olur. Bu nedenle buzdolabına konulacak yemekler oda sıcaklığında olmalıdır.

Buzdolabının yeri ısı kaynaklarından uzakta olmalıdır. Soğutucu ve derin dondurucular ocağa, fırına, bulaşık makinesine, radyatöre yakın ve doğrudan güneş alacak bir yere veya ısı yoğunlaşmasının fazla olduğu yerlere yerleştirilmemelidir. Bu tür ısı kaynaklarından en az 30 cm uzakta bulunmalıdır. Aksi bir durum, buzdolabının serin kalmak için daha uzun süre çalışarak enerji harcamasına neden olur.

Uzun süre kullanılmayacaksa buzdolabının çalışması durdurulmalıdır. Seyahate çıkarken araç durdurulmalı ve kapağı açık bırakılmalıdır. Bu tür bir uygulama aracın içinde koku oluşmasını ve paslanmayı engelleyecektir (Anon, 1988; Gönen ve Kalınkara, 1989; Kalınkara, 1990; Anon, 1991; Peşkircioğlu, 1994; Anon, 1997; Ersoy, 1997; Güven ve Aydıner, 1999; Güven, 1999; Kısıklı vd., 1999; Akkaya ve Güven, 2000; Nazik, 2000; Anon, 2001_b; Anon, 2001_c).

3.2. Ocaklar

İster elektrik enerjisi, ister gaz kullanılsın ocakta yemek pişirmek, fırında pişirmeden daha ekonomiktir. Bu nedenle pişirmede daha çok tercih edilen ocakların kullanımında aşağıdaki ilkelere dikkat edilmelidir:

Ocak brülörünün delikleri temiz ve açık tutulmalıdır. Gazla çalışan bir ocakta yanma alevi mavi ve konik bir şekilde olmalıdır. Brülör reflektörlerinin de temiz ve parlak olmasına dikkat edilerek daha fazla ısı yansıtması sağlanmalıdır. Bunun için brülör deliği bir tel veya ince bir fırça ile temizlenmelidir.

Mümkün olduğunca ocakta büyük bölümlerin yerine küçük bölümler

kullanılmalıdır. Isıtmayı başlatmadan önce pişirme kabı ocağın üzerine konmalıdır. Kap alınmadan ocak kapatılmalıdır. Şayet elektrikli ocak kullanılıyorsa ocak, pişme süresinden birkaç dakika önce kapatılırsa kap ve ocağın kendi sıcaklığından da yararlanılır.

Pişirme sıcaklığı başlangıçta orta ya da yüksek olabilir ancak kaynama başladıktan sonra ocak alevi pişirmeyi sağlayacak en düşük ayara getirilmelidir. Çünkü kaynama, yiyeceğin pişmesini hızlandırmaz. Bunun yanı sıra ateşi ve brülör üstünü tamamen örterek daha çabuk ısındığı için alt kısmı düz tencere veya tava kullanılmalıdır. Ayrıca enerji kaybına neden olacağından büyük bir ateşin üstüne küçük bir kap konmamalıdır.

Pişirme işleminde az su kullanılarak tencere kapağı sıkıca kapatılmalı ya da basınçlı tencere kullanılmalıdır. Tencere ve tavalarda kapakları kapalı olarak pişirme yapmak daha az suyun buharlaşmasını sağlayacağından hem pişirme işlemini hızlandırır hem de enerji tüketimini azaltır. Ayrıca normal tencere yerine basınçlı tencere ve ısı tutma özelliği yüksek olan paslanmaz çelik tencere kullanılarak pişirme süresi kısaltılabilir. Bu yolla sadece yakıt tasarrufu sağlamakla kalınmaz, yiyeceklerin besin değeri de korunmuş olur (Anon, 1988; Kalınkara, 1990; Anon, 1991; Ersoy, 1997; Kısıklı vd., 1999; Güven, 1999; Güven ve Aydıner, 1999; Akkaya ve Güven, 2000; Nazik, 2000; Anon, 2001_c; Öztop ve Güven, 2006).

3.3. Fırınlar

Fırının düzenli olarak bakımının yapılması, kusurlu düğmelerinin ve termostatlarının 6 ayda bir kontrol edilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra aşağıdaki kullanım ilkelerine dikkat etmek gerekmektedir.

Fırın tam kapasite ile çalıştırılmalıdır. Fırın verimini arttırmak için aynı anda bir yerine birden fazla yemek pişirmeye gayret edilmelidir. Böylece fazla miktardaki yiyecek, az miktarda enerji eklenmesiyle pişirilebilir. Örneğin, 160, 175, 190 °C sıcaklıklarda pişen üç ayrı yiyecek için fırın 175 °C'ye ayarlanmalıdır. Düşük sıcaklıkta pişen yiyecek birkaç dakika önce çıkarılmalı, daha yüksek sıcaklıkta pişen yiyeceğin pişirme süresi ise birkaç dakika uzatılmalıdır. Az miktardaki yiyeceği pişirmek için de ocaklı fırın kullanmak yerine, küçük bir fırın, elektrikli kızartma tavası, fritöz ya da mikrodalga fırın kullanılabilir.

Fırın kapağı gereksiz yere açılmamalıdır. Fırın kapağı her açıldığında ısı 25-50 °C düşer, bu da % 20 oranında bir ısı kaybına neden olur. Bu nedenle yiyeceğin pişip pişmediğini anlamak için fırın kapağını açıp bakmak yerine, fırın kapağında bir pencerenin olması ya da zaman ayarını gösteren bir pişirme cetvelinin kullanılması daha ekonomiktir.

Fırın, erken kapatılmalıdır. Yiyeceğin pişmesine 15-20 dakika kala fırın söndürülerek kalan ısının yiyeceği pişirmesi sağlanmalıdır. Elektrikli fırın kapatıldıktan sonra fırın ısısı, diğer yiyeceklerin ısıtılması amacıyla da kullanılabilir.

Çok gerekli değilse ön ısıtma yapılmamalıdır. Modern fırınlarda ön ısıtma oldukça hızlı olmakla birlikte bu süre 10 dakikayı geçmemelidir. Üstelik yarım saat ya da daha fazla sürede pişirilmesi gereken yiyecekler için ön ısıtmaya gerek yoktur.

Donmuş yiyecekler fırında çözdürülmemelidir. Donmuş bir eti pişirmek, buzu çözülmüş bir eti pişirmekten 20 dakika daha fazla zaman alır. Bu nedenle donmuş yiyecekleri pişirmeden önce çözdürmek gerekir.

Fırın içinde pişirme kapları uygun aralıklarla yerleştirilmelidir. Fırın içindeki raflar, kaplar arasında en az 2,5-3 cm boşluk bırakarak ısının daha iyi dağılmasını sağlayacak şekilde yerleştirilmelidir.

Mikrodalga fırında kullanılacak pişirme kabının şekli önemlidir. Mikrodalga fırın hızlı pişirmeyi sağladığı için klasik bir fırına göre % 50 enerji tasarrufu sağlar. Mikrodalga ışınlarının asıl etkisi 5-8 cm derinliğe kadar olmaktadır. Bu yüzden yuvarlak veya derinliği az olan kaplar, köşeli ve derin kaplara göre amaca daha uygundur. Ayrıca bu tür fırınlarda

mikrodalgalar metaller tarafından yansıtıldığı için yiyecekleri pişirmede ya da ısıtmada metal, altın, gümüş, platin tabaklar ve alüminyum folyo sarıcılar kullanılmamalıdır (Anon, 1988; Gönen ve Kalınkara, 1989; Kalınkara, 1990; Anon, 1991; Güven, 1999; Anon, 2001_b; Ersoy, 1997; Güven ve Aydıner, 1999; Nazik, 2000; Akkaya ve Güven, 2000).

3.4. Bulaşık Yıkama Makineleri

Ailelerin tükettikleri yiyeceklerin depolanması ve hazırlanması yanında pişirme ve serviste kullanılan araç ve gereçlerin temizliği için de enerji kullanımı söz konusudur. Bu amaçla kullanılan bulaşık makinelerinde aşağıdaki özeliklere dikkat etmek gerekir:

Kir durumuna göre kullanılan program ve su sıcaklığı ayarlanmalıdır. Kalabalık ailelerde elle yıkamaya göre daha az su kullanımına neden olan bulaşık makinesi, her çalıştırmada 10-25 litre arasında su harcar. Ayrıca kir durumuna göre daha az su harcayan program seçilebilir. Ancak suyun ısıtılması, bulaşık makinesinin tüm enerji maliyetinin % 80'ini oluşturmaktadır. Bu nedenle bulaşık yıkama makinelerinde sanitasyon açısından yüksek sıcaklık gerekmedikçe 50-55 °C'lik su sıcaklığı yeterlidir. Su ısıtıcı ve dağıtıcı borular da su kaynağı ve bulaşık makinesi arasında ısı kaybını önlemek için izole edilmelidir.

Bulaşık makinesi tam doldurulmalıdır. Sıcak sudan tasarruf etmek için bulaşık makinesi tam kapasite ile çalıştırılmalıdır ancak çok fazla yüklenmemelidir. Çünkü uygun olmayan yükleme, tabaklar üzerindeki hava sirkülasyonunu engelleyebilir.

Bulaşıkları ön durulamaya tabi tutmak gereksizdir. Bulaşık yıkama makinelerinde ön yıkama yapmak yerine araçları makineye yerleştirmeden yiyecek artıklarını sünger ve benzeri bir malzemeyle iyice temizlemelidir.

Kurutma programını kullanmayarak enerji tasarrufu sağlanabilir. Tabakları kurutma programı, yaklaşık olarak tüm yıkama işlemi maliyetinin %15'ini içermektedir. Makinede enerji tasarrufu ya da hava ısıtmayı durdurma seçeneği yoksa bu esnada makine kapatılıp kapağı açılarak içindekiler kendi kendine kurumaya bırakılabilir.

Kireçlenmeyi önlemek için kireç çözücüler kullanılmalıdır. Çünkü bulaşık makinelerinde 1mm kalınlığındaki kireç tabakası % 10 daha fazla enerji tüketimine neden olmaktadır (Kalınkara, 1990; Anon, 1991; Anon, 1994; Peşkircioğlu, 1994; Anon, 1997; Ersoy, 1997; Güven, 1999; Güven ve Aydıner, 1999; Akkaya ve Güven, 2000; Anon, 2001_b; Anon, 2001_c; Nazik, 2000; Öztop ve Güven, 2006).

3.5. Çamaşır Yıkama Makineleri

Çamaşır yıkama makinelerini satın alırken öncelikle makinenin dizaynına dikkat edilmelidir. Önden yüklemeli çamaşır makineleri, üstten yüklemeli çamaşır makinelerine oranla daha az enerji ve su tüketir. Ayrıca çift su girişli çamaşır makinelerinde enerji tasarrufu daha fazla olmaktadır. Çamaşır makinesinin içinde ısıtıcı olan modeller de su ısıtıcısının termostatını düşürmeye imkân verdiği için, enerji tüketimini azaltmaktadır. Kurutmalı çamaşır makinesi alınacaksa bunların da çamaşır kuruduğu zaman üniteyi kapatan, nem sensörlü olanları tercih edilmelidir. Ayrıca çamaşır makinesinin bakım ve onarımının zamanında yaptırılması, filtrelerinin zamanında çıkarılıp temizlenmesi, enerjiyi verimli kullanma imkânı sağlamaktadır. Çamaşır makinesini kullanırken de aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

Kir durumuna göre su sıcaklığı ve yıkama devri ayarlanmalıdır. Çamaşır makinesi tükettiği enerjinin büyük bir bölümünü (% 90'ını) suyu ısıtırken kullanmaktadır. Bir kova (18 lt) suyun 38 ° C'ye kadar ısıtılması için 1 Kwh elektrik enerjisi gerekmektedir. Enerjiyi daha akılcı kullanmak için çamaşırı ılık veya soğuk suyla yıkamak, çalkalamayı ise soğuk su ile

yapmak gereklidir. Bu yüzden yıkama işlemini 60 °C de yaparak, 95 °C ye oranla % 40 enerji tasarrufu sağlanmış olur.

Ayrıca çamaşır makinesi her bir dönüşte 120 ile 200 litre arasında su harcadığı için yükleme ağırlığına göre yıkama devri seçilmelidir. Örneğin çok kirli çamaşırlar, az kirli olan hassas parçalara göre daha yüksek devirde yıkanmalıdır. Bir de çamaşır yıkamada yüksek dönme hızları, kurutmada daha az enerji tüketimi sağlayacağından özellikle tercih edilmelidir.

Çamaşır makinesi tam kapasite ile çalıştırılmalıdır. Fakat gereğinden fazla yükleme yapılmamalıdır. Aşırı yükleme, yıkama süresinin artmasına dolayısıyla suyun özel yıkama hareketinin bozulmasına ve elektrik enerjisi sarfiyatına neden olabilir.

Aşırı deterjan kullanılmamalıdır. Tavsiye edilenden fazla miktarda deterjan çok köpük yaparak yıkamayı güçleştirir, ayrıca durulama sayısını artırır. Bu da enerji israfıdır. Son zamanlarda deterjanların üzerinde yıkama sıcaklıkları belirtilmektedir. Çamaşırları yıkarken bu uyarılar dikkate alınmalıdır. Eğer makine tam dolu değilse, deterjan miktarı da buna göre ayarlanmalı ve mutlaka tasarruf düğmesi kullanılmalıdır.

Çamaşır makinelerinde olabilecek kireçlenmeyi önlemek için, kireç çözücüler kullanılmalıdır. Tıpkı bulaşık makinelerinde olduğu gibi makine aksamında kireç oluşumu fazla enerji tüketimine neden olacağından gerekli önlem alınmalıdır.

Çok kirli ve fazla lekeli çamaşırlar önceden ıslatılmalıdır veya otomatik çamaşır makinesinde ıslatma fonksiyonu kullanılarak ikinci yıkama kaldırılmalıdır (Carsky ve Barclay, 1987; Gönen ve Kalınkara, 1989; Kalınkara, 1990; Anon, 1991; Peşkircioğlu, 1994; Anon, 1994; Anon, 1997; Ersoy, 1997; Kısıklı vd., 1999; Güven, 1999; Güven ve Aydıner, 1999; Akkaya ve Güven, 2000; Nazik, 2000; Anon, 2001_b; Anon, 2001_c).

3.6. Çamaşır Kurutucuları

Çamaşırları makinede kurutmak oldukça kolaydır ancak elektrik enerjisine ihtiyaç vardır. Bu nedenle eğer mümkünse çamaşırlar dışarıda güneş ve rüzgârdan yararlanarak kurutulmalıdır. Kurutucunun gerektiği durumda ise aşağıdaki önlemler dikkate alınmalıdır:

Çamaşırlar gruplandırılmalıdır. Ağırlığı fazla olan çamaşırlar, ağırlığı az olanlara oranla (Örneğin pamuklu çamaşırlar, sentetik çamaşırlara oranla) daha yüksek ısıya ihtiyaç duymakta ve daha geç kurumaktadır. Bu nedenle dokumalar, ağırlık ve cinslerine göre gruplandırılarak kurutucuya konulduğunda, kurutma süresi uzun olanlarla kısa olanlar ayrılmış olur. Bu da fazladan enerji sarfiyatını önler.

Süzgeç temiz tutulmalıdır. Her kullanımdan sonra aracın filtrelerindeki ipliklerin ve pamukçukların temizlenmesi gereklidir. Ayrıca havalandırma borusunun temiz kalması için kurutucu ağzı, hava sirkülasyonunun sağlanacağı şekilde yerleştirilmelidir. Aksi halde hava kanallarını çamaşır lifleri ve iplikçikleri doldurur ve üflenen kuru havanın geçmesine engel olur. Bu da kurutma işleminin uzamasına ve daha fazla enerji tüketimine yol açar.

Çamaşırları fazla kurutmamalıdır. Çünkü fazla kurutulan çamaşırlar daha fazla kırışacaklarından aynı zamanda ütüleme sırasında da fazla enerji harcanmasına neden olurlar.

Kurutucu gereğinden fazla yüklenmemelidir. Kurutma yükü mümkün olduğu kadar yıkama yükü ile aynı olmalıdır. Çamaşır kurutma makinesinin kapasitesi üstünde yüklenmesi, kurutma süresini artıracağı gibi, çamaşırların çok fazla kırışmasına dolayısıyla ütüleme esnasında daha fazla enerji tüketimine neden olmaktadır. Çamaşır kurutma makinesini kapasitesinden daha az doldurmak ise kurutmanın verimini azaltacağından makine dolu veya doluya yakın çalıştırılmalıdır (Gönen ve Kalınkara, 1989; Kalınkara, 1990; Anon, 1991; Anon, 1994; Ersoy, 1997; Güven ve Aydıner, 1999; Güven, 1999; Kısıklı vd., 1999; Akkaya ve Güven, 2000; Anon, 2001_b).

3.7. Su Isıtıcıları

Suyu ısıtmak için gerekli enerji öncelikle suyun sıcaklığını arttırmak ve suyu sıcak tutmak için kullanılır. Suyun ısıtma maliyetini ve su israfını azaltmak amacıyla aşağıdaki önlemler alınabilir:

Su tasarruflu duş başlıkları kullanılmalıdır. Normal bir maliyetle duş çıkış koluna monte edilebilen su tasarruflu duş başlıkları ile % 40-60 arasında su tasarrufu sağlanabilir. Bu duş başlıklarının çeşitli püskürtmeli tipleri bulunmaktadır. Su açma-kapama işi bir kolla yapılmakta ve duş sırasında isteğe göre su kısılabilmekte veya kapatılabilmektedir.

Sızan musluklar tamir edilmelidir. Sızıntı yapan bir musluğun altında bir kahve fincanı on dakikada doluyorsa, boşa harcanan su miktarı yılda 15.000 litreye eş değerdir. Bir de bu sıcak su olarak düşünülecek olursa ilave olarak 15.000 litrelik suyu ısıtmak için kullanılan enerji de boşa gitmiş olur.

Kaliteli ısıtma aracı kullanılmalıdır. Suyu sıcak tutarak enerjiyi minimum düzeye indirmek için iyi yalıtılmış su ısıtıcıları seçilmelidir. Suyun taşındığı boruların da iyi yalıtılmış olması gereklidir. Bunun bir yolu da ısıtıcılarda termostat kullanmaktır. Böylece ısının suyun çevresindeki havaya ve suyun bulunduğu kaba geçmesi engellenmiş olur.

Diğer önlemler ise şöyle sıralanabilir:

- Su ısıtıcısı, aile tatilde iken ya da birkaç gün kullanılmayacaksa kapatılmalıdır.
- Banyoda küveti doldurmak yerine duş kullanılarak sıcak sudan tasarruf sağlanmalıdır.
- Sıcak su musluğu açıldığında suyun ısınmasını ya da soğumasını beklerken akıtılan suyun ziyan olmaması için kova doldurulup, bu su gereken farklı yerlerde kullanılmalıdır (Çiçek sulama, balkon yıkama vb.).
- Elektrikli şofbenlerin sıcaklık ayarı 50-60 °C arasında tutulmalıdır. Böylece hem istenilen ideal su sıcaklığı elde edilmiş, hem de enerji tasarrufu sağlanmış olur (Kalınkara, 1990; Anon, 1991; Anon, 1994; Anon, 1997; Güven, 1999; Güven ve Aydıner, 1999; Şeftalici, 2000; Anon, 2001_c).

3.8. Elektrikli Süpürgeler (Vakumlu Temizleyiciler)

Elektrikli süpürgelerde elektrik enerjisi tasarrufu yapabilmek için torbası sık sık boşaltılmalı veya değiştirilmelidir. Eskimiş fırçalar yenilenmelidir. Yılda en az bir kez fiş prizden çekili durumda iken motor bölümü açılıp, buradaki toz ve pamukçuklar temizlenmelidir. Havanın geçtiği hortum vb. bölümlerin de toz, saç gibi cisimlerle tıkalı olup olmadığı kontrol edilmelidir. Bu işlemler süpürgenin emme gücünü arttırdığından daha verimli ve daha çabuk temizlemeyi sağlayacaktır (Gönen ve Kalınkara, 1989; Kalınkara, 1990; Anon, 1994; Ersoy, 1997; Akkaya ve Güven, 2000; Anon, 2001_b).

3.9. Elektrikli Ütüler

Ütülerde elektrik enerjisinden tasarruf sağlayabilmek için şu hususlara dikkat edilmelidir;

- Yeni ütü satın alınırken sıcaklığı ayarlanabilen termostatlı veya buharlı ütüler tercih edilmelidir.
- Buharlı ütülerde, çeşmeden akan sularda mineral, kir ve kireç parçaları bulundurduğu için ütüyü tıkayıp buhar çıkışını azaltmaması amacıyla arıtılmış su kullanılmalıdır. Her iki-üç ayda bir ütünün içindeki kireç temizlenmelidir. Bu işlem sanki buharlama işlemi

yapacak gibi suyu hızla dışarı fışkırtarak buhar kanallarının açılmasıyla yapılır ve böylece verimli çalışması sağlanır.

- Ütü yaparken kullanılabilecek en az ısı seçilmelidir. Düşük ısı gerektiren parçalar önce ütülenmelidir.
- Ütüleme işlemine kısa süreli olarak bile ara verilecekse mutlaka fiş prizden çekilmeli, hava boşuna ısıtılmamalıdır.
- Ütüleme işleminin bitmesine yakın (5 dakika önce) fiş prizden çekilip, çamaşırlar ütüde kalan ısıyla ütülenmelidir.
- Ütüleme işleminde süreyi kısaltmak için ütülenecek çamaşırlar kurutucudan nemli çıkarılmalı veya çamaşırlıktan nemli olarak toplanmalıdır. Bu amaçla buharlı ütü kullanılması veya dokumaların nemlendirilmesi de diğer uygulamalardır (Carsky ve Barclay, 1987; Gönen ve Kalınkara, 1989; Kalınkara, 1990; Anon, 1991; Anon, 1994; Ersoy, 1997; Güven, 1999; Güven ve Aydıner, 1999; Kısıklı vd., 1999; Akkaya ve Güven, 2000; Anon, 2001_b).

3.10. Soğutucular ve Klimalar

Yaz aylarında sıcaklık ve nem oranını düşürmek için kullanılan soğutucular ve klima cihazlarında elektrik enerjisinden tasarruf sağlayabilmek için yapılması gerekenler şunlardır;

Satın alırken uygun ölçüde ve termostatlı model seçilmelidir. İhtiyaç olandan çok büyük bir klima para ve enerji kaybına yol açacağından kullanışlı ve az yer kaplayan modeller büyüklere tercih edilmelidir. Enerji tasarrufu sağlamanın bir yolu da araçların termostatlı olanını tercih etmektir. Elektronik termostat ise enerji kullanımından % 30 tasarruf sağlar. Evde oturulmadığı durumlarda havalandırmayı kapatılmak da ayrı bir çözüm yoludur. Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise termostatı normalden çok soğuğa ayarlamanın evi daha hızlı bir şekilde soğutmayacağıdır.

Düzenli olarak koruyucu bakım yapılmalıdır. Filtrelerinin değiştirilmesi, sistemin kontrol edilmesi ve fan kayışının ayarlanması yalnızca enerji tasarrufu sağlamaz, aynı zamanda verimliliği artırır ve klimanın ömrünü uzatır. Bu nedenle broşüründeki bakımları periyodik olarak yapılmalıdır.

Evde gölgeleme yöntemleri uygulanarak soğutma yükü azaltılmalıdır. Aracın daha çok çalışmasına neden olacak direkt güneş ışığından sakınılmalıdır. Bu amaçla evin güneş alan kısımlarının ağaçlarla gölgelenmesi, cam filmleri, pencere ve duvar tenteleri, pencerelerde güneşlikler, perdeler veya panjurlar yoluyla pasif soğutma yöntemlerinin uygulanması önemli ölçüde soğutma yükünü azaltacaktır. Gölgede çalışan bir soğutucu (aircondition) güneşi direk alan bir soğutucudan % 10 daha az enerji harcar. Bu arada soğutucuyla beraber çalışacak bir pencere fanını kullanmak, soğumuş havanın daha etkin bir şekilde odaya yayılmasını sağlar. Ayrıca geniş yapraklı bitkilerin soğutucunun önüne geçip soğuyan havayı bloklaması önlenmelidir.

Evde ısıyı artıran faaliyetler günün serin olduğu saatlerde planlanmalıdır. Sabahın erken saatleri ve gecenin geç saatleri oldukça serin olduğundan pişirme, ütü ve süpürme işlemleri bu saatlere planlanmalı ya da yaz mevsiminde uzun süreli pişirmeyi gerektirmeyecek yiyecekler tüketilmelidir (Carsky ve Barclay, 1987; Kalınkara, 1990; Anon, 2001_b).

3.11. Televizyon, Bilgisayar, Yazıcı, VCR, CD Gösterici, Radyo ve Teypler

Bilgisayarlar dünyada en hızlı elektrik yükü oluşturan cihazlardır. Ancak bilgisayarın

kullandığı enerjinin çoğu cihazın kullanılmadığı esnada açık olmasından dolayı kaybolmaktadır. Aynı durum televizyon, radyo, VCR ve CD göstericiler için de söz konusudur. TV'ler, VCR'ler, CD göstericiler, kablosuz telefonlar, soygun alarmları, mikrodalga fırınlar da stand-by modunda kapatıldığı zaman enerji tüketmeye devam ederler. Bu enerji saat göstergesi, hafıza chipi ve uzaktan kumanda fonksiyonu için harcanmaktadır. Bu tip enerji tüketimine leakage (sızıntı) adı verilmektedir ve cihazın kendi enerjisinin yaklaşık % 5'ini kapsamaktadır. Stand-by modunda, enerji sızıntılarının azaltılması amaçlı çalışmalar yapılmaktadır. Örneğin **Energy Star** etiketli yeni teknoloji TV ve VCR'lar kayıp enerjiyi % 75'e kadar azaltmaktadır. Energy Star etiketli PC, fax, yazıcı ve tarayıcı gibi evde kullanılan ofis cihazları ise, kullanılmadıkları zaman otomatik olarak **uyuma moduna** geçmekte buna bağlı olarak güç azaldığı için enerji tasarrufu sağlanmakta ve cihazın ömrü uzamaktadır (Anon, 2001_b). Her ne kadar yeni teknoloji ürünlerde getirilen bu çözüm enerji tasarrufu sağlasa da bu durumdaki cihazlar röntgen ışınları yayıp elektro-manyetik alanlar yaratarak sağlığı tehdit ettiklerinden dolayı kapatma düğmesinden açıp kapatma tercih edilmelidir (Anon, 1997; Anon, 2001_c).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde enerjiyi verimli kullanarak sürdürülebilir kalkınmayı sağlayabilmek için öncelikle evlerde kullanılan elektrikli ev araçlarında enerji tasarrufuna önem verilmesi gerekmektedir. Böylece bireylerin daha az enerji ile daha az fatura ödeyerek daha iyi ve konforlu bir yaşam sürdürebilmeleri sağlanmış olacaktır. Üstelik bu yolla ülke ekonomisine katkı sağlanacaktır. Enerjiyi tasarruflu kullanma alışkanlığı öncelikle toplumun en temel birimi olan ailede kazandırılmalıdır. Bunun için de;

- Aileleri konutlarda enerji tasarrufu hakkında bilgilendirmek amacıyla örgün ve yaygın eğitim kurumlarında eğitim programları düzenlenmelidir. Ayrıca kurumlarda hizmet içi eğitim kurslarıyla; televizyon, radyo, gazete gibi kitle iletişim araçları yoluyla; üniversitelerin ve çevre koruma derneklerinin düzenleyecekleri seminerler, konferanslar aracılığıyla halk enerji tasarrufu konusunda bilgilendirilmelidir.
- Elektrikli ev araçlarının kullanım talimatları her eğitim seviyesindeki tüketicinin kolayca anlayabileceği şekilde hazırlanmalıdır. Satıcı ve sağlayıcıların da enerji tasarrufu konusunda bilinçlendirilerek tüketicileri elektrikli ev araçlarını verimli kullanma ilkeleri konusunda doğru bilgilendirmeleri sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Akkaya, G. ve Güven, S. (2000), "Enerji Tasarrufu", Standard, Vol. 39 (464), 86-91.

Anon. (1988), "Evde Enerji Tasarrufu", Tüketici Bülteni, Vol. 1 (71), 1,8.

Anon. (1991), "Evinizde Enerjinin Verimli Kullanılması İçin Öneriler", Elektrik İşleri Etüt İdaresi Yayını, Ankara.

Anon. (1994), "Elektrikli Ev Araçlarında Enerji Tasarrufu", Tüketici Bülteni, Vol. 7 (71), 7-8.

Anon. (1997), "Enerjiyi Daha Ekonomik Kullanabiliriz", Tüketici Bülteni, Vol. 10 (110), 7-8.

Anon. (2001_a), "Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Enerji Özel İhtisas Komisyonu Raporu", Devlet Planlama Teşkilatı Yayını (DPT: 2610- ÖİK: 621), Ankara.

Anon. (2001_b), "Konutlarda Elektrik Enerjisinin Verimli Kullanımı", Elektrik İşleri Etüt İdaresi Yayını, Ankara.

Anon. (2001_c), "Tüketici Kültürü Ansiklopedisi", Türkiye Tüketicileri Koruma ve Eğitimi Vakfı Yayını, Ankara.

Baykan, S. ve Ersoy, A.F. (1992), "Farklı Gelir Düzeyindeki Yeni Evli Ailelerin Büyük Elektrikli Ev Araçlarını Satın Alma Durumları", Standard, Vol. 31 (362), 11-13.

Bayraktar, E. (1987), "Ailelerin Enerji Kullanımına İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi", Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ev İdaresi ve Aile Ekonomisi Programı Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara.

Carsky, M.and Barclay, L. (1987), "Consumer in Store Programs: Evaluating the Benefits Partnership in Managing Quality of Life, Families, Consumers", at the 16th Annual South Eastern Regional Family Economics Home Management Conference Feb. 5-7, Tennessee.

Ersoy, A.F. (1997), "Tüketicilerin Evde Enerji Tasarrufları ve Verimlilik", Karınca, Vol. 63 (727), 29-34.

Gönen, E. ve Kalınkara, V. (1989), "Gecekondu Kesimindeki Ailelerin Elektrikli Ev Araçları Varlığının İncelenmesi", 7. Enerji ve Enerji Tasarrufu Sergisi, Enerji Tasarrufu Semineri Tebliğleri. TÜYAP Tüm Fuarcılık Yapım A.Ş., İstanbul.

Güven, S. (1999), "Evde Enerji Tasarrufu", Tüketici Bülteni, Vol. 11 (131), 4-6.

Güven, S. ve Aydıner, A. (1999), "Evlerde Enerji Tasarrufu", Standard, Vol. 38 (453), 41-46.

Kalınkara, V. (1990), "Elektrikli Ev Araçlarının Satın Alınması ve Enerji Tasarrufu", MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

Kalınkara, V. (1992). "Aile – Enerji – Tüketim ve Tasarruf", Standard, Vol. 31 (362), 14-16.

Kalınkara, V. ve Ersoy, A.F. (1996), "Aileler Enerji Tüketimlerini Azaltabilirler mi?", Standard, Vol. 35 (418), 120-124.

Keskin, T. ve Gümüşderelioğlu, S. (2000), "Dünyada ve Türkiye'de Uygulanan Enerji Tasarrufu Programları", 8. Ulusal Enerji Verimliliği Kongresi, Ankara, 8-12 Mayıs.

Kısıklı, B., Nazik, M. H., İnci, N., Bumin, M., Sürmeli, A. ve Boz, D. (1999), "Akıllı Satın Alma Sanatı", Türkiye Tüketicileri Koruma ve Eğitimi Vakfı Yayını, Ankara.

Nazik, M. H. (2000), "Evde Kullanılan Araçlar", Irmak Matbaası, Ankara.

Onural, A.Ş., Cerit, B. ve Doğru, N. (2004). "Elektrik Üretiminde Yeni Bir Alternatif: Rüzgar Enerjisi", Standard, Vol. 43 (514), 42-46.

Öztop, H. ve Güven, S. (2006), "Kadınların Enerji Tasarrufuna İlişkin Bilgileri", Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu I. Uluslar Arası Ev Ekonomisi Kongresi. 22-24 Mart, Ankara; 585-593.

Peşkircioğlu, N.(1994), "Konutlarda Enerji Kayıpları ve Tasarruf Potansiyeli", Kalkınmada Anahtar, Vol. 6 (72), 8-9.

Şeftalici, T. (2000), "Şofbenler ve Güvenlik Kuralları", Tüketici Bülteni, Vol. 12 (138), 2.

Tokyürek, Ş. ve Şanlı, N. (1995). "Ev ve Kurum Kaynaklarının Yönetimi", Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayını (No:3), Ankara.

Wilson, J. (2002). "Electrical Appliances and the Energy Dolar", http:/uni.edu/pubs/consumered/heg94.http

FARKLI DİKİM TARİHLERİ İLE GÜBRELEMENİN LALE (*TULİPA SP.)* BİTKİSİNİN BAZI AGRONOMİK VE FLORİSTİK ÖZELLİKLERİNE ETKİSİ

EFFECT OF PLANTING TIME AND FERTILIZATION ON SOME AGRONOMICAL AND FLORISTIC PROPERTIES OF TULIP PLANT (*TULIPA SP.)*

Aslı GÜNEŞ[1] Ali SALMAN [2] [3]Cenk Ceyhun KILIÇ [4]Rıza AVCIOĞLU

ABSTRACT

This study was conducted in the experimental fields of Bayindir Technical College, Aegean University, between January 2007 and May 2007. The effect of 5 planting times (19.01.2007; 26.01.2007; 2.02.2007; 9.02.2007; 16.02.2007) and 2 different rate of fertilization treatments (Control and 2,25g/parcel) on vegetative and generative properties of tulip (*Tulipa enk ."Mickey Mouse")* were tested in the experiment.
For this aim, the date of emergent, budding, flowering and plant height characteristics were determinate.

Results indicated that planting times and fertilization treatments were not significant effected those proprieties, but also displayed that parte planting the period between vegetative and generative periods.

Key Words: Tulipa, planting time, fertilization, floristic properties

ÖZET

Bu araştırma Ege Üniversitesi Bayındır Meslek Yüksekokulu deneme tarlalarında 2007 (Ocak- Mayıs ayları arasında) yılında yürütülmüştür. Araştırmada 5 farklı dikim zamanı (19.01.2007; 26.01.2007; 2.02.2007; 9.02.2007; 16.02.2007) ile 2 değişik gübre dozunun (Kontrol ve 2.25 g./parsel) lale (*Tulipa enk. "Mickey Mouse")*'nin bazı vejetatif ve generatif özelliklerine etkisi araştırılmıştır.

Bu amaçla, bitki materyalinde ilk sürgün, tomurcuklanma ve çiçeklenme tarihleri ile bitki boyu özellikleri incelenmiştir.

Elde edilen sonuçlar, dikim zamanları ile gübre dozlarının bitkinin bu özellikleri üzerinde (agronomik ve floristik) önemli bir etki yapmadığını, ancak geç dikimlerde vejetatif dönemden generatif döneme geçişin kısaldığını ortaya koymuştur.

[1] Dr., Ege Üniversitesi Bayındır Meslek Yüksekokulu, asli.gunes@ege.edu.tr
[2] Dr., Ege Üniversitesi Bayındır Meslek Yüksekokulu, ali.salman@ege.edu.tr
[3] Dr., Ege Üniversitesi Bayındır Meslek Yüksekokulu, cenk.kilic@ege.edu.tr
[4] Prof.Dr. Ege Üniverasitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü, riza.avcioglu@ege.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Lale, dikim tarihi, gübreleme, floristik özellikler

1. GİRİŞ

Türkiye süs bitkileri yetiştiriciliğinde uygun iklimsel ve coğrafi koşulları, pazar ülkelere yakınlığı, deneyimli üretici ve ucuz işgücü potansiyeline sahip olması nedeniyle oldukça avantajlı bir konuma sahiptir. Türkiye'de 2005 yılında toplam 3.930 ha alanda süs bitkileri üretimi yapılmaktadır. 2000–2001 sezonunda toplam 1.392 ha olan süs bitkileri üretim alanı 2004–2005 sezonunda 3.930 hektara yükselmiştir. 2005 yılı verilerine göre Türkiye süs bitkileri üretiminin % 59'unu dış mekân bitkileri, % 31'ini kesme çiçekler, % 6'sını doğal çiçek soğanları, % 4'ünü ise iç mekân bitkileri oluşturmaktadır. Toplam üretimin % 28'i seralarda, %72' si ise açık alanda yapılmaktadır (Anonim, 2008a).

Dünya üzerinde, çok geniş bir yayılış alanına sahip olan çiçek soğanlarının, özellikle Balkanlar, Kafkasya ve Anadolu'da yoğunlaştığı bilinmektedir. Günümüzde artan çevre koruma bilinci nedeni ile doğal çiçek soğanlarının doğal dengesinin korunması için önlemler alınmıştır. Bu kapsamda, doğadan sökülen soğanların ihracatı önemli ölçüde azaltılarak, bu soğanların üretim alanlarından sağlanması temel düşünce olmuştur. Dünya üzerinde yaklaşık 43.000 hektarlık bir üretim alanında çiçek soğanları üretimi yapılmaktadır. Çiçek soğanı üretim alanlarının dağılımına bakıldığında üretimin en fazla Hollanda (% 53,5), Birleşik Krallık (% 10,9), A.B.D. (% 8,4) ve Çin'de (% 4,7) yapıldığı görülmektedir. Çiçek soğanlarının ticari amaçlı üretimini yapan en önemli ülkeler ise Hollanda, Şili, Brezilya, Yeni Zelanda'dır (Anonim, 2008b).

Doğal çiçek soğanları adı ile de tanınan bitkiler bilimsel olarak "Geofit" olarak adlandırılırlar. Geofit, soğan, yumru ve rizom gibi özelleşmiş toprak altı organlarında gıda maddesi depo eden otsu bitkilere verilen isimdir. Çiçek soğanları bir bitkinin büyümesi için ihtiyacı olan her şeyi içinde barındırmaktadır. Çiçek soğanlarına örnek olarak lale, sümbül, iris, zambak ve nergis verilebilir.Türkiye'de çeşitli süs bitkilerinin üretiminde belirli bir düzeye ulaşılmış olsa da bazı süs bitkilerinde özellikle "geofitler" de (örneğin, lale) arzu edilen seviyeye ulaşılamamıştır. Bunun da en büyük nedeni özellikle soğanlı, rizomlu çiçek türlerinde üretim materyali olarak dış ülkelere olan bağımlılıktır (Ulun, 2002).

Bu araştırmada 5 farklı dikim zamanı ile 2 değişik gübre dozunun lale (*Tulipa enk. "Mickey Mouse")*'nin bazı vejetatif ve generatif özelliklerine etkisi incelenmiştir.

2. MATERYEL VE YÖNTEM

2.1 Materyal

Araştırmada materyal olarak, 15 cm çevre uzunluğuna sahip erkenci, yalın kat küçük taçlı, sarı kırmızı alacalı çeşit olan, Rembrandt lale grubuna ait *Tulipa. Enk. "Mickey Mouse"* çeşidi lale soğanları kullanılmıştır.

2.2. Yöntem

2.2.1 Deneme Deseni

Deneme tarla şartlarında tesadüf blokları deneme desenine uygun olarak 4 tekerrürlü düzenlenmiştir. 1,20 x 3,00m boyutlarında olmak üzere, 30cm x 30cm grid (kare) sistemi oluşturulmuştur. Araştırmada 5 farklı dikim zamanı (19.01.2007; 26.01.2007; 2.02.2007; 9.02.2007; 16.02.2007) ile 2 değişik gübre dozu (kontrol-gübresiz, gübreli-2,25g/parsel) ve 4 tekerrürlü olacak şekilde her parselde 6 bitki toplamda 40 adet parselde, toplam 240 adet lale soğanı dikilmiştir (Şekil.1).

Şekil 1. Deneme alanı ve grid sistemi

2.3.Kültürel İşlemler

2.3.1 Deneme Parsellerinin Dikime Hazırlanması

Deneme için hazırlık çalışmalarına 2007 yılı Ocak ayı başında başlanmıştır. Öncelikle lale soğanları temin edilmiş ve dikiline kadar +4 °C'de buzdolabında tutulmuştur.

İlk ekim tarihi olan 19 Ocak 2007 tarihinde daha önce hazırlanmış olan parsellere Şekil.1 'de olduğu gibi dikim yapılmıştır. Lale soğanları dikimden önce uygun bir fungusit (Corel Captan) ile hazırlanmış çözelti içersine daldırılmak suretiyle fungal hastalıklara karşı ilaçlanmıştır.

Deneme süresince "*Palmorganik"* ticari adlı %20 hümik asit (hümik, fülvik, ulmik kompleks) içeren ve %12-%12-%12'lik azot, fosfor, potasyum oranlarına sahip granül gübre kullanılmıştır. Bu gübrenin özelliği tabandan ve üstten uygulanabilen, büyütücü, besleyici ve köklendirici özelliklere ve iz elementlere (Fe %0,1; Zn %0,1; Mn %0,1) sahip bir organomineral gübre olmasıdır. Gübreli parsellere verilen gübre miktarı, dekara 25 kg'dan, $1m^2$'ye 25 gr palmorganik olarak hesaplanmış, bu bilgiler doğrultusunda her parsele 2,25 g. Hümik asitli kompoze gübre olan "Palmorganik" katı form da homojen şekilde verilmiştir.

2.4. Denemede Ele Alınan Özellikler

Tüm çalışma sürecinde, lale bitkisinin hem dış mekân hem de kesme çiçek olarak kullanımını etkileyen karakteristik faktörler, gerek gözlemler gerekse çeşitli ölçüm yöntemleriyle irdelenmiştir.

Bu amaçla, aşağıda belirtilen gözlem ve ölçümler yapılmıştır. Elde edilen gözlem ve ölçümler kendi aralarında Araştırma Sonuçları ve Tartışma kısmında tartışılmıştır ve değerlendirilmiştir.

- **Bitki boyu:** Denemenin başlangıç tarihini takiben periyodik olarak bitkilerin boyları cetvel yardımıyla ölçülerek kaydedilmiştir.
- **İlk sürgün çıkış zamanı:** Deneme başında bitkisel materyal olarak kullanılacak olan lale bitkilerinde, dikim sonrasında görülen ilk yeni sürgünün çıkışı kaydedilmiştir.
- **Tomurcuklanma zamanı:** Lale bitkisinde dikimden sonra ilk tomurcuğun görüldüğü zamandır.
- **Çiçeklenme başlangıcı ve bitiş zamanı:** 15 Nisan tarihinde görülen ilk çiçeklenme tarihini takiben 7 günde bir kez bitki üzerinde bulunan çiçek ve tomurcuk sayıları sayılmış ve kaydedilmiştir. Aynı zamanda çiçeklenmenin bittiği zaman da kaydedilmiştir.

3.ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

Araştırma süresince yapılan uygulamalar ve elde edilen veriler, (Dikim tarihi, İlk sürgün tarihi, tomurcuk başlangıcı, Çiçeklenme başlangıcı ve çiçeklenme bitiş tarihleri) gübre uygulanan ve uygulanmayan parsellerdeki bitkilerin genel gelişimine, yapraklanma, çiçeklenme kalitesi ve verimine olan etkilerini gösteren değerler toplu halde Çizelge.1 özetlenmiştir.

Çizelge 1’ de yanlarına yıldız (*) konulan tarihler, aynı tarihte dikimi yapılan ancak gübre verilmeyen parsellerden alınan verileri göstermektedir.

3.1 İlk sürgün tarihi ve dikim tarihi farkı analizi (A):

Araştırmamızın ilk sürgün tarihi ve dikim tarihleri arasındaki gün farklarına ait veriler, çizelge 1’de A karakteri olarak yorumlanarak özetlenmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre, 19 Ocak, 26 Ocak ve 12 Şubat tarihlerinde yapılan dikimlerde ilk sürgün 10 gün sonra, 16 Şubat tarihli dikimlerde 9 gün sonra ve 2 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde ilk sürgün 8 gün sonra görülmüştür.

Lale bitkisinde, soğan dikimini takip eden 8–10 gün arasında ilk sürgünün görülmesi beklenen bir gelişmedir. İlk sürgün tarihleri arasındaki 1–2 günlük farkın yörenin dikim tarihlerinde gerçekleşen sıcaklık farklılıklarından ve genel mikroklimatik etkilerinden veya toprak yapısındaki olası olumsuz nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ancak sürgün tarihlerinin beklenen periyot çerçevesinde gerçekleştirmiş olması bu farklılıkları önemsiz kılmaktadır.

Verilerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen diğer bir bilgi ise aynı tarihlerde dikimi yapılan gübreli ve gübresiz gruplarda ilk sürgünün aynı zaman sürecinde meydana gelmiş olmasıdır.

3.2 Tomurcuk başlangıç tarihi ve dikim tarihi farkı analizi (B):

Araştırmamızın Tomurcuk başlangıç tarihi ve dikim tarihleri arasındaki gün farklarına ait veriler, çizelge 1'de B karakteri olarak yorumlanarak özetlenmiştir.

Verilerin değerlendirilmesi sonucunda 19 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde 48 gün sonra, 26 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde 45 ve 47. günlerde; 2 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 43 gün sonra, 12 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 34 gün sonra ve 16 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 31 gün sonra tomurcuk görüldüğü tespit edilmiştir.

Bitkilerde iki önemli gelişme döneminden birini simgeleyen generatif gelişme dönemi çiçek, başak, vb. gibi organlarla ortaya çıkmakta ve özellikle gül, lale gibi süs bitkilerinde yararlanılan bölüm çiçek olduğundan generatif gelişmeyi simgeleyen bu aşama büyük önem taşımaktadır (Salisbury and Ross, 1992). Lale bitkisinin genel kullanımının çiçeğinin sahip olduğu görsel etkilerin değerlendirilmesi olarak düşünüldüğünde tomurcuk başlangıcının bitki için özel önem arz ettiği görülmektedir. Ancak elde edilen veriler değerlendirildiğinde dikim ne kadar geç olursa olsun tomurcuklanmanın hemen hemen aynı zamanda olduğu göze çarpmaktadır. Bu veri lale bitkisinin literatürde de belirtildiği gibi ısıya olan duyarlılığını ortaya koymaktadır (Andrews, 1929 ve Rietveld et all., 1999). Dikim tarihi gecikmiş olsa bile bitkinin tomurcuklanması, klimatik etkilere yani direkt olarak çevresel sıcaklığa bağlıdır.

3.3. Tomurcuk başlangıç tarihi ve ilk sürgün tarihi fark analizi (C):

Bu çalışmada Tomurcuk başlangıç tarihi ve ilk sürgün tarihi arasındaki gün farklarına ait veriler, çizelge 1'de C karakteri olarak yorumlanarak özetlenmiştir.

Verilerin değerlendirilmesi sonucunda, 19 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde ilk sürgünden 38 gün sonra; 26 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde ilk sürgünden 35 – 37. gün sonra; 2 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde ilk sürgünden 35 gün sonra; 12 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde ilk sürgünden 24 gün sonra ve 16 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde ise ilk sürgünden 22 gün sonra tomurcuk görüldüğü tespit edilmiştir.

Erkenci bir tür olan *Tulipa enk."Mickey Mouse"* bitkisinde, sürgünün ve tomurcuklanmanın erken görülmesi beklenen bir gelişmedir. Ancak farklı dikim tarihlerine rağmen aynı zamanda tomurcuklanmanın olması, ilk sürgün ve tomurcuklanma arasındaki süreyi kısaltarak, bitkinin yeşil aksamının yeterli gelişememesine sebep olabilmektedir. Isıya duyarlı lale bitkisi arzu ettiği çevresel sıcaklığa ulaşır ulaşmaz çiçeklenmeye hazırlanmakta ve ilk tomurcuklar görülmeye başlanmaktadır. Ancak dikim tarihi geciktikçe bu olay hızlanmakta bitki vejetatif dönemini tamamlayamadan generatif döneme geçmektedir.

4. 4. Çiçeklenme başlangıç tarihi ve dikim tarihi farkı analizi (D)

Araştırmamızın Çiçeklenme başlangıç tarihi ve dikim tarihleri arasındaki gün farklarına ait veriler, çizelge 1'de D karakteri olarak yorumlanarak özetlenmiştir.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda 19 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde 53–54 gün sonra, 26 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde 52 ve 51. gün sonra; 2 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 47–46 gün sonra, 12 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 40 gün sonra ve 16 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 37 gün sonra çiçeklenme görüldüğü tespit edilmiştir.

İlk sürgün tarihi ve tomurcuklanma başlangıç tarihlerine ait verilerin ışığında değerlendirme yapıldığında erken tomurcuklanan bitkilerin dikim tarihi gözetmeksizin çiçeklenmeye başladığı gözlenmiştir. Geç dikilen soğanlarda çiçeklenme başlangıç süresi

37 güne kadar düşerken ilk dikilen soğanlarda bu süre 54 günü bulmaktadır. Lale bitkisinde normal gelişim süreci ise dikimi takip eden 2. aybaşında yani yaklaşık 60 gün sonra çiçeklenmenin gerçekleşmesidir (Çankaya, 2007). Geç dikimlerde bu sürenin nerdeyse %50 kısaldığı gözlenebilmektedir.

3.5. Çiçeklenme başlangıç tarihi ve ilk sürgün tarihi farkı analizi (E)

Araştırmamızın Çiçeklenme başlangıç tarihi ve ilk sürgün tarihleri arasındaki gün farklarına ait veriler, çizelge 1'de E karakteri olarak yorumlanarak özetlenmiştir.

Verilerin değerlendirilmesi sonucunda, 19 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde ilk sürgünden 43-44 gün sonra; 26 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde ilk sürgünden 41 – 42. gün sonra; 2 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde ilk sürgünden 38-39 gün sonra; 12 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde ilk sürgünden 30 gün sonra ve 16 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde ise ilk sürgünden 28 gün sonra çiçeklenme görüldüğü tespit edilmiştir.

Çizelgedeki verilerin ışığında geç dikimlerde vejetasyon döneminin kısalarak, sıcaklık artmasına paralel olarak generatif döneme geçildiği görülmektedir. Dikim tarihlerinde yapılan bu değişiklerin bitkilerin yeşil aksamına direkt olarak negatif bir yansıma gösterdiği elde edilen verilerin ışığında çıkarılabilinecek bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

3. 6. Çiçeklenme başlangıç tarihi ve tomurcuk tarihi farkı analizi (F)

Çalışmamızda, çiçeklenme başlangıç tarihi ve dikim tarihleri arasındaki gün farklarına ait veriler, çizelge1'de F karakteri olarak yorumlanarak özetlenmiştir.

Gözlemler sonucunda ele edilen verilerin ışığında tomurcuktan çiçeğe geçiş zamanının 3 ila 7 gün arasında değiştiği ortaya çıkmıştır. Bu durumda, tomurcuktan çiçeğe en erken geçişin 3 günle 2 Şubatta yapılan gübresiz dikimde, en geç geçişin ise 7 günle 26 Ocak da yapılan gübreli dikimde gerçekleştiği söylenebilmektedir.

Bu verilerin ışığında gübrelemenin ya da dikim tarihinde oluşturulan farklılıkların tomurcuktan, çiçeğe geçiş süresi arasındaki bağlantısı saptanamamıştır.

3. 7. Çiçeklenme bitiş tarihi ve dikim tarihi farkı analizi (G)

Araştırmada, çiçeklenme bitiş tarihi ve dikim tarihleri arasındaki gün farklarına ait veriler, çizelge 1'de G karakteri olarak yorumlanarak özetlenmiştir.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda 19 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde 80-81 gün sonra, 26 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde 73 ve 74. gün sonra; 2 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 66-67 gün sonra, 12 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 56-57 gün sonra ve 16 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 55 gün sonra çiçeklenmenin sona erdiği tespit edilmiştir.

Elde edilen verilerin ışığında erken dikimlerde çiçeklenmenin daha geç bittiği, geç dikimlerde ise çiçeklenmenin daha erken sona erdiği gözlenebilmektedir. Bu sonuçlarda bitkinin thermoperiyodik bir bitki olduğu verisini doğrulamakta ve geç dikimlerin lalenin çiçeklenmesine olan etkilerini ortaya koymaktadır.

3. 8. Çiçeklenme bitiş tarihi ve ilk sürgün tarihi farkı analizi (H)

Çalışmamızda, çiçeklenme bitiş tarihi ve ilk sürgün tarihleri arasındaki gün farklarına ait veriler, çizelge 1'de H karakteri olarak yorumlanarak özetlenmiştir.

Gözlemler sonucunda ele edilen verilerin ışığında ilk sürgünden çiçeğin bitiş tarihine kadar zamanının, 19 Ocakta yapılan dikimlerde 70- 71 gün olduğu, 26 Ocakta yapılan dikimlerde 63-64 gün olduğu, 2 Şubatta yapılan dikimlerde 58-59 gün olduğu, 12

Şubatta yapılan dikimlerde 22-23 gün olduğu ve en geç dikim olan 16 Şubatta yapılan dikimlerde çiçeğin bitiş süresinin 24 gün olduğu tespit edilmiştir.

3. 9. Çiçeklenme bitiş tarihi ve tomurcuk başlangıç tarihi farkı analizi (I)

Çalışmamızda, çiçeklenme bitiş tarihi ve tomurcuk başlangıç tarihleri arasındaki gün farklarına ait veriler, çizelge 1'de I karakteri olarak yorumlanarak özetlenmiştir.

Çalışmanın bu kısmında elde edilen veriler farklı dikim tarihlerinde, gübreli ve gübresiz ortamlara dikimi yapılan lale bitkisinde tomurcuktan çiçeğe geçiş süresi incelenebilmektedir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda 19 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde 32-33 gün sonra, 26 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde 27 ve 28 gün sonra; 2 Şubat, 12 Şubat ve 16 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde ise 23-24 gün sonra ilk tomurcuktan oluşumundan çiçeğin sona erdiği gün farkıdır.

Çizelge 1. Deneme sonucunda elde edilen değerlere ait veri tablosu

No	Dikim Tarihi	İlk Sürgün Tarihi		Tomurcuk Başlangıç Tarihi			Çiçeklenme Başlangıç Tarihi				Çiçeklenme Bitiş Tarihi				
			A		B	C		D	E	F		G	H	I	J
1	19.01.2007	29.01.2007	10	08.03.2007	48	38	14.03.2007	54	44	6	10.04.2007	81	71	33	27
2	19.01.2007*	29.01.2007	10	08.03.2007	48	38	13.03.2007	53	43	5	09.04.2007	80	70	32	27
3	26.01.2007	05.02.2007	10	12.03.2007	45	35	19.03.2007	52	42	7	09.04.2007	73	63	28	21
4	26.01.2007*	05.02.2007	10	14.03.2007	47	37	18.03.2007	51	41	4	10.04.2007	74	64	27	23
5	02.02.2007	10.02.2007	8	17.03.2007	43	35	21.03.2007	47	39	4	09.04.2007	66	58	23	19
6	02.02.2007*	10.02.2007	8	17.03.2007	43	35	20.03.2007	46	38	3	10.04.2007	67	59	24	21
7	12.02.2007	22.02.2007	10	18.03.2007	34	24	24.03.2007	40	30	6	09.04.2007	56	46	22	16
8	12.02.2007*	22.02.2007	10	18.03.2007	34	24	24.03.2007	40	30	6	10.04.2007	57	47	23	17
9	16.02.2007	25.02.2007	9	19.03.2007	31	22	25.03.2007	37	28	6	12.04.2007	55	46	24	18
10	16.02.2007*	25.02.2007	9	19.03.2007	31	22	25.03.2007	37	28	6	12.04.2007	55	46	24	18

A: İlk Sürgün Tarihi – Dikim Tarihi Farkı (gün)
B: Tomurcuk Başlangıç Tarihi – Dikim Tarihi Farkı (gün)
C: Tomurcuk Başlangıç Tarihi – İlk Sürgün Tarihi (gün)
D: Çiçeklenme Başlangıç Tarihi – Dikim Tarihi (gün)
E: Çiçeklenme Başlangıç Tarihi – İlk Sürgün Tarihi (gün)
F: Çiçeklenme Başlangıç Tarihi – Tomurcuk Başlangıç Tarihi (gün)
G: Çiçeklenme Bitiş Tarihi – Dikim Tarihi (gün)
H: Çiçeklenme Bitiş Tarihi – İlk Sürgün Tarihi (gün)
I: Çiçeklenme Bitiş Tarihi – Tomurcuk Başlangıç Tarihi (gün)
J: ÇiçeklenmeBitişTarihi _ ÇiçeklenmeBaşlangıçTarihi(gün)

3. 10. Çiçeklenme bitiş tarihi ve çiçeklenme başlangıç tarihi farkı analizi (J)

Araştırmada, çiçeklenme bitiş tarihi ve dikim tarihleri arasındaki gün farklarına ait veriler, çizelge.1'de J karakteri olarak yorumlanarak özetlenmiştir.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda 19 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde çiçekte kalma süresi 27 gün iken, 26 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde 21–23 gün, 2 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 19–21 gün, 12 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 16-17 gün ve 16 Şubat tarihinde yapılan dikimlerde 18 gün olarak kısalan bir periyot ortaya koymaktadır. Lale bitkisinin çiçeği için yetiştirildiği düşünüldüğünde maksimum faydalanma için bitkinin çiçekte kaldığı gün süresinin uzun olması tercih edilen bir özelliktir. Erken dikimlerle, erken çiçek açmanın sağlanarak çiçekte kalma süresinin uzatılması bitkinin dekoratif ve görsel özelliklerini arttırarak istenen etkiyi sağlamasına sebep olmaktadır. Geç dikimlerde yaşanan çiçeklenme erken dikimle hemen hemen aynı tarihte olmasına rağmen aynı tarihte sonlanması, özellikle peyzaj kullanımlarında kısa sürelik görsel etkiye neden olarak bitkiden istenen etkiyi uyandıramamasına neden olmaktadır.

3. 11. Bitki boy ölçümleri ve farklılık analizleri

Çalışmamızda bitki boyu ölçümleri lale soğanlarının dikim tarihlerinden sonra bitki çıkışı gözlenir gözlenmez başlamış ve çiçek oluşumu gözlendikten sonra bitmiştir. Buna göre elde edilen ölçümler çizelge 2' de özetlenmiştir. Çizelge 2'de yanlarına yıldız (*) konulan tarihler, aynı tarihte dikimi yapılan ancak gübre verilmeyen parsellerden alınan verileri göstermektedir.

Çizelge 2. Farklı dikim tarihlerinde gübreli ve gübresiz uygulamalarda bitki boy ölçümleri

	Gözlem Tarihleri				
Dikim Tarihleri	**16.02.2007**	**02.03.2007**	**08.03.2007**	**15.03.2007**	**12.04.2007**
19.1.07	2,69	8,79	11,60	13,48	21,08
19.01.2007*	3,49	8,85	12,51	13,09	25,44
26.01.07	1,93	7,68	9,90	10,42	19,23
26.02.2007*	2,37	8,33	11,45	11,98	23,72
02.02.07	2,40	6,36	10,27	11,96	19,51
02.02.2007*	0,00	5,76	9,78	10,68	19,76
12.02.07	0,00	3,95	8,89	9,62	17,84
12.02.2007*	0,00	5,28	8,21	10,92	20,72
16.02.07	0,00	3,80	9,24	10,50	19,08
16.02.2007*	0,00	5,26	9,36	10,73	24,80

19 Ocak tarihinde dikilen soğanların boy ölçümleri 12.Nisan da (83 gün sonra) gübreli parsellerdeki lalelerin 21.08 cm, gübresiz parsellerdeki lalelerin 25.44 cm boya ulaşmışlardır. 16 Şubat 'ta dikilen soğanların boy ölçümleri aynı tarihte (55 gün sonra) gübreli parsellerde 19.08 cm, gübresiz parsellerde 24,80 cm'ye ulaşmışlardır. Bu da gösteriyor ki lale soğanlarının erken dikilmesi bitki boyunun uzunluğunun daha fazla olması anlamına gelmemektedir. İkinci olarak Gübreli ve gübresiz parseller arasında çok büyük faklılıklar çıkmamıştır.

4.SONUÇLAR

Farklı dikim tarihleri ile kompoze gübrelemenin lale bitkisinin agronomik ve floristik özelliklerine olan etkilerine dair araştırmamızda, değişik karakterlere ilişkin elde edilen bulgularımıza göre şu sonuçlara varılabilinmektedir.

1-Dikim tarihine göre ilk sürgün çıkışı: Lale bitkisinde dikim tarihi farklılıklarının ve gübre uygulamalarının ilk sürgün çıkışında çok büyük farklılıklar göstermediği yapılan gözlemlerle ortaya konulmuştur. Lale bitkisinde soğan dikimini takip eden 8-10 gün içinde ilk sürgün çıkışı gözlenmiştir.

2-Dikim tarihine göre tomurcuk başlangıcı: Çalışmada en ilgi çeken bulgular bu kısımda elde edilmiştir. Termoperiyodik- ısı duyarlı bir bitki olan lale bitkisi, dikim tarihi farkı gözetmeksizin çiçeklenme koşulları için en uygun klimaya sahip olduğunda tomurcuk oluşturmaya başlamakta ve vejetatif dönemi sona erdirerek generatif döneme geçmektedir. Elde edilen verilerin ışığında ilk dikim tarihi olan 19 Ocak tarihinde yapılan dikimlerde 48 gün sonra, son dikim tarihi olan 16 Şubat tarihinden 31 gün sonra tomurcuklanma başlamaktadır.

3-İlk sürgün – tomurcuk tarihi süreci: Verilerin değerlendirilmesi sonucunda ilk dikimden 38 gün sonra, son dikim olan 16 Şubat tarihinden 22 gün sonra bitkilerde tomurcuk oluşumu başlamıştır. Bu veriye dayanılarak, geç dikimlerde ve artan sıcaklık koşullarda soğanlı bir bitki olan lale bitkisinde vejetasyon döneminin kısaldığı, klimatik koşullara bağlı olarak bitki yeşil aksamı tam gelişme göstermeden generatif döneme geçildiği sonucuna varılmıştır.

4-Dikim tarihine göre çiçeklenme başlangıcı: Elde edilen verilere göre 19 Ocakta yapılan ilk dikimde 53-54 gün sonra, 16 Şubatta yapılan son dikimlerde 37 gün sonra çiçeklenme başlamıştır. Normal koşullar altında, lale bitkisinde dikimden sonra yaklaşık 60 gün olan (Çankaya, 2007) çiçeklenmenin, geç dikimlerde 37 güne kadar düşerek hızlandığı tespit edilmiştir.

5-İlk sürgün tarihi-çiçeklenme başlangıcı: Verilerin değerlendirilmesi sonucunda ilk dikimden 43–44 gün sonra, son dikim olan 16 Şubat tarihinden 28 gün sonra bitkilerde tomurcuk oluşumu başlamıştır. Bu bulgu, lale bitkisinde çiçeklenmenin bitkinin genel gelişiminde doğrudan bağlı olmadığını, esas bağlayıcı unsurun mevsime bağlı olarak değişerek ısınan çevresel koşullar olduğu sonucunu doğrulamaktadır. Bu sonuca bağlı olarak, özellikle soğanlı bitkilerde soğanı besleyen ve sonraki yıla hazırlayan kısmın, bitkinin yeşil aksamı olduğu düşünüldüğünde, lale bitkisinde soğan üretimine yönelik yetiştiricilik çalışmalarında geç dikimlerden kaçınılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

6-Çiçeklenme bitiş tarihi, dikim tarihi bağlantısı: araştırma çerçevesinde yapılan incelemeler doğrultusunda elde edilen bulgulara göre, çalışma yapılan lale çeşidinde dikim tarihi ne olursa olsun, Nisan sonuna doğru çiçeklenmenin sona erdiği görülmektedir.

7-Çiçekte kalma süresi: Çalışmada elde edilen veriler ışığında, araştırmaya konu olan lale çeşidinin dikim tarihi ne olursa olsun yaklaşık aynı tarihte çiçeğini bitirdiği, ancak geç yapılan dikimlerde geç oluşan çiçeklenme nedeniyle bu tarihlerde yapılan dikimlerde erken dikimlere oranla daha az çiçekte kalma süresine ulaşıldığı tespit edilmiştir. Bu bulgu özellikle lale gibi, temel amaç olarak çiçek için yetiştiriciliği yapılan bitkilerde göz önünde bulundurulması gereken bir sonuçtur.

8-Farklı dikim tarihleri ve bitki boyu: Araştırmada kullanılan lale çeşidinin farklı dikim tarihlerinde dikilerek boy özelliklerinin gözlenmesiyle, sonuçta, erkenci ve geç dikimlerde bitkinin karakteristik özelliklerini göstererek aynı boya eriştiği, dikim tarihi farklılıklarının bitki boyunu doğrudan etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

9-Gübreleme:Genel anlamda gübrelemeye ihtiyaç duymayan lale bitkisinde yapılan gübreleme denemesi sonucunda gübrelemenin, ilk sürgün tarihi, tomurcuk tarihi, çiçeklenme başlangıcı ve çiçeklenme bitiş sürelerinde etkili olmadığı, ancak geç dikimlerde mevsime bağlı ısı artışlarınla paralel olarak bitki boyunda olumsuz etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

Andrews, F.M., 1929, "The Effect of Temperature On Flowers", Plant Physiology V:4 (2) p.281-284, Publication of American Society of Plant Physiologists,.USA

Anonim, 2008a, "Türkiye Süs Bitkileri İhracat Raporu", T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı Antalya İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, Ocak 2008 T.C. Süs Bitkileri İhracat Raporu, Antalya

Anonim, 2008b, " Çiçek Soğanları", T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı Antalya İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, Şubat 2008, Çiçek Soğanları İhracat Raporu, Antalya

Çankaya, B., 2007, "Örtü Altı Yetiştiriciliği, Serada Lale Yetiştiriciliği", Konya Tarım, http://tarimsalpazarlama.com/makale.php?id=1849.

Rietveld, P. L., Wilkinson, C., Franssen, H. M., Balk, P. A., Van der Plas, L. H. W., Weisbeek, P. J., Douwe de Boer, A., 2000. "Low Temperature Sensing in Tulip (*Tulipa gesneriana L.)* is Mediated Through An Increased Response to Auxin" Journal of Experimental Botany vol.51, No: 344 pp. 587-594 March 2000, Oxford University Pres, USA

Salisbury, F. B. and Ross, C. W., 1992. "Plant Physiology", Wadsworth Pub. Com., Inc., Belmont, California, USA

Ulun, A., 2002. "Kesme Çiçek Yetiştiriciliği", T.C. Tarım ve Köy işleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü Yay no:31 Mersin

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ANKARA MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN İŞ HAYATINDAN BEKLENTİLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

THE FACTORS AFFECTIG THE EXPECTATIONS OF GAZİ UNIVERSITY ANKARA VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS FROM BUSINESS LIFE

İlkay GÜLER[1]

ABSTRACT

Today, the wealth of the countries is not assessed by their wealth of natural resources, but rather by their qualified work force. In the transformation process of the economy, qualified work force becomes a valuable resource for the countries. The increase of the free flow of goods and services as a result of the globalization in economy creates a driving force for the provision of qualified work force supply. Within the framework of these developments, the need for qualified work force is increasing. It is a must for the youth, who will take on important responsibilities in evaluation of the economic opportunities in the future by the countries, to receive the necessary training. The main medium of increasing the work for efficiency and removing the deficiencies of the work force market is technical education. Vocational colleges are institutions that give four semesters of vocational and technical education towards certain professions with the aim of training intermediary work force. Vocational colleges are closely related to the business life in the education system. Determining the profession that they plan to work in after graduating is one of the most important decisions that they take in the students' lives. The features, training and level f knowledge and skills, personal characteristics that one will present for his profession are all very important for his profession. However, the expectations one has from business life are much more important than all. Because, expectations from business life differ in three ways. The first is the situation that one likes, the second is salary and promotion expectations, the last is the working environment that one prefers. The factors affecting the expectations of the vocational college students from business life shall be presented in this work within the framework of the parameters specified.

Keywords: Vocational Colleges, business life, work force

[1] Öğretim Görevlisi, Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksekokulu, ilkayguler@gazi.edu.tr

ÖZET

Günümüzde, ülkelerin zenginlikleri doğal zenginlikleri ile değil, nitelikli işgücü ile ölçülmektedir. Ekonomide yaşanan değişim sürecinde, nitelikli işgücü ülkeler için değerli bir kaynak haline dönüşmektedir. Ekonomik küreselleşme ile malların ve hizmetlerin serbest dolaşımının artması, ülkelere nitelikli işgücü arzı sağlamaları konusunda itici bir güç oluşturmaktadır. Yaşanan bu gelişmeler çerçevesinde nitelikli işgücü ihtiyacı artmaktadır. Ülkelerin gelecekteki ekonomik fırsatları değerlendirmesinde önemli görevler üstlenecek gençlerin gerekli eğitimi almaları şarttır. İşgücünün verimliliğini arttırmanın ve işgücü piyasasının yetersizliklerinin giderilmesinin temel aracı ise mesleki teknik eğitimdir. Meslek yüksekokulları, belirli mesleklere yönelik ara eleman yetiştirmeyi amaçlayan dört yarı yıllık mesleki ve teknik eğitim veren kurumlardır. Meslek yüksekokulları eğitim sisteminde iş hayatıyla yakından bağlıdır. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin mezun olduklarında çalışmayı planladıkları işi belirlemek öğrencilerin yaşamı boyunca alacağı en önemli kararlardan biridir. Öğrencinin iş ortamına sunacağı özellikleri, eğitimi, bilgi ve beceri düzeyi, kişilik yapısı çalışacağı iş için çok önemlidir. Ancak iş hayatından öğrencinin beklentileri hepsinden daha çok önem taşır. Çünkü iş hayatından beklentiler üç açıdan farklılık gösterir. İlki, öğrencinin hoşlandığı görevler, ikincisi ücret ve yükselme beklentisi, sonuncusu ise tercih ettiği çalışma ortamıdır. Belirtilen parametreler çerçevesinde, meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş hayatından beklentilerini etkileyen faktörler bu çalışmada sunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Meslek Yüksekokulları, iş hayatı, işgücü

1.GİRİŞ

1970'li yıllarda gelişmiş sanayi toplumları en üst seviyeye ulaştı. Endüstrilerin temel yapısı olan emek yoğun ve seri üretim tarzından insan gücünün yerini alan yeni teknolojilere geçilmiştir. Bu duruma bağlı olarak sanayi toplumu hizmet toplumuna doğru gelişmeye başlamıştır(Türkonfed, 2006). Hizmet toplumu ile üretim ve hizmet endüstrilerinde çalışan insan ihtiyacı artmıştır. Meslek yüksekokullarında verilen mesleki teknik eğitim, üretim ve hizmet endüstrilerinin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmektedir. Günümüzde arza dayalı mesleki teknik eğitimden talebe dayalı mesleki teknik eğitime geçilmiştir. Ancak öğrencilerin, çalışanların, işverenlerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda mesleki teknik eğitim verilmelidir (T.C.Yükseköğretim Kurulu,2007)

Mesleki teknik eğitim , eğitim sistemi içinde iş dünyası ile en yakın ilişkisi olandır. Meslek yüksekokullu öğrencileri, meslek seçimlerini eğitimde bir önceki adım olan meslek lisesine kayıt olmadan vermektedirler. Meslek seçimini yaptıktan sonra, ilk olarak meslek lisesinde sonra meslek yüksekokulunda eğitim almaya başlamaktadırlar.

Meslek seçimi, öğrencinin yaşamında alacağı kararların en önemlilerinden biridir. Öğrencinin kendi beceri ve yetenekleriyle uyumlu meslek seçmesi çok önemlidir (T.C.Yükseköğretim Kurulu, 2006). Doğru meslek seçimi yapabilmenin temelinde öğrencinin kendini tanıması ve objektif olarak değerlendirmesi yatmaktadır. Meslek seçimini çok genç yaşta yapan meslek yüksekokulu öğrencileri, aldıkları mesleki ve teknik eğitim sonrasında iş hayatına başlamaktadırlar. Öğrencilerin seçtikleri meslek, eğitim

döneminde cazip gelebilir. Ancak öğrencinin iş hayatından beklentilerini etkileyen faktörler çok çeşitli olabilir (Aytaç, 1995).

Bu çalışmanın amacı, Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksekokulu'nda tüm programlarda öğrenim gören ve mezuniyeti en yakın sınıf olan ikinci sınıf öğrencilerinin, iş hayatından beklentilerini etkileyen faktörleri araştırmak ve sonuçlarını değerlendirmektir.

Araştırma anket yöntemi ile yapılmıştır. Araştırma süresinde, öğrenciler ile yapılan yüz yüze görüşmeler ve daha önce yapılmış olan araştırmalar incelenerek anket soruları oluşturulmuştur (Özel, 2003),.Hazırlanan anket, öğrenciler ile yüz yüze görüşme tekniği ile anket doldulturarak, araştırmanın başlıca verilerine erişilmiştir.

Ankette öğrencilere ilk 3 soru demografik yapıyı belirlemeye yönelik olup, geriye kalan 17 soru eğitim ve iş hayatı ile ilgilidir. Öğrencilere toplam 20 soru sorulmuştur.

Anket uygulama yolu ile elde edilen sonuçlar, "Excel 2003" paket programından yararlanılarak belirtilmiş olup, yüzdeleri hesaplanarak tablolar ile gösterilmiştir.

2.ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

2.1. Demografik Bilgiler

İlk üç soru öğrencilerin cinsiyet, yaş aralığı ve ikamet ettikleri yerin belirlenmesi ile ilgili demografik sorulardan oluşmaktadır. Anket uygulanan öğrencilerin verdikleri cevaplara göre cinsiyet, yaş dağılımı ve ikamet bilgileri sırası ile aşağıda Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 1.Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Sayısal Dağılımı

Cinsiyet	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Bayan	184	92
Bay	16	8
Toplam	200	100

Tablo 2. Yaş Aralıklarına Göre Sayısal Dağılım

Yaş Aralığı	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
17-18	10	5
19-20	160	80
21-22	25	12,5
22 ve üstü	5	2,5
Toplam	200	100

Tablo 3.Öğrenim Süresi Boyunca İkametgâh Bilgileri

İkametgâh	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Aile ile birlikte	150	75
Yurt	45	22,5
Diğer	5	2,5
Toplam	200	100

Tablo 1,Tablo 2, Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerimiz cinsiyetlerine göre; %92'sinin bayan, yaş aralıkları itibari ile %80'inin 19-20 yaşlarında olduğu, öğrenim süresi boyunca %75'inin aileleri ile birlikte ikamet ettikleri görülmektedir.

2.2. Eğitim ve İş Hayatından Beklentiler İle İlgili Bilgiler

Bu bölümde, yeralan 17 soru öğrencilerin eğitim ve iş hayatından beklentileri ile ilgilidir. Anket uygulanan öğrencilerin, verdikleri cevaplar incelenip, öğrencilerin iş hayatından beklentileri ayrıntılı olarak değerlendirilecektir. Anket uygulanan öğrencilerin verdikleri cevaplara göre elde edilen bilgiler aşağıda tablolar ile gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Program

Program	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Tekstil	50	25
Çocuk Gelişimi	50	25
Cilt Bakımı ve Güzellik	25	12,5
Kuaförlük	25	12,5
El Sanatları	25	12,5
Grafik	25	12,5
Toplam	200	100

Tablo 4'de, öğrencilerin eğitim aldıkları programlar incelendiğinde, tekstil ve çocuk gelişimi programları %25'şer paya, cilt bakımı ve güzellik, kuaförlük, el sanatları, grafik programları ise %12,5'lik paya sahip olduğu gözlenmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Meslek Yüksekokulu'nda Öğrenim Görmeyi Tercih Etme Nedeni

Öğrencilerin Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Görmeyi Tercih Etme Nedeni	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Sınavsız geçiş hakkı	160	80
İş koşulları	10	5
Yükseköğrenimi başlama isteği	20	10
Aile ve çevrenin isteği	10	5
Toplam	200	100

Tablo 5'de öğrencilerin meslek yüksekokulu'nda öğrenim görmeyi tercih etme nedenleri arasında ilk sırayı %80'lik oranla sınavsız geçiş hakkı, ikinci sırayı yükseköğrenime başlama isteği ve üçüncü sırayı ise %5'şerlik oranla iş koşulları ve Aile ve çevrenin isteği olduğu görülmektedir

Tablo 6. Meslek Yüksekokulu'nda Verilen İki Yıllık Eğitimin Öğrenciler Açısından Yeterlilik Düzeyi

İki Yıllık Eğitim Süresinin Yeterliliği	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Yeterli	155	77,5
Yetersiz	45	22,5
Toplam	200	100

Tablo 6'da meslek yüksekokulu'nda verilen iki yıllık eğitimin öğrenciler açısından yeterlilik düzeyi incelendiğinde %77.5'lik oranla yeterli bulunduğu görülmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Meslek Yüksekokulu'nu Bitirdikten Sonra Yaşamları Hakkında Planı

Meslek Yüksekokulu'nu Bitirdikten Sonra ki Plan	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Dikey geçiş	56	28
İş hayatına başlamak	98	49
Tekrar üniversite sınavına girmek	34	17
Farklı sektörlere geçiş	12	6
Toplam	200	100

Tablo 7'de öğrencilerin meslek yüksekokulu'nu bitirdikten sonra yaşamları hakkında planları %49 oranı ile iş hayatına başlamak, %28 oranı ile dikey geçiş yaparak 4 yıllık fakültelere devam etmek istedikleri, %17 oranı ile tekrar üniversite sınavına girmek istedikleri, %6'sı farklı sektörlere geçiş yapmayı düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8. Meslek Yüksekokulu'nda Eğitim Görmenin Öğrencilere Sağladığı Katkı

Meslek Yüksekokulunda Eğitim Görmenin Sağladığı Katkı	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Diploma	105	52,5
Meslek açısından gelişim	25	12,5
İyi bir işe girmek	47	23,5
Vakit geçirmek	23	12,5
Toplam	200	100

Tablo 8'de öğrencilere göre meslek yüksekokulunda eğitim görmenin sağladığı en büyük katkı %52,5 ile diploma almaktır. İkinci sırada %23,5 ile iyi bir işe girmek ve üçüncü sırada %12,5'şerlik oranlarla meslek açısından gelişim ve vakit geçirmek yer almaktadır.

Tablo 9. Öğrencilerin Meslek Yüksekokulu'nda Aldığı Eğitimin İş Bulma Konusunda Yararı Konusundaki Düşünceleri

Meslek Yüksekokulunda Aldığınız Eğitimin Iş Bulma Konusunda Yararı Olacağını Düşünüyor Musunuz?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Evet	122	61
Hayır	78	39
Toplam	200	100

Tablo 9'da öğrencilere meslek yüksekokulunda aldığı eğitimin iş bulma konusunda yararı konusundaki düşünceleri sorulduğunda %61 oranla yararlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 10.Öğrencilerin İş bulmak için tercih ettiği yöntem

İş Bulmak Için Tercih Edeceğiniz Yöntem Hangisidir?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Gazete,dergi,internet ilanı ile	13	6,5
Çalışmak istediğiniz iş yerine bireysel başvuru ile	53	26,5
Türkiye iş kurumuna başvurarak	5	2,5
Tanıdık aracılığı ile	51	25,5
Staj yaptığınız işletmeye başvuru ile	78	39
Toplam	200	100

Tablo 10'da öğrencilerin iş bulmak için tercih ettiği yöntemlerin başında %39 oranla staj yaptıkları işletmeye başvurmak, ikinci sırada %26,5 oranla çalışmak istedikleri iş yerine kendi başvuruları, üçüncü sırada %25,5 oranla tanıdık aracılığı, dördüncü sırada gazete,dergi,internet ilanı ve son olarak %2,5 oranla türkiye iş kurumuna başvuru tercih edilmektedir.

Tablo 11.Öğrencilerin İş Hayatından Beklentilerini Etkileyen En Önemli Faktör

İş Hayatından Beklentilerinizi Etkileyen En Önemli Faktör Hangisidir?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Ücret kazanma ve ekonomik özgürlük	156	78
Sosyal çevre sağlamak	12	6
Topluma yararlı olmak	23	11,5
Prestij kazanma	9	4,5
Toplam	200	100

Tablo 11'de öğrencilerin iş hayatından beklentilerini etkileyen en önemli faktörün %78'lik oranla ücret kazanma ve ekonomik özgürlük olduğu görülmektedir.

Tablo 12.Öğrencilerin İş Hayatında Çalışmayı Tercih Edeceği Grup

İş Hayatında Hangi Grup Ile Çalışmayı Tercih Edersiniz?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
İnsanlar ile	168	84
Makineler ile	12	6
Fikirler ile	15	7,5
Sayılar ile	5	2,5
Toplam	200	100

Tablo 12'de öğrenciler iş hayatında en çok %84'lük oranla insanlar ile çalışmayı tercih edeceklerini belirtmektedir.

Tablo 13.Öğrencilerin çalışmayı planladıkları işten kazanmayı bekledikleri ücret

Çalışmayı Planladığınız Işten Ne Kadar Ücret Kazanmayı Bekliyorsunuz?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Asgari ücret	0	0
Asgari ücret-1000TL	56	28
1000TL-2000TL	53	26,5
2000TL ve üstü	91	45,5
Toplam	0	100

Tablo 13'de öğrencilerimiz, ankette yer alan en yüksek ücret olan 2000TL ve üzeri seçeneğini %45,5 oranla tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 14.Öğrencilerin İş Hayatında Tercih Ettiği Çalışma Gücü

İş Hayatında Tercih Ettiğiniz Çalışma Gücü	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Fiziksel çalışma	44	22
Zihinsel çalışma	156	78
Toplam	200	100

Tablo 14'de öğrencilerin iş hayatında %78'lik oranla ilk sırada zihinsel çalışmayı tercih ettiği, ikinci sırada ise %22'lik oranla daha zor çalışma şartlarında sahip olan fiziksel çalışmayı tercih ettikleri saptanmıştır.

Tablo 15. Öğrencilerin İstediği Bir Işi Yapmak Uğruna Daha Fazla Ücretten Vazgeçip – Vazgeçmemesi

İstediğiniz Bir Işi Yapmak Uğruna Daha Fazla Ücretten Vazgeçer Misiniz?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Evet	154	77
Hayır	46	23
Toplam	200	100

Tablo 15'de öğrencilerin %77'lik oranla istedikleri işi yapmak uğruna daha fazla ücretten vazgeçtiği görülmektedir. Öğrencilerimiz tablo 13'de en yüksek ücreti tercih ettikleri halde

istedikleri işi yapmak uğruna daha fazla ücretten vazgeçmeyi göze alabilmektedir. (Her insan sevdiği işi yaparak mutlu ve huzurlu bir iş hayatında sahip olabilir.)

Tablo 16. Öğrencilerin İş hayatına Başlamak İstedikleri Görev

İş Hayatına Hangi Görevden Başlamak Istersiniz?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
İşçi	4	2
Alt düzey yönetici	25	12,5
Orta düzey yönetici	29	14,5
Üst düzey yönetici	46	23
Kendi işinizin patronu olmak	96	48
Toplam	200	100

Tablo 16'da öğrencilerin iş hayatına kendi işlerinin patronu olarak başlamak istedikleri %48'lik oranla görülmektedir.(Oysa mezun olduktan sonra işi pratik olarak öğrenebilmenin en iyi yolu iş hayatının her basamağında çalışmaktır.)

Tablo 17. Öğrencilerin Çalışmak İstedikleri İşletmenin Çapı

Hangi Çapta Bir Işletmede Çalışmayı Planlıyorsunuz?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Küçük	26	13
Orta	7	3,5
Büyük	72	36
Dev	95	47,5
Toplam	200	100

Tablo 17'de öğrenciler çalışmak istedikleri işletmenin dev çapta olmasını %47,5'lik oranla ilk sırada, büyük çapta olmasını %36'lık oranla ikinci sırada, küçük çapta olmasını %13'lük oranla üçüncü sırada, orta çapta olmasını %3,5'lik oranla dördüncü sırada tercih etmişlerdir.

Tablo 18.Öğrencilerin Iş Hayatında Çalışma Saatleri Konusundaki Tercihi

İş Hayatında Çalışma Saatleri Konusundaki Tercihiniz Hangisidir?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Düzenli çalışma saatleri (09:00-17:00)	157	78,5
Esnek çalışma saatleri	43	21,5
Toplam	200	100

Tablo 18'de öğrencilerin iş hayatında düzenli çalışma saatlerini %78,5'lik oranla ilk sırada, esnek çalışma saatlerini %21,5'lik oranla ikinci sırada tercih etmişlerdir.

Tablo 19.Öğrencilerin Iş Hayatında Çalışmayı Tercih Ettiği Ortam

İş Hayatında Çalışmayı Tercih Ettiğiniz Ortam	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%

Hangisidir?		
Büro gibi iç ortam	106	53
Satış,pazarlama gibi dış ortam	94	47
Toplam	200	100

Tablo 19'da öğrencilerin iş hayatında iç ortamda %53'lük oranla ilk sırada, dış ortamda %47'lik oranla ikinci sırada çalışmayı tercih etmişlerdir.

Tablo 20.Öğrencilerin Iş Hayatında Ulaşmayı Hedeflediği Nokta

İş Hayatında Ulaşmayı Hedeflediğiniz Nokta Hangisidir?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Alt düzey yönetici	29	14,5
Orta düzey yönetici	29	14,5
Üst düzey yönetici	46	23
Kendi işinizin patronu olmak	96	48
Toplam	200	100

Tablo 20'de öğrencilerin iş hayatında ilk olarak %48'lik oranla kendi işinizin patronu olmayı hedefledikleri görülmektedir (Özalp ve Diğerleri,1996) .

3.SONUÇLAR

Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksekokulu tüm programlarda okuyan 2.sınıf öğrencileri ile yapılan bu çalışma sonucunda, öğrencilerin iş hayatından beklentilerini etkileyen faktörler; çalışmayı tercih ettikleri grup, çalışmayı düşündükleri ücret, tercih ettikleri çalışma gücü, istedikleri işi yapmak uğruna daha fazla ücretten vazgeçip-vazgeçmeyecekleri kararı, iş hayatına başlamak istedikleri görev, çalışmak istedikleri işletmenin çapı, çalışma saatleri, çalışma ortamı ve iş hayatında ulaşmak istedikleri hedefler açısından araştırılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Öğrencilerin cinsiyetlerine göre; %92'sinin bayan, yaş aralıkları itibari ile %80'inin 19-20 yaşlarında olduğu, öğrenim süresi boyunca %75'inin aileleri ile birlikte ikamet ettikleri görülmektedir. Programlar itibari ile öğrencilerin dağılımı incelendiğinde, tekstil ve çocuk gelişimi programları %25'şer paya, cilt bakımı ve güzellik, kuaförlük, el sanatları, grafik programları ise %12,5'lik paya sahip olduğu gözlenmiştir.
- Öğrenciler; meslek yüksekokulu'nda öğrenim görmeyi en çok sınavsız geçiş hakkından dolayı %80'lik oranla tercih etmiş ve okulumuzda verilen iki yıllık eğitimi %77.5'lik oranla yeterli bulmuştur.
-Öğrenciler açısından meslek yüksekokulunda eğitim görmenin sağladığı en büyük katkı %52,5 ile diploma almaktır ve mezuniyet sonrasında yaşamları hakkındaki ilk planları%49 oranı ile iş hayatına başlamak olduğu görülmektedir.
- Öğrencilere meslek yüksekokulunda aldığı eğitimin iş bulma konusunda yararı konusundaki düşünceleri sorulduğunda %61 oranla yararlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Meslek yüksekokullarında yapılan staj eğitimin önemli bir parçasıdır. İş bulmak için tercih ettikleri yöntemlerin başında %39 oranla staj yaptıkları işletmeye başvurmak olduğu görülmektedir. Bu durum, işsizliğin her geçen gün arttığı günümüzde öğrencilerimizin staj yaptıkları yeri en önemli istihdam kapısı olarak gördüklerini göstermektedir.

- Ücret kazanma ve ekonomik özgürlük %78'lik oranla öğrencilerin iş hayatından beklentilerini etkileyen en önemli faktör olarak görülmektedir.
- Öğrenciler iş hayatında insanlar ile çalışmayı %84'lük oranla tercih edeceklerini belirtmektedir.
- Her insan, iş hayatında mümkün olan en yüksek ücreti almak ister. Öğrencilerimiz de,ankette yer alan en yüksek ücret olan 2000TL ve üzeri seçeneğini %45,5 oranla tercih etmiştir.
- Öğrenciler iş hayatında fiziksel olarak yorulmadan çalışma gücü olan zihinsel çalışmayı %78'lik oranla ilk sırada tercih etmiştir.
- Öğrencilerin %77'lik oranla istedikleri işi yapmak uğruna daha fazla ücretten vazgeçtiği görülmektedir. Kişilerin istediği işi yapması çoğu zaman fazla ücret almaktan daha önemlidir. Burada öğrencilerimizin bu bilinci taşıdığı anlaşılmaktadır.
-Öğrenciler çalışmak istedikleri işletmenin dev çapta olmasını %47,5'lik oranla ilk sırada, tercih etmişlerdir.
- Öğrenciler iş hayatında düzenli çalışma saatlerini %78,5'lik oranla, iç ortamda çalışmayı da %53'lük oranla ilk sırada tercih etmişlerdir. Her insan düzenli ve zorlanmadan çalışacağı bir hayatının olmasını ister. Öğrencilerimizin tercihinin de bu yönde olduğunu görüyoruz.
- Öğrencilerin iş hayatına kendi işlerinin patronu olarak başlamak istedikleri %48'lik oranla görülmektedir. Oysa mezun olduktan sonra işi tam olarak öğrenebilmenin en iyi yolu iş hayatının her basamağında çalışmaktır.
- Öğrencilerimiz başka bir konumda iş hayatına başlasalar bile hedef olarak kendi işlerinin patronu olmayı %48'lik oranla istemektedirler. İş hayatında ulaşılmak istenilen hedefin kişinin, kendi işinin patronu olmak isteği en doğru yaklaşımdır. Çünkü iş hayatında çeşitli konumlarda çalışan bir kişi iş hayatının her basamağını öğrenmiş durumdadır. Kendi kuracağı işte elde edeceği başarı kaçınılmazdır.

Yapılan bu araştırmada, Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin iş hayatından beklentilerinin neler olduğu araştırılmıştır. Öğrencilerimizin en temel beklentilerinin rahat çalışma şartlarına sahip olan işlerde çalışmak olduğu ve hedef olarak kendi işlerini kurmayı planladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

Aytaç, S.(1995), "Üniversite Gençliğinin Çalışma Hayatı ile İlgili Beklenti ve Sorunları", İstihdam Dergisi, İ.İ.B.K. Yayını, Sayı:18, 5-10

Özalp ve Diğerleri(1996), "Genel İşletme", 5.Baskı, Ankara, 432-440

Özel,N.(2003), "Uludağ Üniversitesi Meslek Yüksekokullarında Okuyan Öğrencilerin Çalışma Hayatından Beklentileri Üzerine Bir Değerlendirme", İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt 5, Sayı 1.

T.C.Yükseköğretim Kurulu. (2006), "Meslek Yüksekokulları Mevcut Durum ve Öngörüler", Ankara, 14-25

T.C.Yükseköğretim Kurulu. (2007), "Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı", Ankara, 112-116

Türkonfed, (2006), "Beceriler, Yeterlilikler ve Meslek Eğitimi: Politika Analizi ve Öneriler", İstanbul, 15-28

GIDA ENDÜSTRİSİNDE YÜKSEK HİDROSTATİK BASINÇ TEKNOLOJİSİ

HIGH HYDROSTATIC PRESSURE TECHNOLOGY IN FOOD INDUSTRY

Muhammet DÖNMEZ[1] Mehtap CANKURTARAN[2] Ahmed KAYACIER[3]

ABSTRACT

There has been an increased interest in the development of novel manufacturing and preservation techniques of food due to consumer demands. Non-thermal inactivation techniques have been a major research issue during the last decade. Ionization radiation, high hydrostatic pressure, pulsed electrical fields, high pressure homogenization, UV decontamination techniques are among the mostly investigated inactivation technologies. High hydrostatic pressure application has high potential for food preservation and development of some food properties. High hydrostatic pressure in the range of 100 to 1000 MPa is applied to foods for inactivation of microorganisms and enzymes. High hydrostatic pressure processing results in a microbiological inhibition, while it does not cause any significant change in vitamin content, taste, color and appearance of the product. It has a similar effects with heat applications; however nutritional quality of foods is not reduced. Therefore, High hydrostatic pressure is an important alternative for heat applications. Also it can be potentially used in the development of novel food products.

Key Words: High hydrostatic pressure, food preservation, food industry, food technology.

ÖZET

Son yıllarda bilinçli tüketicilerin, besin değerini koruyacak şekilde işlenmiş gıdalara olan taleplerinin artmasıyla birlikte, gıda işleme ve muhafazası amacıyla yeni teknolojiler geliştirilmiştir. Son on yıllık dönemde, özellikle ısıl işlem içermeyen (non-thermal) inaktivasyon teknikleri üzerine yoğunlaşılmıştır. Yapılan çalışmalarda; iyonize radyasyon, yüksek hidrostatik basınç, vurgulu elektrik alanı, yüksek basınç homojenizasyonu, UV ışınlama vb. inaktivasyon teknikleri incelenmektedir. Yüksek hidrostatik basınç uygulaması, gıdaların korunmasında ve özelliklerinin geliştirilmesinde önemli bir potansiyele sahiptir. Gıdalarda mikrobiyal gelişimin engellenmesi ve enzimlerin inaktivasyonu amacıyla, genellikle 100–1000 MPa aralığında basınç uygulanmaktadır. Yüksek hidrostatik basınç uygulamaları, özellikle mikrobiyolojik inaktivasyon sağlarken, gıdaların vitamin, mineral, tat, renk ve görünüşünde önemli bir değişikliğe neden olmamaktadır.

1 Yrd. Doç.Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Altıntaş Meslek Yüksekokulu, e-mail: muhammet@dumlupinar.edu.tr
2 Öğr. Grv., Dumlupınar Üniversitesi, Altıntaş Meslek Yüksekokulu, e-mail: mcankurtaran@dumlupinar.edu.tr
3 Doç.Dr, Erciyes Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Gıda Mühendisliği Bölümü, e-mail: akayacıer@erciyes.edu.tr

Isıl işlemin kullanım amaçlarına benzer amaçlarla kullanılabilmesi ve gıdanın besin değerlerine verdiği zararın çok düşük oranlarda olması nedeniyle ısıl işlem için önemli bir alternatif oluşturmaktadır. Ayrıca yüksek basınç teknolojisi yeni ürünlerin geliştirilmesinde de önemli bir potansiyele sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Yüksek hidrostatik basınç, gıda muhafaza, gıda sanayi, gıda teknolojisi.

1. GİRİŞ

Hammaddenin fabrikaya girişinden mamul haline getirilip tüketiciye ulaştırılıncaya kadar geçen süreç içerisinde, gıda maddesi mikrobiyolojik ve biyokimyasal olaylar sonucunda kalite kaybına uğramakta ve bozulmalar sonucu hem üreticiler için önemli bir ekonomik kayıp hem de tüketicilerin sağlığı üzerine ciddi bir tehdit oluşabilmektedir. Bu sebeple, gıda maddesinin kalite kaybını ve bozulmaları önlemek ve raf ömrünü uzatmak amacıyla bilinen muhafaza tekniklerinden uygun bir yöntem seçilerek gıdaların korunmasına çalışılmaktadır. Gıdaların muhafazasında asıl amaç bozulmanın önlenmesi olmakla birlikte, işlem sürecinde gıdanın beslenme değerinin, renk, aroma ve fiziksel yapısına ait duyusal niteliklerin kalitesinin de en az düzeyde etkilenmesi istenir. Ancak ısıl işlem uygulaması ile muhafaza edilen gıdaların tekstür, renk ve lezzetinde istenmeyen değişimler yanında; ısıya duyarlı besleyici öğelerinde meydana gelen azalmalar gibi çeşitli kalite özelliklerinin olumsuz etkilendiği ortaya konulmuştur Şanal ve Çalımlı, (2000), Park et al. (2002).

Son yıllarda bilinçli tüketicilerin artmasıyla, gıda endüstrisinde gıdanın tazeliğine zarar vermeden daha güvenilir bir şekilde proseslenmesi ve mümkün olduğunca doğala yakın özelliklere sahip olması istenmektedir. Bu amaç doğrultusunda gıda üreticileri gerek gıdanın raf ömrünü uzatabilmek; gerekse besin değerini koruyabilmek için yeni teknik ve yöntem arayışına girmişler, seramik, demir-çelik üretimi, genetik mühendisliği ve tıp gibi alanlarda kullanılmakta olan bazı teknolojileri uygulamaya başlamışlar ve çeşitli modern teknikler geliştirmişlerdir. Bu modern teknikler içinde en önemlileri üründe ısı uygulamasının yapılmadığı tekniklerdir Trujillo et al. (2002), Ross et al. (2003), Devlieghere et al. (2004). Isı uygulaması içermeyen bu yeni teknolojiler, gıda maddesinin renk, lezzet, tekstür ve besin değeri üzerine yüksek sıcaklığın sebep olduğu olumsuz etkilere yol açmadan, oda sıcaklığında mikroorganizmaları inaktive etme yeteneğine sahiptirler Ross et al. (2003). Bu yeni gıda işleme metotları arasında; yüksek hidrostatik basınç, ışınlama, ultra ses dalgaları, ultraviyole ışık, mikrodalga, titreşimli elektrik alanı, yüksek yoğunluklu titreşimli ışık, manyetik alan ve ozon uygulaması yer almaktadır Hugas et al. (2002), Karakaya vd. (2004). Alternatif gıda muhafaza yöntemleri arasında özellikle yüksek hidrostatik basınç uygulamaları üzerinde önemle durulmaktadır. Yüksek hidrostatik basınç uygulamaları; gıdaların kimyasal yapısını zarar vermeden, mikroorganizmaları, yapılarında bulunan proteinleri denatüre ederek inhibe eden bir teknolojidir Cheftel and Culioli (1997), Ramirez-Suarez and Morrissey (2006), Sequeira-Munoz et al. (2006), Ensoy ve Coşar (2006). Bu yöntemin gıdaları istenmeyen mikrobiyolojik ve enzimatik etkilerden belli ölçüde koruyarak raf ömrünü uzatabilmesi ve besin değerinde önemli bir değişime yol açmaması, gıda sanayinde kullanımını oldukça önemli kılmaktadır. Gıdaların muhafazası açısından yüksek hidrostatik basınç uygulaması ile ısıl işlemle elde edilmek istenen sonuçlara yakın sonuçlar elde edilmektedir. Dolayısıyla ısıl işlemin gıdalar üzerinde istenmeyen etkileri dikkate alındığında, ısıl işlem yerine veya düşük sıcaklıkla beraber yüksek hidrostatik basınç uygulamaları avantajlı görülmektedir Zorba ve Kurt (2005).

Yüksek hidrostatik basınç uygulamaları; gıdalarda protein modifikasyonu ve mikrobiyolojik kalitenin arttırılması başta olmak üzere, gıdaların birçok özelliğini geliştirmek için kullanılabilmektedir. Başta et, meyve suyu ve süt gibi gıdalar olmak üzere birçok gıdada kullanılabilmektedir. Yüksek hidrostatik basınç uygulamaları işlemleri, geleneksel ısıl işlemler karşısında sayısız avantajlar sunar. Örneğin, patojen ve bozulma yapıcı mikroorganizmaları inaktive eder ve bu esnada vitaminler gibi gıda öğeleri, renk ve lezzet büyük ölçüde etkilenmez Linton et al. (2004).

Yüksek hidrostatik basınç uygulamaları işlemi özellikle sıvı gıdalara başarıyla uygulanabildiği gibi et ve et ürünleri gibi tam akışkan olmayan gıdalara da başarıyla uygulanmaktadır Karakaya vd. (2004), Zorba ve Kurt (2005). Etlerde yüksek hidrostatik basınç uygulaması ilk olarak Macfarlane tarafından gerçekleştirilmiştir ve bu çalışmayı takiben yüksek hidrostatik basınç uygulamasının et ve et ürünlerinin çeşitli özellikleri üzerine etkisiyle ilgili olarak pek çok araştırma yapılmıştır Jung et al. (2000). Yüksek hidrostatik basınç uygulaması ısıl işlemle birlikte uygulanmadığı koşullarda bakteriyel sporlar üzerinde etkisi sınırlı olmaktadır. Bu nedenle özellikle düşük asitli gıdaların süt, sebze ve çorbaların sterilizasyonunda kullanılamamaktadır. Ancak bu gıdaların raf ömrünü arttırmak veya *E.coli*, *Salmonella* ve *Listeria* gibi gıda kaynaklı patojenlerin kontaminasyonlarını engellemek amacıyla kullanılabilir. Yüksek hidrostatik basınç uygulamasının kullanılmasının sınırlı olduğu diğer gıdalar ise, basınca bağlı mikrobiyal inaktivasyonun az olacağı düşük nem içerikli katı gıdalar veya yüksek hidrostatik basınç uygulamasından sonra fiziksel görünüşlerini kaybedecek hücrelerinde hava içeren çilek ve marul gibi gıdalardır. A.B.D., Japonya ve Avrupa da ticari anlamda tüketime hazır gıdalar, avokado ürünleri (guacamole), domates sosları, elma sosları, portakal suyu ve istiridyelerde ürünün raf ömrünü arttırmak amacıyla kullanılmaktadır Anonim (2000). Özellikle Japonya'da, ısıl işlem uygulamaksızın sadece Yüksek hidrostatik basınç uygulaması işlemi ile üretilen çilek, elma, kivi reçelleri, çeşitli meyve sosları renkleri ve tatlarındaki belirgin farklılıktan dolayı tercih edilmektedir Gaonkar (1995).

2. YÜKSEK HİDROSTATİK BASINÇ UYGULAMALARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Yüksek hidrostatik basıncın bilim adamları tarafından modern fizik ve kimyaya dayalı temelleri 19. yüzyılda oluşturulmuş ve yüksek basınçlı ortamlarda yaşayan canlılar üzerinde çalışılmıştır. Yüksek hidrostatik basıncın bakterileri öldürdüğüne dair ilk rapor Roger tarafından 1895 yılında açıklanmış olmasına rağmen, gıda endüstrisinde yüksek hidrostatik basınç ile mikrobiyal inaktivasyonu açıklayan önemli bir çalışma Bert Hite'ın Temmuz 1899'da yayınlanan makalesidir Hite (1899). Hite'ın ilk çalışması oda sıcaklığında 1 saat 600 MPa'lık basınca maruz bırakılan çiğ sütün raf ömrünün 4 gün uzatılabilmesi olmuştur. Bununla birlikte, sütte asitlik artışını da 200 MPa'lık bir uygulama ile 24 saat geciktirmeyi başarmıştır. Ayrıca Hite ve ark. (1914) yaptıkları başka bir çalışmada 400 ve 829 MPa arasında değişen basınç işlemine tabi tutulan çoğu meyve suyunun, işlemden sonra en az 5 yıl boyunca ticari olarak steril kaldığını tespit etmişlerdir. Ancak 1985'e kadar yüksek hidrostatik basınç uygulamalarının potansiyel mikrobiyolojik etkileri gıda endüstrisinin dikkatini fazla çekmemiş, bunda uygun ekipmanların bulunmaması da işlemin uygulamalarını geciktirmiştir. 1970'ler ve 1980'lerde hammadde teknolojisinde görülen teknik ilerlemelerle, yüksek hidrostatik basınç teknolojisi gıdaların endüstriyel düzeyde işlenmesinde kullanılmaya başlamıştır. 1990 ve 1991 yıllarında Japonya'da Meidi-Ya firması tarafından yüksek hidrostatik basınç uygulaması ile muhafaza edilen marmelât, meyveli yoğurt, meyve reçeli ve

salata soslarının ticari üretimine başlanmıştır. Yine 1991 yılında Japonya'da Pokka ve Wakayama şirketi tarafından yüksek hidrostatik basınç sistemi ile saatte 4000 litre narenciye suyu üreten yarı sürekli bir sistem geliştirilmiştir. Avrupa'da ise dilimlenmiş jambon ve portakal suyu gibi değişik ürünlerde de yüksek hidrostatik basınç uygulaması yapılmış ürünler bulunmaktadır Trujillo et al. (2002).

3. YÜKSEK HİDROSTATİK BASINCIN TANIMI

Yüksek hidrostatik basınç işlemi, katı ve sıvı gıdaların ambalajlı veya ambalajsız olarak, 100 ve 1000 MPa (1000 ile 10000 bar) arasında basınca maruz bırakılması işlemidir. Özellikle 100 MPa ile 600 MPa arasında basınç uygulaması içeren bu yöntemin temel prensibi, materyali çevreleyen suyun sıkıştırılmasına dayanmaktadır. Basınç uygulaması sırasında kullanılacak işlem sıcaklığı 0˚C'nin altından başlayıp (adiabatik ısıdan kaynaklanabilecek etkileri en aza indirebilmek için), 100˚C'nin üstüne kadar çıkabilir. Basınç tankları; birçok döngü boyunca uygulanan basınçlara emniyetli bir biçimde karşı koymak için özel olarak tasarlanmıştır. Ticari olarak basınç uygulama süresi milisaniyeden başlayıp, 1200 saniyenin üzerindeki sürelere kadar değişir Farkas and Hoover (2000).

Yüksek hidrostatik basınç uygulamasında suyun sıkıştırılması ile birlikte basıncın etkisi materyalin şekline, büyüklüğüne bağlı olmadan, materyalin her noktasına anında eşit bir şekilde iletilmektedir. Oda sıcaklığında uygulanabildiği gibi, farklı sıcaklıklarda uygulanarak basıncın etkisinde farklılıklara neden olunabilmektedir. Dolayısıyla yüksek hidrostatik basıncın uygulandığı bu sistemde, basıncın ve sıcaklığın güvenli olarak kontrol edilmesi gerekmektedir. Yüksek hidrostatik basınç uygulaması sırasında istenen basınç seviyesine ulaşıldıktan sonra çok daha az enerji harcanmaktadır. İstenen basınca bir kez ulaşıldıktan sonra pompa durdurulmakta, valf kapatılmakta ve kap içerisindeki basınç başka enerji girişine ihtiyaç duymaksızın tutulmaktadır Crehan et al. (2000).

Yüksek hidrostatik basınç uygulamasındaki kritik işlem faktörleri basınç, basınç uygulama süresi, baskı azaltma süresi, işlem ısısı, ilk ürün ısısı, basınçta kazan ısısı dağılımı, ürün pH'sı, ürün bileşimi, ürün su aktivitesi ve ambalajlama materyalinin sağlamlık derecesidir Cheftel and Culioli (1997).

4. YÜKSEK HİDROSTATİK BASINÇ UYGULAMALARININ GENEL PRENSİPLERİ

Paskal kanununa göre; kapalı bir ortamdaki sıvıya uygulanan basınç, sıvının her yanına eşit olarak iletilir. Bu prensibe bağlı olarak, gıdayı çevreleyen ortamın sıkıştırılması ile gıdalara yüksek hidrostatik basınç uygulaması gerçekleştirilir Crehan et al. (2000). Basınç işlemi, esnek bir ambalaj içinde bulunan gıdaya sıvı ortamda doğrudan ve temas olmaksızın uygulanır Yetim vd. (2003). Basıncı gıdaya iletmek üzere sıvı ortam olarak özel hidrolik yağlar, hidrokarbonlar veya su kullanılır. Bunlar arasında ucuzluğu, bolluğu ve zararsız olması gibi nedenlerle en çok tercih edileni sudur Yetim vd. (2003), Zorba ve Kurt (2005).

Tipik bir yüksek hidrostatik basınç sistemi 4 ana bölümden oluşmaktadır (1).

1) Basınç kabini ve kapak kısmı.
2) Basınç oluşturma ünitesi.
3) Sıcaklık kontrol elemanı.
4) Gıdanın sisteme konulup çıkarılmasını gerçekleştiren işleme ünitesi.

Yüksek basınç kabini sistemin en önemli kısmıdır. Bu kap, yüksek gerilime dayanıklı paslanmaz çelikten, silindir şeklinde yapılmıştır. Basınç kabininin duvar kalınlığı çalışılan yüksek basınca ve çalışma kapasitesine göre değişir Gökmen ve Acar (1995), Şanal ve Çalımlı (2000), İbanoğlu (2002). Basınç hücresinin çeşidine bağlı olarak, işlem görecek gıdaya ve yüksek hidrostatik basınç uygulamasına göre farklı kapama sistemlerinin kullanılması gerekir. Basınç hücresinin kapak kısmının hızlı açılıp kapanması yükleme ve boşaltma işlemleri için minimum zaman kaybına neden olur. Uygulama sırasında madde basınç ileten bir ortamda olmalıdır İbanoğlu (2002). Soğuk ve ılık izostatik basınç uygulamalarında basınç iletici ortam olarak çoğunlukla su kullanılır. Su işlem sırasında kaymayı sağlamak ve korozyonu önlemek amacıyla az miktarda yağ içerir Mertens and Deplace (1993), Gökmen ve Acar (1995), Şanal ve Çalımlı (2000), Hugas et al. (2002). İbanoğlu (2002). Sistem içindeki havanın tümünün boşaltılmasının ardından yüksek basınç doğrudan, dolaylı ve ortamın ısıtılması yöntemlerinden biriyle sağlanır İbanoğlu (2002), Gökmen ve Acar (1995).

4.1. Doğrudan Sıkıştırma Yöntemi

Doğrudan sıkıştırma yönetiminde (Şekil 1) piston ile sıkıştırma uygulanır. Kap içindeki basınç iletici ortamın basıncı doğrudan bir piston tarafından oluşturulur. Bu yöntem çok hızlı bir basınç artışı sağlamasına karşın, piston ile kabın iç yüzeyi arası dinamik yüksek hidrostatik basıncın oluşturduğu sınırlamalar, yöntemin pratikte sadece küçük ölçekli çalışmalarda kullanılmasını zorunlu kılmaktadır Mertens and Deplace (1993).

4.2. Dolaylı Sıkıştırma Yöntemi

Bu yöntemde, içinde yüksek basınç oluşturulan tüpten bir yükseltici (Şekil 2) kullanarak, basınç kabında istenen basınç elde edilir. Bu yöntemde gerekli bağlantılar statiktir. Endüstriyel soğuk, sıcak ve çok sıcak izostatik basınç uygulamalarında bu yöntem kullanılır Mertens and Deplace (1993).

4.3. Isıtmalı Yöntem

Bu yöntemde, basınç iletici ortamın sıcaklığının artırılması sonucu gerçekleşen genleşme ile yüksek basınç sağlanır Gökmen ve Acar (1995). Bu yöntem basınç ve yüksek sıcaklık yöntemlerinin kombine kullanılacağı bazı kimyasal reaksiyonların gerçekleştirilmesinde uygulanır Şanal ve Çalımlı (2000).

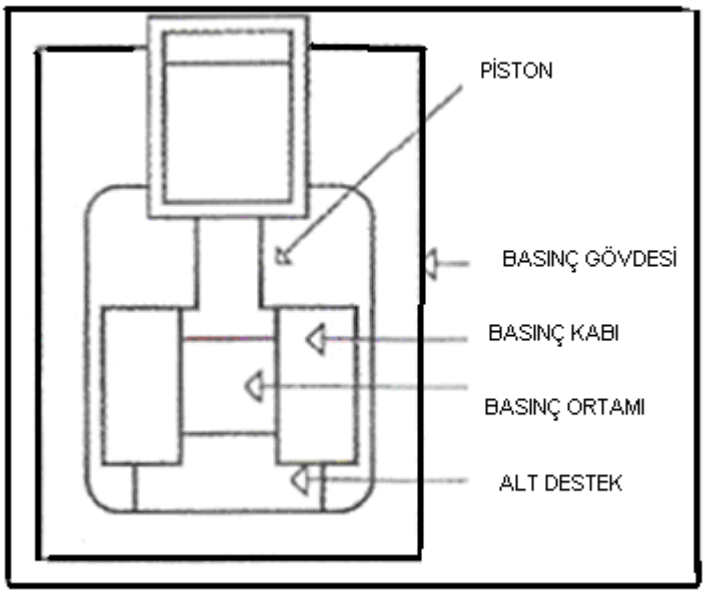

Şekil 1. Doğrudan Sıkıştırma Sistemi

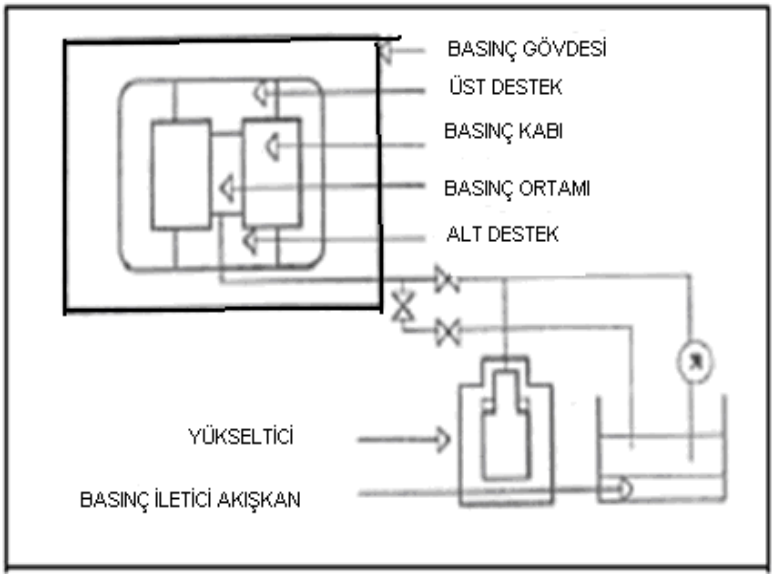

Şekil 2. Dolaylı Sıkıştırma Sistemi

5. YÜKSEK HİDROSTATİK BASINÇ UYGULAMASININ İNAKTİVASYON MEKANİZMALARI

Yüksek hidrostatik basınç uygulamasının inaktivasyon mekanizması fiziksel olarak kuvvetten kaçış olarak bilinen Le Chatelier yasası ile açıklanabilir. Bu yasada dengede olan bir fiziksel sisteme dışarıdan bir etki yapıldığında, sistem bu etkiyi en aza indirecek şekilde kendini değişikliğe uğratır. Basınç artarsa hacim azalır ve yoğunluk artar, dolayısıyla denge mol sayısı az olan tarafa kayar ve sistemin kimyasal dengesi değişir. Yüksek hidrostatik basınç uygulama yönteminin etki mekanizması, gıdalarda biyokimyasal reaksiyonlarla, hücre

zarında ve duvarlarında meydana gelen değişikliklerle ve morfolojik değişimlerle açıklanmaktadır Farkas and Hoover (2000), Gaonkar (1995), Hoover et al. (1989).

5.1. Hücre Zarında Oluşan Değişiklikler

Uygulanan yüksek hidrostatik basıncın mikroorganizmalarda zarar verdiği ilk bölge hücre zarıdır. Basıncın sebep olduğu hücre zarındaki görev bozuklukları membran proteinlerinin denatürasyonuna bağlı olarak, aminoasit alımının inhibisyonudur. Yapılan birçok çalışma, basınç uygulamasından sonra mikroorganizmaların hücre içi elemanlarının kaybolduğunu göstermiştir. Hücrelerden bu bileşenlerin sızması hücre zarında hasara neden olmaktadır. Hücrelerdeki bu hasar oranı arttıkça ölüm derecesi de o oranda artmaktadır Farkas and Hoover (2000), Russell (2002).

5.2. Hücrede Oluşan Değişiklikler

Basıncın etkisiyle hücrede elektrostatik iyon bağları ayrılır ve pH düşer. Hücre morfolojisi basınç uygulamasıyla değişir ve yüksek basınç uygulamasıyla hücre bölünmesi yavaşlar. Hücre uzar ve protoplazma viskozitesi değişir. Bunun sonucunda hücre duvarı ve hücre membranının birbirinden ayrılması, hücre duvarının kalınlaşması ve kıvrılması gibi çeşitli morfolojik değişimler görülür.

5.3. Metabolizmada Oluşan Değişiklikler

Mikrobiyal hücrelerin basınçla inaktivasyonunda en önemli protein içeren bölgeleri enzimlerdir. Bunlar içinden en önemlileri ise zara bağlı ATPaz enzimleridir Mackey et al. (1995). Bazı organizmalarda basıncın önemli enzimlerin denatürasyonunda rol aldığı belirtilmiştir. Enzimlerin aktif bölgelerinin ve molekül içi yapılarının değişimi, pH, substrat konsantrasyonu ve enzim alt ünite yapısı enzim inaktivasyonunu teşvik eden faktörlerdir. Basınç, reaksiyon için gerekli olan uygun moleküler boşluğu azaltarak ya da zincirler arası reaksiyonu arttırarak enerji açığa çıkaran reaksiyonları engeller ve hücrenin hayati faaliyetlerini yavaşlatır.

5.4. Genetik mekanizmada oluşan değişikler

DNA yapısındaki fazla sayıdaki intermoleküler hidrojen köprüsü bağlarından dolayı, proteinlere kıyasla basınca karşı daha dayanıklıdır. Ayrıca enzimler tarafından katalizlenen DNA replikasyon ve transkripsiyonu da engellenir Arıcı (2006).

5.5. Yüksek hidrostatik basınç uygulamasının mikroorganizmalar üzerine etkisi

Yüksek hidrostatik basınç uygulamaları mikroorganizmaların hücre zarında, genetik materyallerinde, enzimlerde ve morfolojilerinde önemli değişimlere yol açmaktadır. Yüksek hidrostatik basınç uygulamasıyla birlikte, hücre zarı geçirgenliği artmakta, hücre içi bileşenleri parçalanmakta, hücrede enerji üreten reaksiyonlar inhibe olmakta, hücre büyümesi için gerekli enzimler inaktif olmakta ve büyüme için gerekli olan pH aralığı azalmaktadır Şanal ve Çalımlı (2000), Hugas et al. (2002). Böylece mikroorganizmaların özellikle vejetatif hücreleri önemli ölçüde zarar görmektedir. Mikroorganizmaları inaktif etmek için, günümüzde daha çok pastörizasyon ve sterilizasyon uygulanmaktadır. Bu durum gıdada mikrobiyolojik kaliteyi yükseltirken, besin değerini de düşürebilmektedir. Dolayısıyla alternatif sterilizasyon uygulamaları gıda proseslerinde oldukça önemlidir.

Mikroorganizmaların yüksek basınç altındaki inaktivasyon kinetikleri; basınç seviyesi, uygulama zamanı, sıcaklık, pH, su aktivitesi ve gıda bileşenleri gibi birçok faktöre bağlıdır Zorba ve Kurt (2005). Yüksek hidrostatik basınç uygulamasının mikroorganizmalar üzerindeki etkisi türlere göre de önemli farklılıklar göstermektedir. Sporlar oldukça dirençli olmakla birlikte, Gram pozitif bakteriler Gram negatiflerden daha dirençlidirler. Ancak büyüme fazında bakterilerin dirençleri önemli ölçüde azalmaktadır. Bununla birlikte, basiller koklara kıyasla daha duyarlıdırlar Hugas et al. (2002). Sporlu bakteriler vejetatif formlardan daha dirençli olup, *Clostridium botulinum*'un yüksek basınca en dirençli bakteri olduğu aktarılmaktadır Yetim vd. (2003).

6. YÜKSEK HİDROSTATİK BASINÇ UYGULAMASININ AVANTAJLARI

1. Yüksek hidrostatik basınç boyut, şekil ve gıda kompozisyonundan bağımsız olarak, bir gıda kitlesinin her yerinde daima aynı şiddette etkili olur. Dolayısıyla, gıdanın paket boyutu, şekli ve kompozisyonu işlem tayininde birer faktör değildir Farkas and Hoover (2000).

2. Basınç, gıda maddesinin her noktasında eşit olduğu için, ısıl işlemde olduğu gibi madde ekseni boyunca sıcaklık değişiminden kaynaklanan farklılıklar görülmez. Yüksek hidrostatik basınç uygulamaları oda sıcaklıklarında uygulandığı için, ürünün duyusal özelliklerinde değişimlere yol açmadan, vitaminleri etkilemeden enzim ve mikroorganizma inaktivasyonunu sağlar ve raf ömrünü arttırır Spilimbergo et al. (2002), Brul et al. (2000), Trujillo et al. (2000), Moerman (2005).

3. Yüksek hidrostatik basınç gıdanın yapısı ve ürün tekstüründe değişimlere yol açabilir Hugas et al. (2002), Linton et al. (2004), Trujillo et al (2000). Bazı gıda bileşenlerinin fonksiyonel özelliklerini değiştirebilme potansiyeline sahiptir. Bundan dolayı, yeni ürün geliştirme veya mevcut olanların iyileştirilmesine olanak verir Hugas et al. (2002), Linton et al. (2004).

4. Yüksek hidrostatik basıncın sadece sekonder ve tersiyer bağlara etki ettiği, kovalent bağlar üzerinde az bir etkiye sahip olduğu ortaya çıktığından, oda sıcaklığında veya oda sıcaklığına yakın sıcaklıklarda yüksek hidrostatik basınç işlemine maruz bırakılan gıdalar, doğrudan basınç uygulamasına bağlı olarak önemli kimyasal değişimler geçirmezler. Gökmen ve Acar (1995), Reddy et al. (2003), Tülek ve Filizay (2006). Böylece gıdanın pek çok önemli kalite öğesi korunur Gökmen ve Acar (1995), Reddy et al. (2003). Vitamin, aminoasit, basit şekerler ve tat bileşenleri gibi küçük moleküller yüksek hidrostatik basınçtan etkilenmez Trujillo et al. (2002).

5. Yüksek hidrostatik basınç ile protein, nişasta, nükleik asit gibi kovalent olmayan bağlar içeren bileşiklerin yapısında denatürasyon, koagülasyon veya jelatinizasyon gibi değişimler olur Şanal ve Çalımlı (2000), İbanoğlu (2002). Yüksek hidrostatik basınç uygulamasına maruz kalan proteinler denatüre olur, nişasta ise kristal yapısını kaybederek jelatinizasyona uğrar Needs et al. (1999). Yüksek basınç sonucu oluşan nişasta jelatinizasyonu, protein açılması; nişasta ve proteinin besin değeri ve sindirilebilirliğini arttırır İbanoğlu (2002). Nişasta içeren gıdalara uygulanan yüksek hidrostatik basınç, jelatinizasyon sıcaklığının altında nişastanın jelleşmesini sağlamaktadır. Ayrıca, yüksek hidrostatik basınç uygulaması ile jelleştirilen

nişastalarda görülen retrogradasyonun, pişirilen nişastalara göre daha az olduğunu belirten çalışmalar mevcuttur Needs et al. (1999).

6. Yüksek hidrostatik basınç işlemi oda sıcaklıklarında yürütüldüğü için istenen basınca çıktıktan sonra harcanan enerji miktarı azdır Şanal ve Çalımlı (2000), İbanoğlu (2002).

7. YÜKSEK HİDROSTATİK BASINÇ UYGULAMASININ DEZAVANTAJLARI

1. Yüksek hidrostatik basınç uygulama sürecinde, gıda hacminde oluşan değişimler kararsızlığa yol açmakta, iyonik ayrışmalar nedeniyle pH düşmekte ve sıcaklık artmaktadır. Uygulama sırasında kısmi bir yoğunluk artışı olmaktadır Şanal ve Çalımlı (2000).

2. Yüksek hidrostatik basınç işlemi enzimatik etkinliklerin (polifenol oksidazlar) ve oksijenin yol açtığı enzimatik reaksiyonlar gibi bazı olumsuzluklardan dolayı diğer muhafaza metotlarıyla kombine olarak uygulanmalıdır. Düşük pH'larından dolayı meyve ve sebzelerde, yüksek hidrostatik basınç oldukça etkili olmasına rağmen, sınırlandırıcı parametre olan esmerleştirici enzimlerin varlığından dolayı oksijeni uzaklaştırmak için ürünü haşlamak, işlemeden hemen sonra dondurmak veya vakum uygulamasıyla birlikte askorbik asit kullanarak esmerleşme reaksiyonlarını önlemek gerekmektedir Arıcı (2006).

3. Yüksek hidrostatik basınç etkisiyle bitki hücresinde oluşan biyopolimer bozulmasının hangi sevide gerçekleştiği ve nasıl geliştiği bilinmemektedir Şanal ve Çalımlı (2000).

4. Yüksek hidrostatik basınç sistemlerinin yatırım maliyeti en yüksek çalışma basıncı ve hazne hacmine bağlı olmakla beraber yüksektir İbanoğlu (2002).

5. Aşırı basınç ve sıcaklık uygulamaları sonucu oluşacak deformasyonlar sistem ömrünü kısaltmaktadır Gökmen ve Acar (1995).

6. Metal yorgunluğuna bağlı olarak dayanıklılık süresinin azalması bu metodun ticari kullanımını kısaltmaktadır İbanoğlu ve İbanoğlu (2003).

8. SONUÇ

Yüksek hidrostatik basınç uygulaması, gıdalarda mikroorganizmaları inaktive ederek gıdanın korunmasını sağlayan ve birçok avantaj sağlayan yeni bir teknolojidir. Gıda endüstrisinde yüksek hidrostatik basınç uygulamaları; sadece gıdanın raf ömrünün uzatılmasına değil, daha güvenli, kaliteli ve doğal gıdaların üretilebilmesine imkân sağlar. Bu yönleri ile geleneksel gıda işleme yöntemlerine alternatif olabilecek bir potansiyele sahiptir. Ayrıca bu yeni teknoloji çevre kirliliğine yol açmamaktadır. Son yıllarda, tüketicilerin minimum seviyede işlenmiş gıdalara giderek artan talebini karşılamak amacıyla bu tekniğin kullanımıyla daha sağlıklı gıdaların üretilmesine imkân sağlanacaktır.

Yüksek hidrostatik basınç teknolojisi ile ilgili yapılan çalışmalar ve pratikte uygulanabilirliği, maliyeti dolayısıyla yeterince gerçekleştirilememiştir. Yüksek hidrostatik basınç uygulama cihazlarının işleme maliyetleri basınç uygulama süresi ve sistemi çalıştırma

maliyetlerinden doğrudan etkilenir ve yüksek işlem basıncıyla birlikte üstsel olarak artar. Bu nedenle yüksek hidrostatik basınç uygulamalarında bu konuda da çalışmalar yapılarak, yüksek hidrostatik basınç teknolojisinin ekonomik alanda da avantajlı hale getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Şanal, İ.S. ve Çalımlı, A. (2000), "Yüksek Hidrostatik Basınç Teknolojisi ve Gıda Endüstrisinde Uygulamaları", Gıda, **Vol**. 25 **(3),** 193 – 201.

Park, S.J., Lee, J.I. and Park, J. (2002), "Effects of a Combined Process of High Pressure Carbon Dioxide and High Hydrostatic Pressure on the Quality of Carrot Juice", Journal of Food Science, **Vol.** 67 **(5),** 1827-1833.

Trujillo, A.J., Capellas, M., Gervilla, R., Saldo, J. and Guamis, B. (2002), "Application of High Hydrostatic Pressure on Milk and Diary Products: a Review", Innovative Food Science and Emerging Technologies, Vol 3, 295-307.

Ross, A.I.V., Griffiths, M.W., Mittal, G.S. and Deeth, H.C. (2003), "Combining Nonthermal Technologies to Control Foodborne Microorganisms", International Journal of Food Microbiology, Vol 89, 125–138.

Devlieghere, F., Vermeiren, L. and Debevere, J. (2004), "New Preservation Technologies: Possibilities and Limitations", International Dairy Journal, Vol 14, 273–285.

Hoover, D.G., Metrick, C., Papineau, A.M., Farkas, D.F. and Knorr, D. (1989), "Biological Efffects of High Hydrostatic Pressure on Food Microorganisms", Food Technology, Vol 43, 99–107.

Hugas, M., Garriga, M., Monfort, J.M. (2002), "New Mild Technologies in Meat Processing: High Pressure as a Model Technology", Meat Science, Vol 62, 358–371.

Karakaya, M., Caner, C. ve Sarıçoban, C. (2004), "Et Teknolojisinde Yüksek Hidrostatik Basınç Kullanımı", Gıda, **Vol.** 29 **(6)**, 465–470.

Cheftel, J.C. and Culioli, J. (1997), "Effects Of High Pressure On Meat: A Review", Meat Science, **Vol.** 46 **(3),** 211–236.

Ramirez-Suarez, J.C. and Morrissey, M.T. (2006), "Effect Of High Pressure Processing (HPP) On Shelf Life Of Albacore Tuna (*Thunnus Alalunga*) Minced Muscle", Innovative Food Science and Emerging Technologies, Vol 7, 19–27.

Sequeira-Munoz, A., Chevalier, D., LeBail, A., Ramaswamy, H.S. and Simpson, B.K. (2006), "Physicochemical Changes Induced İn Carp (*Cyprinus Carpio*) Fillets By High Pressure Processing At Low Temperature", Innovative Food Science And Emerging Technologies, Vol 7,13–18.

Ensoy, Ü. ve Coşar, B. (2006), "Yüksek Basınç Uygulamalarının Et Ve Et Ürünlerinin Duyusal, Fiziksel ve Biyokimyasal Özellikleri Üzerine Etkileri", Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, **Vol**. 23 **(2)**, 1–7.

Zorba, Ö. ve Kurt, Ş. (2005), "Yüksek Basınç Uygulamalarının Et ve Et Ürünleri Kalitesi Üzerine Etkisi", Yüzüncüyıl Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi, **Vol.** 16 **(1),** 71–76.

Linton, M., Mc Clements, J. M. J. and Patterson, M.F. (2004), "Changes İn The Microbiological Quality Of Vacuum-Packaged, Minced Chicken Treated With High Hydrostatic Pressure", Innovative Food Science And Emerging Technologies, Vol 5, 151–159.

Macfarlane, J.J. (1973), "Pre-Rigor Pressurization Of Muscle = Effects On Ph, Shear Value and Taste Panel Assessment", Journal of Food Science, Vol 38, 294–298.

Jung, S., De Lamballarie-Anton, M. and Ghoul, M. (2000), "Modification Of Ultrastructure And Myofibrillar Proteins Of *Post-Rigor* Beef Treated By High Pressure", Lebens.-Wiss. U.-Technology, Vol 33, 313-319.

Anonim. (2000), http://www.cfsan.fda.gov/~comm/ift-pref.html#sab

Gaonkar, A.G. (1995), "Food Processing: Recent Developments", Elsevier Sciences, 185–195.

Hite, B.H. (1899), "The Effects Of Pressure İn The Preservation Of Milk. Morgantown".,Bull WV Univ. Agric. Exp. Sta. Morgantown Vol 58, 15–38.

Hite, B.H., Giddings, N.J. and Weakly, C.E. (1914), "The Effects Of Pressure On Certain Microorganisms Encountered İn The Preservation Of Fruits And Vegetables" Morgantown. Bull WV Univ. Agric. Exp. Sta. Morgantown Vol 146, 1–67.

Farkas, D.F. and Hoover, D.G. (2000), "High Pressure Processing. In: Kinetics Of Microbial Inactivation For Alternative Food Processing Technologies", Journal Food Science Special Supplement, 47–64.

Crehan, C.M., Troy, D.J. and Buckley, D.J. (2000), "Effects Of Salt Level And High Hidrostatic Pressure Processing On Frankfurters Formulated With 1.5 And 2.5% Salt", Meat Science, Vol 55, 125–130.

Yetim, H., Kesmen, Z. ve Kayacier A. (2003). "Et Endüstrisinde Yüksek Basınç Uygulamaları", 3. Gıda Mühendisliği Kongresi, ANKARA.

Gökmen, V. ve Acar, J. (1995), "Yüksek Basınç Teknolojisinin Gıda Endüstrisinde Uygulamaları", Gıda, **Vol.** 20 **(3)**,167–172.

İbanoğlu, E. (2002), "Gıdalarda Yüksek Hidrostatik Basınç Uygulaması", Gıda, **Vol.** 27 **(6)**, 505–510.

Mertens, B. and Deplace, G. (1993), "Engineering Aspects Of High-Pressure Technology İn The Food Industry" , Food Technology, Vol 4, 164–169.

Russell, N.J. (2002), "Bacterial Membranes: The Effects Of Chill Storage And Food Processing: An Overview", International Journal Of Food Microbiology,Vol 79, 27–34.

Mackey, B.M., Forestiere,K. and Isaacs, N. (1995), "Factors Affecting The Resistance Of Listeria Monocytogenes To High Hydrotatic Pressure", Food Biotechnology, Vol 9, 1–11.

Arıcı, M. (2006), "Gıda Muhafazasında Yüksek Basıncın Mikroorganizmalar Üzerine Etkisi", Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, **Vol.** 3 **(1)**, 41–49.

Brul, S., Rommens, A.J.M. and Verrips, A. (2000), "Mechanistic Studies On The Inactivation Of *Saccharomyces Cerevisiae* By Hgh-Pressure", Innovative Food Science And Emerging Technologies, Vol 1, 99–108.

Trujillo, A. J., Capellas, M., Buffa, M., Royo, C.,Gervilla, R., Felipe, X., Sendra,E., Saldo, J.,Ferragut, V. and Guamis, B. (2000), "Application Of High Pressure Treatment For Cheese Production", Food Research International, Vol 33, 311–316.

Moerman, F. (2005), "High Hydrostatic Pressure Inactivation Of Vegetative Microorganisms, Aerobic And Anaerobic Spores İn Pork Marengo, A Lowasidic Particulate Food Product" Meat Science, Vol 69, 225–232.

Reddy, N. R., Solomon, H. M., Tetzloff, R. C. and Rhodehamel, E. J. (2003), "Inactivation Of *Clostridium Botulinum* Type A Spores By High Pressure Processing At Elevated Temperatures", Journal Of Food Protection, **Vol.** 66 **(8),**1402–1407.

Tülek, Y. ve Filizay, G. (2006), "Gıda Endüstrisinde Kullanılan Yüksek Hidrostatik Basınç Sistemleri", Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, **Vol.** 12 **(2)**, 225–231.

Needs, E. L., Stenning, R. A., Gill, A. L., Ferragut, V. and Rich, G. T. (1999), " High Pressure Treatment Of Milk: Effects On Casein Micelle Structure And On Enzymic Coagulation", Journal Of Dairy Research, Vol 67, 31–42.

İbanoğlu, E. ve İbanoğlu, Ş. (2003), "Yüksek Hidrostatik Basınç Uygulamasının Mısır Nişastasının Jelatinizasyonu Üzerine Etkileri", Gıda, **Vol.** 28 **(3)**, 273–276.

Alpas, H. ve Bozoğlu, F. (2000), "Yüksek Hidrostatik Basınç (YHB) Değişken Parametrelerinin *Listeria innocua* Hücrelerinin D ve Z Değerleri Üzerine Etkisi", Gıda, **Vol.** 25 **(3),** 213–216.

HACETTEPE MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN YÜKSEKOKULA BAKIŞ AÇILARI VE BAŞARISIZLIK NEDENLERİ

AT HACETTEPE VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS' POINT OF VIEW TO VOCATIONAL SCHOOL AND REASONS OF THEIR FAILURE

Murat UZEL[1]

ABSTRACT

When grades of students who have education at Hacettepe Vocational School have been observed, it has been deticated that students have adaptation problem after they have entered to the instition of higher education. As a result of this, the success of students at lessons related to profession and especially at culture lessons is highly under that is estimated. This study has been done to identify students' point of view to vocational school, the reasons of their preference the vocational school, reasons of their failure and their expectations and also it has been done to increase success level by producing solution suggestions. For this aim, a questionnaire has been applied to 117 students from different departments of Hacettepe Vocational School. The results of this questionnaire have been evaluated by using SPSS 16.0 program. 62.5% of students that participated in the questionnaire have prefered Hacettepe Vocational School firstly, 33,3% of students preferred that school since they have the right to attend DGS and 9,4 % of these students have prefered this school because of the pressure of their parents or their environment. While 65 % of the students are indicating that they aren't successful enough, 33 % of these students believe that they won't be able to graduate from the university in 2 years. 59,8 % of students say that they aren't able to adapt to the lessons and they think that the most important reason of this is their friends who don't listen to the lesson and prevent them to listen and also the instructors' way of teaching. At the same time, since the lessons are in the evenings and at weekends, it affects 67,5 % of students' adaptation to the lessons negatively.56,4% of students have indicated that they don't have enough resources related to the lessons. By asking instructors', students' and various firms' opinions, suggestions and supports, by Hacettepe Vocational School various arrangements have been done and solution suggestions have been produced in order to facilitate students' adaptation period, increase their success ratio at lessons, update the content of the lessons and to provide students' development both professionally and socially.

[1]Öğretim Görevlisi., Hacettepe Meslek Yüksekokulu, muratu@hacettepe.edu.tr

ÖZET

Hacettepe Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin notları gözlemlendiğinde öğrencilerin yüksekokula geçtiğinde adaptasyon problemi yaşadığı bunun sonucunda da meslek derslerinde, özellikle de kültür derslerindeki başarı oranlarının beklenilen seviyenin çok altında olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma; öğrencilerin yüksekokula bakış açılarını, yüksekokulu tercih etme nedenlerini, başarısızlık sebeplerini ve beklentilerini belirlemek ve çözüm önerileri üreterek öğrencilerin başarı seviyelerini artırmak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Hacettepe Meslek Yüksekokulunun farklı programlarından tesadüfi belirlenen 117 öğrenciye anket uygulanmış, sonuçları SPSS 16.0 programında değerlendirilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin %62,5'i Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nu 1. sırada tercih ederken, %33,3'ü Dikey Geçiş Sınavı imkanı olduğu için, %9,4'ü aile veya çevre baskısı ile yüksekokulu tercih etmiştir. Öğrencilerin %65'i yeterince başarılı olamadığını belirtirken, %33'ü ise 2 sene içinde mezun olamayacağına inanmaktadır. Öğrencilerin %59,8'i derslere adapte olamadığını ve bunun en önemli nedeninin dersi dinlemeyen arkadaşlarının engel olması ile öğretim elemanının dersi işleyiş şekli olarak belirtmişlerdir. Aynı zamanda derslerin akşam ve hafta sonu olması öğrencilerin %67,5'inin derslere adaptasyonunu olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin %56,4'ü derslerle ilgili yeterli kaynaklara ulaşamadığını ifade etmektedir. Adaptasyon süreçlerini kolaylaştırmak, derslerdeki başarı oranlarını yükseltmek ve ders içeriklerini güncellemek, dolayısıyla öğrencilerin hem mesleki açıdan hem de sosyal açıdan gelişmelerini sağlamak amacıyla öğretim elemanlarının, öğrencilerin ve çeşitli sektörlerden firmaların görüş, öneri ve destekleri ile Hacettepe Meslek Yüksekokulu tarafından çeşitli düzenlemeler yapılmış ve çözüm önerileri üretilmiştir.

Anahtar Kelime: Başarısızlık, motivasyon, ders içerikleri

1. GİRİŞ

Meslek liselerinde ve meslek yüksekokullarında okuyan öğrencilerin, belli bir meslek grubunda gerekli teknik bilgiye sahip olacak şekilde yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Teknik eleman olarak sektörde çalışacak olan bu öğrencilerin aynı zamanda karşılaştıkları durumlarda anında çözüm üretebilmeleri beklenmektedir. Bu nedenle öğrencilerin konularına hakim olmaları gerekmektedir.

Bir mesleğe yönelik eğitim alan, konusunda yetişmiş meslek lisesi ve meslek yüksekokulu öğrencilerinin tasarım, üretim, Ar-Ge, planlama, pazarlama gibi birimlerde çalışması ile ürün kalitesinin artması sağlanacaktır.

Her yıl dönem sonunda Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nda alınan veriler ile öğrencilerin hem meslek derslerindeki hem de kültür derslerindeki başarı durumları incelenmektedir. Aynı zamanda staj yapılan kurumlardan "staj anketi" yardımıyla; öğrencilerin hangi konularda eksik, hangi konularda yeterli oldukları, firmaların öğrencilerden beklentilerinin ne olduğunu anlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda; öğrencilerin birçoğunun istenilen başarı seviyesine ulaşamadıkları tespit edilmektedir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Öğrencilerin programlara göre 2007-2008 Güz ve Bahar Dönemi, Başarı Oranı

Programlar	% Başarı	
	Güz	Bahar
Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama	57	59
Elektrik	47	58
Elektronik Haberleşme	49	57
Endüstriyel Elektronik	36	41
Makine	49	50
Makine-Resim-Konstrüksiyon	44	28
Mobilya ve Dekorasyon	40	44
Radyo ve Televizyon Yayımcılığı	58	52
İklimlendirme – Soğutma	36	38
Meslek Yüksekokulu Ortalaması	43	42

2. BULGULAR

Bu çalışmanın amacı; Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nda okuyan öğrencilerin başarı oranlarını tespit edebilmek, öğrencilerin derse motivasyonunu düşüren, başarılı olmalarına engel olan sebepleri belirleyebilmek ve bu engelleri ortadan kaldırabilmek için neler yapılabileceğinin araştırılmasıdır. Derslerdeki başarısızlık nedenlerini tespit edebilmek için rasgele seçim yöntemiyle Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nda okumakta olan öğrencilerden 95 erkek ve 22 bayan olmak üzere toplam 117 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anket uygulanan öğrencilerin mesleki eğitime dayalı farklı lise türlerinden mezun olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin %39,3'ü endüstri meslek lisesi, %24,8'i Anadolu meslek lisesi, %20,5'i teknik lise, %11,1'i Anadolu teknik lisesi, %3,4'ü Anadolu ticaret lisesi ve %0,9'u ticaret meslek lisesi'nden mezun olmuştur.

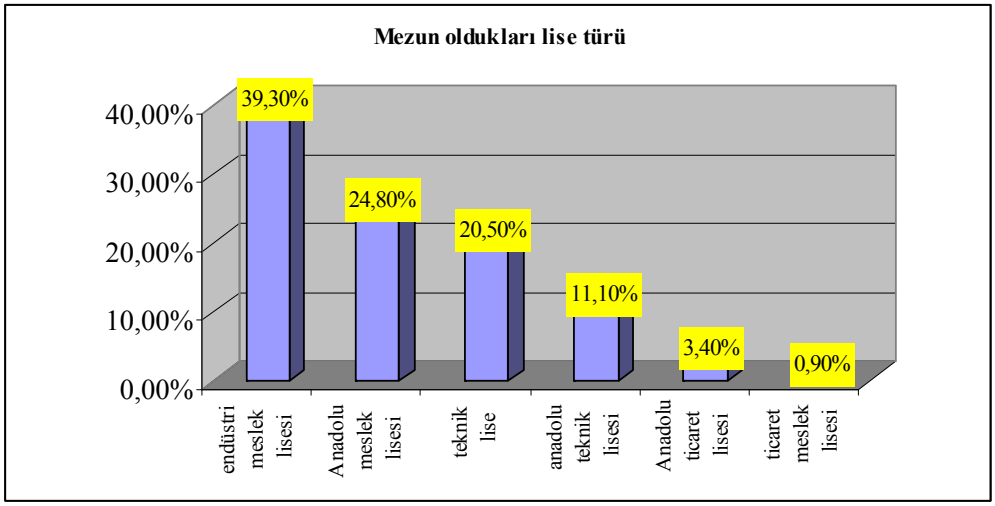

Şekil 1. Yüksekokulumuz öğrencilerinin mezun oldukları lise türleri

Öğrencilerden %0,9'u 18 yaşından küçük, %4,3'ü 35-50 yaş arasında ve %94,8'i ise 18-25 yaş arasındadır. Görüldüğü üzere meslek yüksekokulunda farklı yaş gruplarından öğrenciler bulunmaktadır. Özellikle 35-50 yaş grubunda olan öğrenciler, kamu kurumlarında çalışmakta ve terfi alabilmek için okuyan öğrencilerdir.

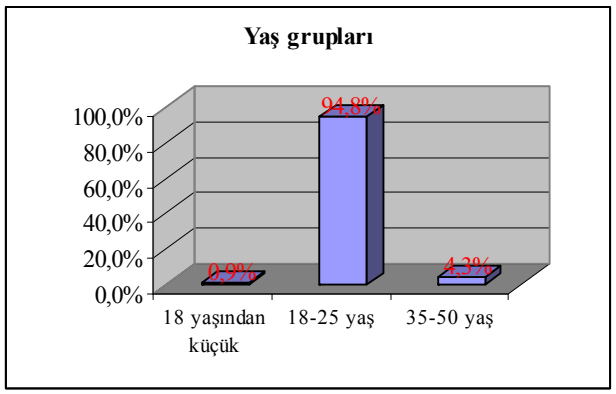

Şekil 2. Yüksekokulumuz öğrencilerinin yaş grupları

Anket uygulanan öğrencilerin %89,7'si okuduğu programı isteyerek, %10,3'u ise istemeyerek seçmiştir. Öğrencilerden %47'si daha iyi bir eğitim almak, %75,2'si Dikey Geçiş Sınavı ile fakültelere geçiş imkanı olması, %17,9'u aile ve/veya çevre baskısı ile, %6'sı lise arkadaşları ile beraber olabilmek, %4,3'ü kamu personeli olduğu ve terfi edebilmek, %7,7'si askerliği erteletmek maksadıyla meslek yüksekokulunu tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerden %53'ü ders içeriklerinin iş dünyasına uygun olmadığını düşünürken, %30,8'i aldığı eğitimin gelecekte çalışırken işine yaramayacağını düşünüyor. Buna karşın öğrencilerin %71,8'i meslek yüksekokulunda aldığı eğitimin kendilerine iş olanağı sağlayacağını düşünmektedir. Öğrencilerin %70,9'u meslek yüksekokulunda almış olduğu derslerin mesleki bilgilerini arttırdığını düşünürken, %29,1'i derslerin katkısı olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin %74,4'ü meslek yüksekokulunda yeterli teknik donanım olmadığını, %25,6'sı yeterli teknik donanım olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin %40,2'si kendisini üniversite öğrencisi olarak görmekte, fakat %59,8'i kendisini üniversite öğrencisi olarak görememektedir.

Şekil 3. Öğrencilerimizin , yüksekokulumuzda bulunan teknik donanımla ilgili görüşleri

Mezun olduktan sonra öğrencilerin büyük çoğunluğu özel sektörde çalışmayı istemektedir. Öğrencilerin %47'si kendi alanıyla ilgili özel bir firmada, %36,8'i kendi alanıyla ilgili bir kamu kurumunda, %13,7'si alanı dışında özel bir firmada, %2,6'sı alanı dışında bir kamu kurumunda çalışmak istemektedir. %17,1'inin ise mezun olduktan sonra ne yapacağına dair herhangi bir fikri yoktur. Ders içeriklerinin mesleki yeniliklere ve değişen teknolojiye uygun olmadığını düşünen öğrencilerin oranı %64,1, uygun olduğunu düşünenlerin oranı ise %35,9'dur.

Öğrencilerin %77,8'i meslek yüksekokulunca düzenlenen mesleki ve teknik alanlarda yapılan gezi, toplantı ve seminerleri yeterli bulmamaktadır. Öğrencilerimizin %83,82'i meslek yüksekokulunda yapılan sosyal faaliyetleri yeterli bulmazken sadece %13,7'si üniversitenin sosyal etkinliklerinden yararlanmaktadır. Lisede ve meslek yüksekokulundaki dersler içerikleri bakımından karşılaştırıldığında öğrencilerin %65'i ders içeriklerinin farklı olduğunu, %35'i ise içerik bakımından fark olmadığını düşünmektedir.

Anketi uygulayan öğrencilerden %65'i yeterince başarılı olamadığını düşünürken, %35'i kendini yeterince başarılı görmektedir. Öğrencilerden %4,3'ü ailevi nedenlerle, %26,5'i işte çalıştığı için, %26'sı derslere ilgi duymadığı için, %38,5'i dersler çok detaylı işlendiğinden konuları yetiştiremediği için, %47'si dersler için gerekli temel bilgilere sahip olmadığından derslerde başarılı olamadığını, %46,2'si ise ders çalıştığı halde yeterince başarılı olamadığını belirtmiştir. "Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nun eğitimini bir endüstri meslek lisesinde yapıyor olması başarınızı etkiler mi?" sorusuna öğrencilerin %33,3'ü evet, %38,5'i olabilir ve %28,2'si hayır cevabını vermiştir. Öğrencilerin %56,4'i okuduğu programla ilgili mesleki ve teknik kaynaklara yeterli seviyede ulaşamadığını belirtmiştir. Ancak yapılan gözlemler sonucunda; öğrencilerimizin ilköğretim ve ortaöğretim eğitimleri sırasında araştırma yapma ve kütüphane kullanma alışkanlığına sahip olmadıkları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerimizin büyük bir çoğunluğu lisedeki sınıf arkadaşları ile meslek yüksekokulunda da aynı sınıfta okumaktadır. Bu öğrencilerden %70,9'u yine lisedeki sınıf arkadaşları ile aynı sınıfta okumaktadır. Şu an okumakta olduğu sınıfta, liseden 1 sınıf arkadaşı olan öğrenci oranı %17,1, 2 sınıf arkadaşı olan öğrenci oranı %10,3, 3 sınıf arkadaşı olan öğrenci oranı %14,5, 4 sınıf arkadaşı olan öğrenci oranı %8,5, 5 sınıf arkadaşı olan öğrenci oranı %7,7 ve 5'den fazla sınıf arkadaşı bulunan öğrenci oranı ise %12,8'dir. Lisedeki sınıf arkadaşlarıyla yüksekokulda da aynı sınıfta olan öğrencileri

%35,9'u bu durumun başarılarını etkilemediğini düşünürken, %30,8'i başarılarını olumlu etkilediğini, %4,3'ü ise başarılarını olumsuz etkilediğini düşünmektedir.

Hacettepe Meslek Yüksekokulu bünyesinde kadrolu öğretim elemanlarının sayısı yeterli olmadığı için Hacettepe Üniversitesi'nin diğer fakültelerinden öğretim elemanları, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı öğretmenler ve dışarıdan konusunda uzmanlaşmış kişiler görevlendirme yoluyla derslere girmektedir. Öğrencilerin %35,9'u derslere giren lise öğretmenlerinin başarılarını olumsuz etkilediğini düşünmektedir.

Yüksekokulumuzda okuyan öğrenciler sadece Ankara'da ikamet eden kişiler değildir. "Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler istedikleri takdirde bitirdikleri programın niteliğinde veya buna yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilebilir."(www.yok.gov.tr, 2009). Meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş uygulamasında METEB uygulamasına göre; öncelikle o ilde ikamet eden öğrenciler yerleştirilir. Kontenjanda boş yer kalması durumunda METEB dışı öğrenci de alınmaktadır. Öğrencilerin %17,1'i şehir dışından gelmiş ve bunların %20'si akrabalarının yanında, %35'i arkadaşları ile evde, %35'i yurtta ve %10'u evde tek başına kalmaktadır. Şehir dışından gelen bu öğrencilerin %45'i Ankara'da yaşamaya alışmakta çeşitli zorluklar yaşarken, %55'i rahatlıkla alışmıştır. Öğrencilerin tamamına sorulan "Kendinize ait bir çalışma ortamınız var mı?" sorusuna %70,1'i evet cevabını verirken, %27,4'ü hayır cevabını vermiştir.

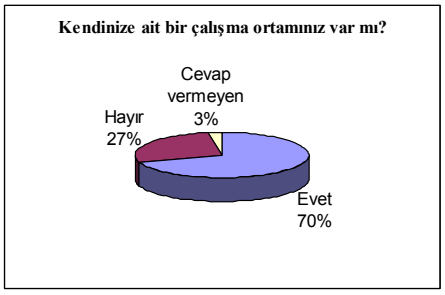

Şekil 4. Kendine ait ders çalışma ortamına sahip öğrencilerimizin yüzdesel dağılımı

Ailelerin, öğrencilerin aldıkları eğitimi önemsemeleri ve eğitimleri konusunda onlara gereken desteği vermeleri öğrencilerin başarıları için son derece önemlidir. Ailelerin, öğrencilere eğitimleri sırasında destek vermeleri eğitimlerini olumlu şekilde etkiler. Öğrencilere göre; aldıkları eğitimi, ailelerin %63,2' si çok önemserken, %25,6'sı önemsiyor. %5,1'ine göre eğitim alıp almamaları aileleri için fark etmiyor ve %2,6'sına göre aileleri eğitimlerini hiç önemsemiyor. Ailelerin %79,5'i öğrencilerin meslek yüksekokulunda aldıkları eğitimin iş ve gelecek konusunda büyük katkı sağlayacağını düşünüyor. Ancak ailelerin bu şekilde düşünmelerine rağmen öğrencilerin %59'u ilgili sektörlerin meslek yüksekokullarına ve mezunlarına gereken önemi vermediğini düşünüyorlar. Bu düşünce, öğrencilerin derslere karşı olan ilgisini azaltırken, gelecek konusunda da kaygılarını arttırıp umutsuzluğa kapılmalarına sebep olmaktadır.

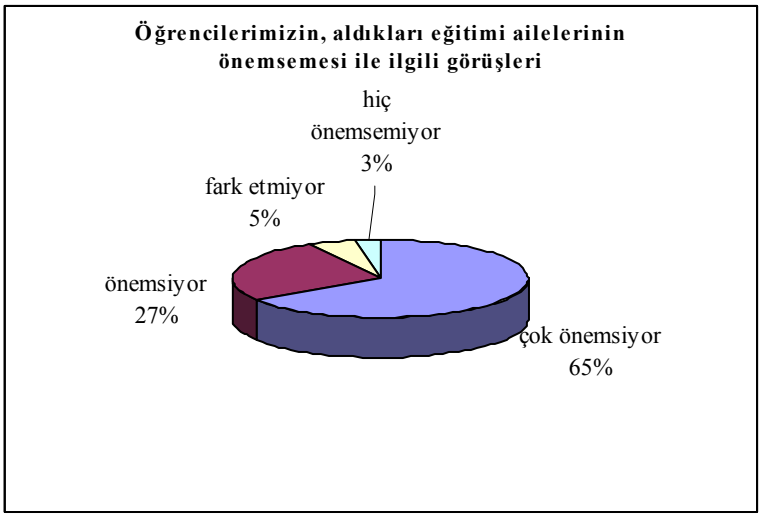

Şekil 5. Öğrencilerimizin, aldıkları eğitimi ailelerinin önemsemesi ile ilgili görüşleri

Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nda ikinci öğretim sistemi uygulanmakta ve dersler hafta içi 17:30-21:20 saatleri arasında yapılmaktadır. Bu şartlarda ders saatleri, sadece hafta içine sığdırılamadığı için derslerin bir kısmı cumartesi günleri 09:00-18:00 saatleri arasında yapılmaktadır. Ancak bu durum, öğrencilerin %60,7'sinin kendisine yeterince vakit ayıramamasına neden olmaktadır. Ayrıca öğrencilerin %67,5'i derslerin akşam ve hafta sonu olması nedeniyle derslere adaptasyonlarını olumsuz şekilde etkilediğini belirtmişlerdir. Bunun dışında öğrencilerin derslere adapte olmasına engel olan başka faktörlerde vardır. Öğrencilerin %20,5'i dersleri anlamadığı için dinlemediğini veya derslere gelmediğini, %14,5'i işten geldiği için yorgun olduğunu ve bu nedenle dersi dinleyemediğini, %24,8'i dersi dinlemeyen arkadaşları nedeniyle dersi dinleyemediğini, %35,9'u dersi anlatan öğretim elemanının dersi işleyiş şekli nedeniyle derse adapte olamadığını ve %9,4'ü ise anlatılan konuların bir faydası olmayacağını düşündüğünü belirtmişlerdir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Gözlemlerimiz sonucunda; öğrencilerin düzenli ders çalışma ve araştırma, inceleme yapma alışkanlıklarının olmadığı anlaşılmaktadır. Öğrenciler sınavlara çalışırken konuları ezberledikleri için çok çabuk unutmaktadırlar. Bunun önüne geçebilmek amacıyla öğrencilere okudukları bir konu hakkında yorum yapabilme, konular arasında bağlantı kurabilme yeteneklerinin kazandırılması gerekir. Ayrıca pratik uygulama gerektiren derslerde, uygulama yapabilme imkanlarının arttırılması sağlanmalıdır. Bununla beraber öğrencilerin yapacakları stajlar, düzenlenecek olan teknik gezi ve seminerler, sektörlerini yakından tanımaları için fırsat yaratacaktır.

Öğrencilerin bir kısmı öğretmen ve öğretim elemanlarının ders işleyiş şeklinden dolayı derslerde başarılı olamadığını belirtmiştir. 2005 yılında Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü tarafından Eğitim Fakültesi'ne "Eğitimcilerin Eğitimi" adlı seminer programı yaptırılmış ve üniversitenin tüm akademik personelinin bu seminere katılımı sağlanmıştır. Yüksekokulumuzda ders vermekte olan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı öğretmenler için bu seminer programının tekrarlanmasının iyi olacağı önerilmektedir. Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı tarafından 2007 yılından itibaren ders veren bütün öğretim elemanları ve

öğretmenler hakkında anket yapılmaktadır. Bu anket internet ortamında hazırlanmış olup, not ortalamaları açıklanmadan önce öğrenciler tarafından doldurulmaktadır. Anketi doldurmayan öğrenciler not ortalamalarını göremedikleri için öğrencilerin tamamı bu ankete katılmaktadır. Ders sorumluları da, not ortalamalarını verene kadar anket sonuçlarını görememekte, not ortalamaları verildikten sonra derse girdiği sınıfta dersi işleyiş şekli ile öğrencilere davranışları konusunda aldıkları ortalama puanları görebilmektedirler. Bu uygulama da öğretim elemanları ile öğretmenlerin kendilerindeki eksiklikleri ve yanlışları görmelerine imkan vermektedir. Bu eksiklik ve yanlışların düzeltilmesi ile dersler daha verimli işlenebilmektedir.

Sektörde bulunan firmaların yetkilileri ile öğrenciler bir araya getirilerek görüşmeleri sağlanmalıdır. Bu görüşmelerde firmalar, öğrencilerde ne gibi özellikler aradıklarını, öğrencilerden beklentilerini dile getirmeli ve öğrencilere iş yaşamıyla ilgili tavsiyelerde bulunmalıdırlar. Böylece öğrenciler bölümleriyle ilgili hangi alanlara yönelecekleri konusunda karar verip, firma beklentilerini baz alarak kendilerini bu konularda yetiştirebileceklerdir. Bununla beraber yapılacak olan kanuni düzenlemeler ile meslek yüksekokulu mezunlarının şartları iyileştirilmelidir. Bu uygulamalar ile hem meslek yüksekokulları cazip hale getirilmiş olur, hem de meslek yüksekokulu öğrencilerinin ve mezunlarının geleceği bir nebze de olsun garanti altına alınmış olur. Bu sayede öğrenciler ileriyi biraz daha rahat görebilecekleri için derslere daha kolay adapte olabileceklerdir.

Öğrencilerimizin büyük bir kısmı, ders içeriklerinin günümüz iş dünyasına uygun olmadığını, konuların güncel olmadığını düşünmektedir. Bununla beraber teknolojide meydana gelen gelişmelerin de etkisiyle 2008-2009 Öğretim Dönemi sonunda yüksekokulumuzda oluşturulacak olan bir komisyonla ders içeriklerinin güncellenmesi düşünülmektedir. Bu çalışmalarda kullanılmak üzere; staj yapan öğrencilerimize, staj dosyasında ek olarak iki bölüm hazırlatılmaktadır. Birinci bölümde okulda gördükleri bilgilerden staj sırasında kullandıklarını, ikinci bölümde ise okulda öğrenmeyip de staj sırasında öğrendikleri bilgileri yazmaları istenmektedir. Ayrıca 2008 yılından itibaren staj yapan öğrencilerimize işyerleri yetkililerince doldurulmak üzere "İşyeri Anket Formu" verilmekte ve yetkililer, öğrencilerimizde gördükleri yeterli ve eksik yönleri belirtmektedir. Bu sayede sektörlerin beklentileri de göz önüne alınarak ders içeriklerinin güncellenmesi yapılacaktır.

KAYNAKLAR

http://www.yok.gov.tr/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=156, 07.05.2009

HACETTEPE MESLEK YÜKSEKOKULU'NUN 2006 YILI STRATEJİK PLANINDAKİ HEDEFLERİN, 2008 YILINDAKİ MEVCUT DURUMLA KARŞILAŞTIRILMASI

THE COMPARISION OF HACETTEPE VOCATIONAL SCHOOL'S AIMS AT THE STRATEGIC PLAN IN 2006 WITH THE STATUS QUO IN 2008

Murat UZEL[1] **Necdet BAŞTÜRK**[2]

ABSTRACT

After the Senate of Hacettepe University decided to apply Total Quality Education to the whole university in October 2003, strategic planning studies started. In 2005, High Planning Council decided Hacettepe University to start strategic planning studies. In 2006, the university had their first meeting and it evaluated how much each unit substantiated their startegic plan. Institution of higher education administration has aimed at providing better eucation conditions for students. It has formed its strategic plans by the aid of questionaires which have been made to detect students' wishes, complaints and expectations. Within the bounds of its possibilities, it has tried to realize its targets. In this study, the status quo of Hacettepe Vocational School during the strategic planning studies prepared in 2006 and its future plans have been compared to its present situation and how much of these plans have been substantiated. To be able to fix the situation of vocational school, we have benefited from students' ideas related to this subject and a questionaire has been applied to 214 students. From the year 2004 to the end of 2008 the number of faculty members who work at vocational school has increased 46 %. 60 % of students haven't seen themselves as a university student, 82 % of students want to train at the university campus. Although most of the students find the number of computer, technical hardware and equipmnet inadequate, the number of computer has been increased 380 %. 3 computer laboratories have been established in Batikent Industrial Vocational High School. At the same time, in 2008 2 lathes, milling machine and drill counter were bought to the machine program. However, since we don't have our own building and the high school can't meet our need for room, these machines and education sets can't be used. If our aim to obtain a building which is found among our strategic goals realizes, we believe that we will give more qualified , more actual education which is based on practice.

ÖZET

Hacettepe Üniversitesi Senatosu'nun Ekim 2003'de Toplam Kalite Eğitiminin tüm üniversiteye uygulanmasına karar vermesiyle stratejik planlama çalışmaları başlamıştır. 2005 yılında Yüksek Planlama Kurulu, Hacettepe Üniversitesi'nin stratejik planlama

[1] Öğretim Görevlisi., Hacettepe Meslek Yüksekokulu, muratu@hacettepe.edu.tr
[2] Prof. Dr., Hacettepe Meslek Yüksekokulu, basturk@hacettepe.edu.tr

çalışmalarına başlamasına karar vermiştir. 2006 yılında 1.yıl izleme toplantılarını yapmış ve her bir birimin stratejik planını ne kadar gerçekleştirdiğini değerlendirmiştir. Yüksekokul yönetimi, öğrencilerin daha iyi koşullarda eğitim görmesini amaçlamakta, öğrencilerinde görüşlerini alarak onların istek, şikayet ve beklentilerini belirlemek için yapılan anketler yardımıyla stratejik planlarını oluşturmaktadır. İmkanları dahilinde hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu çalışmada; Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nun 2006 yılındaki hazırlanan stratejik planlama çalışmaları sırasındaki mevcut durumu ve geleceğe yönelik planları ile günümüz durumu ve bu planların ne kadarının gerçekleştirildiği karşılaştırılmıştır. Bu konuyla ilgili olarak meslek yüksekokulunun durum tespitini yapabilmek amacıyla öğrenci görüşlerinden de yararlanılmış ve 214 öğrenciye anket uygulanmıştır. 2004 yılından 2008 yılı sonuna kadar meslek yüksekokulunda eğitim veren üniversite öğretim elemanı sayısı %46 oranında artış göstermiştir. Öğrencilerin %60'ı kendini üniversite öğrenci olarak görmemekte, %82'si kampüste eğitim görmek istemektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmının bilgisayar, teknik donanım ve araç-gereç sayısını yeterli görmemesine rağmen bilgisayar sayısı %380 oranında arttırılmış, eğitim verdiğimiz Batıkent Endüstri Meslek Lisesi'ne üç adet bilgisayar laboratuarı kurulmuştur. Bununla beraber 2008 yılında makine programına ikişer adet torna, freze ve matkap tezgahı alınmıştır. Ancak kendimize ait bina olmaması ve lisenin yer ihtiyacımızı karşılayamaması nedeniyle bu makineler ve eğitim setleri kullanılamamaktadır. Stratejik hedeflerimiz arasında bulunan bina teminini gerçekleşirse daha kaliteli, güncel ve uygulama ağırlıklı eğitim verebileceği inancındayız.

Anahtar Kelimeler: Stratejik planlama, hedefler, misyon, vizyon

1. GİRİŞ

Meslek Yüksekokulumuz, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu arasında Ağustos 2002'de imzalanan Meslek Lisesi mezunlarının kendi alanlarında sınavsız olarak Meslek Yüksekokullardaki Programlara geçişine yol açan protokolün bir sonucu olarak kurulmuştur. Sınavsız geçiş ve mevcut mesleki ortaöğretim kurumlarının insan, bina, laboratuar ve techizatlarını normal öğretim süresinin dışında kullanılmasını ve bu yolla ülke kaynaklarını daha fazla öğrencinin eğitiminde yararlanılmasını amaçlayan bu uygulama için ikinci öğretim yoluyla öğrenci alan pek çok Meslek Yüksekokulu açılmış ve bu Meslek Yüksekokulları bazı Meslek Liseleri ile ilişkilendirilmiştir. Hacettepe Meslek Yüksekokulu'da bu yolla Ağustos 2002'de kurulmuş ve Ankara'nın değişik semtlerinde bulunan 3 meslek lisesinde 7 farklı programda eğitime başlanmıştır. 2003-2004 Akademik Yılında Radyo ve Televizyon Yayımcılığı Programında eğitime başlamıştır. 2005 yılında Batıkent Endüstri Meslek Lisesi'nde tek çatı altında toplanmıştır. 2007-2008 Akademik yıl Güz döneminden itibaren ise İklimlendirme-Soğutma Programında eğitime başlanarak program sayısı 9'a yükselmiştir. Eğitime başladığı tarihten 2007-2008 Öğretim Yılı Bahar Dönemi sonuna kadar yüksekokulumuzdan toplam 1111 öğrenci mezun olmuştur. 2008-2009 Öğretim Yılı Güz Dönemi itibariyle Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nda okumakta olan 195'i bayan, 1047'si erkek olmak üzere toplam 1242 öğrenci bulunmaktadır. Programlara göre öğrenci sayısı Çizelge 1' de verilmiştir.

Çizelge 1. 2008-2009 Öğretim Yılı Güz Dönemi'nde Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nda okuyan öğrenci sayısı

Program	**Öğrenci Sayısı**
Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama	143
Elektrik	152
Elektronik Haberleşme	171
Endüstriyel Elektronik	179
Makine	105
Makine-Resim-Konstrüksiyon	131
Mobilya ve Dekorasyon	138
Radyo ve Televizyon Yayımcılığı	147
İklimlendirme-Soğutma	76
Toplam	**1242**

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 9. Maddesine göre; "Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar. Kamu idareleri, kamu hizmetlerinin istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için bütçeleri ile program ve proje bazında kaynak tahsislerini; stratejik planlarına, yıllık amaç ve hedefleri ile performans göstergelerine dayandırmak zorundadırlar."(www.sp.gov.tr)[1]

Hacettepe Üniversitesi Senatosu'nun Ekim 2003'de Toplam Kalite Eğitimi'nin üniversitenin tüm birimlerinde uygulanmasına karar vermesiyle stratejik planlama çalışmaları başlamıştır. Aynı zamanda Yüksek Planlama Kurulu, içerisinde Hacettepe Üniversitesi'nin de içinde bulunduğu sekiz kamu kuruluşunda Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile stratejik planlama çalışmalarının başlamasına karar vermesi üzerine, üniversitemiz 2005 yılında stratejik plan çalışmalarını tüm akademik ve idari birimlerinde gerçekleştirmiştir.

Hacettepe Meslek Yüksekokulu Stratejik Planlaması Çalışmaları, yüksekokul personeli katılımıyla yapılmıştır. Stratejik Planlama için yüksekokulumuzun misyon ve vizyonu belirlenmiş, orta ve uzun vadeli stratejik amaçları ile hedefleri oluşturulmuştur.

Hacettepe Meslek Yüksekokulu Misyonu

Gelişen teknoloji ile birlikte iş dünyasının ihtiyaç duyduğu uluslar arası standartlarda mesleki bilgi ve beceriye sahip, çözümleyici, mühendisi ile işçi arasında köprü kurabilecek üstün nitelikli ara teknik eleman yetiştirmek için çağdaş eğitim ortamını sağlamaktır.

Hacettepe Meslek Yüksekokulu Vizyonu

Çağdaş mesleki teknik eğitimin gerektirdiği bilgi, beceri ve teknolojik gelişmelerde yüksek standartlara sahip, uluslar arası platformda aranılır nitelikte ara teknik elemanlar yetiştiren; yenilikçi, paylaşımcı ve sanayi ile sürekli işbirliği içerisinde mensubu olmaktan gurur duyulan, öncü bir eğitim kurumu olmaktır.

2006 yılında 1. Yıl İzleme Toplantıları yapıldı ve her birimin stratejik planını ne kadar gerçekleştirdiği performans göstergelerine dayanılarak değerlendirildi.

2. BULGULAR

Hazırlanan raporda bulunan stratejik amaç ve hedefler eğitim kalitesinin yükseltilmesine ve Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nun bu hedeflere ulaşması gereken bütçeyi ayarlayabilmesine yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmada; Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nun 2006 yılında hazırlanan stratejik planlama çalışmaları sırasındaki mevcut durumunu günümüz durumuyla karşılaştırmak, geleceğe yönelik yapılan planların ne kadarının gerçekleştirilebildiğini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu bilgileri tespit edebilmek için performans göstergelerinden yararlanılmıştır. Bununla beraber öğrencilerin yüksekokuldaki duruma bakış açılarını öğrenebilmek için rastgele seçim yöntemiyle 214 öğrenciye anket uygulanmıştır.

2.1. Stratejik Amaç 1

Eğitim – Öğretim Kalitesini Artırmak

Stratejik Hedef 1.1

- Mevcut bilgisayar, elektronik set sayısını her yıl %20 artırmak

Çizelge 2. Hacettepe Meslek Yüksekokulu Envanteri' nde bulunan bilgisayar sayısı

Yazılım ve Bilgisayarlar		
Cinsi	İdari Amaçlı (Adet)	Eğitim Amaçlı (Adet)
Yazılım	0	0
Masa Üstü Bilgisayarlar	21	61
Taşınabilir Bilgisayarlar	3	5
Diğer Bilgisayarlar ve Sunucular	0	0
TOPLAM	24	66

Çizelge 3. Hacettepe Meslek Yüksekokulu Envanteri' nde bulunan bilgisayar, Elektronik Eğitim Seti ve Makine Eğitim Seti sayısındaki değişim

Cinsi	2005	2006	Değişim	2008	Değişim
Bilgisayar Sayısı	15	22	% 46	66	% 300
Elektronik Eğitim Seti Sayısı	30	57	% 90	57	0
Makine Eğitim Seti Sayısı	5	15	% 200	20	%33,3

2008 yılında bilgisayar sayısının 66 adet olması ile bilgisayar sayısındaki artış oranı %300 olarak gerçekleşmiştir. Makine programına alınan 5 adet tezgahüstü makineler ile makine eğitim seti sayısı 20 adet olmuş ve makine eğitim seti sayısı %33,3 oranında artmıştır. Çizelge 4' de görüleceği üzere; eğitim kalitesini artırmak için bilgisayarlar ve eğitim setleri dışında, sınıf içi donanım elemanları da alınmıştır.

Çizelge 4. Yüksekokulumuz envanterinde bulunan bilgisayar ve sınıf içi donanım elemanları

Cinsi	**Adet (Eğitim Amaçlı)**
Masaüstü Bilgisayar	66
Taşınabilir Bilgisayar	5
Projeksiyon	8
Tepegöz	2
Televizyon	1
Tarayıcı	3
Müzik Setleri	9
Akıllı Tahta	2
Akıllı Tahta Aparatı	3

- Mobilya ve Dekorasyon, Makine Resim Konstrüksiyon Programları için 1-2 yıl içerisinde çizim laboratuarı kurmak

Yüksekokulumuza ait bir bina olmadığı için eğitim ve öğretimimiz Batıkent Endüstri Meslek Lisesi'nde yürütülmektedir. Bu okulda çizim laboratuarı oluşturulabilecek yeterli ve uygun alan olmaması nedeniyle bu stratejik hedef gerçekleştirilememiştir.

Stratejik Hedef 1.2

- Kadrolu Öğretim Elemanı başına düşen öğrenci sayısını 1-3 yıl içerisinde %50 düşürmek

Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nda kadrolu öğretim elemanları alanıyla ilgili derslere girdiği gibi, Program Koordinatörlüğü, Staj Komisyonu ve danışmanlık görevlerini de yürütmektedirler. Bu nedenle öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının azaltılması, eğitimdeki kaliteyi artıracağı gibi yürütülen idari görevlerin daha verimli bir şekilde yapılmasına imkan tanıyacaktır. 2008-2009 Öğretim Yılı Güz Dönemi itibariyle Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nda kadrolu 15 öğretim elemanı ve toplam 1242 öğrenci olduğu düşünülürse öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı 83'tür.

Çizelge 5. Hacettepe Meslek Yüksekokulu' nda çalışmakta olan kadrolu öğretim elemanı sayısı

	2005	**2006**	**2007**	**2008**
Öğretim Elemanı Sayısı	11	16	16	15

Stratejik Hedef 1.3

- Üniversite öğretim elemanlarından daha fazla katkı almak

Eğitim – Öğretimin kalitesini artırmak, öğrencilere daha geniş bir vizyon kazandırmak ve öğrencilerin üniversite eğitimi aldıklarını hissettirebilmek için üniversitenin öğretim elemanlarından daha fazla katkı almak hedeflenmiştir.

Çizelge 6. Güz Dönemlerinde Üniversiteden gelen öğretim elemanı sayısındaki değişim

	2004-05 Güz	2005-06 Güz	Değişim	2006-07 Güz	Değişim	2007-08 Güz	Değişim	2008-09 Güz	Değişim
H.Ü. Öğretim Elemanı Sayısı	26	32	%23	29	-%11	40	%37	46	%15

Çizelge 7. Bahar Dönemlerinde Üniversiteden gelen öğretim elemanı sayısındaki değişim

	2004-05 Bahar	2005-06 Bahar	Değişim	2006-07 Bahar	Değişim	2007-08 Bahar	Değişim	2008-09 Bahar	Değişim
H.Ü. Öğretim Elemanı Sayısı	28	32	%14	35	%9	40	%14	45	%12,5

Çizelge 8. Dönemlere göre Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanlarının ders saatinin, toplam ders saatine oranları

	Dönemi	2004 2005	2005 2006	Değişim	2006 2007	Değişim	2007 2008	Değişim	2008 2009	Değişim
H.Ü. Öğretim Elemanı Ders Saati / Toplam Ders Saati	Güz	%18	%42	%24	%52	%10	%57	%5	%59	%2
	Bahar	%36	%43	%7	%48	%5	%59	%11	%53	-%6

Çizelge 8' den görüldüğü gibi gittikçe artan oranda üniversite öğretim elemanlarından katkı alınmıştır ve bu katkının toplam ders saati içindeki oranı %50'nin üzerine çıkarılmıştır.

2.2. Stratejik Amaç 2

Birinci Öğretim Programları Açmak

Stratejik Hedef 2.1

- 3 yıl içerisinde Yüksekokulumuza ait bir binada eğitim yapıyor olmak

Meslek Yüksekokulumuz bünyesinde birinci öğretim programı açılabilmesi için henüz öğretim yapılabilecek bina temin edilememiştir. Ancak bina temin edilmesine yönelik çalışmalar sürmektedir.

2.3. Stratejik Amaç 3

Ulusal Meslek Yüksekokulları ve Meslek Odaları ile işbirliğini geliştirmek

Stratejik Hedef 3.1

- Ortak Sempozyum ve Seminerler Düzenlemek

Stratejik Hedef 3.2

- Ortak projeler yapmak
-

2.4. Stratejik Amaç 4

Sanayi ile işbirliğini geliştirmek

Stratejik Hedef 4.1

- Ortak projeler yapmak

Yüksekokulumuz Radyo Televizyon Yayımcılığı programı 2007 yılından itibaren Başkent TV ile ortak yürütülen projede öğrenciler gruplar halinde televizyon kanalında çalışmakta ve sektörü daha yakından tanıma fırsatı bulabilmektedir. Öğrenciler istedikleri takdirde bu kanaldaki çalışma sürelerini uzatabilmekte veya staj da yapabilmektedir.

Stratejik Hedef 4.2

- Ders programlarını sanayinin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemek

Ders programlarını sanayinin ihtiyaçları ve gelişen teknoloji doğrultusunda güncelleyebilmek amacıyla staj yaptıkları kurumlarca doldurulmak üzere öğrencilere bir anket formu verilmektedir. Bu anket formuyla öğrencilerin kurumda hangi alanlarda çalıştırıldığı, öğrencilerde gözlemlenen eksiklikler, hangi konularda iyi oldukları tespit edilmeye çalışılmaktadır. Elde edilen bu veriler ışığında gelecek yıl içerisinde yeni ders içerikleri hazırlanacaktır.

Stratejik Hedef 4.3

- Öğrencilerin staj yapması ve mezuniyet sonrası çalışabilmesi için, işbirliği içinde bulunulan firma sayısını artırmak

2006-2007 Öğretim Yılı Yaz Dönemi'nde Elektrik, Elektronik Haberleşme ve Endüstriyel Elektronik programlarında okuyan öğrencilerin stajlarını yapabilmeleri amacıyla Karel Firması ile anlaşılmıştır.

2007 yılından itibaren Radyo Televizyon Yayımcılığı programı öğrencileri, kanalda çalışarak mesleki becerileri arttırmaktadır. İsteyen öğrenciler de staj yapma fırsatı bulabilmektedir.

6 Mayıs 2009 tarihinde sektöründe lider olan 9 firmanın katıldığı Kariyer Günü düzenlenmiştir. Bu firmalar, öğrencilerden beklentilerini, işe alacakları elemanlarda aradıkları özellikleri açıklamış ve öğrencilere staj ve mezuniyet sonrası iş imkanı sağlayabileceklerini belirtmişlerdir.

2.5. Stratejik Amaç 5

Uluslararası işbirliğini geliştirmek

Stratejik Hedef 5.1

- Uluslar arası projeler yapmak

Avrupa Birliği Leonardo Da Vinci Projesi kapsamında Radyo Televizyon Yayımcılığı programından bir grup öğrencimiz tarafından proje hazırlanmış ve bu proje ile öğrencilerimiz Almanya'ya gönderilmiştir.

Stratejik Hedef 5.2

- Avrupa Birliği bünyesinde mesleki eğitim kuruluşlarıyla entegrasyonu sağlamak

2.6. Öğrenci Görüşleri

2006 yılında öğrencilerimizin Hacettepe Meslek Yüksekokulu ile ilgili görüşleri 185 öğrenci üzerinde yapılan anketle belirlenmiştir. Bu çalışmada ise aynı sorular 214 öğrenciye sorulmuş ve sonuçlar değerlendirilerek geçen zaman zarfında öğrencilerimizin Hacettepe Meslek Yüksekokulu ile ilgili görüşlerinin ne oranda değiştiği belirlenmiştir.

Çizelge 9. 2006 yılındaki öğrenci görüşleri ile 2008 yılındaki öğrenci görüşlerinin karşılaştırılması

	2006 YILI					2008 YILI				
	Kesinlikle Evet	Evet	Olabilir	Hayır	Kesinlikle Hayır	Kesinlikle Evet	Evet	Olabilir	Hayır	Kesinlikle Hayır
Sizce meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş uygulaması uygun mu?	%30	%15	%13	%11	%31	%23	%22	%21	%13	%21
Yüksekokulumuzda beklediğim kuramsal (teorik) öğretim olanaklarını bulduğuma inanıyorum	%15	%17	%14	%16	%38	%7	%24	%36	%24	%9
Yüksekokulumuzda beklediğim mesleki uygulama olanaklarını bulduğuma inanıyorum	%11	%9	%13	%21	%46	%6	%14	%34	%29	%17
Kendimi üniversite öğrencisi olarak görüyorum	%21	%19	%10	%21	%29	%15	%24	%24	%16	%21
Lise öğretmenlerinin eğitim yaklaşımını kendime yakın buluyorum	%32	%20	%18	%13	%17	%15	%28	%26	%21	%10
Üniversite öğretim elemanlarının eğitim yaklaşımını kendime yakın buluyorum	%25	%20	%24	%13	%18	%7	%35	%32	%18	%8
Eğitim gördüğümüz lise binalarının eğitimimize uygun olduğunu düşünüyorum	%11	%12	%10	%15	%52	%4	%14	%27	%27	%28
Yüksekokulumuzca düzenlenen çeşitli mesleki toplantıların bana çok yararlı olduğunu düşünüyorum	%36	%16	%27	%10	%11	%6	%18	%43	%22	%11
Stajın size yararlı olduğuna inanıyor musunuz?	%33	%24	%15	%8	%20	%23	%35	%26	%12	%4
Yüksekokulumuzdan, okula girdikten sonra 2 sene içinde mezun olabileceğinize inanıyor musunuz?	%25	%14	%17	%13	%31	%13	%21	%28	%21	%17
Dikey Geçiş Sınavı ile 4 yıllık okullara geçmek istiyorum	%63	%10	%10	%7	%10	%53	%22	%14	%8	%3
Hacettepe MYO mezunlarının piyasada olumlu bir imaj sahibi olduğuna inanıyorum	%31	%22	%26	%3	%18	%18	%48	%22	%10	%2
İkinci bir şansım olsa yine Hacettepe MYO' yu tercih ederdim	%30	%13	%15	%12	%30	%12	%26	%25	%14	%22

2006 yılında yüksekokulumuzu öğrencilerin %56'sı 1. sırada tercih ederken 2008 yılında öğrencilerin %62,5'i 1. sırada tercih etmiştir. Yüksekokulumuzun 1. sırada tercih edilme oranı %6,5 artış göstermiştir.
Meslek Yüksekokullarına sınavsız geçiş uygulamasını 2006 yılında öğrencilerin %42'si uygun bulmazken bu oran 2008 yılında %34 olmuştur.

Yüksekokulumuzda beklediği teorik öğretim olanaklarını bulamadığına inanan öğrenci oranı 2006 yılında %54 iken 2008 yılında bu oran %33' tür. Teorik öğretim olanakları bulamadığına inanan öğrenci sayısı %11 oranında azalmıştır.

Yüksekokulumuzda beklediği mesleki uygulama olanaklarını bulduğuna inanan öğrenci oranı 2006 ve 2008 yılında değişmemiş %20 oranında kalmıştır. Yüksekokulumuzda yeterli ölçüde mesleki uygulama yaptırma şansımız olmamasına karşın Festo firmasının hidrolik-pnömatik simülasyon programı gibi programlar ve yapılan çeşitli uygulamalar ile öğrencilerin bu yöndeki eksiklikleri giderilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmalar ile beklediği mesleki uygulama olanaklarını bulamadığını düşünen öğrenci oranı 2006 yılından (%67) 2008 yılına (%46) kadar %21 azalmıştır.

Yüksekokulumuzda okuyan öğrencilerin kendini üniversite öğrencisi olarak görme oranı 2006 yılında % 40 iken 2008 yılında %39' dur. Bu konuda oranın bu kadar düşük olmasının nedeni ise yüksekokulumuza ait bir bina olmaması nedeniyle eğitimini bir endüstri meslek lisesi binasında sürdürmesi ve eğitim yapılan bu binanın Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerine oldukça uzak olması nedeniyle öğrencilerin üniversitenin imkanlarından yararlanamaması ve üniversite ortamını yaşayamamasıdır.

Yüksekokulumuzda ders vermekte olan lise öğretmenlerinin eğitim yaklaşımını kendine yakın bulmayan öğrenci oranı 2006 yılında %30 iken 2008 yılında bu oran %31'dir. Yüksekokulumuzda ders verecek olan lise öğretmenleri, ders görevlendirmeleri yapılmadan önce özenle seçilmektedir. Ders veren lise öğretmenleri için hakkında yüksekokulumuzda veri bankası oluşturulmakta ve öğretmenler kendi uzmanlık alanlarına göre derslere görevlendirilmektedir.

Üniversite öğretim elemanlarının eğitim yaklaşımını kendine yakın bulmayan öğrenci oranı 2006 yılında % 31 iken 2008 yılında %26' dır. Öğrencilerin üniversite öğretim elemanlarının eğitim yaklaşımını kendine yakın bulmamasının nedeni; öğretim elemanlarının dersleri daha yoğun şekilde işlemesi ve öğrencilerin değerlendirilmesi, yani not verilemesi konusuna daha titiz yaklaşmalarıdır.

Eğitim gördükleri lise binalarının eğitimimize uygun olduğunu düşünmeyen öğrenci oranı 2006 yılında %67, 2008 yılında ise %55' tir. Bu oran istenilen seviyenin çok üzerine olmasına rağmen Yüksekokulumuzca eğitimde kullanılan bilgisayar laboratuarı ve bilgisayar sayıları arttırılarak ve eğitimde kullanılan çeşitli eğitim materyalleri alınarak bu oran %12 oranında azaltılabilmiştir.

Yüksekokulumuzca düzenlenen çeşitli mesleki toplantıların kendisi için çok yararlı olduğunu düşünen öğrenci oranı 2006 yılında %52 iken, 2008 yılında bu oran %24'tür. Bu konudaki oranın %28 azalmasının nedeni ise yüksekokulumuzca düzenlenen mesleki gelişim amaçlı seminer ve toplantılarının sayılarının azalmasıdır.

Stajın yararlı olduğuna inanmayan öğrenci oranı 2006 yılında %28 iken 2008 yılında %16'dır. Staj ile ilgili yapılan bilgilendirme toplantılarında stajın mesleki gelişim açısından önemi vurgulanmakta ve iş yaşamı üzerindeki etkilerinden bahsedilmektedir. Ayrıca stajyerler telefon edilerek ve staj yerlerine gidilerek yapılan denetimler ile kontrol edilmektedir. Bu uygulamalar ile stajın yararlı olduğuna inanmayan öğrenci oranı %12 azaltılmıştır.

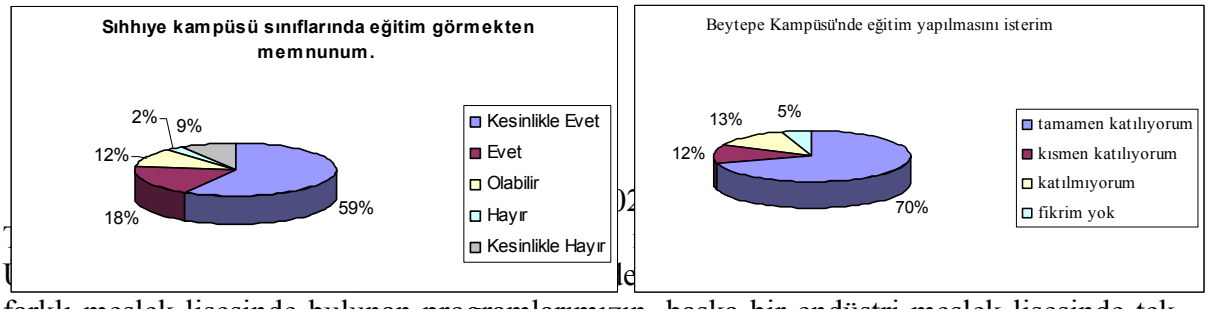

Şekil 1. Kampüste okumak isteyen öğrenci oranlarının 2006-2008 yılı karşılaştırması.

sorunları da göz önüne alınarak kampüste bulunan sınıflarını kullanımından vazgeçilmiştir. Ancak lise binalarında eğitim yapılması nedeniyle öğrenciler, üniversite imkanlarından yeterince yararlanamadıklarını ve kendilerini üniversite öğrencisi olarak göremediklerini dile getirmektedirler. Yaptığımız ankette öğrencilerin yaklaşık olarak %83'ü eğitimlerini müdürlüğümüzün de bulunduğu Beytepe Kampüsü'nde almak istemektedirler.

Okula girdikten sonra 2 sene içinde yüksekokulumuzdan mezun olabileceğine inanan öğrenci oranı 2006 yılında %39 iken 2008 yılında %34'tür.

Dikey Geçiş Sınavı ile 4 yıllık okullara geçmek isteyen öğrenci oranı 2006 yılında %83 iken, 2008 yılında bu oran %89'a yükselmiştir. Bu oranın yükselmesinin en önemli nedeni; öğrenciler, özel sektörün meslek yüksekokulu mezunlarına gereken önemi vermediğini düşünmeleridir.

Hacettepe Meslek Yüksekokulu mezunlarının piyasada olumlu bir imaj sahibi olduğuna inanan öğrenci oranı 2006 yılında % 53 iken, bu oran 2008 yılında %66'ya yükselmiştir. Bunun nedeni; öğrencilerin staj yaptıkları ve çalıştıkları yerlerde diğer çalışanlar ile aralarındaki birebir görmeleri ve DGS ile 4 yıllık fakültelere geçen bazı öğrencilerimizin yüksekokulumuzda aldıkları eğitimleri fakültelerde göremediklerini açıklamalarıdır.

İkinci bir şansım olsa yine Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nu tercih ederdim diyen öğrenci oranı 2006 yılında %43 iken, 2008 yılında bu oran %38'e düşmüştür. Bu oranın düşmesinde eğitimlerimizi ciddiye almamızın ve öğrencilerimizin zorlanmasının etkili olduğu düşüncesindeyiz.

3. SONUÇLAR36

Hacettepe Meslek Yüksekokulu, eğitim-öğretimini bir endüstri meslek lisesinde gerçekleştirdiği için çeşitli sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Kullanılan bu lise binası üniversite yerleşkesinden uzak olduğu için öğrenciler, üniversite kültürünü tam anlamıyla yaşayamamakta ve üniversitenin öğrencilere sağaladığı olanaklardan yaralanamamaktadır. Bu yüzden öğrenciler, kendilerini üniversite öğrencisi olarak görememekte ve diğer öğrencilerden dışlandıklarını düşünerek gerektiği kadar motive olamamaktadırlar. Aynı zamanda, öğrenciler yeterli uygulama imkanı bulamadıklarını ve yüksekokulunu teknik donanımlarının az olduğunu belirtmişlerdir. Ancak yüksekokulumuz envanterinde eğitim amaçlı kullanılacak çeşitli makineler, eğitim setleri ve teknik donanım bulunmasına rağmen lise binalarında yeterli ve uygun alan olmaması nedeniyle bu teçhizatlar

kullanılamamaktadır. Oysa ki Hacettepe Meslek Yüksekokulu, daha fazla teknik donanım, eğitim seti, makine ve teçhizat alabilecek maddi güce ve isteğe sahiptir. Fakat yer sıkıntısı nedeniyle bunu gerçekleştirememektedir. Bu sorunu aşabilmek maksadıyla yüksekokulumuz müdürlüğünün bulunduğu Beytepe Yerleşkesi'ndeki binamızda bulunan toplantı odası 11 adet bilgisayar ve hidrolik-pnömatik eğitim seti yerleştirilerek derslik haline getirilmiştir. Bu derslikte sınıf mevcutu 15 kişiyi aşamayan Mobilya ve Dekorasyon, İklimlendirme-Soğutma, Makine Resim Konstrüksiyon ile Makine programları 2.sınıfında bulunan Bilgisayar Destekli Tasarım, Bilgisayar Destekli Üretim ve Hidrolik-Pnömatik dersleri yapılabilmektedir. Böylece yüksekokulumuzda bulunan teknik donanım kullanıldığı gibi öğrenciler de uygulama yapma fırsatı bulmuştur. Aynı zamanda burada ders alan öğrenciler, üniversitenin eğitim olanaklarından yararlanma ve sosyal imkanlarına da katılma şansı bulabilmiştir.

Hacettepe Meslek Yüksekokulu'nda kadrolu öğretim elemanı sayısı 2008 yılı itibariyle 15 kişidir. Kadrolu öğretim elemanı sayısı ile öğrenci sayısı karşılaştırıldığında kadrolu öğretim elemanı sayısındaki eksiklik açıkça görülmektedir. Bu eksiklik Hacettepe Üniversitesi'nin değişik fakültelerindeki öğretim elemanları ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı meslek liselerinden gelen öğretmenler ile aşılmaya çalışılmaktadır. Tabi ki bu da bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Üniversitenin diğer birimlerinden gelen öğretim elemanları, kendi bölümlerindeki öğrenci profilinde öğrenci beklerken, bilgi seviyesi düşük öğrenci ile karşılaşmaktadır. Öğretmenler ise üniversite yönetmeliğine ve üniversite sistemine alışkın olmadıkları için sorun yaşamaktadır. Her dönem başında düzenlenen Akademik Kurul Toplantı'larında derse giren öğretim elemanları ve öğretmenlere yönetmelikler ve yüksekokulumuzun yapısı hakkında bilgi verilerek bu sorunlar ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

Yüksekokulumuzun eğitim-öğretim kalitesini daha üst seviyeler çıkarabilmek, öğrencilerimize daha iyi eğitim ortamı ve imkanları yaratabilmek için ömcelikle yüksekokulumuzun üniversite yerleşkesi içerisinde bir binaya sahip olması gerekmektedir. Bununla beraber programlardaki kadrolu öğretim elemanı sayısı arttırılmalıdır.

KAYNAKLAR

[1] http://www.sp.gov.tr/documents/5018kmykk.pdf
2006 Yılı Hacettepe Meslek Yüksekokulu Stratejik Planlama Sunumu

HALKLA İLİŞKİLER FAALİYETLERİNİN BÖLGESEL KALKINMADAKİ ROLÜ; BUCAK ÖRNEĞİ

THE ROLE OF THE PUBLİC RELATİONS ACTİVİTİES FOR REGİONAL DEVELOPMENT; SAMPLE OF BUCAK

Özlem KAPLAN[1]

ABSTRACT

Public relation is an integrated period which determines the vision of the business organizations which have to enter into relations regular and continuously with its business environment in all sectors, has an acceptable management function and an effective mechanism about the accordance of the physical and human resources. Public Relations are the most important source of the corporate prestige which is body of activities based on communication.

While opening to new departments at Vocational High Schools which aim at qualified employee in our country and all over the world has been considered sectors which are growing in the area of national and international, regional current and potential socio- cultural opportunities. Public relations have been an important job since 2000s. Therefore the Public relations departments have been started to open at Vocational High Schools.

Bucak is distant 44 km from Burdur and 75 km from Antalya. Therefore, Bucak is an important center about automotive industry, travertine, cement, brick, plastic, wharf, battery factories. Bucak has a particular importance about tourism, trade, industry and services sectors because of nearby Antalya and located on connecting highway to other cities. In this area, qualified labor force has been needed at the field of public relations.

The study is about the requirement of the activities of Public Relations for Regional Development. This study has also composed that a department of public relations which will be opened at Hikmet Tolunay Vocational High School in the 2009- 2010 academic year and the analysis of the department about the subject.

Keywords: Public Relations, Regional Development, Communication, Cooperate Image

[1] Öğretim Görevlisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Hikmet Tolunay Meslek Yüksekokulu, ozlemk_7@hotmail.com

ÖZET

Halkla ilişkiler, tüm sektörlerde çevresiyle düzenli ve sürekli ilişkiler yürütmek zorunda olan işletmelerin vizyonunu belirleyen, planlamadan uygulama ve denetleme aşamalarına kadar her adımda geçerli bir yönetim işlevi, fiziki ve beşeri kaynakların uyumuna yönelik tüm mekanizmaların etkin olduğu bütünleşik bir süreçtir. İletişime dayalı faaliyetler bütünü olan halkla ilişkiler kurumsal prestijin en önemli kaynağıdır.

Tüm dünyada ve ülkemizde nitelikli meslek elemanı yetiştirmeyi amaçlayan yüksekokullarda programlar, eğitim ve öğretime açılırken, ulusal ve uluslararası platformda yükselişe geçen sektörler, bölgesel mevcut ve potansiyel sosyo-ekonomik imkânlar dikkate alınmaktadır. Son dönemde cazip bir meslek haline gelen Halkla İlişkiler 2000'li yıllarla birlikte Meslek Yüksekokulları'nda yer almaya başlamıştır.

Burdur'a 44 km, Antalya'ya 75 km uzaklıkta bulunan, otomotiv sanayisi ile ön plandaki Bucak, mermer, traverten, çimento, tuğla, plastik, iskele, akü fabrikalarının ihracatının yoğun olduğu bir merkezdir. Turizm, ticaret, sanayi, hizmet sektörlerinin etkin olan Antalya'ya yakınlığı ve bölgeyi diğer illere bağlayan karayolu üzerindeki konumu ile özel öneme sahiptir. Bölgede halkla ilişkiler alanında yetişmiş elemana olan ihtiyaç yeterince anlaşılır olmaktadır.

Çalışma, bölgesel kalkınmada Halkla İlişkiler faaliyetlerinin gerekliliğini vurgulamaya yöneliktir. Çalışmanın özgün boyutunu Bucak Hikmet Tolunay Meslek Yüksekokulu'nda 2009–2010 döneminde eğitime açılacak Halkla İlişkiler Programının konu açısından değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Halkla İlişkiler, Bölgesel Kalkınma, İletişim, Kurum İmajı

1. GİRİŞ

Günümüz rekabet ortamında ekonomik kalkınmanın temelini bilgi toplumuna geçiş sürecine paralel olarak beşeri kalkınma oluşturmaktadır. Kalkınmanın, nitelikli üretime, öğrenen organizasyonlara ve etkin iletişime bağımlılığı söz konusudur. Bölgesel kalkınmada her alanda olduğu gibi bilgi iletişimindeki gelişmeler, bilgi ve sermayenin sınır tanımaz yayılımı önemli rol oynarken bireyden başlayarak tüm toplum örgütlerinin, yerel yönetimlerin, hükümetlerin ve uluslararası örgütlerin işbirliği noktasında sorumluluğu bulunmaktadır. Halkla ilişkiler, bölgesel kalkınmada toplumun sempati ve desteğini ön plana alarak tüm kesimlerin sürece katılımına imkan veren, ikna ve uzlaşmayı, yerelliği ön planda tutan bir iletişim etkinliği, dürüstlük, güvenilirlik prensibine dayalı uzun vadeli bir yönetim işlevidir.

Meslek Yüksekokulları, öğrencileri eğitmenin ve sektörlere insan gücü yetiştirmenin yanında bölgenin ekonomik, sosyal, kültürel sorunlarına ışık tutan, araştırma yapan, kalkınmaya katkı sağlayan, halka hizmet anlayışı çerçevesinde bireyi ve toplumu biçimlendiren eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlar sanayi-üniversite işbirliğini sağlayarak, bölgedeki alternatif kaynakları, gelişime açık, belli potansiyele sahip unsurları ön plana çıkararak bölgesel ve ulusal kalkınmaya hız kazandırmak üzere itici güç oluşturmaya

çalışmaktadırlar. Bu okullar bünyesinde yer alan halkla ilişkiler programları ise reklâm, propaganda ve internetin sağladığı iletişim imkânları ile bilgi ve bilinç düzeyi artan müşterilerin/vatandaşların istek ve ihtiyaçları doğrultusunda tatminlerini, bilgilenme ve etkileşimlerini gerçekleştirmektedir.

2. BÖLGE ve KALKINMA KAVRAMLARI

2.1. Bölge

Bölge, belli kriterlere göre homojen bir mekan parçası olarak ifade edilmektedir. (Erkal, 1978:16). Boyutu ve içeriği değişen mekan birimi, ekonomik, sosyal, kültürel açılardan bütünlük gösteren mekan parçasını tanımlamaktadır (Ildırar, 2004:5-10). Geleneksel anlayışta, yerel birimlerin mekan olarak bütünleşmesinden oluşan bölge, küresel anlayışta ise ilişkiler ağı ile belirlenen, mekansal süreklilik koşulu olmayan, yerellerin oluşturduğu, uluslararası ilişkilere doğrudan açılan, sınırları değişken bir birimdir. İlişkiler ağının niteliği ve yoğunluğu yerelin dolayısıyla bölgenin gelişmişliğini belirlemektedir.

Ekonomik açıdan bölge, gelişim ve değişimin bir ürünü olup ekonomik analize tabi tutulmakta, ekonomik yapı ve ekonomik gelişme seviyelerine göre değerlendirilmektedir (Walter, 1956:16-24).

2.2. Kalkınma

Kalkınma; yapısal, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal değişkenlerin değişim sürecindeki farklılaşmalarına göre açıklanabilmektedir. Kalkınma, üretimde kişi başına düşen gelirin artması yanında sosyoekonomik ve kültürel yapının değiştirilmesi, geliştirilmesi anlamlarını taşımakta, üretim-tüketim kalıplarında, teknolojide, sosyal-politik, kurumsal ve beşeri alanlarda tüm gelişmeleri içermektedir (Ildırar, 2004:5-6).

Ekonomik açıdan kalkınma, kişi başına düşen üretimin (verim) artması yanında sadece teknik değil beşeri kaynakların da işlenmesini yani sermaye mallarının, teknolojinin, çevrenin, üretim faktörlerinin, emeğin, verimin, rekabet gücünün artmasını, yatırım ve büyüme hızının yükselmesini, kültürel değerlerin sürmesini, eğitim anlayışının değişmesini kapsayan bir süreçtir (MGK Genel Sekreterliği Yay, 1993:27-30). Ekonomik kalkınma, doğrudan ve dolaylı işgücü, gelir, ticaret, yerel-bölgesel bütçe ile bağlantılı olup yerel dinamikler, ekonomik kalkınmanın ve bölgesel gelişmenin itici gücüdür (Amin, 1997).

3. BÖLGESEL KALKINMA

Bölgesel Kalkınma; ülke çapındaki tüm bölgelerin diğer bölgelerle ve uluslararası alanda etkileşimi ile vizyonunu temel alan, katılımcılık ve sürdürülebilirliği ilke edinen, insan kaynaklarının geliştirilmesi, ekonomik, toplumsal potansiyellerin harekete geçirilmesi ile bölge refahının yükseltilmesini amaçlayan çalışmalar bütünüdür (DPT, 2003).

Bölgesel kalkınma, sermaye, bilgi, girişimcilik yeteneği gibi birikimlerin bölgeye getirilmesi ve itici güç oluşturmasının sağlanmasıdır. Ekonominin gelişip büyümesi için gerekli koşulların bir araya getirilmesini, özel ve kamusal yatırımların etkin işbirliğini, istihdam ve gelirin, üretim yapısının istikrarlı gelişmesini kapsamakta olup ulusal amaçlara paralel olarak ülke kalkınmasını esas almaktadır (Ildırar, 2004:16-20).

Yerel ve bölgesel kalkınma arayışları ülkemizde ve dünyada ciddi bir paradigma değişimi yaşandığını göstermektedir. Küresel rekabete açılan kentsel ekonomilerin ve yerel

yönetimlerin bölgesel refaha, kalkınma çabalarına katkıları, girişimciliğin desteklenmesi vb. kalkınmakta olan ülkeler için oldukça önemlidir (Çarkcı, http//www.idealdusunce.com).

Bölgesel kalkınma konsepti 1980'li yıllarda yenilik, teknolojik yayılma, yenilikçi çevre, 1990'lı yıllarda bilgiye dayalı kalkınma anlayışı, beşeri sermaye ve bilgi gibi soyut faktörlerin ön plana alınması ve yerel kültür kavramlarına odaklanırken 2000'lerde ise ilişkisel sermaye, kollektif öğrenme, karşılıklı bağımlılık ve internete yoğunlaşmış, sürdürülebilirlik ve insan kaynaklarının geliştirilmesi öne çıkmıştır (Ildırar, 2004:110-116). Gelişmekte olan ülkelerde sosyoekonomik yapı ve kullanılan kalkınma modelleri farklı olup daha ileri bir ekonomik yapıya geçebilmek için kullanılan ortak yol sanayileşmedir. Bölgesel kalkınma, sanayinin belli bölgelerde toplanması ile oluşan eşitsizliği ortadan kaldırmaya yöneliktir. Bunu gerçekleştirmek için; bölgenin sermaye ve emeğinin yoğunluğuna uygun teknolojiler seçilerek planlar hazırlanması, dayanıklı tüketim ve sermaye malları üreten sanayilerin kurulması, bölge kaynaklarının kullanımına imkan verecek yatırımlar yapılması, özel sektör yatırımlarının bölgeye çekilmesi için teşvik tedbirlerinin uygulanması, organize sanayi bölgeleri kurularak bu bölgelerdeki işletmelerin ürünlerine alıcılar bulunması, altyapı tesisleri ile bölge ve ulusal ekonominin birleştirilmeye çalışılması ve bölgenin teknik ve vasıflı eleman açığını giderecek eğitim faaliyetleri düzenlenmesi gibi önlemler alınmaktadır (www.bilgininadresi.net). Diğer yandan sanayide nitelikli insan gücü ihtiyacı, dışa açık ekonomi politikası uygulama ve uluslararası rekabet gücü kazanma çabası içindeki ulusal ekonomi açısından da oldukça önemli bir konudur (TİSK, 1997:11). Bölgesel kalkınmada her yörenin ekonomik potansiyelleri, doğal kaynakları, ticaret, sanat, turizm, sanayi, eğitim alanlarındaki konumu dikkatle gözden geçirilmelidir.

Bölgesel kalkınmada sağlam, radikal, rekabete dayalı ekonomik siyasal sistemlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bireyleri üretime, yatırıma, girişimciliğe teşvik etmek, yöresel, bölgesel ve ulusal stratejik planlar yaparak uygulamaya koymak gerekmektedir. Bu noktada yerel yönetimler, sanayi ve ticaret odaları, dernek ve vakıflar, yerel girişimciler, kamu kurumları ve eğitim kurumları etkin şekilde çalışarak ortak hareket etmek durumundadır.

Günümüzde bölgesel kalkınma politikalarının, bölgenin kendisinin ekonomik-sosyal gelişmenin belirleyicisi olduğundan yola çıkılarak yapılması yaklaşımı benimsenmektedir.

4. HALKLA İLİŞKİLER

Halkla ilişkiler, bir yönetim fonksiyonu ve prensipler bütünüdür (Oxley, 1987:12) Siyasal, toplumsal, eğitsel içeriğe sahip halkla ilişkiler, iki yönlü ilişkiye dayalı bir iletişim süreci ve gerçek olaylar üzerine kurulmuş, değişimi amaçlayan, uzun dönemli, kurumun tüm personelinin sorumluluk alanına giren, halkla ilişkiler ünitesi tarafından örgütlenen bir sistem ve gücünü toplumdan alan yönetimlerin vazgeçilmez bir parçasıdır (Kazancı, 2007:73-74).

Halkla ilişkiler, kamuoyunu etkileme, olumlu izlenimler yaratma ve ondan etkilenme süreci, kurumun kendi çalışanları ve belirlenmiş kitlelerle sağlam bağlar, verimli ilişkiler kurup geliştirme mesleği ve sanatı (Bülbül, 2000:3), planlı, inandırıcı ve karşılıklı iletişim çabası ve yöneticilik işlevidir (Tikveş, 2005:6) (Peltekoğlu, 1998:5).

Halkla ilişkiler, özel ya da kamu sektöründe bir işletme yada kurumu, geniş bir alanda hedef kitleyi etkilemeye, onu değiştirmeye, biçimlendirmeye yönelten uzun süreli ve iletişime dayalı faaliyetler bütünü, bir işletmenin ya da kurumun en değerli varlığı olan kurumsal prestijin en önemli varlık nedenidir.

Geleneksel pazarlama anlayışı işlevini yitirdiğinden işletmelerin sadece pazarlama etkinliği ile ürün yada hizmet sunması günümüz rekabet ortamında yetersiz kalmaktadır. Kâr marjını ve pazar payını büyütmeyi amaçlayan işletmeler sadece satış ve kâra değil müşteri memnuniyeti ve sadakatini, satış sonrası hizmetleri esas alan halkla ilişkiler etkinliklerine de üst düzeyde önem vermek zorundadır. Kuruma saygı ve güvenin temelinde kurum kimliği yer

almakta, kurumun tutumu ve iletişim şekli onun imajını oluşturmaktadır. Stratejik yönetimin olmazsa olmaz koşullarından birisi kamuoyunda güvenilir, sosyal sorumluluk sahibi 'firma imajı' yaratmayı ve geliştirmeyi amaçlayan halkla ilişkiler etkinliğidir.

5. BÖLGESEL KALKINMADA HALKLA İLİŞKİLER FAALİYETLERİNİN ROLÜ

Günümüzde demokratik siyasal hayattaki gelişmeler, bilimsel teknolojik ilerlemeler, sermaye, üretim ve tüketimin sınır tanımayan sirkülâsyonu, yoğun ekonomik rekabet ortamı tüm işletmeleri kâr odaklı maksimum üretim ve satışa yöneltmiştir. Bu süreçte müşterileri/vatandaşları objektif bilgilendirme ve etkileşimini gerçekleştiren, satış sonrası iletişim ile müşteri sadakati sağlayan halkla ilişkiler faaliyetlerinin önemi artmıştır. Piyasaya benzer ürün ve hizmet sunan işletmeler rekabet avantajı yakalamak, pazar paylarını büyütmek, marka olabilmek, finansal destek sağlamak, kamuoyu oluşturmak, saygınlık kazanmak için doğru, özgün, farklı iletişim stratejileri uygulamak zorundadır. Hizmet ya da ürünün kalitesi, kârını ve pazar payını doğrudan etkilemeye başlamış, stratejik yönetimin olmazsa olmaz koşulu haline gelmiş ve örgütsel iletişimin taşıyıcısı halkla ilişkiler yönetimi de yeni işlevler yüklemiştir. Toplumun sempati ve desteğini alan, ikna ve uzlaşmayı ön planda tutan, dürüst, güvenilir, imaj sahibi, kurum kimliğini benimsetmiş işletmeler, uzun vadede sürekli kazançlı olacaklarının bilincine sahiptirler.

Bölgesel kalkınmada halk katılımı hayati öneme sahiptir. Çünkü bölgesel kalkınma ekonomik ve sosyal ortamın etkileşimi ile gerçekleşmekte, motivasyonu arttıran faaliyet ve politikalara ihtiyaç duyulmaktadır (Ildırar, 2004:18). Bu işlevi gerçekleştiren unsur da halkla ilişkiler faaliyetleridir. Yetişmiş insangücü, bölge firmaları, yerel yönetimler ve halk bölgesel rekabet gücünü arttırarak kalkınmayı sağlamak için sürekli öğrenen bir yapıda ve koordinasyon halinde olmak durumundadır.

Halkla ilişkiler faaliyetleri; bölgede sektörel etkinlikler ve halk arasında bağlantıyı, bölgeye yönelik vizyon gelişimini, bölgesel öncelik ve talepleri baz alarak değişen koşullara uyum sağlamada yerel yönetimlerin katkısını sağlayan, etkinlik kazandıran bir mekanizmadır. İletişim ve halkla ilişkiler, tüm sektörlerde çevresiyle düzenli ve sürekli ilişkiler yürütmek zorunda olan işletmelerin vizyonunu belirleyen, planlamadan uygulama ve denetleme aşamalarına kadar her adımda geçerli bir yönetim işlevi, fiziki ve beşeri kaynakların uyumuna yönelik tüm unsurların etkin olduğu bütünleşik bir süreçtir.

Halkla ilişkiler faaliyetlerinin bölgesel kalkınmaya; bölgede ekonomiyi canlandırmak, nitelikli işgücü temin etmek, bölge halkının kalkınmaya desteğini sağlamak, dış yatırımların bölgeye gelmesi için tanıtım ve teşvik faaliyetleri gerçekleştirmek, firmaların ARGE çalışmalarına destek olmak gibi katkıları bulunmaktadır.

Bölgede sektörel uzmanlaşma, teknolojik gelişme, dışa açılma süreci ve ihracat yapıları, sanayi yapısı, yerel kaynaklar, yerel sosyokültürel yapı, halkla ilişkiler faaliyetleri içerisinde kollektif ilişkiler ve işbirliği çerçevesinde değerlendirilmek durumundadır. Bölge ekonomisinin potansiyelini belirlemede bölgesel özellikler, tarihsel süreç, insan ilişkileri çok önemli role sahiptir. Girişimcilik, dayanışma ruhu, koordinasyon, esneklik yerel gelişim açısından vazgeçilmez niteliktedir. Bu nedenle bölgesel kalkınmada aracı yada lider birim ve bireylerin önemli rolü vardır. Halkla ilişkiler birimi bunlardan birisidir.

Bölgesel kalkınmada yerel kapasitenin geliştirilmesinde merkez-yerel işbirliği yanında yerel-üniversite işbirliğinin de büyük önemi bulunmaktadır. Teknolojik gelişme ve değişimlere uyum sağlamak için eğitim faaliyetlerinin sürekli yürütülmesi bir zorunluluktur. Sanayinin ihtiyacı olan kalifiye işgücü eğitim kurumlarının katkısı ile sağlanacağından ve

kişilerin işe intibak sürelerinin kısa olması sanayi için tasarruf sağladığından sanayi-eğitim kurumları işbirliği bir gerekliliktir (TİSK, 1997:58). Unutulmamalıdır ki bölgesel ve ulusal düzeyde ekonomik kalkınma kültürel, sosyal yönlerden desteklenen eğitimli, bilinçli, özgür bireylerle gerçekleşecektir.

6. BUCAK'IN EKONOMİK KALKINMA DÜZEYİ

Burdur'un Bucak ilçesi, Burdur'a 45 km, Antalya'ya 75 km mesafededir. İlçenin turizm, ticaret, sanayi, hizmet sektörlerinin etkin faaliyet gösterdiği Antalya'ya yakınlığı ve bölgeyi diğer illere bağlayan karayolları üzerindeki konumu ile özel bir önemi bulunmaktadır.

Bucak, otomotivin ön planda bulunduğu organize sanayi bölgesine sahip olup buna bağlı nakliyecilik, ticaret, makine, teknoloji, atölye işletmeciliği sektörlerinin geliştiği bir ilçedir. 1960'lı yıllardan sonra taşımacılığa önem verilmiş, buna bağlı olarak küçük sanayi gelişmiştir. Sanayinin taşıyıcısı ve sektörün önemli merkezleri durumundaki mermer, traverten, çimento, tuğla, plastik, iskele, akü fabrikalarının yurt içi satış ve yurtdışına ihracatının yoğun olduğu bir merkezdir. İlçe, tarihi açıdan da turizmin gelişimine açıktır.

Bucak, üretiminin %85'ini 32 ülkeye ihraç eden mermer fabrikaları ve mermer ocağı işletmeciliğine sahiptir. İşlenmiş mermer, Amerika, İsrail, Çin ve Suudi Arabistan'a ihraç edilmektedir. İhracat yoluyla elde edilen yaklaşık 40 milyon YTL'lik gelirin 37 milyon YTL'si sadece mermer sektörüne aittir. İlçe, 5 ülkeye ihracat yapan çelik iskele, kalıp, sac üretimi imalathanelerine, üretiminin %90'ını ihraç eden oto yedek parça ve yan sanayi araç parçaları üretimi yapan imalat sanayisine, mermer makinaları imalatı yaparak ihracatta bulunan fabrika ve atölyelere sahiptir. Önemli istihdama sahibi toprak, orman, çimento sanayi de gelişmiştir. En önemli ve en eski sektör olan nakliyecilik küçük sanayi esnafının gelişmesine sebep olmuştur. Tarım ve hayvancılıkta ise 100 civarında tavuk, 20 hayvan çiftliğine sahip, Antalya'nın tavuk ve yumurta ihtiyacının %30'unu karşılamakta olan ilçede modern süt ve süt ürünleri imalat fabrikaları, işletmeleri, balık üretme çiftlikleri ve kültür mantarı yetiştirme işletmeleri bulunmaktadır. Ayrıca Rusya, İngiltere ve Hollanda'ya da kesme çiçek ve çelenk ihraç edilmektedir (http://www.bucak.gov.tr/ekonomi.asp).

1960'lı yıllardan sonra ilçe ekonomisinde yaşanan gelişmenin Türkiye ortalamasının üzerinde olmasının temelinde bölgenin; turfanda sebze ve narenciye üretiminin yaygın olduğu Antalya'ya yakınlığı ve bölgeyi diğer illere bağlayan karayollarının etkisi bulunmaktadır.

Bucak, eğitime son derece önem veren, halkı ve hayırsever iş adamları ile eğitim öğretime katkıda bulunan bir ilçedir. Okuma-yazma oranı %99 olan ilçede 1 adet 4 yıllık eğitim veren Uygulamalı Teknoloji Yüksekokulu ve 2 adet Meslek Yüksekokulu bulunmakta olup toplam öğrenci sayısı 4.000 civarındadır (http://www.bucaktso.org.tr).

İlçe ve yer aldığı bölgenin coğrafi koşulları ve ekonomik kalkınma düzeyi göz önüne alındığında faliyette bulunan sektörlerin yurt içi ve yurt dışı ile ilişki içinde bulunması nedeniyle iletişim ve halkla ilişkiler alanında bölgesel, ulusal ve global düzeyde yetişmiş meslek elemanına olan ihtiyaç yeterince anlaşılır olmaktadır.

7. MESLEK YÜKSEKOKULLARI'NDA PROGRAM AÇMA KRİTERLERİ ve HALKLA İLİŞKİLER PROGRAMININ KONUMU

Meslek yüksekokullarına program açmak üzere ME-TEB kapsamında; programın yöredeki diğer meslek yüksekokullarında mevcut olup olmaması, programın uygulandığı en

yakın meslek yüksekokulunun sözkonusu yöreye mesafesi ve öğrenci sayısı, programın açılmasının bir zorunluluk olup olmaması gibi kriterler bulunmaktadır.

Programın hazırlanmasında: ülkenin insan gücü yetiştirme planı, beş yıllık kalkınma planları, hükümetlerin kalkınma planları, bilim-teknoloji-ulusal planı, sanayi ve ticari işletmelerin ihtiyaçları, teknolojinin getirdiği yeni alanlar/branşlar, bireylerin mesleki ve teknik eğitim ihtiyaçları, sanayide beklenen büyümedeki değişmeler, ülkenin demografik eğilimleri ve teknolojik gelişmelerin iş yerlerinde meydana getirebileceği gelişmeler etkilidir.

Programın yöreye sosyoekonomik katkısı, yaratacağı işgücü, ihracat imkanı gibi faktörler açılma gerekçelerini oluşturmaktadır. Program ulusal ve bölgesel ihtiyaçlara cevap verecek şekilde belirlenmekte, öncelikle düşünülecek husus istihdam olmaktadır. Bu nedenle hem ulusal hem de yöresel ölçekte o programın istihdam analizi yapılmalıdır.

Programların yatay geçiş ve lisans programlarına dikey geçiş konusu da önemlidir. Halkla ilişkiler programına Anadolu İletişim Meslek Liseleri Radyo Televizyon bölümünden mezun öğrenciler sınavsız geçiş yapabilmektedir. Bu program öğrencileri; diğer 10 devlet üniversitesi bünyesindeki Meslek Yüksekokulları'ndaki Halkla İlişkiler programlarına yatay geçiş, fakültelerdeki Halkla İlişkiler, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, İletişim, İletişim Sanatları, İletişim ve Tasarım, Reklam Tasarımı ve İletişim, Reklamcılık ve Halkla İlişkiler programlarına dikey geçiş yapabilmektedir.

Programlar meslek standartlarına ve öğrencilere kazandırılacak niteliklere uygun olarak hazırlanmalıdır. Halkla ilişkiler programı müfredat içeriği olarak farklı fikir ve önerilere açık olmakla birlikte genel hatları ile meslek standartları ve öğrencilere gerekli nitelikleri kazandırmaya uygundur. Yine uygulamaya yönelik araştırma, işletmelerle etkileşim anket, proje vb. çalışmalar ve staj imkanları açısından Bucak'ın elverişli bir bölgede yer alması (Antalya, Burdur ve Isparta'ya yakınlık), okul ve öğrenciler açısından avantaj oluşturmaktadır. Öğrenciler 30 iş gününden oluşan zorunlu stajlarını kamu kurumlarında ve özel sektör işletmelerinde halkla ilişkiler, insan kaynakları, reklamcılık, pazarlama, müşteri ilişkileri vb. birimlerde yapabilmektedir (www.yok.gov.tr).

8. BUCAK HİKMET TOLUNAY MESLEK YÜKSEKOKULU'NDA HALKLA İLİŞKİLER PROGRAMI AÇMA GEREKÇELERİ

Bölgesel ekonomik kalkınmanın sağlanmasında üniversite ve akademik çevreler ile sanayi kuruluşları ve firmalar arasındaki işbirliği büyük öneme sahiptir.

Meslek Yüksekokulları bulundukları bölgelerde sanayi, ticaret, hizmet sektörlerinin beklenti ve ihtiyacına uygun nitelikli meslek elemanı yetiştirmek üzere eğitim öğretim faaliyetleri yürüterek, sektörlerdeki firmalarla uygulama ve işbirliği yaparak bölgesel kalkınmanın teorik ve bilimsel altyapısını hazırlayan, bölgenin modernleşmesine, üretiminin artmasına ve ekonomik anlamda ilerlemesine katkıda bulunan, itici güç olan kurumlardır.

Ülkemizde yükselişe geçerek popüler bir meslek haline gelen, uzmanlık gerektiren Halkla İlişkiler ön lisans programı, 2000'li yıllarla birlikte ulusal ve global düzeyde beklenti ve ihtiyaca uygun, mesleğinin ekonomik, hukuki ve etik yönlerini özümsemiş elemanlar yetiştirmek amacı ile eğitim öğretim yapan Meslek Yüksekokulları bünyesinde yer almaya başlamıştır. Program, meslekte öngörülen düzeyde yeterlilik başta olmak üzere özgüven, sosyallik, pratik düşünme ve problem çözme becerisi kazandırmayı esas almaktadır. Sektörlerdeki iş alanlarının artması, değişmesi, çeşitlenmesi de nitelikli meslek elemanı ihtiyacını arttırmaktadır.

Ülkemiz ve bölgemizde son yıllarda gelişen işletmecilik ve girişimcilik anlayışı çerçevesinde kurumsal iletişim, tanıtım ve tutundurma faaliyetlerine ihtiyaç artmaktadır. Günümüzde mal, ürün yada hizmeti kaliteli üretmek yeterli olmamaktadır. Üretici firmaya

güven, destek, satış ve satış sonrası müşteri memnuniyeti, artan rekabet ortamında vazgeçilmez unsurlardır.

Halkla ilişkiler, kurum imajının önemini kavrayan orta ve büyük ölçekli işletmeler açısından olduğu kadar yerel yönetimler başta olmak üzere şeffaf, katılımcı yönetim anlayışını benimseyen kamu kurumları açısından da hayati öneme sahip bir fonksiyon, vatandaşları yada müşterileri kurumlar ve işletmelerin çalışmaları hakkında bilinçlendiren bir faaliyettir. Bu alanda çalışacak kişiler de hem bölge hem ülke ekonomisine fayda sağlayacaktır.

Meslek Yüksekokulları'nda yer alan programlar, ulusal ve uluslararası platformda yükselişe geçen sektörlere ve bu sektörlerde ihtiyaç duyulan alanlara gore belirlenmekte, programlar da bölgenin mevcut ve potansiyel sosyo-ekonomik, kültürel imkânları esas alınarak eğitim ve öğretime açılmaktadır.

Halkla ilişkiler programının amacı, kamu ve özel sektör kuruluşlarının halkla ilişkiler alanındaki nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamaktır. Program, firmaların reklâm-tanıtım faaliyetlerini organize etmek, pazarlama faaliyetlerine destek olmak, müşterilerle etkin iletişim kurmak üzere meslekte öngörülen yeterliliğe sahip, teknik becerisi yüksek elemanlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Halkla ilişkiler programından mezun olan öğrenciler özel sektör ve kamu sektörü işletmelerinin ilgili bölümlerinde, insan kaynakları, pazarlama, reklam, tanıtım birimlerinde kamu ve özel sektöre ait idareler; belediyeler, dernekler, odalar, barolar gibi kurumlarda, gazete, dergi, radyo, TV gibi basın ve yayın organlarında, kamuoyu araştırma birimlerinde istihdam edilmektedir.

Bucak Hikmet Tolunay Meslek Yüksekokulu bünyesinde öğretime açılacak olan halkla ilişkiler programı, Bucak ilçesinin ve bölgenin ekonomik kalkınma düzeyini arttırma yönünde kurum ve kuruluşlarla etkin işbirliğini, bilgi alışverişini amaçlamakta, bölgedeki farklı sektörlere öğrencileri uygulama için yönlendirirken nitelikli meslek uzmanı kimliğini kazanmalarını hedeflemektedir. İlçenin ihracat yapan fabrika ve işletmelere sahip olması ve Antalya'ya yakınlığı öğrencilerin uygulama etkinlikleri ve mezunların istihdamları açısından son derece elverişlidir. Ayrıca ilçe yerel yönetimler-halk-yüksekokul bütünleşmesi açısından oldukça güçlüdür. Son dönemde halkla ilişkiler uzmanlığına olan talepler de göz önüne alındığında programın eğitim öğretime açılmasının isabetli bir karar olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Günümüzde küreselleşme süreci, bilgi teknolojilerindeki gelişim ve bunların sosyo-ekonomik kalkınmaya yansımaları sonucu, değişen koşullara uyum sağlayan, küçük ve orta ölçekli firmaların esas alındığı, sürdürülebilirlik, katılımcılık, yerel dinamikler ve bilgi-iletişim teknolojilerinin verdiği imkanlarla rekabeti ön plana çıkaran bir bölgesel kalkınma anlayışı benimsenmektedir. Yeni bölgesel kalkınma anlayışı, işletmelerin rekabet gücünü arttırarak ulusal ekonomiye uyumunu sağlamak üzere bölgesel kalkınma ajansları, bilimparklar, organize sanayi bölgeleri gibi bölgesel kalkınma araçları ile desteklenmelerini gerektirmektedir.

Özellikle bilişim teknolojilerinin son derece geliştiği günümüzde birçok yeni meslek ortaya çıkarken birçoğu da önemini yitirmektedir. Son zamanlarda bölgesel kalkınmanın sağlıklı ve etkin gerçekleşmesinde önemli işlevlere sahip unsurlardan birisi de planlı halkla ilişkiler etkinliklerinin yürütülmesi olduğundan halkla ilişkiler uzmanlığı ön plana geçen meslek dallarından birisi olmuştur.

KAYNAKLAR

Amin, A. ve Thrift, N. (1997), "Living in Global, Regional Developing Contries

Çarkcı, A, "Milli Kalkınma Arayışımızda Yerel ve Bölgesel Kalkınma", http//www.idealdusunce.com/index.php/yazarlar/39-akif-carkci/901 E.T: 10.03.2009

DPT (2003), Ön Ulusal Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Stratejileri, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü

Erkal, M. (1978), "Bölgelerarası Dengesizlik ve Doğu Kalkınması"

Ildırar, M. (2004), "Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri", Nobel Yayın Dağıtım

Kazancı, M. (2007), Kamuda ve Özel Kesimde Halkla İlişkiler, Turhan Kitabevi

Milli Güvenlik Kurulu Sereterliği Yayınları. (1993), "Bölge Planlamasının Evreleri", Yayın No:2

Oxley, H. (1987), The Principles of Public Relatıons, Kogan Page Limited

Peltekoğlu, F.B.(2007), Halkla İlişkiler Nedir?, Beta Yayınevi

Tikveş, Ö. (2005), Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, Beta Yayınları

TİSK (1997), Türkiye'de ve Dünyada Mesleki Eğitim TİSK İnceleme Yayınları 20

Walter, I.(1956), "Regional Science, The Concept of Region and Regional Structure", Regional Science Assocation

http://www.bilgininadresi.net E.T: 18.03.2009

http://www.bucaktso.org.tr E.T: 22.04.2009

http://www.yok.gov.tr E.T: 25.04.2009

http://www.bucak.gov.tr/ekonomi.asp E.T: 04.05.2009

HAZIR GİYİM ÜRETİMİNDE ASTARLIK KUMAŞLARIN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

GENERAL EVALUATION OF LINING FABRICS ON PRODUCTION OF READY-TO-WEAR

Fatma ÇİTOĞLU[1], S. Müge YÜKSELOĞLU[2], Yeter AKGÜN KUYUCU[3]

ABSTRACT

Lining fabrics are the fabrics hiding seams by covering some parts or all parts of inside of clothes, and having weight, tenacity, colour, movement ability, touch suitable to the type of superior fabric.

Lining fabrics is surfaces contacting first to human body. They are exposed to friction, tensile and similar effects with the movements of human body. The strength on these fabrics is important in terms of clothing quality.

The most important property expected from lining fabrics is to make the appearance inside clothing better without demolishing functionality and comfort during cloth usage. Also, it is expected to have the same performance and strength with superior fabric, to have the same size after cleaning during usage, and to have the same life time with superior fabric. The good results of pilling value, abrasion and breaking strength, colour and sweat fastness during long period usage are some conditions necessary for consumer satisfaction.

The lining fabrics produced by using different yarn and weaving types with different weft and warp density for suitable usage are different from each other in terms of mechanical and technical aspects.

In this study, fibre types, weaving types and their properties used in lining fabrics, their usage properties and their superiority were studied.

Keywords: Lining, fibre, type of weave, care properties

ÖZET

Astarlar, kullanılan üst kumaş tipine ve giysinin kullanım özelliklerine uygun ağırlığa, sağlamlığa, renge, tuşeye ve hareket yeteneğine sahip, giysinin içinin tamamını veya bir kısmını kaplayarak, dikişleri örten kumaşlardır.

Astarlık kumaşlar insan vücuduyla ilk temas eden yüzeylerdir. İnsan vücudunun hareketleriyle birlikte sürtünmeye, gerilmeye vb. etkilere maruz kalırlar. Giysi kalitesi açısından bu kumaşlarda mukavemet önemlidir.

Bu kumaşlardan beklenen en önemli özellikler; giysinin kullanım sırasında, fonksiyonelliğini ve rahatlığını bozmadan, giysi içindeki görünüşü daha net hale getirerek,

[1] Yrd. Doç. Dr. Fatma ÇİTOĞLU, Marmara Üni. Teknik Eğitim Fak. Tekstil Eğitimi Bölümü, fcitoglu@marmara.edu.tr
[2] Yrd. Doç. Dr. S. Müge YÜKSELOĞLU, Marmara Üni. Teknik Eğitim Fak. Tekstil Eğitimi Bölümü, myukseloglu@marmara.edu.tr
[3] Yeter AKGÜN KUYUCU, İstanbul Zeytinburnu İMKB Kız Teknik ve Meslek Lisesi, yeterakgun@gmail.com

giysiye olumlu özellikler katmasıdır. Ayrıca, dış kumaş ile aynı performans ve dayanım özelliklerine sahip olması, kullanım sırasında uygulanan temizleme işlemlerinden dolayı ölçü farklılıkları göstermeden, dış kumaş ile aynı zamanlarda ömrünü tamamlaması beklenmektedir.

Kullanım yeri ve amacına uygun olarak, farklı atkı ve çözgü sıklıkları ile iplik tipleri ve dokuma türleri kullanılarak üretilen astarlıkların mekanik ve teknik özellikleri birbirinden farklı olmaktadır.

Bu çalışmada astarlık kumaşlarda kullanılan elyaf cinsleri ve bunların özellikleri, dokuma çeşitleri ve özellikleri, kullanım özellikleri ve üstünlükleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Astar, elyaf, dokuma çeşitleri, kullanım özellikleri

1. GİRİŞ

Bir giysinin temel fonksiyonu, insan vücudunu sıcak veya soğuk çevresel etkilerden korumak ve dış etkilerden kaynaklanan yaralanmaları önlemek olarak ifade edilebilir. (Kawabata, Niwa, 1989) Hazır giyim üretiminde henüz giysinin tasarım aşamasında astarlı veya astarsız olarak üretileceği belirlenmektedir. Giysinin astarlı veya astarsız olarak üretilmesi, giysinin türü, kullanım amacı, yapısı, mevsimler vb. nedenlere bağlıdır.

Astarlı bir giysi, bireye kendisini iyi hissettirdiği gibi, çok sıcak bir havada astarla hacim kazanmış bir giysinin de rahatsız hissettirebilmesi söz konusu olabilmektedir. Giysinin tene değişinde yumuşak ve kaygan tuşesi ile verdiği duygu insanda psikolojik olarak rahatlık sağladığı gibi, aynı zamanda giyinmede de kolaylık sağlamaktadır. Giysinin dokunuş rahatlığı astar kumaşının düzgün ve pürüzsüz dokusu ile ilgilidir.

Astarların, giysiye form verme, yalıtım sağlama, giysinin iç yüzündeki dikiş ve iplikleri gizleyerek giysinin temiz ve düzgün görünmesini sağlama özellikleri mevcuttur. Bunun yanı sıra, üst kumaşın gerginliğini alarak, giysinin daha rahat ve serbest hareketini sağlamaktadır. Bu şekilde giysinin bedene daha çok uyum sağlaması mümkün olabilmektedir. Kaygan olan astar sayesinde giyinme-soyunma işlemi kolaylaşır ve giysinin konfor değeri artmış olur.

Hazır giyim üretiminde astarlık kumaşlar çeşitli amaçlarla ve farklı yerlerde kullanılmaktadır. Ceket, manto, elbise ve etek gibi giysilerde kayganlık sağlamak için genellikle polyester, polyamid, asetat ve viskoz, sıcak tutmasının istendiği durumlarda ve aynı zamanda dekorasyonda pamuk, polyester, polyester/pamuk ve yün-yün karışımları kullanılmaktadır. (Ruth et al,1995)

Astarların, kullanım yeri ve kullanım sürelerine göre farklı performans göstermeleri beklenir. Astarın dayanıklılığını ve kalitesini etkileyen önemli faktörler; kumaşın hammaddesi, yapısı, astarın tasarımı, üst kumaşa ve dikiş ipliğine uyumu, giysinin tasarımı ve türü olarak sıralanabilir.

Astar kumaşının üretildiği lif, iplik yapısı ve mukavemeti, dokuma türü, bitim işlemleri ve tuşesi astarın performansını etkileyen faktörlerdir.

Astar hammaddesinin seçiminde, kullanılacağı yer, kullanım amacı, beklenen performans ve ulaşılmak istenen kalite seviyesi dikkate alınır. Amaca uygun olarak tasarlanan ve üretilen astarlar, beden hareketlerinin ortaya çıkardığı gerilimleri, kumaşın esnemesine ve genişlemesine engel olarak giysinin kullanım süresini uzatabilirler. Astarlar, giysi ve vücut arasında bariyer görevi yaparak, giysi kumaşına ter ve vücut yağlarının zarar vermesini engellemektedirler. (Carr and Latham, 1994)

2.ASTARLIK KUMAŞLARDA KULLANILAN ELYAF VE ÖZELLİKLERİ

Elde edilecek olan kumaşın özellikleri göz önünde tutularak astarlık kumaş üretiminde genellikle viskon, asetat, nylon ve polyester elyaf ile bu liflerin karışımları kullanılır. Bunlara ait özelliklerin bir kısmı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Astarlık Kumaşlarda Kullanılan Elyaf ve Özellikleri

<table>
<tr><td colspan="4">VİSKON</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Çekme</td><td>95 Yıkama</td><td>% 0.5–10</td><td rowspan="6">Viskon astarlıklar iyi bir su ve ter emme özelliklerine sahiptir. Bunun yanı sıra çabuk kırışma ve fazla çekme gibi dezavantajları vardır. Ayrıca ıslak mukavemetleri düşüktür. Bununla beraber, ipeğe benzer kaygan bir tuşe ve dökümlülük gösterirler. Modifiye viskon elyaf olan modal elyafın kullanıldığı astarlıklarda iyi form tutma, yüksek yaş mukavemet ve iyi statik elektriklenmeme özellikleri mevcuttur. (Yeniger, 1999)</td></tr>
<tr><td>150 Kurutma veya Ütüleme</td><td>-</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nem Alma (Ağırlık %'si)</td><td>21°C ve %65 Bağıl Nem</td><td>11–14</td></tr>
<tr><td>24°C ve %95 Bağıl Nem</td><td>26–28</td></tr>
<tr><td colspan="2">Form Tutma</td><td>Yeterli</td></tr>
<tr><td colspan="2">Buruşmaya Karşı Dayanım</td><td>Zayıf</td></tr>
<tr><td colspan="2">Sürtünmeye Karşı Dayanım</td><td>Zayıf</td></tr>
<tr><td colspan="4">ASETAT</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Çekme</td><td>95 Yıkama</td><td>% 5–20</td><td rowspan="6">Asetat lifleri diğer liflere göre daha düşük kopma mukavemetine sahiptirler. Esnek, kaygan, parlak, dökümlü ve buruşmaya karşı dirençlidirler. Çabuk ve iyi nem çekme özelliğinin yanı sıra bu nemi yüzeyinde tutarak kolay kuruma sağlarlar. Yıkama, ütüleme ve kuru temizlemede sararma ve çekme göstermemeleri, astar ile dış giysi arasında oluşabilecek boyutsal problemi azaltır. (Corbman, 1983)</td></tr>
<tr><td>150 Kurutma veya Ütüleme</td><td>-</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nem Alma (Ağırlık %'si)</td><td>21°C ve %65 Bağıl Nem</td><td>6–7</td></tr>
<tr><td>24°C ve %95 Bağıl Nem</td><td>13–15</td></tr>
<tr><td colspan="2">Form Tutma</td><td>Yeterli</td></tr>
<tr><td colspan="2">Buruşmaya Karşı Dayanım</td><td>Yeterli</td></tr>
<tr><td colspan="2">Sürtünmeye Karşı Dayanım</td><td>Yeterli</td></tr>
<tr><td colspan="4">NYLON</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Çekme</td><td>95 Yıkama</td><td>% 1–5</td><td rowspan="6">Nylon astarlar oldukça sağlam ve hafiftirler. Nylon astarlar en sağlam ve en hafif astarlardır. Lifin özelliğinden kaynaklı iyi bir yaylanma, dökümlülük, elastikiyet, buruşmama, çabuk kuruma, yüksek kopma ve sürtünme mukavemeti gösterirler. Ancak sıcağa dayanıklı değildirler. Diğer elyaflarla karışım şeklinde kullanıldığında, nylon kumaşa direnç verir. (Corbman, 1983)</td></tr>
<tr><td>150 Kurutma veya Ütüleme</td><td>% 1–5</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nem Alma (Ağırlık %'si)</td><td>21°C ve %65 Bağıl Nem</td><td>3.5–4.5</td></tr>
<tr><td>24°C ve %95 Bağıl Nem</td><td>6–9</td></tr>
<tr><td colspan="2">Form Tutma</td><td>İyi</td></tr>
<tr><td colspan="2">Buruşmaya Karşı Dayanım</td><td>İyi</td></tr>
<tr><td colspan="2">Sürtünmeye Karşı Dayanım</td><td>Çok İyi</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="4">POLYESTER</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Çekme</td><td>95 Yıkama</td><td>% 0.5–1.5</td><td rowspan="6">Polyester elyaf filaman ve tekstüre iplik şeklinde oluşturulur. Filaman halde olanlardan daha parlak ve normal dayanımlı astarlar elde edilir. Tekstüre polyesterden üretilen astarlar ise esnek yapı gösterirler. Polyester astarlar genellikle güçlü ancak elastisitesi az, tatmin edici dökümlülüğe sahip ve kumaş yapısında daha az hava boşlukları bulunan kumaşlardır. İncelik, mukavemet, buruşmazlık, termoplastik özellikleri sebebiyle iyi form tutma yeteneğine sahiptirler. Ancak statik elektriklenme ve boncuklaşma sorunu fazladır. Bu sebeple diğer ipliklerle karışım halinde kullanılır. (Yeniger, 1999)</td></tr>
<tr><td>150 Kurutma veya Ütüleme</td><td>% 0–1</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Nem Alma (Ağırlık %'si)</td><td>21°C ve %65 Bağıl Nem</td><td>0.2–0,5</td></tr>
<tr><td>24°C ve %95 Bağıl Nem</td><td>0.8–10</td></tr>
<tr><td colspan="2">Form Tutma</td><td>Çok İyi</td></tr>
<tr><td colspan="2">Buruşmaya Karşı Dayanım</td><td>Çok İyi</td></tr>
<tr><td colspan="2">Sürtünmeye Karşı Dayanım</td><td>Çok İyi</td></tr>
</table>

3.ASTARLIK KUMAŞLARDA KULLANILAN ÖRGÜ ÇEŞİTLERİ

Astarlık kumaşlar genellikle dokuma kumaşlardır. Fakat spor giysilerde yuvarlak ve çözgülü örme makinelerinden elde edilen örme astarlar da kullanılmaktadır. Dokuma astarlıklarda en sık rastlanan örgü tipleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Astarlık Kumaşlarda Kullanılan Örgü Çeşitleri

ÖRGÜ TÜRÜ	GÖRÜNÜMÜ
Bezayağı Örgü: Hafif gramajlı astarlıkların dokunmasında en çok kullanılan örgü tipidir. Çözgü ve atkı ipliklerinin maksimum bağlantı yapmasından dolayı dayanıklı, kopma ve sürtünme mukavemetleri yüksek kumaşlar elde edilmektedir. Ancak bağlantı sayısının çokluğundan dolayı kumaşın esnekliği ve dökümlülüğü azdır. Dikiş esnasında ve daha sonraki kullanımlarda, iplik ve dikiş kaymasına izin vermeyen dayanıklı bir kumaş yapısına sahiptir. Ucuz ve fazla kullanım alanına sahip olduğundan dolayı sıkça tercih edilmektedir. (Corbman, 1983)	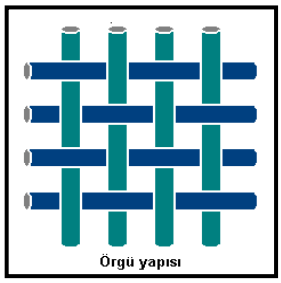 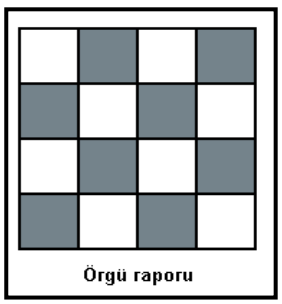

Saten Örgü: Astarlık kumaşların üretiminde en çok kullanılan örgülerin birisi de saten örgüdür. Birim örgü raporundaki bağlantı sayısı azdır. Saten örgü ile üretilen astarlıklar, kaygan, pürüzsüz bir yüzey, parlak görünüm ve dökümlülük gösterir. Parlaklığın sebebi, ipliklerin yüzme yapması sebebiyle ışığı daha iyi yansıtmalarıdır. En fazla 5'li saten örgü kullanılmaktadır. Dökümlülüğün iyi oluşundan dolayı palto, mont gibi giysilerde tercih edilir. Ancak sürtünme dayanımı ve aşınma direnci düşüktür. Zamanla yüzme yapan ipliklerde kopma ve boncuklaşma görülür. İpliklerdeki kaymalar sebebiyle dikim sırasında dikkat edilmelidir. (Lord and Mohamed, 1982)	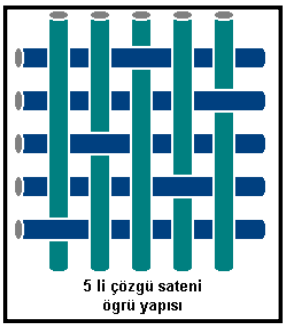 5 li çözgü sateni örgü yapısı 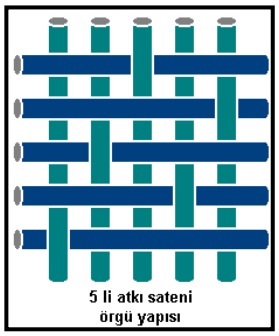 5 li atkı sateni örgü yapısı
Dimi Örgü: Dimi örgünün kullanıldığı kumaşların en büyük özelliği yüzeyindeki diyagonal çizgilerdir. Bu sebeple, kumaşların esnekliği artmakta ve buruşmazlıkları iyileşmektedir. Bezayağı örgülü kumaşlara göre daha yüksek yırtılma mukavemetine sahiptirler. Dimi örgünün kullanıldığı astarlar, kesime ve işlemeye daha uygun ve dayanıklıdırlar. Daha çok deri giysilerde, manto ve kaban astarlarında kullanılmaktadırlar. (Başer, 1983)	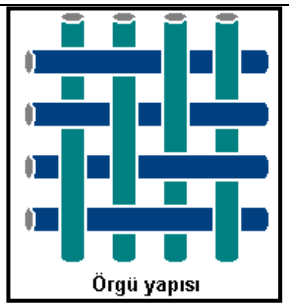 Örgü yapısı 2/2 bir atlamalı dimi örgü

4.ASTARLIK KUMAŞLARIN ÖZELLİKLERİ

Astarlık kumaşların sahip olduğu özellikler aşağıda sıralanmıştır.

1. **Belirli Atkı ve Çözgü Sıklığı:** Düzgün yüzeyli yapay elyaf filamentleri ve diğer sentetik elyaftan oluşan ve saten gibi uzun atlama yapan ipliklerin bulunduğu örgülerle dokunmuş astarlıklarda mevcut iplik ve örgü özellikleri sebebiyle gevşek ve kaygan bir kumaş yapısı elde edilir. Bu nedenle dikiş kayması, kumaşın doku yapısının bozulması gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bunu önlemek için kumaşlarda belirli atkı ve çözgü sıklıklarına ulaşarak dikiş yerlerindeki iplik kaymalarını azaltılmaktadır. Yeterli atkı ve çözgü sıklığına ulaşılamadığı takdirde uygulamada "açma" olarak bilinen ve dikişsiz noktalarda bile zorlama ile ipliklerin kayması ve dokunun bozulması ortaya çıkmaktadır. Düşük atkı ve çözgü sıklıkları kumaşın örtücülüğünü azaltır.

Dolayısıyla astardan beklenen en önemli özelliklerden birisi olan, üst kumaşın vücuda temasını önlemek, iç detayları ve hoş olmayan görüntüleri engellemesi fonksiyonunun yerine getirilememesine sebep vermektedir. (Corbman, 1983)

2. **Yüzey Kayganlığı ve Parlaklığı:** Astarlarda yüzey kayganlığı ve parlaklığı, kumaşın kirlenme süresinde ve dayanımında, temizlenmesinde ve sağlamlığında önemli rol oynar. Özellikle kaygan astarlar, kullanım sırasında kullanıcıya giysiyi kolay giyip çıkarma ve diz, omuz gibi eklem yerlerindeki hareketi yayarak üst kumaş formunu muhafaza etmektedir.
   Kayganlığın en büyük zorluğu kesim esnasında yaşanmaktadır. Kaygan olmayan ve yüzeyi pürüzlü astarlar ise kullanım esnasında toplanmalar yapmaktadır. (T.K.A.M. 1995a) İpliği oluşturan elyafın tipi, inceliği, doku yapısı ve terbiye işlemleri astarlık kumaşların parlaklığını belirlemektedir. Sentetik lifler kimyasal bileşimlerine bağlı olarak mat, yarı mat ve parlak gibi farklı derecelere sahiptirler. Bağlantı noktalarının az olduğu saten örgü kullanıldığında kumaşın parlaklığı artmaktadır. Terbiye işlemleri ile parlaklık arttırılabilmektedir. (Kaswell, 1953)

3. **Renk Uyumu ve Renk Haslığı:** Astarlık kumaşlarda renk uyumu, astarın dış kumaş rengi ile uyumlu olması ve astarın kendi içindeki renk uyumu açıdan incelenebilir. Açık en boyama prosesinde, kumaşın kenarlarına doğru boyanın daha az alınması ya da hiç alınmaması durumlarında astarın kendi içindeki renk uyumsuzluğu karşımıza çıkar. (Meyer,1998)
   Rengin, yıkama, temizleme, sürtünme, ter ve ışık haslıkları diğer önemli noktalarıdır. Düşük haslık değerleri, terleme ve yıkama sırasında rengin akıp üst kumaşı boyanmasına neden olmaktadır. (Yeniger, 1999)

4. **Sağlamlık:** Astarlık kumaşların, giysinin kullanım süresine uygun bir şekilde eskimesi beklenir. Astarların yapıldığı iplik özellikleri, iplik sıklıkları ve örgü yapısı kullanım sürecinde astarların karakteristiklerini koruyabilmelerine etki etmektedir. Örneğin, bezayağı bir astarlık kumaş, satenden daha dayanıklıdır. Polyester bir astarda artan iplik sıklığı, kıvrımı arttırdığı için kumaş mukavemetini bir noktadan sonra olumsuz yönde etkileyecektir. (Kaswell, 1953)

5. **Çekme ve Sarkma:** Astarlık kumaşlarda yıkama ve kuru temizleme sonucunda oluşabilecek çekme ve sarkma miktarının kabul edilebilir oranlarda olması beklenir. Astarın istenilenden fazla çekmesi durumunda dış kumaşta büzülme meydana gelir. Astarın sarkması durumunda ise, astarın etek ucu ve kol ağzından dışarıya çıktığı görülür. Bu durum, dış kumaş ile astarın yıkama ve temizleme özelliklerinin uyumunun ne denli önemli olduğunu göstermektedir. (Kaswell, 1953)

6. **Buruşmazlık:** Buruşmazlık, bir astardan, kullanım esnasında beklenen en önemli özelliklerden birisidir. Önemli olan kullanılırken buruşan astarın, basınç ortadan kalktıktan sonra eski haline dönme hızı ve miktarıdır. Selüloz bazlı elyafın daha çok buruştuğu bilinmektedir. (Chamberlain and Dorkin, 1968)
   Buruşmazlık özelliği, iplik özellikleri, terbiye koşulları ve örgü yapısına da bağlıdır. Lifleri keten, pamuk, viskon, asetat, nylon, polyester ve yün diye sıralarsak, baştan sona doğru buruşma eğilimi düşecektir. Astarlık kumaşlarda kullanılan uzun stapelli iplikler astarın buruşma eğilimini azaltırlar. Dokuma sıklığının artması ve ipliğe büküm verilmesi de buruşmayı azaltır. Ancak buruşmazlık özelliğinin arttırılması, dikim

sırasında bazı zorlukları beraberinde getirir. Bu sorunlar terbiye işlemleri esnasında, sıcaklık ve basınç ile azaltılmaya çalışılmaktadır. (Kaswell, 1953)

7. **Sürtünme Dayanıklılığı:** Bir astarın en uygun sürtünme dayanımı, kullanım esnasında karşılaşabileceği maksimum gerilme veya baskıya karşı koyabileceği noktadır. Sürtünme dayanımı, giysinin görüntüsünün bozulmaması açısından son derece önemlidir. Ancak, kol ağzı, etek ucu ve yakalarda sürtünmeden dolayı, astarlık kumaşın iplik konstrüksiyonu ve doku yapısına bağlı olarak pürüzlenme meydana gelebilir. Saten örgüde bu durumun oluşma olasılığı daha yüksektir. Aşınan elyafın kumaş yüzeyinde boncuklaşması sonucu kötü bir görüntü ortaya çıkmaktadır ve sentetik elyafta bunların temizlenmesi oldukça zordur.
   Lifler nylon, polyester, pamuk, rayon, asetat diye sıralandığında, baştan sona doğru aşınma dayanımı düşer. Bu nedenle uygulamalarda asetat ve rayon, genellikle polyesterle, nadiren de nylon ile birlikte aynı astarlık kumaşlarda kullanılır.(Meriç, 1999)

8. **Statik Elektriklenmeme:** Statik elektriklenme kumaş yüzeyindeki nem miktarına ve sürtünmeye bağlıdır. Sentetik liflerde (rayon ve asetat hariç) nem miktarının azlığı havadaki elektrik yükünün daha fazla çekilmesine ve dolayısıyla bu liflerden yapılan astarların daha fazla elektriklenmesine sebep olmaktadır. Bu elektrik yüklenmesinin artması, giysinin kişinin üstüne yapışmasına, potluğa ve sertliğe yol açar. Özellikle sentetik astarlarda görülen bu durum, astarın kir ve tozu çekmesine ve dolayısıyla astar renginin değişerek parlaklığın azalmasına, kullanıcının rahatsız olmasına ve astardan istenilen fonksiyonların gerçekleşmemesine neden olur. (Meriç, 1999)

9. **Nem Çekme:** Astarın nem çekme özelliği, dokuma esnasında kullanılan örgü çeşidi, elyaf tipi ve uygulanan terbiye işlemleri ile ilgilidir. Kesik elyaflı, viskon astarlardaki nem çekme özelliği, polyester gibi flament ipliklerden oluşan astarlardan daha iyidir. Ayrıca gevşek yapılı astarlar, sık dokunanlara göre daha çabuk nem alır ve verirler. Bitim işlemleri ile elyafa iyi bir nem çekme özelliği kazandırılmaktadır. (T.K.A.M.1995b)

10. **Tuşe ve Yumuşaklık:** Astarların genellikle dış kumaştan daha yumuşak olması istenir. Bunun nedeni ise vücut ile temas halinde olmasıdır. Bunun için de kullanılan iplikler aşırı bükümlü ve kalın olmamalı, genellikle ince iplikler tercih edilmelidir. Kullanılan iplik türü ve özellikleri açısından, asetat astar, polyester astardan daha dökümlüdür. Rayon astarlıklar ise, çok iyi döküm ve yumuşaklığa sahip olmalarına rağmen, genellikle daha kalın olmaktadırlar. Boncuklaşma eğilimi fazla olduğundan dolayı rayon mutlaka polyester veya nylon ile karıştırılmalıdır. (Kaswell, 1953)

5. ASTARIN GİYSİYE KAZANDIRDIĞI ÖZELLİKLER

Astarlık kumaşlar, üst kumaşın özellikleri ile gösterdiği uyuma bağlı olarak, ürünün bütününe bazı önemli özellikleri kazandırabilirler. Giysiden beklenen konfor, dayanma süresi ve kullanım rahatlığı ile ilgili özellikler şunlardır;

- İmalat sırasında oluşabilecek iç yapı hataları ve detaylarını kapatarak esas kumaşın oluşturduğu açık kenarları kapatır.
- Detay ve dikişleri kapattığı için daha temiz çalışmayı ve dolayısıyla daha fazla işçilik maliyetini ortadan kaldırır, giysiye temiz bir görünüm sağlar.

- Kullanım esnasında özellikle sürtünme katsayısı yüksek bir kumaş ile yapılmış giysilerde, kolay giyilip çıkarılma rahatlığı sağlar. Ayrıca giysinin kenarlarına takılma sorunu ya da ceplerin dönmesi gibi problemler minimize edilmiş olur.
- Giysinin, kullanıcı hareketleri ile birlikte çok fazla esnemesini ve bollaşmasını engelleyerek stabil bir yapı oluşmasına yardımcı olur.
- Dış kumaşın direkt vücut ile temasını engeller.
- Giysinin dikişlere takılarak ya da insan tenine değerek terden etkilenmesi gibi sorunları ortadan kaldırarak, mamulün kullanım ömrünü uzatır. (T.K.A.M.1995a)
- Üst kumaşın sert tutumunu, pürüzlü yüzeylerden dolayı vücutta meydana gelebilecek rahatsızlıkları ortadan kaldırır.
- Transparan giysilerin vücudu göstermesini engeller. (Kawabata et al, 2001)

Astarlıklarda tüketiciyi etkileyen önemli özelliklerden birisi de dökümlülüğüdür. İstenen özelliklere göre; gevşek, kıvrak, sert, akıcı ya da kırılgan bir yapı taşıyan astarlıkların, dokununca hoş duygular yaratan, yumuşak kıvrımlar oluşturan, yoğunluğu hissedilebilen, esnek, kolay dikilebilen ve kullanıcıda rahatsız edici etkiler uyandırmayan özelliklere sahip olması gerekmektedir. Ancak zaman içinde kullanım ve dış giysi kumaşının yıkanması ve temizlenmesinde uygulanan yöntemler ile astarlar değişerek, kumaşın kimyasal anlamda yeni bir yapı kazanmasına, fiziksel olarak görünüşünün değişmesine sebep olmaktadır. (Üstün ve Yazıcıoğlu, 1996)

6. SONUÇLAR

Günümüzde tüketiciler, bir giysinin dış kumaşına, görüntüsüne ve işçiliğine verdiği önemi ve dikkati giysinin iç kısmını kaplayan malzemelere de vermektedirler. Hazır giyim üretiminde önemi sürekli artan astarlık kumaşlar, diğer yardımcı malzemeler ve aksesuarlar içerisinde ayrı bir öneme sahiptirler.

Astarlık kumaşlardan beklenen kalite özellikleri;

- Giysinin kullanım sırasında fonksiyonelliğini ve rahatlığını bozmadan giysi içindeki görünüşü daha net hale getirmesi,
- Dış kumaş ile aynı performans ve dayanım özelliklerine sahip olması, kullanım sırasında uygulanan temizleme işlemlerinden dolayı boyutsal değişiklik göstermemesi ve dış kumaş ile aynı zamanlarda ömrünü tamamlaması,
- Uzun süreli kullanımlarda boncuklanma değerlerinin, aşınma ve kopma mukavemetlerinin, renk ve ter haslıklarının bozulmaması,
- Kullanıcıda dokununca hoş duygular yaratan, yumuşak kıvrımlar oluşturan, yoğunluğu hissedilebilen, esnek, kolay dikilebilen ve rahatsız edici etkiler uyandırmayan özelliklere sahip olması,
- Vücutla temas eden astarın nemi çekmesi ve dışarıya iletiminin oldukça iyi olması şeklinde özetlenebilir.

Astardan beklenen bütün bu özelliklere ulaşabilmek için, üretiminde kullanılan elyaf türü, dokuma esnasında kullanılan örgü çeşidi ve uygulanan terbiye işlemlerinin astar kumaşının tasarlanması aşamasında dikkate alınarak değerlendirilmesi ve üretim süresince de devam ettirilmesi önemlidir.

KAYNAKLAR

Başer, G. (1983), "Kumaş Tasarımı ve Analizi", Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 31–39

Carr, H., Latham, B. (1994), "The Technology of Clothing Manufacture", Blackwell Scientific Publisher, London

Chamberlain, Dr. N. H. , Dorkin, Dr. C. M. C. (1968), "The Testing and Utilisation of Fusible Interlinings" , Technological Report of the Clothing Institute, 3–26

Corbman, B. P. (1983), "Textiles Fiber to Fabric", McGram-Hill International Editions, USA, 312–390

Kaswell, E. R. (1953), "Textile Fibers, Yarns and Fabrics" , A Comparative Survey of Their Behaviour with Special Reference to Wool. Reinhold Publishing Corporation, New York, 226-463

Kawabata, S., Niwa, M. (1989), "Fabric Performance in Clothing and Clothing Manufacture" , Journal of Textile Institute, Vol 80, 19-50.

Kawabata, H., Obara, K., Komıyama, H., Narumi, T. (2001), "The Effects of Skirt Lining Properties on Comfort" , International Journal of Consumer Studies, 271-278

Lord, P. R. , Mohamed, M. H. (1982), "Weaving: Conversion of Yarn to Fabric", Second Edition, Marrow Publishing Co. Ltd., England, 157–178

Meriç, B. (1999), "Astarlık Kumaşların Konfeksiyon Özelliklerinin İncelenmesi", Tekstil Maraton Dergisi, 1999 (6) 43–46

Meyer, C. W. (1998), "Shade Variations in the Dyeing of Linings" , Melliand English

Ruth, E., Glock, G. and Kunz, I.(1995), "Apparel Manufacturing, Prentice-Hall", Hemel Hempstead.

T.K.A.M (Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma Merkezi). (1995a), "Konfeksiyon Teknolojisi Kumaş'tan – Hazır Giyim'e", Cilt 9, Yayın No: 63, İstanbul, 2697–2699.

T.K.A.M (Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma Merkezi). (1995b), "Tekstil Teknolojisi Elyaf'tan – Kumaş'a" , Cilt 6, Yayın No: 43, İstanbul, 1976

Üstün, G., Yazıcıoğlu, Y. (1996), "Dokuma Kumaşların Dökümlülüklerinin Tespitinde Yeni Bir Model Örneği" , 1996 Uluslararası Tekstil Konferansı ve Sergisi, Bursa, 469–474

Yeniger, V. (1999), "Astarlık Kumaşların Yapısal Özelliklerinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 119

HİRFANLI BARAJ GÖLÜNDEKİ SUDA BULUNAN AĞIR ELEMENTLERİN ICP-OES İLE TAYİNİ

DETERMINATION OF TRACE ELEMENTS IN THE WATER TAKEN FROM HIRFANLI DAM LAKE BY USING ICP-OES

Sinan Mithat MUHAMMET[1] **Şükrü KALAYCI**[2]

ABSTRACT

In this study, the trace elements, which are going to be used to solve the drinking water problem of Ankara, in Kızılırmak River water is determined. The water samples are taken into polyethylene bottles from different parts of Hirfanlı Dam Lake by adding one or two mililitres of HCl and then, trace elements in these samples are determined by using ICP-OES device.

By using ICP-OES device Lead, Copper, Cadmium, Total Chromium, Nickel, Manganese, Iron, Arsenic, Potassium, Calcium, Magnesium and Sodium elements in water samples are determined. Total Chromium is found as 0.01 mg/L and Copper as 0.08 mg/L. Moreover, Arsenic, Nickel, Iron, Cadmium and Lead values are found as between these two values. Potassium, Magnesium, Calcium and Sodium amounts are found as between 7 – 100 mg/L. Measurements are repeated four times for each sample.

ÖZET

Bu çalışmada Ankara`nın içme suyu sıkıntısını gidermek için kullanılacak olan Kızılırmak Suyu`nda bulunan eser elementler tayin edilmiştir. Hirfanlı Baraj Gölü`nün değişik yerlerinden polietilen şişelere bir iki mililitre HCl eklenerek alınan su örneklerindeki eser elementler, Bölümümüzde bulunan ICP-OES cihazıyla tayin edildi.

ICP-OES cihazıyla, barajdan gelen su örneklerindeki Kurşun, Bakır, Kadmiyum, Toplam Krom, Nikel, Mangan, Demir, Arsenik, Potasyum, Kalsiyum, Magnezyum ve Sodyum elementlerini tayin ettik. Toplam Krom 0.01 mg/L , Bakır 0.08 mg/L iken, Arsenik, Nikel, Demir, Kadmiyum, Kurşun değerleri ise bu iki değer arasında bulunmuştur. Daha yüksek değerlerde bulunan Potasyum, Magnezyum, Kalsiyum ve Sodyum miktarları 7 mg/L ile 100 mg/L arasında değişmektedir. Her bir örnek için ölçümler 4`er defa tekrarlanmıştır

[1] Öğretim Görevlisi Doktor, Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksekokulu, mithat@gazi.edu.tr
[2] Uzman,Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü

HİRFANLI BARAJI

Kırşehir ilinde, Kırşehir ile Şereflikoçhisar arasında, Kızılırmak üzerinde 1953-1959 yılları arasında inşa edilmiş kurulmuş olan, enerji üretimi ve taşkın kontrolü amaçlı bir barajdır. Kaya gövde dolgu tipi olan baraj 2.000.000 m³ gövde hacminde ve akarsu yatağından 78 metre yüksekliktedir. Normal su kotunda göl hacmi 5.980 hm³, normal su kotunda göl alanı 263,00 km²'dir. 128 MW güç kapasitesindeki HES (hidroelektrik santrali) yılda 400 GWh elektrik enerjisi üretimi sağlamaktadır.

Gölün suyu tatlı olup içinde sazan, yayan türünden balıklar ile yengeç ve bol miktarda tatlı su midyesi yaşamaktadır. Gölde değerli balık türlerinin üretilmesi için çalışmalar sürdürülmektedir

CİHAZ

Hirfanlı Baraj gölünden alınana su örneklerinde bulunan Kurşun, Bakır, Kadmiyum, Toplam Krom, Nikel, Mangan, Demir, Arsenik, Potasyum, Kalsiyum, Magnezyum ve Sodyum elementlerinin tayinlerini Perkim Elmer Optima 5300 Dv model cihazımızla uygun dalga boylarında Kurşun, Bakır, Kadmiyum, Toplam Krom, Nikel, Mangan, Demir, Arsenik, Potasyum, Kalsiyum, Magnezyum ve Sodyum elementlerinin standart çözeltileriyle cihazı kalibre ettik. 4`er ölçüm alarak cihazdan, Hirfanlı Baraj gölünde bulunan bu katyonların ortalama değerlerini aldık.

SU NUMUNELERİN ALINMASI VE HAZIRLANMASI

Hirfanlı Baraj bendinden dışarı doğru 200m, 300 m ve 500m olmak üzere 3 noktadan su örnekleri aldık. Bunlara Sırasıyla A, B ve C olmak üzere numune isimleri koyduk. Baraj gölünden aldığımız polietilen içerisinde bulunan su örneklerine bir kik mililitre HCl ekleyerek ICP-OES cihazımızda ölçüm yaptık.
Bazı katyonların analizini Jenway PFP 7 model Alev Emisyon Spektrometresiyle de yaptık ve sonuçların birbirine yakın olduğunu gördük.

STANDART ÇÖZELTİLERİN KALİBRASYONLARI

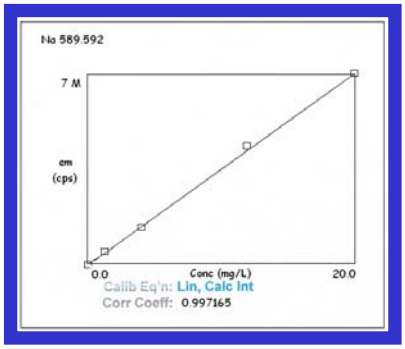

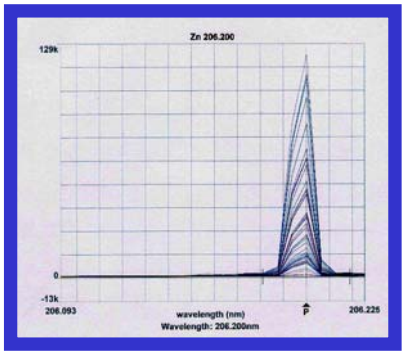

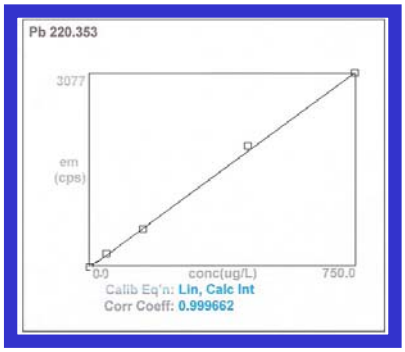

SONUÇLAR

1- ÇOK DÜŞÜK MİKTARDA BULUNAN ELEMENTLER

Element	T- Cr	Cu	Fe	Pb	Cd	Mn	Ni	As
λ (nm)	267.716	327.393	238.204	220.353	228.802	257.610	231.604	228.812
A (µg/L)	10 ± 0.2	80 ± 0.9	11 ± 0.2	41 ± 0.4	18 ± 0.2	12 ± 0.2	12 ± 0.2	10 ± 0.1
B (µg/L)	9 ± 0.1	72 ± 0.7	10 ± 0.1	36 ± 0.3	15 ± 0.2	10 ± 0.1	10 ± 0.1	8 ± 0.1
C (µg/L)	7 ± 0.1	64 ± 0.6	8 ± 0.1	30 ± 0.2	13 ± 0.2	9 ± 0.1	8 ± 0.1	7 ± 0.1

2- YÜKSEK MİKTARDA BULUNAN ELEMENTLER

ICP-OES

Element	K	Na	Ca	Mg
λ (nm)	766.490	589.592	455.531	285.213
A (mg/L)	8 ± 0.1	98 ± 4	56 ± 3	27 ± 1
B (mg/L)	7 ± 0.1	95 ± 3	55 ± 2	25 ± 1
C (mg/L)	7 ± 0.1	94 ± 3	55 ± 2	25 ± 1

AES

Element	K	Na	Ca	Mg
A (mg/L)	10 ± 0.1	105 ± 8	60 ± 3	31± 2
B (mg/L)	8 ± 0.1	98 ± 4	56 ± 2	27 ± 2
C (mg/L)	8 ± 0.1	93 ± 3	56 ± 2	25 ± 1

KAYNAKLAR

"Determination of trace elements in natural waters by inductively coupled plasma time of flight mass spectrometry after flow injection preconcentration in a knotted reactor" *Talanta*, *Volume 71, Issue 1*, *15 January 2007*, *Pages 44-50* Boryana Dimitrova-Koleva, Karima Benkhedda, Elisaveta Ivanova, Freddy Adams

"Application of iminodiacetate chelating resin muromac A-1 in on-line preconcentration and inductively coupled plasma optical emission spectroscopy determination of trace elements in natural waters"*Spectrochimica Acta Part B: Atomic Spectroscopy*, *Volume 58, Issue 8*, *15 August 2003*, *Pages 1541-1552* E. Vassileva, N. Furuta

"Comparison of the performance of FI-ICP-MS and FI-ETV-ICP-MS systems for the determination of trace elements in sea water" *Analytica Chimica Acta*, *Volume 438, Issues 1-2*, *3 July 2001*, *Pages 215-225*Dirce Pozebon, Valderi Luiz Dressler, Adilson José Curtius

II. ÖĞRETİM PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ: GEREDE MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ

THE EVALUATION OF EVENING EDUCATON: THE CASE OF GEREDE VOCATIONAL SCHOOL OF HIGHER EDUCATION

Yahya ALTUNPAK[1]

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine the success and failure rates of the students of Gerede Evening Education Program. For this purpose, Evening Education success rates were compared with Day Education success rates. The scope of the study consists of 240 students studying Machine Design And Construction, Automotive and Leather Processing Programs in Gerede Vocational School of Higher Education during fall and spring semesters of 2007–2008 academic year. The success of the students is examined according to the alma mater of the students, the situation of matriculation of the students, the education level of their parents and financial status of their family, family relationship of the students, their motive to prefer the program. According to the research findings, the students of the Evening Education are more successful than Day Education students; in general, the students who graduated from regular high schools are more successful than the students who graduated from vocational high schools; the success of the students is not related to the education level of their parents or to their family income. But, the family relationship of the students and their motives to prefer the program have affected the success of the students. At the end of the study, some suggestions for the solution of the problems are presented.

Keywords: Gerede Vocational School of Higher Education, Evening Education

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Gerede Meslek Yüksekokulu ikinci öğretim programlarında öğrenim gören öğrencilerin başarı ve başarısızlık durumlarını belirlemektir. Bu amaçla, ikinci öğretim programı başarı oranları ile birinci öğretim programı başarı oranları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın evreni, Makine Resim Konstrüksiyon, Otomotiv ve Dericilik Teknolojisi Programlarının 2007–2008 öğrenim yılında birinci ve ikinci yarıyıl öğrenimini tamamlamış ve üçüncü yarıyılda öğrenimine devam eden 240 öğrenciden oluşturulmuştur. Öğrencilerin başarı durumları; mezun oldukları lise, programa sınavla mı yoksa sınavsız mı kayıt yaptıkları, anne ve babalarının eğitim ve gelir durumları, aileleri ile olan ilişkileri, öğrencilerin programı tercih nedenleri kriterlerine göre incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre; ikinci öğretim programı öğrencileri, birinci öğretim programı öğrencilerine göre daha başarılı olmuşlardır. Ayrıca

[1] Yrd. Doç. Dr., AİBÜ Gerede MYO, yaltunpak@yahoo.com

sınavla kayıt yapan genel lise çıkışlı öğrencilerin sınavsız geçiş yapan meslek lisesi çıkışlı olanlara göre genellikle daha başarılı oldukları görülmüştür. Yüksekokulu tercih nedenleri, öğrenci başarısını önemli oranda etkilerken, öğrencilerin aileleri ile olan ilişkileri ise kısmen etkilemiştir. Ailenin eğitim seviyesi ve gelir durumları ile öğrencilerin başarı durumları arasında doğrudan bir ilişki kurulamamıştır. Çalışmanın sonunda ise sorunların çözümüne ilişkin bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Gerede Meslek Yüksekokulu, İkinci öğretim programı.

1. GİRİŞ

Meslek yüksekokulları, 1975 yılında ülkemizin yüksek öğretim kapsamına alınmış ve çeşitli konularda 1977 yılından bu yana pek çok mezun vermiştir. Hemen her konuda eğitim veren meslek yüksek okullarının sayısı başlangıç itibariyle 57 ile başlamış ve bu eğitim kurumlarında 258 bölüm halinde organize edilmiştir (Kocaman ve Açıkgöz 2009).

Daha fazla sayıdaki lise ve dengi okullardan mezun olan öğrencileri yüksek öğrenim kurumlarına yerleştirmek amacı ile 2547 sayılı kanuna ek olarak 19.11.1992 yılında 3843 sayılı kanun çıkartılarak yüksek öğretim kurumlarında ikili öğretime geçiş yasal olarak başlamıştır. Fakat ülkemizin önde gelen üniversiteleri, örneğin Hacettepe, ODTÜ, Boğaziçi, İTÜ gibi, ikinci öğretim uygulamalarına yeteri kadar ilgi göstermemiş, kendilerince haklı olabilecek eleştirileri de belirtmek durumunda kalmışlardır. Sadece adı geçen üniversiteler ile sınırlı olmayan ve başka eğitimciler tarafından da paylaşılan bu eleştirileri, "ikinci öğretim uygulamasının eğitimin kalitesini düşüreceği", "bilimsel çalışmaları engelleyeceği", ve "yüksek öğrenime kaydolan öğrencilerin kalitelerinin düşeceği" şeklinde özetlemek mümkündür. Bu eleştirilere karşın bazı araştırmacılar, ikinci öğretim sanıldığı gibi kaliteden bir taviz vermeyi gerektirmediğini savunmaktadırlar. Bu araştırmacılara göre, normal öğretim ile aynı düzeyde, aynı koşullarda, aynı öğretim üyeleri tarafından, aynı ders araçları kullanılarak öğretim yapılacağından, özellikle verilen eğitimin kalitesinden bir taviz verileceği eleştirisi söz konusu bile olamayacaktır (Tanrıöğen ve Baştürk, 2008).

Çağımızda kaliteli üretimi gerçekleştirebilecek, bilimsel ve teknolojik gelişime uyum sağlayabilecek, iş hayatının ihtiyaç duyduğu yüksek nitelikli ve performanslı ara kademe insan gücünü yetiştirmek ve mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarının kendi alanlarında ileri meslek eğitimi almalarını sağlamak olarak sıralanabilecek sınavsız geçiş projesi' yasa tasarısı haline getirilmiş ve 10 Temmuz 2001 tarihinde 4702 Sayılı Kanun olarak yasalaşmış, 2002–2003 eğitim-öğretim yılı başından itibaren de meslek yüksekokullarına bu yasa uyarınca öğrenci alınmaya başlanmıştır (Eker, 2003).

Sınavsız geçiş sistemi ile meslek yüksekokullarına yerleştirilen öğrenciler büyük oranda başarısız olmakta ve üniversite eğitimini bırakma durumunda kalabilmektedir. Sınavsız geçiş sistemi yeniden gözden geçirilmelidir (YÖK A, 2004). Katsayı uygulamasının meslek liselerine olan talebi artıracağı düşünülürken tam tersine mesleki eğitimden kaçışa neden olmuştur. Ülkemizde, meslek yüksekokullarında yaşanan sorunlar nedeniyle bu okullardan beklenen verim alınamamaktadır. Meslek yüksekokullarının yeniden yapılandırılması ve yönetim modellerinin oluşturulması kaçınılmaz bir durum halini almıştır (YÖK B, 2007).

Değişen sınav sistemlerine bağlı olarak önlisans ve lisans programlarına yerleşme yüzdeleri üzerine yapılan bir araştırmaya göre; 1998 yılında üniversiteye giren meslek lisesi mezunu öğrencilerin % 43,3 ü meslek yüksek okullarına, % 52,7 si ise bir lisans programlarına girmiştir. 2002 yılında üniversiteye giren meslek lisesi mezunu öğrencilerin ise % 89,5 u meslek yüksek okullarına ve ancak % 10,5 u bir lisans programına kayıt yaptırabilmiştir (YÖK C, 2006).

Mevcut halde uygulanan, meslek lisesi mezunlarının, meslek yüksek okullarına direkt geçişini öngören uygulamadan vazgeçilmelidir Çünkü meslek yüksekokullarında verilen 4 yıllık mesleki eğitim bir meslek öğrenmek için oldukça yeterli bir süredir. Meslek yüksekokulları, genel lise mezunları için düşünülmeli, meslek lisesi mezunları direkt piyasaya yönlendirilmeli ya da başarılı olanları meslek içerikli fakültelere gitmelidir (Gezer 2009).

2. YÖNTEM

Bu araştırma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde öğrenim gören ikinci öğretim öğrencilerinin başarı durumlarını birinci öğretim öğrencileri ile karşılaştırmalı olarak belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla anket hazırlanmıştır. Anket hazırlanırken, literatür taraması yapılarak, anketin hammaddeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan hammaddeler araştırmacı tarafından anne-baba öğrenim durumu, ailenin gelir durumu, mezun olduğu orta eğitim kurumu, sınavla mı yoksa sınavsız mı kayıt hakkı kazandığı, öğrencinin programı tercih nedeni, ailesi ile olan ilişkisi ve birinci sınıfta başarılı olamadığı ders sayısı bölümlerine ayrılarak düzenlenmiştir. Hazırlanan anket öncelikle bir grup öğrenciye uygulanmış ve görülen eksiklikler tamamlanarak ankete son şekli verilmiştir.

Bu araştırmanın evrenini, 2007–2008 öğretim yılı içerisinde Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Gerede Meslek Yüksekokulu, Teknik Programlar Bölümüne bağlı Makine Resim ve Konstrüksiyon, Otomotiv ve Dericilik Teknolojisi programlarında birinci ve ikinci dönem öğrenimlerini tamamlamış ve halen öğrenimine devam etmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Uygun örnekleme yolu ile seçilip, ankete cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğu tüm sorulara cevap vermiştir. Toplanan anketler ön elemeye tabi tutulmuş, hatalı olanlar çıkarılmış, toplam 240 anket üzerinde çözümlemeler yapılmıştır. Elenen anketlerin 112 si ikinci öğretim programı öğrencilerine, 128 i ise birinci öğretim programı öğrencilerine aittir. Ölçme aracı ile toplanan verilerin frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

Araştırma evrenini oluşturan birinci ve ikinci öğretim programlarına ait 2007–2008 öğretim yılı birinci ve ikinci yarıyıl genel başarı oranları, AİBÜ Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı resmi verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

2007–2008 öğretim yılında Makine Resim ve Konstrüksiyon Programına kayıt yaptıran öğrenci profili incelendiğinde; birinci öğretim programına kayıt yaptıran öğrencilerin tamamının çeşitli meslek liselerinden mezun olmuş ve sınavsız geçişle kayıt yaptırdıkları, ikinci öğretim programına kayıt yaptıran öğrencilerin ise yalnızca 15

tanesinin meslek lisesi mezunu olduğu ve sınavsız geçişle kayıt yaptırdığı, 30 tanesinin genel veya Anadolu lise çıkışlı oldukları yani ÖSYM sınavına girdikleri ve bir yerleştirme puanıyla (218,57 – 277,61) kayıt yaptırdıkları tespit edilmiştir. Aynı öğretim yılında, Dericilik Teknolojisi Programı birinci öğretimine kayıt yaptıran öğrencilerin tamamının meslek liselerinden mezun oldukları, ikinci öğretim programına kayıt yaptıran öğrencilerin ise yalnızca 7 tanesinin meslek lisesi, 38 tanesinin ise genel ve Anadolu lisesi mezunu oldukları yani ÖSYM sınavına girdikleri ve yerleştirme puanıyla (199,426 – 215,598) kayıt yaptırmışlardır. Aynı öğretim yılında Otomotiv Teknolojisi Programı birinci ve ikinci öğretim programına kayıt yaptıran öğrencilerin tamamının meslek liselerinden mezun oldukları tespit edilmiştir.

Programlardaki öğrenci başarı oranların hesaplanma tekniğini göstermek amacıyla, Makine Resim ve Konstrüksiyon Programı birinci yarıyılındaki her bir derse ait başarı oranları ve genel başarı oranları örnek olarak hesaplanmıştır (Tablo 1). Makine Resim ve Konstrüksiyon Programı için, verilen bu başarı oranları, ikinci öğretim programı öğrencilerinin birinci öğretim programı öğrencilerine göre çok daha başarılı olduklarını açık olarak göstermektedir. Özellikle matematik, statik, dinamik ve İngilizce gibi ortak derslerdeki ikinci öğretim programı öğrencilerinin başarı oranları, birinci öğretim programı öğrencilerine göre çok daha yüksek oldukları görülmektedir. Meslek Yüksekokulundaki diğer programlarda da benzer durumun olduğu yüksekokul resmi verilerinin incelenmesinde açık olarak görülmektedir.

Tablo 1. 2007–2008 öğretim yılında Makine Resim ve Konstrüksiyon Programı birinci dönemdeki derslere ait başarı oranlarının hesaplanması.

1. Yarıyıl						
Dersler (1)	**Dersi Alan (2)**		**Geçen Öğrenci (3)**		**Başarı Oranı (3/2)**	
	1.Öğretim	**2.Öğretim**	**1.Öğretim**	**2.Öğretim**	**1.Öğretim**	**2.Öğretim**
Statik	71	53	4	30	0,06	0,57
Tasarı Geometri I	59	46	30	28	0,51	0,61
Teknik Resim	51	43	31	35	0,61	0,81
Malzeme Bilgisi I	62	45	23	35	0,37	0,78
Matematik I	60	48	23	31	0,38	0,65
Bilgisayar I	52	41	42	34	0,81	0,83
İngilizce I	61	42	19	28	0,31	0,67
Türk Dili I	60	63	31	54	0,52	0,86
Atatürk İlk. ve İnk. Tar. I	75	48	39	36	0,52	0,75
Toplam	**551**	**429**	**242**	**311**		
Genel Başarı Oranı					**0,44**	**0,73**

Tablo 2 de ise 2007–2008 öğretim yılında, Makine Resim ve Konstrüksiyon, Dericilik Teknolojisi ve Otomotiv Teknolojisi Programlarının birinci ve ikinci dönemlerine ait genel başarı oranları verilmiştir. Tablodaki verilere göre; üç farklı programda da benzer şekilde ikinci öğretim programı öğrencilerinin birinci öğretim programı öğrencilerine göre daha başarılı oldukları görülmektedir. Ancak ikinci öğretimle birinci öğretim programları arasındaki bu başarı farkı, Makine Resim ve Konstrüksiyon Programında çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun en büyük nedeninin Makine Resim ve Konstrüksiyon Programına ikinci öğretimine kayıt yaptıran öğrencilerin büyük bir bölümünün genel ve Anadolu lisesi çıkışlı olmaları yani sınavla ve diğer programlara kıyasla daha yüksek puanla kayıt yapmalarından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Birinci ve ikinci öğretim

programından mezun olan öğrencilerinin Dikey Geçiş Sınavı (DGS) ile bir fakülteye geçiş hakkı kazanma oranları karşılaştırıldığında da, yine benzer başarı durumu ortaya çıkmaktadır. Örneğin 2007–2008 döneminde DGS ile 4 yıllık bir fakülteye geçiş yapan öğrencilerin sayısı; Makine Resim ve Konstrüksiyon Programı ikinci öğretim programında 8 kişi iken birinci öğretim programında yalnızca 1 kişi olmuştur.

Tablo 2. 2007–2008 öğretim yılında, programlara göre öğrenci genel başarı oranları

Programlar	Genel Başarı Oranları			
	1. Yarıyıl		2.Yarıyıl	
	1.Öğretim	2.Öğretim	1.Öğretim	2.Öğretim
Makine Resim Konstrüksiyon	0,44	0,73	0,51	0,81
Dericilik Teknolojisi	0,40	0,50	0,47	0,63
Otomotiv Teknolojisi	0,44	0,52	0,58	0,64
Genel Başarı Oranı	0,43	0,58	0,52	0,69

Birinci ve ikinci öğretim programı öğrencilerinin ebeveyn eğitim durumları ile başarı durumları Tablo 3 ve 4 de frekans olarak verilmiştir. Tablolardaki veriler, öğrencilerin anne ve babalarının büyük bir çoğunluğunun genel olarak ilkokul mezunu olduğunu göstermektedir. Baba eğitim seviyelerinin genel olarak anne eğitim seviyelerinden daha yüksek olduğu da tablolardan açık olarak görülebilmektedir. Tablolardaki ebeveyn eğitim seviyeleri ile başarı durumları karşılaştırıldığında, direkt bir ilişki veya sonuç çıkarmak mümkün görünmemektedir. Ancak ikinci öğretim programlarındaki öğrenci ebeveynlerinin eğitim seviyelerinin birinci öğretim programındaki öğrenci ebeveynlerine göre biraz daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin ikinci öğretim programı öğrenci annelerinin % 50,9 u ilkokul mezunu, % 14,3 ü ortaokul mezunu ve % 10,7 si lise mezunu iken; birinci öğretim programı öğrenci annelerinin % 67,2 si ilkokul mezunu, % 11,7 si ortaokul mezunu ve ancak % 4,69 u lise mezunu olduğu görülmektedir. Babalarının eğitim seviyelerin de benzer durum vardır. Bu sonuçlara yapılan diğer araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Örneğin Fen Edebiyat Fakültesinde okuyan öğrenciler üzerine yapılan benzer bir araştırmada; öğrenci babalarının eğitim seviyelerinin annelerinkinden biraz daha iyi olmakla birlikte genel olarak düşük olduğu rapor edilmiştir (Çitil vd., 2006).

Tablo 3. İkinci öğretim öğrencilerinin ebeveyn eğitim seviyeleri ve başarı durumları

Başarısız Ders Sayısı	Okur-Yazar Değil		Okur-Yazar		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		**Toplam**
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	
Hiç Yok	-	-	3	-	15	9	2	12	3	3	1	-	24
1–2	3	-	6	2	16	17	3	4	6	10	-	1	34
3–5	4	2	8	3	19	14	11	15	3	8	-	3	45
6–8	-	-	-	-	3	4	-	-	-	-	2	1	5
9 dan fazla	-	-	-	-	4	-	-	1	-	3	-	-	4
Toplam	7	2	17	5	57	44	16	32	12	24	3	5	112

Tablo 4. Birinci öğretim öğrencilerinin ebeveyn eğitim seviyeleri ve başarı durumları

Başarısız Ders Sayısı	Okur-Yazar Değil		Okur-Yazar		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		**Toplam**
	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	
Hiç Yok	3	-	-	3	15	11	-	3	-	1	-	-	18
1–2	6	-	-	-	11	12	-	1	-	4	-	-	17
3–5	4	-	3	-	36	38	9	7	4	8	-	3	56
6–8	2	-	2	-	11	9	3	7	2	4	-	-	20
9 dan fazla	-	-	1	-	13	10	3	4		2	-	1	17
Toplam	15	0	6	3	86	80	15	22	6	19	0	4	128

Birinci ve ikinci öğretim programı öğrencilerinin aile gelir seviyeleri ile başarı durumları Tablo 5 ve Tablo 6 da frekans ve yüzde olarak verilmiştir. Tablodaki verilere göre; ikinci öğretim programındaki öğrenci ailelerinin % 13,4 ü alt gelir grubunda, %84,8 i orta gelir durumunda, %1,8 i ise üst gelir grubunda bulunmaktadır. Birinci öğretim programındaki öğrenci ailelerinin ise, % 15,6 sı alt gelir grubunda, % 82 si orta gelir durumunda, % 2,3 ü üst gelir grubunda bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında; birinci ve ikinci öğretim programı öğrencilerinin aile gelir durumları oldukça benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ailesinin orta gelir grubunda olduğunu beyan etmiştir.

Tablo 5. İkinci öğretim programı öğrencilerinin aile gelir seviyeleri ve başarı durumları

Başarısız Ders Sayısı	Alt Gelir		Orta Gelir		Üst Gelir		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç Yok	2	1,8	22	19,6	-	0,0	24	21,4
1–2	2	1,8	31	27,7	1	0,9	34	30,4
3–5	8	7,1	36	32,1	1	0,9	45	40,2
6–8	2	1,8	3	2,7	-	0,0	5	4,5
9 dan fazla	1	0,9	3	2,7	-	0,0	4	3,6
Toplam	15	13,4	95	84,8	2	1,8	112	100

Tablo 6. Birinci öğretim programı öğrencilerinin aile gelir seviyeleri ve başarı durumları

Başarısız Ders Sayısı	Alt Gelir		Orta Gelir		Üst Gelir		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç Yok	4	3,1	14	10,9	-	0,0	18	14,1
1–2	2	1,6	15	11,7	-	0,0	17	13,3
3–5	11	8,6	44	34,4	1	0,8	56	43,8
6–8	2	1,6	17	13,3	1	0,8	20	15,6
9 dan fazla	1	0,8	15	11,7	1	0,8	17	13,3
Toplam	20	15,6	105	82,0	3	2,3	128	100,0

Tablo 7 ve Tablo 8 de, birinci ve ikinci öğretim programı öğrencilerinin mezun oldukları lise ile başarı durumları verilmiştir. İkinci öğretimde okuyan öğrencilerin % 52,7 si genel lise veya Anadolu lisesi, % 47,3 ü ise meslek lisesi mezunudur. Birinci öğretim

öğrencilerinin ise yalnızca % 17,2 si genel lise veya Anadolu lisesi, % 82,8 i meslek lisesi mezunu oldukları görülmektedir. Tablo 7 de, hiç zayıfı olmayanlar ile en fazla 1–2 zayıfı olanları başarılı, 3–5 arası ve daha fazla zayıfı olanları ise başarısız kabul edersek; ikinci öğretimdeki 58 başarılı öğrencinin yaklaşık % 62 si genel lise, % 5 i Anadolu lisesi, % 29,5 u meslek lisesi ve % 3,5 u ise diğer meslek liselerinden mezun olmuşlardır. 54 başarısız öğrencinin ise yaklaşık % 35,2 si genel lise, % 1,8 i Anadolu lisesi, % 48,2 si meslek lisesi ve % 14,8 i ise diğer meslek liselerinden mezun olmuşlardır.

Tablo 7. İkinci öğretim programı öğrencilerinin mezun oldukları liseler ve başarı ilişkisi

Başarısız Ders Sayısı	Genel Lise		Anadolu Lisesi		Meslek Lisesi		Diğer meslek liseleri		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç Yok	10	8,9	3	2,7	9	8,0	2	1,8	24	21,4
1–2	26	23,2	-	0,0	8	7,1		0,0	34	30,4
3–5	16	14,3	1	0,9	20	17,9	8	7,1	45	40,2
6–8	3	2,7	-	0,0	2	1,8	-	0,0	5	4,5
9 dan fazla	-	0,0	-	0,0	4	3,6	-	0,0	4	3,6
Toplam	55	49,1	4	3,6	43	38,4	10	8,9	112	100,0

Tablo 8. Birinci öğretim programı öğrencilerinin mezun oldukları liseler ve başarı ilişkisi

Başarısız Ders Sayısı	Genel Lise		Anadolu Lisesi		Meslek Lisesi		Diğer Meslek Liseleri		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç Yok	3	2,3	-	0,0	15	11,7	-	0,0	18	14,1
1–2	6	4,7	-	0,0	11	8,6	-	0,0	17	13,3
3–5	7	5,5	-	0,0	48	37,5	1	0,8	56	43,8
6–8	2	1,6	1	0,8	17	13,3	-	0,0	20	15,6
9 dan fazla	3	2,3		0,0	14	10,9	-	0,0	17	13,3
Toplam	21	16,4	1	0,8	105	82,0	1	0,8	128	100,0

Birinci ve ikinci öğretim programı öğrencilerinin yüksekokulu tercih nedenleri ile başarı durumları arasındaki ilişki ise Tablo 9 ve Tablo 10 da verilmiştir. Tablolardaki verilere göre; ikinci öğretim programında öğrenim gören öğrencilerinin % 51,8 i meslek öğrenmek yani tekniker olmak, % 26,8 i ise DGS sınavı ile bir fakülteye dikey geçiş yapmak istedikleri için yüksekokulu tercih ettikleri görülmektedir. Birinci öğretim programındaki öğrencilerinin ise % 57,8 i meslek öğrenmek yani tekniker olmak, % 22,7 i ise DGS sınavı ile bir fakülteye dikey geçiş yapmak istedikleri için yüksekokulu tercih ettiklerini belirtmişlerdir. İkinci öğretimde, başarılı durumdaki öğrenciler ile başarısız durumdaki öğrenciler içinde DGS sınavı ile bir fakülteye dikey geçiş yapmak isteyen öğrencilerin oranı ise sırası ile % 41,4 ve % 11,1 olarak hesaplanmıştır. Bu durum birinci öğretimde de oldukça benzerdir. Yani DGS sınavına girmek için yüksekokulu tercih eden öğrencilerin başarı oranlarının belirgin bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. İkinci öğretim programı öğrencilerinin okudukları programı tercih nedenleri

Başarısız Ders Sayısı	Bir Üniversitede Okumak		Meslek Öğrenmek (Teknikerlik)		DGS Sınavı (Dikey geçiş)		Askerlik Tecili		Diğer		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç Yok	1	0,9	9	8,0	13	11,6		0,0	1	0,9	24	21,4
1–2	2	1,8	20	17,9	11	9,8		0,0	1	0,9	34	30,4
3–5	8	7,1	27	24,1	5	4,5	1	0,9	4	3,6	45	40,2
6–8	2	1,8	2	1,8	1	0,9		0,0		0,0	5	4,5
9 dan fazla	1	0,9		0,0		0,0	1	0,9	2	1,8	4	3,6
Toplam	14	12,5	58	51,8	30	26,8	2	1,8	8	7,1	112	100,0

Tablo 10. Birinci öğretim programı öğrencilerinin okudukları programı tercih nedenleri

Başarısız Ders Sayısı	Bir Üniversitede Okumak		Meslek Öğrenmek (Teknikerlik)		DGS Sınavı (Dikey geçiş)		Askerlik Tecili		Diğer		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç Yok		0,0	11	8,6	7	5,5		0,0		0,0	18	14,1
1–2	2	1,6	6	4,7	8	6,3		0,0	1	0,8	17	13,3
3–5	9	7,0	39	30,5	5	3,9	1	0,8	2	1,6	56	43,8
6–8	5	3,9	10	7,8	4	3,1		0,0	1	0,8	20	15,6
9 dan fazla	1	0,8	8	6,3	5	3,9		0,0	3	2,3	17	13,3
Toplam	17	13,3	74	57,8	29	22,7	1	0,8	7	5,5	128	100,0

Tablo 11 ve Tablo 12 de ise öğrencilerinin başarı durumları ve aileleri olan ilişkileri verilmiştir. Tablolar incelendiğinde; ikinci öğretimde öğrenim gören, en fazla 2 zayıfı olan ve başarılı sayılan öğrencilerin % 84,5 u aile ilişkilerine iyi veya çok iyi derken, en az 6 zayıfı olan ve çok başarısız sayılan öğrencilerin sadece %55,6 sı aile ilişkilerini iyi veya çok iyi olduğunu belirtmişlerdir. Birinci öğretimde öğrenim gören başarılı öğrencilerin % 77,1 i, çok başarısız öğrencilerin ise % 78,4 ü aile ilişkilerini iyi ve çok iyi olarak belirtmişlerdir. Burada, aile ilişkilerinin öğrenci başarısını pek etkilemediğini görüyoruz.

Tablo 11. İkinci öğretim programı öğrencilerinin aile ilişkileri ve başarı durumları

Başarısız Ders Sayısı	Çok kötü		Kötü		Orta		İyi		Çok iyi		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç Yok		0,0	1	0,9	2	1,8	9	8,0	12	10,7	24	21,4
1–2		0,0	1	0,9	5	4,5	10	8,9	18	16,1	34	30,4
3–5	2	1,8	2	1,8	7	6,3	15	13,4	19	17,0	45	40,2
6–8	1	0,9		0,0	1	0,9	2	1,8	1	0,9	5	4,5
9 dan fazla		0,0	1	0,9	1	0,9	1	0,9	1	0,9	4	3,6
Toplam	3	2,7	5	4,5	16	14,3	37	33,0	51	45,5	112	100,0

Tablo 12. Birinci öğretim programı öğrencilerinin aile ilişkileri ve başarı durumları

Başarısız Ders Sayısı	Çok kötü		Kötü		Orta		İyi		Çok iyi		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hiç Yok	1	0,8		0,0	4	3,1	4	3,1	9	7,0	18	14,1
1–2		0,0	1	0,8	2	1,6	7	5,5	7	5,5	17	13,3
3–5	1	0,8	2	1,6	5	3,9	18	14,1	30	23,4	56	43,8
6–8		0,0		0,0	5	3,9	6	4,7	9	7,0	20	15,6
9 dan fazla		0,0	2	1,6	1	0,8	4	3,1	10	7,8	17	13,3
Toplam	2	1,6	5	3,9	17	13,3	39	30,5	65	50,8	128	100,0

4. SONUÇLAR

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; ikinci öğretim programı öğrencilerinin genel olarak birinci öğretim programı öğrencilerine göre çok daha başarılı olduğu görülmüştür. İkinci öğretim programlarındaki bu başarının en önemli etkeni; öğrencilerin mezun oldukları liseler ile yüksekokulu tercih nedenleri olduğu görülmektedir. Çünkü ikinci öğretime sınavla kayıt yaptıran genel ve Anadolu liseleri mezunu öğrencilerin oranı, birinci öğretimdekilerin yaklaşık üç katıdır.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun ailesinin orta gelirli olduğu belirtilmiştir. Gelir seviyesi ile başarı durumu arasında bir ilişki kurulamamaktadır.

Öğrenci ebeveynlerinin eğitim seviyeleri çoğunlukla ilkokul olduğu, ancak babaların eğitiminin annelere göre biraz daha yüksek olduğunu görülmektedir. Ayrıca ikinci öğretim öğrencilerinin ebeveyn eğitim seviyelerinin birinci öğretim öğrencilerinin ebeveynlerine göre biraz daha yüksektir. Ancak mevcut verilere göre; üniversite çağına gelmiş bireylerin başarı durumları üzerinde ebeveyn etkisinin pek fazla olmadığını söyleyebiliriz.

Birinci öğretim ile ikinci öğretim programı öğrencilerinin yüksekokulu tercih nedenleri genelde benzerlik göstermektedir. Ancak, özellikle ikinci öğretimdeki başarılı öğrenciler arasında, DGS sınavı ile bir fakülteye dikey geçiş yapmak isteyenlerin oranı, birinci öğretimdekilere oranla oldukça yüksektir. DGS sınavını kazanan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun ikinci öğretim mezunu olması bu durumu desteklemektedir.

Özellikle ikinci öğretimde, başarılı olan ve aynı zamanda aile ilişkilerinin de iyi olduğunu ifade eden öğrencilerin oranı, başarısız olan ama yine de aile ilişkilerinin iyi olduğunu ifade eden öğrencilerin oranına göre daha yüksek çıkmıştır. Birinci öğretim öğrencilerinin başarı durumları ile aile ilişkileri arasında doğrudan bir ilişki kurulamamıştır.

Meslek yüksekokuluna kaydolan ikinci öğretim öğrencileri eğitim kalitesini düşürmemiş tam tersine yükseltmiştir.

5. ÖNERİLER

Tüm meslek yüksekokullarının müfredat ve eğitim süreleri açısından acilen yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Meslek yüksekokullarında genel lise mezunlarına ayrı meslek lisesi mezunlarına ise ayrı bir müfredata göre eğitim verilmelidir. Mevcut iki yıllık zorunlu öğrenim süresi, ihtiyaca göre bir yıl ile üç yıl arasında değişebilmelidir.

Mesleğinde ilerlemek isteyen başarılı meslek lisesi öğrencilerinin meslek yüksekokullarına değil, ek puan verilerek, sınavla ilgili bir fakülteye geçişi sağlanmalıdır.

Meslek yüksekokullarının ikinci öğretim programlarına sadece genel veya Anadolu lisesi mezunlarından sınavla öğrenci alınabilir.

Meslek yüksekokullarından fakültelere DGS ile dikey geçişte uygulanan mevcut kontenjanlar önemli oranlarda arttırılarak özellikle dört yıllık bir fakülteye ÖSS ile girememiş ancak başarılı sayılabilecek puanlar almış öğrenciler meslek yüksekokullarına yönlendirilebilir.

KAYNAKLAR

Çitil, M., İspir E., Söğüt, Ö., Büyükkasap E. (2006), "Fen Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profilleri Ve Başarilarini Etkilediğine İnandiklari Faktörler" K.S.Ü. Örneği", Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 8 (2), 77-78.

Eker S. (2003), "Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Öğrenci Başarılarına Etkileri", Mevzuat Dergisi, 6 (72).

Eşme, İ. (2007), "Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumu ve sorunları", T.C. Yükseköğretim Kurulu, Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı, Ankara.

Gezer, İ. (2009), "Meslek Eğitimine Farklı Bir Yaklaşım" http://www.haber10.com/makale/5252 (Erişim Tarihi: 31.01.2009).

Henden, R. (2006), "Üçüncü yılda Sınavsız Geçiş Uygulamaları: Alaplı Meslek Yüksekokulu Örneği", ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (4), 157-168.

Kızgın, Y. (2005), "Sınavsız Geçiş (Meteb) Sistemi İle Gelen Öğrencilerin Başarılarının İstatistiki analizi", "İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 7 (4), 347.

Kocaman F., Açikgöz F. (2003), "Trakya Üniversitesi Çorlu Meslek Yüksekokulu Öğrencileri Üzerinde Sinavsiz Geçiş Öncesi Ve Sonrasi Öğrenci Profili Üzerine Yapilan Bir Araştirma" Ankara Üniversitesi – IVETA Bölgesel Konferansı, Ankara.

Tanrıöğen, A. ve Baştürk, R. (2008), "İkinci Öğretim Öğrencilerinin İkinci Öğretim Programına İlişkin Görüşlerinin Meslek Seçimi ve İlgilerine Göre Analizi", Pamukkale Üniversitesi Egitim Fakültesi Dergisi (24), 21-22.

Tunç, A. (2005), "Yüksek Okullarına Sinavsız Geçişin Değerlendirilmesi" ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (2), 75-81.

YÖK A, (2004), "I. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı Kitapçığı", Nevşehir, 81-82.

YÖK B, (2007), "III. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı Kitapçığı" Adana, 192-193.

YÖK C, (2007), "III. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı Kitapçığı" Adana, 170-171.

İL MERKEZİ DIŞINDAKİ MESLEK YÜKSEK OKULLARININ (MYO) ÇEKİCİLİĞİ

THE ATTRACTIVENESS OF THE VOCATIONAL SCHOOLS OUTSIDE OF CITY

Ertuğrul GÜREŞCİ[1] Ali BALKAN[2] Tuna MERAL[3] Özlem GÜNDÜZ[4]

ABSTRACT

In this study, we aimed to point out the importance the attractiveness of the vocational schools outside of the city centers and determine the steps to be taken. The present study focused on the titles: the general status the vocational schools, the importance of improving their attractiveness, and the precautions to be taken to actives this goals. We suggest that the attractiveness of the vocational schools will improve the expectations and motivation of the faculty and motivations members, and students. However this will have positive effects on socio-economical development of the locations where these schools are located.

Key words: Vocational School, faculity members, student, attractiveness.

ÖZET

Bu çalışmada, il merkezi dışında bulunan MYO'larındaki çekiciliğin arttırılmasının önemi ve alınması gereken önlemlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Türkiye'de ve il merkezi dışındaki MYO'ların genel bir görünümü, MYO'lardaki çekiciliğin önemi ve bunun için yapılması gerekenler ana başlıklarında ele alınarak hazırlanmıştır. MYO'ların çekiciliği, bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik yapısına, çalışanlarının ve öğrencilerinin gelecek ile ilgili beklentilerinin olumlu gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Meslek Yüksek Okulu (MYO), öğretim elemanı, öğrenci, çekicilik

1. GİRİŞ

Son yıllarda bilim, teknoloji ve eğitim alanında önemli gelişmeler olmakta ve bu gelişmelere ayak uydurmak oldukça önem arz etmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, bu yapıya uyum sağlamak ve yetişmiş insan gücü yetiştirmenin önemi her geçen gün artmaktadır.

[1] Öğr.Gör.Dr. Atatürk Üniv. İspir Hamza Polat MYO, ispir-ert@hotmail.com
[2] Oktm. Atatürk Üniv. İspir Hamza Polat MYO, abalkan65@hotmail.com
[3] Araş.Gör. Atatürk Üniv. İspir Hamza Polat MYO, tunaharurlu@hotmail.com
[4] Araş.Gör. Atatürk Üniv. İspir Hamza Polat MYO, gunduzozlem@hotmail.com

MYO'ları, belirli mesleklere yönelik olarak ara eleman yetiştirmeyi amaçlayan, dört yarıyıllık (ön lisans) eğitim-öğretim faaliyetini sürdüren yüksek öğretim kurumlarıdır (Pekmezci ve Özçatalbaş 2009). Türkiye'de MYO'ların gelişim süreci 1950'lerdeki Tekniker Okulları'na dayanmaktadır. 1981 yılında, yüksek öğretimdeki düzenlemeler ile birlikte MYO'lar, üniversiteler bünyesinde faaliyet göstermeye başlamıştır. Böylece mesleki eleman yetiştirilmesi üniversitelerin bünyesinde, bilim ve teknoloji ile birlikte uyum içinde sürdürülmeye çalışılmaktadır (Savaş 2003).

Türkiye'de MYO'larının ve bu okullardaki öğrenci sayısı yıllar itibari ile sürekli olarak artmakta ve yüksek öğretimdeki payı ve önemi de buna paralel olarak gelişme göstermektedir. Türkiye'nin sanayileşme sürecinde en fazla ihtiyacı olan yetişmiş kalifiye eleman ihtiyacını karşılaması ve yüksek öğretimde fakültelerde birikmeleri önlemesi açısından MYO'ların daha da önemsenmesi gerekmektedir (Anonim 2007).

Yüksek öğretimde yeniden yapılanma süreci içerisinde MYO'ların sorunlarının çözülmesi, yeni mantık ve yöntemlerle ülke ekonomisine sağlayacağı katkısı dikkate alınması gereken önemli bir konudur. Sonuçları itibari ile MYO'ların yeniden yapılanması ülke ekonomisinin yönünü belirleyebilecek önemli bir argüman olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'de MYO, bütün üniversiteler bünyesinde il, ilçe ve beldelerde eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Ancak genel yapı itibari ile MYO'lar üniversite kampusü dışında planlanmış ve ilçelerin/beldelerin ekonomik yapılanmasına katkı sağlayacağı düşüncesiyle oluşturulmuştur. 2007–2008 döneminde, Türkiye'de MYO'ların %83'ü ilçelerde, %7'si beldelerde ve %10'u illerde bulunmaktadır (Gençtürk vd. 2008). Ancak MYO'lardaki öğrencilerin ise sadece %39'unun ilçelerde bulunması oldukça dikkat çekicidir. Okulların kontenjan durumları da dikkate alındığında, ilçe MYO'larının sadece kendi bünyesinde değil, il merkezleri ile de mukayese edildiğinde bazı dezavantajlara sahip olduğu görülecektir

Bu çalışmada, Türkiye'de ki MYO'ların genel yapısı ve mevcut durumunun yanı sıra il merkezi dışındaki MYO'ların sorunları ve çözüm önerilerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, ilçelerde eğitim kurumlarının en önemlisi olarak görülen MYO'ların cazibesinin arttırılması, MYO öğretim personeli, öğrenci, çalışanlar ve bölge insanı için önemli olduğu vurgusu dile getirilmiştir.

2. TÜRKİYE'DE Kİ MYO'LARIN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Bir ülkenin kalkınması ve gelişmesi ile mesleki eğitime vermiş olduğu önem arasında yakın bir ilişki vardır. Türkiye'de mesleki eğitim, kurumsal olarak Milli Eğitime bağlı okullar, çalışma merkezlerinde ve üniversiteler bünyesinde oluşturulan MYO'larda verilmektedir. Mesleki eğitimin okullaşma süreci ile birlikte eğitim ile meslek edinme arasında organik bir bağ kurulmuş olacak ve bu bağ eğitim disiplini çerçevesinde geliştirilebilecektir.

Türkiye'de MYO'ların gelişim süreci 1950'lerde oluşturulan Teknik Okullara dayanmaktadır. Bu okullar zamanla 1965–71 yılları arasında Yüksek Tekniker Okulları'na dönüştürülmüştür. Ancak 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ile Türkiye'de yüksek öğretim yeni bir yapılanma sürecine girmiş ve bu süreçte MYO'lar üniversiteler bünyesinde toplanmıştır (Gençtürk vd. 2008, Anonim 2007).

Yükseköğretim kanunu, belirli mesleklere yönelik ara iş gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık (ön lisans) eğitim-öğretim faaliyetinde bulunan yüksek öğretim kurumları, MYO olarak tanımlanabilmektedir (Anonim 2009a) Bu tanımın en önemli noktasını, kanunun MYO'ları bir (Yüksek Öğretim Kurumu) olarak tanımlamasıdır. Bu bağlamda MYO'ların sorunları ve çözüm önerilerinin, yüksek öğretim disiplini çerçevesinde ele alınması gerekliliği oldukça önemlidir. MYO'lar diğer yüksek öğretim kurumlarında olduğu gibi yüksek öğretimde; toplumsal, ulusal ve eğitimsel sorumlulukları olan kurumlardır. Bu sorumluluklarını yerine getirmede fakülte, enstitü ve diğer yüksek okullarda ki gibi eş değer bir önemin verilmesi oldukça önemlidir.

2. 1. MYO'ların Önemi

Günümüz ekonomilerinin en önemli sorunu, hızla değişim gösteren bir ortama uyum sağlamak ve bu uyumu sürekli kılmaktır. Ülkelerin ekonomik sorunları, üretim faktörlerinin birbiri ile uyumu ile yakından alakalıdır. Önemli üretim faktörlerinden birisi olan emeği en etkin bir şekilde kullanmak, ekonomik gelişme için oldukça önemlidir. Eğitimli iş gücünü yetiştirmek ve bu gücü sektörlerde kullanmak ekonomik gelişmeyle doğrudan etkilemektedir. MYO bu açıdan ekonominin ihtiyacı olan vasıflı iş gücünün yetişmesi için önemli bir eğitim-öğretim kurumlarıdır.

MYO'ları direk mesleki eğitimi, uygulama imkânı ile vermesi bakımından Yüksek Öğretimde önemli bir yere sahiptir. Özellikle sanayinin ihtiyacı olan ara eleman yetiştirmesi ve diğer sektörler için yönlendirici iş gücünü karşılaması bu okulların önemini daha da arttırmaktadır. MYO'lar kendi ilgi sahası içerisindeki sektörleri etkilemesi ve yeni işbirliği olanaklarının oluşmasına yaptığı katkının yanı sıra, kurulu olduğu bölge ve özellikle il dışındaki ilçe yerleşim birimlerinde önemli etki ve potansiyele sahiptir (Pekmezci ve Özçatalbaş 2009).

Türkiye'de yüksek öğretim kurumlarına öğrenci yerleştirilmesi, merkezi sınavlarla olmaktadır. Ancak ülkenin genç nüfus potansiyelinin fazla olması ve bunu karşılayacak sayıda ve kapasitede yeterince yüksek öğretim kurumunun olmaması önemli bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Sonuçta lise ve dengi okullardan sonra bir yüksek okula girmek ve bu okul sonrası istihdam edilebilmek, milyonlarca gencin hayalleri arasında yer almaktadır. Gençlerin özellikle bazı üniversiteleri hatta bazı fakülteleri tercih etme düşünceleri bir prestijden öte gelecekleri ile alakalı bir durumdur. Söz konusu bu kurumlardan (Fakülte) mezun olan öğrencilerin eğitim-öğretim şansını eşit yakalamadıkları bilinen bir gerçektir. Bu noktada MYO'lar ön plana çıkmakta ve fakültelerdeki birikmeleri önleyici rol oynamaktadır (Kurtay 2009). Ancak bu okulların üniversite kapsamı dışındaymış gibi düşünülmesi yani cazibeli olmaması tercih edilmelerinde kerhen bir anlayışı ön plana çıkarmaktadır.

MYO'ları aşağıdaki nedenlerden dolayı;

1. Ekonominin ihtiyacı olan ara elemanı yetiştirmesi,
2. Sanayi sektöründe vasıflı iş gücünün kullanımı,
3. Yüksek öğretimin diğer kurumlarında birikmenin önlenmesi,
4. Üniversite öncesi ve sonrası mesleki eğitimi tamamlaması,
5. Ekonomik rekabet ve global ekonomik gelişmelere uyum sağlanması bakımından önem arz etmektedir.

2. 2. MYO'larının Mevcut Durumu

Türkiye'de MYO'ların sayısı yıllara itibari ile artış göstermektedir. Ancak bu artışa paralel olarak MYO'ların sorunları da her geçen gün artmaktadır. MYO'ların özellikle kampus dışına yer alması bu okulları üniversite ortamından uzaklaştırmış ancak ilçe ve beldelerde ise yeni bir sosyo-ekonomik ve kültürel ortamın ve fırsatların oluşmasına neden olmuştur. 2006 yılı rakamlarına göre Türkiye'de toplam 486 MYO bulunmakta ve bu okullarda 6718 öğretim elemanı ve 175931 öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Yine aynı dönemde bu okullarda 260 ayrı programın olduğu ve bu programlarda okuyan öğrenci başına düşen öğrenci sayısının 67 olduğu tespit edilmiştir. Bu rakamın Almanya'da 6, Japonya'da 9 ve ABD'de 21 olduğu bilinmektedir. Bu veriler Türkiye'de MYO'ların en dikkat çekici yönünün; öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının fazla olmasından dolayı eğitimde verimliliğin düşme tehlikesi olarak değerlendirilebilmektedir (Anonim 2007).

2007–2008 öğretim yılı verilerine göre Türkiye'deki MYO'ların sayısı ve dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye'deki MYO'ların sayısı ve dağılımı

Statü	**MYO(Öğrenci var)**	**MYO(Öğrenci yok)**	**Ara Toplam**	**Diğer MYO**		**Toplam**
Devlet Üniv.	518	114	632	**Polis**	**TSK**	**661**
Vakıf Üniv.	29	8	37	23	6	**37**
Vakıf	2	4	6			**6**
Toplam	**549**	**126**	**675**	**29**		**704**

Kaynak: (Anonim 2009b).

MYO'ların sayısına bakıldığında devlet üniversitelerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. MYO'ların bulundukları yerlere göre dağılımlarına bakıldığında; %83'ünin ilçelerde, %10'unun illerde ve %7'sinin beldelerde olduğu görülmektedir. MYO'ların sayı itibari ile ilçelerde yoğunlaşması, bu okulların ilçe için bir ekonomik fayda sağlayacağı gerçeğini ön plana çıkarmaktadır. Ancak aynı okulların öğrenci durumları dikkate alındığında, öğrenci sayısının %58'i illerde, %39'u ilçelerde ve %3'ünün beldelerde olduğu tespit edilmiştir. Buradan iki önemli sonuç çıkmaktadır (Anonim 2009b).

1. MYO'lar sayı itibari ile ilçelerde çok olmasına rağmen öğrenci sayısı bakımından iller daha çok öğrenci barındırmaktadır.
2. Öğrenci ya ilçeleri tercih etmemekte ya da kontenjanı düşük ve daha az cazibesi olan bölümler ilçelerde bulunmaktadır.

Bu iki veri il merkezi dışındaki MYO'ları daha dikkat çekici hale getirmektedir. Bu çarpıklığın nedeni ve sonuçlarını ortaya koymak ve varsa eksiklikleri gidermek oldukça önemli bir yaklaşım olacaktır.

Tablo 1'de 2007–2008 yılı verilerine göre MYO'ların tümünde (polis, TSK ve açık öğretim MYO'ları dâhil) toplam 278 746 öğrencinin yeni kayıt yaptırmış ve 749 002 mevcut öğrenci olduğu tespit edilmiştir.

2. 3. MYO'ların Genel Sorunları ve Çözüm Önerileri

MYO'ları yıllardır önemli sorunlarla karşı karşıya kalmış ancak çözüm noktasında ciddi adımların atıldığı söylenemez. Bu sorunlar Türkiye'de ki mesleki eğitimin önünü sürekli olarak tıkamakta ve ülke kalkınmasına doğrudan ve dolaylı olarak olumsuz etki yapmaktadır.

MYO'ların sorunları, yasal, teknik ve öğretim sorunları olarak değerlendirilse de daha geniş perspektiflerle de sorun ele alınarak çeşitli platformlarda dile getirilmiştir.

Anonim (2009b) MYO'ların sorunlarını;

1. Kuruluş yer seçimi,
2. Öğretim elemanı ve yöneticiler,
3. Öğrenciler,
4. Müfredat,
5. Makine ve teçhizat,
6. İş piyasası ile ilişkiler,
7. Yatay ve dikey geçişler,
8. Kalite ve akreditasyon ana başlıklar ile toplamıştır.

Yukarıda ana başlıklarla ifade edilen sorunlar daha ayrıntılı olarak aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Kurtay 2009, Anonim 2008, Savaş 2008, , Şahin ve Fındık 2008).

1. MYO'lar bünyesinde bina, eğitim-araç ve gereçleri, laboratuar ve atölye gibi iç donanım eksiklikleri mevcuttur.
2. YÖK ve diğer yüksek öğrenim kurumlarının MYO'larına bakış açılarında ciddi sorunları bulunmaktadır.
3. MYO'lara öğrencilerin yönelişinde ve tercih ediş nedenlerinde ön yargı ve umutsuzluk hâkimdir.
4. Genellikle kampus dışında tutularak bir üniversite havasının oluşması yönünde engeller bulunmaktadır.
5. Yeterli öğretim elemanı bulunmamakta ve bu elemanların niteliksel olarak sorunları bulunmaktadır.
6. Ders müfredatlarında yoğunluk ve günün şartlarına uymayan ders ve içerikleri mevcuttur.
7. MYO'ların sosyal statü ve mezun edilen öğrencilerin istihdam ve kurumsal tanınmaları yeterli değildir.
8. Ekonominin ihtiyacı olan vasıflı eleman ihtiyacını yeterince karşılayamamaktadırlar.
9. Üniversite-sanayi işbirliği sürecine yeterince katılamamaktadırlar.
10. Öğretim elemanı, memurları ve öğrencileri ile ilgili bazı dezavantajları karşılanamamaktadır.

5–8 Kasım 2008 tarihinde Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde düzenlenen 4. Ulusal MYO toplantısında ise bu okulların sorunları aşağıdaki başlıklarda sıralanmıştır (Anonim 2008).

1. Eğitim kalitesindeki sorunlar,
2. Staj ve sosyal güvence ile ilgili sorunları,
3. MYO'ların kuruluş yerlerinden kaynaklanan sorunlar,
4. Sektör taleplerini karşılayamama,

5. Mezuniyet sonrası meydana gelen sorunlar,

Bütün bu sorunlar ele alındığında; Türkiye'de ki MYO'ların başta AB olmak üzere diğer gelişmiş ülkelerdeki benzer okullar arasında ciddi farklılıkların olduğu bilinmektedir. MYO'ların sorunları; ülke kalkınmasına ve sosyo-kültürel beklentilerin yeterince yerine getirilememesine neden olmaktadır. Bu sorunların çözümünde köklü bazı değişikliklerin yapılması ön plana çıkmaktadır. Bunlar;

1. Yasal değişiklikler,
2. Mevcut düzenlemelere çerçevesinde yapılması gerekenler şeklinde özetlenebilmektedir.

Türkiye'de MYO'ların sorunlarının en önemli özelliklerinden birisi de bu sorunların yılların birikimi sonucu meydana gelmesidir. Bu yüzden bu okulların sorunlarına kısa, orta ve uzun vadede çözümler üretilmesi gerekmektedir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir (Kurtay 2009, Özçatalbaş 2009, Savaş 2003, Pekmezci ve Özçatalbaş 2009).

1. Toplumun ve devletin bu okullara bakış açısı değişmelidir.
2. Üniversite kampusü alanında toplanması yada bulundukları ilçelerde bir kampus ortamının yaratılması böylece öğretim elemanı ve öğrenciler için bir üniversite havasının yaratılması.
3. YÖK ve diğer üniversite yönetim birimleri MYO'ların sorunlarını yerinde incelemeler yaparak soruna kalıcı çözümler üretmelidir.
4. Uygulama imkânları geliştirilmeli ve teori-uygulama sistemi tam olarak işletilmelidir.
5. Meslek liseleri-MYO'lar ve sanayi/üretim uygulama imkânları arasında koordinasyon sağlanmalıdır.
6. Öğretim elemanı kadrosu mesleki eğitimde yeterli niteliğe sahip olanlar arasından seçilmelidir.
7. Öğretim elemanlarının akademik çalışmalarında fakülte ve diğer okullardakilerle aynı ve eşit haklara sahip olmalıdır.
8. Mezun olan öğrenciler için istihdam edilebilecek alanlar ve iş kolları konusunda öncelik verilmelidir.

İfade edilen bu ve benzeri çözüm önerileri daha da ayrıntılı bir şekilde çoğaltılabilir. Ancak sorunun çözümünde;

1. Eğitim kalitesinin arttırılması,
2. Teknik altyapının düzenlenmesi,
3. Öğretim elemanı ve öğrenciler için fırsat eşitliğinin sağlanması,
4. Yasal sorunların ve engellerin kaldırılması,
5. Sanayi-üniversite işbirliğinin sağlanması,

MYO'ların sorunlarının çözümünde akılcı ve tutarlı tavır sergilemek yönetici konumundakiler için vazgeçilemez prensip olmalıdır. Konu hakkında duyarlı tavır sergilemek, devlet yöneticileri de bağlayıcı bir unsurdur.

3. İL MERKEZİ DIŞINDAKI MYO'LARIN GENEL DURUMLARI

3. 1. Genel Bir Bakış

MYO'ların genel durumları, sorunları ve çözüm önerileri önceki bölümlerde verilmiştir. Ancak il dışındaki MYO'ların il merkezlerindekilere göre durumları çeşitli açılardan farklılık arz etmektedir. Bu farklılık konumlarından, sorunlarından ve genel durmlarından kaynaklanmaktadır. Genel olarak il dışındaki MYO'ların açılmalarının nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Bölgeye ekonomik canlılık kazandırması,
2. Üniversitelerin il merkezlerindeki yüklerinin azaltılması,
3. İlçelerdeki beklenti ve talepler,
4. YÖK'ün ve üniversitelerin talepleri,
5. İl merkezindeki yoğunluğun kaydırılması,

İl dışındaki MYO'ların genel olarak bölge yöneticilerinin ve halkın desteği ile kurulmuş olmaları bu okulları öncelikli olarak ayrıcalı kılmaktadır (Gençtürk vd. 2008). Bu ayrıcalık, MYO'ları aslında kendi sorunları ile başbaşa bırakılması anlamını taşımaktadır.

Pekmezci ve Özçatalbaş (2009) özellikle ilçe MYO'larının il merkezi üniversite ve bağlı yüksek öğrenim kurumları bulunan MYO'lara göre farklılıklar arz ettiğini ve ilçedeki kamu üst yöneticileri ve tüm kesimler MYO'lara özel önem ve değer verdiğini ifade etmişlerdir.

İlçe MYO'ları ile ilgili sayısal verilerde bazı ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bunlardan en önemlisi; 2007-2008 eğitim-öğretim döneminde Türkiye'deki MYO'ların sayıca %83'ünün ilçelerde bulunmasına rağmen öğrenci sayısnın ancak %39'unu barındırmaktadır. Bu durum belde MYO'ları içinde geçerlidir (Anonim 2008, Gençtürk vd. 2008).

3. 2. İl Merkezi Dışındaki MYO'ları Diğer MYO'lardan Ayıran Temel Özellikler

İl merkezi dışında bulunan MYO'ların kurumsal kimlikleri diğer MYO'lardakilerle aynı karakter taşımasına rağmen, algılanma biçiminde bazı farklılıklar ön plana çıkmaktadır. Herşeyden önce bu okulların öğrencileri, kendi okullarının kampüs dışında olmasına sanki üniversite dışı bir kurumda okudukları izlenimi ile karşılaşmaktadır (Anonim 2007). Yine il merkezi dışındaki MYO'ların diğerlerine göre daha vasat olduğu ve dışlandıkları izlenimlerine kapılmaları çoğukez ifade edilen bir gerçektir.

İl merkezi dışındaki MYO'ları diğerlerinden ayıran en temel özelliklerinden birisi kuruluş amaçlarıdır. Bu okullar; ilçelerdeki ve beldelerdeki siyasi ve ekonomik otoriteler tarafından bölge ekonomisine katkı sağlamak amacıyla teşvikiyle kurulmuş olması oldukça dikkat çekicidir. Diğer MYO'lar üniversite bünyesinde ve üniversiteyi tamamlayıcı bir unsur olarak açılıp planlandığı bir gerçektir.

Bu okulları diğerlerinden ayıran önemli bir farklılıkta; öğretim elemanının sayı ve niteliğidir. İl merkezi dışında bulunan bu okullardaki öğretim elemanlarının yoğun ders yüklerinin bulunması ve il merkezine uzak olmasından dolayı akademik çalışmalarını yeterince yapamadıkları bilinmektedir. Bu ise öğretim elemanı yeterliliğine ve başarısına

etkili olmaktadır. Söz konusu bu okulların öğrenci barınma, teknik alt yapı ve donanım sorunlarının kendi içerisinde ve bölgesel yetkililer tarafından çözülmeye çalışılmasıda dikkate değer bir başka özelliktir.

Özetlemek gerekirse; il dışındaki MYO'ları diğerlerinden ayıran temel özellikler aşağıdaki başlıklarda sıralanabilmektedir.

1. Kuruluş amacı,
2. Öğrenci ve öğretim elemanlarının bakış açıları,
3. Fırsatlar ve imkanlar,
4. Kazanılan haklar ve beklentiler,

Bu farklılıklarının olması bu okullarda farklı sorunsal alanların ve çözüm önerilerinin oluşmasına neden olmaktadır.

3. 3. İl Merkezi Dışındaki MYO'ların Temel Sorunları

İl dışındaki MYO'ların sorunlarını iki ana başlıkta toplamak gerekmektedir. Bunlar;

1. Diğer MYO'lar ile örtüşen sorunları: Bu sorunlar önceki bölümlerde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Bu sorunlar sadece il merkezi dışındaki MYO'ları değil diğer MYO'larıda ilgilendiren yasal, kurumsal ve öğretim çerçevesindeki sorunlardır. Ancak bu sorunlarda dahi il dışındaki MYO'lar ikinci planda düşünülmekte ve öncelik hakkını il merkezlerindeki MYO'lara bırakmaktadır. Bu nedenle sorunun çözümünde; il dışındaki MYO'lar gecikmeli ve birikmiş sorunları ile başbaşa kalmakta ve çözümü bi okadar da zorlaşmaktadır.

2. Kendi özgü sorunları: Bu tip sorunlar, il dışındaki MYO'ları diğerlerinden ayrı kılmaktadır. Farklı yapıları, sorunlarınında farklı olmasına neden olmaktadır. İl dışındaki MYO'ların sorunlarının genel farklılıkları şu şekilde özetlenebilir:

a. Sorunun büyüklüğü,
b. Sorunun çeşitliliği,
c. Sorunun vardığı noktalar,
d. Sorunun çözümünü,

Bu farklılıklar, bazı sorunlarında çözümüne kavuşması için ortaya çıkan sorunlar olduğu unutulmamalıdır. Bu gerçek; il dışındaki MYO'ları kendi bölgesindeki ekononik hayata katkı sağlaması amacıyla kurulmuş olmasıdır (Pekmezci ve Özçatalbaş 2009). Bölge ekonomisine talep yaratarak katkıda bulunan bu okullar bu kez kendi sorunları ile başbaşa kalmaktadır.

İl dışındaki MYO'ların sorunları, çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenlerin temelinde önemsenmeme veya ikinci pla itilme yatmaktadır. Bu ise bu okulların sorunlarının birikmesine ve içinden çıkılmaz hale gelinmesine neden olmaktadır. Bu okulların sorunları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. İl dışında ve kampüs dışında tutulmasının yarattığı ve öğrenci üzerinde olumsuz etki yapan sorunlar,

2. Öğretim elemanlarının niteliklerini arttıramama sorunları ki bu sorunlar daha çok merkezdeki akademisyenlere göre yüksek lisans ve doktora çalışmalarında ki dezavantajlı durumlarından kaynaklanmaktadır.
3. Bu okullardaki öğretim üyellerinin merkez kampüsündeki öğretim üyeleri ile eşit haklara sahip olmaması ki bu sorun kendilerine yüksek lisans ve doktora öğrencisinin verilmeyişi sonuçta doçentlik sürecinde dezavantajlı konuma gelmeleri,
4. Teknik sorunlarının çözümünde yeterli teçhizat desteğinin sağlanamamsı,
5. Mali sorunlarının çözümünde iknci plana itilmesi,
6. Öğrencilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının dar bölgede ve imkanlarda karşılanamamsı,
7. Öğretim elemanlarının ek ders yük ve ücretlerinde sahip oldukları dezavantajlı duruma rağmen bu sorunun devam etmesi,
9. Yeterli altyapı-teknik imkan ve sanayi-üniversite işbirliğinin yapılamaması. Zaten ilmeçelrde sanayi yatırımlarının yetersiz olduğu da bilinen bir gerçektir.

3. 4. İl Merkezi Dışındaki MYO'larının Çekici Kılınması'nın Önündeki Engeller ve Bunun Gerekliliği

İl dışında bulunan MYO'ların dezavantajlı durumu, bu okuları geri plana itmektedir. Bunun sonucunda bu okullarda bulunan öğretim elemanı, öğrenci ve çalışanlar olumsuz etkilenmektedir. Ancak bulundukları bölge imkanları ile yeni açılımlar yakalanmaya çalışılmaktadır.

İl dışındaki MYO'larının çekici kılınmasının önündeki engeller aşağıdaki gibidir (Anonim 2007, Anonim 2008, Anonim 2009b).

1. Merkez kampüs dışında olması,
2. Bu okullara Yüksek Öğretim kurumlarının bakış açısı,
3. Ünişversite yöneticilerinin bakışı,
4. Yasal düzenlemeler,
5. Ekonomik ve soyal fırsatlardan yoksunluk,
6. Bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik ve diğer özellikleri,
7. Sahip olduğu altyapı imkanları,
8. Öğretim elemanı ve öğrencinin sosyal ve ekonomik yapıları,

İl merkezi dışında bulunan MYO'ların çekici kılınmasını engelleyeci bir çok faktör bulunmasına rağmen, bu faktörlerin hemen hemen hepsi sindirilebilir faktör olma özelliği taşımaktadır. Yani bu engellerin aşamalı olarak belirli sürelerde ortadan kaldırılabileceği beklenmelidir. Bunun için, üniversite yönetimi, YÖK, MYO ve bölge yetkililerinin koordinasyonu iyi bir başlangıç sayılabilir.

İl dışında bulunan MYO'ların çekici kılınması herşeyden önce bir ihtiyaç ve gereklilkiktir. Bu ihtiyaç başta bu okullarda görev yapan öğretim elemanı ve öğrenci olmak üzere diğer çalışanların ihtiyaçlarından oluşmaktadır. Gereklilik ise bu okulların çekici kılınmaması, sorunsal alanlarının merkez kampüsüne ve diğer üniversitelere yansıma tehlikesidir. Böylece bu okullardan başlayan sorunlar dalga dalga bütün üniversite camiasını etkileyebilecek durumdadır.

3. 5. İl Merkezi Dışındaki MYO'ları Çekici Kılmak İçin Yapılması Gerekenler

İl dışındaki MYO'ları çekici kılmak herşeyden önce bir gereklilik ve sorumluluktur. Barıdırdığı öğrenci sayısı, öğretim elemanı ve bölgesinde taşımış olduğu sorumluluk dikkate alındığında bu okulların önemsenmesi gerek YÖK, gerek bağlı bulunduğu üniversite ve gerekse bölgesindeki yetkililer için oldukça önemlidir.

İl dışında bulunan MYO'ların çekici kılınması, taşımış olduğu dezavantajlı durumlardan veya fırsat eşitsizliğinden kaynaklanmaktadır. Sorunları ve özellikleri daha önceki bölümlerde verilen bu okulları çekici kılmak için aşağıdaki önlemler belirli sürelere yayılarak yapılabilir. Bunlar;

1. Soruna akılcı ve mantıklı bir bakış açısı ile yaklaşmak,
2. Yasal düzenlemeler ile altyapısını oluşturmak,
3. YÖK, Üniversite yönetimi, MYO yönetimi ve bölge yetkililer arasında iş birliği sağlamak,
4. Öğretim elemanları için barınma, ders yükü, sosyal imkanlar ve akademik çalışmalarında iyileştirmeler yapmak,
5. Öğrenciler için ders yükü ve sosyal imkanları iyileştirmek,
6. Teknik ve alt yapı sorunlarına öncelik vermek,
7. Mezun olan öğrenciler için istihdam önceliğini araştırmak,
8. Sanayi-üniversite işbirliğini geliştirmek,

Bütün bu faktörler dikkate alındığında il dışındaki MYO'ları çekici kılmak öncelikli olarak diğer MYO'ların sahip olduğu imkanları bu okullara da tanımak ile mümkün olacaktır. Bunun yanı sıra beklentilerini bu okulların bulundukları bölge şartları dikkate alınarak yeniden düzenlemek önemli bir yaklaşım olacaktır.

4. SONUÇ

Türkiye'de MYO'ların yüksek öğretimde önemli rolü ve fonksiyonları bulunmaktadır. Özellikle MYO'lar il merkezleri dışında sayıca yoğunlaşmasına rağmen öğrenci potansiyeli bakımında il merkezlerinde bulunan MYO'ların oldukça gerisindedir. MYO'ların özellikle kampüs dışında açılması bu okulların ikinci plana itilmesine neden olmuş ve üniversite havası ve ortamının dışında kalmasına neden olmuştur. MYO'ların genel sorunları ve çözüm önerileri birbirine benzemesine rağmen, il merkezi dışında bulunan MYO'ların kendisine has bazı özel durumları ve dolayısıyla sorunlarıda mevcuttur. Bu okulların il merkezi dışında bulunmaları herşeyden önce üniversite yönetimleri ve YÖK'ün sorunsal alanlarına bakışını da etkilemektedir. Söz konusu bu okulların çekici kılınması herşeyden önce eş değer okullara tanınan fırsat ve imkanlarına sahip olmasına bağlıdır. Değişen bakış açısı ile birlikte il merkezi dışında bulunan MYO'ların çekici kılınması yeni bir anlayış ve ivme gerektirmektedir.

KAYNAKLAR

Anonim. (2007), 'Mesleki Teknik Eğitimde Tanıtım ve Cazibe Oluşturma' III. Meslek Yüksek Okulları Müdürler Toplantısı, V. Komisyon Raporu.

Anonim. (2008). 'İş Dünyası ile MYO'ların Ortak Çalışma Platformlarının Oluşturulmasına İlişkin Modeller, MYO Mezunlarının Alanda Karşılaştıkları Sorunların Tespiti ve Çözümleri' IV. Ulusal Meslek Yoüksek Okulları Toplantısı, Komisyon Taslak Raporu, Komisyon No: VI. Trabzon.

Anonim, (2009a). 'YÖK Kanunu'. http://munazara.ege.edu.tr/belge/yokkanunu.doc.

Anonim, (2009b). 'Mesleki ve Teknik Yüksek Öğretimde Yeniden Düzenlenmesi Taslağı' http://www.4myomt.ktu.edu.tr/konusmalar/meslekiveteknikyuksekogretimdeonlisansinyenidenduznlenmesitaslagi.pdf

Gençtürk, M. Demir, Y. ve Çarıkçı, O. (2008), 'Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Muhasebe-Finans Eğitimine Bakış Açıları ve Farkındalıkları Üzerine Bir Uygulama' Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.1, s209-228.

Kurtay, F. (2009). 'Meslek Yüksek Okullarının Sorunları ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Bakış Açısı' http://www.4myomt.ktu.edu.tr/komisyon6/6.komisyon.fkurtay.doc.

Pekmezci, , M. ve Özçatalbaş, O. (2009), ' Meslek Yüksek Okullarının İşlevlerini Geliştirme Olanakları'. http://myotoplantisi.cu.edu.tr/komisyon2/MYOsemp-ILCEMYO-OzcatalbasvII.doc.

Savaş, A.F. (2003). 'Meslek Yüksek Okullarında Yeniden Yapılanma ve Üniversite Sanayi İşbirliğine Yönelik Yönetsel Yaklaşımlar' TÜSİAD, Yüksek Öğretimin Yeniden Yapılandırılması: Temel İlkeler, 56s, İstanbul.

İNŞAAT TEKNİKERLİĞİ EĞİTİMİNDE KÜÇÜK SINAV UYGULAMALARININ VE GETİRİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION AND APPLICATION OF MINOR EXAMS IN CONSTRUCTION TECHNICAL EDUCATION

Latif Onur UĞUR[1] **Meryem Onur**[2]

ABSTRACT

Within the concept of this study, it has been analyzed that whether or not there has been change in the success of the students receiving education at the Construction Programs of Vocational High Schools with the minor exams in addition to the quizzes and finals. It has also been analyzed how students evaluate these applications. In order to see the difference, an exam has been applied to some of the second grade students of University of Ahi Evran Kırşehir Vocational High School and Kaman Vocational High School at the department of Construction program during the courses of 'Steel Structures I', 'Office and Construction Area Administration' and 'Reinforced Concrete Structures I'. The level of success of students has been determined after several exams have been applied. With the help of a questionnaire hold at the end of the term, evaluation of these minor exams demanded from the students. As a result of this questionnaire, it has been seen that, these exams were helpful on a large scale in terms of determination of the lacking subjects, attendance to the lessons, studying regularly and taking notes. A big part of students wished this application to last all along the education period and to be applied to the other courses. They also declared that they are aware of that, such an application will lead to additional charges in terms of time for the academics. It has been seen that the students who took such minor exams are more successful than the ones who didn't take them. As a result of this study about minor exams, it has been understood that application of such exams or increasing their numbers will help to improve the level of success.

Key words: Construction Technical Education, Minor Exams, Improvement of Level of Success.

ÖZET

Bu çalışmada Meslek Yüksekokullarının İnşaat Programlarında öğrenim gören öğrencilerin başarılarının, ara ve dönem sonu sınavlarına ek olarak küçük sınavların uygulanması ile ne kadar değiştiği ve öğrencilerin bu uygulamaları nasıl değerlendirdikleri araştırılmıştır. Bunun için Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Meslek Yüksekokulu ve Kaman Meslek Yüksekokulu İnşaat Programı ikinci sınıf öğrencilerinden bir kısmına "Çelik Yapılar I", "Büro ve Şantiye Yönetimi" ve "Betonarme Yapılar I" dersleri esnasında küçük sınavlar uygulanırken bir kısmına uygulanmamıştır. Her dersten yapılan küçük sınavların ilkinden sonuncusuna doğru başarı ortalamaları karşılaştırılarak uygulama yapılan öğrencilerin dönem

içindeki başarı düzeyleri izlenmiştir. Yarıyıl sonunda yapılan bir anket yardımı ile küçük sınav uygulanan öğrencilerin bu uygulamayı değerlendirmeleri istenmiştir. Bu anketten sağlanan verilerin analiz edilmesi sonucu; yapılan uygulamaların büyük ölçüde faydalı bulunduğu, derslere sürekli devam etme, düzenli not tutma ve düzenli çalışma, eksik bulunulan alanların anlaşılması konularında olumlu katkıları olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin önemli bir bölümü bu uygulamanın diğer derslerde de ve öğretim süresi boyunca uygulanmasını istemiş, böyle bir uygulamanın yapılmasının öğretim görevlilerine ek zamansal külfetler getireceğinin bilincinde olduklarını ifade etmiştir. Yapılan karşılaştırmalara göre küçük sınav uygulaması yapılan öğrencilerin, bu uygulamanın yapılmadığı öğrencilere göre daha başarılı puanlar aldıkları tespit edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda; MYO yönetimlerinin ve öğretim kadrolarının ara ve dönem sonu sınavlarına ek olarak küçük sınav uygulamaları yapmalarının yada mevcut uygulama miktarlarını artırmalarının, derslerin başarı düzeylerinin artması konusunda olumlu getiriler sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnşaat Teknikerliği eğitimi, Küçük sınavlar, Başarı düzeyi artırımı.

1. GİRİŞ

Bu çalışmada Meslek Yüksekokullarının İnşaat Programlarında öğrenim gören öğrencilerin başarılarının, ara ve dönem sonu sınavlarına ek olarak küçük sınavların uygulanması ile ne kadar değiştiği ve öğrencilerin bu uygulamaları nasıl değerlendirdikleri araştırılmıştır.

Gerçekleştirilen öğretim uygulamaları ile öğrencinin eğitim hedeflerine ne değerde ulaşabildiğini değerlendirmek öğretim elemanının görevidir. Öğretim elemanı, öğretme sonucunu bir ölçeğe göre sayısal olarak ortaya koymak zorundadır (Başaran, 1994).

Eğitimin etkinliği, öğrenci performansının eğitim sürecinin başında, devamında ve sonunda geçerli ve güvenilir biçimde ölçülmesine bağlıdır (Aklan, 1998).

Öğrencilerin bir programa girdikten sonra süreç içinde sürekli değerlendirilmeleri önemli görülmektedir. Bu değerlendirme süreci ile programa sürekli dönüt sağlanmakta ve iyileştirici önlemlerin alınması için de bir kontrol sistemi oluşturmaktadır (Demirel, 2000).

Gerek ilköğretim, gerek orta öğretim gerekse yüksek öğretimde ölçme ve değerlendirme işleminin en önemli parçalarından biri yapılan sınavlardır. Sınavların içerikleri, zamanlamaları, soru sayıları, soru-cevap, çoktan seçmeli ya da boşluk doldurma gibi tiplerden hangilerinin hangi durumlarda nasıl verimli kullanılabileceği gibi konularda pek çok araştırma, öneri ve uygulama yapılmaktadır. Yüksek öğretimdeki ara ve yılsonu sınavlarına ek olarak bazen uygulanan küçük ara sınavlar da gerek öğretim elemanlarının öğrencilerin başarısını değerlendirmesi ve kanaat oluşturması gerekse öğrencilerin ana sınavlardan önceki durumlarını görmeleri ve bu sınavlarda hangi konuların önem arz edeceğini değerlendirmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bazı uygulamalarda küçük sınavlar yılsonu başarı puanına belli derecede etkilemektedir.

Sınavların uygulama süreleri ve zamanları açısından bakılınca, bazı sınavların kısa süreli ve sık uygulanan türden olduğu, bazılarının dönem içinde, bazılarının ise dönem sonlarında veya bitirmede uygulandığı görülür. Bir ders süresinin ancak 5-10 dakikalık bir

kısmında uygulanan çok kısa süreli sınavları kullanan öğretim elemanları vardır. Kısa süreli sınavlardan elde edilecek puanların nihai nota katılıp katılmayacağı tartışma konusudur. Kısa süreli sınavların puanları ancak küçük ağırlıklarla nota katılabilir. Bazı uygulamalarda kısa süreli birkaç sınavın puanları birleştirilip bir tek ara sınavı gibi kullanılır. Bu yöntem, başka ara sınavların de yapılması koşuluyla uygun olur (Turgut, 1988).

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, 2005-2006 öğretim yılının bahar yarıyılının sonunda, Teknik Programlar ile İktisadi ve İdari Programlarda görevli 51 öğretim elemanına uygulanan "Akademik Personel Anketi Sonuç Raporu" nda edinilen bulgulardan ikisi ise aşağıdaki gibidir;

- Öğrencilerin büyük çoğunluğu derslerin araç-gerecini yanlarında bulundurmamaktadır,
- Ders anlatılırken öğrencilerin derse katılımı düşüktür (Çankırı Karatekin Üniversitesi, MYO, 2006).

İnşaat teknikerliği eğitimi veren beş farklı MYO'dan 270 öğrenciye uygulanan bir çalışması anket sonucunda öğrencilerin öğrenimleri esnasında okudukları dersleri inşaat teknikerliği mesleğinin uygulayabilmek için yeterli bulup bulmadıkları araştırıldığında; öğrencilerin %26'sı aldıkları derslerin bu mesleği edinebilmek için yeterli olduğunu düşünürken, %48'i orta derecede yeterli bulmaktadır. %26'lık diğer grup ise aldığı derslerin inşaat teknikerliği için yeterli olmadığını düşünmektedir (Uğur vd , 2008a).

MYO'larında İnşaat teknikerliği eğitimi esnasında yeteri kadar sayısal problem çözümü yapılıp yapılmadığının değerlendirilmesi amacıyla Ahi Evran Üniversitesi (89 öğrenci), Hacettepe Üniversitesi (15 öğrenci), Selçuk Üniversitesi (63 öğrenci), Fırat Üniversitesi (34 öğrenci) ve Düzce Nniversitesi'ne (69 öğrenci) bağlı İnşaat Programı içeren MYO öğrencilerine sorulan soruya alınan yanıtların dağılımı; %5 çok miktarda sayısal problem çözümü yapıldığı, %20 yeterli miktarda sayısal problem çözümü yapıldığı, %40 orta derecede sayısal problem çözümü yapıldığı, %16 az sayısal problem çözümü yapıldığı ve %19 çok az sayısal problem çözümü yapıldığı şeklindedir. Bu verilere göre, öğrencilerin %25 'i yeterli ya da çok miktarda sayısal problem çözümlemesi yapıldığını düşünmektedir (Uğur vd, 2008b).

İnşaat Teknikerliği öğrencilerinin öğrenimleri esnasında derslere, uygulamalara, laboratuar çalışmalarına, ödevlerine, teknik ve mesleki gezilere gerekli ilgiyi gösterip göstermediklerini ve yeteri kadar çalışıp çalışmadıklarını değerlendirmek amacıyla İnşaat Teknikerliği eğitimi veren beş farklı MYO'dan 270 öğrenciye sorulan soruya alınan yanıtlar; %15 "evet çok", %33 "evet", %43 "orta", % 8 "az" ve %1 "çok az" şeklindedir. Bu verilere göre öğrencilerin %9'u öğrenimleri için gereken ilgi ve çalışmayı az ya da çok az gösterdiklerini beyan etmişlerdir (Uğur vd , 2008a).

2. MATERYAL VE METOT

Bu çalışmada Ahi Evran Üniversitesi Kaman MYO İnşaat Programı ikinci sınıf öğrencilerine (34 öğrenci) "Çelik Yapılar I", "Büro ve Şantiye Yönetimi" ve "Betonarme Yapılar I" dersleri esnasında küçük sınavlar uygulanırken; aynı dersleri, aynı öğretim üyesinden alan Kırşehir MYO İnşaat Programı ikinci sınıf öğrencilerine (127 öğrenci) uygulanmamıştır. Her dersten yapılan küçük sınavların ilkinden sonuncusuna doğru başarı ortalamaları karşılaştırılarak uygulama yapılan sınıfın dönem içindeki başarı düzeyi izlenmiştir. Ayrıca yarıyıl sonunda yapılan bir anket yardımı ile küçük sınav uygulanan

öğrencilerin bu uygulamayı değerlendirmeleri istenmiştir. Bu anketlerin değerlendirilmesi ve aynı gün ve saatlerde yapılan dönem içindeki ara sınavlar ve dönem bitimindeki dönem sonu sınavlarının başarı ortalamaları karşılaştırılarak küçük sınav uygulamasının başarı düzeyinin artırılmasında olumlu bir etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır.

3. UYGULAMA VE BULGULAR

Ahi Evran Üniversitesi 2008-2009 Eğitim Öğretim Yılı Güz Yarı Yılında, Kaman MYO İnşaat Programı ikinci sınıf öğrencilerine "Çelik Yapılar I", "Büro ve Şantiye Yönetimi" ve "Betonarme Yapılar I" dersleri esnasında küçük sınavlar uygulanırken; aynı dersleri, aynı öğretim üyesinden alan Kırşehir MYO İnşaat Programı ikinci sınıf öğrencilerine uygulanmamıştır. Yapılan küçük sınavlar her dersin başlangıcında, önceden hazırlanmış soruları öğrencilerin yaklaşık 15 dakikalık süreler içinde yanıtlanması ile gerçekleştirilmiştir. Sınavların yapıldığı hafta tamamlanmadan sınav kağıtları okunarak sonuçlar ilan edilmiş, bu ilanlarda ortalama ve standart sapma değerleri de hesaplanarak öğrencilerin bilgisine sunulmuştur.

Sınavların her dersin başlangıcında olması geç kalma alışkanlığının azaltılması ve sınavlarda hesaplamalara yönelik soruların da yer alması ise öğrencilerin sürekli olarak hesap makinesi, kalem, silgi, cetvel vb. materyalleri yanlarında bulundurma alışkanlığını kazanmaları amaçlı olarak tercih edilmiştir.
Örnek olarak küçük sınav uygulaması yapılan derslerden "Çelik Yapılar I" dersinde ilk üç küçük sınavda, ara sınavda ve dönem sonu sınavında sorulan sorular Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. "Çelik Yapılar I" dersinde ilk üç küçük sınavda, ara sınavda ve dönem sonu sınavında sorulan sorular

1. Küçük Sınav	1. Çelik yapıların avantaj ve dezavantajlarını kısaca açıklayınız?
2. Küçük Sınav	1. Çelik neden ısıl işleme tabi tutulur? Isıl işlem yöntemlerinden üçünün adını yazınız?
	2. Deoksidasyon nedir, açıklayınız?
	3. Dislokasyon nedir, nasıl gelişir? Şekil çizerek açıklayınız?
3. Küçük Sınav	1. Çeliğin tavlanmasını ve çeliğe su verilmesini açıklayınız? Çeliğe su verilmesi işlemi esnasında sıcaklık-zaman etkileşimini şekil çizerek açıklayınız?
Ara Sınav	1. Çelik yapıların avantajlı ve dezavantajlı yönlerini listeleyiniz?
	2. Sertleştirme, Tavlama ve Çeliğe su verme kavramlarını ilgili "sıcaklık-zaman grafiği" yardımı ile açıklayınız?
	3. Deoksidasyon, Kaynaklanabilirlik, Yorulma, Korozyon kavramlarını açıklayınız, Korozyon tiplerini listeleyiniz?
Dönem sonu Sınavı	1. Çelik yapıların yangına dayanımı için alınabilecek tedbirleri açıklayınız?
	2. Ahşap, Betonarme ve Çelik yapıların depreme karşı davranışlarını açıklayınız? Doğal frekans, Tabii Zemin frekansı ve Rezonans kavramlarını açıklayıp rezonanstan kaçınmak için yapılabilecekleri açıklayınız?

	3. Ulaşım köprülerinde çelik kullanımı sebeplerini ve uygulamalarını anlatınız?

Tablo 1.'den de görüleceği üzere küçük sınavlarda, ara ve dönem sonu sınavları için önemli konulara değinilmesine ve ders içinde ağırlığı olan konulara işaret edilmesine çalışılmıştır.
Küçük sınav uygulaması yapılan öğrencilerin ilgili üç dersten küçük sınavlardan aldıkları puanların ve dönem sonu başarı puanlarının ortalamaları Tablo 2.'de verilmiştir. Bu verilere göre dönem sonu başarı düzeyi, dönem içindeki küçük sınav uygulamalarının düzeylerinin üzerinde seyretmiştir. Küçük sınavların puan ortalamaları, birbirini izleyen trendde genel olarak artmıştır. Betonarme I dersindeki küçük bir düşmenin (ikinci küçük sınav puan ortalamasının) ardından ortalama başarı puanının yine yükseldiği, tablodan görülmektedir. Buradan, küçük sınavlardaki başarı grafiğinin genel olarak arttığı sonucu çıkarılabilir.

Tablo 2. Uygulama yapılan üç dersten küçük sınavlardan alınan puanlar ve dönem sonu başarı puanları ortalamaları

	Dersler		
	Çelik Yapılar I	Betonarme I	Büro ve Şantiye Organizasyonu
1. Küçük Sınav ortalaması	47,13	32,71	34,71
2. Küçük Sınav ortalaması	52,27	30,29	46,04
3. Küçük Sınav ortalaması	54,93	46,85	51,34
Başarı notu ortalaması	67,04	55,13	54,64

Bu uygulamanın değerlendirilmesine yönelik olarak her üç dersin de dönem sonu sınavlarının yapılmasının ardından küçük sınav uygulaması yapılan öğrencilere 23 sorudan oluşan çoktan seçmeli soruların ağırlıkta olduğu, görüşlerini ifade etmelerine imkan veren, açık uçlu soruların da yer aldığı bir anket uygulanmıştır. Anket formlarına isim yazılması istenmemiş ve yanıtlanması esnasında herhangi bir süre kısıtlamasına gidilmemiştir. Yanıtlanan anket formlarının değerlendirilmesi ile edinilen verilere istatistiki analizler yapılarak edinilen bulgular grafiklerle gösterilmiştir. Aşağıda bu veriler sunulmuştur.

Yapılan küçük sınav uygulamalarının derslerin daha iyi kavranılmasına faydalı olup olmadığının anlaşılması amacı ile öğrencilere sorulan "Bu dönemki derslerinizden "Betonarme Yapılar I", "Çelik Yapılar I" ve "Büro ve Şantiye Yönetimi" derslerinde yapılan küçük sınav uygulamalarının dersleri daha iyi kavramanızda faydası oldu mu?" sorusuna 27 öğrenci (%81.8) olumlu katkısı olduğu yanıtını verirken 6 öğrenci (%18.2) herhangi bir katkının olmadığını ifade etmiştir. Bu durum Şekil 1. 'de gösterilmiştir.

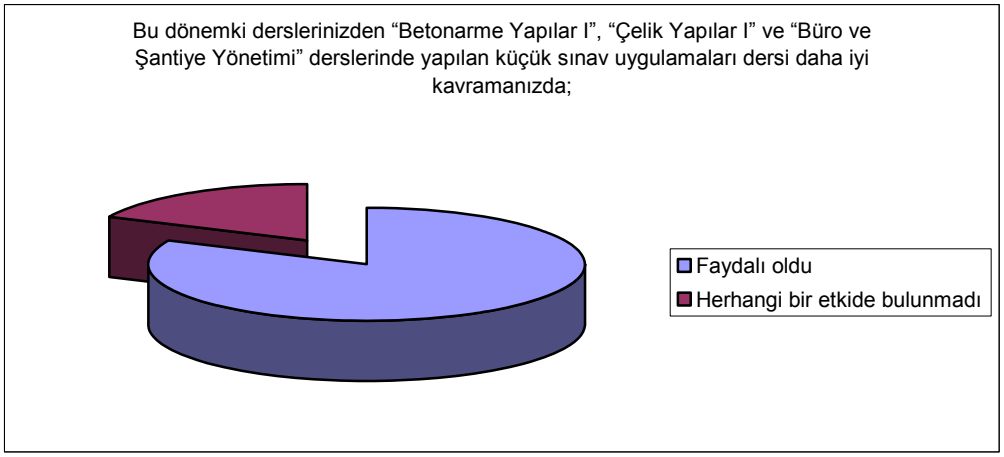

Şekil 1. Küçük sınav uygulamalarının derslerin daha iyi kavranılmasına faydalı olup olmadığı

Yapılan küçük sınav uygulamalarının dönem sonu başarı durumuna katkısının anlaşılması için yöneltilen "Bu dönemki derslerinizden Betonarme Yapılar I, Çelik Yapılar I ve Büro ve Şantiye Yönetimi derslerinde yapılan küçük sınav uygulamaları dönem sonu başarınızda faydası oldu mu?" sorusuna verilen yanıtlar; "faydalı oldu" 23 (%69.7), "herhangi bir etkide bulunmadı" 9 (%27.3) şeklindedir. Yanıt vermeyen 1 öğrenci (%3) olmuştur. Bu durum Şekil 2. 'de gösterilmiştir.

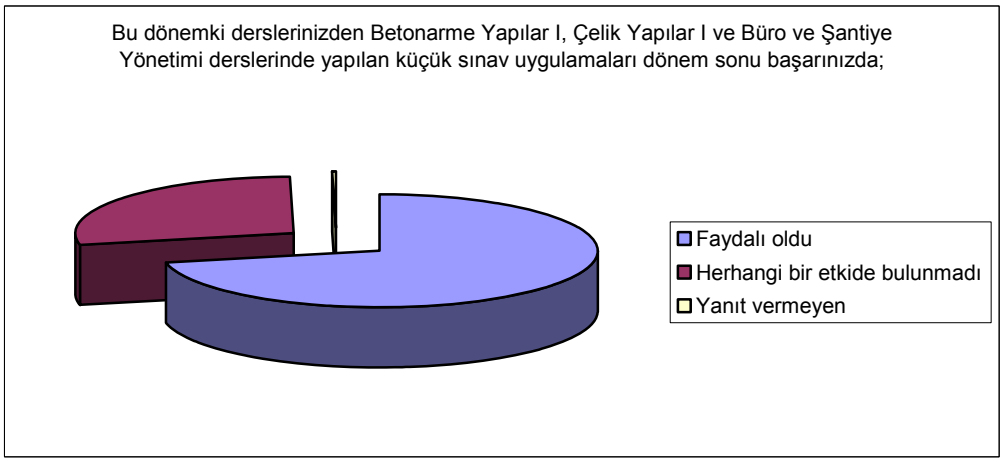

Şekil 2. Küçük sınav uygulamalarının dönem sonu başarı durumuna katkısı

Öğrencilerin derslere düzenli olarak çalışmanın yalnızca sınav dönemlerinde çalışmaktan daha iyi mi kötü mü olduğunun sorulduğu soruya verilen yanıtlar; "daha iyidir" 32 (%97.0), "farklı değildir" 1 (%3.0) ve "daha kötüdür" 0 (%0) şeklinde olmuştur. Bu durum Şekil 3. 'de gösterilmiştir.

Şekil 3. Derslere düzenli olarak çalışmanın yalnızca sınav dönemlerinde çalışmaktan daha iyi mi kötü mü olduğu

Aynı dönem alınan diğer derslerden de benzer küçük sınav uygulamalarının yapılmasını isteyip istemedikleri sorulan öğrencilerden 21'i (%63.6) istediğini, 3'ü (%9.1) istemediğini ifade etmiştir. Fark etmeyeceğini ifade eden öğrenci olmamıştır. Bu durum Şekil 4. 'de gösterilmiştir.

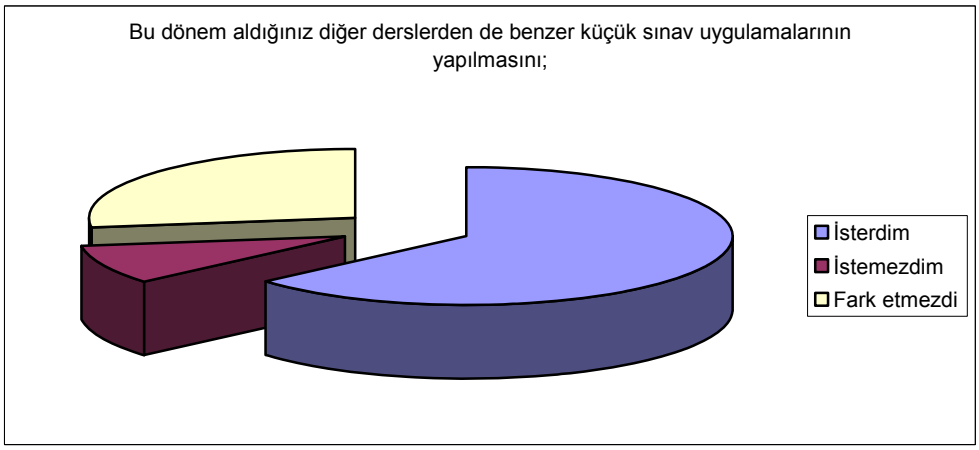

Şekil 4. Aynı dönemde alınan diğer derslerden de benzer küçük sınav uygulamalarının yapılmasını isteyip istememe

Küçük sınav uygulamalarının, sınav dönemlerindeki yoğun çalışmanın derecesini artırıp artırmadığı sorulan öğrencilerden 21'i (%63.6) bu dereceyi hafiflettiğini, 4'ü (%12.1) ağırlaştırdığını ifade etmiştir. 8 öğrenci (%24.2) herhangi bir değişiklik olmadığını belirtmiştir. Bu durum Şekil 5. 'de gösterilmiştir.

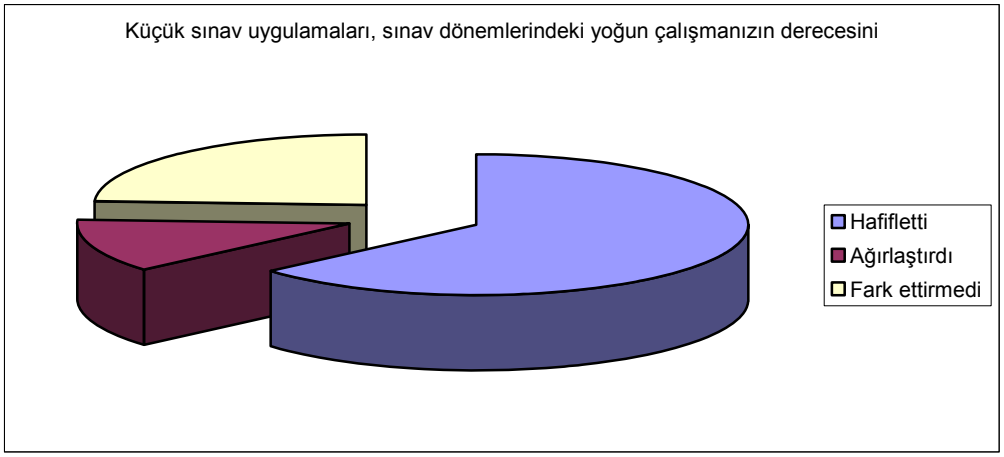

Şekil 5. Küçük sınav uygulamalarının, sınav dönemlerindeki yoğun çalışmanın derecesini artırıp artırmadığı

Küçük sınav uygulamalarının, sınav dönemine girerken uygulanan derslerdeki eksiklik yada yeterliliklerini daha iyi değerlendirmenize faydalı olup olmadığı sorulan öğrencilerden 28'i (%84.8) faydalı olduğunu, 1'i (%3.0) zararlı olduğunu ifade ederken 3 öğrenci (%9.1) herhangi bir etki olmadığını belirtmiştir. Bu soruya 1 öğrenci (%3.0) yanıt vermemiştir. Bu durum Şekil 6. 'da gösterilmiştir.

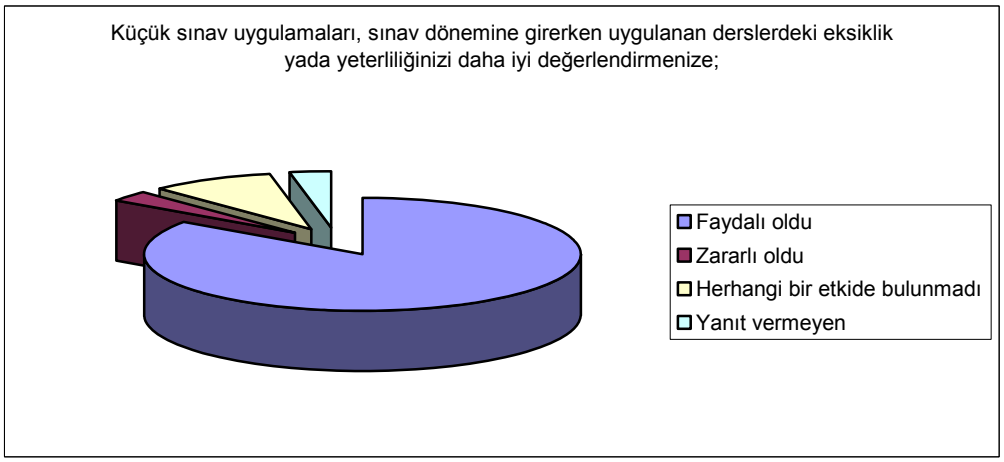

Şekil 6. Küçük sınav uygulamalarının, sınav dönemine girerken uygulanan derslerdeki eksiklik yada yeterliliklerini daha iyi değerlendirilmesine faydalı olup olmadığı

Küçük sınav uygulamaları, öğretim üyesinin bu derslerde nelere daha çok önem verdiğini değerlendirmek konusunda faydalı olup olmadığı sorulduğunda; 29 öğrenci (%87.9) faydalı olduğunu, 1 öğrenci (%3.0) zararlı olduğunu, 3 öğrenci (%9.1) ise herhangi bir etkide bulunmadığını belirtmiştir. Bu durum Şekil 7. 'de gösterilmiştir.

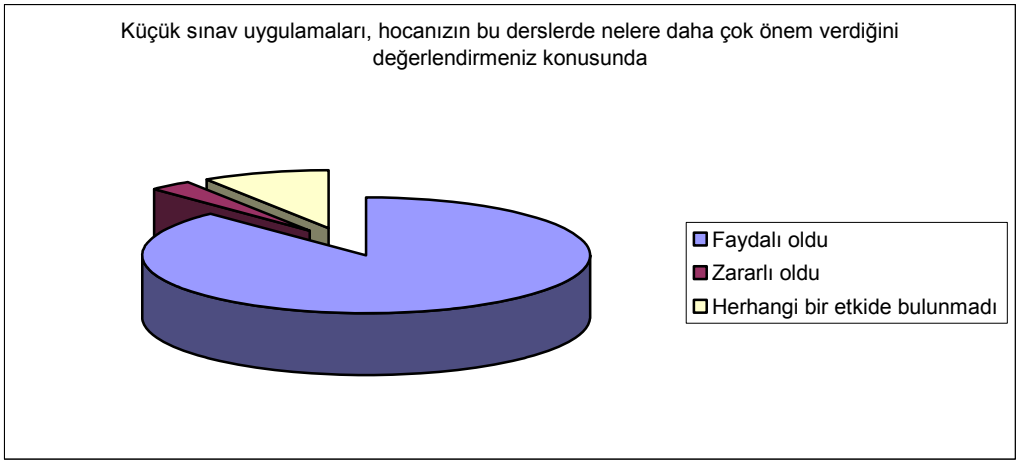

Şekil 7. Küçük sınav uygulamaları, öğretim üyesinin bu derslerde nelere daha çok önem verdiğini değerlendirmek konusunda faydalı olup olmadığı

Küçük sınav uygulamalarının, ara ve dönem sonu sınavlarında çıkabilecek soru tipleri ve konular hakkında fikir oluşturmada faydalı olup olmadığı sorulan öğrencilerin 31 tanesi (%93.9) faydalı olduğunu, 2 tanesi (%6.1) herhangi bir etkisi olmadığını ifade etmiştir. Zararı olduğunu ifade eden öğrenci olmamıştır. Bu durum Şekil 8. 'de gösterilmiştir.

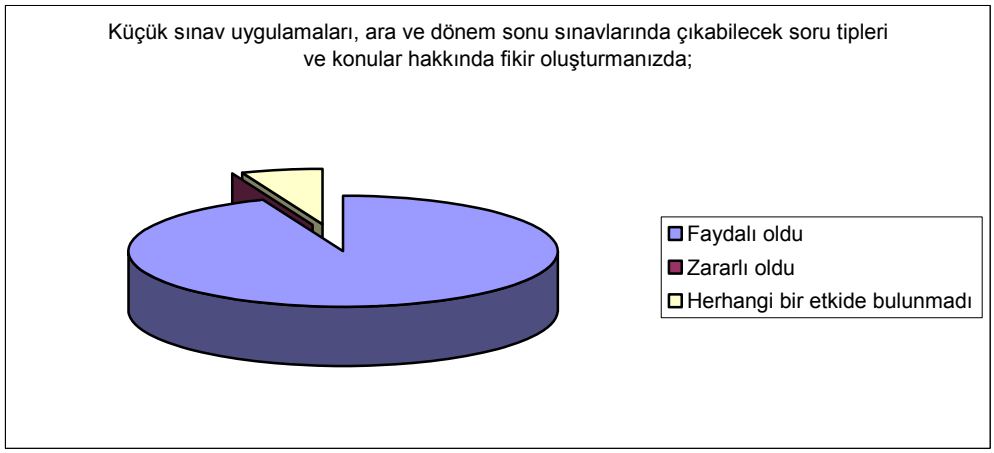

Şekil 8. Küçük sınav uygulamalarının, ara ve dönem sonu sınavlarında çıkabilecek soru tipleri ve konular hakkında fikir oluşturmada faydalı olup olmadığı

Gelecek dönemdeki derslerden de benzer küçük sınav uygulamalarının yapılmasını isteyip istemedikleri sorulan öğrencilerden 23'ü (%69.7) istediğini, 4'ü (%12.1) istemediğini ifade ederken 6'sı (%18.2) fark etmeyeceğini belirtmiştir. Şekil 9. bu durumu göstermektedir.

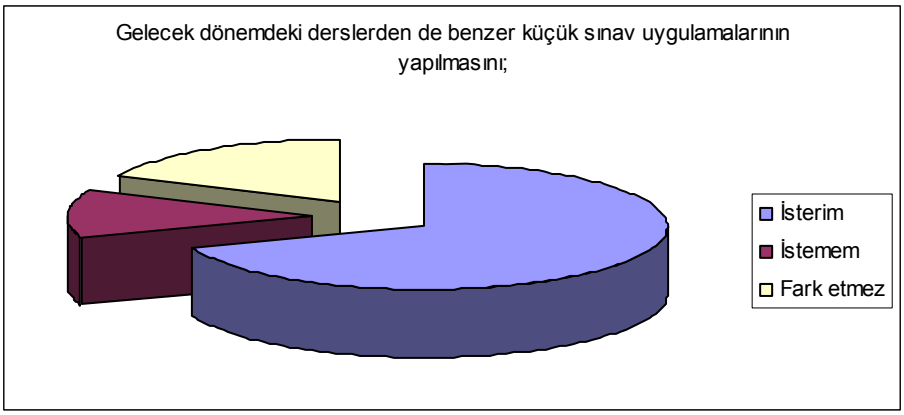

Şekil 9. Gelecek dönemdeki derslerden de benzer küçük sınav uygulamalarının yapılmasının istenip istenmediği

Küçük sınav uygulamalarının düzenli not tutulmasında faydalı olup olmadığı sorulduğunda; 25 öğrenci (%75.8) faydalı olduğunu, 8 öğrenci (24.2) ise herhangi bir etkide bulunmadığını ifade etmiştir. Şekil 10. bu durumu göstermektedir.

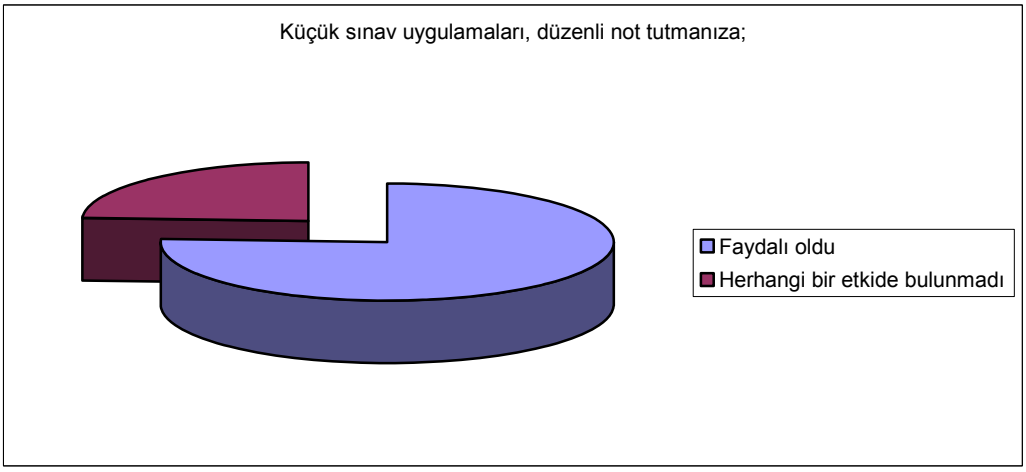

Şekil 10. Küçük sınav uygulamalarının düzenli not tutulmasında faydalı olup olmadığı

Küçük sınav uygulamalarının ilgili ders kitaplarının edinilmesine ve bunlara çalışılmasına faydalı olup olmadığı sorusuna; 21 öğrenci (%63.6) "faydalı oldu", 12 öğrenci (%36.4) "herhangi bir etkide bulunmadı" yanıtlarını vermiştir. Bu durum Şekil 11. 'de gösterilmiştir.

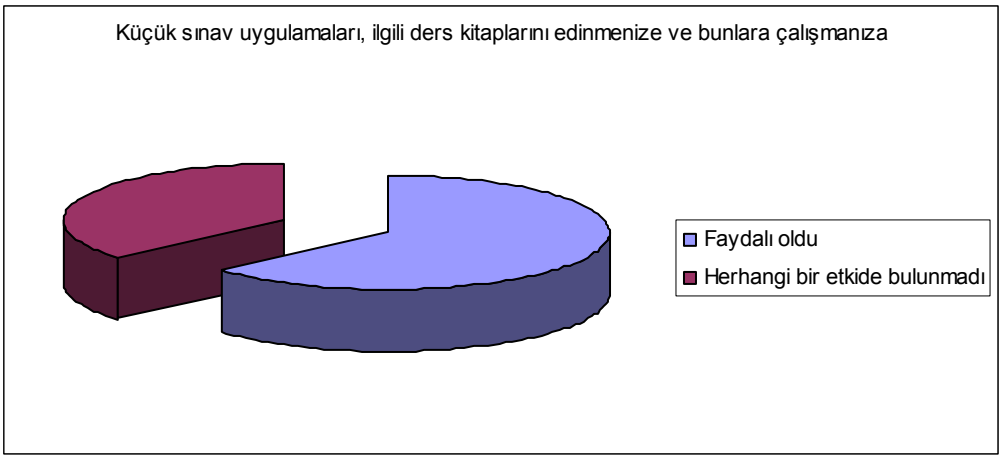

Şekil 11. Küçük sınav uygulamalarının ilgili ders kitaplarının edinilmesine ve bunlara çalışılmasına faydalı olup olmadığı

Küçük sınav uygulamalarının derslere düzenli devam edilmesi konusunda faydalı olup olmadığı sorulan öğrencilerin 23'ü (%69.7) faydalı olduğunu, 9'u (%27.3) herhangi bir etkide bulunmadığını belirtmiş, 1 öğrenci (%3.0) ise herhangi bir yanıt vermemiştir. Bu durum Şekil 12. 'de gösterilmiştir.

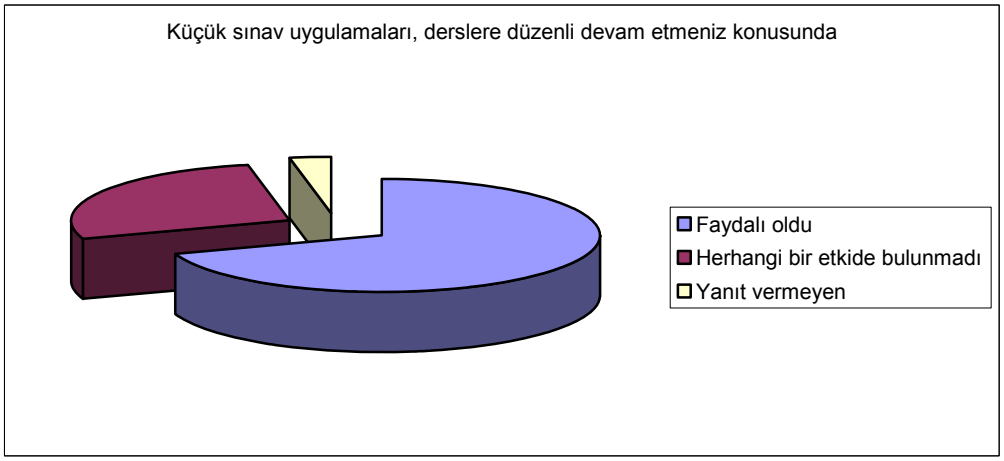

Şekil 12. Küçük sınav uygulamalarının derslere düzenli devam edilmesi konusunda faydalı olup olmadığı

Küçük sınav uygulamalarının derslere vaktinde gelinmesi konusunda faydalı olup olmadığı sorulan öğrencilerin 22'si (%66.7) faydalı olduğunu, 10'u (%30.3) herhangi bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir. 1 öğrenci (%3.0) ise herhangi bir yanıt vermemiştir. Bu durum Şekil 13. 'te gösterilmiştir.

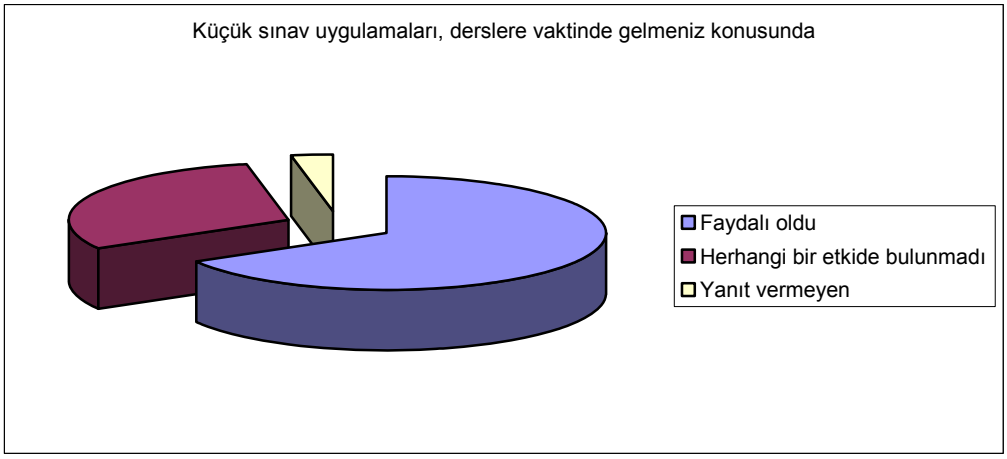

Şekil 13. Küçük sınav uygulamalarının derslere vaktinde gelinmesi konusunda faydalı olup olmadığı

Küçük sınav uygulamaları, ders gereçlerinin (kalem, defter, cetvel, hesap makinesi vb.) edinilmesi ve sürekli yanda bulundurulması konusunda faydalı olup olmadığı sorulan öğrencilerin 24'ü (%72.7) faydalı olduğunu, 9'u (%27.3) herhangi bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Bu durum Şekil 14. 'te gösterilmiştir.

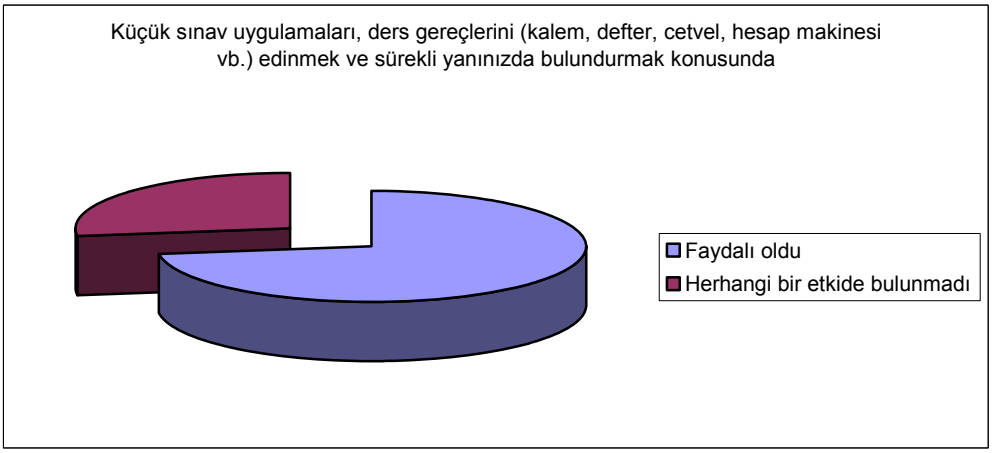

Şekil 14. Küçük sınav uygulamaları, ders gereçlerinin edinilmesi ve sürekli yanda bulundurulması konusunda faydalı olup olmadığı

Küçük sınav uygulamaları ek bir çaba, vakit ve enerji gerektirip gerektirmediği sorulan öğrencilerden 24'ü (%72.7) ek bir çaba gerektirdiğini, 7'si (%21,2) ek bir çaba gerektirmediğini ifade etmiş, 2'si (%6.1) ise bu soruya yanıt vermemiştir. Bu durum Şekil 15. 'te gösterilmiştir.

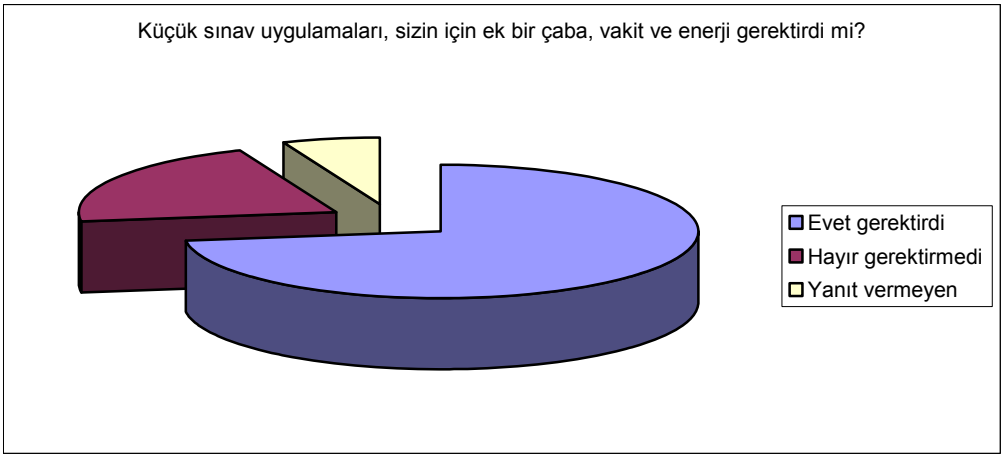

Şekil 15. Küçük sınav uygulamaları öğrencilere ek bir çaba, vakit ve enerji gerektirip gerektirmediği

"Küçük sınav uygulamaları, bu uygulamaları gerçekleştiren öğretim üyesi için ek bir çaba, vakit ve enerji gerektirmiş olabilir mi?" sorusuna 29 öğrenci (%87.9) "evet olabilir", 3 öğrenci (%9.1) fikrim yok yanıtını verirken "hayır olamaz" yanıtını veren öğrenci olmamıştır. 1 öğrenci (%3.0) ise herhangi bir yanıt vermemiştir. Bu durum Şekil 16. 'da gösterilmiştir.

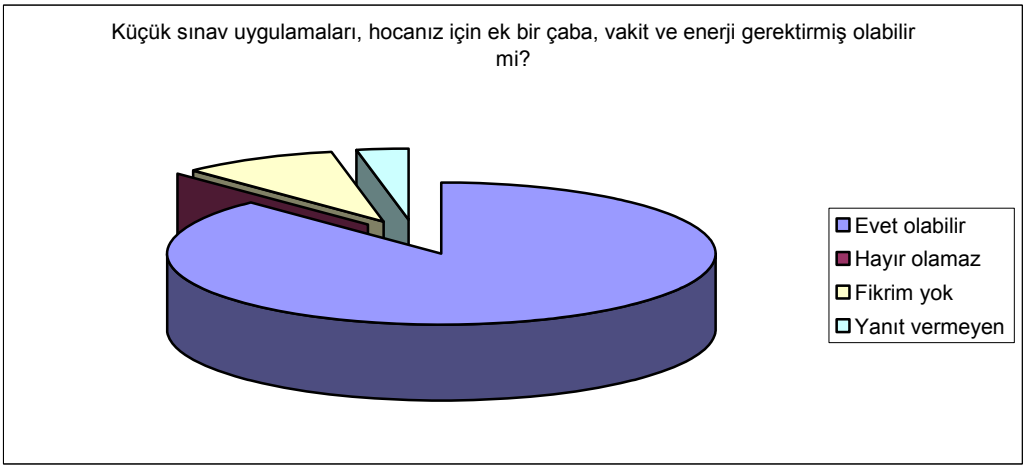

Şekil 16. Küçük sınav uygulamalarının bu uygulamaları gerçekleştiren öğretim üyesi için ek bir çaba, vakit ve enerji gerektirmiş olabilirliği

Her ders sorumlusu öğretim elemanından küçük sınav uygulaması talebinde bulunmanın bir öğrenci olarak hak olarak görülüp görülmediği sorulduğunda; 4 öğrenci (%12.1) bunu hak olarak gördüğünü, 23 öğrenci (%69.7) bu konuda ancak ricada bulunabileceğini ve 5 öğrenci (%15.2) de hakkı olmadığı ifade etmiştir. 1 öğrenci (%3.0) ise herhangi bir yanıt vermemiştir. Bu durum Şekil 17. 'da gösterilmiştir.

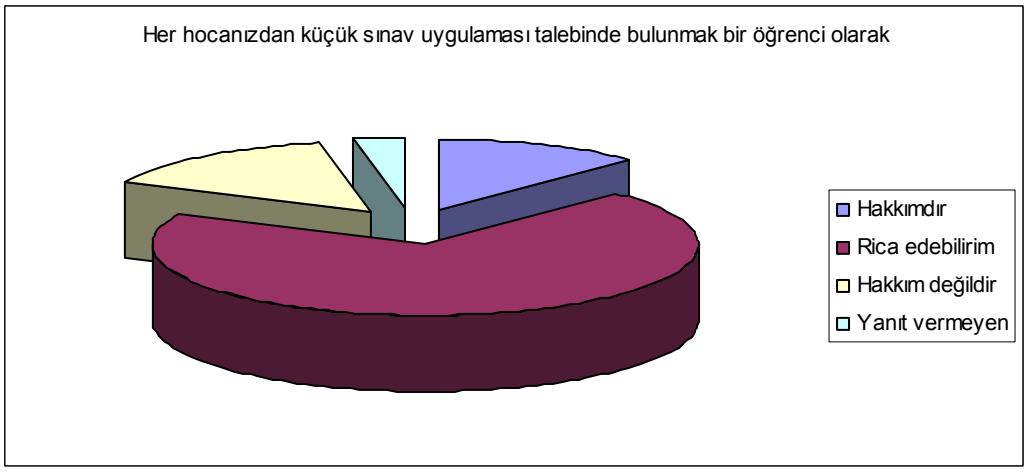

Şekil 17. Her ders sorumlusu öğretim elemanından küçük sınav uygulaması talebinde bulunmanın bir öğrenci olarak hak olarak görülüp görülmediği

Küçük sınav uygulamalarının tüm eğitim sürecinde yoğun olarak yapılmasının inşaat teknikerliği öğreniminin niteliğini/kalitesini artırıp artırmayacağı sorulan öğrencilerden 25'i (%75.8) artıracağını, 7'si (%21.2) artırmayacağını düşündüğünü belirtmiştir. 1 öğrenci (%3.0) ise herhangi bir yanıt vermemiştir. Bu durum Şekil 18. 'de gösterilmiştir.

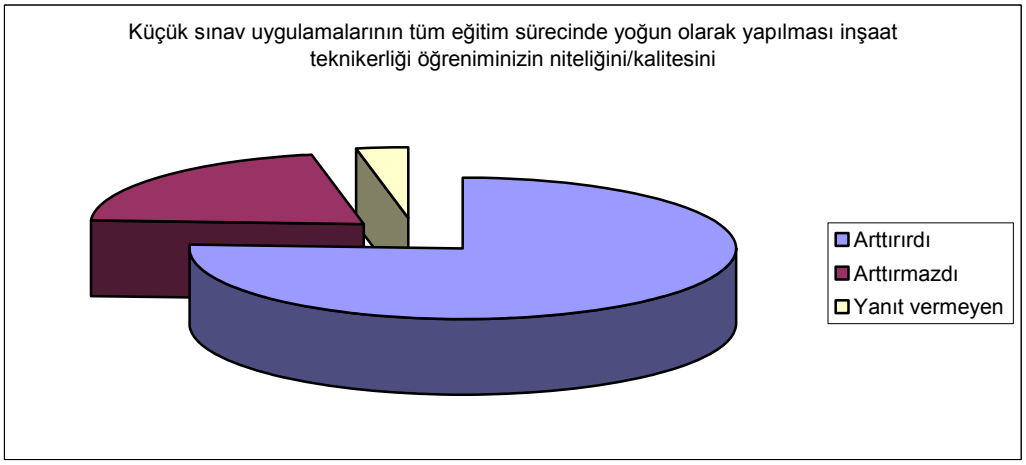

Şekil 18. Küçük sınav uygulamalarının tüm eğitim sürecinde yoğun olarak yapılmasının inşaat teknikerliği öğreniminin niteliğini/kalitesini artırıp artırmayacağı

Küçük sınav uygulamalarının ilk ders başlangıcında yapılmasının zamanlamasının uygunluğu sorulan öğrencilerden 19'u (%57.6) bu zamanlamanın doğru olduğunu, 5'i (%15.2) yanlış olduğunu ifade ederken 8'i (%24.2) zamanlamanın fark etmediğini belirtmiştir. 1 öğrenci (%3.0) ise herhangi bir yanıt vermemiştir. Bu durum Şekil 19. 'da gösterilmiştir.

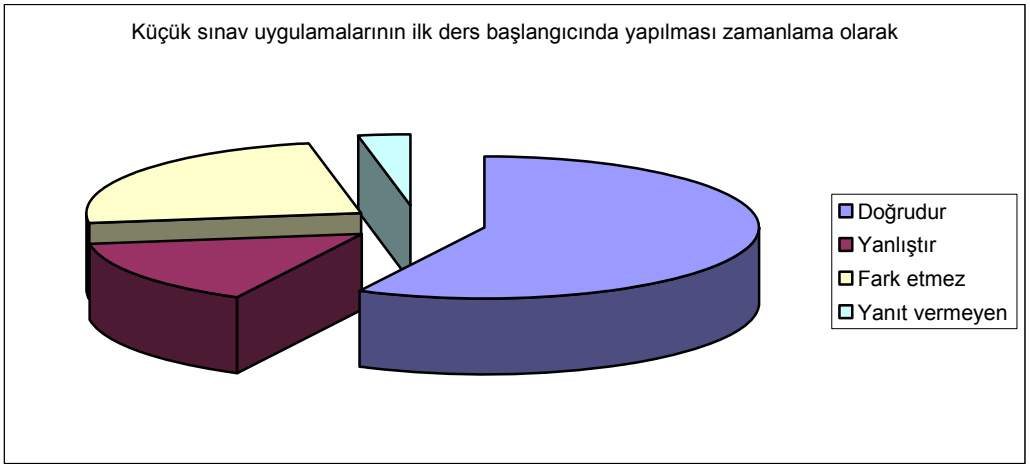

Şekil 19. Küçük sınav uygulamalarının ilk ders başlangıcında yapılmasının zamanlamasının uygunluğu

Küçük sınav uygulamalarının ortalamasının ikinci bir vize notu gibi değerlendirilip başarı puanına direkt etkimesinin başarıya etkisinin olumlu mu olumsuz mu olacağı sorulan öğrencilerden 21'i (%63.6) olumlu etkiyeceğini, 9'u (%27.3) olumsuz etkiyeceğini ve 2'si (%6.1) herhangi bir etkisi olmayacağını belirtmiştir. 1 öğrenci (%3.0) ise herhangi bir yanıt vermemiştir. Bu durum Şekil 20. 'de gösterilmiştir.

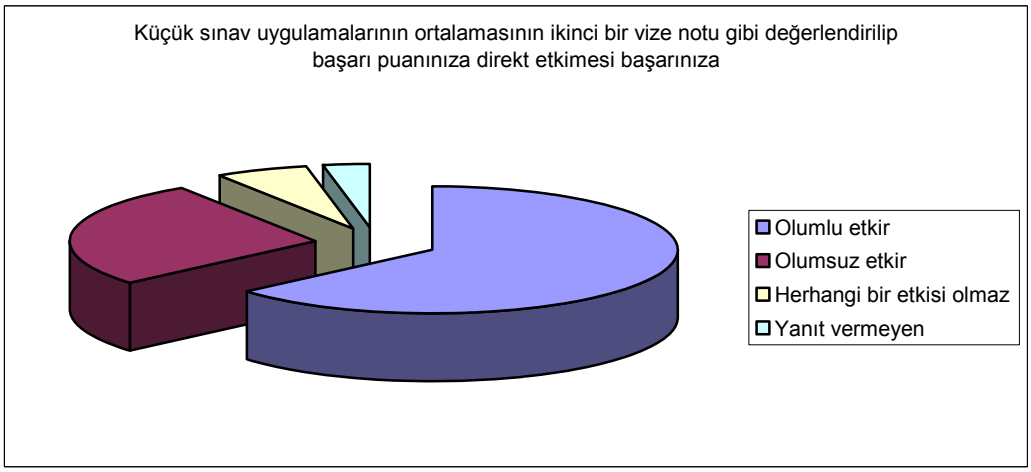

Şekil 20. Küçük sınav uygulamalarının ortalamasının ikinci bir vize notu gibi değerlendirilip başarı puanına direkt etkimesinin başarıya etkisinin olumlu mu olumsuz mu olacağı

"Küçük sınav uygulamalarının ders sorumlusu öğretim elemanının öğrenciler hakkındaki kanaatına etkimesi başarınıza nasıl etkir?" sorusuna 22 öğrenci (%66.7) olumlu etkiyeceği, 7 öğrenci (%21.2) olumsuz etkiyeceği yanıtını verirken 1 öğrenci (%3.0) ise herhangi bir yanıt vermemiştir. 3 öğrenci (%9.1) ise herhangi bir etkide bulunmayacağını ifade etmiştir. Şekil 21. bu durumu göstermektedir.

Şekil 21. Küçük sınav uygulamalarının ders sorumlusu öğretim elemanının öğrenciler hakkındaki kanaatına etkimesinin öğrenci başarısına nasıl etkiyebileceği

Yapılan anketten elde edilen verilere ek olarak; dönem sonu başarı düzeylerinin karşılaştırılması için küçük sınav uygulaması yapılan ve yapılmayan öğrencilerin dönem sonu başarı notlarının ortalamaları Tablo 3.'de bir araya getirilmiştir.

Tablo 3. Küçük sınav uygulaması yapılan ve yapılmayan sınıfların yıl sonu başarı düzeylerinin karşılaştırılması

	Dersler		
	Çelik Yapılar I	Betonarme I	Büro ve Şantiye Organizasyonu
Küçük sınav uygulanan grup başarı notu ortalaması	67,04	55,13	54,64
Küçük sınav uygulanmayan grup başarı notu ortalaması	62,24	51,75	53,11

Bu veriler esas alınarak yapılan karşılaştırmaya göre; küçük sınav uygulaması yapılan öğrencilerin, bu uygulamanın yapılmadığı öğrencilere göre daha başarılı puanlar aldıkları tespit edilmiştir. Çelik Yapılar I dersi başarı ortalaması 100 tam puan üzerinden; küçük sınav uygulaması yapılan öğrenciler için 67,04 iken küçük sınav uygulaması yapılmayan öğrenciler için 62,24 olmuştur. Benzer şekilde ve aynı sıra ile başarı düzeyleri; Betonarme I dersi için 55,13 ile 51,75 ve Büro ve Şantiye Yönetimi dersi için 54,64 ile 53,11 değerlerini almıştır. Oransal farklar değişmekle birlikte her ders için de küçük sınav uygulaması yapılan öğrencilerin başarılarının bu uygulamanın yapılmadığı öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yapılan anket çalışması sonuçları değerlendirildiğinde küçük sınav uygulamalarının;

- Derslerin daha iyi kavranılmasına faydalı olduğu
- Dönem sonu başarı durumuna olumlu katkısı olduğu
- Sınav dönemlerindeki yoğun çalışmanın derecesini hafiflettiği

- Sınav dönemine girerken uygulanan derslerdeki eksiklik yada yeterliliklerini daha iyi değerlendirilmesine faydalı olduğu
- Öğretim üyesinin bu derslerde nelere daha çok önem verdiğini değerlendirmek konusunda faydalı olduğu
- Ara ve dönem sonu sınavlarında çıkabilecek soru tipleri ve konular hakkında fikir oluşturmada faydalı olduğu
- Düzenli not tutulmasında faydalı olduğu
- İlgili ders kitaplarının edinilmesine ve bunlara çalışılmasına faydalı olduğu
- Derslere düzenli devam edilmesi konusunda faydalı olduğu
- Uygulamalarının ilk ders başlangıcında yapılmasının zamanlamasının uygun bulunduğu
- Derslere vaktinde gelinmesi konusunda faydalı olduğu ve
- Ders gereçlerinin edinilmesi ve sürekli yanda bulundurulması konusunda faydalı olduğu belirlenmiştir.

Anket sonuçlarına göre öğrenciler;

- Derslere düzenli olarak çalışmanın yalnızca sınav dönemlerinde çalışmaktan daha iyi olduğunu
- Bu uygulamaları gerçekleştiren öğretim üyesi için ek bir çaba, vakit ve enerji gerektirmiş olabileceğini ve
- Her ders sorumlusu öğretim elemanından küçük sınav uygulaması ricasında bulunulabileceğini düşünmektedirler.

Bulgulardan bir kısmı ise;

- Küçük sınav uygulamalarının öğrencilere ek bir çaba, vakit ve enerji gerektirdiği
- Aynı dönemde alınan diğer derslerden de benzer küçük sınav uygulamalarının yapılmasının istendiği
- Gelecek dönemdeki derslerden de benzer küçük sınav uygulamalarının yapılmasının istendiği
- Küçük sınav uygulamalarının tüm eğitim sürecinde yoğun olarak yapılmasının inşaat teknikerliği öğreniminin niteliğini/kalitesini artıracağının düşünüldüğü
- Küçük sınav uygulamalarının ortalamasının ikinci bir vize notu gibi değerlendirilip başarı puanına direkt etkimesinin başarıya etkisinin olumlu olacağının düşünüldüğü ve
- Uygulamalarının ders sorumlusu öğretim elemanının öğrenciler hakkındaki kanaatına etkimesinin öğrenci başarısına olumlu etkiyeceğinin düşünüldüğü şeklindedir.

Yapılan karşılaştırmalara göre küçük sınav uygulaması yapılan öğrencilerin, bu uygulamanın yapılmadığı öğrencilere göre daha başarılı puanlar aldıkları tespit edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda; MYO yönetimlerinin ve öğretim kadrolarının ara ve dönem sonu sınavlarına ek olarak küçük sınav uygulamaları yapmalarının ya da mevcut uygulama miktarlarını artırmalarının, derslerin başarı düzeylerinin artması konusunda olumlu getiriler sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

Başaran, İ.E.(1994), "Eğitim Psikolojisi, Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri", s. 307, Ankara.

Aklan, C. (1998), "Eğitim Teknolojisi", S. 109, Anı Yayıncılık, Ankara.

Demirel, Ö. (2000), "Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme", s.181, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

Turgut, M.F. (1988), "Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları", 176-177, Saydam Matbaacılık, Ankara.

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, 2005-2006 öğretim yılı bahar yarıyılı "Akademik Personel Anketi Sonuç Raporu" http://karatekin.cmyo.ankara.edu.tr/cmyo/dokumanlar/anketler/2005-2006b-ap.htm

Uğur, L.O., Yüksel, E., Bekem, İ. ve Korkmaz, S. (2008a), "Güncel Mevzuat Değişiklikleri İle Uygulamalar Ekseninde İnşaat Teknikeri ve İnşaat Teknikerliği Eğitimi", Türkiye Teknikerler Birliği, Ankara.

Uğur, L.O., Yüksel, E., Bekem, İ. ve Korkmaz, S. (2008b), "İnşaat Teknikerliği Eğitimi Üzerine Bir Alan Araştırması", Selçuk Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Teknik-Online Dergi, Cilt 7, Sayı: 3, s. 12-37.

İSTANBUL İLİNDE HEMŞİRELERİN SİGARA İÇME SIKLIĞI VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

THE FREQUENCY AND AFFECTING FACTORS OF SMOKING AMONG NURSES IN ISTANBUL

Ayten DİNÇ[1]

ABSTRACT

OBJECTIVES: This study is planned to determine the frequency and affecting factors of smoking among nurses that is the most crowded group of health professionals.
METHOD: A descriptive study was carried out between February and May 2007 in Taksim Research and Training Hospital, Istanbul. 250 nurses were evaluated by self administered 35 item questionnaire about smoking. Statistical analyses were done with percent and chi square test.
RESULT: Of the 250 participants 96 are current smokers (38.4 %), 62 are former smokers (24.8 %). The mean age was 33±7.5. The lowest age at starting smoking was 13 years, the highest age was 45 years . Main reason for starting smoking was social environment and friend group (50.0 %), worry (35.4 %), stress (25 %). Smoking habits of the nurses were related to smoking status of husband (*p<0.05)*.The ratio of smoking among the close friend who ever-smoker was significantly higher than the never smokers *(p<0.05)*. Smokers were 57.3 % thinking let the smoke. 17.7 % weren't thinking let the smoke.
CONCLUSION: Smoking is an important health problem among nurses. Special quitting smoking programs for nurses should be organized and the nurses should be motivated.
Key words: Smoking, nurse, health professionals

ÖZET

AMAÇ: Bu çalışma sağlık personeli içinde oldukça kalabalık bir grup oluşturan ve hastalarla uzun zaman geçiren hemşirelerin sigara içme alışkanlıklarını incelemek amacıyla planlanmıştır.
YÖNTEM: Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde Şubat- Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen çalışmamız tanımlayıcı niteliktedir. Toplam 250 hemşireye yüz yüze görüşme yöntemi ile 35 sorudan oluşan anket uygulandı ve istatistiksel analizler yüzdelik ve ki-kare testleri ile değerlendirildi.
BULGULAR: Çalışmaya katılan hemşirelerde sigara içme oranı % 38.4 (n=96) olup yaş ortalamaları 33±7.5 idi. Sigaraya başlama yaşı en küçük 13, en büyük 45 bulundu. Sigaraya başlatan etmenler; sosyal çevre ve arkadaş grupları (% 50), merak (% 35.4), stres (% 25) idi. Eşi ve yakın arkadaşı sigara içenlerle sigara içme oranı arasında anlamlı ilişki

[1] Teaching Staff, Halic University, School of Nursing, Istanbul, aytendinc@hotmail.com

bulundu ($p<0.05$). Hemşirelerin % 57.3'ü sigarayı bırakmak istediğini, % 17.7'si bırakmak istemediğini belirtti.
SONUÇ: Hemşirelerde sigara içme oranı oldukça yüksek saptanmış olup, sigara içme oranlarını azaltmak amacıyla hemşirelere sigara ile ilgili özel eğitim programları uygulanmalı ve motive edilmelidir.

Anahtar kelimeler: Sigara, hemşire, sağlık profesyonelleri

1. GİRİŞ

Tüm dünyada en önemli ölüm nedenlerinden biri olan sigara, önlenebilir risk faktörleri arasında en başta gelmektedir. Dünyada 2000 yılında sigara nedeniyle yaklaşık 4 milyon kişinin öldüğü, 2030 yılında orta ve düşük gelirli ülkelerde sigaranın neden olduğu hastalıklara bağlı ölüm oranının yaklaşık % 70 olacağı tahmin edilmektedir (WHO, 1999).

Ülkemizde sigara içme alışkanlığı çok yaygındır. 1988 yılında tüm ülkeyi temsil edecek şekilde yapılan bir araştırmada, 15 yaş üstü erkeklerin % 62.8'inin, kadınların % 24.3'ünün sigara içtiği saptanmıştır (PİAR 1988).

Sigara ile mücadelede başarılı olan ülkeler incelendiğinde sağlık personelinin bu programda aktif olarak yer aldıkları ve sigara içmeyerek örnek oldukları görülmektedir. Ülkemizde sağlık personelinde sigara içme oranının oldukça yüksek olduğu; hemşirelerde sigara içme oranı % 42-68.8 arasında değişmekte olup, doktorlar ve diş hekimlerinden daha yüksek olduğu çeşitli araştırmalarla saptanmıştır (Dilbaz ve Apaydın 2002), (Erbaycu vd 2004), (Altın vd 2004), (Salepçi vd 2006).

Bu çalışma sağlık personeli içinde oldukça kalabalık bir grup oluşturan ve hastalarla uzun zaman geçiren hemşirelerin sigara içme alışkanlıklarını incelemek amacıyla planlanmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde Şubat- Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen çalışmamız tanımlayıcı ve kesitsel araştırma özelliğindedir. Sigara içen veya içmeyen toplam 250 hemşireye yüz yüze görüşme yöntemi ile 35 sorudan oluşan anket uygulandı. Katılımcılara sosyo-demografik bilgiler, sigara içme durumu, sigaraya başlama nedenleri, sigara içimine bağlı sağlık sorunları, sigarayı bırakmayı deneyip denemedikleri, sigara içmeyenlere; içmeme nedenleri, içenlerden rahatsız olup olmadıkları ve her iki gruba sigara kampanyaları konusundaki görüşleri soruldu.

İstatistiksel analizler yüzdelik ve ki-kare testleri ile değerlendirildi.

3. BULGULAR

Çalışmaya katılan 250 hemşirenin % 50'si 25-34 yaş grubunda, yaş ortalaması 33±7.5 yıldır. Katılımcıların çoğunluğu (%48,4) ön lisans mezunu, %61,2'si evli, meslekte çalışma süreleri ortalaması 12±7,6 yıl idi (Tablo 1).

Tablo 1. Hemşirelerin Bazı Sosyo-Demografik Özellikleri

Özellikler		sayı	%
Yaş Grupları	19-24	26	10.4
	25-29	63	25.2
	30-34	62	24.8
	35-39	47	18.8
	40-44	34	13.6
	≥45	18	7.2
Eğitim Durumu	Lise	53	21.2
	Ön Lisans	121	48.4
	Lisans	64	25.6
	Yüksek Lisans	12	4.8
Medeni Durumu	Bekar	94	37.6
	Evli	153	61.2
	Dul	3	1.2
Meslekte çalışma süresi(yıl)	< 5	56	22.4
	5 – 10	60	20
	11-20	94	37.6
	> 20	40	16

Tablo2. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Sigara Kullanımına Etkisi

Özellikler		Sigara İçen		Sigara içmeyen		Toplam		P#
		n	%*	n	%*	n	%**	
Yaş Grupları	19-24	7	26.9	19	73.1	26	10.4	0.425
	25-29	27	42.9	36	57.1	63	25.2	
	30-34	21	33.9	41	66.1	62	24.8	
	35-39	17	36.2	30	63.8	47	18.8	
	40-44	17	50	17	50	34	13.6	
	≥45	7	38.9	11	61.1	18	7.2	
Eğitim Durumu	Lise	29	**54.7**	24	45.3	53	21.2	0.020
	Ön Lisans	45	37.2	76	62.8	121	48.4	
	Lisans	17	26.6	47	73.4	64	25.6	
	Yüksek Lisans	5	41.7	7	58.3	12	4.8	
Medeni Durumu	Bekar	35	37.2	59	62.8	94	37.6	0.586
	Evli	59	38.6	94	61.4	153	61.2	
	Dul	2	66.7	1	33.3	3	1.2	
Meslekte çalışma süresi (yıl)	< 5	21	37.5	35	62.5	56	22.4	0.258
	6– 10	20	33.3	40	66.7	60	24	
	11-20	34	36.2	60	63.8	94	37.6	
	> 20	21	52.5	19	47.5	40	16	

* Satır yüzdesi, ** Sütun yüzdesi , # Ki-kare testi yapılmıştır

Yaş, medeni durum, meslekte çalışma süresinin sigara kullanımına etkisi incelendiğinde, aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Eğitim durumu ve sigara kullanımına etkisi incelendiğinde, lise mezunu hemşirelerde sigara kullanımı daha fazla iken, lisans mezunu hemşirelerde sigara kullanmayanların oranı daha fazla olup istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Tablo 2).

Çalışmaya katılan hemşirelerin % 38.4'ü (96) sigara kullanmakta olup, sigaraya başlama yaşı en küçük 13, en büyük 45 ve ortalama 19±4.4 bulundu. Sigara içme yılı ortalama 13±7.3 olarak saptandı. Sigaraya başlatan etmenler; sosyal çevre ve arkadaş grupları (% 50), merak (% 35.4), stres (% 25) idi (Tablo 3). Eşi ve yakın arkadaşı sigara içenlerle, sigara içme oranı arasında anlamlı ilişki bulundu ($p<0.05$). Sigara içenlerin % 53.2'si günde yarım paket, % 40.6'sı bir paket ve % 6.2'si bir paketten fazla sigara içiyordu.

Sigara içenlerin % 57.3'ü sıkıntılı ve sinirli oldukları zaman, % 54.2'si yemeklerden sonra, % 33'ü üzüntülü oldukları zaman, % 22.9'u kendilerini yalnız hissettiklerinde, % 16.7'si mutlu oldukları zaman ve % 27.1'i her zaman sigara içme ihtiyacı hissettiklerini belirttiler .

Tablo 3. Hemşirelerin Sigaraya Başlama Nedenleri

Sigaraya başlama nedenleri	n	%
Merak	34	35.4
Arkadaş etkisi	48	50
İş ve günlük yaşamdaki stres	24	25
Zevk için	20	20.8
Zayıflamak için	4	4.2
Aile	4	4.2

* Birden fazla şıkka cevap verilmiştir.

Tablo 4. Sigara İçmeye Bağlı Şikayetler

Şikayetler	n	%
Ağızda kötü tat bırakma	71	74
Boğazda gıcık hissi	32	33.3
Balgam çıkartma	18	18.8
Nefes alıp vermede zorluk	22	22.9
Gece ve sabah öksürüğü	15	15.6
Nefes alıp verirken hırıltı	12	12.5
İştahsızlık	9	9.4
Göğüs ağrısı	8	8.3

* Birden fazla şıkka cevap verilmiştir.

Tablo 5. Sigara İçen Hemşirelerin Düşünceleri

Özellikler		sayı	%
Sigara bırakmayı düşünme	Evet	55	57.3
	Hayır	17	17.7
	Kararsızım	24	25
Sigarayı bırakmayı isteme nedenleri	Sağlığı bozulmaya başlaması	33	34.4
	Kendine ve çevreye yaptığı kötü etki	43	44.8
	Maddi yük	18	18.8
	Gereksizlik	31	32.3
Sigarayı bırakamama nedenleri	Sinirlilik	27	28.1
	Baş ağrısı	6	6.2
	Konsantrasyon bozukluğu	12	12.5
	Aşırı sigara içme isteği	45	46.9
	Uyku bozukluğu	4	4.2
	Aşırı kilo	11	11.5

*Birden fazla şıkka cevap verilmiştir.

Sigara içenlerin % 74'ü ağızda kötü tat bırakmasından, % 33.3'ü boğazında gıcık hissinden, % 22.9'u nefes alıp verirken zorlanma, % 15.6'sı gece ve sabah öksürüğünden, % 12.5'i nefes alıp verirken hırıltıdan şikayet ediyordu (Tablo 4).

Hemşirelerin % 57.3'ü sigara bırakmayı düşünüyor, % 17.7'si bırakmayı düşünmüyor, % 25'i bırakma konusunda kararsız idi. Sigarayı bırakmak isteyenler gerekçe

olarak; kendisine ve çevresine yaptığı kötü etkiden dolayı (%44.8), sağlığı bozulmaya başlaması (%34.4), gereksizlik (32.3), maddi yük (18.8) olduğunu söylediler. Sigarayı bırakmayı düşünenlerin sadece % 6.3'ü bu konuda yardım aldığını belirtti. Sigarayı bırakmak istemeyenler ise gerekçe olarak; % 46.9'u aşırı sigara içme isteğinden dolayı, % 28.1'i sigara içmediği zaman aşırı sinirli olduğunu, % 12.5'i konsantrasyon bozukluğu yaşadığını, % 11.5'i aşırı kilo aldığını, % 6.2'si baş ağrısı sorunu yaşadığını belirtti (Tablo 5).

Sigara içmenizden dolayı çevrenizdeki içmeyen insanları rahatsız ettiğinizi düşünüyor musunuz? Sorusuna % 90.6'sı "evet", % 9.4'ü "hayır" cevabını vermiştir.

Sigara içmeyen hemşirelerin sigara kullanmama nedenleri Tablo 6'da görülmektedir. % 67.5'i sigaranın sağlığa zararlı olduğunu düşünmesinden, % 50.6'sı sigarayı sevmediği için, % 37'si ihtiyaç duymadığı için, % 13'ü maddi yük getireceği için kullanmadıklarını belirttiler. Yanlarında sigara içilmesinden rahatsız olma nedenleri ise; % 83'ü kokusundan rahatsız olduğunu, % 66'sı sigaranın zararlarından içen kadar etkilendiğini, % 42.5'i nefesinin daraldığını, % 38.6'sı gözlerinin yandığını, % 35.3'ü burnunun-boğazının acıdığını, % 32'si öksürdüğünü söylemiştir .

Tablo 6. Sigara İçmeyen Hemşirelerin Düşünceleri

Özellikler		sayı	%
Sigarayı içmeme nedenleri	Sigarayı sevmeme	78	50.6
	Sigaranın sağlığa zararlı oluşu	104	67.5
	İhtiyaç duymama	57	37
	Maddi yük	20	13
Yanlarında sigara içilmesinden rahatsız olma nedenleri	Kokusundan rahatsız olma	127	83
	Nefesinin daralması	65	42.5
	Gözlerinin yanması	59	38.6
	Başının ağrıması	41	26.8
	Burnunun-boğazının acıması	54	35.3
	Öksürme	49	32
	Mide bulantısı	23	15
	Sıkıntı basması	52	34
	Sigaranın zararlarından içen kadar etkilenme	101	66

* Birden fazla şıkka cevap verilmiştir.

Hemşirelerin % 65.2'si sağlık personelinin sigara içmesini uygun bulmazken, % 34.8'i normal karşılamaktadır. Sigarayı bırakma kampanyaları hakkındaki düşünceleri sorulduğunda; % 35.6'sı olumlu, % 12'si olumsuz, % 52.4'ü sınırlı etkiye sahip olduğunu düşünmekte idi.

4.TARTIŞMA

Çalışmamızda hastanede çalışan hemşirelerin % 38.4'ü (96 kişi) sigara içicisidir. Hemşirelerde sigara içme oranları Zonguldak'ta yapılan bir çalışmada % 42.3 (Altın vd. 2004), Ankara'da % 58.8 (Dilbaz ve Apaydın, 2002), Denizli'de % 68.6 (Özkurt vd. 2000) saptandı. Bu değerler göz önüne alındığında hemşirelerde sigara içme oranında düşüş görülmektedir. Son yıllarda yürütülen kampanyaların ve eğitim programlarının yardımcı sağlık personelinde bilinçlenmeye yol açtığı söylenebilir.

Yapılan araştırmalara göre sigara bağımlılığı yaklaşık % 40 oranında 15-19 yaşlarında başlamaktadır (Uysal ve ark. 2004), (Tekbaş ve ark. 2006). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde sigaraya genellikle 19 yaşından önce başlandığı bilinmektedir. Çalışmamızda hemşirelerin sigaraya başlama yaşı ortalama 19±4.4 olup bu çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çalışmamızda yaş, medeni durum, meslekte çalışma süresinin sigara kullanımına etkisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Eğitim durumu ve sigara kullanımına etkisi incelendiğinde lise mezunu hemşirelerde sigara kullanımı daha fazla iken, lisans mezunu hemşirelerde sigara kullanmayan oranları daha fazla olup istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç Sayan ve ark. (2009) çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Kişilerin sigaraya başlamada etkili olduğunu belirttikleri etkenlerin başında merak ve özenti gelmektedir (Çelik ve ark. 2000), (Göksel ve ark 2001). Çalışmamızda sigaraya başlatan etmenler; sosyal çevre ve arkadaş grupları (% 50), merak (% 35.4), stres (%25) idi. Yapılan çalışmalarda, sigara içme alışkanlığının aile bireylerinin sigara alışkanlığı ile çok yakından ilişkili olduğu gösterilmiştir (Özkurt ve ark. 2000), (Dilbaz ve Apaydın, 2002). Bizim çalışmamızda da eşi ve yakın arkadaşı sigara içenlerle sigara içme oranı arasında anlamlı ilişki bulundu ($p<0.05$).

Çalışmamızda sigara içenlerin sigaraya ihtiyaç duydukları zaman incelendiğinde % 57.3'ü sıkıntılı ve sinirli oldukları zaman, % 54.2'si yemeklerden sonra, % 33.'ü üzüntülü oldukları zaman, % 22.9'u kendilerini yalnız hissettiklerinde, % 16.7'si mutlu oldukları zaman ve % 27.1'i her zaman sigara içme ihtiyacı hissettiğini belirttiler. Sigara kullanımına bağlı pek çok rahatsızlık meydana gelmektedir. Çalışmamızda sigara içenlerin % 74'ü ağızda kötü tat bırakmasından, % 33.3'ü boğazında gıcık hissinden, % 22.9'u nefes alıp verirken zorlanma, % 15.6'sı gece ve sabah öksürüğünden, % 12.5'i nefes alıp verirken hırıltıdan şikayet ediyordu.

Dilbaz ve Apaydın (2002), halen sigara içen ve bırakmış olan hemşirelerde sigara içmediği dönemde ajitasyon % 20.9, dikkatsizlik %17, huzursuzluk % 35.7, duygu durum değişiklikleri %11.5 oranında görüldüğünü bildirmişlerdir. Çalışmamızda, sigara içenlerin % 28.1'i sigara içmediği zaman aşırı sinirli olduğunu, % 12.5'i konsantrasyon bozukluğu yaşadığını, % 11.5'i aşırı kilo aldığını, % 6.2'si baş ağrısı sorunu yaşadığını belirttiler.

Sigara içmenizden dolayı çevrenizdeki içmeyen insanları rahatsız ettiğinizi düşünüyor musunuz? Sorusuna % 90.6'sı "evet", % 9.4'ü "hayır" cevabını vermiştir. Sigara içen hemşirelerin çevresindeki insanları rahatsız etmediğini düşünmesi gerçekten çok üzücü bir durumdur. Halbuki sigara kullanmayanlara yanlarında sigara içildiğinde rahatsız olma nedenleri sorulduğunda; % 83'ü kokusundan rahatsız olduğunu, % 66'sı sigaranın zararlarından içen kadar etkilendiğini, % 42.5'i nefesinin daraldığını, % 38.6'sı gözlerinin yandığını, % 35.3'ü burnunun-boğazının acıdığını, % 32'si öksürdüğünü söylemiştir.

Sigara içen hemşirelerin % 57.3'ü sigara bırakmayı düşünüyor, % 17.7'si bırakmayı düşünmüyor, % 25'i bırakma konusunda kararsız idi. Sigarayı bırakmayı isteyenlerin % 44.8'i kendisine ve çevresine yaptığı kötü etkiden, % 34.4'ü sağlığının bozulmaya başlaması, % 32.3'ü gereksizlik, % 18.8'i maddi yük getirdiğinden dolayı bırakmayı düşünüyordu.

5. SONUÇ

Çalışmamıza katılan hemşirelerde sigara içme sıklığı yüksek oranda saptanmıştır. Hemşirelerde sigara içme davranışının önemli bir sağlık sorunu olduğu unutulmamalı, sigara bağımlılığıyla mücadelede daha etkin yöntemler uygulamaya konulmalıdır. Zararları her ne kadar bilindiği sanılsa da, sigara içme oranlarını azaltmak amacıyla

sigarayı bırakma yöntemleri ve hemşirelerin toplumdaki rolleri hakkında hatırlatıcı ve öğretici hizmet içi eğitim programlarına yer verilmelidir. Hastanelerde "Sigara Bırakma Polikliniği" oluşturarak sigarayı bırakmak isteyen hemşirelere tıbbi destek de sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization, World Health Report (1999), Geneva: WHO.
2. http:// www.int/whr/1999/en/report/htm.
3. Sigara Alışkanlıkları ve Sigara İle Mücadele Kampanyası Kamuoyu Araştırması Raporu. PİAR, Ocak. 1988
4. Yüksel EG. (2002), Sigaraya Başlamanın Önlenmesinde Hekimin Rolü. In: Özyardımcı N. (ed). Sigara ve Sağlık. Bursa, 429-40.
5. Salepçi B, Fidan A, Çağlayan B, Torun E, Durmuş N, Aktürk Ü, Sur H. (2006), İstanbul'da Genel Bir Eğitim Hastanesinde Çalışanların Sigara Hakkındaki Bilgileri, Davranışları, ve Sigara İçme Oranları, Solunum Vol 8, 156-1632.
6. Dilbaz N, Apaydın L. (2002), Bir Eğitim Ve Araştırma Hastanesinde Çalışan Hemşireler Arasındaki Sigara Içme, Bırakma Sıklığı Ve Sigara Içme Davranışının Özellikleri. Bağımlılık Dergisi, Vol 3, 73-83.
7. Erbaycu AE, Aksel N, Çakan A, Özsöz A. (2004), İzmir İlinde Sağlık Çalışanlarında Sigara İçme Alışkanlıkları, Toraks Dergisi Cilt 5, Sayı 1. 6-12.
8. Altın R, Kart L, Ünalacak M, Dutkun Y, Örnek T (2004), Tıp Fakültesi Hastanesinde Çalışanlarda Sigara İçme Prevalansı ve Sigaraya Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi, Kocatepe Tıp Dergisi, 5: 63- 67.
9. Özkurt S, Bostancı M, Altın R ve ark. (2000), Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Çalışanlarında Sigara İçme Prevalansı Ve Nikotin Bağımlılığı Durumu. Tüberküloz ve Toraks Dergisi, 48: 140-147.
10. Çelik P, Esen A, Yorgancıoğlu A, Figen FS, Topçu F.(2000), Manisa İlinde Lise Öğrencilerinin Sigaraya Karşı Tutumları. Toraks Dergisi 2000;1(1):61-6.
11. Göksel T, Cirit M, Bayındır Ü. (2001), İzmir İli Lise Öğrencilerinin Sigara Alışkanlığını Etkileyen Faktörler. Toraks Dergisi, 2: 49-53.
12. Tekbaş ÖF, Açıkel CH, Erkuvan E. (2006), Genç Erişkin Erkekler Arasında Nikotin Bağımlılığı, Sigara İçme Sıklığı Ve Bunları Etkileyen Faktörlerin Araştırılması. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni 5-2.
13. Uysal MA, Kadakal F, Karşıdağ Ç. (2004), Fagerstrom Test For Nicotine Dependence: Reliability in A Turkish Sample And Factor Analysis (Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testinin Türkçe Versiyonunun Güvenilirliği ve Faktör Analizi). Tüberküloz ve Toraks Derg . 52: 115-21
14. Sayan İ, Tekbaş ÖF, Göçgeldi E, Paslı E, Babayiğit M. (2009), Bir Eğitim Hastanesinde Görev Yapan Hemşirelerin Sigara İçme Profilinin Belirlenmesi, Genel Tıp Derg ;19(1),9-15.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ORMAN FAKÜLTESİ ORMANCILIK MESLEK YÜKSEKOKULUNUN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

THE PAST AND PRESENT STATUS THE VOCATIONAL SCHOOL OF FORESTRY MANAGEMENT AT THE FACULTY OF FORESTRY, ISTANBUL UNIVERSITY

Gülnur MERTOĞLU ELMAS

ABSTRACT

The Vocational School of Forestry Management at the Faculty of Forestry, Istanbul University, was established on November 8th, 2000. The term " Forestry Management" in the name of the school was changed by the Council of Higher Education on January 21th, 2002 with suggestion of Istanbul University Senate as "Forestry" In spite of the Vocational School of Forestry was established as two sections, Technical Programs and Administrative and Economic Programs, at present all programs continue their educations under Technical Programs Section. The programs "Irrigation Technologies" and "Pulp and Paper Program" started to education in the academic year of 2001-2002, "Game and Wildlife Program" and "Woodworks Program" in 2002-2003, and "Cultivation of Ornemental Program" in 2004-2005. The purpose of the present paper is to demonstrate the structure of our Vocational School, teachings and applications, work fields of alumni, job opportinities, certain works by vocational people, working environment and conditions, and the future of the profession.

Key words: Vocational School of forestry, Faculty of Forestry, Technical Programs

ÖZET

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 08.11.2000 tarihinde İstanbul üniversitesi bünyesinde Orman İşletmeciliği Meslek Yüksekokulu kurulmasının uygun bulunduğu bildirilmiştir. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Senatosu tarafından Yüksekokulun Orman İşletmeciliği olan adının "Ormancılık" olarak değiştirilmesi teklifi Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 21.01.2002 tarih ve 1357 sayılı yazıları ile uygun bulunmuştur.
Ormancılık Meslek Yüksekokulu Teknik Programlar Bölümü ile İdari ve İktisadi Programlar bölümü olmak üzere iki bölüm halinde kurulmuş olup Teknik Programlar bölümüne bağlı olarak açılan Sulama Teknolojisi ile Selüloz ve Kağıtçılık Programlarına 2001-2002 öğretim yılında, Ağaç İşleri ile Av ve Yaban Hayatı programlarına 2002-2003

öğretim yılında ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programına 2004-2005 öğretim yılında öğrenci alınmıştır.
Sempozyumda Yüksekokulumuz programlarında okutulan dersler ve yaptırılan uygulamalar, mezunların çalışma alanları, meslek elemanlarının yaptıkları belli başlı işler, çalışma ortamı ve Koşulları, İş bulma olanakları ve mesleğin geleceği tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ormancılık Meslek Yüksekokulu, Orman Fakültesi, Teknik Programlar

1.0 GİRİŞ

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 08.11.2000 tarih ve 2423 sayılı yazıları ile İstanbul Üniversitesi bünyesinde Orman İşletmeciliği Meslek Yüksekokulu kurulmasının uygun bulunduğu bildirilmiştir. Daha sonra İstanbul Üniversitesi senatosu tarafından Yüksekokulun "Orman İşletmeciliği" olan adının "Ormancılık" olarak değiştirilmesi teklifi Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 21.01.2002 tarih ve 1357 sayılı yazıları ile uygun bulunmuştur.

Ormancılık Meslek Yüksekokulu Teknik Programlar Bölümü ile İdari ve İktisadi

Programlar Bölümü olmak üzere iki bölüm halinde kurulmuş olup, Teknik Programlar

Bölümüne bağlı olarak açılan Sulama Teknolojisi ile Selüloz ve Kağıtçılık

Programlarına 2001-2002 öğretim yılında, Ağaç İşleri ile Av ve Yaban Hayatı

Programlarına 2002-2003 öğretim yılında ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programına

2004-2005 öğretim yılında öğrenci alınmıştır.

Ormancılık Meslek Yüksekokulu eğitim-öğretim faaliyetlerini, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi bünyesinde ve Bahçeköy kampüsünde sürdürmektedir. Orman Fakültesi gelişmiş alt yapısı ile İstanbul Üniversitesinin en eski Fakültelerinden biri olup, derslik, laboratuvar, atölye gibi fiziki alt yapı ve akademik personel sayısı bakımından yeterli kapasiteye sahiptir. Yüksekokulda okutulan derslerin büyük bir çoğunluğu Orman Fakültesi öğretim üyeleri tarafından verilmektedir.

Ormancılık meslek Yüksekokulu aşağıda tanımlanan misyon ve vizyon doğrultusunda eğitim ve öğrenimini sürdürmektedir.

Misyonu: Ormancılık, orman ürünleri endüstrisi ve çevresel düzenleme ile bunların etkileşimleri sonucu ortaya çıkan alanlarda; çağın ve teknolojinin gereklerini yerine getirerek, uygulama yetisi ile donanmış ara eleman yetiştirmek, ilgili sektörlerin gelişimine katkı sağlamak ve gereksinim duyulan ön lisans eğitimlerine öncülük etmektir.

Vizyonu**:** Kurumsal gelişimi ve yetiştirdiği ara elemanlar ile alanında model olmaktır.

Meslek Yüksekokulumuz Ormancılık Meslek Yüksekokulu Teknik Programlar Bölümü ile İdari ve İktisadi Programlar bölümü olmak üzere iki bölüm halinde kurulmuş olup Teknik

Programlar bölümüne bağlı olarak açılan Sulama Teknolojisi ile Selüloz ve Kağıtçılık Programlarına 2001-2002 öğretim yılında, Ağaç İşleri ile Av ve Yaban Hayatı Programlarına 2002-2003 öğretim yılında ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programına 2004-2005 öğretim yılında öğrenci alınarak eğitime başlanmıştır.
Yüksekokulumuz Programlarında okutulan dersler ve yaptırılan uygulamalar, mezunların çalışma alanları, meslek elemanlarının yaptıkları belli başlı işler, çalışma ortamı ve koşulları, iş bulma olanakları ve mesleğin geleceğinin tanıtımı her Programda ayrı ayrı gösterilmiştir.

2.0 SULAMA TEKNOLOJİSİ PROGRAMI

Sulama Teknolojisi Programı Türkiye'de konusunda ilk ve tek programdır. Programda öncelikle küçük, orta ve büyük ölçekli ev, kamu ve ticari kuruluşların peyzaj düzenlemelerine, fidanlık ve seralara otomatik sulama projelerini yapacak ve uygulayacak elemanların yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

2.1 Programda Okutulan Dersler ve Yaptırılan Uygulamalar

Ders programı bu iki temel yaklaşımın ülkemiz koşullarına göre dengelenmesi ile oluşturulmuştur. Sulama Teknolojisi ders programının birinci yılında daha çok teorik dersler bulunmaktadır. Ders programındaki bazı dersler bilgisayar, yabancı dil, bitki-toprak-su ilişkileri, elektrik ve hidroliktir. Teorik dersler uygulamada gerekli olacak düzeyde tutulmuştur. İkinci yılda ise daha çok uygulamaya dönük ders ve proje çalışmaları bulunmaktadır. Ders programları öğrenciye derslerin yapıldığı sürede sektörde çalışma olanağı sağlamak amacıyla haftada üç güne sığdırılmaya çalışılmaktadır.

2.2 Gereken Nitelikler

Bu programa mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından sınav yapılmaksızın öğrenci alınmaktadır. Mevcut öğrenci alınan alanlar; Çay Teknolojisi, Genel Ziraat, Makine (Tarım Meslek Lisesi), Makine-Tarım Teknolojisi, Peyzaj, Süs Bitkileri, Tarım, Tarım Teknolojisi, Ziraat, Alt Yapı, Alt Yapı (İnşaat), İnşaat, İnşaat-Üst Yapı, Üst Yapı, Yapı, Yapı (Kagir-Ahşap) Yapı Ressamlığı ve Yapıcılık'dır. Ayrıca, Genel Ziraat, Makine (Tarım Meslek Lisesi), Makine- Tarım Teknolojisi, Peyzaj, Süs Bitkileri, Tarım, Tarım Teknolojisi ve Ziraat alanlarından öğrenci alınması istenmektedir.Bu programı seçecek öğrencilerin;

- bitki-toprak-su ilişkilerini bilen,
- tasarım ve çizim yeteneği gelişmiş,
- bedensel engeli bulunmayan, sağlam ve dayanıklı,
- başkaları ile iyi iletişim kurabilen,
- dikkatli ve sabırlı,
- açık hava ve şantiye koşullarında çalışmayı kabullenmiş kişiler olmaları önerilmektedir.

2.3 Mezunların Çalışma Alanları

Sulama Teknolojisi mezunları; Belediyeler, Orman ve Tarım Bakanlığına bağlı fidanlıklar gibi kamu kuruluşlarında, özel fidanlıklarda, sportif ve turistik tesislerde, sulama işi yapan özel sektörde ve kendi kuracakları iş yerlerinde çalışabilirler.

2.4 Meslek Elemanlarının Yaptıkları Belli Başlı İşler

Meslek elemanları; mevcut peyzaj projesine göre alanın sulama projesini hazırlar, hazırlanmış projeyi uygular, çalışmanın projeye uygun olarak sürdürülmesini sağlarlar, kamu sektörü ve özel sektörde kontrol elemanı olarak çalışırlar.

2.5 Çalışma Ortamı ve Koşulları

Çalışma ortamı açık hava olan sulama teknolojisi mezunları, gün ışığına bağlı olarak şantiye koşullarında çalışırlar. Çalışma ortamı açık alanlar olup, arazi durumuna göre değişir. Çalışma sırasında düz işçilerle, tesisat, elektrik ustalarıyla ve doğrudan müşteriyle, amirlerle ilişkide bulunurlar. Genel şantiye tehlikeleri dışında işin kendisinden kaynaklanan özel tehlike ve hastalık yok gibidir.

2.6 İş Bulma Olanakları

Sulama sektöründe, sulama konusunu bilen elemanlara ihtiyaç olduğu bilinen ve özellikle sulama ekipmanı satan sektör çalışanlarınca söylenen bir gerçektir. Ülkemiz, Doğu Karadeniz Bölgesi ve Akdeniz Bölgesindeki yağışlı bölgeler dışında kurak ve yarı kurak bir iklime sahiptir. Küresel ısınma sonucunda azalan su kaynakları elle sulama yerine sprinkler veya damlama sulamayı zorunlu kılmaktadır. Yarıkurak iklim, etkisini sürdüren küresel ısınma, otomatik sulamanın sağladığı faydaların toplum gözünde kazandığı prestij, özellikle GAP bölgesinde sulamanın yanlış yapılmasından kaynaklanan toprakların çoraklaşma tehlikesi gibi sayılabilecek bir çok gerekçeden dolayı otomatik sulama konusu, önemi artmakta olan ve gelecekte de artacak meslek dallarından biridir. Ofis programlarını ve AutoCad'i bilen mezunlar daha kolay iş bulmaktadır. İngilizce bilmek de aranan özelliklerden biridir.

Kentsel ortamda peyzaj düzenleme sektöründe çalışan insanların önemli bir kısmının bayan olmasından hareketle, sulama sektöründe de cinsiyetin çok önemli olmadığı söylenebilir. Fakat kırsal ortam bayanlar için sorunlu olabilir.

Meslek elemanlarının elde edeceği kazanç her meslekte olduğu gibi elemanın işe kendini verişi ve çalışma yeri ve ortamıyla ilgilidir. Ortalama kazanç asgari ücretin iki katından başlayarak artabilir. Eleman kendi işini yaptığı durumda kazancı piyasa koşullarına bağlı olarak ortaya çıkacaktır.

2.7 Mesleğin Geleceği

Bu programdan mezun olanlar gerekli koşulları sağladıkları takdirde Orman Mühendisliği ve Peyzaj Mimarlığı Bölümlerine dikey geçiş yapabilirler. Ülkemizde son yıllarda büyümesini sürdüren az sayıda sektörden biri sulama sektörüdür. Bu büyümenin ardında otomatik sulamanın yararlarının toplum gözünde kabulü bulunmaktadır. Dolayısıyla mesleğin gelecekte de önem kazanacağı ve sektörün büyüyeceği öngörülebilir.

Şekil 1. Sulama Teknolojisi Programı ile ilgili resimler

3.0 SELÜLOZ VE KAĞITÇILIK PROGRAMI

Ülkemizin önemli endüstrilerinden biri olan ve dünyadaki gelişmelere paralel olarak her geçen gün gelişme gösteren selüloz ve kağıt endüstrisinde, mühendis ve işçiler arasında köprü olarak görev yapabilecek ara elemanlar yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

3.1 Programda Okutulan Dersler ve Yaptırılan Uygulamalar

Selüloz ve Kağıtçılık programında teorik ve uygulamalı dersler kağıt fabrikalarının ara eleman ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak yeterli ağırlıkta okutulmaktadır. Laboratuvar uygulamalarına ve fabrika gezilerine önem verilmektedir.

3.2 Gereken Nitelikler

Bu programa mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından sınav yapılmaksızın öğrenci alınmaktadır. Mevcut öğrenci alınan alanlar; Boya Teknolojisi, Endüstriyel Boya ve Dekorasyon, Endüstriyel Boyacılık, Kimya, Lastik Teknolojisi, Petrokimya, Plastik İşleme, Plastik Teknolojisi, Proses, Sanayi Boyacılığı ve Sınai Boya'dır. Ayrıca, Elektrik, Makine, Kimya, Matbaa, Matbaacılık, Ofset Baskı, Ofset Baskı Serigrafi, Tipo Baskı, Tipo Baskı Serigrafi, Mekatronik ve Nümerik Kontrollü Makineler (CNC) alanlarından öğrenci alınması istenmektedir. Bu programın öğrencileri;

- bedence sağlam ve dayanıklı,
- plan okuma yeteneği iyi olan,
- makine bakım ve tamiri ile ilgili,
- dikkatli ve sabırlı kişiler olmaları önerilmektedir.

3.3 Mezunların Çalışma Alanları

Özel sektörün selüloz, kağıt ve karton fabrikaları ile oluklu mukavva endüstrisi ve ambalaj endüstrisinin üretim ve pazarlama bölümlerinde çalışabilirler.

3.4 Meslek Elemanlarının Yaptıkları Belli Başlı İşler

Mühendislere yardımcı bir eleman olup, selüloz, kağıt ve karton fabrikalarında makinelerin çalıştırılmasında yardımcı olurlar (operatör). Selüloz, kağıt ve karton fabrikalarında hammadde, yarı mamul ve ürün kalite testlerini yaparlar. Kağıt ve karton dönüşüm

makinelerinin çalıştırılmasına ve bakımına yardımcı olurlar. Kağıt ve karton ürünlerini ve hammaddeyi iyi tanıdıklarından bu ürünlerin alım ve satım işlerinde çalışabilirler. Çalışmaların planlanmasına ve planlara uygun olarak yürütülmesine yardımcı olurlar.

3.5 Çalışma Ortamı ve Koşulları

Kağıt makineleri nispeten gürültülü çalışmaktadır, ancak operatörler yalıtılmış bir bölgede çalışmakta ve makine başına gerekli güvenlik önlemleri alınarak kısa süreler için sadece kontrol amacı ile gitmektedirler. Kağıt makineleri kesintisiz çalıştığından işçiler vardiya ile çalışmaktadırlar. Ancak hazır kağıdın boyutlandırılması, ambalajlanması ve dönüştürülmesi gibi işlemlerde çalışma saatleri ihtiyaca göre değişmektedir. Çalışmaları sırasında işçiler ve mühendisler (amirleri) ile iletişim kurarak üretimin aksamadan yürütülmesini sağlarlar.

3.6 İş Bulma Olanakları

Kalite güvence sistemlerini ileri derecede uygulayan ve katılımcı yönetim anlayışına sahip işletmelerin sayısı arttıkça Selüloz ve Kağıtçılık mezunlarının iş bulma olanakları artacaktır. Bazı özel işletmeler artık sadece Yüksekokul mezunu veya Mühendis istihdam etme eğilimindedir. İş olanakları Selüloz, kağıt, karton ve oluklu mukavva sektörü açısından sadece bu fabrikaların bulunduğu bölgeler ile sınırlı olmakla beraber bu ürünlerin dönüşümünü yapan işletmeler tüm sanayi bölgelerinde bulunabilir. Selüloz ve Kağıtçılık mezunları kağıt ve kağıt ürünleri alanında kendilerini geliştirdikleri oranda geniş çalışma olanakları bulabileceklerdir.

3.7 Mesleğin Geleceği

Bu programdan mezun olanlar gerekli koşulları sağladıkları taktirde Kimya, Kimya Mühendisliği ve Orman Endüstri Mühendisliği Bölümlerine dikey geçiş yapabilirler. Bu mesleğin geleceği kağıt ve karton ürünlerinin tüketimi ile orantılı olup, ülkemizde bu sektör hâlâ gelişme aşamasındadır. Kağıt ve kağıt ürünleri tüketimi, üretimin çok üzerinde olup giderek artış göstermektedir. Özel sektörün de bu alana ilgisi sürekli olarak artmaktadır. Bu nedenle sektör iyi bir gelişme gösterecek sektörler arasında önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle geri dönüşümü zor ve zahmetli olan bir çok ambalaj malzemesinin yasal zorunluluk nedeni ile kullanımının kısıtlandığı günümüzde, çevre dostu ve geri dönüşümlü bir malzeme olan kağıt ve kağıt ürünlerinin tüketiminin giderek artması kaçınılmaz olacaktır. Şekil 2' de Selüloz ve Kağıtçılık Programına ait resimler gösterilmiştir.

Şekil 2. Selüloz ve Kağıtçılık Programı ile ilgili resimler

4.0 AĞAÇ İŞLERİ PROGRAMI

Programda, orman ürünleri (ya da daha dar anlamda ağaç işleri) endüstrisinin çeşitli dallarında orman, orman endüstrisi ve ağaç işleri mühendisleri ile usta ve işçiler arasında görev yapan ara elemanlar yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

4.1 Programda Okutulan Dersler ve Yaptırılan Uygulamalar

Ağaç işleri ders programları ağaç işleri endüstrisini oluşturan kereste, parke, ambalaj, kontrplak, lif levha, yonga levha, mobilya dekorasyon, kaplama ve emprenye gibi endüstri kollarında ihtiyaç duyulan ara elemanların başarılı olmaları için gerekli olan teorik dersler ve uygulamalardan oluşmaktadır.

Ağaç İşleri ön lisans programı mezunları, yukarıda sayılan endüstri kollarının ara eleman ihtiyacını karşılayacağı gibi, ders programlarına yerleştirilen mobilya ile ilgili zorunlu derslerden başka isteğe bağlı seçimlik dersleri de aldığı takdirde ağırlıklı olarak mobilya üretiminde ve dekorasyon işlerinde çalışma imkanı bulabileceklerdir.

4.2 Gereken Nitelikler

Bu programa mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından sınav yapılmaksızın öğrenci alınmaktadır. Mevcut öğrenci alınan alanlar; Ağaç İşleri, Ahşap Yat İnşa, Döşemecilik ve Mobilya ve Dekorasyon'dur. Ayrıca, Mekatronik, Nümerik Kontrollü Makineler (CNC), Bilgisayarlı Nümerik Kontrol (CNC), Endüstriyel Otomasyon Teknolojisi (Mekanik/Makine), Makine ve Yapı (Kagir-Ahşap) öğrenci alnması istenmektedir. Bu programı seçecek öğrencilerin;

- bedence sağlam ve dayanıklı,
- ağaç işleri makinalarını (kesici, delici, vurucu makinalar) kullanabilen, dikkatli ve sabırlı,
- tasarım, çizim ve görüş yeteneği gelişmiş, meraklı,
- matematik ve fizik bilgisi iyi olan,
- işçilerle ve mühendislerle iyi ilişkiler kurabilen, geçimli kişiler olmaları önerilmektedir.

4.3 Mezunların Çalışma Alanları

Türkiye'de ağaç işleri endüstrisini özel sektör kuruluşları oluşturmaktadır. Bu nedenle devlet kuruluşlarında çalışma imkanı yoktur. Ağaç İşleri mezunları özel sektöre ait orman ürünleri endüstrisinin kereste, parke, ambalaj, kontrplak, lif levha, yonga levha, mobilya, kaplama, emprenye gibi kollarında üretimde, satış ve pazarlama işlerinde çalışabilecekler ya da aynı endüstri kollarında kendi işlerini kurabileceklerdir.

4.4 Meslek Elemanlarının Yaptıkları Belli Başlı İşler

Ağaç İşleri mezunları orman ürünleri endüstrisinde işleri yöneten ve planlayan 4 yıllık lisans programını bitirmiş elemanların yardımcısı olup, yöneticinin uygun görüp vereceği işleri yaparlar. Örneğin, bir kereste fabrikasında çalışıyorsa, fabrikaya gelen tomrukların teslim alınması, korunması, biçilmesi, kurutulması, satış partilerinin oluşturulması gibi işlerden sorumlu tutulurlar. Biçme programlarını yaparlar, işçilerin çalışma programlarını düzenlerler.

4.5 Çalışma Ortamı ve Koşulları

Orman ürünleri endüstrisi geniş bir çalışma alanını kapsar ve çalışma ortamını daha çok yarı açık ve kapalı alanlar teşkil eder. Kapalı alanlarda koku, toz ve gürültü önemli olup, gerekli önlemler alınmadığı takdirde meslek hastalıklarına yakalanma olasılığı yüksektir. Ağaç İşleri endüstrisinde kullanılan makinalar kesici, delici ve vurucu özellikler arz ettiğinden gerekli tedbirler alınmazsa kaza riski yükselmektedir. Üretimde vardiya sistemi uygulanmakta, pazarlama imkanları iyi olduğu zamanlarda çift vardiya halinde çalışılmaktadır.

4.6 İş Bulma Olanakları

Yapılan bir araştırmaya göre Türkiye'de orman ürünleri endüstrisini oluşturan işletmelerin sayısı 55832 olup, bu işletmelerde çalışan sigortalı işçi sayısı 172483'tür. Bu işletmelerde 4 yıllık lisans programını bitirmiş mühendisler ile işçiler arasında ara elemana ihtiyaç olacağı açıktır.Bu ihtiyaç meslek liselerinden, çıraklık okullarından mezun olan elemanlarca ya da usta-çırak eğitimi ile yetişmiş elemanlarca karşılanmaktadır. Ağaç İşleri mezunlarına ihtiyaç duyulan bu gibi işyerlerinde hak ettikleri yeri almaları halinde 2000 ile 4000 arasında değişen sayıda istihdam olanağının ortaya çıkacağı tahmin edilmektedir.

Ağaç İşleri mezunları orman ürünleri endüstrisinin çeşitli kollarında kendi istek ve bilgisine göre çalışma imkanı bulabilmektedirler. Bu nedenle birkaç yıllık tecrübeden sonra iyi kazanç getiren işlerde çalışabileceklerdir. Küçük ve orta boy işletmelerde kazanç, yerine ve ortamına göre işverenle pazarlık yapılarak saptanmaktadır. Büyük işletmelerde ise işletmenin ücret politikasına uyulmaktadır.

4.7 Mesleğin Geleceği

Bu programdan mezun olanlar gerekli koşulları sağladıkları takdirde Dekoratif Sanat Öğretmenliği, Mobilya ve Dekorasyon Öğretmenliği ve Orman Endüstri Mühendisliği Bölümlerine dikey geçiş yapabilirler. Meslek, ülkemizde orman ürünleri endüstrisinin gelişmesine bağlı olarak gelişecek ve ileriki yıllarda bazı endüstri kolları için ayrı programların açılması gündeme gelecektir

Şekil. 3 Ağaç İşleri Programı ile ilişkili resimler

5.0 AV VE YABAN HAYATI PROGRAMI

Program Türkiye'de konusunda ilk program olup, av ve yaban hayatının çeşitli dallarında orman mühendisleri, biyologlar ve yaban hayatı yöneticilerine yardımcı olabilecek ara elemanları yetiştirmeyi hedeflemektedir.

5.1 Programda Okutulan Dersler ve Yaptırılan Uygulamalar

Av ve Yaban Hayatı ders programları; Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Tabiat Parkları, Ulusal Parklar, Tabiatı Koruma Alanları, Biyogenetik ve Biyosfer Rezervler, tarımsal ve sulak alanlar, şehir parkları, hayvanat bahçeleri gibi yerlerde gereksinim duyulan ara elemanlar için gerekli teorik ders ve uygulamalardan oluşmaktadır.

5.2 Gereken Nitelikler

Bu programa ÖSS sonuçlarına göre yerleştirme yapılmaktadır. Bu programı seçecek öğrencilerin başarılı olmaları için mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının Çevre Sağlığı, Hayvan Sağlığı, Su Ürünleri ve Tarım (Ziraat) kökenli alanlarından mezun olmalarının yanı sıra;

- doğa sevgisi olan,
- hayvanlarla ilgili bir korkusu olmayan,
- arazide gece de çalışabilen,
- bedence sağlam ve dayanıklı,
- başkaları ile iyi iletişim kurabilen,
- biyolojiye ilgili ve bu alanda başarılı kişiler olmaları önerilmektedir.

5.3 Mezunların Çalışma Alanları

Av ve Yaban Hayatı mezunları Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Belediyeler, İl ve İlçe Av Komisyonlarında görev alabilecekleri gibi özel avlaklarda ve hayvanat bahçelerinde de teknik eleman olarak çalışabilirler.

5.4 Meslek Elemanlarının Yaptıkları Belli Başlı İşler

Av ve Yaban Hayatı mezunları orman mühendislerine ve biyologlara yardımcı eleman olup,

- Yaban hayvanlarının üretimini sağlarlar.

- Yaban hayvanlarının envanterini yaparlar.
- Yaban hayatı yaşam ortamlarının geliştirilmesinde çalışırlar.
- Hayvanların preparasyonunu yaparlar.
- Populasyonların düzenli olarak sürdürülmesini sağlarlar.
- Özel avlakların yönetiminde teknik eleman olarak çalışırlar.
- İl ve İlçe av komisyonlarında görev alırlar.

5.5 Çalışma Ortamı ve Koşulları

Av ve yaban hayatı geniş bir çalışma alanını kapsar ve çalışma ortamını daha çok açık alanlar teşkil eder. Çalışmalarını ferdi veya ekip halinde yaparlar. Yaban hayvanlarının önemli bir kısmı geceleri faaliyet gösterdiğinden gece de çalışabilirler. Yaban hayvanları ile çalışırken her iş kolunda olduğu gibi gerekli önlemler alınmadığı taktirde kaza riski bulunmaktadır. Ayrıca doğadaki birçok hayvan kuduz vb. bazı hastalıkları taşımaktadır.

5.6 İş Bulma Olanakları

Yurdumuzda Av ve Yaban Hayatı mezunlarına çok fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Gerek kamu sektöründe, gerekse özel sektörde bu konuda yetişmiş ara eleman yetersizliğinden bu programdan mezun olanların iş bulma şansları oldukça yüksektir. Mezunlar Türkiye'nin her yerinde çalıştırılabilmektedirler. İş bulma konusunda cinsiyet ayrımı bulunmamaktadır.

5.7 Mesleğin Geleceği

Bu programdan mezun olanlar gerekli koşulları sağladıkları taktirde Orman Fakültelerinin Orman Mühendisliği Bölümlerine dikey geçiş yapabilirler. Yaban hayatının dünyada giderek önem kazanması bu mesleğin de geleceğini daha parlak kılmaktadır. İleriki yıllarda Orman Fakültelerinde Yaban Hayatı Yöneticiliği Bölümü açıldığında ön lisansı bitiren mezunlara Yaban Hayatı Yöneticisi olma imkanını da verecektir. Şekil 4'te. Av ve Yaban Hayatı Programına ait resimler gösterilmiştir.

Şekil 4. Av ve Yaban Hayatı Programı ile ilişkili resimler

6.0 SÜS BİTKİLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ PROGRAMI

Programda, bitki yetiştirme ve bakımı ile ilgili çeşitli alanlarda orman mühendisleri ve peyzaj mimarlarına yardımcı olabilecek ara elemanlar yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

6.1 Programda Okutulan Dersler ve Yaptırılan Uygulamalar

Programdaki ders ve uygulamalar; süs bitkilerinin tanınması, kullanım yerleri, güneş, toprak ve su istekleri, üretimleri, bakımları, sera içi ve sera dışı üretim ve geliştirme koşullarını uygulayabilecek ara elemanlar yetiştirmeye yöneliktir.

6.2 Gereken Nitelikler

Bu programa ÖSS sonuçlarına göre öğrenci yerleştirildiği gibi mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının Ziraat, Çay Teknolojisi, Genel Ziraat, Makine (Tarım Meslek Lisesi), Makine-Tarım Teknolojisi, Peyzaj, Süs Bitkileri, Tarım ve Tarım Teknolojisi alanlarından da öğrenci alınmaktadır. Ayrıca, Ziraat, Genel Ziraat, Makine (Tarım Meslek Lisesi), Peyzaj, Süs Bitkileri ve tarım alanlarından öğrenci alınması istenmektedir.
Bu programı seçecek öğrencilerin;

- doğa sevgisi olan,
- bitkilere karşı alerjik bünyesi olmayan,
- arazide çalışabilen,
- açık hava veya sera koşullarına dayanıklı
- bedence sağlam ve dayanıklı,
- başkaları ile iyi iletişim kurabilen,
- bitki morfolojisi ve fizyolojisine özel ilgi duyan kişiler olmaları önerilmektedir.

6.3 Mezunların Çalışma Alanları

Fidanlıklar, Orman Genel Müdürlüğü, Belediyeler, İl ve İlçe Belediye Seralarında, özel peyzaj projelerinde teknik eleman olarak çalışabilirler.

6.4 Meslek Elemanlarının Yaptıkları Belli Başlı İşler

Süs Bitkileri Yetiştiriciliği mezunları orman mühendislerine ve peyzaj mimarlarına yardımcı eleman olup,

- Süs bitkileri yetiştirilmesini sağlarlar.
- Süs bitkilerinin bakımını sağlarlar.
- Süs bitkilerinin peyzaj projelerinde uygulamasını sağlarlar.

6.5 Çalışma Ortamı ve Koşulları

Süs bitkilerinin geniş bir çalışma alanı vardır. Çalışma ortamını daha çok açık alanlar teşkil eder. Çalışmalarını bireysel veya ekip çalışmaları halinde yaparlar.

6.6 İş Bulma Olanakları

Doğa ve çevre ile ilgili uygulayıcı elemanlara ihtiyaç her zaman devam edecektir. Gerek kamu sektöründe, gerekse özel sektörde bu konuda yetişmiş ara eleman yetersizdir. Bu nedenle yüksekokulu bitirenlerin iş bulma olasılığı her zaman yüksektir. Bu sektörde kazanç, yerine ve ortamına göre, işverence serbest piyasa koşullarına göre belirlenmektedir.

6.7 Mesleğin Geleceği

Bu programdan mezun olanlar gerekli koşulları sağladıkları taktirde Orman Fakültelerinin Orman Mühendisliği veya Peyzaj Mimarlığı Bölümlerine dikey geçiş yapabilirler. Özel iş kurabilirler. Şekil 4'de Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programına ait resimler gösterilmiştir.

Şekil 5. Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programı ile ilişkili resimler

7.0 SONUÇ VE TARTIŞMA

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi bünyesinde, Bahçeköy yerleşkesinde bulunan Ormancılık Meslek Yüksekokulunun Sulama Teknolojisi Programı, Selüloz ve Kağıtçılık Programı, Av ve Yaban Hayatı Programı, Ağaç İşleri Programı ve Süs Bitkileri Programı Programı olmak üzere şu anda mevcut olan beş programının kısa olarak tanıtımları yapılmıştır.

Ormancılık Meslek Yüksekokulunda eğitim veren 5 programın Sulama Teknolojisi Programı, Av veYaban Hayatı Programı ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Programı olmak üzere üç Programı doğrudan Orman Mühendisliği alanında çalışabilecek ara elemanlar yetiştirmektedirler ve Orman Fakültesinin eğitiminde ve öğretiminde kullanılan olanaklarıyla eğitim ve öğretimlerini sorunsuz şekilde sürdürebilmektedirler. Diğer bir program olan Ağaç İşleri Programı ise benzer şekilde Orman Endüstri Mühendisliği Bölümünün mevcut olan Ağaç İşleri atölyesinde uygulamalarını sürdürmekte ve önemli sorunlar yaşamamaktadır. Aynı zamanda bu dört programın her biri ayrı ayrı kendi sektörlerinde desteklerini görmektedirler. Bunun sonucunda da öğrencilerin staj konularında destek almaktadırlar. Bu dört programdan farklı eğitim uygulamaları yapısına sahip olan Selüloz ve Kağıtçılık Programı öğrencilerinin bu programında eğitimlerini sürdürebilmeleri için gerek laboratuar düzeyinde gerekse pilot tesis ölçeğinde uygulamalar yapmaları gerekmektedir. Orman Endüstri Mühendisliği Bölümünün mevcut olan laboratuarlardan çok sınırlı, yetersiz ancak gösteri niteliğinde uygulamalarınını sürdürebilmektedir. Ayrıca, bu programla ilgili olan Kağıt sektörleri ve bu programın öğrencileri için uygun olan fabrikaların çoğunluğunun İstanbul dışında bulunmaları öğrencilerin bu fabrikalara giderek uygulama yapmalarına olanak sağlamamaktadır ve pilot tesis ölçeğindeki uygulamalarını yapamamaktadırlar.

Bu duruma çözüm olarak, yüksekokul ya da fakülte içinde maliyeti son derece yüksek olan laboratuarlar ve pilot tesislerin kurulması ile mümkün olabilecektir. Ayrıca, pilot tesis kurmanın çok yüksek maliyet oluşturmasından başka işletilmesi ve sürekliliğinin sağlanması için deneyimli bir teknik kadrosunun oluşturulması da gerekmektedir.

Yüksekokulun beş programda okuyan öğrenci sayısı 500' ü aşmıştır. 2001-2002 eğitim ve öğretim yılından bugüne kadar 200 den fazla öğrenci mezun olmuştur. Genel olarak mezun olan öğrencilerin doğrudan kendi sektörlerinde iş bulup çalışma oranlarının değerlendirilmesi yapıldığında, yaklaşık olarak yüzde 20 'i geçtiği belirlenmektedir. Mezun olan öğrencilerin kendi mesleklerinde doğrudan çalışma oranının programlara göre dağılımına bakıldığında, tanıtımında belirtildiği üzere kendi sektörleri arasında önem li bir

iş istihdam potansiyeli olmasına rağmen uygulamalarla ilgili açıklanan nedenlerden dolayı en az oranın Selüloz ve Kağıtçılık Programında olduğu görülmektedir. Ancak, Av ve Yaban Hayatı programı mezunlarının Orman Bakanlığına bağlı birimlerine son bir iki yıl içinde istihdam edilmeye başlanmasıyla bu oranın yükseleceği, umut verici ve sevindirici bir sürecin yaşanmasını sağlamaktadır.

KAYNAKLAR

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Meslek Yüksek Okulu Tanıtım Kılavuzu, 2007.

KETENİN (*Linum usitatissimum* L.) EKONOMİK ÖNEMİ VE YETİŞTİRİCİLİĞİ

FLAX'S (*Linum usitatissimum* L.) IMPORTANCE IN ECONOMY AND CULTIVATION

Züleyha ENDES [1] Eray TULUKCU [2] Raziye KOÇAK [3] A. Büşra MADENCİ [4]

ABSTRACT

Flax is a culture plant that is cultivated to benefit from its fiber and oil. The fiber that is obtained from the flax is very enduring so this fiber is used in textile, upholstering and production of cord and rope. The Oil extracted from flax that has high level oil rate, is called linseed oil and it is used commercially in paint and dye industry and production of ink, soap, varnish. The oil flax is almost cultivated on 75 or 80 percent of 5-6 mil. Hectares of land. The rest of the land is used for cultivation of the fiber flax. As the flax is rich in unsaturated fatty acid, it is very important for human health. As the linoleic and linoleic fatty acids are essential fatty acids that can't be produced by human body, they should be taken by the foods every day. Lack of these substances causes malfunctions. Linseeds involve %30 – 45 oil, % 18 – 20 protein, % 33 – 37 carbohydrate. Bagasse derived from the flax after oil extraction involves %32–37 protein, %5 – 8 oil so it is also a precious animal food. Moreover flax straw carries as much nutrional value as oat and wheat.
Key Words: Flax, Cultivation, Oil Rate

ÖZET

Keten, lifinden ve yağından faydalanmak amacı için yetiştirilen bir kültür bitkisidir. Ketenden elde edilen lif dayanıklı bir yapı gösterdiğinden dokumacılıkta, döşemecilikte, sicim urgan ve ip yapımlarında kullanılmıştır. Yağ oranı yüksek olan ketenin tohumundan çıkarılan ve çabuk kuruyan yağ, bezir yağı olarak isimlendirilmekte ve ticari olarak boya sanayinde, vernik cila, matbaa mürekkebi ve sabun yapımında kullanılmaktadır. Dünyada yaklaşık olarak 5-6 milyon hektarlık bir alanın % 75 – 80'ninde yağlık geri kalanda ise lif keteni üretimi yapılmaktadır. Keten yağı doymamış yağ asitlerince zengin olduğu için insan sağlığı açısından büyük önem arz eder. Keten tohumunda bulunan özellikle Linoleik, linolenik yağ asitleri vücutta sentezlenemeyen esansiyel yağ asitleri olduğundan mutlaka gıdalarla her gün alınmalıdır. Bunların eksikliği fonksiyonel bozukluklara neden olmaktadır. Keten tohumları % 30 -45 yağ, % 18-20 protein, % 33- 37 karbonhidrat içermektedir. Ayrıca keten yağı alındıktan sonra yan ürün olarak elde edilen küspe % 32-37 protein, % 5 -8 yağ içeriğiyle değerli bir hayvan yemidir. Ayrıca keten samanı buğday ve yulafa eş değer miktarda besin değerine sahiptir.

[1] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı zendes@selcuk.edu.tr
[2] Yrd. Doç. Dr. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı eraytulukcu@selcuk.edu.tr
[3] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı rkocak@selcuk.edu.tr
[4] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Şeker Teknolojisi Proğramı bacikgozoglu@selcuk.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Keten, Yetiştiricilik, Yağ Oranı

1. GİRİŞ

İnsan beslenmesi açısından temel gıda maddelerinden biri olan yağlar, bitkisel ve hayvansal kaynaklardan sağlanmaktadır. Bitkisel yağlar hayvansal yağlara oranla daha kolay ve ucuza elde edilmektedir. Ancak Ülkemizde nüfus artışına karşılık bitkisel yağ üretiminin yetersiz olması yağ açığını ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizde yetiştirilen yağ bitkilerine alternatif yağ bitkilerinin yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu amaçla diğer yağ bitkilerinin kışlık olarak yetişemediği şartlarda yetişebilen, yağ içeriği yüksek keten bitkisinin de alternatif bir yağ bitkisi olarak üretime alınması ülke ekonomisi açısından büyük katkı sağlayacaktır.

2. KETENİN EKONOMİK ÖNEME SAHİP KISIMLARI

Kullanım alanlarına göre keten liflik ve yağlık olarak değerlendirilir. Lif ve yağ keteninin bitkisel özellikleri farklılık gösterir. Bu farklılıklar Tablo 1. de verilmiştir.

2.1. Keten Sapı

Keten lifi bitkinin saplarından üretilir. Bitkide lif teknik sap adı verilen kısımdan elde edilir. Bu kısım Kotyledonlardan ilk dallanmanın başladığı yere kadar olan kısımdır. Lif keteninde sapın uzun ve kesintisiz olması istenir. 1-2 mm kalınlığında ve 55-90 cm uzunluğundaki lifler, sağlam, dirençli ve dayanıklıdır. Liflerin elastikiyeti azdır, çabuk buruşur ve serin tutar. Doğal liflerinin rengi sarımtırak gri veya esmer iken ağartılan keten lifleri oldukça beyaz, yumuşaktır.

Keten lifleri kalitesine göre kaba ya da ince dokumaların yapımında kullanılmaktadır. Yatak örtüsü, masa örtüsü, iç, dış giysi, bel kayışı, ayakkabı, dekoratif örtüler, çadır bezi, sırt çantası, ekmek torbası, yelken bezi, mobilya döşemelikleri, sicim, urgan, ip imalatında kullanılır. Lifi elde edildikten sonra ortaya çıkan kısa lifler kaliteli kağıt ve sigara kağıdı yapımında kullanılır. Yağ keteninin sapı kıtık olarak kullanıldığı gibi, yalıtım malzemesi ve hasır yapımında faydalanılır.

2.2. Keten Tohumu

Ketende yağ tohumlarından elde edilir. Ketende tohumun uzunlukları 3,0–6,5 mm. eni 1,7–3,4 mm ve bin dane ağırlığı 4-10 gr. arasındadır. Ketende yağ oranı % 30–45 arasındadır. Bunun dışında keten tohumları %18-20 protein, %33-37 karbonhidrat, musilaj madde, lignan, K, Mg, Fe, Cu, Zn ve A vitaminlerini de içerir.

Ticari değeri yüksek hammadde veren ve çok çabuk kuruyan keten yağı boya sanayinde, vernik, cila, linolyum, matbaa mürekkebi ve sabun yapımında kullanılır. Son zamanlarda ketene yönelişin sebebi vücudumuzun üretemediği esansiyel yağ asitlerinden Omega-3, Omega-6, Omega-9 yağ asitlerini içermesidir. Bu yağ asitleri deri, beyin, kalp, böbrek, karaciğer, dolaşım ve kılcal damar hastalıklarında etkili olmaktadır. Ayrıca kolesterol, trigliserid, tansiyon düşürücü, felç ve unutkanlık önleyici, anti-kanser, anti-viral, anti-bakteriyel, anti-fungal, anti-oksidan özelliklere sahiptir ve içerdiği yüksek müsilaj nedeniyle diyetlerde yer almaktadır..

Kanada ve Almanya gibi çeşitli ülkelerde yağlık amaçlı geliştirilen yeni keten çeşitleri bitkisel yemeklik sıvı yağ üretimi amacıyla da kullanılmaktadır. Bunun dışında

bileşiminde çok az miktarda hidrosiyanik asit içeren "linamarin" glikoziti bulunur. Hidrosiyanik ise zehirli bir maddedir. Bitkinin içerdiği oran düşük olduğundan, tehlike oluşturmamaktadır.

Tablo 1.Lif ve Yağ Keteninin Bitkisel Özellikleri Arasındaki Farklar

Lif Keteninin Bitkisel Özellikleri	**Yağ Keteninin Bitkisel Özellikleri**
* Kökler bitki boyu kadar uzama gösterir. * Bitki boyu 70–170 cm'dir. * Sap verimi 400–600 kg/da'dır. * Gövde dallanmamıştır. * Lif oranı %20–24, Lif verimi 60-140 kg/da * Dallanma uç (üst) kısımdadır. * Yapraklar küçük, yaprak sayısı azdır. * Çiçek ve kapsülleri küçüktür. * Tohum rengi koyudur. * Tohumun BDA 3–5 gr'dır. * Tohum verimi 40–80 kg/da, yağ oranı düşüktür (%33–37).	* Kökler bitki boyundan daha derine gider. * Bitki boyu 50-80 cm dır. * Sap verimi ortalama 400 kg/da'dır. * Gövde çok fazla dallanmıştır. * Lif oranı %14–20, Lif verimi 30–70 kg/da * Dallanma aşağıdan yukarı doğrudur. * Yapraklar büyük, yaprak sayısı fazladır. * Çiçekleri çok sayıda ve büyüktür. * Tohum rengi açıktır. * Tohumun BDA 4–14 gr'dır. * Tohum verimi 60–180 kg/da, yağ oranı yüksektir (%30–45).

3. KETENİN İKLİM İSTEKLERİ

Keten bitkisinin iklim istekleri, lif ve yağ tipi olmasına göre değişmektedir. Lif keteni serin, nisbi nemi yüksek, kıyı bölgelerde yetişirken, yağ keteni sıcak ve kurak, rakımın çok yüksek olmadığı yerlerde yetişir.

3.1. Sıcaklık ve Güneşlenme İsteği:

Kışlık ve yazlık olmak üzere iki kültür keteni vardır. Lif keteni yetişme dönemi kısa süren (100–120 gün) yazlık keten grubuna girer. Lif keteni kışa dayanıklı değildir. Ancak güney bölgelerimizde kışlık olarak yetiştirilebilir. Yağ keteni yetişme dönemi uzun süren kışlık keten grubuna girer. Yağ keteni, kışa daha fazla dayanır. Güneşli havalar yağ tipi ketenlerde, tohum ve yağ verimini artırıcı etkiye sahiptir. Ancak 32 ^{o}C gibi yüksek sıcaklıklar tohum hacminin azalmasına, yağ oranının ve kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. Fide devresinde keten -3 ^{o}C de; çiçeklenme ve yeşil olum devresinde ise -1 ^{o}C'lik hafif bir donda zarar görebilir. Keten tohumunun minimum çimlenme sıcaklığı 5 ^{o}C civarındadır.

3.2. Yağış ve Nem İsteği

Lif keteni yağ ketenine göre daha fazla su kullanır ve nemli yerleri sever. Yetişme mevsimi içerisinde dekarda 80 ton su kullanır. İlkbaharda düşecek olan 100–150 mm'lik yağışla iyi bir ürün alınır. Ketenin Mayıs ve Haziran aylarında su ihtiyacı fazladır. Nemli bölgelerde de yetişebilen yağ ketenleri, lif ketenlerine göre, kuraga daha dayanıklıdır. Ancak çiçeklenme devresinde 32 ^{o}C'nin üzerindeki görülen kuraklık verimi, kaliteyi ve yağ oranını düşürür. Lif keteni yetiştiriciliği için en uygun bölgelerimiz Karadeniz ve Marmara'dır. Yağ keteni ise yüksek rakımlı yerler hariç Orta Anadolu'nun her yerinde yetiştirilebilir.

4. TOPRAK ve BESİN MADDESİ İSTEĞİ

Keten toprak isteği bakımından fazla seçici olmamakla beraber iyi drenajlı, orta-ağır (siltli-tınlı, killi-tınlı ve siltli-killi) topraklarda yetişir. Ağır toprakta yetişen lif keteninin verimi, hafif toprakta yetişene göre daha yüksektir. Keten tuzlu topraklara karşı hassastır. Diğer taraftan toprak reaksiyonunun (ph=) 6'nın altına düşmesi keten verimini düşürür. Yağ keteni lif ketenine göre daha fazla besin maddesi kaldırmaktadır. Azot sapları kalınlaştırıp, lifleri gevşekleştirerek lif kalitesini düşürür. Azotlu gübreler özellikle de organik gübreler bu nedenle ön bitkiye verilir. Fosfor ketende tohum verimini ve yağ oranını artırır. Potasyum lif kalitesi üzerine olumlu etki yapar. Gübre ekimden 2-3 hafta önce yada ekim öncesinde sulama yapılması gerekiyorsa bu sulamadan önce toprağa verilmesi gerekir.

5. EKİM NÖBETİ

Keten yabancı otlarla rekabetin zayıf olması nedeniyle temiz tarlalarda yüksek verim sağlar. Bunun içinde tarlayı temizleyen çapa bitkileri ve baklagillerden sonra en iyi şekilde yetişir. Keten mısırın ardından iyi bir gelişme gösterir.

Soyanın yetiştiği yerlerde soyadan sonra keten, mısır ve yulaftan sonrakine göre daha iyi sonuç verir. Keten; yonca, üçgül ve buğdaygiller için iyi bir arkadaş bitkidir. Diğer taraftan besin elementleri yönünden toprağı yormaması nedeniyle ekim nöbetinde iyi bir ön bitki durumundadır. Üst üste keten ekimi sonucu ortaya çıkan ve "keten yorgunluğu" olarak adlandırılan durum geniş ölçüde fusarium ve diğer mantari hastalıkların yoğunlaşmasının yanında "linein" adlı bir yorgunluk maddesi salgılanmasına bağlı olarak gelişir.

6. HASAT ve VERİM

6.1. Ketende Olgunlaşma Devreleri ve Hasat Şekli

Ketende hasat lif ve tohum için yapılır. Keten 4 gelişme döneminde hasat edilir.

a- Yeşil olum (olgunluk) devresi: Bu devre bitkilerin henüz yeşil ve çiçeklenmenin sona erdiği, kapsül teşekkülünün başladığı dönemdir. Lif verimi düşük, kalitesi yüksektir. Sadece kaliteli lif elde etmek amacıyla hasat yapılabilir.

b-Yeşil-sarı olum devresi: Bu devre alt yapraklarda dökülmeler ve alttan yukarıya doğru sararmanın başladığı dönemdir. Kapsül içinde tohumlar çimlenme kabiliyetini kazanacak kadar gelişmiştir. Yağ oranı düşük, lif kalitesi yüksektir. Kaliteli ve yüksek lif verimi için hasat edilir.

c- Sarı (tam) olum devresi: Bitki tümüyle sararmış, üstte az sayıda yapraklar dışında tüm yapraklar dökülmüştür. Lif verimi ve kalitesi iyidir. Kapsüller sararmış, esmerleşmiş, uçları çatlamaya başlamıştır. Ancak çatlaklar henüz tohumların dökülecği kadar değildir. Tohumlar tam olgunlaşmamıştır. Buna rağmen tohumlardaki yağ oranı yüksektir. Hem tohum hem de lif ürünü elde etmek için hasat edilir.

d- Ölü olum devresi: Bu devrede bitki sararmış esmerleşmiştir. Kapsüller tohumların dökülebileceği kadar çatlamıştır. Lif verimi ve kalitesi çok düşüktür. Tohum verimi ve oranı sarı olum dönemine göre daha yüksektir.

Bu gelişme dönemlerine göre kışlık ketenlerin hasadı ülkemizde Temmuz ve Ağustos aylarında yapılır. Yazlıklar ise daha geç hasat edilir. Yağ keteni elle ya da

makineyle, lif keteni yolunarak hasat edilir. Yolunan sap demetleri önce toprağa bırakılır. Ertesi gün alt-üst edilerek havalandırılıp kurutulur. Bu işlemlerin sonunda yapraklar kuruyup dökülür. Sarı renk alan saplar, toplanır, demetlenir ve balya haline getirilir.

Lif keteninde sap verimi 2000–6000 kg/ha, tohum verimi ise 300–750 kg/ha'dır. Yağ ketenlerinde alınacak tohum miktarı 500–2000 kg/ha'dır. Ülkemizde ketenden sap verimi 1500–5000 kg/ha, tohum verimi 200–1000 kg/ha'dır.

7. SONUÇLAR

Keten yağı ve lifi için yetiştirilen bir kültür bitkisidir. Endüstride keten kumaşı ve yemeklik veya yemeklik olmayan endüstriyel yağ üretiminde kullanılmaktadır. Keten lifi diğer bitkisel liflere göre daha dayanıklı olması, keten tohumlarından elde edilen yağın yüksek kalitede olması ve kullanım alanının geniş olması bu bitkiye olan talebi arttırmaktadır. Ayrıca içerdiği yağ asitleri ile hastalığın tedavisinde kullanıldığından önemli bir tıbbi bitkidir. Ayrıca toprağı fazla yormaması, kendinden sonra gelen bitkiye iyi bir tarla bırakması, hem yazlık hem de kışlık olarak ekim nöbetinde yer alabilmesi, hasadının erken yapılması ve küspesinin ve samanının değerli bir hayvan yemi olması ketenin önemini daha da arttırmaktadır. Çok yönlü kullanım alanına sahip önemli bir sanayi hammaddesi olan ketenin yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması, üretim miktarı, verim ve kalitesinin artırılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

AGRONOMY GUİDE.(2004), Generic Guidelines on the Agronomy of Selected Industial Crops.

Bozurt, D. ve Kurt O. (2004), "Ketenin Biyolojik ve Tarımsal Karakterlerine Sıcaklık ve Fotoperiyodun Etkisi", (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

Can Akçalı R. ve Yüce S. (1999), "Bazı Keten Genotiplerinin Agronomik ve Kalite Özellikleri Üzerine Araştırmalar", (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)

Can Akçalı R., Yüce S., Demir İ. (2001) , "Keten Çeşit ve Hatlarında Bazı Agronomik Özellikler Üzerinde Araştırmalar", Türkiye 4. Tarla Bitkileri Kongresi, 17-21 Eylül, Tekirdağ.

Can Akçalı R., Yüce S., Aykut F., Furan M.A. (2003), "Ketende Bazı Agronomik Özellikler Arası İlişkiler", Türkiye 5. Tarla Bitkileri Kongresi, 13-17 Ekim, Diyarbakır.

Günel E. (1993), "Endüstri Bitkileri – Lif Bitkileri Yetiştirme Tekniği", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakiltesi Yayınları, No:6 VAN

İncekara F. (1979), "Endüstri Bitkileri ve Islahı- Lif Bitkileri ve Islahı", Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No:65 Bornova-İzmir.

Kurt O., Doğan H., Demir A. (2006), "Samsun Ekolojik Koşullarına Uygun Kışlık Keten Çeşitlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma" , OMÜ Zir. Fak. Dergisi, 21(1):1-5, J. of Fac. of Agric., OMU, 2006,21(1):1-5

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ MESLEK YÜKSEKOKULLARI ÖĞRENCİ MEMNUYETİ ARAŞTIRMASI

KIRKLARELI UNIVERSITY VOCATIONAL SCHOOLS STUDENT SATISFACTION REVIEW

Gülnur ETİ İÇLİ[5] **Mehmet Erol ÇOPUR**[6] **Beste Burcu VURAL**[7]

ABSTRACT

Qualified labour force will be merely brought up with eligible education, accoutred lecturers and providing enough physical conditions. It's inevitable to measure satisfaction that students get from the education and the lecturers get from the phsical conditions in order to increase quality and qualified labour.

The purpose of this study is to determine the satisfaction levels of the students of all vocational schools at Kırklareli University. Survey questions are asked under three headings; lecturer, consultancy, education and physical conditions of students. The population of the study consists of the second year students of six vocational schools at Kırklareli University.

Key Words: statisfaction, student, higher education

ÖZET

Nitelikli işgücü; ancak kaliteli eğitim, donanımlı öğretim elemanları ve yeterli fiziki koşulların sağlanması ile yetiştirilebilir. Öğrencilerin aldıkları eğitimden, öğretim elemanlarından fiziki şartlardan ne ölçüde memnun olduklarının ölçülmesi kalitenin arttırılması ve nitelikli işgücü için kaçınılmazdır.

Bu araştırmanın amacı, Kırklareli Üniversitesine bağlı meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin memnuniyet düzeylerini belirlemektir. Öğrencilerin memnuniyet düzeylerini belirlemek üzere akademik personel, danışmanlık, eğitim- öğretim ve fiziksel koşullar olmak üzere üç başlık altında anket soruları öğrencilere yöneltilmiştir. Araştırmanın evrenini, Kırklareli Üniversitesindeki altı meslek yüksekokulunda öğrenim gören ikinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Anahtar kelimeler: memnuniyet, öğrenci, yüksek öğretim

[5] Yard. Doç Dr., Kırklareli Üniversitesi, gulnuricli@yahoo.com
[6] Öğr. Gör., Kırklareli Üniversitesi, erolcopur@mynet.com
[7] Öğr. Gör., Kırklareli Üniversitesi, bestevural@hotmail.com

1- GİRİŞ

Kalite kamu kuruluşlarının verimliliğini, ülkelerin ekonomik istikrarını ve toplumdaki bireylerin yaşam standartlarını belirlemektedir (Ruzevıcıus, vd. 2007). Günümüzde üretimin ve buna bağlı olarak gelişen rekabetin olduğu her alanda kalite başlı başına bir değer konusu haline gelmiştir. Bu gelişmeler sonucu üniversiteler rekabet güçlerini arttırabilmek için toplam kalite yönetiminin önemini benimsemişlerdir.

İşletmeler açısından bakıldığında: Toplam Kalite Yönetimi; "bir işletmedeki tüm süreçlerin, ürünlerin ve hizmetlerin tam katılım yoluyla geliştirilmesi, devamlı iyileştirme anlayışıyla müşterilerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak veya ötesine geçmeye dayanan işletme kültürü oluşturmaya yönelik bir yönetim felsefesidir (Levis, vd. 2008).

İşletmelerde olduğu gibi eğitim kurumlarında da toplam kalite yönetiminin önemi her geçen gün artmaktadır. Üniversiteler eğitim kurumlarının yapılanmasındaki son halkayı oluşturan, günümüzde ülke ve toplumların birçok alandaki gelişimine önemli katkılar sunma çabasında olan kurumlardır. Özellikle mesleki eğitim veren ve üniversitelerin bünyesinde yer alan meslek yüksekokulları işgücü piyasasına nitelikli ara eleman yetiştiren eğitim birimleridir. Meslek yüksekokullarında verilen eğitimin kalitesinin yanı sıra öğrenciye sunulan hizmetlerin ve sağlanan fiziksel koşulların kalitesi de işgücü verimliliği için önemli bir ölçüt olmaktadır.

Gelişen kalite anlayışıyla üniversiteler mevcut öğrencilerinin memnuniyet düzeyleri ile gelecekteki öğrencilerinin kaliteye yönelik beklentilerini belirleme çabasına girmişlerdir. Özellikle hizmetlerinin alıcısı konumunda olan mevcut öğrencilerin memnuniyetlerini ölçerek kaliteli eğitim ve öğretim açısından ne aşamada olduklarını tespit etmeye çalışmaktadırlar. Çünkü saptanan durum hem yeni gelecek öğrencilerin tercihlerini etkileyecek hem de mezunların gelecekteki istihdamında belirleyici olacaktır

Öğrenci memnuniyet araştırmaları eğitimde kalitenin belirlenebilmesi için yararlı ve güvenilir bilgiler sağlamaktadır. Öğrenciler üniversitelerde sunulan hizmet ve ürünlerin alıcısı ve yararlanıcısı konumundadırlar. Dolayısıyla öğrencilerin görüşlerinin eğitim kalitesini artırmak için önemli bir veri kaynağı olacağı düşünülebilir.

2- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Kırklareli Üniversitesi 2007 yılında Trakya Üniversitesi'nden ayrılarak yeni kurulan üniversiteler arasındaki yerini almıştır. Her yeni yapılanmada olduğu gibi yeni kurulan üniversiteler açısından da toplam kalite yönetiminin önemi tartışılmazdır. Kırklareli Üniversitesi bünyesinde 6 Meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı; Kırklareli Üniversitesi bünyesinde yer alan ve çeşitli sektörel alanlara nitelikli ara eleman yetiştiren meslek yüksekokullarındaki öğrencilerin *akademik personel ve danışmanlık, eğitim ve öğretim* ile *fiziksel koşullara* yönelik memnuniyet düzeylerini belirlemektir.

2.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini Kırklareli Üniversitesi bünyesindeki 6 meslek yüksekokulunda bulunan 2. sınıf öğrencilerinin tümü oluşturmaktadır. Örnek büyüklüğü; $n=NZ\,pq\,/\,d^2\,(N-1)\,+\,Z^2\,pq$ formülü kullanılarak ve %95 güven aralığında %5 hata ile 277 olarak belirlenmiştir. Minimum örnek hacmi arttırılmış 435 öğrenci ile görüşülmüştür. Buna göre ana kütle; yüksekokullardaki öğrenci sayılarına oranlanmış, her yüksekokuldan görüşülecek öğrenci sayıları tespit edilmiş ve öğrenciler tesadüfi olarak seçilerek anket yapılmıştır. Hatalı doldurulan anketler elendikten sonra geriye kalan 402 ankete göre analizler yapılmıştır.

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Verilerin toplanmasında anket yöntemi kullanılmıştır. Ankette öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin 8 soru bulunmaktadır. Ankette yer alan diğer bölümler ise öğrenciler açısında bakıldığında önemli olan ve toplam kalite yönetiminde değerli veriler sağlayacağı düşünülen "Akademik Personel ve Danışmanlık", "Eğitim ve Öğretim", "Fiziksel Koşullar" başlıkları altında gruplandırılan 47 Likert ölçekli ifadeden oluşmaktadır.

Verilerin çözümlenmesinde frekanslar, ortalamalar ve standart sapmalar hesaplanarak memnuniyet düzeleri tespit edilmiştir. Likert ölçekli soruların güvenilirliğinin ölçülmesinde cronbach alpha güvenirlilik analizi yapılmış ve sonuç .9099 bulunmuştur.

2.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Anketi cevaplayan öğrencilerden %43,5'i Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu, %19,4'ü Kırklareli Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, %10,9'u Kırklareli Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, %11,2'si Babaeski Meslek Yüksekokulu, %8,7'si Vize Meslek Yüksekokulu ve %6,2'si Pınarhisar Meslek Yüksekokulu öğrencisidir.

Öğrencilerin %49,3'ü kadın, %50,7'si erkektir. Anket sonuçlarına göre öğrencilerin çoğunluğunun 19-20 yaş grubunda olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin ailelerinin toplam aylık gelirlerine bakıldığında; %53,7'sinin 501-1000 TL arasında, %28,9'unun 1001- 1500 TL arasında, %10'unun 500 TL ve altı, %7,5'inin 1501 TL ve üstünde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anketi cevaplayan öğrencilerin %4'ü Otomotiv, %3,2'si Grafik, %11,2'si Tekstil, %9,7'si Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama, %10'u Kimya, %11,7'si Büro Yönetimi ve Sekreterlik, %8,2'si Elektrik, %11,4'ü Muhasebe, %6,2'si Pazarlama, %3,7'si Makine, %4,5'i Endüstriyel Elektronik, %9,2'si İşletme, %3,7'si Turizm ve Otel İşletmeciliği ve %3,2'si Emlak Yönetimi programında yer aldığı saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin %55,7'sini birinci öğretim, %44,3'ünü ikinci öğretim öğrencileri oluşturmuştur.

Ankette Akademik Personel ve Danışmanlık Hizmetleri ile ilgili memnuniyeti ölçmek üzere yer alan 15 ifadeye verilen cevaplara bakıldığında; Kırklareli Üniversitesi'ne

bağlı meslek yüksekokullarında "Ders kayıtlarım sırasında danışmanım gerekli yardımı yapmaktadır (B11)" ifadesine ilişkin memnuniyet düzeyinin en yüksek ortalamaya ($\overline{X}$=4,02) sahip olduğu görülmüştür. Bu bölümde en düşük memnuniyet ortalamasının ($\overline{X}$=2,72) "Öğretim elemanlarımızca iş dünyasını tanımamız için sektörden konuşmacılar getirilmekte, teknik geziler düzenlenmekte ve bizi ilgilendiren önemli konularda (kariyer günleri, çeşitli toplantılar, iş ilanları gibi) bilgi verilmektedir (B14)" ifadesine ilişkin olduğu görülmüştür. Bundan hareketle meslek yüksekokullarında, öğrencilerin mezuniyet sonrası istihdamı açısından oldukça önemli olan sektöre yönelik faaliyetlerin arttırılması, sektörel tanıtımların yapılması ve sektörde çalışanlarla sözü edilen konularda işbirliği gerçekleştirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ankette yer alan Eğitim ve Öğretime yönelik 14 ifadeye verilen cevaplara göre; "Sınavlar güvenli bir şekilde yapılmakta kopya olaylarına imkan verilmemektedir C14" ifadesine ilişkin memnuniyet ortalamasının en yüksek olduğu ($\overline{X}$=3,75), " (C5) Yüksekokulda okuduğumuz program dersleri ile ilgili teorik dersleri destekleyecek yeterince uygulama laboratuar, atölye v.b'de yapılmakta ve buralarda yeterli araç ve gereç bulunmaktadır" ifadesine verilen cevaplarda tüm meslek yüksekokullarında memnuniyetin en düşük ortalamaya ($\overline{X}$=2,05) sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca sonuçlar incelendiğinde meslek yüksekokullarında seçmeli ders sayısının öğrencilerin ilgi alanlarına uygun ve ihtiyaçlarını karşılayacak sayı ve çeşitlilikte olmadığı belirlenmiş ($\overline{X}$= 2,70) ve verilen yabancı dil eğitimi öğrenciler tarafından yeterli bulunmamıştır ($\overline{X}$= 2,61). Dolayısıyla meslek yüksekokullarında laboratuar, atölye gibi uygulama alanlarında koşulların iyileştirilerek, gerekli donanımın sağlanması ve teorik dersleri destekleyecek uygulama çalışmalarına gereken önemin verilmesi gerektiği görülmektedir.

Meslek yüksekokullarında fiziksel koşullara yönelik memnuniyet ortalamaları incelendiğinde, dersliklerin fiziksel koşullarının yeterliliğine yönelik memnuniyetin yüksek olduğu ancak yemekhanelerin gerek fiziksel koşullarının ($\overline{X}$=2,54) gerekse, yemeklerin tat, görünüm ve temizliklerine yönelik memnuniyet ortalamalarının ($\overline{X}$=2,38) düşük olduğu tespit edilmiştir. Memnuniyetin en düşük olduğu bir diğer önemli konu ise yüksekokullarda öğrencilere sağlık hizmetlerinin sunulması ile ilgilidir. "Yüksekokulumuzda doktor, hemşire v.b. sağlık personeli bulunmakta ve sağlık hizmetleri verilmektedir (D17)" ifadesine ilişkin memnuniyetin ($\overline{X}$=1,51) en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Bu veriler meslek yüksekokullarında yemeklerin daha özenli hazırlanması ve bununla birlikte yemekhanelerin fiziksel koşullarının iyileştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin sağlık hizmetleri konusunda memnuniyet ortalamalarının oldukça düşük olması bu konuda gerekli çalışmaların yapılmasının önemini vurgulamaktadır.

Tablo1: Akademik Personel Ve Danışmanlık Konuları İle İlgili Sonuçlar

B. AKADEMİK PERSONEL ve DANIŞMANLIK	1- HİÇ KATILMIYORUM	2- KATILMIYORUM	3- KARARSIZIM	4- KATILIYORU	5- TAMAMEN KATILIYORUM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
B1 Öğretim elemanları derslerine önem vermekte ve iyi hazırlanmaktadır.	9 (2,2)	34 (8,5)	51 (12,7)	199 (49,5)	108 (26,9)	3,91	,99
B2 Öğretim elemanları derslerine zamanında gelmekte ve kendilerine özen göstermektedir.	12 (3,0)	41 (10,2)	45 (11,2)	182 (45,3)	122 (30,3)	3,89	1,04
B3 Öğretim elemanları ders saatlerini etkili olarak kullanmaktadır.	11 (2,7)	36 (9,0)	43 (10,7)	192 (47,8)	120 (29,9)	3,93	1,00
B4 Öğretim elemanları kendi konu alanlarında yeterli bilgiye sahiptir, konusuna hakimdir	10 (2,5)	42 (10,4)	87 (21,6)	136 (33,8)	127 (31,6)	3,81	1,06
B5 Öğretim elemanları konularındaki yenilikleri takip etmekte ve bunu öğrencileri ile paylaşmaktadır.	12 (3,0)	50 (12,4)	82 (20,4)	161 (40,0)	97 (24,1)	3,69	1,06
B6 Öğretim elemanları derslerde öğrencilerin durumları (devamları, performansları, derslere katılımları, sınav sonuçları) hakkında bilgi vermektedir	30 (7,5)	65 (16,2)	55 (13,7)	155 (38,6)	97 (24,1)	3,55	1,22
B7 Öğretim elemanları öğrencilere karşı adil ve tarafsızdır.	41 (10,2)	53 (13,2)	89 (22,1)	136 (33,8)	83 (20,6)	3,41	1,23
B8 Öğretim elemanlarının öğrencilere yaklaşımı ve öğrencilerle iletişimi iyidir.	19 (4,7)	48 (11,9)	65 (16,2)	190 (47,3)	80 (19,9)	3,65	1,07
B9 Öğretim elemanlarına ders dışındaki saatlerde rahatça ulaşmak mümkündür.	30 (7,5)	76 (18,9)	78 (19,4)	136 (33,8)	82 (20,4)	3,40	1,21
B10 Danışmanım bana yeterli zamanı ayırmakta ve çeşitli sorunlarımın çözümünde yardımcı olmaktadır.	34 (8,5)	59 (14,7)	74 (18,4)	160 (39,8)	75 (18,7)	3,45	1,19
B11 Ders kayıtlarım sırasında danışmanım gerekli yardımı yapmaktadır.	15 (3,7)	32 (8,0)	41 (10,2)	152 (37,8)	162 (40,3)	4,02	1,07
B12 Danışmanım okula ilk geldiğimde okul, öğretim elemanları ve uymam gerekli konular hakkında beni bilgilendirmektedir.	40 (10,0)	66 (16,4)	51 (12,7)	155 (38,6)	90 (22,4)	3,47	1,27
B13 Danışmanımız bize bölümümüzün iş olanakları hakkında bilgi vermektedir.	42 (10,4)	61 (15,2)	61 (15,2)	139 (34,6)	99 (24,6)	3,47	1,29
B14 Öğretim elemanlarımızca iş dünyasını tanımamız için sektörden konuşmacılar getirilmekte, teknik geziler düzenlenmekte ve bizi ilgilendiren önemli konularda (kariyer günleri, çeşitli toplantılar, iş ilanları gibi) bilgi verilmektedir.	127 (31,6)	76 (18,9)	44 (10,9)	92 (22,9)	63 (15,7)	2,72	1,49
B15 Öğretim elemanları sınıfta görüş ve düşüncelerimizi söylememiz için bize olanak tanımaktadır.	22 (5,5)	24 (6,0)	59 (14,7)	187 (46,5)	110 (27,4)	3,84	1,06

Tablo2: Eğitim ve Öğretim Konuları İle İlgili Sonuçlar

C EĞİTİM ve ÖĞRETİM	**1- HİÇ KATILMIYORUM**	**2- KATILMIYORUM**	**3- KARARSIZIM**	**4- KATILIYORUM**	**5- TAMAMEN KATILIYORUM**	**ORTALAMA**	**STANDART SAPMA**
C1 Dersler ve içerikleri bizi çalışma hayatına hazırlamak için yeterlidir.	67 (16,7)	90 (22,4)	99 (24,6)	99 (24,6)	47 (11,7)	2,92	1,26
C2 Derslerde daha iyi eğitim için gerekli olan teknolojik olanaklardan (projeksiyon cihazı, tepegöz, bilgisayar v.b) yararlanılmaktadır.	54 (13,4)	58 (14,4)	67 (16,7)	142 (35,3)	81 (20,1)	3,34	1,31
C3 Derslerle ilgili kitap, ders notu gibi metaryeller mevcuttur.	33 (8,2)	52 (12,9)	60 (14,9)	178 (44,3)	79 (19,7)	3,54	1,18
C4 Yüksekokulda okuduğumuz program dersleri teorik olarak yeterlidir.	50 (12,4)	65 (16,2)	101 (25,1)	138 (34,3)	48 (11,9)	3,17	1,20
C5 Yüksekokulda okuduğumuz program dersleri ile ilgili teorik dersleri destekleyecek yeterince uygulama laboratuar, atölye v.b'de yapılmakta ve buralarda yeterli araç ve gereç bulunmaktadır.	145 (36,1)	150 (37,3)	57 (14,2)	44 (10,9)	5 (1,2)	2,05	1,08
C6 Verilen yabancı dil eğitimi yeterlidir.	101 (25,1)	95 (23,6)	87 (21,6)	94 (23,4)	25 (6,2)	2,61	1,25
C7 Ders programları güncellenmekte ve günümüz şartlarına uygun hale getirilmektedir.	59 (14,7)	73 (18,2)	119 (29,6)	127 (31,6)	24 (6,0)	2,96	1,15
C8 Dönem başında dersler hakkında açıklama yapılmakta, bir plan verilmekte ve dersler bu plana göre işlenmektedir.	46 (11,4)	79 (19,7)	77 (19,2)	154 (38,3)	46 (11,4)	3,18	1,20
C9 İlgi alanlarımıza uygun ve ihtiyaçlarımızı karşılayacak sayı ve çeşitlilikte seçmeli ders vardır.	77 (19,2)	119 (29,6)	78 (19,4)	101 (25,1)	27 (6,7)	2,70	1,22
C10 Sınav soruları başarımızı ölçecek niteliktedir.	49 (12,2)	62 (15,4)	87 (21,6)	156 (38,8)	48 (11,9)	3,22	1,20
C11 Her sınavdan sonra sınav soruları ile ilgili değerlendirmeler yapılmaktadır.	59 (14,7)	93 (23,1)	68 (16,9)	145 (36,1)	37 (9,2)	3,01	1,24
C12 Sınavlar ve sınav sonuçları ile ilgili itirazlarımıza cevap alabiliriz.	54 (13,4)	74 (18,4)	98 (24,4)	129 (32,1)	46 (11,4)	3,11	1,25
C13 Derslerde verilen ödevler gelişimimize yardımcı olmakta ve dersteki başarımıza katkı sağlamaktadır.	44 (10,9)	52 (12,9)	74 (18,4)	162 (40,3)	70 (17,4)	3,40	1,22
C14 Sınavlar güvenli bir şekilde yapılmakta, kopya olaylarına imkan verilmemektedir.	46 (11,4)	28 (7,0)	48 (11,9)	136 (33,8)	144 (35,8)	3,75	1,31

Tablo3: Fiziksel Koşullar İle İlgili Sonuçlar

D FİZİKSEL KOŞULLAR	1- HİÇ KATILMIYORUM	2- KATILMIYORUM	3- KARARSIZIM	4- KATILIYORUM	5- TAMAMEN KATILIYORUM	ORTALAMA	STANDART SAPMA
D1 Derslikler yeterince büyüktür.	27 (6,7)	27 (6,7)	46 (11,4)	166 (41,3)	136 (33,8)	3,88	1,14
D2 Dersliklerin ısınması yeterlidir.	80 (19,9)	80 (19,9)	57 (14,2)	114 (28,4)	71 (17,7)	3,03	1,41
D3 Dersliklerin aydınlatılması yeterlidir.	18 (4,5)	24 (6,0)	39 (9,7)	195 (48,5)	126 (31,3)	3,96	1,02
D4 Derslikler temizdir.	56 (13,9)	76 (18,9)	71 (17,7)	134 (33,3)	65 (16,2)	3,18	1,30
D5 Ders dışındaki zamanlarımızı değerlendirmek için (ders çalışmak, dinlenmek, sohbet etmek v.b) uygun yerler mevcuttur.	121 (30,1)	88 (21,9)	64 (15,9)	88 (21,9)	41 (10,2)	2,60	1,37
D6 Tuvalet ve lavabolar temizdir.	132 (32,8)	72 (17,9)	77 (19,2)	81 (20,1)	40 (10,0)	2,56	1,38
D7 Yeterli sayıda tuvalet ve lavabo bulunmaktadır.	69 (17,2)	59 (14,7)	45 (11,2)	162 (40,3)	67 (16,7)	3,24	1,35
D8 Yemekhanenin fiziksel şartları (büyüklük, temizlik, aydınlatma ve ısıtma) uygundur.	112 (27,9)	87 (21,6)	96 (23,9)	85 (21,1)	22 (5,5)	2,54	1,24
D9 Yemeklerin tadı, görünümü ve temizliği iyidir.	132 (32,8)	90 (22,4)	100 (24,9)	58 (14,4)	21 (5,2)	2,38	1,26
D10 Yemek almak için bekleme süresi çok fazla değildir.	102 (25,4)	85 (21,1)	87 (21,6)	97 (24,1)	31 (7,7)	2,67	1,29
D11 Kantinin fiziksel şartları (büyüklük, temizlik, aydınlatma ve ısıtma) uygundur.	70 (17,4)	60 (14,9)	77 (19,2)	135 (33,6)	60 (14,9)	3,13	1,32
D12 Kantinde sunulan ürünlerin tadı, görünümü ve temizliği iyidir.	44 (10,9)	43 (10,7)	92 (22,9)	149 (37,1)	74 (18,4)	3,41	1,21
D13 Kütüphanede yeterince kaynak bulunmaktadır.	126 (31,3)	92 (22,9)	109 (27,1)	58 (14,4)	17 (4,2)	2,37	1,18
D14 Kütüphane olanaklarına elektronik ortamda ulaşmak mümkündür.	137 (34,1)	86 (21,4)	91 (22,6)	72 (17,9)	16 (4,0)	2,36	1,23
D15 Fotokopi ve kırtasiye ihtiyaçlarımı karşılamak için hizmet verilmektedir	129 (32,1)	66 (16,4)	46 (11,4)	118 (29,4)	43 (10,7)	2,70	1,44
D16 Yüksekokulumuzda öğrenci güvenliği sağlanmaktadır.	103 (25,6)	45 (11,2)	77 (19,2)	128 (31,8)	49 (12,2)	2,93	1,39
D17 Yüksekokulumuzda doktor, hemşire v.b sağlık personeli bulunmakta ve sağlık hizmetleri verilmektedir.	278 (69,2)	74 (18,49	27 (6,7)	17 (4,2)	5 (1,2)	1,51	,96
D18 Yüksekokulumzda çeşitli sosyal, kültürel ve spor faaliyetleri için (basketbol, futbol sahası, spor salonu, çeşitli klüp çalışmaları için uygun mekanlar .... gibi) gerekli alt yapı mevcuttur.	195 (48,5)	67 (16,7)	57 (14,2)	59 (14,7)	24 (6,0)	2,12	1,31

3. SONUÇLAR

Elde edilen bulgulara göre; "Akademik Personel Ve Danışmanlık Hizmetlerine Yönelik" ifadelerin yer aldığı gruplandırmadan Kırklareli Üniversitesi bünyesinde yer alan meslek yüksekokullarındaki öğrencilerin; "sektöre yönelik bilgi ve deneyimlerini arttıracak teknik gezilerin yapılması, iş dünyasını tanıtıcı sektörden konuşmacıların öğrencilerle buluşturulması" gibi konulara duyarlı olduğu görülmüştür. Ancak bu faaliyetlerin yeterli ölçüde karşılanmadığı tespit edilmiştir.

Benzer şekilde meslek yüksekokullarında teorik dersleri destekleyecek yeterli uygulama çalışmalarının (laboratuar, atölye v.b) yapılması konusunda da memnuniyetin düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca aynı ifade içinde yer alan laboratuar ve atölye gibi uygulama alanlarında araç ve gereçlerin yeterliliği konusunda da memnuniyet düşük olarak tespit edilmiştir.

Memnuniyet ortalamalarının düşük olduğu diğer konular ise; meslek yüksek okullarında verilen yabancı dil eğitimi, seçmeli derslerin öğrencilerin ilgi alanlarına uygun ve ihtiyaçlarını karşılayacak sayıda olması ile ders içeriklerinin öğrencileri çalışma hayatına hazırlaması ile ilgili ifadeleri kapsamaktadır.

Meslek yüksekokullarında bulunan yemekhanelerin fiziksel koşulları, yemeklerin tat, görünüm ve temizliği ile yemek almak için bekleme süresi gibi konularda memnuniyet ortalamalarının oldukça düşük olduğu görülmüştür. En düşük memnuniyet ortalamasının ise yüksekokullarda verilen sağlık hizmetlerine yönelik olması dikkat çekicidir ve bu konuda gerekli düzenlemelerin acilen yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin memnuniyet ortalamalarının düşük olduğu konularda iyileştirmelerin, diğer konularda da düzenleme ve geliştirme çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir. Öğrencilerin memnuniyet düzeyleri dikkate alınarak yapılacak olan iyileştirme, düzenleme ve geliştirme çalıştırmalarının öğrenci memnuniyetine olumlu yönde etkileyeceği ve bu durumun da üniversitenin toplam kalite yönetimine yansıyacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Ekinci, C.E., Burgaz, B., (2007), "Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Bazı Akademik Hizmetlere İlişkin Beklenti ve Memnuniyet Düzeyleri", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33:120- 134.

Levis, M., Brady, M., Helfert M., (2008), "Total Quality Management Underpins İnformation Quality Management", Journal of American Academy of Business, Cambridge, Vol. 14, Iss. 1:pg. 172, 7 pgs.

Ruzevcius, J., Adomaitiene, R., Serefinas, D., (2007), "Peculiarities of Quality Assurance İn Higher Education: A Study of Lithuanian Institutions", Organizacijo Vadyba: Sisteminiai Tyrimai; 44;ABI/INFORM Global pg.107

sbe.dumlupinar.edu.tr/17/173-192.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2008 (Uzgören, N., Uzgören, E., Dumlupınar Üniversitesi Öğrencilerinin Memnuniyetini Etkileyen Bireysel Özelliklerin İstatiksel Analizi- Hipotez Testi, Ki Kare Testi ve Doğrusal Olasılık Modeli.)

KURUMSALLAŞMANIN ÖNEMİ ÜZERİNE OSMANİYE ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİNDE BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH FOR THE IMPORTANCE OF INSTITUTIONALIZATION AT OSMANİYE ORGANISED INDUSTRIAL ZONE

Musa Şanal[1]

ABSTRACT

Institutionalization, can be defined as possession of certain rules in all relations. Institutionalization is highly important for firms because firms, which embraced a systemic structure in view of institutionalization, thus have lenghtened their life span. Other findings also indicates that institutionalization of organization is a difficult process in some firms because of the dominant employee value. For the complementation of the institutionalization process, the system of the values should be changed. The selections of companies were done from a list of firms registered to Osmaniye Organıised Industrial Zone. The research population was about 94 firms which represent different sectors and businesses. Survey data showed that companies, generally speaking, are paying close attention to institutionalization and willing to take necessary steps to improve themselves.

Key words: Institutionalization, values, organıised industrial zone.

ÖZET

Kurumsallaşma, bütün ilişkilerde belirli kuralların hakim olması olarak tanımlanabilir. Kurumsallaşma işletmeler için büyük öneme sahiptir çünkü işletmeler etkin kurumsallaşma sonucunda sistemli bir yapıya kavuşup yaşam eğrilerini uzatabilirler. Zorlu bir değişim süreci olan kurumsallaşma, bazı işletmelerde çalışanların sahip olduğu baskın değer yargıları nedeniyle gerçekleşememektedir. Bu sürecin tamamlanması için sözü edilen değerler sisteminin kökten değişmesine ihtiyaç vardır. Bu çalışmada anket yöntemi kullanılmış olup ele alınan işletmeler Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren işletmeler arasından seçilmiştir. Araştırma evrenini oluşturan 94 işletme, farklı sektör ve iş alanlarını temsil etmektedirler. Elde edilen veriler incelenip değerlendirildiğinde; işletmelerin genel anlamda kurumsallaşmaya özen gösterdiği ve bunu geliştirmek için çaba harcadıkları saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kurumsallaşma, değerler, organize sanayi bölgesi.

[1] Öğretim Görevlisi, Korkut Ata Üniversitesi Osmaniye MYO, msanal@cu.edu.tr

1. GİRİŞ

Kurumsallaşma; çevresel değişime adapte olabilmek için belirli standartların örgüte aktarılması olarak tanımlanabilir. Ayrıca kurumsallaşmayı sadece formel ilişkiler ve kurallar olarak kabul etmek doğru değildir. Kurumsallaşma işletmelerin takım ruhuyla faaliyetlerine devam edip gelişmeleri olarak kabul edilebilir.

İşletmelerinin yaşamlarını sürdürüp gelişebilmeleri için yapmaları gereken ilk iş; etkin kurumsallaşmayı işletmelerine adapte etmektir. Aksi takdirde ne sürdürülebilirlik ne de gelişim konusunda başarıya ulaşamayacaklardır. Böylesine kilit bir rol üstlenen kurumsallaşma halen dünyada ve Türkiye'de bulunan birçok aile işletmesinde tam anlamıyla uygulanamamıştır. Firmaların genel durumları incelendiğinde özellikle aile üyelerinden kaynaklanan bir takım engellerin kurumsallaşmanın önüne set çektiği görülmektedir.

Bu çalışmada kurumsallaşma kavramı ele alınıp kavramın temel göstergeleri incelenecektir. Çalışmanın uygulama kısmında Osmaniye Organize Sanayi Bölgesinde yapılmış bir anket sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

2. KURUMSALLAŞMA KAVRAMI

Kurumsallaşmanın etkin bir şekilde analiz edilebilmesi için öncelikle kurum kavramının ele alınmasında yarar vardır. Kurumları, günlük hayatta kurallar koyarak belirsizliği azaltan, bireylerin tercihlerini belirleyip sınırlandıran ve insan etkileşimi için bir rehber niteliği taşıyan unsurlar olarak tanımlamak mümkündür. Örneğin; sokakta selamlaşırken, otomobil kullanırken, borç para isterken, bir iş kurarken gibi günlük hayatta çok sık rastladığımız işlemlerin nasıl yapılacağının bilinmesi ya da kolayca öğrenilebilmesi kurumların bu özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla kurumların bir kavram ve yapıdan ibaret olduğu ve toplumda organize olmuş, yerleşmiş, kabul edilmiş prosedürleri ifade ettikleri söylenebilir (North, 1990: 5).

March (1996: 278)'a göre kurumsallaşmış organizasyonlar çevresel değişimle birlikte değişerek yeni duruma uygun standartlar geliştirmiştir. Kurumsallaşma, bu değişim doğrultusunda standardizasyonun sağlanmasıdır. Leaptrott'a (2005: 215) kurumsallaşmaya örgütsel değişimin bir sonucu olarak bakmış ve kavramı, sosyal etkileşim ve adaptasyon sürecinde, belirli şekillerin, süreçlerin, stratejilerin, görünüşlerin ve becerilerin uygulanabilmesi olarak tanımlamıştır. Her iki tanımda da kurumsallaşma; çevresel değişime adapte olabilmek için belirli standartların örgüte aktarılması olarak ele alınmıştır. Kurumsal yapı ya da kurumsallaşma denildiğinde, genellikle patronların işten ellerini çekmeleri ve işi tamamen profesyonellere bırakmaları gibi yanlış bir anlayışın yaygın olarak kabul edildiği görülmektedir. Ancak kurumsallaşma, patronların işi tamamen profesyonellere bırakması değil, tam tersine işin başında olarak diğer çalışanlarla ortak bir çalışma ruhu ve ortamı kurması demektir. Her sistemde, sistemin parçalarının, rollerinin ve görevlerinin belirlenmiş olması ve sistemin kendi bütünlüğü içinde işleyebilmesinin ve karşılıklı etkileşiminin altyapısının kurulmuş olması gerekmektedir (Chua vd., 2003: 90, Tetik ve Uluyol, 2005: 21).

2.1 Kurumsallaşma Yaklaşımları

Kurumsallaşma yaklaşımları iki grupta incelenebilir. Bunlar rasyonel kurumsallaşma yaklaşımı ve kurumsallaşma analizi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımlardan ilki örgütü kapalı bir sistem olarak kabul eden ve klasik örgüt teorisi ile örtüşen Rasyonel Kurumsallaşma Yaklaşımı iken, ikincisi örgütü sosyal bir varlık olarak kabul eden Kurumsallaşma Analizi Yaklaşımıdır. Aşağıda bu yaklaşımlar ele alınmıştır.

2.1.2. Rasyonel Kurumsallaşma Yaklaşımı

Rasyonel Kurumsallaşma Yaklaşımı'nda araştırmacılar, formal organizasyon yapısını benimsemişlerdir. Bu yaklaşım, çevresel koşulların değişmediğini varsayarak insan faktörünü göz ardı etmiş ve organizasyon yapısının mekanik bir işleyişe sahip olduğunu vurgulamıştır (Karpuzoğlu, 2002: 76). Yaklaşımın ilgi alanı; departmanların işlevleri, örgüt içi değişim ve bu değişimin nedenleridir. Bu problemlere geçici çözümler bularak gelecekte ortaya çıkması muhtemel sorunları göz ardı edip önceden tanımlanmış sorunlarla ilgilenir. Yine bu yaklaşım sadece formal organizasyonla ilgilenmekte yani informal organizasyonu göz ardı etmektedir. Dolayısıyla sosyal ilişkileri önemsememektedir (Holm, 1995: 399). İnsan faktörünü dışlayıp çevresel değişimi dikkate almayan bu yaklaşım, klasik yönetim teorisiyle benzer bakış açısına sahiptir.

2.1.3. Kurumsallaşma Analizi Yaklaşımı

Rasyonel Kurumsallaşma Yaklaşımı "eski kurumsallaşma" olarak isimlendirilirken, Kurumsallaşma Analizi Yaklaşımı "yeni kurumsallaşma" olarak isimlendirilmektedir. Kurumsallaşma Analizi Yaklaşımı'nda sadece içsel faktörler değil dışsal faktörlerde dikkate alınmaktadır, dışsal faktörlerin dikkate alınmasıyla örgütün devamlılığının sağlanması, belirsizliğin azaltılması ve örgütsel yaratıcılığın arttırılması amaçlanır. Kurumsallaşma Analizi Yaklaşımı'nda, örgütler birer sosyal varlık olarak kabul edilir, bu nedenle bireysel ya da örgütsel amaçlar dikkate alınarak, informal örgütlerin varlığı kabul edilmektedir (Karpuzoğlu, 2002: 73). Ayrıca kurumsalcılar örgütlerin sosyal varlık olduklarını da kabul etmişlerdir (Meyer ve Rowan, 1977: 354). Kurumsallaşma Analizi Yaklaşımı'nda biçimsel yapı yeniden tanımlanıp organizasyonel etkileşim, adaptasyon, işletme stratejileri, gelecek ile ilgili tahminler ve süreçler gibi örgütsel unsurlara ağırlık verilmiştir. Dış çevre faktörlerinin dikkatle ele alınması, organizasyonun devamlılığının sağlanması, belirsizliğin azaltılması ve organizasyonel yaratıcılığın kullanılması ile ilgili düşünceleri uygulanabilir hale getirmiştir (Selznick, 1996: 271).

3. KURUMSALLAŞMANIN TEMEL GÖSTERGELERİ ve SÜRECİ

3.1. Kurumsallaşmanın Temel Göstergeleri

İşletmelerin kurumsallaşma düzeyleri birtakım temel göstergelere dayanılarak tespit edilebilir. Bu göstergeleri; örgütlerin birbirleri arasındaki benzerliğini ifade eden eşbiçimlilik (izomorfizm), sadelik, farklılaşma, esneklik ve özerklik şeklinde gruplamak mümkündür. Aşağıda bu göstergeler açıklanmıştır.

Eşbiçimlilik (izomorfizm), başarılı işletmelerin yapılarının, süreçlerinin ve stratejilerinin kurumsal baskılardan dolayı benzer sektörde faaliyet gösteren diğer işletmeler tarafından taklit edilmesi ve bunun sonucunda işletmelerin birçok yönden birbirlerine benzemesidir. Bu benzerlik, sadece yapılarda ve eylem yapma şekillerinde değil stratejik seçimlerde de görülebilmektedir (Deephouse, 1996: 1024; Reed et al, 1996: 184).

Sadelik; işletmedeki örgüt yapısının basit olması yani işletme için teferruat olan ve işletmeye faydası olmayan her şeyden işletmenin arındırılması olarak tanımlanabilir. Sadelik, işletme kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılıp maksimum çıktıya ulaşılmasıdır (Dalay, 2002: 454). İşletmenin sade bir yapıya kavuşmasına etki eden birincil faktörler işletmenin çevresindeki faktörlerdir. İşletmenin çevresinde az sayıda rakip, müşteri, tedarikçi vs bulunması işletmenin ihtiyaç duyduğu ilke ve prosedürlerinde az olmasını sağlayacaktır

(Thompson, C. C., 1995: 56). İşletmeler etkinliklerini artırılabilmek için mümkün olduğunca sade ve yalın bir örgüt yapısına ihtiyaç duymaktadır. Sonuçta işletmelerin çevresel farklılaşma düzeyini dikkate alarak sade bir örgüt yapısı oluşturmaları kurumsallaşma göstergelerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (Karpuzoğlu, 2002: 74–75).

Farklılaşma; işletme bilimi açısından; rekabet üstünlüğü elde etmek için örgüt bünyesinde yeni düzenler oluşturarak güçlü bir örgüt yapısına kavuşmak olarak tanımlanabilir. İşletmelerin farklılık göstermesi bazı durumlarda etkili olurken bazı durumlarda etkisiz olabilir. Örneğin; dinamik, değişken ve belirsiz bir ortamda işletmenin farklılaşmış olması kurumsallaşma düzeyinin yüksekliğini arttırmaktadır. Buna karşın belirsizliğin olmadığı durgun bir ortamdaysa işletme fonksiyonlarının fazlaca farklılaşması gerekmemektedir (Arieti, 2005: 2; Sağlam, 1979: 13; Süder, 1989: 149).

Esneklik; işletmelerin üretim ve talep değişimleri gibi faktörlere karşı duyarlı olabilmesi ve sahip olduğu esnek örgüt yapısı sayesinde bu değişimleri avantaja dönüştürebilme kabiliyeti olarak tanımlanabilir. Bilgi-iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte tüketici zevk ve tercihlerinin değişikliler göstermeye başlaması, rekabet avantajı yaratmada, üretim sürecinin standart olmaktan çıkarılıp esnek hale getirilmesini gerekli kılmıştır (Ekvall, 1991: 2-3; Nakip ve Diğ., 2002: 57; Çakıcı, 2002: 3-5). İşletmeler günümüz rekabet ortamında yaşamlarını sürdürebilmek için bütün fonksiyonlarında esnek olmak zorundadır aksi takdirde değişimin içinde kaybolup gideceklerdir. Esneklik bütün yönleriyle değerlendirildiğinde kurumsallaşmayla arasında sıkı bir bağın olduğu görülmektedir. Ayrıca esnekliğin işletmelerdeki kurumsallaşma düzeyini belirleyen temel göstergelerden biri olduğu söylenebilir.

Özerklik; kurumsallaşmış işletmelerin kendilerine özgü özelliklere ve ayırt edici yeterliliklere ya da faaliyetler zincirine sahip olduğu görülmektedir. Bu özelliklere sahip işletmeler diğer işletmelerden farklı olup özerklik kazanmaktadır. Başka bir deyiş ile bu tür işletmelerin, diğer işletmelerden ayırt edilebilen kurumsal kimlikleri vardır. Kurumsal kimlik bir örgütün amaçlarına ulaşması ve arzu ettiği imaja sahip olabilmesi için kendisini personeline, müşterilerine ve halka tanıtmak üzere kullandığı bütün metotların birleşiminin tek bir güç halinde toplanması, kullanılması ve durumun yansımasıdır. Kurumsallaşma düzeyi yüksek örgütlerde sahipler veya yöneticiler yönetim özgürlüklerini ellerinde bulundurup yönetsel kararlarda serbestçe hareket ederek, örgütün diğer örgütlerden farklı bir kimlik kazanmasına çalışırlar (Selznick, 1996: 270; Karpuzoğlu, 2002: 77; Özdevecioglu, 2004: 115).

3.2. Kurumsallaşma Süreci

Kurumsallaşma, toplumsal yapıların, değerlerin, kurumun üstlendiği sorumlulukların, toplumsal düşünce ve hareketler çerçevesinde yasa niteliğinde bir statü kazandığı süreci kapsamaktadır (Özgener, 2000: 310). Kurumsallaşma çevresel değişimlere duyarlı olarak gelişim gösteren ve çevresel aktörlerin beklentilerine cevap vermenin sonucunda oluşan dinamik bir süreçtir. Çevresel değişimle birlikte kurumsallaşma süreci de süreklilik arz etmekte ve işletmenin doğuşu ile başlayıp yaşamı boyunca devam etmektedir (Zucker, 1977: 70; Kimberly, 1979: 447; Boons ve Strannegard, 2000: 11). Kurumsallaşmanın çevresel değişimlere uyum gösterebilmesi için işletme hedeflerinin, örgüt yapısının, personel niteliklerinin, teknolojinin ve iş görme biçimlerinin bu değişime adapte edilmesi gerekir. Bu adaptasyonun sağlanabilmesi için örgüt bünyesinde aşağıdaki faktörler yer almalıdır (Karpuzoğlu, 2002: 78).

Kanunen Tanınma: Örgütler kurumsallaşmak için yasal değişiklikleri ve sosyal yaşam gereklerini göz önünde bulundurup toplumun yaşaması ve gelişmesi bakımından büyük önemi olan din, töre, gelenek, görenek gibi toplumsal ilişkileri düzenleyen anayasa, yasa, tüzük,

yönetmelik ve yönergelere uymak zorundadırlar. Örgütler kurumsallaşabilmek için yasal değişiklikleri ve sosyal yaşam gereklerini göz önünde bulundurmalı ve bu koşullara uymalıdır (Atılgan, 2003: 102; Karpuzoğlu, 2004: 47; Selznick, 1996: 272).

Varlığın Sürekli Kılınması: Teknolojinin baş döndürücü bir hızla ilerlemesi sonucunda işletmelerin içinde bulunduğu çevresel koşullar sürekli değişmektedir. İşletmeler varlıklarını sürdürebilmek için günün değişen koşullarına ayak uydurabilecek esnek bir yapıya sahip olmalıdır. Esnek bir yapıya sahip olan işletmeler değişime uyum gösterip yapılarında bir kırılma olmadan yollarına devam edebilecekler ve varlıklarını sürdürebileceklerdir. Varlıklarını devam ettiren işletmeler ise örgütsel ve bireysel amaçların uyum içinde gerçekleşmesini sağlayarak ekonomik, psiko-sosyal ve toplumsal konumlarını güçlendireceklerdir (Karpuzoğlu, 2002: 79; Ülgen, 1990: 129; Ozankaya, 1991: 187).

Bireysel-Örgütsel Amaçlarda Uyum: İşletmelerde sürekliliğin sağlanması için bireysel-örgütsel amaç ve değer uyumu göz önünde bulundurulmalıdır. Örgütlerin temelinde sosyal bir varlık olan birey vardır. Bireyler ihtiyaçlarını karşılamak üzere örgütlere katılırken örgütlerde misyonlarını gerçekleştirmek için örgüt hedefleri ve amaçları doğrultusunda bireylerden yararlanırlar (Efil, 1987: 192; Gibson ve Diğ., 1988: 41). Örgütlerin ve bireylerin amaçlarının birbirleriyle uyumlu olmaması durumunda gerçek anlamda bir etkinlikten söz edilemez. Bu nedenle kurumsallaşmaya yönelen örgütlerin en temel sorumluluklarından birisi örgütteki bireylerin amaç ve ihtiyaçlarıyla örgütün amacının uyumunu sağlamaktır (Karpuzoğlu, 2002: 80).

Kurumsal Kimlik Kazanma: Hepkon (2008)'a göre kurumsal kimlik; bir örgütün kendisini ifade etmesine ve insanların örgütü tanımlarken, hatırlarken ilişki kurmalarına izin verdiği anlamlar topluluğudur. Kangal (2007: 55) ise kurumsal kimliği; bir işletmenin bir ürün veya hizmetin (markanın) ismi, logosu, antetli kağıdı, taşıt araçlarının dizaynı, firma binasının genel görünümü, iç dekorasyonu, satış elemanlarının davranış biçimleri, firmanın yönetim şekli, kurumda çalışan yönetici profili ve kalitesi, üretim ve hizmet anlayışı vb unsurları içeren bir kavramdır olarak tanımlamıştır. Kurumsallaşma düzeyi arttıkça kurumsal kimlik ortaya çıkmaktadır, kurumsak kimlik işletmeleri diğer örgütlerden ayırt eden bir unsurdur.

4. KURUMSALLAŞMANIN ÖNEMİ ÜZERİNE OSMANİYE O.S.B.'DE BİR ARAŞTIRMA

Osmaniye İli Akdeniz Bölgesinin ve Çukurova'nın doğusunda yer almaktadır. Doğuda Gaziantep, güneyde Hatay, batıda Adana, kuzeyde ise Kahramanmaraş illeri ile çevrilidir. Osmaniye İli'nin toplam yüzölçümü 3222 km^2 olup, topraklarının yaklaşık % 42'si orman ve fundalıklarla, % 39'u ekili, % 2'si diğer arazilerle kaplıdır. Arazilerinin % 17' si tarıma elverişsiz arazidir. İl arazisinin yaklaşık %42'sini kaplayan orman ve fundalıklar flora zenginliği ile dikkati çekmektedir. Osmaniye etrafındaki gelişmiş illerin varlığına rağmen henüz kabuğunu kıramamıştır. Organize Sanayi Bölgesi, yeni kurulan Korkut Ata Üniversitesi ve bazı enerji yatırımlarıyla gelişmişlik düzeyini yükseltip stratejik bir il olma yolunda hızlı adımlarla ilerlemektedir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine ve işletme bilgilerine yer verilmiştir. Anketin diğer bölümlerinde işletmenin kurumsallaşma düzeyi ve katılımcıların kurumsallaşmaya bakış açılarıyla ilgili ifadeler yer almıştır. Bu ifadeler 5'li Likert ölçeğine göre derecelendirmeye tabi tutulup yorumlanmıştır. Araştırma; Osmaniye İli Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyette bulunan 94 adet firma üzerinde yapılmıştır. Anket yöntemiyle sağlanan veriler, SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmektedir. Bu çalışmada, geliştirilen araştırma hipotezleri, istatistiksel analiz teknikleri kullanılarak sınanmakta, elde edilen

bulgular ve değerlendirmeler ışığında çalışmanın örgüt kuramına yaptığı katkı tartışılmakta, bundan sonraki çalışmalara ışık tutabilecek bir takım öneriler geliştirilerek iş dünyasındaki yöneticilerin çalışmanın sonuçlarından nasıl yararlanabilecekleri açıklanmaktadır.

4.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada Osmaniye O.S.B.'de faaliyet gösteren firmaların kurumsallaşma düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede, araştırmada, firmaların kurumsallaşma algısı, kurumsallaşmalarını engelleyen faktörler ve kurumsallaşma tanımlamaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun sonucunda firmaların en önemli sorunlarından biri olarak görülen kurumsallaşma sorununun nedenlerini, Osmaniye'de araştırmaya katılan işletmelerden yola çıkarak belirlemek ve söz konusu bulgular çerçevesinde bir takım öneriler geliştirmek hedeflenmektedir. Ayrıca araştırma, Osmaniye'deki işletme çalışanlarının, sahiplerinin veya yöneticilerinin kurumsallaşmaya ne derece önem verdikleri ve dolayısıyla işletmelerini nasıl bir yönetim anlayışıyla yönettikleri hakkında da fikir vermiştir.

4.2. Araştırmanın Kapsamı

Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi 1994 yılında Toprakkale İlçesi, Büyük Tüysüz köyü mevkiinde 100 hektarlık bir alanda kurulmuştur. Araştırma Osmaniye O.S.B.'de çeşitli sektörlerde (dokuma, inşaat, iplik, metal, gıda gibi) kayıtlı bulunan 94 adet firmayı kapsamaktadır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yönteminden faydalanılmıştır. Araştırmanın ana kütlesini Osmaniye O.S.B.'de bulunan işletmeler oluşturmaktadır. Anketler, kolayda örnekleme yoluyla, isletmelere birebir gidilerek yapılmış bazılarına da e-posta yoluyla ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda 53 adet kullanılabilir anket sayısına ulaşılmıştır. Anketin geri dönüş oranı yaklaşık olarak % 57 'dir.

4.4. Araştırma Bulguları ve Değerlendirme

Bu bölümde araştırmadan elde edilen, işletmelerle ilgili genel bilgiler ile kurumsallaşma göstergelerine ilişkin bulgular ve değerlendirmeler yer almaktadır.

4.4.1. İşletmelerle İlgili Genel Bilgiler

Osmaniye O.S.B.'de faaliyet gösteren işletmelerle ilgili bilgiler Tablo 4.1.'de verilmiştir. Tabloda işletmeler cinslerine ve durumlarına (üretim, inşaat, proje) göre gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Osmaniye O.S.B.'deki İşletmelerin Genel Durumu

Tesisin cinsi	Üretim	İnşaat	Proje	Toplam
Dokuma	3	-	-	3
İnşaat	4	2	-	6
İplik	15	1	-	16
Metal	22	8	3	37
Gıda	10	2	1	13
Kimya	7	1	-	8
Ahşap	2	-	-	2
Plastik	3	1	-	4
Yem	2	-	-	2
Diğer	3	-	-	3
Toplam	**75**	**15**	**4**	**94**

Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi'nde kurulan tesisler değerlendirildiğinde 75 adet üretimde, 15 adet inşaat ve 4 adet de proje aşamasında, toplam 94 tesis olduğu görülmektedir. Bu tesisler içersisinde ilk sırayı 22 adet ile Metal Sanayi almaktadır. Ardından İplik ve Gıda sanayine yönelik faaliyet gösteren tesisler gelmektedir. Tablodaki veriler incelendiğinde toplam 10 farklı cinste işletmenin bölge içerisinde yer aldığı görülürken, bu işletmeler dokuma, inşaat, iplik, metal, gıda ve kimya gibi farklı sektörlerde faaliyet göstermektedir.

Tablo 4.2.'de Osmaniye O.S.B.'de üretim aşamasından olan tesislerin sayısı ve istihdam durumları verilmiştir. Toplam 51 tesisde 3847 kişi istihdam edilmektedir.

Tablo 4.2. Üretimdeki Tesislerin İstihdam Durumu

Organize Sanayi Bölgesindeki Tesisler	**2009**
Üretimdeki Tesis	75
İstihdam	3.847 kişi

İstihdam sayısı her yıla artış göstermektedir 2004 yılında üretimde sadece 2 tesis bulunurken 2009 yılında tesis sayısı 75'e çalışan sayısı ise 3847 kişiye yükselmiştir. İstihdamın 4 yılda büyük bir hızla yükselmesi sevindirici bir gelişmedir. Osmaniye İli'nin teşvik kapsamına alınması sanayinin gelişimine ivme kazandırmıştır.

Katılımcıların eğitim düzeyleri hakkında bilgiler Tablo 4.3'de gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların % 58.5 gibi büyük bir çoğunluğu lise mezunu olup % 28.3'ü yüksek önlisans ve % 11.4'ü lisans mezunudur.

Tablo 4.3. Katılımcıların Eğitim Durumları

Yaş	Frekans	Yüzde
Lise/Meslek Lisesi	31	58.5
Önlisans	15	28.3
Lisans	6	11.4
Yüksek Lisans/Doktora	1	1.8
Toplam	**53**	**100**

Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun lise mezunu olması işletmelerin daha etkin çalışmaları açısından bir avantaj olabilir. Her ne kadar lise mezunu bir kişiyle lisans mezunu bir kişinin görüş açısı farklı olsa da özellikle meslek lisesi mezunu olan kişilerin sanayide istihdam edilmesi gerek faaliyetlerin verimliliğinde gerekse kalifiye eleman yetiştirilmesinde olumlu bir etkiye sahip olacaktır. Kurumsallaşma açısından bakıldığında kurumsal anlayışın işletmelere adapte edilmesinde lise mezunu çalışanların işletme içerisinde yönetici pozisyonunda olmaları olumsuz bir etkiye sahip olabilir çünkü kurumsallaşma kavramı daha çok üniversite aşamasında karşılaşılan ve tartışılan bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır.

Katılımcıların yaş durumları Tablo 4.4.'de gösterilmiştir. Katılımcılar 20 yaşından 51 ve üstü yaş aralıklarına göre gruplandırılmış olup gruplandırma 5'er sayı arttırılarak yapılmıştır.

Tablo 4.4 Katılımcıların Yaş Durumları

Yaş	Frekans	Yüzde
20–25	5	9.4
26–30	13	24.7
31–40	22	41.5
41–50	6	11.3
51 ve üzeri	6	11.3
Cevapsız	1	1,8
Toplam	**94**	**100**

Katılımcıların % 41,5'i 31–40 yaş aralığında olup, bu oran en büyük paya sahip olan yaş grubunu ifade etmektedir. Bu grubu % 24,7 oranıyla 26–30 , % 11,3 ile 41–50 ve 51-üzeri yaş grupları takip etmektedir. 20–25 yaş grubu ise % 9.4 oranıyla en düşük yaş grubunu temsil etmektedir. Araştırmaya katılan yöneticilerin % 75,6'lık büyük bir kısmı 40 yaş ve altı grubu oluşturmaktadır. Bu da işletmelerin genç ve dinamik bir yönetim kademesine sahip olduğunun göstergesidir. İşletmelerin genç yöneticilere sahip olması işletmeyi yeniliklere açık hale getirebilir ve bu yeniliklerin sonucunda edinilen bilgi işletmelerin kurumsallaşmalarında olumlu bir etkiye sahip olabilir.

Araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerine ait bilgiler Tablo 4.5.5'de gösterilmiştir. Katılımcıların 47 tanesi erkek (% 88.6), 6 tanesi kadındır (% 11.4). Cinsiyetlerin dağılımı işletmenin yönetim anlayışı hakkında da bilgi fikir veren faktörlerden birdir. Kadın yönetici sayısı erkek yöneticilere oranla bir hayli düşüktür fakat kadınlarında çalışma hayatında varlık göstermeye başlaması olumlu bir gelişme olarak görülebilir.

Tablo 4.5. Katılımcıların Cinsiyetleri

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	47	88.6
Kadın	6	11.4
Toplam	**53**	**100**

Araştırmaya katılan işletmelerin sektörlerine ait bilgiler Tablo 4.6.'da gösterilmiştir. İşletmeler seçilirken sektörlerine bakılarak bir ayrıma gidilmemiştir yani işletmeler basit tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş ve anket uygulanmıştır. Araştırmaya 8 çeşit sektörden katılımcı dahil edilmiştir. Bu sektörlerden en fazla katılımcı sayısına sahip olanı 19 kişiyle (% 35.8) metal olurken en az katılımcı sayısına sahip olanı ise 1 kişiyle (% 1.8) dokuma sektörü olmuştur.

Tablo 4.6. Katılımcıların Sektörlere Göre Dağılımı

Sektör	Sayısı	Yüzde
Dokuma	1	1.8
İnşaat	3	5.6
İplik	13	24.5
Metal	19	35.8
Gıda	7	13.4
Kimya	5	9.6
Ahşap	2	3.7
Plastik	3	5.6
Toplam	**53**	**100**

İşletmelerin istihdam ettiği personel sayısına ait bilgiler Tablo 4.7'de gösterilmiştir. Personel sayıları 50-100, 150-200 ve 250-300 çalışan sayılarına göre gruplandırılmıştır. Bu verilerden hareketle işletmelerin büyük bir çoğunluğunun KOBİ (Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme) olduğu kanısına varılmaktadır. KOBİ'ler Dünya'daki işletmelerin yaklaşık % 95'lik bir kısmını oluşturmaktadır dolayısıyla bu işletmelerin Dünya ekonomisine yön verdiği söylenebilir. Bu işletmelerin en büyük sorunu da kurumsallaşamama sorunudur.

Tablo 4.7. İşletmelerin Personel Sayısı

Personel Sayısı	Frekans	Yüzde
50–100	27	50,9
150–200	24	45.4
250–300	2	3.7
Toplam	**53**	**100**

Veriler incelendiğinde araştırmaya katılan işletmelerin 27 tanesi 50–100 arasında, 24 tanesi 150–200 arasında 2 tanesi de 250–300 arasında çalışan istihdam etmektedir.

4.4.2. Kurumsallaşma Göstergelerine İlişkin Bilgiler

Tablo 4.8'de katılımcı işletmelerin kurumsallaşama düzeylerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu sorulara katılımcılardan evet-hayır şeklinde cevaplar istenmiştir. Katılımcıların kimlik bilgilerinin saklı tutulacağı kendilerine belirtilerek anketi etki altında kalmaksızın sağlıklı bir şekilde doldurmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 4.8. İşletmelerin Kurumsallaşma Düzeylerini Belirlemeye Yönelik İfadeler

	İfade	Evet	Hayır
1	Personel alımında uzmanlığa dayalı bir seçim ve yerleştirme sistemimiz vardır.	28	25
2	Departmanlar arası iyi bir iletişim ve işbirliği mekanizması vardır.	30	23
3	İşletmenin işletme sahibi ve aile üyelerinden bağımsız kendine özgü bir tarzı vardır.	10	43
4	Nakit akışı ailenin kayıtsız harcamalarına karşı muhafaza edilir.	15	38
5	Profesyonel yöneticilerin sorumluluk alanları belirlenmiştir.	30	23
6	İşin nasıl yapılacağı bellidir.	41	12
7	Çalışanlar belirlenmiş olan amaçlara uygun olarak işe yerleştirilirler.	21	22
8	Kararların uygulanmasında duygusallık ön plandadır.	5	48
9	Şirkette her çalışanın iş tanımı bellidir.	13	40
10	Hedeflerin ne ölçüde gerçekleştiği yapılan toplantılarda değerlendirilir.	6	47
11	Şirketin bir organizasyon şeması vardır ve işler bu şemaya uyularak yürütülür.	2	51
12	Aile ve iş unsurları birbirinden ayrı tutulur.	24	29
13	Şirketin amaç. misyon ve vizyonu her çalışan tarafından açıkça bilinir.	31	22
14	Patronun aile üyesi olanlara geniş hak ve yetki verilmektedir.	42	11
15	Aile üyesi olmayan profesyonel yöneticiler üst yönetimde görev alabilirler.	14	39
16	Profesyonel yöneticiler kararları tek başına alabilmektedir.	21	32
17	Şirketin isim ve prestiji ailenin isim ve prestijiyle birlikte gelişir.	42	11
18	Ailenin kuralları işletme içinde geçerlidir.	27	26

5. SONUÇ

Ankette toplam 18 ifade yer almaktadır birinci ifade "Personel alımında uzmanlığa dayalı bir seçim ve yerleştirme sistemimiz vardır." İfadesidir. Katılımcıların 28 tanesi bu ifadeye "evet" cevabını verirken 25 tanesi "hayır" demiştir. Buna göre işletmelerde personel alımında uzmanlığa dayalı bir sistemin tam anlamıyla yerleşmediği görülmektedir. Bu durumda işletmelerin kurumsallaşma düzeylerini olumsuz etkilemektedir.

İkinci ifade "Departmanlar arası iyi bir iletişim ve işbirliği mekanizması vardır.", üçüncü ifadeyse "İşletmenin işletme sahibi ve aile üyelerinden bağımsız kendine özgü bir tarzı vardır." İfadeleridir. Bu ifadeler sırasıyla 30 ve 10 evet cevabı alırken, 23 ve 43 hayır cevabı almıştır. İşletmelerde iletişimin etkin olması kurumsal değerlerin işletmeye daha kolay adapte edilmesini sağlayacaktır ayrıca işletmenin kendine özgü bir yapısının olmasını da kurumsallık göstergelerinden bir tanesidir. Bu yönleriyle Osmaniye O.S.B.'deki işletmelerin kurumsallaşma düzeylerinin arttığı söylenebilir. 4. ifadede yer alan nakit akışının ailenin kayıtsız harcamalarına karşı muhafaza edildiği ifadesi 15 evet 38 hayır cevabı almıştır bu durumda işletme ile aile değerlerinin tam anlamıyla ayrılmadığını ve OSB'deki bir çok firmada ailenin keyfi olarak mali işlere müdahil olduğu görülmektedir. Bu durum işletmelerin tam anlamıyla kurumsallaşamadıklarının bir göstergesidir.

5., 15. ve 16. ifadeler profesyonel yöneticilere dair ifadelerdir. Profesyonel yöneticilerin karar alma yetkisine sahip olması işletmelerin kurumsallaşma düzeylerini artıcı yönde bir etki yapmaktadır. Katılımcıların verdikleri cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde araştırmaya katılan işletmelerde profesyonel yöneticileri yeteri kadar yetkilendirilmedikleri görülmektedir. Bu durumda işletmenin menfaatine olan kararların rasyonel bir şekilde alınmasına engel olan ve kurumsallaşmaya sekte vuran bir durumdur. Bu yönüyle zayıf olan işletmelerin bir an önce geleneksel "sahip yönetici" anlayışından kurtulup profesyonel yönetici anlayışına geçmeleri gerekmektedir.

Ankette yer alan diğer ifadelerde çalışanların işletme amaçlarına göre seçilmeleri, işletmede organizasyon şeması bulunup bulunmaması, aile üyelerin iletmedeki rolleri ile ilgili ifadelerdir. Bütün cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde katılımcı işletmelerin kurumsallaşma çabalarının yetersiz olduğu ve bunu geliştirmek için önce yönetim anlayışından başlayarak personel seçimi işletme hedeflerinin belirlenmesi gibi bir çok konuda kendilerini yenilemeleri gerekmektedir. Aksi takdirde kurumsallaşamayacaklar ve bunun sonucunda sürdürülebilirlikleri tehlikeye düşecektir.

KAYNAKLAR

Arıetı, S., (2005), Crativity: The Magic Synthesis, Basic Books Publishers, New York.

Boons, F.; Strannegard L. (2000), "Organizations Coping with Their Natural Environment", International Studies of Management & Organization, 30(3), 7–17.

Chua, J., Chrisman, J., Sharma, P. (2003), "Succession and nonsuccession concerns of family firms and agency relationship with nonfamily managers", Family Business Review, San Francisco, C.16, S.12.

Çakıcı, A. (2002), "Mersin'de Faaliyet Gösteren Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Sorunları ve Beklentileri", Mersin Üniversitesi Yayınları, No:9, Mersin.24-1039.

Dalay, İ., (2002), Modern Yönetim Yaklaşımları, Beta Yayınları, İstanbul.

Deephouse, Davıd L. (1996), "Does Isomorphism Legitimate?", Academy of Management Journal, 39(4), 10

Ekvall, G. (1991), "The Organizational Culture of Idea-Management: A Creative Climate for the Management of Ideas", Harward Business Review.

Holm P. (1995), "The Dynamics of Institutionalization: Transformation Process in Norwegian Fishers", Administrative Science Quarterly, Vol.40, Num.3.

Karpuzoğlu, E., (2002), Büyüyen ve Gelişen Aile Şirketlerinde Kurumsallaşma, II. Baskı, Hayat Yayınları, ISBN: 975-6700-17-3, İstanbul.

Meyer J. W., Rowan B. (1977), "Institutionalized Organizations Formal Structure as Myth and Ceremony", American Journal of Sociology, Vol: 83, N:2, s.340-363.

Nakip, M., Akdogan, A., Çelik, A., Uzay, Ş., İlkay, M.S., (2002). Açıklamalı İşletme Terimleri Sözlüğü, Literatür Yayıncılık, İstanbul.

Özdevecioğlu, M. (2004). "Aile İşletmelerinde Kurumsallaşmanın Önündeki Bazı Engeller", *Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2.

Özgener, Ş. (2000) "Organizasyonlarda İş Ahlâkının Kurumsallaştırılması". Marmara Üniv. İkt. ve İdr. Bil. Fak. Dergisi, Cilt: 16, Sayı:1, S.309–324.

Sağlam, M. (1979) , Örgütsel Değişme**,** Ankara Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.

Selznıck, P. (1996), "Institutionalism "Old" and "New"" , Administrative Science Quarterly, 41(2), 270–277.

Süder A. (1989), "Organizasyonda İçsel Farklılaşma.", İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi Dergisi. C.18, S.2.

Thompson, C. Carey (1995), Institutional Adjustment, Austin : University of Texas Press.

Tetik, N., Uluyol, O. (2005), Aile Şirketlerinin Yapısal Sorunları, Malatya Sanayi İşletmeleri Uygulamaları, İstanbul: Atlas Yayın Dağıtım.

Kımberly J. R. (1978), "Hospital Adoption of Innovation: The Role of Integration into External Informational Environments", Journal of Health and Social Behavior**,** 19(4), 361–373.

Leaptrott, J. (2005) "An Institutional Theory View of the Family Business", Family Business Review, Vol:18,N.3, s.215-217.

March J. G. (1996), "Continuty and Change in Theories of Organizational Action", Administrative Science Quarterly, vol: 41, n: 2, s.278–287.

North, D.C. (1990). An Introduction Institutions and Institutional Change, Institutional Change and Economic Performance, Cambridge University, Vol: 1, No:3, S. 3–26.

Ülgen, H. , Mirze S. K. (2004), İşletmelerde Stratejik Yönetim, Literatür Yayıncılık, I. Baskı, Şubat, İstanbul.

Zucker, L. G. (1977), "The Role of Institutionalization in Cultural Persistence", in W. W. Powell and P.J. DiMaggio (Ed.), The New Institutionalism in Organizational Analysis: 1991, 63-82. University of Chicago Press: Chicago

LÜLEBURGAZ MYO GRAFİK PROGRAMI MEZUNLARININ İSTİHDAM DURUMU

EMPLOYMENT STATE (STATUS) OF THE GRADUATE STUDENTS OF LÜLEBURGAZ VOCATIONAL SCHOOL OF HIGHER EDUCATION GRAPHICS PROGRAMME

Mehmet Erol ÇOPUR[1]

ABSTRACT

Lüleburgaz Vocational School of Higher Education Graphics Programme started education in 2002-2003 Academic year and has had its 5th graduates by the year of 2007-2008 Summer term. The working position, working field, the subjects they are studying here and, how much influence it has on their working life in the sector; carry great importance to make the programme achieve its goal and to improve its educational quality. In this study, it has been aimed to analyze the vocational employment state of the students who graduated from Lüleburgaz Vocational School of Higher Education Graphics Programme. The students have been applied three inquiries prepared in three different groups.

Key Words: Graphics Programme, employment state, graduate

ÖZET

Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu Grafik Programı 2002 – 2003 eğitim ve öğretim yılında açılmış, 2007 – 2008 bahar dönemi itibariyle beşinci mezunlarını vermiştir. Mezun öğrencilerin çalışma durumları, çalışma alanları, eğitim sırasında alınan derslerin sektördeki çalışma yaşamlarına ne ölçüde yansıdığı gibi konular Grafik Programı'nın gerek amacına ulaşması gerekse programın eğitim öğretim kalitesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada; Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu Grafik Programı'ndan mezun olan öğrencilerin mesleki istihdam durumlarının analiz edilmesi amaçlanmış, hazırlanan üç ayrı gruptaki anket öğrencilere uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Grafik programı, istihdam durumu, mezun.

1. GİRİŞ

Matbaanın icadından günümüze uzanan süreçte, yazının baskı yoluyla çoğaltılması yazılı iletişimi yaygınlaştırmış; basılabilir haldeki yazının zaman içerisinde renk ve görsel öğelerle birlikte kullanılması da basılı materyallerde görselliğin önemini artırmıştır.

[1] Öğr Gör., Kırklareli Üniversitesi Lüleburgaz MYO, erolcopur@mynet.com

İletişimin görsel boyutuyla yakından ilgili olan grafik tasarım yazı, renk, fotoğraf ve illüstrasyon gibi görsel materyalleri kimi zaman tek tek, kimi zaman ise bir arada kullanarak görsel iletişime farklı boyutlar getiren bir tasarım disiplinidir.

Teknolojideki hızlı gelişme yayıncılık alanında olduğu gibi iletişim ve reklamcılık alanlarına da yansımakta ve buna bağlı olarak söz konusu sektörlerin de nitelikli iş gücü gereksinimi artmaktadır. Günümüzdeki anlamıyla reklamcılığın başlaması ile birlikte önemi daha da artan Grafik Tasarım alanındaki mesleki eğitim Türkiye'de lisans düzeyinde Güzel Sanatlar Fakültelerinin Grafik Bölümleri'nde, ön lisans düzeyinde ise yine üniversitelere bağlı meslek yüksekokullarının Teknik Programları arasında yer alan grafik programlarında verilmektedir. Türkiye genelindeki 16 devlet üniversitesi ile 6 vakıf üniversitesine bağlı meslek yüksekokulunun Grafik Ön Lisans Programı bulunmaktadır." (www.osym.gov.tr.)

Reklam Ajansları, matbaalar, yayınevleri, gazete ve dergi şirketleri; şirketlerin kendi bünyesinde yer alan grafik birimleri, fotoğraf sütüdyoları, televizyon kurumları, dijital prodüksiyon şirketleri, interaktif medyalar, Grafik Ön Lisans mezunlarının çalışabileceği sektörel alanlardır.

Kırklareli Üniversitesi Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu Grafik Ön Lisans eğitimi veren yükseköğretim kurumlarından biridir. 2002-2003 öğretim yılında 2. öğretim olarak açılan grafik ön lisans programı halen 1. öğretim ve 2. öğretim olarak eğitim vermektedir.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

İlk mezunlarını 2004 bahar döneminde veren Lüleburgaz MYO Grafik Programı'ndan, bu araştırmanın başlangıcı olan Eylül 2008'e değin toplam 125 öğrenci mezun olmuştur. Bu çalışmada 2004 – 2008 yılları arasında mezun olan öğrencilerin; öncelikle mesleki istihdam durumları olmak üzere, çalışma alanları, eğitim sırasında alınan derslerin sektördeki çalışma yaşamlarına ne ölçüde yansıdığı, çalışanların iş bulma yöntemleri, aldıkları mesleki eğitime (belirli konu başlıklarında) bakış açılarının saptanması hedeflenen ana konulardandır.

Araştırmanın materyalini, Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu Grafik Programı'ndan ilk beş yılda mezun olan öğrenciler ile onların mesleki istihdam durumları oluşturmaktadır.

125 mezundan 99'unun e-posta adresine ulaşılmış, internet aracılığı ile yapılan ve üç ayrı başlıkta sunulan anketler aşağıdaki şekilde gruplandırılmış ve mezunlardan durumlarına uygun olanına katılmaları istenmiştir:

1. grup soruları (mezun olduktan sonra çalışmıyorum)
2. grup soruları (mezun olduktan sonra bölümüm ile ilgili bir işte çalışmıyorum)
3. grup soruları (çalışmakta olduğum iş, grafik alanıyla ilgili)

Ulaşılabilen öğrencilerden 85'i ankete katılmıştır.

3- ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3-1. Mezun Olduktan Sonra Hiçbir İşte Çalışmayan Mezunlarla İlgili Bulgular

Diğer gruplara da yöneltilen ortak soruların dışında bu gruptaki katılımcılara mezun olduktan sonra hiçbir işte çalışmamalarının nedeni sorulmuş ve aşağıda yer alan bulgulara ulaşılmıştır:

"Mezun oldukları alanda iş bulamama" gerekçesi en çok işaretlenen seçenektir. "Verilen ücretin yetersizliği" ve "çalışmak istediği halde hiçbir alanda iş bulamama" eşit oranlarda tercih edilen ikinci sıradaki seçeneklerdir. Bu seçenekleri sırasıyla; "mesleki alanda çalışmak için kendini yeterli bulmama", "sağlıkla ilgili nedenler", "bir yükseköğretim kurumuna devam etme" ve son olarak da "ÖSS'ye hazırlanma" seçenekleri takip etmektedir.

3-2. Mezun Olduktan Sonra Bölümü İle İlgili Olmayan Bir İşte Çalışan Mezunlarla İlgili Bulgular

"Halen çalışmakta olduğunuz işiniz, mezun olduğunuz programla ne derece ilgilidir?" sorusuna verilen yanıtlardan "Tamamen ilgisiz"i seçen mezun sayısı 11 ve "kısmen ilgili" seçeneğini işaretleyen mezun sayısı 8'dir.

Bu gruptaki anket sorularını yanıtlayan mezunlardan 16'sı özel sektörde, 2'si kamu sektöründe ve 1'i kendi işyerinde çalışmaktadır.

Mezun olduğu programın dışında bir alanda çalışma nedenlerine bakıldığında; "Öğrenim gördüğü programla ilgili iş bulamamak" birinci neden olarak görülmektedir. "Çalışmakta olduğu iş alanında daha fazla ücret alması" ikinci, "tamamen tesadüf, özel bir nedeni yok" seçeneği üçüncü sırada yer almaktadır. Bu seçenekleri "sosyal güvencesinin sağlanmaması", "mezun olduğu programı/alanı sevememesi", "iş güvenliği ve işçi sağlığına önem verilmemesi", "branşı ile ilgili ciddi bir iş araştırması yapmama" işaretlenen ancak sayısal olarak fazla yığılmanın görülmediği seçenekler olarak takip etmektedir.

Mezuniyet alanıyla ilgili olmayan bir işte çalışanların işiyle ilgili bir kurs, sertifika programı vb. bir eğitim görme durumlarına bakıldığında; çoğunluğun hiçbir eğitim almadığı, bu çoğunluğu özel kurslara katılanların takip ettiği, işyerinde açılan kursa katılanların sıralamada üçüncü grubu oluşturduğu ve kamunun açtığı kurslara katılanların ise en az sayıyı oluşturduğu görülmektedir.

Mezuniyet alanı dışında çalışanlara sorulan "İşinizi hangi yolla buldunuz?" sorusuna verilen yanıtlardan bu gruptaki mezunlardan çoğunluğun (% 74) tanıdık aracılığı ile iş bulduğu görülmektedir. İlanlar yardımıyla iş bulanlar %21'lik bir oranlamaya sahipler. Kendisine ya da ailesine ait iş yerinde çalışanlar ise %5'lik bir dilimde yer almaktadır. Ayrıca İŞKUR aracılığı ve KPSS vb. sınavlarla seçeneklerinin hiç işaretlenmemesi dikkat çekicidir.

Bu grupta yer alan mezunların mezun olduktan ne kadar sonra iş buldukları sorusuna verilen yanıtlardan; biri dışında tamamının ilk 6 ay içerisinde iş buldukları görülmektedir. Yine aynı gruptaki mezunların aylık gelir durumlarına bakıldığında; 500 TL'den az gelire sahip 1 mezun, 501 – 600 TL arası geliri olan 3 mezun, 601 – 1000 TL

geliri olan 8 mezun, 1001 – 1500 TL gelirli 5 mezun ve 1501 – 2000 TL arasında gelire sahip olan 2 mezun olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

3-3. Çalışmakta Olduğu İş Grafik Alanıyla ilgili Olan Mezunlara Ait Bulgular

Tablo 1: Grafik Alanıyla İlgili Bir İşte Çalışanların Çalıştıkları İşi Bulma Şekli

İş Bulma Yöntemi	Frekans	Yüzde
Tanıdık aracılığı ile	18	%40
İşkur aracılığı ile	-	-
İşletmede beceri eğitimi/staj yaptığı işyerinde çalışıyor	7	%16
KPSS, DMS vb. sınavlarını kazanarak	-	-
İlan (Gazete, dergi, internet vb.) yoluyla	19	%42
Kendisine/ailesine ait işyerinde çalışıyor	1	%2

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere, mezunların iş bulmasında en etken yöntemin iş ilanları olduğu görülmektedir. İş bulmada tanıdık faktörünün önemli bir yere sahip olması bu seçeneğin en çok işaretlenen ikinci seçenek olmasından anlaşılmaktadır.

Tablo 2: Çalıştıkları İşyeri Türü

İşyeri Türü	Frekans	Yüzde
Network Reklam Ajansı (Uluslararası ortaklığı olan, 30 kişiden fazla çalışanı olan vb. özelliklere sahip ajans)	2	% 4
Orta Ölçekli Reklam Ajansı (çalışan sayısı 10 – 30 kişi arasında olan ajans)	9	% 20
Butik Ajans (çalışan sayısı 1 – 10 kişi arasında olan ajans)	4	% 9
Home Office (bir markanın kendi bünyesinde yer alan reklam departmanı)	3	% 7
Freelance (serbest çalışan / çeşitli ajans ya da firmalara dışarıdan iş yapan)	2	% 4
Matbaa	12	% 27
Yayıncılık Şirketi (gazete, dergi vb.)	7	% 16
Devlet Kurumu (devlete ait bir kamu kurumunun reklam departmanı, matbaası vb.)	-	-
Fotoğrafçılık Sektöründe Yer Alan Bir İş Yeri (fotoğraf stüdyosu vb.)	2	% 4
Renk Ayrımı vb. Matbaa Öncesi Hazırlık Sektörü	-	-
Açıkhava Reklamcılık Ürünleri Şirketi	1	% 2
Stand Yapım Şirketi	1	% 2
Tekstil Şirketi	1	% 2
Yazılım Şirketi	1	% 2

Grafik alanında çalışan mezunların mezun olduktan sonra % 89'unun ilk 6 ay ya da daha az sürede, geri kalan %11 inin de 7 – 12 ay arasında iş buldukları görülmektedir. Yine bu gruptaki mezunların işiyle ilgili bir kurs, sertifika programı vb. bir eğitim görüp görmediklerine bakıldığında; çoğunluğun (% 71) hiçbir eğitim almadığı, bu çoğunluğu özel kurslara katılanların (% 18) takip ettiği, işyerinde açılan kursa katılanların sıralamada üçüncü grubu (% 7) oluşturduğu, kamunun açtığı kurslara katılanların ise en az sayıyı (% 4) oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmakta oldukları işte aldıkları aylık ücreti 45 mezundan 6'sı belirtmiş, bu durum bu gruptaki mezunların gelir durumu hakkında sağlıklı bir sonuca ulaşılamamasına neden olmuştur.

Tablo 3: Lüleburgaz MYO Grafik Programında Aldıkları Eğitimin İş Yaşamlarına Yansımaları

Lüleburgaz MYO Grafik Programı'nda aldığım eğitim sırasında:	Kesinlikle Katılmıyoru	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Derslerin işlenişinde kullanılan araç-gereçlerden (bilgisayar, projeksiyon, baskı araç-gereçleri vb.) yeterince yararlanılmaktaydı	%9	%18	%20	%49	%4
Ders içeriklerinin – konularının sektöre uygun olarak seçildiğini düşünüyorum.	%4	%11	%13	%53	%18
1 ve 2. yarıyılda gördüğüm "temel sanat eğitimi" ve "desen" gibi alt yapı hazırlayıcı derslerin mesleki yaşamımda yararlı olduğunu düşünüyorum.	-	%13	%11	%47	%29
"Tipografi, Bilgisayar Destekli Grafik" gibi mesleğe yönelik gördüğüm derslerin mesleki yaşamımda yararlı olduğunu düşünüyorum.	%2	-	%4	%58	%36
Lüleburgaz MYO Grafik Programı'nda aldığım eğitimin sahip olduğum yetenekleri geliştirmeme imkan sağladığını düşünüyorum.	%4	%4	%11	%65	%16
Lüleburgaz MYO Grafik Programın'da aldığım eğitim sırasında yaptığım mesleki stajın, meslek yaşamımda bana yararlı olduğunu düşünüyorum.	%7	%2	%22	%56	%13

3-4. Araştırmaya Katılan Tüm Mezunlara Sorulan Ortak Sorulara Ait Bulgular

Araştırmaya katılan 85 mezunun 66'sı bayan ve 19'u erkek olarak saptanmıştır. Mezunların çoğunluğunun İstanbul'da yaşadığı görülmektedir. Bu durum İstanbul'un reklam, basım-yayım gibi hem grafik tasarımla ilgili hem de ilgisiz olan başka iş alanları konusunda istihdam yaratma açısından diğer illere göre daha fazla olanak sağladığı düşündürmektedir.

Tablo 4: Mezunların Çalışma Durumuna Göre Gruplandırılması

Çalışma Durumlarına Göre Dağılım	Frekans	Yüzde
1. Grup (mezun olduktan sonra çalışmayanlar)	21	25
2. Grup (mezun olduktan sonra bölümü ile ilgili bir işte çalışmayan)	19	22
3. Grup (çalışmakta olduğu iş, grafik alanıyla ilgili olanlar)	45	53

Araştırmaya katılan 85 mezundan % 25'inin, mezun olduktan sonra bir işte çalışmadığı görülmektedir. Mezun olduktan sonra eğitimini aldığı alanla ilgili olmayan bir

işte çalışanlar % 22 ve eğitimini aldığı Grafik Tasarım ile ilgili bir işte çalışanlar ise %53'lük bir oranı yansıtmaktadır.

Tablo 5: Araştırmaya Katılan Mezunların Mezun Oldukları Lise Türü

Lise Türü	1.Grup	2.Grup	3.Grup	Toplam	Yüzde
Anadolu Meslek Lisesi	4	3	9	16	%19
Meslek Lisesi (EML, KML, TML vb.)	17	16	36	69	% 81
Anadolu Teknik Lisesi	-	-	-	-	-
Teknik Lise	-	-	-	-	-
Çok Programlı Lise	-	-	-	-	-
Düz Lise	-	-	-	-	-

Tablo 6: Mezunların Lüleburgaz MYO Grafik Programını Tercih Etme Nedeni

Tercih Nedeni	1.Grup	2.Grup	3.Grup	Toplam
Yaşadığı kente yakın olduğu için	7	5	22	34
Bu kentte yaşadığı için	-	3	-	3
Özellikle grafik alanında eğitim alma isteği	13	15	24	52
ÖSS'de puanı bu okula yettiği için	7	5	11	23
Tesadüfen	2	2	9	13
Aile-çevre yönlendirmesi etkili olduğu için	3	5	-	8

"Özellikle Grafik alanında eğitim almak isteği" Lüleburgaz MYO'nun tercih edilmesinde en fazla yığılmanın görüldüğü seçenek olarak birinci durumda, "yaşadığı kente yakın bir yerde olması" ikinci durumdadır. "ÖSS puanı bu yüksekokula yettiği için" tercih edenler üçüncü grupta yer almakta ve bunu "tesadüfen" seçeneği takip etmektedir. "Aile-çevre yönlendirmesi" ve "bu kentte yaşama" sırasıyla diğer tercih nedenleri arasında bulunmaktadır.

Bu bulgular öğrencilerin meslek seçiminde bilinçli olarak tercih yaptığını ve okul seçiminde yaşanılan yere yakınlığın önemli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 7: Mezunların Lüleburgaz MYO Grafik Programını Başkalarına Tavsiye Etme Durumu

	1.Grup	2.Grup	3.Grup	Genel Oranlama
EVET	% 81	% 100	% 93	% 92
HAYIR	% 19	-	% 7	% 8

4. SONUÇ

"Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu Grafik Programı Mezunlarının İstihdam Durumu" araştırmasının sonucu olarak mezunların % 53 ünün mezuniyet alanı ile ilgili bir işe yerleştiği, % 22'sinin mezuniyet alanıyla ilgili olmayan herhangi bir işte çalıştığı ve % 25'inin ise hiçbir yerde istihdam edilmediği sonucuna varılmıştır.

Mezunların genel olarak sorulara verdikleri yanıtlardan, aldıkları eğitimden memnun olduklarını ve bu memnuniyetin bir yansıması olarak Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu Grafik Programını eğitim almaları için başkalarına da önerecekleri sonucunu ortaya koymaktadır.

Mezuniyet sonrası iş bulma konusunda sosyal çevrenin önemli rol oynadığı görülmekte, bununla birlikte, işletmede beceri eğitiminin (staj) de tanıdıkların/çevrenin rolü ile staj eğitiminin önemi de ortaya çıkan sonuçlardandır. Mezuniyet sonrası istihdam açısından önemli bir seçenek sunduğu anlaşılmaktadır.

Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu Grafik Programını seçmelerindeki tercih nedenine verilen yanıtlardan, özellikle grafik alanında eğitim alma isteğinin (çoğunluğu tarafından [%52]) diğer tercihlere göre öne çıkması meslek seçiminde doğru tercihin mezuniyet sonrası istihdama olumlu olarak yansıyacağı gerçeğini doğrulamaktadır.

KAYNAKLAR

http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFD4AF1EF75F7A7968314
3C82B0599388A Erişim: 06.10.2008

MAKİNE PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN İŞLETMEDE YAPMIŞ OLDUKLARI UYGULAMALI EĞİTİM HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

THE VIEWS OF THE STUDENTS OF MECHANICAL DEPARTMENT IN TECHNICAL VOCATIONAL SCHOOL ABOUT THE PRACTICAL TRAINING THEY HAVE HAD IN THE INDUSTRY

Gürcan UZAL[1] Aytekin ERDEM[2] Atila BABACAN[3]

ABSTRACT

To train qualified technical staff in vocational and technical education that the industry are in need of will be possible when students get to know the industry and acquire knowledge, skills and experience by attending practices in the related industry.

It is aimed with this study to determine the views of the students of Mechanical department in Technical Vocational School about the practical training they have had in the industry. Within this context, an experimental study was carried out in a company located in Çorlu / Tekirdağ. An experimental study of the scale was realized, which included the views of the participating students about the practical training they had in the industry. According to the results gained through the method of description and screening, following conclusions were attained:

* It is essential that any duty undertaken be accomplished on time.
* The students were given satisfying information about their inquiries.
* The students were pleased with this practical training in the industry.
* There is a consensus in students that the theoretical knowledge they acquired in Technical Vocational School was useful in the industry.
* There is, on the contrary, a partial consensus in students that some of the second class practices was useful in the industry.

Keywords: Professional training, Professional attitude, Professional expectation, Industrial training

ÖZET

Mesleki ve teknik eğitimde sektörün ihtiyacı olan nitelikli teknik elemanların yetiştirilmesi, öğrencinin öğrenim görürken sektörü tanıması ve hatta zaman zaman sektördeki uygulamalara katılarak bilgi, beceri ve deneyim edinmesi ile mümkün olacaktır.

[1] Yrd.Doç.Dr., Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler M.Y.O., guzal@nku.edu.tr
[2] Yrd.Doç.Dr., Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler M.Y.O., aerdem@nku.edu.tr
[3] Yrd.Doç.Dr., Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler M.Y.O., ababacan@nku.edu.tr

Bu çalışmada; Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Makine Programı öğrencilerinin işletmede yapmış oldukları uygulamalı eğitim ile ilgili görüşlerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Tekirdağ'ın Çorlu ilçesindeki bir işletmede gerçekleştirilen işyeri eğitimi ile ilgili olarak bir çalışma yapılmıştır. Katılımcı öğrencilerin işletmede yapmış oldukları uygulamalı eğitim hakkındaki görüşlerini içeren bir ölçeğin pilot çalışması gerçekleştirilmiştir. Betimleme-tarama yöntemi kullanılarak yapılan araştırmadan elde edilen sonuçlara göre;

* Verilen bir görevi (işi) zamanında yapmanın önemli olduğu,
* İşletmede sorulan soruların görevliler tarafından yeterli düzeyde cevaplandırıldığı,
* İşletmede gerçekleştirilen bu uygulamadan memnun kalındığı,
* Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda alınan teorik bilgilerden işletmede yararlanıldığı görüşlerine öğrencilerin tümüyle katıldıkları,
* İkinci sınıfta okutulan bazı derslerin uygulamalarının sanayide yapılmasının yararlı olacağı görüşüne ise kısmen katıldıkları anlaşılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Mesleki eğitim, Mesleki tutum, Mesleki gelecek, Endüstriyel eğitim.

1. GİRİŞ

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin kalkınma süreçlerini hızlandıracak en etkili öğelerden biri de mesleki ara elemanlardır. Ekonomideki bu tür insan kaynağı gereksinimi her yıl artan sayıları ile meslek yüksekokullarınca karşılanmaktadır. Meslek yüksekokullarındaki eğitimin kalite standardı, ekonominin gelişim sürecine dinamik katkıları olabilecek verimlilikte, üretim-hizmet sektörlerinin gereksinimlerine uygun yeterlilikte ve bunların her ikisini de sağlayacak kalite güvenceleri olan bir eğitim sürecinden geçen mezunlar vermek olmalıdır (Erdem ve Açıkgöz, 1998).

Meslek liselerinden mezun olanların bir kısmının iş piyasasına yöneltilerek mesleki sahada kısa yoldan istihdam edilmeleri mümkündür. Ancak, meslek lisesi mezunlarının önemli bir kısmının da daha yüksek düzeyde mesleki eğitim formasyonu kazanmaları için meslek yüksekokullarına devam etmeleri sağlanmalıdır. Meslek yüksekokulları gerek fiziki kapasiteleri, gerek öğretim elemanları ve gerekse piyasaya yönelik uygulama olanakları ile en iyi şekilde yüksek mesleki eğitim formasyonu kazandıracak kurumlar olmalıdır (Zengin ve Gümüş, 2001)

Bu okullar ara eleman gereksinimini sağlamak için kurulmuştur. Ara elemanlar, mühendisler ve çalışan işçiler arasındaki boşluğu dolduran elemanlardır. Mühendisin olmadığı durumlarda mühendislik çalışması da yapmaktadırlar (Karabulut ve Taktak, 2001). Mesleki ve teknik eğitim uygulamaları pahalı teknolojik araç-gereç, cihaz ve makineleri gerektirmektedir. Ülkemizin ekonomik koşulları göz önüne alındığında bütün MYO'larını sanayi ile aynı teknolojik ekipmanla donatmak olanaksızdır. Bu nedenle, mesleki ve teknik eğitimde sektörün ihtiyacı olan nitelikli teknik elemanların yetiştirilmesi, öğrencinin öğrenim görürken sektörü tanıması ve hatta zaman zaman sektördeki uygulamalara katılarak bilgi, beceri ve deneyim edinmesi ile mümkün olacaktır.

Meslek yüksekokullarındaki eğitimin daha nitelikli olabilmesi için bu okullarda yetiştirilmekte olan meslek elemanı ve tekniker adaylarının aldıkları öğretim ve diğer konulardaki görüşlerinin araştırılması önem kazanmaktadır. Bu çalışma; Namık Kemal

Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Makine programı öğrencilerinin hazırlanan işyeri eğitimi projesi çerçevesinde katıldıkları uygulamalı eğitim ile ilgili görüşlerinin ortaya konması amacıyla yapılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2007-2008 öğretim yılında, Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Makine Programı'nın ikinci sınıfında öğrenim gören 42, örneklemini ise bu adaylar arasından rasgele seçilen 19 tekniker adayı oluşturmaktadır.

2.2. Ölçeğin Geliştirilmesi İle İlgili Çalışmalar

Araştırma kapsamında tekniker ve meslek elemanı adaylarından veri toplamak için kullanılan ölçme aracı; araştırmacılar tarafından geliştirilen, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,73 olan, 6'sı olumlu sorudan oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek hazırlanırken; ölçek maddelerini oluşturma, uzman görüşüne başvurma, ön deneme ve güvenirlik aşamaları izlenmiştir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde Teknik Programlardan Makine Programı'nın ikinci sınıfında öğrenim gören ve uygulamaya katılan tekniker adaylarının bilgi formuna verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir.

3.1. Betimsel İstatistik

a) Öğrencilerin Kişisel Bilgileri

Araştırmaya katılan ikinci sınıf öğrencilerinin 15 (%78.9)'i erkek, 4 (%21.1)'ü kızdır. Bilgi formuna cevap verenlerin 11 (%57.9)'i talaşlı imalat dalı, 8 (%42.1)'i kaynak dalı öğrencisidir. 4 (%21.1)'ü Tekirdağ merkezde, 11 (%57.9)'i ilçelerde, 4 (%21.1) köylerde oturmaktadır.

b) Öğrencilerin İşletmede Yapmış Oldukları Uygulamalı Eğitim Hakkındaki Görüşleri

Ölçeğin aralık genişliği, "aralık genişliği = dizi genişliği / yapılacak grup sayısı" formülü ile oluşturulan ölçekte; seçenekler ve sınırlar Tablo 1'de verilmiştir (Nuhoğlu & Yalçın, 2004).

Tablo 1. **Ağırlıklı Aritmetik Ortalamaların Değerlendirme Aralığı**

Ağırlık	Seçenekler	Sınır
5	Tümüyle Katılıyorum	4.21 – 5.00
4	Kısmen Katılıyorum	3.41 – 4.20
3	Kararsızım	2.61 – 3.40
2	Kısmen Katılmıyorum	1.81 – 2.60
1	Tümüyle Katılmıyorum	1.00 – 1.80

Tablo 2 incelendiğinde tekniker adaylarının bilgi formuna verdikleri cevaplardan şu sonuçlar elde edilebilir:

Tablo 2. **Öğrencilerin İşletmede Yapmış Oldukları Uygulamalı Eğitim Hakkındaki Görüşleri**

N=19	$\bar{x}$	S
Verilen bir görevi zamanında yapmak önemlidir.	4,84	,38
İş yerinde sorduğum sorular görevliler tarafından cevaplandırıldı.	4,63	,50
İşyerinde yapılan bu uygulamadan memnun kaldım.	4,53	,51
M.Y.O'nda aldığım teorik bilgilerden iş yerinde yararlandım.	4,42	,51
Bu iş yerinde çalışmak isterim.	4,42	,69
İkinci sınıfta okutulan bazı derslerin uygulamalarının sanayide yapılması yararlı olur.	**4,11**	1,05

"Verilen bir görevi zamanında yapmak önemlidir ($\bar{x}$=4,84)", "işletmede sorduğum sorular görevliler tarafından cevaplandırıldı ($\bar{x}$=4,63)", "işletmede yapılan bu uygulamadan memnun kaldım ($\bar{x}$=4,53)", "Meslek Yüksekokulunda aldığım teorik bilgilerden işletmede yararlandım ($\bar{x}$=4,42)", "Bu işletmede çalışmak isterim ($\bar{x}$=4,42)" görüşlerine öğrencilerin tümüyle katıldıkları belirlenmiştir.

"İkinci sınıfın bazı derslerinin uygulamalarının sanayide yapılması iyi olur" görüşüne öğrencilerin kısmen katıldıkları görülmüştür ($\bar{x}$=4,11).

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nun Makine Programı ikinci sınıfında öğrenim gören öğrencilerin İşletmede Yapmış Oldukları Uygulamalı Eğitim ile ilgili görüşlerinden elde edilen bazı önemli sonuçlar aşağıdaki gibidir.

"Verilen bir görevi zamanında yapmak önemlidir" görüşüne öğrencilerin tamamen katılmaları işletmede zaman yönetimi konusunda bilinçlenmelerinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. "İşletmede sorduğum sorular görevliler tarafından cevaplandırıldı" görüşüne katılmaları öğrencilerle işletmede özel olarak ilgilenildiği şeklinde açıklanabilir. "İşletmede yapılan bu uygulamadan memnun kaldım" görüşüne katılmaları işyeri eğitimi projesinin başarılı olduğu şeklinde yorumlanabilir. "Meslek

Yüksekokulu'nda aldığım teorik bilgilerden işletmede yaralandım" görüşünde olmaları öğrencilerin okulda işyeri eğitimine özel olarak hazırlanmalarının sonucunda gerçekleştiği sonucuna varılabilir. "Bu iş yerinde çalışmak isterim" görüşüne öğrencilerin tümüyle katılmaları projenin uygulandığı işletmenin çalışma koşullarının standardize olmasından kaynaklandığı şeklinde açıklanabilir. "İkinci sınıfın bazı derslerinin uygulamalarının sanayide yapılması iyi olur" görüşüne öğrencilerin kısmen katılmaları öğrencilerin işyeri disiplininden memnun olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Fabrikadaki çalışma ortamının mükemmelliği, çalışma saatlerinin fazlalığı, öğlen dinlenme süresinin azlığı ve ara dinlenme sürelerinin bulunmaması da öğrencilerin belirttikleri diğer görüşleri arasındadır.

Cerrahoğlu (2007), Meslek Yüksekokullarının sanayi kuruşları ile gerçekleştirilen işyeri eğitimi sonunda öğrencilerin; üretime ve iş hayatına alıştıkları, öğrenim sonrası iş bulma şanslarının çok yükseldiği, teorik eğitimle pratik uygulamayı birleştirme olanağı buldukları, çağdaş üretim ve yönetim tekniklerini yerinde görme olanağı buldukları ve sanayide hangi unvanlarla ne tür işler yapabilecekleri konusunda bilinçlendikleri sonucuna ulaşmıştır.

Yukarıdaki sonuçlara göre aşağıdaki öneriler yapılabilir:

İşletmede yapılacak meslek eğitimi ile mezuniyete yaklaşmış olan tekniker adayı öğrencilerin sektöre uyum sürelerinin kısaltılabileceği düşünülmektedir. Öğrencilere mesleklerinin sektördeki yerini ve önemini belirtebilmek için ilgili sektör temsilcileri tarafından bilgilendirme toplantıları yapılmasına olanak sağlanmalıdır.

Meslek yüksekokullarında ihtiyaç duyulan yeni teknolojiyi içinde barındıran atölye ve laboratuvar alanları tesis edilmeli ve mevcut atölye ve laboratuvarlar yeni teknolojiler ile donatılmalıdır (Kaya, 2005). Böylece, öğrencilere işletmede alacakları eğitim için temel bilgi, beceri ve davranışlar kazandırılmış olacaktır.

KAYNAKLAR

Erdem, A., Açıkgöz, A.F. (1998)**,** "Competence and Quality Assurance of Education in Vocational Colleges", Ankara University IVETA Conference, 31st August-2nd September 1998, Conference Proceedings, Quality Matters in International Vocational Education and Training, Ankara, TÜRKİYE.

Cerrahoğlu, M.K. (2007), "Meslek Yüksekokullarının Sanayi Kuruluşları İle Uygulanabilir Stratejik Ortaklığa Örnek Bir Proje Uygulaması", 4.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 14-16 Mayıs 2007, Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu Bildiriler Kitabı I, 15-19, İzmir.

Karabulut, A.,Taktak, F. (2001), "Meslek Yüksekokullarındaki Teknik Eğitimde Kalite ve Sanayinin Taleplerini Karşılama", I.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 18-19 Ekim 2001, Marmara Üniv. Teknik Bilimler MYO, İstanbul.

Kaya, F. (2005), "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Demografik Yapısı ve Meslek Yüksekokullarının Etkinliği Üzerine Bir Araştırma", Milli Eğitim Dergisi, Sayı 168, 61-77.

Nuhoğlu, H., Yalçın, N. (2004), **"**Fizik Laboratuarına Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Öğretmen Adaylarının Fizik laboratuarına Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi", Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, **Cilt** 5 **(2),** 317-327.

Zengin, B., Gümüş, İ. (2001), "Meslek Yüksekokulları İçin Ödevler ve Fırsatlar", I.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 18-19 Ekim 2001, Marmara Üniv. Teknik BilimlerMYO,İstanbul.

MAKİNE TEKNİK EĞİTİMİNDE TEMEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

BASIC PROBLEMS IN MECHANICAL ENGINEERING TECHNOLOGY AND THEIR ALTERNATIVE SOLUTIONS

Burak DİKİCİ[1] **Fehmi KALAYCI**[2] **Ömer TERZİOĞLU**[3]

ABSTRACT

Mechanical engineering technology is one of the basic program of tecnical education and mechanical technicians are worked the semi-professional members in indusrty branchies as mechanic, design, manufacturing, etc. In this study, course contents, time period of education, weekly education programs and duration of summer practices in mechanical technical education are investigated and general problems of mechanical engineering technology and their alternative solutions are suggested. The end of the study presents the results of a questionnaire applied on 100 mechanical engineering technology students.

Keywords: Mechanical engineering technology, productivity, technical education.

ÖZET

Makine Teknikerliği, teknik eğitimin en temel dallarından biridir. Makine teknikerleri ise mekanik, dizayn, üretim vb. endüstri alanlarında çalışan yarı profosyonel üyelerdir. Bu çalışmada, makine teknik eğitiminde öğrencilere verilecek dersler, eğitim süreleri, haftalık ders programları ve staj süreleri incelenmiş, makine eğitimin genel sorunları ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın sonunda, 100 adet Makine Teknikerliği öğrencisi üzerinde yapılan anket sonuçlarına yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Makine teknikerliği, verimlilik, teknik eğitim.

1. GİRİŞ

Meslek Yüksekokullarının açılış amaçları; ilgili sektörlerin ara insan gücü gereksiniminin yetiştirilmesidir. Günümüzde işletmeler hızla değişen/gelişen rekabet ortamında devamlılıklarını sağlayabilmeleri için kendilerini sürekli yenilemek ve bu değişime ayak uydurabilmek zorundadırlar. Mesleki eğitim bu çerçevede 25 yaşın altındaki 35 milyon gence istihdam sağlayabilecek kapasitede olması yönü ile kritik bir öneme sahiptir. Ancak, Meslek Yüksekokullarının bu amaçlara hizmet edebilmesi için bir cazibe merkezi haline getirilebilmesi şarttır. İçinde yaşadığımız rekabet ortamında görev yapacak iş gücünün

[1] Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, burakdikici@yyu.edu.tr
[2] Öğr. Gör., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, fehmikalayci@yyu.edu.tr
[3] Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, oterzi@yyu.edu.tr

alışılagelmiş ihtiyaçları gidermesi yanında farklı bir takım özelliklerede sahip olamsı gereklidir. Bu farklılık, teknolojiyi anlayan, uygulayabilen, verimli ve kaliteli hizmet üretebilen teknik kadronun yetiştirilebilmesi ile aşılabilecek bir olgudur. Bu nedenle meslekî ve teknik eğitimin ülkemizin geleceği açısından önemi tartışılamaz bir gerçektir.

Makine Teknikerlerini, kabaca "Makine Mühendisi ile Makine Teknisyeni arasındaki ara insan gücü" olarak tanımlamak mümkündür. Diğer bir ifade ile, Teknisyenden daha fazla teorik bilgiye Mühendisten daha fazla uygulama becerisine sahip bir meslek ara elemandır. Çalışma ortamları genellike fabrikalar veya atölyelerdir. Eğitim süresi iki yıl ile sınırlandırlmış olan Makine Teknikerliği öğrencileri, mezuniyet sonrasında her türlü makinenin kullanılmı, makine parçalarının tasarımı, teknik resimlerin çizilmesi, talaşlı ve talaşsız üretim yöntemleri, kalite kontrolü alanlarında bilgi ve beceri sahibi olmaktadırlar. Ayrıca, genel ve teknik iletişim, kalite güvence ve standartlar, güzel sanatlar gibi alanlarda da sosyal dersler alan öğrenciler yaz tatillerinde öğrenndikleri bilgileri staj yolu ile pekiştirme fırsatınıda bulmaktadırlar. Makine Teknikerliği, sanayi alanında çok tutulan, iş hayatı ile birebir ilişkili, istihdam olanakları geniş bir programdır. Ülkemizde yaklaşık 60 Makine Teknikerliği Bölümünde 13.000'in üzerinde öğrencinin öğrenim gördüğü bilinmektedir ve doğru kullanıldığında bu oran ülkemizin gereksinimini karşılayabilecek düzeydedir. Ülkemizde meslek yüksekokullarının direkt yada endirekt amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Ülkemizde tüm sektörlerdeki değişen ve gelişen teknolojiyi anlayan, uygulayabilen verimli ve kaliteli hizmet üretebilen iş gücüne ihtiyaçlarına cevap verecek kalifiye ara eleman ihtiyacını yetiştirmek,
- Artan Yükseköğrenim talebini karşılayarak eğitim olanaklarını genişletmek buna bağlı olarakta Lisans programlarının önündeki yığılmaları azaltmak,
- Toplumsal gelişmeyi ve sosyal refahı yaygınlaştırmak,

Bu yönelime katkı yapmak amacı ile bu çalışmada, okulumuzda öğrenim gören 100 adet Makine Teknikerliği öğrencisi üzerinde bir anket çalışması yapılmış ve sonuçları aşağıda tartışılmıştır. Amaç, Makine Bölümüzde öğrenim gören öğrencilerimizin eğitim-öğretim kalitesini geliştirmeye yönelik olarak öğrencilerimizin görüşlerini almaktır. Böylelikle Meslek Liseleri ile Meslek Yüksekokulları arasındaki uyumun daha iyi sağlanabileceği yada aradaki farklılıkların en aza indirilebileceği kanatindeyiz.

2. ANKET SONUÇLARI

Bilimsel yöntemleri kullanarak bilgi sahibi olmanın yollarından birisi de hiç şüphesiz anket araştırmalarıdır. Çalışmanın bu Bölümünde, Yüksekokulumuz Teknik Porgramlar bünyesinde faaliyet gösteren Makine Teknikerliği Bölümündeki öğrencilerine uygulanan anket çalışmasının sonuçları irdelenmiştir. Burada amaç Makine Bölümü öğrencilerinin hem demografik yapı bilgilerine ulaşmak hemde Bölümümüzdeki eğitim-öğretim kalitesini geliştirmeye yönelik olarak öğrencilerin görüşlerini almaktır. Bunun için öğrencilere eğitim-öğretim becerileri, fiziki imkanlar, maddi konular ve mezuniyet sonrası düşünceler başlıkları altında değişik sorular yöneltilmiş, alınan cevpalar ve sonuçları aşağıda tatışılmıştır.

Makine Teknikerliği Bölümünde görev yapan Öğretim elemanları, genellikle Üniversitelerin Mühendislik Bölümlerinden mezun teorik bilgi ile donatılmış kişilerdir.

Hatta yeni konulan şartlar ile Makine Teknikerliğinde görev yapan öğreticilerin kendi alanında Yüksek Lisans mezunu olması şartı getirilmiştir ya da 2 yıllık bir iş tecrübesi yeterli görülmektedir. Günümüzde, pratik çalışma yeteneğine daha az ihtiyaç duyulan Mühendislik Fakültelerinde dahi Öğretim elemanı alınırken kendi alanında en az 10 yıllık bir iş deneyimine sahip kişiler tercih edilirken, Yüksekokullarda bu oranın iki yıl ile sınırlandırılmış olması Meslek Yüksekokullarının kurulma amacı ile çelişen bir durum olarak görülmektedir ve acilen çözülme ihtiyacı gören bir konudur. Yapısı ve amacı gereği Meslek Yüksekokullarında hizmet veren Öğretim elemanlarının pratik yetenekleri daha çok olan aynı zamanda da teorik ve pratik çalışabilme becerisini özümsemiş öğreticilerden oluşması şarttır. Bunun için, meslek yüksekokullarına deneyimi daha fazla olan elemanların alınması oldukça önemlidir ve verilen eğitimin içeriği de bu amaca hizmet edecek şekilde düzenlenmelidir. Yüksekokulumuz Makine Teknikerliği Bölümünde şu an MEB-Meslek Yüksekokulları Geliştirme Projesi kapsamında hazırlanan program uygulanmaktadır. Bu programa göre; Makine Bölümü öğrencilerine ilk 3 yarıyıl ortak dersler verilmekte, 2. sınıf 4. yarıyıldan itibaren öğrenciler Üretim, Bilgisayarlı Tasarım ve Üretim, Talaşsız Şekillendirme-Kaynak Teknolojileri ve Fabrika Bakım olmak üzere 4 dala ayrılmaktadır. Buna bağlı olarak ta değişik müfredatlara tabi tutulmaktadırlar. Bu programın ülkemizdeki tüm Meslek Yüksekokullarında uygulanması gerektiğini kuvvetle savunmakla birlikte, programın günümüz gereksinimleri ve ülkemiz gerçeklikleri doğrultusunda daha da geliştirilmesi kanaatindeyiz. Bu amaç doğrultusunda 4 dönem boyunca Makine Teknikerliği Bölümü öğrencilerinin ders içerik ağırlıklarının Şekil 1'de sunulduğu şekilde ilk dönem teorik ağırlıklı olmak üzere diğer dönemlerde artan bir pratik eğitim anlayışının gelişmesi gerektiğini tavsiye etmekteyiz.

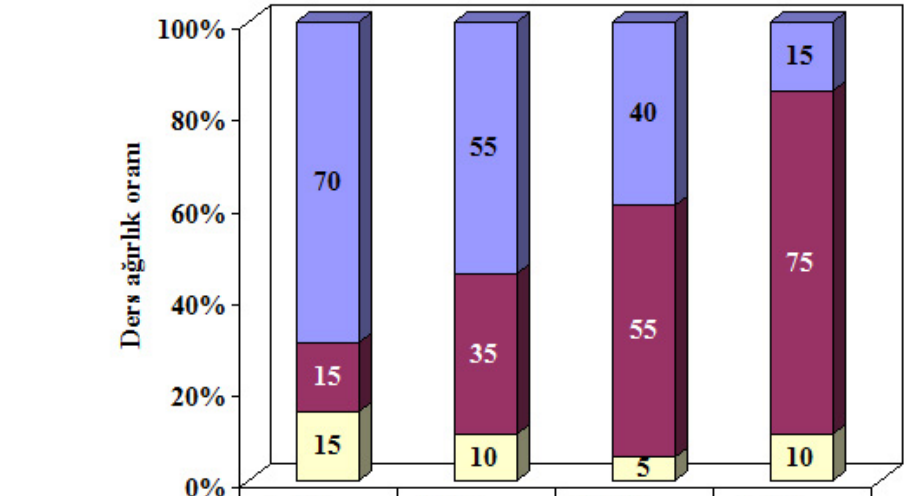

	1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem
Teorik anlatım	70%	55%	40%	15%
Pratik uygulamalar	15%	35%	55%	75%
Sosyal aktiviteler	15%	10%	5%	10%

Şekil 1. Makine Teknikerliği Bölümü derslerinin dönem bazında tavsiye edilen ağırlık dağılımları.

Pratik ağırlıklı çalışmanın hem Yüksekokul amaçlarına hizmet edeceği hem de öğrencilerin başarı oranını artıracağı sorulan şu sorulara alınan cevaplarda kendini göstermektedir. Öğrencilere *'vize ve final sınavlarının uygulama esaslı olmasını ister miydiniz?'* sorusu yöneltilmiş ve %77 oranında evet cevabı alınmıştır. Evet cevabı verenlere ise *'uygulama sınavının dönem sonu not ortalamanıza katkısının ne kadar olmasını isterdiniz?'* sorusu

sorulmuş ve büyük bir bölümünün %50'nin üzerinde olmasını istediği görülmüştür (Şekil 2).

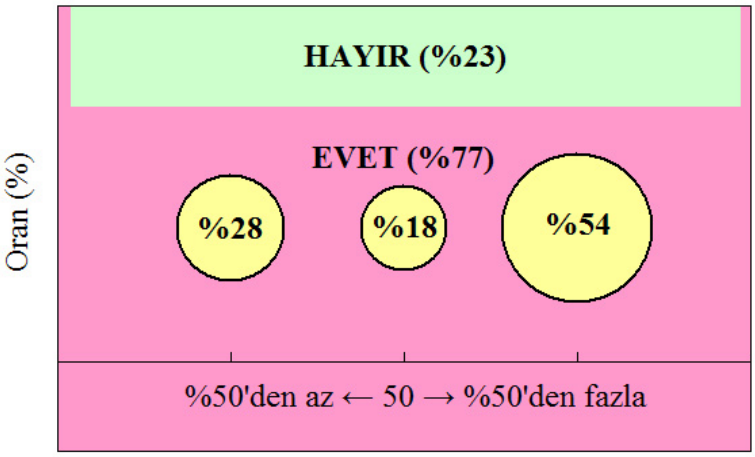

Şekil 2. Öğrencilerin uygulama sınavlarının dönem sonu notlarına katkısının ne olması gerektiği hakkındaki görüşleri

Eğitim-Öğretimde karşılaşılan en önemli sorunlardan biriside kalabalık sınıflardır. Bu sorun yetersiz alt yapılar ile birlikte öğreticinin koyduğu hedeflere ulaşmayı büyük oranda azaltmaktadır. Bu konuda şikayetçi olanlar ise sadece eğitimciler değildir, dersi alan öğrencilerde iyi bir eğitim için sınıf mevcutlarının 20 kişiyi geçmemesi gerektiği konusunda hemfikir görülmektedirler (Şekil 3).

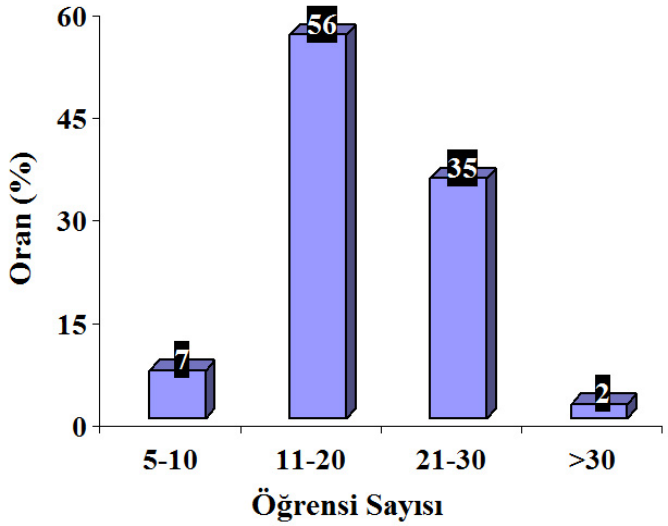

Şekil 3. Öğrncilerin *'sizce etkili bir eğitim için sınıf mevcudu kaç olmalıdır?'* sorusuna verdikleri cevaplar.

Bu sonuçlara göre öğrencilerin büyük bir kısmı etkin bir Eğitim-Öğretim yapılabilmesi için sınıf mevcutlarının 10-20 arasında olması gerektiğini düşünmektedir. Bu soru ile alakalı diğer bir problem ise bölümdeki Öğretim elemanı sayısıdır. UNESCO standartlarına göre, Meslek Yüksekokullarında Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı 12'dir. Erciş MYO, Makine Teknikerliği Bölümünde şu an toplam 5 Öğretim elemanı çalışmaktadır ve kişi başına yaklaşık 20 öğrenci düşmektedir. Öğrencilerin bu konudaki görüşlerini alabilmek amacı ile; öğrencilere *'bölümünüzdeki öğretim elemanı sayısını yeterli buluyor musunuz?'* sorusu yöneltilmiş ve %51'inin bu soruyu evet olarak cevaplandırdığı

görülmüştür. Öğretim elamanı başına düşen öğrenci sayısı azaldıkça bu oranın artacağı aşikardır, çünkü öğrenciler kendileri ile bire bir ilgilenen öğreticiler istemektedirler. Kalabalık sınıf sorunu özellikle direkt geçişlerle birlikte kendini daha baskın bir şekilde göstermeye başlamıştır. Bu oranı belirlemek için öğrencilere *'Makine Teknikerliğini nasıl kazandınız?' s*orusu yöneltilmiş ve katılımcıların % 65'inin ÖSYM'nin yaptığı sınav ile cevabını verdiği görülmüştür. Ancak, %35'lik bir kesimin hala direkt geçişle geldiği görülmektedir. Yine başka bir anket sorusuna göre ise ilginçtir, Meslek Yüksekokulumuz Makine Bölümünde okuyan öğrencilerin büyük bir bölümünün beklenenin aksine düz lise çıkışlı olduğu görülmüştür (Şekil 4).

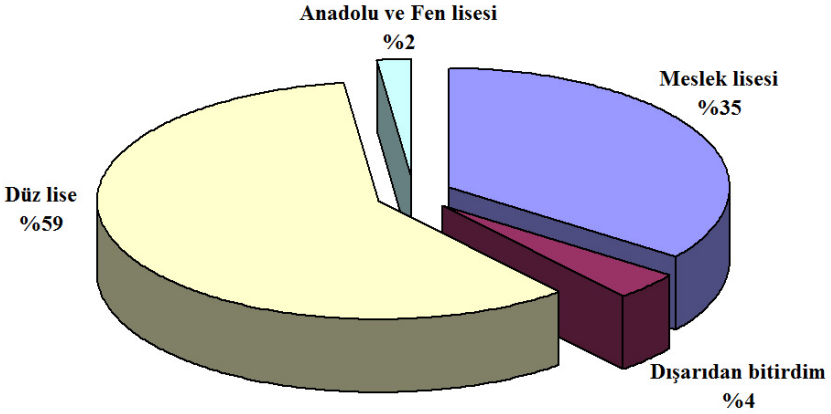

Şekil 4. Makine Bölümü öğrencilerin mezun oldukları lise dağılımları

Meslek Yüksekokulları çoğu kez bulundukları yerlere katkıda bulunabilsinler diye Üniversite yönetimleri tarafından kampus alanı dışında tutulmaktadır. Ancak, bu durum öğrenci psikolojisi üzerinde olumsuz bir etki oluşturabilmektedir. Bu durum öğrencilerin Üniversitenin evrenselliğini ve havasını soluyup, bizzat yaşayarak gelişmini sürdürmesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Öğrencilerin *'neden okulunuzun kampus şeklinde olmasını isterdiniz?'* sorusuna verdikleri cevaplar bunun nedenlerinden bazılarıdır (Şekil 5).

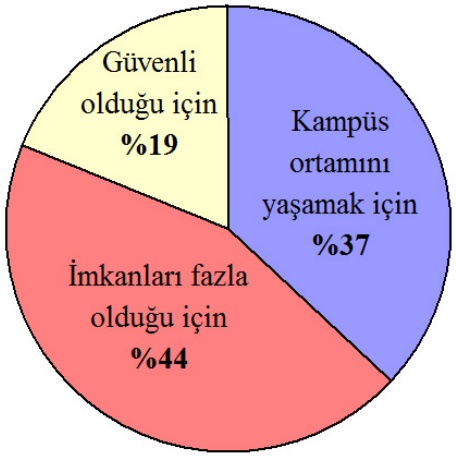

Şekil 5. Öğrencilerin *'neden okulunuzun kampus şeklinde olmasını isterdiniz?'* sorusuna verdikleri cevaplar

Öğrencilerin Üniversite kavramı ile ilgili yöneltilen sorulara verdikleri diğer cevaplar ise aşağıdaki şekildedir. Sonuçlar tüm bunlara rağmen öğrencilerin bu bölümde okuyor olmaktan memnun olduklarını göstermektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Üniversite kavramı ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar.

Anket sorusu	Verilen cevap (%)	
	EVET	HAYIR
Herşeye rağmen bu bölümde okuyor olmaktan memnun musunuz?	67	33
Meslek Yüksekokulunda okuyor olmak kendinizi Üniversite öğrencisi olarak görmenizi engelliyor mu?	46	54

Öğrencilerin en temel problemlerinden birisi de gelir düzeylerinin düşüklüğüdür. Üniversite öğrencileri bir taraftan eğitimlerini sürdürürken diğer taraftan yeme, içme, giyinme, barınma gibi yaşamsal sorunlarını da çözmek zorundadırlar. Bu tür sorunlar, Meslek Yüksekokulunda okuyan öğrencilerin, Üniversite eğitimindeki etkinliğini düşürmektedir. Öğrencilerin aylık maddi gelirlerini tespit etmek amacı ile sorulan soruya alınan yanıtlar Tablo 2'de ki gibidir.

Tablo 2. Makine Bölümü öğrencilerinin aylık ortalama gelir düzeyleri

Soru	*Aileniz size her ay ne kadar para gönderiyor?*		
Gelir (TL)	>400	200-400	<200
Oran (%)	7	34	59

Sonuçlar öğrencilerin yarısından fazlasının 200 TL'den az bir para ile geçinmek zorunda kaldığını göstermektedir. Bu durum kendini başlıca barınma alanında hissettirmektedir. Çünkü Meslek Yüksekokulları genellikle küçük yerleşim yerlerinde il dışında (ilçelerde) kurulduğundan bu yerlerde çoğu kez Devlet veya özel sektör yurtları bulunmamaktadır. Hatta öğrenciler kiralık ev bile bulmakta zorlanmaktadırlar. Çözüm, Meslek Yüksekokullarının büyük yerleşim yerlerine yakın ya da okudukları bölüm özelliklerine göre organize sanayi bölgeleri, turizm yada tarım alanları gibi alanların yakınına kurulması gerekmektedir. Bu öğrencilere ihtiyaç duyan sektör temsilcilerinin veya firmaların kendilerine maddi destek ya da barınma imkânı sağlamaları, belirli kriterlere sahip olarak okullarını bitiren öğrencilere iş imkânı sunacaklarını taahhüt etmeleri, sorunun çözümüne katkı sağlayabilecektir. Maddi kaygılar aynı zamanda öğrencilerin harcama düzeylerini düşürüp bulundukları bölgelere yapacakları ekonomik katkıları da azaltmaktadır. Maddiyat ile ilgili öğrencilere sorulan diğer sorular ve alınan cevaplar ise Tablo 3'de toplanmıştır.

Tablo 3. Öğrencilerin maddi konular ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar

Anket sorusu	Verilen cevaplar (%)	
	EVET	HAYIR
Mezuniyet sonrası rahat iş bulabileceğinizi düşünüyor musunuz?	33	67
Devlet bursları ya da özel burslardan yararlanıyor musunuz?	26	74
Bölümünüzle ilgili fuarları takip edebiliyor musunuz?	9	91
Makine Teknikerlerinin Özlük haklarınızı biliyor musunuz?	38	62

Cevaplar öğrencilerin okudukları branşın özlük hakları ile ilgili de oldukça yetersiz bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Dikkati çeken diğer bir cevap öğrencilerin %91 gibi büyük bir çoğunluğunun bölümleri ile ilgili fuarları takip edemiyor olmasıdır. Bunun nedenlerinin başında çoğu ders dönemi içerisinde gerçekleştirilen fuarların büyük şehirlerde yapılıyor olması, öğrencilerin bu etkinliklere katılmaları durumunda derslerden geri kalmaları ayrıca öğrencilerin maddi olarak karşılaşacakları yol ve yatak masraflarını karşılayamıyor olmaları gelmektedir. Kendi alanları ile ilgili fuarlar, seminerler, kongreler

vb. etkinlikler hiç şüphesiz öğrencilerin meslekleri ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmeleri ve alanlarında uzman kişiler ile tanışmaları bakımından oldukça önemlidir. Büyük şehirlerden uzakta kurulu olan Meslek Yüksek Okullarında okuyan başarılı öğrencileri, bu etkilikleri düzenleyen kuruluşlar veya onların aracılığı ile ulaşılacak sponsor firmalar bu fuarlara götürerek bu gelişime katkıda bulunabilirler. Çağımızda sanayiciler, nitelikli ve kaliteli öğrencilerin yetiştirilemediği gerekçesi ile her geçen gün verdiği desteği kesmekte, hatta kendi kullanacağı elemanı yetiştirmek için özel okullarını kurmaktadır. Dolayısı ile sanayiciler ile Teknikerler arasında güçlü bir bağlantı da maalesef bulunmaktadır. Anket, esnasında sorulan aşağıdaki soru ve alınan cevaplar, bunu en çarpıcı şekilde doğrulamaktadır (Şekil 6).

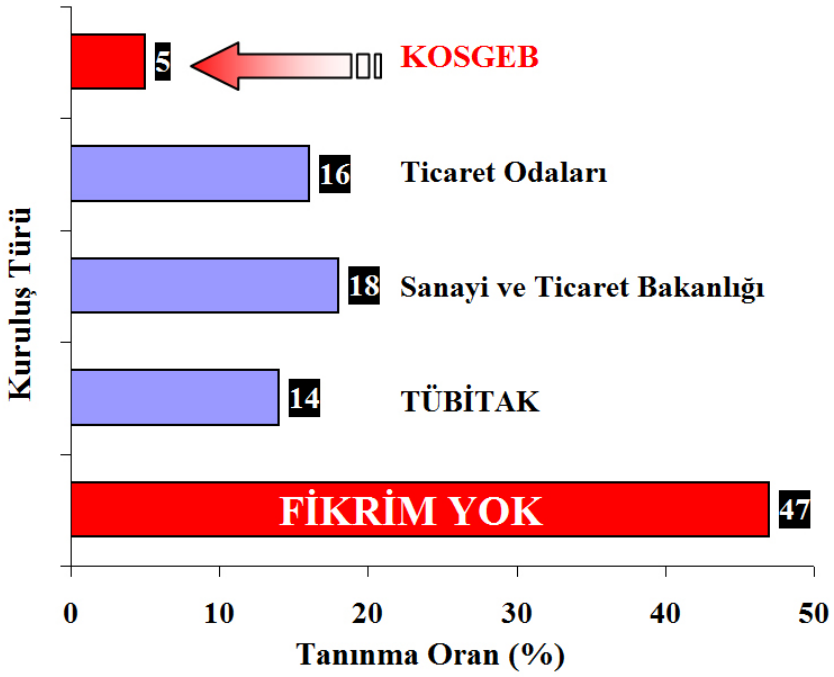

Şekil 6. Öğrencilerin *'mezuniyet sonrası mesleğinizi icra etmek istediğinizde şu kuruluşlardan hangisini daha iyi tanıyorsunuz ve size yardımcı olabileceğini düşünüyorsunuz?'* sorusuna verdikleri cevaplar

Görülmektedir ki; öğrenciler kendilerine en çok katkıda bulunabilecek kurumları maalesef yeteri kadar tanımamaktadırlar. Bunun tek sorumlusu hiç şüphesiz sadece öğrenciler değillerdir. Bu durum hem Yüksekokulların sanayiden uzak olması hem de sanayi–hizmet sektörünün Yüksekokuldan uzak durmasından kaynaklanmaktadır. Yüksekokulların sanayiden uzak bölgelere kurulması veya o bölgenin özeliklerine göre bölüm açılmaması; okul ile sanayi sektörü arasında sağlıklı bir iletişimin kurulmasını engellemektedir. Bu kurumlar Yüksekokullarda seminerler, toplantılar düzenleyerek öğrencilere kendilerini tanıtabilir, yaptıkları yardımları, teşvikleri anlatabilirler. Bu gerçekleşirse hem işsizlik hem de iş gücü göçü önlenebilir. Anket sonuçları göstermektedir ki, öğrenciler, kamu kesiminde çalışmak istedikleri kadar özel sektörde de çalışmayı arzulamaktadırlar (Şekil 7).

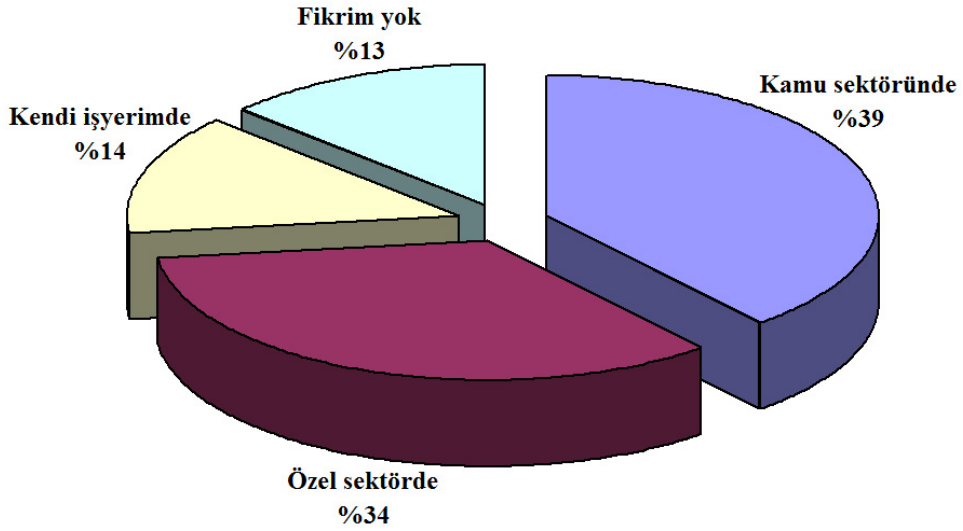

Şekil 7. Öğrencilerin mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri sektörle ilgili soruya verdikleri cevapların dağılımı.

Bu sorun öğrencilerin staj dönemlerinde de kendini göstermekte pek çok öğrenci staj yeri bulmakta zorluk çektiği konusunda yakınmalar dile getirmektedir. Bu da stajların amacına ulaşmasını engellemekte, kalitesini düşürmektedir. Konu ile ilgili sorulan anket sorusuna alınan cevaplar Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Stajlar ile ilgili sorulan sorulara alınan cevaplarların oranı

Anket sorusu	Alınan cevaplar (%)	
	Evet	Hayır
Yapılan stajların amacına ulaştığını düşünüyor musunuz?	52	48
Yüksekokulunuzun Sanayi-Yüksekokul işbirliği yeterli mi?	16	84

Mezuniyet sonrası düşünceler ile ilgili olarak belki de en sevindirici düşünce, öğrencilerin aldıkları eğitimi geliştirme ve ilerletme azaminde olmalarıdır. Bu durum aşağıdaki soruya verilen cevapta kendini açığa vurmaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Öğrencilerin Lisans tamamlama (DGS) sınavına katılma istek ölçütü

Anket sorusu	Alınan cevaplar (%)	
	Evet	Hayır
Dikey geçiş (DGS) sınavına girmeyi düşünüyor musunuz?	87	13

Şunu da belirtmek gerekir ki, DGS sınavına katılmak istemeyen yaklaşık %13'lük küçük kesimin, muhtemelen yüksekokula direkt geçişle gelen ve hâlihazırda bir işte çalışan kişiler olduğu düşünülmektedir.

Kendi işini kurmak isteyen girişimci ruha sahip öğrenciler içinse en önemli problem yeterli sermayeye sahip olmamalarıdır. Sermaye yetersizliği nedeni ile bağımsız bir iş kurma ve yönetme isteği olan ya da belirli sektörlerde öncülük ve önderlik etmek isteyen mezunlar kendi işlerini isteseler de kuramamakta, kendilerini gerçekleştirememektedirler. Böylelikle dolaylı yolla da olsa ülkemizin işsizlik oranını yukarılara çekmektedirler. Öğrencilerin, "*kendi işinizi kurmak isterseniz, devletin size hangi konuda destek vermesini isterdiniz?*" sorusuna verdikleri cevaplar bu problemi en çarpıcı şekilde ortaya koymaktadır (Şekil 8).

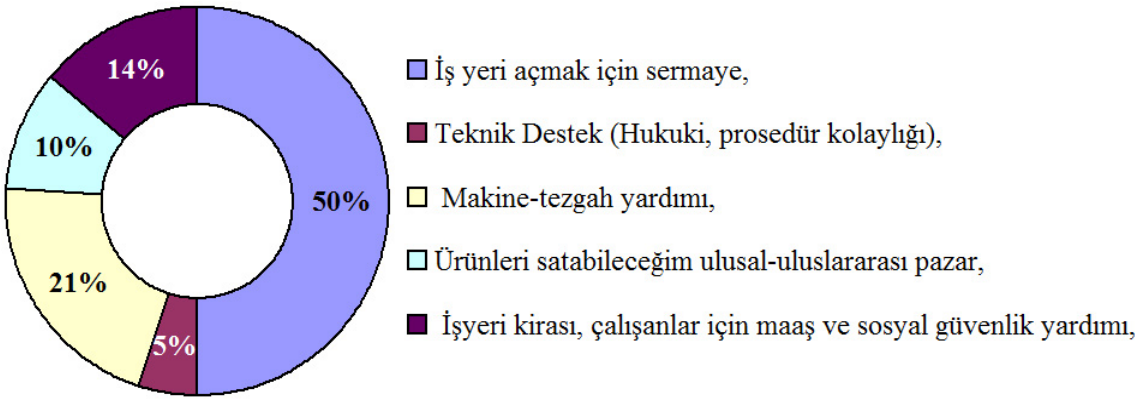

Şekil 8. Öğrencilerin, "*kendi işinizi kurmak isterseniz, devletin size hangi konuda destek vermesini isterdiniz?*" sorusuna verdikleri cevaplar.

Iyi bilinmektedir ki; bu kişiler bir şekilde sermaye sorununu çözseler bile karşılarına bürokratik ve hukuksal engeller, ipotek için taşınmaz mal istenmesi gibi birçok sorunla daha karşılaşabilmektedirler. Çözüm Makine Teknikerlerinin mezuniyet sonrası kendi işlerini kurmak istediklerinde Devletin kendilerine hukuki-teknik, satış-pazarlama, atölye-büro, makine-tezgâh ve uluslararası arenada destek sağlayacak ve/veya yol gösterecek bir birim oluşturmasındadır. Bu birim işletmenin hem kuruluş hemde kendilerini kurumsallaştırıncaya kadar destek alabilecekleri bir yapıda olmalı ve işletmenin planlanma, örgütlenme, yönetilme, koordinasyon ve kontrol kademelerinde yer alabilmelidir. Böyle bir organizasyon hiç şüphesiz yararlanılacak kaynakların en iyi şekilde kullanımasına ve kuruluş anında veya sonrasında doğabilecek tüm güçlüklerin önceden ön görülmesine de yardımcı olacaktır. Ancak bu şekilde, işletmelerin devamlılığı ve verimliliği sağlanabilecek, arzulanan sosyal refah düzeyine ulaşılabilecektir.

3. SONUÇLAR

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Erciş Meslek Yüksekokulu, Makine Teknikerliği Bölümü öğrencilerinin hem demografik yapı bilgilerine ulaşmak hemde bölümüzdeki eğitim-öğretim kalitesini geliştirmeye yönelik olarak yapılan çalışmanın sonucunda özetle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğrenciler dönem içinde pratik ağırlıklı uygulama sınavlarına tabi tutulmalı ve aldıkları notlar yıl sonu değerlendirme notlarına belirli oranlarda katkı yapmalı,
- Makine Teknikerliği Bölümleri açılırken özellikle sanayinin ağırlıklı bulunduğu yerleşim bölgeleri tercih edilmeli,
- Meslek Yükskokullarına toplam kalite kavramı ve kuralları uygulanmalı,
- Girişimci ruha sahip başarılı öğrencilere başta KOSGEB olmak üzere sanayi ve Devlet işbirliği ile destek progrmaları oluşturulmalı,
- Mesleki ve Teknik Orta Öğretim kurumlarının Yüksek Öğretim müfredatlarına göre yeniden düzenlenmesi sağlanmalı,
- Makine Teknikerliği Bölümünde yeni gelişen teknolojileri ve eğitim programlarını takip erdecek bir birim oluşturulmalı ve belirli dönemlerde bu birimdeki kişiler biraraya gelip, değerlendirme ve değişikliklerde bulunmalı,
- Okullarda Makine Programında okuyan başarılı öğrencilere branşlarına gore CAD-CAM, tahribatsız muayene, bilgisayar programcılık, kaynak yöntemleri, CNC vb. konularda sertifika yeterlilik belgeleri verilebilmeli,

- Meslek Yüksekokullarına alınacak Öğretim elemanlarında pedagojik formasyon şartı ve özelliklede iş tecrübesi şartı getirilmeli,
- Öğretim elemanı dağılımında Mühendis ve Teknik öğretmen dengesi sağlanmalı,
- Öğretim Görevlisi sayısı en fazla 20 öğrenciyi geçmeyecek şekilde ayarlanabilmeli,
- Diğer Üniversitelerin Makine Teknikerliği Bölümünde okuyan öğrencilerle belirli dönemlerde değişim progrmaları ayarlanmalı ve bu değişmler zorunlu hale getirilmeli,
- Makine Teknkerliği Progrmının Uluslararası akreditasyon çalışmaları başlatılmalı,
- Okuldaki tüm uygulamalar ve geliştirme çalışmaları kurulacak bir izleme komisyonu tarafından sürekli izlenmeli, belirli dönmelerde düzenlenen anketlerle de başarı düzeyleri takip edilmeli,
- Üniversite ve sanayi arasında yapılacak protokol yada sözleşmeler ile öğrencilerin staj ve iş problemleri öğrenci okurken çözülmeye çalışılmalı,
- Her şeyi bilmek yerine, bilgiyi nereden ve nasıl sağlayacağını bilen, araştıran ve gelişen teknolojileri takip edebilecek kabiliyette, yaşam boyu eğitim prensibini ilke edinmiş öğrenciler yetiştirilmeye çalışılmalı,
- Öğrencilerin sosyal ve eğitsel kabiliyetlerini açığa çıkarabilmek amacı ile kulüpler kurulmalıdır.

Teşekkür

Anketimize katılan 2008-2009 yılı tüm Makine Teknikerliği öğrencilerine verdikleri samimi cevaplarından dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

Kaya, F. (2005), "Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Demografik Yapısı Ve Meslek Yüksek Okullarının Etkinliği Üzerine Bir Araştırma", Üç aylık eğitim ve sosyal bilimler dergisi, 33(168).

Doğan, B. (2008), "Makine Mühendisliği Eğitiminde Temel Sonular ve Çözümler", Mühendis ve Makina, 49(5809), 9-12.

Watkins, D. (1994), "Student Evaluations of University Teaching: A Cross-Cultural Perspective", Research in Higher Education, 35(2), 251-266.

Balcı, S., Yeşilmen, N., Tokay, H., Gürbüz, R., Mıstıkoğlu, S. (2002), "MEB-YÖK Meslek Yüksekokullari Program Geliştirme Projesi: Sonuç Raporu", 1-24. Kaynak: http://www.cmyo.ankara.edu.tr/proje.

Colombo Plan Staff College For Technician Education (1987), "Aspects of Curriculum For Technician Education", ISBN 971-8557-01-6, 2nd. Ed., Philippines.

MEB-YÖK Meslek Yüksekokullari Program Geliştirme Projesi: Genel Bilgiler Raporu (2002), Ankara, Kaynak: http://www.cmyo.ankara.edu.tr/proje.

Türk Üniversite Gençliği Araştırması (2003), Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara.

MARMARA BÖLGESİNDE ÜRETİM YAPAN PEYNİR FABRİKALARINDA PEYNİR SUYUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

PUTTİNG INTO USE OF WHEY IN THE CHEESE FACTORIES THAT ARE ENGAGED IN PRODUCTION IN THE MARMARA REGION AND THE PROBLEMS THAT ARE ENCOUNTERED

Ali Erbili BODUR[1] **Ertuğrul BİLGÜCÜ**[2]

ABSTRACT

Whey used to be defined as a by product in the production of cheese and it used to be seen as a residue since its economic value was very little.As the nutritional and functional characteristics of whey components are understood and also these components can be partly or entirely separated in paralel to technological developments and they can be transformed into other products, today whey is accepted to be a product of the cheese ındustry. In this study, 15 businesses were chosen in such a way as to cover the Marmara region. The technical stuff who work in these businesses were asked various questions that were composed of 12 parts. The responses that were obtained were assessed under 4 headings. According to this, whey is used mostly in the production of lor cheese, whey powder and whey protein. The most frequently encountered problems are falls in pH, low microbiological quality, infiltration of unwanted substances such as salt, etc. And the determination of the prices without any controls. All of the businesses have reported that they definetely treat whey before discharging it into the sewage system.

Key Words: Whey,Whey powder, Whey protein, Lor cheese and Waste problem

ÖZET

Peynir suyu önce peynir üretiminde bir yan ürün olarak tanımlanır, ekonomik değeri çok az olduğundan bir artık olarak kabul edilirdi.Peynir suyu bileşenlerinin besleyici ve fonksiyonel özelliklerinin anlaşılması, ayrıca teknolojik gelişmelere paralel olarak bu bileşenlerin kısmen veya tamamen ayrılabilmesi ve diğer ürünlere dönüştürülebilmesi ile peynir suyu günümüzde peynir endüstrisinin bir ürünü olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada Marmara bölgesini kapsayacak şekilde 15 işletme seçilmiştir. Bu işletmelerde çalışan teknik personele 12 kısımdan oluşan çeşitli sorular yöneltilmiştir. Alınan yanıtlar 4 ana başlık altında değerlendirilmiştir. Buna göre peynir suyu en çok lor peyniri, peynir suyu tozu ve peynir suyu proteini üretiminde kullanılmaktadır. pH daki düşmeler, düşük mikrobiyolojik kalite, tuz v.b. istenmeyen maddelerin karışması ve fiyatların kontrolsüz olarak belirlenmesi en çok

[1]Öğr. Gör., ÇOMÜ Biga Meslek Yüksekokulu, abodur@comu.edu.tr
[2] Öğr. Gör., ÇOMÜ Biga Meslek Yüksekokulu, ebilgucu@comu.edu.tr

karşılaşılan sorunlardır. Bütün işletmeler peynir suyunu kanalizasyon sistemine bırakırken mutlaka arıtmadan geçirdiğini bildirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Peynir suyu, Peynir suyu tozu, Peynir suyu proteini, Lor peyniri ve Atık problemi

1. GİRİŞ

Peynir suyu önce peynir üretiminde bir yan ürün olarak tanımlanır, ekonomik değeri çok az olduğundan bir artık olarak kabul edilirdi. Peynir suyu bileşenlerinin besleyici ve fonksiyonel özelliklerinin anlaşılması, ayrıca teknolojik gelişmelere paralel olarak bu bileşenlerin kısmen veya tamamen ayrılabilmesi ve diğer ürünlere dönüştürülebilmesi ile peynir suyu günümüzde peynir endüstrisinin bir ürünü olarak kabul edilmektedir(Walzem vd., 2002). Peynir suyunun peynir endüstrisinde artık olmaktan çıkıp önemli süt ürünlerine dönüşmesinde çevre kirlenmesine yaptığı katkı ve yasal önleyici tedbirler, bilimsel gelişmeler ve buna paralel olarak teknolojideki gelişmeler, pazarın büyümesi ve peynir suyu ürünlerinin birçok alanda diğer gıda ingrediyenleri ile rekabet edebilmesi ve onlardan üstün yönlerinin bulunması gibi faktörler etkili olmuştur(Smithers, 2008).

Peynir üretiminde sütün peynir mayası(rennin ekstraktı) ile muamele edilmesi, kazeinin pıhtılaşması ve bu pıhtının kesilerek içerisinden telemenin alınmasıyla kalan yeşilimsi sarı renkteki su peynir suyu adını almaktadır.Peynir suyunun bileşimi peynir üretim metoduna bağlı olarak değişmekle beraber kabaca süt kuru maddesinin %50'sinin peynir suyuna geçtiği kabul edilmektedir. Sütteki laktozun %100'ü ve proteinlerinde %20'si peynir suyuna geçmektedir(Smithers, 2008). Peynir üretim metoduna bağlı olarak peynir suyu tatlı peynir suyu ve ekşi peynir suyu şeklinde elde edilebilmektedir.Tatlı peynir suyu üretimi genelde daha fazladır, ayrıca diğer ürünlere dönüştürülmesi de teknik olarak daha kolay olmaktadır. Peynir suyu peynir teknesinden alınır alınmaz asitlik gelişmesi v.s. gibi olumsuzlukları azaltmak için derhal 10° C'nin altına soğutulmalıdır(Pisecky, 2005).

Peynir suyundan başta peynir suyu tozu, demineralize peynir suyu tozu, laktozu azaltılmış veya hidrolize edilmiş peynir suyu tozu, peynir suyu protein konsantresi, peynir suyu protein konsantresi ve permeatı tozu üretimi endüstriyel ölçekte üretilen ve ticari değeri olan başlıca ürünlerdir. Böyle yüksek kaliteli ve ekonomik değeri üstün ürünlerin elde edilmesinde püskürtmeli kurutma, evaporasyon, iyon değişim teknolojisi ile ultrafiltrasyon, mikrofiltrasyon ve diafiltrasyon gibi membran tekniklerinin kullanılmasıyla başarı sağlanmıştır(Walzem vd., 2002).

Dünya da peynir suyu üretimi süt üretimindeki artışa paralel olarak artmaktadır.Yıllık süt üretimindeki %2'lik artış adeta peynir ve peynir suyu üretimine kanalize olmaktadır.Dünya peynir suyu üretiminin başlıca hammadde kaynağı inek sütüdür.Koyun, keçi ve deve sütü de diğer önemli peynir suyu kaynaklarıdır(Smithers, 2008). Marmara bölgesinde başlıca beyaz peynir ve kaşar peyniri üretilmektedir. Az miktarda da kelle(mihaliç) peyniri ve diğer peynirler üretilmektedir. Bu peynirlerin üretiminde başta inek sütü olmak üzere koyun ve keçi sütü kullanılmaktadır. Yalnız koyun sütü ve yalnız keçi sütü kullanılarak peynir üretimi yapıldığı gibi ağırlıklı olarak bu sütler inek sütü ile karıştırılarak peynir üretiminde kullanılmaktadır(Anonim, 2009).

Bu çalışma ÇOMÜ Biga Meslek Yüksekokulu Süt ve Ürünleri programı 2. sınıf öğrencileri ile birlikte bir grup çalışması şeklinde planlanmıştır. Çalışmamızda Marmara bölgesini kapsayacak şekilde Trakya ve güney Marmara'dan 15 işletme seçilmiştir. Bu işletmelerden 2 si yalnız peynir suyu işleyen, 1'i hem peynir üretip hem de peynir suyunu işleyen işletme, 12 adedi de yalnız peynir üreten işletme şeklindedir. Sorular işletmelerdeki en

yetkili teknik elemanlara birebir görüşülerek yöneltilmiştir. Sorular literatür çalışması yapılarak peynir suyu ile ilgili önemli bulunan konulardan 10 adet ve seçenekli olacak şekilde kitapçık halinde hazırlanmıştır.Yanıtlar 4 başlık altıda değerlendirilmiştir.

2. PEYNİR FABRİKALARININ PEYNİR SUYU İLE İLGİLİ KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR

-Peynir suyu işleme tesisleri fazla enerji kullanmakta ve yüksek yatırım maliyeti gerektirmektedir. Her peynir fabrikasından peynir suyu işleme tesisi kurması istenmemelidir.

-Hangi özellikte peynir suyu istendiği açıkça belirtilmemektedir.

-Peynir suyunu satın alan ve işleyen firmalar sayıca az olduğundan tekel gibi davranmaktadır. Fiyatlar düzensiz ve alıcı firmanın istediği şekilde olmaktadır.

-Alıcı firmalar taşıma sorunlarını ileri sürerek peynir suyunu günlük değil toplu halde(birkaç günlük) aldığından kalite kayıpları yaşanmaktadır.

-Peynir suyu kirlenmeye neden olduğundan çevreye bırakılması istenmemektedir. Arıtma sisteminin kurulması da ekonomik yönden maliyeti artırmaktadır. En iyisi devlet bu alanda faaliyet gösteren firmaların kapasitelerinin ve sayılarının artırılması konusunda teşvik edici olmalıdır.

-Alıcı firmalar peynir suyunda tuz, temizlik ve dezenfeksiyon maddelerinin bulunması gerekçesi ile sık sık uyarıda bulunmakta ve fiyat düşürmektedir.

3. PEYNİR SUYUNU İŞLEYEN FABRİKALARIN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR

-Küçük ölçekli peynir fabrikalarının çoğunun kapasitelerinin düşük olması, dağınık olması ve üretimin düzensiz olmasından dolayı peynir suyunda kalite kayıpları meydana gelmekte ve nakliye masrafları artmaktadır.

-Düşük Ph'lı peynir suyunun işlenmesi sırasında bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Özellikle toz ürünlere işlenirken püskürtme işleminde topaklanmalara neden olmaktadır.

-Antibiyotikli sütler peynir üretiminde kullanıldığında antibiyotik kalıntıları peynir suyuna geçmekte ve peynir suyunun işlendiği ürünlerde kalite kayıplarına neden olmaktadır.

-Peynir suyu içerisinde yağ ve peynir pıhtısı kalıntıları bulunduğunda daha erken bozulma eğilimindedir.Ayrıca bunların alınması zaman ve kalite kaybına neden olmaktadır. Peynir suyu elde edildiğinde hemen filtre edilip klarifikatörden geçirildiğinde sonra da krema makinesından geçirilerek yağı alındığında bu sorunlar yaşanmamaktadır.

-Peynir suyundan yeni ürünler elde edilmesi ve bu ürünleri işleyecek ekipmanların geliştirilmesi araştırma-geliştirme(AR-GE) faaliyetleri ile mümkün olmaktadır. Bu konuda devlet desteği ve mümkünse bir fon oluşturulması istenmektedir.

4. ARTIK VE ATIK PROBLEMİ OLARAK PEYNİR SUYU

Peynir suyu önemli miktarda karbohidrat, protein, vitamin ve mineral madde içermektedir.Bu maddeler mikroorganizmalar için çok önemli besin kaynaklarıdır.Peynir suyu arıtılmadan akarsu, göl gibi doğal su kaynaklarına bırakıldığında aerobik mikroorganizmalar gelişmeye başlar.Mikroorganizmalar besin maddelerini parçalarken oksijen de tükettiğinden su içerisindeki oksijen azalır ve tamamen tükenir.Balıklar ve diğer su canlıları yaşayamaz hale

gelir.Sonunda suyun rengi koyulaşır, istenmeyen kokular oluşur ve su mikrobiyolojik olarak kirlenmiş olur.Peynir suyu şehir kanalizasyon sistemine bırakıldığında kısaca bu sistemin kir yükü ve belediye arıtma sisteminin masrafı artacaktır(Marriot, 1997).

Artıkların kirlilik oluşturması içerdikleri organik maddelerle ilgilidir. Aerobik mikroorganizma organik maddeleri parçalarken oksijende tükettiğinden artıkların kirlilik oluşturma gücü harcanan oksijen miktarı ile ölçülmektedir. Bu kısaca Biyokimyasal Oksijen İsteği(BOİ) kavramı ile ifade edilmektedir.Buradan BOİ değeri fazla olan artıklar daha fazla kirliliğe neden olurlar sonucu çıkarılabilirMarriot(1997) ve Atamer(1996). Peynir suyu önemli miktarda organik madde içerdiğinden biyolojik oksijen isteği çok yüksektir(BOİ>35,000ppm).Görüldüğü gibi peynir suyu yüksek BOİ değerine sahip olduğundan değerlendirilmeyecekse mutlaka bir arıtma sisteminden geçirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadırSmithers(2008) ve Atamer(1996).

Araştırma yaptığımız peynir fabrikaları peynir suyunu doğaya bırakmak zorunda kaldıklarında en az bir arıtma sisteminden geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Görüştüğümüz teknik personelin hepsinin de yeterli bilgi ve bilinç'e sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca bu konudaki yasal düzenleme ve kontrollerin de etkili olduğunu düşünmekteyiz. Fakat lor peyniri üreten fabrikalardan benzer şekilde sevindirici bir yanıt alamadık. Peynir suyu lor peyniri üretiminde kullanıldığında arta kalan sulu kısım başta laktoz olmak üzere önemli miktarda organik madde içermektedir. Bir kısım fabrika bu sulu kısmı arıttığını ifade ederken bir kısmı da olduğu gibi akarsulara bıraktığını ifade etmiştir.

5. PEYNİR SUYUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Peynir üretimi tarihi yönden incelendiğinde peynir suyunun peynir üreten fabrikalar tarafından bir yük olarak görüldüğü ve en az maliyetle elden çıkarılması yoluna gidildiği anlaşılmaktadır. Peynir suyunun elden çıkarılmasında fabrikalar dört farklı yol izlemişlerdir.Bunlar (ı)peynir suyunun akarsu, göl ve denizlere bırakılması, (ıı)peynir suyunun şehir kanalizasyon sistemine bırakılması, (ııı)peynir suyunun tarım arazilerine gübre amacıyla bırakılması ve (ıv)peynir suyunun hayvan yemi olarak kullanılmasıdır. Bunların hiçbiride peynir suyunun bir artık olarak kabul edilmesini önleyemez. Çünkü çok az bir yararla veya hiç yarar olmadan elden çıkarılmaktadır(Smithers, 2008). Günümüzde peynir suyundan sayısız ürünler elde edilmektedir.Bunların çoğu ekonomik yönden kazançlı olduğundan endüstriyel üretim yoluna gidilmiştir. Marmara bölgesinde peynir suyunu çeşitli ürünlere işleyen fabrikalar bulunmaktadır.Bu fabrikalarda peynir suyu şu ürünlere işlenmektedir.

5.1.Peynir Suyu Tozu Üretimi

Peynir suyu tozu değişik alanlarda kullanılmaktadır.Bebek mamasına katılması, tahıl ürünlerinde kullanılması ve hayvan yemine katılması bunlardan bazılarıdır.İsteğe göre bileşimi ve üretim teknolojisi değişse de genelde peynir suyu tozu üretiminde şu yol izlenmektedir.

Toz üretim tesislerine gelen peynir suyu kaba filtre, klarifikatör ve krema seperatöründen geçirilerek peynir parçaları,kazein kalıntıları ve yağdan arındırılır.

Kurutucuya gelmeden önce peynir suyunun koyulaştırılması gerekmektedir.Çeşitli seçenekler bulunsa da en ideali vakum evaporatörlerdir. Örneğin 3…6 etkili düşen film evaporatörler çok uygundur.

Higroskopik olmayan peynir suyu elde etmek için laktozun kristalleştirilmesi gerekmektedir.Bunun için konsantrat 15-20° C'ye karıştırılarak soğutulur ve bu işlem 6-8 saat sürdürülür.

Laktoz kristalleştikten sonra konsantrat püskürtmeli kurutma bölümüne alınır.İstenilen son ürün kalitesine bağlı olarak kurutma işlemi basit tek aşamalı kurutucudan 2 hatta 3 aşamalı kurutucuya kadar farklı püskürtmeli kurutuculardа gerçekleştirilebilir.İki aşamalı kurutucu kullanıldığında konsantrat birinci aşamada %12-14 su içerecek şekilde kurutulur,ikinci aşamada da %4 nem içerecek şekilde kurutulurPhilippopoulos(2001),Üçüncü(2004) ve Pisecky(2005).

5.2.Peynir Suyu Proteini Üretimi

Peynir suyu proteinleri yüksek oranda esansiyel amino asit içermeleri,çözünürlüklerinin yüksek olması ve gıdalarda çok farklı fonksiyon göstermelerinden dolayı sayısız gıdalarda besin bakımından zenginleştirme ve çeşitli fonksiyonların kazandırılması amacı ile yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.Peynir suyu proteinleri peynir suyu protein konsantresi ve peynir suyu protein konsantresi tozu şeklinde üretilip pazarlanmaktadır.

Peynir suyu protein konsantresi üretimi için çeşitli yöntemler bulunmaktadır.En geniş endüstriyel üretim alanı bulan yöntem ultrafiltrasyonla koyulaştırmadır.Peynir kalıntısı, kazein ve yağdan arındırılan peynir suyu ultrafiltrasyon bölümüne alınır. Peynir suyu burada permeat adı verilen laktoz ve mineral madde bakımından zengin bir kısımla retentat(konsantrat) adı verilen peynir suyu proteini bakımından zengin bir kısma ayrılır.Peynir suyu kurumaddesindeki oranı %12 olan peynir suyu protein oranı retentat(konsantrat)ta %70-80' e kadar çıkarılabilir.

Peynir suyu protein konsantresi tozu üretiminde ultrafiltrasyonu takiben evaporasyon ve püskürtmeli kurutma aşamaları da uygulanmaktadır. Her iki üretim biçiminde elde edilen permeat önemli miktarda laktoz içerdiğinden permeat tozu üretiminde kullanılmaktadırPhilippopoulos(2001),Üçüncü(2004) ve Pisecky(2005).

5.3.Lor Peyniri Üretimi

Lor peynirinin esasını peynir suyu proteinleri oluşturur.Üretimde önce peynir suyu 50-55°C'ye ısıtılır, bu sıcaklıkta seperatörlerden geçirilerek yağ ve kirlerden arındırılır.Isıtmaya devam edilerek sıcaklık 80°C'ye ulaştığında %2-3 oranında tuz ilave edilir. Sıcaklık 95 °C'ye çıkarılır ve üstte biriken pıhtılar birleşmeye başladığında ısıtma işlemi sonlandırılır. Cendere bezi veya süzme torbalarına alınarak süzülür.Tuzlama yapılacaksa yoğurma teknesine alınarak %2-3 oranında tuz ilave edilir veya tuzlamadan soğutulur, ambalajlanır ve soğukta depolanır(Üçüncü, 2004).

KAYNAKLAR

Anonim,(2009),Biga İlçe Tarım Müdürlüğü Yetkilileri.

Atamer,M.,(1996),Süt Endüstrisinde Sanitasyon, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No:1464,Ders Kitabı No:434

Marriot,N.G.,(1997),"Essentials of Food Sanitation",International Thomson Publishing

Philippopoulos,C.D.,Papadakis,M.,(2001),"Current Trends in Whey Processing and Utilization in Greece", International Journal of Dairy Technology, Vol.54(1),14-19

Pisecky,J.,(2005),"Spray Drying in the Cheese Industry", International Dairy Journal,Vol.15,531-536

Smithers,G.W.,(2008),"Whey and whey proteins",International Dairy Journal,Vol. 18,695-704

Üçüncü,M., (2004) " A'dan Z' ye Peynir Teknolojisi", Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü İZMİR

Walzem,R.L.,Dillard,C.J.,German,J.B.,(2002), "Whey Components:Millennia of Evolution Create Functionalities for Mammalian Nutrition: What We Know and What We May Be Overlooking",Critical Reviews in Food Science and Nutrition, Vol. 42(4), 353-375

MARMARA ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU RADYOLOJİ ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİSAYAR KULLANIMI VE "ÖZ-YETERLİK ALGILARI" ÜZERİNE ETKİLERİ

THE EFFECTS OF COMPUTER USAGE AND COMPUTER SELF-EFFICACY AT MARMARA UNIVERSITY VOCATIONAL SCHOOL OF HEALTH SERVICES RADIOLOGY STUDENTS

Nuran AKYURT[1]

ABSTRACT

Use of information and communication technologies has been increasing rapidly in today's information society. As the essential part of information and communication technologies, computers are used in education as well as in other areas of our daily life so having knowledge about computer literacy has become very important. This descriptive study was performed in order to determine radiology students opinion related to computer use in radiology education and practice. The datas were collected by using a questionnaire for some demographic data as independent variables such as sex, age, computer ownership etc. and learners completed a computer self-efficacy scale. Datas for this research were collected in the academic year 2008-2009. According to results show that 100 % of the radiology students are computer literate, 76.6% of the students have a personal computer, The datas were analyzed by using independent sample T test and one way ANOVA statistical techniques and conclusion, suggestions were made.

Keywords: Computer self-efficacy, Computer experience, Radiology students

ÖZET

Günümüz bilgi toplumunda bilişim teknolojilerinin kullanımı hızla artmaktadır. Bilişim teknolojilerinin en fazla kullanılan öğesi olan bilgisayarların her alanda olduğu gibi eğitim alanında da kullanılmaya başlaması ile bilgisayar okuryazarı olmak önemli hale gelmiştir. Bu çalışma Radyoloji öğrencilerinin radyoloji eğitimi ve uygulamalarında bilgisayar kullanımı ve bilgisayar deneyimleri konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. İncelenen literatür bilgilerinden faydalanılarak; Bağımsız değişken olarak kullanılan cinsiyet, yaş, bilgisayar sahibi olma gibi kişisel bilgilerin toplanmasında araştırmacı tarafından oluşturulan bir anket ve bilgisayara ilişkin öz-yeterlik algısı ölçeğini doldurmaları istenmiş. Araştırma ile ilgili veriler 2009 yılında toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, Radyoloji öğrencilerinin %100'ünün bilgisayar kullandığını, %76,6'sının bilgisayarının olduğunu göstermiştir. Verilerin analizinde bağımsız grup t testi

[1] Öğr. Gör. Dr. Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokul Radyoloji Bölümü. **nakyurt@marmara.edu.tr**

ve tek yönlü varyans analizi istatistiksel teknikleri kullanılmıştır ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bilgisayar öz-yeterlik algısı, Bilgisayar tecrübesi, Radyoloji öğrencisi

1. GİRİŞ

Günümüz bilgi toplumunda bilişim teknolojilerinin kullanımı hızla artmaktadır. Bilişim teknolojilerinin en fazla kullanılan öğesi olan bilgisayarların her alanda olduğu gibi eğitim alanında da kullanılmaya başlaması ile bilgisayar okuryazarı olmak önemli hale gelmiştir.
Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de okular her geçen gün teknolojik gelişmelerden etkilenmekte ve yeni gelişen teknolojileri eğitim/öğretim süreçlerinde kullanmaktadır. Bu süreçler içerisinde öğretme öğrenme etkinliklerinde yeni gelişen ve özellikle bilgisayara dayalı teknolojilerin kullanılması ise sağladığı yararlar göz ardı edilemez.
Teknoloji ile ilgili benzer tanımlar bulunmaktadır, makineler, işlemler, yöntemler, süreçler, sistem, yönetim ve kontrol mekanizmalarını gibi öğeleri kapsayan, bu öğelerin belirli bir düzende bir araya getirilmesiyle oluşan, bilim ve uygulama arasında köprü görevi yapan bir disiplin işine teknoloji olarak adlandırılır. Başka bir ifadeyle bilimsel ya da sistematik bilgilerin pratik alanlara sistemli bir şekilde uygulanması olarak tanımlanabilir. Bilgisayar ve internet kullanımına yönelik 2007 yılında TİK tarafından yapılan bir araştırmada (2007 yılı hane halkı bilişim teknolojileri kullanımı araştırması sonuçlarına göre) Bilgisayar ve İnternet kullanım oranının en yüksek olduğu yaş grubu 16–24 olup bu grubunda en çok bilgisayarı öğrenmek amacı ile tercih ettikleri saptanmıştır. Son yıllarda içerik ve metot açısından eğitim-öğretimde bilişim teknolojilerin kullanılması yönünde artan bir beklenti oluşmuştur. Literatüre göre gelişen bilişim teknolojileri insanların kendilerine ve çevrelerine olan bakışlarını değiştirmiş, buna paralel olarak eğitim alanında da değişim ve gelişimin aynı hızla gerçekleştirilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

1.1. Bilgisayar Öz-Yeterlik Algısı Konusunda Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde ve dünyada bilgisayar kullanım durumu ve veri toplama yöntemi olarak "Bilgisayar Öz-Yeterlik Algısı" ölçeğinin kullanıldığı araştırmalara yer verilmiştir. Literatürde yer alan araştırmalarda bilgisayar öz-yeterlik algısının, bireylerin cinsiyetleri, bilgisayar kullanma deneyimleri, erişim koşuları, kullanma sıklığı vb. faktörlerle ilişkili olup olmadığını araştıran çalışmalara sıklıkla rastlanmaktadır. Yapılan araştırmaların sonuçlarını özetlemek gerekirse, bilgisayar deneyimi, kullanma sıklığı ve erişim koşulları ile bilgisayar öz-yeterlik algısı arasında bir ilişki vardır. Araştırmaların çoğunda bilgisayar öz-yeterlik algısının cinsiyete göre değişmediği görülmüştür.
Bilgisayar Öz yeterlilik Algısı Ölçeğinin Kullanıldığı Araştırmalar;

Araştırmacının Adı/Yılı	Araştırmanın Adı	Kimlere Uygulandığı	Veri Toplama Yöntemi/Kullanılan Form
Seferoğlu (2005),	İlköğretim Öğretmenlerinin Bilgisayara Yönelik Öz-Yeterlik Algıları Üzerine Bir Çalışma	Çalışma grubu 4 İlköğretim okulunda görev yapan 51 öğretmenden oluşmaktadır.	Bilgisayar Öz-Yeterlik Algısı
Gürcan (2005),	bilgisayar öz-yeterliği ile bilişsel öğrenme stratejileri arasında ilişki olup olmadığı,	Anadolu ve Osmangazi Üniversiteleri Eğitim, Edebiyat ve Fen Fakültelerinde okuyan toplam 500 öğrenci,	Bilgisayar Öz yeterliği Ölçeği ile Bilişsel Öğrenme Stratejileri Ölçeği,
Akkoyunlu ve Kurbanoğlu (2003),	Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar öz-yeterlik algıları	H.Ü. Eğitim Fakültesi'ne bağlı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, İlköğretim Bölümü Matematik Öğretmenliği ve İlköğretim Bölümü, Fen Bilgisi Öğretmenliği Lisans Programı öğrencileri,	Bilgi Okur Yazarlığı Öz-yeterlik Algısı Ölçeği, Bilgisayar Öz-yeterlik Algısı Ölçeği
Usluel ve Seferoğlu (2003),	Eğitim Fakültelerindeki Öğretim Elemanlarının bilgisayar kullanma durumları, öz-yeterlik algıları ve bilgisayar kullanma durumları ile öz-yeterlik algıları arasındaki ilişki,	Ankara'da bulunan iki üniversitenin eğitim fakültelerinde görev yapmakta olan toplam 160 öğretim Elemanı,	Bilgisayar öz-yeterlik algısı ölçeği,
Busch (1995),	Üniversite öğrencisinin Bilgisayara karşı olan tutum ve öz-yeterlik algılarında cinsiyet farkı olup olmadığı,	Araştırmaya 242 üniversite öğrencisi,	Bilgisayar Tutum Ölçeği ile Bilgisayar Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği,
Durndell ve Haag (2002),		Romanya Üniversitesi öğrencileri,	Bilgisayar öz-yeterlik algısı ölçeği, Bilgisayar kaygı ölçeği, İnternete karşı tutum ölçeği,
Yağız (2007),	Oyun-tabanlı öğrenme ortamlarının İlköğretim öğrencilerinin Bilgisayar dersindeki Başarıları ve öz-yeterlik algıları üzerine etkileri	İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencileri,	Bilgisayar öz-yeterlik algısı ölçeği,
Aşkar, Umay,	İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlik Algısı	İlköğretim Matematik Öğretmenliği Lisans Programına devam eden üniversite öğrencileri,	Bilgisayar öz-yeterlik algısı ölçeği,
Ekici, Gülay, Taşkın(2008)	Öğretmen Adaylarının Zeka Türleriyle Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi' nin farklı bölümlerine kayıtlı toplam 501 öğrenci,	Bilgisayar öz-yeterlik algısı ölçeği,
Arslan(2008)	Öğretmen Adaylarının Bilgisayar Destekli Eğitim Yapmaya Yönelik Tutumları ile Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişki	Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan 152 öğretmen adayı,	Bilgisayar öz-yeterlik algısı ölçeği ve tutum ölçeği,
R.M. Bottino, L. Ferlino, M. Ott and M. Tavella (2008)	İlk Okul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu İle Yaratıcılıklarının Ölçülmesi	İlköğretim öğrencileri,	Bilgisayar öz-yeterlik algısı ölçeği ve tutum ölçeği,

Bilgisayarla ilgili öz-yeterlik algısı ise kişinin bilgisayar kullanımındaki yeterliliği, bilgisi hakkındaki bilincini ifade etmektedir. Bilgisayar eğitimin her kademesinde ve günlük

hayatın çok önemli bir parçası haline gelmiştir. Bilgiye ulaşma, bilgiyi yayma açısından bilgisayarın sağladığı hız, onu diğer teknoloji kaynaklarından farklı bir konuma getirmektedir. Bilimsel çalışmalar, lise ve üniversite öğrenimleri sırasında bilgisayar dersi alan öğrencilerin, bilgisayarla ilgili öz-yeterlik algılarının olumlu yönde geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar, bilgisayar öz-yeterlik inancı yüksek olan bireylerin bilgisayara ilişkin etkinliklere katılmada daha istekli olduklarını ve bu tür çalışmalardan beklentilerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu bireyler bilgisayar konusunda herhangi bir güçlükle karşılaştıklarında söz konusu güçlükle baş etmeleri daha kolay olmaktadır.

1.2.M.Ü. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Radyoloji Programı ve Bu programda Bilgisayarın Yeri

Teknolojinin hızla ilerlediği günümüzde radyoloji öğrencilerinin de teknolojik özelliklere sahip görüntüleme yöntemlerinde kullanılan bilgisayar ve diğer donanımları iyi kullanmaları beklenmektedir. Bu amaçla ders müfredatında Bilgisayar derslerine ve bu derslerin veriliş yöntemleri de o derece önem kazanmıştır.

1.2.1. Problem

Bu çalışmada, radyoloji öğrencilerinin radyoloji teknikeri olma amacı ile üniversiteye gelen öğrencilerin bilgisayar konusunda nasıl bir alt yapıya sahip oldukları, bilgisayarla ilgili olarak öz-yeterlik algıları ve bu algının onların alt yapılarıyla ne ölçüde ilişkili olduğu soruları incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Araştırma, halen Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Radyoloji ön lisans programına devam eden 55 tane öğrenciyi kapsamaktadır. Bu sayı, programa kayıtlı tüm öğrencilerin % 100'nü oluşturmaktadır. Öğrencilerin sınıf, yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1'de de görüleceği gibi araştırma sorularını yanıtlayan Radyoloji öğrencilerinin % 38,2'si 20 yaşındadır. Aynı alanlarda lise öğrenimi gören ve yaşları arasında fazla fark bulunmayan bu gençler sağlık meslek lisesini bitirip öğrenciliklerine ara vermeden bu yüksekokul programına devam etmeye hak kazanmışlardır. Ayrıca radyoloji teknisyenliği konusunda da mesleki deneyimleri bulunmaktadır.

Tablo 1: Radyoloji Bölümü Öğrencilerinin Demografik Frekans Ve Yüzde Analizleri

		f	%
Yaş	18,00	10	18,2
	19,00	13	23,6
	20,00	21	38,2
	21,00	10	18,2
	22,00	1	1,8
	Toplam	55	100,0
Cinsiyet	Kız	45	81,8
	Erkek	10	18,2
	Toplam	55	100,0
Sınıf	1. Sınıf	28	50,9
	2. Sınıf	27	49,1
	Toplam	55	100,0

2.1. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada iki veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu araçlar, Veriler literatür bilgileri doğrultusunda geliştirilen bir form ve bilgisayara ilişkin öz-yeterlik algısı ölçeği kullanılarak toplanmıştır. İlgili kurumdan ve araştırmaya katılan öğrencilerden bireysel sözlü izinler alındıktan sonra hazırlanan anket formu öğrencilere 2009 Mart ayı içerisinde uygulanmıştır. Araştırmada örneklem seçim tekniği kullanılmamış tüm öğrenciler (55) örnekleme dahil edilmiştir.

2.1.1. Demografik Bilgiler Anketi

Radyoteknoloji öğrencilerinin demografik özelliklerine yönelik verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu kapsamda ankette, demografik bilgileri belirlemek amacıyla yaş, cinsiyet ve öğrenim gördükleri bölüme yönelik, evlerinde bilgisayar ve INTERNET olup olmadığına, kaç senedir bilgisayar sahibi olduklarına, çevrelerinde rahatlıkla ulaşabilecekleri bir bilgisayar olup olmamasına, kaç yıldır bilgisayar kullandıklarına yönelik sorular yer almıştır.

2.1.2. Bilgisayara İlişkin Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği

Araştırmada Aşkar ve Umay (2001) tarafından geliştirilen Bilgisayara İlişkin Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 18 maddeden oluşmaktadır. Yanıtlar, 5'li likert tipine uygun olarak puanlanmıştır. Olumlu maddeler için "Her zaman-5… hiçbir zaman-1" olacak şekilde puanlama yapılırken olumsuz maddeler için puanlama tersine çevrilmiş ve "Her zaman-1… hiçbir zaman-5" şeklini almıştır. Ölçeğin güvenirliğiyle ilgili olarak hesaplanan Cronbach α katsayısı Aşkar ve Umay (2001) tarafından 0,71 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçekteki maddelerin ayırt edicilikleri de araştırmacılar tarafından hesaplanmış ve maddelerin çoğunun ayırt ediciliğinin yüksek olduğu anlaşılmıştır (Ortanca

0,50). Bu sonuç ölçeğin madde geçerliklerinin kabul edilebilir olduğu anlamına gelmektedir.

3. BULGULAR

Araştırma bulguları, problemde yer alan üç temel soru halinde incelenmiştir.

SORU 1: Radyoloji Programına Devam eden Öğrencilerinin Bilgisayar Kullanıp kullanmadıkları?

Araştırmada öğrencilerin bilgisayarla tanışıklık düzeyleri ve bilgisayar kullanıp kullanmadıkları öğrenilmek istenmiştir. Alınan yanıtlar Tablo 2'de gösterilmiştir.
Tablo 2'den de görülebileceği gibi bilgisayar kullanıyor musunuz sorusuna "evet" olarak cevap veren öğrencilerin oranı % 100'dür. Kaç yıldır bilgisayar kullanıyorsunuz sorusuna büyük bir bölümü 3-6 yıl(% 45,5) olarak belirtmişlerdir. Asıl ilginç olan ise bunlardan %85,5 gibi büyük bir bölümünün kendi evinde bilgisayar olduğu ve kolayca bilgisayara ulaşabilme olanaklarının bulunmasıdır. Bu sayılar da yukarıda yapılan, öğrencilerin azımsanamayacak bir kısmının bilgisayar kullanımına oldukça hevesli oldukları yönündedir.

Tablo 1. Radyoloji Programına Devam Eden Öğrencilerinin Bilgisayar Konusundaki Altyapısı

Bilgisayar kullanıyor musunuz?	Evet	55	100,0	100,0	
Kaç yıldır bilgisayar kullanıyorsunuz?	1-3 Yıl	16	29,1	29,1	29,1
	3-6 Yıl	25	45,5	45,5	74,5
	7-10 Yıl	13	23,6	23,6	98,2
	11-13 Yıl	1	1,8	1,8	100,0
	Toplam	55	100,0	100,0	
Bilgisayara erişiminizle ilgili aşağıdakilerden hangisi ya da hangileri size uygundur?	Evimde kendi bilgisayarım var	47	85,5	85,5	85,5
	Kendi bilgisayarım yok ama okulda kolayca ulaşabildiğim bilgisayarlar var	4	7,3	7,3	92,7
	Her zaman olmasa da okulda az bir gayretle ulaşabileceğim bilgisayarlar var	2	3,6	3,6	96,4
	Ancak koşullarımı zorladığımda bilgisayara ulaşabiliyorum	2	3,6	3,6	100,0
	Toplam	55	100,0	100,0	

SORU 2: Bilgisayarda öz-yeterlik algısı ile "cinsiyet" açısından nasıl bir ilişki vardır?

Tablo 3 ve 4'de görüldüğü gibi Radyoloji Bölümü öğrencilerinin cinsiyete ve sınıfa göre bilgisayar öz yeterlilik algısı arasındaki dağılımının karşılaştırılması t-testi ile analiz

edilmiştir. Buna göre erkek öğrencilerin ve II sınıf öğrencilerinin Puan Ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Tablo 3: Radyoloji Bölümü Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Bilgisayar Öz Yeterlilik Dağılımı (T-Test)

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t- değeri	P
Kız	45	43.4667	9.75751	-1.956	.006
Erkek	10	50.2000	10.28267		

SORU 3: Bilgisayarda öz-yeterlik algısı ile "sınıf" açısından nasıl bir ilişki vardır?

Tablo 4: Radyoloji Bölümü Öğrencilerinin Sınıfa Göre Bilgisayar Öz Yeterlilik Dağılımı (t-Test)

Sınıf	N	Ortalama	Standart Sapma	t- değeri	P
1. Sınıf	28	44.5357	11.51965	-1.956	.006
2. Sınıf	27	44.8519	8.60994		

SORU 4: Bilgisayarda öz-yeterlik algısı ile "Bilgisayar kullanım yılı" açısından nasıl bir ilişki vardır?

Tablo 5a, Tablo 5b'de görüldüğü gibi Marmara Üniversitesi'nde Radyoloji Programında okumakta olan öğrencilerin "Bilgisayar kullanım yılına göre" Bilgisayarda öz-yeterlik algısı puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kullanım yılı arttıkça bilgisayar öz yeterlilik algısı artmaktadır.

Tablo 5a: Bilgisayar Kullanım Yılına Göre" Bilgisayarda Öz-Yeterlik Algısı Ortalaması

Bilgisayar Kullanım Yılı	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata
1-3 Yıl	16	39.3125	7.71767	1.92942
3-6 Yıl	25	44.0400	10.31778	2.06356
7-10 Yıl	14	52.0000	8.04793	2.15090
Toplam	55	44.6909	10.10294	1.36228

Tablo 5.b: Bilgisayar Kullanım Yılına Göre" Bilgisayarda Öz-Yeterlik Algısı Farklılığı Testi (ANOVA)

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F Değeri	P Değeri
Gruplar Arasında	1221.348	2	610.674	7.401	**.001**
Gruplar İçinde	4290.398	52	82.508		
Toplam	5511.745	54			

Tablo 6'da Bilgisayarda öz-yeterlik algısı ile Bilgisayar Kullanım Yılı açısından farklılığı göstermek için çoklu karşılaştırma Tukey istatistik testi yapılmıştır. Faklılığın bilgisayarı uzun süredir kullananlardan kaynaklandığı görülmüştür.

Tablo 6. Bilgisayar Kullanım Yılına Göre Farkın Kaynağının Belirlenmesi (Çoklu Mukayese Analizi Post Hoc Tests) Tukey Testi

Bilgisayar Kullanım Yılı	Bilgisayar Kullanım Yılı	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	P Değeri
1-3 Yıl	3-6 Yıl	-4.72750	2.90810	.244
	7-10 Yıl	**-12.68750***	3.32417	**.001**
3-6 Yıl	1-3 Yıl	4.72750	2.90810	.244
	7-10 Yıl	**-7.96000***	3.03211	**.030**
7-10 Yıl	1-3 Yıl	**12.68750***	3.32417	**.001**
	3-6 Yıl	**7.96000***	3.03211	**.030**

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde eğitim süreci içinde bilgisayarın önemi ve katkısı ise tartışma götürmez. O halde sağlık kuruluşlarının radyoloji bölümlerinde görev yapan/yapacak olan radyoloji teknikerlerinin bilgisayara karşı öz-yeterlik algılarının yüksek olması büyük önem taşımaktadır. Araştırmada, cinsiyete, öğrenim gördükleri sınıf ve bilgisayar kullanım yılına göre bilgisayar öz yeterlilik algısının toplam puanının yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca Öğrenciler ankete verdikleri yanıtlarda kendi evlerinde bilgisayarlarının olması ve bilgisayarı rahatlıkla ulaşabildiklerini belirtmişlerdir. Bilgisayar kullanmayı yeterince bilen ve etkin olarak kullananların meslek alanlarındaki bilgisayar destekli görüntüleme araç ve gereçlerine kolaylıkla hâkim olabildikleri düşünülmektedir.

Öneriler;

Radyoloji öğrencilerine bilgisayarda farklı uygulamaları yapabilme becerilerine yönelik dersler verilerek, bilgisayar kullanımları daha etkin hale getirilebilir. Özellikle öğrencilerin kendilerini geliştirebilmeleri, meslek alanlarındaki yeni gelişmeleri takip edebilmeleri, mesleki bilgiye ulaşmada etkin olarak bilgisayarı kullanabilmeleri sağlanmalıdır. Bu

dersler özellikle çeşitli bilgisayar başı uygulamalar içerek şekilde düzenlenebilir. Ayrıca üniversiteler öğrencilerin rahatlıkla kullanabilecekleri teknik bakımdan yeterli donanıma sahip ortamların oluşturulması yönünde düzenlemeler yapabilmelidir.

KAYNAKLAR

Akkoyunlu, B. ve Kurbanoğlu, S. (2003). Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar öz-yeterlik algıları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24,* 1-10.

Aşkar, P. ve Umay, A. (2001). İlköğretim Matematik Öğretmenliği öğrencilerinin bilgisayar ile ilgili öz-yeterlik algısı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, 1-8.

Aşkar P., Umay A., "İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlik Algısı" Http://Yunus.Hun.Edu.Tr/~Aumay/Yayim/Ozyeter.Doc 5 Mayıs 2009 Tarihinde Erişilmiştir

Arslan A., "Öğretmen Adaylarının Bilgisayar Destekli Eğitim Yapmaya Yönelik Tutumları ile Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişki" Bahar-2008 C.7 S.24 (101-109)

Altunışık, Remzi, Coşkun, Recai, Bayraktaroğlu, Serkan vd.: "Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, SPSS Uygulamalı" Sakarya Kitabevi, Sakarya, Ekim 2005.

Akgül, Aziz, Çevik, Osman: "İstatistiksel Analiz Teknikleri SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları", Emek Ofset Ltd. Şti. Ankara, 2005.

Akyurt, N., Hastanelerde Akreditasyon Standartları, Ege Basım. İstanbul 2007

Bekiroglu, Nural: "Açıklamalı Bioistatistik Terimleri Sözlüğü" Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul, 1998.

Bottino, R.M. (2004). The evolution of ICT-based learning environments: which perspectives for the school of the future? British Journal of Educational Technology, 35(5), 553–567.

Busch, T. (1995). Gender differences in self-efficacy and attitudes toward computers. Journal of Educational Computing Research, 12, 147-158.

Çelik, H.C., Bindak, R. (2005). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin bilgisayara yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10, 27- 38

Durndell, A. & Haag, Z. (2002). Computer self efficacy, computer anxiety, attitudes towards the internet and reported experience with the Internet, by gender, in an East European sample. Computers in Human Behavior, 18, 521–535.

http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=605

Ekici G., Gülay H., Taşkın N., "Öğretmen Adaylarının Zeka Türleriyle Bilgisayarla İlgili Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi" Akademik Dizayn Dergisi, 2008;3:94-103.

Gürcan, A. (2005). Bilgisayar öz-yeterliği algısı ile bilişsel öğrenme stratejileri arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları Dergisi, 19,* 179–193.

Usluel, Y. ve Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretim elemanlarının bilgi teknolojilerini kullanmada karşılaştıkları engeller, çözüm önerileri ve öz-yeterlik algıları. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 6*(3), 143-157.

Seferoğlu, S. (2005). İlköğretim öğretmenlerinin bilgisayara yönelik öz-yeterlik algıları üzerine bir çalışma. *Eğitim Araştırmaları, 19,* 89–101.

Koç, Z. (2006). Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Eğitimi Ve Uygulamalarında

Bilgisayar Kullanımı Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesi. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 10(2),29-40

Ray, M.C., Sormunen, C., & Harris,T,M. (1999). Men's and women's attitudes toward computer technology: A comparison. Information Technology, Learning, and Performance Journal, 17, 1-8.

R.M. Bottino, L. Ferlino, M. Ott and M. Tavella" Developing strategic and reasoning abilities with computer games at primary school level" Computers & Education Volume 49, Issue 4, December 2007, Pages 1272-1286

Yavuz, S., Developing a technology attitude scale for pre-service chemistry teachers. The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET, 4, 1, 17-25.2005. 24.03.2009 tarihinde http://www.tojet.net/articles/412.doc adresinden alınmıştır.

MESLEK YÜKSEK OKULLARI NASIL CAZİP HALE GETİRİLEBİLİR?

HOW CAN THE VOCATIONAL HIGH SCHOOLS BE MADE ATTRACTIVE?

Hüseyin CEYLAN[1] **Ibrahim ERDOĞAN**[2]

ABSTRACT

Great majority of the Students in Vocational High Schools come from the Vocational Lycees Without having exams. The successfull students in secondary schools prefer going to The Science High Schools, Military Schools, Anatolian Teacher High Schools and Anatolian High Schools. The students who are not able to establish themselves at these schools sign up for the regular high schools primarily and the others who think that they cannot be successfull at regular high schools sign up fort the Vocational High Schools. Although the rate of the unsuccessfull students changes in each programmes, it is observed that the rate can rise up to %85 in some programmes.

In this study, the required measures to make The Vocational High Schools desirable are being searched and solution suggestions are submitted. To this purpose, inquiries will be applied on the instructors, students and industrial institutions that employ the students.

Key Words: To make the Vocational High Schools desirable, Quality of Education, Vocational High School

ÖZET

Mevcut meslek yüksekokulların öğrencilerinin büyük bir kısmı meslek liselerinden sınavsız gelmektedir. İlköğretimde başarılı olan öğrenciler, Fen liseleri, Askeri Liseler, Anadolu Öğretmen liseleri ve Anadolu liselerini tercih etmektedirler. Buralara yerleşemeyenler ise öncelikle düz liselere kayıt yaptırmakta, düz liselerde de başarısız olacağını düşünen öğrenciler meslek liselerine kayıt yaptırmaktadır. Derslerinde başarısız olan bu öğrenciler, bu okullarda da başarısız olmaktadırlar. Meslek Yüksekokullarında başarısız olan öğrencilerin oranı program bazında değişmekle beraber, bazı programlarda bu oranın % 85'e çıktığı da gözlenmektedir.
Bu çalışmada Meslek Yüksekokullarının cazip hale getirilmesi için yapılması gerekenler araştırılmakta ve çözüm önerileri sunulmaktadır. Bu amaca yönelik olarak meslek yüksekokullarında çalışan öğretim elemanları, örgenciler ve bu örgencileri istihdam eden sanayi kuruluşlarının yetkilileri üzerinde anket çalışmaları yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitimin Cazibesi, Eğitim Kalitesi, Meslek Yüksekokulu.

[1] Öğr. Gör. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, husceylan@hotmail.com.
[2] Yard.Doç.Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, ierdogan2003@gmail.com.

1. GİRİŞ

Uzun zamandan beri, eğitim sistemimizin, çözüm bekleyen önemli ve temel sorunları vardır. Bunlardan birisi de, başlı başına bir sorun olan mesleki teknik eğitim sistemimizdir. Ülkemizde mesleki teknik eğitimle, eğitim sistemimizin bütünün düzelmesi ve mesleki teknik eğitimle, kalkınma ve gelişmemizin gerçekleşmesi arasında doğrudan ilişki vardır. Bunlardan birisinin sorunları çözülürse, diğeri de bundan olumlu olarak etkilenecektir. Mesleki teknik eğitim sorunlarımızın çözümüne yönelik olarak, bugüne kadar pek çok çalışma yapılmıştır[1,2,3,4,5,6,7,8,9,10]. Ancak bunları incelediğimizde, bir kısmını uygulama imkânı bulmadığı, bir kısmı bütüne bakmadığı ve parçalarda boğulduğu, diğer önemli bir kısmının da mesleki teknik eğitimin sorunlarını, daha çok, onların yüksek öğretime girişte yaşadıkları sorunlarına indirgediği için kadük olduklarını görürüz. Hatta bir kısım çevrelerin, mesleki teknik eğitim sisteminin sorunlarına çözüm üretme çalışmalarının altında, imam hatip liselerine yan çıkma güdüsünün yattığını ifade ederek, engellemeye kalkıştıklarına bile maalesef şahit olunmuştur.

Üniversiteye girişte; 1998'de yürürlüğe konulan "alan ve katsayı" uygulaması ile meslek liselerini tercih eden öğrenci sayısında ilk yıllarda azalma yaşanmış, ancak sınavsız olarak yüksekokula giriş uygulaması sayesinde meslek liselerinin öğrenci sayılarında düzenli bir artış gözlenmiştir[3]. Bu durum, öğrenci sayısını artırırken, öğrenci kalitesinde de ciddi sorunlar doğurmuştur. Meslek yüksekokullarına sınavsız geçen bazı öğrenciler dört işlemi dahi yapamamaktadırlar. Meslek yüksekokullarında eğitim veren öğretim elemanları, meslek liselerinde verilen eğitimin çok yetersiz olduğunu, Meslek Yüksekokullarına sınavsız geçen öğrencilerin ciddi bir kısmının ya başarısız olduğunu ya da istenilen düzeyde bilgi ve beceri kazanmadan mezun olduklarını beyan etmektedirler[2,5,10]. Meslek Yüksekokullarına sınavsız geçen öğrencilerin bir kısmı da askerlik görevlerini ertelemek için okullarını bilerek uzattıkları gözlemlenmektedir[2,5]. Mesleki ve teknik eğitimin pahalı bir eğitim olduğu düşünüldüğünde, binlerce başarısız öğrencinin maliyetini trilyonlarla ifade edebiliriz. Eğitim kaynaklarının bu şekilde heba edilmesi kabul edilemez.

2. MESLEK LİSELERİ NEDEN BAŞARISIZDIR?

Meslek Liselerinin başarısızlıklarının tüm öğrenciler için genellenebilecek nedenleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

- 1998 yılından itibaren uygulanan katsayı cezalandırması, mezunların kendi dallarında mühendislik bölümlerini kazanmalarını hemen hemen olanaksızlaştırması nedeniyle yetenekli öğrenciler meslek liselerini tercih etmemektedir.
- Mezunların sadece teknisyenlik yapacakları yanılgısıyla liselerde beceri ve uygulamaya önem verilmektedir. Öğrencilere liselerde meslek kazandırılmaya çalışılmaktadır.
- Anadolu Teknik Liselerinde müfredat görünürde genel liselerin fen kolu müfredatıyla çok benzer olmasına rağmen mühendislik dalları için çok gerekli ön bilgilerin verildiği fen ve matematik dersleri yeterince öğrenilmemektedir. Son yıllarda katsayı nedeniyle teknik liselerde yetenekli öğrencilerin azınlıkta kalması, istenilse bile iyi bir fen ve matematik öğretiminin yapılabilmesini engellemektedir.

- Meslek liselerinde atölye derslerinden alınan notlarla fen ve matematik dersleri çok yetersiz bile olsa sınıf geçilmesine izin veren bir başarı ölçme-değerlendirme sistemi mevcuttur.
- Öğrenciler ikmal, af v.b. sınavlarla, yeterli bilgiye sahip olmamalarına rağmen geçirilme gayretleri neticesinde tembelliğe alıştırılmıştır.
- Analiz ve sentez yapma becerilerinin ön plana çıkarılmış olduğu bir öğretim yerine ezbere dayalı öğretim uygulanmaktadır.
- Okulların sanayide kullanılan teknolojiyi gecikmesiz izleyerek, bu teknolojilerde kullanılan araç-gereç ve makineleri atölye ve laboratuarlarına alıp, öğrencilere bunların çalışma prensiplerini, kullanım özelliklerini ve bakım-onarımlarının ne şekilde yapılacağını öğretememeleri nedeniyle mümkün olamamaktadır.

3. MESLEK YÜKSEKOKULU ÖGRENCİLERİNİN VE SANAYİCİLERİN MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Meslek yüksekokulunda okuyan ve meslek yüksekokuluna isteyerek geldiğini beyan eden Kırıkkale ve Ankara'da bulunan değişik üniversitelere bağlı meslek yüksekokullarında öğrenim gören 289 öğrenci üzerinde anket yapılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo-1: MYO öğrencilerinin Meslek Liselerindeki Eğitim Hakkındaki görüşleri

Yetersiz	171
Yeterli	34
Yorumsuz	4
Kısmen Yeterli	80

Tablo-2: MYO öğrencilerinin MYO'da Gördükleri Eğitim Hakkındaki görüşleri

Yetersiz	64
Yeterli	88
Yorumsuz	4
Kısmen Yeterli	133

Ankara'da yerleşik bulunan 113 sanayici ile yapılan ve meslek liseleri ve meslek yüksekokulları hakkındaki anket çalışması sonucu aşağıda verilen bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre, ankete katılan 113 sanayiciden,

- %73.2'si meslek liselerinden mezun olan öğrencileri iş hayatında başarısız buluyor;
- %85'i meslek yüksekokulundan mezun olanların bir yabancı dili iyi derecede bilmesi gerektiğini düşünüyor;
- %65,4'ü meslek yüksekokullarında verilen eğitimin en az %50 uygulamalı olması gerektiğini düşünüyor;
- %47.5'i meslek liselerinde teorik eğitimin yetersiz olduğunu belirtiyorlar.

4. MESLEK YÜKSEKOKULLARININ CAZİP HALE GETİRİLMESİ

Bilgi, beceri ve kapasiteye dayalı zorlamalı bir yönlendirme olmadığından meslek sahibi olma imkânı, burs ve yatılılık gibi teşviklere rağmen Mesleki ve Teknik Liseler tercih edilmemektedir. İlköğretim sonrası tüm öğrenciler ve aileleri, bilgi düzeyi ve kapasitesine bakılmaksızın tıp, bilgisayar, diş hekimliği, eczacılık, mühendislik, hukuk, işletme, iktisat gibi toplum tarafından daha itibar edilen mesleklere sahip olmak istemektedir. Bu alanlarda okuyabilmek için, sınavı kazanma şanslarını yükselteceğini sandıkları lise öğretimini tercih etmektedirler. Diğer bir ifade ile "her yiğidin gönlünde bir aslan yatmaktadır" ve bu umutla üniversiteyi kazanamadıklarında mesleksiz, işsiz açıkta kalacaklarını hiç de düşünmemektedirler. Mevcut katsayı ve başarı puanı uygulaması da bu yönelişlerini artırmaktadır.

Meslek Yüksekokullarının büyük bir çoğunun kendi binalarının bulunmaması sebebiyle meslek liselerinin binalarını kullanmak zorunda kalmaları bilinen bir gerçektir. Bu durum öğrencilerde yanlış algılamalara sebebiyet vermektedir. Bu nedenle, bu okullar zaman kaybetmeden lise binalarından üniversite kampüslerine alınmalıdır. Bu okullardaki dersler de lise öğretmenleri yerine, kariyerli öğretim elemanları tarafından verilmelidir. Ayrıca bu okullara geçiş tamamen sınavsız olma yerine, her öğrencinin kendi aralarında bir sıralama sınavı girmesi sonucu olmalıdır.

Başarılı MYO mezunlarının dikey geçiş sınavı ile ilgili yükseköğretim programlarına yerleşebilecekleri kontenjanların çok sınırlı olması ve mevcut uygulamadaki eksiklikler nedeniyle maalesef bu uygulamada istenilen verimi vermemiştir. Burada muhakkak lisans programlarının ÖSS sınavındaki kontenjanların %10 kadar kontenjanı da DGS'ye tahsis etmeleri gerekmektedir. Ayrıca bazı programların Meslek Yüksekokullarında yaygın bir şekilde bulunması daha az yaygın olan programlara göre bir dengesizlik oluşturmaktadır. Örneğin, Elektrik-elektronik gurubu programlardan dikey geçiş yapmak çok zorken, Radyo-TV yayıncılığı programından geçiş yapmak son derece kolaydır. Buna da bir çözüm üretilmelidir.

Halk tabiriyle "Tulum giyerek makine başında çalışan mühendisler" ve özel alan uzmanı teknik üst düzey elemanlar mühendislik fakülteleri yerine çoğu ülkede olduğu gibi 'Teknoloji Fakülteleri' olarak adlandırılan eğitim kurumlarında yetiştirilebilir. Bunlara da 'Uygulama Mühendisi' unvanı verilebilir. Mevcut mühendislik fakültelerinde ise alışılagelen inşaat, elektrik, elektronik, bilgisayar, endüstri, makine gibi alanlarda ve daha ziyade tasarım, AR-GE alanlarında çalışacak mühendisler yetiştirilmeye devam edebilir. Teknoloji fakültelerinde, başlıca bölümler olarak sanayinin uygulama alanında ihtiyaç duyduğu alanlar seçilmelidir. Örneğin, seramik, tekstil, deri, motor, otomotiv, ağaç işleri, mobilya, plastik işleme ve teknolojisi gibi alanlarda uygulama mühendisleri yetiştirilebilir. Bu okullara sadece meslek liselerinin ilgili bölümleri tercih yapabilmelidir. Mühendislik fakültelerine ise yerleştirme yapılırken, hem ilgili alanda meslek lisesi mezunu olan öğrencilere pozitif ayrımcılık yapılmalı hem de diğer alanlara yerleştirme yapılırken düz liselerle eşit katsayı uygulanmalıdır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Öncelikle meslek yüksekokullarında açılacak programlar seçilirken sanayinin ihtiyaç duyduğu alanlar tercih edilmelidir. İlgili sanayi kuruluşlarının önerileri doğrultusunda programlar açılmalı, bu kuruluşlarla işbirliği içinde dersler yürütülmeli ve eğer mümkünse bu programlar iş garantili olmalıdır.

Mevcut meslek yüksekokullarında bulunan programların tamamı gözden geçirilmeli, bunlardan sanayinin ihtiyacı olmayan programlar kapatılmalı, günümüz teknolojisinin gerisinde kalanlar da modernize edilmelidir.

Meslek yüksekokullarına giren öğrenciler bir yıl 'Yabancı Dil' hazırlık sınıfı okumalıdırlar. Buralarda sadece İngilizce yerine ilgili mesleğin durumuna göre uygun bir yabancı dil öğretilmelidir. Mesela Turizm ve Otelcilik bölümü okuyan bir örgenciye Almanca veya Rusça, İnşaat bölümünü okuyan bir öğrenciye Arapça öğretilebilir. Hazırlık sınıfında üst üste iki defa başarısız olan öğrencilerin okulla ilişiği kesilebilir.

Mesleki ve teknik eğitimden mezun olan öğrencilerinin Sigorta Giderlerinin % 50'si devlet tarafından karşılanabilir. Bu durum mesleki ve teknik eğitime olan talebi olumlu yönde etkileyecektir.

Meslek Yüksekokulları için askerlik süresi kısaltılmalıdır.

Başarıyı ödüllendirmek için Yüksekokul Birinci, ikinci ve üçüncüleri için, ilgili alandaki Fakülteye DGS sınavı ile geçerken ÖSS'de olduğu gibi ayrıca kontenjanlar açılmalıdır.

Meslek Yüksekokullarında başarılı olan öğrenciler, yurt dışındaki meslek yüksekokullarına bilgi ve deneyimlerini artırmak üzere belirli sürelerle gönderilmeli ve bu tür faaliyetler üniversiteler ve YÖK'ca teşvik edilmelidir.

Üniversite eğitiminde öğrencilerin gerekli mesleki bilgilerle donatılmasının yanı sıra üniversite kültürü edinmesi de istendiğinden, özellikle bu ihtiyacın karşılanmasının mümkün olmadığı ya da yetersiz sosyal ve kültürel altyapıya sahip, küçük yerleşim yerlerindeki meslek yüksekokulu öğrencileri büyük illerde bulunan üniversitelere belirli süreler için gönderilmeli, eğitiminin belirli bir bölümünü buralarda gerçekleştirilmelidir.

Öğrencilerin gelişen teknolojiyi takip etmesi için, meslek yüksekokullarındaki fiziki yapı düzeltilmeli, internet, okuma salonu ve kütüphane gibi birimler aktif hale getirilmelidir.
Mezun öğrencilerin takibi için **"**mezun öğrenci takip birimi**"** geliştirilmelidir. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş bulmalarında yüksekokullar ve ilgili üniversiteler bu birimleri vasıtasıyla aktif olarak katkı sağlamalıdırlar.

Mesleki ve teknik eğitime, daha ziyade alt gelir gurubuna mensup ailelerin çocuklarının yöneldiği bilinen bir gerçektir[5]. Bunun için, bu okulları tercih eden tüm öğrenciler 'Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Bursuyla' karşılıksız olarak desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

1. *Ç. Özdemir, G. Yüksel, N. Cemaloğlu, (2006), 'Türkiye Üniversiteleri Öğretim Elemanları Araştırması', Gazi Kitabevi.*
2. *H. Ceylan, (2009), 'Mesleki Eğitimde Öğrenci Kalitesi', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).*
3. İ. Uzun, (2005), 'Mesleki Orta Öğretimde Öğrenci Profili ve Yükseköğretimdeki Yansıması', III. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu.

4. K. İspir, H. Ceylan, (2009), 'Meslek Yüksekokullarında Elektrik Eğitimi Sorunlar Ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
5. H. Ceylan, H. Elibol, (2009), 'Meslek Yüksekokullarının Öğrenci Kaynağı Açısından Mesleki Teknik Ortaöğretim', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
6. A. Ergüzen, H. Ceylan, (2009), 'Mesleki Ve Teknik Eğitimde Bilgisayar Teknolojileri Ve Programlama Programının Sorunları Ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
7. H. M. ÜNVER, H. YAYLI, H. CEYLAN, (2009), 'TAŞRA MESLEK YÜKSEKOKULLARININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERILERI', 1.ULUSAL 5. ULUSLARARASI MESLEK YÜKSEKOKULLARI SEMPOZYUMU (YAYINLANMAK ÜZERE GÖNDERILDI).
8. A. Gürbüz, (2008), 'Meslek Yüksekokullarında Görev Alacak Öğretim Elemanı Profillerinin Belirlenmesi Ve Kariyer Geliştirme Sistemi', IV. Ulusal Müdürler toplantısı, 7. Komisyon Raporu.
9. Ö. Yardım, (2006), 'Meslek Yüksekokullarında Yeniden Yapılanma İle İlgili Saptamalar', II. Ulusal Müdürler toplantısı, I. Komisyon Raporu.
10. H. Ceylan, M. Avan, H. Elibol (2009), 'Mesleki ve Teknik Eğitimde Öğretim Elemanı Profili, Sorunlar ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).

MESLEK YÜKSEK OKULLARI TEKSTİL (TERBİYE) PROGRAMLARINDA VERİLEN EĞİTİMİN YAPISAL BOZUKLUKLARININ İNCELENMESİ

ANALIZYING THE STRUCTURAL DISORDERS IN THE GIVE EDUCATION IN VOCATIONAL SCHOOLS OF HIGHER EDUCATION TEXTILE FINISHING PROGRAMMES

A.Özgür AĞIRGAN[1] **Mehtap AĞIRGAN[2]** **Rana YILMAZ[3]**

ABSTRACT

Textile sector forms 11 per cent of the total production and 38 per cent of the exportation of Turkey.So,it is one of the most important industrial areas.At the same time it is the first sector in employement.When you look at it from this point of view,the importanceof Vocational Higher Educations which educate average grade skillful employees is big.
With the cooperation of MEB(Turkish Ministry of Educatıon) and YÖK (Council of Higher Education) in 2002 ,in textile programmes, programme development Project gained its Standard form and is still being used.
The Textile Higher Education programme Project consists of seven different branches,though can not answer the needs of the sector because of the developing technology and the globalization tendencies. Beside, the textile programme subjects which are given in the covarage of European Credit Transfer system ECTS ,turns out to be a discussion matter with the equivalent schools when compared with programmes applied in the equivalent schools abroad.
The aim of this study is to revise the textile finishing programme subjects which is one of the seven different textile higher education programmes,considering ECTS criterias and the developments in todays Higher Educational System to offer changes and suggestions.

ÖZET

Tekstil sektörü, toplam üretimimizin %11'ini ihracatımızın %38 ini oluşturan önemli endüstriyel alanlardan biridir. Aynı zamanda istihdam bakımından birinci sektör durumundadır. Bu açıdan bakıldığında , sektöre orta kademe vasıflı eleman yetiştiren Meslek yüksek okulu Tekstil Eğitimi programlarının önemi büyüktür.
MEB-YÖK işbirliği ile 2002 yılında Tekstil Eğitim Programları, program geliştirme projesi olarak standart formuna kavuşmuş ve halen kullanılmaktadır. Tekstil ön lisans programı olarak 7 farklı anabilim dalından oluşan bu proje , günümüzde gelişen teknoloji ve tekstildeki global eğilimler ışığında hali hazırda sektörün isteklerine yeterince cevap verememektedir. Bunun yanında Avrupa Kredi Transfer Sistemi ECTS kapsamında verilen

[1] aoagirgan@corlu.edu.tr
[2] magirgan@gmail.com
[3] Rana.y@mynet.com

Tekstil Terbiye programı derslerinin yurt dışındaki okullarda uygulanan programlara eşdeğerliği de tartışma konusudur.
Bu çalışmanın amacı; hali hazırda bulunan 7 farklı tekstil ön lisans programlarından biri olan tekstil terbiye programı derslerinin , ECTS kriterleri ve günümüz yüksek öğretimdeki gelişmeler ışığında revize edilmesi için gerekli değişiklik ve öneriler sunulmasıdır.

1. GİRİŞ

MEB-YÖK işbirliği ile 2002 yılında standart formunda uygulanmaya başlayan Tekstil Eğitim Programlarından olan Terbiye programı, tekstil sektöründe ürüne güzel bir görüntü ve tutum kazandırmak amacıyla yapılan ön terbiye, boya, baskı ve apre işlemlerini kapsayan bir eğitimin verildiği programdır. Tekstil sektöründe iplik üretiminden sonra en çok paya sahip ikinci alt sektör olan terbiyede hali hazırda yetişmiş kalifiye eleman ve konu hakkında bilgili,eğitimli orta kademe yönetici sayısı çok az miktarda bulunmaktadır.(1)Bu konuda ön lisans programlarında yetiştirilen kalifiye elemanların, günümüz gelişen teknolojisine ayak uyduracak şekilde yetiştirilmeleri için uygulanmakta olan programların değiştirilmesi ve geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Ayrıca yurt dışında bulunan ve özellikle de Avrupa'daki üniversitelerde okutulmakta olan tekstil programları incelendiğinde, bu programlar içerisindeki Tekstil programlarının yapılarının ülkemizdeki meslek yüksek okullarındaki programlarla tam olarak karşılığı bulunmamaktadır.

Bu çalışma, YÖK tarafından revize edilecek olan Tekstil-Terbiye programına ön bir hazırlık teşkil etmesi amacı ile programdaki yapısal bozuklukların, eğitimi verecek olan biz öğretim elemanları tarafından incelenmesi ile oluşturulmuş ve gerekli önerilerin yapıldığı bir bildiridir.
.

2. MESLEK YÜKSEK OKULLARINDA TEKSTİL-TERBİYE PROGRAMLARININ MEVCUT DURUMU

2008 yılı itibari ile toplam 56 üniversitede 78 Meslek Yüksek Okulunda Tekstil programı vardır. 19 üniversite, 21 Meslek Yüksek Okulunda Tekstil-Terbiyesi dalı bulunmaktadır. Tekstil –Terbiye programı hem birinci hem ikinci öğretimde yaklaşık 2340 öğrenciye eğitim vermektedir.(Tablo 1) (2)

Tekstil-Terbiye dalı, tekstil sanayine tekniker düzeyinde teknik elemanlar yetiştirmek amacıyla öğretimini devam ettiren bir teknik programdır. Tekstil-terbiye programı; ön terbiye, boya teknolojisi, baskı işlemleri, terbiye bitim işlemlerinin ve kalite kontrol konularında mevcut teknolojilerin ve aynı zamanda teknolojik yeniliklerin öğrenciye aktarıldığı bir ön lisans programıdır .Tekstil-Terbiye teknikeri ünvanı ile mezun olan öğrenciler tekstil sektöründe çeşitli alanlarda, özel laboratuarlarda, tekstil makineleri ve ekipmanları satan firmalarda istihdam edilmektedirler.

Tablo 1. Meslek Yüksek Okullarında Tekstil-Terbiye Dalının Bulunduğu Okullar ve Kontenjanları (2)

ŞEHİR	ÜNİVERSİTE ADI	M.Y.O ADI		KONTENJAN
Adana	Çukurova Üniversitesi	Adana M.Y.O	Örgün	80
			İkinci Öğretim	80
Adıyaman	Adıyaman Üniversitesi	Adıyaman M.Y.O	Örgün	50
			İkinci Öğretim	50
Aydın	Adnan Menderes Üniversitesi	Nazilli M.Y.O	Örgün	50
			İkinci Öğretim	50
Bilecik	Bilecik Üniversitesi	Pazaryeri M.Y.O	Örgün	80
			İkinci Öğretim	80
Bolu	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Gerede M.Y.O	Örgün	45
Bursa	Uludağ Üniversitesi	Teknik Bilimler M.Y.O	Örgün	30
			İkinci Öğretim	30
Denizli	Pamukkale Üniversitesi	Denizli M.Y.O	Örgün	120
			İkinci Öğretim	120
Edirne	Trakya Üniversitesi	Teknik Bilimler M.Y.O	Örgün	50
			İkinci Öğretim	50
Gaziantep	Gaziantep Üniversitesi	Gaziantep M.Y.O	Örgün	60
			İkinci Öğretim	60
Giresun	Giresun Üniversitesi	Şebinkarahisar M.Y.O	Örgün	50
İzmir	Dokuz Eylül Üniversitesi	İzmir M.Y.O	Örgün	45
İzmir	Ege Üniversitesi	Bergama M.Y.O	Örgün	60
			İkinci Öğretim	60
Kayseri	Erciyes Üniversitesi	Mustafa Çıkrıkçı M.Y.O	Örgün	100
			İkinci Öğretim	100
Kırklareli	Kırklareli Üniversitesi	Teknik Bilimler M.Y.O	İkinci Öğretim	40
		Lüleburgaz Kepirtepe M.Y.O	Örgün	100
			İkinci Öğretim	100
Malatya	İnönü Üniversitesi	Yakınca M.Y.O	Örgün	80
			İkinci Öğretim	80
Sivas	Cumhuriyet Üniversitesi	Gürün M.Y.O	Örgün	30
Tekirdağ	Namık Kemal Üniversitesi	Teknik Bilimler M.Y.O	İkinci Öğretim	90
		Çorlu M.Y.O	Örgün	60
			İkinci Öğretim	60
Tokat	Gazi Osman Paşa Üniversitesi	Tokat M.Y.O	Örgün	40
			İkinci Öğretim	40
İstanbul	Beykent Üniversitesi	Beykent M.Y.O	Örgün	60
			İkinci Öğretim	60
				2340

3.MATERYAL VE YÖNTEM

3.1.Materyal

Çalışmada temel alınan materyal METEP kapsamında Tekstil- Terbiye programı için hazırlanan 4 yarı yılı kapsayan ders programı ve içeriğidir.(1) Tekstil-Terbiye program içeriği her dönem için 28 ders saatini kapsamakta ve uzmanlaşmanın sağlanması için III. Yarı yıldan itibaren zorunlu derslerle birlikte seçmeli derslere yer verilmektedir.

Tablo 2. M.Y.O Tekstil-Terbiye dalında okutulan ders programı

I. Yarıyıl					
DERSLER	**Z/S**	**Haftalık Ders Saati**			**Toplam Kredi**
		Toplam	**Teori**	**Uygulama**	
Türk Dili – I	Z	2	2	0	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi - I	Z	2	2	0	2
Beden Eğitimi*	S	1	-	1	-
Güzel Sanatlar*	S	1	-	1	-
Yabancı Dil - I	Z	4	4	0	4
Matematik – I	Z	4	3	1	3,5
Bilgisayar - I	Z	2	1	1	1,5
Teknolojinin Bilimsel İlkeleri	Z	4	3	1	3,5
Genel Dokuma ve Örme Teknolojileri	Z	3	2	1	2,5
Genel İplik Teknolojisi	Z	4	3	1	3,5
Tekstil Maddeleri - I	Z	3	2	1	2,5
TOPLAM		**28**	**22**	**6**	**25**
II. Yarıyıl					
DERSLER	**Z/S**	**Haftalık Ders Saati**			**Toplam Kredi**
		Toplam	**Teori**	**Uygulama**	
Türk Dili - II	Z	2	2	0	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi - II	Z	2	2	0	2
Beden Eğitimi*	S	1	-	1	-
Güzel Sanatlar*	S	1	-	1	-
Yabancı Dil - II	Z	4	4	0	4
Matematik – II	Z	4	3	1	3,5
Bilgisayar - I	Z	2	1	1	1,5
Genel Konfeksiyon Teknolojisi	Z	4	3	1	3,5
Genel Terbiye Teknolojisi	Z	4	3	1	3,5
Tekstil Maddeleri - II	Z	4	3	1	3,5
Genel ve Teknik İletişim	Z	2	1	1	1,5
TOPLAM		**28**	**22**	**6**	**25**
III. Yarıyıl					
DERSLER	**Z/S**	**Haftalık Ders Saati**			**Toplam Kredi**
		Toplam	**Teori**	**Uygulama**	
Kalite Güvence ve Standardları	Z	2	1	1	1,5
Sistem Analizi veTasarımı - I	Z	2	1	1	1,5
Tekstil Ürünleri Muayeneleri	Z	3	2	1	2,5
Boya Teknolojisi - I	Z	3	2	1	2,5
Kimya	Z	2	2	0	2
Tekstil Ön Terbiyesi	Z	3	2	1	2,5
Tekstil Terbiye Makineleri	Z	3	2	1	2,5
Terbiye Atölyesi - I	Z	4	0	4	2
TOPLAM		**22**	**12**	**10**	**17**
Seçmeli Dersler (*)		**6**			
Bilgisayarlı Desen Çizimi	S	4	3	1	4
Ekotekstil Bilgisi	S	2	2	0	2
Isı Transferi	S	2	2	0	2
Kimyasal Tekstil Muayen.	S	2	1	1	2
Renk Bilgisi ve Ölçümü	S	2	2	0	2
Tekstil Yardımcı Maddeleri	S	2	2	0	2
Diğer Seçmeli Dersler (**)	S				
TOPLAM		**28**			**23**

IV. Yarıyıl					
DERSLER	**Z/S**	**Haftalık Ders Saati**			**Toplam Kredi**
		Toplam	**Teori**	**Uygulama**	
İşletme Yönetimi	Z	2	1	1	1,5
Sistem Analizi veTasarımı - II	Z	2	1	1	1,5
Fiziksel Tekstil Muayeneleri	Z	4	3	1	3,5
Baskı Teknolojisi	Z	3	2	1	2,5
Boya Teknolojisi - II	Z	3	3	0	3
Tekstil Bitim İşlemleri	Z	4	3	1	3,5
Terbiye Atölyesi - II	Z	4	0	4	2
TOPLAM		**22**	**13**	**9**	**17,5**
Seçmeli Dersler (*)		**6**			
Kuru Bitim İşlemleri	S	2	2	0	2
Özel Baskı Teknikleri	S	4	3	1	4
Tekstil Kimyası	S	2	2	0	2
Terbiye Fabrika Organizasyonu	S	2	2	0	2
Yaş Bitim İşlemleri	S	2	2	0	2
Girişimcilik	S	2	1	1	2
Diğer Seçmeli Dersler (**)					
TOPLAM		**28**			**23,5**

3.2.YÖNTEM

Tekstil-Terbiye programı incelendiğinde aşağıdaki sorunlar görülmüş ve bu sorunları gidermek amacı ile çözüm önerileri sunulmuştur.

- I. Yarı yılda 2 teori-1 uygulama toplamda 2,5 kredi olarak okutulan Genel Dokuma ve Örme Teknolojisi dersinin ,Genel Dokuma Teknolojisi ve Genel Örme Teknolojisi olarak ayrılması veya ders saatinin en az 5 saate çıkarılması gerekmektedir.
- İkinci sınıftaki kimya dersinin 1. sınıf dersi olarak okutulması ve ders saatinin en az 4 saate çıkarılması.
- Boya Teknolojisi I ve II derslerinin uygulamaları Terbiye Atölyesi-I ve II derslerinde yapılmaktadır. Ayrıca Boya-II dersinin uygulaması yoktur. Bütünlük sağlaması açısından Boya Teknolojisi-I dersinin 2+1 olan ders saatinin 3+0 olarak değiştirilmesi,
- Sistem Analizi ve Tasarımı-I ve II derslerinin birleştirilip IV. Yarı yılda Proje dersi adı altında toplanması,
- Kimyasal Tekstil Muayeneleri dersinin seçmeli derslerden çıkarılıp zorunlu dersler içerisine alınması,
- Tekstil Ürünleri Muayeneleri ve Fiziksel Tekstil Muayeneleri derslerinin birleştirilerek 4 saat olarak bir dönemde toplanması,
- Baskı Teknolojisi dersinin ders saatinin 2+1 den 3+1 e çıkarılması
- Seçmeli ders olarak yeni teknolojik gelişmelere uygun olarak Teknik Tekstiller, Polimer Kimyası, Katlı ve kaplı Tekstiller (Tekstilde laminasyon ve kaplama teknolojisi) Yeni Lifler, Tekstilde Nanoteknoloji gibi yeni derslerin konması,
- Kalite Güvence ve Standartları dersinin ders saatinin 3'e çıkarılması,
-Terbiye Atölyesi-I ve II derslerinde geçen atölye kelimesinin laboratuar olarak değiştirilmesi
- Yaz stajının 40 iş gününden 30 iş gününe indirilmesi gerekmektedir.

Bu bulgular ve öneriler ışığı altında uygulanabilecek yeni ders programı aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Yeni oluşturulan Tekstil-Terbiye ders programı

I. Yarıyıl					
DERSLER	**Z/S**	**Haftalık Ders Saati**			**Toplam Kredi**
		Toplam	**Teori**	**Uygulama**	
Türk Dili – I	Z	2	2	0	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi - I	Z	2	2	0	2
Beden Eğitimi*	S	1	-	1	-
Güzel Sanatlar*	S	1	-	1	-
Yabancı Dil - I	Z	4	4	0	4
Matematik – I	Z	4	3	1	3,5
Bilgisayar - I	Z	2	1	1	1,5
Teknolojinin Bilimsel İlkeleri	Z	4	3	1	3,5
Genel Dokuma Teknolojisi	Z	3	2	1	2,5
Genel İplik Teknolojisi	Z	4	3	1	3,5
Tekstil Maddeleri 1	Z	3	2	1	2,5
Genel Örme Teknolojisi	Z	2	2	0	2
TOPLAM		**32**	**24**	**8**	**25**

II. Yarıyıl					
DERSLER	**Z/S**	**Haftalık Ders Saati**			**Toplam Kredi**
		Toplam	**Teori**	**Uygulama**	
Türk Dili - II	Z	2	2	0	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi - II	Z	2	2	0	2
Beden Eğitimi*	S	1	-	1	-
Güzel Sanatlar*	S	1	-	1	-
Yabancı Dil - II	Z	4	4	0	4
Matematik – II	Z	4	3	1	3,5
Bilgisayar - I	Z	2	1	1	1,5
Kimya	Z	4	3	1	3,5
Genel Konfeksiyon Teknolojisi	Z	2	2	0	2
Genel Terbiye Teknolojisi	Z	4	3	1	3,5
Genel ve Teknik İletişim	Z	2	1	1	1,5
Tekstil Maddeleri II	Z	4	3	1	3,5
TOPLAM		**34**	**25**	**9**	**27**

III. Yarıyıl					
DERSLER	**Z/S**	**Haftalık Ders Saati**			**Toplam Kredi**
		Toplam	**Teori**	**Uygulama**	
Kalite Güvence ve Standardları	Z	3	2	1	2,5
Fiziksel Tekstil Muayeneleri	Z	4	3	1	3,5
Boya Teknolojisi - I	Z	3	3	0	3
Tekstil Kimyası	Z	2	2	0	2
Tekstil Ön Terbiyesi	Z	3	2	1	2,5
Tekstil Terbiye Makineleri	Z	3	2	1	2,5
Terbiye Atölyesi - I	Z	4	0	4	2
TOPLAM		**22**	**14**	**8**	**18**
Seçmeli Dersler (*)		**6**			
Bilgisayarlı Desen Çizimi	S	4	3	1	4
Tekstilde Nanoteknoloji	S	2	2	0	2
Ekotekstil Bilgisi	S	2	2	0	2
Isı Transferi	S	2	2	0	2
Renk Bilgisi ve Ölçümü	S	2	2	0	2
Tekstil Yardımcı Maddeleri	S	2	2	0	2
Polimer Kimyası	S	2	2	0	2
Diğer Seçmeli Dersler (**)	S				
TOPLAM		**28**			**24**

DERSLER	Z/S	Haftalık Ders Saati			Toplam Kredi
		Toplam	Teori	Uygulama	
İşletme Yönetimi	Z	2	1	1	2
Proje	Z	2	1	1	2
Kimyasal Tekstil Muayen.	Z	2	1	1	1,5
Baskı Teknolojisi	Z	4	3	1	3,5
Boya Teknolojisi - II	Z	3	3	0	3
Tekstil Bitim İşlemleri	Z	4	3	1	4
Terbiye Atölyesi - II	Z	4	0	4	2
TOPLAM		**21**	**12**	**9**	**18**
Seçmeli Dersler (*)		**6**			
Kuru Bitim İşlemleri	S	2	2	0	2
Katlı ve Kaplı tekstil yapıları	S	2	2	0	2
Özel Baskı Teknikleri	S	4	3	1	4
Teknik Tekstiller	S	2	2	0	2
Terbiye Fabrika Organizasyonu	S	2	2	0	2
Yeni Lifler	S	2	2	0	2
Yaş Bitim İşlemleri	S	2	2	0	2
Girişimcilik	S	2	1	1	2
Diğer Seçmeli Dersler (**)					
TOPLAM		**27**			**24**

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye'de iki yıllık ön lisans Tekstil Terbiye programlarında ki çarpıklıklar ve eksiklikler incelenmiş olup, 2010-2011 Öğretim yılında başlayacak ve 6 dönem sürecek öğretim için, YÖK tarafından yapılacak olan yeni programa öneri sunmak amacıyla yapılmıştır. Bu öneriler Öğretimin içinde olan biz öğretim elemanlarının; ders verirken ve öğrencilere danışmanlık yaparken görmüş olduğumuz ve değişmesini öngördüğümüz dersler, krediler, dönem farklılıklarının, yapılacak yeni programa katkı sağlaması amacıyla incelenmiştir.

Ayrıca Avrupa ülkelerinde okutulan ön lisans tekstil programları incelenmiş olup, bu Programların Türkiye'deki ön lisans programlarıyla örtüşmediği görülmüş ve oradaki programların Lisans programlarına hazırlık amacıyla öğretim verdikleri saptanmıştır. Çalışmada bu nedenle ECTS Kredi sistemlerine uygunluk kriterleri ele alınmamıştır.

Önerilen derslerin içerikleri, kredileri ve yapısı başka bir çalışmada irdelenecektir. YÖK tarafından yapılacak olan "Yeni Programda", özellikle derslerin uygulama sayılarında yapılacak olan değişiklik ve derslerin teorik kısımlarının artırılması, 3 dönem yapılacak olan endüstri uygulamaları için öğrencilerin bilgilerinin arttırılması açısından faydalı olacağına inanıyoruz.

KAYNAKLAR

[1] Yüksek öğretim kurulu, 2002, Tekstil Eğitim Programı, MEB-YÖK Meslek Yüksek okulları Program Geliştirme Projesi, Ankara.
[2] Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara 2008

MESLEK YÜKSEKOKULLARI ve SANAYİ İŞBİRLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF THE COOPERATION BETWEEN VOCATIONAL HIGH SCHOOLS AND THE INDUSTRY

Öğr. Gör. (Lecturer) Ali ÖZ

ABSTRACT

This study was carried out in order to evaluate the cooperation between vocational high schools and the industry according to the views of lecturers and businessman.

In this study the interview technique was used which belongs to the qualitative paradigm. The lecturers and businessmen in Burdur city centre and Bucak were interviewed.

50 lecturers from Burdur Vocational High School, Bucak Hikmet Tolunay and Emin Gülmez Technical Sciences Vocational High Schools were interviewed. The interviews were held with 10 of them on a face to face interview and with the others through a "written point of view form" involving open ended questions. 32 middle scale businessmen were interviewed from Burdur and Bucak. The interviews were held with 10 of them on a face to face interview and with the others through a "written point of view form" involving open ended questions.

The qualitative data obtained between November 2008 and February 2009 was analyzed using the descriptive analysis technique. The frequencies and percentages of the analyzed data were numbered.

The study concluded that: the students in vocational high schools are not trained as appropriate to the industry, that the cooperation between vocational high schools and the industry is not at a desired level and that the viewpoints of businessmen were not taken in the training of students.

Key words: vocational high schools, businessmen, cooperation, industry, descriptive analysis.

ÖZET

Bu çalışma; meslek yüksekokulları ve sanayi işbirliğinin, öğretim elemanı ile sanayici görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yönteminin kullanıldığı çalışmada; Burdur merkez ve Bucak ilçesindeki meslek yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanları ile sanayicilerin görüşleri alınmıştır.

Araştırmada, Burdur merkez ve Bucak ilçesindeki Hikmet Tolunay ve Emin Gülmez Teknik Bilimler Meslek Yüksekokullarında toplam 50 öğretim elemanıyla görüşülmüştür. Bunlardan 10'u ile bireysel, diğer öğretim elemanlarıyla ise, açık uçlu sorulardan oluşan "yazılı görüş alma formu" ile görüş alınmıştır. Burdur il merkezi ve Bucak ilçesinde bulunan orta ölçekteki 32 sanayici ile görüşülmüştür. Bunlardan 10'unun görüşleri bireysel, diğerleriyle ise "yazılı görüş alma formu" kullanılarak alınmıştır.

Kasım 2008-Şubat 2009 tarihleri arasında "bireysel ve yazılı görüş alma" formları ile elde edilen araştırmanın nitel verileri betimsel analiz tekniği ile irdelenmiştir. Elde edilen nitel verilerin frekans ve yüzdeleri bulunarak sayısallaştırılmıştır.

Çalışma sonunda; meslek yüksek okulu öğrencilerin sanayiye uygun eğitim almadığı, sanayi ile meslek yüksekokullarının etkileşimlerinin yeterli düzeyde olmadığı, öğrenci yetiştirmede sanayicilerin görüşünün alınmadığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Meslek Yüksek Okulu, Sanayici, İşbirliği, Sanayi, Betimsel analiz

GİRİŞ

Meslek yüksekokulları bir ülkenin ara insan gücünü geliştiren, sanayisinin temelini oluşturan en önemli eğitim kurumlarıdır. Bu kurumların sanayi ile işbirliği içinde olmaları o ülkenin gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergesidir.

Meslek yüksekokullarının amacı; üniversite kapılarında yığınları önlemenin dışında gerçek anlamda sanayinin ihtiyacı olan ara kademe teknik elemanlarının öğretimini gerçekleştirmektir. Günümüze kadar mezun olanlarının sayısı 700.000 kadardır Türkiye " de ilk eğitim 1911 yılında "Kondüktör Fen Mektebi" adıyla bir okulun kurulmasıyla başlamıştır. 1922 yılında bu okulun adı" Nafıa Fen Mektebi" olarak değiştirilmiş ve öğrenim süresi ortaokulundan sonra iki yıl olarak tespit edilmiştir. 1944 yılında aynı okula sanat ve Yapı Enstitüsü mezunları da alınarak okulun süresi iki yıl olarak tespit edildi ve mezunlara da " Fen Memuru" yerine tekniker unvanı verildi. 1965 yılında biri Ankara' da biride istanbul' da olmak üzere Tekniker Yüksek Okulu öğrenime açıldı. 1968 yılında Tekniker okullarının tümü 1971 yılında ise Tekniker Yüksekokulları kapatıldı. 1974-1975 öğrenim yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Meslek Yüksekokulları açıldı. MYO'lar lise ve dengi okullardan sonra ilgili bölümlerde 2 yıl yüksek tahsil veren okullardır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Meslek_Y%C3%BCksekokulu).

1982 yılında Meslek Yüksekokulları Üniversitelere bağlandı. Meslek Yüksekokullarının açılmasındaki amacı; üniversite kapılarında yığınları önlemenin dışında gerçek anlamda sanayinin ihtiyacı olan ara kademe teknik elamanlarının öğretimini gerçekleştirmektedir. Ülkemizde ilk planlı ve düzenli teknikerlik eğitimi Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulunun 59 sayılı kararı ile 1953 yılında başladı. 1968 yılında. o zamana kadar elde edilen hakları da ellerinden alınarak kapatılmıştır. 'Tabi ki kapatılmanın sonucu olarak binlerce Tekniker mağdur edilmiş oldu. Meslek Yüksekokullarının öğretim hayatına başlatılması kararı ile 1975 yılında eğitim alanındaki yerini almış oldu. Böylece Teknikerlik eğitiminde yeni bir dönem başlatıldı. M.E.B bünyesinde eğitime başlayan M.Y.O. ları mezunları; Talim ve Terbiye Bakanlığı'nın 26.02.1982 gün ve 300.1862.82 sayılı görüşü ile 7 yıl sonra tekniker ünvanına sahip olabildi. Teknikerliğin kanunlaşması ise bundan tam on yıl sonra 12.05.1992 tarihinde 21226 sayılı resmi gazetede 3795 sayılı kanunun yayınlanması ile gerçekleşebildi (http://tr.wikipedia.org/wiki/Meslek_Y%C3%BCksekokulu).

Mesleki eğitim sisteminin, iş piyasasının gereksinimlerini karşılayacak yeterlilik ve kalitede olabilmesi için;

- Sanayi okul işbirliğinin yaygınlaştırılması,
- İşletmelerin mesleki eğitime katılımlarının sağlanması,
- Mesleki eğitiminde işletmelerin gelişen ve farklılaşan gereksinimlerine cevap verebilecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Polat ve Dönmez, 2009).

Meslek yüksekokulları ve sanayi işbirliğinin, öğretim elemanı ile sanayici görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Araştırma Sorusu

1. Meslek yüksekokulları ile sanayi işbirliği nasıldır?
   a. Meslek yüksek okulu ile sanayi arasındaki sorunlar nelerdir?
   b. Meslek yüksek okulu ile sanayi arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi için neler yapılmalıdır?

YÖNTEM

Araştırma Burdur İli ve ilçelerinde bulunan meslek yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanları ve orta ölçekli sanayi kuruluşlarındaki yöneticilerle yürütülmüştür.

Örneklem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme kullanılmıştır. Araştırmanın sorularına cevap aramak amacıyla; Burdur merkez ve Bucak ilçesindeki Hikmet Tolunay ve Emin Gülmez Teknik Bilimler Meslek Yüksekokullarında toplam 50 öğretim elemanıyla görüşülmüştür. Bunlardan 10'u ile bireysel, diğer öğretim elemanlarıyla ise, açık uçlu sorulardan oluşan "yazılı görüş alma formu" ile görüş alınmıştır. Burdur il merkezi ve Bucak ilçesinde bulunan orta ölçekteki 30 sanayici ile görüşülmüştür. Bunlardan 10'unun görüşleri bireysel, diğerleriyle ise "yazılı görüş alma formu" kullanılarak alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, meslek yüksek okulunda görev yapan öğretim elemanlarının ve sanayicilerin görüşlerini almak için geliştirilen "Yazılı görüş alma formu" ile "Bireysel görüşme formu" olmak üzere iki ayrı kaynaktan toplanmıştır. Yazılı görüş alma formunda açık uçlu sorular sorulmuş ve sorularla ilgili uzman görüşü alınmıştır. Yazılı görüş alma formunda yer alan açık uçlu sorulara dayalı olarak görüşme formu geliştirilmiştir.

Veri Analizi

Yazılı görüş alma formu ve bireysel görüşmelerden elde edilen niteliksel veriler birlikte brtimsel analizi ile incelenmiştir. Niteliksel veriler kelime, sözcük ve paragraf olarak irdelenmiş ve veriler öncellikle kodlanmış, kodlar temalar altına alınmış ve temalar yorumlanmıştır. Betimsel analiz sonucunda meslek yüksekokulları ile sanayi arasındaki işbirliği ile ilgili elde edilen veriler "Sorunlar ve Öneriler" olmak üzere iki kategoride toplanmıştır.

BULGULAR

Görüş alma formu ve yapılan bireysel görüşme yoluyla elde edilen niteliksel verilerin betimsle analizle elde edilen temalar olan "Sorunlar" ve "Öneriler" temaları altında kodlanan bulgular araştırma sorularıyla birlikte sırayla verilmiştir.

Sorunlar

Meslek yüksekokulları ile sanayi arasındaki sorunlar ile ilgili bulgular Tablo 1'de genel olarak ana başlıklarıyla sunulmuştur.

TABLO 1. ÖĞRETIM ELEMANLARI VE SANAYICILERIN MESLEK YÜKSEKOKULLARI VE SANAYI ARASINDAKI SORUNLAR İLE GÖRÜŞLERI

GÖRÜŞLER	Öğretim Elemanı		Sanayici	
	f	%	f	%
1. Okullarda pratik uygulama yetersiz	15	33	23	72
2. Meslek yüksekokulları dışa kapalı	12	27	26	81
3. MYO ile sanayi işbirliği, paylaşım, birlikte çalışma çok zayıf	35	78	31	97
4. Öğrenciler iyi yetişmiyor	24	53	29	91
5. MYO öğretim elemanlarının ders yükleri çok fazla	40	89	15	47
6. Öğrenci (stajyer) takip sisteminin olmaması	35	78	28	88
7. Öğretim elemanlarının kendini yetiştirememeleri	25	56	25	78
8. Öğrencilerin yüksek ücret istemeleri	11	24	24	75
9. MYO teknolojiye ayak uyduramamaları	21	47	25	78
10. Bölgesel çalışmalar yapılmaması	10	22	20	62
11. Sanayicinin isteklerini göz önünde bulundurmamaları	6	13	26	81
12. Bürokratik engeller	10	22	30	94
13. Sanayiciden amaç dışı beklentiler	-	-	15	47
14. Ders içerikleri piyasa ile uyumlu değil	14	31	21	66
15. Öğrencilerin el becerisi zayıf	-	-	19	59
16. MYO kendisini tanıtamıyor.	13	29	22	69
17. Öğrenciler emeğinin karşılığını alamıyor.	34	76	10	31
18. Staj ve proje çalışmalarını desteklenmemesi	19	42	20	62
19. Ekonomik kriz ya da istihdam eksikliği	17	38	28	88
20. Sosyal güvenlik sorunları	15	33	27	84
21. Sanayi ile meslek yüksekokullarının teknolojik olarak örtüşmemesi	17	38	27	84
22. Sanayicilerin ihtiyaçları olan elemanların özelliklerini MYO'na bildirmemeleri	10	22	14	44
23. Sanayinin eleman yetiştirmeye talip olmaması ve hazır elaman beklentisi	19	42	10	31
24. Okullarda seminer, tanıtım vb. düzenleyerek öğrencilere sanayi, teknoloji vb. hakkında bilgi verilmemesi	13	29	25	78
25. Stajyer öğrencilerin ayak bağı olarak görülmesi ve istememesi	20	44	17	53
26. Kurumsal yapı eksikliği	10	22	21	66
27. Sanayicilerin gündemi takip etmemeleri	-	-	14	44
28. İş yoğunluğu	-	-	19	59
29. Eğitim eksikliği	-	-	10	31

Meslek yüksekokulları ve sanayi arasındaki sorunlarla ilgili olarak 45 öğretim elamanı ve 32 sanayici görüş bildirmiştir. Bu görüşlerin frekans (f) ve yüzdeleri (%) bu sayılar üzerinden belirlenmiştir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi meslek yüksekokulları ile sanayi arasındaki sorunlara ilişkin olarak öğretim elamanları ve sanayicilerin görüşlerinin benzer olduğu söylenebilir. Ancak

sorunlar konusunda genel olarak ortak görüşe sahip olan bu iki grubun görüşlerindeki yoğunluk değişmektedir.

Öğretim elamanlarının %33'ü "Okullarda pratik uygulama yetersiz" olduğunu söylerken, sanayicilerin %72'si aynı görüşü paylaşmıştır. Öğretim elemanlarının %27'i, sanayicilerin %81'i meslek yüksekokullarının dışa kapalı olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretim elemanlarının %78'i, sanayicilerin %97'si MYO ile sanayi işbirliğinin çok zayıf olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir. Meslek yüksekokullarında öğrencilerin iyi yetişmediğini söyleyen öğretim elemanı %53 iken, sanayicilerde bu oran %91 olmuştur. Öğretim elamanlarının %89'u ders yüklerinin fazla olduğunu söylerken, sanayicilerin %47'si aynı görüşü dile getirmişlerdir. Öğretim elemanlarının %78'i, sanayicilerin %88'i öğrenci takip sisteminin olmamasının bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretim elemanlarının %56'sı, sanayicilerin %78'i öğretim elemanlarının kendilerini iyi yetiştiremediğine inanmaktadırlar. Öğrencilerin yüksek ücret istediklerini söyleyen öğretim elemanları %24 iken, sanayicilerin %75'i aynı ifadeyi kullanmıştır. MYO teknolojiye ayak uyduramamalarını bir sorun olarak gören öğretim elemanları %47'i, sanayiciler ise %78 olmuştur. Öğretim elemanlarının %26'sı, sanayicilerin %81'i meslek yüksekokullarının sanayicilerin göz önünde bulundurmadıklarını söylemişlerdir.

Sanayicilerin %94'ü, öğretim elemanlarının %22'si meslek yüksekokullarındaki bürokratik engellerin öenmli bir soun olduğunu ifade etmişlerdir. Sanayicilerin %66'sı, öğretim elemanlarının %31'i okulda verilen derslerin piyasa ile uyumlu olmadığını belirtmişlerdir. Sanayicilerin %59'u öğrencilerin el becerisinin zayıf olduğunu; %69'u meslek yüksekokullarının kendisini tanıtamadığı görüşünü ifade etmişlerdir. Öğretim elemanlarının %76'sı, sanayicilerin %31'i öğrencilerin emeklerinin karşılığını alamamalarının bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretim elemanlarının %42'si, sanayicilerin %62'si staj ve proje çalışmalarının desteklenmemesini bir sorun olarak ifade etmişlerdir. Yine öğretim elemanlarının %38'i, sanayicilerin %88'i ekonomik kriz ve bu bağlı artan istihdam eksikliğinin, öğretim elamanlarının %33'ü, sanayicilerin %84'ü meslek yüksek okulu mezunları ve stajyer öğrencilerinin sosyal güvenlik sorunlarının sorun olduğunu belirtmişlerdir.

Sanayicilerin %84'ü sanayi ile meslek yüksekokullarının teknolojik olarak örtüşmemesinin, %78'i okulların seminer, tanıtım vb. düzenleyerek öğrencilere sanayi, teknoloji vb. hakkında bilgi vermemelerini, %66'sı meslek yüksek okulllarında kurumsal alt yapı eksikliğini, %59'u da sanayideki iş yoğunluğunun meslek yüksekokulları ile aralarındaki etkileşimi olumusz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Tablo 1 genel olarak incelendiğinde meslek yüksekokullarıyla sanayi arasında iletişimin, işbirliğinin yetersi olduğu, öğrencilerin iyi yetiştiirlmediği, öğretim elemanlarının ders yükünün, sanayicilerin ise iş yoğunluğunun fazla olduğu, öğrencilerin yüksek ücret istemelerinin sanayici ile okullar arasında bir sorun olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, sanayicilerin ve okulların kendilerini iyi tanıtamadığı, sanayi ile okullardaki sanayinin örtüşmediği belirlenmiştir.

Yine öğretim elemanları ve sanayiciler; son günlerde ortaya çıkan ekonomik krizin, öğrencilerin sosyal güvenlik sorunlarının, öğrencilerin bilgilendirilmemesinin bir sorun olarak ifade etmişlerdir.

Öneriler

Meslek yüksekokulları ile sanayi arasındaki sorunların nasıl çözümleneceğine ilişkin olarak öğretim elemanları ve sanayicilere ait bulgular Tablo 2'de genel olarak ana başlıklarıyla sunulmuştur.

TABLO 2. ÖĞRETIM ELEMANLARI VE SANAYICILERIN MESLEK YÜKSEKOKULLARI VE SANAYI ARASINDAKI SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNE İLIŞKIN ÖNERILERI

GÖRÜŞLER	Öğretim Elemanı		Sanayici	
	f	%	f	%
1. Sanayiciler eğitime teknolojik ve maddi destek verebilirler	27	60	12	38
2. İşbirliğini arttırıcı konferans ve seminerler düzenlenebilir.	42	93	30	94
3. Ortak komisyonlar oluşturulmalı ve bu komisyon belirli dönemlerde toplantılar yapabilir.	38	84	28	88
4. Ar-Ge kurarak proje üretebilen öğrencileri değerlendirilebilir.	25	56	22	69
5. Başarılı öğrencilere burs ve istihdam sağlanabilir.	27	60	21	66
6. Ortak projeler gerçekleştirilebilir.	28	62	29	91
7. Staj sürelerinin uzatılması yararlı olabilir.	25	56	25	78
8. Meslek yüksekokulları ve sanayiciler tanıtım ve reklâm çalışmaları yapabilirler.	12	27	24	75
9. Öğrenciler için sanayi ve sanayiciyi tanıtma gezileri yapılabilir.	12	27	18	56
10. Gıda, unlu mamul üretimi, hasta ve yaşlı insan bakıcılığı, kasaplık gibi alanda ihtiyaç duyulan yeni bölümlerin açılabilir.	8	18	24	75
11. Meslek yüksek okulu programları sanayicilerle birlikte gözden geçirilebilir.	12	27	28	87
12. Derslerin uygulamalı olarak sanayide yapılması sağlanabilir.	14	31	31	97
13. Sanayici ve öğrencilerin birlikte yurt dışı çalışmalara katılması desteklenebilir.	10	22	14	44
14. Daha iyi bir sınav sistemiyle öğrenci alınabilir.	19	42	12	38

Tablo 2'de görüldüğü gibi meslek yüksekokulları ve sanayi arasındaki sorunlarla ilgili olarak 45 öğretim elamanı ve 32 sanayici görüş bildirmiştir. Öğretim elemanlarının %60'ı, sanayicilerin eğitime teknolojik ve maddi destek verebililecğine inanırken, sanayicilerin yanlızca %38'i bu görüşü desteklemektedir. Hem sanayicilerin hem öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu işbirliğini arttırıcı konferans ve seminerler düzenlenebileceğini ifade etmektedir.

Yine öğretim elamanlarının (%84'ü) ve sanayicilerin (%88'i) büyük çoğunluğu Ortak komisyonlar oluşturulması ve bu komisyonların belirli dönemlerde toplantılar yapması gerektiğini savunmaktadırlar. Hem öğretim elemanları (%56'ı), hem de sanayiciler (%69) birlikte yapılacak Ar-ge çalışmalarıyla bu sorunların ortadan kaldırılabileceğine inanmaktadır.

Hem öğretim görevlileri (%60), hem de sanayiciler (%66) meslek yüksekokullarındaki başarılı öğrencilere burs ve istihdam sağlanması gerektiğine inanmaktadırlar. Yine öğretim görevlilerinin %62'si, sanayicilerin %91'i ortak projeler üretilmesi ile aradaki sorunların çözülebileceğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin staj sürelerinin uzatılmasını isteyen öğretim görevlileri %56 iken bu oran sanayicilerde %78'e çıkmıştır.

Meslek yüksekokulları ve sanayiciler tanıtım ve reklâm çalışmaları yapabileceklerini ifade eden öğretim görevlileri %27, sanayicilerin ise %78'si aynı görüşü dile getirmişlerdir. Öğrenciler için sanayi ve sanayiciyi tanıtma gezileri düzenlenmesini isteyen öğretim

elemanları %27'i iken, sanayicilerin %56'sı bu görüşü paylaşmışlardır. Özellikle toplumun ihtiyaç duyduğu alanlar olan gıda, unlu mamuller, hasta ve yaşlı bakıcılığı, kasaplık gibi alanlarda da programların açılması gerektiğini ve böylelikle sanayi ile okulların ilişkisinin daha da iyi olacağına inanan öğretim elemanlarının yüzdesi %18 iken, bu oran sanayicilerde %75 olmuştur.

Meslek yüksekokulu programları sanayicilerle birlikte gözden geçirilmesi önerisine inanan öğretim elemanları %27, bu oran sanayicilerde %87 olmuştur. Toplumun ve sanayicilerin beklentilerinin karşılanması açısından bu öneriyi dile getiren sanayicilerin %97'si okullardaki derslerin uygulamalı olarak sanayide yapılmasını önerirken, öğretim elemanlarının ancak %31!'i bu görüşü desteklemiştir.

Sanayici ve meslek yüksekokullarının birlikte yurt dışı çalışmalar yapmasına inan öğretim elemanları %22 iken, sanayicilerin %44'ü aynı görüşü savunmuşlardır. Daha iyi bir sınav sistemiyle öğrenci alınması gerektiğini savunan öğretim elemanları grubun %42'sini oluştururken, sanayicilerin %38'i aynı görüşü belirtmişlerdir.

Sonuçlar ve Öneriler

Meslek yüksekokulları ve sanayi işbirliğinin öğretim elemanları ve sanayicilerin görüşlerine göre değerlendirildiği bu araştırmada elde edilen niteliksel veriler *"sorunlar"* ve *"Öneriler"* temaları altında kodlanmıştır.

Meslek yüksekokulları ile sanayi arasında hem okullardan hem de sanayiden kaynaklanan sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır. Yine öğretim elamanları ve sanayicilerin bu sorunları ortadan kaldırabilmek için meslek yüksekokulları, öğrenciler, öğretim elemanları, sanayicilerle ilgili olmak üzere çeşitli öneriler sundukları belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

Doğan. H., Ulusoy A., Hacıoğlu F. (1997). Okul Sanayi İlişkileri. Ankara, 1997.

Kuş, A., Arslan, R. ve Kaynak, G. (2009). MYO-Sanayi İşbirliği Çalışmaları. (Erişim Tarihi:08.02.2009). karatekin.cmyo.ankara.edu.tr/iveta/makaleler/(28).doc

Sabuncuoğlu, İ. ve Kara B. Y. (2004). Üniversite Sanayi İşbirliği'ne Endüstri Mühendisliği Sistem Tasarım Dersleri Çerçevesinde Bir Bakış Ulusal Mühendislik Kongresi 20-21 Mayıs 2004 Eski Foça, İzmir

Ünsan, Y. ve Korkut, E. (2006). Üniversite Sanayi İşbirliğinin Eğitime Katkısı Ve Mühendislik Eğitiminden Örnekler. (Erişim Tarihi: 08.02.2009). egitim.mmo.org.tr/main/bildiri/Yalcin%20Unsan_E%20Korkut.pdf -

Polat, V. ve Dönmez, D. (2009). Meslek Yüksekokullarında Kaliteli Eğitimin Koşulları. (Erişim Tarihi: http://www.kigem.com/content.asp?bodyID=1185).

MESLEK YÜKSEK OKULLARINDA VERİLEN TEMEL SANAT EĞİTİMİ VE YARATICILIK

BASIC ART EDUCATION GIVEN IN JUNIOR TECHNICAL COLLEGES AND CREATIVITY

Banu AKGÜN[1]

ABSTRACT

Education is a changing process, and it is true that education is influenced by social phenomena. Provision of necessary learning for an individual to realize the lifestyle he or she needs is possible only through education.

In this research, it will be discussed whether the creativity is an innate trait or it could be developed via education. With this aim, Basic Art Education and creativity were harped on by scanning various sources regarding creativity.

Creativity is a trait which human being has innately, and which lies beneath the base of art, science, technological advancement and culture. Necessity of educating individuals in art perception and art culture field as well as in creativity field and execution of both of them together on the education to be implemented must be base in Junior Technical Colleges which give art education.

It is known that necessary importance is not attached to creativity education in education system of our country and that people have deficient consciousness with regards to necessity of creativity. The belief which is common among people is as follows: "There are only few people, who have creativity ability, and it cannot be developed via education" and "Creative people are artists, and only people who need creativity are artists." Maybe, this false belief constitutes one of the most crucial reasons of negligence of creativity education in our country.

As a result, Basic Art Education which prepares individuals for new world system through processes of observation, search, finding, practice, testing, inspection and concluding must aim at making creative powers free and unique, as well.

Key words*:* Basic Art Education, creativity, Junior Technical College

ÖZET

Eğitim bir değiştirme sürecidir ve sosyal olgulardan etkilendiğinde gerçektir. Bireyin ihtiyaç duyduğu yaşam biçimini sağlayabilmesi için gerekli öğrenmeleri sağlama eğitim yoluyla mümkün olmaktadır.

[1] Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksek Okulu Teknik Programlar Grafik Öğretim Görevlisi

Bu çalışmada yaratıcılığın doğuştan getirilen bir özellik mi yoksa eğitim yoluyla geliştirilmesinin mümkün olabileceği mi tartışılacaktır. Bir amaçla yaratıcılık konusunda çeşitli kaynaklar taranarak Temel Sanat Eğitimi ve yaratıcılık üzerinde durulmuştur.

Yaratıcılık; insanoğlunun doğuştan getirdiği sanatın, bilimin, teknolojik ilerlemenin ve kültürün temelinde yatan bir özelliktir. Sanat eğitimi veren Meslek Yüksek Okullarında bireylerin sanatsal algılama ve sanat kültürü alanında ve yaratıcılık alanında eğitilme gerekliliği ve uygulanacak eğitimde her ikisinin de bir arada yürütülmesi temel olmalıdır.

Meslek Yüksek Okullarındaki eğitim sisteminde uygulamalı-kuramsal ders bütünlüğü atölye derslerinde tanıma, etüt, deneme ve özgün çalışmalarla sanatsal ve yaratıcılık ilkeleri öğreten bir eğitim formasyonu Temel Sanat Eğitimi ile gerçekleştirilebilmektedir.

Ülkemizdeki eğitim sistemimizde yaratıcılık eğitimine gereken önem verilmediği ve yaratıcılığın gerekliliği konusunda eksik bilince sahip olunduğu bilinmektedir. Yaygın olan inanış "yaratıcılık yeteneği çok az insanda vardır ve eğitim yoluyla geliştirilemez" ve "yaratıcı kişiler sanatçılardır ve yaratıcılığa sadece onların ihtiyaçları vardır" şeklindedir. Bu yanlış inanış ülkemizde yaratıcılık eğitiminin ihmal edilmesinin belki de en önemli sebebini oluşturmaktadır.

Sonuç olarak gözlem yapma, araştırma, bulma, uygulama, deneme, denetleme ve sonuçlandırma süreçleriyle bireyleri yeni dünya sistemine hazırlayan Temel Sanat Eğitimi, yaratıcı güçlerin özgür ve özgün kılınmasını da hedeflemelidir. Yaratıcı bireylerin yeteneklerini geliştirmede, üretken, işlevsel ve geçerli Temel Sanat Eğitimi ve öğretimidir.

Anahtar Kelimeler:Temel Sanat Eğitimi, yaratıcılık,Meslek Yüksek Okulu

1. GİRİŞ

Yaratıcılık, insan oğlunun doğuştan getirdiği sanatın, bilimin, teknolojik ilerlemelerin ve kültürün temelinde yatan bir özelliktir. Bir başka deyişle yaratıcılık, yeni, uygun, faydalı, doğru ve değerli fikirlerin keşfe dayanan davranışlar yoluyla yaratılmasıyla sonuçlanan zihinsel bir süreçtir diye tanımlanabilmektedir.

Eğitim ise, bir değiştirme sürecidir ve sosyal olgulardan etkilendiği de bir gerçektir. Bireyin ihtiyaç duyduğu yaşama biçimini sağlayabilmesi için gerekli öğrenmeleri sağlaması ancak eğitim yoluyla mümkün olmaktadır.

Meslek Yüksek Okullarındaki eğitim sisteminde uygulamamlı, kuramsal ders bütünlüğü atölye derslerinde tanıma, etüti deneme ve özgün çalışmalarla sanatsal ve yaratıcılık ilkelerini öğreten bir eğitim formasyonu Temel Sanat Eğitimi ile gerçekleştirilebilmektedir.

Üstün zeka ile yaratıcılık arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığı konusunda değişik fikirler bulunmaktadır. Araştırmalar üstün beyin gücü ve yaratıcılık arasındaki ilişkide bir eşik noktası (threshold) olduğunu ortaya koymaktadır. Yani belli bir zeka sev,yesine (120 Stanford-Binet IQ) kadar daha zeki olan bireyler daha yaratıcı olmakta ancak zeka düzeyi aşıldığında zeka ile yaratıcılık arasındaki ilişki nerede ise sıfır noktasına düşmektedir. "Zeka gerçek yaratıcılığın ortaya çıkmasında yalnızca bir araçtır." Yaratıcılık ile üstün zeka arasında bir ilişki bulunmadığını araştırmacılar ileri sürmektedirler.

1.1. Yaratıcılık Eğitimi

Ülkemizde eğitim sisteminde yaratıcılık eğitimine gereken önem verilmediği ve yaratıcılığın gerekliliği konusunda eksik bilince sahip olunduğu görülmektedir. Yaygın

olan inanış ise; yaratıcılığın bir yetenek olduğu ve bunun da çok az insanda olduğu ve eğitim yoluyla geliştirilem ve yaratıcı kişiler sanatçılardır, yaratıcılığa da sanatçıların ihtiyacı vardır, şeklindedir. Yaratıcılık eğitiminin ülkemizde ihmal edilmesinin belki en önemli sebepleri bu yanlış inançlardır. Bugünkü eğitim sistemimiz özellikle sözel ve sayısal zekayı odak noktaya aldığından duygusal zeka, yaratıcılık ve sanatsal konular göz ardı edilmektedir.

1.2. Eğitimde Sanatın Önemi

Sanat eğitimi veren okullarda, bireylerin sanatsal algılama ve sanat kültürü alanlarında eğitilme gerekliliği ve uygulanacak eğitimde sözel, sayısal ve temel sanat alanının bir arada yürütülmesi temel ilke olmalıdır. Bireylerin önceki edinilmiş bilgileri ve yaşantıları yeni öğrenmeler için temeldir.

Sanat eğitiminin temel amacı; görsel kültürün niteliklerinin daha iyi anlaşılmasına ve yakından tanınmasına yardımcı omaktadır. Her bireyde yaratıcı olma yeteneği vardır. Bu yeteneği geliştirmek için öncelikle duygularını eğitmek gerekir. Yaratıcı düşünce süreci her şeyden önce güçlü bir algılama yeteneği, keskin bir duyarlılık gerektirir. Bu nedenle eğitim kurumlarında eğitimcilerin başlıca görevlerinden biri öğrencilerin çevresini keskin bir duyarlılıkla algılamasını, gözlemesini ve bu gözlemlerini değerlendirmesini öğretmektir.

Genel eğitim içerisinde duyu, suyum, algılama, imgeleme, düşünme, birleştirici ve bütünleyici yönü ile sanat eğitimi ve yaratcılık kişiliğin uyumlu bir bütün olarak gelişimini gerçekleştirir. Temel sanat ve yaratcılık eğitimi kişinin yaratıcı ve üretken güçlerini geliştirerek ortaya çıkaran eğitim sürecidir. Temel Sanat Eğitiminde en çok duyu ve duyumların eğitimne önem verilmektedir. Duyularla algılama bilme ve öğrenmenin en önemli bölümlerini oluştumaktadır. Her insanın duyu ve duyumlarını kullanma yolları birbirinden farklıdır. Algı, görülen nesnelerin beş duyu yoluyla alınan izlenimi olduğuna göre, her türlü etkinlikte olduğu gibi temel sanat etkinliklerinde de ilk ve önemli adım görsel algılamadır.

Duyumun zihin tarafından başka etkenlerin de yardımıyla kavranması algıyı oluşturur. Algının esası, geçmişte edindiğimiz, deneyimlerle zihnimizde model ve tanımların bileşimi ve kişisel yeteneklerimizdir.

Temel Sanat Eğitiminde görsel sanatlar güzel olan, estetik nesne üretme çabasındadır. Bu yaratıcılıkla tüm sanat alanlarında yeni güçlerin veya mühendislerin isteği doğrultusunda her alanda rekabet edecek ucuz ortamlar yaratılmaktadır. Bugün genelde algılama ve düşünme eylemlerinde sanat yapıtlarının oluşumunda ve sanatsal yaratımın bir bilgi olayı ve sanat yoluyla bir düşünce üretimi olduğu görülmektedir.

Temel sanat eğtiimi ile bireylerin zihinsel ve artistik güçlerinin yetenek kazanmasıdır. Yetenekli olmak ise tamamen eğitimle gelişerek kazanılır. Temel sanat eğtimi bireylerin artistik eğilim ve yeteneklerini eğiterek, görme ve görsel algıya bağlı deneyimlerini denetleyip kullanabilmede çağdaş ve gelişmiş bir eğitim sürecidir.

Temel sanat eğtimi ve yaratıcılık gözlem, araştırma, bulma, uygulama, deneme, denetleme, sonuçlandırma ve sezgileme yoluyla görsel düşünmenin ortaya çıkarılarak kavranmasını sağlamaktır. Yaratıcı güçlerin özgür bir ortam içerisinde ortaya çıkarılarak bireysel yaşantı ve deneyimleri yaratıcılığa dönüştürmek ve alışılmış sanatsal yaşantılardan kurtararak özgün yaratma cesareti verebilmektir.

Yaratıcılığın ortaya çıklarılmasında görsel sanatların temeli olan renk, form, doku, ışık-gölge seçimi, sunuşu, ilişkisel düzeni, görsel kuvvetlerin ölçüsü üslubun nesnel olmasında belirleyicidir. Temel Sanat Eğitimi yolu ile üslup, yani sanatçının tekniğini belirleyen anlatım özelliklerini ortaya çıkarabilmetedir.

Temel Sanat Eğitiminde düşünsel, duygusal, ruhsal, sosyal, bedensel vb. yönlerde bireyin kendini anlatmasına olanak sağlayan yaratıcılık kişinin eğitiminde sanat eğitimine önemli görevler yüklemektedir. Sanatın sınırsız anlatım olanakları yaratma ilkesi ile bütünleşerek insan bilincinin tüm yönlerini harekete geçirerek çalıştırmakta ve gelişirmektedir. Sanat eğtimi bu nedenle Meslek Yüksek Okulları'nda bir eğitimi gerektirir.

Temel Sanat Eğitimi veren eğitimciler iki noktayla çzellikle ilgilenmelidirler. Birincisi, sanat eğitimi yoluyla bireysel özelliklerin bulunup geliştirilmesi buna bağlı olarak kişiliğin geliştirilmesi, ikincisi ise bireylerin psikolojisinde beliren ve olayın bedensel dayanağı bulunduğu gerçeği unutulmayarak sanat eğtiminde her kişinin kendi bireysel özelliklerine göre ayrı eğitim yöntemi ile yaklaşılması gerektiğidir.

Sanat eğtimi; güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan ve bu yönü ile bilişsel, duyuşsal, devinişsel davranışlar açısından insanı tüm özellikleri ile ilgilendiren bir eğitim dalıdır.

İnsan yaşamında yaratıcılık ve Temel Sanat Eğitimi sürecinde tüm görsel sanatlar eğitiminde de görsel algının yeri çok önemlidir. Her birey yaşadığı topluma, sosyal ve ekonomik durumuna göre düşünür ve davranır. Zihinsel süreçler bireyde yaşam bulur. Temel sanat eğtiminde sadece yaratıcılık ile nesnenin doğru algılanma ve kavratma eğitimi olmaılıdır. Yani görmeyi anlamaya dönüştürmenin öğretimi sağlanmalıdır.

2.SONUÇ

Eğitim bir değiştirme sürecidir ve sosyal olgudan etkilendiği de bir gerçekir. Bireyin ihtiyaç duyduğu yaşam biçimini sağlayabilmesi için gerekli öğrenmeleri sağlama ancak eğitim yoluyla mümkündür.

Temel Sanat Eğitimi kişinin yaratıcı ve üretken güçlerini geliştirerek ortaya çıkaran eğitim sürecidir.

Yaratıcılık ise insanoğlunun doğuştan getirdiği sanatın, bilimin, teknolojik ilerlemelerin ve kültürün temelinde yatan bir özelliktir.

Sanat eğitimi veren Meslek Yüksek Okulları'nda bireylerin sanatsal algılama ve sanat kültürü alanında ve yaratıcılık alanında eğitilme gerekliliği ve uygulancak eğitimde her ikisininde bir arada yürütülmesi temel olmalıdır.

Meslek Yüksek Okulları'ndaki eğitim sisteminde uygulamalı-kuramsal ders bütünlüğü atölye derslerinde tanıma, deneme ve özgün çalışmalarla sanatsal yaratıcılık ilkeleri öğreten bir eğitim formasyonu olmalıdır. bu da ancak Temel Sanat Eğitimi ve yaratıcılıkla gerçekleştirilebilir.

Ülkemizdeki eğitim sistemimizde temel sanat ve yaratcılık eğitimine gereken önem verilmediği ve yaratıcılığın gerekliliği konusunda eksik bilince sahip olunduğu bilinmektedir. Yaygın olan inanış ise; yaratıcılığın bir yetenek olduğu ve bunun da çok az insanda olduğu ve eğitim yoluyla geliştirilem ve yaratıcı kişiler sanatçılardır, yaratıcılığa da sanatçıların ihtiyacı vardır, şeklindedir. Yaratıcılık eğitiminin ülkemizde ihmal edilmesinin belki en önemli sebepleri bu yanlış inançlardır.

Sonuç olarak gözlem yapma, araştırma, bulma, uygulama, deneme, denetleme ve sonuçlandırma süreçleriyle bireyleri yeni dünya sistemine hazırlayan temel sanat eğtimi, yaratıcı güçlerin özgür ve özgün kılınmasını da hedeflemelidir. Yaratıcı bireylerin yeteneklerini geliştirmede, üretken, işlevsel ve geçerli Temel Sanat Eğitimi ve öğretimidir.

KAYNAKLAR

Agaruval, Deepa. (2000). Creativity in Education. Chalk Thalk Magazine, March-April, vol:32.

Aslıer, M. ve Işıngör, M.(1986). Resim I Temel Sanat Eğitimi Resim Teknikleri. Grafik Resim. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Atagök, T. (1999). Yaşayan Müze ve Eğitim. Sanat Dünyamız, s.71. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Atalayer, F. (1994). Temel Sanat Öğeleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Driscool, Marcy. (2000). Psychology of Learning dor Instruction. Allyn and Bacon.

Erinç, S.M. (1995). Resim Eleştirisi Üzerine. Hil Yayınları, İstanbul.

Hoy, Gudren. (2001). Imagination and Creativity in Education, EQ:The Online Source for Emotional Intelligence, http://www.feel.org/Articles/creativity.

Kaya, Y.K. (1991). Eğitim ve Öğretimin Niteliğinin Geliştirilmesinde Öğretmenin Rolü. Eğitimde Nitelik Geliştirme. Kültür Koleji. Eğitim-Araştırma Geliştirme Merkezi, İstanbul.

Lynton, N. (1982). Modern Sanatın Öyküsü. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Peat, David. (1989). Creativity an Education. Ottawa, Canada.

Prasold, Devi. (2000). Excerpts from Art:The Basis of Education. National Book Trust, New Delhi.

Yağcı, E. (1997). Sınıf İçi Öğretimin Öğrenci Erişisi ve Akademik Benlik Kavramına Etkisi.
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13:171-179.

MESLEK YÜKSEK OKULU ÖĞRENCİLERİNİN YAŞAM BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE DAİR BİR ÇALIŞMA: YAŞAM BECERİLERİ VE SOSYAL ETKİNLİK DERSİ

A STUDY ABOUT IMPROVING LIFE SKILLS OF STUDENTS TAKING EDUCATION AT VOCATIONAL SCHOOLS LIFE SKILL AND SOCIAL ACTIVITY LECTURE

Gürcan AVCU[1] **Meral DEVECİ[2]**

ABSTRACT

Output from the studies carried out in vocational schools is related to students' comprehension of psychological concept and process, and level of ability to take these in their lives as much as related to contents of education programs.

Improving skills of students such as recognizing themselves, interpersonal relations, the effective listening and I-messages and you messages, conflicts internal and interpersonal, solving problem , coping with feelings such as anxiety-stress, anger; relationships between irrational thoughts and mental health; social skills such as telling no; career concept; ability to act of supplying to public and being developed effective studying methods will support the event of realizing themselves by increasing their being present and motivation during the lectures.

The aim of this study is to investigate, after applying Life Skills Lecture to some programs, whether it causes changes for students' attitudes or not. By this aim, factors are created by benefitting the information from this field literature and former experiences, and a kind of three parts likert measuring tool is developed. As a result of the qualitative observations done by the researchers, it has been observed that students have been much more interested in the lecture and there have been changes in their social skills and attitudes. The study began in the first semester of 2008-2009 education year and it is planned to finish it by the end of the semester. In the poster declaration, research findings about positive effects of this lecture on students, various educational contents suggestions and thoughts are presented.

Key Words: Realizing themselves, Life Skills, Personal Improvement, Interpersonal Relations, and Irrational Thoughts.

[1] Uzm. Namık Kemal Üniversitesi, Teknik Bilimler M.Y.O., Tekirdağ, gavcu@nku.edu.tr
[2] Öğr. Gör. Namık Kemal Üniversitesi, Teknik Bilimler M.Y.O., Tekirdağ, meral_de@hotmail.com.tr

ÖZET

Meslek yüksek okullarında yürütülen çalışmalardan alınan verim, eğitim programlarının içeriği ile ilgili olduğu kadar öğrencilerin psikolojik kavram ve süreçleri kavrayabilmesi ve bunları yaşamında kullanabilme düzeyiyle de yakından ilintilidir.

Öğrencilerin: Kendini tanıması; kişilerarası ilişkileri; etkin dinlemeyi; ben-sen dilini, içsel ve kişilerarası çatışmaları, sorun çözmeyi; kaygı-stres, öfke gibi duygularla bahşedebilmeyi; irrasyonel düşünceleri ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi; hayır deme gibi sosyal becerileri; kariyer kavramını; topluluk önünde konuşabilmeyi ve verimli çalışma yöntemleri gibi becerilerinin geliştirilmesi, derslerdeki hazır bulunuşluklarını ve motivasyonunu artırarak kendini gerçekleştirme olgusunu destekleyecektir.

Bu çalışmanın amacı; dersin uygulandıktan sonra öğrencilerin tutumlarında bir değişikliğe sebep olup olmadığının araştırılmasıdır. Bu amaçla alan yazınındaki bilgilerden ve önceki deneyimlerden yararlanılarak değişkenler oluşturulmuş ve üçlü likert tipi bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Araştırmacılar tarafından yapılan nitel gözlemler sonucunda öğrencilerin derse ilgilerinin arttığı, sosyal beceri ve tutumlarında değişiklikler olduğu gözlenmiştir. Çalışma 2008–2009 Güz dönemi başında başlamış ve sonunda bitirilmiştir. Poster bildiride, bu dersin öğrencilerin tutumları üzerindeki etkileri konusundaki araştırma bulguları ile çeşitli eğitim içeriği önerileri ve düşünceler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kendini Gerçekleştirme, Yaşam Becerileri, Kişisel Gelişim, Kişilerarası İlişkiler, İrrasyonel Düşünceler.

1. GİRİŞ

Meslek yüksek okulu öğrencileri 1975 yılından itibaren iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli ara kademe insan gücünü yetiştirmekte ve her yeni akademik yılda daha da çeşitlenen öğretim programlarıyla, gelişen teknik ve fiziki imkânlarıyla Ülkemizdeki önemli bir açığı gidermektedir. Ancak mezun öğrencilerde arzulanan gelişim düzeyi; meslek yüksek okullarında sunulan eğitim programlarının içeriği ile ilgili olduğu kadar öğrencilerin temel yaşamsal becerileri öğrenmesi, psikolojik kavram ve süreçleri kavrayabilmesi ve bunları yaşamında kullanabilme düzeyiyle de yakından ilintilidir. Bu nedenle bireysel gelişime dayalı temel yaşamsal ve sosyal becerilerin ele alındığı, grup rehberliği ve etkileşim grubu sınırları çerçevesinde programlanmış tek dönemlik bir kişisel gelişim dersi tüm Namık Kemal Üniversitesi Meslek Yüksek Okulları akademik programına konmuştur.

Bu noktada gelişim görevlerini de incelemek yararlı olacaktır. Ergen ve genç yetişkin dönemlerinde sayılabilecek meslek yüksek okulu öğrencilerinin gelişimsel görevlerini desteklemek ve üzerinde durmak eğitim kurumlarında üzerinde önemle durulması gereken bir etmendir. Kimi araştırmacılara meslek göre 18–20 yaşlarına kadar uzatılan ergenlik çağında başarılması beklenen başlıca gelişim görevlerini Kılıççı (1992), aşağıdaki gibi sıralamaktadır.

1. Cinsel rolünü kabullenme ve role uygun davranış örüntüleri geliştirebilme.
2. Duygusal bağımsızlığını kazanma ve kendisi ile ilgili önemli kararları kendi başına verebilme.
3. Yaşdaş dünyası içinde, akran grubu içinde kabul görme ve arkadaşlık, işbirliği, liderlik yeteneklerini geliştirebilme.

4. Çatışan değerleri uzlaştırma ve kendi yaşına özgü bir yaşam felsefesi geliştirebilme.
5. Meslek seçimi için gerekli ön hazırlıkları yapma ve kendine en uygun olan mesleği seçebilme.
6. Öz kimliğine ulaşma ve bunu kabullenebilme. (Kılıççı, 1992)

Kılıççı (1992), ergenlik döneminde kişiliğin gelişimi ve uyumunun, daha sonraki yıllarda kişiliğin gelişimini ve uyumunu oldukça fazla etkilediği gerçeğini göz önünde tutarak ergenlerle yakınlığı ve ilgisi olan herkesin ve her kuruluşun, onun gelişimini kolaylaştırma ve ruh sağlığını koruma amacıyla yapacağı tüm yardımlarını, bu çağın psikolojik gereksinimlerine uygun yapabilecek düzeyde bilgi, beceri ve anlayışa sahip olması gerektiğini ileri sürmektedir. 18–25 yaşlarını kapsayan genç yetişkinlik yıllarında beklenen gelişim görevlerini de Kılıççı (1992) şu başlıklarda sınıflandırmaktadır.

1. Aileden bağımsız olma duygusunun yerleşmesi;
2. Duygusal çelişkileri kabul edebilmeyi öğrenme;
3. Otoriteyle ilgili ilişkileri düzenleyebilme,
4. Cinsellikle ilgili psikolojik olgunlaşmaya ulaşma;
5. Kendine yeterlikte ve kendine saygıda güven bulma;
6. Olgun standartlar ve değerler kazanma. (Kılıççı, 1992)

Gelişim görevlerine bakıldığında gencin bunları yerine getirebilmesi için düzenlenecek eğitim programları daha önemli hale gelmektedir. Akılcı Duyusal Davranış Terapisi kuramcısı Albert Ellis (1960), insanlara uygun koşullar sağlandığında onların kendini gerçekleştirmeye dönük davranışlara yöneleceğini ileri sürmektedir. Ona göre insanlar, tutumlarıyla tutarlı olmayan şekillerde davranmaya cesaretlendirilirse, bu tutumları büyük olasılıkla değişir. Buradan hareketle hemen hemen birçok tutumun bir öğrenme ürünü olduğu ve uygun koşullar sağlandığında ya da yeni yaşantılarla öğrenme ortamı yaratıldığında tutumlarda değişiklik olacağı söylenebilmektedir. Yine Ellis 1957'li yıllarda temellerini attığı kuramının temel bakış açıları arasında şöyle demektedir; "Davranış değişikliği yaratmak için, yalnızca insanların istenmedik davranışlarının tutumlarıyla tutarlı olmadığını fark etmelerini sağlamak yeterlidir demektedir. Ayrıca beceri eğitimlerinin temel sayıtlıları arasında gösterilen kuramında Ellis, yaşıtların olumsuz etkisinin yaşıtların olumlu etkisiyle geri çevrilebildiğinden bahsetmektedir. Gerçekten de akran baskısına direnç, ihtiyaçlarımız ve o anki ilişkisel farkındalık düzeyimizle yakından alakalıdır.

Kendini olduğu gibi kabul eden -ki bu görüş Ellis de bulunduğu gibi gerçeklik terapistlerinden Beck (1959) tarafından da güçlü bir ruh sağlığı kriteri vazifesi olarak kabul görmektedir-, tanıyan, güçlü ve zayıf yanlarını gerçekçi bir gözle değerlendirebilen, geçmişten çok geleceğe dönük, sorun çözmeyi, hayır deme gibi akran baskısına karşı çıkabilmeyi destekleyen, öğreten etkileşim programlarına ihtiyaç olduğu açıktır. Kaygı ve stres gibi zorlayan duygularla baş etme becerileri bu beceriye sahip olanlara olduğu gibi öğrenecek olanların da işine çok yarabilmektedir. Kendini ortaya koyma, sorun çözme ve karar verme ve kariyer planlama beceri düzeylerinin geliştirilmesi bir çok açıdan ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1. Amaç

Bu çalışma ile 2008–2009 akademik yılında Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okullarında yürütülen, Yaşam Becerileri ve Sosyal Etkinlik Dersinin kişisel öğrenci tutumlarına etkisini araştırılmıştır.

1.2. Kapsam

Çalışmanın kapsamı, Namık Kemal Üniversitesi 2008–2009 Güz dönemi uygulanan Yaşam Becerileri ve Sosyal Etkinlik dersinin kapsadığı sekiz genel gelişim alanına bağlı kişisel tutumları kapsar. Bu kişisel gelişim alanları: Kendini tanıma; kişilerarası ilişkiler; iletişim ve etkileşim; karar verme; kendini ortaya koyma; sorun çözme; zorlayan (kaygı, stres, vb.) duygularla baş etme ve kariyer gelişimi başlıklarını içermektedir.

1.3. Araştırma Yöntemi

Araştırmanın amacına uygun olarak betimsel istatistik yöntemi kullanılmıştır. Var olan durumun tespit edilmesinde kullanılan bu yöntem ile araştırma verilerini elde etmek için geliştirilen anket ve tutum ölçeği uygulanmıştır.

Araştırmanın evreni Tekirdağ Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulunda bulunan 11 program örneklem olarak seçilmiştir. Örneklem içindeki 336 öğrenciye anket, ön ve son test tutum ölçeği uygulanmıştır.

1.4. Verilerin Analizi

Anket formları ve tutum ölçekleriyle toplanmış olan veriler SPSS paket programında değerlendirilmiştir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Namık Kemal Üniversitesi Tekirdağ Teknik ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulunun örgün ve ikinci öğretim ve eğitimine devam eden öğrencileri ile,
2. Öğrencilerin bilgi toplama araçlarına verdikleri yanıtları ile sınırlıdır.

2. ARAŞTIRMA BULGULARI

2.1 Öğrencilerin Bölümlere, Cinsiyete, Yaşa, Kaçıncı Çocuk Olduklarına, Anne-Baba Eğitim Durumuna ve Sosyo-Ekonomik Duruma Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğrencilerin bölümlere göre dağılımları ve yüzdelik oranları Tablo 1'de verilmiştir. Araştırma örneklemini oluşturan öğrenciler birinci-ikinci sınıf ve örgün-ikinci öğretim öğrencilerinden alınmıştır.

Tablo 1. Bölümlere göre öğrenci dağılımı

	N	%
Elektrik	35	10,4
Otomotiv (İÖ)	25	7,4
Tekstil (İÖ)	49	14,6
Mobilya Dekorasyon (İÖ)	12	3,6
Endüstriyel Elektronik (İÖ)	65	19,3
Makina (İÖ)	43	12,8
Endüstriyel Otomasyon	20	6,0
Elektronik Haberleşme	15	4,5
Gıda Teknolojileri	18	5,4
Elektrik (İÖ)	37	11,0
Endüstriyel Elektronik	17	5,1
Toplam	336	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları ve yüzdelik oranları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete göre öğrenci dağılımı

	N	%
Erkek	222	66,1
Bayan	114	33,9
Toplam	336	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dilimlerine göre dağılımları ve yüzdelik oranları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Yaşa göre öğrenci dağılımı

	N	%
17-19	151	44,9
20-22	143	42,6
23 +	42	12,5
Toplam	336	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin kaçıncı çocuk olduklarına göre dağılımları ve yüzdelik oranları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Ailede kaçıncı çocuk olduğuna göre öğrenci dağılımı

	N	%
Tek Çocuk	27	8,0
İlk Çocuk	127	37,8
Ortanca Çocuk	77	22,9
Son Çocuk	105	31,3
Toplam	336	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim durumuna göre dağılımları ve yüzdelik oranları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Anne eğitim durumuna göre öğrenci dağılımı

	N	%
Yok	21	6,3
İlkokul Mezunu	213	63,4
Ortaokul Mezunu	51	15,2
Lise Mezunu	40	11,9
Yüksek Eğitim	11	3,3
Toplam	336	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim durumuna göre dağılımları ve yüzdelik oranları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Anne eğitim durumuna göre öğrenci dağılımı

	N	%
Yok	3	,9
İlkokul Mezunu	159	47,3
Ortaokul Mezunu	73	21,7
Lise Mezunu	77	22,9
Yüksek Eğitim	24	7,1
Toplam	336	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-ekonomik duruma göre dağılımları ve yüzdelik oranları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7 Sosyo-Ekonomik durumuna göre öğrenci dağılımı

	N	%
Düşük	43	12,8
Orta	281	83,6
Yüksek	12	3,6
Toplam	336	100,0

2.2. Yaşam Becerileri Ve Sosyal Etkinlik Dersinin Öğrenci Tutumlarına Etkisi

Meslek Yüksek Okulu örneklem grubuna dersi vermeden önce dersin hedeflerine göre hazırlanmış olan üçlü likert tipi tutum ölçeği uygulanmıştır. Bu ölçek on dört haftalık ders süreci sonunda öğrencilere tekrar verilerek dersin öğrenci tutumları üzerindeki etkileri, ilişkili grup t testi kullanılarak araştırılmıştır. Buna göre ilk olarak aşağıda ön test ve son teste ait aritmetik ortalama ve standart sapma puanları verilmiştir.

2. 3. Betimsel Analiz Sonuçları

Değerlendirme ölçeğinin puan aralığının hesaplanmasında (3–1=2, 2/3=0,66) katsayısı esas alındığında; ağırlıklı aritmetik ortalamaların değerlendirme aralığı Şekil 1'de verilmiştir.

Ağırlık	Seçenekler	Sınır
3	Tamamen Katılıyorum	2,34 – 3,00
2	Kısmen Katılıyorum	1,67 – 2,33
1	Tümüyle Katılmıyorum	1,00 – 1,66

Şekil 1 Ağırlıklı aritmetik ortalamaların değerlendirme aralığı

Tablo 8'de öğrencilerin sontest tutum ortalama değerlerine bakıldığında; son altı tutum ifadesinde: "Kişilerarası çatışma kavramını tanımlayabilirim", "Duygusal zorluklara karşı bedensel gevşeme egzersizinin basamaklarını sıralayabilirim", "İçsel çatışma kavramını belirtebilirim", "Otomatik düşünceler kavramını açıklayabilirim", "Kazan kazan yöntemini tanımlayabilirim" ve "İrrasyonel düşüncelerin tanımını yapabilirim", tutum ifadelerine öğrenciler ortalamalara göre **"kısmen katıldıkları"** görülmüştür**.** Tablodaki diğer tüm tutum ifadelerine ise öğrencilerin "**tamamen katıldıkları"** anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Karşılaştırmalı ön test ve son test aritmetik ortalama ve standart sapma puanları

N = 336	Ön Test X_1	Ön Test S_1	Son Test X_2	Son Test S_2
Kendimle ilgili en az 5 olumlu özelliğimi sıralayabilirim	2,59	,54	**2,80**	,42
İletişimde özür dileyebilirim	2,60	,60	**2,79**	,43
İletişimde sıramı bekleyebilirim	2,51	,61	**2,74**	,44
Aktif dinlemeyi biliyorum	2,38	,68	**2,71**	,50
Kendi özgeçmişimi yazabilirim	2,24	,69	**2,64**	,53
İletisimin tanımini yapabilirim	2,24	,66	**2,63**	,54
Önümüzdeki beş yıla ait yaşamsal hedeflerimi ifade edebilirim	2,21	,70	**2,63**	,50
Bir sorun olduğunda sorunun kime ait olduğunu belirleyebilirim	2,40	,61	**2,58**	,53
Temel nefes egzersizini-diyafram nefesini uygularım	1,51	,68	**2,58**	,57
Alay ve dışlanma ile başa çıkabilme yollarını biliyorum	2,28	,69	**2,57**	,55
İstemediğim bir şeyi yapmayacağımı ifade edebilirim (Hayır Deme)	2,37	,72	**2,56**	,60
Kaygı, stres ve diğer zor duyguların tanımını yapabilirim	2,18	,65	**2,55**	,54
Öfkemi kontrol etme yollarını biliyorum	2,19	,70	**2,54**	,58
Aldığım kararın sonuçlarını analiz edebilirim	2,29	,67	**2,54**	,56
Toplulukta söz alabilirim	2,08	,67	**2,54**	,57
Suçlayıcı sen dili kavramını tanımlayabilirim	1,70	,72	**2,53**	,56
Empati kavramını açıklayabilirim	1,96	,75	**2,51**	,62
Özgeçmiş hazırlama yöntemlerini sıralayabilirim	1,91	,71	**2,51**	,56
İletisimde sorun yaratan etmenleri sıralayabilirim	2,13	,67	**2,50**	,57
İletişim kurma ve sürdürme yöntemlerini biliyorum	1,96	,68	**2,47**	,60
Topluluk önünde sunum yapabilirim	1,75	,68	**2,47**	,60
Hayır deme becerisini etkileyen etmenleri sıralayabilirim.	1,92	,67	**2,46**	,57
İş görüşmesine hazırlanma yollarını sıralayabilirim	1,88	,70	**2,46**	,59
Kendimle ilgili en az 5 olumsuz ozelligi sıralayabilirim.	2,20	,67	**2,45**	,62
İletişim engellerini sıralayabilirim	1,20	,69	**2,45**	,55
Sosyal beceriler ile arkadaşlık edinme arasındaki ilişkileri sıralayabilirim	2,00	,69	**2,45**	,55
Meslek seçiminde bilinmesi gereken maddeleri sıralayabilirim	2,10	,68	**2,45**	,55
Kişilerarası sorun çözme yöntemlerini biliyorum	2,07	,67	**2,44**	,57
Ben dilinin öğelerini sıralayabilirim	1,57	,614	**2,43**	,57
Birey olma kavramını ifade edebilirim	2,14	,64	**2,42**	,57
Akran baskısı ile baş etme yollarını ifade edebilirim	1,92	,75	**2,42**	,60
Sağlıklı karar alma basamaklarını sıralayabilirim	1,97	,66	**2,40**	,55
Özgeçmişte ön mektup kavramını belirtebilirim	1,61	,67	**2,39**	,62
Karar vermede risk kavramını analiz edebilirim.	2,02	,70	**2,38**	,62
Kariyer planı kavramını açıklayabilirim	1,89	,69	**2,37**	,61
Kişilerarası çatışma kavramını tanımlayabilirim.	1,90	,69	2,30	,61
Duygusal zorluklara karşı bedensel gevşeme egzersizinin basamaklarını sıralayabilirim	1,41	,76	2,27	,69
Duygusal zorluklara karşı düşünsel egzersizlerin neler olduğunu sayabilirim.	1,50	,59	2,12	,65
İçsel çatışma kavramını belirtebilirim.	1,77	,68	2,11	,58
Otomatik düşünceler kavramını açıklayabilirim.	1,42	,59	2,11	,69
Kazan kazan yöntemini tanımlayabilirim	1,38	,61	2,06	1,79
İrrasyonel düşüncelerin tanımını yapabilirim	1,36	,57	2,06	,68

Yaşam Becerileri Tutum Ölçeği (YBTÖ) öntest ve sontest ortalama puanları arasındaki farkın anlamlılığı için yapılan t-Testi sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. YBTÖ Öntest ve Sontest Ortalama Puanların t-Testi Sonuçları

Yapılan Testler	N	$\overline{X}$	S	sd	t	p
Öntest	334	83,62	12,77	333	,657	,000
Sontest	334	103,51	11,91			

Temel Yaşam Becerilerine ait tutumlar uygulamadan sonra artmıştır [t_{333}=0,657 p<,05]. Öğrencilerin uygulama öncesi tutum puanlarının ortalaması $\overline{X}$=83,62 iken, uygulama sonrasında $\overline{X}$=103,51'e yükselmiştir. Bu bulgu **"Yaşam Becerileri Dersi"** uygulamasının öğrenci tutumlarını olumlu yönde etkilediğini ve temel yaşamsal becerilerini geliştirdiğini göstermektedir.

3. SONUÇLAR

SPSS programındaki ilişkili grup t testi sonuçlarına göre meslek yüksek okulu öğrencilerinin Yaşam Becerileri ve Sosyal Etkinlik Dersini almadan önceki temel yaşamsal beceri ve donanımları ile dersi aldıktan sonraki temel yaşamsal beceri ve donanımları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilere verilen dersle birlikte sunulan sekiz alt başlığın tümünde dönem öncesine göre anlamlı bir fark görülmüştür.

Tablo 8'de görüldüğü gibi son testte yer alan son altı ifadenin ortalama puanları öğrencilerin "**kısmen katıldığı"**nı belirttiği, kalan diğer 36 tutum ifadesinde de "**tamamen katıldığı"** tutumların, ortalama puanları yüksek bulunmuştur.

Sonuç olarak bir dönem süresince, alanın bilgi ve deneyimine sahip uzmanlarca verilen; Kendini tanıma, kişilerarası ilişkiler, iletişim ve etkileşim, karar verme, kendini ortaya koyma, sorun çözme, zorlayan (kaygı, stres, vb.) duygularla baş etme ve kariyer gelişimi ana başlıklarına ait psikolojik kavram ve süreçlerin öğrencilerin bireysel gelişimini desteklediği söylenebilir. Bununla birlikte meslek yüksek okulu öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitim programlarıyla edindikleri bilgilerin yanı sıra temel yaşam becerilerine ait konularda da farkındalık sahibi olmaları ve bu kavramları içselleştirmelerinin **"Yaşam Becerileri ve Sosyal Etkinlik Dersi"** gibi bir ders programı ile sağlanabileceği görülmüştür.

Yapılan çalışmada öğrencilerden ve diğer gözlemlerde edinilen bilgilere göre:

1. Dersin alan deneyimine sahip (eğitim bilimleri, eğitim psikolojisi, psikolojik danışma ve rehberlik, psikolog ya da benzeri pedagojik formasyona sahip grup rehberliği konularında deneyimli) uzmanlarca ele alınıp verilmesi,
2. Ders için öğrencilerin düzeyine uygun bir kaynak kitap yazılması,
3. Yaşam Becerileri ders programına "Güdülenme" ve "Verimli Çalışma Yöntemleri", konularının eklenmesi,
4. Dersin kalabalık sınıflarda splitler halinde verilmesi,
5. Ders ortamının sınıf içi etkinliklere uygun olması,
6. Dersin görsel ve uygulama materyalleri kullanılarak yapılmasının verimi artıracağı değerlendirilmektedir.

Bundan sonraki bilimsel çalışmalarda; "Yaşam Becerileri" dersini alan öğrencilerle almayan öğrencilerin okul başarısı, sosyal becerileri, kariyer gelişimi, gösterdiği psikopatolojik semptomları gibi değişkenler açısından araştırılması çok yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Beck, Aaron T. Çev: Türkcan A, Öztürk V. (2008) "Bilişsel Terapi ve Duygusal Bozukluklar". Litera Yayınları, İstanbul.
2. Ellis, Albert., Harper, Robert A. Çev: Akbaş, S. (2005). "Akılcı Yaşam Kılavuzu". Hyb Yayınları, Ankara.
3. Kılıççı, Yadigar (1992). "Okulda Ruh Sağlığı," Anı Yayıncılık, 2.Basım Ankara

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA REHBERLİK VE DANIŞMANLIK HİZMETLERİNİN EKSİKLİĞİ

"LACK OF GUIDANCE AND COUNSELING SERVICES AT VOCATIONAL HIGH SCHOOLS"

Faruk KAYA[1] **Metin ÖZKARAL**[2]

ABSTRACT

Made for the purpose of the foundation of the transactions, the lack of institutional structure of the system, reduces the quality of exam-free entry to the system, the military after graduation, signature, title, authority problems, such as lost due to the importance of vocational high schools. The solution of all these aforementioned problems isn't very difficult or impossible. The proposal will be given in this declaration is to placement guidance and counseling services in to the vocational high schools. This service also contains a general recognition of the problem about vocational high schools to meet country-wide statistical information for all to obtain, creating a bridge between administration and students, organizing social events, etc. By the way, rectorate connected to, an organization that includes faculty and progress in the solution of problems in the process may also play an active role.

Keywords: vocational high schools, guidance, counselıng servıces

ÖZET

MYO'ları bilinen ve sıkça tekrarlanan tabirle "ara eleman" yetiştirmektedir. Kuruluş amacına uygun yapılmayan işlemler, kurumsal yapı sisteminin eksikliği, sınavsız giriş sisteminin kaliteyi düşürmesi, mezuniyet sonrası askerlik, imza, unvan, yetki gibi sorunlar nedeniyle MYO'lar önemini yitirmektedir. Anılan tüm bu sorunların çözümü çok zor veya imkânsız değildir. Bu bildiride verilecek olan öneri, sorunların var olduğu aşamada veya sorunların aşıldığı sonraki dönemlerde MYO'larda rehberlik ve danışmanlık hizmetinin yerleştirilmesidir. Öğrencilerin eğitimleri sırasında karşılaşacağı sorunlar veya eğitim sonrası dönemle ilgili karar alma süreçlerine etkisi olabileceğini düşündüğümüz bu hizmet, MYO'ların sorunlarının genel bir tanıma kavuşması, ülke genelinde tüm MYO'ları için istatistikî bilgilerin elde edilmesi, idare ve öğrenci arasında bir köprü oluşturulması, sosyal etkinliklerin düzenlenmesi vb. konularda da öncü olma eğilimi taşımaktadır. M.E.B.'na bağlı

[1] Yrd. Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Müdürü, krater82@hotmail.com
[2] Öğr. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Muhasebe Bölümü Öğretim Görevlisi, metinozkaral@hotmail.com

olarak çalışan PDR kurumlarına benzer, rektörlüğe bağlı, fakülteler ve MYO ları kapsayan bir örgütlenme de ilerleyen süreçte sorunların çözümünde etkin bir rol oynayabilir.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik, Danışmanlık Hizmetleri, Meslek Yüksekokulları.

1. Meslek Yüksekokulları: Tanım ve Özellikler

Meslek yüksek okulları, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun Tanımlar başlıklı 3. maddesinin bendinde; "belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumu" olarak tanımlanmaktadır. Yeni yapılan yasal düzenleme ile Meslek Yüksekokullarının açılmasında ana prensipler aşağıda görüldüğü gibi tespit edilmiştir (Arslanoğlu, 2006: 15).

- Meslek Yüksekokulları prensip olarak büyük yerleşim bölgelerinde kurulmalıdır.
- Meslek Yüksekokullarının kurulmasında yöre halkı, yerel yönetim ve bölgedeki özel ve kamu kuruluşlarının yardım ve destekleri mutlaka gereklidir.
- Meslek Yüksekokulları sanayi, hizmet, ticaret bölgelerinde veya bu bölgelere çok yakın mekânlarda kurulmalıdır.
- Öğrencilerin sanayi, hizmet, ticaret bölgelerinde pratik eğitim yapabilme olanakları önemle dikkate alınmalıdır.
- Öğrenci kaynağının devamlılığı olmalıdır.
- Ulaşım imkânları yeterli ve kolay olmalıdır.
- Program seçimi çok önemlidir. Eğitim-öğretime, piyasa geçerliliği olan programlarla başlanmalıdır.
- Meslek Yüksekokulu eğitiminin bir üniversite eğitimi olduğu daima dikkate alınmalıdır.
- Yeterli sayıda ve bilhassa kaliteli öğretim elemanlarının bulunması önemli ve öncelikli bir konudur.
- Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı kabul edilmiş standartlara yakın olmalıdır.
- Özellikle teknik programlarda yeterli laboratuar ve atölye imkanları olmalıdır.
- Açılması istenen programların veya programın ihtiyaç duyduğu personel, laboratuar, makine teçhizat gereksinimi karşılanmalıdır.
- Meslek Yüksekokulunun adı, açılan programın adı olamaz. Okula açıldığı yörenin ismi verilmeli ve bünyesinde en az iki program olmalıdır.
- Önemli bağış yapan ve maddi destekte bulunan şahısların ve kurumların isimleri meslek yüksekokullarına verilebilir.
- Açılması talep edilen meslek yüksekokulunun ilgili üniversite tarafından teşkil edilecek bir komisyon tarafından yerinde incelenerek, belirtilen kriterlere uygunluk değerlendirilmesi yapılmalıdır

Ülkemizde, insanımızın eğitim seviyesini ve niteliğini yükseltmek ve çağdaşlarıyla rekabette üstünlük sağlamak için, eğitim sistemimizde yeni düzenlemeler yapılmış ve yapılmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmalardan biri de yükseköğretime sınavsız geçiştir. Mesleki ve teknik eğitim ve öğretim sistemimiz içinde, çeşitli isimlerle yer alan günümüzde de üniversitelere bağlı olarak ön lisans düzeyinde öğretim veren Meslek Yüksekokulları, sınavsız geçişin en önemli unsurudur. Bu proje başlamadan önce zaten bir

dolu sorunla uğraşan Meslek Yüksekokulları, hazırlıksız bir şekilde girdikleri sınavsız geçişte de ek birçok sorunla baş başadır (Arslanoğlu, 2006: 15).

Ülkede uygulanan model için önemli finansman harcanmaktadır. Oysa ciddi bir fizibilite yapıldığında, büyük harcamalar yapılarak mesleki eğitim alanında yetiştirilen insanlar, bazı sektörler için çok da gerekli değildir. Çünkü bu sektörlerde, istihdam edilecek insanlardan beklenen performans böyle bir eğitime ihtiyaç duymamaktadır. Aslında, son yıllarda ülkede, kısa süreli, pazar sürüm isteklerinden daha çok mesleki beceri temelleri üzerine oturtulmuş, uzun süreli vizyonlar esas amaç olmaktadır. Modele göre, teknolojik buluşlar ve çağdaşlaşma, iş dünyasında uygulanabilir, yaratıcı çalışma ve bunun sonucu olarak üretimde yeni talepler ortaya koyabilmektedir. Bu talepler, mesleki ve teknik eğitim reformunu zorunlu kılmaktadır. Ülkede uygulanacak meslekî ve teknik eğitimdeki yönelimler devam edecek ve meslekî eğitim, gelişmiş ülkelerde yeni model arayışının bir sonucu olarak, sosyal ve ekonomik baskılara, özellikle daha fazla duyarlı olacaktır. Mesleki teknik eğitimin başarılı olması konusunda birçok Avrupa ülkesi eğiticilerin çok iyi eğitilmesini ön plana çıkartarak çözüm aramaktadırlar. İngiltere'de yeni modelde, hâlihazırda mesleki teknik eğitim veren kurumlardaki eğiticilerin kaliteli bir eğitimden geçirilmesi gereksinimi yoğun olarak tartışılmaktadır (Arslanoğlu, 2006: 15).

2. Rehberlik ve Danışmanlık

M.E.B.'e bağlı okullarda rehberlik hizmeti 1975 yılında düzenlenen Dokuzuncu Millî Eğitim Şurası'nda gündeme gelmiş ve şu şekilde belirtilmiştir:

Rehberlik hizmeti vermeye başlayan her okulda, rehberlik çalışmalarına yardımcı olmak amacıyla, bir rehberlik danışma kurulu oluşturulur. Bu kurulu, okul müdürünün başkanlığında okul danışmanı, grup rehberi; sınıf öğretmenleri, okul aile birliği, okulu koruma derneği temsilcileri ve şayet varsa okul doktoru oluşturur."

Rehberlik ve psikolojik danışma kavramları, modern eğitimin önemli birer parçası haline gelmiş faaliyetleri ifade eden terimlerdir. Özellikle rehberlik, daha 1938'lerde okul müfredat programlarımıza geçmiş olmakla beraber, daha çok 1950'lerden sonra sıkça konuşulup tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle 1970'den bu yana Rehberlik ve Psikolojik danışma hizmetlerinin, "uzman" kişilerce yürütülen ayrı bir "yardım" ve "ihtisas" faaliyeti olarak okul eğitim programlarımızda yer almış olduğu memnuniyetle görülmektedir. (Tan, 1986: 10).

Çağdaş eğitimin bir parçası olan rehberlik, aslında "bilen bir kimsenin bilmeyen bir kimseye yardımı, yol göstermesi", insan toplumları kadar eskidir. İnsanoğlu öteden beri, yabancısı olduğu bir durumla karşılaşınca veya bir sıkıntısı olunca, bir başkasının yardımını, öğütlerini ve avuntusunu aramıştır. Kişinin çözemediği bir problemle karşılaşınca veya bir derdi olunca, güvendiği birine derdini açması problem hakkında ondan fikirler alması, sosyal hayatta insan ilişkilerinin önemli bir yanını teşkil etmektedir. Ferdin derdini anlayış, onunla hemhal oluş ve ortaya kişinin "karar vermesine" yardım edebilecek bir çözüm yolu vardır. İşte bu, bir rehberliktir.

"Duyan ve düşünen bir varlık olan her insan, günlük yaşantısında birçok problemlerle karşılaşıp durmaktadır. Aile-içi, meslek-içi, toplumda kişiler arası ilişkilerde ya da kendi iç dünyasında birçok sevinçleri, üzüntüleri, düşünceleri, kaygıları, heyecanlan, stres ve sıkıntıları olup durmaktadır. Bazı tercihler yapmak, kararlar almak, yeni durumlara uyum sağlamak zorundadır. Sorunlarının birçoğunu kendi imkânları ile uygun bir çözüme kavuşturabilir. Ama bazılarının karşısında da kendini köşeye kısılmış hissedebilir. Ya problemin çeşitleri, yönleri hakkında yeterli bir bilgiye, gerekli tecrübeye ve moral güce sahip

değildir, ya da kendini iyi tanımamaktadır. Bu çabalarda kişinin, dışarıdan "bilen" birinin yardımına ihtiyacı olacaktır. İşte burada sistemli ve amaçlı yapılmış rehberlik ortaya çıkmaktadır (Tan, 1986: 10).

"Rehberlik, bireyin en verimli bir şekilde gelişmesi ve tatminkâr uyumlar sağlamasında gerekli olan seçmeleri (tercihleri), yorumlamaları, planları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve ulaştığı bu seçme ve kararları uygulaması için kişiye yapılan sistemli, profesyonel (uzmansal) yardımdır. Daha kısa bir ifade ile Rehberlik, bireyin kendi başına yürüyebilen bir kimse haline gelmesine yardım etmektir. Ama, bu "yardım" hiçbir zaman bireyin yapamadığı bir işi ona "yapıvermek" değildir.

Rehberliğin görevi; ferdi iyi tanımak, her bir mesleğin özelliklerini bilmek, birçok yol arasından ferde en uygununu göstermek ve yanlışa düşülmemesinde yardımcı olmaktır. Rehber, kesinlikle karşısındakilere empoze edici bir tutum takınamaz. Çünkü bu, ferdin seçme ve karar verme imkânını ortadan kaldırır ve rehberlik anlayışına zıttır. Danışma ve rehberlik, ferdin gelişme ve sorunlarını çözümleyebilme konularında sistemli yardım gayretleri olarak, Amerika'da doğup gelişen bir harekettir.

Danışma niteliğinde olmak üzere, öğretim yılı başında, ortasında ve sonunda toplanır. İlk toplantısında işbölümü yaptıktan sonra servislerden ve eğitsel kollardan gelen önerileri göz önünde tutarak, okulun "yıllık rehberlik ve eğitsel kollar çalışma programı taslağı"nı oluşturur. Okul müdürünce öğretmen, öğrenci ve okul aile birliği genel kurullarında görüşülüp kabul edilen "yıllık okul rehberlik ve eğitsel kollar çalışma programı" okul müdürünce görevli kişi ve servislere yazılı olarak iletildikten sonra uygulamaya konur. (Bkz. Rehberlikle İlgili Etkinlikler; Tebliğler Dergisi, 6 Mayıs 1974, s. 123)

• Yıllık Okul Rehberlik ve Eğitsel Kol Çalışmaları Programının amaçlatma ulaşması için, öğretim programı ile uyum içinde olmasına özen gösterir.
• Başta öğrenci gözlem formu olmak üzere, sınıf öğretmenlerinin kullanacağı araçları geliştirir ve bunların ilgililerce en uygun biçimde kullanılmasını sağlar.
• Yıllık Okul Rehberlik ve Eğitsel Kol Çalışmaları Programı uygulamalarını gözden geçirir. İlgililerin işbirliği ilkelerini belirler. Rehberlik görevlerini değerlendirme raporlarının ışığında uygulamalarının geliştirilmesi, ilgililere yetiştirilmesi ve gerekli araç-gerecin sağlanması konularında öneriler hazırlar.
• Öğretim yılı sonunda, ilgili kişi ve servislerden gelen raporlardan da yararlanarak, yıllık rehberlik ve eğitsel kol çalışmalarının genel değerlendirilmesini yapar; gelecek öğretim yılında yararlanılacak sonuçlan ortaya çıkarır.

2. 1. Mesleksel Yardım Süreci Olarak Rehberlik

1985 yılında George Merrill, öğrencilere iş dünyasını tanıtmayı ve onların iş bulmalarına yardımcı olmayı amaçlayan bir çalışmayı başlattı. Bu çalışma 1898–1907 yılları arasında, Jesse Davis'in bir okuldaki meslek danışmanlığı girişimiyle sürdürüldü. Yine 1907'de, amacı, öğrencilerin kişilik gelişmelerine yardım etmek ve öğrencilere mesleksel bilgi vermek olan bir rehberlik programı, Grand Rapids-teki okullarda uygulamaya kondu. 1908 yılında ise Boston'da Frank Parsons, bir meslek bürosu kurarak benzer çalışmalara başladı. Parsons bu çalışmaları ile, iş arayan niteliksiz göçmenlerin, kısa bir eğitimden geçirilerek endüstri bölgelerinde işe yerleşmelerine yardımcı olmayı amaçlamıştı.

2. 2. Eğitimle Kaynaştırılmış Bir Süreç Olarak Rehberlik

Rehberlik alanında atılan ilk adımdan bir süre sonra kişiye, bir işe yerleşme yaşına gelince yardım etmenin, "gecikmiş bir yardım" olacağı görüşü oluşmaya başladı. Ona, okul sıralarından başlayarak yardım etmenin daha yararlı olacağı ileri sürülüyor ve bu amaçla kimi okullarda, iş yaşamının gereklerinin açıklanmasına yer veriliyordu. Giderek yaygınlaştırman bu uygulamanın sonucu olarak, rehberlikle eğitim kaynaştırılmaya çalışıyordu.

2. 3. Klinik Yaklaşım Süreci Olarak Rehberlik

Eğitim kurumlarına rehberlik hizmetlerinin girmesini gerekli kılan önemli nedenlerden biri de bireysel ayrılıkların varlığının anlaşılması olmuştur. Bireysel eğitim yapılabilmesinin ise; kişisel ilgilerin, yeteneklerin çözümlenmesine ve kişisel gereksinimleri karşılayacak olan öğrenme yöntemlerinin geliştirilmesine bağlı olduğu görülmüştür. Minnesota Üniversitesi'nde geliştirilen klinik yaklaşımda, önce, bireyin ayrıntılı olarak incelenmesi; sonra da istediği kararları vermesine yardım edilmesi gerektiği ileri sürüyordu. Klinik yaklaşımda danışman, kendisine önerilen yollardan birini seçmede özgür olan danışana, içgörü geliştirici yaşantılar kazandırmayı amaçlıyordu (Kuzgun, 1981: 12).

2. 4. Gelişimsel Yaklaşım Süreci Olarak Rehberlik

Rehberlik ve Psikolojik danışma hizmetlerinde 1950'lerden önce, bireyleri dışsal ölçme araçlarıyla tanıma ve kendi çevre imkânları konusunda bilgilendirme, önem taşıyordu. 1950'lerden sonra ise bu eğilimden vazgeçildi. Buna bağlı olarak, "kişiyi tanıma" amacı da "kişinin kendini tanıması" amacıyla yer değiştirmiş oldu. Bu görüşe göre, rehberlik ve psikolojik danışmadan yararlanan kişi kendini ve çevresini doğru ve gerçekçi bir biçimde algılama ve gizil güçlerini geliştirme imkânını elde edecektir (Kuzgun, 1981: 14).

2. 5. Karar Yermeye yardım Süreci Olarak Rehberlik

Rehberliği, "karar vermeye yardım süreci" olarak algılayanlara göre kişi, karar vermede güçlük çektiği zaman, rehberliğe gereksinim duyacaktır. Bir sorunu çözme sırasında zorlukla karşılaşılınca, kişiye rehberlik yapılmalıdır. Bu görüşe göre, kişiye, karar verme teknikleri bir ders gibi öğretilmelidir (Arslanoğlu, 2006:33).

2. 6. Eğitim Hizmetlerinin Bir Parçası Olarak Rehberlik

Günümüze değin denenmiş olan rehberlik modelleri amaç, yöntem, örgüt yapısı ve görevlilerin eğitimi açılarından incelendiklerinde, iki temel anlayış ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birine göre rehberlik, "eğitim hizmetlerinin bir parçası"dır. Bu yaklaşımda amaç, öğrencilerin, öğretimden, en üst düzeyde yararlanmalarını sağlayacak koşulları hazırlamaktadır. Bu modeli savunanlara göre, okul rehberlik örgütünde çalışacak olan danış-manların, öğretmenlik yetişimine (Formasyonuna) ve deneyimine sahip olması gerekir (Arslanoğlu, 2006: 32).

2. 7. Bir Psikolojik Yardım Hizmeti Olarak Rehberlik

Bu yaklaşıma göre rehberliğin amacı, "bireyin kendini ve çevresini tanımasına, sorunlarının kaynağını görebilmesine, içsel çatışmalarını çözerek doğru ve yerinde karar vermesine yardım etmektir. (Kuzgun, 1981: 14). Amacından da anlaşıldığı gibi, bu anlayışta okul danışmanlarının temel işlevi, Psikolojik danışmadır.

3. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Myo'da eğitim alan öğrencilerin mesleki anlamda yeterli bilgi ve donanıma sahip oldukları göreceli sayılabilir. Eğitim ve öğretim temin ettikleri okulların bulunduğu şehrin sosyolojik yapısı ve sahip oldukları imkânlardan, öğretim görevlilerinin kapasitelerine, yürürlükte olan müfredatlardan öğrencinin içinde bulunduğu psikolojik koşullara kadar birçok faktör başarıyı ve beklentileri karşılama oranını etkilediği söylenebilir. Ancak öğrencilerin yönlendirme ve gelecek ile ilgili karar alma aşamalarında destek konusunda sıkıntı çektikleri yadsınamaz bir gerçektir. Myo'dan mezun olan bir öğrenci askerlik, imza yetkisi, dikey geçiş, açıköğretimden devam etme, çalışabilecekleri iş alanları, hukuki hakları konularında yalnız ve bilgisiz bırakılmaktadır. Bu uygulamalarla ilgili öğrenciye yardımcı olma, öğretim görevlilerinin veya okul yönetimlerinin inisiyatifine bırakılmaktadır. Yoğun bir tempoda çalışan ve mesleki bilgiyi aktarmakla görevli öğretim görevlilerinin bu konuda çok da aktif ve başarılı olmalarını beklemek de pek mantıklı değildir.

Önerilen rehberlik ve danışmanlık merkezlerinde verilecek olan hizmet ile daha bilinçli gençlerin yetişmesinin yanında, yükleri hafiflemiş öğretim elemanları ile daha kaliteli bir eğitimin yolu açılmış olacaktır. Önerinin temeli esasen " işbölümü ve uzmanlık " mantığına dayanmaktadır. Herkesin uzman olduğu ve hangi işleri yapmakla görevlendirildiğini bildiği bir ortamda sistemin çarkları daha iyi çalışacaktır. Sadece üniversiteler için değil; kişisel olarak kendinden emin ve statüsünü belirleme, kariyerinde ilerleme konularında daha bilinçli nesillerin var olması toplumsal yaşam açısından da çok önemlidir.

KAYNAKLAR

Balcı, S. (2006), **"**Meslek Yüksekokullari Mevcut Durum ve Öngörüler**"**, YÖK Yayını, Ankara, s: 11-14.

Tatlılıoğlu, Kasım (1999), "Rehberlik Ve Psikolojik Danişmanlik Servisinden Beklentiler Üzerine Bir Araştirma", Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Tekinel, O. (1996), **"**Üniversitelerin Sorunları**"** Cilt 1, Basbakanlık Basımevi, Ankara , s: 127.

Yıldız, Kuzgun (1991), Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Ankara, ÖSYM Yayınları.

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA ELEKTRİK EĞİTİMİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ELECTRICAL TRAINING IN VOCATIONAL AND TECHNICAL EDUCATION PROBLEMS AND SOLUTIONS

Kamil İSPİR[1] **Hüseyin CEYLAN**[2]

ABSTRACT

Nowadays the technology has a rattling rate development so vocational and technical education have vital importance.The electrical energy and applications which are the most important technology and technological applications' input and thus the electrical education have a very important place.This education has four importantbases:engineering education,technician education,operator education and the foreman-apprentice training supported by the apprenticeship training centre.

Potential working areas of electrical technicians are very large. It has various kinds of working areas as the production of energy, transmission and the distribution, factory production, maintanence service, automation, wiring, drawing projects, technical service applications, being a ship officer. It is really difficult to give education for such a large workimg area. while the lessons and their contents given in vocational high schools a little bit address to this working areas, they can't synchronize with the market needs which are dynamicly changing, moreover they become outdated of the market.

Because the qualification of the electrical technician isn't well acquired, the lessons and the contents have become more theoratical, and the practising have been very rare. When we contact with our working graduates and the employers, they agree on the subject that technicians must have more practice. There are many reasons that this can not be done in vocational high schools. The quality of the students, inadequecy of the workshops and the labs, the lack of assistant technique personnel, the overage number of the students, the lecturer shortage, the insufficent salary, the regulation on lesson payments, etc. These problems can be solved, and the parts of the solution can be listed as; YÖK, the administrators of the university, the vocational high school administrators, lecturers, media and the real economy.

In this study, it's going to be met with the candidates of electric technicians who are still having education, with the represantitives of some industrial establishments in Kırıkkale and Ankara, Negotiating with the authorities of TEDAŞ and with the staff who are working as electric technicians, the subjects how an electric technician must be and what should be the expectations from them will try to be discussed by exchanging the ideas with

[1] Öğretim Görevlisi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu Kırıkkale Üniversitesi 71450 Kırıkkale, ispirk@mynet.com
[2] Dr. Öğretim Görevlisi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu Kırıkkale Üniversitesi 71450 Kırıkkale, husceylan@hotmail.com

the questions-answers. After the data gained, is synthesised with the studies done before, in order to give answers to the expectations, suggestions will be done on the shareholders of the problems'solutions.

Key Words : electrical training, the quality of education, vocational high school

ÖZET

Teknolojinin baş döndürücü bir hızla geliştiği günümüzde mesleki ve teknik eğitim vazgeçilemez bir öneme sahiptir. Teknolojinin ve teknolojik uygulamaların en önemli girdisi olan elektrik enerjisi ve uygulamaları, buna bağlı olarak da elektrik eğitimi çok önemli bir yere sahiptir. Bu eğitimin dört ayağı vardır; mühendislik eğitimi, teknikerlik eğitimi, teknisyenlik eğitimi ve çıraklık eğitim merkezi destekli usta-çırak eğitimi.

Elektrik teknikerlerinin potansiyel iş sahası oldukça geniştir. Enerjinin üretimi, iletimi ve dağıtımından, fabrika imalatına, bakım onarımdan, otomasyona, tesisatçılıktan, proje çizimine, teknik servis uygulamalarından, gemi zabitliğine varıncaya kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu geniş sahaya hitap edecek bir eğitim vermek gerçekten zordur. Meslek Yüksekokullarında okutulan dersler ve içerikleri bir nebze bu iş alanlarına hitap etmekte ise de dinamik bir şekilde sürekli değişen piyasa ihtiyaçlarıyla senkronize olamamakta hatta piyasanın gerisinde kalmaktadır.

Elektrik teknikerinin vasfı tam olarak kavranamadığından, dersler ve içerikleri daha çok teorikleştirilmiş, uygulamalar çok azaltılmış bir şekilde yürütülmektedir. İşe giren mezunlarımızla ve işverenlerle yaptığımız görüşmelerde, teknikerlerin daha fazla pratik sahibi olması gerçeğine dikkat çekmektedirler. Bunun Meslek Yüksekokullarında yapılamamasının birçok sebebi vardır. Öğrencilerin niteliği, atölye ve laboratuar şartlarının yetersizliği, yeterli yardımcı teknik personel eksikliği, öğrenci sayısının fazla olması, öğretim elemanı sayısının yetersizliği, maaşların tatminkar olmaması, ders ücret yönetmeliği vs. sayılabilir. Bu sorunların çözümü mümkündür ve çözümün taraflarını kısaca, hükümet, YÖK, üniversite yönetimi, yüksekokul yönetimi, öğretim elemanı, medya ve reel sektör olarak sıralayabiliriz.

Bu çalışmada hali hazırda öğrenim gören elektrik teknikeri adayları, Kırıkkale ve Ankara'daki bazı sanayi kuruluşlarının temsilcileri, TEDAŞ yetkilileri ve elektrik teknikeri olarak çalışan elemanlar ile görüşülüp bir elektrik teknikerinden beklentilerinin neler olduğu ekseninde, sorulu-cevaplı fikir alış verişinde bulunulacak, elde edilen veriler daha önce bu anlamda yapılan çalışmalarla sentezlendikten sonra beklentilere cevap verebilmek için sorunların çözüm paydaşlarına öneriler getirilecektir.
Anahtar Kelimeler: Elektrik eğitimi, eğitim kalitesi, meslek yüksekokulu

1. GİRİŞ

Türkiye'de son 10 yılda mesleki ve teknik öğretimde meydana gelen olumsuz gelişmeler, toplumun farklı kademelerinde tartışılmaya başlanmış ve bu tartışmalar, bazı çözülmesi gereken sorunları beraberinde getirmiştir. Kurulum, entegrasyon, işletme, kontrol, alt yönetim ve organizasyon görevleri için yetiştirilen ve bir teknisyenden daha fazla teorik bilgiye, mühendisten daha fazla pratik bilgiye sahip olması gereken teknikerler, Türkiye'nin nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamalıdır.[2]

Bugün teknikerlerden mühendislere, üretim, servis ve araştırma işlerinde başarılı bir şekilde yardımcı olmaları beklenmektedir. Bu beklentiye cevap verebilmek için, teknikerin güçlü bir mesleki temele sahip olması, kaliteli bir öğretimden geçmesi gerekmektedir. Yaklaşık 441 bin öğrencisi olan, 486 Meslek Yüksekokulunda, öğrenciler tarafından en çok tercih edilen 5 programdan biri olan, elektrik programı öğrencilerinin, hem ulusal hem de küresel anlamda piyasa ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte rasyonel bir şekilde yetiştirilmesi önemli bir olgudur.[2]

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmada materyal olarak Kırıkkale Meslek Yüksekokulu Elektrik Programı öğrencileri, muhtelif yerlerde çalışan elektrik teknikerleri, mühendis ve işverenlerle yapılan anket çalışmaları kullanılacaktır. Ayrıca Kırıkkale Meslek Yüksekokulu Elektrik Programı öğretim elemanlarıyla görüşülmüş, bu konuda yapılmış diğer ulusal çalışmalar da irdelenerek bir sentezleme yapılmaya çalışılmıştır.

Kırıkkale ve Ankara'da faaliyet gösteren sektörlerden; TÜPRAŞ, MKE, ASELSAN, MAN, TAİ, TEDAŞ, HAVELSAN, Özel Mühendislik Büroları, Teknikerler Derneği, TÜRK TELEKOM, TRT, MTA, OSTİM ve Sincan Organize Sanayi, Kırıkkale Organize Sanayisindeki, elektrik teknikeri çalıştıran 117 sektör yetkilisinin görüşleri alınmıştır. Reel sektör yetkililerinin bir elektrik teknikerinden beklentileri ve karşılaştıkları olumsuzluklar ışığında çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

3. ELEKTRİK TEKNİKERLERİ İLE İLGİLİ YAPILAN ANKETLER

Tablo 1 İşveren/Elektrik-Elektronik Mühendisleri İle Yapılan Anket Çalışmasında 1.,2. ve 3. sorulara alınan cevaplar

GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİ SAYISI			125
İşyerindeki Ünvanı/Sorumluluğu	İşveren Ya Da Elektrik-Elektronik Mühendisi		
Kurum/Kuruluş/ İşyeri Sayısı	Kamu Kurumu: 15		Özel Sektör: 102
İşyerlerinde Çalışan Elektrik Teknikeri Sayısı Toplamı			3275
1. M.Y.O. elektrik programından mezun olan teknikerlerin mesleki bilgileri nasıldır?			
a-) çok iyi: 17	b-) iyi: 74	c-) kötü: 26	d-) çok kötü: 8
2. M.Y.O. elektrik programından mezun olan teknikerlerin mesleki bilgileri uygulama yetenekleri nasıldır?			
a-) çok iyi: 18	b-) iyi: 58	c-) kötü: 43	d-) çok kötü: 7
3. Elektrik teknikerlerinin sizin çalışma alanınızla ilgili teorik ve pratik bilgileri yeterli midir?			
a-) çok iyi: 11	b-) iyi: 52	c-) yetersiz: 42	d-) hiçbir fikirleri yok: 5

Tablo 2 İşveren/Elektrik-Elektronik Mühendisleri İle Yapılan Anket Çalışmasında 4. soruya alınan cevaplar

4. Bir elektrik teknikerinin vasıfları nasıl olmalı, nasıl olursa işe alırsınız?		
Soruya verilen cevaplar içerisinden, 8 ve daha fazlası aynı olanlar		
4. SORUYA VERİLEN CEVAPLAR	CEVAPLARI TERCİH EDEN KİŞİ SAYISI	YÜZDE ORAN %
Mesleğini seven, İşine saygılı olmalı	28	13
Çalışkan olmalı, (çalışma azmi olmalı)	27	12
Mesleki Yönden Bilgili olmalı	20	9
Hem Teorik bilgi, Hem de Uygulama yeteneği olmalı	20	9
Gelişmeye açık Öğrenme isteği olmalı	16	7
Güvenilir olmalı	16	7
Tecrübeli, Becerikli olmalı	14	6
Dürüst olmalı	12	5
İşini zamanında yapıp bitirmeli	11	5
Araştırıcı Olmalı	10	5
Uyumlu Olmalı	10	5
Auto Cad, Proje Okuma, Çizme	9	4
Disiplinli, Planlı olmalı	9	4
Teoriden çok, Uygulama yeteneği olmalı	9	4
Özgüven sahibi olmalı	8	4

Tablo 3 İşveren/Elektrik-Elektronik Mühendisleri İle Yapılan Anket Çalışmasında 5. soruya alınan cevaplar

5.Elektrik teknikerlerinin sizin çalıştığınız sahada kolay iş bulabilmeleri ve/veya başarılı olabilmeleri için meslek yüksekokulunda hangi ders ya da konuları görmelerini önerirsiniz?			
Soruya verilen cevaplar içerisinden aynı olan 7 ve daha fazlası aşağıdaki tabloya çıkarıldı			
	5. SORUYA VERİLEN CEVAPLAR	CEVAPLARI TERCİH EDEN KİŞİ SAYISI	YÜZDE ORAN %
1	Proje çizimi, Autocad (Bilgisayar destekli çizim)	24	15
2	Uygulamalı dersler arttırılmalı	20	13
3	Uzmanlık alanı dersleri (mesleki bir konuda daha fazla bilgi sahibi olunması)	19	12
4	Dersler Yeterli	17	11
5	PLC-Otomasyon dersi	13	8
6	Mesleki dersler arttırılmalı	8	5
7	İletim-Dağıtım	8	5
8	Koruma elemanları Röleler	8	5
9	Transformatörler ve imalatı	8	5
10	Yüksek Gerilim	8	5
11	Aydınlatma Tekniği	8	5
12	Elektrik tesisleri	7	5
14	Otomatik Kumanda	7	5

Tablo 4 Elektrik Teknikerleri İle Yapılan Anket Çalışmasında sorulara alınan cevaplar

GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİ SAYISI		89	
İŞYERİNDEKİ ÜNVANI/SORUMLULUĞU		ELEKTRİK TEKNİKERİ	
KURUM/KURULUŞ/ İŞYERİ SAYISI	KAMU KURUMU: 29	ÖZEL SEKTÖR:60	
1. Meslek yüksekokulu elektrik programından mezun olan teknikerlerin mesleki bilgileri nasıldır?			
a-) çok iyi: 10	b-) iyi: 51	c-) kötü: 24	d-) çok kötü: 4
2. Meslek yüksekokulu elektrik programı mezunu teknikerlerin mesleki bilgilerini uygulama yetenekleri nasıldır?			
a-) çok iyi: 5	b-) iyi: 48	c-) kötü: 22	d-) çok kötü: 7
3. Bir Elektrik teknikeri olarak meslek yüksekokulunda gösterilen dersler size yeterli mesleki bilgi kazandırdı mı?			
a-) çok iyi: 29	b-) iyi: 16	c-) yetersiz: 39	d-) hiçbir fikirleri yok: 18
4. Dersler için, Uygulama ve teorik değerlendirmesi yaparsanız nasıl bir mesleki eğitim-öğretimden geçtiniz?			
a-) tamamen teorik: 15	b-) %50 teorik – %50uygulama:27	c-) çok uygulama az teorik: 12	d-) çok teorik, az uygulama:36
5. Elektrik teknikerlerinin mesleki eğitimi, uygulama ve teorik olarak nasıl olmalı?			
a-) Çok teorik az uygulama:16	b-) çok uygulama az teorik: 49	c-) tamamen teorik: 9	d-) tamamen uygulama:15
6. Mezun olduğunuzda mesleki olarak en çok hissettiğiniz eksikliğiniz neler oldu?			
a-) uygulama eksikliği: 42	b-) bilgi eksikliği: 24	c-) eksiklik hissetmedim: 14	d-) uygulama ve teorik bilgi eksikliği: 4	e-) tecrübesizlik: 5
7. Öğretim elemanları dersleri nasıl işlerlerse sizce daha faydalı olur?			
a-) % 50 uygulama % 50 teorik: 21	b-) tamamen teorik: 4	c-) % 75 uygulama % 25 teorik: 34	d-) %100 uygulama: 5
e-) dersleri sevdirmek: 13	f-) sürekli araştırma ödevi vermek :5		
8. Öğrenciliğinizde laboratuarları yeteri kadar kullanabildiniz mi?			
a-) evet: 21	b-) hayır: 38	c-) kısmen: 28	d-) hiç ihtiyaç duymadım: 1
9. Laboratuardaki teçhizat, malzeme ve ekipmanlar yeterlimiydi?			
a-) yeterli: 24	b-) yetersiz: 30	c-) kısmen yeterli: 32	d-) hiç laboratuar yoktu: 2
Laboratuar uygulamalarında öğretim elemanı dışında teknik personel desteği var mıydı?			
a-) evet: 25	b-) hayır : 32	c-) bazen vardı: 24	d-) hiç personel yoktu: 6

Kırıkkale Meslek Yüksekokulu Elektrik Programı Öğrencileriyle soru-cevap şeklinde yapılan çalışmada, sorulara verilen cevaplar belirli kategorilere ayrılarak değerlendirilip, her bir sorunun altında gösterildi

Tablo 5 Kırıkkale Meslek Yüksekokulu Elektrik Programı Öğrencileri İle Yapılan Anket Çalışmasında sorulara alınan cevaplar

<table>
<tr><td>GÖRÜŞME YAPILAN ÖĞRENCİ SAYISI</td><td colspan="4">77</td></tr>
<tr><td colspan="5">1. Elektrik teknikeri kimdir? Sorumlulukları nelerdir?</td></tr>
<tr><td>a-) iyi tanımlayanlar: 35</td><td>b-) yaklaşık tanımlayanlar: 24</td><td>c-) kendini ifade edemeyen: 8</td><td colspan="2">d-) hiçbir fikri olmayanlar: 11</td></tr>
<tr><td colspan="5">2. Elektrik mesleği denilince aklınıza mesleğinizle ilgili neler geliyor? (mesleğinizi yabancı birine nasıl tanıtırsınız?)</td></tr>
<tr><td>a-) iyi tanımlayanlar: 25</td><td>b-) yaklaşık tanımlayanlar: 31</td><td colspan="2">c-) kendini ifade edemeyen: 12</td><td>d-) hiçbir fikri olmayanlar: 9</td></tr>
<tr><td colspan="5">3. Mesleğinizi seviyor musunuz? Neden?</td></tr>
<tr><td colspan="2">a-) evet, geçerli bir meslek: 65</td><td colspan="2">b-) hayır : 6</td><td>c-) Evet, mecburen yapıyoruz: 6</td></tr>
<tr><td colspan="5">4. Mesleğinizle ilgili bilginizin yeterli olduğuna inanıyor musunuz? Neden?</td></tr>
<tr><td>a-) evet: 14</td><td>b-) hayır: 31</td><td colspan="2">c-) yeterli değil: 23</td><td>d-) hayır, eksiklerim var: 4</td></tr>
<tr><td colspan="5">5. Elektrik programında okutulan derslerin size yeteri kadar mesleki bilgi verdiğine inanıyor musunuz? Neden?</td></tr>
<tr><td>a-) evet, ama uygulama olmalı: 23 (%32)</td><td>b-) hayır, eğitim yetersiz: 20 (%28)</td><td colspan="2">c-) hayır, uygulama yetersiz olduğu için: 17 (%24)</td><td>d-) evet: 11</td></tr>
<tr><td colspan="5">6. Gereksiz, işe yaramaz diyebileceğiniz ders/dersler var mı?</td></tr>
<tr><td colspan="2">a-) hayır yok :36</td><td colspan="3">b-) evet var :31</td></tr>
<tr><td colspan="5">7. Dersleri anlamakta zorlanıyor musunuz? Dersler nasıl işlenirse daha kolay anlarsınız?</td></tr>
<tr><td>a-) evet, uygulamalı: 24 (%33)</td><td>b-) evet, seviyemize inerek: 25 (%34)</td><td colspan="2">c-) evet, eğlenceli hale getirilebilir: 5</td><td>d-) hayır: 18 (%25)</td></tr>
<tr><td colspan="5">8. Evde ders çalışma alışkanlığınız var mı? Varsa günlük ortalama kaç dakika çalışıyorsunuz?</td></tr>
<tr><td colspan="2">a-) evet var, 1 saat civarında: 31</td><td colspan="2">b-) hayır yok: 27</td><td>c-) sınavdan sınava: 9</td></tr>
<tr><td colspan="5">9. Ev ödevi, proje, araştırma ödevi gibi konuların sizden istenmesini nasıl karşılarsınız? Mesleğinizi öğrenmenize katkısı var mıdır?</td></tr>
<tr><td colspan="2">a-) iyi karşılarım, faydalı olur: 64</td><td colspan="3">b-) hayır, gerek yok: 11</td></tr>
<tr><td colspan="5">10. Endüstri stajı mesleki olarak size faydalı oldu mu?</td></tr>
<tr><td>a-) evet :33</td><td>b-) hayır:14</td><td>c-) kısmen:7</td><td colspan="2">d-) staj yapmadım: 13</td></tr>
<tr><td colspan="5">11. Derslerde gördüğünüz konularla staj yaptığınız yerdeki uygulamalar arasında herhangi bir ilişki var mı?</td></tr>
<tr><td>a-) evet, var: 29</td><td>b-) hayır, yok: 14</td><td>c-) kısmen var: 13</td><td colspan="2">d-) staj yapmadım: 13</td></tr>
<tr><td colspan="5">12. Laboratuardan yeteri kadar yararlanıyor musunuz? İstediğiniz zaman laboratuarda uygulama yapabiliyor musunuz?</td></tr>
<tr><td>a-) evet, yapabiliyoruz:19</td><td>b-) bazı dersler dışında hayır: 13</td><td>c-) hayır kullanmıyoruz: 33</td><td colspan="2">d-) evet, hayır: 5</td></tr>
<tr><td colspan="5">13. Ders saatini az bulduğunuz ders ya da dersler var mı? Varsa sizce kaç saat olmalı?</td></tr>
<tr><td colspan="3">a-) hayır yok :34</td><td colspan="2">b-) evet var :20</td></tr>
<tr><td colspan="5">14. Öğretim elemanları sizce mesleki olarak yeterli mi? Sorularınıza tatmin edici cevap alabiliyor musunuz?</td></tr>
<tr><td>a-) evet, evet: 45</td><td>b-) evet, bazen:8</td><td>c-) hayır, hayır:5</td><td colspan="2">d-) kısmen, kısmen: 9</td></tr>
<tr><td colspan="5">15. Mezun olduğunuzda mesleğinizle ile ilgili çalışıp başarılı olacağınıza inanıyor musunuz? Evet, ya da hayırsa neden?</td></tr>
<tr><td colspan="3">a-) evet inanıyorum, mesleğimi seviyorum: 44</td><td colspan="2">b-) hayır, bir şey bilmiyorum: 14</td></tr>
<tr><td colspan="3">c-) evet, şu anda çalışıyorum:1</td><td colspan="2">d-) hayır, bu mesleği yapmayacağım: 10</td></tr>
</table>

4. BULGULAR

Elektrik teknikeri çalıştırabilecek firma yetkilileri, elektrik-elektronik mühendisleri, elektrik teknikerleri, elektrik programı öğrencileri, meslek yüksekokulu öğretim elemanlarının tecrübelerine dayalı gözlem ve fikirleri ile meslek yüksekokulu sempozyumlarında ve meslek yüksekokulu müdürler toplantılarında tespit edilen görüşler doğrultusunda aşağıdaki tespitler yapılmıştır.

4.1 Elektrik Teknikerlerinin İş Sahaları

Elektrik santralleri, İmalat yapan tüm fabrikalar, otomasyon firmaları, tüm kamu kurum ve kuruluşları, mühendislik büroları, yetkili teknik servisler, tersaneler ve gemiler, enerji üretim, iletim, dağıtım şirketleri ve her türlü elektrik tesisatçılığı yapan firmalar olarak ana hatları ile geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

4.2 Elektrik Teknikeri Adayı Öğrencilerin Niteliği;

MEB-YÖK, Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesiyle getirilen sınavsız geçiş sistemi öğrenci kaynağının sadece meslek liseleriyle sınırlı kalması sonucunu doğurmuştur [1]. Meslek lisesine gelen öğrenci velilerinin endüstri meslek liselerine çocuklarını gönderme nedenleri arasında en çok tespit edilen görüş "bu çocuk üniversite okuyamaz, hiç olmazsa bir meslek sahibi olsun" şeklindedir. Bu da matematik ve temel fen bilgileri oldukça zayıf olan öğrencilerin, elektrik eğitiminin vazgeçilmezi olan matematikten yoksun olmalarıyla, endüstri meslek lisesindeki eğitimin kısır bir döngüye girerek yetersiz kalması sonucunu doğurmuştur. Bu yetersizlikle meslek yüksekokuluna gelen öğrencilere maalesef elektrik eğitiminin temellerini verebilmek bile oldukça zor olmaktadır.[2] Bu durum elektrik teknikeri eğitimi ile ilgili sorunların en önemli segmentini oluşturmaktadır.

4.3 Atölye ve Laboratuarlar İle Uygulama Sorunları

Elektrik enerjisi, içinde bulunduğumuz yüzyılda bireysel kurumsal, endüstriyel ve toplumsal anlamda en çok kullanılan enerji olup, uygulama sahası her geçen gün hızla artan bir eğilim göstermektedir.
Çoğu uygulama alanı ile ilgili nitelikli elektrik teknikerine, sistemin kurulması ve devamlılığının sağlanması ya da modifikasyonu konusunda ihtiyaç duyulmaktadır. [3]
Meslek yüksekokullarındaki elektrik atölye ve laboratuarlarının donanım ve teçhizat yönüyle yukarıda belirtilen iş sahalarının tümüne hitap edecek zenginlikte olması mümkün ve pratik değildir. Çoğu meslek yüksekokulunda oldukça yetersiz laboratuarların varlığı bir gerçektir. Ülkemizin en eski ve çoğu da dünya bankası destekli olarak geliştirilmiş meslek yüksekokullarında bile hızla değişen teknolojiye ve gelişmelere ayak uydurulamamıştır. 1990'lı yılların teçhizatı kullanılmakta ya da demode olduğu için saf dışı kalmıştır. Burada en büyük sorun teknolojik yatırım maliyetinin yüksekliği ve devamlılığıdır.
Elektrik teknikerlerinin % 47'si tablo 4'deki 6. soruda, mezun olduğunda en çok hissettiği eksikliğin, "uygulama eksikliği" olduğunu söylemektedir. % 42'sinin de 8. soruda öğrenciliğinde laboratuarları yeterince kullanamadıkları görülmektedir.
Öğrencilerin % 47'si, "yeteri kadar laboratuar kullanabiliyor musunuz?" Sorusuna "hayır" cevabını vermişlerdir. Tablo 5'deki 5. ve 7. sorulara öğrencilerin yaklaşık % 89'u "uygulama eksikliği" şeklinde cevap vermektedirler.
Bir diğer sorunda deney ve uygulamalarda yardımcı teknik personel eksikliğidir. Sınırlı imkanlara sahip laboratuarlarda ekipmanların her an deneye hazır halde tutulamaması,

arızalananların tamir edilememesi, uygulama imkanlarını sınırlamaktadır. Var olan sınırlı sayıdaki teknik personelde, teknik bilgi olarak kendilerini yenileyememektedir. Bu amaçla onları destekleyecek bir hizmet içi eğitim birimi de bulunmamaktadır.
Öğrenci kontenjanlarının çokluğu da bir diğer uygulama zorluğunu oluşturmaktadır. Buda kişi başına düşen uygulama süresini ve deney malzemelerini sınırlamakta, bazen neredeyse deney yapmayı imkansız hale getirmektedir.

4.4 Dersler, Öğretim Elemanları, Mevzuatlardan Kaynaklanan Sorunlar

Tablo 3'e bakıldığında ankete katılanların %76'sı, elektrik teknikerlerinin mesleki bir konuda daha fazla bilgi sahibi olmaları gerektiğini belirtmektedir. Tablo 2, 4. soruya elektrik-elektronik mühendisleri veya işverenlerinin % 9'u, yani en fazla tercih edilen 3. sıradaki seçenek olarak "Hem Teorik bilgi, Hem de Uygulama yeteneği olmalı" şeklinde cevap vermektedirler. Tablo 4, 5. soruya elektrik teknikerlerinin % 55'i, derslerin "çok uygulama, az teorik", 7. soruya da %38'i "%75 uygulama %25 teorik" olması gerektiği şeklinde cevap vermişlerdir. Elektrik programı öğrencilerinin % 56'sı, tablo 5, 5. soruya, derslerin uygulamalı yapılmasının kendilerine faydalı olacağı şeklinde cevap vermişlerdir.
Yukarıdaki sonuçlara bakıldığında, şu andaki derslerin teorik-uygulama dağılımı bir diğer problemdir. Meslek yüksekokullarındaki bu dağılım incelendiğinde derslerin genellikle % 75 teorik % 25 uygulama şeklinde olduğu görülmektedir. [4] Meslek Yüksekokulu yönetimlerini buna iten temel neden ders-ücret yönetmeliğidir. Ek ders ücretlendirilmesinde ve maaş karşılığının tespitinde, uygulamanın 10 saatle sınırlı olması, bununda hem normal öğretim hem de ikinci öğretimi kapsaması derslerdeki uygulama saatinin azaltılması sonucunu doğurmuştur. Ücret yönetmeliğine göre uygulamaların 10 saate tamamlanmasında, öncelikle normal öğretimdeki uygulamaların dikkate alınması zorunludur. Buda öğretim elemanının normal öğretimde uygulama saati çok olduğunda, ikinci öğretim ücretinin kesilmesine sebep olmaktadır. Bu durum öğretim elemanlarını sınırlı sayıda derse girmeye itmektedir. [5]
Hali hazırda meslek yüksekokullarının büyük çoğunluğunda elektrik programlarında 1 ya da 2 öğretim elemanı bulunmaktadır. Öğretim elamanı sayısının azlığı derslerin işlenmesinde, öğretim elemanın çok çeşitli derse girmesine sebep olmaktadır. Bu durum, öğretim elemanın ders verme performansını düşürmektedir. Ya da açık derslerin yürütülme ihtiyacı meslek liselerindeki öğretmenlerle karşılanmaya çalışılmaktadır. METEB'le gelen öğrenciler meslek lisesindeki öğretmenlerini karşısında görmekte bu da kendilerini meslek lisesinin 4.ve 5. sınıfı gibi hissetmelerine sebep olmaktadır. Bu hissiyat öğrencilerin üniversiteye uyumunu zorlaştırmaktadır. Bu durumda teknikerlik eğitimi için gerekli bakış açısı oluşturulması güçleşmektedir.
Ek ders ücretlerinin azlığı, maaşların yetersizliği, öğretim elemanlarını farklı arayışlara itmekte, ek iş arayışları öğretim elemanlarının enerjilerinin tamamını eğitim-öğretime ayıramamalarına hatta bazen işlerini aksatmalarına sebep olmaktadır.
Öğretim görevlilerinin akademik çalışma yapmaları için özel izin almak zorunda olmaları da bir başka handikaptır. Akademik çalışmalardan mahrum olan öğretim elemanlarının mesleği ile ilgili teorik bilgileri edinme, akademik düşünme ve yaklaşım tarzından uzaklaştıkları görülmektedir.[3]
Öğretim elemanlarının değişen teknolojiyi takip edebilmeleri, sanayideki gelişmelerden haberdar olabilmeleri için şu anda mevcut bir yapı, hizmet içi eğitim birimi hemen hemen yok denecek noktadadır. Sadece (İSOV) İstanbul Sanayi Odası Vakfıyla bazı meslek yüksekokullarının yapmış olduğu protokol sayesinde endüstriye dayalı öğretim projesi ile sınırlı olarak da olsa bu sağlanmaya çalışılmaktadır. Bunda da karşılaşılan birçok sorun mevcut olup belli bir standart ve prosedür mevcut değildir. Öğretim elemanları bu tür

eksikliklerini ya kendi imkânları ile karşılamaya çalışmakta ya da maliyetin yüksekliği nedeni ile vazgeçmektedirler.

5. SONUÇ, ÇÖZÜM VE ÖNERİLER

- Meslek yüksekokullarına gelen öğrencilerin sınavsız sistemle gelmesi engellenmelidir. Buda ancak mevcut hükümetin METEB kanunu ile ilgili düzenleme yapması ile mümkündür.
- Meslek liselerine gelen öğrencilerin kalitesi arttırılmalı, ÖSS'deki katsayı engeli kaldırılmalıdır. Hatta meslek lisesinden ÖSS'ye giren öğrencilere sadece teknik eğitim fakültelerinin ilgili bölümlerini tercih ettiklerinde değil, mühendislik fakültelerinin ilgili bölümlerini de tercih ettiklerinde ek puan verilerek, meslek liselerine kaliteli öğrenci sağlanabilir. Böylelikle meslek yüksekokullarına da gelen öğrencilerin kalitesi yükselecektir.
- Meslek yüksekokulu elektrik programı, genel olarak çok bilinen bir programdır. Merkezi yerleştirmede boş kontenjan kalmadığından, diğer liselerden öğrencilerin ÖSS ile elektrik programına girmeleri mümkün olmamaktadır. Diğer liselere % 40'lık bir kontenjan ayrılabilir. Daha önceki gözlemlerden diğer liselerden gelen öğrencilerin kısa sürede açıklarını kapattıkları, hatta programı birincilikle bitirdikleri, çok kolay DGS sınavını kazandıkları tespit edilmiştir.
- Elektrik teknikerlerinin DGS ile lisans tamamlamalarının teşviki için, DGS kontenjanları arttırılarak, başarılı öğrencilerin meslek yüksekokullularına gelmesi sağlanabilir.
- İş yerlerinin kurulu elektrik gücü belirli bir sınırı geçtiğinde, kanuni olarak o iş yerinde elektrik teknikeri çalıştırma zorunluluğu getirilebilir. Buda elektrik programlarına daha seçme öğrenci gelmesinin yolunu açabilir.
- Öğrenci kontenjanları sınırlandırılarak ortalaması yüksek öğrencilerin, dolayısıyla daha seçme öğrencilerin elektrik programına gelmesi sağlanabilir.
- Askerlik kanununda yapılacak değişiklik ile askerlik süresi 8 aya düşürülüp farklı bir cazibe sağlanarak öğrenci seviyesi yükseltilebilir.
- Elektrik teknikeri sanayideki rolü yönünden profesyonel mühendis veya diğer yöneticiler/teknologlar ile sık sık yakın çalışma içinde olan yüksek düzeydeki teknisyendir. Bazı küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde tekniker, firmanın kıdemli teknik elemanı olabilir ve dolayısıyla liderlik ve yöneticilik rolünü üstlenebilir. Bu açıdan teknikerin alanında kesin teorik bilgi ile bu bilgiyi sanayide uygulama kabiliyetine ve beceriye sahip olması gerekir.[6] Bu bakımdan elektrik teknikeri, tasarımcı ve projelendirme yapıcı değil, uygulayıcıdır. Bu nedenle derslerdeki uygulamalar arttırılmalı, ancak 10 saat uygulama sınırlaması ile gelen, öğretim elemanlarının mağduriyetini gidermek için Meslek yüksekokullarındaki uygulama saati sınırlaması kaldırılmalıdır.[7]
- Temel derslerin dışında elektrik teknikerlerinin potansiyel iş sahaları göz önünde bulundurularak, halen uygulanmakta olan 3. ve 4. yarıyıllardaki 8 saatlik seçmeli derslerin sayısı ve saatleri arttırılabilir. Dersler ilgili sektörde yeterlilik sahibi kişilere verdirilerek reel sektör bağlantısı sağlanabilir. Ayrıca bu dersleri alan öğrencilere sertifika verilip, ilgili sektör temsilcileri tarafından bir tercih sebebi olması sağlanabilir.
- Uygulamaların sadece laboratuarlarda sınırlı kalmaması için, öğrencilere pratik devreler ve maddi olarak zorlamayacak şekilde deneysel ödevler verilerek, uygulamacı olmaları özendirilebilir.

- Staj yerlerinin öncelikle özel sektörden olmasına zorlanıp, son çare olarak kamu kurumlarına izin verilmeli, ücret yönetmeliği düzenlenerek yerinde denetim imkanının önü açılmalıdır. (şu anda yapılan stajlar formalite durumundadır)
- Ders isimleri ve içerikleri oluşturulurken gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar dikkate alınarak, reel sektörün görüşlerine de başvurularak, uzman kurullarca düzenlenmeli, zaman içerisindeki gelişmeler takip edilerek içeriklerin güncel tutulması sağlanmalıdır.
- Belirlenen derslerle ilgili kaynak kitapların oluşumu için YÖK tarafından bir birim oluşturulmalı, kaynak kitap yazımını özendirecek yönetmelik ve mevzuat düzenlemesi yapılarak, (hem maddi hem de bilimsel değeri arttırılarak) teşvik edilmelidir.
- Derslerin daha verimli işlenmesi ve anlaşılabilirliğini arttırmak için öğretim elemanlarının teknolojik imkanların tümünü kullanması teşvik edilmeli, üniversite ve meslek yüksekokulu yönetimi bu konudaki yatırımlara öncelik vermelidir. Bilgisayar, projeksiyon cihazı, internet, mesleki yazılım programları, mesleki teknolojik cihazlar vs.
- Yardımcı teknik personelin sayısı arttırılmalı, bu personelden daha aktif yararlanabilmek için katılımda bulundukları uygulamalara ücret verilmesi için ücret yönetmeliği yeniden düzenlenmeli ya da üniversite yönetimi bu personele katılımda bulundukları uygulamalar için ikinci öğretimden ekstra mesai ücreti vererek teşvik etmelidir. Ayrıca görev ve sorumlulukları açık, net ve noktasal olarak belirtilmelidir.
- Öğretim elemanlarının maaşları ve ders saati başına verilen ek ders ücretleri arttırılarak, daha az çeşitte derse girmeleri, dolayısıyla motivasyonları ve performansları arttırılabilir.
- Elektrik programlarındaki öğretim elemanı sayısı en az 4 kişi olmalıdır.
- Elektrik mesleği ile ilgili reel sektörde başarılı olan isimlerle irtibata geçilerek öğrencilerin ufkunu açacak konferanslar verdirilmeli, bu bir yönetmelikle periyodik olarak yapılacak şekilde düzenlenmelidir
- Hükümetin, ülkemizin kalkınması, ilerlemesi, güçlü bir ülke olabilmesi için teknolojik gelişmenin önemini, bununda topyekun bir anlayışla mümkün olacağını toplumun tüm bireylerine anlatabilmek için birtakım kanuni düzenlemeler yapması gerekir. Bu düzenleme kapsamında, hükümet medya temsilcilerinin tümüne, elektrik enerjisi ile ilgili geniş çaplı bir program yaptırıp, elektrik enerjisinin önemi, kapsamı, geleceği, bu mesleği tercih etmenin avantajları anlattırılıp, kamuoyunun, elektrik mesleğine dolayısıyla elektrik teknikerlerinin endüstrideki yeri ve önemi daha iyi ifade edilip, meslek yüksekokullarının popülerliliği arttırılabilir. Bu yayınların yılda birkaç defa yapılması yine aynı düzenlemeyle sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. 4702 Sayılı kanun
2. Sabancı, A. (2007), III. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı, "I. Komisyon Raporu"
3. Kurt, Ü. (2007), "Meslek Yüksekokulları Elektrik Bölümü Öğretim Teknolojileri" IV. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu
4. (2002), "Meslek Yüksekokulları Elektrik Programı Ders Müfredatı"
5. (2005), Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Genel Kurul Toplantısı "Ders Yükü Tespiti Ve Ek Ders Ücreti Ödemelerinde Uyulacak Esaslar**"**
6. (1996), "YÖK/Dünya Bankası Endüstriyel Eğitim Projesi Başkanlığı Öğretim Programı Dokümanı"
7. Topal, A. (2008),IV. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı, "I. Komisyon Raporu"

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA İKTİSAT EĞİTİMİ

TEACHING ECONOMICS AT VOCATIONAL SCHOOLS

Dr. Korkmaz ULUÇAY[1] **Dr. Serkan DİLEK**[2]

ABSTRACT

As a result of globalization and intensive competition, qualified workers become more valuable for firms and countries. In this regard, the importance of vocational schools which are mainly established for the support of qualified workers in the world of business, is more distinguished in everyday life. It is observed that one of the lessons students find hard to deal with, is "economics". In our study economics taught at vocational schools will be analyzed and determined how to be more effective.

Keywords: Vocational Schools, Economics, Education, Lesson

ÖZET

Küreselleşmenin ve gittikçe yoğunlaşan rekabetin sonucunda, işletme ve ülkeler açısından yetişmiş elemanlar daha değerli hale gelmiştir. Bu bağlamda, çalışma hayatına kalifiye eleman yetiştirmek için kurulmuş olan yüksekokulların günlük yaşamda öneminin daha belirgin olduğu görülmektedir. Öğrencilerin zorlandıkları derslerden biri olarak "iktisat" göze çarpmaktadır. Çalışmamızda Meslek Yüksekokullarında okutulan iktisat dersleri incelenecek ve iktisat eğitiminin nasıl daha etkin olacağı belirlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Meslek Yüksekokulları, İktisat, Eğitim, Ders

GİRİŞ

Küreselleşen ekonomide en büyük rekabet unsuru olarak beşeri sermaye ön plana çıkmıştır. İşletme ve ülkelerarası rekabette rakiplerin önüne geçmek için bilgili ve iyi yetişmiş insan kaynaklarına sahip olmak gereklidir. Gelişmiş ülkelerin ulaştığı enformasyon toplumunda bilgi artık para ve kas gücünden öte bir meta haline gelmiştir (Bozkurt, 2006:27). İkinci Dünya Savaşı sonrasında yüksek öğretim yapısal değişikliklere uğramış; "Üniversite dışı sektör" olarak adlandırılan kısa süreli yüksek öğretim kurumları kurulmaya başlanmış ve bu

[1] Öğr. Gör. Dr., Beykent Üniversitesi MYO, korkmazulucay@beykent.edu.tr
[2] Öğr. Gör. Dr., Beykent Üniversitesi MYO, serkandilek@beykent.edu.tr

kurumlar bir yandan yüksek öğretim talebini, diğer yandan ekonominin ara insan gücü ihtiyacını karşılamaya başlamıştır (Kavak, 1992: 95).
1975 yılında işletmelerin ihtiyacı olan ara elemanları yetiştirmek amacıyla MEB Yaykur Örgün Öğretim Dairesi Başkanlığı'na bağlı meslek yüksekokulları (MYO) açılmıştır (Tunç, 2005:76; Kavak, 1992:96). Gelişmiş ülkeler ile rekabet edebilmek için çalışan işgücünün nitelik ve niceliğinin artırılması bir zorunluluk haline gelmiş olsa bile, Türkiye'de MYO'ların durumları pek iç açıcı değildir (MEB-YÖK, 2002).
İktisadi ve idari bilimler fakültelerinin iktisat bölümlerinde iktisat temel ders niteliğindedir, çünkü bu bölümlerin amacı iktisatçı yetiştirmektir. MYO ve diğer fakültelerde okutulan iktisat ise öğrencinin kendi mesleğinde daha yeterli olabilmesi açısından önem taşır (Kazgan, 1987:76). İktisat eğitimi sadece mesleki açıdan değil hayata bakış açısına yapmış olduğu katkılar nedeniyle de önemlidir. Kıt kaynakları en iyi biçimde kullanılması iktisat biliminin özünü oluşturmakta, bireylere kıt kaynakların kullanımını öğretmektedir. Bu nedenle meslek yüksekokullarındaki iktisat eğitimi büyük önem arz etmektedir. Çalışmamızda İstanbul'daki MYO'larda yapılan iktisat eğitimi incelenecek ve sorunları ele alınacaktır.

1. MESLEK YÜKSEK OKULLARININ GENEL SORUNLARI

Enformasyon çağına ayak uydurma amacında olan Türkiye'nin ara eleman ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulan MYO'ların temel sorunlarının çözülmesi gereklidir.
1. Kalabalık Sınıf Ortamı: Özellikle birinci sınıflarda birden fazla programın ortak gördüğü "Matematik", "İktisada Giriş" veya "Genel Ekonomi", "Genel İşletme", "Hukuka Giriş" derslerinde altmış, yetmiş hatta yüz mevcutla derslerin yapıldığı görülmektedir. Kalabalık ders ortamlarında tartışma, soru-cevap gibi öğretim tekniklerinin kullanılamadığı, arka sıralarda oturan öğrencilerin derse istenen katılımı sağlayamadıkları, dersi yeterince dinleyemedikleri gözlemlenmektedir. Mikrofon ve barkovizyon gibi araçların bile sağlıklı bir öğretim ortamının yaratılmasında yeterli olmadığı görülmektedir. Benzing ve Christ (1997)'in Amerikan Ekonomi Derneği'ne üye öğretim elemanları arasında yaptıkları ankette akademisyenlerin % 48'inin kırk kişiden fazla öğrencinin bulunduğu sınıflarda ders anlattığı ve daha az kalabalık sınıflarda öğrencilerin daha iyi iktisat dersi alabileceklerini düşündükleri ortaya çıkmıştır (Aslan:2008'ten aktarma). YÖK (2007:87)'e göre 1994-2005 yılları arasında ön lisans eğitimi alan öğrencilerin sayısı % 280 artarken, lisans eğitimi alan öğrencilerin sayısı ise sadece % 70 artmıştır. Ön lisans eğitimi alan öğrencilerin sayısal artışına karşılık sınıf ve öğretim görevlisi artışının da gerekliliği aşikârdır.
2. **Öğretim Elemanı Sayısal Yetersizliği**: Sayısal öğretim elemanı eksikliği birinci maddede sözü edilen kalabalık sınıf mevcudunun nedenlerinden biridir. Fakültelerin yetişmiş eleman bulmakta zorluk çektiği bir dönemde MYO'ların daha büyük sorunlarla karşılaştıkları gözlenmektedir (Güçlü, 2004:1). YÖK (2007:96)'a göre MYO'lar için 7000 öğretim elemanına ihtiyaç vardır.
3. Öğrenci Kalitesinin Düşüklüğü: MYO'lara giriş için düşük ÖSS[3] puanlarının yeterli olmaktadır. Bununla beraber meslek liselerinden gelen öğrenciler sınav sonuçlarına bakılmaksızın MYO'lara girebilmektedir. Sonuç olarak MYO öğrencilerinin çalışma kapasitelerinin, analiz ve sentez yapma güçlerinin yetersiz olduğu görülmektedir. Özellikle MYO'lara sınavsız gelen öğrencilerin liselerde "nasıl olsa üniversitelere (MYO'lara) gireceğiz" düşüncesinde oldukları ve bu düşünceden dolayı çalışma gayret ve alışkanlığı kazanamadıkları gözlemlenmektedir. Bu öğrencilerin MYO'larda disiplini olumsuz etkilediği, öğretim üyelerinin motivasyonunu güçleştirdiği araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır (Tunç, 2005:78; Güçlü, 2004:3). "Meslek Yüksekokulları 1. Ulusal Toplantısı"nda sınavsız doğrudan

[3] Güvenç (2008:22)'e göre "ÖSS seçmez, sıralar". Türkiye'de üniversite eğitimi almaya yeterli öğrenciler değil, diğer öğrencilerden biraz daha başarılı öğrenciler üniversitelerde eğitim hakkını almaktadır.

geçiş yapan öğrencilerin MYO'lardaki başarı yüzdesini düşürdüğü tespit edilmiştir (YÖK, 2007:86). Ayrıca sınavla MYO'lara giren öğrenciler ile sınavsız girenler arasında ortaya çıkan seviye farkı ikili bir yapı oluşturmakta; öğretim üyesinin işini zorlaştırmaktadır.

4. **Öğrenim Süresinin Kısa Olması**: Sanayi ve ticaret hayatı için ara eleman ihtiyacını giderme amacı taşıyan MYO'larının eğitim süresi sadece iki senedir. Eğitim süresinin iki sene olması özellikle meslek derslerinde sıkışık program uygulanmasını, bazı derslerin verilmemesine veya bazı derslerin haftalık ders saatlerinin düşük olmasına yol açmaktadır.

2. İKTİSADA GİRİŞ, GENEL EKONOMİ DERSLERİ

MYO'ların iktisadi ve idari programlarının çoğunda "Genel Ekonomi", İktisada Giriş", "Ekonomiye Giriş", "İktisat" adları altında iktisat biliminin temel kavramlarını öğrencilere tanıtmayı amaçlayan dersler verildiği görülmektedir[4]. "İktisada Giriş" derslerinin içerikleri arasında gözle görülür bir fark olmamakla beraber iktisat fakültelerinde okutulan aynı isimli dersler ile karşılaştırıldığında öğrenciler açısından daha kolay içeriğe sahip oldukları net biçimde görülmektedir. Bunun nedeni ise iktisat fakültelerinde genelde haftada dört saat okutulan bu derslerin MYO'larda iki veya üç saat olarak okutulmasıdır. MYO eğitim süresinin iki sene ile sınırlı olmasından dolayı oluşan bu durum özellikle meslek hayatında iktisadi düşünme tarzını ve iktisadi kavramları kullanacak olan öğrencilerin yeterli eğitimi alamamalarına neden olmaktadır.

İktisada giriş derslerinin iki temel amacı vardır: Birincisi mesleki ve gündelik hayatta kullanacakları kıt kaynaklardan optimum biçimde yararlanmaya dayalı iktisadi düşünme tarzının benimsetilmesi; ikincisi ise öğrencilere istihdam edildikleri alanda işlerine yarayacak temel iktisat kavramlarını öğreterek, iş sahalarında analiz etmelerine yardımcı olacak iktisadi düşünme becerisini kazandırmaktır. Özellikle ikinci neden, her programda gösterilen "İktisada Giriş" derslerinin içerik açısından nispeten farklı olmasını ve bu derslerde bazı konuların üzerinde daha fazla durulmasını gerektirebilir. Örneğin: web sayfalarında ilan edilen ders içerikleri incelendiğinde bazı öğretim görevlilerinin "Bankacılık ve Sigortacılık", "Borsa ve Finans" programlarında okuttukları "İktisada Giriş" derslerinde makro iktisadın temel kavramlarının üzerinde daha fazla durduğu görülmektedir[5].

Öğrencilerin hem gündelik hem mesleki hayatlarında iktisadi düşünme tarzını ve iktisadi kavramları kullanacak olmaları "İktisada Giriş" derslerinin öğrenciler açısından önemini artırmaktadır. Tablo.1 rastgele seçilmiş iktisadi ve idari programlarda okuyan öğrencilerin mesleki hayata geçtiklerinde "İktisada Giriş" derslerinin vazgeçilmez konularından olan arz ve talep kanununu nasıl kullanacaklarını göstermektedir.

[4] Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde bu dersler için "İktisada Giriş" dersleri adı kullanılacaktır.

[5] Doğuş ve YTÜ MYO'larının Bankacılık ve Sigortacılık, Muhasebe programları için verilen "İktisada Giriş" derslerinin haftalık ders saatlerini yeterli görmediği için ikinci yarıyılda "Makro İktisat" dersini programa aldıkları görülmektedir.

Tablo.1 Arz ve Talep Kanununun Kullanım Alanları

Program Adı	**Kullanım Alanı**
Pazarlama	Pazarlaması yapılacak malın fiyatının belirlenmesi, tüketici ile fiyat konusunda anlaşma aşaması
Muhasebe	Defteri tutulan işletmenin mal fiyatını belirlemesi süreci,
Bankacılık ve Sigortacılık	Kredi arz ve talebi, menkul kıymetler arz ve talebi,
Büro Yönetimi ve Sekreterlik	İşletmenin fiyat belirleme süreci,
İşletme	İşletmenin fiyat belirleme süreci
Uluslararası Ticaret	Uluslararası ticarette işletmenin fiyat belirleme süreci
Uluslararası Lojistik	Malın ve taşıma hizmetinin fiyatlandırma süreci
Borsa ve Finans	Para ve sermaye piyasalarının analizi, menkul değerlerin fiyatlandırması
Emlak ve Emlak Yönetimi	Emlak fiyatının belirlenmesi

Sadece mesleki değil, gündelik hayatta da iktisadi düşünme tarzı öğrenciler tarafından kullanılacaktır. İktisat biliminin temel kavramlarının (fırsat maliyeti, azalan verimler, marjinal fayda, talep, arz vb.) gerçek hayatta sık sık insanın karşısına çıktığını belirtmek ve örneklerle bunu desteklemenin gerekliliğini Ruben (2001:36) ifade etmiştir. Bu nedenle MYO'larında okuyan öğrencilere temel iktisadi kavramların sadece iş hayatında değil gündelik hayatta da nasıl kullanılacağı anlatılmaktadır.

Tablo 2. İktisat Biliminde Kullanılan Temel Kavramların Gündelik Hayatta İşlevleri

Temel İktisadi Kavramlar	**Gündelik Hayatta Kullanım Alanları**
Alternatif Maliyet	Gündelik hayatta seçenekler arasında karar verme
Marjinal Fayda	Tüketim kararlarının verilmesi
Arz ve Talep Kavramları	Farklı tüketim seçenekleri arasında karar verme.
Piyasa türleri	Semt pazarları, alışveriş zamanı karşılaşılan piyasa türleri

"İktisada Giriş" ve "Genel Ekonomi" derslerinde karşılaşılan bir diğer sorun ise iktisat derslerinin içeriğinde bulunan matematik ve geometri konularının MYO öğrencilerine ağır gelmesidir[6]. Günümüzde iktisat derslerinin matematiksel içeriği dört senelik fakülte öğrencilerine bile ağır gelmekte ve iktisat derslerindeki matematiğin araç olmaktan çıkarak amaç haline gelmesi eleştirilmektedir (Ardıç, 2001:27; Lawson, 2001: 46-47). Bankacılık, finans gibi sayısal bilgi ve becerinin gerekli olduğu bölümlerden mezun olacak öğrencilerin ise başarılı olmaları için belli seviyede matematik altyapısına (türev, integral olmasa bile yüzde, faiz, kâr hesaplamalarını kolayca yapabilmeleri) sahip olmaları gerekmektedir (Fındıkçıoğlu, 2001:29). Oysa MYO öğrencilerinin pek çoğunun ÖSS sınavında düşük sayıda matematik sorusu cevapladıkları görülmektedir[7]. Dolayısıyla söz edilen bölümlerde öğrenim gören öğrencilere "İktisada Giriş" derslerini matematik altyapılarını zorlamayacak biçimde işlemek, mesleklerinde kullanacakları kadar matematiği ise "Genel Matematik" derslerinde vermek gerekecektir. Matematik ile iktisat dersleri arasındaki bağlantının kurulabilmesi açısından iktisat lisans bölümlerinde matematik derslerinin iktisatçı öğretim görevlilerinin vermesi gerektiğini Demiröz (2001:44) savunmaktadır. Aynı önerinin MYO yukarda bahsettiğimiz bölümler için de faydalı olacağı aşikârdır. Matematiksel ağırlığın gereksiz biçimde sunulması (mesleki alanda kullanılmayan ama iktisat biliminde geçen türev, integral

[6] Lisans bölümlerinde bile iktisat derslerindeki matematiksel ağırlık öğrencilere zor gelmektedir (Şimşek ve Cicioğlu, 2008).
[7] Bu sorunun üstesinden gelinebilmesi için ilk sınıfta okutulan "Genel Matematik" derslerinin meslek dersleri ve "İktisada Giriş" derslerini destekleyecek yapıda olması gereklidir.

gibi konuların işlenmesi) öğrencilerin dersten soğumasına neden olmaktadır. İktisat eğitiminde matematiğin yoğun kullanımının, derste anlatılmak istenen özü, ana fikri geri plana attığı bir gerçektir (Hey, 2005:292-293). Ayrıca gerçeği yansıtmak gibi bir amacı olmayan varsayımlardan hareketle problemlerin iktisadi boyutunun göz ardı edilerek sadece bir matematiksel boyuta indirgenmesi akademik çevrelerde eleştirilmektedir (Sarfati, 2001:5)[8]. İktisat derslerinde matematik biliminin sadece bir araç olduğu unutulmamalıdır.
Matematiğin iktisat bilimi içinde araç olmaktan çıkarak amaç haline geldiği görüşü çeşitli defalar öğrenciler ve öğretim üyeleri tarafından eleştirilmiştir. 2000 yılında Fransa'da "Ecole Normale Superieure" öğrencileri bir bildiri yayınlayarak matematik-iktisat bilimleri arasındaki etkileşimin yanlış mecralara kaymasına, "Neo- Klasik" iktisat öğretisi dışında diğer öğretilerin üniversitelerde yeterince yer almamasına karşı çıkmışlardır (Şimşek ve Cicioğlu, 2006:4).

3. MAKRO EKONOMİ

Bankacılık ve Sigortacılık, Borsa ve Finans, Dış Ticaret ve AB, Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasası gibi programlarda okuyan öğrencilerin "İktisada Giriş" dersleri içinde gördükleri makro iktisat kavramlarının yeterli olmadığı düşüncesinden hareketle MYO'ların söz konusu programlarında "Makro İktisat", dersleri okutulmaktadır[9]. Haftada iki, en fazla üç saatlik tek yarı dönemde okutulan "İktisada Giriş" derslerinde genelde makro iktisat konularına pek değinilmemekte, mikro iktisat kavramları işlenmektedir. MYO'lar arasında ders programlarında "Makro İktisat" derslerinin bulunması konusunda bir fikir birliği yoktur. Çünkü MYO eğitimi sadece iki seneliktir ve "Makro İktisat" dersi yerine meslekle doğrudan bağlantılı olan derslerin programda bulunması tercih edilebilmektedir. Bununla birlikte genelde "Makro İktisat" derslerine programlarında yer vermeyen MYO Bankacılık ve Sigortacılık, Borsa ve Finans bölümlerinin programlarında makro iktisadın bir alt kolu olan para ekonomisini anlatan "Para ve Banka", "Para Ekonomisi", "Para Teorisi ve Para Politikası" gibi derslere yer verdikleri görülmektedir. Dolayısıyla MYO'larda genelde "Para Ekonomisi" dersleri ile "Makro Ekonomi" derslerinin birbirinin ikamesi olarak düşünüldüğü sonucu ortaya çıkartılabilir[10]. Oysa iki dersin arasında farklılıklar bulunmaktadır. "Para Ekonomisi", para ve kredi politikalarının ekonomik aktivite üzerinde etkilerini inceleyen bilim dalıdır (Orhan ve Erdoğan, 2007:3). "Makro İktisat" dersleri ise sadece para ve kredi politikalarını değil maliye politikalarını da incelemektedir. "Makro İktisat" dersleri ekonomiye daha geniş açıdan bakar. Doğrusu "Makro İktisat" derslerinden sonra "Para Ekonomisi" derslerinin verilmesi olmakla beraber öğrenim süresinin azlığı MYO'ları iki ders arasında tercih yapmaya zorlamaktadır. Bunun sonucunda ise öğretim görevlileri "Para Ekonomisi" dersini verirken makro iktisadi kavramların tanımını yapmak zorunda kalmakta; "Makro İktisat" dersi verirken ise para ve kredi politikalarının etkilerine ağırlık vermek zorunda kalmaktadırlar. "Makro İktisat" derslerinin bulunmadığı programlarda görülen bir diğer özellik ise "İktisada Giriş" dersleri içerisinde makro iktisat konularının da yer almasıdır.
"Para Ekonomisi" dersleri Bankacılık ve Sigortacılık, Borsa ve Finans programlarında verilmekte ve öğrencilerin para ile sermaye piyasalarındaki gelişmeler karşısında analiz yeteneğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin mezun olduktan sonra meslek hayatında kullanacakları bilgileri içermekte olduğundan meslek dersi olarak tanımlanabilir. Üstelik "Makro İktisat" derslerini veren öğretim görevlileri içeriğin bir

[8] "İktisadı adeta matematiğin bir alt dalıymış gibi matematikleştirmenin anlamlı ve faydalı olduğunu hiç sanmıyoruz." (Kazgan, 1987:79).
[9] Ders programlarında geçen "İktisat 2", "Genel Ekonomi 2" gibi derslerin içeriğine bakıldığında genelde makro iktisat konularının yer aldığı görülür. Dolayısıyla çalışmamızda bu dersler de "Makro İktisat" dersleri olarak değerlendirilmiştir.

[10] YTÜ Sosyal Bilimler MYO Bankacılık ve Sigortacılık programında hem "Makro İktisat" hem "Para Teorisi ve Politikası" dersi verilmektedir.

kısmının "Para Ekonomisi" dersinde verileceğini düşünerek gerekli gördükleri diğer konular üzerinde yoğunlaşabilmektedirler. Diğer bir deyişle para ekonomisi derslerinin varlığı makro iktisat müfredatını rahatlatmaktadır.
Farklı MYO ve programlardaki "İktisada Giriş" derslerinin içeriklerinde benzerlikler bulunurken "Makro İktisat" derslerinin içeriklerinde farklılaşmanın arttığı görülmektedir. Bunda öğretim görevlilerinin programların ihtiyaçları konusundaki farklı görüş açıları; bir kısım konuların "Para Ekonomisi" derslerine bırakılması; haftalık ders saatinin azlığı nedeniyle öğretim görevlilerinin az önemli gördükleri konulara yer vermemeleri gibi etkenler rol oynamaktadır.

4. TURİZM EKONOMİSİ

MYO'larda turizm ve seyahat işletmeciliği, turizm ve otelcilik gibi programlarda "Turizm Ekonomisi" dersinin yer aldığı görülmektedir. 1980 yılından sonra büyük gelişme kaydeden turizm sektörü Türkiye'nin sıkıntılar yaşadığı dönemlerde döviz girdisi sağlamış, işsizliği azaltmış, ödemeler bilançosunu iyileştirmiştir. Bu nedenle turizm, ülke ekonomisinin en önemli sektörlerinden biri haline gelmiştir (Çımat ve Bahar, 2003). Sadece MYO turizm ile ilgili programlarda okutulması dolayısıyla bir meslek dersi olarak değerlendirildiği görülmektedir. Ayrıca "Turizm Ekonomisi"nin okutulduğu programlarda "İktisada Giriş" derslerinin bulunmaması nedeniyle iktisadın temel kavramlarının da bu dersin içerisinde öğrencilere verilmesini bir zorunluluk olarak ortaya çıkarmaktadır (Bahar ve Kozak, 2006)[11].

5. FİNANSAL KRİZLER

Küreselleşen Dünya'da gelişmekte olan ülkeler sık sık finansal krizlerle karşılaşmaktadır. Dolayısıyla Türkiye finans sektöründe başarılı olmak için Uluslararası ekonomik krizlerin tarihçesini, nedenleri ve sonuçlarını bilmek gereklidir (Eroğlu ve Albeni,2003:12). MYO Borsacılık ve Finans, Bankacılık ve Sigortacılık gibi makro iktisadi analizin önem kazandığı programlarda finansal krizlerin neden ve sonuçlarını inceleyen bir dersin eksikliği hissedilmektedir.
Finansal krizlerin incelendiği bir dersin konulması durumunda, krizlere Batılı iktisatçıların gözlüğü ile bakma hatasına düşmemek gerekir. İktisat kuramının genellikle Batılı iktisatçılar tarafından yazılmış olması, iktisadi sorunlara gelişmiş ülkeler açısından bakılması sonucunu doğurmuş ve Türkiye gibi ülkelerde iktisat eğitimi açısından önemli bir problem doğurmuştur. Türkiye'de iktisat öğretiminde Batı ülkelerinin bakış açısından farklı bir bakış açısının verilmesi gerekli iken İzdeş (2001:40)'a göre bu özenin ders içeriklerinde ve ders kitaplarında gösterilmediği görülmektedir. MYO'larda ise daha çok iktisadın temel kavramları daha az kuramsal olarak verilmektedir[12]. Kuram kısmının verilen kısımları ise iktisadın temel ilkeleri (arz-talep, enflasyon, işsizlik, büyüme vb.) olmaktadır. Dolayısıyla verilen eğitimde Batılı ülkeler ile Türkiye gerçekleri arasındaki farklılığın minimum olduğu söylenebilir[13].

6. UYGULAMALI EĞİTİM

[11] Beykent Üniversitesi MYO Turizm Rehberliği, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği; İTÜ MYO Turizm ve Otel İşletmeciliği; İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Turizm ve Otel İşletmeciliği bölümlerinde "İktisada Giriş" dersi olmadan "Turizm Ekonomisi" dersi verilmekte iken YTÜ MYO Turizm ve Otel İşletmeciliği programında "İktisada Giriş" dersi ve "Turizm Ekonomisi" dersi bir arada verilmektedir.
[12] Fakültelerde eğitim süresi dört sene iken MYO'larda eğitim süresi iki senedir ve MYO'ların amacı sektör için ara eleman yetiştirmektir. Bu nedenlerle iktisat kuramlarının detaylı incelenmesi tercih edilmemektedir.
[13] Arz ve talep kanunu, küreseldir. Enflasyon ve işsizliğin tanımı Dünya'nın her yerinde aynıdır.

MYO'ların tüm programlarında öğrencilere uygulamalı eğitim verilmesi gereklidir. ABD ve Kanada'da işletme ve okulun birlikte istihdama hazırlamasına yönelik "Ortaklaşa Eğitim Programları" kurumsallaşmıştır (Kavak, 1992:98). Ortaklaşa programların hem öğrenci hem de işveren açısından avantajları bulunmaktadır. Bu programlar öğrencilerin kuram-uygulama arasındaki eksikliği kapatarak iş hayatına daha hazır olmalarını ve daha iyi iş bulma olanaklarını bulmalarını sağlamaktadır. İşverenler ise gelecekteki çalışanlarının en az maliyetle işe hazır olmalarından faydalanmaktadır. Türkiye'de ise iş hayatında deneyimli öğretim elemanlarının MYO'larda istihdam edildiği, uzmanların zaman zaman seminerler ile öğrencilere ulaştığı, öğrencilere staj olanakları sağlandığı gözlemlenmektedir.
Uygulamalı eğitimin önündeki önemli bir engel de iktisat biliminin gerçeğe uzak varsayımlara dayanmasıdır. Ruben (2001:35) bu gerçek dışı varsayımların öğrencilerin gerçek hayat ve kuram arasındaki bağlantıyı kuramamalarına neden olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla öğrencinin bu bağlantıyı kurabilmesi için öğretim üyesinin devreye girmesi gerekmektedir. Tahtaya çizilen karmaşık grafiklerin, şekillerin, uzun formüllerle elde edilen sonuçların gerçek hayatta ve sektörde ne anlama geldiğini, nasıl kullanılabileceğini öğretim üyesinin açık bir şekilde öğrenciye anlatması gereklidir.

7. DERS TEKNİĞİ

Ders içeriği kadar öğretim görevlisinin ders işleme tekniği de önemlidir. Kazgan (1987:79) eğitim tekniğinin zayıflığının nitelikli öğrenci yetiştirilmesinin önünde önemli bir engel olduğunu düşünmektedir. Klasik olarak öğretim üyesinin dersi anlatırken öğrencinin pasif bir dinleyici olduğu ortamın başarılı olmadığı görülmektedir. Bunun yerine dersi anlatan kişinin öğrencilerin motivasyonunu sağlamak amacıyla gerçek hayattaki olaylarla ilgi kuracak biçimde dersi anlatması, sık sık öğrencilerle tartışma ortamını sağlaması gereklidir. Tartışma yönteminin kullanılması öğrencilere analiz, sentez ve değerlendirme gücü kazandıracaktır (Demirel, 2002:62). Leet ve Houser (2003) ekonomi eğitiminde film, roman, şiir, müzik gibi araçların kullanılabileceğini ve etkili eğitimin sağlanabileceğini belirtmişlerdir. Horng vd. (2005:353) yaratıcılığın öğretilebileceğini ve öğretim elemanının öğrencilerdeki yaratıcı gücü ortaya çıkarabileceğini belirtmişlerdir. Derse konuyla ilgili misafir konuşmacıların getirilmesi, zaman zaman konuyla ilgili gazete ve dergi makalelerinin tartışılması gibi yöntemler de öğrencilerin ilgisini çekmekte; fakat üniversite ve MYO'larda fazlaca uygulanmamaktadır. Elbette bu uygulamaların kullanılamamasında sınıfların kalabalık olmasının rolü vardır[14]. ABD'de yapılan amprik çalışmalar sonucunda üniversitelerde iktisat eğitiminde halen tahtaya yazma ve anlatma (Chalk and Talk) yönteminin egemenliğini koruduğu, ancak sınıfta tartışma ortamı yaratma, bilgisayar sunumları gibi yeni yöntemlerin kullanım oranlarının arttığı görülmektedir (Watts ve Becker, 2005:13).
Öğretim elemanının kendisinin ders performansını değerlendirmek açısından her dersin son bir iki dakikasında öğrencilerden bir kâğıda derste öğrendikleri en önemli şeyi, kafalarında cevaplanmayan soruyu yazmalarının istenmesi yararlı olacaktır (Becker, 1997: 1348). Bununla beraber öğretim elemanları arasında iktisat eğitimine farklı bakış açıları da mevcuttur. Freedman (2003:283), Stigler'in iyi iktisat öğretmeninin aynı zamanda iyi bir araştırmacı olması gerektiğini, araştırma ve öğretme yönünün ayrılmaz bir bütün olduğunu düşündüğünü nakletmektedir.
Ölçme ve değerlendirmede ise ezberci zihniyeti temsil eden ara sınav, final sınavı yükümlülükleri yerine araştırma yapma ve ödev hazırlamanın da içine dâhil edildiği sınav sisteminin kullanılması gereklidir (Ardıç, 2001:27). Değerlendirmenin sadece sınavla yapılması öğrencilerin ders çalışmayı sınava kadar ertelemesine, sınav öncesindeki kısa

[14] MYO birinci sınıflarda okutulan "İktisada Giriş", "Genel Ekonomi", "Temel Matematik", "Genel İşletme" gibi pek çok bölümde okutulan dersler kalabalık sınıflarda okutulmaktadır.

zamanda birçok kavramın öğrenilmesi yerine ezberlenmesine yol açmaktadır. Ödev ve proje hazırlama öğrencilere araştırma yapma alışkanlığını, analiz ve sentez yapma gücünü ve sürekli çalışma alışkanlığını kazandıracaktır (Demirel, 2002:171). Üstelik sık aralıklarla çalışılması ezber yerine kavramların öğrenilmesini sağlayacaktır. Ara eleman olarak çalışacak olan MYO öğrencilerinin bu kazanımları elde etmesi gereklidir.
Bir diğer sorun ise MYO öğrencileri için hazırlanmış ders kitaplarının yeterince olmamasıdır. Bu nedenle derslerin çoğunda lisans dersleri için hazırlanmış olan kitaplar kullanılmaktadır (Ertek, 2008). Lisans düzeyi için yazılmış kitapların seviyesinin MYO öğrencilerinin seviyesine uygun olmaması istenen faydanın elde edilememesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

8. SONUÇ

İktisadi düşünme tarzı, iktisat ilminin temel kavramları pek çok mesleğin icrasında kullanılmakta olduğundan MYO İktisadi ve İdari Programlarında temel ve mesleki iktisat dersleri verilmektedir. Çalışmamızda MYO'larda iktisat derslerinin eğitimi sırasında karşılaşılan zorluklar incelenmiş, iktisat derslerinin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Sadece iktisat dersleri için değil, MYO'ların genel sorunları olan sınıfların kalabalık olması, öğretim elemanının sayısal yetersizliği, öğrenci kalitesinin düşüklüğü ve öğrenim süresinin kısalığı göze çarpmaktadır. Özellikle öğrenim süresinin kısa olması "İktisada Giriş" derslerinin haftalık saatlerinin kısa olmasına, bazen "Makro İktisat" derslerinin verilememesine yol açmaktadır. Hatta geçmişteki ekonomik krizlerden alınması gereken dersleri bilmesi gereken iktisadi program öğrencileri öğrenim süresi yetersizliğinden bu dersleri görememektedir. Ayrıca iktisat ilimi içerisindeki matematiğin giderek ağırlığının artması ve iktisat konularını gölgede bırakması da iktisat eğitimi veren öğretim görevlilerini düşündürmektedir.
Netice olarak iktisat derslerinin içeriklerinin öğrencinin okuduğu bölüme uygun olarak ve diğer öğretmenlerle görüş alış-verişi içinde belirlenmesinde fayda vardır. Elbette öğrencilerin de fikirlerini almak ve en önemlisi iş hayatıyla daha kuvvetli bir bağ oluşturmak amacıyla kurum ve şirketlerin de talep ettikleri eleman özelliklerini belirtebileceği bir ortamı sağlamak, iktisat derslerinin MYO öğrencilerine sağladığı katkıyı artıracaktır.

KAYNAKLAR

Ardıç, K. (2001), "Türkiye'de İktisat Öğretimi Nasıl Olmalı?", *İktisat Dergisi*, İFMC, 415, 26-27.

Aslan, Z. (2008), "Üniversitelerde İktisat Eğitimi Üzerine Bir Araştırma: Değişim Gerekli mi?" , http://www.kokdemir.info/courses/sb5002/tools/ornekrapor.doc, erişim: 09.12.2008

Bahar, O ve Kozak, M. (2006), **Turizm Ekonomisi**, Detay Yayıncılık, Ankara.

Becker, W. (1997), "Teaching Economics to Undergraduates", Journal of Economic Literature, 35, 1347-1373.

Bozkurt, V. (2006), **Endüstriyel & Post Endüstriyel Dönüşüm**, Ekin Kitapevi, Bursa.

Çımat, A ve Bahar, O. (2003), "Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçinde Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme", **Akdeniz İİBF dergisi**, (6), 1-18.

Demirel, Ö. (2002), **Öğretme Sanatı**, Pegema Yayınları, Bursa.

Demiröz, D.M. (2001), "Makro İktisat Eğitimi Üzerine Bir Deneme", *İktisat Dergisi*, 415, 42-45.

Dura, C ve Atik, H. (2002), Bilgi Toplumu Bilgi Ekonomisi ve Türkiye, Literatür, İstanbul.

Eroğlu, Ö ve Albeni, M. (2003), **Küreselleşme Ekonomik Krizler ve Türkiye,** Bilim Kitapevi, İstanbul.

Ertek, T. (2008), **Meslek Yüksekokulları için İktisada Giriş**, Beta Yayınları, İstanbul.

Freedman, C. (2003), "Do Great Economists Make Great Teachers? George Stigler As A Dissertation Supervisor", *Journal of Economic Education*, Summer, 34, 3, 282-289.

Güçlü, F. (2004), "Muhasebe Eğitimi Açısından Meslek Yüksek Okulları Hacettepe Üniversitesi Ankara Meslek Yüksek Okulu Deneyimi", http://www.isletme.istanbul.edu.tr/surekli_yayinlar/tmes2004/bildiri11.doc (erişim: 10.12.2008)

Güvenç, B. "Nasıl Bir Eğitim Reformu", http://www.tuba.gov.tr/userfiles/file/files_tr /haberler/NasilBirEgitimReformucopy.pdf (erişim tarihi: 10.12.2008)

Horng, J., Hong, J.C., Chanlin, L. Chang, S.H. ve Chu, H.C. (2005), "Creative Teachers and Creative Teaching Strategies", *International Journal of Consumer Studies*, 29,4, 352-358.

İzdeş, Ö. (2001), "Nasıl Bir İktisat Eğitimi", *İktisat Dergisi*, 415, 40-41.

Kavak, Y. (1992), "Meslek Yüksek Okulları İş Hayatı İlişkileri", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergis*i, sayı:7, 95-105.

Kazgan, G. (1987), "İktisat Nasıl Okutulmalı?", *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 14(1), 75-81.

Lawson, T. (2001), "Gerçeğe Dönüş", *İktisat Dergisi*, İFMC, 415, 46-47.

Leet, D ve Houser, S. (2003), "Economics Goes to Hollywood: Using Classic Films and Documentaries to Create an Undergraduate Economics Course", *Journal of Economic Education;* Fall 2003; 34, 4; 326-332.

MEB-YÖK (2002), Mesleki Teknik Orta Öğretim Kurumlarından Meslek Yüksek Okullarına Geçiş Uygulama Esasları, Ankara.

Orhan, O.Z ve Erdoğan, S. (2007), **Para Politikası**, Yazıt Yayın Dağıtım, Ankara.

Ruben, E.B (2001), "İktisat Öğretiminin Sorunları", *İktisat Dergisi*, 415, 35-39.

Şimşek, S ve Cicioğlu, Ş. (2006), "İktisat Eğitimine İlişkin Temel Sorunlar ve Öneriler", paribus.tr.googlepages.com, Erişim:08.10.2008.

Sarfati,M. (2001), "İktisat Bilimi Üzerine Tartışma", *İktisat Dergisi*, 415, 5-10.

Tunç, A. (2005), "Yüksek Okullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi", ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, 75-81.

Watts, M ve Becker, W.E. (2005), "A Little More Than Chalk and Talk: Results From a Third National Survey of Teaching Methods İn Undergraduate Economics Courses", http://www.aeaweb.org/annual_mtg_papers/2006/0106_ 0800_1201.pdf , erişim: 21.12.2008

YÖK. (2007), "Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi", http://www.yok.gov.tr/ duyuru/yok_strateji_kitabi.pdf (erişim: 14.12.2008).

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA NASIL BİR DIŞ TİCARET EĞİTİMİ?

WHAT KIND OF FOREIGN TRADE TRAINING IN VOCATIONAL SCHOOLS?

İsmail AYDEMİR[1] **Osman Nuri YIĞİTBAŞI**[2]

ABSTRACT

The amount of our export income in the year 2007 is 107 billion dollars. For the year 2013, an amount of 250 billion USD is aimed in the exportation. Nowadays, about 45,000 Small and Medium-sized Enterprises in our country export products. The number of exporting firms must be 100,000 in the first five years so that we could reach the aimed export amount in the five years to come. For that reason, SMEs and our trainers need high-level training.

This study aims to analyse what knowledge about foreign trade and how SMEs and trainers will be given. We have been examining and observing exporting firms for five years. According to the reults we obtained, a firm that wants to start exporting must be trained first about quality, cost and efficient time management. Then, export unit cost needs to be determined. While export unit cost is being determined, in addition to the production cost of the firm, the costs of export process to be formed according to delivery way have to be meticulously calculated. Later on, export unit cost needs to be determined carefully in foreign currency. These are very important matters of foreign trade to be taken into consideration. In this study, it will be explained how these data are going to be obtained and processed.

Key words: Foreign trade training, Export cost, Export unit cost

ÖZET

2007 yılı itibariyle ihracatımız 107 milyar dolardır. 2013 yılı için hedeflenen ihracatımız 250 milyar dolardır. Bugün Ülkemizde 45.000 civarı kobi ihracat yapmaktadır. Önümüzdeki 5 yıl içinde hedeflenen ihracat rakamlarını yakalayabilmemiz için; ihracat yapan firma sayısının ilk beş yılda 100.000'e çıkarılması gerekmektedir. Bunun için; kobilerin ve eğitimcilerimizin dış ticaret konusunda eğitilmesine büyük gereksinim duyulacaktır.

Bu bildiride; Kobilere ve eğitmenlere dış ticaret konusunda hangi bilgilerin nasıl verileceği konusu işlenecektir. Beş yıldır ihracat yapan firmalar üzerinde araştırmalar ve gözlemler yapmaktayız. Ulaştığımız sonuçlara gore; ihracata açılmak isteyen bir firmaya

[1] Yrd. Doç. Dr; Uşak Üniversitesi Meslek Yüksekokulu; E-mail: ismail.aydemir@uşak.edu.tr
[2] Yrd. Doç. Dr. Muğla Üniversitesi Meslek Yüksekokulu; E-mail: onuri@mu.edu.tr

öncelikle; kalite, maliyet ve zamanı iyi yönetme konusundaki eğitimler verilmelidir. Ardından; ihracat birim maliyetinin belirlenmesi gerekir. İhracat birim maliyeti belirlenirken, firmanın imalat maliyetlerine ek olarak teslim şekline göre oluşacak olan ihraç süreci maliyetlerinin özenle hesaplanması gerekir. Sonra da ihraç birim fiyatının döviz üzerinden titizlikle belirlenmesi gerekir. Bu mevzular; dış ticarette önemle üzerinde durulması gereken konulardır. Bu çalışmada, bu verilerin nasıl sağlanabileceği ve bu bilgilerin ne şekilde oluşturulabileceği anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret Eğitimi, İhracat Maliyeti, İhracat Birim Fiyatı

0.GİRİŞ

Meslek Yüksekokullarında Nasıl Bir Dış Ticaret Eğitimi?" isimli bu bildiride, ülkemizin dış ticaretinin bir bilançosu çıkarılacak ve önümüzdeki 5 ve 15 yıl sonunda ulaşılması gereken ihracat hedefleri ele alınacaktır.

Bu bildirinin amacı; ülkemizde ihracat seferberliğinin başlatılması, hedeflenen dış ticaret rakamlarının tutturulabilmesi için yüksek öğretimde dış ticaret eğitiminin hangi önemli noktalara odaklanılması gerktiği sorusuna cevap aramaktır. Bu gün ülkemizde 45.000 civarı kobi ihracat yapmaya çalısırken, buralarda istihdam edilen dış ticaret eğitimi almış personel sayısı en iyimser verilere gore % 5 civarıdır. Bu demektir ki bu gün ihracat yapan 40.000 kobimizin acilen en az birer adet dış ticaret elemanına ihtayacı vardır. Bu ihtiyaç gelecek 5 yıl içinde 75.000'e çıkacaktır.

Bu bildiride; Kobilere ve eğitmenlere dış ticaret konusunda hangi bilgilerin nasıl verileceği konusu işlenecektir. Bildiride once ülkemizdeki dış ticaret eğitimine genel bir bakış yapılacak ve kobilerin dış ticarete hazırlanması için yapılması gerekenlere temas edilecektir. Ardından dış ticaret eğitimdeki önemli noktalar üzerinde durlulacaktır. Dış ticeret eğitiminde; ihraç maliyetinin doğru hesaplanması, incoterms'lerin işlevlerinin iyi kavranılması ve ihraç fiyatının bilimsel olarak hesap edilmesi ve önerilmesi önemli ve öncelikli konulardır. Be eğitimin son ayağı ise internet ortamında yurt dışı müşterilere ulaşıp onların taleplerine yönelik iletşim (e- ticaret) faliyetlerinin yerine getirilmesidir.

Bildirinin son kısmında konu özetlenecek ve kobilere ve dış ticaret eğitmenlerine konuyla ilgili öneriler sıralanacaktır.

1.ÜLKEMIZDEKI DIŞ TICARET EĞITIMINE GENEL BIR BAKIŞ

Son beş yılda ülkemizde dış ticaret alanında önemli büyümelerin gerçekleştirilmiş olduğunu biliyoruz. Son 10 yıl içerisinde Meslek Yüksekokullarımızda dış ticaret eğitimi konusunda önemli gelişmeler görmekteyiz. 2008-2009 dönemi itibariyle; 40'ın üzerinde üniversitemize bağlı 55 meslek yüksekokulunda "dış Ticaret Programı" bulunmaktadır. Buralarda dış ticaret eğitimi ve ön lisan diploması verilmektedir. Ayrıca 10 civarındaki 4 yıllık yüksekokul ve fakülte de lisan seviyesinde dış ticaret eğitimi verilmektedir.

2008'sonu itibariyle ülkemiz dış ticaret verilerine baktığımızda durum şöyledir:

Tablo 1: Türkiye Diş Ticaret Değerleri (Milyar Dolar)

	2006	2007	2008
İhracat	85.535	107.272	132.003
İthalat	139.576	170.063	201.823
Dış Ticaret Dengesi	54.041	62.791	68.820
Dış Ticaret Hacmi	225.111	277.334	333.826

Önümüzdeki 5 ve 15 yıllık ihracat hedefleriz şöyledir:

Türkiye'nin İhracat Hedefleri (Milyar Dolar)	
2013	2023
200*	500

***Not: Bu hedef 2007' yılında 250 milyar dolar olarak belirlenmişti, fakat 2008 ekonomik krizinin etkileri dolayısı ile Devlet Bakanı Kürşat TÜZMEN tarafından 200 milyar olarak düzeltilmiştir.**

Bugün ülkemizde 45.000 civarı kobi ihracat yapmaktadır. Önümüzdeki 5 ve 15 yıllık süreç içinde hedeflenen ihracat rakamlarını yakalayabilmemiz için; ihracat yapan firma sayısını ilk beş yılda 75.000'e 2023'lerde ise bunun 200.000 firmaya çıkarılması gerekmektedir. Bunun için; kobilerin ve eğitimcilerimizin dış ticaret konusunda eğitilmesine büyük gereksinim duyulacaktır. Çünki; ülkemizin dış ticaret açığının kapanması ve hedeflenen ekonomik gelişme seviyesinin tuturulabilmesi için bu bir önemli görevdir. Aksi durumda; hedeflenen gelişme düzeyini yakamla şansımız olmayacaktır.

Bu bildirinin amacı; bu hedeflerin tuturulabilmesi konusunda dış ticaret eğitimi alanında yapılması gereken adımlara bir ışık tutulmasıdır.

2.KOBİLERİN DIŞ TİCARETE HAZIRLANMASI

Bu bildiride; Kobilere ve dış ticaret eğitmenlerine dış ticaret konusunda hangi bilgileri nasıl vermeliyiz konusu ele alınıp değerlendirilecektir.

İhracata açılmak isteyen bir kobide öncelikle; kalite, maliyet ve zamanı iyi yönetme konusundaki eğitimlerin verilmesi gerekir. Ardın ise ihracat birim maliyetinin belirlenmesi ve ithalatçı ile yapılan anlaşmaya ve teslim şekline göre ihraç birim fiyatının döviz üzerinden doğru hesap edilmesi gerekir. Bunun doğru yapılabilmesi için; ihraç süreci maliyetlerinin titizlikle ölçümlenmesi önemlidir. Bu ölçümlemenin doğru yapılabilmesi için, dış ticarette "İNCOTERMS" (Dış Ticarette Teslim Şekilleri) in iyi bilinmesi gerekir.

Bunların bir kobide başarılabilmesi için; bu kobide dış ticaret eğitimi almış ve stajını başarı ile tamamlamış bir elemanın istihdam edilmesi gerekir. Bu eleman o kobide; dış ticaret biriminin çekirdeğini oluşturacak ve dış ticaretle ilgili bilgilerin analiz ve değerlendirilmesine zemin hazırlayacaktır. Bundan sonar firma dış pazarlardaki fırsatları her gün izleyecek ve oralara ihracat önerileri sunacak ve gelen talepleri en makul teklifler ile cevaplandıracaktır.

Dış Ticaret birimini kuran bir kobi; iki şeyi doğru hesap ekmek durumundadır:

1. İhrac Birim maliyetini,
2. İhract Birim Fiyatını. Bu ikisi dış ticarette bilinmesi gereken önemli noktalardır.

3. DIŞ TİCARET EĞİTİMİNDE ÖNEMLI NOKTALAR

Dış Ticaret eğitimi verilirken bu konu olayın can alıcı noktasıdır. İhraç edilen değerin ya da mal ve ya mamülün birim maliyeti doğru hesaplanmadan ihraç fiyat teklifi; firmaya beklenen karı getirmez, belki de zarar getirebilir.

Üç türlü ihracatçı vardır. Bunlar;

1. İmalatçı İhracatçı,
2. Tedarikçi İhracatçı,
3. Aracı İhracatçı.

Bu üç yoldan hangisi ile ihraç yapılıyor ise yapılsın, ihraç edilen malın ihraç maliyetinin doğru hesap edilmesi birinci noktadır. İhraç edilecek malın birim maliyati hesaplanırken şu yöntem izlenecektir:

a- Mamülün imalat maliyeti,
b- İhraç Süreci Maliyeti

Bu ikisi doğru olarak hesap edildikten sonra, ihraç edilen malın maliyeti doğru hesaplanabilecektir.

Burada ihraç edilecek değerin imalat yada tedarik maliyeti, ayrıca malın teslim şekline gore gelişecek olan ihraç süreci maliyetlerinin özenle hesap edilmesi esastır.

4. İHRAÇ MALİYETİNİN ÖLÇÜMLENMESI

İhraç Maliyeti

Üretilen bir mamulün ya da satın alınan bir ticari malın, ithalatçı ile yapılan antlaşmaya gore; malların teslim edileceği noktaya ulaşıncaya kadar, ihracatçı tarafından karşılanan her türlü parasal fedakârlığın toplamı bize ihraç maliyetini verir.

İhraç maliyetinde iki kavram çok önemlidir. **Bir,** ihraç edilecek mal ya da mamulün yurt içindeki ya da yurt dışından tedarikinde yapılan parasal fedakârlıklardır. Biz buna mal veya hizmetin tedarik ya da üretim maliyeti diyoruz. **İkincisi ise**; bu mamulün ithalatçıya teslim noktasına kadar yapılan ve ihracatçı tarafından karşılanan giderler. Buna ise; ihraç süreci maliyeti diyoruz. Bunu şöyle formüle ediyoruz:

İhraç Maliyeti=(Mamul imalat maliyeti +İhraç süreci Maliyeti)

Mamul İmalat Maliyeti

Bir birim mamülün üretilmesi için katlanılan fedakarlıklar toplamı olarak tanımlanan maliyet kavramı, o mamülü üretmek için tüketilen girdiler toplamından oluşur. Bu girdilerin sayısı ne kadar çok olursa olsun, bunlar üç kalemde toplanır. Biz bu üç kaleme maliyetin unsurları demekteyiz. Bunlar:

- Diretk Ham madde Giderleri,
- Direkt İşçilik Giderleri,

- Genel Üretim Giderleri.

Bu üç kalemin toplamı; o dönemdeki tüketilen giderleri verir. Bu giderlerin sonucunda ortaya çıkan mamuller sayılır, yarı mamüller ise değerlendirilir. Yarı mamüller tamamlanmak üzere gelecek dönemin üretiminde bitirilmek üzere dönem giderlerinden düşüler. Geri kalan Toplam bize; ilgili dönemde üretilen mamüllerin toplam maliyetini verir.

Bunu rakamsal bir örnekle şöyle açıklayabiliriz:

USMO Mobilya Firması modern çek yat imalatı yapmaktadır. Mayıs 2008 Dönemi imalat verileri şöyledir:

Üretime verilen Metal malzeme : 7.850 TL,
Ahşap malzeme :2.478 TL,
Elyaf ve sünger :1.150 TL
Kumaş :8. 459 TL
Tüketilen tel zımba : 129 TL
Plastik ayak vidalar : 825 TL
Ödenen İşçilik : 19.280 TL
Elektrik faturası : 2.364 TL
Su faturası : 360 TL
PTT faturası : 280 TL
Yemek Faturası : 1.420 TL
Servis Aaracı yakıt faturası, : 490 TL
Makina ve Bina amortismanı : 1.210 TL. dir

Stok Bilgileri:

Firma 400 adet çek yat imal etmiş, yarı mamul değerinin ise 2.295 TL olduğu tespit edilmiştir.

İstenen:

Firmanın toplam ve birim imalat maliyeti kaç TL dir ?

Çözüm:

Diretk Hammadde Giderleri:
(7.850+2478+1150+8459+129+825)= 20.891 TL
Direkt İşçilikler = 19.280 TL
Genel Üretim Giderleri
(2.364+360+280+1420+490+1210)= 6.124 TL

Özet:

D.Ham madde giderleri :20.891
D.İşçilik Giderleri :19.280
G. Üretim Giderleri : 6.124
+----------
Toplam : 46.295 TL
Yarı Mamul Değeri : **(2.295)**TL

Toplam İmalat Maliyeti :44.000 TL
Birim İmalat Maliyeti :44.000/ 400=110TL dir.

İhraç Süreci Maliyeti;

Yapılan teslim sözleşmesi (İNCOTERMS) ne gore, malların teslim edileceği noktaya kadar, ihracatçı tarafından karşılanan giderlerin toplamından oluşur. İhraç süreci maliyetlerinin doğru hesaplanması için "İNCOTERMS" çok önemlidir. Zira bir mala ithalatçı iyi bir birim fiyatı vermiş olabilir. Ama ithalatçının istediği teslim şekli ihracatçıya yüksek bir maliyet getiriyor ise o zaman, ihracatçı bu işten zararlı duruma düşebilecektir.

Fabrika birim maliyetini doğru hesaplayan ve ihraç süreci maliyetlerini doğru belirleyen bir firma, ithalatçı ile masaya oturduğu zaman, karşı tarafa daha emin fiyat önerileri sunabilir. Farklı "ihraç fiyati" alternatifleri üretebilir. Yeter ki bu konuda 13 farklı teslim şekilleri **"Incoterms"nin k**endine ne tür sorumluluklar getireceğini ve ek maliyetler yükleyeceğini hesaplayabilsin. Bunlara gore sunulacak ihraç fiyatı, firmaya bekldiği karları getirebilecektir.

5. DIŞ TİCARETTE İNCOTERMS'İN FONKSİYONLARI

Yukarıda bahsedildiği üzere, ihraç süreci maliyetleri doğrudan Incoterms kavramlarıyla ilgilidir. İncoterms; ihracatçı ve ithalatçıya, belirledikleri teslim şekline göre, malın ihracatçıdan başlayıp ithalatçıya ulaştırılması sürecinde kendilerini ilgilendiren sorumlulukları belirleyen uluslar arası teslim kurallarıdır. Dış ticaret sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlar bu kurallara göre çözümlenecektir. Bu nedenle, dış ticaretçi, hangi incoterms'in kendine; hangi sorumlulukları ne tür ek maliyetleri yüklediğini iyi bilmek durumundadır.

Sözü edilen teslim şekilleri Milletlerarası Ticaret Odası "International Commercial Terms" (ICC) tarafından en son 2000 yılında "Incoterms- 2000" adıyla yayınlanmıştır. Buna göre dört ana teslim grubu bulunmakta olup, bu dört grupta toplam 13 adet farklı teslim şeklini aşağıdaki Tablo 1'de görmekteyiz.

Tablo 2: Incoterms Grupları

4 Ana Grup Teslim Şekli			
E GRUBU	F GRUBU	C GRUBU	D GRUBU
İhracatcının Kendi İşletme-sinde yaptığı teslimattır	**Masrafsız teslim Terimlerini içerir.** İhracatçı malı alıcının gösterdiği yere teslim eder.	**İhracatçı taşıma Sözleşmesini yapmak durumundadır**. Kayıp, hasar, rizikolar ve yüklemeden sonra doğabilecek harcamalardan sorumlu değildir.	**Malın gideceği ülkeye kadarki süreçteki maliyet ve rizikolar İhracatçının sorumlulu-ğundadır.** Bu teslim şeklinin 5 farklı uygulama şekli vardır.
EXW- Exwork (İşletmede teslim)	**FCA**- Free Carrier **(Taşıyıcıya teslim)** **FAS**- Free Alongside Ship **(Gemi Yanında Teslim)** **FOB**- Free on Board **(Gemi bordası teslm)**	**CFR**- Cost and Freight **(Mal bedeli ve taşıma)** **CIF**- Cost Insurance And Freight **(M.Bed.,Sigorta ve taş)** **CPT**- Carriage Paid to **(Taşıma….e kadar ödenmiş)** **CIP**- Carriage and Insur.Paid to **(Sig., taşıma …e ödenmiş)**	**DAF**-Delivered at Frontier (Sınırda Tslim) **DES**- Delivered Ex Ship (Gemide Teslim) **DEQ**- Delivered Ex Quay (İskelede Teslim) **DDU**- Delivered Duty Unpaid (Vergi Ödenmeden Teslim) **DDP**- Delivered Duty Paid (Vergiler Dahil Öd.miş Tes)
1	**3**	**4**	**5 Toplam= 13 Teslim Şekli**

Kaynak: Asım ÇALIŞ, "İhracatta Teslim Şekilleri ve Nakliyat" İGEME,Ankara, 2007, ss:4.

Yukarıda 4 ana grupta (E,F,C ve D) grupta yer alan 13 farklı uluslararası telim şekilleri sıralanmaktadır.

Şimdi dış ticaretçiyi yakından ilgilendiren ve malların teslimi sürecinde yapılması kesin olan giderleri görelim.

Teslim Süreci Giderleri Karşısında Dış Ticaretçi

Bir mal ya da mamul ihracatçının deposundan alınıp ilgili ithalatçıya ulaşıncaya kadar geçen süreç içinde, mal bedelinin dışında başlıca şu giderler yapılmaktadır.

Tablo 3: Dış Ticarette Teslim Süreci Giderleri

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
İhracatçı. Ülkede Yukleme, -İndirme Giderleri.	İhracatçı Ülke Gümrük Giderleri	İhracatçı Ülke Gümrük Vergileri	Ana Taşıyıcıya Yükleme Giderleri	Ana Taşıma Bedeli	Taşıma Sigorta Giderl.	Ana Taşıyıcıdan İndirme Giderleri	İthalatçı Ülke Gümrük Giderl.	İthalatçı Ülke Gümrük Vergileri	İthalatçı Ülkede Nakliye Giderleri	İthalatçı Ülkede Diğer Masraflar

Kaynak: U.Utkulu, İ.Aydemir; Türkiye'de Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulaması,s:132/ Gazi Kitabevi,Ankara,2008

Şimdi de teslim sürecinde hangi gider kimi ilgilendiriyor ona bakalım.

Hangi Teslim Şeklinde Hangi Giderler Kimi İlgilendirir ?

Bu önemli sorunun doğru cevaplanabilmesi için aşağıdaki tabloyu dikkatle incelememiz gerekir. Buna göre; 13 farklı teslim şeklinin dış ticaretçiye yüklediği sorumluluklar tablo 4'de verilmektedir.

Tablo 4: İcoterms ve Verdiği Sorumluluklar

TESLİM ŞEKLİ	S	O	R	U	M	L	U	L	U	K	L	A	R
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**		
1. EXW	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A		
2. FCA	İ	İ	İ	İ	A	A	A	A	A	A	A		
3. FAS	İ	İ	İ	A	A	A	A	A	A	A	A		
4. FOB	İ	İ	İ	İ	A	A	A	A	A	A	A		
5. CFR	İ	İ	İ	İ	İ	A	İ	A	A	A	A		
6. CİF	İ	İ	İ	İ	İ	İ	İ	A	A	A	A		
7. CPT	İ	İ	İ	İ	İ	A	İ	A	A	A	A		
8. CİP	İ	İ	İ	İ	İ	İ	İ	A	A	A	A		
9. DAF	İ	İ	İ	İ	İ	A	İ	A	A	A	A		
10. DES	İ	İ	İ	İ	İ	A	A	A	A	A	A		
11. DEQ	İ	İ	İ	İ	İ	A	İ	İ	İ	A	A		
12. DDU	İ	İ	İ	İ	İ	İ	İ	A	A	İ	İ		
13. DDP	İ	İ	İ	İ	İ	İ	İ	İ	İ	İ	İ		

Kaynak: K.Karahan, M.Canıtez; Uygulamalı İhracat ve İthalat,s:160,Ankara,2005
İ: (ihracatçı = **Exporter)**, **A**: Alıcı- İthalatçı= **Importer)**

Tablo 4'de İncoterms'in dış ticaretçiye getirdiği yükümlülükleri görmekteyiz.

6. İHRAÇ FİYATININ BELİRLENMESİ

İhraç sürecinin **en önemli evresi;** "mamullerin birim ihraç fiyatının belirlenmesi" kısmıdır. Bu, işin aynı zamanda sonuç kısmını oluşturuyor. İhraç fiyatı; ihracatçı ve ithalatçının karşılıklı pazarlıklar sonunda belirlenmektedir. İhracatçı, ihraç birim fiyatını mümkün olduğunca yüksek tutarak kar oranını artırmayı hedefleyecektir. (Melemen,15)

İhraç fiyatını; ihracatçı yalnız başına belirlememektedir. İhraç fiyatı; yapılan müzakereler sonunda, iki tarafın öneri ve karşı önerileri neticesinde ortaklaşa anlaştıkları (Ödeme şekli, teslim şekli ve zamanını net olarak kararlaştırdıkları) noktada belirlenmektedir. İthalatçı ise, malın ithal fiyatını en düşük seviyede belirlenmesi ve teslimatın uygun şekliyle yapılmasını ister.

Şimdi İhraç Fiyatının Belirlenmesini Örnekleştirelim:

USMO Firması, 110 TL'ye imal ettiği çek yatlardan 300 tanesini Almanya Göpingen Firmasına ihraç etmek üzere bağlantı kurmuştur. Firma malları bir adet tır ile taşıyabileceğini planlamış ve gerekli ihraç süreci giderlerini buna göre derlemiştir.

Derlenen ihraç süreci verileri şöyledir:

İhraç Süreci Verileri:	TL	Auro
1. Malın Tıra Yüklenmesi ve İzmir Limanına nakliyesi	1.450	
2. İzmir Limanında Gümrük Giderleri:	890	
3. İzmir Gümrük Vergisi	2.157	
4. Malın Ana Taşıyıcıya Yüklenmesi		400
5. Navlun Bedeli		7.885
6. Taşıma Sigortası		793
7. Ana Raşıyıcıdan İndirme Bedeli		490
8. İthalatçı Ülkedeki Gümrük Giderleri		1.334
9. İthalatçı Ülkedeki Gümrük Vergileri		8.976
10. İthalatçı Ülkedeki Nakliye Gideri		1.683
11. İthalatçı Ülkedeki Diğer Giderler		237
Toplam	4.490	21798

İhracatçımız bu verilere dayalı olarak, ihraç maliyeti üzerinden % 30 kar hedeflemektedir.

3 **Farklı teslim şekli için ihracatçımızın önereceği ihraç fiyatları şöyledir:**

Çözüm			
Veriler	**FOB**	**CİF**	**DDUP**
Mamul imalat maliyeti TL	300*110=33.000	33.000	33.000
İhraç süreci maliyeti TL	(4.490+ 400*2,13=852) 5.342	4.490+ (9.078*2,13) 23.826	4.490+ (11.479*2,13) 28.940
İhraç Maliyeti TL	33.000+5.342=38.342	56.826	61.940
Eklenen Kar Oranı(% 30)	(28.342*0,30)=11.503	17.048	18.582
İhraç Fiyatı TL	49.845 Toplam 166,15 TL Birim fiyat	73.874 246,25	80.522 268,41
İhraç Fiyatı Auro (Birim)	**166,15/2,13=78,00**	**115,61**	**126,01**

Not: 1 Euro= 2,13TL olarak baz alınmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

"Meslek Yüksekokullarında Nasıl Bir Dış Ticaret Eğitimi" isimli bu çalışmada, ülkemizdeki dış ticaret eğitiminin genel bir fotoğrafı çizilmiş ve önümüzdeki 5 ve 15 yıl sonunda ulaşmamız gereken ihracat hedeflerimiz verilmiştir. Daha sonra bu ihracat hedeflerini tutturabilmemiz için, kobilerimize dış ticaret eğitimi verirken, üzerinde özenle durulması gereken konulara işaret edilmiş ve bu konu rakamsal bir örnekle desteklenmiştir.

Bu konuda dış ticaretle uğraşan eğitimcilerimize ve kobilere önerilerimiz şöyledir:

1. Belli büyüklüğe ulaşmış olan kobilerimizde 2 kişilik de olsa bir dış ticaret birimi oluşturulmalıdır.
2. Bu birimde en az bir dış ticaret eğitimi almış personel istihdam edilmelidir.
3. Dış ticarete açılmak isteyen bir firma, sahip olduğu imkanlar ve içinde bulunduğu oluzsuzlukları belirlemek ve bunları değerlendirip firsatlara dönüştürmek üzere, uzman ekiplerden kısa sureli eğitimler almalıdır.
4. İhracata açılmayı planlayan bir kobide, ihraç edilecek değerlerin tedarik maliyeti ayrıca ihraç sürecinin getireceği maliyetler dikkatle ve özenle ölçülmelidir.
5. Dış Ticarette Teslim şekilleri "İNCOTERMS" çok önemlidir. 4 ana grupta ve 13 farklı şekilde gerçekleştirilebilen teslim şeklillerinin her biri, ihracatçıya farklı sorumluluklar ve mali yükler getirmektedir. İhraç fiyat önerisi hazırlanırken teslim şeklinin şeçilen guba göre getireceği mali yükler titizlikle hesaplanmalıdır.
6. F grubu teslim şeklinde yapılan bir ihraç fiyat önerisi ile, D grubunda yapılan ihraç fiyat önerisinin; Kar/ Maliyet analizleri, ithalatçı ile masaya oturmadan evvel detayları ile incelenmeli ve bu konuda daima hazırlıklı olunmalıdır.

Sonuç olarak; dış ticaret kendine mahsus belge düzeni, ödeme şekilleri ve teslim şekilleri olan bir uzmanlık alanıdır. İyi yönetilebildiğinde ülkeye ve firmaya büyük yararları olan dış ticaretten beklenen avantajların sağlanması için, uzman dış ticaret elemanı istihdam etmeye özen gösterilmeli ve eğitimine önem verilmelidir. Zira; eğitimle dış ticaret, dış ticaret ile kobiler, kobiler ile ülkemiz zenginleşir.

KAYNAKLAR

1. www.milliyet.com.tr "Türkiye Krize İhracatta çabuk refleks gösterdi" 3/12/2008
2. www.hurriyet.com.tr "Krize Rağmen 132 milyar dolarlık ihracat keyfi" 07/12/2008
3. www.tercuman.com.tr "İhracatta daralma" 15/12/2008
4. www.yenisafak.com.tr " Krizde ihracatçıya Can Simidi" 16/12/2008
5. www.igeme.gov.tr "2009 dış ticaret verileri" 24/4/2009
6. Utku UTKULU, İsmail AYDEMİR; "Türkiyede Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulaması" Gazi Kitabevi, Mayıs, Ankara, 2008-12-18
7. İsmail AYDEMİR; " Mermer Sanayinde İhracat Maliyetlerinin Hesaplanması ve Muğla Yöresi Uygulamalarının İncelenmesi" Türkiye 19. Uluslar arası Madencilik Kongresi ve Fuarı 9-12 Haziran 2005 İzmir, 2005.
8. İsmail AYDEMİR; "Mermer İhracinda Maliyet Ve Fiyatlandirma Çalişmalarinin Analizi, Muğla Yöresi Uygulamalari" isimli bildiri; MERSEM 2008 Türkiye VI. Mermer ve Doğaltaş Sempozyumu, 26-27 Haziran 2008 Afyonkarahisar, 2008

9. Özcan GÜVEN; "İhracat ve İthalatcının El Kitabı, IV.Baskı, İzmir,2002
10. İsmail AYDEMİR; "2005 Sonu İtibariyle Türk Dış Ticaretinde Gelinen Nokta ve Dış Ticaret Eğitiminin Önemi" Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Ağustoz 2006, sayı:32, İstanbul,2006
11. "Güneydoğu ihracatı durgunluk dinlemedi" www.yenisafak.com.tr,8/4/2009
12. **"Hayat Kimya rotayı İran'a çevirdi, bölgesel güç olacak"hurriyet.com.tr,17/4/2009**
13. İhracatta Avrupa moral bozuyor Irak ve Afrika ülkeleri yükselişte"zaman.com.tr, 2/ 4 /2009

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA VERİLEN BİR DERSİN VE ÖĞRETİM ELEMANININ FARKLI BÖLÜM ÖĞRENCİLERİ TARAFİNDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

THE ASSESSMENT OF A TEACHING STAFF AND A SUBJECT INSTRUCTED AT VOCATIONAL COLLAGE BY STUDENTS FROM DIFFERENT DEPARTMENTS

Y. Ziya AYIK[1] **M Dursun KAYA**[2] **A.Samet HASILOGLU**[3]

ABSTRACT

The method of assessing the teaching staff and the subject in order to determine the efficiency of education activities at universities has been commonly used in recent years. By means of such a method, it is aimed to learn the sincere ideas of students about the teaching staff and subject, and through this, to have reliable evaluation by the managers. In this study, Education Process Evaluation Forms applied to students attending Atatürk University, Erzurum Vocational College in 2007 academic year are assessed. In these questionnaire forms, about 30 different questions such as the lesson presentation of the staff, his/her competence, objectivity and openness at exams, the benefit of the subject, its plan and resources are asked. By applying "factor analysis" to these questions, the evaluations of the subject given by the staff to different department and whether there is any difference resulting from these evaluations are investigated. Such an evaluation method creates some doubts on teaching staff that the students can behave emotional during the application of the form. Besides, the whole class may not be in the class or the application period may coincide with the exam period or with the last week of the term. Thus, how much such negative factors affect the success of this method is also discussed in this study.

Key Words: Teaching Staff, Student, Evaluation

ÖZET

Üniversitelerde eğitim faaliyetlerinin etkinliğinin belirlenmesi amacıyla ders hocasının ve dersin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi yöntemi, son yıllarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu yöntem ile öğrencilerin, öğretim elemanı ve ders hakkındaki samimi düşüncelerinin alınması ve bu sayede yöneticiler tarafından doğru değerlendirmelerin yapılabilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmada 2007 yıllarında Atatürk Üniversitesi Erzurum Meslek Yüksekokulunda okuyan öğrencilere uygulanan Öğrenci Süreci Değerlendirme Formları değerlendirilmektedir. Bu anket formlarında, öğretim

[1] Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Erzurum M.Y.O. Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama Programı, ziyaayik@atauni.edu.tr
[2] Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Erzurum M.Y.O. Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama Programı, dursun@atauni.edu.tr
[3] Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Muhendislik Fakultesi, Bilgisayar Muhendisligi Bolumu, asamet@atauni.edu.tr

elemanının dersi sunuşu, hakimiyeti, sınavlardaki objektifliği ve açıklığı, verilen dersin faydası, planı ve kaynakları gibi 30 farklı durum sorgulanmaktadır. Bu durumlara faktör analizi uygulanarak, bir öğretim elemanının verdiği dersin farklı bölüm öğrencileri tarafından yapılan değerlendirmeleri ve yapılan bu değerlendirmede herhangi bir farkın oluşup oluşmadığı araştırılmaktadır. Öğretim elemanı ve verdiği dersin değerlendirilmesinin bu tür bir yöntem kullanılarak yapılmasında öğretim üyelerinin, formun uygulanması sırasında öğrencilerin duygusal davranabilecekleri konusunda bazı çekinceleri oluşmaktadır. Ayrıca formun uygulandığı sırada sınıf mevcudunun tamamının bulunmaması veya formun uygulanma zamanının sınav zamanına veya dönemin son haftasına rastlaması gibi olumsuz etkenlerin bu yöntemin başarısını ne kadar etkilediği de yine bu çalışmada tartışılmaktadır.

Anahtar kelime: Öğretim elemanı, Öğrenci, Değerlendirme

1. GİRİŞ

Öğretmene veya öğretim elmanlarının faaliyetleri eğitimin kalitesini doğrudan etkileyen en temel unsurdur. Elbette öğretmen veya öğretim elemanları dışında, eğitimin sürdürülmesini sağlayan ve kalitesini doğrudan etkileyen, öğrenci, dershane, ders, ders planı ve ders kaynakları gibi bir çok etken söz konusudur. Ancak öğretmenin ders hakimiyeti, dersi sunuş şekli, objektifliği ve açıklığı gibi doğrudan öğretmene bağlı etkenler, öğrenciler üzerinde en fazla etkili olan ve öğrencilerin eğitim kalitesini değerlendirmede göz önünde tuttukları en önemli unsurlardır. Öğrencilerin öğretmen verimliliğini değerlendirmeleri aslında öğrencilerin, öğretmenlerin sınıf içi genel durumları hakkındaki görüşleridir (Pamuk, 2005). Ancak öğrencilerin bu değerlendirmeyi yaparken objektif davranıp davranmadıkları da önemlidir. Çeşitli duygusal faktörler veya öğrencinin gerçekçi olmayan değerlendirmesi sonucun doğru çıkmasına engel olabilir. Aslında öğrencilerin öğretmen verimliliğini değerlendirmesi, öğrencilerin buna bakış açılarının değerlendirilmesinden ibarettir (Simmons, 1996). Bunun yanı sıra öğrencilerin öğretmenleri değerlendirmelerinde, öğretmenin bilgisi, istekliliği ve başka insanlara ilgisi, espri anlayışı gibi bir çok faktörün etkili olması da söz konusudur (Coats ve Swierenga, 1972). Bu nedenlerden dolayı her türlü olumsuzluğa rağmen öğrencilerin değerlendirmeleri önemlidir ve eğitim sürecinin niteliğinin arttırılmasında etkili olabilmektedir. Yapılan çalışmalar, öğretmen- öğrenci iletişiminin, öğrencierin başarılarının ve davranışlarının belirleyici unsuru olduğunu göstermektedir (Soerjaningsih vd, 2001).

2. METARYAL VE YÖNTEM

Atatürk Üniversitesi, Erzurum MYO'da eğitim-öğretimine devam etmekte olan öğrencilere öğrenim sürecini değerlendirme formu uygulanmıştır. Yapılan alan çalışması sonucu elde edilen veri seti SPSS istatistik paket programı kullanılarak faktör analizine tabi tutulmuştur (Kalaycı, 2006). 2007 yılında yüksekokulun teknik programlar, iktisadi ve idari programlar ile sağlık programı bölümlerinde okuyan 3 farklı bölümündeki öğrencilerin verdikleri cevaplardan oluşan 2325 öğretim süreci değerlendirme formundan elde edilen veri setine faktör analizi değerlendirerek 4 farklı faktör grubu elde edilmiştir.

Faktör analizi, değişkenler setinin varyans-kovaryans yapısını, bu değişkenlerin doğrusal birleşenleri vasıtasıyla daha az sayıdaki faktörlerle açıklayarak yorumlanmasını sağlar (Tatlıdil, 1992). Bu nedenle ilk önce korelasyon matrisi elde edilmiştir. Hesaplanan

başlangıç öz değerlerinden 1'den büyük olan 4 faktör bulunmuştur.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Çalışmamızda Erzurum Meslek Yüksekokulunun 3 farklı bölümünde okumakta olan öğrencilere 2007–2008 eğitim-öğretim bahar yarıyılı sonunda 2325 öğretim süreci değerlendirme formu anketi uygulanmıştır. Ankette eğitim-öğretim sürecinin niteliğini belirlemek amacıyla öğretim elemanı, ders ve ders kaynakları ile ilgili 30 farklı soru sorulmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Öğretim Süreci Değerlendirme Formu

S1	Bu dersin amacı dönem başında öğretim elemanınca sunuluyor.
S2	Öğretim elemanı dersi içinden gelerek anlatılıyor.
S3	Derste yararlanılacak kaynakların listesi dönem başında sunuluyor.
S4	Derste eğitim araç-gereçleri kullanılıyor.
S5	Bu derste dönem başında planlanan konular işleniyor.
S6	Derse başlamadan önce dersin hedefleri öğretim elemanınca açıklanıyor.
S7	Bu derste araştırma yapmaya yönlendiriliyorum.
S8	Bu derse aktif olarak katılmam sağlanıyor.
S9	Bu derste ufuk açıcı bilgiler edindim.
S10	Öğretim elemanı ders saatini dersin amacına uygun olarak kullanılıyor.
S11	Bu derste öğrendiğim bilgilerin bana yararlı olacağını düşünüyorum.
S12	Öğretim elemanını dersi başarılı bir şekilde işlemektedir.
S13	Öğretim elemanı çeşitli yöntemler kullanarak ders işliyor.
S14	Öğretim elemanı öğrencilerin derse karşı ilgisini çekebiliyor.
S15	Öğretim elemanı öğrencilerin olumlu davranışlarını takdir etmektedir.
S16	Öğretim elemanı derste beden dilini (jest-mimik) etkili bir biçimde kullanılabilmektedir.
S17	Öğretim elemanı açık anlaşılır bir dil kullanmaktadır.
S18	Öğretim elemanı öğrencilerin sorularına yeterli cevaplar verebiliyor.
S19	Öğretim elemanı herkese eşit davranmaktadır.
S20	Öğretim elemanı öğrenci hatalarını kişiliklerine hakaret etmeden eleştirmektedir.
S21	Öğretim elemanı dersiyle ilgili eleştirileri anlayışla karşılamaktadır.
S22	Öğretim elemanı öğrencilerle derste sağlıklı bir iletişim kurabilmektedir.
S23	Bu dersin sınav soruları işlenen bütün konuları kapsamaktadır.
S24	Bu dersin sınav soruları açık ve anlaşılır biçimde sorulmaktadır.
S25	Bu dersin sınav soruları öğretici bir nitelik taşımaktadır.
S26	Bu dersin sınavlarından beklediğim notu almaktayım.
S27	Öğretim elemanı ders ile ilgili sınav ödev, proje vb etkinlikleri değerlendirmektedir.
S28	Öğretim elemanı tarafsız olarak not vermektedir.
S29	Bu dersin sınav soruları bilenle bilmeyeni ayırt edicidir.
S30	Öğretim elemanı bu derse ilişkin sınav kâğıdımı inceleme fırsatı veriyor.

Öğrencilere uygulanan öğretim sürecini değerlendirme formu anketi sonucunda elde edilen

4 faktör, toplam varyansın %61.64'ünü açıklamaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Erzurum Meslek Yüksekokulu için Hesaplanan Toplam Varyans

	Başlangıç Özdeğerleri			Döndürülmüş Kareli Yüklerin Toplamı		
Bileşenler	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	14,785	49,284	49,284	5,265	17,548	17,548
2	1,521	5,069	54,352	4,974	16,579	34,127
3	1,156	3,853	58,205	4,841	16,135	50,262
4	1,031	3,436	61,642	3,414	11,379	61,642
5	,905	3,017	64,658			
6	,726	2,420	67,078			
7	,688	2,292	69,370			
8	,592	1,973	71,343			
9	,572	1,907	73,250			
10	,540	1,800	75,050			
11	,521	1,736	76,786			
12	,497	1,655	78,442			
13	,485	1,616	80,058			
14	,478	1,592	81,650			
15	,439	1,463	83,113			
16	,434	1,447	84,560			
17	,418	1,392	85,952			
18	,410	1,366	87,318			
19	,400	1,333	88,650			
20	,396	1,321	89,972			
21	,368	1,227	91,199			
22	,353	1,177	92,376			
23	,332	1,106	93,483			
24	,320	1,066	94,549			
25	,297	,989	95,538			
26	,294	,979	96,517			
27	,285	,949	97,465			
28	,270	,901	98,366			
29	,252	,841	99,208			
30	,238	,792	100,000			

Verilen cevaplardan oluşan veri setine faktör analizi uygulanması sonucunda elde edilen 4 farklı faktör Tablo 3'de gösterilmektedir. Bunlardan birincisi öğretim elemanı-öğrenci ilişkisi, ikincisi dersin işleniş şekli, üçüncüsü öğretim elemanının davranışlarındaki eşitlik ve ders anlatma yeteneği ve dördüncüsü ise derste kullanılan kaynaklarla ilgi faktörlerdir.

Tablo 3. Döndürülmüş Faktör Matrisi

	Faktörler			
	1	2	3	4
S14	**,707**	,251	,235	,323
S16	**,669**	,251	,243	,207
S22	**,631**	,318	,442	,103
S13	**,627**	,194	,218	,431
S8	**,593**	,237	,199	,428
S15	**,582**	,218	,437	,197
S12	**,564**	,542	,232	,221
S21	**,539**	,268	,532	,109
S18	**,518**	,512	,318	,147
S9	**,467**	,431	,163	,427
S5	,157	**,692**	,215	,295
S10	,243	**,658**	,264	,104
S11	,278	**,593**	,139	,300
S24	,223	**,561**	,470	,111
S23	,202	**,555**	,490	,015
S1	,164	**,548**	,158	,411
S17	,480	**,536**	,326	,100
S2	,450	**,497**	,216	,260
S25	,272	**,491**	,459	,278
S28	,205	,329	**,731**	,143
S29	,172	,313	**,643**	,269
S26	,193	,270	**,640**	,286
S30	,229	,043	**,629**	,252
S19	,344	,374	**,595**	,083
S20	,482	,255	**,540**	,030
S27	,265	,089	**,509**	,489
S4	,094	,152	,139	**,752**
S7	,438	,121	,233	**,639**
S3	,201	,341	,168	**,620**
S6	,363	,425	,211	**,464**

Tablo 1'de yer alan S14, S16, S22, S13, S8, S15, S12, S21, S18 ve S9 soruları "öğretim elemanı-öğrenci ilişkisi" faktörü, S5, S10, S11, S24, S23, S1, S17, S2 ve S25 soruları "dersin işleniş şekli", S28, S29, S26, S30, S19, S20 ve S27 soruları "öğretim elemanının davranışlarındaki eşitlik ve ders anlatma yeteneği" ile S4, S7, S3 ve S6 soruları ise "derste kullanılan kaynaklar" ile ilgili faktörler başlığında toplanmıştır.

Çalışmamızdan elde edilen faktörlerden birincisi olan "öğretim elemanı-öğrenci ilişkisi" faktörünü en fazla etkileyen değişkenler "Öğretim elemanı öğrencilerin derse karşı ilgilerini çekebiliyor", "Öğretim elemanı derste beden dilini (jest-mimik) etkili bir biçimde kullanılabilmektedir" ile "Öğretim elemanı öğrencilerle derste sağlıklı bir iletişim kurabilmektedir" sorularıdır. İkinci faktörü en fazla etkileyen değişkenler ise; "Bu derste dönem başında planlanan konular işleniyor", "Öğretim elemanı ders saatini dersin amacına uygun olarak kullanılıyor" ile "Bu derste öğrendiğim bilgilerin bana yararlı olacağını düşünüyorum" sorularıdır. Üçüncü faktörü en fazla etkileyen "Öğretim elemanı tarafsız olarak not vermektedir",

dördüncü faktörü en fazla etkileyen değişken ise "Derste eğitim araç-gereçleri kullanılıyor" sorularıdır.

4. SONUÇLAR

Erzurum MYO'da okuyan öğrencilere 2007-2008 eğitim öğretim yılı sonunda, 2325 adet öğretim süreci değerlendirme formu anketi uygulanmıştır. Elde edilen veri setine faktör analizi istatistik metodu uygulanmış ve 4 farklı faktör tespit edilmiştir. Bu faktörler sırasıyla, öğretim elemanı-öğrenci ilişkisi, dersin işleniş şekli, öğretim elemanının davranışlarındaki eşitlik ve ders anlatma yeteneği ile derste kullanılan kaynaklar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu 4 faktör, toplam varyansın %61.64'ünü açıklamaktadır.

Öğrencilerin öğretim elemanlarını değerlendirmeleri amacıyla uygulanmakta olan öğretim süreci değerlendirme formu anketinden arzu edilen sonuçların elde edilebilmesi için, anket uygulanacak sınıfların her derecedeki sınıftan ayrı ayrı alınmak suretiyle rast gele seçilmesi, anket uygulanırken sınıfta sessizliğin sağlanarak öğrencilerin birbirlerinden etkilenmelerinin önlenmesi ve anket uygulama zamanının iyi seçilmesi gerekmektedir. Anket uygulaması için özellikle sınıf mevcudunun çoğunluğunun bulunduğu ve sınav dönemlerine denk gelmeyen zamanların seçilmesinin doğru olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

21. Yüzyıla Doğru Meslek Yüksekokullarının Yeniden Yapılanması, Uluslararası Sempozyum, Ankara Üniversitesi, 22-23 Mayıs 1996, Çankırı/Türkiye, 1996

Braskamp, Ory, (1994), Assessing Faculty Work: Enhancing Individual and Institutional Performance, Jossey-Bass, San Francisco.

Büyüköztürk, Ş. (2008), Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Cantrell, R.P., Stenner, A.J. and Katzenmeyer, W.G. (1977) "Teacher knowledge, attitudes, and classroom teaching correlates of student achievement", Journal of Educational Psychology, Volume 69, Issue 2, 172-179.

Centra, (1993), Reflective Faculty Evaluation: Enhancing Teachingand determining Faculty Effectiveness, Jossey-Bass, San Francisco.

Coats, W.D. and Swierenga, L. (1972), "Student Perceptions of Teachers: A Factor Analytic Study", The Journal of Educational Research. Vol. 65, No:8, s. 357-360.

Coffman, WE. (1954) "Determining students' concepts of effective teaching from their ratings of instructors" Journal of Educational Psychology, Volume 45, Issue 5, 277-286.

Çakar, G.E., Oktar, İ. Ve Bayraktar, F. (2007) "Melsekyüksekokulu öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışları konusundaki görüşleri", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu, Ege Üniversitesi, 14-16 Mayıs 2007, Bergama-İzmir, 545-548

http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/egitimdeger/egitimdeger.html, Öğrencilerin Eğitimi Değerlendirmesi

Işık, S., Duman, K., Korkmaz, A. (2004), "Türkiye Ekonomisinde Finansal Krizler: Bir Faktör Analizi Uygulaması", D.E.Ü. İ.İ.B.F.Dergisi, Cilt:19 , Sayı:1, 45-69.

Kalaycı, Ş. (2006), "SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri", Asil Yayın Dağıtım. 2. Baskı, 321-331.

Noonan, R. and Wold, H.(1983) "Evaluating school systems using partial least squares" Evaluation in Education, Volume 7, Issue 3, 219-364.

Pamuk, M. (2005), "Öğrencilerin Öğretim Üyesi Değerlendirmesine Ait Bir Uygulama", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, Sayı. 1, 15-05.

Simmons, T. (1996). "Student Evaluation of Teachers", http://www.jalt.org/test/sim_1.htm

Soerjaningsih, W., Fraser, B.J. and Aldridge, J.M. (2001), Teacher-Student Interpersonel Behaviour and Student Outcomes Among University Students in Indonesia, Section 1.01, http://www.aare.edu.au/01pap/soe01034.htm.

Tatlıdil, H. (1992), "Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz", Ankara.

Yamamoto, K. (1963) "Evaluating teacher effectiveness: A review of research", Journal of School Psychology, Volume 2, Issue 1, 60-71.

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDAKİ UYGULAMALI TAKI TEKNOLOJİSİ PROGRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

A GENERAL PERSPECTİVE ON APPLİED JEWELRY TECHNOLOGY PROGRAM EDUCATED AT VOCATIONAL SCHOOLS

Öğr.Grv. Çiğdem YAVLAL[1]

ABSTACT

By analysing applied jewelry programmes at vocatıonal shcools in Turkey; subjects like educatıon of these programmes, problems faced with these progremmes, infrastructure of these programmes, problems faced with infrastructure of these progremes, lecturers and their problems will be handled. Afterwards, proposals will be given to the promlems. Applied jewelry technology programmes founded on several vocatıonal schools to educate technıcal personel serving jewelry ındustry producing and conceiving gold jewelry. The program that aims to educate tecnical personel for jewelry industy interpretted in the article.

Key Words: Jewelry, problems, solutions, technıcal personel, Jewelry production.

ÖZET

Türkiye'deki meslek yüksekokullarında bulunan Uygulamalı Takı Teknolojisi programları incelenerek, bu programların eğitimi, eğitim sorunları, alt-yapısı, alt- yapı sorunları, öğretim elemanları ve sorunları gibi konuları ele alınacak ve sorunlar doğrultusunda çözüm önerileri getirilecektir. Uygulamalı takı teknolojisi programlarının takı üretimi ve tasarımı yapan kuyumculuk sanayisine teknik eleman yetiştirmek amacıyla çeşitli meslek yüksekokullarında kurulmuştur. Kuyumculuk sanayisine kalifiye eleman yetiştirip, eğitim veren bu programın genel bir değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuyumculuk, sorunlar, çözümler, teknik eleman, takı üretimi.

1. GİRİŞ

Meslek Yüksekokulları, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda; belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim-öğretim sürdüren bir Yükseköğretim kurumudur.Alışkan(2006) Meslek Yüksekokulları bu kanunla kurulmuş olup mesleki teknik eğitim vermek amacı ile öğrenciyi toplumsal ve bireysel hedeflere yönelik, belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeteneklerinin kazandırarak, bireyi toplumun talepleri ve hedefleri doğrultusunda yetiştirmektir.

[1] Öğr. Grv.,Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu,cigdemz43@hotmail.com.

Altın takı, mücevher diğer bir değişle; her sektörde olduğu gibi kuyumculuk sektörünün de talep ettiği iş gücünde aranılan bazı nitelikler bulunmaktadır. Bunlar; değişen koşullara çabuk uyum sağlama, problem çözebilme, iletişim kurabilme, ekip halinde çalışabilme, mal ve hizmetin kalitesini geliştirebilmek için sorumluluk alabilme, değişen koşullara uyumu kolaylaştıracak bir mesleki beceri tabanına ve teknolojinin dayandığı fen, matematik, iletişim gibi temel bilgilere sahip olabilmektir. Takı, mücevher ve tasarımla ilgili takı teknoloji programlarının kurulmasındaki amaçlardan biri kuyumculuk sektörüne yetişmiş eleman sağlamaktır.

2.MESLEK YÜKSEKOKULLARINDAKİ UYGULAMALI TAKI TEKNOLOJİSİ PROGRAMLARI

Kuyumculuğun tanımını yapacak olursak; kıymetli soy madenler ile kıymetli taşlardan süs eşyası, takı ve mücevher gibi eşyaları yapma sanatıdır.Ayter(1996) Türkiye'de bulunan 15 üniversitesinin bünyesindeki, Meslek Yüksekokullarında değişik programlar adı altında 15 adet kuyumculuk üzerine program bulunmaktadır. Bu programlardan 13' devlet 2 taneside özel üniversite olarak kurulmuşlardır. Meslek Yüksekokullarında kurulan bu programlar değişik isimler altında açılmıştır. Meslek Yüksekokullarında bulunan bu programlar Takı Tasarımı ve Süs taşı İşlemeciliği, Kuyumculuk ve Takı Tasarımı, Kıymetli Taş ve Metal İşlemeciliği, Taş ve Metal İşlemeciliği, Uygulamalı Takı Teknolojisi, Takı Teknolojisi ve Tasarımı, Gemoloji ve Mücevher isimleri ile eğitim-öğretime devam edilmektedir. Bu programların genel amacı, kuyumculuk sanayisine takı üretimi ve takı tasarımı yapabilecek kalifiye eleman yetiştirmektir. Aynı zamanda yetişen elemanların bilime, teknolojiye ve endürtriye uygun olarak yetişmeleri sağlanmalıdır ki Türk ekonomisine katkı sağlayabilecek konuma gelen işletmeler kurulmalı ve ilerleme kaydedilmelidir.

Bu programların genel misyonu ise, Türk ekonomisi ve kuyumculuk sektörüne eğitimli elemanlar yetiştirerek hizmet etmek ve gelişen teknolojiye paralel eğitim vererek sektörün gelişmesine yardımcı olmak için eleman yetiştirmektir.

Kıymetli metallerin işlenmesi ve taşlarla süslenmesi anlamına gelen kuyumculuk Türkiye'de bir sektör durumundadır. Endüstride, bilim ve teknolojide ileri olan ülkelerde kuyumculuk konusu sistemli bir eğitim kapsamına alınmış, bilimsel temellere ve teknolojik kurallara bağlı olarak üretim yapımaya başlanmıştır. Bu doğrultuda da özellikle son zamanlarda Türkiye'de pek çok üniversitede takı programları açılmaya başlanmıştır.

Türkiye'deki kuyumculuk sektörüne bakacak olursak; çalışan istidamı olarak büyük ağırlığı olan bir sektördür. Türkiye'de 50 bin kuyumcu işletmesi yaklaşık olarak bu işletmelerde istihdam edilen personel sayısı 250 bin civarındadır.(Kameroğlu 2002) Bu bağlamda, Meslek Yüksekokullarında Uygulamalı Takı Teknolojisi programlarının mevcut durumunu değerlendirilecek olursak, aşağıdaki tabloda meslek yüksekokullarının bulundukları üniversiteler, meslek yüksekokulları, programların adları, eğitim seviyesi ve eğitim süreleri belirtilmiştir. Böylelikle, aşağıdaki bu tabloda Türkiye'de bulunan tüm takı ile ilgili programları görebilmekte olup hangi üniversitenin meslek yüksekokulu hangi adla kaç yıl eğitim verildiği gösterilmektedir. Bu tabloya bakıldığında Türkiye'nin her bölgesinde takı ile ilgili programların bulunduğunu görebilmekteyiz. Aynı zamanda bu programların Türkiye genelinde ne kadar az olduğuda belli olmaktadır.

Tablo1.Kaynak: ÖSYM Başkanlığı, Kuyumculuk ve Takı Tasarım Alanında Eğitim Veren Okullar, Ankara, 2008

ÜNİVERSİTE	OKULUN ADI	PROGRAMIN ADI	EĞİTİM SEVİYESİ	EĞİTİM SÜRESİ
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	KARACASU MESLEK YÜKSEOKULU	TAKI TASARIMI VE SÜSTAŞI İŞLEMECİLİĞİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	İNCEHİSAR MESLEK YÜKSEKOKULU	TAKI TASARIMI VE SÜS TAŞI İŞLEMECİLİĞİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
ANADOLU KÜLTÜR VE EĞİTİM VAKFI	ANADOLU BİL MESLEK YÜKSEKOKULU	KUYUMCULUK VE TAKI TASARIMI	MESLEK YÜKSEKOKULU (ÖZEL)	2
ATAÜRK ÜNİVERSİTESİ	OLTU MESLEK YÜKSEKOKULU	KIYMETLİ TAŞ VE METAL İŞLEMECİLİĞİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	DURSUNBEY MESLEK YÜKSEKOKULU	TAKI TASARIMI VE SÜSTAŞI İŞLEMECİLİĞİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	BEYKENT MESLEK YÜKSEKOKULU	TAKI VE EL SANATLARI	MESLEK YÜKSEKOKULU (ÖZEL)	2
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSTESİ	İZMİR MESLEK YÜKSEKOKULU	GEMOLOJİ VE MÜCEVHER	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	KÜTAHYA MESLEK YÜKSEKOKULU	UYGULAMALI TAKI TEKNOLOJİSİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	BEYPAZARI TEKNİK BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU	KUYUMCULUK VE TAKI TASARIMI	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	GAZİANTEP MESLEK YÜKSEKOKULU	UYGULAMALI TAKI TEKNOLOJİSİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	DEĞİRMENDERE ALİ ÖZBAY MESLEK	UYGULAMALI TAKI TEKNOLOJİSİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	TEKNİK BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU	UYGULAMALI TAKI TEKNOLOJİSİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	MERSİN MESLEK YÜKSEKOKULU	UYGULAMALI TAKI TEKNOLOJİSİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ	MİLAS SITKI KOÇMAN MESLEK YÜKSEKOKULU	TAKI TASARIMI VE SÜS TAŞI İŞLEMECİLİĞİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	GÖNEN MESLEK YÜKSEKOKLU	UYGULAMALI TAKI TEKNOLOJİSİ	MESLEK YÜKSEKOKULU	2

Aşağıdaki tabloda ise meslek yüksekokullarının bulundukları üniversiteler, kuruluş yılları ve takı programları olarak eğitime başlanılan tarihler bulunmaktadır. Bu tabloda da Türkiye'de bulunan tüm takı ile ilgili programlarının son zamanlarda daha fazla bir şekilde açılmakta olduğu görülmektedir. Bu okulların yetişmiş elemanlarını ekonomiye katkıları çok büyük olmaktadır.

Tablo2. Üniversitelerdeki Takı Programlarının kuruluş ve eğitime başlama tarihleri

Üniversitenin adı	Kuruluş yılı	Takı programlarının eğitime başlama yılı
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	03.07.1992	2002-2003
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	1994-1995	2007-2008
ANADOLU KÜLTÜR VE EĞİTİM VAKFI	26.09.2003	2006
ATAÜRK ÜNİVERSİTESİ	1957	1995
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	25.09.2006	25.09.2006
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	09.07.1997	2008-2009
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSTESİ	20.07.1982	1982
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	03.07.1992	14.02.1994
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	1982	1992
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	27.06.1987	2002-2003
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	03.07.1992	2003
MARMARA ÜNİVERSİTESİ	23.01.1981	1992
MERSİN ÜNİVERSİTESİ	03.07.1992	1992
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ	03.07.1992	1994
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	11.07.1992	2004-2005

1982 yılında 1 üniversitenin meslek yüksekokulunda eğitime 20 öğrenciyle başlayan takı programı, 2009 yılından itibaren 15 üniversitenin meslek yüksekokullarında 650'e yakın öğrencinin eğitimine devam ettiği program haline gelmiştir. Bu programlardan bazıları 1. öğretim bazılarıda hem 1. öğretim hem de 2. öğretim olmak üzere eğitim-öğretime devam etmektedir.

1982 yılında 1 programla 20 öğrenciyle başlayan program 1992 de 4 programla 88 öğrenci, 1994 yılında 6 programla 180 öğrenci, 1995 yılında 7 programla 220 öğrenci, 2002 yılında 9 programla 360 öğrenci, 2003 yılında 10 programla 390 öğrenci, 2004 yılında 11 programla 430 öğrenci, 2006 yılında 13 programla 610 öğrenci, ve son olarak 2008 de 15 programla 650'e yakın öğrenci alımı yapılmıştır.

3. MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA UYGULAMALI TAKI TEKNOLOJİSİ PROGRAMLARININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Meslek Yüksekokullarında yaşanan tüm sorunlar, takı programlarında da yaşanmakta olduğunu görmekteyiz. Bu yaşanan sorunları maddeler haline getirecek olursak;

7. Eğitim- öğretim sorunları
8. Fiziksel alt yapı sorunları
9. Program içerikleri ve ders farklılıkları

3.1. Eğitim-Öğretim Sorunları

Türkiye'de 15 meslek yüksekokulunda takı programları bulunmaktadır. Bu programlarda bulunan öğretim elemanlarının çoğunluğunu öğretim görevlilerinden oluşturmakta olup bu öğretim elemanları sayısal ve nitelik bakımından yeterli olmadığı bilinmektedir.

MYO'da okuyan öğrenciler 2002 yılından itibaren dikey geçişle 4 yıllık bir fakülte mezunu olabilmektedirler. Bu sebepten dolayı burada eğitim veren öğretim elemanları Grafik, Seramik, El Sanatları, Resim, Maden Mühendisliği, Jeoloji gibi programlardan mezun olan veya bu konu hakkında ustalaşmış sanatkarlar tarafından eğitim veren öğretim üyeleri ve öğretim elemanları oluşmaktadır. Bu da eğitimin yeterli bir şekilde yürütülmesi konusunda eksiklikleri doğurmaktadır. Bu okullardan mezun olup dikey geçiş yapan öğrencilerin artması oldukça sevindiricidir olmaktadır.

Ayrıca bazı üniversiteleri akademik kadroların yeterli sayıda olmamasından dolayı yüksekokullarda derslerin yürütülmesi, kendi üniversitesi bünyesindeki veya diğer üniversitelerin fakülte yüksekokullarından ve orta öğretim kurumlarından görevlendirilen öğretim elemanlarıyla yürütülmektedir. Görevlendirme ile gelen elemanların ve konusunda ustalaşmış sanat ve sanatkarların yüksekokulu benimsememesi, kendi fakültelerini ve iş yerlerini ilk, yüksekokulu ikinci planda görmesi öğrencide moral bozukluğuna neden olup başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Meslek yüksekokullarında akademik kadroların eksikliği, öğretim elemanı başına düşen ders yüklerinin fazlalığı ile kısıtlı bütçe nedeniyle donanım ve fiziki koşullardaki yetersizlikler, eğitim ve öğretim ile ilgili materyal geliştirme çalışmalarını zorlaştırmaktadır.

Meslek yüksekokullarında son zamanlarda artarak takı programlarının açılması, bu programlarda yeterli öğretim elemanlarının olmaması sebebiyle eğitim ve öğretimin yetersizliği meydana çıkmaktadır. Meslek yüksekokulları uygulamaya yönelik olduğundan öğretim kadrolarında çalışanların pratikliği yüksek, deneyimli olmalarında büyük yarar bulunmaktadır.

Özellikle takı ile ilgili programlarda el işçiliğinin ön planda olması sebebiyle bu programla ilgili materyallere ulaşmakta zor olabilmektedir. Bunun için bu meslekte uzmanlaşmış kişilerden bilgi almak gerekmektedir.

3.2. Fiziksel alt yapı Sorunları

Meslek Yüksekokullarında bulunan bu programlar Takı Tasarımı ve Süs taşı İşlemeciliği, Kuyumculuk ve Takı Tasarımı, Kıymetli Taş ve Metal İşlemeciliği, Taş ve Metal İşlemeciliği, Uygulamalı Takı Teknolojisi, Takı Teknolojisi ve Tasarımı gibi adlar almaktadır. İster taş yada metal olsun, ister tasarım adlarıyla anılsın bu programlarda metal atölyesi ki bunlardan biri el işçiliği diğeri de döküm atölyesi, taş atölyesi, tasarım atölyesi ve uygulama atölyeleri olmak üzere yaklaşık 5 adet atölyenin eğitim verecek düzeyde olması

gerekmektedir. Bu atölyelerin hepsinde de konusuyla ilgili alet, edevat ve makine bulunması ve bu imkanların eğitim ve öğretimin iyi bir şekilde gerçekleşmesi için öğrencilerin hizmetine ve kullanımına sunulması iyi bir eğitim için önemlidir. Özellikle gelişen teknolojiye uygun, sektörün istediği teknolojide yetişmiş nitelikli insan gücünün gerekli olduğu bilinmektedir. Şimdiye kadar kurulan tüm takı programlarında yeterli alt yapı olmadığı bunların zamanla tamamlama yöntemiyle eğitim yapılmaktadır.

3.3.Program İçerikleri ve Ders Farklılıkları

Bu programlar Takı Tasarımı ve Süs taşı İşlemeciliği, Kuyumculuk ve Takı Tasarımı, Kıymetli Taş ve Metal İşlemeciliği, Taş ve Metal İşlemeciliği, Uygulamalı Takı Teknolojisi, Takı Teknolojisi ve Tasarımı gibi adlar almakta ve her programın ders içeriği ve ders farklılıkları göstermektedir. Bu da özellikle yatay geçiş yapan öğrenciyi etkilemektedir. Derslerde farklılıklar olması bazen yatay geçiş yapan öğrencinin geldiği meslek yüksekokulunda başarılı olmasına rağmen, okumayı talep ettiği meslek yüksekokullarında bazı dersleri alamadığı için üçüncü seneye de alması gereken dersleri bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı öğrenciler, yatay geçiş yapmak istememektedir. Ayrıca takı programlarında okutulan dersler ve içeriklerini oluşturulmasında programda görev yapan öğretim elemanlarının uzmanlık alanına göre de düzenlenmektedir. Kimi okullarda tasarım ağırlıkta dersler verilirken bazı okullarda süstaşı ve metal üzerine dersler düzenlenmiştir. Bu da bu konuda uzmanlaşmak isteyen öğrencilerin her konuda eğitilemediği görülmektedir.

SONUÇ

Türkiye'de bulunan tüm takı programları bir isim altında toplanmalıdır. Özellikle yatay geçiş yapacak öğrencilerin daha iyi faydalanabilmesi için bu programların içerik ve müfredatları değiştirilip birbirine benzetilmelidir. Takı ve mücevher konusunda eğitim alan öğrencilerin daha iyi pratik yapabilmesi için her programın bulunduğu yerde takı atölyesi, döküm atölyesi, tasrım atölyesi ve süs taşı işleme atölyeleri bulunmadan kurulmaması gerekmektedir. Bu atölyelerin yetişmiş eleman sağlanması için gereklilik arz etmektedir. Yetişmiş eleman ihtiyacının karşılanması için yetişmiş öğretim elemanının bulunması ve bu elemanların iyi eğitilmesi bu proramların ayakta kalabilmesi için çok büyük bir önem verilmelidir

KAYNAKLAR

Yrd. Doç. Dr. Alışkan Murat,Yükseköğretim Mevzuatı, Yaylım Yay. Mart 2006,7. Baskı,s 12.Türkiye.

Ayter Adli, (1996),Kuyumculuk Meslek Bilgisi ve Mücevherat Sanatı, Arset Matbaa san. Ve Tic. A.Ş., İstanbul, Turkey

ÖSYM Başkanlığı Kaynakları(2007). www.osym.gov.tr

ÖSYM,(2008), Yükseköğretim Programları ve kontenjanları Kılavuzu,ÖSYM, Ankara

Kameroğlu Alaattin,(2002) Türk Kuyumculuk Sektörü Büyüklükte Avrupa İkincisi, Gold News Dergisi, Mayıs, İstanbul.

www.tbmyo.marmara.edu.tr

www.mersin.edu.tr

www.gantep.edu.tr

www.mu.edu.tr
www.adu.edu.tr
www.gazi.edu.tr
www.deu.edu.tr
www.anadolubil.edu.tr
www.dpu.edu.tr
www.atauni.edu.tr
www.sdu.edu.tr
www.beykent.edu.tr

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDAN MEZUN OLAN ÖĞRENCİLERİN İŞ HAYATI TAKİBİ VE MESLEK YÜKSEK OKULLARININ ÇEKİCİLİĞİNİN ARTIRILMASI

THE PURSUIT OF THE BUSINESS LIFE OF ALL STUDENTS THAT WERE GRADUATED FROM MYOs AND MAKING THEM MORE ATTRACTIVE

Hakan BAYCIK

ABSTRACT

There are 518 MYOs in universities which were established in 1975 to reduce worker search and now, with twenty nine foundations and two YÖKs, they have
reached 549. Their rate is %10 in provinces, %83 in counties and %7 in cities with its fifty seven economic, a hundred sixty technical departments.

In 2007-2008 term, 278.200 new students were registered. In 2008, 155.259 of them were graduated. There are 1.723.056 graduates from this department.

The graduates that are very benefical for our industry are thought like the people
who were graduated from high schools in their business and military life. That's why, their social and business rights were not determined by laws. So, it was
decided that a law must be made from TBMM to give them their rights and then
a law offer was prepared by completely TEKDER given TBMM as 2/131, Turkish Technicians and all MYOs law offer was given by Afyon deputy Prof. Dr. Abdulkadir Akcan. The law offer which was given by TEKDER and MHP will be voted after it will be supported by CHP and DSP authoritatives because it was told as a national event and public opinion will be made by AKP deputies.

This lecture is very important in order to pursue the business life of graduates,
to make MYO more attractive and to provide the graduates their diplomas reel
rights for their future life not only the technicians but also the people who were
graduated from MYOs.

The subjects of the law offer which has ever been prepared includes MYOs' social and business rights. It is about changes in graduates' role, title, authority and military report:

1- The military period of MYOs' graduates is nine months which is fifteen months now. It can be determined according to TSK's requirements to reduce 1/6 or 2/6.

2- The first part of numbered 3795 and was accepted in 29.04.1992 explains the titles.Technicians and employees graduated from MYOs must provide their MYO diplomas to work as a foreman, superior, chief, responsible. The other responsibilities and features of signatures will be prepared by Ministry about them.

3- If a company employs %50 of their employees from MYOs, it will be able to use insurance premium exemption.

4- MYOs' students will have insurance when they register themselves to university with this subject.

5- The people that were graduated from job technical secondary education will be registered according to an exam which will be done by ÖSYM or with the condition as not being less than %10 for successful students.

If this law offer is accepted, subject 1,2,3,5 will be valid fort he people who have MYO diploma and subject 4 will be valid for MYO students.

ÖZET

Ülkemizde ara eleman açığını kapatmak için 1975 yılında kurulan MYO' lar bugün üniversitelerin bünyesi içinde 518 adet olmuş, 29 vakıf 2 YÖK' le 549 adete ulaşmıştır. 57 iktisadi 160 teknik bölümü ile illerde %10, ilçelerde %83, beldelerde %7 açılmıştır.

2007-2008' de 278.200 yeni kayıt yapılmıştır. 2008' de 155.259 mezun verilmiştir. Toplam mezun sayısı 1.723.056' ya ulaşmıştır.

Ülkemiz sanayisine teknik ve iktisadi alanda ara eleman yetiştiren MYO'lardan mezun olanlar, maalesef diploma aldıklarında iş hayatında ve askerlikte lise mezunu yetkisinde sayılmaktadır. Bunun sebebi Myo'ların sosyal ve mesleki haklarının kanunla, kurulduğu 1975' ten bu yana ,belirlenmemiş olmasıdır. Bunun için yapılabilecek tek şeyin TBMM' den çıkacak bir kanunla MYO' ların sosyal ve mesleki haklarının belirlenmesi olduğu düşünülmüş ve tamamen TEKDER tarafından mesleki ve teknik açıdan hazırlanan MYO kanun teklifi TBMM' ye 2/131; Türk tekniker ve tüm MYO' lar meslek odası kanun teklifi de 2/114 olarak Afyon milletvekili Prof . Dr. Abdulkadir Akcan tarafından sunulmuştur. TEKDER organizasyonu ile MHP' nin verdiği kanun teklifi CHP ve DSP yetkililerine de memleket meselesi tam destek denilmiş, AKP milletvekillerine de kamuoyu yaratın,medya yazsın, MYO olayı bilinmiyor, bunu kamuoyuna anlatın denmesinden sonra TBMM' de görüşülüp oylanacaktır.

Bu sempozyum, Meslek Yüksekokulundan mezun olan öğrencilerin iş hayatı takibi, Meslek Yüksekokullarının çekiciliğinin arttırılması ve 2 yıllık MYO' lardan mezun olan öğrencilerin bir ömür boyu sürecek iş hayatında, üniversitelerden aldıkları diplomanın statüsüne yakışır bir biçimde hayat sürdürmeleri açısından hazırladığımız, sadece tekniker değil tüm MYO mezunlarını kapsayan bu projenin kamuoyu yaratma açısından çok önemlidir.

Tamamı bizim tarafımızdan hazırlanan MYO'ların kurulduğu 1975'ten beri ilk sosyal ve mesleki kanun teklifinin maddeleri aşağıda belirtilmiştir. Üniversitelerin 2 yıllık MYO'larından mezun olanların kadro, unvan, yetki ve askerlik bildiriminde yapılacak değişiklikler hakkında kanun teklifi:

1- Şu anda 15 ay olan MYO mezunlarının askerliği 9 aydır. Bu sürenin barışta önce 1/6 bilahare 2/6 indirilmesine Türk Silahlı Kuvvetleri' nin ihtiyacı göz önüne alınarak karar verilebilir.

2- 29.04.1992 tarih ve 3795 sayılı kanunun 1. maddesi unvanları açıklar, 6 maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Tekniker ve meslek elemanı unvanlı MYO mezunları idari olarak iş yerinde(kamu veya özel) ustabaşı, amir, şef ve sorumlu statüsünde çalışmak için MYO diplomalarını ibraz etmek zorundadır. Bunun dışında yetki sorumluluklar imzalara ait esaslar ilgili Bakanlıklar' a ait yönetmeliklerle hazırlanacaktır.

3- İşveren personelinin %50' si MYO mezunu çalıştırırsa sigorta prim muafiyetinden faydalanacaktır.

4- MYO' da okuyan öğrenci bu madde ile okula kayıt yaptırdığı anda sigortalı sayılacaktır.

5- Mesleki teknik orta öğretimden mezun olanlar bitirdikleri bölümdeki MYO' ya sınavsız olarak değil; ÖSYM tarafından yapılacak sınavla veya kontenjanla başarılı öğrencilerin %10'dan az olmamak şartı ile geçebilecektir.

Bu kanun teklifleri kabul edilirse resmi gazetede yayınlandığı gün 1,2,3,5. maddeleri MYO diploması olan tüm MYO mezunları; 4. madde ise hala okumakta olanlar için geçerli olacaktır.

KAYNAKLAR

Tekder Genel Başkanlığı Meslek Yüksekokulları mezunlarının mezun olduktan sonraki iş hayatları (Hakan Baycık)
Türkiye'de Meslek Yüksekokulu Mezunu Olmak (Hakan Baycık)
TBMM' de 1975 den beri MYO'ların ilk mesleki ve sosyal kanun teklifi 2/114
Tüm MYO' ların meslek odası ve 2/131 ile Myo' luların kadro, unvan, yetki, askerlik kanun teklifi (Mesleki ve Teknik açıdan Hakan Baycık)

MESLEK YÜKSEK OKULLARINDAN MEZUN OLAN ÖĞRENCİLERİN İŞ HAYATI TAKİBİ VE VE MESLEK YÜKSEK OKULLARININ ÇEKİCİLİĞİNİ ARTIRILMASI

Projesi=

Ülkemizde ara eleman açığını kapatmak için 1975 yılında kurulan MYO lar bugün üniversitelerin bünyesi içinde 518 adet olmuş 29 vakıf 2 yökle 549 adete ulaşmıştır. 57 iktisadi 160 Teknik bölümü ile illerde %10 ilçelerde %83 beldelerde %7 açılmıştır.

2007-2008 de 278,200 yeni kayıt yapılmış tır 2008 de 155,259 mezun verilmiştir. Toplam mezun sayısı 1,,723,056 ya ulaşmıştır.

.

Ülkemiz sanayisine Teknik ve iktisadi alanda ara eleman yetiştiren MYO lar maalesef diplomayı alınca iş dünyasında ve askerlikte Lise mezunu yetkisinde sayılmaktadırlar. Bu kurulduğu 1975 den bu yana kanunla mesleki ve sosyal hakları belirlenmediğinden yönetmeliklerle mesleki yetkilerin geçiştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bunun için yapılacak tek şeyin TBMM den çıkacak bir kanunla MYO ların mesleki ve sosyal hakları belirlenmesi olduğu düşünülmüş ve tamamen Tekder tarafından mesleki ve teknik açıdan hazırlanan MYO kanun teklifi TBMM ne 2/131 Türk Tekniker ve tüm MYO lar meslek odası kanun teklifi de 2/114 olarak Afyon milletvekili Prof. Dr. Abdulkadir Akcan tarafından sunulmuştur. Tekder organizasyonu ile MHP nin verdiği kanun teklifi CHP+DSP yetkililerine de memleket meselesi tam destek denilmiş AKP milletvekillerini de kamuoyu yaratın medya yazsın bilinmiyor MYO olayı anlatın bunu kamuoyuna denmesinden sonra TBMM de görüşülüp oylanacaktır.

Bu sempozyumda Meslek yüksek okulundan mezun olan öğrencilerin iş hayatı takibi ve Meslek yüksek okullarının çekiciliğinin artırılması ve 2 yıllık MYO lardan mezun olan öğrencilerin bir ömür boyu sürecek iş hayatında Üniversitelerin MYO larından aldıkları diplomaların statüsüne yakışır bir biçimde mwslwki yaşamını sürdürmesi açısından hazırladığımız sadece Tekniker değil tüm Myo mezunlarını kapsayan bu projenin kamuyu yaratması açısından çok önemlidir.

Tamamı bizim tarafımızdan hazırlanan MYO ların kurulduğu 1975 den beri ilk mesleki ve sosyal kanun teklifi nin Kanun teklifinin maddeleri aşağıda belirtilmiştir.

Üniversitelerin 2 yıllık myo larından mezun olanların kadro,unvan,yetki ve askerlik bildiriminde yapılacak değişiklikler hakkında kanun teklifi. Bu teklifle 2 yıllık myo mezunlarına

1-Şu an 15 ay olan Myo mezunlarının askerliği 9aydır Bu sürenin barışta önce 1/6 bilahare 2/6 indirilmesine Türk silahlı kuvvetlerinin ihtiyacı göz önüne alınarak karar verilebilir

.

2- 29-4-92 tarih 3795 sayılı kanunun 1,maddesi unvanları açıklar 6 maddesi aşağıdaki şekilde değişmiştir. Tekniker , meslek elemanı unvanlı Myo mezunları idari olarak iş yerinde (kamu veya özel) ustabaşı,am ir,formen, sorumlu, şef statüsünde çalışmak için Üniversitelelerin MYO larının diplomasını ibra etmek zorundadırlar.
Bunun dışında yetki ve sorumluluklar imzalara ait esaslar İlgili Bakanlıklara ait yönetmelikle hazırlanacaktır.

3-İşveren personelinin % 50 si myo mezunu çalıştırırsa sigorta prim muafiyetinden faydalanacaktır.

4-Myo da okuyan öğrenci bu madde ile okula kayıt yaptırdığı anda sigortalı sayılacaktır.

5-Mesleki teknik orta öğretimden mezun olanlar bitirdikleri bölümdeki myo ya sınavsız olarak değil ÖSYM tarafından yapıla,cak sınavla veya kontenjanla başarılı öğrencilerin %10 dan az olmamak şartı ile geçebilecektir.

Bu kanun teklifleri kabul edilirse resmi gazetede yayınlandığı gün 1-2-3-5 maddeleri myo diploması olan tüm myo mezunları 4 maddeside okuyanlar için geçerli olacaktır.

GENEL GEREKÇE **Tekder-1**

Ülkemiz bir yandan Avrupa Birliği ne girmeğe bir yandan da kaliteli,bilgili bir topluluğuna doğru gitmektedir.Bilim ve Teknolojide hızlı değişme ve gelişmeler kalifiye ara eleman ihtiyacını ortaya çıkarmakta,hem de mevcutları işbaşında veya hizmet içi eğitim kurslarıyla eğitip ,rol ve işlemleri değişmektedir.

Ülkemizin Üniversitelerine bağlı olarak şu an faal olan 515 Meslek Yüksek Okulu iki yıllık Yüksek Teknik ve iktisadi alanda eğitim vermektedir. 1976 dan bu yana 2006 kayıtların a göre 1,226,063 mezun ve 441,074 okuyanı vardır. Bu 515 Meslek yüksek okulu 220 teknik 83 iktisadi 28 sağlık 46 tarım 24 hayvancılık 7 denizcilik bölümüyle yurdumuzun her yerinde yine 2006 kayıtlarına göre 6993 öğretim görevlisi ve üyesi ile eğitim vermektedir. . sanayileşerek bilgi çağını yakalaması sürecinde mesleki yüksek eğitim almış olarak çalışan insanların önemi her geçen gün artmaktadır.
Tekniker ve meslek elemanları lise ve ya ticaret veya teknik lise eğitimi üzerine 2 yıl meslek yüksek okullarında teknik ve mesleki eğitim alarak iş hayatına başlayan ve bu alanda ülkemizin bilgi ve teknoloji çağını yakalaması için belirli ölçeklerle tasarım ve proje yapan .uygulamasında en büyük sorumluluğu alan meslek guruplarıdır.

Bu açıdan baktığımızda eğitim sistemimizin çözülmeyi bekleyen önemli sorunları olduğunu görüyoruz. Kalkınma ve gelişmemizi etkileyen en önemli sorunlardan biri Hükümetinde hep gündeminde olan Mesleki Teknik Eğitimdir.

Türkiyede Üniversite eğitimi almış
Bütün meslek guruplarının kadroları unvanları yetkileri statüdü olarak bellidir. Fakat Üniversitelere bağlı 515 Meslek yüksek okulunda eğitim alan 2 milyona yakın diplomalarında Üniversite mezunu yazan bu mezunlar.
Gerek mesleki alanda iş hayatında gerekse askerlik görevleri sırasında Lise .meslek Lisesi ve Ticaret Lisesi mezunları ile aynı statüye koymayı bırakın, İş hayatında Bir fabrikada Meslek Lisesi mezunu formen, ustabaşı olarak çalışırken Tekniker işçi Askerlik görevi sırasında Lise mezunu ile beraber aynı süre olan 15 ay görevi yanında Lise mezunu çavuş Üniversite mezunu Meslek Yükse okulu mezunu er olarak görevini ifa etmektedir. Bu okulu bitirenler statü bakımından gerek iş hayatında gerek askerlik görevi sırasında Lise mezunu statüsünde sayılmaları bir yana bu meslek guruplarının emrinde çalışmaları büyük bir psikolojik bozukluk ve bunalım yaratmakta ve bu okullar iş hayatında askerlik görevi sırasında hiçbir artı sağlamamaktadır.

Çıraklıktan profosörlüğe bir bütün olan mesleki yüksek eğitim öğrenim zincirinin işçiden teknisyenden mühendis arasındaki kopukluğu giderecek olan bu meslek mensuplarına iş ve askerlik hayatının her kademesinde görev yetki ve sorumlulukları yükleyecek olan bu kanun teklifinin yasallaşması ülkemiz açısındanda yararlı olacaktır.

Ülkemizin Avrupa Birliği ne girmeğe hazırlandığı şu günlerde Teknikerler ve meslek elemanları (myo mezunları) mesleği mensupları mesleklerini icra ederken yasalara dayanması meslek disiplini ve mesleki ahlakı çerçevesinde sorumluluk alarak toplumun yükünü paylaşması için iş hayatında ve askerlik görevi esnasında Üniversitelerin iki yıllık bölümlerinden mezunların Lise mezunundan ayrı bir statü ve yetkide çalıştırma fikrini gerçekleştirmek fikri her şeyden önce Avrupa Birliğine girme fikrine uygun düşecektir.

Tekder-2

Hükümetinde programında önemi vurgulunan mesleki eğitim için 2 yıl yüksek eğitim gören 441,074 gencimiz 1,226,063 mezunumuz aileleri ile birlikte 4 milyon nun mutluluğu huzuru yetki,unvan ve askerlik ve sorumluluklarının belirli hale getirmek için Meslek yüksek okulu mezunlarının kadro unvan yetki ve askerlik indirimi kanun teklifi hazırlanmıştır.
Bu kanun teklifinin amacı, çalışan düz işçi ve memurla ,nezaret ve kontrol eden teknik ve idari kadro arasında yer alan bir örgün eğitim programı sonucunda mesleki formasyon edinmiş bulunan personel anlamında kalifiye ara eleman yetiştiren Meslek Yüksek okulları mezunlarını ele alınıp onların finansman , özlük hakları,askerlik görev süreleri, sıfatları ve iş dünyasına girişleri konusundaki sorunları çözmeye ve önlerini açmaya yöneliktir.
İş dünyasında Meslek yüksek okulu öğrencilerini mezunlarını desteklemeye yönelik olan çalışmalar diğer fakültelere değil meslek yüksek okullarına verilecek ve meslek liselerinden meslek yüksek okullarına gelen meslek lisesi öğrencisinide kapsayacak V e mesleki eğitim askerlik dışında mesleki liselere yönelik olarak yapılmış bir çalışmada olacaktır.

Tekder-3

MADDE GEREKÇİLERİ=

1-Ülkemizde askerlik görevi süreleri ve sıfatları itibariyle yüksek öğrenim görmüş olanlar ve olmayanlar diye iki katogori ele alınmıştır. Bu madde ile bu sınıflamada Meslek yüksek okullarının birer Üniversite eğitimi olduğu gerçeğine göre askerlik görev süreleri ve sıfatlarında bir düzenleme yapılmak istenmektedir.

2- Meslek yüksek okulları mezunları Üniversite bünyesinde bulunan ön lisans kurumlarıdır. Bu okulları okuyanlar yüksek öğretimin kendi içindeki değerlendirmesini saklı tutarsak yüksek öğrenim görmüş insanlardır. Ve her alanda ona göre işlem görürler. Meslek yüksek okulları mezunlarının kadro,unvan,yetkilerinin, şu anda olduğu gibi Lise mezunu statüsünde değil Üniversitelerin Yüksek okul standartlarına göre olması öngörülmektedir

3-Meslek Yüksek okulu mezunları kalifiye ara eleman kavramıyla anlatılan kariyer sahibi insanların olduğu bir meslek gurubudur. Aynı zamanda myo lular sanayi ve hizmet alanlarındaki işletmelerin en çok duyduğu teknik ve mesleki elemanlardır.. Bununla beraber bu okul mezunları işsizlik hem de işletmeler ve fabrikalar da kalifiye eleman sıkıntısı çekmektedir. Bu madde ile işverenlere getirilen çalıştıkları meslek yüksek okulu mezunlarına göre sigorta prim muafiyeti teşfikiyle yaşanan bu çift yönlü sıkıntıyı ortadan kaldırmayı hedeflemekteyiz.

4-Meslek yüksek okullarında okuyan öğrencilerin sigorta kap,samına alınmasını teklif ediyoruz .Bugün Mesleki eğitimi cazip hale getirmek ve iş dünyasının ara kalifiye eleman ihtiyacını karşılamak istiyorsak , Mesleki Eğitimi İngiltere örneğinde olduğu gibi öğrencilerin daha mesleki teknik liseye başladıkları anda sigortalı yapılamaları hususudur

ki. Biz bu madde ile bu okullar daha cazip hale gelsin diye meslek yüksek okullarında okuyan öğrencilerin sigorta kapsamını alınmasını teklif ediyoruz.

5-Meslek Liselerinden sınavsız olarak geçiş 2002-2003 öğretim yılında 4702 sayılı ile fiilen başlatılmıştır.Sınavsız geçiş uygulaması ile meslek yüksek okuluna gelen öğrenciler geldikleri meslek liselerinde öğretmen eksikliği derslerin boş geçmesi ve genel olarak dershane eğitimide alamadıklarından öğrenme ve kavrama yetenekleri düşük olmaktadır. Önceki lise eğitimlerinde edindikleri mesleki bilgilerin yetersizliği aldıkları notlarda bariz olarak gözükmektedir. Öyleki öğretim yılında kayıt yaptıran her 100 öğrenciden 20 si aralık ayında ben bu derslerden bir şey anlamıyorum çok ağır diyerek okulu bırakmaktadır. Geri kalanlarda iki yıllık okulu 4,-5 yıla uzatarak bitirmektedirler. İki yılda okulu bitiren çok azdır.4-5 yılda okulu bitirenler bu bilgi düzeyiyle iş dünyasında kaliteli olarak nitelendirilmemekte ve ne yazik ki kendi geldikleri yer olan meslek liselerine tercih edilmektedirler.
Özetle Meslek liselerinden Meslek Yüksekokullarına sınavsız geçiş bu haliyle sürdürülmemeli,gelişmiş ülke deneyimleri ve ülkemiz gereksinimi ve gerçekleri göz önüne alınarak tamamen bilimsel esaslara dayalı bir sistem kurulmalıdır.

Tekder-6

ÜNİVERSİTELERİN İKİ YILLIK MESLEK YÜKSEK OKULUNDAN MEZUN OLANLARIN KADRO UNVAN YETKİ VE ASKERLİK BİLDİRİMİNDE YAPILACAK DEĞİŞİKLİKLER HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE -1- 21-6-1972 Tarih ve 1111 sayılı Askerlik Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrası aşağidaki şekilde değişmiştir.
Diplomasız ,İlköğretim,genel ve meslek lise mezunu olanlar için muvazzaflık hizmeti süresi: Kara ,Deniz,Hava,Kuvvetleri ve Jandarma Genel Komutanlığında ,er ve erbaş olarak onbeş(15) ay iki yıllık Meslek Yüksek Okulları mezunu olanlar için er veya erbaş olarak dokuz (9) ay dır. Bu sürenin barışta önce 1/6 ay bilahere 2/6 ay indirilmesine,Türk Silahlı Kuvvetleri ninde ihtiyacı dikkate alınarak ,Bakanlar kurulunca karar verilebilir.

MADDE-2- 29-4-1992 tarih ve3795 sayılı kanunun 1, maddesi Mühendis ,mimarlar ve 4 yıllık fakülte mezunları dışında kalan personelin:eğitim seviyelerine göre unvan ,yetki ve sorumluluk larını belirlemektir.
Bu kanunun 6. maddesi aşağıdaki şekilde değişmiştir. Bu kanunun 3,maddesi b bendine göre Tekniker ve c bendine göre yüksek tekniker unvanını alanlar ve 6, maddede belirtilen esaslar da kendi meslek alanlarında Meslek yüksekokullarının iktisadi bölümlerinden meslek elemanı olarak mezun olanlar denk eğitim görmüş olanlar diğer meslek guruplarının yetki ve sorumluluklarına sahip olurlar.
Tekniker,Yüksek Tekniker ve iktisadi bölümlerden mezun meslek elemanlarının mesleki alanda yetki ve sorumluluklarına ait esas ve usuller
.İdari olarak kamu veya özel işyerinde Ustabaşı,Amir,Formen, Sorumlu,Şef statüsünde çalışabilmek için Üniversitelerin Meslek Yüksekokullarının diplomasını ibra etmek zorunludur.
Bunun dışında yetki ve sorumluluklara ait usuller; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı,Ulaştırma Bakanlığı,Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Yüksek Öğrenim kurulu ile İlgili meslek odalarınında görüşleri alınarak.Bir yönetmelikle düzenlenir.

MADDE.3-17-7-1964 tarihli 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

Ek MADDE=5. İşverenlere ,çalıştırdıkları meslek yüksekokulu mezunları sayısına göre,yüzde ellisini geçmemek üzere ,sigorta primi muafiyeti tanınır.
Söz konusu muafiyetin miktarı ve diğer hususlar iki ay içerisinde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE-4-17-7-1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunun değişik 2,ci maddesinin 2, fıkrasından gelmek üzere,yeni bir fıkra eklenmiş ve diğer fıkralara tesesül ettirilmiştir.
28-03-1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı kanununun 3, maddesinde belirtilen (Meslek Yüksekokulu mezunu düzeyinde ara kalifiye insan gücü yetiştiren Meslek yüksekokulu öğrencileride bu kanuna tabiidir.

MADDE-5-29-6-2001 tarihli ve 4702 sayılı kanunun 2, ci maddesinin ve 4,11 1981 tarihli ve 2547 sayılı Yüksek öğrenim kanunun 45, maddesinin c bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
e-Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler istedikleri takdirde,bitirdikleri programın devamı niteliğindeki veya buna en yakın programların uygulandığı,Öncelikle kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan ve ya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına Ö.S.Y.M tarafından yapılacak,mesleki eğitim sınavıyla yerleştirilir.Bu sınavda başarılı olup meslek yüksek okullarına devam edecek mezun olan öğrencilerin yüzde onundan az olmamak üzere ayrılacak kontenjanlara göre alanlarındaki Lisans programlarına dikey geçiş yapmaları sağlanır.
Bu sınavla ilgili usul ve esaslar. Milli Eğitim Bakanlığı ile yüksek öğretim kurulu işbirliği ile çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

MADDE-6-Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer

MADDE-7-Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BİZ LİSE MEZUNU DEĞİL ÜNİVERSİTE MEZUNUYDUK.

Ülkemizde Üniversitelere bağlı 518 Meslek yüksekokulunda 1,223,476 mezun 441,075 okuyan MYO luyuz.

YÜKSEK OKULLARIN KALBİ, MESLEK YÜKSEK OKULU

1911 de Kondüktör mesleki alisi ile başladı
1912 de Nafıa fen mektebi ile devam etti
1965 de Tekniker ve Yüksek Tekniker okulları açılıp 1972 de kapanınca
1975 de Meslek Yüksek okulları açıldı
2006 kayıtlarına göre 1,223,476 mezuna
Sadece 2006 da 236,382 erkek 204,382 kız 441,075 öğrenci MYO da eğitim görmüş
Ankara da 1959 da kurulan Tekder
Yıllarca ev sahipliği yaptı 50 yıllık tarihi ile Tekder 98 yıllık tarihi olan
Teknikerlere 2007 den beride ülkemizde Tüm MYO lulara tek mesleki dernek olarak beraber

NELER YAPTIK

Üniversitelerin 518 Meslek yüksek okulundan mezun ve okuyan yaklaşık 2 milyon MYO lu Üniversite öğretim üyelerinden 4 yıllık eğitimi 2 yıla sıkıştırılarak aldıkları eğitim vizeler , finaller, harçlar 2 yılda bitmeyen 3e 4e uzayan her ay sonradan öderken çok zorluyacak alınan 130 TL

harç kredisiyle kıt kanaat geçinilen ve mezun olunca Üniversite rektörü imzalı diplomasıyla %80 i İş hayatında meslek liseli amir formen şef in alt kadrosunda işçi Askerde Lise mezunu çavuşa komutanım deyip % 20 si hariç erkekler garson,köfteci,şöför kızlar markette kasiyer veya sekreter olarak çalıştıklar kanunla belirtilen yetkileri yoktu her şey patronların 2 dudak arasındaydı.
1975 den beri myolar için kimse birşey yapmadı
34 yıl 1975-2009 sadece konuşuldu hep çıkıyor çıktı dendi
Mesleki alanda iş pastasını hep 4 yıllıklar kullanmaktaydı amir,formen,ustabaşı statüleri meslek liseliler pasta tekti yıllardan beri böyleydi MYO lara verilecek her şey bu pastadan kesilip verilecekti ne meslek liseliler amirlik yetkisinden ne 4 yıllıklar tüm yetkilerden 1 dilimini MYO lara verdirtmemek için her şeyi yaptı
Biz ne yaptık masa başında mail le hakıkımız verilsin niye okuduk bu MYO yu hakkımız verilsin meslek odamız bile kurulmuyordu çünki ozaman güçlenirdik myo lular bir olmuyor tek tek konuşuyor yok olup gidiyordu.
34 yıl sonra 2/114 le sadece Teknikerlere değil tüm MYO lulara Tekniker ve MYO odası 2/131 lede Askerlik ,kadro,unvan,yetki kanun teklifini mesleki ve teknik açıdan 34 yılın yaşanmışlığı ve tecrübesi ile hazırladı ve 34 yıldan beri ilk kez TBBM ne milletvekileri sayesinde sunumunu sağladı. Şimdi bunların gerçekleşmesi için çalışırken üyelerine İngilizce ,bilgisayar ,gitar kursları tiyatro çalışmaları gala geceleri yarışmalar konferans ,paneller geziler üyelerine iş yerleştirme ve sanayi ile işbirliği çalışmaları ile tüm MYO lulara mesleki ve sosyal alanda iş hayatınız için

Bir ömür için Bir gün bir olalım MYO larun üniversite olduğunu kanıtlayalım TBMM de 1975 den buyan tek Meslek yüksek okulu mezunlarına yönelik ilk kanun teklifini çıkaralım 2/131 sayı ile 1975den buyana ilk myo kanun teklifini eğer MYO mezunlarına kadro,unvan yetki ve askerlik gibi yetki ve statatüleri veremezsek şimdiye kadar olduğu gibi MYO lara çekicilik en iyi eğitimide versek olmayacaktır

Özgeçmiş=

Adı soyadı= Hakan Baycık
Doğum Tarihi=1959 Zonguldak
Görevi= Tekder Genel Başkanı (Tekniker,Yüksek Teknikerler ve Tüm Meslek Yüksek okulları mezunları derneği Genel Başkanı)
Adres= Yüksel caddesi 36/1 Kızılay - Ankara
Tel= 0312-4313021 GMS 0555-6411459
E.posta=hakanbaycik@hotmail.com
Eğitim= 1978 Hacettepe Üniversitesi Kdz. Ereğli Meslek Yüksek okulu
Metalurji Teknikerliği
1998 Sakarya Üniversitesi Metalurji ve Malzeme Mühendisliği
İş hayatı=1979-2005 aralıksız =(Emeklilik Erdemirde 25 yılda emeklilik şartı) Erdemir Ereğli Demir Çelik Fab. Çalıştığı Bölümler=ERDEMİR, Kalite kontrol md.lüğü Çelikhane ve slab gözlemcisi
Metalurji labaratuvarları Metalografı,,Formeni, Mühendisi, Haddahaneler metalurji mühendisliği .(. 26 yıl **)** ve özel sektörde +3 yıl Orbatu müh.Aş. Gn.Müdürü,
Uzmanlık Alanları. ***=26yıl Erdemir+3 yıl özel sektör =29 YIL Otomativ parçaları Döküm , talaşlı imalat,pik sfero döküm ,indiksiyon ocakları imalat otomativ parçaları makina imalatı otomativ parçaları , Saç, Haddahane ,Boru profil Çelik konstrüksiyon İmalatı, çelikhane döküm Sıcak ve soğuk Haddanelerde bobin levha cr.crs,hrp,hru,lrkk,lkk vs. üretimi slab işlenmesi, Metalurji labaratuvarı Numune hazırlama giyotin makas kalomoza testereler torna freze ve taşlama tezgahları şerit zımpara 10-20-40-100 tonluk çekme test cihazları sıcak çekme tezgahları rockwelll. Brinell.Knop.shore sertlik makinaları olsen derin çekme darbe test cihazları Iso 9000-9001-9002 kalite sertifikaları İleri teknoloji labaratavar cihazları Metalografi çeliklerin iç yapı dış yapı mikro makro yapıları inceleme teşhis sülfür print radyografik film çekimi ve***

değerlendirme her türlü mikroskop kullanımı kısaca A-dan Z ye DEMİR- ÇELİK,BORU, BRONZ , SFERO, DÖKÜM PİK,TALAŞLI MAKİNA İMALATI VE ÇELİK KONSTRÜKSİYON İMALATI
2005-2008 Ankarada Özel şirket kalite yönetim Fabrika ÜretimMüdürü ,Genel md.
İdari görev=1990-2004 aralıksız Erdemir Teknikerler Derneği Başkanı
2003-.....Türkiye Tekder Genel Başkanlığı
Yaptığı testler. Numune hazırlama. 26 yılda her gün 150-200 adet
Çekme testi her gün 150-200 adet
Sertlik ve olsen derin çekme testi her gün 300 adet
Mikroiç yapı test kayıtlı 15,183 makro test ayda 200 civarı
Radyaografik test. Çelikhane pota ve borular tel kaynakları
Ultrasonik test Hadde merdaneleri ve slabların kontrolü,sayısız sülfür printt
Kalite kontrol ve kalite güvence alanında kalibrasyon ,ölçme ve test alanında uzmanlık

Yazdığı kitaplar

Çelikhane ve sürekli dökümde üretim
Makinaların çalışması bakımları ve kalibrasyomları
Talaşlı imalat teknolojisinde yenilikler
Haddanelerde slab üretimi slabın ürüne dönüşmesi,Boru ve profil üretiminde Spesifikasyonlar
Metalurji lab. Çalışma şekli ve yaptığı testler
Metalaloğrafi lab. Yaptığı testler,
Üretimde olmazsa olmaz A dan Zye Ürün Giriş imalat ve çıkış kalite kontrolu
Çekme , sertlik tüm fiziksel ve kimyasal testler. Tahribatsız muayane radyografi ultrosonik penantran sıvılar ,Haddahanelerde slabın işlenerek bobin ve levha üretilmesi
Cıvata somun ve tellerin imalatı ve testleri.kusurlu malzemelerin kusur nedenleri.Çeliklerin iç yapıları (Mikro) incelemesi
Hadde merdaneleri Aliminyum tel ve malzemeler
Tüm malzemelerde kalite kontrol gibi 33 adet çalışma kitabı
Ve en son Türkiyede Meslek Yüksek okul Mezunu olmak
Katıldığı Eğitimler=
1979-2005 Erdemirde 26 yılda Demir çelik mühendislik yöneticilik iş sağlığı güvenliği ne kadar sayısız eğitim ve konferanslar

İş Yaşamında gerçekleştirdiği=İş dünyasında kaliteli ve hızlı üretimi en düşük maliyetle personele ürettirip müşteri memnuniyetini sağlayarak Türkiye nin ve Dünyanın her köşesindeki müşteriye ulaşmayı sağlamak İyi ürün yok daha iyisini üretmeliyiz le ödül alan

MESLEK YÜKSEKOKULLARININ ÇEKİCİLİĞİNİN ARTIRILMASI

INCREASING THE ATTRACTIVENESS OF VOCATIONAL HIGHSCHOOLS

Hıdır AKPINAR[1] Safiye SARIIŞIK[2]

ABSTRACT

It is important the characteristics of education programs and the conditions to fulfill the requirements to employment in industry, to increase the attractiveness of vocational schools. The student profiles in recent years prefer the education programs in which they would be able to investigate, would be well users of technology, that would help them to get job.

In order to increase the willingness of successful students and attract them to Vocational High schools, it must be used some slogans like " Job Guaranteed by School". To increase the attractiveness of vocational high schools is directly related with the status of sport and cultural activities, promotional activities in national and domestic newspapers, journals and televisions, close relationships between university and industry, ability to attend some fairs which were suitable to education programs aiming to introduce the departments to related sectors and active studies of student unions. Our vocational high schools have been following through different practices, which were different than the examples given above and as a result of these studies; the students who are good at social relationships, with well communication skills have been created. As a result of all those introductions, presentation and publicity activities included news, either qualified students or students from faculties have been choosing our school.

Keywords: presentation, attractiveness, availability of employment, social skills

ÖZET

Meslek Yüksekokullarının çekiciliğini artırmak için; eğitim programlarının özellikleri ve piyasada istihdam edilebilme şartları önemlidir. Son yıllardaki öğrenci profili; araştıran, teknolojiyi iyi kullanan ve hızlı iş bulmayı sağlayacak eğitim programlarını tercih etmektedir. Meslek Yüksekokullarının iyi öğrencileri çekebilme ve tercih edilebilirliğini artırabilmesi için; "iş garantili okul" sloganlar gibi slogan kullanılmalıdır. Meslek Yüksekokullarının çekiciliğini artırabilmek, spor ve kültürel aktiviteler yapabilme durumları, ulusal ve mahalli gazete,dergi ve televizyonlarda haber yapabilme durumları, üniversite sanayi ilişkilerinin yoğunluğu, eğitim programlarına uygun fuarlara katılarak bölümlerini sektörlerine tanıtabilme durumlarına ve öğrenci kulüplerinin aktif çalışmaları ile doğrudan ilgilidir.

[1] Yrd.Doç.Dr.,KOÜ Hereke Ö.İsmet Uzunyol MYO, hakpinar@kocaeli.edu.tr
[2] Yrd.Doç.Dr.,KOÜ Hereke Ö.İsmet Uzunyol MYO, safiye@kocaeli.edu.tr

Meslek Yüksekokulumuz yukarıdaki örneklerle ilgili farklı çalışmalar yapmış ve bu çalışmalar sonucunda; iletişim yetenekleri ve sosyal becerileri gelişmiş öğrenciler ortaya çıkmaktadır. Yapılan tanıtım ve haberler sonucunda nitelikli öğrencilerle birlikte fakülte öğrencileri bile Meslek Yüksekokulumuzu tercih etmektedir.

Anahtar Kelimeler: tanıtım, çekicilik, istihdam edilebilirlik, sosyal beceri

GİRİŞ

Meslek Yüksekokullarını tercih eden öğrenci profili incelendiğinde, genellikle sosyo-ekonomik yönden orta ve ortanın altında yer alan aile yapısı gözlenmektedir. Dolayısıyla bu okulları tercih eden öğrenciler; kısa yoldan meslek sahibi olup, tatminkar ücretlerle iş hayatına atılmanın hayallerini kurmaktadırlar.Bu öğrenciler için en büyük çekicilik mezun olduktan sonra iş garantilerinin bulunmasıdır. Meslek Yüksekokullarının çekiciliğini artırabilmenin diğer yolları ise, spor ve kültürel aktiviteler yapabilme durumları, ulusal ve mahalli gazete, dergi ve televizyonlarda haber yapabilme durumları, üniversite sanayi ilişkilerinin yoğunluğu, eğitim programlarına uygun fuarlara katılarak bölümlerini sektörlerine tanıtabilme durumları ve öğrenci kulüplerinin aktif çalışmalarıdır.

1.EĞİTİM PROGRAMLARININ ÖNEMİ

Gelişen teknoloji ile birlikte; bilgilere daha kolay ulaşılır hale gelinmiştir. Şu an lise ve alt guruplarda eğitim gören öğrencilerin çoğu bu yeni teknolojileri çok iyi bilmekte ve kullanmaktadır. Öğrenciler bir eğitim programını seçerken; o alanda araştırmalar yaparak tercihini şekillendirmektedir.Eğitim programının istihdam açısından önemi ve gelecekteki durumu öğrenci tercihlerini etkilemektedir. Meslek Yüksekokuluna eğitim programı açarken; piyasa koşullarını iyi araştırmak ve sektörü eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görmesini sağlamak gerekir. Ülkemizde üniversitelerde eğitimi olmayan sekiz adet program ilk defa açılmış ve bu programların tamamında yoğun bir sektör ilişkisi geliştirilmiştir. Bu sektör ilişkileri istihdam açısından bakıldığında bir haber ve tanıtım alt yapısı oluşturmaktadır. Bilgi teknolojilerini iyi kullanan öğrenciler; meslek ve eğitim programı seçimlerinde yeni ve istihdam alanı geniş olan iş alanlarını öncelikli olarak tercih etmektedirler. Özellikle eğitim programının yeni olması, sektörde bu eğitimi veren başka bir eğitim kurumunun bulunmaması, sektörün kapasite büyüklüğü; sektörleri üniversite ile işbirliği yapmaya zorlamaktadır. Çünkü sektörler piyasada tutunabilmek ve kalite standartlarını yükseltmek için; ara eleman ihtiyacını usta çırak ilişkisinden çıkararak, diploma ve belgesi olanlara yönelmektedir. Hatta sektör piyasada çalışan ustalarının belge ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla işbirliği istemekte ve ustalarına eğitim sertifikası almaları için çaba harcamaktadır. Bunun bir örneğini boya sektörü yaşamıştır. Kalite standardına önem veren bazı inşaat şirketleri eğitim belgesi olmayan boya ustalarının inşaatlarında çalışamayacağını belirtmiştir. Boya firmaları ile ortak boya usta sertifika eğitimleri yapılmaya başlanmıştır.

2.ETKİNLİK VE HABER YAPABİLME

Meslek Yüksekokullarının çekiciliğini artırabilmenin koşullarından biri de farklılıklarını haber haline getirebilmektir. Bu haberler; okulun ve eğitim programının özelliklerini yansıtmalı, dikkat çekmeli ve farklılık yaratmalıdır. Örneğin: "Bu okulun öğrencileri öğrenci iken iş yerlerini seçmekte", "Boyacı kızlar", "Üniversite eğitimli güvenlikçiler", "Üniversiteli badigardlar", "Üniversiteli çöpçüler"," Derneği başkanı tüm mezunlara iş garantisi verdi"…. gibi. Bu haberler ilgi çekmekte ve öğrencilerin program seçimini etkilemektedir. Özel bir üniversite Meslek Yüksekokuluna öğrenci çekme reklamı olarak; "İş garantili program" olarak tanıtım yapmaktadır. Bu şekilde bir tanıtımla da öğrenciyi çekmektedir.

Eğitim programlarını açarken üniversite sektör ilişkilerine çok önem verilmelidir. Ülkemizde bu konu çok gelişmemiş olduğundan; üniversite sektör ilişkilerine ait çalışma örnekleri basının dikkatini çekmekte ve haber yapabilmeyi kolaylaştırmaktadır. Meslek Yüksekokulları belediyeler, kaymakam ve valilikle olan ilişkilerini de geliştirmeli ve onlarla değişik sosyal ve kültürel çalışmalar yapmalıdır. Bu ortak çalışmalar tanıtımda ve çeşitli sorunların çözümünde yararlı sonuçlar doğurmaktadır. Bunun örnekleri ise; fuar ve gezilere otobüs ayarlama, öğrencilerin barınma ve ulaşım sıkıntılarında hızlı çözüm bulma ve yapacağınız aktivitelere destek sağlama gibi katkılardır.

Farklılık yaratarak haber olmaya ait birkaç örnek vermek gerekirse;
-Özel Güvenlik ve Koruma programını açmayı düşündüğümüz bir dönemde, programı daha resmi açma girişimleri başlamadan, bir dergide geçen bir küçük bilgi notu, daha sonra ulusal gazete ve televizyonlarda "üniversiteli badigardlar geliyor" şeklinde haber yapılmıştır.

-Çevre Temizlik Hizmetleri programı açılmadan bir yıl önce sektör ile protokol yapılmıştı. Program açma hazırlıkları yürütülürken; bu programla ilgili en az 20 adet ulusal gazete, dergi ve televizyon kanalında haber yapılmıştır. Haberlerde "üniversiteli çöpçüler" ve "üniversiteli temizlikçiler geliyor" şeklinde başlık atılmıştır.

Üsteki sektörler incelendiğinde ülkemizde gittikçe gelişen sektörleri temsil ettikleri görülmektedir. Bunun gibi ülkemizde eğitimi olmayan mesleklerin eğitimini başlatmak bir farklılık yaratmaktadır. Bunun sonucunda da sektörü ile işbirliği yapılabilmektedir.

Tanıtım ve haber yapma çalışmalarının bir diğer yolu ise; sempozyum, panel, kongre ve çeşitli yarışmalar gibi etkinlikler yapmaktır. Bu tür çalışmalarda tanıtım, işbirliği ve haber açısından yararlı sonuçlar elde edilmektedir. Bu amaçlarla iki adet "Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu", bir adet "Ulusal Girişimcilik Sempozyumu ve Benimde Bir Fikrim Var İş Fikri Yarışması birlikte yapılmış ve ayrıca çok sayıda panel, konferans gibi toplantılarda düzenlenmiştir.

3.SPOR VE KÜLTÜREL ETKİNLİKLER

Öğrencilerin sportif, sosyal ve kültürel gelişimini artırmak için en önemli organ öğrenci kulüpleridir. Öğrenci kulüplerinin kurdurulması ve organizasyon yapabilmelerinin sağlanması gerekir. Meslek Yüksekokulu öğrenci profili ağırlıklı olarak orta gelirli öğrencilerden oluşmaktadır. Bu profildeki bir öğrenciyi yakın bir şehirdeki fuara katılımını sağlamak için eğer idare ve hoca destek olmazsa yürütülememektedir. Öğrencilerin bir takım organizasyon yaratması ve aktif olması isteniyorsa bir takım beceri yolları konusunda destek olunması gerekir. Otobüs ayarlanacaksa; belediye aracı, özel şirket desteği veya üniversite imkanlarının

hangisinden nasıl yararlanacağı konusunda yardım edilmelidir. Bu yolları kullanan bir öğrenci, Çanakkale Şehitliğini ziyaret etme, tiyatro ve sanatsal gösteriye gitme, mesleki fuarları gezme, firmalara teknik gezi yapma, tarihi ve çevre yerleri görme çalışmalarını çok rahat yapabilmektedir. Yaşadığımız olumsuz bir örnekte; öğrencilerimize İstanbul CNR fuarcılıkta kendi meslekleri ile ilgili 50 adet giriş davetiyesi ayarlandı. Daha sonra araştırdığımızda hiçbir öğrencinin bu fuara gitmediği saptandı. Bunun nedeni araştırıldığında ise öğrencilerimizin fuara ne amaçla gideceğini bilmediğini ve ayrıca ekonomik koşullarında etkili olduğu görüldü. Bundan sonra fuar bileti ile birlikte bizzat nasıl gidileceğini de öğretmemiz gerekti.

Gelişmiş ülkelerin üniversitelerinde görülen en önemli tanıtım araçları spora verdikleri önemdir. Ülkemizde görülen sigara içme alışkanlığı, kahvehaneye gitme ve zamanları boşa harcama alışkanlıklarının ana nedeni spora önem verilmemesinden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerimizin zamanlarını daha verimli kullanmaları konusunda destek olmalıyız. Bu destekler, bilgi yarışması, münazara, çeşitli sportif yarışma ve organizasyonlar yapmak, meslek günleri düzenlemek, konusunda uzman sektör temsilcileri ile konferans verdirmek, toplumsal duyarlılık projeleri yaptırılması şeklinde olabilir. Bu şekilde öğrencilerin organizasyon yapma yetenekleri ve kişisel gelişimlerine katkı sağlanabilir.

4.PİYASADA İSTİHDAMYARATABİLME ÇALIŞMALARI

Mezun olacak öğrencilerin kolay istihdam edilebilmelerini sağlamak için; eğitim programlarını sektör ile birlikte yürütmek, ilgili sektörlere programı ve öğrencileri iyi tanıtmak ve sektörleri eğitim alanının içinde aktif tutmak gerekir. Bu konuda en çok kullanılacak çalışma "Meslek Günleri" yaparak ilgili sektörleri eğitim alanında stand açmaya davet ederek firmalarının tanıtımlarını yapmalarını sağlamaktır. Eğitim alanına alışkın olan bir sektör, personel alımlarında okula çok kolay ulaşabilmektedir. Bu şekilde öğrencilerin daha kolay istihdam edilmeleri sağlanmış olur.

5.İŞ VE İSTİHDAM SLOGANLARI GELİŞTİRME

Eğitim programları ile ilgili sektörler okula ne kadar alışkın olursa, ne kadar çok işbirliği yapılırsa o oranda sektörle ortak çalışmalar yapılabilir. Yetiştireceğiniz öğrencilerin daha neleri bilmesi gerektiği ve bu bilgiler sizde eksik ise nasıl tamamlanacağı üniversite sanayi ilişkileri sonucunda çözülebilir. Örneğin; öğrencilerin istihdamı açısından Marshall boya bilgi işlem müdürlüğü insan kaynakları programı hazırlamıştır. Okulun web sayfasında mezunlar izlenir duruma gelmiştir. Slogan olarak "iş hayatına en yakın kampus" yazılmış ve ayrıca eğitim programlarını tanıtırken hangi sektörlerle eğitimde işbirliği protokolü yapıldığı bilgisi bulunmaktadır.

6.SONUÇ

Meslek Yüksekokullarının çekiciliğinin artırılmasındaki en büyük rol öğrencinin mezun olduktan sonra tatmin olacağı şartlarda iş bulma garantisidir. Bu nedenle yeni programlar açılırken iş istihdamı geniş olan sektörlere yönelmek gerekir. Öğrencilerde yetiştirilirken dersleri yanı sıra sosyal yönlerini de geliştiren organizasyonlara yer verilmelidir.

MESLEK YÜKSEK OKULLARININ MARKA KİŞİLİĞİ VE ADÜ KUYUCAK MYO ÖRNEĞİ

BRAND IDENTITY OF VOCATIONAL HIGH SCHOOLS: THE CASE OF KUYUCAK VOCATIONAL HIGH SCHOOL

Osman BAYRİ[1] **Bilge DOĞANLI**[2]

ABSTRACT

Qualified productive power contributes to the cultural, social and economical development of countries and provides the opportunities to the companies to increase the production capacities and competition power. Vocational High Schools (VHS's) in Turkey established in order to over come the increasing demand of higher education and to serve qualified productive power in changing and developing trade, industry and service sectors. According to globalization and the development of information technologies, VHS's need to reconstruct themselves in order to provide the demand of various sectors in their environment. In this reconstruction process, one of the most important issues is the branding of VHS's and the formation of their brand identities.

Branding of VHS's is important in terms of creating privileged position from others to meet the expectations of various sectors. Branding of each VHS and the evaluation of them as a Brand is required for their success and institutionalization. Starting from the branding of VHS's and the formation of their Brand identity like as the branding of a car, a biscuit, a shampoo or a city, this study aims to investigate the branding levels of VHS's. The study is important in terms of involving empirical and quantitative analyses to determine the brand identity of VHS's.

Key Words: Brand, Brand Identify and Vocational High Schools.

ÖZET

Nitelikli işgücü, ülkelerin kültürel, sosyal ve ekonomik gelişmesine katkılarda bulunmakta ve işletmelerin üretim kapasitelerinin ve rekabet güçlerinin artmasına olanak sağlamaktadır. Türkiye'de Meslek Yüksekokulları (MYO'lar) artan yüksek öğrenim talebini karşılamak; ticaret, sanayi ve hizmet sektörlerinde değişmekte ve gelişmekte olan ihtiyaçlara cevap verecek nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak için kurulmuşlardır. Küreselleşme ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak MYO'ların çevrelerindeki çeşitli sektör taleplerini

[1] Doç.Dr.ADÜ, Kuyucak MYO Müdürü, osmanbayri@hotmail.com
[2] Dr.,ADÜ Kuyucak MYO Müdür Yardımcısı, bilge009@yahoo.com

karşılayabilmeleri için yeniden yapılanmaları gerekmektedir. Bu yeniden yapılandırma sürecinde MYO'ların markalaşması ve marka kişiliklerinin oluşturulması en önemli konulardan biridir.

MYO'larının markalaşması, benzerlerinden ayrıcalıklı bir konum yaratarak çeşitli sektörlerin beklentilerini karşılaması açısından önemlidir. MYO'larının her birinin markalaşması ve marka olarak değerlendirilmeleri, başarılı olmaları ve kurumsallaşmaları için gereklidir. Bu çalışma, MYO'larının markalaşması ve marka kişiliğine kavuşmasının bir araba, bisküvi, şampuan ya da bir şehir markalaşmasına benzer olduğundan hareketle, MYO'larının markalaşma düzeylerini incelemeyi hedeflemektedir. Çalışma MYO'larının marka kişiliklerini belirleyebilmek için bir ampirik ve sayısal analize yer verecek olması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Marka, Marka Kişiliği ve Meslek Yüksekokulları

MARKA

Ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamın temel koşullarından en önemlisi, üretim süreçlerindeki belirli niteliklerin bir bütün olarak kurgulanmasıdır. Bu, hizmet alanından, bir ürünün tasarımına, üretim sürecindeki somut şekillenmeye ve nihai ürün ve kullanımıyla somutlaşan nitelik ve bu niteliği yansıtan kaliteye dek uzatılabilecek bir süreçtir. Söz konusu nitelik ve kalite, günümüzde yaygın bir şekilde "marka" olarak da adlandırılmaktadır (tmmob.org.tr, 2005). Bu bağlamda Marka "Ürün ve hizmetleri birbirinden ayırt etmek, tanımlamak, ürün veya hizmet hakkında bilgi vermek, imaj yaratmak ve hatta söz konusu ürün veya hizmet için belli bir kimlik kazandırmak amacıyla ürüne kazandırılan kişilik, ilave edilen bir isim, sözcük, terim, harf, sembol, şekil veya bunların bütünüdür. Marka bunlarında ötesinde, kurum kültürünün ve kurumun çalışanlarının da çabaları ile ürüne ekledikleri duygusal unsurların yarattığı izlenimler ve algılar bütünlüğüdür.

Günümüz bilgi temelli ekonomilerinde, soyut varlıklar, şirketlerin bilançolarında görünen somut varlıklardan çok daha önemlidir. Günümüzün değerli şirketlerinden pek azı, örneğin Microsoft, kâr beklentilerini, ürettikleri ürünlerin üzerine odaklamaktadır. Şirketler ürün sattıklarında bile, üretimin dışarıda yapılması söz konusudur. Zirvedeki şirketlerin çoğu hizmet endüstrisindedir. Temel varlıkları bilgi, marka isimleri ve müşterileriyle, ortaklarıyla kurdukları ilişkileridir. Soyut varlıklar çeşitli biçimlerde olabilse de, pek çok endüstride, bir şirketin markasının değeri en önemli soyut varlığıdır (Doyle, 2003: 389).

Pazarlama sürecinin özü, tüketicilerin zihninde bir marka inşa etmektir ve bir markanın gücü, satın alma davranışını etkileme yeteneğinde yatar (Ries-Ries, 2003: 12-13). MYO bağlamında olaya yaklaşırsak, güçlü bir MYO marka kavramı, satın alma davranışı olarak, ilk sıralarda tercih edilme şeklinde kendini gösterecektir.

MARKA KİŞİLİĞİ

Marka kişiliği, markanın farklılaşmasını ve ayırt edilmesini sağlayan en önemli marka kimliği elemanıdır (markasehir.com, Eroğlu). Bireyler gibi, markalar da kendilerine özgü kişiliklere sahiptirler (samimi kişilik sergileyen markalar, heyecan yaratan markalar, sofistike bir hava yaratan markalar, güven ve başarıyla eşleşmiş markalar gibi) (Kavas, 2004: 19). Günümüz rekabet koşullarında tüketiciler, rakipler arasında markayı seçmek için bir neden aramaktadırlar. Tüketiciler, markaları satın alırken sadece onların işlevsel yeterlilikleri ile değil; aynı zamanda marka kişiliklerinin kendilerine ve koşullarına uygunluğu ile de ilgilenmektedirler (Chernatony ve Rilley, 1998: 423)-(Uztuğ, 2003: 23). Tüketicilerin

zihinlerinde yepyeni bir imaj oluşmasını sağlamak çok zordur. Çünkü imaj oluşturmak için ya önderlik, ya güvenilirlik, kaliteli olmak vb. belirlenmiş standartların elde edilmesi ya da sıra dışılık, özgünlük, cesurluk vb. yeni kulvarların ele geçirilmesi gerekir. Her insan kendi kişiliği ya da olmayı arzuladığı kişilik özellikleri ile benzeşen markaları zihnine kabul eder. Kısacası zihinlerde yer alabilmek için önce marka kimliğinin ve kişiliğinin oluşturulması gereklidir.

Güçlü bir kişilik, başarılı markaların ortak özelliğidir. Markaların karakter sahibi olup olmadıklarını anlamak da son derece basittir. Bir marka ele alınır ve kişileştirilmeye ve sıfatlar atfedilmeye çalışılır. Bir insanın kişiliğiyle, bir markanın kişiliğini tanımlamak bire bir aynı şeydir. Aynı sıfatlar kullanılır. Örneğin bir Marlboro paketi için, erkek, maço, kaba saba, kuvvetli, sakin, güven veren, sert ifadeleri kullanılırken, bir Maltepe paketi için ise; tanım bulmakta bile zorlanılmaktadır ve bulunan sıfatlar da hep olumsuz olmaktadır: aseksüel, bakımsız, silik gibi. Ortalama bir tüketici, bir markaya kendiliğinden, ne kadar çok ve olumlu sıfat atfedebilirse, o marka o kadar kişilik sahibidir denilebilir (Borça 2004:114).

Nasıl bir insan arkadaşları hakkında düşünce ve duygulara sahip olabiliyorsa, markalar için de düşünce ve duygulara sahip olabilir ve onlarla özdeşleşebilir. Marka kişiliği, marka mesajı aktarılırken kullanılan genel tarz ve tutumdur. Marka kişiliği, sevilen bir marka olunup olunamayacağını belirleyen en önemli duygusal unsurdur. Marka kişiliği, markaya insan karakterlerinin uyarlanması şeklinde tanımlanabilir. Böylece markanın da demografik (cinsiyet, yaş, ırk, gelir, din), psikolojik (kişisel özellikler), sosyolojik (yaşam tarzı, sosyal sınıflar) ve coğrafik (şehirli, kırsal) faktörlere göre de tanımlanması veya sınıflandırılması mümkün olabilecektir (Ateşoğlu, 2003, s.48).

Marka kişiliği, bir markaya hayat veren karakter özelliğidir. Markanın nasıl konuşacağına ve kendini nasıl tanıtacağına yol gösterirler. Marka kişiliği, insan kişiliği özelliklerinin (ciddiyet, samimiyet, neşe, vb.) farklılık yaratabilmek amacıyla markaya atfedilmesidir (muratsaylan.blogcu.com). Ürünü ele alınıp, "Eğer bu bir insan olsaydı, nasıl biri olurdu?" diye sorulduğunda, hızla ve çok sayıda (olumlu) sıfat atfedilebiliyorlarsa, o kadar kişilikli bir marka oluşturulmuştur (markambiz, Borça, 2005)

Marka kişiliği, markanın tüketicilerle olan iletişimini biçimlendiren stratejik bir araçtır. Çünkü markalar tüketicilerin zihninde, kişilikleri aracılığıyla kendilerini yansıtabilir ve anlatabilirler. Bu noktada tüketiciyle daha yakın, daha sadık ilişkiler kurabilmek veya tüketicinin zihninde farklılaşabilmek için marka kişiliği anahtar bir kavram halini almaktadır.

Marka kişiliği, markanın mesajını aktarırken kullanacağı genel tarzı ve tutumu ifade eder ve bu anlamda da duygusal bağ kurmak açısından çok önemli bir unsurdur. Bu yüzden markaların kişiliği inşa edilirken, tüketicilerin markayı hangi durum ve koşullara bağlı olarak tercih ettiklerine bakıp, o durumlara uygun imaj ve duygu formlarını (arketipleri) belirlemeleri gerekmektedir.

Aaker bu temel marka kişiliklerini şu şekilde ortaya koymuştur: Samimiyet (Sincerity), Coşku (Excitement) Ustalık (Competence), Seçkinlik (Sophistication) ve Sertlik (Ruggedness) Marka kişiliği markanın tüketicilerle olan iletişimini biçimlendiren stratejik bir araçtır. Çünkü markalar tüketicilerin zihninde kişilikleri aracılığıyla kendilerini yansıtabilir ve anlatabilirler (marka kimlik, Aaker). Gerçekleştirilen uygulama çalışması ile MYO marka kişiliği bu özellikler ışığında tanımlandırılarak sonuçlandırmaya çalışılmıştır.

Bir marka büyüdükçe ve olgunlaştıkça mantıksal nedenler önemini yitirebilir fakat, müşterinin markaya olan duygusal bağları kalıcıdır. Marka kişiliği ile yaratılmak istenen bağ da işte bu bağdır. Marka ilişkisinin duygusal temeli öylesine sağlam olmalıdır ki, piyasada ne kadar çelişkili bilgi bulunursa bulunsun ve rakipler tarafından ne kadar çok iddia ortaya atılırsa atılsın, müşteriler içtenlikle "Ne bileyim, bunu daha çok seviyorum işte" diyerek seçimlerini savunabilmelidirler (Moser, 2004: 90). Milka reklamlarında, marka, milyonlarca dolarlık bütçeyi, Alplerden gelen süt gibi, düşünüldüğünde saçma gelecek bir fikir üzerine yatırmaktadır, Yumoş markasını da, tüm dünya da bir ayıcık taşımaktadır. (Borça, 2004: 86).

Pepsi kendisini yeni neslin içeceği olarak tanıtmaktadır. Halbuki o da, rakibi Coca Cola da gazlı birer içecektir. Pepsi'nin gençliğin içeceği olmak için hiçbir farkı yoktur, olay tamamen duygusal alandadır. İşte sırf bu kişilik farkı nedeniyle Pepsi rakibiyle arasındaki farkı kapatmıştır. Ürünler arasındaki farklar azaldıkça bazen marka kişiliği o markayı taşıyan ana direk olmaktadır Örneğin, Marlboro iletişimini taşıyan tek ama tek şey marka kişiliğidir. Bir markanın kişiliği ve performans konusundaki şöhreti, müşteri sadakati oluşturarak onu rakiplerinden ayrı kılabilir (Knapp, 2003: 89). Aşağıda marka kişilik özelliklerinin sınıflandırılmış bir gösterimi sunulmaktadır.

Tablo 1: Arketipleşen kişiliklere göre marka kişiliklerinin eşleştirilmeleri (Zeytin, H)

Kişilik / Karakter	**Özelliği**	**Örnek marka**
Yaratıcı	Yeni bir şey yaratma	Lego, Apple
Anaç	Diğerleriyle ilgilenme	Sana, Pınar
Hükümdar	Kontrol sağlama	Microsoft, CNN
Animatör	İyi vakit geçirme, eğlenme	Pepsi, MTV
İçimizden biri	Kendini iyi hissetme	Fanta, Bizim
Aşık	Aşkı bulma ve sunma	Magnum, Impulse
Kahraman	Cesurca hareket etme	Nike, Johny Walker
Asi	Kuralları bozma	Harley-Davidson
Sihirbaz	Dönüşümü gerçekleştirme	Axe, Red Bull
Masum	İnancı koruma veya yenileme	Coca-Cola, Dove
Kaşif	Bağımsızlığı koruma	Levi's, Hazır Kart
Bilge	Dünyalarını anlama	Discovery Channel

(muratsaylanblogcu.com)

ÜNİVERSİTELER VE MARKA KİŞİLİĞİ

Son yıllara kadar üniversitelerimizde marka yaratmaya ihtiyaç duyulmamıştır. Çünkü, hangi bölüm açılırsa açılsın talibi çok olmaktaydı. Ancak; günümüzde gençler (potansiyel müşteriler) mezun olduktan sonra çalışabilecekleri (iş bulabilecekleri) bölümleri tercih etmektedirler. Onlarca üniversite, yüzlerce-binlerce program arasından kendilerine cazip geleni tercih etmektedirler. Bu tercihlerini, kendi algılarında ürünle oluşturdukları imaja dayalı olarak geliştirmektedirler. Ürünün (Üniversiteler) sahipleri de, imajın kendi halinde oluşmasını beklemeden bunu kendileri oluşturmalıdırlar. Marka kimliğinin elemanlarını kendi çabaları ile oluşturmak zorundadırlar. Eğer bu boşluk kendilerince oluşturulmaz ise tüketicinin zihninde oluşacak imajı sonradan değiştirmeleri nerede ise mümkün olmayacaktır.

Devlet üniversiteleri marka kimliğinin elemanlarını oluşturma sürecinde özel üniversiteler kadar hızlı hareket etmemektedirler, çünkü; tercih edilme seçeneğinde özel üniversitelere göre, fiyat yönünden büyük bir avantaja sahiptirler. Günümüz ortamında, kendi segmentlerindeki üniversiteler arasından sıyrılıp tercih edilebilmek ve zaman içinde gerçekleşebilecek değişikliklere de hazırlıklı olarak diğer bütün üniversitelere nazaran saygın ve ilk sıralarda tercih edilebilir olmayı sağlamak adına, marka kimliğinin özelliklerini oluşturmaları gerekmektedir. Bu aşamada da marka kişiliği önemli bir yer tutmaktadır. Ürünlerin çok benzeştiği bir dünyamızda artık üretim yapmak (üniversite örneğinden yola çıkarsak bölüm açmak) mesele değildir; amaç ve başarı, bunları farklılaştırabilmekte yatmaktadır. Bu farklılaşmanın en önemli unsurlarından birisi de markaya ayırt edici bir kişilik ekleyebilme başarısının gerekliliğidir. Çünkü bu sayede güçlü marka olunur ve güçlü

marka da kârın kaynağıdır. Bu da rakiplerinden daha çok tercih edilen ve puanı yükselen üniversite demektir.

Marka Kişiliği Oluşturmanın Üniversitelere Sağlayacağı Yararlar

- Güçlü bir marka kişiliği, üniversitenin kalitesinin sembolü işlevini görür.
- Kendilerinde var olan ve sevilen bir özelliğin, üniversite tarafından da kişilik özelliği olarak benimsendiğini gören öğrenci ve ailesi hem fiziksel; hem de psikolojik olarak ürüne yaklaşacaktır.
- Muhtemel öğrencinin üniversiteyi tanımasını ve benzerlerinden ayırt etmesini sağlayacaktır.
- Güçlü bir marka kişiliği, üniversitenin tercih edilmeden önce denenmemiş olmasının getireceği riskleri azaltacaktır.
- Güçlü kişilik özellikleri ile tanımlanan bir marka, daha çok tercih edileceği için ÖSS'nda puanları artacak bu da kaliteyi ve muhtemel sponsorları da beraberinde getirecektir.
- Güçlü marka kişiliği, üniversitenin (MYO'nun) pazarda ayrıcalıklı bir yere ulaşmasını sağlayacaktır.
- Markanın güçlü bir kişilik özelliğine sahip olması, üniversitenin yapısında değişme olması durumunda bile, markanın yaşamının süreklilik göstermesini sağlayacaktır.

ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ, ANAKÜTLESİ

Araştırmanın temel amacı, "MYO'nda Marka Kişiliklerinin oluşturulup oluşturulmadığı"nın belirlenmesidir.

Araştırmanın anakütlesini, ADÜ, Kuyucak MYO 1. sınıfına 2008-2009 tarihleri arasında ilk defa kaydını yaptıran tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışılan konu, MYO'nda marka kişiliğinin oluşturulmasının, üniversitelerin marka değerini artırması ve akademik kalitelerini yükseltmeyi sağlamaları bakımından gerekli olması nedeni ile önemlidir.

Araştırmanın güvenilirliğini arttırması bakımından anket, 2008-2009 yılında ilk defa kaydını yaptıran 334 öğrencinin tamamına, yani anakütleye uygulanmıştır.

ANKET FORMUNUN HAZIRLANMASI

Anket formu, konu ile ilgili daha önce yapılmış araştırmalar, makaleler, yayınlar taranarak oluşturulan bilgilere dayanılarak hazırlanmıştır. Bu çalışma ile; öğrencilerin MYO marka kişiliğinden ne algıladıkları belirlenilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öğrencilerle görüşmeler yapılmış bu konuda gerçekleştirilen çalışmalar, veriler incelenmiş ve bu çalışmaların sonucunda 3 sayfa ve 50 sorudan oluşan anket hazır hale getirilmiştir. Soruların tamamı kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde, öğrencilere demografik sorular sorulmuştur; devamında öğrencinin MYO'na gelme sebebinin marka değeri olarak kabul edilip edilmemesini anlamaya neden olan sorular ve son olarakta algılanan marka kişiliğinin hangi kişilik özelliğine karşılık geldiğini belirlemeyi amaçlayan Likert ölçekli sorular yöneltilmiştir.

Elde edilen veriler SPSS (Statistical Package For Social Sciences- Sosyal Bilimciler için İstatistik Paketi) For Windows 11.5 ile analiz edilmiştir. Analizlerde non-parametrik testlerden faydalanılmıştır. Araştırmada, veri toplama yöntemi olarak, grup tipi anket yöntemi seçilmiştir. Bu yöntem, anketin uygulanacağı birimlere birkaç seferde anketör (anketi uygulayan kişi) aracılığı ile tamamen sistemleştirilmiş ve alternatif tüm cevapları da içeren kapalı uçlu sorulardan oluşmuş bir anketin uygulanması ile gerçekleştirilir. Kapalı uçlu sorular, soruların cevaplayıcılar için anlaşılır hale getirilmesinin yanı sıra, sayısal analizlerin gerçekleştirilmesine izin verdiği için de tercih edilmektedir (Baş, 2005: 56).

TEMEL BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ve Kuyucak MYO markasına ve marka kişiliğine bakış açıları; yüzde dağılımları, frekanslar ve karşılaştırmalı (crosstabs) tablolar aracılığı ile sonuçlandırılan uygulama ve yorumlar şeklinde sunulmuştur (Sayfa sınırı yüzünden araştırmanın sonuçlarının çok yüzeysel bir bölümü aktarılabimiştir).

Kuyucak MYO'na gelen öğrenciler, aşağıda belirtilen dağılımları göstermektedirler.

Cinsiyet sorusu, %42.5'i bay, %57.5'i bayan olmak üzere dağılım göstermiştir. Yığılmanın %57.5'lik bir yüzde ile bayanlarda olduğu görülmektedir.

Yaş sorusu, %0.6'sı 16, %4.8'i 18, %34.7'si 19, %26'sı 20, %18.3'ü 21, %10.8'i 22 ve %16'sı da 23 ve üzeri yaş olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %34.7'lik bir yüzde ile 19 yaşında olduğu görülmektedir.

Mezun olunan lise sorusu, %1.8'i özel, %3.9'u Anadolu, %15.3'ü süper, %74.6'sı düz, %4.5'i meslek lisesi olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %74.6'lık bir yüzde ile düz liselilerde olduğu görülmektedir.

İkamet sorusu için, %40.4'ü il merkezi, %44.6'sı ilçe merkezi, %7.2'si kasaba ve %7.8'ininde köy olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %44.6'lık bir yüzde ile ilçe merkezinde olduğu görülmektedir.

Yaşanılan bölge, %45.2'si Ege, %11.7'si Akdeniz, %21'i Marmara, %7.5'i Karadeniz, %7.5 iç Anadolu, %2.1'i Doğu Anadolu ve %5.1'i de Güneydoğu Anadolu olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %45.2'lik bir yüzde ile Ege bölgesinde olduğu görülmektedir.

Ailelerinin geliri, %22.2'si asgari ücretli, %30.2'si asgari ücret-1000 TL arası, %27.2'si 1001-1500 TL arası, %13.8'i 1501-3000 TL arası, %4.8'i 3001-6500TL arası ve %1.8'i de 6501 TL ve üzerinde olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %30.2'lik bir yüzde ile asgari ücret-1000 TL arasında olduğu görülmektedir.

Kaç kardeşsiniz sorusu için, %6.6'sı tek çocuk, %42.2'si 2 kardeş, %29'u 3 kardeş, %9.3'ü 4 kardeş, %7.8'i 5 çocuk ve % 5.1'i 6 ve üzeri kardeş olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %42.2'lik bir yüzde ile 2 kardeşe sahip olma değişkeninde olduğu görülmektedir.

Babalarının eğitimi, %4.2'si okur yazar değil, %61.7'i ilkokul-ortaokul, %24.6'sı lise, %8.7'si üniversite ve %09'u da lisansüstü eğitime sahip olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %61.7'lik bir yüzde ile ilkokul-ortaokul mezunu değişkeninde olduğu görülmektedir.

Babalarının mesleği, %2.7'si doktor-mühendis-avukat, %17.4'ü tüccar-esnaf, %1.2'si öğretmen, %20.1'i işçi, %24.9'u çiftçi ve %33.8'i de memur-emekli olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %33.8'lik bir yüzde ile memur-emekli değişkeninde olduğu görülmektedir.

Annelerinin eğitimi, %10.8'si okur yazar değil, %64.1'i ilkokul-ortaokul, %21.6'sı lise, %2.7'si üniversite ve %09'u da lisansüstü eğitime sahip olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %64.1'lik bir yüzde ile ilkokul-ortaokul mezunu değişkeninde olduğu görülmektedir.

Annelerinin mesleği, %1.2'si doktor-mühendis-avukat, %1.5'i tüccar-esnaf, %1.2'si öğretmen, %3.3'ü işçi, %86.2'si ev hanımı ve %6.6'sı da memur-emekli olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %86.2'lik bir yüzde ile ev hanımı değişkeninde olduğu görülmektedir.

ÖSS'ye kaç kez girildiği sorusu, %8.4'ü ilk, %45.5'i 2, %35'i 3 ve %11.1'i de 4 ve üzeri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %45.5'lik bir yüzde ile 2 kez girildiği değişkeninde olduğu görülmektedir.

MYO'nda okuyan tanıdık sorusu, %31.7'si hiç kimse yok, %5.7'si kardeşi, %15.9'u kuzeni, %45.5'i arkadaşı ve %1.2'si de diğer tanıdıklar olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %45.5'lik bir yüzde ile arkadaş değişkeninde olduğu görülmektedir

MYO tercih sorusu, %48.5'i isteyerek, %51.5'i istemeyerek seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %51.5'lik bir yüzde ile istemeyerek değişkeninde olduğu görülmektedir

Kuyucak'ı tercih sebebi, %5.7'si eğitim imkanları, %2.7'si staj imkanları, %5.4'ü mezuniyet sonrası iş bulma imkanları, %8.7'si ailemin tercihi, %09'u sosyal imkanlar, %4.8'i maddi imkansızlıklar, %56.3'ü puanı sadece buraya yettiği için, %1.2'si askerliği tecil ettiği için, %3.6'sı MYO'nda okuyan arkadaş tanıdık tavsiyesi ve %10.8'i de diğer etkenler olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %56.3'lük bir yüzde ile puanı sadece buraya yettiği değişkeninde olduğu görülmektedir

Tercih edebilme imkânınız olsa idi hangi MYO'unu tercih ederdiniz? Sorusu, %29'u gene kendi okulumu ve %71'i de diğer seçeneğini olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %71'lik bir yüzde ile diğer değişkeninde olduğu görülmektedir

MYO'nun sosyal imkanları yeterli mi? sorusu, %5.1 oranında kesinlikle katılıyorum, %5.4 oranında katılıyorum, %6 oranında herhangi bir fikrim yok, %40.1 oranında katılmıyorum ve %43.4 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %43.4 ile kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde olduğu görülmektedir.

MYO tanıtım imkânlarını yeterince kullanıyor mu? sorusu, %5.1 oranında kesinlikle katılıyorum, %7.8 oranında katılıyorum, %12.9 oranında herhangi bir fikrim yok, %35 oranında katılmıyorum ve %39.2 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %39.2 ile kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde olduğu görülmektedir.

MYO marka kişiliği duygusal mıdır? sorusu için, %3 oranında kesinlikle katılıyorum, %8.7 oranında katılıyorum, %28.4 oranında herhangi bir fikrim yok, %32.6 oranında katılmıyorum ve %27.2 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %32.6 ile kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde olduğu görülmektedir.

MYO marka kişiliği kendinizi güçlü hissettirir mi? sorusu, %3.6 oranında kesinlikle katılıyorum, %6.9 oranında katılıyorum, %24.6 oranında herhangi bir fikrim yok, %38 oranında katılmıyorum ve %26.9 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %38 ile kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde olduğu görülmektedir.

MYO markası istikrarlı mıdır sorusuna, %2.1 kesinlikle katılıyorum, %9.3 oranında katılıyorum, %26.9 oranında herhangi bir fikrim yok, %39.5 oranında katılmıyorum ve %22.2 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %39.5 ile kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde olduğu görülmektedir.

MYO markası heyecanlımıdır? sorusuna, %1.5 oranında kesinlikle katılıyorum, %12 oranında katılıyorum, %25.1 oranında herhangi bir fikrim yok, %35.3 oranında katılmıyorum ve %26 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir.. Yığılmanın %35.3 ile kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde olduğu görülmektedir.

MYO markası kendinizi özel hissettirir mi? sorusuna, %1.8 oranında kesinlikle katılıyorum, %8.7 oranında katılıyorum, %15.9 oranında herhangi bir fikrim yok, %42.2

oranında katılmıyorum ve %31.4 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %42.2 ile kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde olduğu görülmektedir.

Diğer MYO'nın fark etmediği konulara dikkat çeker? sorusuna, %2.1 oranında kesinlikle katılıyorum, %7.2 oranında katılıyorum, %24 oranında herhangi bir fikrim yok, %32.6 oranında katılmıyorum ve %34.1 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %34.1 ile kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde olduğu görülmektedir.

Hayalinizdeki işe girmenizi sağlar mı? sorusuna, %0.9 oranında kesinlikle katılıyorum, %14.1 oranında katılıyorum, %19.8 oranında herhangi bir fikrim yok, %33.5 oranında katılmıyorum ve %31.7 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %33.5 ile kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde olduğu görülmektedir.

Vaatleri gerçekçidir sorusuna, %0.9 oranında kesinlikle katılıyorum, %12.6 oranında katılıyorum, %32.3 oranında herhangi bir fikrim yok, %30.5 oranında katılmıyorum ve %23.7 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın %32.3 ile kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde olduğu görülmektedir.

Söyledikleri ile sunduğu tutarlıdır sorusuna, %2.4 oranında kesinlikle katılıyorum, %25.1 oranında katılıyorum, %31.1 oranında herhangi bir fikrim yok, %18 oranında katılmıyorum ve %23.4 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın toplamda Katılmıyorum+Kesinlikle katılmıyorum seçeneklerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Samimidir sorusuna, %12 oranında kesinlikle katılıyorum, %26.9 oranında katılıyorum, %17.4 oranında herhangi bir fikrim yok, %20.4 oranında katılmıyorum ve %23.4 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın toplamda Katılmıyorum+Kesinlikle katılmıyorum seçeneklerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bölgesinde liderdir sorusuna, %6.9 oranında kesinlikle katılıyorum, %13.5 oranında katılıyorum, %26.6 oranında herhangi bir fikrim yok, %26 oranında katılmıyorum ve %26.9 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın toplamda Katılmıyorum+Kesinlikle katılmıyorum seçeneklerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Çevresine mutluluk yayar sorusuna, %1.5 oranında kesinlikle katılıyorum, %15.3 oranında katılıyorum, %24.9 oranında herhangi bir fikrim yok, %27.8 oranında katılmıyorum ve %30.5 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın toplamda Katılmıyorum+Kesinlikle katılmıyorum seçeneklerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Güvenilirdir sorusuna, %3 oranında kesinlikle katılıyorum, %28.4 oranında katılıyorum, %26.3 oranında herhangi bir fikrim yok, %20.4 oranında katılmıyorum ve %21.9 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın katılıyorum seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Başarı odaklıdır sorusuna, %6 oranında kesinlikle katılıyorum, %28.4 oranında katılıyorum, %26 oranında herhangi bir fikrim yok, %20.4 oranında katılmıyorum ve %19.2 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın katılıyorum seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir

İyimserlik yayar sorusuna, %2.4 oranında kesinlikle katılıyorum, %25.4 oranında katılıyorum, %26 oranında herhangi bir fikrim yok, %26 oranında katılmıyorum ve %20.1 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir.

Yığılmanın toplamda Katılmıyorum+Kesinlikle katılmıyorum seçeneklerinde yoğunlaştığı görülmektedir

Enerji doludur sorusuna, %3.3 oranında kesinlikle katılıyorum, %18.3 oranında katılıyorum, %23.7 oranında herhangi bir fikrim yok, %26.9 oranında katılmıyorum ve %27.8 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir

Cesurdur sorusuna, %3.6 oranında kesinlikle katılıyorum, %15 oranında katılıyorum, %33.2 oranında herhangi bir fikrim yok, %21.9 oranında katılmıyorum ve %26.3 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın toplamda Katılmıyorum+kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir

Tabuları yıkar sorusuna, %1.5 oranında kesinlikle katılıyorum, %13.2 oranında katılıyorum, %34.4 oranında herhangi bir fikrim yok, %26.3 oranında katılmıyorum ve %24.6 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın toplamda Katılmıyorum+kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir

Eğlencelidir sorusuna, %4.2 oranında kesinlikle katılıyorum, %12.9 oranında katılıyorum, %18.9 oranında herhangi bir fikrim yok, %28.7 oranında katılmıyorum ve %35.3 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir

Nostaljiktir sorusuna, %11.1 oranında kesinlikle katılıyorum, %14.1 oranında katılıyorum, %15.9 oranında herhangi bir fikrim yok, %30.8 oranında katılmıyorum ve %28.1 oranında da kesinlikle katılmıyorum seçenekleri olmak üzere dağılım göstermektedir. Yığılmanın toplamda Katılmıyorum+kesinlikle katılmıyorum seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bundan sonraki aşamada, gerçekleştirilen çalışmanın çok küçük bir kısmına karşılık gelen bazı crosstabs'lar aracılığı ile sonuçların yorumlanması kısmı açıklanılmaya çalışılacaktır.

Tablo 2: Cinsiyet Değişkeni İle MYO Marka Kişiliğine Karşılık Gelen Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Cinsiyet	DUYGUSALDIR					**Toplam**
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Herhangi Bir Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Bay	5	17	16	49	55	142
Bayan	5	12	79	60	36	192
Toplam	10	29	95	109	91	334
Cinsiyet	GÜÇLÜ HİSSETTİRİR					**Toplam**
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Herhangi Bir Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Bay	9	9	23	54	47	142
Bayan	3	14	59	73	43	192
Toplam	12	23	82	127	90	334
Cinsiyet	TUTARLIDIR					**Toplam**
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Herhangi Bir Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Bay	6	34	38	26	38	142
Bayan	2	50	66	34	40	192
Toplam	8	84	104	60	78	334
Cinsiyet	MUTLULUK YAYAR					**Toplam**
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Herhangi Bir Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Bay	3	22	31	34	52	142
Bayan	2	29	52	59	50	192
Toplam	5	51	83	93	102	334
Cinsiyet	GÜVENİLİRDİR					**Toplam**
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Herhangi Bir Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Bay	6	31	31	38	36	142
Bayan	4	64	57	30	37	192
Toplam	10	95	88	68	73	334
Cinsiyet	ENERJİ DOLUDUR					**Toplam**
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Herhangi Bir Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Bay	5	24	26	44	43	142
Bayan	6	37	53	46	50	192
Toplam	11	61	79	90	93	334
Cinsiyet	CESURDUR					**Toplam**
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Herhangi Bir Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Bay	10	17	41	32	42	142
Bayan	2	33	70	41	46	192
Toplam	12	50	111	73	88	334
Cinsiyet	**EĞLENCELİDİR**					Toplam
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Herhangi Bir Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Bay	7	17	17	45	56	142
Bayan	7	26	46	51	62	192
Toplam	14	43	63	96	118	334
Cinsiyet	NOSTALJİKTİR					**Toplam**
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Herhangi Bir Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
Bay	17	23	14	46	42	142
Bayan	20	24	39	57	52	192
Toplam	37	47	53	103	94	334

Tablo 3 : Gelir Değişkeni İle MYO Marka Kişiliğine Karşılık Gelen Özelliklerin Değerlendirilmesi

GELİR	DUYGUSALDIR					**Toplam**
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Herhangi Bir Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
1-Asgari Ücret	6	2	20	23	23	74
As.Ücret-1000	1	10	25	31	34	101
1001-1500	0	12	35	35	9	91
1501-3000	0	3	10	16	17	46
3001-6500	3	2	5	1	5	16
6501 TL ve üzeri	0	0	0	3	3	6
Total	10	29	95	109	91	334
GELİR	GÜÇLÜ HİSSETTİRİR					**Toplam**
1-Asgari Ücret	5	7	25	23	14	74
As.Ücret-1000	5	9	17	39	31	101
1001-1500	1	6	27	41	16	91
1501-3000	1	0	7	17	21	46
3001-6500	0	1	5	2	8	16
6501 TL ve üzeri	0	0	1	5	0	6
Total	12	23	82	127	90	334
GELİR	TUTARLIDIR					**Toplam**
1-Asgari Ücret	2	27	26	5	14	74
As.Ücret-1000	3	17	28	21	32	101
1001-1500	2	33	27	22	7	91
1501-3000	1	4	16	9	16	46
3001-6500	0	2	4	1	9	16
6501 TL ve üzeri	0	1	3	2	0	6
Total	8	84	104	60	78	334
GELİR	MUTLULUK YAYAR					**Toplam**
1-Asgari Ücret	3	14	17	24	16	74
As.Ücret-1000	1	8	23	27	42	101
1001-1500	1	21	22	25	22	91
1501-3000	0	6	15	10	15	46
3001-6500	0	1	6	2	7	16
6501 TL ve üzeri	0	1	0	5	0	6
Total	5	51	83	93	102	334
GELİR	GÜVENİLİRDİR					**Toplam**
1-Asgari Ücret	4	28	20	8	14	74
As.Ücret-1000	1	19	22	30	29	101
1001-1500	4	36	21	21	9	91
1501-3000	0	9	17	6	14	46
3001-6500	1	2	5	1	7	16
6501 TL ve üzeri	0	1	3	2	0	6
Total	10	95	88	68	73	334
GELİR	CESURDUR					**Toplam**
1-Asgari Ücret	6	13	30	6	19	74
As.Ücret-1000	3	11	30	26	31	101
1001-1500	2	18	26	27	18	91
1501-3000	0	5	22	6	13	46
3001-6500	0	3	3	3	7	16
6501 TL ve üzeri	1	0	0	5	0	6
Total	12	50	111	73	88	334
GELİR	NOSTALJİKTİR					**Toplam**
1-Asgari Ücret	9	12	13	19	21	74
As.Ücret-1000	10	11	20	38	22	101
1001-1500	13	20	12	23	23	91
1501-3000	3	1	6	19	17	46
3001-6500	2	2	2	2	8	16
6501 TL ve üzeri	0	1	0	2	3	6
Total	37	47	53	103	94	334

SONUÇ

Gerçekleştirilen uygulama çalışması ile MYO için "Marka Kişiliği" için algılanan net bir karşılık bulunmamıştır. Oysaki güçlü bir marka oluşturabilmenin en önemli özelliklerinden birisi olan marka kişiliği, markanın kendini nasıl ifade edeceğini, nasıl farklı bir özellik sergileyeceğini belirleyen kimlik elemanıdır. Markalaşmak ve bu sayede benzerleri arasından sıyrılarak ilk sırada tercih edilen olmak isteyen bir MYO, öncelikle marka kimliğinin elemanlarını kendi ürününe başarıyla ekleyebilmeli; daha sonra da bu elemanlardan en önemlisi olan marka kişiliğini, markanın hangi insansı özellikle tanımlanması isteniyorsa ona benzetmeye çalışmalıdır. Ancak gerçekleştirilen çalışmada marka kişiliğinin zayıfta olsa algılanan bazı olumlu karşılıkları olduğu tespit edilmiştir. Bunlar; MYO marka kişiliğinin toplamda %39'luk bir oranla samimi, %31.4 oranında güvenilir, %34.4 oranında başarıya odaklı, %27.8 oranında iyimserlik yayan, %27.9 oranında öğrencilerine bağlı, %38.9 oranında doğal, %25.2 oranında da nostaljik olduğudur. Önemli olan Kuyucak MYO marka kişiliğinin bu kişilik özelliklerinden hangisi ile tanımlanmasının istenildiğine karar verebilmektir.

KAYNAKLAR

ATEŞOĞLU, İ., Türkiye'nin İhracatında Marka İmajının Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2003

BAŞ, T., Anket, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001

BORÇA, G., Bu Topraklardan Dünya Markası Çıkar Mı?, (Marka Olmanın ABC'si), 7. Baskı, Mediacat Kitapları, İstanbul, Eylül 2004

CHERNATONY, L., De-Riley, F., Dall'olmo, R., Defining A Brand:Beyond The Literature With Experts Interpretations, Journal Of Marketing Management, Vol: 14, 1998

DEMİRGİL, H., SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ed: Şeref Kalaycı, 1. Baskı, Ankara, 2005

DOYLE, P., Değer Temelli Pazarlama, Mediacat Yayınları, 2. Basım, Çev: Gülfidan Barış, İstanbul, Eylül 2003

KAVAS, A., Marka Değeri Yaratma, Pazarlama ve İletişim Kültür Dergisi, Cilt 3, Sayı 8, Yıl 2004

KNAPP, D., E., Marka Aklı, Mediacat Kitapları, Çev: Azra Tuna Akartuna, 1. Basım, İstanbul, 2003

MOSER, M., Marka Yaratmanın 5 Adımı, Mediacat Kitapları, Çev.: İnci Berna Kalınyazgan, 1. Basım, İstanbul, Eylül 2004

RIES, A., RIES, L., Marka Yaratmanın 22 Kuralı, Mediacat Kitapları, Çev: Atakan Özdemir, Şefik Matbaası, İstanbul, 2003

UZTUĞ, F., Markan Kadar Konuş, Marka İletişimi Stratejileri, Mediacat Kitapları, 3. Basım, İstanbul, Şubat 2005

http://www.markam.biz/icerik.asp?islem= detay&ID=226&KatID=23 Güven Borça Külliyatı, Marketing Türkiye Yazıları, "Marka Gücü Nasıl Ölçülür" 15.02.2005

http://markakimlik.blogspot.com/Aaker J.1997

http://muratsaylan.blogcu.com/bana-markanı-soyle-sana-kim-oldugunusoyleyeyim-880056.html, "Arketipleşen Kişiliklere Göre Marka Kişiliklerinin Eşleştirilmeleri", Zeytin, H 01.12.2003

http://www.markasehir.com/siteic.php ~id=&altno=42&back=false.html, EROĞLU A., H.
http://www.tmmob.org.tr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=598, "Marka Yönetimi Sempozyumu Sonuç Bildirgesi", Gaziantep 14-15.04.2005

MESLEK YÜKSEKOKULLARININN ÖĞRENCİ KAYNAĞI AÇISINDAN MESLEKİ TEKNİK ORTAÖĞRETİM

VOCATIONAL AND TECHNICAL SECONDARY EDUCATION IN TERMS OF STUDENT SOURCE OF VOCATIONAL HIGH SCHOOLS

Hüseyin CEYLAN[1] **Halil ELİBOL**[2]

ABSTRACT

In recent years, it has been observed that there has been an apparent decline in educational and teaching quality at Vocational High schools. One of the major causes of this decline, according to the legislation of 4702, is the student who comes examlessly from the Vovational Lycees that are the main student sending sources to the Vocational High Schools. In this study, we have tried to determine the social environment, the educational institutions and the expectations of the students, who come from Kırıkkale Industrial & Vocational Lcyee, Kırıkkale Technical Lcyee and Kırıkkale Girls'Vocational School, by means of an inquiry. Besides, examining the results, we have submitted the solution suggestions, directed to improve the educational and teaching quality.

Keywords: Vocational High School, Vocational & Technical Education, Legislation of 4702

ÖZET

Meslek Yüksekokullarının eğitim öğretim kalitesinde son yıllarda belirgin bir düşüş gözlenmektedir. Bu düşüşün önemli sebeplerinden biri de 4702 Sayılı yasa ile Meslek Yüksekokullarının ana öğrenci kaynağı olan Meslek Liselerinden sınavsız olarak gelen öğrencilerdir. Bu çalışmada, Kırıkkale Endüstri Meslek Lisesi, Kırıkkale Teknik Lisesi ve Kız Meslek Lisesinde bir anket çalışması ile öğrencilerin geldiği sosyal çevre, eğitim gördükleri kurum ve gelecekleri hakkındaki beklentileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte, elde edilen sonuçlar irdelenerek Meslek Yüksekokullarının eğitim öğretim kalitesinin artırılmasına yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksekokulu, Mesleki Teknik Eğitim, 4702 Sayılı Yasa

1.GİRİŞ

Günümüzde teknolojik gelişmeler sanayi üretiminde nitelikli eleman ihtiyacını hızla artırmaktadır. Türk sanayinin nitelikli ara eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulan

[1] Öğr. Gör. Dr. , Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, husceylan@hotmail.com.
[2] Yrd.Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, elibolh@hotmail.com

eğitim öğretim kurumları ihtiyacı belirli bir süre karşılamayı başarsa da bugün karşıladığını söylememiz pek mümkün değildir[3,4,5,6,7,8,9,10,11].

Bu eğitim öğretim kurumlarından biri olan meslek liseleri 1980'li yılların ortasına kadar sınavla başarılı öğrencileri alırken istihdamın azalması üniversite giriş sınavlarında bu okulların başarı ortalamalarının giderek düşmesi gibi temel sebeplerden dolayı kaliteli öğrenci kaynağından gittikçe uzaklaşmıştır.

Hazırlanan bütün kalkınma planlarında mesleki teknik eğitimin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi Milli Eğitimin öncelikli hedefi olarak belirlenmesine rağmen öğrenci sayısında artış sağlanmış fakat eğitim öğretim kalitesindeki düşüş engellenememiştir. Öğrenci sayısındaki artışta okul sayısındaki artışın gerisinde kalındığından bu gün bir çok programda öğrenci sayısı 10'lu rakamlara ya da daha altına düşmüştür.
Bu amaçla kurulmuş bir diğer kurum olan Meslek Yüksekokullarının 1982 yılında üniversitelere bağlanması ile Meslek Yüksekokullarının sayıları hızla artmıştır. Çoğu plansız ve alt yapısı oluşturulmadan açılan Meslek Yüksekokullarının sayısı bu gün toplam 616'ya ulaşmış, fakat 616 Meslek yüksekokulundan 137 tanesi ise çeşitli nedenlerle faaliyetini durdurmak zorunda kalmıştır. Faaliyette olan 479 meslek yüksekokulundan atölye ve laboratuar olanaklarının yeterli olduğu söylenebilecek olanlarının mevcut yüksekokullar içindeki oranı % 6.5 tır.[1]

2. YÖNTEM VE MATERYAL

Kırıkkale Meslek Lisesi, Teknik Lisesi ve Kız Meslek Lisesinde tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş 200 son sınıf öğrencisi üzerinde 6 tanesi öğrencinin kendi ailesi ve ekonomik durumları ile ilgili, 9 tanesi okudukları okul ve yükseköğrenime dönük düşüncelerini tespite yönelik toplam 15 soruluk bir anket çalışması yapılmıştır.

3. MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI

Son yıllarda üniversite eğitiminin kendisi ve üniversitede gelecek sağlayacak bir bölümün kazanılabilmesi için orta ve hatta ilköğretimde yapılması gerekenler ciddi maddi kaynak gerektirmektedir. Bunun yanında ortaöğretimden her yıl mezun olan öğrenci sayısı ve üniversitelerin kontenjanları göz önüne alındığında bu yarış ülkenin orta ve alt gelir grubundaki ailelerin çocukları açısından pekte eşit şartlarda bir yarış olmaktan çıkmaktadır. Bu öğrenciler açısından eğitimde fırsat eşitliğinden bahsetmemiz mümkün değildir.

Yaptığımız anket çalışmasında Meslek Lisesini tercih eden öğrencilerin babalarının % 42'sinin ilkokul, % 23'nün ortaokul, % 26'sının ise lise mezunu olduğu görülmektedir. Üniversite mezununun oranı % 4 iken okur yazar olmayan babalarda vardır.

Annelerin eğitim durumuna baktığımızda ise % 58'inin ilkokul, % 17'sinin ortaokul, % 6.5'nin ise okur yazar olmadığı gibi bir tablo karşımıza çıkmaktadır.

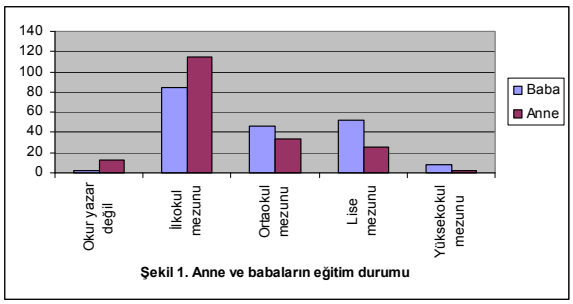

Şekil 1. Anne ve babaların eğitim durumu

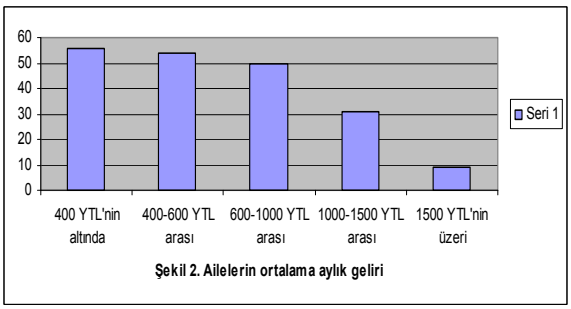

Şekil 2. Ailelerin ortalama aylık geliri

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumları araştırıldığında % 28'inin 400 YTL'nin altında, % 27'sinin 400-600 YTL. arasında, % 25'inin 600-1000 YTL arasında gelire sahip oldukları görülmektedir. Bu da bize yaklaşık % 50'lik bir grubun açlık sınırı civarında bir gelire sahip olduğunu göstermektedir.

Kardeş sayıları incelendiğinde % 26'sının 2 kardeşinin olduğunu % 40'ının üç kardeşli olduğu, % 33'ünün 4 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu görülmüştür. Tek çocuklu aile sayısı sadece (%1) dir.

Ailelerin oldukça kalabalık olması öğrencilerin başarılarını olumsuz etkilemektedir.

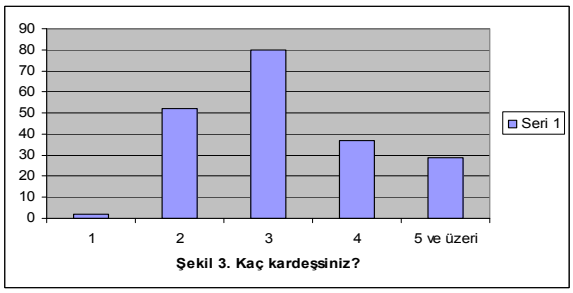

Şekil 3. Kaç kardeşsiniz?

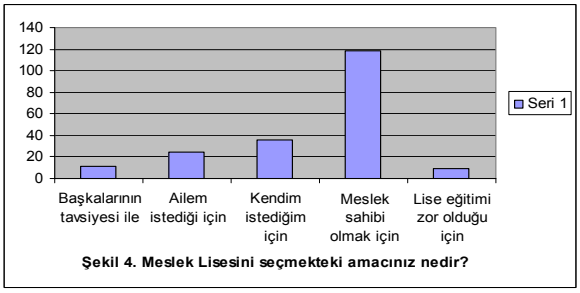

Şekil 4. Meslek Lisesini seçmekteki amacınız nedir?

Öğrencilere neden Meslek Lisesini tercih ettikleri sorulduğunda % 60'ı bir meslek sahibi olmak için, % 13'ü ailesi istediği için tercih ederken kendi isteği ile bu okulları tercih edenlerin oranı ise sadece % 18 dür.

Açıkça görüldüğü gibi orta öğretim tercihinde yükseköğrenime hazırlanmaktan çok bir meslek sahibi olabilme isteği daha etkin olmaktadır.

Çoğunlukla bir meslek sahibi olmak için bu okulları tercih ettiklerini söylemelerine rağmen en çok yapmak istedikleri meslek sorulduğunda, % 46'sının askeri bir meslek yada polisliği tercih ettikleri görülmektedir. % 30'luk kesim öğretmen olmayı düşünürken, mühendis olmayı düşünenlerin oranı ise % 10 dür.

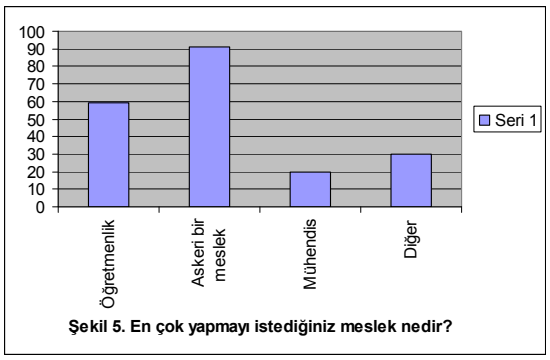

Şekil 5. En çok yapmayı istediğiniz meslek nedir?

Bu da bize meslek lisesi öğrencilerinin yükseköğretim konusunda ne kadar umutsuz olduklarını açıkça göstermektedir.

4- MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN OKUDUKLARI OKULLAR VE YÜKSEKÖĞRETİM KONUSUNDAKİ DEĞERLENDİRMELERİ

Bu okulda okumaktan memnun musunuz sorusuna öğrencilerin % 50'si (99/200) olumlu cevap verirken, % 22'si (43/200) kararsız olduğunu, % 29'u (58/200) ise bu görüşe katılmadığını söylemiştir.

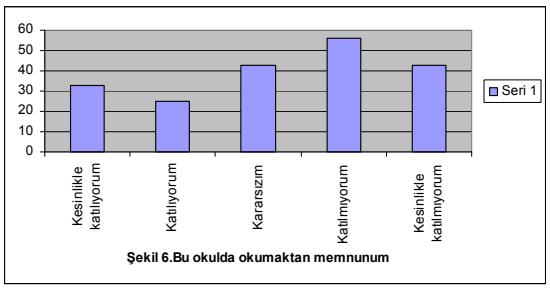

Şekil 6.Bu okulda okumaktan memnunum

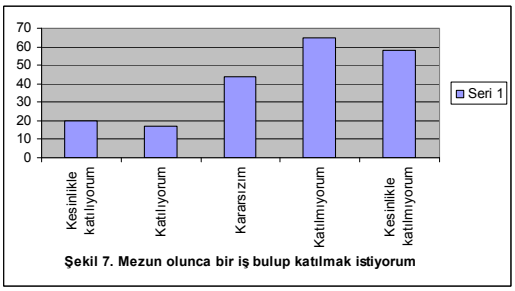

Şekil 7. Mezun olunca bir iş bulup katılmak istiyorum

Mezun olunca bir iş bulup çalışmak istiyorum yargısına öğrencilerin % 62'si katılırken, katılmayanların oranı % 18 , kararsızların oranı ise % 20 dür.

Aldığınız eğitim meslek sahibi olmanızı sağlayacak yeterlilikte olduğun inanıyor musunuz diye sorulduğunda, %52'si inandığını, %30'u inanmadığını söylerken aldığı eğitimin yeterli olup olmadığına karar veremeyen yaklaşık % 20'lik bir grup dikkat çekmektedir.

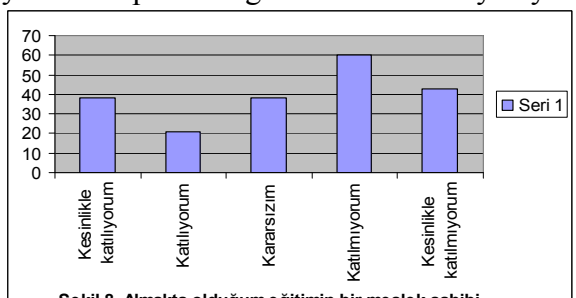

Şekil 8. Almakta olduğum eğitimin bir meslek sahibi olmamı sağlayacağına inanıyorum

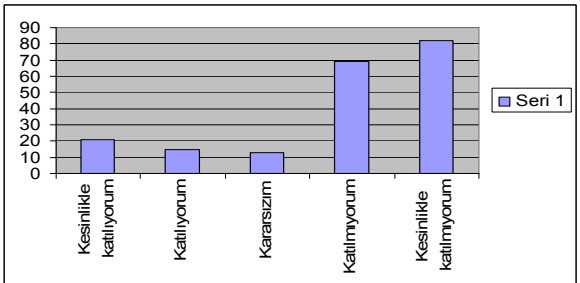

Şekil 9. Meslek Lisesi mezunu olup ailemi memnun etmek istiyorum

Öğrencilerin % 75'i meslek lisesi diploması olarak ailesinin memnun etmek istediğini söylerken, % 18' i bu kanaati paylaşmamaktadır. Aldıkları eğitimin üniversite eğitimi

almalarını sağlayacağına inananların oranı % 37, inanmayanların oranı ise % 45 tir. % 18'lik kısım ise aldığı eğitim konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir.

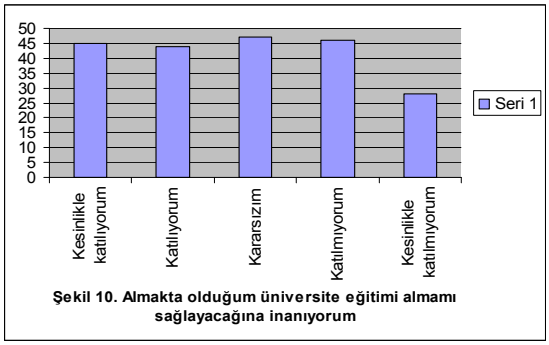

Şekil 10. Almakta olduğum üniversite eğitimi almamı sağlayacağına inanıyorum

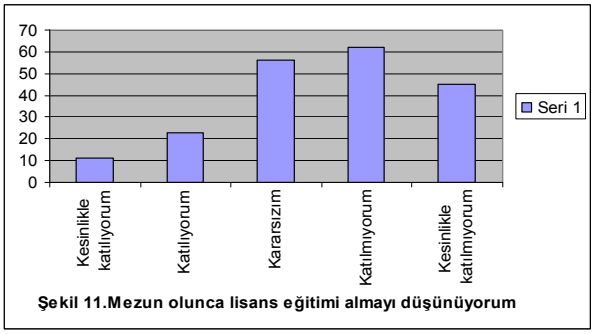

Şekil 11.Mezun olunca lisans eğitimi almayı düşünüyorum

Lisans eğitim almayı düşünenlerin oranı % 54, düşünmeyenlerin onarı ise % 17 dir. Öğrencilerin yaklaşık % 30'u ise son sınıfta olmalarına rağmen hala karar veremediklerini söylemişlerdir.

Sınavsız geçişten faydalanarak Meslek Yüksekokullarına geçmek isteyenler % 62'lik bir kesimi oluştururken, % 22'si bu haktan faydalanmayı düşünmemektedir.

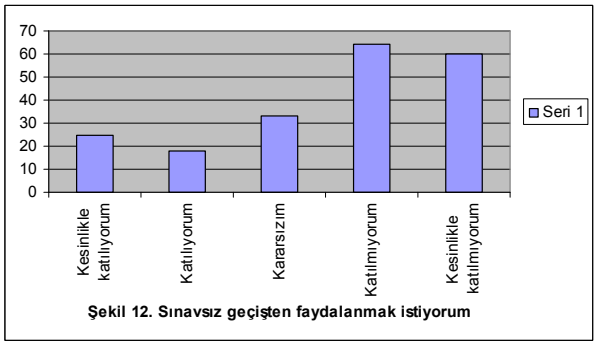

Şekil 12. Sınavsız geçişten faydalanmak istiyorum

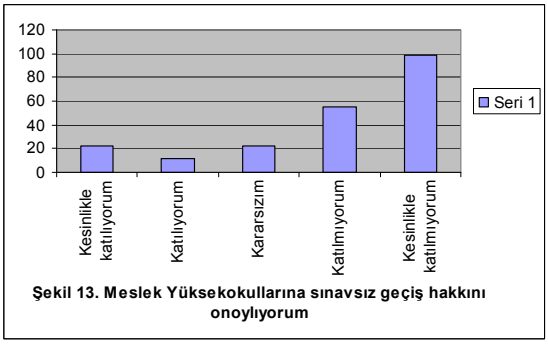

Şekil 13. Meslek Yüksekokullarına sınavsız geçiş hakkını onaylıyorum

Fakat aynı öğrenciler ise sınavsız geçiş hakkını onaylıyor musunuz diye sorulduğunda % 77'si onaylarken, % 17'si ise onaylamadığını söylemiştir.

Yukarıdaki veriler göstermektedir ki zoraki bir tercih sonucu meslek liselerinde okuyan öğrencilerin sınav kazanarak yükseköğretim görmeleri hemen, hemen imkânsızdır. Tezi destekleyen en önemli veri ise ÖSYM istatistiklerindeki meslek lisesi öğrencilerinin ortalama ham puanlarıdır. [2]

Tablo 1. Üniversite giriş sınavında ortalama ham puanlar.

Konular	Soru Sayıları	Genel	Liseler	Meslek Liseleri
Matematik	45	7,90	9,45	2,64
Fizik	19	2,12	2,54	0,69
Kimya	14	1,59	1,87	0,65
Biyoloji	12	1,12	1,28	0,58
Türkçe	45	19,33	21,27	12,81
Tarih	19	5,28	5,68	3,96
Coğrafya	16	3,79	4,10	2,76
Felsefe	10	2,56	2,84	1,61

5-SONUÇ

Mesleki teknik orta öğretimde öğrenciler hedef olarak yüksek öğretimden çok mümkün olan en kısa yoldan bir meslek sahibi olarak hayata atılmayı düşünmektedir. Bu öğrencilerin kişisel ve mesleki eğitim düzeylerini artırmak, ülkenin ihtiyaç duyduğu ara eleman kalitesini de artırmak olacaktır.

Mesleki teknik orta öğretimdeki problemleri çözmeden Meslek Yüksekokullarının eğitim öğretim kalitesini artırmak mümkün değildir. Uygulanmakta olan 3308 sayılı arzulanan hedeflerin gerçekleştirilmesini sağlayamamıştır Bir çok şehirde öğrencilerin endüstri eğitimi amacıyla gönderildikleri işletmeler teknik donanım ve personel açısından okulların çok gerisindedir Yasayla getirilen bir çok kriter işletme sayısı yeterli olmadığı için yerine getirilememektedir. Sanayi kültürü ve okul kültürü arasında kalan öğrenciler çırak-öğrenci ikilemini yaşamaktadır. 3308 sayılı yasa uygulama ve sonuçları açısından mutlaka gözden geçirilmelidir.

4702 sayılı yasanın uygulanmaya başlaması ile Meslek Liselerine olan talepte bir artma görülmektedir. Bu artışla beraber Yüksek öğretimden yararlanma oranı da artmıştır.Ancak Meslek Yüksekokullarında 4702 sayılı yasa, kurumların yönetici ve eğitim kadrosunda aynı olumlu etkiyi sağlayamamış,.hatta infial söz konusudur. Sınavsız geçişle birlikte öğrencilerin bilgi, beceri ve davranış düzeylerinde büyük düşüşler olmuştur.Bu da yüksekokullarda eğitim öğretimin aksamasına, sonuç olarak da mezun sayısı ve kalitesinde aksamaya sebep olmaktadır.

Meslek Yüksekokullarına öğrenci yerleştirilirken dikey geçişlerde olduğu gibi sınavsız geçişle ilgili bir kontenjan belirlenmeli ve aynı şekilde maksimum iki dönemlik bir intibak eğitimini başarı ile tamamlayanlar eğitimlerine devam edebilmelidir. Kalan kontenjanlara ise, sınavla öğrenci alınmalıdır. 4702 sayılı yasada Mesleki Teknik Eğitim Bölgesi (METEB) ile tercih sistemine getirilen sınırlamalar ortadan kaldırılmalıdır. Sınavla gelen daha başarılı öğrenciler eğitim öğretim kalitesini olumlu yönde etkileyeceği gibi, değişik bölgelerden gelen öğrenciler hem kültürel etkileşimi sağlayacak hem de Meslek Yüksekokullarının giderek yerelleşmesini engelleyecektir. Ayrıca aynı yasa ile getirilen bir meslekte eğitim görmemiş kişilerin o meslekte çalıştırılmamasına yönelik yaptırımlar bir an önce uygulamaya geçirilmelidir.

KAYNAKLAR

3. I. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı, (2004), Sonuç Raporu.
4. *Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, (2005) "Ortaöğretim Kurumlarına Göre 2004 Öğrenci Seçme Sınavı Sonuçları".*
5. *Ç. Özdemir, G. Yüksel, N. Cemaloğlu, (2006), 'Türkiye Üniversiteleri Öğretim Elemanları Araştırması', Gazi Kitabevi.*
6. *H. Ceylan, (2009), 'Mesleki Eğitimde Öğrenci Kalitesi', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).*

7. H. CEYLAN, İ. ERDOĞAN, (2009), **'**MESLEK YÜKSEK OKULLARI NASIL CAZIP HALE GETIRILEBILIR?', 1.ULUSAL 5. ULUSLARARASI MESLEK YÜKSEKOKULLARI SEMPOZYUMU (YAYINLANMAK ÜZERE GÖNDERILDI).
6. K. İspir, H. Ceylan, (2009), 'Meslek Yüksekokullarında Elektrik Eğitimi Sorunlar Ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
7. H. Ceylan, H. Elibol, (2009), 'Meslek Yüksekokullarının Öğrenci Kaynağı Açısından Mesleki Teknik Ortaöğretim', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
8. A. Ergüzen, H. Ceylan, (2009), 'Mesleki Ve Teknik Eğitimde Bilgisayar Teknolojileri Ve Programlama Programının Sorunları Ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
9. H. M. ÜNVER, H. YAYLI, H. CEYLAN, (2009), 'TAŞRA MESLEK YÜKSEKOKULLARININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERILERI', 1.ULUSAL 5. ULUSLARARASI MESLEK YÜKSEKOKULLARI SEMPOZYUMU (YAYINLANMAK ÜZERE GÖNDERILDI).
10. A. Gürbüz, (2008), 'Meslek Yüksekokullarında Görev Alacak Öğretim Elemanı Profillerinin Belirlenmesi Ve Kariyer Geliştirme Sistemi', IV. Ulusal Müdürler toplantısı, 7. Komisyon Raporu.
11. Ö. Yardım, (2006), 'Meslek Yüksekokullarında Yeniden Yapılanma İle İlgili Saptamalar', II. Ulusal Müdürler toplantısı, I. Komisyon Raporu.

MESLEK YÜKSEKOKULU MAKİNE BÖLÜMÜ ÖĞRENCİ STAJLARININ İNCELENMESİ

VOCATIONAL COLLEGE MECHANICAL DEPARTMENT STUDENT PROBATION INVESTIGATION

Öğr. Gör. İbrahim AYDIN[1]

ABSTRACT

This study indicates information sharing between students from Ege University Ege Vocational College mechanical departments and from other Vocational Colleges mechanical departments in Turkey about probation via e-mail.

MATERIAL AND METHOD

Type of Research: This is a descriptive study.
Field of Research: 69 students in 2006-2007 education period.
Sample of Research: Applicant 23 students and 22 class 2nd students of Vocational College Mechanical Department.
Analysis Method: Questionnaire consists of 11 questions improved by researcher.
Evaluation of Data: Computer coded Questionnaire forms analyzed by SPSS for Windows 13.00 program. Number and percentage are used analysis.
Ethic: In order to perform this study, permissions obtained.

FINDINGS

As a result of this study information traffic about probation obtained from 23 students from 22 different university Vocational Colleges.
Total probation time of schools was 36.52 average, (n=13, 56,5%) in large-scale companies, (n=5, 21.7%) in medium-scale companies. (100%) obtained their probation place by their shelves.
If there is a problem in probation place, (n=11, 47,8% students will apply to company directors, (n=6, 26,1%) to school instructors.
(n=16, 69,6%) are please with probation place, (n=15, 65,2%) didn't have any payment.
In this study, it is obtained that, between Vocational Colleges there are some differences about probation time, insurance and payment terms.

Key words: Mechanical department, staj, internet

[1] Öğr. Gör. Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu,
ibrahimaydin78@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışma Ege Üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulu makine bölümü öğrencilerinin internet aracılığı ile Türkiye deki diğer meslek yüksekokullarının makine bölümü öğrencileri e-mail ile stajlar hakkındaki bilgi paylaşımını göstermektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi: Tanımlayıcı bir çalışmadır.
Araştırmanın Evreni: 2006–2007 öğretim yılında Makine bölümünde okuyan 69 öğrencidir.
Araştırmanın Örneklemi: Çalışmaya katılmaya istekli 23 öğrenci ve 22 değişik üniversitede meslek yüksekokulu ikinci sınıf öğrencisi oluşturdu.
Veri Toplama Yöntemi: Anket soruları araştırmacı tarafından geliştirilmiş 11 sorudan oluşmuştur.
Verilerin Değerlendirilmesi: Anket formları bilgisayara kodlanarak SPSS for Windows 13.00 programında analizleri yapılmıştır. Verilerin analizinde sayı, yüzde kullanılmıştır.
Etik: Çalışmanın yapılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır.

BULGULAR

Bu ödev çalışması sonucu toplam 22 değişik üniversitede meslek yüksekokulu 23 ikinci sınıf öğrencisinden stajlar hakkında e mail ile bilgi alışverişi sağlandı.
Okulların toplam staj süreleri incelendiğinde ortalama 36.52 gün olduğu, öğrenciler stajlarını (n=13, %56,5) büyük ölçekli fabrikalarda, (n=5, %21,7) orta ölçekli fabrikalarda yaptıklarını,
Öğrencilerin hepsi staj yerini kendilerinin belirlediğini (%100)
Öğrenciler staj yerinde sorun çıktığında (n=11, %47,8) kurum yöneticileriyle, (n=6, %26,1) okul öğretim elemanları ile görüştüğünü,
Öğrencilerin staj yerlerinden (n=16, %69,6) memnun olduğu,
Öğrencilere staj esnasında ücret alma sorulduğunda (n=15, % 65,2) ücret almadığını belirtmişlerdir.
Bu çalışmada Meslek Yüksekokulları arasında staj süreleri, sigorta ve ücret işlemleri açısından farklılık olduğu görüldü.

Anahtar kelimeler: Makine bölümü, staj, internet

1.GİRİŞ

Türk sanayisinin ihtiyacı olan ara insan gücünü yetiştirmek amacıyla Meslek Yüksekokulu iki yıllık ön lisans düzeyinde eğitim veren bir kurumdur. Yüksekokul laboratuar ve atölyelerle bölge sanayisinin ihtiyacı olan nitelikli ara insan gücünün önemli bir bölümünü karşılamayı hedeflemektedir. Yüksekokullarda eğitim-öğretim sanayi kuruluşları ile işbirliği yaparak daha etkin hale gelmektedir.

Stajın amacı endüstriyi tanımak ve bir kurumda makine bölümü ile ilgili konularda kuruluş yetkilileri ile beraber bir iş programı planlayarak tamamlamaktır. Staj çalışmaları ilgili kuruluşun denetiminde bir işi planlamayı, tasarlamayı, çözüm üretmeyi, araştırma ve geliştirme süreçlerine katkıda bulunmayı içerir. Bölümün eğitim amaçları ve program çıktıları ile tanımlanmış kazanımlara katkıda bulunur. Staj öğrencilerin eğitimleri ile ilgili etkinliklerden oluşur. Öğrencilerin mezun olmadan yurt içinde 60 gün mesleki etkinlik stajı yapması zorunludur.

Bu çalışma Ege Üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulu makine bölümü öğrencilerinin internet aracılığı ile Türkiye deki diğer meslek yüksekokullarının makine bölümü öğrencileri e-mail ile stajlar hakkındaki bilgi paylaşımını göstermektedir.

2.GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Yeri: Araştırma, Ege Üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulu Makine bölümünde yapıldı.
Araştırmanın Tipi: Tanımlayıcı bir çalışmadır.
Araştırmanın Evreni: 2006–2007 öğretim yılında Ege Meslek Yüksekokulu Makine bölümünde okuyan 69 öğrenci oluşturdu.
Araştırmanın Örneklemi: 2006–2007 öğretim yılında okuyan çalışmaya katılmaya istekli 23 öğrenci ve 22 değişik üniversitede meslek yüksekokulu ikinci sınıf öğrencisi oluşturdu.
Veri Toplama Yöntemi: Anket soruları araştırmacı tarafından geliştirilmiş 11 sorudan oluştu.
Verilerin Değerlendirilmesi: Anket formları bilgisayara kodlanarak SPSS for Windows 13.00 programında analizleri yapılmıştır. Verilerin analizinde sayı, yüzde kullanıldı.
Etik: Çalışmanın yapılabilmesi için okul yöneticilerinden, diğer okulun öğrencilerine bilgi verilerek e-mail ile izinleri alındı. Ege üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulu Makine bölümünde çalışmaya katılacak öğrencilere açıklama yapılarak sözel izinleri alındı.

3.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımları incelendiğinde; (en az 19 yaşında, en fazla 26) yaşında ortalama 19.95 yaşında olduğu görüldü.Öğrencilerin e-mail arkadaşlarının yaşı (18–26 yaş) ortalama 21.30 yaştı. Cinsiyetleri bir bayan, (n=22, %95,7) erkekti. Bu ödev çalışması sonucu toplam 22 değişik üniversitede meslek yüksekokulu 23 ikinci sınıf öğrencisinden stajlar hakkında e mail ile bilgi alışverişi sağlanmıştır.
Bilgi alınan öğrencilerin sınıflarındaki öğrenci sayıları incelendiğinde (en az 9 kişi- en fazla 120 kişi) ortalama 35.13 kişi olduğu,
Bölümdeki öğretim elemanı sayısı incelendiğinde (en az 1 kişi- en fazla 63 kişi) ortalama 9.04 kişi olduğu,
Bölümde makine bölümü kökenli öğretim elemanı sayısı incelendiğinde (en az 1 kişi- en fazla 15 kişi) ortalama 4 kişi olduğu,

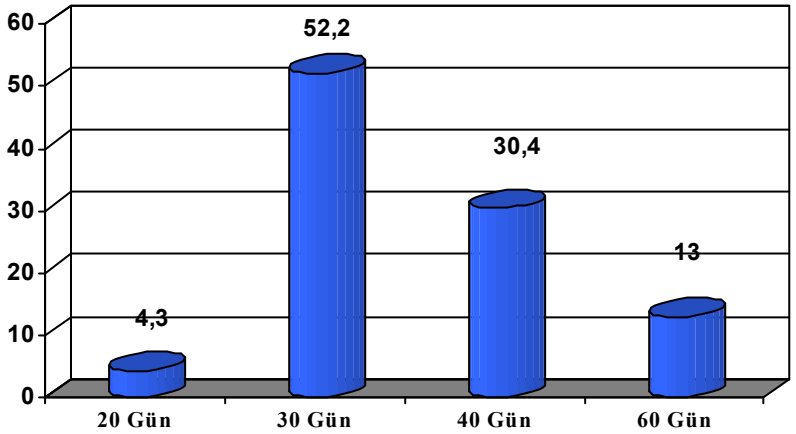

Grafik 1. Okullara Göre Staj Sürelerinin Dağılımı

Okulların toplam staj süreleri incelendiğinde (en az 20 gün- en fazla 60 gün) ortalama 36.52 gün olduğu görüldü.

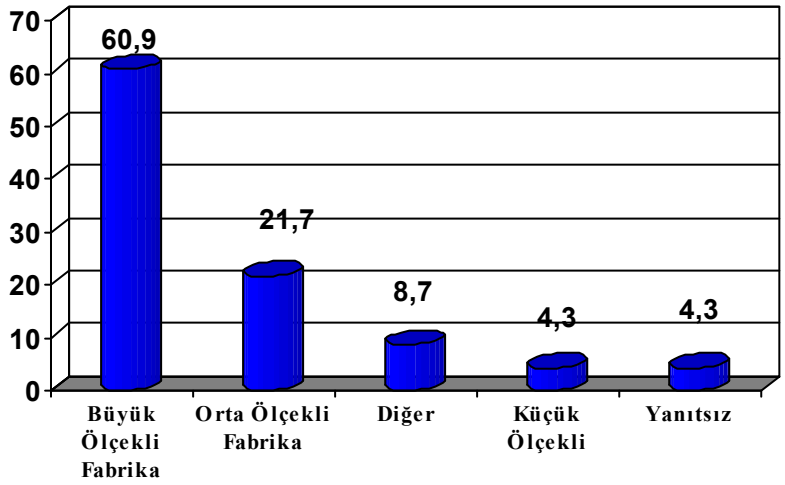

Grafik 2. Okulların Staj Yaptıkları Alanların Dağılımı

Öğrenciler stajlarını (n=14, %60,9) büyük ölçekli fabrikalarda, (n=5, %21,7) orta ölçekli fabrikalarda yaptıklarını, öğrencilerin hepsi staj yerini kendilerinin belirlediğini (%100) ifade etti.
Önder'in (2005) çalışmasında öğrencilerin %83.7 'sinin Sezgin vd. (2007) çalışmasında %75.5'inin özel sektörde staj yaptığı belirtilmiştir.

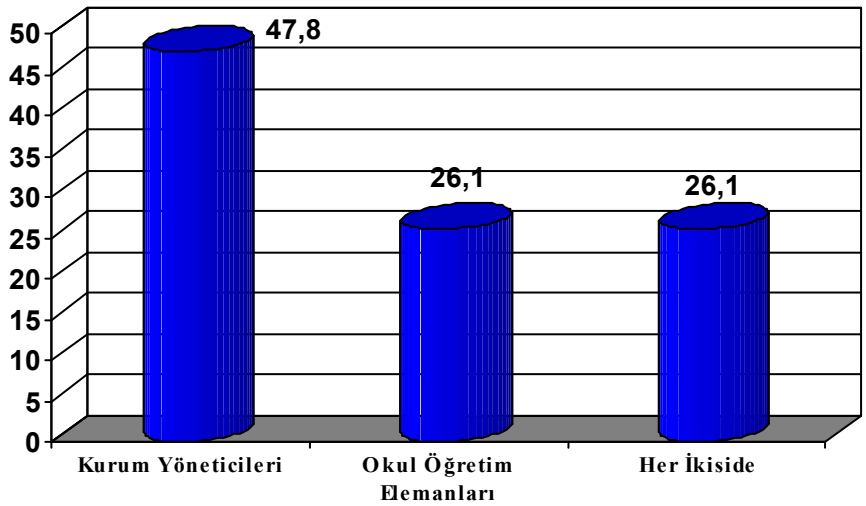

Grafik 3. Öğrencilerin Staj Yerinde Sorun Çıktığında Yaptıklarının Dağılımı

Öğrenciler staj yerinde sorun çıktığında (n=11, %47,8) kurum yöneticileriyle, (n=6, %26,1) okul öğretim elemanları ile (n=6, %26,1) hem kurum yöneticileriyle hem de okul öğretim elemanları ile görüştüğünü belirtti.

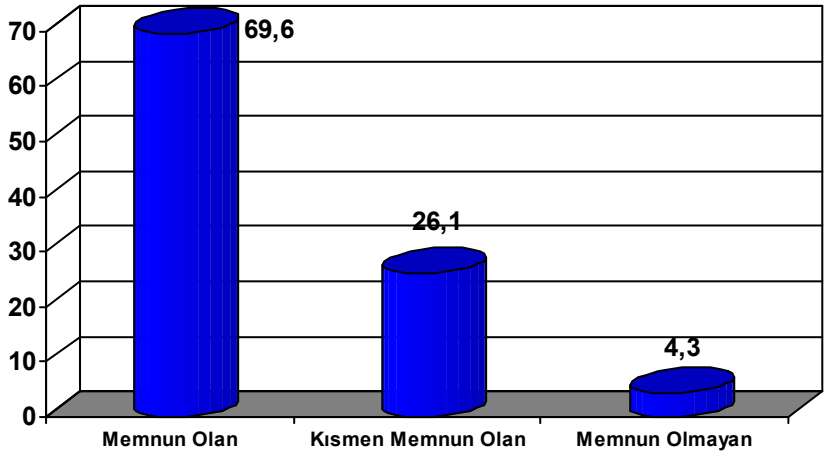

Grafik 4. Öğrencilerin Staj Yerinden Memnuniyetlerinin Dağılımı

Öğrencilerin staj yerlerinden memnuniyeti incelendiğinde; (n=16, %69,6) memnun olduğu, (n=6, %26,1) kısmen memnun olduğu, bir öğrencinin ise memnun olmadığı görüldü.
Öğrencilerin stajlarda memnun oldukları konular sorulduğunda (n=22, % 95,7) çalışma ortamının düzgün ve disiplinli olmasını, stajlarda (n=13 % 56,5) memnun olmadığı noktalar olduğunu belirttiler.

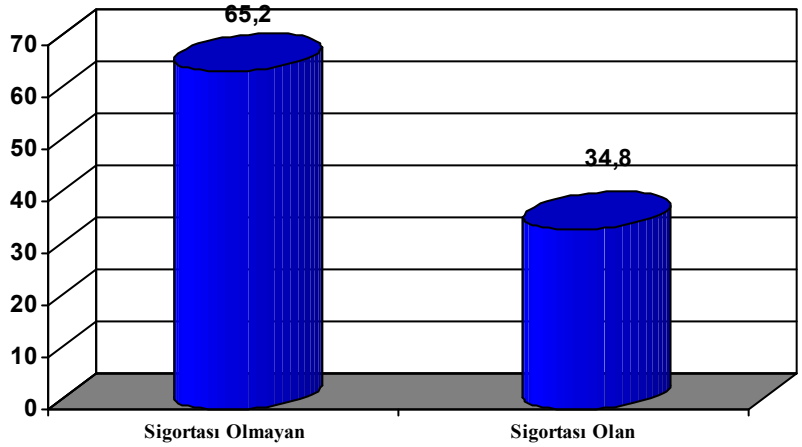

Grafik 5. Öğrencilerin Staj Yerinden Sigorta Olma Durumlarının Dağılımı

Öğrencilere staj esnasında sigorta yapılma işlemi sorulduğunda (n=15, % 65,2) sigorta yapılmadığı, (n=8, % 34,8) sigorta yapıldığı görüldü.
Akkurt vd. (2005) makalesinde öğrencilere stajlar esnasında üniversitelerin sağlık giderlerinin karşılanamayacağı durumlarda özel sigorta yaptırılması önerilmiştir.

Öğrencilere staj esnasında ücret alma sorulduğunda (n=15, % 65,2) ücret almadığı, (n=8, % 34,7) ücret aldığını belirttiler.

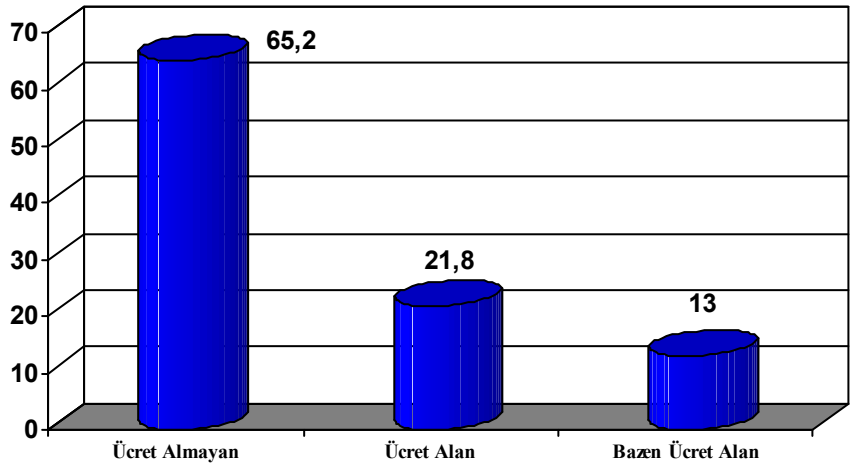

Grafik 6. Öğrencilerin Staj Yerinden Ücret Alma Durumlarının Dağılımı

Kahveci vd. (2007) nin çalışmasında öğrencilerin %23.5'inin, Sezgin vd. (2007) çalışmasında % 17.0'inin ücret aldığını belirtmişlerdir. Bizim çalışmanın sonuçları diğer çalışmalarla uyumludur.

4.SONUÇ

Bu çalışmada Meslek Yüksekokulları arasında staj süreleri, sigorta ve ücret işlemleri açısından farklılık olduğu görüldü. Bu çalışmanın daha büyük örneklem grupları ile yapılması önerildi.

KAYNAKLAR

Akkurt, A.,Baysal U., Baştürk N. (2005), " Meslek Yüksekokulları Staj Uygulamaları, Satajda Kazalar Ve Sigorta İşlemleri" 3. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu 28-30 Eylül, Burdur, Bildiriler Kitabı, Altıntuğ Ofset:Isparta, 512-514.

Kahveci, N., Özhavzalı, M.T., Yeşilyurt, Ö. (2007), "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Stajı Hakkında Öğrencilerin Görüşleri (Kırıkkale Üniversitesi Örneği)", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu 14-16 Mayıs, Bergama, Bildiriler Kitabı I, Ege Üniversitesi Basımevi:İzmir, 66-70.

Önder Ş. (2005) "Meslek Yüksekokullarında Sosyal Programların Staj Uygulamasına Bir Bakış D.P.Ü. Kütahya Meslek Yüksekokulu Örneği" 3. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu 28-30 Eylül, Burdur, Bildiriler Kitabı, Altıntuğ Ofset:Isparta, 266-270.

Sezgin, E., Palalı, A., Çelik, Y. (2007), "Meslek Yüksekokulları Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama Bölümünde yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu 14-16 Mayıs, Bergama, Bildiriler Kitabı I, Ege Üniversitesi Basımevi:İzmir, 405-408.

MESLEK YÜKSEKOKULU MAKİNE BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİSAYARLA İLETİŞİM DENEYİMLERİ

COMMUNICATION EXPERIENCE OF VOCATIONAL COLLEGE MECHANICAL DEPARTMENT STUDENTS BY COMPUTER

Öğr. Gör. İbrahim AYDIN[1]

ABSTRACT

This study indicates finding friend status via e-mail and information sharing experiences between students from Ege University Ege Vocational College mechanical departments and from other Vocational Colleges mechanical departments in Turkey.

MATERIAL AND METHOD

Location of Research: Ege University Ege Vocational College Mechanical Department
Type of Research: This is a descriptive study.
Field and Sample of Research: 69 students in 2006-2007 education periods.
Analysis Method: Questionnaire consists of 30 questions improved by researcher.
Evaluation of Data: Computer coded Questionnaire forms analyzed by SPSS for Windows 13.00 program. Number and percentage are used analysis.
Ethic: In order to perform this study, permission of College Directors and students of other school obtained by e-mail.

FINDINGS

Reply time of mails from other school's students was 28.63 days average. Students sent mail 8.49 times average. Reply quantities from friends were 0.5 student average. (n=46, 66,7 %) students didn't received any mails. Main difficulties were connection problem (n=19, 27,5%), replying late and indifference (n=11, 15,9%).
In conclusion, 22 students from different universities Vocational College class 2nd have begun information traffic.
This study indicates first step for students from different Vocational Colleges Mechanical Departments class 2nd for more effective studies and cooperation in future.

Key words: Mechanical department, connection, internet

[1] Öğr. Gör. Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu,
ibrahimaydin78@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışma Ege Üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulu makine bölümü öğrencilerinin internet aracılığı ile Türkiye deki diğer meslek yüksekokullarının makine bölümü öğrencisini e-mail ile arkadaş olarak bulma ve onlarla bilgi paylaşımı ile ilgili deneyimlerini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Makine bölümü, iletişim, internet

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Yeri: Araştırma, Ege Üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulu Makine bölümünde yapılmıştır.
Araştırmanın Tipi: Tanımlayıcı bir çalışmadır.
Araştırmanın Evren ve Örneklemi: 2006–2007 öğretim yılında okuyan 69 öğrenci oluşturmuştur.
Veri Toplama Yöntemi: Anket soruları araştırmacı tarafından geliştirilmiş 30 sorudan oluşmuştur.
Verilerin Değerlendirilmesi: Anket formları bilgisayara kodlanarak SPSS for Windows 13.00 programında analizleri yapılmıştır. Verilerin analizinde sayı, yüzde kullanılmıştır.
Etik: Çalışmanın yapılabilmesi için okul yöneticilerinden, diğer okulun öğrencilerine bilgi verilerek e-mail ile izinleri alınmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin okullardan maillerine yanıt gelme süresi ortalama 28.63 gündü. Öğrenciler ortalama 8.49 kez mail gönderdi. Öğrencilerin e-mail arkadaşlarından maillerine yanıt gelme sayısı ortalama 0,5 öğrenci idi. Öğrencilerin (n=46, %66,7) maillerine hiç yanıt alamadı. Öğrenciler mail gönderdikleri kişilerle yaşadıkları güçlükleri (n=19, % 27,5) karşı tarafla iletişim problemi, (n=11, % 15,9) cevabın geç gelmesi ve ilgisizlikti,
Bu ödev çalışması sonucu toplam 22 değişik üniversitede meslek yüksekokulu ikinci sınıf öğrencisi arasında iletişim başlatılıp bilgi alışverişi sağlanmıştır.
Bu çalışma ile Türkiye'nin değişik yerlerinde olan meslek yüksekokulu makine bölümü ikinci sınıf öğrencilerinin gelecekte daha güzel işbirlikleri ve çalışmalar için küçük bir adım atılmıştır.

1.GİRİŞ

Bu çalışma Ege Üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulu makine bölümü öğrencilerinin internet aracılığı ile Türkiye deki diğer meslek yüksekokullarının makine bölümü öğrencisini e-mail ile arkadaş olarak bulma ve onlarla bilgi paylaşımı ile ilgili deneyimlerini göstermektedir.

Öğrenciler yazışmak istedikleri okulu seçtiklerinde okul yönetiminde olan kişilerin e mail adreslerini buldular veya okul tanıtım sayfasında okul idarecilerinin e mail adresi olanları tercih ettiler. Okul yöneticilerinden herhangi birinin e mail adresini sağlayan öğrenciler kendilerini tanıtmak, etik kurallara uymak, bu konuyla ilgili izin almak, yetkilileri bilgilendirmek ve makine öğrencilerinden biri ile e-mail arkadaşı olabilmeleri için bu isteklerini öğrencilere iletilmesi ricasında bulundular. Bunun için eğitmen tarafından hazırlanan standart bir mektup tüm öğrencilere mail yoluyla gönderildi. Öğrenciler standart

maille kendileri ile ilgili kısımları doldurduktan sonra yazışmak istedikleri okulun idarecilerine bu mailleri gönderdiler.

Bu izin ve bilgilendirme mailinden sonra yazışılmak istenen okul öğrencilerinden öğrencilere mail gelmeye başladı. Kendilerine mail gelen öğrenciler mail arkadaşlarına gönderilmek üzere hazırlanan standart mektupları gönderdiler. Öğrenciler için hazırlanan bu mailde Öğrenciler kendilerini, Ege üniversitesi ve Ege meslek yüksek okulu hakkında bilgi ve web sayfa adreslerini verdiler. Öğrenciler arkadaşları ile genel konularda yazıştılar.

2.GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Yeri: Araştırma, Ege Üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulu Makine bölümünde yapıldı.
Araştırmanın Tipi: Tanımlayıcı bir çalışmadır.
Araştırmanın Evren ve Örneklemi: 2006–2007 öğretim yılında okuyan 69 öğrenci oluşturdu.
Veri Toplama Yöntemi: Anket soruları araştırmacı tarafından geliştirilmiş 30 sorudan oluştu.
Verilerin Değerlendirilmesi: Anket formları bilgisayara kodlanarak SPSS for Windows 13.00 programında analizleri yapıldı. Verilerin analizinde sayı, yüzde kullanıldı.
Etik: Çalışmanın yapılabilmesi için okul yöneticilerinden, diğer okulun öğrencilerine bilgi verilerek e-mail ile izinleri alındı. Ege üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulu Makine bölümünde çalışmaya katılacak öğrencilere açıklama yapılarak sözel izinleri alındı.

3.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımları incelendiğinde; (en az 19 yaşında, en fazla 21) yaşında ortalama 19.95 yaşında olduğu görüldü. Öğrencilerin mezun oldukları okullar incelendiğinde (n=34, % 49.3) endüstri meslek lisesi, (n=33, % 47.8) teknik lise mezunu olduğu görüldü.

Öğrencilerin okullardan maillerine yanıt gelme süresi (en az 1 gün, - en fazla 60 gün) ortalama 28.63 gündür. Bazı öğrencilerin gönderdikleri mailler adreslerin hatalı olması nedeniyle mailler okullara ulaşamadı. Bazı öğrencilere ise uzun süre herhangi bir yanıt gelmemesi nedeniyle hem aynı hem de farklı okullara yeniden mail gönderdiler.

Öğrenciler (en az 1 kez - en fazla 30 kez) ortalama 8.49 kez mail gönderdiler. Bu gibi durumlar öğrencilerde strese ve paniğe neden oldu. Öğrencilerin e-mail arkadaşlarından maillerine yanıt gelme sayısı (en az 0 kişi - en fazla 3 kişi) ortalama 0,5 öğrencidir.

Öğrencilerin (n=46, %66,7) maillerine hiç yanıt alamamışlardır. Bu nedenle tüm öğrenciler için ayrı bir üniversite olmamıştır. Bazı öğrenciler eksik yanıtlar için veya yanıt yazmayan e-mail arkadaşlarına gereken yeni mailleri gönderdiler. Öğrencilerin e-mail arkadaşlarından maillerine yanıt alma sayısı (en az 0 mail - en fazla 6 mail) ortalama 0.8 maildir.

Öğrenciler mail gönderdikleri kişilerle yaşadıkları güçlükleri (n=19, % 27,5) karşı tarafla iletişim problemi, (n=11, % 15,9) cevabın geç gelmesi ve ilgisizlik, (n=19, % 27,5) yanıtsız (n=15, %21,7) ise herhangi bir güçlük yaşamadığını belirtmiştir.

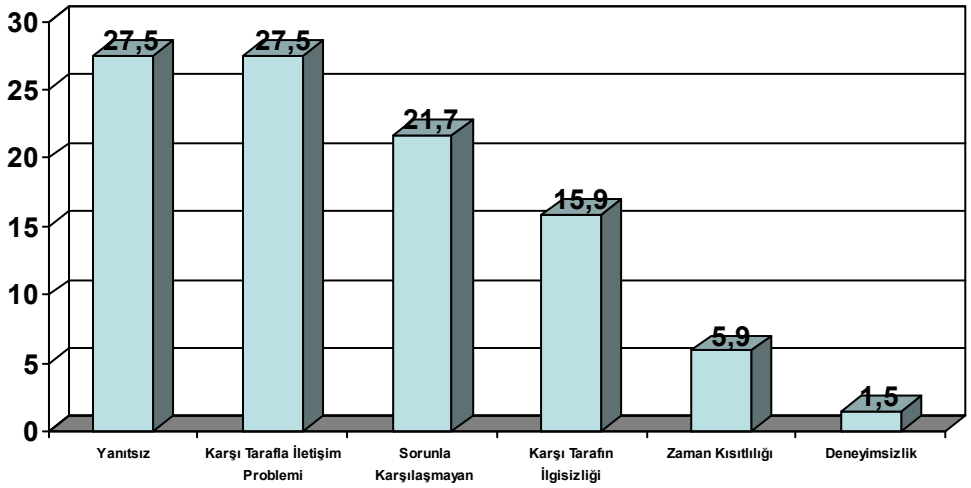

Grafik 1. Öğrencilerin Mail Gönderdikleri Kişilerle Yaşadıkları Güçlüklerin Dağılımı

Öğrencilerin yarısının (n=35, %50,7) daha önce diğer okullarla ilgilenmediği, (n= 31, %44,9) daha önce diğer okullar hakkında bilgisi olmadığı, (n=41, %59,4) sinin daha önce makine bölümünden chat arkadaşı olmadığı görülmüştür.
Ödev ile ilgili bilgisayar kullanırken (n=23, %33,3) bilgisayarla ilgili problem yaşadıklarını, (n=46, %66.7) herhangi bir yaşamadığı belirtmiştir.

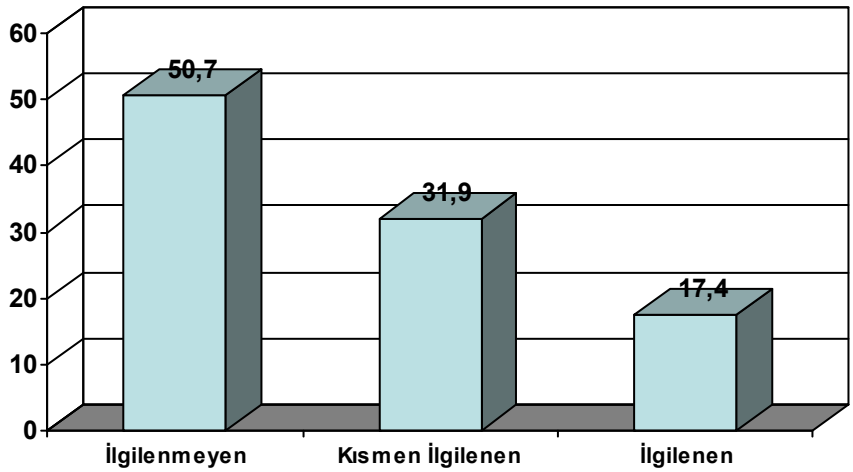

Grafik 2. Öğrencilerin Diğer Üniversitelerin Makine Programı İle İlgilenme Durumlarının Dağılımı

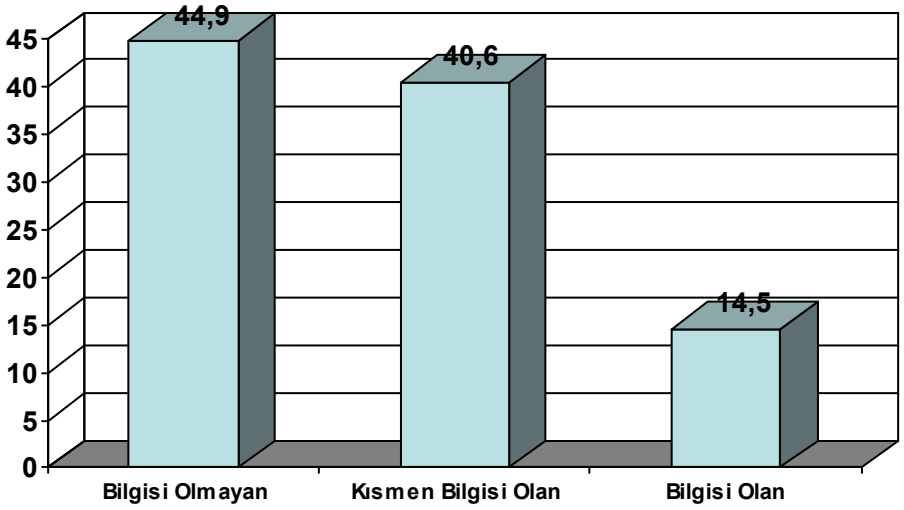

Grafik 3. Öğrencilerin Diğer Üniversitelerin Makine Programı İle İlgili Bilgi Durumlarının Dağılımı

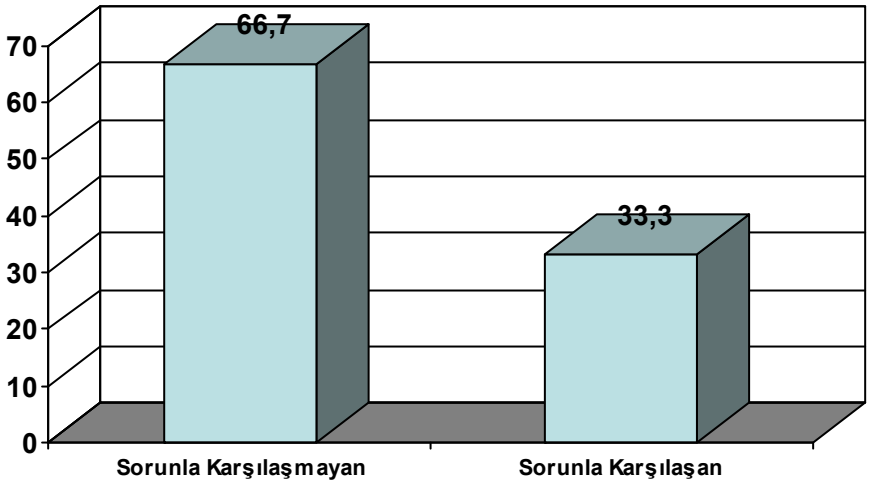

Grafik 4. Öğrencilerin Bilgisayar Kullanırken Yaşadıkları Güçlüklerin Dağılımı

Öğrencilerin çoğunlukla bilgisayarı ev ve internet kafelerde kullandığını belirtmiştir (n=48, % 69.6).

Öğrenciler ödev için (n=32, % 46,4) hafta içi, (n=18, %26,1) hafta sonu ve (n=16, %23,2) her gün çalıştıklarını, ödevle ilgili haftada (en az 1 saat- en fazla 60 saat) ortalama 4,9 saat çalıştıklarını, ödevin tamamı için toplam (en az 1 saat- en fazla 60 saat) ortalama 10.23 saat çalıştıklarını belirtti.

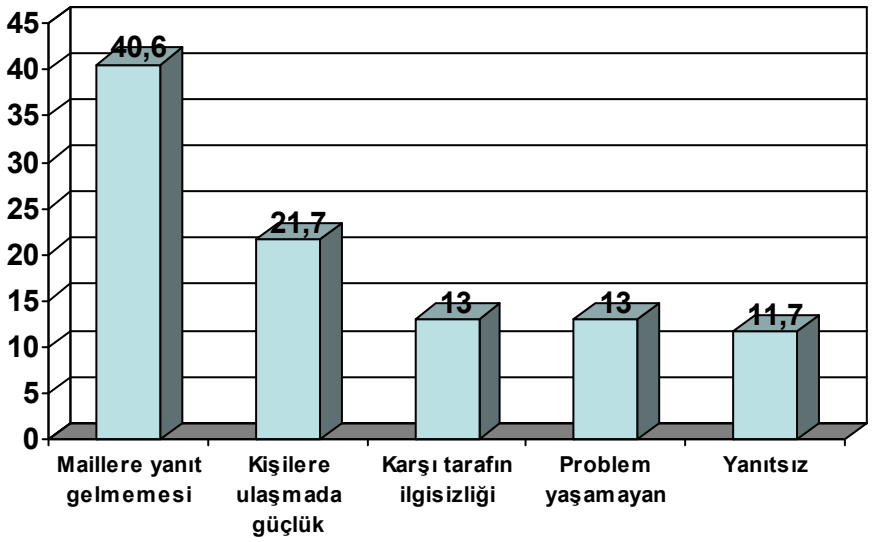

Grafik 5. Öğrencilerin Ödevi Yaparken Karşılaştıkları Güçlüklerin Dağılımı

Öğrencilerin ödevi yaparken karşılaştıkları güçlük olarak, (n=28, %40,6) maillere yanıt gelmemesi, (n= 15, % 21,7) kişilere ulaşmada güçlük, (n=9, %13) karşı tarafın ilgisizliği, (n=9, %13) herhangi bir problem yaşamadığını belirtti.

Öğrencilerin (n=36, %52.2) ödevle ilgili olumlu düşünceye sahip olduklarını, (n=48, % 69.5) ödevin kendilerine katkı sağladığını belirtti.

Öğrencilerin e-mail arkadaşlarının yaşı (18–26 yaş) ortalama 21.30 yaştı. Cinsiyetleri bir bayan, (n=22, %95,7) erkekti. Bu ödev çalışması sonucu toplam 22 değişik üniversitede meslek yüksekokulu ikinci sınıf öğrencisi arasında iletişim başlatılıp bilgi alışverişi sağlandı. (13 öğrenciye birden fazla kişiden öğrenci maili geldi.)

4.SONUÇ

Bu çalışma ile Türkiye'nin değişik yerlerinde olan meslek yüksekokulu makine bölümü ikinci sınıf öğrencilerinin gelecekte daha güzel işbirlikleri ve çalışmalar yapmaları için küçük bir adım atıldı.

MESLEK YÜKSEKOKULU MAKİNE BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN TERCİH NEDENLERİNİN İNCELENMESİ

VOCATIONAL COLLEGE MECHANICAL DEPARTMENT STUDENT PREFERRED INVESTIGATION

Öğr. Gör. İbrahim AYDIN[1] **Prof. Dr.Erhan KIRTAY**[2]

ABSTRACT

This study was planed about prefer rating and examine affect factors to preference Ege University Bergama Vocational Collage mechanical department students.

MATERIAL AND METHOD

Location of Research: Ege University Bergama Vocational College Mechanical Department
Type of Research: This is a descriptive study.
Field and Sample of Research: 70 students in 2008-2009 education periods.
Analysis Method: Questionnaire consists of 12 questions improved by researcher.
Evaluation of Data: Computer coded Questionnaire forms analyzed by SPSS for Windows 13.00 program. Number and percentage are used analysis.
Ethic: In order to perform this study, permission of College Directors and students of other school obtained by linguistic.

FINDINGS

This study of students (n=50, %71,4) informal education, (n=20,%28,6) in evening education, (n=21,%30) the first prefer to school, (n=22,%31,4) are determine enough point to the preferred, (n=46,%65,7) are preference by own, (n=43,%61,4) nobody affect to preference, (n=45,%64,3) are pleased from school, (n=57,%81,4) are determine to suggest other students to school.

Key Words: Mechanical Department, Connection, Internet

[1] Öğr. Gör. Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu,
ibrahimaydin78@hotmail.com
[2] Prof. Dr. Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu,

ÖZET

Bu çalışma Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu makine bölümü öğrencilerinin tercih sıralama ve tercihlerini etkileyen etmenlerin incelenmesi amacıyla planlamıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Yeri: Araştırma, Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu Makine bölümünde yapılmıştır.
Araştırmanın Tipi: Tanımlayıcı bir çalışmadır.
Araştırmanın Evren ve Örneklemi: 2008–2009 öğretim yılında okuyan 70 öğrenci oluşturmuştur.
Veri Toplama Yöntemi: Anket soruları araştırmacı tarafından geliştirilmiş 12 sorudan oluşmuştur.
Verilerin Değerlendirilmesi: Anket formları bilgisayara kodlanarak SPSS for Windows 13.00 programında analizleri yapılmıştır. Verilerin analizinde sayı, yüzde kullanılmıştır.
Etik: Çalışmanın yapılabilmesi için okul yöneticilerinden, diğer okulun öğrencilerine bilgi verilerek sözel izinleri alınmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada öğrencilerin (n=50, %71,4) normal öğretim, (n=20, %28,6) ikinci öğretimde olduğu, (n=21, %30) okulu birinci sırada tercih ettiği, (n=22, %31,4) tercih nedeni olarak puanının yetmesini belirttiği, (n=46, %65,7) tercihi kendisinin yaptığı, (n=43, %61,4) tercih yapmayı etkileyen bir kişi olmadığı, (n=45, %64,3) okuldan memnun olduğu, (n=57, %81,4) okulu başkalarına önerebileceklerini belirtmiştir.

Anahtar kelimeler: Makine bölümü, iletişim, internet

1.GİRİŞ

Teknolojinin her geçen gün hızla gelişmesi nitelikli ara eleman ihtiyacına olan gereksinimi arttırmaktadır.Bu ihtiyacın karşılanması için gerekli olan bilgi ve beceriye sahip olan elemanların yetiştirilmesi Meslek Yüksekokullarının temel amacı olmuştur.

10.07.2001 tarihinde 24458 no'lu Resmi Gazete'de yayınlanan 4702 sayılı kanun ile yürürlüğe giren meslek liselerinden meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş uygulaması, mesleki ve teknik orta öğretim kurumları ile meslek yüksekokulları arasında program bütünlüğü sağlamak ve gelişmiş ülkelerdeki mesleki ve teknik eğitim düzeyini yakalamak maksadıyla uygulamaya konulmuştur.

Meslek Yüksekokullarına sınavlı veya sınavsız olarak öğrenci alınmaktadır. Sınavsız geçiş hakkı olan öğrenciler mesleki eğitim veren liselerin ilgili bölümlerinden , üniversitelerin meslek yüksekokullarına rahatlıkla geçebilmektedirler. Bu öğrenciler ÖSS sisteminde kullanılan katsayı uygulaması ve okullarında mesleki ağırlıklı dersler almalarından dolayı bir lisans programına yerleşmede zorlanmaktadırlar. Dört yıllık lisans programına yerleşemeyen bu öğrencilerin büyük bir bölümü sınavsız geçiş hakkından yararlanarak yükseköğrenime devam etmektedirler.

Bu çalışma Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu makine bölümü öğrencilerinin tercih sıralama ve tercihlerini etkileyen etmenlerin incelenmesi amacıyla planlamıştır.

2.GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Yeri: Araştırma, Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu Makine bölümünde yapılmıştır.
Araştırmanın Tipi: Tanımlayıcı bir çalışmadır.
Araştırmanın Evren ve Örneklemi: 2008–2009 öğretim yılında okuyan 70 öğrenci oluşturmuştur.
Veri Toplama Yöntemi: Anket soruları araştırmacı tarafından geliştirilmiş 12 sorudan oluşmuştur.
Verilerin Değerlendirilmesi: Anket formları bilgisayara kodlanarak SPSS for Windows 13.00 programında analizleri yapılmıştır. Verilerin analizinde sayı, yüzde kullanılmıştır.
Etik: Çalışmanın yapılabilmesi için okul yöneticilerinden, diğer okulun öğrencilerine bilgi verilerek sözel izinleri alınmıştır.

3.BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımları incelendiğinde; (en az 18 yaşında, en fazla 35) yaşında olduğu (n=68, %97,1) erkek iki tanesi bayan olduğu görüldü.

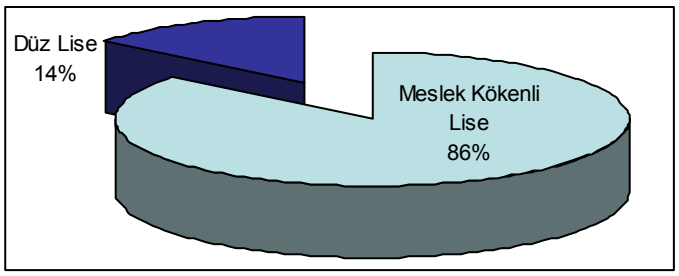

Grafik 1. Öğrencilerin Mezun Oldukları Okulların Dağılımı

Türkmenoğlu vd. (2005) çalışmasında, Meslek Yüksekokullarına Meslek Kökenli (sınavsız) gelen öğrencilerin oranı %58,4 , Düz Liseden (sınavla) gelen öğrencilerin oranı %41,6 olarak belirtilmiştir.

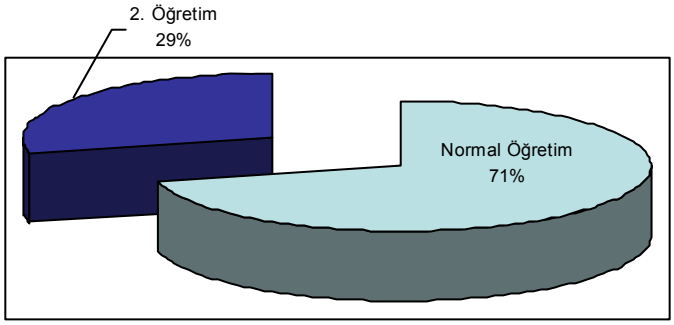

Grafik 2. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Eğitim Türü Dağılımı

Bu çalışmada öğrencilerin (n=50, %71,4) normal öğretim, (n=20, %28,6) ikinci öğretimde olduğu görüldü.

Öğrencilerin (n=21, %30) okulu birinci sırada tercih ettiği, (n=22, %31,4) tercih nedeni olarak puanının yetmesini belirttiği, (n=46, %65,7) tercihi kendisinin yaptığı, (n=43, %61,4) tercih yapmayı etkileyen bir kişi olmadığı, (n=45, %64,3) okuldan memnun olduğu, (n=57, %81,4) okulu başkalarına önerebileceklerini belirti.

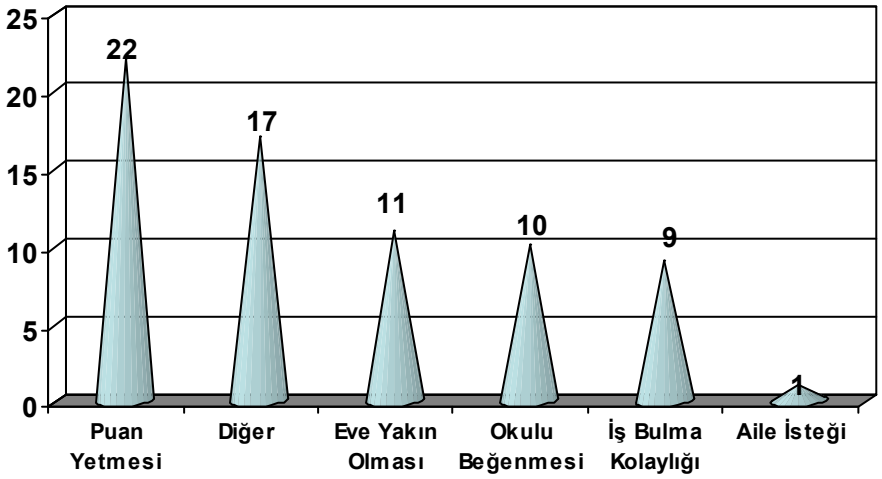

Grafik 3. Öğrencilerin Tercih Nedenlerinin Dağılımı

Demir vd. (2005) çalışmasında öğrencilerin tercih nedenlerinin dağılımında, iş bulma kolaylığı oranı % 56,4 , eve yakınlık durumu %14,2, Okulu beğenmesi %3,5, aile isteği %16,9 olarak belirtilmiştir.

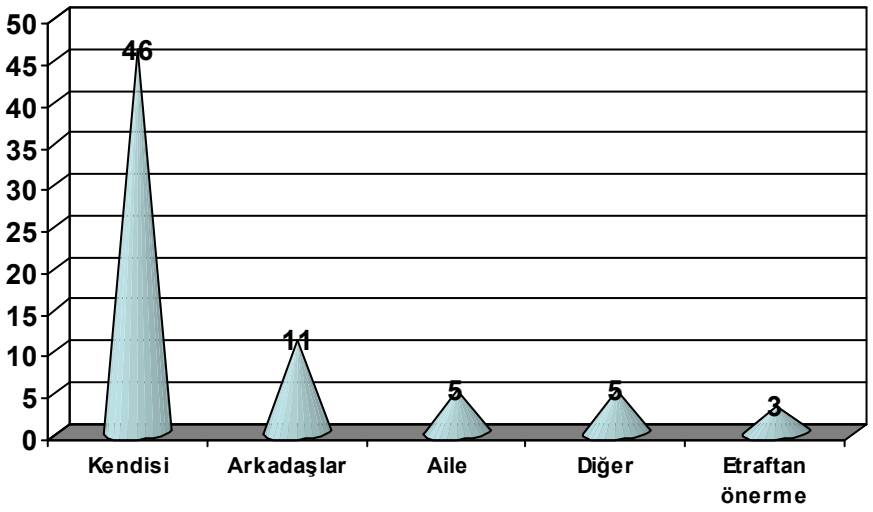

Grafik 4. Öğrencilerin Okulu Nasıl Tercih Etme Nedenlerinin Dağılımı

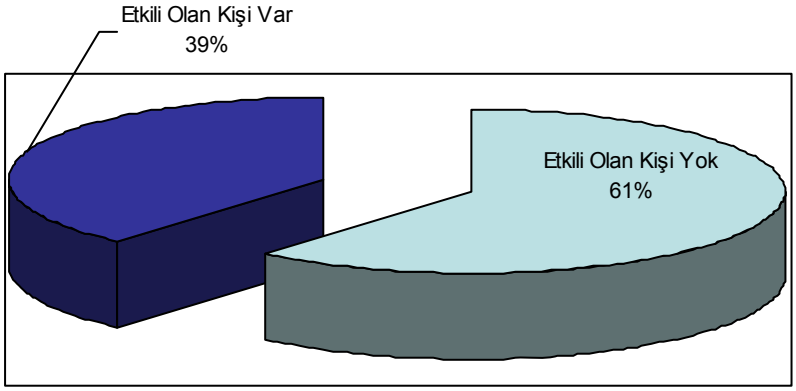

Grafik 5. Öğrencilerin Okulu Tercih Etmede Etkili Kişilerin Olma Durumunun Dağılımı

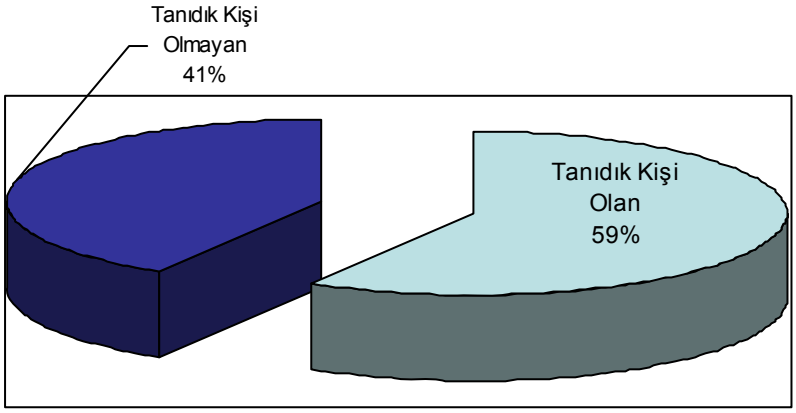

Grafik 6. Öğrencilerin Okulu Tercih Etmeden Önce Makine Bölümünden Tanıdık Olma Durumunun Dağılımı

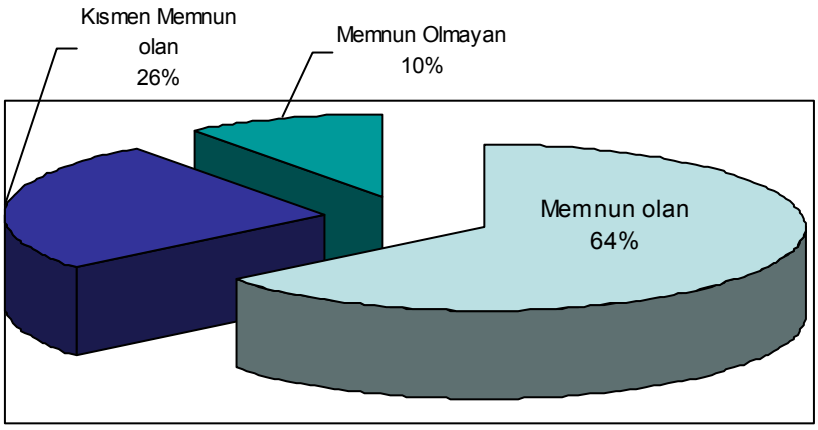

Grafik 7. Öğrencilerin Okuldan Memnun Olma Durumunun Dağılımı

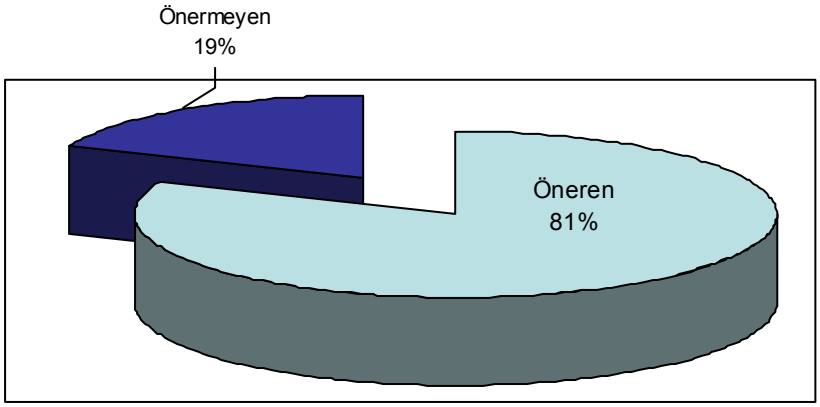

Grafik 8. Öğrencilerin Okulu Önerme Durumunun Dağılımı

SONUÇ

Öğrencilerin, ağırlıklı olarak sınavsız geçişle geldiği, tercihi kendisinin yaptığı, tercih yapmayı etkileyen bir kişi olmadığı, okuldan memnun olduğu ve okulu başkalarına önerebilecekleri görüldü.

KAYNAKLAR

Türkmenoğlu, V., Yavuz, C., Aydın, E. (2007), "Meslek Yüksekokulları Öğrenci Profili", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu 14-16 Mayıs, Bergama, Bildiriler Kitabı I, Ege Üniversitesi Basımevi:İzmir, 537-541.

Demir, B., Subaşı, Ş., Aslan, Ü. (2007), "Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Meslek Yüksekokulu ve Muhasebe Programlarını Tercih Sebepleri Üzerine Bir Alan Araştırması", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu 14-16 Mayıs, Bergama, Bildiriler Kitabı I, Ege Üniversitesi Basımevi:İzmir, 131-137.

Türeli, N., Çağlar, N. (2007), "Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Ve ÖSS Puanı İle Gelen Öğrencilerin Genel Başarı Oranlarının Karşılaştırılması", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu 14-16 Mayıs, Bergama, Bildiriler Kitabı I, Ege Üniversitesi Basımevi:İzmir, 418-421.

Kemahlıoğlu, K., E.Öz. (2003),"Sınavsız Geçişin Mesleki Ve Teknik Eğitime Etkileri", II Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 15-17 Ekim, Bornova, Ege Üniversitesi Basımevi:İzmir, 13-16.

MESLEK YÜKSEKOKULU MEZUNLARININ OKULLARINA BAKIŞI

VOCATIONAL SCHOOLS GRADUATES' VIEW TO THEIR SCHOOLS

Nilüfer ÇEKEN[1] **Fatma BUTUŞ**[2]

ABSTRACT

Well qualified staffs' education for business comes into existence as an issue of vocational education which starts from primary schools to higher education. The aim of vocational schools which are instituted for resolving this issue is to prevent the demand on university doors furthermore to educate the technical staff according to the industry's necessities. Therefore vocational schools have a very important place and mission as part of higher education.

Our purpose in this study is to look for if vocational schools graduates' use their practical and theoretical knowledge or not which are learned from their schools at related sector.

The resarch will be made on Kırklareli University Vize Vocational Schools' graduates. Data will be analyzed by using SPSS Programme.

Key Words: Vocational shools graduate, business skill

ÖZET

İlköğretimden yükseköğretime kadar eğitimin tüm basamaklarını ilgilendiren iş dünyasına nitelikli eleman yetiştirme konusu mesleki eğitim sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunun ortandan kaldırılmasına yönelik olarak kurulan meslek yüksekokullarının amacı; üniversite kapılarında yığınları önlemenin dışında gerçek anlamda sanayinin ihtiyacı olan ara kademe teknik elemanlarının öğretimini ve yetiştirilmesini gerçekleştirmektir. Bu açıdan meslek yüksekokulları yükseköğretim kapsamında önemli yer ve göreve sahiptirler.

1 Serbest Öğretim Elemanı, Vize Meslek Yüksekokulu, niluferceken@hotmail.com
2 Öğretim Görevlisi, Vize Meslek Yüksekokulu, fatmab79@gmail.com

Bu çalışmadaki amacımız; meslek yüksekokulundan mezun olan öğrencilerin okullarında uygulamalı ve teorik olarak öğrendikleri bilgileri ilgili sektörde uygulayabilme becerilerinin gelişip gelişmediğinin ölçülmesidir.

Araştırma Kırklareli Üniversitesi Vize Meslek Yüksekokulu'ndan mezun öğrenciler üzerinde gerçekleştirilerek veriler SPSS paket programında değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Meslek yüksekokulu mezunu, iş becerisi

1. GİRİŞ

Günümüzde küresel ekonomik krizle birlikte işsizlik ülkelerin en önemli sorunlarından birini teşkil etmektedir. Bununla birlikte sanayi ve hizmet sektörlerinin en önemli sorunlardan biri ara kademe elemanların azlığıdır. Sektörlerin ihtiyaçlarını karşılayarak bu konudaki açığın kapatılması için kurulan meslek yüksek okullarında verilen eğitimin niteliği önem taşımaktadır. Kişinin almış olduğu mesleki eğitim iş dünyasının ihtiyaç duyduğu bilgi ve beceriye sahip olmanın yanı sıra sosyal ve kültürel olarak da donanımlı bireylerin gelişmesine katkıda bulunmalıdır. Bu noktada meslek yüksekokulları sistemin ihtiyaç duyduğu çalışanların eğitiminde büyük rol oynamaktadır. Yapılan çalışma ile meslek yüksek okullarında verilen eğitimin iş hayatına katkısı analiz edilmiştir. Böylece okullarda verilen eğitimin niteliğinin nasıl olması gerektiği konusunda bulgulara ulaşılmıştır.

2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TANIMI VE AMAÇLARI

Mesleki ve teknik eğitimin tanımına genel anlamda bakıldığında " bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme süreci" olarak karşımıza çıkmaktadır.[1]

Zorunlu eğitimini tamamlamış olan bireylerin mesleki hayatında aktif bir yer edinebilmeleri için almış oldukları mesleki ve teknik eğitim toplumda sosyalleşme açısından da bireyi geliştirmede önemli rol oynamaktadır. Böylece alınmış olunan mesleki eğitimin dönüşü hem bireysel hem de toplumsal fayda sağlamaktadır.

Mesleki ve teknik eğitimin gereksinimleri sosyal, ekonomik, kültürel, bireysel ve ulusal olarak sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmalar incelendiğinde bazı noktaların öne çıktığı görülmektedir. Öne çıkan noktalar:[2]

1) Ulusal üretim gücünü yükseltmek,
2) Hızla değişen ekonomik yapıdan en iyi şekilde yararlanabilmek,
3) İşsizlik sorununu çözümlemeye katkı,
4) Tarımdan sanayiye geçişi kolaylaştırmak,
5) Teknik insan gücü gereksinimini karşılamaktır.

Öne çıkan noktalarda görüldüğü gibi mesleki ve teknik eğitim gelişen ve değişen dünya için vazgeçilmez bir gerekliliktir. Günümüz toplumlarına baktığımızda yaşanan toplumsal değişimlerin en önemli koşulunun bilgi artışı olduğu görülmektedir[3]. Geçmişte insanların iş bulabilmeleri için okuma yazma bilmesi yeterliyken günümüzün dünyasında üniversite mezunu bile olmak iş bulmakta ya da modern dünyaya tam entegre olmakta yetersiz kalmaktadır. 21. yüzyılda ancak bol diplomalı,

[1] Alkan, C. ve diğerleri, Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları, Ankara, Gazi Büro Yayınevi, 1996, s.6.
[2] Alkan, C. ve diğerleri, A.g.e., s. 13-18.
[3] Bottomore Tom B., Toplumbilim, Çev. Ünsal Oskay, İstanbul, Der Yayınları, 2000, s. 332.

sistemin normlarına göre iyi yetişmiş kişiler kapitalist iktisadi yapı içinde kendilerine yer bulmaktadır[4]. Bu nedenle de mesleki ve teknik eğitim alan öğrencilerin, rekabetin sınır tanımadığı kapitalist sistemde bir adım öne geçmeleri mümkün olabilmektedir.

Öğrencileri iş hayatında bir adım öne taşıyacak olan mesleki teknik eğitim anlayışını günümüzde karşılayan başlıca nitelikler şu şekilde özetlenmektedir:[5]

1) Alışkanlık psikolojisi ve yaparak öğrenme esastır.
2) Değişen sosyo-ekonomik koşullara ve isteklere sürekli uyum temel kuraldır.
3) Öğrenme-öğretme iş ortamının kendisi ya da benzeridir.
4) Öğretimin içeriği teoriden çok pratiğe dayanır.
5) İstihdam gereksinimlerine göre hazırlanmış programların uygulanmasına öncelik verilir.
6) Programlar üst kademe öğretimden çok hayata hazırlayıcı yöndedir.

Meslek yüksekokullarında verilen eğitim okul yaşamı süresince öğrencilere mesleki eğitimin yanında, onların kişisel yetenek ve becerilerinin gelişmesine katkıda bulunarak iş yaşamında karşılaşabileceği yeni durumlara uyum göstermesini sağlar.

3. ARAŞTIRMA VE BULGULAR

Vize Meslek Yüksekokulu'ndan 1996–2008 yılları arasında mezun olan 350 civarı öğrenci bulunmaktadır. Mezun olan öğrencilerden 75 tanesine ulaşılarak anket çalışması yapılmıştır. Anket 4 demografik özellik ve 18 tanesi de araştırma ile ilgili olan toplam 22 sorudan oluşmaktadır. Araştırma sorularında 5'li Likert Ölçeği (Kesinlikle Katılıyorum-Katılıyorum-Kararsızım-Katılmıyorum-Kesinlikle Katılmıyorum) kullanılmıştır.

Tablo 1. Pratiğe Dayalı Eğitim

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
f	6	20	11	27	11
%	8,0	26,7	14,7	36,0	14,7

Meslek yüksekokullarında pratiğe dayalı eğitim yapıldığı düşüncesine öğrencilerin %36'sı katılmıyorum, %26,7'si katılıyorum, %14,7'si kesinlikle katılmıyorum, %8'i kesinlikle katılıyorum cevabını vermiş olup, % 14,7'si kararsız kaldığını belirtmiştir.

Tablo 2. Yabancı Dil Eğitimi

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
f	1	15	10	26	23
%	1,3	20,0	13,3	34,7	30,7

Meslek yüksekokullarında yabancı dil eğitimine önem verildiği düşüncesine öğrencilerin %34,7'si katılmıyorum, %30,7'si kesinlikle katılmıyorum, %20'si katılıyorum, %1,3'ü kesinlikle katılıyorum cevabını vermiş olup, % 13,3'ü kararsız kaldığını belirtmiştir.

[4] İnsel Ahmet, "Eğitim ve Yeni Fakirlik", Neo-Liberalizm: Hegemonyanın Yeni Dili, İstanbul, Birikim Yayınları, 2004, s. 144, 145.
5 Alkan, C. ve diğerleri, A.g.e., s.19-20.

Tablo 3. Eğitimin İş Hayatınıza Katkısı

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
f	4	37	17	13	4
%	5,3	49,3	22,7	17,3	5,3

Meslek yüksekokullarında verilen eğitimin iş hayatınıza katkısı olduğu düşüncesine öğrencilerin %49,3'ü katılıyorum, %17,3'ü katılmıyorum, %5,3'ü kesinlikle katılıyorum, %5,3'ü kesinlikle katılmıyorum cevabı vermiş olup, % 22,7'si kararsız kaldığını belirtmiştir.

Tablo 4. Eğitimin İnsan İlişkilerine Katkısı

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
f	13	40	10	11	1
%	17,3	53,3	13,3	14,7	1,3

Meslek yüksekokullarında verilen eğitimin insan ilişkilerinizi arttırdığı düşüncesine öğrencilerin %53,3'ü katılıyorum, %'17,3ü kesinlikle katılıyorum, %14,7'si katılmıyorum, %1,3'ü kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiş olup, % 13,3'ü kararsız kaldığını belirtmiştir.

Tablo 5. Staj Süresinin Yeterliliği

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
f	17	28	10	16	4
%	22,7	37,3	13,3	21,3	5,3

Meslek yüksekokullarında staj süresinin yeterli olduğu düşüncesine öğrencilerin %37,3'ü katılıyorum, %22,7'si kesinlikle katılıyorum, %21,3'ü katılmıyorum, %5,3'ü kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiş olup, % 13,3'ü kararsız kaldığını belirmiştir.

Tablo 6. Uzmanlaşmaya Dayalı Eğitim

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
f	2	16	13	23	21
%	2,7	2137	17,3	30,7	28

Meslek yüksekokullarında uzmanlaşmaya dayalı eğitim verildiği düşüncesine öğrencilerin %30,7'si katılmıyorum, %28'i kesinlikle katılmıyorum, %21,3'ü katılıyorum, %2,7'si kesinlikle katılıyorum cevabını vermiş olup, % 17,3'ü kararsız kaldığını belirtmiştir.

Tablo7: Modern Eğitim Yöntemleri

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
f	3	34	18	16	4
%	4,0	45,3	24,0	21,3	5,3

Meslek yüksekokullarında modern eğitim yöntemlerinin kullanıldığı düşüncesine öğrencilerin %45,3'ü katılıyorum, %21,3'ü katılmıyorum, %5,3'ü kesinlikle katılmıyorum, %4'ü kesinlikle katılıyorum cevabı vermiş olup, %24'ü kararsız kaldığını belirtmiştir.

Tablo 8. Sektörde Geçerli Mesleki Değerlerin Öğretilmesi

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
f	6	31	13	18	7
%	8,0	41,3	17,3	24,0	9,3

Meslek yüksekokullarında sektörde geçerli meslekî değerlerin öğretildiği düşüncesine öğrencilerin %41,3'ü katılıyorum, %24'ü katılmıyorum, %9,3'ü kesinlikle katılmıyorum, %8'i kesinlikle katılıyorum, cevabını vermiş olup, % 17,3'ü kararsız kaldığını belirtmiştir.

Tablo 9. Kalifiye Eleman Yetiştirme

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
f	6	36	9	18	6
%	8,0	48,0	12,0	24,0	8,0

Meslek yüksekokullarının sektörlere kalifiye eleman yetiştirdiği düşüncesine öğrencilerin %48'i katılıyorum, %24'ü katılmıyorum, %8'i kesinlikle katılıyorum, %8'i kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiş olup, % 12'si kararsız kaldığını belirtmiştir.

4.SONUÇLAR

Anket sorularına verilen cevaplar değerlendirildiğinde öğrencilerin meslek yüksek okullarında pratiğe dayalı eğitim yapıldığı, yabancı dil eğitimine önem verildiği ve uzmanlaşmaya dayalı eğitim verildiği düşüncesine katılmadıkları ortaya çıkmaktadır. Meslek yüksekokullarında verilen eğitimin pratiğe dayalı olamaması öğrencilerin beklentilerini karşılamadığı sonucunu doğurmaktadır. Sonuçlar meslek yüksekokullarının amaçlarından programların üst kademe öğretimden çok hayata hazırlayıcı yönde olmasıyla[6] bağdaşmaktadır. Ancak modern eğitim yöntemlerinin kullanılmasının pratiğe dayalı eğitimle desteklenmesi iş hayatındaki verimi artırıcı yönde olacaktır. Öğrenciler verilen eğitimin iş hayatına katkısı olduğu, insan ilişkilerini arttırdığı, okullarındaki staj süresinin (40 iş günü) yeterli olduğu, modern eğitim yöntemlerinin kullanıldığı, sektörde geçerli meslekî değerlerin öğretildiği ve sektörlere kalifiye eleman yetiştirdiği düşüncesine katılmaktadırlar. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar meslek yüksekokulunda alınan eğitimin çalışma hayatlarında başarılı olabilmeleri için yeterli düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Ortaya çıkan bu sonuç ise; meslek yüksekokulundan mezun olan öğrencilerin çalışma hayatlarında başarılı olabilmelerini etkileyen faktörlerin almış oldukları eğitimin niteliğiyle birlikte uygun şekilde yönlendirilmeleridir[7] saptamasıyla örtüşmektedir. Verilen cevaplar doğrultusunda meslek yüksekokulundan mezun olan öğrencilerin okullarında öğrendikleri bilgileri ilgili sektörde uygulayabilme becerilerinin geliştiği sonucuna ulaşmak mümkündür. Öğrencilerin meslek yüksekokullarında aldıkları eğitimi iş hayatında uygulayabilmeleri ise almış oldukları eğitimden memnun olmalarını beraberinde getirmektedir.

KAYNAKLAR

Alkan, C., Doğan, H. ve Sezgin, S. İ. (1996), Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları, Ankara, Gazi Büro Yayınevi.

Bottomore, T.B. (2000), Toplumbilim, Çev. Ünsal Oskay, İstanbul, Der Yayınları.

İnsel, A. (2004), "Eğitim ve Yeni Fakirlik", Neo-Liberalizm: Hegemonyanın Yeni Dili, İstanbul, Birikim Yayınları, s. 144 - 146.

[6] Alkan, C. ve diğerleri, **A.g.e**., s, 19-20.

[7] Şengel Salim ve diğerleri.,"Meslek Yüksekokulu Eğitim Ortamlarının Mesleki Eğitime Etkileri Üzerine Bir Araştırma", Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, Sayı 5 2007, s. 78.

Şengel, S., Argan, T.M., Argan, M. ve Sevim, N.(2007), "Meslek Yüksekokulu Eğitim Ortamlarının Mesleki Eğitime Etkileri Üzerine Bir Araştırma", Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, Sayı 5, s.75-84

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN MUHASEBE EĞİTİMİNE BAKIŞ AÇILARI: MUHASEBE VE İŞLETME PROGRAMI ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS' OPINIONS ABOUT ACCOUNTING EDUCATION: A STUDY ON THE STUDENTS OF ACCOUNTING AND MANAGEMENT PROGRAMMES

D. Ali KIZILYALÇIN[1] **Ahu YAZICI**[2]
Yıldırım TOPRAK[3] **Ayla BALABANOĞLU**[4]

ABSTRACT

To carry out their operation effectively within the escalating competitive environment, the companies should have a reliable accounting information system and thus, it is very important to have qualified and sufficient accounting officers. Vocational School, the most important aim of which is training the qualified personnel the SMEs need, plays a very important role here.

Accounting education is fundamental for the application of the profession of accounting. The rapid globalization of our world has also affected the structure of accounting and the information and skills necessary for this profession. The accounting education offered at schools should be able to renew itself to meet these new developments and changes in the profession.

In this study; the factors affecting the accounting and management students while choosing the programme they will study, the opportunities the program offers, their opinion about the sufficiency of the accounting education they receive at school and their expectations about accounting education is discussed. A face-to-face survey with the students of the management and accounting programmes at Adnan Menderes University Kuyucak Vocational School was carried for this study.

Keywords: Accounting Education, Vocational School, The Profession of Accounting

ÖZET

İşletmelerin gelişen rekabetçi ortamda faaliyetlerini verimli bir şekilde sürdürebilmesinin en önemli koşullarından birisi, sağlıklı bir muhasebe bilgi sistemine sahip olmalarıdır. Bu nedenle, nitelikli ve yeterli muhasebe elemanlarına sahip olmak işletmeler açısından oldukça önemlidir. En önemli amaçlarından birisi, özellikle küçük ve orta ölçekli

[1] Öğr. Gör. Adnan Menderes Üniversitesi, Kuyucak MYO, dakizilyalcin@adu.edu.tr
[2] Öğr. Gör. Adnan Menderes Üniversitesi, Kuyucak MYO, ayazıcı@adu.edu.tr
[3] Öğr. Gör. Adnan Menderes Üniversitesi, Kuyucak MYO, ytoprak@adu.edu.tr
[4] Öğr. Gör. Adnan Menderes Üniversitesi, Kuyucak MYO, abalabanoglu@adu.edu.tr

işletmelerin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara elemanları yetiştirmek olan meslek yüksek okulları bu konuda önemli bir işleve sahiptir.

Muhasebe eğitimi, muhasebe mesleğinin uygulanması açısından büyük önem taşımaktadır. Dünyada yaşanmakta olan hızlı globalleşme muhasebe mesleğinin yapısını ve bu meslek için gerekli bilgi ve becerileri etkilemiştir. Okullarda verilen muhasebe eğitiminin de mesleğin gerektirdiği bu gelişim ve değişimleri karşılayabilecek düzeyde kendini yenileyebilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, muhasebe ve işletme programı öğrencilerinin eğitim gördükleri programı seçerken etkili olan faktörler, programın kendilerine sağladığı imkanlar, okulda aldıkları muhasebe eğitiminin yeterliliği hakkındaki düşünceleri ve muhasebe eğitimi ile ilgili beklentileri ortaya konulmuştur. Çalışmada Adnan Menderes Üniversitesi Kuyucak Meslek Yüksekokulu işletme ve muhasebe programlarında eğitim gören öğrenciler ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Eğitimi, Meslek Yüksekokulu, Muhasebe Mesleği

1. GİRİŞ

2.

Mesleki eğitimin temel amacı; sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerine nitelikli ara eleman yetiştirmektir. Bu işlevi nedeniyle mesleki eğitime sanayi ve endüstrinin can damarı olarak bakabiliriz. Bugünün iş dünyası iyi yetişmiş, iş deneyimi olan elemanlar istemektedir (YÖK, 2007).

Muhasebe elemanlarının seçiminde aldıkları muhasebe eğitimi önemli bir faktörü oluşturmaktadır. Türkiye'de muhasebe eğitimi konusunda, üniversitelerin ilgili fakültelerinde, meslek yüksekokullarında ve diğer kurumlarda verilen muhasebe eğitimi olmak üzere çok geniş bir eğitim sistemi bulunmaktadır. Bu eğitim sistemleri arasında meslek yüksekokulları önemli bir unsuru oluşturmaktadır. Türkiye'de ihtiyaç duyulan nitelikli ara elemanlar meslek yüksekokulları aracılığı ile yetiştirilmektedir.

Meslek Yüksek Okullarında öğrencilerin programlara tercihlerine bakıldığında, öğrenciler tarafından en çok tercih edilen ilk 12 program içinde Muhasebe Programı birinci sırayı alırken, İşletme Programı ise üçüncü durumdadır. (YÖK, 2007).

Bu çalışma Adnan Menderes Üniversitesi, Kuyucak Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve İşletme Programı öğrencilerinin muhasebe eğitimine bakış açılarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin, yüksekokula isteyerek mi geldikleri, yüksekokulda aldıkları muhasebe eğitiminin yeterliliği ve gelecekte bu eğitimin yeterli olup olmayacağı hakkındaki düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde konuya giriş yapılmıştır. İkinci bölümde muhasebe mesleği ve eğitimi konusu tanımlanmış, üçüncü bölümde çalışmanın amacı ve yöntemi açıklanmış, dördüncü bölümde araştırma bulguları değerlendirilmiştir. Çalışma sonuç bölümü ile tamamlanmıştır.

3. MESLEK YÜKSEK OKULLARINDA MUHASEBE EĞİTİMİ

Muhasebe eğitimindeki temel amaç, finansal bilgileri kullanmak durumunda olan ilgililere muhasebe bilgilerinin doğru ve güvenilir sunulabilmesi konusunda eğitim vermek ve uygulamaları da buna göre yönlendirmektir (Gökçen, 1998).

Muhasebe eğitimi, muhasebe mesleğinin uygulanması açısından büyük önem taşımaktadır. Muhasebe eğitiminin durumu ve niteliği, muhasebe mesleğinin imajını doğrudan

etkilemektedir. Mesleğin yeni dünyada elde edeceği konum açısından verilen eğitimin kalitesi son derece önemlidir (Çukacı ve Elagöz, 2006).

Günümüzde yaşanan teknolojik ve ekonomik gelişmeler, işletmelerin çeşitli bölümlerinde karar verme mevkiinde olanların, tutarlı ve iyi işlenmiş veri ve bilgilere ihtiyacını şiddetle artırmıştır. Bu bilgiler ise, ekonomik hayatın üretici birimleri olan işletmelerde, muhasebe bölümü tarafından toplanıp, işlenmektedir. İşletmelerde muhasebe bölümlerinin elemanları tarafından sınıflandırılıp işlenerek üretilmiş olan bilgilerin, ekonomik ortamda rol alan çeşitli birim ve kurumlarca kullanıldığı ve bunların elde etmek istediği bilgiler dikkate alındığında işletmelerin muhasebe bölümünde istihdam ettikleri veya etmeyi düşündükleri muhasebe elemanlarının önemli bir konuma geldikleri görülmektedir (Çürük ve Doğan, 2002).

Her faaliyet alanında olduğu gibi muhasebe sektöründe de yoğun bir rekabet ortamı yaşanmakta ve buna bağlı olarak nitelikli insan yetiştirme çabaları diğer mesleklerde olduğu gibi muhasebe meslek alanında da giderek önem kazanmaktadır. Değişen ekonomik koşullar, hem muhasebe eğitimi, hem eğitimi alan öğrenciler hem de eğitimi veren öğretim elemanları açısından içinde yaşanılacak dünyanın önceden tahmin edilmesi gereğini ifade eder. Bu durum her açıdan belirgin, tarafsız ve ekonomik bilgileri alacak, işleyecek, yorumlayacak ve bunlara göre karar alacak bireylerin de yetiştirilmesini gerekli kılar. (Yayla ve Cengiz, 2005).

Muhasebe mesleğine yeni girecek adayların sahip olması gereken beceri ve bilgiler; iletişim becerileri, entellektüel beceriler, kişisel beceriler, genel bilgi, örgüt ve işletme bilgisi ile muhasebe bilgisi olarak sıralanabilir (Başar, 2005):

Meslek yüksekokullarında YÖK-MEB projesi uyarınca bütün meslek yüksekokullarında muhasebe ve işletme programlarında görülen dersler, ders içerikleri ve kredileri uyumlaştırılmıştır. Meslek yüksekokulları muhasebe ve işletme programlarının ders programları incelendiğinde; Genel Muhasebe, Dönemsonu Muhasebe İşlemleri ve Bilgisayarlı Muhasebe gibi temel muhasebe dersleri iki programa da zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Bunun yanında özellikle bu programların ikinci sınıflarında ihtisas muhasebeleri programa göre zorunlu ya da seçmeli ders olarak verilmektedir. Seçmeli dersler de dikkate alındığında muhasebe programında okutulan muhasebe dersleri işletme programına göre daha fazla sayıdadır.

Meslek yüksekokullarının muhasebe eğitimi ile işletme eğitimi programlarında verilen muhasebe dersleri gerek kredileri ve gerekse ders çeşidi açısından fakültelerde ilgili bölümlerde verilen müfredata göre daha iyi durumdadır (Gençtürk, Demir ve Çarıkçı, 2008).

4. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma, Kuyucak meslek Yüksekokulu Muhasebe ve İşletme Programları ikinci sınıf öğrencilerine yüz yüze anket yöntemi uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Muhasebe ve İşletme Programlarının tercih edilmesinin nedeni, bu programların muhasebe derslerini daha yoğun olarak almalarıdır. Muhasebe eğitimi ile ilgili düşüncelerin daha da yoğunlaşacağı ve staj çalışmalarını tamamlamış olmaları nedeni ile de ikinci sınıf öğrencileri örnek kütle olarak alınmıştır. Anket çalışması 16-28 Mart 2009 tarihleri arasında derslere devam eden 150 öğrenciye uygulanmıştır. Bu oran kayıtlı öğrencilerin yaklaşık %90'ına karşılık gelmektedir.

Çalışmada, öğrencilere ilk dört sorusu demografik özellikler ile ilgili olmak üzere toplam 20 soru yöneltilmiştir. Anket sorularının oluşturulmasında daha önce bu konuda yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır.

5. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Adnan Menderes Üniversitesi Kuyucak Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve İşletme Programlarından ankete katılan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre ankete katılanların %50'si kız, %50'si erkek öğrencidir. Okudukları program olarak sıralama yapıldığında %45,33'ü muhasebe ve %54,67'si işletme programı öğrencisidir. Öğrencilerin %48,67'si birinci öğretim, %51,33'ü ise ikinci öğretim öğrencisidir. Ankete katılan öğrencilerin %65,33'ü düz lise mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Bunu sırasıyla %24 ile ticaret lisesi, %5,33 ile Anadolu lisesi, %4 ile süper lise ve %1,34 ile de diğer lise türleri izlemektedir. Ticaret lisesi mezunlarının tamamına yakını (%84,80) muhasebe birinci öğretim öğrencisidir.

Tablo 1. Ankete Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	**N**	**%**
Kız	75	50
Erkek	75	50
Program	**N**	**%**
Muhasebe	33	22,00
Muhasebe İ.Ö.	35	23,33
İşletme	40	26,67
İşletme İ.Ö.	42	28,00
Mezun Olunan Lise Türü	**N**	**%**
Düz Lise	98	65,33
Ticaret Lisesi	36	24,00
Süper Lise	6	4,00
Anadolu Lisesi	8	5,33
Diğer	2	1,34

Ankete katılan öğrenciler "mezuniyet sonrası muhasebe ile ilgili bir meslek dalında çalışmak ister misiniz?" şeklinde yöneltilen soruya; %60,67 ile çalışmak isterim şeklinde yanıtlamış, %39,33'ü ise çalışmak istemediğini ifade etmiştir. Bu soruya cevap veren öğrencilerin program ve cinsiyete göre dağılımına bakıldığında Tablo 2'de özetlenen sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 2. Mezuniyet sonrası muhasebe ile ilgili bir meslek dalında çalışmak ister misiniz?

	İŞLETME		**MUHASEBE**		**KIZ**		**ERKEK**	
	SAYI	**%**	**SAYI**	**%**	**SAYI**	**%**	**SAYI**	**%**
Evet	44	53,65	47	69,11	44	58,66	47	62,66
Hayır	38	46,35	21	30,89	31	41,34	28	37,34
Toplam	**82**	**100**	**68**	**100**	**75**	**100**	**75**	**100**

Buna göre kız öğrencilerin %58,66'sı mezuniyet sonrası muhasebe ile ilgili bir meslek dalında çalışmak isterim derken, erkek öğrencilerde bu oran %62,66 olmuştur. Tablo 2'de ayrıca, %69,11 ile muhasebe programı öğrencilerinin, işletme programı (%53,55) öğrencilerine göre daha yüksek bir yüzde ile mezuniyet sonrası muhasebe ile ilgili meslekte çalışmak istedikleri görülmektedir.

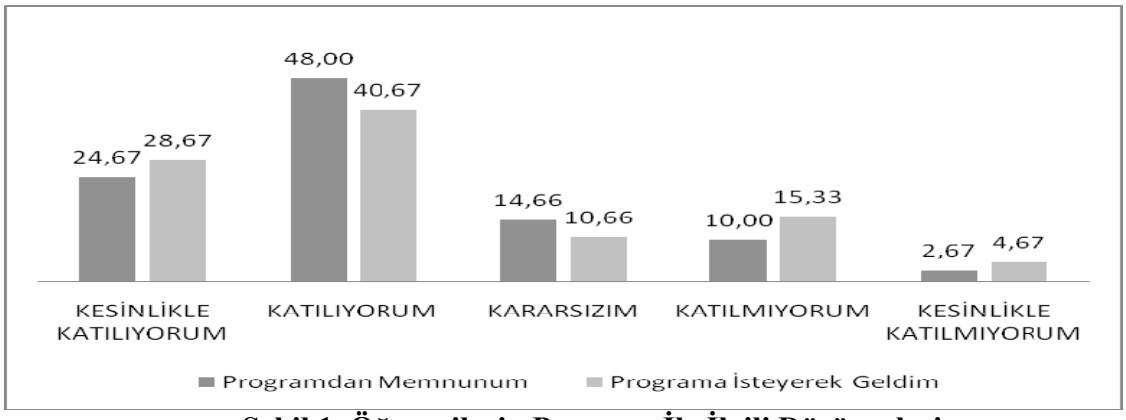

Şekil 1. Öğrencilerin Program İle İlgili Düşünceleri

Şekil 1'de görüldüğü gibi öğrencilerin %69,34'ü okumakta oldukları programa isteyerek gelmişlerdir. Öğrencilerin %10,66'lık kısmı kararsız olduklarını belirtirken, %20,00'lik kısım programa isteyerek gelmediklerini ifade etmiştir. Yine Şekil 1'de öğrencilerin okumakta oldukları programdan memnun olup olmadıkları yönündeki soruya verdikleri cevaplar görülmektedir. Buna göre öğrencilerin %72,67'si okumakta oldukları programdan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %12,67'si memnun olmadıklarını belirtmiş, %14,66'sı ise kararsız olduklarını belirtmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin büyük bir bölümünün programlarına isteyerek geldiklerini ve yine bunların yüksek bir yüzdesinin de okumakta oldukları programdan memnun oldukları görülmektedir. Buna göre öğrencilerin muhasebe ve işletme programlarına bakış açılarında okumaya başladıktan sonra olumsuz yönde önemli bir değişme olmamıştır.

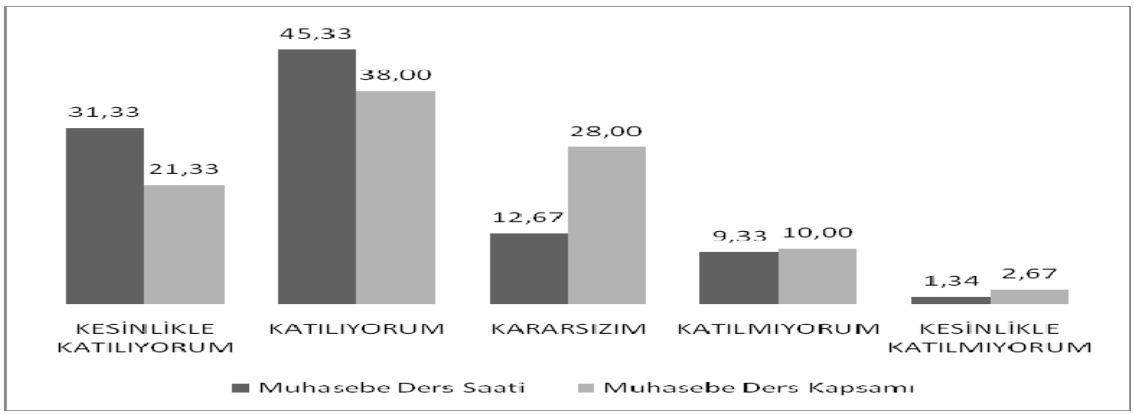

Şekil 2. Muhasebe ders saatleri ve derslerin kapsamı yeterlidir.

Ankette öğrencilere muhasebe derslerinin ders saatlerinin ve konuların kapsamının yeterliliği ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Sonuçlar Şekil 2'de görülmektedir. Şekil 2'de görüldüğü gibi, öğrencilerin %76.66'sı muhasebe derslerinin ders saatlerinin yeterli olduğunu ifade etmektedir. Öğrencilerin ancak 10,67'si ders saatlerinin yetersiz olduğunu ifade ederken, 12,67'si de kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden, %59,33'ü ders kapsamının yeterli, %12,67'si yetersiz olduğunu ifade etmiştir. %28'lik bir kısım ise kararsız kalmıştır.

Ankete katılan öğrencilere muhasebe derslerinin işleniş yöntemiyle ilgili bir takım yargılar içeren ifadeler verilmiştir. Bu ifadelere öğrencilerin verdiği cevaplar Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Muhasebe derslerinin işlenişi ile ilgili bilgiler

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Muhasebe derslerine ilişkin pratik yapma imkânının az olması beni olumsuz yönde etkiliyor.	29,33	39,33	11,34	16,00	4,00
Muhasebe derslerinin teorik olarak işlenmesinin, karşılaşabileceğim sorunları çözmeyi zorlaştıracağını düşünüyorum	38,67	37,33	8,67	13,33	2,00
Derslerde ders sorumlularının yeterliliği ve kullanılan araç-gereçler verimliliği etkilemektedir	43,33	36,67	8,67	8,67	2,66

Tablo 3'e bakıldığında muhasebe derslerinin uygulamadan yoksun olarak genellikle teorik işlenmesi öğrencilerin büyük çoğunluğunu olumsuz etkilemektedir. Buna bağlı olarak öğrenciler derslerin bu şekilde işlenmesi sonucunda ileride mesleği yaparken karşılaşabileceği sorunların çözümünde zorlanabileceklerini göstermektedir. Ayrıca, ders sorumlularının yeterliliği ve derste kullanılan yardımcı araç-gereçler de öğrencilerin verimliliği üzerinde etki yapmaktadır.

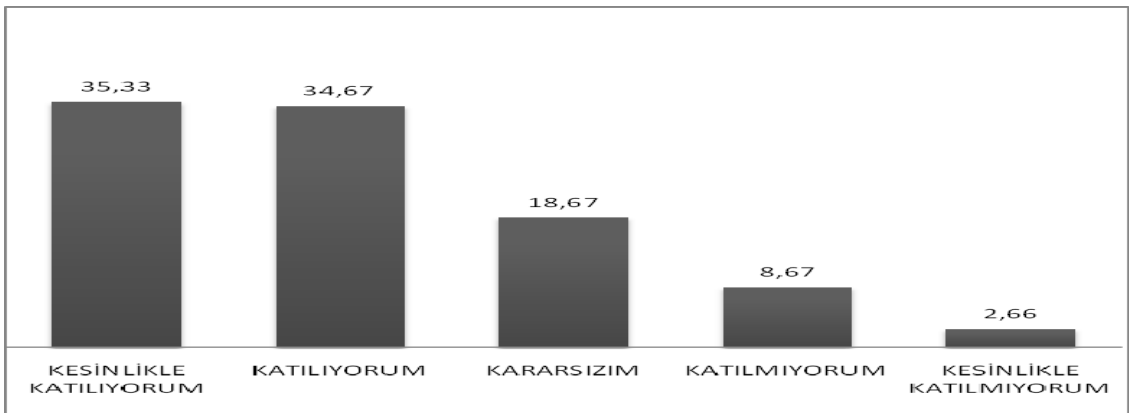

Şekil 3. Okumakta olduğum program çalışma hayatımda ve kariyerimde belirleyici olacaktır.

Öğrenciler okumakta oldukları programın çalışma hayatlarında ve kariyerlerine belirleyici olup olmayacağı yönündeki soruya Şekil 3'de görüldüğü gibi, %70,00 ile belirleyici olacağı yönünde cevap vermişlerdir. %18,67'si kararsızım derken, %11,33'ü ise belirleyici olmayacağını belirtmiştir.

Şekil 4 incelendiğinde görüldüğü gibi, öğrenciler programdan mezun olduktan sonra %41,34'lük bir oranda yeterli bilgi donanımına sahip olacaklarını düşünmemektedirler. Öğrencilerden %30,00'u kararsızım şeklinde soruyu yanıtlarken, %27,33'ü yeterli bilgi donanımına sahip olacaklarını belirtmiştir.

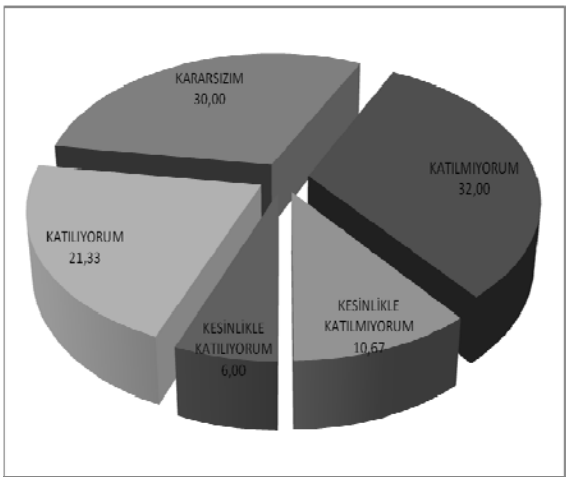

Şekil 4. Okumakta olduğum programdan mezun olduktan sonra yeterli bilgi donanımına sahip olacağımı düşünüyorum.

Öğrencilere almakta oldukları muhasebe eğitiminin mesleki açıdan yeterli olup olmadığı ve muhasebe ile ilgili bir meslek yapabilmek için meslekle ilgili bazı çalışmalar yapmasının gerekliliği sorulmuştur. Sonuçlar Şekil 5'te görülmektedir.

Şekil 5. Muhasebe eğitiminin mesleki açıdan yeterliliği

Şekil 5'te görüldüğü gibi öğrencilerin %28,67'si aldığım muhasebe eğitimi mesleki açıdan yeterlidir derken, %41,33'ü yeterli olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %30,00'ı ise, kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu soruyla bağlantılı olarak "muhasebe ile ilgili bir meslek yapabilmem için meslekle ilgili çalışmalar yapmam gerekir" şeklindeki soruya öğrencilerin yanıtları şöyle olmuştur. Öğrencilerin, %93,33'ü soruya katılıyorum şeklinde yanıt verirken, %3,34'ü katılmıyorum demiş, %3,33'ü ise kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerin %48,67'si aldıkları muhasebe eğitiminin mesleğe olan ilgisini artırdığını belirtmiştir. %30,66'sı bu ifadeye katılmadığını ifade ederken, %20,67'si kararsız olduğunu belirtmiştir.

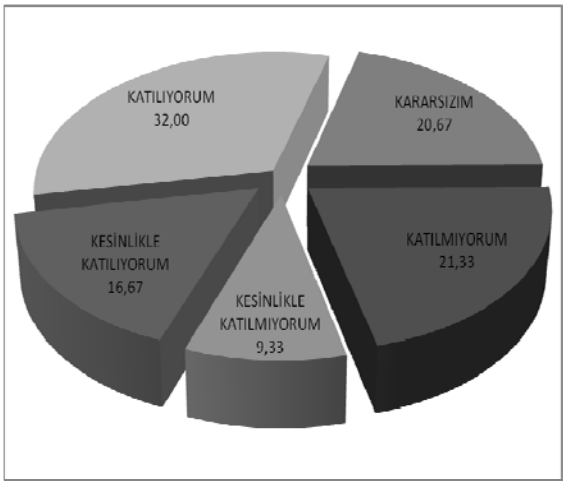

Şekil 6. Muhasebe eğitimi mesleğe olan ilgimi artırdı.

Öğrenciler okulda aldıkları teorik eğitimi staj ile uygulamada görme olanağı bulmaktadır. Staj süresinin yeterli olup olmadığı yönündeki soruya öğrencilerin verdikleri yanıtlar Şekil 7'de görülmektedir.

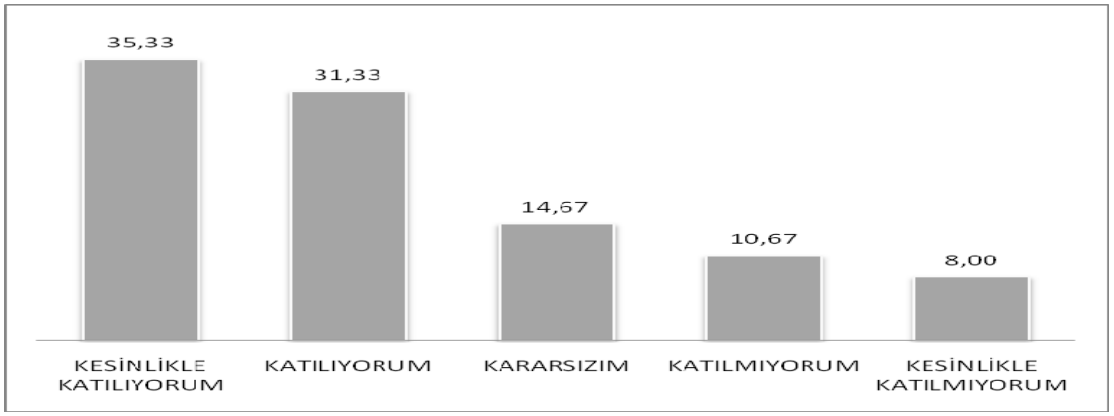

Şekil 7. Staj Süresi Yeterlidir

Buna göre öğrencilerin %66,66'sı staj süresinin yeterli olduğunu belirtirken, %18,67'si staj süresinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. %14,67'lik kısım ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Şekil 8. öğrencilerin sevdiği dersler arasında muhasebenin sırasını göstermektedir. Buna göre öğrencilerin %83,34'ü muhasebeyi ilk üç sırada yazmıştır. %8'lik kısmı muhasebeyi dördüncü sıraya yazarken, %8,66'sı beşinci sıraya yazmıştır.

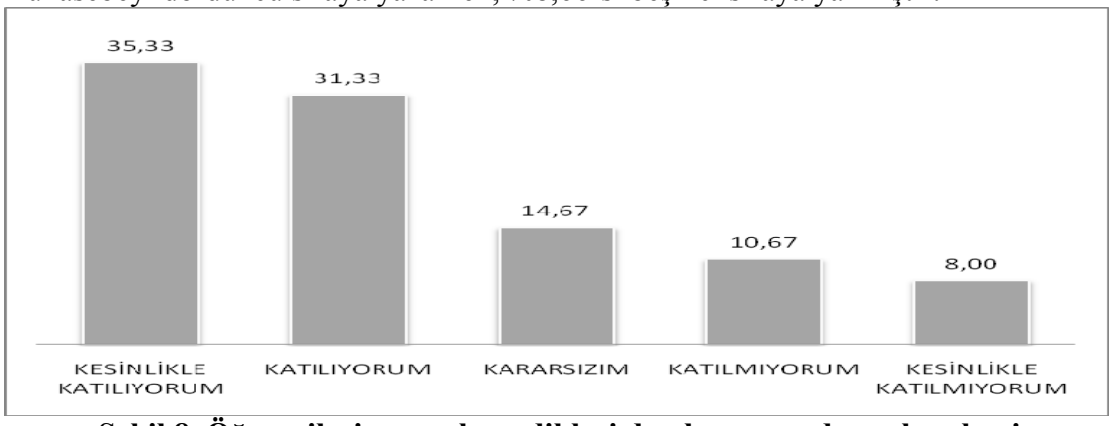

Şekil 8. Öğrencilerin en çok sevdikleri dersler arasında muhasebenin sırası

Öğrencilere muhasebe eğitiminin daha iyi bir seviyeye ulaşması için neler yapılabileceği hakkındaki görüşleri sorulmuş ve bu konudaki görüşleri dört grupta toplanarak aşağıda özetlenmiştir.

- Dersler dışında çalışma hayatımızda karşılaşabileceğimiz güçlükler hakkında muhasebeyle ilgili seminerler verilebilir.
- Muhasebe dersleri daha çok teorik işleniyor. Uygulama artırılabilir. Özellikle gerçek veriler üzerinde çalışmalar yapılabilir.
- Bilgisayarlı muhasebe derslerinde görülen programların işletmelerde kullanılan programlara uyumu sağlanmalı. Meslek hayatında pek çok işlemi bilgisayarlarda gerçekleştireceğimiz için bilgisayarlı muhasebe dersinin haftalık ders saati artırılmalı.
- Muhasebe dersleri programda haftanın ilk günlerinde yer almamalı ve arka arkaya muhasebe dersleri olmamalı.

5. SONUÇLAR

Küresel ekonominin çok boyutlu gelişimine bağlı olarak muhasebe mesleğinin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Türkiye'deki işletmelerin büyük çoğunluğunun KOBİ niteliğinde olması meslek yüksekokullarının önemini daha da artırmaktadır. İşletmelerde ihtiyaç duyulan nitelikli bilgi gereksiniminin karşılanabilmesi için muhasebecilere duyulan bağımlılık da artmaktadır.

Yapılan çalışma Kuyucak Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin büyük bir bölümünün okumakta oldukları programa isteyerek geldiklerini, programdan memnun olduklarını ortaya çıkarmıştır. Yine öğrencilerin büyük bir çoğunluğu mezuniyet sonrası muhasebe ile ilgili bir meslekte çalışmayı düşündüklerini belirtmişlerdir.

Çalışmanın ortaya koyduğu bir başka sonuç, muhasebe derslerinin işleniş şekliyle ilgilidir. Öğrenciler özellikle derslerin uygulamadan yoksun, teoriye dayalı olarak verilmesinin verimliliklerini olumsuz yönde etkilediğini ve gelecekte karşılaşabilecekleri sorunların çözümünde zorlanabileceklerini ifade etmişlerdir. Buna bağlı olarak öğrenciler aldıkları muhasebe eğitiminin mesleki açıdan yeterli olmadığını ve muhasebe ile ilgili bir alanda çalışabilmek için meslekle ilgili çalışma yapmak zorunda olduklarını düşünmektedirler. Buna rağmen öğrenciler aldıkları muhasebe eğitiminin mesleğe olan ilgilerini artırdığını ifade etmişlerdir.

Muhasebe eğitimi ile ilgili bu kuşkuların yanında öğrenciler, hoşlandıkları dersler arasında muhasebe derslerini büyük bir çoğunlukla ilk üç sırada olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler, muhasebe mesleği ilk kez staj ortamında tanışmaktadırlar. Stajın uygulamasının ve süresinin yeterliliği konusunda da oldukça fazla tartışma vardır. Öğrencilere bu soru yöneltildiğinde, büyük çoğunluğu stajın yeterli olduğunu ve çalışma hayatı konusunda stajda önemli bilgi edindiklerini ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak öğrencilerin muhasebe eğitiminden beklentilerinin karşılanabilmesi ve mesleğe daha iyi bir şekilde hazırlanabilmesi için; derslerdeki teorik bilgilerin sempozyum ve panel gibi etkinliklerle desteklenmesi, muhasebe mesleğinin tanıtılabilmesi için uygulamacılardan seminer, kurs vb. destek alınmasının sağlanması ve derslerin daha çok uygulamaya yönelik olarak verilmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

Başar, A. B. (2005), "Muhasebe Mesleğinde Başarı İçin İstenilen Bilgi ve Beceriler ile Muhasebe Eğitiminin Değişen Yüzü", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 13, 59-68.

Çukacı Y. C. ve Elagöz İ., (2006) "Muhasebe Derslerinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri İle Öğrenme Stillerinin Ortaya Konulması ve Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Bir Uygulama", D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 21, Sayı:1, ss. 147-164.

Çürük T. ve Doğan Z. (2002) "Muhasebe Ders İçeriklerinin Verilme Düzeyleri Konusunda İşletmelerin Üniversitelerden Taleplerinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma", DEÜ. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı:1, ss. 107-126.

Dinç, E. (2008), "Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksekokulu-Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (16), 2, 90-106.

Gençtürk, M., Demir, Y., Çarıkçı, O. (2008), "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe-Finans Eğitimine Bakış Açıları ve Farkındalıkları Üzerine Bir Uygulama", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Cilt: 13, Sayı: 1, 209-228.

Gökçen G. (1998) "Uygulamacıların Muhasebe Eğitiminden Beklentileri", Muhasebe-Finansman Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 9, ss. 11-18.

Yayla, E., Cengiz, E. (2005), "Muhasebe Mesleğinin Tercih Edilmesinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Çalışması: Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği", Muhasebe ve Denetime Bakış, Yıl: 5, Sayı: 16, 147-168.

YÖK, "Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı", 15-16 Ocak 2007, Basım Meteksan A.Ş., Ankara.

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİMLERİNE YÖNELİK TUTUM VE BEKLENTİLERİ

THE ATTITUDES AND EXPECTATIONS OF VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS TOWARDS THE TRAINING THEY RECEIVE

Beyhan YAZÇAYIR[1] Gül UYSAL[2] Gülen TÜMER[3] Zafer YILDIZ[4]

ABSTRACT

The socio-cultural levels and knowledge of vocational school students in vocational training, which is an important locomotive of labor force in our country, is a driving force in terms of social development. The aim of this study is to determine in what way academic, socio-cultural and career-based expectations and attitudes of our vocational school students and graduates in the first term of their training are changed up to the last step of their training or when they graduate. Therefore, it is also aimed to develop solutions for the determined problems and to enable the discussion of quality in vocational training within a framework from specific to general.

In this descriptive study, a questionnaire and attitude measures were applied to Uludağ University, İnegöl Vocational School students during their first and last terms of training. The questionnaire and attitude measures were about the demographic characteristics of students, whether they have made a conscious vocation preference or not, whether their vocational knowledge and skills have been satisfying or not, the adequacy of physical and social conditions of the school, their confidence in proficiency and responsibility sense of lecturers and whether they have career-related expectations in the future. The data were analyzed by descriptive statistics.

Key words:vocational school, training, attitude, expectation

ÖZET

Ülkemizdeki iş gücünün önemli bir lokomotifi olan meslek yüksekokulu öğrencilerinin mesleki eğitimdeki bilgi birikimleri, sosyal ve kültürel düzeyleri toplumsal gelişim açısından itici bir güçtür. Bu çalışmanın amacı; meslek yüksekokulu öğrenci ve mezunlarımızın öğrenimlerinin ilk dönemlerindeki akademik, sosyo-kültürel ve kariyerle ilgili beklenti ve tutumlarının, öğrenimlerinin son aşamasında veya mezun olduklarında ne yönde değişime uğradığını saptayarak, belirlenen sorunlara yönelik çözüm önerilerini geliştirmek ve mesleki eğitimde kalite vurgusunun, özelden genele açılan bir çerçevede tartışılmasını sağlamaktır.

[1] Öğretim Görevlisi, U.Ü.İnegöl Meslek Yüksekokulu, e-mail: beyhane@uludag.edu.tr
[2] Öğretim Görevlisi Doktor, U.Ü.İnegöl Meslek Yüksekokulu, e-mail: gcicekci@uludag.edu.tr

[3] Öğretim Görevlisi, U.Ü.İnegöl Meslek Yüksekokulu, e-mail: gtumer@uludag.edu.tr
[4] Öğretim Görevlisi, U.Ü.İnegöl Meslek Yüksekokulu, e-mail: zyildiz@uludag.edu.tr

Betimsel olan bu çalışmada, Uludağ Üniversitesi İnegöl Meslek Yüksekokulu öğrencilerine, öğrenimlerinin ilk ve son dönemlerinde anket ve tutum ölçekleri uygulanmıştır. Anket ve tutum ölçekleri genel olarak öğrencilerin; demografik özellikleri, bilinçli bir mesleki tercih yapıp yapmadıkları, mesleki bilgi ve becerilerinin tatmin edici olup olmadığı, okulun fiziki ve sosyal koşullarının yeterliliği, öğretim elemanlarının yetkinlik ve sorumluluğuna güven duyulup duyulmadığı, geleceğe ilişkin kariyer beklentilerinin olup olmadığı yönündedir. Veriler betimsel istatistiklerle çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: meslek yüksekokulu, eğitim, tutum, beklenti

1. GİRİŞ

Toplumların gelişmişlik düzeylerini arttırılmasında sahip olunan işgücü niteliği ve niceliği önem taşımaktadır. Günümüzde geri kalmış ülkelerin çoğu, ekonomilerinin gereksinim duyduğu insan kaynaklarını yetiştirme konusunda ciddi bunalım yaşamaktadır **TÜSİAD(1999)**. Küreselleşen bir dünyada yeni gelişimlere ve teknolojik değişimlere uyum sağlayarak ülke ekonomisinin rekabet edilebilirliğinin arttırılmasında nitelikli işgücünün önemi büyüktür. Bu süreçte gelişim ve değişimlere uygun nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde mesleki eğitim kalkınmanın itici gücü konumundadır.

Bu süreçte mesleki eğitimin amacı; ekonominin gereksinimini karşılayacak nitelikte bireylere mesleki bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmak ve bireylerin istihdam edilebilirliğini arttırmaktır. Ülkemizde çeşitli kurumlar tarafından mesleki eğitim verilmektedir. Bu kurumlar arasında yükseköğretim kapsamında meslek yüksekokulları sayısında önemli artış söz konusudur. Meslek yüksekokullarındaki bu artışla birlikte yüksek öğretim eğitimi alma istemi ile öğrencilerin meslek yüksekokullarına ilgisi de artmıştır. Meslek yüksekokulları öğrencilerinin üniversitede örgün eğitimdeki payı %28.98, tüm yüksek öğretim sistemi içindeki payı %31,61'e ulaşmıştır. **YÖK (2004)**. Meslek yüksekokulları genel ekonomik faaliyetler için sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanmasında yörelerin özelliğine göre işletmelerin ihtiyaç duydukları nitelikli işgücünün eğitim ve öğretimin gerçekleştirmek açısından önemli işleve sahip kuruluşlardır. **Kahveci vd.(2007)**

Ekonomik kalkınma açısından önemli işlevi olan meslek yüksekokullarının mesleki eğitim ve öğretimde etkinliği sağlayacak eğitim programlarına, atölye-laboratuarı alt yapısına, öğretim elemanı sayısına, kapalı ve açık mekanlara, yurt ve sosyal-sportif tesislerine sahip olmaları gerekmektedir. **YÖK (2003)** Fakat günümüzde bu konuda meslek yüksekokullarında sorunlar yaşanmaktadır. Meslek yüksekokullarının başlıca sorunlarının öğretim elemanı sayısının azlığı, atölye ve laboratuar sayılarının yetersiz oluşu, üzerinde yoğunlaştıkları yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur. **Lorcu(2007)**

Meslek yüksekokullarında mesleki eğitimin önemli bir boyutunu okul içi eğitim oluşturmaktadır. Okul içi eğitimde öğrencilerin başarısını etkileyen etmenlerden birisi de motivasyon düzeyidir. Öğrencilerin çalışma hayatlarında başarılı olabilmeleri için uygun

şekilde yönlendirilmeleri gerekir. Eğitim hayatı boyunca alınan derslerin iş yaşamında kullanılır olması bireyde motivasyonu ve başarıyı etkileyen faktörlerden biri olarak karşımıza çıkar. Meslek yüksekokullarının istihdama yönelik programlar uygulaması öğrencilerin bu okulları meslek sahibi olmak veya iş sahibi olmak için tercih etmelerini sağlayacaktır. **Kazu ve Özdemir (2004).** Ayrıca motivasyon ve başarıyı etkileyen diğer etmenlerde çoğunlukla içinde bulunan kişiler ve öğrenme ve öğretme ortamını kapsayan fiziksel koşullardır. Öğrenme ve öğretme ortamlarında öğrenci- akademik personel ilişkisi önemlidir. Öğrenci-öğretim elemanı ilişkisi birincil bir ilişki türüdür ve birebir – insancıl yaklaşımı olan sen-ben ilişkileridir. Bu ilişkinin iyi ve dengeli olmasının; öğrencinin iş yaşamında yapacağı mesleği sevmesinde ve ileriki meslek yaşamında başarısını etkileyeceği bir gerçektir. Bunun yanında okul içi eğitimde öğrencilerin daha çok öğrenmeye ve başarmaya karşı olan tutum, beklenti, ilgi ve kişilik özellikleri de önemli faktörlerdir. **Lüleci vd.(2007)**

2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; meslek yüksekokulu öğrenci ve mezunlarımızın öğrenimlerinin ilk dönemlerindeki akademik, sosyo-kültürel ve kariyerle ilgili beklenti ve tutumlarının, öğrenimlerinin son aşamasında veya mezun olduklarında ne yönde değişime uğradığını saptayarak, belirlenen sorunlara yönelik çözüm önerilerini geliştirmek ve mesleki eğitimde kalite vurgusunun, özelden genele açılan bir çerçevede tartışılmasını sağlamaktır.

2.2. Yöntem

Araştırmanın amacı doğrultusunda Uludağ Üniversitesi Meslek Yüksek Okulları Koordinasyon Kurulu (MEYÖK) tarafından hazırlanan, İnegöl Meslek Yüksekokulu 1.sınıf öğrencilerinden 428 kişiye öğrenimlerinin ilk dönemlerinde ve aynı öğrencilerden 369 kişiye öğrenimlerinin son dönemlerinde akademik, sosyo-kültürel ve kariyerle ilgili beklenti ve tutumların saptanmasına yönelik anketler uygulanmış ve sonuçlar tartışılmıştır. Değerlendirmede eşleştirilmiş t testi kullanılmıştır. Ayrıca, öğrencilere öğrenimlerinin son döneminde uygulanan anket, mezun olan 300 öğrenciye uygulanmış ve verdikleri cevaplar eşleştirilmiş t testi ile karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin tüm anketlere verdikleri cevaplarla ilgili ortalamalar ve yüzdeler verilmiştir.

2.3. Bulgular ve Yorumlanması

Araştırmanın bu bölümünde Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin akademik, sosyo-kültürel ve kariyerle ilgili beklenti ve tutumların saptanmasına yönelik anketlere verdikleri cevaplara ilişkin bulgular aşağıda grafik olarak sunulmuştur.

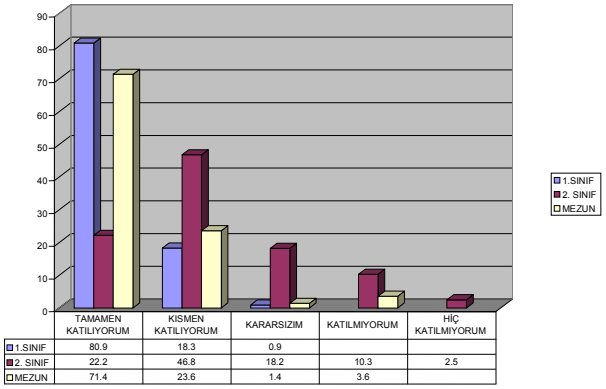

	TAMAMEN KATILIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HİÇ KATILMIYORUM
1.SINIF	80.9	18.3	0.9		
2. SINIF	22.2	46.8	18.2	10.3	2.5
MEZUN	71.4	23.6	1.4	3.6	

Şekil 1. Meslek Alanını Sevmeleri Hakkındaki Görüşleri

"İMYO da öğrenim göreceğim/gördüğüm meslek alanını seviyorum" sorusuna, birinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 80.9'u "tamamen katılıyorum", yüzde 18.3'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 0,9'u "kararsızım" yanıtını verirken, ikinci sınıfın sonunda yüzde 22,2'si "tamamen katılıyorum", yüzde 46, 8'i "kısmen katılıyorum", yüzde 18,2'si "kararsızım", yüzde 10,3'ü "katılmıyorum", yüzde 2,5'i "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Mezun olduktan sonra soruya verdikleri yanıt ise yüzde 71,4'ü "tamamen katılıyorum", yüzde 23,6'sı "kısmen katılıyorum", yüzde 1,4'ü "kararsızım", yüzde 3,6'sı "katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin meslek alanını sevmeleri konusunda 1.sınıftaki görüşlerinin 2.sınıfta azaldığı fakat mezun öğrencilerin görüşlerinin tekrar arttığı gözlenmiştir.

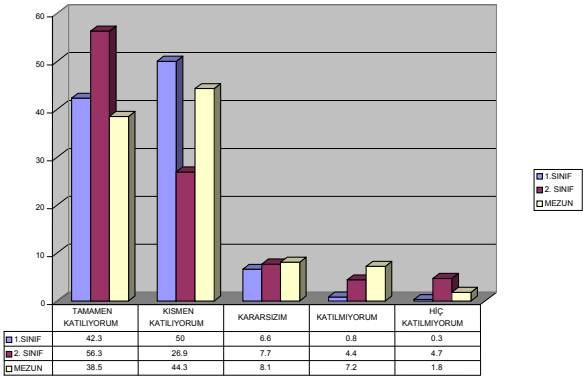

	TAMAMEN KATILIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HİÇ KATILMIYORUM
1.SINIF	42.3	50	6.6	0.8	0.3
2. SINIF	56.3	26.9	7.7	4.4	4.7
MEZUN	38.5	44.3	8.1	7.2	1.8

Şekil 2. İyi Bir Meslek Sahibi Olabilecekleri Hakkında Görüşleri

"İMYO daki öğrenimimden sonra iyi bir meslek sahibi olacağıma inanıyorum" sorusuna, birinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 42,3'ü "tamamen katılıyorum", yüzde 50'si "kısmen katılıyorum", yüzde 6,6'sı "kararsızım", yüzde 0,8'i "katılmıyorum", yüzde 0,3'ü "hiç katılmıyorum" yanıtını verirken, ikinci sınıfın sonunda yüzde 56,3'ü "tamamen katılıyorum", yüzde 26,9'u "kısmen katılıyorum", yüzde 7,7'si "kararsızım", yüzde 4,4'ü "katılmıyorum", yüzde 4,7'si "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Mezun olduktan sonra soruya verdikleri yanıt ise yüzde 38,5'i "tamamen katılıyorum", yüzde 44,3'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 8,1'i "kararsızım", yüzde 7,2'si "katılmıyorum" yüzde 1,8'i "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin öğrenimlerinin ilk dönemlerinde

meslek sahibi olma konusunda beklentileri yüksektir. Öğrencilerin son dönemlerinde ve mezun olduktan sonraki beklentilerinde ilk dönem beklentilerine oranla bir azalış görülse de bu azalış ciddi bir oran teşkil etmemektedir.

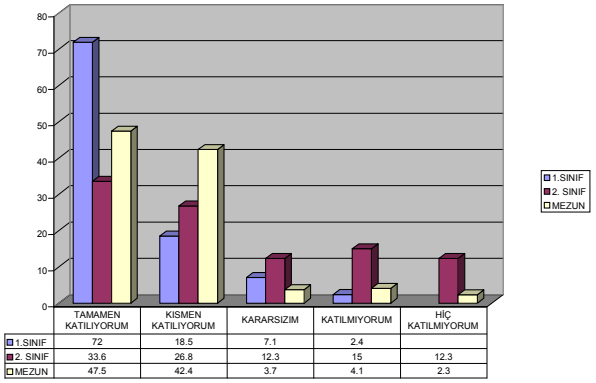

	TAMAMEN KATILIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HİÇ KATILMIYORUM
1.SINIF	72	18.5	7.1	2.4	
2. SINIF	33.6	26.8	12.3	15	12.3
MEZUN	47.5	42.4	3.7	4.1	2.3

Şekil 3. Öğretim Elemanları ile İletişim Kurulabilmesi

"İMYO daki öğretim elemanlarıyla iletişim kuracağıma/kurduğuma inanıyorum" sorusuna, birinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 72'si "tamamen katılıyorum", yüzde 18,5'i "kısmen katılıyorum", yüzde 7,1'i "kararsızım", yüzde 2,4'ü "katılmıyorum" yanıtını verirken, ikinci sınıfın sonunda yüzde 33,6'sı "tamamen katılıyorum", yüzde 26,8'i "kısmen katılıyorum", yüzde 12,3'ü "kararsızım", yüzde 15'i"katılmıyorum", yüzde 12,3'ü "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Mezun olduktan sonra soruya verdikleri yanıt ise yüzde 47,5'i "tamamen katılıyorum", yüzde 42,4ü "kısmen katılıyorum", yüzde 3,7'si "kararsızım", yüzde 4,1'i "katılmıyorum" yüzde 2,3'ü "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin öğrenimlerinin ilk dönemlerinde öğretim elemanları ile iletişim kurma yönünde beklentileri yüksektir. Öğrencilerin son dönemlerinde bu beklentilerinin istenilen düzeyde gerçekleşmediği gözlenmiştir. Mezun olduktan sonraki dönemde beklentilerin karşılandığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

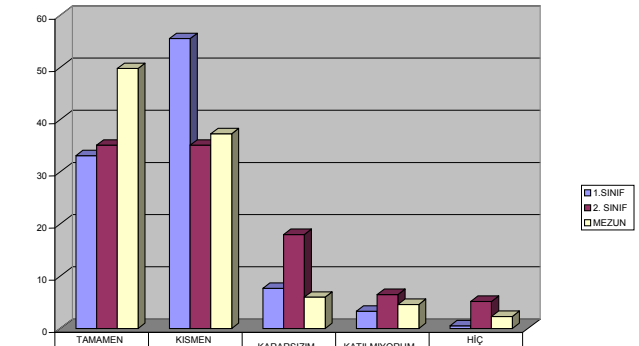

	TAMAMEN KATILIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HİÇ KATILMIYORUM
1.SINIF	33.1	55.5	7.7	3.3	0.5
2. SINIF	35.1	35.1	18	6.5	5.2
MEZUN	49.8	37.3	6	4.6	2.3

Şekil 4. Öğrenim Süresince Öğrencilerin Sorunlarının Öğretim Elemanlarınca Çözülebilmesi

"İMYO da öğrenimim süresince karşılaştığım sorunların danışman öğretim elemanları tarafından çözülebileceğine/çözülebildiğine inanıyorum" sorusuna, birinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 33,1'i "tamamen katılıyorum", yüzde 55,5'i "kısmen katılıyorum", yüzde 7,7'si "kararsızım", yüzde 3,3'ü "katılmıyorum", yüzde 0,5'i "hiç

katılmıyorum" yanıtını verirken, ikinci sınıfın sonunda yüzde 35,1'i "tamamen katılıyorum", yüzde 35,1'u "kısmen katılıyorum", yüzde 18'i "kararsızım", yüzde 6,5'i "katılmıyorum", yüzde 5,2'si "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Mezun olduktan sonra soruya verdikleri yanıt ise yüzde 49,8'i "tamamen katılıyorum", yüzde 37,3'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 6'sı "kararsızım", yüzde 4,6'sı "katılmıyorum" yüzde 2,3'ü "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin öğrenimlerinin ilk dönemlerinde öğretim elemanlarının öğrencilerin sorunlarını çözebileceği yönünde beklentileri yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin son dönemlerinde bu beklentilerinin karşılanması düzeyinde bir düşüş gözlenmiştir. Mezun olduktan sonraki dönemde beklentilerin karşılandığı yönünde bir artış gözlenmiştir.

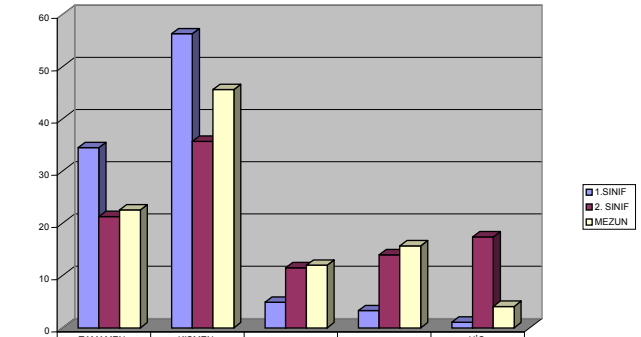

	TAMAMEN KATILIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HİÇ KATILMIYORUM
1.SINIF	34.5	56.3	4.9	3.3	1.1
2. SINIF	21.3	35.7	11.5	14	17.4
MEZUN	22.6	45.6	12	15.7	4.1

Şekil 5. Derslerin İşlenişinde Araç-Gereçlerin Yeterli Olması

"İMYO da derslerin işlenişinde ders araç ve gereçlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum**"** sorusuna, birinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 34,5'i "tamamen katılıyorum", yüzde 56,3'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 4,9'u "kararsızım", yüzde 3,3'ü "katılmıyorum", yüzde 1,1'i "hiç katılmıyorum" yanıtını verirken, ikinci sınıfın sonunda yüzde 21,3' "tamamen katılıyorum", yüzde 35,'si "kısmen katılıyorum", yüzde 11,5'i "kararsızım", yüzde 14'ü "katılmıyorum", yüzde 17,4'ü "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Mezun olduktan sonra soruya verdikleri yanıt ise yüzde 22,6'sı "tamamen katılıyorum", yüzde 45,6'sı "kısmen katılıyorum", yüzde 12'si "kararsızım", yüzde 15,'si "katılmıyorum" yüzde 4,1'i "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin öğrenimlerinin ilk dönemlerinde derslerin işlenişinde ders araç ve gereçlerinin yeterli olması konusunda beklentileri yüksektir. Öğrencilerin son dönemlerinde ve mezun olduktan sonraki dönemde derslerin işlenişinde araç ve gereçlerin yeterli olması konusunda beklentilerinde ilk dönem beklentilerine oranla azalış görülmektedir.

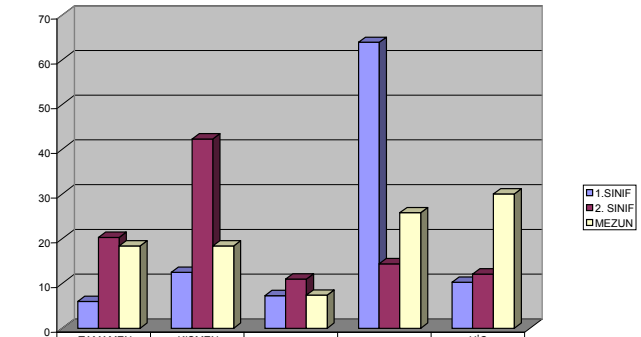

	TAMAMEN KATILIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HİÇ KATILMIYORUM
1.SINIF	6	12.5	7.3	63.9	10.3
2. SINIF	20.3	42.3	11	14.4	12.1
MEZUN	18.4	18.4	7.4	25.8	30

Şekil 6. Derslerin Mesleki Alanla İlgili Olmaması

"İMYO da öğrenim gördüğüm programdaki derslerin meslek alanımla ilgili olmadığını düşünüyorum" sorusuna, birinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 6'sı "tamamen katılıyorum", yüzde 12,5'i "kısmen katılıyorum", yüzde 7,3'ü "kararsızım", yüzde 63,9'u "katılmıyorum", yüzde 10,3'ü "hiç katılmıyorum" yanıtını verirken, ikinci sınıfın sonunda yüzde 20,3'ü "tamamen katılıyorum", yüzde 42,3'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 11'i "kararsızım", yüzde 14,4'ü "katılmıyorum", yüzde 12,1'i "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Mezun olduktan sonra soruya verdikleri yanıt ise yüzde 18,4'ü "tamamen katılıyorum", yüzde 18,4'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 7,4'ü "kararsızım", yüzde 25,8'i "katılmıyorum" yüzde 30'u "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin öğrenimlerinin ilk dönemlerinde derslerin mesleki alanla ilgili olmadığı konusunda görüşleri son dönem anketlerinde düşüş göstermiş ve mezun anketlerde bu düşüş devam etmiştir.

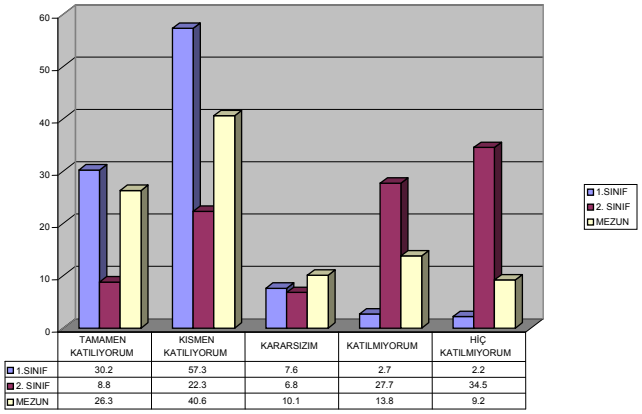

	TAMAMEN KATILIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HİÇ KATILMIYORUM
1.SINIF	30.2	57.3	7.6	2.7	2.2
2. SINIF	8.8	22.3	6.8	27.7	34.5
MEZUN	26.3	40.6	10.1	13.8	9.2

Şekil 7. Sosyal ve Kültürel Faaliyetlerle İlgili Görüş Alınması

"İMYO da düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetlerle ilgili biz öğrencilerin görüşlerinin alınacağına/alındığına inanıyorum" sorusuna, birinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 30'2si "tamamen katılıyorum", yüzde 57,3'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 7,6'sı "kararsızım", yüzde 2,7'si "katılmıyorum", yüzde 2,2'si "hiç katılmıyorum" yanıtını verirken, ikinci sınıfın sonunda yüzde 8,8'i "tamamen katılıyorum", yüzde 22,3'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 6,8'i "kararsızım", yüzde 27,7'si "katılmıyorum", yüzde 34,5'i "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Mezun olduktan sonra soruya verdikleri yanıt ise yüzde 26,3'ü "tamamen katılıyorum", yüzde 40,6'sı "kısmen katılıyorum", yüzde 10,1'i "kararsızım", yüzde 13,8'i "katılmıyorum" yüzde 9,2'si "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin öğrenimlerinin ilk dönemlerinde sosyal ve kültürel faaliyetlerle ilgili görüş alınması konusunda beklentilerinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu konuda son dönem ve mezun anketi verilerine göre beklentilerin karşılanması konusunda düşüş gözlenmiştir.

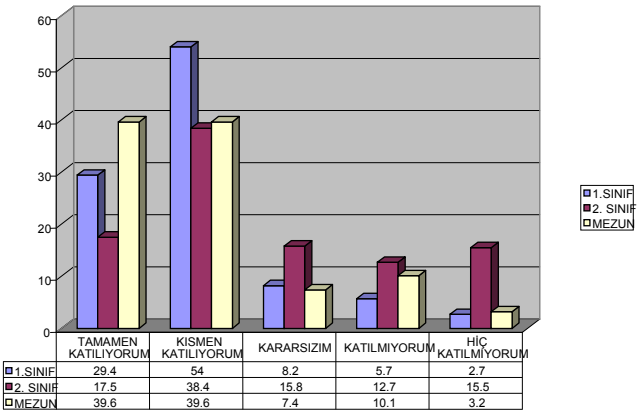

	TAMAMEN KATILIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HİÇ KATILMIYORUM
1.SINIF	29.4	54	8.2	5.7	2.7
2. SINIF	17.5	38.4	15.8	12.7	15.5
MEZUN	39.6	39.6	7.4	10.1	3.2

Şekil 8. Dersliklerin Fiziksel Koşullarının Eğitim için Uygun Olması

"İMYO daki dersliklerin fiziksel koşullarının (ışık, oturma yerleri, genişlik, ısınma) eğitim için uygun olduğunu düşünüyorum" sorusuna, birinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 29,4'ü "tamamen katılıyorum", yüzde 54'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 8,2'si "kararsızım", yüzde 5,7'si "katılmıyorum", yüzde 2,7'si "hiç katılmıyorum" yanıtını verirken, ikinci sınıfın sonunda yüzde 17,5'i "tamamen katılıyorum", yüzde 38,4'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 15,8'i "kararsızım", yüzde 12,7'si "katılmıyorum", yüzde 15,5'i "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Mezun olduktan sonra soruya verdikleri yanıt ise yüzde 39,6'sı "tamamen katılıyorum", yüzde 39,9'u "kısmen katılıyorum", yüzde 7,4'ü "kararsızım", yüzde 10,1'i "katılmıyorum" yüzde 3,2'si "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin öğrenimlerinin ilk dönemlerinde dersliklerin fiziksel koşullarının eğitim için uygun olduğu konusunda beklentileri yüksektir. Son dönem anketlerinde bu beklentilerin karşılanması konusunda ciddi bir azalış gözlenmiştir. Mezun anketlerde beklentilerin karşılanması konusunda ise bir artış gözlenmiştir.

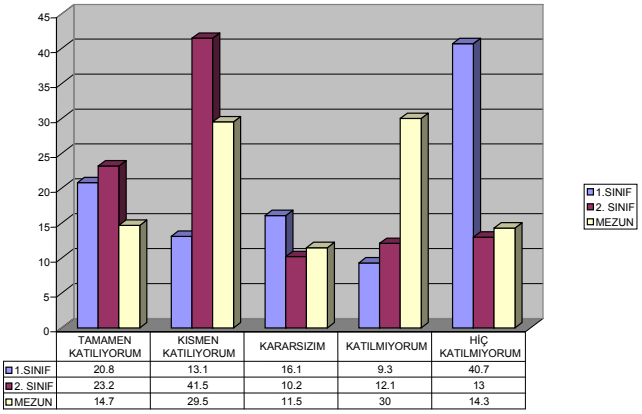

	TAMAMEN KATILIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HİÇ KATILMIYORUM
1.SINIF	20.8	13.1	16.1	9.3	40.7
2. SINIF	23.2	41.5	10.2	12.1	13
MEZUN	14.7	29.5	11.5	30	14.3

Şekil 9. Sosyal ve Sportif Alanların Yeterli Olması

"İMYO daki sosyal ve sportif alanların yeterli olduğunu düşünüyorum" sorusuna, birinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 20,8'i "tamamen katılıyorum", yüzde 13,1'i "kısmen katılıyorum", yüzde 16,1'i "kararsızım", yüzde 9,3'ü "katılmıyorum", yüzde 40,7'si "hiç katılmıyorum" yanıtını verirken, ikinci sınıfın sonunda yüzde 23,2'si "tamamen katılıyorum", yüzde 41,5'i "kısmen katılıyorum", yüzde 10,2'si "kararsızım", yüzde 12,1'i "katılmıyorum", yüzde 13'ü "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir.

Mezun olduktan sonra soruya verdikleri yanıt ise yüzde 14,7'sı "tamamen katılıyorum", yüzde 29,5'i "kısmen katılıyorum", yüzde 11,5'i "kararsızım", yüzde 30'u "katılmıyorum" yüzde 14,3'ü "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin öğrenimlerinin ilk dönemlerinde sosyal ve sportif alanların yeterli olması konusunda beklentilerinin yüksek olmadığı ve son dönem anketlerde bu beklentilerin karşılandığı konusunda artış gözlenmiştir. Mezun anketlerde ise bu konuda beklentilerin karşılandığı yönünde bir azalış söz konusudur.

Şekil 10. Kantin ve Yemekhanenin İhtiyaçların Giderilmesinde Yeterli Olması

"İMYO da ki kantin ve yemekhanenin ihtiyaçlarımızın giderilmesinde yeterli olduğunu düşünüyorum" sorusuna, birinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 30,2'si "tamamen katılıyorum", yüzde 52'si "kısmen katılıyorum", yüzde 9,3'ü "kararsızım", yüzde 5,7'si "katılmıyorum", yüzde 2,7'si "hiç katılmıyorum" yanıtını verirken, ikinci sınıfın sonunda yüzde 10,4'ü "tamamen katılıyorum", yüzde 27,8'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 13,8'i "kararsızım", yüzde 22,5'i "katılmıyorum", yüzde 25,6'sı "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Mezun olduktan sonra soruya verdikleri yanıt ise yüzde 27,8'i "tamamen katılıyorum", yüzde 38,4'ü "kısmen katılıyorum", yüzde 9,3'ü "kararsızım", yüzde 16,2'si "katılmıyorum" yüzde 8,3'ü "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin öğrenimlerinin ilk dönemlerinde kantin ve yemekhanenin ihtiyaçların giderilmesinde yeterli olma konusunda beklentilerin yüksek olduğu son dönemde ise bu beklentilerin karşılanması konusunda azalış gözlenmiştir. Mezun anketlerde beklentilerin karşılandığı konusunda bir artış söz konusudur.

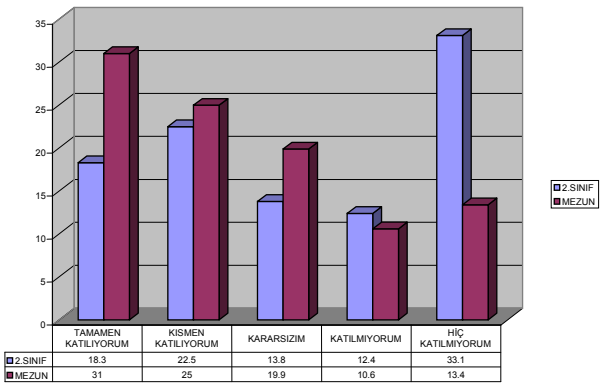

	TAMAMEN KATILIYORUM	KISMEN KATILIYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HİÇ KATILMIYORUM
2.SINIF	18.3	22.5	13.8	12.4	33.1
MEZUN	31	25	19.9	10.6	13.4

Şekil 11. Aynı Okul ve Programı Seçerdim

"Eğer geçmişe dönüp tekrar üniversiteye girecek olsaydım aynı okul ve programı tercih ederdim." sorusuna, ikinci sınıfa başlarken öğrencilerin yüzde 18,3'si "tamamen katılıyorum", yüzde 22,5'si "kısmen katılıyorum", yüzde 13,8'i "kararsızım", yüzde 12,4'ü "katılmıyorum", yüzde 33,1'i "hiç katılmıyorum" yanıtını verirken, mezun öğrencilerin yüzde 31'i "tamamen katılıyorum", yüzde 25'i "kısmen katılıyorum", yüzde 19,9'u "kararsızım", yüzde 10,6'sı "katılmıyorum", yüzde 13,4'ü "hiç katılmıyorum" yanıtını vermiştir. İMYO öğrencilerinin öğrenimlerinin 2.sınıfta aynı okul ve programı seçme konusundaki görüşleri düşüktür. Mezun ankette öğrencilerin bu konuda görüşlerinde olumlu bir artış gözlenmiştir.

İlk ve son dönem anketlerinin değerlendirmesinde kullanılan eşleştirilmiş t testi sonucunda 2. soru hariç, diğer tüm sorularda istatistiksel olarak önemli farklılıklar bulunmuştur. Bu anketlere verilen cevaplarla ilgili ortalama değerler Tablo 1. de verilmiştir

Tablo 1. İlk Dönem ve Son Dönem Anket Ortalamaları

	İlk Dönem Ortalama	**Son Dönem Ortalama**	**t değeri**	**p**
1-İMYO da öğrenim gördüğüm meslek alanını seviyorum	1,20	2,14	-9,939	0,000
2- İMYO da öğrenim görerek iyi bir meslek sahibi olacağıma inanıyorum.	1,65	1,74	-1,357	0,176
3- İMYO da ki öğretim elemanlarıyla iletişim kurduğuma/kuracağıma inanıyorum.	1,4	2,45	-12,534	0,000
4- İMYO da öğrenimim süresince karşılaşabileceğim sorunların danışman öğretim elemanları tarafından çözülebileceğine/çözülebildiğine inanıyorum.	1,82	2,12	-3,88	0,000
5- Derslerin işlenişinde ders araç ve gereçlerinin yeterli olacağına/olduğunu düşünüyorum.	1,80	2,70	-10,735	0,000
6- İMYO da öğrenim göreceğim/gördüğüm programdaki derslerin meslek alanımla ilgili olmadığını düşünüyorum	3,60	2,56	12	0,000
7- İMYO da düzenlenecek/düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetlerle ilgili biz öğrencilerin görüşlerinin alındığına inanıyorum	1,88	3,56	-19,833	0,000
8- İMYO da ki dersliklerin fiziksel koşullarının (ışık, oturma yerleri, genişlik, ısınma v.b) eğitim için uygun olduğunu düşünüyorum.	1,98	2,70	-8,351	0,000
9- İMYO da ki sosyal ve sportif alanların yeterli olduğunu düşünüyorum.	3,32	2,50	7,419	0,000
10- İMYO da ki kantin ve yemekhanenin ihtiyaçlarımızın giderilmesinde yeterli olacağını/olduğunu düşünüyorum.	1,99	3,25	-14,239	0,000

Ayrıca, öğrencilere öğrenimlerinin son dönemlerinde uygulanan anket ile mezun öğrencilere uygulanan mezun ankette verdikleri cevaplar eşleştirilmiş t testi ile karşılaştırılmıştır. 2. soru hariç, istatistiksel açıdan önemli farklılıklar bulunmuştur. Bu anketlere verilen cevaplarla ilgili ortalama değerler Tablo 2. de verilmektedir.

Tablo 2. Son Dönem ve Mezun Anket Ortalamaları

	Son Dönem Ortalama	Mezun Ortalama	t değeri	p
1-İMYO da öğrenim gördüğüm meslek alanını seviyorum	2,35	1,30	10,598	0,000
2- İMYO da ki öğrenimimden sonra iyi bir meslek sahibi olacağıma inanıyorum.	1,75	1,89	-1,344	0,180
3- İMYO da ki öğretim elemanlarıyla iletişim kurduğuma inanıyorum.	2,56	1,71	7,42	0,000
4- İMYO da öğrenimim süresince karşılaştığım sorunların danışman öğretim elemanları tarafından çözülebildiğine inanıyorum	2,02	1,73	2,935	0,004
5- İMYO da derslerin işlenişinde ders araç ve gereçlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.	2,60	2,33	2,238	0,026
6- İMYO da öğrenim gördüğüm programdaki derslerin meslek alanımla ilgili olmadığını düşünüyorum	2,52	3,30	-5,409	0,000
7- İMYO da düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetlerle ilgili biz öğrencilerin görüşlerinin alındığına inanıyorum.	3,63	2,41	9,395	0,000
8- İMYO da ki dersliklerin fiziksel koşullarının (ışık, oturma yerleri, genişlik, ısınma v.b) eğitim için uygun olduğunu düşünüyorum.	2,66	1,98	5,522	0,000
9- İMYO da ki sosyal ve sportif alanların yeterli olduğunu düşünüyorum.	2,41	3,12	-4,482	0,000
10-İMYO da ki kantin ve yemekhanenin ihtiyaçlarımızın giderilmesinde yeterli olduğunu düşünüyorum.	3,21	2,38	6,530	0,000
11-Eğer geçmişe dönüp tekrar üniversiteye girecek olsaydım, aynı okul ve programı tercih ederdim.	3,25	2,53	5,165	0,000

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Anketlerin uygulanması, verilerinin çözümlenmesi ve bulguların yorumlanması ile meslek yüksekokulu öğrenci ve mezunlarımızın öğrenimlerinin ilk dönemlerindeki akademik, sosyo-kültürel ve kariyerle ilgili beklenti ve tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.Ancak öğrenimlerinin son aşamasında yapılan anketlerde ise akademik, sosyo-kültürel ve kariyerle ilgili beklenti ve tutumlarında azalış gözlenmiştir. Mezun öğrencilerimize uygulanan anketler sonucunda da akademik, sosyo-kültürel ve kariyerle ilgili beklenti ve tutumlarının son dönem anketlerine göre artış gösterdiği gözlenmiştir.

Öğrencilerimizin ilk dönem ankette meslek alanını sevme konusundaki görüşleri mesleki alanlarını isteyerek tercih ettiklerini göstermektedir. Son dönem ankette meslek alanını sevme konusundaki görüşlerindeki değişim sınavsız geçişle üniversiteye gelmeleri, orta öğretimden farklı olarak daha kapsamlı dersler ve farklı ders geçme sistemi nedeniyle istedikleri akademik başarıya ulaşamamalarıdır. Mezun olduktan sonraki görüşlerindeki olumlu değişim, öğrenimleri süresince edinilen mesleki bilgi, birikimlerin iş sahibi olmada ve kariyer edinmede etkili olduklarını görmeleridir.

Öğrencilerimizin tüm anketlerde iyi bir meslek sahibi olacaklarına dair beklentilerinin yüksek olması üniversite eğitimine ve mesleki eğitime verdikleri önemi ve bu konuda bilinçlendirildiklerini, yönlendirildiklerini gösterir.

Öğrencilerin okul ortamında motivasyonunun arttırılmasında öğretim elemanları ile iletişimleri önem taşımaktadır. Ön ankette bu konuda beklentilerin yüksek olmasına karşın son anketlerde beklentilerin karşılanması yönünde azalış söz konusudur. Meslek yüksek okullarında yeterli sayıda öğretim elemanın olmaması ve öğretim elemanlarının ders yüklerinin fazla olması nedeniyle öğrenci-öğretim elemanı ilişkisi etkin kurulamamaktadır. Mezun ankette bu konudaki beklentilerin karşılanması konusunda artış, mezunlar ve öğretim elemanlarının ilişkilerinin devam etmesi olarak gösterilebilir.

Eğitim öğretim süresince ders araç ve gereçlerinin yeterli olması konusunda son dönem ve mezun ankette beklentilerinin karşılanmadığı yönündeki görüşleri meslek yüksek okullarının bu konudaki donanımlarının yetersizliği ile ilgilidir.

Derslerin meslek alanı ile ilgisinin olmadığı yönündeki görüşlerin son dönem ankette yüksek olması öğrencilerin meslek yüksekokulundaki derslerin içeriği- kapsamı ve üniversitedeki ders geçme sistemi nedeniyle istedikleri akademik başarıya ulaşamamalarıdır. Mezun ankette görüşlerin olumlu yönde değişimi iş hayatına atılan öğrencilerimizin eğitim süresince edinilen mesleki bilgi ve birikimlerinin iş sahibi olmada ve kariyer edinmede önemini kavramalarıdır.

Sosyal ve kültürel faaliyetlerle ilgili öğrencilerin görüşlerinin alınması yönünde son dönem ve mezun ankette beklentilerin karşılanamaması meslek yüksekokullarının kampus dışında, ilçelerde kurulmuş olmasından kaynaklanmaktadır.

Dersliklerin fiziksel koşullarının (ışık, oturma yerleri, genişlik, ısınma v.b) eğitim için uygun olduğu yönünde son dönem ankette beklentilerin düşük olması meslek yüksek okullarının alt yapı yetersizliğine ve maddi olanaksızlıklarına bağlıdır.

Tüm anketlerde öğrencilerin sosyal - sportif alanların yeterli olmadığı ve kantin-yemekhanenin ihtiyaçların giderilmesi konusunda son dönem ve mezun anketlerde beklentilerini karşılamadığı konusundaki görüşleri meslek yüksek okullarının alt yapı yetersizliğine ve maddi olanaksızlıklarına bağlıdır.

Meslek yüksekokullarında yaşanan bu sorunların giderilebilmesi için ; mesleki eğitim ve öğretimde etkinliği sağlayacak eğitim programları yeni değişimlere ve teknolojik gelişmelere ve iş piyasasının beklentilerine yönelik düzenlenmelidir. Bunun yanında yeterli atölye-laboratuarı alt yapısına, öğretim elemanı sayısına, kapalı ve açık mekanlara, yurt ve sosyal-sportif tesislerine sahip olmaları gerekmektedir. Meslek yüksek okullarının kuruluş yeri seçiminde üniversite öğrencilerinin sosyo-kültürel ihtiyaçlarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Kahveci Nermin,Özhavzalı Müzeyyen T, Yeşilyurt Ömer, (2007),"Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Stajı Hakkında öğrencilerin Görüşleri" 4. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu.

Kazu İ.Yaşar, Özdemir Oğuzhan, (2004), "Meslek yüksekokulu Öğrencilerinin Beklentileri

(Beklenti Profili) Fırat Üniversitesi Örneği" XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı,
İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya

Lorcu Fatma, (2007),"Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Sunulan Eğitim ve Sosyal Olanaklar Üzerine Bir Araştırma", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu.

Lüleci Ceren, Şen Arzu, Yücel Önder, (2007), "Meslek Yüksekokullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Başarı Düzeyini Yükseltmek İçin Uygulanacak Motivasyon Yönetimi Uygulamaları", 4.Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu.

TÜSİAD (1999), Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması, TÜSİAD
Yayını, İstanbul.

YÖK (2003), Meslek Yüksekokulu Kriterleri, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Bilkent-Ankara

YÖK (2004), Meslek Yüksekokululların Bugünkü Durumu ve Mesleki ve Teknik Orta-öğretim Okullarından Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi,Ankara.

MESLEK YÜKSEK OKULU ÖĞRENCİLERİNİN İSTİHDAMDAN BEKLENTİLERİ (HİTİT ÜNİVERSİTESİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA)

THE EMPLOYMENT EXPECTATIONS OF THE VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS (A STUDY INTENDED TO THE STUDENTS OF HITIT UNIVERSITY VOCATINAL HIGH SCHOOL)

Menekşe ŞAHİN [1] **Mustafa KALAY** [2] **Bülent BOSTAN** [3]

ABSTRACT

At the point of today's competition comprehension that is shaped by the social, financial and technological developments, the vocational and technical education institutions play a crucial role in manpower development and training day by day with respect to adaptation of human resources to new developments. In this sense, the vocational high schools that aim to educate intermediate level labor force for some fields in our country and offer four-term education period have been established. In terms of vocational high school's mission, it is really important to evaluate whether there is a relationship between the attitude and interest of students to vocational high school and employment. The basic reasons of affection to vocational high schools have been determined and the expectations towards employment have been appointed.

A survey has been carried out within the students of Vocational High School (affiliated to Hitit University). The survey results have been analyzed with SPSS programme. Thus, with this survey, the employment expectations of vocational high school students have been determined.

Key Words: Hitit University, vocational high school graduates, employability

[1] Öğr. Gör. Hitit Üniversitesi, meneksesahin@hitit.edu.tr
[2] Bilg.İşlt, Hitit Üniversitesi, mustafakalay@hitit.edu.tr
[3] Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, bostan@gazi.edu.tr

ÖZET

Dünyadaki sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin şekillendirdiği günümüz rekabet anlayışının geldiği noktada, insan kaynaklarının yeni gelişimlere uyum sağlaması bakımından mesleki ve teknik eğitim kuruluşları nitelikli insan gücü yetiştirmede her geçen gün önemli roller üstlenmektedir. Bu bağlamda ülkemizde belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim-öğretim sürdüren meslek yüksekokulları kurulmuştur. Öğrencilerin meslek yüksekokullarına yöneliş ve ilgisi ile istihdam edilebilirlik arasında bir ilişkinin olup olmadığının incelenmesi, meslek yüksekokulunun misyonunu gerçekleştirmesi yönünden önem arz etmektedir. Yapılan araştırmada öğrencilerin meslek yüksekokuluna eğilimlerindeki temel sebepler belirlenmiş ve istihdama yönelik beklentiler saptanmıştır.

Bu çalışmada Hitit Üniversitesi bünyesinde bulunan Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Anket sonuçları, SPSS programı ile analiz edilmiştir. Bu çalışma sonucunda meslek yüksekokulu öğrencilerinin istihdamdan beklentileri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hitit Üniversitesi, meslek yüksekokulu mezunları, istihdam edilebilirlilik

1. GİRİŞ

Günümüzde hemen her alanda yaşanan sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin şekillendirdiği günümüz rekabet anlayışının geldiği noktada, oldukça dinamik ve değişken bir iş gücü piyasasının varlığı da kaçınılmaz olacaktır. Sınırların ortadan kalktığı, rekabetin tüm ülkeleri kapsadığı bir ortamda nitelikli iş gücü ihtiyacı da her geçen gün artmaktadır. Üretimden pazarlamasına kadar ki süreçte, günümüz iş gücü piyasası bilgiye ulaşabilen, ulaştığı bilgiyi yerinde kullanabilen, teknolojik bilgiye sahip, yorum yapan ve çözüm üreten teknik eleman modeline ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de uzun süredir iş gücünün niteliğini yükseltmek ve tüm sektörlerde istihdamı artırabilmek adına mesleki ve teknik eğitimde iyileştirme çalışmaları devam etmektedir.

Meslek yüksekokulları, belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim-öğretim sürdüren bir yüksek öğretim kurumudur.(Mesleki Teknik Eğitim Yönetmeliği, 2002) Kuruluşundan günümüze kadar yaklaşık 560 meslek yüksekokulu ile nitelikli insan kaynaklarının uygun bir şekilde mesleki ve teknik eğitim verilerek yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Ülkemizde iş gücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte iş gücü yetiştirilebilmesi noktasında eğitim sisteminin niceliğe dayalı problemlerinin olduğu, bu problemlerinde eğitimin niteliğini doğrudan etkilediği bir gerçektir. (Kurnaz, 2007).

Mart 2009'da Çorum il merkezindeki Hitit Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda öğrenciler üzerinde yapılan anketler sonucunda öğrencilerin meslek yüksekokullarına eğilimleri ile istihdam edilebilirlik arasında bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Böylece öğrencilerin meslek yüksekokuluna eğilimlerindeki temel sebepler belirlenmiş ve istihdama yönelik beklentileri saptanmıştır.

2. YÖNTEM

2009 Mart ayı itibari ile Hitit Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda eğitim-öğretim gören 2712 öğrenci bulunmaktadır. Büro Yönetimi ve Sekreterlik, Endüstriyel Elektronik, Harita Kadastro, İnşaat, İşletme, Makine, Muhasebe, Pazarlama ve Tekstil bölümlerinde eğitim öğretim gören 1787 öğrenci kitle olarak alınmış, bu kitleden 117 öğrenci Basit Rastgele Örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Anket uygulamasının sınırlılıkları şunlardır:

- Hem ÖSS ile hem de Sınavsız Geçişle kayıt yaptırmış öğrencilerin bulunduğu bölümlere sorular yöneltilmiştir.
- Meslek yüksekokulunda 2. sınıfı olmayan bölümlere anket uygulaması yapılmamıştır.
- İstihdamının fazla olduğu bölüm öğrencileri örneklem gurubuna dahil edilmiştir.

Verilerin analiz edilmesinde paket programlardan faydalanılmıştır. Her bir soru için frekans dağılımları hesaplanmıştır. Ki-Kare bağımsızlık testi ile çapraz tablolar elde edilmiş, Exact ve Monte Carlo yöntemlerinden hesaplanan p olasılık değerleri kullanılmıştır. $p<0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiş ve bunlar yorumlanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLANMASI

Hitit Üniversitesi Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yaş guruplarına göre dağılımları Tablo-1'de görülmektedir. Mod sınıfı %53,8 oranı ile 17-20 yaş sınıfı'dır. 21-25 yaş sınıfındaki öğrenciler %41.9 oranı ile yine bir çoğunluğa sahiptir. Yani öğrencilerin %95,7 oranı ile çoğunluğu 17 ile 25 yaş arasındadır. 26 yaşından büyük öğrenci sayısı %4,3 oranı ile düşük oranda gerçekleşmiştir.

Tablo-1: M.Y.O. Öğrencilerinin Yaş Guruplarına Göre Dağılımları

	f	**%**
17-20	**63**	**53.8**
21-25	**49**	**41.9**
26-30	**1**	**0.9**
30 ve üzeri	**4**	**3.4**
TOPLAM	**117**	**100**

Okul zamanı dışında çalışan meslek yüksekokulu öğrencilerinin, çalıştıkları işin okudukları bölümle yakından ilişkisinin olup olmadığına ait veriler Tablo-2'de görülmektedir. Okul zamanı dışında çalışan meslek yüksekokulu öğrencilerinin %20,9 oranı ile çok azı okudukları bölümle ilişkisi olan bir işte çalışmaktadır.

Tablo–2: Okul zamanı dışında herhangi bir işte çalışıyorsanız çalıştığınız işin, okuduğunuz bölümle yakından ilişkisi var mı? (staj hariç)

	f	**%**
Evet	**24**	**20,9**
Hayır	**91**	**79,1**
TOPLAM	**115**	**100**

Üniversiteye başlamadan önce herhangi bir meslek kolunda çalışan öğrencilerin, çalıştıkları meslek kolunun şu anda eğitim öğretim gördüğü bölümü tercih etmelerinde belirleyici olup olmadığına ilişkin veriler Tablo-3'te görülmektedir. %34,8 oranı ile az sayıda öğrenci üniversiteden önce çalıştığı meslek kolu ile ilgili bir bölümde eğitim öğretim görmektedir.

Tablo–3: Şu anda okuduğunuz bölümü tercih etmenizde daha önce çalıştığınız meslek kolu belirleyici olmuş mudur?

	f	%
Evet	**40**	**34,8**
Hayır	**75**	**65,2**
TOPLAM	**115**	**100**

"Meslek yüksekokuluna ve bölümüme tamamen kendi isteğimle kayıt yaptırdım" ifadesine öğrencilerin katılıp katılmadıklarına ilişkin veriler Tablo-4'te görülmektedir. Mod değeri %49,6 oranı ile "Kesinlikle Katılıyorum" dur. Meslek yüksekokulundaki öğrencilerin %79,5 oranı ile büyük bir çoğunluğu tamamen kendi istekleri ile Meslek Yüksekokuluna ve bölümüne kayıt yaptırmıştır. Öğrencilerin %12'si ise kendi isteğiyle kayıt yaptırmamıştır.

Tablo–4: Meslek Yüksekokuluna ve bölümüme tamamen kendi isteğimle kayıt yaptırdım ifadesine verdikleri cevapların dağılımı.

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**5**	**4,3**
Katılmıyorum	**9**	**7,7**
Çok az katılıyorum	**10**	**8,5**
Katılıyorum	**35**	**29,9**
Kesinlikle katılıyorum	**58**	**49,6**
TOPLAM	**117**	**100**

"En azından bir ön lisans diplomasına sahip olmak için kayıt yaptırdım" ifadesine ilişkin öğrencilerin düşünceleri Tablo-5'te görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı meslek yüksekokuluna en azından bir ön lisans diplomam olsun düşüncesiyle kayıt yaptırmıştır.

Tablo–5: En azından bir ön lisans diplomasına sahip olmak için kayıt yaptırdım ifadesine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**20**	**17,4**
Katılmıyorum	**9**	**7,8**
Çok az katılıyorum	**28**	**24,3**
Katılıyorum	**33**	**28,7**
Kesinlikle katılıyorum	**25**	**21,7**
TOPLAM	**115**	**100**

Öğrencilerin meslek yüksekokulu mezunu olarak daha rahat iş bulabileceklerine ilişkin düşünceleri Tablo-6'da görülmektedir. Mod değeri %33,3 oranı ile "Katılıyorum" dur. Öğrencilerin %44,4'ü meslek yüksekokulu mezunu olarak daha rahat iş bulabileceğini

düşünmekte, %25,6'sı kararsız kalmakta %30'u ise meslek yüksek okulu mezunu olmanın gelecekte iş bulmalarında bir kolaylık getireceğini düşünmemektedir.

Tablo–6: Meslek Yüksekokulu mezunu olarak daha rahat iş bulabileceğimi düşünüyorum ifadesine verdikleri cevapların dağılımı

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**24**	**20,6**
Katılmıyorum	**11**	**9,4**
Çok az katılıyorum	**30**	**25,6**
Katılıyorum	**39**	**33,3**
Kesinlikle katılıyorum	**13**	**11,1**
TOPLAM	**117**	**100**

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin meslek yüksekokulunun istediği işi yapmalarına katkı sağlayıp sağlamayacağı hakkındaki görüşleri Tablo-7'de görülmektedir. Mod değeri %35,9 ile "Katılıyorum" dur. Öğrencilerin %57,3'ü okudukları bölümün gelecekte istedikleri işi yapmalarına katkı sağlayacağını düşünmektedir. %19,9'u ise okudukları bölümün gelecekte istedikleri işi yapmalarına katkı sağlamayacağını düşünmektedir. Öğrencilerin %23'ü bu konuda kararsız kalmıştır.

Tablo–7: Meslek Yüksekokulu istediğim işi yapmama katkı sağlayacaktır ifadesine verdikleri cevapların dağılımı

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**14**	**12,0**
Katılmıyorum	**9**	**7,7**
Çok az katılıyorum	**27**	**23,0**
Katılıyorum	**42**	**35,9**
Kesinlikle katılıyorum	**25**	**21,4**
TOPLAM	**117**	**100**

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin okudukları bölümün her gün geçerli ve kolay iş bulabilecekleri bir bölüm olup olmadığı hakkındaki görüşleri Tablo-8'de görülmektedir. Mod değeri %35 oranı ile "Katılıyorum" dur. Öğrencilerin yaklaşık yarısı okudukları bölümün her zaman geçerli ve kolay iş bulabilecekleri bir meslek ile ilgili bölüm olduğu görüşündedir.

Tablo–8: Okuduğum bölümün her gün geçerli ve kolay iş bulabileceğim bir bölüm olduğunu düşündüğüm için bölümüme kayıt yaptırdım ifadesine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**14**	**12,0**
Katılmıyorum	**13**	**11,1**
Çok az katılıyorum	**27**	**23,1**
Katılıyorum	**41**	**35,0**
Kesinlikle katılıyorum	**22**	**18,8**
TOPLAM	**117**	**100**

Öğrencilerin "mesleğimle ilgili yenilikleri takip ederim." ifadesine verdikleri cevaplar Tablo-9'da görülmektedir. Mod değeri %41,9 ile "Katılıyorum" dur. Öğrencilerin %76,1

oranı ile büyük bir çoğunluğu mesleği ile ilgili yenilikleri takip ettiğini, % 6,9 oranı ile az sayıda öğrenci ise mesleği ile yenilikleri takip etmediğini belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin %17,1'inin az da olsa yenilikleri takip ettiği görülmektedir.

Tablo–9: Mesleğimle ilgili yenilikleri takip ederim ifadesine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı.

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**1**	**0,9**
Katılmıyorum	**7**	**6,0**
Çok az katılıyorum	**20**	**17,1**
Katılıyorum	**49**	**41,9**
Kesinlikle katılıyorum	**40**	**34,2**
TOPLAM	**117**	**100**

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin "Mezun olduktan sonra dikey geçiş sınavı ile bir Fakülte/Yüksekokula devam etmek istiyorum" ifadesine verdikleri cevapların dağılımı Tablo-10'da görülmektedir. Dağılımın mod değeri %65,5 oranı ile "Kesinlikle Katılıyorum" dur. Katılıyorum cevaplarını da dikkate aldığımızda mezun olduktan sonra dikey geçiş sınavı ile bir fakülte ya da yüksekokula kayıt yaptırmak isteyen öğrencilerin oranı %80,2'dir. Yani öğrenciler çok net bir şekilde dikey geçiş sınavı ile lisans programına kayıt yaptırmak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo–10: Mezun olduktan sonra dikey geçiş sınavı ile bir Fakülte/Yüksekokula devam etmek istiyorum ifadesine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı.

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**2**	**1,7**
Katılmıyorum	**9**	**7,8**
Çok az katılıyorum	**12**	**10,3**
Katılıyorum	**17**	**14,7**
Kesinlikle katılıyorum	**76**	**65,5**
TOPLAM	**116**	**100**

"Okulda edindiğim mesleği gelecekte de sürdürmek istiyorum" ifadesine ilişkin öğrencilerin düşünceleri Tablo-11'de görülmektedir. Mod değeri %46,2 ile "Kesinlikle Katılıyorum" dur. Öğrencilerin %73,6 oranı ile büyük bir çoğunluğu okulda edindiği mesleği gelecekte de sürdürmek istemektedir.

Tablo–11: Okulda edindiğim mesleği gelecekte de sürdürmek istiyorum ifadesine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı.

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**5**	**4,3**
Katılmıyorum	**7**	**6,0**
Çok az katılıyorum	**19**	**16,2**
Katılıyorum	**32**	**27,4**
Kesinlikle katılıyorum	**54**	**46,2**
TOPLAM	**117**	**100**

"Kazancımın yüksek olacağı her işte çalışırım" ifadesine ilişkin alınan cevaplar Tablo-12'de gösterilmiştir. Bu soruya öğrencilerin verdiği cevaplar yaklaşık olarak eşit bir şekilde dağılmıştır. Öğrencilerin sadece %43,6'sı kazancın yüksek olduğu her işte çalışacaklarını belirtmişlerdir. %23,1'i kazancın yüksek olduğu işlerde çalışıp çalışmama konusunda kararsız kalırken, %33,3'ü ise kazancın yüksek olmasını bir ölçü olarak almamıştır.

Tablo–12: Kazancımın yüksek olacağı her işte çalışırım ifadesine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı.

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**19**	**16,2**
Katılmıyorum	**20**	**17,1**
Çok az katılıyorum	**27**	**23,1**
Katılıyorum	**24**	**20,5**
Kesinlikle katılıyorum	**27**	**23,1**
TOPLAM	**117**	**100**

"Çalıştığım iş mesleki bilgi ve becerilerimi kullanabileceğim bir iş olmalı" ifadesine verilen cevapların dağılımı Tablo-13'te görülmektedir. Mod değeri %48,2 ile "Kesinlikle Katılıyorum" dur. Öğrencilerin %75,4 oranı ile büyük bir çoğunluğu gelecekte mesleği ile ilgili bilgi ve becerilerini kullanabileceği bir alanda çalışmak istemektedir.

Tablo–13: Çalıştığım iş mesleki bilgi ve becerilerimi kullanabileceğim bir iş olmalı ifadesine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı.

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**5**	**4,4**
Katılmıyorum	**1**	**0,9**
Çok az katılıyorum	**22**	**19,3**
Katılıyorum	**31**	**27,2**
Kesinlikle katılıyorum	**55**	**48,2**
TOPLAM	**114**	**100**

"Bir iş yerinde yükselme ihtimalim varsa çalışırım" ifadesine verilen cevaplara ilişkin veriler Tablo 14'de görülmektedir. Mod değeri %46,2 ile "Kesinlikle Katılıyorum" dur. Öğrencilerin %85,5 oranı ile büyük bir çoğunluğu gelecekte iş hayatını belirleyecek etkenlerden biri olarak bir iş yerinde yükselme ihtimalinin olmasını göstermektedir.

Tablo–14: Bir iş yerinde yükselme ihtimalim varsa çalışırım ifadesine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**3**	**2,6**
Katılmıyorum	**5**	**12,8**
Çok az katılıyorum	**9**	**7,7**
Katılıyorum	**46**	**39,3**
Kesinlikle katılıyorum	**54**	**46,2**
TOPLAM	**117**	**100**

"Okulda aldığım uygulamalı ve mesleki eğitimin benim için iş hayatında çalışabilecek yeterlilikte olduğunu düşünüyorum" ifadesine verilen cevaplara ilişkin sayısal veriler

Tablo-15'te görülmektedir. Mod değeri %35 oranı ile "Çok az katılıyorum" dur. Öğrencilerin %35'i okulda aldığı mesleki eğitimin az da olsa iş hayatındaki ihtiyaçlarını karşılayabileceğini, %29,9'u ise okulda aldığı mesleki eğitimin iş hayatındaki ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabileceğini düşünmektedir. Öğrencilerin %35 ise okulda aldığı mesleki eğitimin iş hayatındaki ihtiyaçlarını karşılayamayacağını düşünmektedir. Tablo-15 incelendiğinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğu okulda aldığı uygulamalı ve mesleki eğitimi gelecekteki iş yaşamında ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterlilikte görmemektedir.

Tablo–15: Okulda aldığım uygulamalı ve mesleki eğitimin benim için iş hayatında çalışabilecek yeterlilikte olduğunu düşünüyorum ifadesine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**26**	**22,2**
Katılmıyorum	**15**	**12,8**
Çok az katılıyorum	**41**	**35,0**
Katılıyorum	**26**	**22,2**
Kesinlikle katılıyorum	**9**	**7,7**
TOPLAM	**117**	**100**

Okulda aldıkları eğitimin mesleki ve teknolojik yenilikleri takip etmelerine katkı sağlayıp sağlamadığına ilişkin öğrencilerin düşünceleri Tablo-16'da verilmiştir. Okulda almış olduğu eğitimin mesleki ve teknolojik yenilikleri takip etmesine katkı sağladığı görüşüne katılan, çok az katılan ve katılmayan öğrenciler yaklaşık olarak eşit dağılmışlardır. Tablo–16 incelendiğinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun okulda almış olduğu eğitimin mesleki ve teknolojik yenilikleri takip etmelerine katkı sağlamadığı yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

Tablo–16: Okulda almış olduğum eğitim mesleki ve teknolojik yenilikleri takip etmeme katkı sağlamaktadır ifadesine öğrencilerin verdikleri cevapların dağılımı

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	**22**	**18,8**
Katılmıyorum	**15**	**12,8**
Çok az katılıyorum	**36**	**30,8**
Katılıyorum	**31**	**26,5**
Kesinlikle katılıyorum	**13**	**11,1**
TOPLAM	**117**	**100**

Öğrencilerin yabancı dil becerilerine ilişkin veriler Tablo-17'de görülmektedir. Öğrencilerin %64,1 oranı ile büyük bir çoğunluğu Yabancı dilde yazılmış teknik belgeleri kısmen de olsa okuyup anlayabilmektedir. Öğrencilerin sadece %13,7'si mesleği ile ilgili yabancı dili kullanarak sözlü iletişim kurabilmektedir. Yine %12'si mesleği ile ilgili yabancı dili kullanarak yazılı iletişim kurabilmektedir. Tablo–17 incelendiğinde öğrencilerin yabancı dilde yetersiz oldukları görülebilir.

Tablo–17: Yabancı dil becerileri

	Evet n (%)	**Kısmen n (%)**	**Hayır n (%)**	**Toplam n (%)**
Yabancı dilde yazılmış teknik belgeleri, (kullanma kılavuzları, grafikler, tablolar vb.) okuyup anlar mısınız?	**16 (13,7)**	**75 (64,1)**	**26 (22,2)**	**117 (100)**
Mesleğinizle ilgili yabancı dili kullanarak sözlü iletişim kurabilir misiniz?	**16 (13,7)**	**41 (35,0)**	**60 (51,3)**	**117 (100)**
Mesleğinizle ilgili yabancı dili kullanarak yazılı iletişim kurabilir misiniz?	**14 (12,0)**	**44 (37,6)**	**59 (50,4)**	**117 (100)**

Öğrencilerin bilgisayar ve interneti kullanma becerilerine ilişkin veriler Tablo-18'de görülmektedir. Öğrencilerin %45,3'ü mesleği ile ilgili yeterli ölçüde, %45,3'ü mesleği ile ilgili az da olsa bilgisayar kullanma becerisine sahiptir. Mesleği ile ilgili internetten araştırma yapan öğrenciler %81,2 oranı ile önemli ölçüde dikkat çekmektedir. Tablo–18 incelendiğinde öğrencilerin bilgisayar kullanma becerilerinin yeterli düzeyde olduğu görülebilir.

Tablo–18: Bilgisayar ve İnterneti kullanma becerileri

	Evet n (%)	**Kısmen n (%)**	**Hayır n (%)**	**Toplam n (%)**
Mesleğinizle ilgili yeterli ölçüde bilgisayar kullanma becerisine sahip misiniz?	**53(45,3)**	**53(45,3)**	**11(9,4)**	**117 (100)**
Mesleğinizle ilgili internetten araştırma yapar mısınız?	**95(81,2)**	**17(14,5)**	**5(4,3)**	**117 (100)**

4.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Hitit Üniversitesi Meslek Yüksekokulunu tercih eden öğrencilerin 17-25 yaş gurubundaki genç bireyleri temsil ettikleri görülmektedir.

Okul zamanı dışında herhangi bir işte çalışan öğrencilerin çok az bir kısmı bölümüyle yakından ilişkisi olan alanlarda çalışmaktadır. Fakat öğrencilerin büyük bir çoğunluğu da gelecekte çalışacağı işin mesleği ile ilgili bir iş olmasını istemektedir. Buradan çıkarılacak sonuç, öğrencilerin ek iş yaparken kendi meslekleriyle ilgili işlerde çalışmak istemesine rağmen Çorum'daki iş piyasasının öğrencilere kendi meslekleri ile ilgili işler verme konusunda yetersiz kaldığı şeklinde yorumlanabilir. Bölgenin iş gücü ihtiyacının belirlenmesi ve talep edilen nitelikte öğrencilerin yetiştirilmesine ağırlık verilmelidir. Bunun için bölgedeki sanayi ve ticaret kuruluşları ile akılcı ve gerçekçi bir şekilde iş birliğine gidilmelidir. Bu iş birliği eğitimde okulların imkânları ile sanayi ve ticaret kuruluşlarının imkânlarını birleştirecek şekilde olmalıdır.

Öğrencilerin okuduğu bölümü tercih etmesinde daha önce çalıştığı meslek kolunun etkisi azdır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu okudukları bölümü kendi istekleri ile tercih etmişlerdir.

Öğrencilerin yaklaşık yarısı en azından bir ön lisans diplomasına sahip olmak için kayıt yaptırmıştır. Fakat meslek yüksekokulundaki ilgili bölümü okumaya başladıktan sonra büyük oranda dikey geçiş sınavı ile lisans programına devam etmek yönünde düşüncelerinin değiştiği görülmektedir. Bir başka açıdan meslek yüksekokullarının ara iş gücü yetiştirme amacında olmasına rağmen öğrenciler okullarını bitirdikten sonra, iş hayatına atılmak yerine dikey geçiş sınavı ile fakülte ya da yüksekokula devam etmek istemektedirler.

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaklaşık yarısı meslek yüksekokulu mezunu olarak daha rahat iş bulabileceklerini ve her zaman geçerli, güncelliğini koruyan bir bölümde okuduklarını düşünmektedir.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu mesleği ile ilgili yenilikleri bireysel olarak takip ettiğini fakat okulda almış olduğu eğitimin mesleki ve teknolojik yenilikleri takip etmesinde yetersiz kaldığını belirtmiştir. Ayrıca öğrenciler okulda aldığı uygulamalı ve mesleki eğitimin gelecekteki iş hayatı için yetersiz olduğunu belirterek, meslek yüksekokullarının eğitim kalitesinin arttırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Meslek yüksekokullarının laboratuarları, öğrencilerin mesleki ve teknolojik yenilikleri takip etmelerine katkı sağlayacak şekilde modernleştirilmelidir. Modernleştirme sürecinde her meslek yüksek okulunda ve fakültelerde laboratuarlar kurmaktansa hem ön lisans hem de lisans öğrencilerinin ortak faydalanabilecekleri merkez laboratuarların kurulması düşünülebilir.

Öğrencilerin gelecekte çalışacağı işte kazancının yüksek olmasından ziyade çalışacağı işin mesleki bilgi ve becerilerini kullanabileceği bir iş olmasını istemesi dikkat çekmektedir. Aynı şekilde öğrencilerin oldukça büyük bir çoğunluğu bu mesleki bilgi ve becerilerini kullanarak bir iş yerinde yükselme ihtimalleri varsa çalışmak istediklerini söylemektedir.

Öğrenciler kendilerinin yabancı dil becerilerini yetersiz görmektedir. Okuyup anlasalar bile yazılı ve sözlü iletişim kuramadıklarını belirtmişlerdir. Meslekleriyle ilgili internetten araştırma yapabilecek nitelikte oldukları, ayrıca yine meslekleriyle ilgili yeterli düzeyde bilgisayar bilgisine sahip oldukları görülmektedir. Meslek Yüksekokullarında öğrencilerin mesleği ile ilgili yabancı dilde yazılmış belgeleri, tabloları, kullanma kılavuzlarını okuyup anlayabilecek kapasitede bir mesleki yabancı dil eğitimi verilmelidir.

KAYNAKLAR

Büyüköztürk, Ş. (2007), " Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı", PEGEM A Yayıncılık

Akgül, A. ve Çevik, O.(2005), " SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları", Mustafa Kitabevi

Mesleki Teknik Eğitim Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi:03/07/2002, Sayı:24804

Uzunyayla, F., (2007), "Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Eğitim ve İstihdam Politikaları",
Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Kurnaz,I, (2007), "İstihdam Edilebilirliğin Önemi Açısından Eğitim-İstihdam İlişkisi ve Ankara Bölgesi İmalat Sanayi Uygulaması", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Meslek Yüksekokulları Araştırması,
http://itoeski.ito.org.tr/ITOPortal/Dokuman/Kitaplar/2008-29.pdf (2009)

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN İŞYERİ EĞİTİMİNDE TEKİRDAĞ ÖRNEĞİ

AN EXAMPLE OF TEKIRDAĞ IN THE STUDY OF PRACTICAL TRAINING ON THE STUDENTS OF TEKIRDAG VOCATIONAL SCHOOL

İ. Savaş DALMIŞ[1] **Sinan CENGİZ[2]** **Aytekin ERDEM[3]** **Gürcan UZAL[4]**

ABSTRACT

It is not only important for individuals to have professions but it is also an indispensable requirement that qualified professionals be trained. It is the main duty of a vocational school to educate students furnished with necessary knowledge and skills about professional practices. On other hand, it is getting more important that students strengthen with the professional practices the acquisition they have through the educational process. Therefore, the adaptation period of the students will be shorter when they are employed in the industry.

It was researched whether the students of Mechanical department of Technical Vocational School had any changes in their professional attitude following professional practices.
A scale was developed with this study to determine the students' professional attitude towards professional practices. Some variables were determined using related literature and former experience. Some research questions about the purpose mentioned herein were projected and a databank was prepared with some proposals. Reliability ratio of the scale were determined as 0.81.

According to the results obtained from this study, following professional practices, attitude of the students of Mechanical department had a significant increase towards professional training. A variety of suggestions and ideas will be presented about the professional development of the students through the industrial training.

Keywords: Vocational school, Industrial training, Professional attitude, Adaptation period.

ÖZET

Günümüz toplumlarında bireylerin meslek sahibi olmaları ne denli önemliyse, nitelikli meslek elemanlarının yetiştirilmesi de o denli vazgeçilmez bir durumdur. Mesleki teorik dersler ve uygulamalar konusunda gerekli bilgi ve beceriler ile donatılmış öğrencilerin yetiştirilmesi meslek yüksekokullarının öncelikli görevidir. Öte yandan günümüzde,

[1] Öğr.Gör.Dr., Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler M.Y.O., Tekirdağ, idalmis@nku.edu.tr
[2] Öğr.Gör.Dr., Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler M.Y.O., Tekirdağ, scengiz@nku.edu.tr
[3] Yrd.Doç.Dr., Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler M.Y.O., Tekirdağ, aerdem@nku.edu.tr
[4] Yrd.Doç.Dr., Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler M.Y.O., Tekirdağ, guzal@nku.edu.tr

öğrencilerin öğrenme süreci içerisindeki kazanımlarını, işyeri eğitimi ile pekiştirmeleri de önem kazanmaktadır. Böylece, öğrencilerin işe başladıklarında çalışma ortamına uyum süreleri kısalacaktır. Bu çalışmada, Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Makine programı öğrencilerinin, işyeri eğitimi sonrasında mesleki tutumlarında değişiklik olup olmadığı araştırılmıştır.

Çalışmada, öğrencilerin işyeri eğitimi ile ilgili mesleki tutumlarını saptamaya yönelik bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Alan yazınındaki bilgilerden ve daha önceki deneyimlerden yararlanılarak bazı değişkenler tanımlanmıştır. Belirtilen amaçla ilgili araştırma soruları tasarlanmış ve konuyla ilgili bir takım önermelerden oluşan madde havuzu hazırlanmıştır. Ölçme aracının güvenirlik katsayısı 0.81 olarak belirlenmiştir.
Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre; Makine Programı öğrencilerinin işyeri eğitiminden sonra işyeri eğitimlerine yönelik tutumlarında anlamlı bir artma olduğu bulunmuştur. Bildiride, işyeri tabanlı eğitimin, öğrencilerin mesleki gelişimini sağlaması konusunda çeşitli öneri ve düşünceler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksekokulu, İşletme meslek eğitimi, Mesleki tutum, Uyum süresi.

1. GİRİŞ

Nitelikli tekniker yetiştirme konusunda gerçek hedeflere ulaşmak için, hizmet sektörü veya endüstriyel sektörlerde, gerçek üretim ortamında uygulamalı eğitimlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki mesleki eğitim tutumları incelendiğinde, ülkelerin meslek eğitimindeki okul ve işyeri uygulamalarına verdikleri önem hemen göze çarpmaktadır. Mesleki eğitimde yapılacak reform ve değişiklikler, genel eğitim sistemindeki gibi zaman alacaktır. Pek çok ülkede reform süreçlerinin tam olarak uygulanması on yıl veya daha fazla zaman almıştır (Song, 2007).

Mesleki becerilerin geliştirilmesinde temel konu, beceri geliştirme ve iş piyasasındaki beceri taleplerinin tedarikini dengelemek için uygulanacak yöntemdir. Eğer mesleki beceri talebi yeterince karşılanmazsa, beceri darboğazları büyüme ve kalkınmaya engel olacaktır. Ayrıca mesleki beceri kaynağı çıktıları absorbe olmazsa, bu durum işsizliğe ve kıt kaynakların israfına neden olacaktır (Johanson ve Adams 2004).

Polat ve arkadaşlarının (2007) yaptıkları okul-sanayi işbirliği kurulmasına ilişkin araştırmaya göre, işyerlerinin mesleki eğitim kurumlarından beklentilerinin; pratik uygulamalı eğitim verilmesi (%21), eğitime daha çok önem verilmesi (%20), öğrenciye çalışma hayatının gerçeklerinin öğretilmesi (%18) ve okul-sanayi-ticaret işbirliği yapılması (%14) maddelerini kapsadığı görülmektedir. Aktaş ve arkadaşları (2007), otomotiv öğrencilerinin yetkili bayide işyeri eğitimi aldıktan sonra öğrencilere uyguladıkları anketin değerlendirme sonuçlarında; çalışma ortamının ciddi biçimde eğitime ilgiyi ve merakı uyandırıcı birçok uygulamayı görme ve yapma olanağı verdiği, firma tarafından görevlendirilen eğitmenlerin ve profesyonel uygulayıcıların konusunda uzman olmasının öğrencilerin güdülerini tetiklediği, teknolojik altyapı ve profesyonel eğitim desteği ile öğrencilerin sektöre ve mesleklerine bakış açılarının değiştiğini belirtmişlerdir.

Lise eğitiminin üzerine alınacak olan Meslek Yüksekokulu eğitimleri ise öğrencilerin doğrudan sanayi ile bütünleştiği, pazardaki iş gücü ve niteliğine olan talebe göre belirlenmelidir. Bu noktada, meslek yüksekokulunun konumu da önem kazanmaktadır. Bu araştırmada, Namık Kemal Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Makine Programı ikinci sınıf öğrencilerinin, işletmede yaptıkları uygulamalı eğitimin öğrenciler üzerindeki etkileri ve oluşturduğu tutum farkları incelenmiştir.

2. AMAÇ, YÖNTEM VE ARAÇLAR

2.1. Amaç, Araştırma Problemi ve Değişkenler

Amaç: Bu çalışmadaki araştırmanın amacı, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Makine programı öğrencilerine işyeri eğitimi uygulandıktan sonra öğrencilerin mesleki tutumlarında değişiklik olup olmadığının araştırılmasıdır. Bir grup Makine programı öğrencisinin mesleki tutumları üzerine işyeri eğitiminin ne ölçüde etkili olduğunun belirlenmesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Hipotez: Öğrencilerin işletmedeki uygulamalı eğitimden sonraki mesleki tutumları, işletmedeki uygulamalı eğitiminden önceki mesleki tutumlarına göre anlamlı bir şekilde artmış mıdır?

Araştırma Problemi:

- P_1: Makine programı öğrencilerinin işyeri eğitimine katılmadan önceki ve katıldıktan sonraki mesleki tutumları arasında ilişki var mıdır?

Araştırma problemiyle ilgili olarak bir takım denence (hipotez) kurmamız olasıdır.

- H_1: Makine programı öğrencilerinin işyeri eğitimine katılmadan önceki ve katıldıktan sonraki mesleki tutumları arasında anlamlı farklılıklar yoktur.

Değişkenler: Araştırmada üç bağımsız değişken ve 16 bağımlı değişken maddesi belirlenmiştir. Bağımsız değişkenler, öğrencilerle ilgili bireysel bilgilerdir. Bunlar; cinsiyet ve öğrencinin öğrenim gördüğü alt programdır. Bağımlı değişkenler ise öğrencilerin işyeri eğitimlerine ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik 16 maddeden oluşmaktadır.

2.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2007-2008 öğretim yılında Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Makine programı ikinci sınıfında okuyan toplam 42 öğrencidir. Örneklem ise işyeri eğitimine katılan 19 öğrencidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Örneklemi oluşturan öğrencilerden bilgi toplamak amacıyla bir tutum ölçeği/bilgi formu geliştirilmiştir. Ölçek geliştirilirken; ilgili alan yazılımı taranmış, oluşturulan madde havuzundan yararlanılarak araştırma problemine yanıt bulabilmek için bir taslak ölçek geliştirilmiştir. Bu taslak ölçek örnekleme girmeyecek olan gruba uygulanmıştır. Ön deneme sonuçları değerlendirildikten sonra ölçeğe son şekli verilmiştir. Ölçek; bireysel bilgiler ile öğrencilerin işyeri eğitimine ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı 0.81'dir.

2.4. Yöntem

Öğrenciler, okuldaki ilgi ve becerileri dikkate alınarak işletmede yapacakları işe göre kaynakçılık ve Computer Numerical Control (CNC) ile üretim konuları olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. İşyeri eğitiminden önce öğrencilere bu alanlarda okulda gerekli temel ve pratik bilgiler verilmiştir. Öğrenciler, daha sonra kaynak ve CNC bilgilerini vermiş olan iki öğretim elemanı ile birlikte haftada iki gün olmak üzere işyeri eğitimine üç hafta süreyle katılmışlardır. İşyeri eğitimine başlanmadan önce, öğrencilere araştırmacılar tarafından geliştirilen tutum ölçeği uygulanmıştır. İşyeri eğitimi tamamlandıktan sonra aynı ölçek ile öğrencilerin işyeri eğitimine ilişkin tutumları yeniden ölçülmüştür. Böylece, işyeri eğitiminin öğrencilerde tutum değişikliğine neden olup olmadığı araştırılmıştır.

3. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR

Geliştirilen ölçek kullanılarak, örneklemi oluşturan 19 makine programı ikinci sınıf öğrencisinden gerekli veriler derlenmiştir. Verilerin analizi SPSS paket programında yapılmış olup bazı bulgular ve bunların yorumları metin içinde açıklanmaktadır.

3.1. Analiz-1: Betimsel İstatistik

Öğrencilerin Kişisel Bilgileri: Araştırmaya katılan ikinci sınıf öğrencilerinin 15 (%78.9)'i erkek, 4 (%21.1)'ü kızdır. Bilgi formuna cevap verenlerin 11 (%57.9)'i talaşlı imalat dalı, 8 (%42.1)'i kaynak dalı öğrencisidir.

Tablo 1'e göre; *"İşletme çalışanlarının varlığımın farkında olacağı kanısında değilim"* maddesi dışındaki tüm maddelerin ortalamalarında artış olduğu, daha açıkçası işyeri eğitiminin öğrencilerin diğer tüm tutumlarında olumlu yönde değişiklik yaptığı görülmektedir. En çok *"İş yeri eğitimi, özgüven duygumu arttırır"*, *" İşletme çalışanlarının imalat, tasarım ve kalite kontrol bölümlerinde çalışmama destek olacağı kanısındayım"*, *"Koordinatör öğretim elemanlarının işyeri eğitimim ile ilgileneceği kanısındayım"*, *"İşletme çalışanlarının bana güven duyacağı kanısındayım"*, *"İşletme çalışanlarının bana karşı dürüst olacağı kanısındayım"* maddelerinde olumlu yönde değişiklik olduğu bulunmuştur. Öte yandan *"İşletmedeki işyeri eğitiminin gerekli becerileri kazandıracağı kanısında değilim"*, *"İşletmedeki işyeri eğitiminin gerekli becerileri kazandıracağı kanısında değilim"*, *"Yalnızca okul içi eğitim meslek eğitiminin gerekli becerilerini kazandırır"*, *"İşletme çalışanlarının işyeri eğitimime sıcak bakacağı kanısında değilim"* maddelerinde ise olumsuz yönde değişiklik olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin İşyeri Eğitimlerine İlişkin Tutumları

Maddeler	**İşyeri Eğitimi Öncesi**		**İşyeri Eğitimi Sonra**	
	$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S
İş yeri eğitimi, özgüven duygumu arttırır.	4,26	1,05	**4,68**	,58
İşletmedeki işyeri eğitimimin beni iş hayatına hazırlayacağı kanısındayım.	4,37	,60	**4,58**	,61
İşletmenin bana sorumluluk kazandıracağı kanısındayım.	4,37	,50	**4,53**	,51
İşletme çalışanlarının bana karşı dürüst olacağı kanısındayım.	4,11	,57	**4,42**	,77
Koordinatör öğretim elemanlarının işyeri eğitimim ile ilgileneceği kanısındayım.	3,84	,96	**4,42**	,51
İş yeri eğitimi, okul eğitiminin bir parçasıdır.	4,37	,83	**4,42**	,84
İşletme çalışanlarının bana karşı saygılı olacağı kanısındayım.	3,95	,71	**4,32**	,95
İşletme çalışanlarının imalat, tasarım ve kalite kontrol bölümlerinde çalışmama destek olacağı kanısındayım.	3,79	,79	**4,32**	,48
İşletme çalışanlarının bana güven duyacağı kanısındayım.	3,84	,77	**4,26**	,65
İşletmedeki işyeri eğitiminin gerekli becerileri kazandıracağı kanısında değilim.	3,63	1,26	4,00	,67
Koordinatör öğretim elemanlarının işletmeye gelmesi beni memnun etmez.	3,63	,76	3,84	1,02
İş yeri eğitimi sıkıcıdır.	3,53	1,31	3,84	,90
İşletmedeki çalışma koşullarının işyeri eğitimimi olumsuz etkileyeceği kanısındayım.	3,58	1,12	3,79	,98
Yalnızca okul içi eğitim meslek eğitiminin gerekli becerilerini kazandırır.	2,32	1,11	3,42	1,26
İşletme çalışanlarının varlığımın farkında olacağı kanısında değilim.	3,58	,96	**3,37**	1,26
İşletme çalışanlarının işyeri eğitimime sıcak bakacağı kanısında değilim.	3,11	,99	**3,21**	1,23

Tablo 2. Ağırlıklı Aritmetik Ortalamaların Değerlendirme Aralığı

Ağırlık	**Seçenekler**	**Sınır**
5	Tümüyle Katılıyorum	4,21 – 5,00
4	Kısmen Katılıyorum	3,41 – 4,20
3	Kararsızım	2,61 – 3,40
2	Kısmen Katılmıyorum	1,81 – 2,60
1	Tümüyle Katılmıyorum	1,00 – 1,80

3.2. Analiz-2: Yordamalı İstatistik

Derlenen veriler, SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Daha önce belirtilen hipotez test edilerek, sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Hipotez'in analiz sonuçları

Tablo 3. Eğitim Öncesi ve Eğitim Sonrası Ortalama Puanların t-Testi Sonuçları

Ölçüm (İMEİTBYTÖ)	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
İşletmedeki Meslek Eğitimi Öncesi	19	60,26	7,47	18	2,73	,014
İşletmedeki Meslek Eğitimi Sonrası	19	65,42	5,99			

Öğrencilerin uygulamalı işyeri eğitiminden sonra, işletme meslek eğitimlerine yönelik tutumlarında anlamlı bir artma olduğu bulunmuştur [$t_{(18)}$=2,73 p<,05].

Öğrencilerin uygulama öncesi tutum puanlarının ortalaması $\bar{x}$=60,26 iken işletmedeki mesleki eğitim sonrasında $\bar{x}$=65,42'ye yükselmiştir. Bu bulgu, işyeri eğitiminin öğrencilerin tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Meslek Yüksekokullarında verilmekte olan teknik eğitim işyerlerinin beklentilerine uygun nitelikte ve güncel teknoloji kullanılarak gerçekleştirilebilirse, işyeri eğitiminin öğrencilerin mesleki tutumlarında olumlu yönde değişiklik yaratabileceği bu araştırma sonucunda görülmektedir. Bu çalışma pilot araştırma niteliğinde olup bundan sonra yapılacak araştırmalarda deneysel model uygulanabilir.

Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler yapılabilir.

- Okullar, bulundukları çevredeki işletmelerle sürekli işbirliği içersinde olmalıdır. Özellikle işletmelerin de konuya duyarlı yaklaşmaları, kapılarını ve teknik olanaklarını mesleki eğitim kurumlarına açmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda, tüm ilgili tarafların katılımı ile eğitim kurumları ve işverenlerin bir arada bulunduğu ortak projeler üretilmelidir.
- Sanayi ve ticaret odaları ve meslek örgütleri ile iş birliğine gidilerek işyeri tabanlı uygulamalara ağırlık verilmelidir.
- Belirli sektörlerde, işyerlerindeki işçi sayısı ve işyeri niteliğine göre tekniker çalıştırma zorunluluğu uygulanabilir hale getirilmelidir.
- İşletmelerin, alt yapısı yetersiz okullara bina, laboratuvar, makine ve teçhizat desteği sağlaması özendirilmelidir.
- İşyeri tabanlı eğitim ve endüstri stajlarındaki en büyük problemlerden birisi de "sosyal güvence ve sağlık sigortası"dır. Bu problem yeni sosyal güvenlik yasasında değişiklik yapılarak, 3308 sayılı kanunla mesleki orta öğretim kurumlarında yapılan uygulamaya benzer şekilde çözümlenmelidir.
- Meslek Yüksekokulları ile iş dünyası arasındaki ilişki kurumsallaşmalıdır.
- Meslek Yüksekokulları'ndaki programlar, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu alanlara yönelmeli ve talep olmayan programlar kapatılmalıdır.
- Sektörlerin beklentileri baz alınarak eğitim programları, müfredatlar güncellenmelidir.

Öğrencilerimiz açısından "tatminkâr bir iş sahibi" olamamak korkusu en büyük sorundur. Maalesef, iş yaşamının gerçekleri ile mezunun beklentileri çoğu zaman çakışmamakta, bu da mezunların ümitsizliğe kapılmasına neden olmaktadır (TEKEV, 2009).

KAYNAKLAR

Aktaş, Y., Dedeoğlu, N., Pişkin, B ve İnan, M.E. (2007), "Meslek yüksekokulları ile iş dünyası etkileşimi-Şanlıurfa MYO örneği", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, Ege Üniversitesi, Bildiriler Kitabı II, 307-310.

Johanson, Richard K. and Arvil V. Adams (2004), "Skills Development in Sub-Saharan Africa. Regional and Sectoral Studies", Washington D.C.: World Bank.

Polat, H., Şerifoğlu, F.S., Dursun, Ç ve Şamandar, A. (2007), "Okul sanayi işbirliğinin kurulması: Düzce MYO örneği", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, Ege Üniversitesi Bergama-İzmir, Bildiriler Kitabı I, 77-81.

Song Seng L. (2007), "Vocational Technical Education And Economic Development -The Singapore Experience", ITE Paper No 9. Singapore the World Bank Press.

http://www.tekev.org/index.php?option=com_content&view=article&id=141&Itemid=94)

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN KARİYER PLANLAMASINA BAKIŞI

A GENERAL VİEW OVER THE STUDENTS' CAREER PLANNING ATTENDING TO THE VOCATIONAL HIGH SCHOOL

İlknur KUMKALE[1] **Serhat SEZEN**[2]

ABSTRACT

Career is generally described as an individual's behavioral attitudes towards jobs which are perceived through experiences and activities all during his life. Because of this, individuals should put an effort for their dream career, and they should plan for their dream job years in advance. Career planning is possible to be seen as a map which will make it easy fort he individual to reach his career goal in other words, which the individual actually wants the jobs to achieve and the targets that he wants to reach.
In this declaration, the students' plans based on their job choices and their awareness in developing their career and who have begun to their university education either through with or without examination in Malkara Vocational School will be found out according to the results of the career administration questionnaire that will be applied to them. This questionnaire will also be applied to another vocational school students at Namık Kemal University at the same time, and the differences and similarities will be compared.

Key words: Career, career management, career developing, career planning

ÖZET

Kariyer genel olarak "bireyin yaşamı boyunca edindiği işe ilişkin deneyim ve faaliyetleri ile ilgili olarak algıladığı tutum ve davranışlar dizisidir" şeklinde tanımlanır. Bu nedenle bireyler, hayal ettikleri kariyer için çaba harcamalı ve onun için yıllar öncesinden plan yapmalıdırlar. Kariyer planlamayı, bireyin yaşamı boyunca gerçekten yapmak istediği görevler ile, ulaşmak istediği hedef ve pozisyonlara yani kariyer hedefine ulaşmasını kolaylaştıracak bir harita olarak görmek mümkündür.
Bu bildiride sınavlı veya sınavsız geçiş sistemi ile üniversite eğitimlerine başlamış olan Malkara Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin kariyerleri ile ilgili planları ve kariyerlerini geliştirme konusundaki farkındalıkları, kendilerine uygulanan "kariyer yönetimi" anketi sonuçlarına dayanı[3]larak ortaya konulacaktır. Aynı zamanda anket, Namık Kemal Üniversitesi'nin bir başka Meslek Yüksekokulu'ndaki öğrencilere de uygulanacak, sonuçlar karşılaştırılarak farklılık ve benzerlikler ortaya konacaktır.

[1] Yrd.Doç.Dr. , Namık Kemal Üniversitesi Malkara Meslek Yüksekokulu, ikumkale@mynet.com
[2] Öğr.Gör. ,Namık Kemal Üniversitesi Malkara Meslek Yüksekokulu, serhatsezen@nku.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Kariyer, kariyer yönetimi, kariyer geliştirme, kariyer planlama

1.GİRİŞ

Günümüzde iş koşulları hızla değişmekte ve gelişmektedir. Bu da bireyleri yetenekleri, eğitimleri ve isteklerini dikkate alarak değişen ve gelişen iş koşullarında kendilerine uygun bir kariyer hedefi için plan yapmak zorunda bırakmaktadır. İşte yapılacak bu kariyer planını ulaşılmak istenen hedefe ulaşmayı kolaylaştıracak yön gösterici bir harita olarak nitelendirmek mümkündür. Kariyer planlamada dikkat edilmesi gereken ilk şey bireyin ne yapmak ve geleceğini nasıl bir işle geçirmek istediğine karar vermesidir. Eğer birey kendisini iyi tanıyorsa, daha kolay karar verecektir. Bu nedenle öncelikle kim olduğu, neleri yapmaktan zevk aldığı, zamanını nasıl geçirmekten hoşlandığı, bilgi ve becerileri, başarılı olduğu alanları belirlemesi gerekir. Kendisini tanımayan, özelliklerini gerçek ve ayrıntılı olarak ortaya koymayan bireylerin kariyerini yönetemeyeceği, kariyeri ile ilgili plan yapamayacağı bir gerçektir. Bu çalışmada Namık Kemal Üniversitesi Malkara Meslek Yüksekokulu öğrencileri ile Çorlu Meslek Yüksekokulu(MYO) öğrencilerinin kariyer planları konusuna bakış açılarını saptayabilmek, kendilerinin kariyer gelecekleri için ne tür planlar yaptıklarını ortaya koyabilmek için bir anket çalışması yapılmıştır. Malkara Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yanında Çorlu Meslek Yüksekokulu öğrencilerine de anket uygulanmasının nedeni Malkara MYO da bulunan programların Çorlu MYO da da olması ve Çorlu'nun Malkara ile karşılaştırıldığında nüfus ve sanayileşme açısından oldukça gelişmiş bir bölge olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların öğrencilerin kariyer planlaması düşüncelerine yansımasının olup olmadığı araştırılmak istenmiştir.

2.KARİYER

Kariyer en geniş anlamıyla seçilen bir meslekte ilerleme ve bunun sonucunda daha fazla para kazanma, sorunluluk üslenme, saygınlık, erk ve prestij elde etmektir(Şimşek, 2008). Kariyer yaşam boyu devam eden dinamik bir süreç olup, bir meslek seçmekle veya bir mesleğe girmekle tanımlanamaz(Argon,2004). Aynı zamanda çalışanların başarı derecesini simgeleyen işle ilgili pozisyonlarda ilerlemeyi ve işletme basamaklarından yukarıya doğru çıkarak yükselmeyi de ifade eder(Dolgun,2007). Diğer yandan son zamanlarda dünya terminolojisinde kariyer; devam eden bir öğrenme süreci ve bireysel gelişim gibi görülmektedir. Eğitim, yetiştirme (terbiye), çalışma deneyimleri, ücretli- ücretsiz yapılan işler girişimcilik, aktiviteler, toplum aktiviteleri, boş zaman aktiviteleri, farklı yaşam rolleri, gönüllü çalışma gibi aktiviteler de kariyere katkıda bulunmaktadır(Youth Transition, 2007). Hall ise kariyeri, "bir kişinin yaşamı boyunca edindiği işe ilişkin deneyim ve etkinliklerle ilgili olarak algıladığı tutum ve davranışlar dizisi" olarak tanımlamaktadır(Can vd,2001). O halde kariyer kavramı tek başına ele alınmayıp birey, iş ve pozisyon ile birlikte düşünülmelidir.

3.KARİYER HEDEFİ

İş yaşamındaki coşku ve heyecan, değişikliklere katkıda bulunan bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı değişimler, gittikçe artan küreselleşme ve daha büyük rekabet kariyer üzerinde etki yapmakta ve bireylerin geleceğe yönelik düşüncelerini de değiştirebilmektedir. Ancak bireyler kendi kariyer hedeflerini kendi mevcut koşullarını değerlendirerek ortaya koyarlar. Bu süreçte bireylerin içinde bulundukları sosyal ortam, bireysel özellikler, medeni durum vb. faktörler etkili olurlar. Bu nedenle herkes için kariyer hedefi farklılıklar göstermektedir. Birisi için önemli olan hedef diğeri için hiç önemli olmayabilir. Değerler ve

ilgi alanları zaman içinde değişiklik gösterebileceğinden, bireylerin kariyerleriyle ilgili düşünceleri de değişebilmektedir. Bu nedenle kariyer planları esnek yapılması daha doğru olacaktır (Dolgun,2007).

4.KARİYER PLANLAMASI

Kariyer planlaması, bir iş yaşamının başlaması, terfi, transfer, hiyerarşik yükselme, geri çekilme ve emeklilik konularını kapsayan bir süreçtir. Bu nedenle, yalnızca birey açısından ele alınmakla kalmayıp, örgüt açısından da değerlendirilip planlanması hatta yönetilmesi gereken bir süreç olmaktadır. Örgüt bu çalışmalarda insan kaynağının potansiyelinden en üst düzeyde ve en verimli şekilde yararlanmaya odaklanarak iş, pozisyon, kısa ve uzun dönemli örgütsel gereksinimler üzerinde yoğunlaşmıştır. Birey açısından ele alındığında ise kişinin bilgi, beceri ve amaçları ön plana çıkmaktadır. Kariyer sürecinin oluşumu sırasında bireyi yönlendiren faktörler içsel ve dışsal olarak ayrılabilir. İçsel faktörlerin en önemlisi bireyin kişiliği olup, bireyin kariyer seçimini de, kariyer sürecini de etkileyecektir. Dışsal faktörlerde en belirleyici olan ise, bireyin sosyal özgeçmişidir. Sosyal özgeçmiş ise; aile, çevre, eğitim, sosyo-ekonomik olgular gibi faktörlerden oluşur. Bu faktörler zaman içerisinde bireyi dışarıdan etkileyecek iç tepkilerin ve beklentilerin oluşumuna katkıda bulunurlar (Şimşek, 2008).

Kariyer planının yapılmasında kişinin sorumluluğu kadar örgütün de sorumluluğu vardır. Kişi ne yapmak, nereye gitmek istediğini bilmeli, buna uygun hazırlıklar yapmalıdır. Örgüt de elemanın nereye doğru gidebileceğini, yetenekleri ve becerilerinin en üst noktada kullanılması için nasıl ilerletilebileceğini bilerek ona göre hazırlamalıdır. Şu halde hem birey, hem de örgüt işteki yükselme olanaklarını göz önünde bulundurmalıdır(Fındıkçı,1999). Kariyer konusunda örgüt ve birey açısından farklı beklentiler olsa da, örgütte motivasyonu, kaliteyi, çalışanın ve örgütün hedeflerini ortak bir noktada buluşturarak; verimliliği artırma düşüncesi, işletmelerde insan kaynakları yönetiminin en önemli fonksiyonlarından birisi haline gelmiştir (Dolgun,2007)

Çalışmamızda kariyer planlaması ağırlıklı olarak birey açısından ele alınacağından, bireyin kendi kariyerini planlarken izleyeceği yolu aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

4.1.Bireysel Değerlendirme (Swot Analizi)

Bir kariyer planlama süreci öncelikle bireyin aldığı eğitim ve sahip olduğu becerilere göre, güçlü ve zayıf yönlerinin değerlendirmesiyle başlar. Burada birey ilk olarak kendini her yönden analiz etmeli ve hangi becerilerinin kendisi için daha önemli olduğunu belirlemelidir. Aynı zamanda da yapmak istediği şeylerin neler olduğuna karar vermelidir. Bu belki de bireysel kariyer planlamanın en önemli aşamasıdır. Çünkü kişi kendisini çok iyi tanımadıkça, uygulanabilir ve gerçekçi hedefler belirleyemez(Dolgun vd.2007). Her bireyin, diğerlerinden hatta rakiplerinden farklı olduğunu gösteren güçlü yönleri mevcuttur. Bunlar aynı parmak izi gibi, bireye özgü yetenek, imaj ve özelliklerdir. Birey özellikle güçlü yönlerini ön plana çıkardığı takdirde, bu yönleri onun için fırsatlar yaratacaktır. Zayıf yönlerini de güçlendirmeye çalışmak, tehdit ya da zafiyeti ortadan kaldıracaktır. Ancak bireylerin genel olarak yapmakta oldukları davranış biçimi yalnızca zayıf olan yönlerini ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalardır. Zaman zaman bu davranış motivasyon düşüklüğüne neden olarak bireyin kendine olan özgüveninin azalmasına, hatta gelebilmesi mümkün olan pozisyonlara gelememesine neden olmaktadır. Çünkü zayıf olunan noktaları düzeltmek uğruna, güçlü yönlerin ihmal edilmesi, bireyin daima vasat olarak kalmasına neden olabilir. Kısaca mevcut alan bilinmeden hedefin saptanamayacağını söyleyebiliriz. Eğer bir şeyin düzeltilmesi ya da iyileştirilmesi gerekiyorsa başlangıç noktasının bilinmesi gerekmektedir (Friedrich ve Seiwert, 2003).

4.2.Hedef Belirleme

Bireylerin farklı özelliklerine bağlı olarak kendileri için koyacakları hedefler de farklı olacaktır. Ancak belirli bir süre içinde nereye ulaşılmak isteniyorsa, somut olarak bu hedefler ortaya konmalıdır. Bu süre çok kısa olabileceği gibi, uzun da olabilir(1 yıl, 2 yıl, 5 ya da 10 yıl). Önemli olan bu konuda kesin kararlı olunmasıdır. Ayrıca zaman içinde bireylerin değer yargıları ve ilgi alanları değiştikçe, kendilerine uygun yeni iş alanları ve kariyer seçimleri hakkındaki kararlarını da gözden geçirmeleri mümkündür. Bu kararsızlığın bir göstergesi olmayıp, daha yüksek statü ve ücret yönündeki arayışlar arttıkça, kariyer değişimi doğaldır.
Birey alternatif meslekler, sektörler ve işletmeler hakkında elde ettiği bilgileri bu aşamada değerlendirir ve kendi özellikleri ile karşılaştırır. Bunun sonucunda da, ulaşmayı arzu ettiği belli hedefleri ortaya koyar(Dolgun vd,2007).

4.3.Sektör Belirleme

Çalışma alanını seçmek zor bir iştir. Alınan eğitim, sahip olunan bilgi ve beceriler göz önünde bulundurularak hangi sektörde çalışmak isteniyorsa o sektör belirlenmelidir. Çalışmaktan mutlu olunacak sektör seçilebileceği gibi, aynı zamanda yararlı olunabilecek, elde edilmiş bilgi ve becerilerin ortaya konulabileceği sektörlerin tercih edilmesi de uygundur. Çünkü bu durumda birey kendisine daha fazla güvenecek ve bu şekilde çalıştığı alanda başarılı olma şansı artacaktır. Ancak birey kendi özelliklerini iyi tanıyarak çalışacağı sektörü belirlemelidir. Örneğin bir çok meslek grubunda ya da sektörde haftada 40 saat ve üzerinde çalışmak gerekir. Birçok iş için beyin gücü yararlıdır ama başarı için hırs gerekmektedir. Çoğu insan bu nedenle başladığı işi devam ettiremez. Ne yapmak istediğini ve gerçekten nasıl yaşamak istediğini düşünmeli ve buna göre tercihlerini yapmalıdır(Youth Transition, 2007).

4.4.Pozisyon Belirleme ve Plan

Çalışmak istenilen sektör belirlendikten sonra, hangi pozisyonda çalışmak istenildiği ortaya konmalıdır. Bu pozisyon hemen işe başlanacak pozisyon olduğu gibi, onun yanında hedeflenen pozisyonda olmalıdır. Daha sonra hedeflere ulaşılmak üzere düşünülen tüm faaliyetleri içeren bir plan hazırlanmalıdır. Ancak plan öncelikle kısa vadeli olarak başlayıp, elde edilen sonuçlara göre orta ve uzun vadeli planlar şeklinde devam etmelidir.

5. MATERYAL VE YÖNTEM

5.1.Materyal

Bu çalışmada materyal, birincil ve ikincil veri kaynaklarından toplanmıştır. Namık Kemal Üniversitesi Malkara Meslek Yüksekokulu ve Çorlu Meslek Yüksekokulu öğrencileri ile yapılan anketlerden elde edilen bilgiler araştırmanın birincil verilerini oluşturmaktadır. İkincil veriler ise konu ile ilgili araştırma ve yayınlardır.

5.2.Yöntem

Anket çalışması; öncelikle Malkara Meslek Yüksekokulu'nun tüm programlarından tesadüfi örnekleme yöntemiyle tüm okulu temsil edecek şekilde örnek çekimiyle 192 öğrenciye uygulanmıştır. Daha sonra elde edilen verilerin sağlıklı karşılaştırılabilmesi için aynı ya da benzer programlardaki öğrencilerden yine tesadüfi örnekleme yoluyla 162 öğrenciye uygulanmıştır (Çorlu MYO'nda gıda programının ikinci sınıfları bulunmadığından 30 öğrenci eksik alınmıştır). Çalışmada öğrencilerin bireysel kariyer planlarını yapıp yapmadıkları, kariyer planlamaları hakkındaki düşünceleri, farklı çevrelerde ve okullardaki öğrencilerin

düşünce ve davranış farkları olup olmadığı tespit edilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen 354 adet anket için genel bir veri tabanı oluşturulmuş, araştırma sonuçlarını yüzde oranlarına göre grafikler halinde vermek yeterli görülmüş ve bu şekilde yorumlanmıştır.

6.ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmada öğrenciler okudukları programa isteyerek gelip gelmedikleri sorulmuş; Malkara MYO iktisadi programlarındaki öğrencilerin %47,4'ü isteyerek, %52,6'sı mecburen geldiklerini belirtirken, teknik programlardaki öğrencilerin %64,4'ü isteyerek, %35,6'sı mecburen geldiklerini ifade etmişlerdir. Aynı soruya Çorlu MYO'nda; hem iktisadi programlardaki hem de teknik programlardaki öğrencilerin yanıtları %50'si isteyerek, %50'si mecburen şeklinde olmuştur. Bununla beraber, mezun olduklarında eğitimleriyle ilgili bir işte çalışmayı düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda; Malkara MYO iktisadi programlarındaki öğrencilerin %84,22'si, teknik programlardakilerin %84,10'u "Evet" yanıtını vermiştir. Çorlu MYO'n da da iktisadi program öğrencilerinin %85'i, teknik programlarındaki öğrencilerin %75'i "Evet" yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu aldıkları eğitim ile ilgili bir işte çalışmayı düşünseler de, eğitimleriyle ilgili olarak kendi işlerini kurmayı düşünenlerin oranı daha düşüktür. Bu oranlar; Malkara MYO'nda iktisadi program öğrencileri için %28,9, teknik programlar için %25, Çorlu MYO'nda iktisadi program öğrencileri için %25, teknik programlar için %20,8dir.
Ankete katılan öğrencilere; mezun olduktan sonra nasıl bir işletmede çalışmak istedikleri sorulmuş Malkara MYO öğrencileri hem iktisadi, hem de teknik programlar olmak üzere sırasıyla %60,5 ve %65,9 oranlarında dinamik ve yaratıcı işletmeleri seçerken, Çorlu MYO öğrencileri de iktisadi ve teknik programlarda sırasıyla; %65 ve %58,3 olmak üzere eski ve köklü işletmeleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

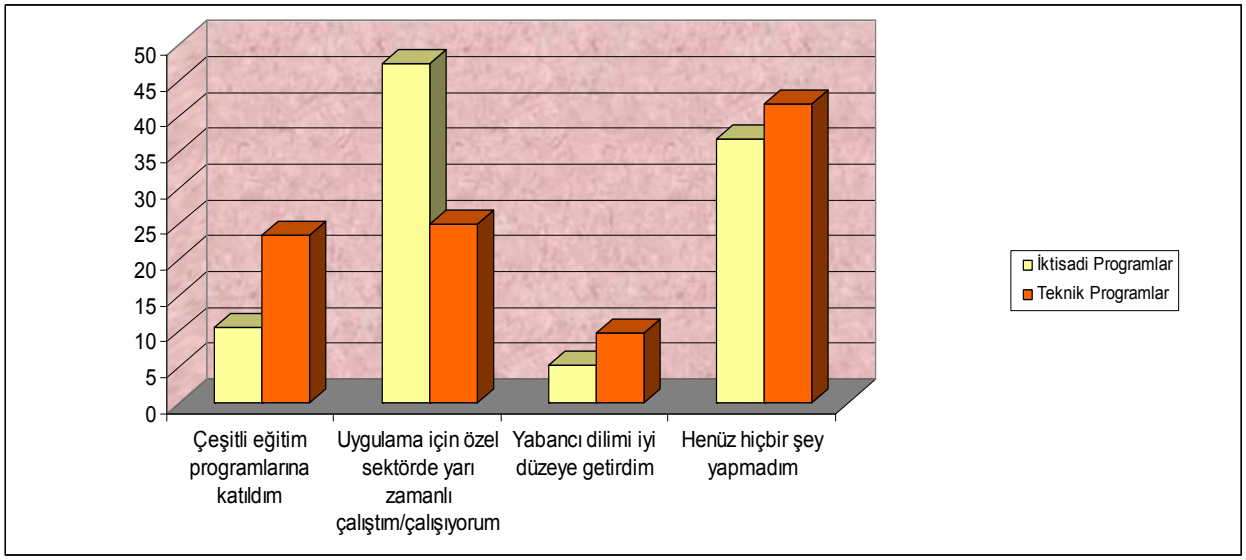

Şekil 1. Planladığınız kariyer pozisyonu için bugüne kadar ne yaptınız?(Malkara MYO)

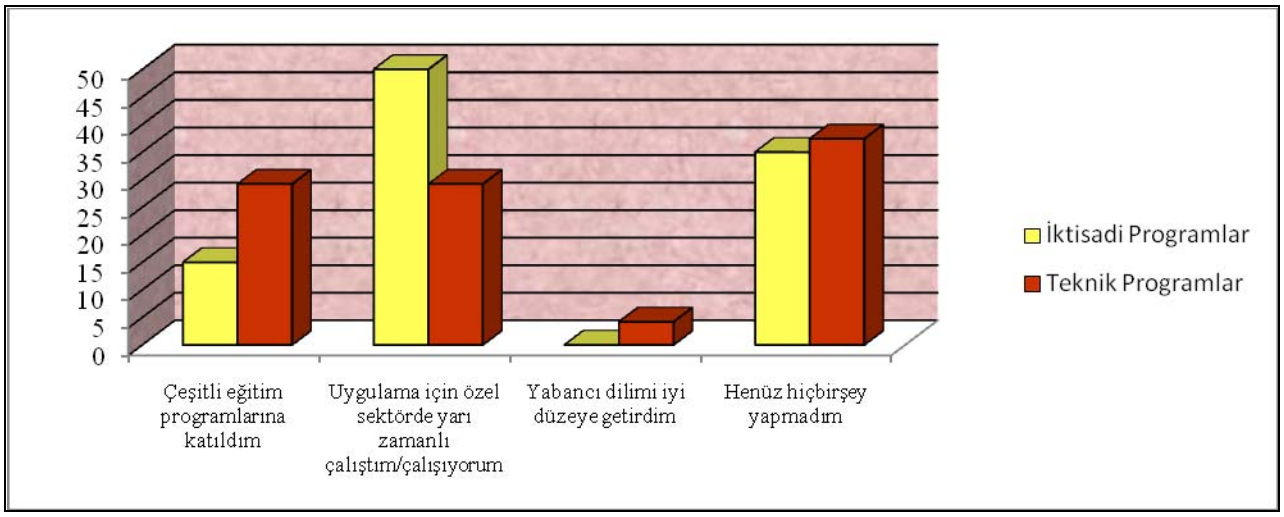

Şekil 2. Planladığınız kariyer pozisyonu için bugüne kadar ne yaptınız?(Çorlu MYO)

Mezun olduklarında yeterli donanıma sahip olacaklarını düşünüp düşünmedikleri sorulmuş ve Malkara ve Çorlu MYO teknik program öğrencileri %45 "Evet", %55 "Hayır yanıtı vermişlerdir. İktisadi programlarda Malkara MYO öğrencileri %34,2 oranında, Çorlu MYO öğrencileri %45 oranında "Evet" yanıtını vermişlerdir. Bununla birlikte planladıkları kariyer pozisyonu ile ilgili olarak bugüne kadar neler yaptıkları sorulduğunda; Malkara MYO iktisadi program öğrencilerinin %36,85'i, teknik program öğrencilerinin %41,7'si, Çorlu MYO iktisadi program öğrencilerinin %35'i, teknik program öğrencilerinin %37,4'ü henüz hiçbir şey yapmadıklarını ifade etmişlerdir(Şekil 1, Şekil 2).
"Planladığınız kariyer pozisyonu için bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?" sorusuna Malkara MYO iktisadi program öğrencilerinin %18,42'si, teknik program öğrencilerinin %21,9'u, Çorlu MYO iktisadi program öğrencilerinin %5'i, teknik program öğrencilerinin %18,8'i "planım yok" yanıtını vermiştir(Şekil 3. Şekil 4)

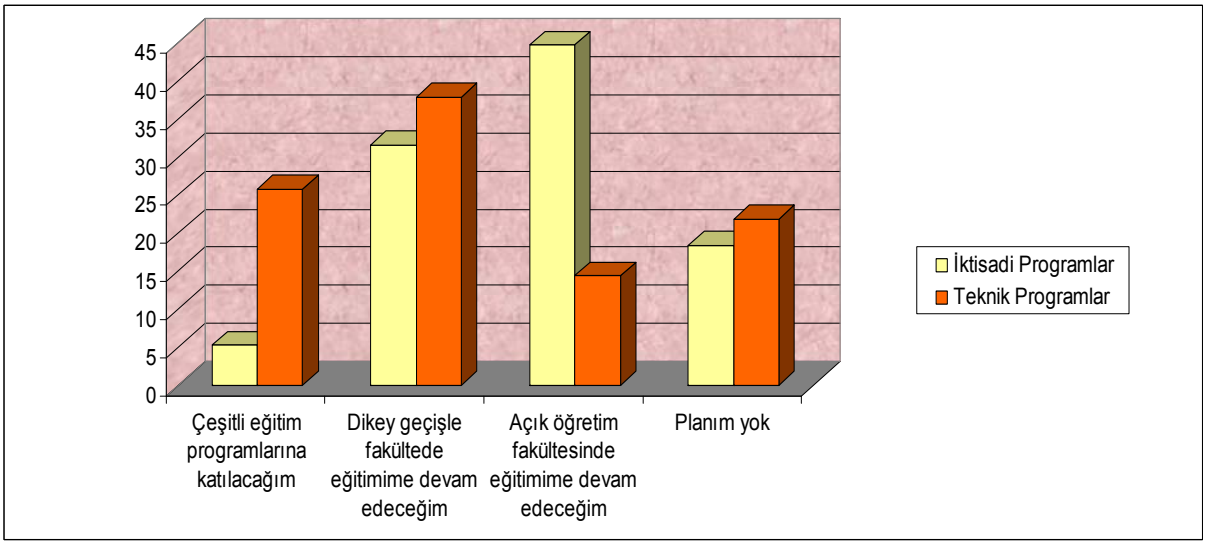

Şekil 3. Planladığınız kariyer pozisyonu için bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?(Malkara MYO)

Öğrencilerin mezun oldukları donanımlarıyla alabileceklerini düşündükleri ücret aralıkları verilmiş ve düşünceleri sorulmuş, Malkara MYO iktisadi program öğrencilerinin %47,37'si 1000,-TL ve üstü ücret alabileceklerini düşünürken, teknik program öğrencilerinin ise %65,2'si 1000,-TL ve üstü ücret alabileceklerini ifade etmişlerdir. Çorlu iktisadi program

öğrencilerinin %50'si 1000,-TL ve üstü, teknik program öğrencilerinin ise %60,4'ü bu aralıkta ücret alabileceklerini düşünmektedir.

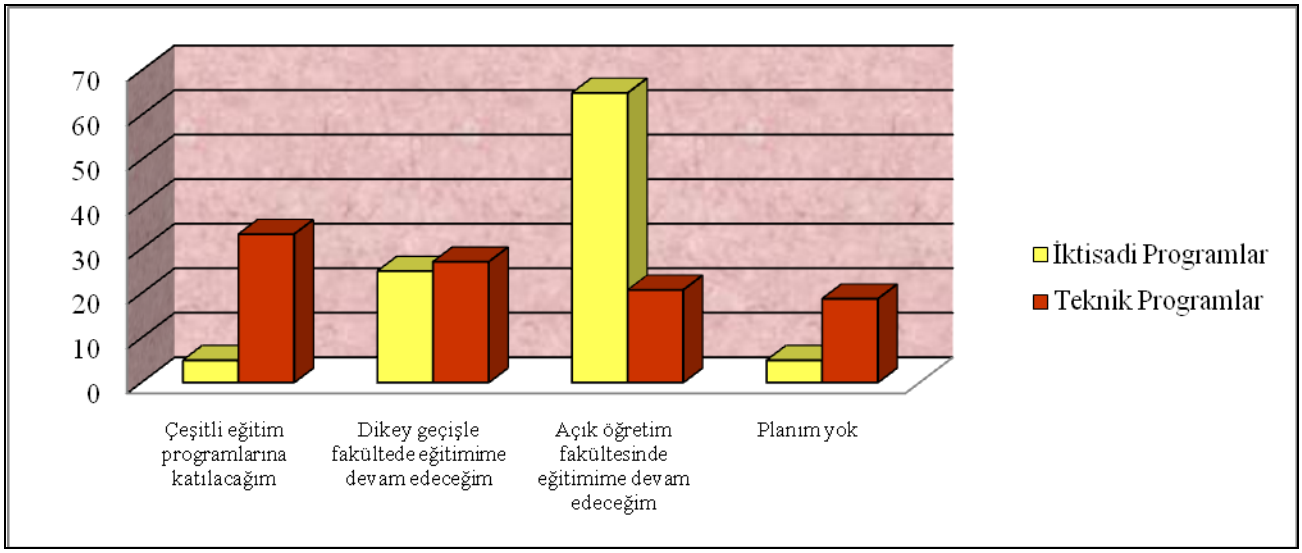

Şekil 4. Planladığınız kariyer pozisyonu için bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?(Çorlu MYO)

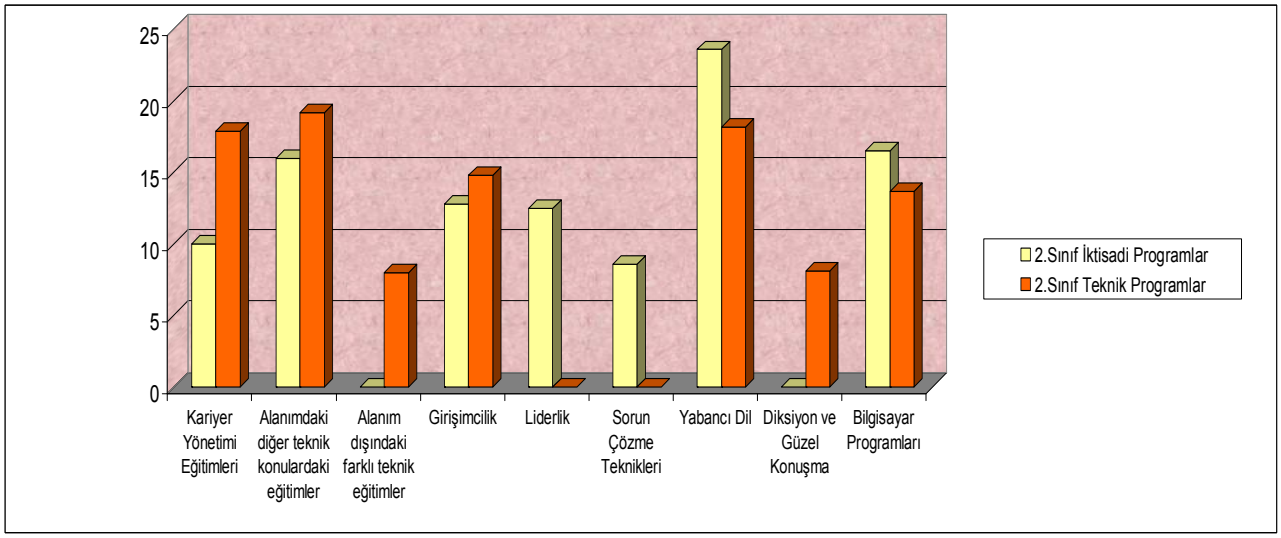

Şekil 5. Kariyerinizi planlarken okulda aldığınız eğitime ek olarak hangi konularda eğitim aldığınız taktirde daha iyi bir ücret almayı düşünüyorsunuz?(MalkaraMYO)

Öğrencilere sorulan bir başka sorunun yanıtları ise Şekil 5. ve Şekil 6. da grafik ile gösterilmiştir. Bu soruda okul eğitimine ek olarak hangi eğitimin kendilerine ücret artışında avantaj sağlayacağı sorulmuştur. Malkara MYO öğrencilerinin yanıtları iktisadi programlarda %23,6 ile yabancı dil eğitimi, teknik programlarda %19,2 ile alanlarındaki farklı konularda eğitim olmuştur(Şekil 5). Çorlu MYO öğrencilerinde bu eğitimler şu şekilde ifade edilmiştir: iktisadi programlarda %23,1 oranında alanlarındaki farklı konularda eğitim, teknik programlarda %19,8 oranında bilgisayar programları konusunda eğitimin kendilerine ücret avantajı getireceği düşünülmektedir (Şekil 6).

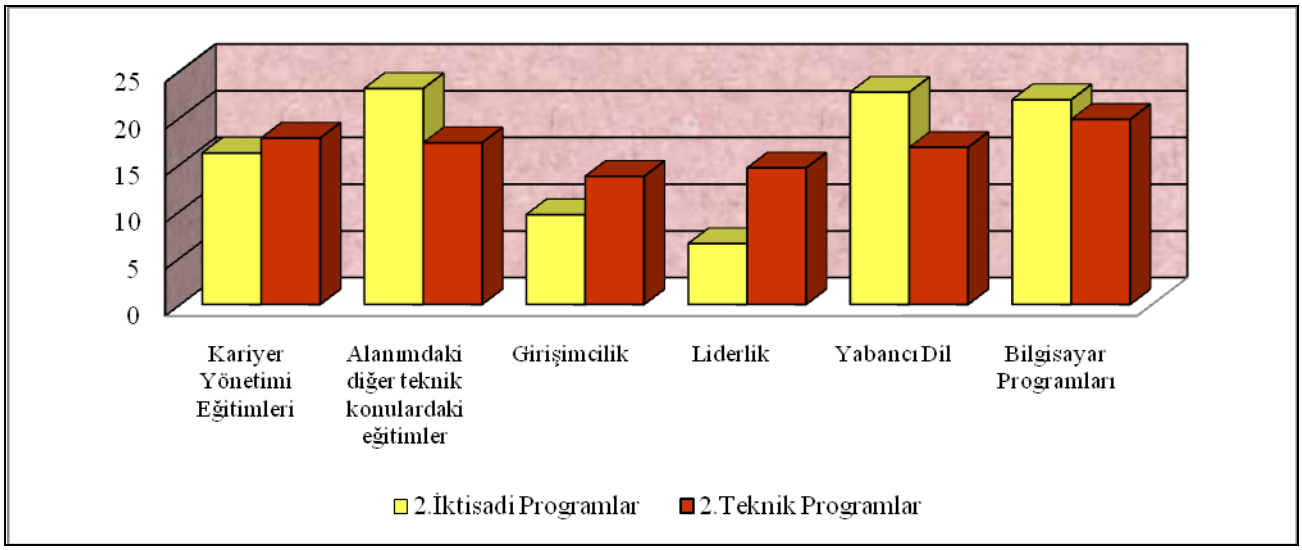

Şekil 6. Kariyerinizi planlarken okulda aldığınız eğitime ek olarak hangi konularda eğitim aldığınız taktirde daha iyi bir ücret almayı düşünüyorsunuz?(Çorlu MYO)

7.SONUÇ

Kariyeri asıl belirleyen okuldan mezun olduktan sonra yapılacaklardan ve gösterilen çabalardan çok, daha mezun olmadan önce yapılanlardır. Bunu da belirleyen; düşünce sistemi, bakış açısı, bireyin kendisini ve yeteneklerini tanıma becerisi, alınan destekler, kurulan bağlantılar, okul arkadaşlarıyla sürdürülen ilişkiler, üniversitede kurulan iletişimin kalitesi ve hatta bireyin aileleriyle kurdukları ilişki tarzıdır. Kişinin kendini iyi tanıması gerekir.Yani hayattan beklentilerinin farkında olması, yeteneklerinin-ilgi alanlarının-isteklerinin-güçlü yanlarının ne olduğunu bilmesi, kendine ve hayata olumlu bakabilmesi, enerjisini doğru yerlere aktarabilmesi, geleceğinden ve hayata atılmaktan korkmaması, kendisini sınırlayıcı düşüncelere sahip olmaması, sabır ve özgüvene sahip olması, bittiğini düşündüğü yerden tekrar başlayabilme gücünü kendinde bulabilmesi gibi özellikleri hakkında gerçekten doğru değerlendirmeler yapmalıdır. Yeni mezun bir genç kendini değerlendirirken tüm istek ve arzularını tarafsız bir şekilde gözden geçirmelidir. Bazı insanların yapmak istedikleri ile yapabilecekleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Yanlış yapılan seçimler sonucunda insanlar günde ortalama sekiz saatlerini sevmedikleri işleri yaparak geçirmek zorunda kalabilmektedirler. Sonuç olarak bu performanslarına yansımakta, iş tatminlerini ve morallerini düşürmekte ve tüm bunların sonucunda sürekli iş değiştirerek farklı arayışlarını kariyerleri boyunca sürdürmektedirler. Genel anlamda ülke ekonomilerine katkıları açısından hem de bireysel mutlulukları açısından yeni mezun gençlere doğru bir karar verebilmek için büyük sorumluluklar düşmektedir(Kariyer.com,2009).

İş dünyasında uluslar arası pazarlara açılım ile birlikte globalizasyon, teknolojik gelişmeler, organizasyonlardaki yeniden yapılanma, küçülme süreçleri gibi gelişmeler,bireylerin kariyerleri ile ilgili gelişmelerini de yakından etkilemektedir. Değişimin en hızlı ve yoğun hissedildiği günümüzde, işsizlik oranının artmasıyla çalışanlar kariyerleriyle ilgili daha yoğun biçimde endişe, stres, mutsuzluk ve belirsizlik duyguları yaşamaktadır. Dolayısıyla içinde bulunduğumuz dönem belki de çalışma yaşamında olan bireylerin kendi kariyer sorumluluğunu her zamankinden daha çok üstlenmeleri gereken bir dönem olarak değerlendirilebilir(Yaylacı,2008).

Çalışmamızdan elde edilen veriler değerlendirildiğinde; mezun olup hayata atılmak üzere olan gençlerimizin kendilerini çalışma hayatı için yeterli görmedikleri, eksikliklerini gördükleri alanları geliştirdikleri taktirde bunun ücretlerine de yansıyacağını düşündükleri görülmektedir.

Malkara MYO iktisadi programlarında %30'a yakın bir oranda öğrencinin kendi işini açmayı düşünmesi girişimcilik açısından olumlu görülürken, Çorlu MYO'nda kariyer planı yapmadım diyen öğrencilerin oranı %5 gibi oldukça düşük olması da, öğrencilerin çoğunun henüz kendi gelecekleri için bir plan yapmadıkları düşünüldüğünde memnun edici bir sonuçtur. Genel olarak veriler incelendiğinde Malkara MYO ile Çorlu MYO öğrencilerinin yanıt ve tercihlerinde bazı farklılıklar olsa da bunların özellikle eğitim alınan bölgenin etkisinden kaynaklanan çok belirgin farklılıklar olmadığını söylemek mümkündür.

Ancak dikkatlerden kaçmaması gereken ve aslında en önemli nokta gibi görülen; gerek Malkara, gerekse Çorlu MYO öğrencilerinin %50'sinin okullarına mecburen geldikleridir. Öğrencilerin diğer %50'si isteyerek gelmiş olsa da, liseden sınavsız geçişle gelen bu öğrenciler kendilerinin değil de, ebeveynlerinin tercihleriyle meslek liselerinde eğitim alarak ve ne yazık ki istemeseler de, fark etmeseler de kariyer planlarını orta öğretime başladıkları zaman yapmış olmaktadırlar. Kendi istekleriyle eğitim almayan öğrencilerin mezuniyet süresi uzamakta, mezun olsalar da yaşamlarını istemedikleri bir işi yaparak geçirme olasılığı artmaktadır.

Sonuç olarak; üniversitelerimizdeki gençlere kariyer yönetimi ve planlaması konusunda yoğun eğitimler verilmesi, kendilerini daha iyi tanımalarına yardımcı olacak aktivitelerin yapılması ve ortamların sağlanması üniversitelerin temel faaliyetlerinden biri haline gelmelidir.

8.KAYNAKLAR

Argon,T.,Eren A., (2004), "İnsan Kaynakları Yönetimi" Nobel Yayın Dağıtım

Can H.,Akgün,A.,Kavuncubaşı,Ş. "Kamu ve Özel Kesimde İnsan Kaynakları Yönetimi" Siyasal Kitabevi, Ankara

Dolgun, U., Çiftçi,B,Çolak, A.,Kağnıcıoğlu,D,Serinkan C,Özler E.D., (2007), "İnsan Kaynakları Yönetimi" Ekin Kitabevi

Fındıkçı, İ (1999), "İnsan Kaynakları Yönetimi" Alfa Aktüel Kitabevleri

Friedrich,K.,Seiwert,L.J.,(1999), "Kişisel ve Kurumsal Başarı Stratejileri"Beyaz Yayınları

Şimşek, Ş.M,(2008) "Yönetim ve Organizasyon"Adım Ofset ve Matbaacılık Konya

Yaylacı,Ö.G., (2008) "Kariyer Yaşamında Duygusal Zeka ve İletişim Yeteneği" Hayat Yayıncılık

Youth Transition 2007, State of Victoria Department of Education and Early Childhood Development

www.kariyer.com www.kariyer.net www.insankaynaklari.com

www.education.vic.gov.au/sensecyouth/careertrans/whatcareer.htm

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ EĞİTİME BAKIŞI VE BEKLENTİLERİ

VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS' VIEW ON OCCUPATIONAL EDUCATION AND EXPECTATIONS

Necla TEKTAŞ[1], Bekir ORAL[2], Gülhan BÜYÜKPEHLİVAN[3], Leyla ULUSMAN[4], Demet ÖZNAZ[5], Zuhal POLAT[6], Selçuk UZMANOĞLU[7], Nuriye ÇEVİK İŞGÖREN[8], Ayşe ÇINAR[9]

ABSTRACT

Increasing of the competition power of growing Turkey economy in international market is only possible with advanced vocational schools and qualified technique's who took occupational education in these schools. Occupational education is an education that gives necessary knowledge and abilities to raise qualified technical members for occupations those are desired in every area of social life. The purpose of the occupational education is making the youth people gain knowledge, ability, and practice adequacy that a significant occupation needs, by preparing an occupation path according to society's goals and business areas' demands.

At the present time, according to development related with knowledge and technology, it is a known and accepted truth that occupational education's importance is very great. Parallel to these developments; vocational schools' importance is extremely huge on raising technical human power which is desired by the rapidly developing industries, and progressing of our country. It is a known truth that the occupational and technical education in Turkey is not at adequate level both quality and quantity. Rapid changes in technology force the institutions to develop their goals, structures, and programmer continuously. The desire of our country to qualified technical human power is at very low level instead of various economical problems occurring today.

With this purpose; a project aimed to recruit the infrastructure of vocational school of technical sciences has been started in Marmara University Vocational School of Technical Sciences, under the title of "Marmara University Vocational School of Technical Sciences–Industry Cooperation". At content of this created project, the thoughts of the students studying in the institutions those educate technical members to business life are taken into consideration by preparing a survey made up of questions those aimed to find out the satisfaction, view on occupation education, expectations, and qualities of the students.

[1] Yard.Doç.Dr., Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, ntektas@marmara.edu.tr
[2] Öğr.Gör., Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, bekiroral@marmara.edu.tr
[3] Öğr.Gör.Dr., Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, gulhan_acar@hotmail.com
[4] Yard.Doç., Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, leylaulusman@gmail.com
[5] Arş.Gör., Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, doznaz@marmara.edu.tr
[6] Arş.Gör., Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, zuhalpolat@marmara.edu.tr
[7] Arş.Gör., Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, suzmanoglu@marmara.edu.tr
[8] Yard.Doç.Dr., Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, nisgoren@marmara.edu.tr
[9] Yard.Doç.Dr., Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, acınar@marmara.edu.tr

Key Words: Student, Technology, Infrastructure, Industry, Cooperation, Occupation Education, Vocational Education, Student Expectation, Satisfaction, Technician.

ÖZET

Büyüyen Türkiye ekonomisinin uluslararası pazarlarda rekabet gücünün yükseltilmesi ancak gelişmiş meslek yüksekokulları ve bu kurumlardan yetişmiş mesleki eğitim alan nitelikli teknikerlerle mümkün olabilecektir. Mesleki eğitim; toplumsal hayatın her alanında ihtiyaç duyulan mesleklerde kalifiye teknik elemanlar yetiştirilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin verildiği eğitimdir. Amacı, toplumun hedefleri ve iş çevrelerinin talepleri doğrultusunda genç insanlara başarılı bir meslek yolu hazırlayarak, belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeterliliklerinin kazandırılmasıdır.
Günümüzde bilgi ve teknolojiye bağlı gelişmeler doğrultusunda mesleki eğitimin öneminin çok büyük olduğu herkes tarafından bilinen ve kabul edilen bir gerçektir.
Bu gelişmeler doğrultusunda hızla gelişen endüstrilerimizin ihtiyaç duyduğu teknik insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla ve ülkemizin kalkınmasında önemli unsur haline gelen meslek yüksekokullarının önemi oldukça büyüktür. Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin nicelik ve nitelik olarak yeterli bir düzeyde olmadığı da bilinen bir gerçektir. Teknolojideki hızlı değişimler; bu kurumların amaç, yapı ve programlarını sürekli geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır. Ülkemizin nitelikli ara insan gücüne olan ihtiyacı ise günümüzde yaşanan çeşitli ekonomik sıkıntılara rağmen yüksektir.
Bu amaçla, M.Ü. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda, "Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu–Sektör İşbirliği" başlığı altında Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu; alt yapısının iyileştirilmesi amacı ile bir proje başlatılmıştır. Oluşturulan bu proje kapsamında; iş hayatına tekniker unvanı ile eleman yetiştiren bu kurumlarda okuyan öğrencilerin memnuniyetlerini, mesleki eğitime bakışlarını, beklentilerini ve niteliklerini öğrenmeyi amaçlayan sorulardan oluşan bir anket düzenlenerek bu konudaki düşünceleri alınmıştır. Elde edilen veriler düzenlenen çeşitli toplantılarda ve Yüksekokulun düzenlemiş olduğu Çalıştayda tartışmaya açılmıştır.

Anahtar kelimeler: Öğrenci, teknoloji, altyapı, sanayi, işbirliği, meslek eğitimi, MYO, öğrenci beklentisi, memnuniyet, tekniker.

1. GİRİŞ

Mesleki ve teknik eğitim; toplumsal hayatın her alanında ihtiyaç duyulan mesleklerde kalifiye teknik elemanlar yetiştirilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin verildiği eğitimdir. Sezgin, meslekî eğitimi "bireyi işe hazırlama ve işi bir amaç olarak kullanarak bireyin yeteneklerini çok yönlü geliştirme süreci" olarak tanımlamaktadır [9]. Mesleki ve teknik eğitimin amacı, toplumun hedefleri ve iş çevrelerinin talepleri doğrultusunda bireylere belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeterliliklerinin kazandırılmasıdır [7].
Uygulama bilgisi ve beceri niteliği yüksek bireyler yetiştirerek, mekanik alandaki uğraşlara, sanayi ile ilgili işlere veya uygulamalı bilim alanlarına ilişkin eğitim veren meslek yüksekokulları; verdikleri önlisans diploması ile kısa sürede meslek sahibi olmak isteyen kişilerin tercih sebebi olmaktadırlar.
Ülkelerin üretim ve hizmet sektörlerinin işgücü ihtiyaçlarının büyük bölümünü mesleki eğitim sistemleri karşılamaktadır. Mesleki eğitim süreci ise, eğitimi verilecek mesleğin standardı ile o mesleğin yeterliliğinden oluşmaktadır.

Meslek yüksekokulları, teknolojik ve toplumsal ihtiyaçları göz önünde bulunduran çağdaş bir eğitim-öğretim uygulayarak, teknik alanlarda yeterli bilgi birikimine sahip, iş becerisi yüksek, nitelikli ve alanında uzman iş gücünü yetiştirmekle birlikte, öğrencilerini sektörün ihtiyaçlarına göre yönlendirerek mezuniyet sonrası tekniker unvanı ile aranan eleman niteliklerini oluşturmaktadır.

Pek çok alanda "aranan eleman" ihtiyacı olmasına rağmen, mesleki eğitim mezunlarının istihdam edilme oranı son derece düşüktür. Bu durum, mesleki ve teknik eğitim kurumlarına yönelen öğrencilerin temel eğitimlerinde eksiklikler olması, eğitim programlarının güncelliğinin sağlanamaması, nitelikli eğitim personelinin yetersiz olması ve sanayi ile meslek okulları arasındaki etkileşimin zayıf olması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle meslek yüksekokullarının Türkiye'nin ekonomik ve endüstriyel ihtiyaçları ve çağın teknolojik gerekleri ile bağdaşacak hale getirilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Mesleki yeterlilik ve bu yeterliliği tanımlayan meslek standartları; bir mesleğin tam olarak gerçekleştirilmesiyle ilgili yapılması gereken görev ve işlemlerle, edinilmiş olması gereken bilgi ve beceriler ve gösterilmesi gereken tutum ve davranışları belirleyen asgari ölçütlerdir. Bu nedenle mesleki eğitim bireysel ve toplumsal gelişim açısından giderek daha önemli hale gelmektedir [3].

Yüksekokulumuzun vizyonu, Türkiye'nin geleceğinin şekillendirilmesinde en son teknolojileri öğrenen, uygulayabilen ve onları geliştirebilme yeteneğine sahip başarılı ve kaliteli ara kademe elemanları yetiştirmektir.

Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin memnuniyeti, mesleki eğitime ilişkin bakışları ve yüksekokuldan beklentilerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, 2007–2008 eğitim-öğretim yılında Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu örgün ve ikinci öğretim öğrencilerine uygulanmıştır. Bu amaçla araştırmacılar tarafından bir anket oluşturulmuş ve yüz yüze anket yöntemi kullanılarak anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen veriler, SPSS istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Uygulanan bu anket, toplam 37 adet sorudan oluşmuştur. Anket soruları oluşturulurken daha önce bu alanda yapılmış benzer çalışmalardan faydalanılmıştır Mesleki beklenti, öğrenci memnuniyeti konularını içeren sorular 5'li likert yöntemi ile değerlendirmeye alınmıştır.

3.BULGULAR

Araştırma kapsamında hazırlanan anketler; Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda yer alan tüm programların örgün ve ikinci öğretim öğrencilerine uygulanmıştır. Anket verilerinden analize uygun olmayanlar çıkartıldığında toplam 979 öğrencinin cevapları incelemeye alınmıştır. Program bazında incelemeye alınan anket sayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Programlarına Göre Öğrenci Sayıları

Program Adı	Öğrenci Sayısı		
	I. Sınıf	II. Sınıf	Toplam
Elektrik	34	51	**85**
Takı	53	60	**113**
Makine	65	59	**124**
Elektronik	29	71	**100**
Haberleşme	57	35	**92**
Su Ürünleri	95	25	**120**
Tekstil	28	85	**113**
Tasarım	37	25	**62**
Biyomedikal	55	63	**118**
Bilgisayar	31	21	**52**
Toplam	**484**	**495**	**979**

Ankete katılan 979 öğrenci Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunu tercih etme nedenlerini 5'li likert tipi değerlendirmede sıralarken önemli oranlarda kararsız kaldıkları hatta cevapsız bıraktıkları araştırma sonuçlarından görülmektedir. (Tablo 2)

Tablo 2. Öğrencilerin Meslek Yüksekokulunu Tercih Nedenleri

Tercih Nedenleri	Cevapsız	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Üniversite ortamında eğitim almış olmak	7,15	7,97	15,42	11,95	45,97	11,54
4 yıllık lisans eğitimine geçiş yapabilmek	6,44	8,07	13,38	20,94	35,55	15,63
Marmara Üniversitesi adının önemli olması	6,13	9,09	13,38	12,26	40,65	18,49
Ailemde bu işle ilgilenenlerin olması ve işim hazır olması	8,58	28,50	29,93	10,01	13,89	9,09
İş olanaklarının geniş olması	7,56	10,21	17,57	24,51	31,77	8,38
Kısa yoldan daha kalifiye eleman olarak iş hayatına	10,11	10,21	25,03	23,29	25,03	6,33
Askerliğimi tecil ettirebilmek	23,60	23,70	17,36	9,19	17,98	8,17
Yüksekokul diplomasına sahip olabilmek	9,09	12,97	20,02	12,67	36,06	9,19
Çevrem ve ailemin ısrar etmesi nedeni ile	10,21	30,64	29,32	8,89	13,99	6,95
Herhangi bir yüksek öğretim kurumunda kayıtlı olabilmek	26,46	20,53	21,86	10,52	15,02	5,62

Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin Yüksekokuldan beklentileri değerlendirmeye alındığında hedefleri olmayan öğrencilerin Yüksekokuldan beklentilerinin de olmadığı görülmektedir. (Tablo 3)

Tablo 3. Öğrencilerin Meslek Yüksekokullarından Sosyal ve Mesleki Beklentileri

Sosyal ve Mesleki Beklentileri	Cevapsız	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Kolay iş bulabileceğim	4,80	11,95	16,04	27,17	30,54	9,50
İş güvenliği olan bir yerde çalışabileceğim	5,82	7,15	16,34	30,85	31,26	8,58
Yeni bilgi ve beceriler öğrenmem kendime güvenimi	5,72	7,66	8,58	14,40	42,08	21,55
Mesleğimle ilgili üst düzeyde bilgi öğreneceğim	5,11	8,99	13,18	20,94	33,40	18,39

Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilere Yüksekokulda geçirdiğiniz süreden pişmanlık duyuyor musunuz sorusuna genelde hayır olarak cevap verdiler. (Tablo 4)

Tablo 4. Öğrencilerin Meslek Yüksekokulunda Geçirdikleri Süreden Pişmanlıkları

Program	Cevapsız	Evet	Hayır
Elektrik	0,82	1,12	6,74
Takı	1,02	1,74	2,55
Makine	0,92	4,29	6,33
Elektronik	1,23	2,35	9,09
Haberleşme	1,43	2,35	6,44
Su Ürünleri	1,63	2,35	5,41
Tekstil	0,72	4,09	7,46
Tasarım	0,92	1,23	9,40
Biyomedikal	0,61	1,23	4,49
Bilgisayar	0,82	4,49	6,74

Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'ndaki eğitimleri süresince aldıkları derslerin öğrencileri tatmin etmesi sonuçları Program bazında değerlendirildiğinde Uygulamalı Takı Teknolojisi ve Elektronik Haberleşme Programı öğrencilerinin haricindeki öğrencilerin derslerden tatmin oldukları görülmektedir. (Tablo 5)

Tablo 5. Eğitim Süresince Aldıkları Derslerin Öğrencileri Tatmin Etmesi

Program	Cevapsız	Yeterli	Az Yeterli	Yetersiz
Elektrik	0,41	4,19	3,47	0,61
Takı	0,00	1,02	1,94	2,35
Makine	0,41	4,60	3,37	3,17
Elektronik	0,51	4,90	4,70	2,55
Haberleşme	0,51	2,86	4,49	2,35
Su Ürünleri	0,72	3,27	2,96	2,45
Tekstil	0,72	5,41	2,96	3,17
Tasarım	0,51	6,33	2,66	2,04
Biyomedikal	0,20	2,04	2,96	1,12
Bilgisayar	0,20	5,52	3,68	2,66

Öğrencilerin Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda verilen eğitime ilişkin düşünceleri değerlendirmeye alındığında birkaç konuda kararsızlık göstermelerine rağmen genelde memnun oldukları görülmektedir. (Tablo 6)

Tablo 6. Öğrencilerin T.B.M.Y.O.'da Verilen Eğitim ile İlgili Düşünceleri

T.B.M.Y.O.'da Verilen Eğitim	Cevapsız	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Meslek yüksekokullarının amaçlarına uygun olarak dersler yapılıyor	11,13	12,16	37,39	21,14	12,05	6,13
Meslek lisesinden farklı, daha üst düzeyde yetişmemiz sağlanıyor	11,03	10,52	32,18	24,31	14,81	7,15
Öğretim elemanları MYO düzeyinde bilgi ve beceri kazandırıyor	11,54	9,60	36,16	24,21	13,69	4,80
Atölye/Laboratuar öğretim elemanları konularına hakimler	12,05	12,36	32,18	23,60	12,36	7,46
Verilen yabancı dil eğitimi yeterlidir	15,63	7,25	19,10	23,49	16,85	17,67
Öğretim elemanları bizlere MYO öğrencisi olarak daha farklı davranışta bulunuyor	13,28	11,54	21,25	28,19	17,77	7,97
Branşım ile ilgili teorik bilgiler yeterlidir	11,75	7,25	27,89	26,46	17,36	9,30
Branşımla ilgili uygulama bilgiler yeterlidir	13,28	6,84	24,82	26,15	18,69	10,21
Branşım ile ilgili teknolojik gelişmeleri takip edebilmemi sağlayacak yöntem ve teknikler	12,77	6,95	22,37	29,01	18,49	10,42
Okuldaki eğitim ve öğretimle ilgili sorunlara çözüm üretmede öğretim elemanları yardımcı	12,16	7,66	29,42	25,43	15,32	10,01

4.SONUÇLAR

2002–2003 öğretim yılından itibaren meslek lisesi mezunları, mezun oldukları mesleki lisenin devamı niteliğindeki meslek yüksekokulu Programlarına Sınavsız Geçiş Sistemi aracığı ile sınavsız olarak girebilmektedirler. Ancak uygulamadan hem öğretim kurumlarının hem de öğrencilerin memnun olduklarını söylemek güçtür. Bu araştırma sonuçları da öğrencilerin hedef ve beklenti oluşturmadan sınav sisteminin gereği olarak geldiklerini göstermektedir. Bu durumda isteksiz olarak programlara gelen öğrencilerle ne kadar etkin ve verimli eğitim-öğretim yapılacağı ve bu durumda ne kadar nitelikli eleman yetiştirme amacına ulaşılabileceği şüphelidir.

Öğrencilerin Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunu tercih etme nedenlerine bakınca;

- ✓ Erkekler için askerlik tecilinde önemli olduğu,
- ✓ Ailenin ve çevrenin seçimde etkili olduğu,
- ✓ Ailede çalışanların aynı işkolunda olması,

öğrenciler için seçimde önemli kriterler olarak tespit edilmiştir. Burada Üniversitenin ve yüksekokulun kimliği ön plana çıkmamaktadır.

Diğer taraftan öğrencilerin Meslek Yüksekokulu'ndan sosyal ve mesleki beklentileri incelendiğinde; öğrenciler meslek yüksekokulunu, meslek lisesinin tekrarı niteliğinde değerlendirdikleri için yeni bilgi ve beceri kazanma konusunda tamamen ümitsizler.

Öğrencilerin Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulundaki eğitimleri süresince aldıkları derslerin tatmin etme konusu irdelendiğinde genellikle tatmin oldukları görülmektedir.

Öğrenciler, T.B.M.Y.O.'da geçirdikleri süreden pişman olmadıklarını ifade etmelerine karşılık bu okulda verilen eğitim ile ilgili düşünceleri sorulduğunda oldukça kararsız oldukları görülmüştür.

- ✓ Özellikle teknolojik gelişmeleri takip etmeleri konusunda öğretim elemanlarını yetersizliğine kani olmuşlar ki "branşım ile ilgili teknolojik gelişmeleri takip edebilmemi sağlayacak yöntem ve teknikler veriliyor" konusunda kararsız oldukları görülmüştür.
- ✓ Öğretim elemanlarının MYO öğrencilerine farklı davranışlarda bulunması düşüncesi de çoğu öğrencide hakimdir.
- ✓ Verilen yabancı dil eğitiminin yeterliliği sorgulandığında da öğrenciler yine kararsız davranışlar göstermektedirler.

Mesleğini severek yapan insanların iş hayatında daha başarılı oldukları bir gerçektir. Meslek Yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilere mesleklerini sevdirecek seminer, sempozyum ya da işyeri gezileri düzenlemenin önemi büyük olacaktır. Bu tür toplantılar mümkün olduğunca fazla sayıda olmalı ve öğrencilerin katılımı sağlanarak onlara mesleklerinin cazip yönleri gösterilmelidir.

Ders programlarında güncel bilgileri içerecek gerekli değişiklikler ve yenilemeler yapılmalıdır.

Meslek lisesi öğrencilerine mesleğin gerekleri doğrultusunda özendirici bilgiler verilmesi konusunda meslek lisesi yönetimlerine destek verilmelidir. Dolayısı ile öğrenciler Meslek Yüksekokullarına hedefleri olan ve beklenti düzeyleri yüksek bireyler olarak gelirler.

KAYNAKLAR

[1] Aktaş A., Boyacı C.; "Konaklama Sektöründe İnsan Gücü Araştırması ve Antalya Örneği", Anatolia Bilimsel Araştırmalar Dergisi, No: 3-4, Eylül-Aralık 1995.

[2] Balcı, S; "Türkiye de Meslek Yüksekokullarının Kuruluşu ve Gelişimi", A.Ü Çankırı Meslek Yüksekokulu Dergisi, Sayı:1, Yıl:1, Ankara, 1995.

[3] Arıman, F.E.; "Avrupa Topluuğunda Eğitim Kavramı, Ortak Mesleki Eğitim Politikası ve İlgili Programlar", M.Ü. SBE.,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996.

[4] Doğan, H.; "Mesleki ve Teknik Eğitim İlkeleri ve Gelişmesi", A.Ü. Eğitim Fak. Dergisi Ankara, No:16, 1983.

[5] Emir, S.; "Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Meslek Derslerindeki Akademik Başarıları ile Uygulama Derslerindeki Mesleki Performansları Arasındaki İlişki", HÜ. SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996.

[6] Ertürk, S.; "Eğitimde Program Geliştirme", Ankara: Yelkentepe Yayınları, 1978.

[7] M.E.B; "Mesleki Eğitim", Uluslararası Çalışma Bürosu, Seçilmiş Açıklamalı Terimler, Ankara, 1987

[8] Özdil, İ.; "Meslekî ve Teknik Eğitim Alanında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Raporu-2 Yükseköğretim Kurulu Matbaası, Ankara, 1991.

[9] Sezgin, İ.;. "Meslekî ve Teknik Eğitimde Niteliğin Yükseltilmesi", Yeni Türkiye Dergisi, No.2, 1996.

[10] http://www. yayim.meb.gov.tr/dergiler/168/İndex3-ozkan.htm

[11] Dinç, E.; "Meslek Seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksek Okulu-Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (16) 2008 / 2: 90-106

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ GELECEKLERİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ

OPINION OF VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS CONCERNING THEIR CAREERS

Mustafa DEMİREL[1] **Hüseyin ÇİÇEK**[2]

ABSTRACT

Vocational knowledge and skills aimed at vocational schools the founding aim of which is to grow intermediate members whom the industry demands have not been able to given enough. So, those students who are expected to be intermediate members at business enterprises have been insufficient for vocational skills.

Training obtained only at school can't meet the demands of the market. So, behaving strategicly, students' obtaining the skills which are to meet the expectations of the market will ease their finding jobs.

In this study, the thoughts of Mehmet Akif Ersoy University Gölhisar Vocational School students related with their vocational career and whether they behave starategicly or not were discussed.

Keywords : Vocational School Students, Vocation, Market

ÖZET

Kuruluş amacı sanayinin ihtiyaç duyduğu ara elemanları yetiştirmek olan meslek yüksekokullarında hedeflenen mesleki bilgi ve beceri yeterince verilememektedir. Bu nedenle işletmelere ara eleman olması hedeflenen bu öğrenciler, mesleki beceri olarak yetersiz kalmaktadırlar.

Sadece okulda alınan eğitim iş piyasasının isteklerini karşılamamaktadır. Bu nedenle, öğrencilerin stratejik davranarak iş piyasasının beklentilerini karşılayacak becerileri kazanmaları, iş bulmalarını kolaylaştıracaktır.

Bu çalışmada Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gölhisar Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin mesleki gelecekleri ile ilgili düşünceleri ve stratejik davranıp davranmadıkları tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Meslek Yüksekokulu Öğrencileri, Meslek , İş Piyasası

[1] Yrd. Doç Dr.., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, mdemirel@mehmetakif.edu.tr
[2] Yrd. Doç Dr.., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gölhisar Meslek Yüksekokulu, hcicek@mehmetakif.edu.tr

1. GİRİŞ

Mesleki ve teknik eğitimin yükseköğretim kademesindeki en büyük kurumu Meslek Yüksekokulları(MYO)'dır. MYO'ların sayıca %10'u illerde, %83'ü ilçelerde, %7'si beldelerdedir. Öğrenci sayısı bakımından illerdeki oran %58, ilçelerdeki, %39, beldelerdeki ise %3'dür. Mevcut MYO'larının en önemli sorunlarından birisi eğitimin kuramsal ağırlıklı ve işyeri uygulama oranının çok düşük olmasıdır(Eşme, 2007).

İnsan kaynakları açısından MYO mezunları bugün gelişmiş ülkelerin olmazsa olmaz şartıdır. Ancak ülkemizde son yıllarda giderek artan bir şekilde " insan kaynaklarında" arz ve talep arasındaki fark açılmaktadır. Bunun nedeni MEB ve YÖK'ün belirlediği kriterler ve hedefler doğrultusunda yetiştirdiğimiz gençlerin niteliklerinin iş piyasasının beklentilerini karşılayamamasıdır. İş piyasası günümüzde birçok şeyi azar azar bilen değil, bir konuyu derinlemesine çok iyi bilen uzmanlara ihtiyaç duymaktadır (Kavi, 2007).

Mesleki ve teknik eğitimin bir parçası olan meslek yüksekokullarının amaçlarından birisi de; bireyin iş piyasasında geçerli bir işe girebilmesi ve bu iş de ilerleyebilmesi için çalışma yaşamındaki gelişmeleri yakından izleyebilen , çalışma yaşamına uyum sağlayabilen elemanlar yetiştirmektir. Bu amacın gerçekleşmesi, üniversite-sanayi işbirliği içerisinde, programların sürekli güncelleştirilmesi ve teknolojik donanımlarından karşılıklı yararlanılşması ile mümkündür(Sezgin, 1994).

Meslek Yüksekokullarının, sanayide kullanılan teknolojiyi gecikmesiz izleyerek, bu teknolojilerde kullanılan araç-gereç ve makineleri atölye ve laboratuvarlarına alıp, öğrencilerine bunların çalışma prensiplerini, kullanım özelliklerini ve bakım onarımlarının ne şekilde olacağını öğretmeleri, okulların dinamik olmayan yapıları nedeniyle mümkün olmamaktadır(Sönmez, 2005).

Türkiye'nin en önemli sorunlarından bir tanesi istihdam sorunudur. Özel sektörün yetişmiş kalifiye elaman bulamaması ile MYO'lunu bitirmiş ancak işsiz olan çok sayıda gencimizin bulunması bir tezat oluşturmaktadır. MYO'larının yetiştirdiği gençlerimizi nasıl iş piyasasının beklentilerine uygun hale getireceğiz? Temel sorun budur.

Bu sorunun çözümünde öğrencilere de önemli görevler düşmektedir. Okulların altyapısı yetersiz, verilen eğitim kalitesiz, okulun bulunduğu cografyada yeterli uygulama alanı olmayabilir. Bütün bunlara rağmen öğrenciler stratejik davranarak kendi çalışmak istedikleri sektörle ilgili olarak iş piyasasının beklentilerini önceden öğrenip geleceğe yönelik kendilerini mesleki açıdan geliştirecek, yeterli hale getirecek faaliyetlerde (Yabancı dil kursuna giderek yabancı dilini geliştirmek, stajlarını sektörün öncü kuruluşlarında yapmak , mesleki alanda sertifika programlarına katılmak, bilgisayar kursuna katılmak vb.) bulunabilir. Böyle bir davranış tarzı iş bulma olasılığını daha da arttıracaktır.

Bu çalışmanın amacı; Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gölhisar Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin mesleki gelecekleri ile ilgili düşünceleri ile iş piyasasının istekleri ve beklentileri konusunda bilinçli olup olmadıklarını ortaya koymaktır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Tanımlayıcı nitelikteki bu araştırmanın evrenini 2008-2009 eğitim-öğretim yılı'nda Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gölhisar Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gölhisar Meslek Yüksekokulu'nda 2008-2009 eğitim öğretim yılında toplam 1642 öğrenci öğrenim görmektedir.

Çalışmada örneklem seçilmemiş evrendeki tüm öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak 05.01.2009 –09.01.2009 tarihlerinde okula devam eden ve anket doldurmayı kabul eden toplam 998 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Anketin uygulaması 05.01.2009 –09.01.2009 tarihleri arasında yapılmıştır. Anketin uygulanmasından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde yüzdelik hesaplaması kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri (n=998)

TANIMLAYICI ÖZELLİKLER	**Sayı**	**%**
BÖLÜM		
İşletme	257	25.8
Muhasebe	258	25.9
Büro Yönetimi ve Sekreterlik	145	14.5
Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama	224	22.4
Elektrik	55	5.5
Endüstriyel Elektronik	59	5.9
Toplam	**998**	**100.0**
CİNSİYET		
Erkek	523	52.4
Kadın	475	47.6
Toplam	**998**	**100.0**
YAŞ		
17-20	661	66.2
21-24	322	32.3
25+	15	1.5
Toplam	**998**	**100.0**
MEZUN OLDUĞU LİSE		
Lise (Klasik)	709	71.0
Meslek Lisesi	175	17.6
Ticaret Lisesi	32	3.2
Diğer	82	8.2
Toplam	**998**	**100.0**

Tablo 2. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Okuduğu Programdan Memnuniyet Durumu (n=998)

Okuduğunuz programdan memnunmusunuz?	**Sayı**	**%**
Evet	839	84.1
Hayır	159	15.9
Toplam	**998**	**100.0**

Çalışmaya katılan öğrencilerin okudukları programdan memnuniyetlerine ilişkin olarak Tablo 1 incelendiğinde anket uygulanan öğrencilerin %84.1'inin memnun olduğu, %15.9'unun memnun olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin MYO'lunda Aldığı Eğitimin Kendilerini Geliştirip Geliştirmediğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı(n=998)

MYO'lunda aldığınız eğitimin sizi geliştirdiğine inanıyormusunuz?	**Sayı**	**%**
Evet	612	61.3
Hayır	246	27.7
Fikrim Yok	140	14.0
Toplam	**998**	**100.0**

Tablo 3'de çalışmaya katılan öğrencilerin MYO'lunda aldıkları eğitimin kendilerini geliştirip geliştirmediğine ilişkin görüşlerinin dağılımı yer almaktadır. Buna göre öğrencilerin %61.3'ü aldığı eğitimin kendisini geliştirdiğini, %27.7'si geliştirmediğini belirtirken %14'ü ise fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 4. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin MYO'lunda Aldığı Eğitimin İyi Bir İş Bulmak için Yeterli Olup Olmadığına ilişkin Görüşlerinin Dağılımı(n=998)

MYO'lunda aldığınız eğitimin iyi bir iş bulmak için yeterli olduğunu düşünüyormusunuz?	**Sayı**	**%**
Evet	276	27.7
Hayır	722	72.3
Toplam	**998**	**100.0**

Öğrencilerin MYO'lunda aldıkları eğitimin iyi bir iş bulmak için yeterli olup olmadığına ilişkin görüşlerinin dağılımı Tablo 4'te verilmiştir. Tablo 4'teki bulgular incelendiğinde; öğrencilerin %27'si aldığı eğitimin iyi bir iş bulmak için yeterli olduğunu düşünürken, %72.3'ü yetersiz olduğunu düşünmektedir.

Tablo 5. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Branşıyla İlgili Olarak İş Piyasasının Alacağı Elemanlarda Ne Gibi Özellikler Ardığını Araştırma Durumu(n=998)

Branşınızla ilgili iş piyasasının alacağı elemanlarda ne gibi özellikler aradığını araştırıyormusunuz?	**Sayı**	**%**
Evet	778	78.0
Hayır	220	22.0
Toplam	**998**	**100.0**

Tablo 5'te çalışmaya katılan öğrencilerin branşları ile ilgili olarak iş piyasasının alacağı elemanlarda ne gibi özellikler aradığını araştırma durumuna ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 5'teki bulgular incelendiğinde öğrencilerin %78'inin branşıyla ilgili iş piyasasının alacağı elemanlarda ne gibi özellikler aradığını araştırdığı, %22'sinin ise araştırmadığı görülmektedir. Bu sonuçlar öğrencilerin büyük bir bölümünün bu konuda bilinçli davrandığını göstermektedir. Ancak önemli olan bu özellikleri bilmek değil, istenen özelliklere göre kendini geliştirmek, yetiştirmektir.

Tablo 6. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Branşıyla İlgili Aldığı Eğitimin İş Piyasasının ihtiyaçlarına Yanıt Verip Veremediği İle İlgili Görüşlerinin Dağılımı(n=998)

Branşınızla ilgili aldığınız eğitimin iş piyasasının ihtiyaçlarına yanıt verdiğine inanıyormusunuz?	**Sayı**	**%**
Evet	435	43.5
Hayır	300	30.1
Fikrim Yok	263	26.4
Toplam	**998**	**100.0**

Çalışmaya katılan öğrencilerin branşlarıyla ilgili aldıkları eğitimin iş piyasasının ihtiyaçlarına yanıt verip vermediği ile ilgili görüşlerinin dağılımı Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'daki bulgular incelendiğinde öğrencilerin %43.5'i aldığı eğitimin iş piyasasının ihtiyaçlarına yanıt verdiğine inandığını %30.1'i inanmadığını, %26.4'ü ise fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Tablo 7. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Kendilerini Geliştirmek İçin Okul Dışında Etkinlikte Bulunma Durumu(n=998)

Kendinizi geliştirmek için okul dışında bir etkinliğiniz var mı? (Yabancı dil öğrenmek, bilgisayar kursuna gitmek vb.)	**Sayı**	**%**
Evet	607	60.8
Hayır	391	39.2
Toplam	**998**	**100.0**

Çalışmaya katılan öğrencilerin kendilerini geliştirmek için okul dışında etkinlikte bulunma durumu ile ilgili bulgular Tablo 7'de yer almaktadır. Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin %60.8'inin kendisini geliştirmek için okul dışında etkinlikte bulunduğu, %39.2'sinin ise bulunmadığı görülmektedir.

MYO'larının öğrenci profili incelendiğinde okuldaki derslerde verilenleri bile almakta isteksiz davranan hiçbir eğitim etkinliğine katılmak istemeyen azımsanmayacak sayıda öğrenci olduğu görülecektir.

Genelde bilinçli olan öğrencilerin kendilerini geliştirmek için okul dışında birtakım etkinliklerde bulundukları (yabancı dil ve bilgisayar kursu almak vb) söylenebilir. Öğrencilerin bu tür eğitim etkinliklerine katılmaları hem kendilerini geliştirmelerini sağlarken hem de iş piyasasında daha kolay iş bulmalarını sağlayacaktır.

Tablo 8. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonra En Çok NeYapmak İstedikleri İle İlgili Görüşlerinin Dağılımı (n=998)

Mezun olduktan sonra en çok ne yapmak istiyorsunuz?	**Sayı**	**%**
Dikey geçiş sınavına girerek 4 yıllık bir lisans programı okumak istiyorum.	521	52.2
Tekrar üniversite sınavına girerek 4 yıllık bir lisans programı okumak istiyorum.	47	4.7
Açıköğretimde lisans tamamlamak istiyorum.	126	12.6
Hemen bir iş bulup çalışmak istiyorum.	78	7.8
Hem çalışıp hem de açıköğretimde lisans tamamlamak istiyorum.	219	21.9
Çalışmak istemiyorum	7	0.7
Toplam	**998**	**100.0**

Tablo 8'de çalışmaya katılan öğrencilerin mezun olduktan sonra en çok ne yapmak istedikleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Buna göre öğrencilerin %52.2'si dikey geçiş sınavına girerek 4 yıllık bir lisans programı okumak, %4.7'si tekrar üniversite sınavına girerek dört yıllık bir lisans programı okumak, %12.6'sı açıköğretimde lisans tamamlamak, %7.8'i hemen bir iş bulup çalışmak, %21.9'u hem çalışıp hem de açıköğretimde lisans tamamlamak isterken , %0.7'si ise çalışmak istememektedir.
Bu sonuçlar MYO öğrencilerinin büyük bir bölümünün lisans eğitimini önemsediğini ve bir lisans programı bitirmek arzusunda olduğunu göstermektedir.

Tablo 9. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonra Branşıyla İlgili Bir İş Bulabileceğine İlişkin İnancı(n=998)

Mezun olduktan sonra branşınızla ilgili bir iş bulabileceğinize inanıyormusunuz?	**Sayı**	**%**
Evet	642	64.3
Hayır	121	12.2
Fikrim Yok	235	23.5
Toplam	**998**	**100.0**

Tablo 9'da öğrencilerin mezun olduktan sonra branşlarıyla ilgili bir iş bulabileceklerine ilişkin inançları yer almaktadır. Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin %64.3'ünün mezun olduktan sonra branşıyla ilgili bir iş bulabileceğine inandığı, %12.2'sinin inanmadığı, %23.5'inin ise fikrinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 10. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonra Nasıl Bir İşte Çalışmak İstediği ile ilgili Düşünceleri(n=998)

Mezun olduktan sonra nasıl bir işte çalışmak istersiniz?	**Sayı**	**%**
Sadece kendi branşımla ilgili bir işte çalışmak isterim	597	59.8
Sosyal güvencesi olan herhangi bir işte çalışabilirim.	401	40.2
Toplam	**998**	**100.0**

Öğrencilerin mezun olduktan sonra nasıl bir işte çalışmak istedikleri ile ilgili düşünceleri

Tablo 10'da yer almaktadır. Öğrencilerin %59.8'i sadece kendi branşıyla ilgili bir işte çalışmak isterken %40.2'si sosyal güvencesi olan herhangi bir işte çalışabileceği düşüncesindedir.

Tablo 11. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Çalışma Yeri Tercihi(n=998)

Mezun olduktan sonra çalışma yeri olarak ilk tercihiniz hangisidir	**Sayı**	**%**
Kamu Sektörü (Devlet)	593	59.4
Özel Sektör	315	31.6
Kendi İşimi Kurmak İstiyorum	90	9.0
Toplam	**998**	**100.0**

Tablo 11'de öğrencilerin çalışma yeri tercihleri yer almaktadır. Buna göre öğrencilerin %59.4'ü kamu sektörünü, %31.6'sı özel sektörü tercih ederken %9'u ise kendi işini kurmak istemektedir.
Bu sonuçlar öğrencilerin daha çok ücretli çalışma isteğinde olduklarını ve daha garantili olan kamu sektörünü daha çok tercih ettiklerini göstermektedir.

Tablo 12. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Nerede İş Bulabileceklerine İlişkin Düşüncelerinin Dağılımı(n=998)

Mezun olduktan sonra nerede iş bulabileceğinizi düşünüyorsünüz?	**Sayı**	**%**
Kamu Sektörü (Devlet).	312	31.3
Özel Sektör.	520	52.1
Kendi İşimi Kurmak İstiyorum.	90	9.0
İş bulabileceğimi Düşünmüyorom.	76	7.6
Toplam	**998**	**100.0**

Öğrencilerin nerede iş bulabileceklerine ilişkin düşüncelerinin dağılımı Tablo 12'de verilmiştir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin %31.3'ü kamu sektöründe , %52.1'i özel sektörde iş bulabileceği düşüncesindeyken, %9'u kendi işini kurma isteğindedir. Öğrencilerin %7.6'sı ise iş bulabileceğini düşünmemektedir.
Tablo 12 ile Tablo 11'in verileri karşılaştırıldığında öğrencilerin daha çok kamu sektöründe çalışmak istedikleri ancak kamu sektöründen daha çok özel sektörde iş bulabileceklerine inandıkları görülmektedir. Öğrencilerin bu düşüncelerinin ülkemiz gerçekleri ile örtüştüğünü söyleyebiliriz.

4. SONUÇLAR

Araştırma sonuçları meslek yüksekokulu öğrencilerinin çoğunluğunun bir lisans programına devam etme isteğinde olduğunu ve yine büyük çoğunluğunun özel sektörde iş bulabileceğine inandığını göstermektedir. Özel sektör her geçen gün alacağı elemanlarda daha çok nitelik aramaktadır.
Ülkemizin en önemli sorunlarından birisi de istihdam sorunudur. Yüksek bir işsizlik oranına sahip ülkemizde bazı işletmeler aradıkları nitelikte eleman bulamamaktan şikayetçidir.
Meslek yüksekokulları, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirme konusunda önemli bir yere sahiptir. Ancak çeşitli nedenlerle meslek yüksekokullarının iş

piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanları yetiştirdiği söylenemez. Bir tarafta çok sayıda meslek yüksekokulu mezunu işsiz genç, diğer tarafta istediği nitelikte eleman bulamadığından şikayetçi olan işletmeler. Bu sorunu nasıl ortadan kaldırabiliriz?

Bu sorunu çözmek ve iş piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikli elemanların yetiştirilebilmesi için hem meslek yüksekokullarının hem de öğrencilerin stratejik davranmaları gerekmektedir.

Bu bağlamda meslek yüksekokullarının yapması gerekenler şunlardır;

- Öğrencilere sanayi ve hizmet sektörünün ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayacak bir eğitim vermek, bunun için sürekli müfredatlarını güncellemek,
- Öğrencileri devamlı iş piyasası temsilcileriyle buluşturarak onların beklentilerini kendi ağızlarından öğrencilere aktarmalarını sağlamak ve öğrencileri bilinçlendirmek,
- Öğrencilere yaşam boyu öğrenme kültürünü aşılamak,
- Hizmet ve sanayi sektörü ile ilişkileri geliştirmek ve onlarla devamlı görüş alışverişinde bulunmak.

Öğrencilerin yapması gerekenler ise şunlardır;

- Sadece okulda alınan eğitimle yetinmemek,
- Çalışmak istediği sektörün aldığı elemanlarda ne gibi özellikler aradığını araştırarak ona uygun niteliklere sahip olmaya çalışmak,
- En az bir yabancı dil öğrenmek, iyi bir bilgisayar bilgisine sahip olmak,
- İmkan varsa okul yıllarında part time çalışarak uygulama becerilerini geliştirmek.

KAYNAKLAR

Eşme, İ. (2007), "Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu ve Sorunlar", Uluslar arası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı 15-16 Ocak ,Ankara, 15-26 http://www.yok.gov.tr/content/view/557/238/lang,tr_TR/(E. Tarihi : 15.01.2009)

Kavi, H.(2007), "İş Dünyasının Mesleki Eğitimden Beklentileri ve İş dünyası açısından Mesleki Eğitimin Önemi", Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı 15-16 Ocak, Ankara, 27-33 http://www.yok.gov.tr/content/view/557/238/lang,tr_TR/(E. Tarihi : 15.01.2009)

SEZGİN, S. İ. (1994), "Mesleki ve Teknik Eğitimde Program Geliştirme", Adalet Matbaacılık, Ankara

Sönmez, M. (2005), " I. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısında Ortaya Konulmuş Sorunlara Çözüm Önerileri Meslek Yüksekokullarının Geleceği" 3.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu Kitabı , Burdur, 1-5

MESLEK YÜKSEKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN OKULDAN BEKLENTİLERİ VE AMAÇLARI

EXPECTATIONS AND AIMS OF VOCATIONAL SCHOOLS STUDENTS' FROM SCHOOL

Öğr.Grv. Dursun ÖZGÜLER Öğr.Grv.Dr. Tarkan KOCA
Alper Tunga ÖZGÜLER

ABSTRACT

Vocational schools are important schools for our country's development. Vocational schools' students will attend to our country as skilled workman after graduation. By increasing of education, training personnel's quality will increase, as well. And it will be useful for personnel as micro and for the country as macro.

In this study, a survey was arranged for vocational schools students of İnönü University who were chosen as example and this survey's results were evaluated. The results were come through about vocational schools students' view to the life. Their aims of studying vocational schools were searched by this survey. Vocational schools programmers have importance for finding job. Starting the school by their wish at industrial programmers has a positive effect on students' success. This work appreciated for the first and the second classes one by one. Besides this, Technical Programmers and Economic Programmers were taken into account one by one.

There are two kinds of surveys and they consist of 21 questions the 1st survey is about the student's aim and expectation of coming to vocational schools. And the 2nd one is about the gain of the student from vocational schools and expectation from the job. Both surveys were made by too student.

In this study has been made only by the vocational schools of İnönü University and it includes all students' psychology and expectation which can be used as data at all vocational schools in our country. The studies, which will be made by these expectations, are important for training skilled workman in our country.

Key Words : Vocational School, Student, Survey

ÖZET

Meslek Yüksekokulları ülkemizin gelişimi için önemli okullardır. Meslek Yüksekokulu öğrencileri mezuniyet sonrasında kalifiye eleman olarak ülkemize hizmet edeceklerdir. Eğitimin kalitesinin artması yetişen elemanında kalitesini artıracak ve mikro anlamda eleman için makro anlamda da ülke için faydalı olacaktır.

Yapılan bu çalışmada örnek seçilen İnönü Üniversitesine bağlı meslek yüksekokulları öğrencilerine anket düzenlenmiş ve bu anket sonuçları değerlendirilmiştir. Meslek Yüksekokul öğrencilerinin hayata mesleki açıdan bakışı ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır. Yüksekokul okuma amaçları bu ankette irdelenmiştir. Meslek

Yüksekokullarındaki programların iş bulma açısından çekiciliği önem arz etmektedir. Sanayi ile ilişkili programlarda öğrencilerin kendi isteği ile okula başlaması öğrencinin başarısı üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır. Yapılan bu çalışma 1. sınıflar için ayrı 2. sınıflar için ayrı değerlendirilmiştir. Ayrıca Teknik Programlar, İktisadi Programlar ayrı ayrı göz önünde bulundurulmuştur.

Yapılan anketler 2 türlü olup 21 sorudan oluşmaktadır. 1. anket öğrencinin Meslek Yüksekokuluna gelişindeki amaç ve beklentileri üzerinedir. 2. anket ise Yüksekokulun öğrenciye kazandırdıkları ve meslekten beklentisi ile ilgilidir. Her anket 800 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Bu çalışma sadece İnönü Üniversitesine bağlı meslek yüksekokullarında yapılmış olup; ülkemizdeki bütün meslek yüksekokulu öğrencilerinin psikolojisini ve beklentilerini belirlemede baz alınabilecek veriler içermektedir. Bu beklentiler ışığında yapılacak çalışmalar ülkemize kalifiye eleman yetiştirme açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksekokulu, Öğrenci, Anket

1.GİRİŞ

Dünyada küreselleşme ile birlikte eğitim sürecine katılan insanların sayısı giderek artmaktadır. Her kademedeki eğitim kurumları teknolojik imkanları kullanarak insanların bilgi ve beceri düzeylerini yükseltmektedir. Buna karşılık eğitimden yararlanmayanların sayısında bir azalma değil, artma olduğu ileri sürülmektedir. Başarının en önemli girdisi her ne kadar bilgi olsa da; bilgiyi özümsemek, kullanmak ve yönlendirmek eğitim sürecine katılımı arttıracaktır.

Eğitimde beceri düzeylerinin yükseltilmesi, bireyin kendini yetiştirmesi ve bireysel yeteneklerini sonuna kadar kullanması ön plana çıkmaktadır. Hızla çoğalan bilgi karşısında her şeyi bilmek yerine, bilgiyi nereden ve nasıl sağlayacağını bilen, seçici davranan, sorgulayan, araştıran, öğrenmeyi öğrenen bireylere gereksinim duyulmaktadır.
Günümüzde kalifiye elemanlara olan ihtiyaç hızla artmaktadır. Bu da Meslek Yüksekokullarına gereksinimi ve ilgiyi arttırmaktadır. Yapılan araştırmalar iş dünyasının işgücü gereksiniminin dörtte üçünün ön lisans düzeyinde eğitimle yetiştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Meslek yüksekokullarının amacı yeterli bilgi ve beceriye sahip, endüstri, sanayi ve hizmet sektörlerinin rekabet gücünü arttıracak ara kademe insan gücünü yetiştirmektir. Yaşam boyu eğitim prensibini ilke edinen bireyler hem meslek yaşamlarında hem de özel yaşamlarında başarıyı yakalayacaklardır.

Meslek Yüksekokulları, vermiş oldukları ön lisans eğitimi ile çok sayıda gence kapılarını açmaktadır. Ulusal ve uluslararası ortamlarda rekabetin giderek artması eğitim-öğretim faaliyetlerinde de yeniden yapılanmayı beraberinde getirmiştir. Kalifiye insan gücünün yetiştirildiği en önemli kurumlardan biri olan yükseköğretim kurumları ve üniversitelerin sağladığı hizmet kalitesi de tüm sektörlerin kalitesini etkileyen temel noktalardan biridir. Bilgi toplumu düzeyine ulaşabilmek, çağımız toplumlarının en belirgin hedefidir. Bilginin stratejik kaynak olarak kabul edildiği bilgi toplumlarında bilgi, bilgi teknolojilerinin sağladığı imkânlarla üretilmekte, sınıflandırılmakta ve ulaşılabilir kılınmakta; toplumsal ve kurumsal sorunların çözümünde kullanılabilmektedir. Günümüzde bilgi, bireylerin, organizasyonların ve devletlerin sahip olabilecekleri en stratejik kaynak olarak değerlendirilmektedir.

2.YAPILAN ÇALIŞMA

Yapılan bu çalışmada meslek yüksekokulu öğrencilerine iki farklı anket yapılmış ve bu anket sonuçları irdelenmiştir. Bu çalışma 800 öğrenci üzerinde yapılmış ve ayrıca teknik programlar için ayrı iktisadi idari programlar için ayrı değerlendirilmiştir. Her soru için alınan sonuçlar grafikler halinde verilmiştir. Öğrencilerin meslek yüksekokullar hakkındaki fikirleri 1. sınıf ile 2. sınıfta fark arz etmektedir. Aşağıda her soru için grafikler verilmiş ayrıca program farklılığı da göz önüne alınmıştır.

3.ANKET ÇALIŞMASI

3.1.ÖĞRENCİLERİN MESLEK YÜKSEKOKULUNA GELİŞİNDEKİ AMACI VE BEKLENTİLERİ

Teknik Programlar	İktisadi ve İdari Programlar
Bu bölüme ve üniversiteye isteyerek mi geldiniz?	
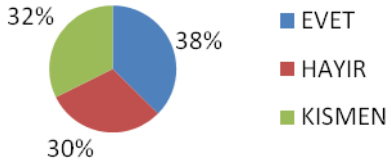	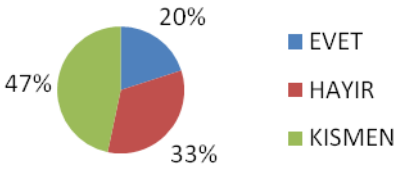
Tercihleriniz arasında lisans programı var mıydı?	
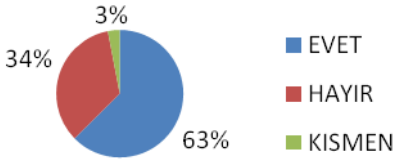	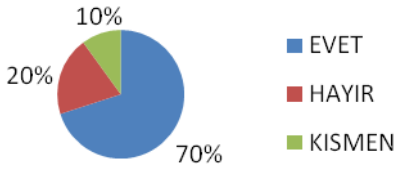
Geldiğiniz ön lisans programı istediğiniz bir lisans programının parçası mı?	
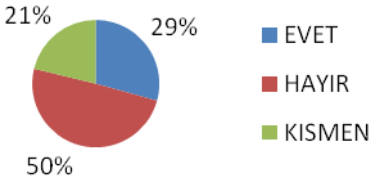	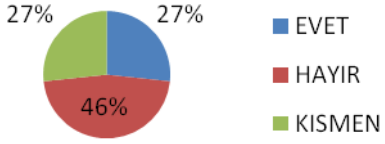
MYO'yu tercih etmeniz açıkta kalmak korkusu muydu?	
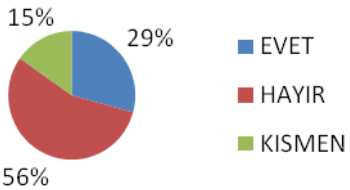	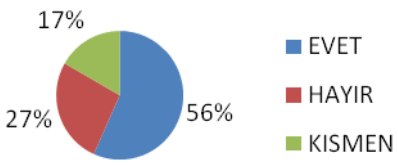
Bu bölümü tercih ederken bölüm hakkında yeteri kadar bilgiye sahip miydiniz?	

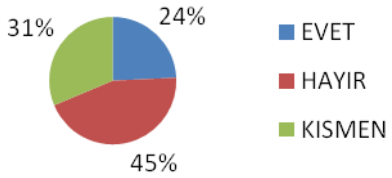

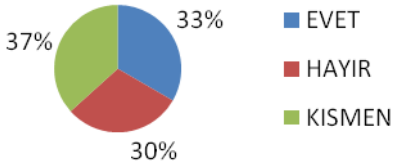

MYO'yu tercih etmenizde DGS'nin etkisi var mıydı?

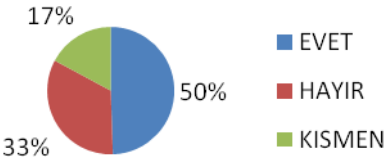

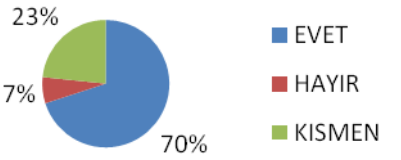

MYO'da okuduğunuz programın gelecekten beklentilerinizi karşılayacağına inanıyor musunuz?

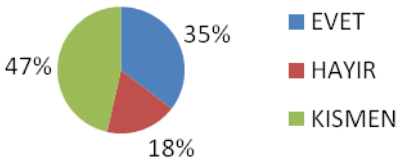

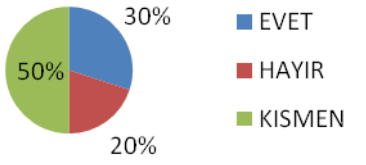

MYO'yu tercih etmenizde ailenizden uzaklaşma amacı var mıydı?

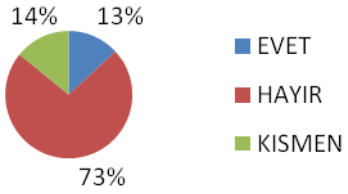

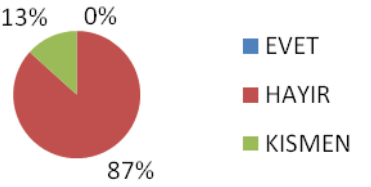

MYO'ya sadece diploma için mi geldiniz?

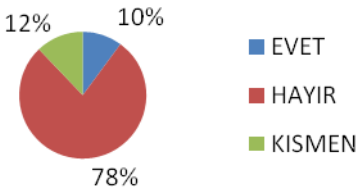

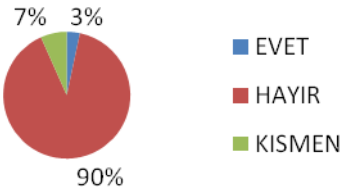

MYO'yu tercih etmenizde değişen ÖSS sisteminin etkisi var mıydı?

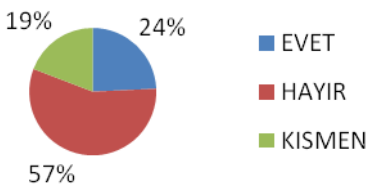

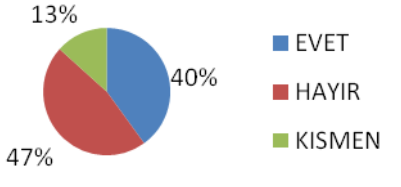

MYO'yu tercih etmenizde aileniz ve çevrenizin etkisi var mıydı?

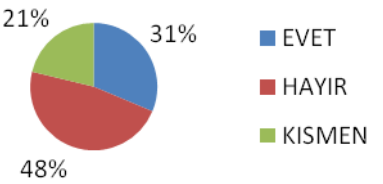

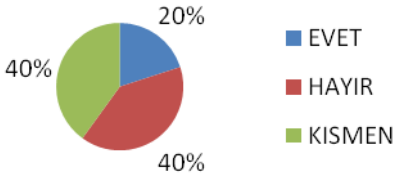

MYO'da alacağınız eğitimin kendinizi geliştirebilmek için yeterli olacağına inanıyor musunuz?

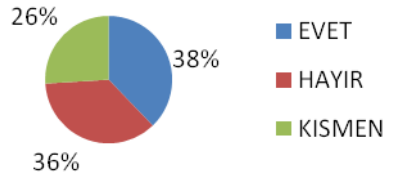

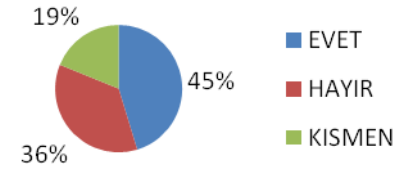

MYO okuyarak bir kariyer yapacağınıza inanıyor musunuz?

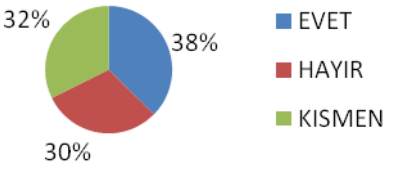

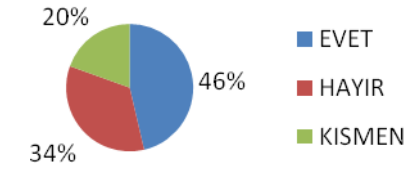

MYO'ya gelme amacınızda yeni kültür ve insanlar tanımanın etkisi var mıydı?

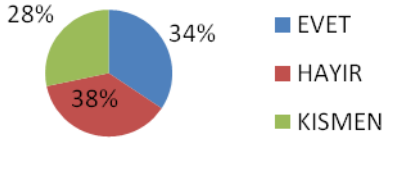

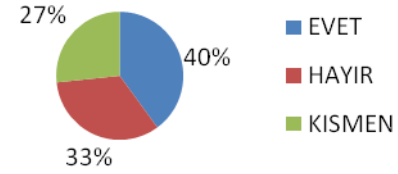

MYO'yu okuma amacınız kısa yoldan hayata atılmak mıydı?

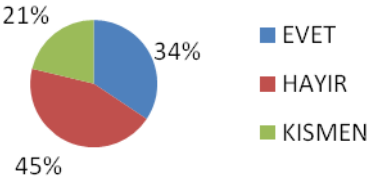

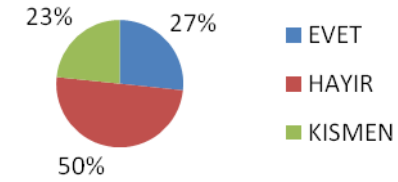

İstediğiniz lisans programını kazanamayacağınızı düşündüğünüz için mi MYO'yu tercih ettiniz?

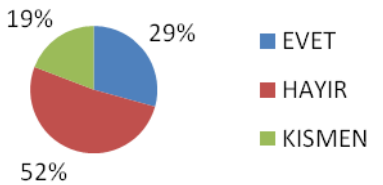

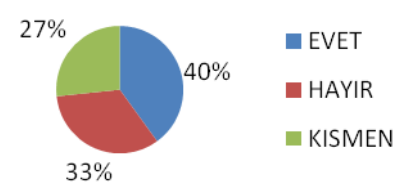

Maddi yetersizlik MYO'yu tercih etmenizde etken miydi?

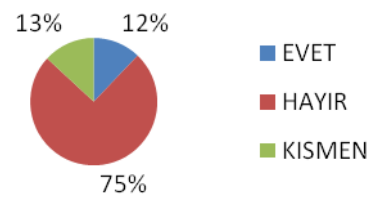

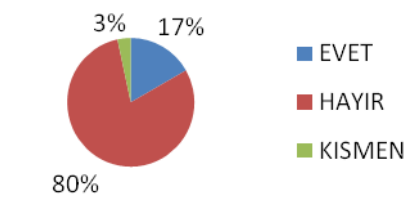

Sosyal aktivitelerin MYO'da yeteri kadar yapılması beklentileriniz arasında mıydı?

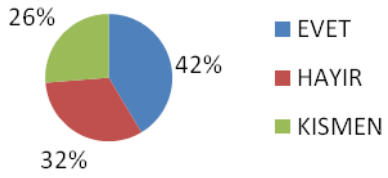	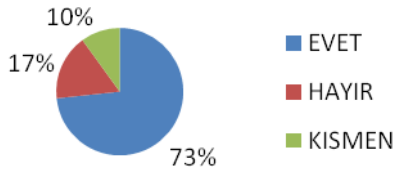
MYO programlarında meslek liselilerinin önceliğinin kaldırılmasını ister miydiniz?	
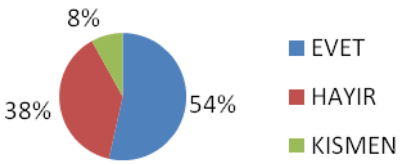	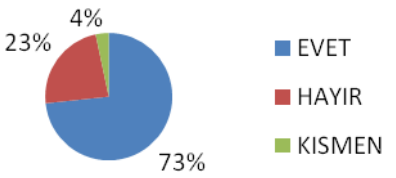
Meslek liselilerinin önceliği amaçlarınızı sınırlandırıyor mu?	
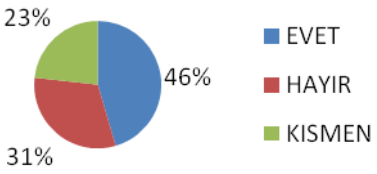	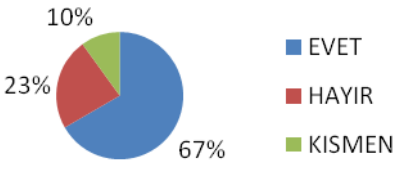
Tekrar başa dönme şansınız olsaydı yine MYO tercih eder miydiniz?	
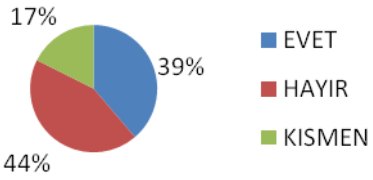	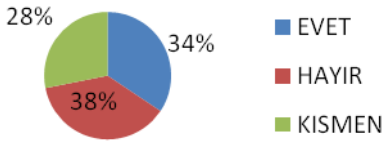

3.2.YÜKSEKOKULUN ÖĞRENCİYE KAZANDIRDIKLARI VE MESLEKTEN BEKLENTİSİ

Teknik Programlar	**İktisadi ve İdari Programlar**
Sizce yüksekokullar dört yıllığın iki yıllığa sıkıştırılmış hali mi?	
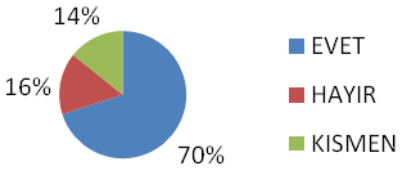	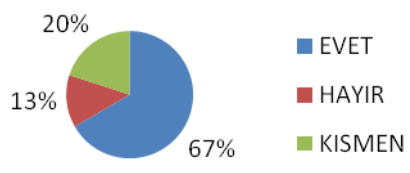
Yüksekokullar öğrencilerin beklentilerini karşılayabilecek kapasiteye sahip mi?	
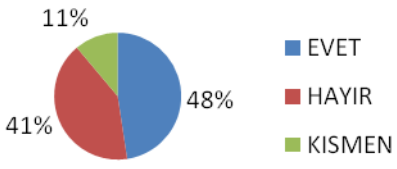	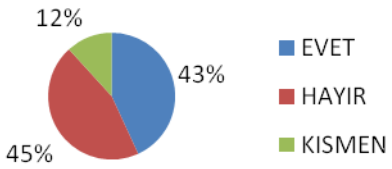
Şuan son sınıftasınız tekrar sınava girer misiniz?	

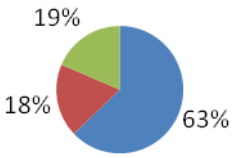

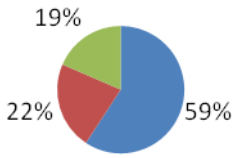

Yüksekokul öğrencileri için DGS'nin kolay olduğuna inanıyor musunuz?

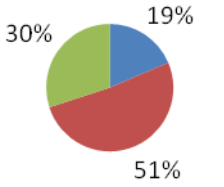

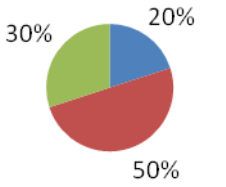

Yüksekokul sizin için eğitiminizdeki son okul mudur?

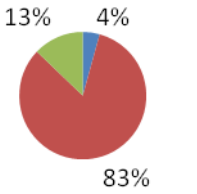

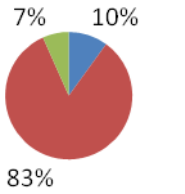

Yüksekokula gelmenizdeki amaç zaman geçirmek mi?

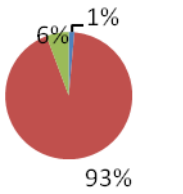

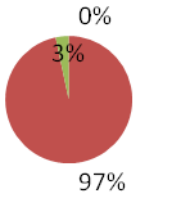

Okulunuzda engelli öğrencilere sağlanan olanaklar yeterli mi?

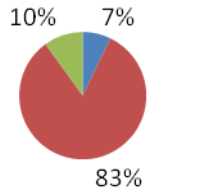

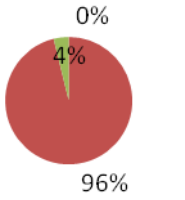

Yüksekokul diplomasıyla kariyer yapabileceğinize inanıyor musunuz?

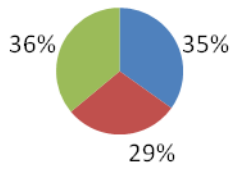

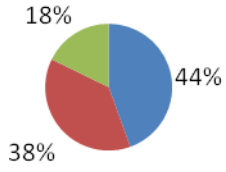

Yüksekokullarda eğitimin yeterince verildiği doğru mudur?

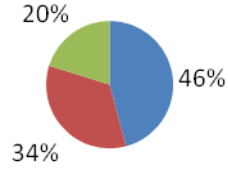

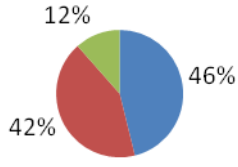

"Fazla ders çalışmaya gerek yok" diye düşünenlerden misiniz?

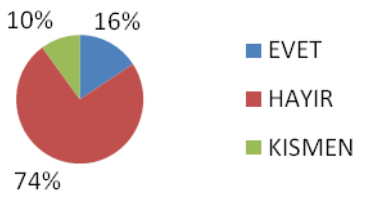

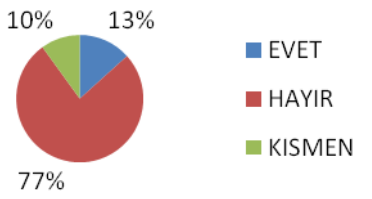

Yüksekokulu tercih etmeniz açıkta kalma korkusu muydu?

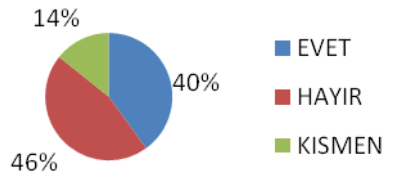

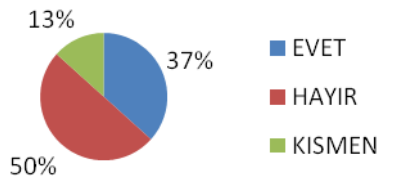

Yüksekokullara girişte meslek liselerine verilen öncelik sizce doğru mu?

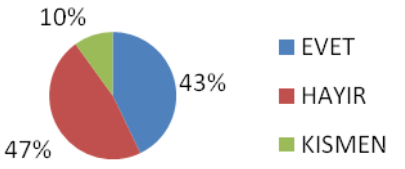

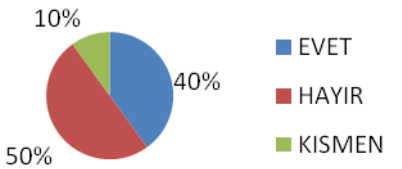

Yüksekokuldaki eğitmenlerden memnun musunuz?

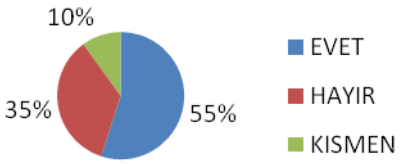

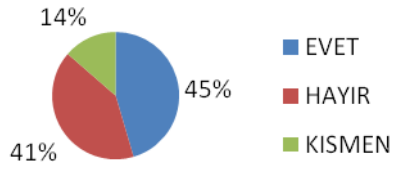

Eğitimin pratiğe dayalı olması sizce doğru mu?

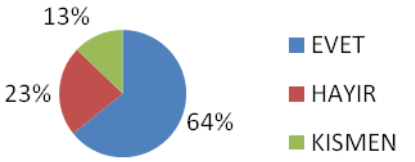

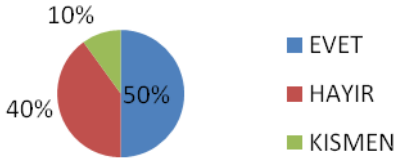

Yüksekokullarda yeni bölümlerin açılması taraftarı mısınız?

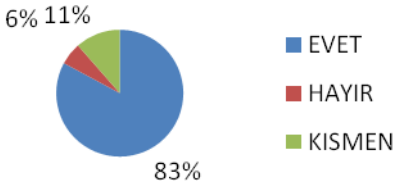

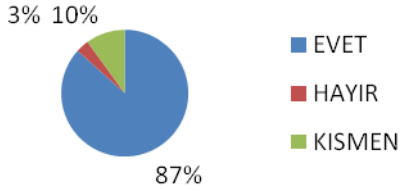

Okuduğunuz bölüm üzerine mi çalışmayı düşünüyorsunuz?

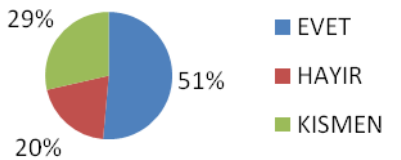

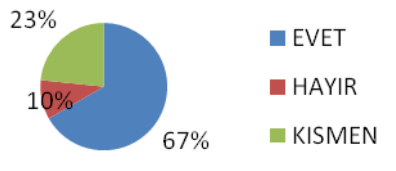

Yüksekokula geldiğinize pişman oldunuz mu?

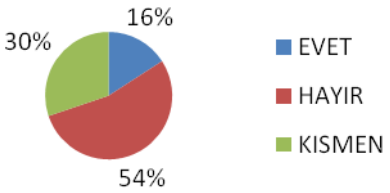

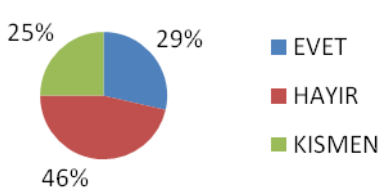

Staj yaptığınız yerde devam etmeyi düşünüyor musunuz?

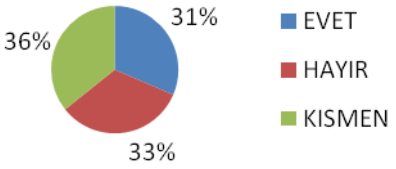

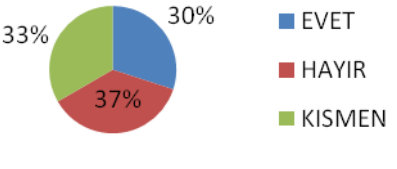

DGS ile geçiş yapabileceğinize inanıyor musunuz?

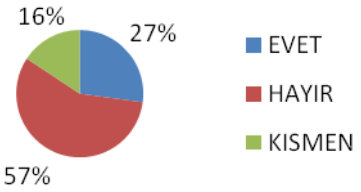

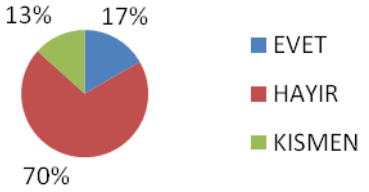

Okuduğunuz üniversite ve bölüme isteyerek mi geldiniz?

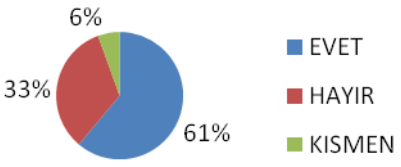

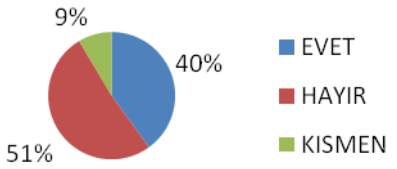

Maddi yetersizlik MYO'yu tercih etmenizde etken mi?

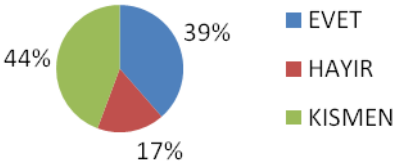

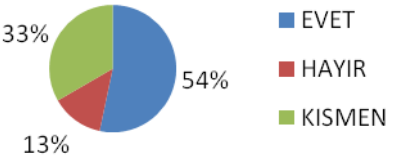

4.SONUÇLAR

Yapılan anketler sonucunda önemli bilgilere ulaşılmıştır. Özellikle okula istekli ve ne yaptığını bilerek başlayanlar her açıdan başarılı olmuşlardır. Ancak sadece okul gözüyle bakanların meslek yüksekokullarının amacını bilmedikleri açık bir şekilde bellidir. Meslek yüksekokulları seçimini yapan öğrencilerin büyük bir kısmının boşta kalmamak için tercih yaptığı ancak eğitimi sırasında eğitimine önem verdiği de anlaşılmaktadır. Ayrıca meslek yüksekokuluna yerleştirilen öğrencilerin neredeyse yarıya yakını üniversiteye başvuruda sadece meslek yüksekokulunu tercih etmişlerdir. Önemli sonuçlardan biride öğrencilerin meslek yüksekokulu okumalarından pişman olmadıklarıdır. Öğrencilerin pratik konusunda daha fazla eğitim alma istekleri sonucuna da ulaşılmıştır. Özelikle tekniker olacak öğrencilerde bilgiyi tam olarak özümsemek ve bu bilginin kullanılabilirliğini artırmak, yönlendirici ve uygulayıcı olarak yetişmek en önemli hedef olmalıdır. Her dalda olduğu gibi teknik dalda yaşam boyu eğitim çok büyük önem arz etmektedir.

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN SAYISAL DERSLERDEKİ BAŞARISIZLIKLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERIN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ: DPÜ. KÜTAHYA MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ

THE STATISTICAL ANALYSIS OF THE FACTORS INFLUENCING THE FAILURES OF THE STUDENTS AT TECHNICAL VOCATIONAL SCHOOLS OF HIGHER EDUCATION IN NUMERICAL COURSES: DPU KUTAHYA TECHNICAL VOCATIONAL SCHOOLS OF HIGHER EDUCATION SAMPLE

Sema BEHDİOĞLU[1] **Bahar ÖZDOMANİÇ**[2]

ABSTRACT

In the present study, the reasons for Technical Vocational School of Higher Education students' being unsuccessful in numerical courses have been investigated. A questionnaire was applied to the senior students at Kutahya Technical Vocational School of Higher Education Technical Programmes and to the ones at the departments of Economics and Business Administration Programmes to analyze the reasons leading to failure in numerical courses such as Mathematics, Statistics, Computer and Programming and to determine whether there are any significant differences between the programs.
The data were analysed descriptively and the reasons leading to failure were determined using factor analysis. To find out whether there are any significant differences between the programs in terms of the numerical courses, Chi-square were used. In this study, some suggestions have been made to increase the quality of Technical Vocational School of Higher Education senior students who are the prospective technicians and to provide them with more fundamental and technical information to compensate for their knowledge gaps.

Key words: Failure, factor analysis, numerical courses, quality of education

ÖZET

Bu çalışmada Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sayısal derslerdeki başarısızlık nedenleri araştırılmıştır. Çalışmanın amacı kapsamında Kütahya Meslek Yüksekokulu Teknik Programlar ve İktisadi-İdari Programlar içerisinde yer alan bölümlerde okuyan son sınıf öğrencilerine Matematik, İstatistik, Bilgisayar ve Programlama gibi sayısal içerikli

[1] Yrd.Doç.Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Mühendislik Fak., Endüstri Müh. Bölümü, e-mail: sbehdioglu@yahoo.com,
[2]Öğr.Grv., Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Meslek Yüksekokulu, Teknik Programlar, e- mail: ozbahar73@yahoo.com

derslerde başarısızlığa neden olan etkenleri incelemek, programlar arasında farklılık olup olmadığını belirlemek üzere anket uygulanmıştır.
Çalışma verileri betimsel olarak değerlendirilmiş, faktör analizi ile başarısızlığa etki eden faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Sayısal içerikli derslerdeki başarısızlık üzerinde; demografik özellikler, programlar açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ki-kare testi ile araştırılmıştır. Tekniker ve ara eleman adayı meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin eğitim kalitesinin artırılması, temel ve teknik bilgi eksikliklerinin giderilmesi konusunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Başarısızlık, factör analizi, sayısal dersler, eğitim kalitesi

1. GİRİŞ

Günümüzde, bilgi çağında toplumların kalkınmasında ve rekabete dayalı ekonomik düzeninde nitelikli bireyler yetiştirme bakımından üzerinde önemle durdukları ve giderek daha fazla kaynak ayırdıkları sektör eğitimdir. Toplumlara şekil vermenin yolu eğitim ve öğretimle başlar. Gelişmenin temelinde iyi eğitim görmüş, kaliteli insanlar ve onlara bu eğitimi veren kaliteli eğitmenler bulunmaktadır. Eğitim sisteminin yapısal özellikleri ve amacı çağdaş uygarlığı yakalamanın ve kalkınmayı sağlamanın temelini oluşturmaktadır. Fakat eğitim sisteminin yapısal özelilikleri ve amacının istenilen düzeyde olması bir anlam ifede etmemektedir. Eğitim sistemi içinde hızlı değişime ayak uydurabilecek, gelişimi yaratıp yönlendirebilecek bilinçli nesilleri yetiştirmek; ancak aynı oranda bilinçli sürekli gelişme ve yenilenmeyi benimsemiş, girdileri ve çıktıları ile bünyesinde tüm süreçlerde kaliteyi hedefleyen eğitim kurumları ile mümkün olabilir (Ögel, Dursunkaya, 2001).
Eğitim kalitesi öğretim kurumlarının mevcut imkanlarını en iyi şekilde kullanarak, öğrenciye bilgiye ulaşmayı, bilgi üretmeyi öğreten ve kendi alanında uluslararası düzeyde rekabet edebilecek yeteneğe sahip bireyler yetiştirme kapasitesidir. Öğrencinin yeteneklerini geliştiren, muhakeme yeteneği kazandıran, kuşku duymayı, eleştirmeyi ve düşünmeyi öğreten eğitim, kaliteli eğitimdir (Eroğlu, 2000). Bilgi çağına ulaşan toplumlarda bilim ve teknoloji ön plana geçmekte ülkenin rekabet gücü önemli ölçüde sahip olduğu bilgi potansiyeli ve insan gücü kalitesine bağlı hale gelmektedir. Bu nedenle ülkemizin rekabet gücünün artırılabilmesi, eğitimin ve eğitim kurumlarının kalitesinin yükseltilmesine ve nitelikli insan gücü yetiştirilmesine bağlıdır. Bu bağlamda araştırma ve yayın yaparak elde ettiği bilimsel verileri başta sanayi olmak üzere tüm toplumsal kurum ve kuruluşlarla paylaşan, ülkemizin ekonomik, sosyal, kültürel, bilimsel, teknolojik ve entelektüel geliminde önemli bir rol oynayan devlet ve vakıf üniversiteleri yanında meslek yüksekokulları ve mesleki eğitim sistemi; kalifiye teknik ve ara eleman yetiştirmede önemli bir görev üstlenmektedir.
Melek yüksekokulları, meslek liselerinden sonra hizmet ve endüstri sektöründe kalifiye ara elemanı yetiştirme misyonu üstlenmiş teknik okullardır. Mesleki eğitim sisteminde, iş dünyasının gereksinim duyduğu alanlarda yeterli ve kaliteli eleman yetiştirebilmesi için sanayi okul işbirliğinin yaygınlaştırılması, sektörlerin mesleki eğitime katılımlarının sağlanması, sanayi ve uygulama sahalarındaki ustaların, işverenlerin meslek yüksekokullarında tecrübelerini paylaşması, mesleki eğitim sistemlerinin uygulandığı ülkelerle bilgi alışverişi sağlanarak programların yenilenmesi ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Endüstri sektöründe ileri teknolojilerinin kullanılması, işgücündeki çeşitlilik, sanayide çalışan kalifiye ara elemanların fiziki becerilerin yanında zihinsel becerileri de alması, bilgi-işlem kullanılması zorunlu olmaktadır. Buna göre öğrencilerin meslek liselerinden itibaren fen, matematik, bilgisayar ve programlama gibi sayısal dersleri

öğrenmeleri gerektirmektedir. Ancak söz konusu derslerde meslek yüksekokulu öğrencilerinde başarı oranları düşüktür (Köksal, Erişim: 2009).
Bu kapsamda çalışmanın amacı, DPÜ. Kütahya Meslek Yüksekokulu'nda Teknik Programlar ve İktisadi-İdari Programlar içerisinde yer alan bölümlerde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin, Matematik, İstatistik, Bilgisayar ve Programlama gibi sayısal derslerdeki başarısızlık nedenlerini çeşitli istatistiksel teknikler ile analiz etmektir. Sayısal derslerdeki başarısızlık nedenlerini tespit etmeye çalışarak bu nedenleri iyileştirici ve mesleki eğitim kalitesinin artırılmasına yönelik öneriler getirmektir. Mesleki eğitim kalitesi ve verimliliğinin artırılması, mesleki eğitimin yaygınlaştırılması ve mesleki eğitime yönelik bakış açısının değiştirilmesi ve çözüm üretilmesi gelecek açısından bir kazanım olacaktır.

2. MESLEK YÜKSEK OKULLARINDA EĞİTİM KALİTESİ

Kalite, çok kısa bir tanımla müşteri tatmini demektir. Bir üretim sürecinde üretilen mal ve hizmetlere ilişkin kalite olgusunun varlığı, söz konusu mal ve hizmetlerin tüketicilerin beklentilerine ve ihtiyaçlarına uygunluk derecesi ile doğrudan ilişkilidir.
Eğitimde kalite ise, öğrencinin yeteneklerini geliştirmek, muhakeme yeteneği kazandırmak, kuşku duymayı, eleştirmeyi ve düşünmeyi öğretmektir. Öğrencilerin, öğretmenlerin, fiziki ortamın ve teknik donanımın kalitesi, sosyo-kültürel ve eğitim faaliyetlerinin yeterliliği ve yönetim anlayışındaki iyileştirmeler eğitim kalitesi kapsamındadır.
Toplam Kalite Yönetimi, tüm işletme süreçlerinin sürekli geliştirilmesi, iyileştirilmesi, iç ve dış müşteri beklentilerinin aşılmasını temel olarak alan çalışanların bilgilendirilip yetkilendirilmesini ve takım çalışmaları ile tüm süreçlerin sürekli iyileştirilmesini hedefleyen bir yönetim felsefesi olarak tanımlanmaktadır (Hutchins, 1991).
Eğitimde Toplam Kalite Yönetimini ise, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamada, öğrenme süresini kısaltmada, eğitim maliyetlerini azaltmada, uzman, meslek sahibi birey veya kalifiye ara eleman sayısını artırmada, toplumsal gelişmeyi sağlamada, verimli ve etkin insan gücü yetiştirmede, öğrenmeden hoşlanan öğrenciler yetiştirmede, öğrenci ve eğitim kurumlarının hizmetinden yararlanan tüketici kesimin ihtiyaçlarını gidermede yararlanılan bir eğitim kültürü olarak tanımlamak mümkündür (Özdemir, 2003; Bonstingl-Çev:Köksal, 2000).
Günümüzde üretimde ne kadar ileri teknolojiler kullanılırsa kullanılsın yeterli düzeyde verimlilik için bu teknolojileri bilen kalifiye ara elemanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemiz ileri teknolojileri transfer ederek kullanan bir ülke olarak, mesleki eğitimdeki yetersizlikler nedeniyle meslek yüksekokulu-sanayi işbirliği sağlanamamaktadır. Ülkemizde, kalifiye ara elemana daha fazla ihtiyaç duyulması ve uluslararası pazarlarda rekabet üstünlüğünün sağlanması amacıyla mesleki eğitim daha fazla önem kazanmıştır. Bu nedenle mesleki eğitimin kalitesinin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması zorunlu hale gelmiştir. Meslek yüksekokullarındaki kaliteli mesleki eğitim koşulları, öğretim elemanları, öğrenciler ve sanayi işbirliği yönünden değerlendirilmelidir.
Kaliteli mesleki eğitimde en önemli unsur öğretim elemanları olsa da, öğretim elemanları çok kalabalık sınıflarda ve yoğun haftalık ders programları ile teknolojik gelişmeleri iyi takip edememekte, sayısal derslerde öğrencilerle yeterince ilgilenememektedirler. Öğrenciler ise meslek yüksekokulunda eğitim almayı önemsememekte, aldığı eğitimin mesleki bilgilerini artırma olarak algılamamaktadırlar. Sınavsız Geçiş Projesine göre kayıt yaptıran öğrenci sayısının çok olması, duruma göre meslek liselerinin ve öğretmenlerinin meslek yüksekokulu eğitiminde kullanılması başarısızlıklar üzerinde önemli etkenlerdir.

Meslek liselerinde veya orta öğretimde sayısal derslere gereken önemin verilmeyişi, meslek yüksekokulu öğrencilerinin sayısal derslerdeki başarısızlıklarına genel bir kanı olmakla beraber kaliteli mesleki eğitimin uygulanamayışı nedeniyle meslek yüksekokuluna devam eden öğrencilerin bu derslere olan ilgilerinde istenilen düzeyde gelişim gözlenememektedir.

Öğrencilerin başarısına etki eden faktörlerin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen çeşitli çalışmalar incelendiğinde; Gavcar ve diğerleri (2001) yapmış oldukları çalışmada Muğla Üniversitesi İ.İ.B.F. örneğinde, öğrencilerin demografik özellikleriyle başarı arasındaki etki araştırılmıştır. Sayısal derslerdeki başarısızlık oranının yüksek olduğu saptanmış, başarısız olma nedenleri arasında dersi yeterli çalışmama ve derse ilgi duymama da belirlenmiştir. Araştırmada akademik başarıyı etkileyen faktörlerden birisi üniversite öncesi lise başarısı olarak tespit edilmiştir. Esmehan (1986), yapmış olduğu araştırmada Anadolu Üniversitesi Fen Edebiyat F. İstatistik ve Tarih Bölümü öğrencilerinden elde edilen bulgulara göre lise fen kolu mezunlarının meslek lisesi mezunlarından daha başarılı oldukları saptanmıştır. Demirok (1990), yaptığı çalışmada Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinde akademik başarı ile lise ve dengi okul başarı faktörü arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Çil (1995), yaptığı çalışmada Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesinde öğrencilerden elde edilen verilere göre işletme, hukuk, muhasebe vb derslerde Ticaret Meslek Lisesi mezunlarının, matematik, istatistik gibi sayısal derslerde ise klasik lise mezunlarının daha başarılı olduğu tespit edilmiştir (Çil, 1995). Köksal (Erişim:2009), yapmış olduğu çalışmada meslek lisesi öğrencilerinin sayısal derslerdeki başarısızlık oranı en yüksek çıkmıştır. Başarısızlık nedenlerinden en önemlileri dersle ilgili alt yapı eksikliği, soyut ders işlemek ve eğitim teknolojilerinden yeterince yararlanmamak olarak tespit edilmiştir.

3.MATERYAL METOT

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı: Bu çalışmanın amacı, 2008–2009 eğitim-öğretim yılında DPÜ. Kütahya Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin Matematik, İstatistik, Bilgisayar ve Programlama gibi sayısal içerikli derslerde başarısızlık nedenlerini çeşitli istatistiksel teknikler ile analiz etmektir. Araştırma, 2008–2009 eğitim-öğretim yılında DPÜ. Kütahya Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören 618 kişiden oluşan öğrenci topluluğudur. Söz konusu öğrenciler Matematik, İstatistik, Bilgisayar ve Programlama derslerini alan son sınıf öğrencileridir.

Çalışmanın Yöntemi ve Hipotezleri: 618 öğrenciye ilişkin verileri elde etmek için anket yöntemi kullanılmıştır. Yapılan anket çalışmasının ilk bölümünde demografik özellikler sorulmuştur. Söz konusu özellikler nominal ve ordinal verilerden oluşmaktadır, ayrıca oranlı ölçekle ölçülen yaş belirli aralıklarla sınıflandırılarak ordinal veriye dönüştürülmüştür. Anketin ikinci bölüm ise sayısal derslerdeki başarı ve başarısızlıkların nedenlerini belirlemeye amaçlayan 31 sorudan oluşmaktadır. Likert ölçüsünü oluşturan değerler: 1.Çok İyi, 2.İyi, 3.Orta, 4. Kötü, 5. Çok Kötü olarak düzenlenmiştir. Verilerin toplanmasında ana kütlenin tamamı incelenmek istenmiş ancak anket uygulaması sonucu 551 adet anketin değerlendirilebilir durumda olduğu belirlenmiştir. Değerlendirilmeye alınan 551 gözlem birim sayısı ana kütleyi iyi temsil etmekle beraber örneklem sayısı belirlenmiştir. Bu amaçla basit tesadüfi örneklemede örneklem büyüklüğü hesaplaması yapılıştır. Ana kütle sayısı bilindiği için minimum örneklem büyüklüğü "n" aşağıdaki formülle hesaplanmıştır (Işık, 2006; Özdamar, 1999 (a)).

$$n = \frac{N \times z_{\alpha}^{2} \times p \times q}{(N-1) \times d^{2} + z_{\alpha}^{2} \times p \times q} \quad \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \quad (1)$$

z_{α}^{2} : α = 0.05 anlamlılık düzeyinde z-tablo değeri 1.96; d: ana kütle parametresi ile örnek istatistiği arasındaki kabul edilebilir oran farkı d= 0.10; N=618; p: gözlenen olayın gerçekleşme olasılığı; q: gözlenemeyen olayın gerçekleşme olasılığı (p ve q ile ilgili örneklemede herhangi bir ön tahmin yapılamadığı için p=q=0.5 alınmaktadır) olmak üzere (1) numaralı formülden 83 öğrencinin ana kütleyi temsil edebileceği belirlenmiştir.Buna göre değerlendirilmeye alınan 551 anketin, gözlem birim sayısının yeterli olduğu desteklenmiştir.Elde edilen veriler SPSS 15.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde ki-kare testi faktör analizi, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Bartlett testi kullanılmıştır. Söz konusu testlerin uygulanmasında kullanılan hipotezler aşağıda verildiği gibidir.

H_1: Öğrencilerin sayısal dersleri başarmada okuduğu bölüme yerleştirilme biçimleri arasında bir fark yoktur.

H_2: Öğrencilerin sayısal dersleri başarmada yüksekokuldaki programlar arasında bir fark yoktur.

H_3: Öğrencilerin sayısal dersleri başarmada cinsiyetleri arasında arasında bir fark yoktur.

H_4: Öğrencilerin sayısal dersleri başarmada mezun olduğu lise türleri arasında bir fark yoktur.

4.ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışmanın bu aşamasında DPÜ. Kütahya Meslek Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin demografik özelliklere vermiş oldukları cevaplar frekans tablosu halinde Tablo 1'de özetlenmiştir. Tablo 2'de ise öğrencilerin anketin ikinci bölümünde cevapladıkları 31 soruya ait frekans dağılımları verilmiştir.

Anket genelinde 31 sorunun frekans dağılımında seçenekler; çok iyi % 15.88, iyi % 31.75, orta %31.3, kötü %13.37 ve çok kötü %7.75 civarında cevaplanmıştır. Sayısal derslere giren öğretim elemanları hakkındaki görüşler; çok iyi % 16.9, iyi % 35.6, orta %31.4, kötü %10.9 ve çok kötü %5.35'dir. Öğrencilerin sayısal derslerin içerik ve sunumlarıyla ilgili sorular hakkındaki görüşleri; çok iyi % 18.47, iyi % 32.71, orta %31.41, kötü %12.17 ve çok kötü %5.23'dür. Benzer şekilde sayısal derslerin işlenmesinde fiziksel yeterlilik ve teknik donanımla ilgili sorular hakkındaki görüşlerde; çok iyi % 8.7, iyi % 25.12, orta %30.98 kötü %18.88 ve çok kötü %16.21 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri ile İlgili Frekans Dağılımları

Cinsiyet	**Frekans**	**Yüzde**	**Okumakta Olduğu Bölüm**	**Frekans**	**Yüzde**	**Bölüme Girişi**	**Frekans**	**Yüzde**
Bay	394	71.5	Bilgisayar Tek. Prog.	48	8.7	Sınavla	242	43.9
Bayan	157	28.5	Elektrik	79	14.3	Sınavsız	309	56.1
Toplam	551	100	End. Elektrik	38	6.9	**Toplam**	551	100
Yaş Dağılımı	**Frekans**	**Yüzde**	End. Otomasyon	40	7.3	**Okumak İstediği Fakülte**	**Frekans**	**Yüzde**
16–20	331	60.1	İnşaat	68	12.3	Tıp	60	10.9
21–25	217	39.4	Makine	76	13.8	Hukuk	75	13.6
26–30	2	0.4	Kimya	24	4.4	Mühendislik	294	53.4
30+	1	0.1	Mobilya Dek.	16	2.9	İ.İ.B.F.	34	6.2
Toplam	551	100	İth. İhr.	49	8.9	Fen-Edeb.	30	5.4
Liseden Kaç Yılda Mezun Olduğu	**Frekans**	**Yüzde**	Muhasebe	43	7.8	Eğitim	58	10.5
3 Yılda	424	77.0	Pazarlama	70	12.7	**Toplam**	551	100
4 Yılda	114	20.7	**Toplam**	551	100	**Lise Mezuniyeti**	**Frekans**	**Yüzde**
5 Yılda	6	1.1				Lise	169	30.7
6 Yılda	4	0.7				Meslek Lisesi	382	69.3
6+ Yılda	3	0.5				**Toplam**	551	100
Toplam	551	100						

Tablo 2. Öğrencilerin 31 Soruya Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımları

Sorular		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam	Sorular		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
1. Dersin hocasının, ders planını ve başarı değerlendirme kriterlerini duyurma düzeyi?	**Frekans**	30	54	205	189	73	551	9. Lisede matematik dersi başarı düzeyiniz?	**Frekans**	20	66	171	193	101	551
	Yüzde	5.4	9.8	37.2	34.3	13.2	100		**Yüzde**	3.6	12.0	31.0	35.0	18.3	100
2. Dersin hocasının, ders sırasında öğrencilere karşı davranışı ilgisi ve diyalog düzeyi?	**Frekans**	24	69	157	187	114	551	10. Lisede haftalık matematik ders saati düzeyiniz?	**Frekans**	20	58	138	256	79	551
	Yüzde	4.4	12.5	28.5	33.9	20.7	100		**Yüzde**	3.6	10.5	25.0	46.5	14.3	100
3. Dersin hocasının, dönem boyunca ders planına uyması, tahtayı ve /veya görsel araçları etkin olarak kullanma düzeyi?	**Frekans**	15	49	172	221	94	551	11. Genel olarak sayısal dersler hakkındaki düşünceniz?	**Frekans**	34	77	166	180	94	551
	Yüzde	2.7	8.9	31.2	40.1	17.1	100		**Yüzde**	6.2	14.0	30.1	32.7	17.1	100
4. Dersin hocasının, dersi vaktinde işlemesi, size ayırdığı zamanın yeterliliği ve öğretmedeki başarı düzeyi?	**Frekans**	31	62	173	191	94	551	12. Bölümünüzdeki haftalık sayısal ders saati düzeyi?	**Frekans**	34	77	174	177	94	551
	Yüzde	5.6	11.3	31.4	37.7	17.1	100		**Yüzde**	6.2	14.0	31.6	32.1	16.2	100
5. Dersin hocasının, konuşmasının düzgünlüğü, konuları açıklama becerisi ve soruları net biçimde cevaplama düzeyi?	**Frekans**	34	53	141	212	111	551	13. Sayısal derslere düzenli devam etme ve not tutma düzeyiniz?	**Frekans**	10	37	141	179	184	551
	Yüzde	6.2	9.6	25.6	38.5	20.1	100		**Yüzde**	1.8	6.7	25.6	32.5	33.4	100
6. Dersin hocasının, konuları amacına yönelik, birbirini tamamlayan şekilde işleme ve dersi işleme hızı düzeyi?	**Frekans**	26	58	188	198	81	551	14. Problem çözme basamaklarını kavrama ve dört işlem (+, -, /, ×) düzeyiniz?	**Frekans**	8	37	103	129	274	551
	Yüzde	4.7	10.5	34.1	35.9	14.7	100		**Yüzde**	1.5	6.7	18.7	23.4	49.7	100
7. Dersin hocasının, sınavları objektif olarak değerlendirme düzeyi?	**Frekans**	38	71	162	196	84	551	15. Sayısal derslerin kitaptan veya ders notundan takip etmenin başarınızı artırma da etki düzeyi?	**Frekans**	14	51	144	199	143	551
	Yüzde	6.9	12.9	29.4	35.6	15.2	100		**Yüzde**	2.5	9.3	26.1	36.1	26.0	100
8. Dersin hocasının, sınavlarda dersle ilgili bilgilerinizi ölçme başarısı ve ideal soru sorma düzeyi?	**Frekans**	38	67	188	160	98	551	16. Sayısal dersleri fotokopiyle takip ederek başarılı olma düzeyiniz?	**Frekans**	45	104	192	145	65	551
	Yüzde	6.9	12.2	34.1	29.0	17.8	100		**Yüzde**	8.2	18.9	34.8	26.3	11.8	100

Tablo 2. Öğrencilerin 31 Soruya Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımları (Devamı)

Sorular		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam	Sorular		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
17. Dersin hocasının, kullandığı yöntem ve anlatma yeteneğinin başarınızı artırma düzeyi?	**Frekans**	22	42	184	206	97	551	25. Haftalık ders saati ile ders içeriğinin yoğunluğu arasındaki uyum düzeyi?	**Frekans**	32	56	232	190	41	551
	Yüzde	4.0	7.6	33.4	37.4	17.6	100		**Yüzde**	5.8	10.2	42.1	34.5	7.4	100
18. Sınavlarda soruları anlama, kavrama ve zaman planlaması yapma düzeyiniz?	**Frekans**	14	26	177	256	78	551	26. Dersle ilgili kaynaklara erişim kolaylığı ve kaynakların yeterlilik düzeyi?	**Frekans**	35	92	260	130	34	551
	Yüzde	2.5	4.7	32.1	46.5	14.2	100		**Yüzde**	6.4	16.7	47.2	23.6	6.2	100
19. Yaz Okulunun başarısız olduğunuz sayısal derslerde başarınızı artırma düzeyi?	**Frekans**	41	77	140	183	110	551	27. Derslerin teorik yapısı yanında paket programların uygulanma düzeyi?	**Frekans**	91	153	176	112	19	551
	Yüzde	7.4	14.0	25.4	33.2	20.0	100		**Yüzde**	16.5	27.8	31.9	20.3	3.4	100
20. Sayısal derslerin size, temel bilim ve teknik bilgileri kullanma becerisi kazandırma düzeyi?	**Frekans**	18	71	186	188	88	551	28. Sınav sorularının içeriği dersle ilgili bilgilerinizi ölçme düzeyi?	**Frekans**	49	70	166	203	63	551
	Yüzde	3.3	12.9	33.8	34.1	16.0	100		**Yüzde**	8.9	12.7	30.1	36.8	11.4	100
21. Sayısal derslerde öğrendiklerinizin, iş hayatınızda analitik düşünmenize ve amacınıza yardım etme yeterliliği?	**Frekans**	22	68	218	170	73	551	29. Dersin işlendiği sınıfın fiziki durumu? (tahtayı görme, dersin hocasını işitebilme, derse katılabilme	**Frekans**	47	58	131	190	125	551
	Yüzde	4.0	12.3	39.6	30.9	13.2	100		**Yüzde**	8.5	10.5	23.8	34.5	22.7	100
22. Sayısal derslerin, deney tasarlama, program yapabilme, verileri analiz etme ve yorumlama becerisi kazandırma düzeyi?	**Frekans**	22	86	214	158	66	551	30. Okulunuzda bulunan teknolojik araç-gereçlerin sayısal dersler için yeterlilik düzeyi?	**Frekans**	155	164	125	76	31	551
	Yüzde	4.9	15.6	38.8	28.7	12.0	100		**Yüzde**	28.1	29.8	22.7	13.85	5.6	100
23. Sayısal derslerde öğretilen kavramların birbirleriyle ve günlük hayatla ilişkisini kurma ve ön bilgilerinizin düzeyi?	**Frekans**	34	82	238	142	55	551	31. Ders kapsamındakullanılan kütüphane, bilgisayar ve laboratuar olanaklarının yeterlilik düzeyi?	**Frekans**	219	135	106	68	23	551
	Yüzde	6.2	14.9	43.2	25.8	10.0	100		**Yüzde**	39.7	24.5	19.2	12.3	4.2	100
24. Sayısal derslerde paket programın verilmesi ve eğitim teknolojisi kullanılma düzeyi?	**Frekans**	98	114	184	123	32	551								
	Yüzde	17.8	20.7	33.4	22.3	5.8	100								

Ki-kare Bağımsızlık Testi Sonuçları: Ankete katılan öğrencilerin başarı-başarısızlığının anlamlılık testleri α =0.05 anlamlılık düzeyinde ki-kare testi ile yapılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin cinsiyetlere göre, okuduğu bölüme yerleştirilme biçimlerine (sınavla/sınavsız) göre, mezun olduğu lise türlerine göre ve yüksekokulda okuduğu programlara göre başarı-başarısızlığının test edilmesinde cinsiyete göre;

H_0 : Sayısal dersleri başarmada cinsiyetler arasında bir fark yoktur.

H_1 : Sayısal dersleri başarmada cinsiyetler arasında bir fark vardır.

okuduğu bölüme yerleştirilme biçimine göre;

H_0 : Sayısal dersleri başarmada yerleştirilme biçimleri arasında bir fark yoktur.

H_1 : Sayısal dersleri başarmada yerleştirilme biçimleri arasında bir fark vardır.

mezun olunan lise türüne göre;

H_0 : Sayısal dersleri başarmada mezun olduğu lise türleri arasında bir fark yoktur.

H_1 : Sayısal dersleri başarmada mezun olduğu lise türleri arasında bir fark vardır.

yüksekokulda kayıt yaptırdığı programa göre;

H_0 : Sayısal dersleri başarmada yüksekokuldaki programlar arasında bir fark yoktur.

H_1 : Sayısal dersleri başarmada yüksekokuldaki programlar arasında bir fark vardır.

hipotezleri kullanılmıştır. Ki-kare test sonuçları Tablo 3'de özetlenmiştir.

Tablo 3. Ki-kare Testi Sonuçları

	Ki-kare χ^2	**sd**	**P**
Cinsiyete göre	26.822	1	0.000*
Yerleştirilme biçimlerine göre	0.003	1	0.960
Mezun olunan lise türlerine göre	14.638	1	0.000*
Yüksekokuldaki Programlara göre	0.006	1	0.940

* $P \leq 0.001$ ise H_0 red.

Ki-kare testi sonuçları incelendiğinde cinsiyetlere göre sayısal derslerdeki başarı-başarısızlık arasında ve mezun olunan lise türlerine göre sayısal derslerdeki başarı-başarısızlık arasında 0.001 nlam düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin yüksekokula yerleştirilme biçimleri ve okuduğu programlara göre sayısal derslerdeki başarı-başarısızlık arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Faktör Analizi Sonuçları: Faktör analizi birbirleriyle ilişkili veri yapılarını bağımsız ve daha az sayıda yeni veri yapılarına dönüştürmek, birimlerin çok sayıdaki birbirleriyle ilişkili özellikleri arasından, birlikte ele alınabilen birbirleriyle ilişkisiz fakat bir fenomeni açıklamakta yaralanılabilecek olanlarını bir araya toplayarak (gruplamak) yeni bir isimle faktör olarak tanımlamayı sağlayıcı yaygın kullanımı olan bir yöntemdir.

DPÜ. Kütahya Meslek Yüksekokulu son sınıf öğrencilerine, sayısal derslerdeki başarı ve başarısızlığa etkilediği düşünülen 31 soru yöneltilmiştir. 31 soruyla ölçülmeye çalışılan başarı-başarısızlık kavramı faktör analizi sonucunda 7 faktörde toplanmıştır. Faktör analizi yapabilmenin ön şartı değişkenler arasında belli bir oranda korelasyon bulunmasıdır. Bu nedenle Kaise-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testiyle, yapılan analiz değerlendirilmiştir. KMO değeri 0 ile 1 arasında değişir. Örneklemin ölçüm yeterliliğine sahip olduğu ve analizin uygulanabilirliği 0.5 ve üzeri KMO değerleri için geçerlidir. Analiz sonucunda KMO değeri 0.888 bulunmuş, değişkenlerin faktör analizine uygunluğu mükemmel seviyede tespit edilmiştir (Özdamar, 1999 (b)). Aynı şekilde "H_0 : Korelasyon matrisi birim matristir" hipotezinin testini yapan Barlett testi de analiz sonucunda önem derecesi

$p < 0.05$ (Approx. Chi-Square = 7259.264; sd = 465; $p< 0.05$) bulunmuştur. Buna göre değişkenler arasında yüksek korelasyonlar vardır, başka bir deyişle veri setinin faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir.

Analiz sonuçlarına göre dönüştürülmüş faktör matrisinde soruların faktör ağırlık değerleri 0.5 ve altında olursa analizden çıkarılacak ve faktör analizi yeniden yapılacaktır. Öğrencilere sorulan 31 sorunun faktör ağırlık değerleri 0.5'in altında olmadığı için 7 faktöre dağılımı aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

Faktör 1, "Dersin hocasının, ders planını ve başarı değerlendirme kriterlerini duyurma düzeyi, dersin hocasının, ders sırasında öğrencilere karşı davranışı ilgisi ve diyalog düzeyi, dersin hocasının, dönem boyunca ders planına uyması, tahtayı ve /veya görsel araçları etkin olarak kullanma düzeyi, dersin hocasının, dersi vaktinde işlemesi, ders saatleri dışında erişebilirliği, size ayırdığı zamanın yeterliliği ve dersi öğretmedeki başarı düzeyi, dersin hocasının, konuşmasının düzgünlüğü, anlaşılır olması, konuları açıklama beceri ve soruları net biçimde cevaplama düzeyi, dersin hocasının, konuları amacına yönelik, birbirini tamamlayan şekilde işleme ve dersi işleme hızı düzeyi, dersin hocasının, sınavları objektif olarak değerlendirme düzeyi, dersin hocasının, sınavlarda dersle ilgili bilgilerinizi ölçme başarısı ve ideal soru sorma düzeyi, dersin hocasının, kullandığı yöntem ve dersi anlatma yeteneğinin başarınızı artırma düzeyi" sorularından oluşmaktadır. Eigenvalue değeri 8.619, varyans değeri 27.802'dir. Sayısal derslerdeki başarıyı yukarıda da belirtildiği gibi dersin hocasının "hocalık yetenekleri" etkilemektedir.

Faktör 2, "Sayısal derslerin size, temel bilim ve teknik bilgileri kullanma becerisi kazandırma düzeyi, sayısal derslerde öğrendiklerinizin, iş hayatınızda analitik düşünmenize ve amacınıza ulaşmanıza yardım etme yeterliliği, sayısal derslerin, ara eleman veya tekniker olarak yetişmenizde; deney tasarlama program yapabilme ve istenilen bir sonuca ulaşmak için verileri analiz etme ve yorumlama becerisi kazandırma düzeyi, sayısal derslerde öğretilen kavramların birbirleriyle ve günlük hayatla ilişkisini kurma ve ön bilgilerinizin düzeyi, sayısal derslerde paket programı verilmesi ve eğitim teknolojisi kullanılma düzeyi, bölümünüzdeki haftalık sayısal ders saati düzeyi" sorularını içermektedir. Eigenvalue değeri 3.065, varyans değeri 9.889'dur. Faktör 1 ve faktör 2 birlikte değerlendirilse dersin hocasının ders anlatma yeteneği ve kişiler yaklaşımları sayısal derslerde öğrencilerin analitik düşünmesinde oldukça etkili olmaktadır, aksi halde başarısızlık söz konusudur.

Faktör 3, "Sayısal derslere düzenli devam etme ve not tutma düzeyiniz, sınavlarda soruları anlama, kavrama ve zaman planlaması yapma düzeyiniz, haftalık ders saati ile ders içeriğinin yoğunluğu arasındaki uyum düzeyi, dersle ilgili kaynaklara erişim kolaylığı ve kaynakların yeterlilik düzeyi, sınav sorularının içeriği dersle ilgili bilgilerinizi ölçme düzeyi, dersin işlendiği sınıfın fiziki durumu (tahtayı görme, dersin hocasını işitebilme, derse katılabilme v.b.)" sorularıyla temsil edilmektedir. Eigenvalue değeri 2.025, varyans değeri 6.533'dur. Öğrencilerin dersleri düzenli takip etmesi, kaynaklara ulaşma ve fiziki yetersizlikler başarıyı etkilemektedir.

Faktör 4, "Problem çözme basamaklarını kavrama ve dört işlem ($+, -, /, \times$) düzeyiniz, sayısal derslerin kitaptan veya ders notundan takip etmenin başarınızı artırma da etki düzeyi, sayısal dersleri fotokopiyle takip ederek başarılı olma düzeyiniz" sorularından oluşmaktadır. Eigenvalue değeri 1.598, varyans değeri 5.154 şeklindedir. Dersleri ders notundan takip etme başarıya katkı sağlamaktadır.

Faktör 5, "Derslerin teorik yapısı yanında paket programların uygulanma düzeyi, okulunuzda bulunan teknolojik araç-gereçlerin sayısal dersler için yeterlilik düzeyi, ders kapsamında kullanılan kütüphane, bilgisayar ve laboratuar olanaklarının yeterlilik düzeyi" sorularını içermektedir. Eigenvalue değeri 1.399, varyans değeri 4.513'dür. Derslerde

paket programı, teknolojik araç-gereç ve laboratuar kullanımı yeterli olmadığı için başarısızlığa neden olmaktadır.

Faktör 6, "Lisede matematik dersi başarı düzeyiniz, Lisede haftalık matematik ders saati düzeyiniz, Genel olarak sayısal dersler hakkındaki düşünceniz" sorularını içermektedir. Eigenvalue değeri 1.125, varyans değeri 6.628 olarak gerçekleşmiştir. Lisede sayısal derslerdeki başarısızlık meslek yüksekokulundaki derslerdeki başarıyı etkilemektedir.

Faktör 7, "Yaz Okulunun başarısız olduğunuz sayısal derslerde başarınızı artırma düzeyi" tek bir sorudan oluşmaktadır. Eigenvalue değeri 1.025, varyans değeri 3.305'dir. Yaz okuluna gitmenin başarıyı artırmada katkısının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Kısaca özetleyecek olursa;

- Sayısal derslerde ders hocasının ders disiplininin yanında kişisel yaklaşımının da öğrenciyi destekleyici olması gerektiği,
- Sayısal derslerde analitik düşünmeyi ve günlük ve iş hayatında öğrendiği bilgileri kullanma yeteneğinin verilmesi,
- Sayısal derslerde yapılan sınavların dersle ilgili bilgileri içermesi, sınavlarda iyi bir zaman planlaması yapması ve yeterince örnek çözülmesi,
- Ders de ders notu tutarak dinlenmesi, dersi kendi ders notlarından çalışması,
- Sayısal derslerde paket programlardan, teknolojik araç-gereçlerden yeterince yararlanılması ve laboratuar imkânlarının sunulması,
- Lise ve Meslek liselerinde de sayısal derslere yeterince zaman ayrılması ve içeriğinin kalifiye eleman yetiştirilmesine uygun olması,
- Sayısal derslerde başarıyı artırmada yaz okulu uygulamasının gerekli olduğu tespitleri yapılmıştır.

3.SONUÇ VE ÖNERİLER

DPÜ. Kütahya Meslek Yüksekokulunda 2008-2009 eğitim-öğretim döneminde öğrenim gören 551 öğrenciye sayısal derslerdeki başarısızlıklarını etkileyen faktörlerin incelenmesine yönelik anket yapılmış, elde edilen verilere çeşitli istatistiksel teknikler ile analiz edilmiştir. Çalışma üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

Birinci aşamada, öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulara verilen cevaplar frekans tabloları olarak düzenlenmiş, cevapların öğrenciler arasında dağılımları belirlenmiştir.

İkinci aşamada, başarı-başarısızlık ile aralarında ilişki olabileceği düşünülen birinci bölümde elde edilen çeşitli nitel özelliklere yönelik Ki-kare bağımsızlık sınamaları yapılmış, sonuçlar tablo halinde sunulmuştur.

Çalışmanın üçüncü ve son aşamasında anket verilerinin faktör analizine göre değerlendirilmesi sonunda öğrencilerin yaklaşımları 7 faktör altında toplandığı belirlenmiştir. Sayısal derslerde öğrencilerin başarılarının artmasında; ders hocasının önemli unsur olduğu, ders hocasının anlatım tarzı ve uyguladığı yöntemin öğrenciye yönelik olması, öğrencilere analitik düşünme yeteneğinin verilmesi ve bunu günlük ve iş hayatında kullanmayı öğretilmesi, derslerde çok örnek çözülmesi, sınavlarda yeteri kadar zaman verilmesi, sınavların içeriğinin dersle ilgili olması, derslerin not tutarak takip edilmesi, gerektiğinde ek kaynaklara rahat ulaşabilmesi, derslerin pratiğe yönelik olarak uygulama çalışmalarında paket programlardan, teknolojik araç-gereçlerden yeterince yararlanılması ve laboratuar imkânlarının sunulması, lise ve meslek liselerinde de sayısal derslere önem verilmesi ve yaz okulu uygulamasının da önemli olduğu tespit edilmiştir.

Analiz sonucunda elde edilen bulgulara destekleyici olarak mesleki eğitim kalitesinin artması için zorunlu eğitimin bitiminde gençler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki

eğitime yönlendirilmelidir. Zorunlu eğitimden sonra gelen eğitim süreci, hem mesleki hem de teknik eğitim veren yüksek öğretime hazırlayan bir süreç olmalıdır. Meslek yüksekokulları bünyesinde gerekli olmayan programların kaldırılması, sektörlerin ihtiyaç duyduğu programların açılması gerekmektedir. Uygulamalı eğitim verecek öğretim elemanlarının sanayi işbirliğine yönelik, alanında uzman kişiler olmasına dikkat edilmelidir. Mesleki eğitim sırasında öğrencilere sadece iş becerileri değil, iletişim-analitik düşünme yeteneği, bilgisayar kullanım becerileri kazandırılmalıdır. Endüstri sektörünün ihtiyaç duyduğu kalifiye elemanlarının yetiştirilmesi sağlanmalıdır. Meslek yüksekokullarındaki fiziki yetersizlikler düzeltilmeli, standartlara uygun meslek yüksekokullarının sayıları ve bu okullarda görev yapacak öğretim elemanı sayıları ve imkânlarının artırılması gerekmektedir. Bu genel öneriler ve değerlendirmeler, meslek yüksekokulu öğrencilerinin sayısal derslerdeki başarılarının yanında genel anlamda da başarılarının artmasını sağlayacak, güçlenen meslek yüksekokulu mezunlarının aranan kalifiye elemanlar olarak daha iyi koşullarda iş bulması sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

Ögel, Z.B., Dursunkaya, I., Z. (2001), "Eğitimde Kalite Yönetimine Bir Örnak: ABET 2000 Akreditasyon Süreci " Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 20, 206-214.

Eroğlu, E. ve Sağlamer A. (2000), "Sürekli Kalite İyileştirme İlkelerinin Temel Eğitimde Uygulanması", PAU. Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 7, Özel Sayı, 167-175.

Hutchins, G.B. (1991), "Introductions to Quality Control", Assurance and Management, Mcmillan Publishing Company, New York.

Özdemir, S. (2003), "Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi" Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (Erişim: 17.01.2009) http://www.sobiadacademy.net/sobem/e-kamuyonetim/kamuda-kalite/ozdemir.pdf

Bonstingl, J.J. (2000), "Kalite Okulları: Eğitimde Toplam Kalite Yönetimine Giriş", Çeviri: Hayal Köksal, Dünya Yayıncılık, Istanbul.

Gavcar, E, Ülkü, M., Ekmekçi, S. (2001), "Üniversite Öğrencilerinin Başarıları Üzerine Etki Eden Bazı Faktörlerin Araştırılması (Muğla Üniversitesi İ.İ.B.F. Örneği)" Muğla Üniversitesi SBE Dergisi , Sayı 5.

Çil, B. (1995), "Ticaret ve turizm Eğitim Fakültesinde Akademik Başarıyı Etkileyen Bazı Etkenler", Milli Eğitim Basımevi, Ankara

Köksal, A. (…….), "Öss Öğrencilerinin Sayısal Derslerdeki Başarısızlık Nedenlerinin Araştırılmasının Değerlendirilmesi" (Erişim: 17.01.2009) http://www.mufettisler.net/indexarastirmalar.html

Işık, A. (2006), "Uygulamalı İstatistik I ", Beta Basımevi, İstanbul.

Özdamar, K. (1999), (a) "SPSS ile Biyoistatistik", Kaan Kitapevi, Eskişehir.

Özdamar, K. (1999), (b) "Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi", Kaan Kitapevi, Eskişehir.

MESLEKİ EĞİTİMDE ÖĞRENCİ KALİTESİ

STUDENT QUALITY IN VOCATIONAL EDUCATION

Hüseyin CEYLAN[1]

ABSTRACT

Improving and changing technology has become more sophisticated. This situation effects production systems directly and makes the people who have to work within the system more equipped. In our country; while there needs to many technical personnel who are called the staff member, the graduates of the vocational schools which are established for this necessity, complains about unemployment. The basic reason of this paradox is that the graduates of the vocational schools aren't enough equipped for the industry and technology. So that, this is a problem of quality not quantity. Except some examples, there isn't absolutely a quantity problem. In this study, it's examined that the quality of the vocational school students - one of the parameters of this problem.

Keywords: Vocational education, vocational schools, student quality.

ÖZET

Gelişen ve değişen teknoloji giderek daha karmaşık bir hal almaktadır. Bu durum üretim sistemlerini de doğrudan etkilemekte ve bu sistemlerde çalışacak insanların daha donanımlı olmasını zorunlu kılmaktadır. Ülkemizde özellikle ara insan gücü olarak nitelendirilen teknik elemanlara ihtiyaç varken; bu ihtiyacı karşılamak için oluşturulmuş olan meslek yüksekokulu mezunları da iş bulamamaktan yakınmaktadırlar. Bu paradoksun temel nedeni, meslek yüksekokulu mezunlarının sanayinin ve teknolojinin ihtiyaç duyduğu donanımlara nitelik olarak cevap verememesidir. Yani problem bir nitelik, bir kalite problemidir. Bazı istisnalar hariç, kesinlikle bir nicelik problemi değildir. Bu çalışmada, bu problemin parametrelerinden birisi olan meslek yüksekokullarındaki örgencilerin kalitesi araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki eğitim, meslek yüksekokulları, öğrenci kalitesi

1. GİRİŞ

Çağımızda eğitim, bireysel ve toplumsal gelişmenin en önemli itici gücü haline gelmiştir. Bu durum ona duyulan isteği ve ihtiyacı da giderek artırmaktadır. Eğitime olan bireysel ve toplumsal isteğin artması, eğitim sisteminde nicel ve nitel farklılaşmanın çoğalmasına neden olmaktadır. Bir yandan farklı ilgi ve yetenekte öğrenci grupları oluşurken, öte yandan gelişen sanayi ve teknolojinin gerektirdiği insan türü, sayısı ve yetişmişlik

[1] Öğr. Gör. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, husceylan@hotmail.com

düzeyleri de farklılaşmaktadır. Bu noktada devlete ve eğitim plancılarına düşen görev, bu farklılaşmanın olabildiğince önceden görülüp değerlendirilmesi ve eğitim sistemlerinin dinamik bir şekilde geliştirilmesidir[1].

Meslek Yüksekokulu, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3. maddesinde 'Belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarı yıllık eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumudur' biçiminde tanımlanmıştır[2]. 'Önlisans eğitiminin' birisi ekonomik, diğeri sosyal olmak üzere iki temel amacı vardır. Birincisi, teknik alanda ara insan gücünü yetiştirerek ülkenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak; ikincisi ise, yüksek öğretimi yaygınlaştırarak fırsat eşitliğini sağlamaktır. Ülkenin özel durumuna göre, bu amaçlardan birine öncelik verilebilirse de, genellikle bunlar arasında uygun bir denge sağlanmalıdır. Aksi takdirde, dengenin, bu amaçlardan birincisi lehine bozulması, yani sadece ekonomik ihtiyaçları gözetmek, toplumun artan eğitim ihtiyacını karşılayamayacağı için sosyal problemlere neden olur. Dengenin ikinci amaç lehine bozulması ise, verilen eğitimin kalitesini olumsuz etkiler. Ülkemizde hali hazırda denge sosyal amaç lehine bozulmuştur. Önlisans eğitimi veren meslek yüksekokulları yüksek öğretime yeni kapasite yaratmak amacıyla plansız bir şekilde yaygınlaştırılmıştır. Bir taraftan altyapısı olmayan, bazen çok temel ihtiyaçları bile karşılanmamış yeni meslek yüksekokulları açılırken, bir taraftan da mevcut meslek yüksekokullarının kontenjanları artırılarak toplumun eğitim ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Ancak, sanayi ve teknolojinin ihtiyaçlarını dikkate almayan bu yaklaşım, önlisans eğitiminin başka problemleriyle birleşerek çok ciddi bir kalite sorununun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bir yandan ülke sanayisi istediği kalitede ara insan gücü bulamazken, bir taraftan da bu ihtiyacı karşılamak üzere kurulan meslek okullarının her sene mezun ettiği insanlar iş bulamamaktadır[3,4,5,6,7,8,9,10].

Ara insan gücü eksikliğinin bazı önemli sakıncaları vardır. Bunlardan en önemlisi, verimin düşmesidir. Aynı işin, daha üst ya da daha alt düzeyde yetişmiş elemanlarca yapılması verim düşüklüğüne neden olur. Üst düzeydeki elemanın aynı şeyi yapması, onun iyi değerlendirilmemiş olmasına; alt düzeydekinin ise, işi gereği gibi yapamamasına neden olur. İş, birinde pahalıya mâlolur; ötekinde ise kaliteden ödün vermeyi gerektirir. Ayrıca meslek piramidinin üst kesimi için hazırlanmış bir eleman, yardımcı bulamayınca, ayrıntılar üzerinde çalışmaktan dolayı meslekî doyum sağlayamaz.

Yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı, önlisans eğitimi özellikle son yıllarda sıkça tartışılan konular arasına girmiştir. Problem bir kalite problemidir. Şüphesiz ki bir ürünün veya hizmetin kalitesini etkileyen pek çok faktör vardır. Önlisans eğitiminin de kalitesi pek çok faktöre bağlıdır. Bu çalışmada, bu faktörlerden birisi olan ve önlisans eğitiminin hammaddesi olarak nitelendirilebilecek öğrencilerin kalitesi araştırılmıştır.

2. MATERYAL VE METOD

Bu çalışmada, öğrenci kalitesini araştırmak için bir anket çalışması yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanan sorulardan oluşturulmuş anket formu Kırıkkale üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Denekler, teknik programlar bölümü, Endüstriyel Elektronik, Endüstriyel otomasyon ve Otomotiv programlarında eğitim gören örgenciler arasından seçilmiştir. Hem normal öğretim hem de ikinci öğretim öğrencileri anket çalışmalarına katılmıştır. Ankete 113 öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

Ankette kullanılan soruların iki temel amacı vardır. Bunlardan birincisi meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin profilini belirlemek ve bu öğrencilerin altyapılarının bu okullarda verilen eğitime ne denli uygun olduğunu araştırmaktır. İkincisi ise öğrencilerimizin meslek yüksekokulları ile ilgili düşüncelerini ve izlenimlerini tespit etmektir.

3. BULGULAR

Örnek anket formu ve ankete verilen cevapların dağılımı Tablo-1'de görülmektedir. Tablo-1'deki veriler incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilir.

* Ankete katılan öğrencilerin yaklaşık % 96'sı erkek, %4'ü ise bayan öğrencilerden oluşmaktadır. Anket sadece teknik programlarda okuyan öğrenciler üzerinde uygulandığı için bu durum beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

* Öğrencilerimizin sadece % 17'si (19kişi) lise öğrenimine ara vermeden meslek yüksekokullarına devam eden genç örgencilerden oluşmaktadır. % 83'ü ise değişik sürelerde öğrenimlerine ara vermişlerdir. Burada dikkat çekici olan husus, öğrencilerimizin büyük bir kısmının öğrenimlerine uzun süreli ara vermiş olmalarıdır. Öğrenimlerine 4 veya daha fazla yıl ara veren öğrencilerin oranı yaklaşık %62 (70 kişi)'dir. Bu öğrenciler arasında 20 yılın üzerinde ara verenlerin sayısı hiçte az değildir. Öğrencilerimizin % 42'si (48 kişi) otuz beş yaşın üzerinde ve % 58'i ise askerlik görevlerini yapmışlardır.

* Ankette çok dikkat çekici bir nokta da, ankete katılan öğrencilerden sadece % 22'si (25 kişi) mevcut bilgi düzeylerinin öğrenim görmekte olduğu program için yeterli olduğunu düşünmektedir.

* Öğrencilerimizin ezici bir çoğunluğu (% 95'i) endüstri meslek lisesi mezunu olarak görünmektedir. Ancak bu örgencilerimizin kayda değer bir kısmının endüstri meslek lisesi diplomasını dışarıdan tamamlama yoluyla aldıkları bilinen bir gerçektir.

* Anketimize katılan öğrencilerden 'Genel Lise' mezunu olup, okulumuza ÖSS sınav sonucuna göre yerleşen sadece 1 kişi vardır. Geri kalan öğrencilerin tamamı (%99,1) sınavsız geçiş hakkından yararlanmışlardır. Bu öğrencilerimizin % 65'i ya hiç ÖSS sınavına girmemiş yada sınava girdiği halde meslek yüksekokullarını tercih etmek için gerekli olan barajın altında kalmışlardır. Üstelik bu öğrencilerin bir kısmı birden fazla bu sınava girdikleri halde barajı aşamamışlardır.

* Öğrencilerimizin neredeyse tamamı meslek lisesi mezunu olmasına karşın, %53'ü (60 kişi) bu okula girmeden önce kendi branşı ile ilgili bir işte çalışmamıştır. Mezun olduktan sonra kendi alanında çalışmayı düşünenlerin oranı ise sadece %44'dür.

* Meslek yüksekokullarının en önemli tercih nedeni olarak halîhazırda kamu görevlisi olan kişilerin görevlerinde yükselme için meslek yüksekokulu diplomasına ihtiyaç duymaları gözükmektedir. Bu sebepten yüksekokulu tercih edenlerin oranı % 51'dir. Aldığı eğitimin iş bulma şansını artıracağını düşünenlerin oranı ise sadece % 18'dir.

* Öğrencilerimizin % 56'sı meslek yüksekokuluna girmiş olmaktan çok memnun olduklarını beyan etmişlerdir. Ancak bu seçeneği işaretleyenlerin büyük bir kısmı kamu görevlilerinden oluşmaktadırlar. Bu durum 'amaç acaba eğitim mi yoksa diploma sahibi olmak mı?' sorusunu akıllara getirmektedir.

* Kendileri sınavsız geçiş hakkından faydalanarak gelen öğrencilerimizin sadece % 34'ü (39 kişi) sınavsız geçiş uygulamasının devam etmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

TABLO-1: ÖGRENCİ ANKET FORMU

1. Cinsiyetiniz
☐Erkek **109 kişi** ☐Kız **4 kişi**

2. Yaşınız? Lütfen yazınız.
•20 ve altı **19 kişi** •20-25 **32 kişi** •25-30 **9 kişi** •30-35 **5 kişi** •35-40 **17 kişi** • 40 üstü **31 kişi**

3. Askerlik görevini yaptınız mı? (Erkek öğrenciler için)
☐Evet **66 kişi** ☐Hayır **43 kişi**

4. İçinde bulunduğunuz toplum içinde, kendinizi hangi sosyo-ekonomik düzeyde sayarsınız?
☐Üst gelir gurubu **0 kişi** ☐Üst orta gelir gurubu **3 kişi** ☐Orta gelir gurubu **45 kişi**
☐Alt orta gelir gurubu **41 kişi** ☐Alt gelir gurubu **24 kişi**

5. Hangi ortaöğretim kurumundan mezun oldunuz?
☐Genel lise **1 kişi** ☐Endüstri meslek lisesi **107 kişi**
☐Teknik lise **3 kişi** ☐Başka **2 kişi**

6. Daha önce hiç ÖSS sınavına girdiniz mi?
☐Evet **103 kişi** ☐Hayır **10 kişi**

7. Daha önce ÖSS sınavına girdiyseniz en fazla kaç puan aldınız? Lütfen yazınız.
•Baraj altı **63 kişi** •160-185 arası **32 kişi** •185 ve üstü **8 kişi**

8. Ortaöğretimden sonra, öğrenime ara verdiniz mi?
☐Evet **94 kişi** ☐Hayır **19 kişi**

9. Evet ise kaç yıl ara verdiniz? Lütfen yazınız.
• 1, 2 veya 3 yıl ara verenler **24 kişi** • 4 veya daha fazla ara verenler **70 kişi**

10. Bu okula girmeden önce, buradaki teknik branşınızla ilgili bir işte çalıştınız mı?
☐Evet **53 kişi** ☐Hayır **60 kişi**

11. Bu okulu girmiş olmaktan ne derece memnunsunuz?
☐ Çok memnunum **63 kişi** ☐ Hiç memnun değilim **5 kişi** ☐ İdare eder **45 kişi**

12. Mezun olduktan sonra, öncelikle ne yapmayı planlıyorsunuz?
☐ Mesleğimde çalışmak **50 kişi** ☐ Dört yıllık bir programa devam etmek **20 kişi**
☐ Mesleğimde çalışırken lisansa devam etmek **12 kişi** ☐ Henüz kesin bir planım yok **31kişi**

13. Yüksekokulu niçin tercih ettiniz?
☐ Kısa sürede bir meslek sahibi olmak için **2 kişi**
☐ Dört yıllık bir fakülteyi kazanamadığım için **9 kişi**
☐ Kamu görevlisi olduğumdan görevimde yükselmek için **58 kişi**
☐ Aldığım eğitimin iş bulma şansımı artıracağı için **21 kişi**
☐ Dört yıllık bir okula (lisans'a) geçiş için kullanmak için **19 kişi**
☐ Başka bir okulu giremediğimden, boş kalmamak için **3 kişi**
☐ Askerliği tecil ettirmek için **1 kişi**

14. Bu okuldan mezun olduktan sonra, mesleğinizde, tatmin edici bir iş bulma konusunda beklentiniz nedir?
☐ Çok ümitliyim **12 kişi** ☐ Çok ümitsizim **13 kişi** ☐ Fikrim yok **88 kişi**

15. Mezun olduktan sonra dört yıllık bir okula devam etmek isterseniz, bunu gerçekleştirme ümidiniz nedir?
☐ Çok ümitliyim **24 kişi** ☐ Çok ümitsizim **15 kişi** ☐ Fikrim yok **74 kişi**

16. Mevcut bilgi düzeyinizin öğrenim görmekte olduğunuz program için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
☐ Çok yeterli **25 kişi** ☐ Çok yetersiz **5 kişi** ☐ Kısmen yeterli **83 kişi**

17. Okumakta olduğunuz program sizi bir teknik mesleğe hazırlayabilecek yeterlilikte midir?
☐ Çok yeterli **44 kişi** ☐ Çok yetersiz **24 kişi** ☐ Fikrim yok **35 kişi**

18. Sınavsız geçiş uygulamasının devamı hakkında ne düşünüyorsunuz?
☐ Devam etmeli **39 kişi** ☐ Kaldırılmalı **47 kişi** ☐ Fikrim yok**27 kişi**

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ülkemizin kıt kaynakları, kullanıldığı her noktada verimli bir şekilde değerlendirilmelidir. İnsan kaynağı da, bir ülkenin sahip olduğu en önemli zenginliklerindendir. İnsan kaynaklarımızı ciddi bir finansman harcayarak işleyen eğitim kurumlarımız da bu noktada gereken hassasiyeti göstermelidir. Türk yüksek öğretiminin bütün aşamalarında olduğu gibi, önlisans eğitiminde de sorunları vardır. Son zamanlarda önlisans eğitimini daha fazla tartışılır hale getiren sebep belki de bu sorunlardır. Şüphesiz ki, buradaki tek problem öğrenci kalitesi değildir. Plansız açılan okullar, teknik imkânların yetersizliği, öğretim elemanlarının yetkinlik düzeyi, sınıfların kalabalıklığı, müfredatların günümüz sanayisine uyumu, sanayinin güncel ihtiyaçlarına uygun yeni programların açılması, güncelliğini yitirmiş programların kapatılması ve daha sıralanabilecek pek çok problem bir solukta sayılabilir. Ancak burada öğrenci kalitesi başarıyı etkileyen önemli kriterlerden birisi belki de en önemlisidir.

Bu çalışmada ulaşılan bulgular incelendiğinde, meslek yüksekokullarındaki öğrenci kalitesinin son derece yetersiz olduğu rahatlıkla söylenebilir. Öğrencilerimizin altyapıları burada verilen eğitime uygun değildir. Belki üzerinde düşünülmesi gereken çok daha önemli olan husus, öğrencilerimizin büyük bir kısmının bu okulları kaliteli bir eğitim almak ve bir meslek sahibi olmak için değil, başka yan sebeplerden dolayı tercih ettiklerini beyan etmeleridir. Bu okulları tercih eden öğrenciler genel olarak iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi, halihazırda kamu görevlisi olup, bu okullardan tek beklentisi diploma olan yaşlı diye nitelendirilebilecek öğrenciler; ikincisi ise, yeni mezun genç öğrenciler. Birinci gruba giren öğrenciler, genellikle okullarından memnun olmakla beraber bu memnuniyet alınan eğitimin kalitesinden ziyade diploma beklentilerinin karşılanmış olmasından kaynaklanmaktadır; ikinci gruptaki öğrenciler ise genellikle çeşitli zorunluluklardan dolayı bu okulları tercih etmektedir. Her iki gruba giren öğrenciler de genel olarak altyapılarının yetersiz olduğunu kabul etmektedirler.

Sonuç olarak ortada bir problem vardır. Bu problemin çözümü için iki yöntem akla gelebilir. Birincisi ve daha kolay olanı, mevcut öğrenci seçme sisteminin değiştirilmesi; ikincisi ve daha sağlıklı olanı ise meslek yüksekokullarına kaynak teşkil eden meslek liselerindeki öğrenci kalitesinin yükseltilmesidir. Birinci yöntemin temel eksikliği, bu yöntemde her ne kadar akademik altyapısı olan öğrenciler seçilse de, bu öğrencilerin hiçbir teknik altyapılarının olmayışıdır. Teknik altyapısı olmayan öğrencilerin iki yıl gibi çok kısa bir sürede bazı meslekleri tam manasıyla öğrenmeleri mümkün olmayabilir. Ancak bazı meslek alanlarında bu yöntem kullanılabilir. İkinci yöntemde ise çözüm uzun vadelidir. Başta meslek liselerinin olumsuz imajları silinmeli, başarılı öğrenciler ilk öğretimlerinin sonunda kabiliyetlerine ve ilgi alanlarına göre bu okullara yönlendirilmelidir. Meslek liselerinde verilen eğitim kalitesinin iyileştirilmesi, zaman içerisinde bu problemin tamamen ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. N. Karasar, (1981), 'Önlisans eğitimi ve teknik eğitimde uygulanabilirliği', Ankara Üniversitesi Eğitim fakültesi yayınları.
2. T.C. Yükseköğretim Kurulu, (2004), 'Meslek yüksekokullarının bugünkü durumu ve mesleki ve teknik orta öğretim okullarından meslek yüksekokullarına sınavsız geçişin değerlendirilmesi'.
3. H. CEYLAN, İ. ERDOĞAN, (2009), 'MESLEK YÜKSEK OKULLARI NASIL CAZIP HALE GETIRILEBILIR?', 1.ULUSAL 5. ULUSLARARASI MESLEK YÜKSEKOKULLARI SEMPOZYUMU (YAYINLANMAK ÜZERE GÖNDERILDI).
4. K. İspir, H. Ceylan, (2009), 'Meslek Yüksekokullarında Elektrik Eğitimi Sorunlar Ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
5. H. Ceylan, H. Elibol, (2009), 'Meslek Yüksekokullarının Öğrenci Kaynağı Açısından Mesleki Teknik Ortaöğretim', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
6. *A. Ergüzen, H. Ceylan, (2009), 'Mesleki Ve Teknik Eğitimde Bilgisayar Teknolojileri Ve Programlama Programının Sorunları Ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).*
7. *H. M. Ünver, H. Yaylı, H. Ceylan, (2009), 'Taşra Meslek Yüksekokullarının Sorunları Ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).*
8. A. Gürbüz, (2008), 'Meslek Yüksekokullarında Görev Alacak Öğretim Elemanı Profillerinin Belirlenmesi Ve Kariyer Geliştirme Sistemi', IV.Ulusal Müdürler toplantısı, 7. Komisyon Raporu.
9. Ö. Yardım, (2006), 'Meslek Yüksek Okullarında Yeniden Yapılanma İle İlgili Saptamalar', II.Ulusal Müdürler toplantısı, I. Komisyon Raporu.
10. H. Ceylan, M. Avan, H. Elibol (2009), 'Mesleki ve Teknik Eğitimde Öğretim Elemanı Profili, Sorunlar ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).

MESLEKİ TEKNİK EĞİTİMİN SEKTÖREL STANDARTLARI YAKALAMASI VE MEZUNLARININ İSTİHDAMLARINA KATKISI

CATCHED TO SECTOR STANDART AND CONTRIBUTED TO EMPLOYMENT OF VOCATIONAL AND TECHNICAL EDUCATION

Hayrunnisa NADAROĞLU[1] **Y. Mualla ÇİL**[2] **Volkan Çil**[3]

ABSTRACT

Vocational Training Schools have the most important role for educating relation between employment staff in especially developing countries. There are change of students and doing projects with EC countries directed towards to Vocational Training School among to developing countries, Türkiye, during all membership to EC.

On this point, it is quite important subject to determine whether it is doing to expected functions from Vocational Trainig Schools or not in Türkiye. In this study, it was aimed to reseach whether educating and graduated students of vocational trainig is enough or not directed towards sensation and employing of graduated students in Oltu Vocational Trainig School, one of the several vocational traing that has ISO 9001-2000.

In this aim, it was done questionnare and results were evaluated on 400 students that attanding to first, second class and graduating in technical programmes, Food Technical Programme, Jewellery and Metal Processing, Carpet and Rug Confection and Building programme.

In this research, it was reseached that firstly possibility of finding job in area which graduated/will graduate of students, age, his living geography, level income of family, infrastructure and physical sufficiency of Oltu Vocational Training School, sufficiency of teaching staff and teaching member, qualty of education and training, expansion to environment which graduated/will graduate of area, contribution of environment, etc., education, reliability, quality of service, empathy and contunie abilitiness subjects. It was reported solution offers to problems. It could be thought that this research results were useful suggestion for other vocaitonal trainig school.

Key words: ISO 9001-2000, Oltu Vocational Trainig School, Employment

[1] Yrd.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, Oltu Meslek Yüksekokulu, hnisa25@atauni.edu..tr
[2] Öğr. Gör., Atatürk Üniversitesi, Oltu Meslek Yüksekokulu, ycil@atauni.edu..tr
[3] Okt., Atatürk Üniversitesi, Oltu Meslek Yüksekokulu, vcil@atauni.edu..tr

ÖZET

Meslek Yüksekokulları, özellikle gelişmekte olan ülkelerde istihdama yönelik ara eleman yetiştirmede oldukça önemli bir role sahiptirler. Gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye'de, Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde Meslek Yüksekokullarına yönelik AB Ülkeleri ile öğrenci değişimi ve proje geliştirme çalışmaları bulunmaktadır.

Bu bağlamda, ülkemizdeki Meslek Yüksekokullarının kendilerinden beklenen işlevleri yerine getirip getirmediğini belirlemek oldukça önemli bir konudur. Bu araştırmada, ISO 9001-2000 belgesine [1] sahip Türkiye'deki birkaç MYO'dan birisi olan Oltu Meslek Yüksekokulu'nun öğrenimine devam eden ve mezun olan öğrencilerinin almış oldukları mesleki teknik eğitimin yeterli olup olmadığına yönelik algıları ve mezun öğrencilerin istihdam edilme durumlarının araştırılması amaçlanmıştır.

Bu amaçla, teknik programlar bünyesindeki; Gıda Teknolojisi, Kıymetli Taş Metal İşlemeciliği, Halı Kilim Dokumacılığı ve İnşaat Programlarının 1., 2. sınıfa devam eden ve mezun olan toplam 400 öğrenci için anket çalışması uygulanmış ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

Araştırmada, öğrencilerin mezun olduğu/olacağı alanda iş imkanı bulma durumu; yaş düzeyi, yaşadığı coğrafik bölge, ailesinin gelir düzeyi, Oltu Meslek Yüksekokulunun alt yapı ve fiziki imkan yeterliliği, öğretim elamanı ve öğretim üye yeterliliği, verilen eğitim ve öğretim kalitesi, mezun oldukları alanın çevreye açılımı, çevrenin katkısı vs. başta olmak üzere eğitim, güvenirlik, hizmet kalitesi, empati ve sürdürülebilirlik [2] konuları araştırılmıştır. Problemlere yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Bu araştırmadan elde edilen sonuçların ülkemizdeki diğer meslek yüksek okullarına da faydalı öneriler sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler : ISO 9001-2000, Oltu Meslek Yüksekokulu, İstihdam

MESLEK YÜKSEKOKULLARIN MEVCUT DURUMLARI VE SORUNLARI

Günümüzde bilim, teknoloji ve sanayi alanlarında büyük değişim ve gelişmeler gözlenmektedir. Dünyadaki bu gelişime Türkiye'nin de ayak uydurabilmesi için hızlı değişim ve gelişim gerekliliği söz konusudur. Bu aşamada Mesleki ve Teknik Eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Gelişmiş ülkeler düzeyine erişebilmek için Mesleki ve Teknik Eğitimin büyük kitlelere ulaştırıldığı, nitelikli ara insan gücünün yetiştirilmeye çalışıldığı Meslek Yüksekokullarını halka daha iyi tanıtılarak öğrenci tercihlerinde önlisans programlarının istenilen ve daha çok talep edilmesi acilen sağlanmalıdır [3].

Meslek lisesi mezunları genel lise mezunlarına göre daha kısa sürede meslek sahibi olabilmekte, aynı anda hem ÖSS hem de sınavsız geçişe başvururken, ayrıca ÖSS'de başarısız oldukları taktirde yine sınavsız geçişle bir Meslek Yüksekokulu programına yerleşebilmektedirler [4]. Meslek Yüksekokulu programını bitirdikten sonra Dikey Geçişle alanlarındaki lisans programlarına devam edebilmeleri mümkün olmaktadır.

Dış pazarda pay arayan Türk endüstrisinin başarılı olabilmesi için güncel olan pratik bilgi donanımına sahip ve beceri düzeyi yüksek ara insan gücü ihtiyacının giderilmesi gerekmektedir. Ülke sanayisinin ihtiyaç duyduğu standartlarda, meslek

yüksekokullarında eğitim verebilmek için laboratuar ve atölyelerin, sanayinin uyguladığı teknolojiye uygun olarak donatılması zorunlu hale gelmiştir. Mevcut meslek yüksekokullarının birçoğunda laboratuar ve atölyedeki mevcut donanımlarının yeterli olmadığı bilinmektedir. Türkiye'de, meslek yüksekokullarının amaçlarına yönelik sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinin ihtiyaç duyduğu ara insan gücünün standardını uluslararası düzeye çıkarmak için 1985 yılından bu yana çalışmalar yapılmaktadır.

Türkiye'deki Meslek Yüksekokullarının durumunu ve sorunlarını irdeleyebilmek için, öncelikle ortaöğretimdeki durumun genel bir yapısını incelememiz gerekmektedir. Tablo 1'de, 1923-1924 yıllar ile 2005-2006 yılları arasında genel liseler ve meslek liselerindeki öğrenci sayıları ve meslek liselerdeki öğrenci sayısının orta öğretimdeki toplam öğrenci sayılarına oranı verilmektedir. Bu oran 1923-1924 yılında %67 iken 2005-2006 öğretim yılında %32 ye düşmüştür [5].

Tablo 1. Yıllara göre meslek liselerinin genel liselere göre % oranları.

Yıllar	Genel Lise	Meslek Lisesi	Toplam	Meslek Lisesi Oranı (%)
1923-1924	1.241	2.558	3.799	67
1943-1944	37.259	11.030	48.298	23
1963-1964	127.968	50.318	178.286	28
1983-1984	537.617	364.176	901.793	40
2000-2001	1.506.379	938.028	2.444.407	38
2002-2003	2.053.735	981.224	3.034.959	32
2003-2004	1.963.998	1.050.394	3.014.392	35
2004-2005	1.937.055	1.102.394	3.039.449	36
2005-2006	2.079.938	966.347	3.046.285	32

2006 yılı itibarıyla, mesleki ve teknik ortaöğretimdeki okul sayısı 4.029, öğrenci sayısı 1.182.637, öğretmen sayısı 82.736'dır. Buna göre her öğretmene 14 öğrenci düşmektedir. Yalnız örgün eğitim dikkate alınırsa, genel ortaöğretimdeki öğrenci oranı %61, mesleki ortaöğretimdeki öğrenci oranı %39 şeklindedir. Türkiye'deki Meslek Yüksekokullarının durumuna baktığımızda ise, bugün için toplam 486 MYO bulunmaktadır. 6.718 öğretim elemanının görev yaptığı bu okullara, 2005-2006 eğitim öğretim yılında kaydolan öğrenci sayısı 175.931, okuyan öğrenci sayısı 441.074, mezun sayısı 81.866'dır. Bu rakamlara göre örgün yükseköğretimde okuyan 1.356.117 öğrencinin %32.5'i mesleki eğitimdedir. Bu oran Almanya'da %13, Japonya'da %34, İngiltere'de %33, ABD'de %45'dir. Dünyada belli başlı ülkeler ortalamasının %28 olduğu dikkate alınırsa Türkiye yükseköğretimde mesleki eğitim öğrenci oranı olarak Dünya ortalamasının üzerindedir [6].

Üniversite giriş sınavı ve koşulları, kısa zamanda fazlaca değişime uğramıştır. Sınavsız Geçiş sistemi 2001-2002 eğitim öğretim yılında hayata geçirilmiştir. Sınavsız Geçişin ilk uygulandığı 2002 yılından 2006 yılına kadar olan Meslek Yüksekokulu ve Açık Öğretim ön lisans programlarına öğrenci yerleşiminin yıllara göre sayısal dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir [7-11].

Tablo 2. Meslek lisesi mezunlarının değişen sınav sistemlerine bağlı olarak önlisans ve lisans programlarına yıllara göre yerleşme yüzdeleri.

Yıllar	Öğrenci Sayısı	Meslek Liselerinden Ön lisans programlarına giren öğrenci (%)	Meslek Liselerinden lisans programlarına giren öğrenci (%)
1998	14083	47,3	52,7
1999	23722	56,6	43,4
2000	21524	61,8	38,2
2001	21933	63,9	36,1
2002	76505	89,5	10,5

ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Türkiye'de hizmet veren Meslek Yüksekokullarının kendilerinden beklenen işlevleri yerine getirip getirmediğini belirlemek oldukça önemli bir konudur. Bu araştırmada, ISO 9001-2000 belgesine sahip Türkiye'deki birkaç MYO'dan birisi olan Oltu Meslek Yüksekokulu'nun öğrenimine devam eden ve mezun olan öğrencilerinin almış oldukları mesleki teknik eğitimin yeterli olup olmadığına yönelik algıları ve mezun öğrencilerin istihdam edilme durumlarının araştırılması amaçlanmıştır.

Bu amaçla, teknik programlar bünyesindeki; Gıda Teknolojisi, Kıymetli Taş Metal İşlemeciliği, Halı Kilim Dokumacılığı ve İnşaat Programlarının 1., 2. sınıfa devam eden ve mezun olmuş toplam 400 öğrenci için anket çalışması uygulanmış ve sonuçlar yüzdelik, ortalama ve one way anova testiyle değerlendirilmiştir.

Araştırmada, öğrencilerin mezun olduğu/olacağı alanda iş imkanı bulma durumu; yaş düzeyi, yaşadığı coğrafik bölge, ailesinin gelir düzeyi, Oltu Meslek Yüksekokulu'nun alt yapı ve fiziki imkan yeterliliği, öğretim elamanı ve öğretim üye yeterliliği, verilen eğitim ve öğretim kalitesi, mezun oldukları alanın çevreye açılımı, çevrenin katkısı vs. başta olmak üzere eğitim, güvenirlik, hizmet kalitesi, empati ve sürdürülebilirlik konularının araştırılması amaçlanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Atatürk Üniversitesi Oltu Meslek Yüksekokulu, Teknik Programlardaki öğrenciler üzerine yapılan bir ankette, bu programa gelme nedenleri sorulduğunda elde edilen sonuçlar Çizelge 2'de gösterilmiştir. Ankete 400 öğrenci katılmıştır. Programa kaydolmaktaki en büyük amaçları iş bulmaktır (%73.3). Erkek öğrencilerin % 30'luk kısmı ise askerliği erteletmek amacı ile programa kaydolduğunu beyan etmişlerdir. Öğrencilerin her türlü sosyal gereksinmelerinin karşılandığı yer olan Ankara'da öğrencilere yapılan ankette elde edilen sonuçlar son derece ilginçtir. İlçelerde yer alan MYO'lar göz önüne alındığında öğrencilerin programa yerleşme gerekçeleri üniversite okumuş olmak için olacaktır.

Çizelge 2. Atatürk Üniversitesi Oltu Meslek Yüksekokulu, Teknik Programlardaki, Gıda Teknolojisi, Kıymetli Taş Metal İşlemeciliği, Halı Kilim Dokumacılığı ve İnşaat Programlarını tercih etme nedenleri

Yanıtlar	Sayısı	% Oranı
İş bulmak amacı ile	213.2	53.3
Askerliği ertelemek amacı ile	72	18.0
Meslek öğrenmek amacı ile	80.8	20.2
Diğer nedenlerle	34	8,5
Toplam	400	100

Türkiye'de üniversite düzeyinde ön lisans olarak mesleki teknik eğitimi alan Gıda Teknolojisi, Kıymetli Taş Metal İşlemeciliği, Halı Kilim Dokumacılığı ve İnşaat Programlarının 1., 2. sınıf öğrencilerine ayrı ayrı uygulanan anket formunda demografik özellikleri araştırılmış ve sonuçlar Tablo.3'de gösterilmiştir.

Araştırmaya katılanların %95.2'u 18-22 yaş grubunda, %4.8'si 22-25 yaş grubunda, 25-30 ve 30-ve üzeri yaş grubunda ise cevap bulunmadığı belirlenmiştir. Programlara göre dağılımları ise, %30.3'ü Kıymetli Taş ve Metal İşletmeciliği, %21.8'i Halı Kilim Dokumacılığı, %29.0'ı Gıda Teknolojisi ve %19.0' ise İnşaat programına aittir. Cevaplayıcıların %17.0'ı Karadeniz bölgesinde, %7.3'ü Ege bölgesinde, %14.0'ı Akdeniz Bölgesinde, %6.0'ı Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, %10.8'i İç Anadolu Bölgesinde, %26.5'i Doğu Anadolu Bölgesinde ve %18.5'i Marmara Bölgesinde ikamet etmektedirler. Kendi veya ailelerinin aylık maddi gelirini mesleki eğitiminizi sürdürmenize ve/veya aldığınız mesleki eğitime yönelik iş kurmalarına %23.0'ı yeterli, %77.0'ı ise yetersiz bulmaktadır.

Tablo 3. Araştırmanın ana kütlesini oluşturan cevaplayıcıların demografik özellikleri.

Sayı. Oran		Sayı	Yüzde (%)
Yaş	18-22	381	95.2
	22-25	19	4.8
Programlarına göre dağılımları	Kıymetli taş metal	121	30.3
	Halı Kilim	87	21.8
	Gıda	116	29.0
	İnşaat	76	19.0
Hangi coğrafik bölgede yaşadıkları	Karadeniz Bölgesi	68	17.0
	Ege Bölgesi	29	7.3
	Akdeniz Bölgesi	56	14.0
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	24	6.0
	İç Anadolu Bölgesi	43	10.8
	Doğu Anadolu Bölgesi	106	26.5
	Marmara Bölgesi	74	18.5
Kendi veya ailelerinin aylık maddi geliri mesleki eğitiminizi sürdürmenize ve/veya aldığınız mesleki eğitime yönelik iş kurmalarına;	Yeterli	92	23.0
	Yetersiz	308	77.0
TOPLAM		**400**	**100**

Araştırmaya katılanlara, Mesleki ve Teknik eğitim veren meslek yüksekokullarına bakışları, Oltu Meslek Yüksekokuluna bakışları, mesleki teknik eğitimin iş kurmada yararlarına yönelik bir seri soru sorulmuştur [12]. Cevaplayıcıların sorular karşısındaki tutumları Tablo.4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Cevaplayıcıların Verdikleri Cevapların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.

Değişkenler	Ortalama	SS
Yükseköğretim tercihiniz üzerinde sektörel standartlar ve ülkemizdeki istihdam durumunun etki derecesi	3.3	0.93
Yükseköğretim program tercihinizde ÖSYM sınav sonucu, ortaöğretim kişisel kapasiteniz, şahsi araştırmanız, ailevi yönlendirilmeniz,..vb. gibi diğer faktörlerin etki derecesi	3.35	0.47
Ailenizin maddi imkanının yükseköğretiminizi kolaylaştırmaya katkı derecesi	2.69	0.994
Yükseköğretim için özel ve tüzel burs imkanlarının miktar ve bolluğunun önem derecesi	2.52	0.362
Özel ve tüzel burs olanaklarının lisansüstü-lisans-önlisans veya devlet-vakıf üniversiteleri arasında dağılım oranlarının gerçekçi ve hakkaniyete dayalı olduğuna inancınız	2.39	0.119
Yüksekokulun sizi yetiştirmede fiziki ve mesleki alt yapı imkanlarının yeterlilik seviyesi	3.54	0.957
Yüksekokulun ISO kalite belgesi sahibi olmasının sizin mesleki eğitiminize katkı düzeyi	3.97	0.921
Mezun olduğunuz / olacağınız programın sektörel standartlara yeterli seviyede eğitim verebilme kabiliyeti	3.68	0.862
Yüksekokuldaki akademik kadronun branşlaşması ve uzmanlaşması derecesi	3.37	0.982
Okul içerisinde sizin kendi alanınızda gelişmeniz için özgürlük tanınması yeterliliği	3.18	1.099
Sınıf ve diğer bölümlerdeki arkadaşlarınızla eşit eğitim hakkı verildiğine inancınız	3.40	0.132
Mezun olduğunuz / olacağınız okulun alanında ileriye yönelik gelişme eğilimi ve plan programı olduğuna dair inancınız	3.52	0.939
Mezun olunca / olduktan sonra alana ve mesleki eğitime bakış açınızdaki değişiklik miktarı	3.17	0.993
Eğitiminiz boyunca aldığınız eğitimin, uygulamanın mesleki kariyerinizi sürdürmenize yeterlilik derecesi	3.53	1.001
Staj yeri seçiminde okulunuzun sizi yönlendirmesinin yeterlilik derecesi	3.33	0.859
Staj sürenizin mesleki gelişmenize olumlu yönde katkısının olduğuna inancınız	3.80	0.207
Genel olarak okula geldiğinizdeki beklentileri okulunuz karşıladığına yönelik kanaatiniz	3.01	0.651
Oltu ilçesinin Mesleki eğitime katkı sağlamada yeterliliği	2.33	0.155
Okulun bulunduğu çevrenin mesleki yükseköğretim için elverişliği	2.22	0.120
Öğrencilerin okulun dışındaki zamanlarında sosyal faaliyet imkanlarına sahip olma seviyeleri	1.73	0.926
Yerli halkın öğrenciye tutum ve yaklaşımlarının beklentilerinizi karşılama derecesi	2.19	0.264
Yerli halkın öğrenciye olan tutum ve davranışlarının önem seviyesi	2.10	0.147
Mesleki yükseköğretimde ulaşım, konaklama, iaşe,..vb. kişisel ihtiyaçların karşılanmasında okul yerinin katkısı	2.19	0.581

Size göre mezun olduğunuz / olacağınız mesleki yükseköğretim program türünün, iş bulmanıza katkı derecesi	3.39	0.490
Yaşadığınız yerde yükseköğretiminizde aldığınız / alacağınız mesleki eğitime yönelik iş imkanlarının yeterlilik düzeyi	3.08	0.776
Size göre yaşadığınız coğrafik bölgenin ve şehrin istihdam probleminizin çözümüne katkı derecesi	3.9	0.188

Ayrıca cevaplayıcıların verdikleri cevapları için varyans analiz testi yapılmış sonuçlar Tablo5'de verilmiştir.

ablo 5. Cevaplayıcıların Verdikleri Cevapların Bölümlere Göre Dağılımları.

Değişkenler	**Kıymetli Taş Metal İşlt.** $\overline{X}$ **± SD**	**Halı Kilim Dokumacılığı** $\overline{X}$ **± SD**	**Gıda Teknolojisi** $\overline{X}$ **± SD**	**İnşaat** $\overline{X}$ **± SD**	**Test ve p**
Yükseköğretim tercihiniz üzerinde sektörel standartlar ve ülkemizdeki istihdam durumunun etki derecesi	3.29 ± 0.987	3.31 ±1.060	3.28 ± 1.086	3.32 ± 0.836	F: 0.22 p>0.05
Yükseköğretim program tercihinizde ÖSYM sınav sonucu, ortaöğretim kişisel kapasiteniz, şahsi araştırmanız, ailevi yönlendirilmeniz,..vb. gibi diğer faktörlerin etki derecesi	3.34 ±0.096	3.33 ± 113	3.35 ± 095	3.39 ±123	F: 0.57 p>0.05
Ailenizin maddi imkanının yükseköğretiminizi kolaylaştırmaya katkı derecesi	2.68 ±0.092	2.79 ±0.107	2.77±0.090	2.45±0.111	F: 2.074 p>0.05
Yükseköğretim için özel ve tüzel burs imkanlarının miktar ve bolluğunun önem derecesi	2.54±0.125	2.51±0.154	2.39±0.128	2.68±0.140	F: 0.738 p>0.05
Özel ve tüzel burs olanaklarının lisansüstü-lisans-önlisans veya devlet-vakıf üniversiteleri arasında dağılım oranlarının gerçekçi ve hakkaniyete dayalı olduğuna inancınız	2.41±0.103	2.38±0.124	2.30±0.102	2.47±0.126	F: 0.399 p>0.05
Yüksekokulun sizi yetiştirmede fiziki ve mesleki alt yapı imkanlarının yeterlilik	3.52±0.101	3.79±0.128	3.78±0.084	2.92±0.097	F: 16.771 p<0.001

seviyesi					
Yüksekokulun ISO kalite belgesi sahibi olmasının sizin mesleki eğitiminize katkı düzeyi	3.98±0.085	4.05±0.099	3.98±0.082	3.87±0.110	F: 0. p>0.05
Mezun olduğunuz / olacağınız programın sektörel standartlara yeterli seviyede eğitim verebilme kabiliyeti	3.67±0.080	3.92±0.085	3.88±0.072	3.13±0.092	F: 0.511 p>0.05
Yüksekokuldaki akademik kadronun branşlaşması ve uzmanlaşması derecesi	3.33±0.090	3.53±0.106	3.53±0.089	2.97±0.104	F: 16.222 P<0.001
Okul içerisinde sizin kendi alanınızda gelişmeniz için özgürlük tanınması yeterliliği	3.18±0.104	3.25±0.104	3.23±0.108	3.03±0.097	F: 6.270 P<0.001
Sınıf ve diğer bölümlerdeki arkadaşlarınızla eşit eğitim hakkı verildiğine inancınız	3.40±0.104	3.28±0.124	3.31±0.105	3.53±0.126	F: 0.710 p>0.05
Mezun olduğunuz / olacağınız okulun alanında ileriye yönelik gelişme eğilimi ve plan programı olduğuna dair inancınız	3.52±0.086	3.64±0.101	3.58±0.085	3.29±0.109	F: 0.564 p>0.05
Mezun olunca / olduktan sonra alana ve mesleki eğitime bakış açınızdaki değişiklik miktarı	3.17±0.088	3.21±0.104	3.19±0.090	3.11±0.126	F: 2.195 p<0.05
Eğitiminiz boyunca aldığınız eğitimin, uygulamanın mesleki kariyerinizi sürdürmenize yeterlilik derecesi	3.53±0.089	3.63±0.109	3.55±0.097	3.37±0.107	F: 0.162 p>0.05
Staj yeri seçiminde okulunuzun sizi yönlendirmesinin yeterlilik derecesi	3.38±0.089	3.66±0.089	3.49±0.089	2.63±0.089	F: 0.913 p>0.05
Staj sürenizin mesleki gelişmenize olumlu yönde katkısının olduğuna inancınız	3.38±0.270	3.66±0.367	3.49±0.283	2.63±0.114	F: 2.039 p>0.05
Genel olarak okula geldiğinizdeki beklentileri okulunuz karşıladığına yönelik	3.81±0.109	3.80±0.129	3.79±0.112	3.76±0.144	F: 0. 026 p>0.05

kanaatiniz					
Oltu ilçesinin Mesleki eğitime katkı sağlamada yeterliliği	3.02±0.097	3.02±0.122	3.01±0.103	3.00±0.106	F: 0.007 p>0.05
Okulun bulunduğu çevrenin mesleki yükseköğretim için elverişliği	2.34±0.097	2.38±0.117	2.33±0.099	2.24±0.114	F: 0.260 p>0.05
Öğrencilerin okulun dışındaki zamanlarında sosyal faaliyet imkanlarına sahip olma seviyeleri	2.22±0.102	2.17±0.130	2.16±0.109	2.34±0.104	F: 0.449 p>0.05
Yerli halkın öğrenciye tutum ve yaklaşımlarının beklentilerinizi karşılama derecesi	1.74±0.084	1.61±0.084	1.60±0.080	2.05±0.115	F: 4.406 P<0.001
Yerli halkın öğrenciye olan tutum ve davranışlarının önem seviyesi	2.23±0.195	2.13±0.260	2.06±0.200	2.37±0.134	F: 0.383 p>0.05
Mesleki yükseköğretimde ulaşım, konaklama, iaşe,..vb. kişisel ihtiyaçların karşılanmasında okul yerinin katkısı	2.12±0.105	1.93±0.115	1.94±0.098	2.50±0.144	F: 4.591 p<0.001
Size göre mezun olduğunuz / olacağınız mesleki yükseköğretim program türünün, iş bulmanıza katkı derecesi	3.38±0.093	3.45±0.118	3.41±0.101	.29±0.112	F: 0.355 p>0.05
Yaşadığınız yerde yükseköğretiminizde aldığınız / alacağınız mesleki eğitime yönelik iş imkanlarının yeterlilik düzeyi	3.11±0.107	3.16±0.128	3.11±0.109	2.89±0.135	F: 0.343 p>0.05
Size göre yaşadığınız coğrafik bölgenin ve şehrin istihdam probleminizin çözümüne katkı derecesi	2.93±0.110	2.87±0.125	2.81±0.104	3.00±0.147	F: 0.816 p>0.05

Öğrencilere yöneltilen anket sorularından "Mezun olunca / olduktan sonra alana ve mesleki eğitime bakış açınızdaki değişiklik miktarı" istatistiksel olarak anlamlı, "Yüksekokulun sizi yetiştirmede fiziki ve mesleki alt yapı imkanlarının yeterlilik seviyesi, Yüksekokuldaki akademik kadronun branşlaşması ve uzmanlaşması derecesi, Okul içerisinde sizin kendi alanınızda gelişmeniz için özgürlük tanınması yeterliliği, Yerli

halkın öğrenciye tutum ve yaklaşımlarının beklentilerinizi karşılama derecesi, Mesleki yükseköğretimde ulaşım, konaklama, iaşe,..vb. kişisel ihtiyaçların karşılanmasında okul yerinin katkısı" ise istatistiksel olarak çok çok anlamlı oldukları belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülke sanayisinin ihtiyaç duyduğu standartlarda, ISO 9001:2000 Kalite belgesine sahip olan Oltu Meslek Yüksekokulu (OMYO) eğitim verebilmek için laboratuar ve atölyelerin, sanayinin uyguladığı teknolojiye uygun olarak donatılmıştır. Mevcut meslek yüksekokulların birçoğunda laboratuar ve atölyedeki mevcut donanımlarının yeterli olmadığı bilinmektedir. Oltu Meslek Yüksekokulunda, Türkiye'nin sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinin ihtiyaç duyduğu ara insan gücünün standardını uluslararası düzeye çıkarmak için 1995 yılından bu yana çalışmalar yapılmaktadır. Sektörler, kalifiye ara elaman istihdamında genel olarak; mesleki bilgi, öğrenim düzeyi, iş deneyimi, yabancı dil, yaş ve bilgisayar bilgisi gibi özellikler aramaktadır. Aranan davranışsal nitelik ise; iletişim, ekip çalışması, gelişmeye açıklık, analitik düşünme ve problem çözmedir. Ülkemizde bir bütün olarak mesleki teknik eğitimin gelişmesi, fonksiyonlarını yerine getirebilmesi, böylece toplumumuza hizmet edebilmesi, dolayısıyla bir cazibe merkezi haline gelebilmesi için kısa, orta ve uzun vadeli, yoğun ve çok yönlü bir çalışma yapılması gerekir.

Oldukça genç bir nüfusa ve dolayısıyla büyük bir işgücü potansiyeline sahip olan ülkemizin bu avantajıını iyi değerlendirmesi için Mesleki ve Teknik Eğitim büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde her yıl yaklaşık 1.600.000 gencin üniversite sınavına girmesi, istihdam alanlarının yetersizliği ile açıklanabilir. Diğer yandan, işletmelerin sorunlarına ilişkin yapılan bilimsel araştırmalarda, en çok dile getirilen problemin kalifiye eleman ihtiyacı olduğu görülmektedir. O halde sorunun çözümü için iki boyuta ağırlık verilmelidir: Birincisi yeni istihdam alanları oluşturmak, ikincisi bu gençleri nitelikli insan gücü olarak üretim sürecine katmak. İşgücü potansiyelinin üretime katılabilmesi, Mesleki ve Teknik Eğitime yönlendirilmesi ile gerçekleşebilir. Yönlendirmenin sağlanması için ise, mikro düzeyde okulların ve makro düzeyde ise sistemin modernize edilmesi gerekmektedir. Modernizasyonun sağlanması sürecinde daha doğru ve gerçekçi kararların alınması ilgili tarafların katılımını zorunlu kılmaktadır. Böylece üniversiteler, işletmeler ve Mesleki ve Teknik Eğitim kurumları arasındaki ilişkilerin geliştirilebileceğine ve daha doğru ve geçerli kararlar alınabileceğine açıktır.

KAYNAKLAR

1. Goetsch D.L., Stanley B., (1998) "Understanding and Implementing ISO Standarts", Prentice-Hall, USA.

2. Gözlü, S., (1995) "Hizmet Kalitesinin Kontrolünde İstatistiksel Yöntemler", Verimlilik Dergisi, MPM Yayını, 1995/2 Ankara.

3. Erdem, A., Uzal, G., Yamaç, M., Hüyük D. (2007) "Meslek yüksekokullarının bazı sorunları ve çözüm önerileri", 4.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, Mayıs 2007 Bergama.

4. Mesleki ve Teknik Eğitimde Orta ve Yükseköğretim Kurumları Arasında Program Bütünlüğünün ve Devamlılığının Sağlanması (Sınavsız Geçiş) Bilgi Kılavuzu, Ankara, 2002.

5. Özpınar, Y. (2006) "Mesleki ve teknik ortaöğretim okulları ve yüksekokulların yeniden yapılandırılması", BASİAD Yayınları, No:8, Denizli.

6. Eşme, İ. (2007) "Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumu ve sorunları", T.C. Yükseköğretim Kurulu, Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı, 15-16 Ocak 2007, Ankara.

7. Ortaöğretim Kurumlarına Göre Öğrenci Seçme Sınavı Sonuçları, ÖSYM Yayınları, 2002, Ankara.

8. Ortaöğretim Kurumlarına Göre Öğrenci Seçme Sınavı Sonuçları, ÖSYM Yayınları, 2003, Ankara.

9. Ortaöğretim Kurumlarına Göre Öğrenci Seçme Sınavı Sonuçları, ÖSYM Yayınları, 2004, Ankara.

10. Ortaöğretim Kurumlarına Göre Öğrenci Seçme Sınavı Sonuçları, ÖSYM Yayınları, 2005, Ankara.

11. Ortaöğretim Kurumlarına Göre Öğrenci Seçme Sınavı Sonuçları, ÖSYM Yayınları, 2006, Ankara

12. Lam, S.S.K. (1997), "SERVQUAL: A Tool for Measuring Patients' Opinions of Hospital Service Quality in Hong Kong", *Total Quality Management,* 8(4), 145-152.

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE BİLGİSAYAR TEKNOLOJİLERİ VE PROGRAMLAMA PROGRAMININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

IN VOCATIONAL AND TECHNICAL EDUCATION: THE PROFILE OF THE "COMPUTER SCIENCE AND PROGRAMMING" PROGRAMME, PROBLEMS AND PROPOSAL OF SOLUTIONS

Atilla ERGÜZEN[1] **Hüseyin CEYLAN**[2]

ABSTRACT

It is clear that continuing change and development in science and technology is the most in the computer science. Sectors serving in computer science and using this technology increasingly needs personels who know the computer science and reception the expectations of the markets. Countries educate the students with a continious evolution and development parallel to the developing technology, in fact, becoming well using the technology and perhaps will be creating the new ones. For this reason, it is necessary that we must educate the "Computer science and programming" students for this purpose.

There are three basic criteria that specify the quality of education; phsical&technical facilities, students profile and the instructors. In this study, the weakness of stated createria are shown and proposed alternative solutions. For the phsical&technical facilities a new model is developed and showed by means of interview and analysing the current world wide educationel models. This one is mixing the relationel education and web based remote education. Additionally, stiuations in which students are discussed and proposed a solution. The last one is analysing and making a proposel for the problems and bad conditions which surrounds instructors.

Key Words: Profile of the instructors, Quality of Education, Vocational High School, Computer science and programming

ÖZET

Sürekli olarak değişen ve gelişen bilim ve teknoloji alanlarının şüphesiz en hızlı olanı bilgisayar bilimleridir. Bu alanda hizmet veren ve bilgisayarı dolayısı ile kullanan sektörlerin yetişmiş teknik eleman sıkıntısı her geçen gün artmaktadır. Gerekli teorik ve uygulama eğitimini almış, hızla gelişen donanım ve yazılım sistemlerini yakından takip edebilen ve kendini yenilemeyi başarabilen insan gücü yetiştirebilen ülkeler muhakkak ki bu hıza uyum sağlayıp teknojiyi kullanan hatta üreten bir konuma gelecektir. Bu sebeple

[1] Öğr. Gör., Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, aerguzen@yahoo.com.
[2] Öğr. Gör. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, husceylan@hotmail.com.

"Bilgisayar teknolojileri ve programlama" programı öğrencilerinin belirtilen hedefe uygun olarak yetiştirilmeleri bir zorunluluk olmuştur.

Eğitim kalitesini belirleyen üç temel unsur; mevcut fiziksel-teknik altyapı, öğrenci profili ve öğretim elemanları analiz edildiğinde bir takım aksaklıklar olduğu görülmektedir. Bu çalışmada belirtilen unsurların eksiklikleri çıkartılarak çözüm önerileri sunulmuştur. Fiziksel ve teknik altyapıda: öğrencilerle yapılan mülakalatlar ve dünyadaki eğitim sistemlerinin vardığı noktalar gözönünde bulundurularak yeni labaratuar modeli ve uzaktan eğitim modeli ile birlikte karma bir sistem teklif edilmiştir. Öğrencilerin durumları incelenmiş ve gerekli çözüm önerileri sunulmuştur. Son olarak sistemin üçüncü unsuru olan öğretim elemanlarının sorunları ve çözüm önerileri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Elemanı Profili, Eğitim Kalitesi, Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Teknolojileri ve Programlama.

1.GİRİŞ

Mesleki ve Teknik Eğitim alanında hizmet veren ortaöğretim kurumları ile lisans düzeyinde eğitim veren yükseköğrenim kurumlarının hedef aldığı istihdam sahaları arasında kalan boşluğu doldurmak, Meslek Yüksekokullarının temel görevidir. Meslek Yüksekokullarının kuruluş amacı, iş dünyasının ilgili alanlarda gereksinim duyduğu bilgi ve beceri ile donatılmış vasıflı insan gücünün yetiştirilmesidir[1,5,6,7,8,9].

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de işsizlik en büyük sorunlardan biridir. Buna karşılık iş dünyası da teknolojik olarak iyi eğitilmiş, tecrübeli eleman bulamadıkları konusunda yakınmaktadırlar. Bir tarafta iş arayan işsizler ordusu varken, diğer tarafta yetişmiş insan gücünü bulamayan iş dünyası var. Meslek Yüksekokullarının amacı iş dünyasının taleplerine uygun niteliklerde teknik elemanlar yetiştirmektir.

Bu çerçevede Meslek Yüksekokullarının amacına uygun eleman yetiştirebilmesi için, problemlerinin iyi analiz edilmesi ve gerekli pratik çözümlerin sunulması gerekmektedir. Bu çalışmada, Meslek Yüksekokullarının problemlerinden Fiziksel altyapı ve ders işleyiş teknikleri üzerinde araştırma yapılarak çözüm önerileri hazırlanmıştır. Böylece öğrencilerin özellikle değişen koşullara çabuk uyum sağlayan, ekip halinde çalışabilen, problem çözebilen sorumluluk alabilen ve mesleki beceriye sahip nitelikli olarak mezun edilmeleri hedeflenmiştir[2,3,4].

2. MATERYAL VE METOD

Bu çalışmada Kırıkkale Meslek Yüksekokulundaki Öğretim Elemanları ve Öğrenciler ile mülakat ve anket çalışmaları yapılmıştır. Halen Kırıkkale Meslek Yüksekokulunda 3 adet ders Karma olarak devam etmektedir. Karma model: devam etmekte olan örgün eğitime ek olarak uzaktan eğitimin teknik ve yazılım imkânlarının da katılmasıdır. Böylece öğrenci dersine normal bir şekilde devam ederek, uzaktan eğitimin imkanlarından da faydalanacaktır. Yüksekokulumuzda belirtilen üç derse devam eden öğrenciler ve derslerin Öğretim Elamanları ile yapılan araştırmalar neticesinde ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca yıllardır laboratuar uygulamaları konusunda edindiğimiz tecrübeler ışığında mevcut kanaate varılmıştır.

3.BULGULAR

Meslek yüksekokullarındaki eğitimin üç ana unsuru vardır: Öğrenci, Fiziksel-Teknik altyapı ve Öğretim Elamanları. Bu üç öge incelendiğinde en kolay olarak Fiziksel ve Teknik altyapı da değişiklik yapılabilir. Çünkü diğer unsurların çözümü çok parametrelere bağlıdır. Teknik imkanların değiştirilmesi tümü ile üniversite yönetiminin elindedir. Bu doğrultuda öncelikle mevcut laboratuarlardaki verim artırımı ve ardında da karma modelin detayları verilecektir.

3.1 Laboratuar Şartları

Mevcut fiziksel ve teknik altyapı incelendiğinde Bilgisayar laboratuarlarının genel olarak 20 ile 40 adet kişisel bilgisayarlardan oluştuğunu ve bunların birbirlerine bir ağ ile bağlantılı olduğunu görmekteyiz. Bu yapıya internet bağlantısı da eklendiğinde sistemimizin öğrencilerimiz için oldukça faydalı olduğuna inanırız. Oysaki sistem dışarıdan gelebilecek saldırılara, yanlış veya kasıtlı kullanıcı hatalarına da açık olacaktır. Ayrıca öğrenciler uygulama saatlerinin bir kısmını mevcut sistem hataları ve çöken bilgisayarlar sebebiyle verimli kullanamayacaktır. Bununla birlikte, öğretim elemanı da her öğrencinin problemini uygulama yapılan bilgisayara giderek çözmek zorunda kalacaktır. Yazılım ve donanım teknolojilerinin hızla ilerlemesinden dolayı bu teknolojilerden faydalanarak sistemimizin öğrenci verimini arttırıp, hatasız çalışma süresini uzatabiliriz. Aşağıda maddeler halinde verilen işlemler uygulandığında istenilen düzeye rahatlıkla çıkabiliriz.

a)İstemci Bilgisayarlarda platformu kilitleyen (Deep Freze hyper Technologies) gibi programları kullanarak sistemimiz virüs, kullanıcı hataları vs gibi hataları önleyecektir. Böylece sistemimizin bakım maliyeti çok düşecektir.

b)Öğrencilerin çalışmaları Sunucu bilgisayarlarda kendilerine ayrılan birimlerde kaydedilerek çalışmalar üzerindeki devamlılık ve kontrol daha kolay alacaktır.

c)Ayrıca İnternet hizmetinden dolayı uzaktan bağlantı hizmeti sunan programlar sayesinde (FTP, Uzak Masaüstü vs) öğrenciler istedikleri zaman istedikleri yerden sisteme bağlanarak ödev vs gibi çalışmaları yapabileceklerdir.

d)Laboratuar uygulamaları için istemcilere yüklenecek yazılım ile Öğretim Elemanı Sunucu makineden istediği öğrencinin makinesine bağlanıp anında ekranı görerek gerekli çözümü sunabilecektir.

e)Sistem kendi bilgisayarlarını (dizüstü) laboratuara getirerek sisteme girebilecek ve istediği işlemleri sunucudaki kendi alanında yapabilecektir.

f)Öğretim elemanı Sunucu Bilgisayarda yaptığı uygulamaları tüm istemci bilgisayar ekranlarına göndererek daha görsel ve daha etkili bir şekilde teorik ve uygulama eğitimini verebilecektir.

g)Laboratuarlarımızın zemin döşemesi ve demirbaşlar (sandalye, bilgisayar masaları) daha özenle seçildiğinde öğrenciye psikolojik olarak tam donanımlı laboratuar havası verilerek, öğrenciyi uygulamalara motive etmek başarıyı arttıracaktır.

h)Ayrıca sunucu bilgisayara takılan ek donanımlar (tarayıcı, yazıcı, VCD-DVD yazıcı vs) ile öğrencilerin tüm ihtiyaçları orada karşılanarak ders ve ders haricindeki zamanlarda da öğrencilerin çalışmaları desteklenebilir.

3.2 Karma Model

3.1 de anlatılan özellikler öğrencilerimizin bilgi edinmelerini kolaylaştıracaktır. Ayrıca örgün eğitim modelinin yanına uzaktan eğitim modelinin bazı özellikleri ilave edilerek oluşturulacak "Karma Eğitim" modeli ile daha verimli bir eğitim-öğretim modeli çıkacaktır. Şu anda Kırıkkale Üniversitesi Kırıkkale Meslek Yüksekokulu 3 adet dersi bu formatta vermektedir ve başarının daha önceki yıllara göre daha fazla olduğu gözlenmiştir. Meslek Yüksekokullarında örgün eğitim ile ilgili problemleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

a)Öğretim Elemanlarının ders yükleri fazla olduğundan öğrencilere gün içerisinde fazla danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunamamaktadır.

b)Öğretim Elemanlarının yardımcı elemanları olmadığından dolayı ödev verme, verilen ödevlerin toplanması ve dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi oldukça zordur.

c)Öğretim Elemanı derslerle ilgili ders notu, gerekli doküman ve programları öğrencilerimize sunması her zaman mümkün olmamaktadır.

d)Öğretim elemanı öğrencilere tüm dokümanlarını ve problem çözümlerini sınıf ortamında verememektedir.

e)Öğrenciler evlerinde veya diğer yerlerde ders çalışma aşamasında takıldıkları noktaları Öğretim Elemanı ve diğer arkadaşlarına soramamaktadır.

f)Öğrenciler dersle ilgili çalışmalarını ve düşüncelerini birbirleri ile kısıtlı ders saatinde paylaşamamakadır.

Oysaki yukarıda bahsedilen ve örgün eğitim modelinde çözümü zor olan problemler Karma Model yapısıyla çok kolay bir şekilde çözümlenecektir. Bu modelde Üniversitenin Web sunucusuna eklenen yazılım ile sistem Karma model haline gelmektedir.
Karma modelin özellikleri aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

a)Öğretim Elemanı vereceği ödevleri sisteme ödev başlangıç ve bitirme tarihleri ile birlikte aktaracak ve öğrenciler sistemden ödevi öğrenerek; yaptıkları ödevi sisteme geri yükleyecektir. Böylece ödev teslim etmeyen öğrenciler hemen belli olacak ve ödev toplama işlemi zahmetsizce çözülecektir. Öğretim Elemanı teslim edilen ödevleri anında ekranında görerek değerlendirecek ve notlandırma yapılabilecektir. Sistem kolaylaşacağı için dönem içerisinde öğrencilere daha fazla ödev verilerek derse katkıları yüksek seviyede olacaktır.

b)Ders notları haftalık konulara ayrılarak sisteme yüklenecek; öğrenciler derse devam ederken kullanabileceği ve her zaman kendi bilgisayarlarına elektronik ortamda indirebileceği dersin ana kaynağını oluşturacaktır. Derse mazeretinden dolayı katılamayan öğrenci ders notları alıp eksik bilgilerini tamamlayarak fotokopi vs gibi çözüm yolları aramayacaktır.

c)Sistem minik sınavlar yapmaya müsait olduğundan öğrencilere haftalık sınavlar yapılarak anında sınıf başarı durumu öğrenilebildiği gibi bu gibi sınavlar derste yapılmayıp zaman kazanılacaktır.

d)Ders notları, sınav soru ve cevapları, ek dökümanlar ve gerekli programlar yükleme merkezine (Download) yüklenerek, öğrencilere sınırsız kaynak sunulabilecektir.

e)Sistemde, öğrenciler birbirlerine ve Öğretim Elemanına sorular sorarak ve tartışma ortamı (Forum) oluşturularak daha verimli hale gelebilecektir.

f)Öğretim Elemanı, ders içeriklerine her yıl daha fazla teknolojik ve bilimsel gelişmeleri ekleyerek, ders notlarının daha güncel olmasını sağlayacaktır.

g)Öğretim Elemanı öğrencilerin sisteme ne kadar sıklıkla girdiğini ve ne kadar süre ile sistemde kaldığını görerek öğrenci hakkında kanaatini güçlendirecektir.

Yukarıda belirttiğimiz özelliklerin örgün eğitimde uygulanması mümkün değildir, dolayısıyla bu eklentiler ile mevcut sistemimiz her geçen gün kendini yenileyerek; temel amacımız olan öğrencilerimizi günün teknolojik ve bilimsel altyapı ile donatılmasına büyük bir katkı sağlayacaktır.

Ayrıca Öğretim Elemanlarımızın yapılan anket ve mülakatlar neticesinde aşağıda belirtilen problemleri olduğu kanaatine varılmıştır.

a)Öğretim Elemanlarının özlük haklarının yetersiz olması

b)Ders ücretlerinin oldukça düşük olması

c)Ders yüklerinin fazla olması

d)Ders işleyişi ve uygulamalar ile ilgili yardımcı elemanların olmayışı

e)Öğretim Elemanlarının çalışma şartlarının yetersizliği

f)Öğrencilerin iyi motive edilemediği ve yeterli çalışma ve araştırma yapmadığı şeklinde açıklanabilir.

Belirtilen problemlerin çözümü oldukça zor ve karmaşıktır. Burada belirtilen Karma sistem Öğretim Elemanlarının d, f maddelerine bir çözüm önerisi getirmiştir.

4.SONUÇ

İlerleyen teknoloji ve eğitim öğretim metodları ve yurt dışındaki çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda Karma sistemin bilgisayar teknolojisini daha fazla örgün eğitimin

hizmetine sunması hedeflenmiştir. Ayrıca günümüzde pek çok Üniversitenin Uzaktan Eğitim sistemine geçtiği ve bir kısmının da hazırlıklara başladığı görülmektedir. Karma eğitim sisteminin ilerleyen yıllarda kullanabileceği kanaatindeyiz. Sistemin hayata geçirilmesinde en büyük sıkıntı donanım alt yapısının oluşturulması ve gerekli programların temin edilmesi olacaktır. Burada da her Üniversitenin bir Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile Web altyapısı mevcut olduğundan bu sıkıntıda kolaylıkla çözülebilir. Tabiî olarak birde Öğretim Elemanları ilk zamanlarda ders içerikleri için biraz daha fazla aktif olacaktır, ilerleyen yıllarda bu sıkıntıda hafifleyecektir.

KAYNAKLAR

8. *Ç. Özdemir, G. Yüksel, N. Cemaloğlu, (2006), 'Türkiye Üniversiteleri Öğretim Elemanları Araştırması', Gazi Kitabevi.*
9. *H. Ceylan, (2009), 'Mesleki Eğitimde Öğrenci Kalitesi', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).*
10. H. CEYLAN, İ. ERDOĞAN, (2009), 'MESLEK YÜKSEK OKULLARI NASIL CAZIP HALE GETIRILEBILIR?', 1.ULUSAL 5. ULUSLARARASI MESLEK YÜKSEKOKULLARI SEMPOZYUMU (YAYINLANMAK ÜZERE GÖNDERILDI).
4. K. İspir, H. Ceylan, (2009), 'Meslek Yüksekokullarında Elektrik Eğitimi Sorunlar Ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
5. H. Ceylan, H. Elibol, (2009), 'Meslek Yüksekokullarının Öğrenci Kaynağı Açısından Mesleki Teknik Ortaöğretim', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
6. H. Ceylan, M. Avan, H. Elibol (2009), 'Mesleki ve Teknik Eğitimde Öğretim Elemanı Profili, Sorunlar ve Çözüm Önerileri', 1.Ulusal 5. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu (Yayınlanmak üzere gönderildi).
7. H. M. ÜNVER, H. YAYLI, H. CEYLAN, (2009), 'TAŞRA MESLEK YÜKSEKOKULLARININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERILERI', 1.ULUSAL 5. ULUSLARARASI MESLEK YÜKSEKOKULLARI SEMPOZYUMU (YAYINLANMAK ÜZERE GÖNDERILDI).
8. A. Gürbüz, (2008), 'Meslek Yüksekokullarında Görev Alacak Öğretim Elemanı Profillerinin Belirlenmesi Ve Kariyer Geliştirme Sistemi', IV.Ulusal Müdürler toplantısı, 7. Komisyon Raporu.
9. Ö. Yardım, (2006), 'Meslek Yüksekokullarında Yeniden Yapılanma İle İlgili Saptamalar', II.Ulusal Müdürler toplantısı, I. Komisyon Raporu.

MOBİLYA TASARIM AŞAMALARI

FURNITURE DESIGN TO STAGE

Faruk ÇETİN[1]

ABSTRACT

Businesses that continue their existence powerfully by extending their activities in the global arena are enterprises that are integrated with designing. For this reason designing are became more important for medium and large scale enterprises. Beyond doubt, even though every product's production process exhibits similar designing stages, furniture design stages are unique. In this regard, stages of furniture designing stages are going to be investigated in this study.

Key Words: Furniture, Design, Stage.

ÖZET

Küresel arenaya açılarak varlığını güçlü bir şekilde sürdüren işletmeler tasarımla bütünleşmiş işletmelerdir. Bu nedenle orta ve büyük ölçekli işletmelerde tasarım önem kazanmıştır. Şüphesiz her ürünün tasarım aşamaları birbirine benzerlik gösterse de mobilya tasarımının tasarım aşamaları kendine özgüdür. Bu çalışmada ise mobilya tasarım aşamaları incelenecektir.

Anahtar Kelime: Mobilya, Tasarım, Aşama.

1. GİRİŞ

İyi tasarımın günümüz piyasalarında ne kadar etkin bir unsur olduğu büyük ölçüde kabul edilmiş bir gerçektir. Tasarım girdisinin birçok sektöre göre daha yüksek olduğu mobilya endüstrisinde tasarımın rekabet üzerinde etkisi de doğal olarak çok daha fazladır. En temel düzeyde, eğer bir tasarım müşteri ihtiyaç ve isteklerine uygun, firma tarafından imal edilebilen, kâr bırakarak satılabilen ve firmanın piyasadaki imajına olumlu katkı yapan bir mobilya ortaya çıkartıyorsa, bunu iyi bir tasarım olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak sektördeki birçok yönetici bunlara ek olarak, karını yükseltmek, rakiplerinin ve kopyacıların kendi pazar payını ele geçirmesini önlemek, maliyet avantajları elde etmek ve mevcut ürünlerin satışı düşerken, aynı derecede başarılı yeni ürünleri hızla pazara sürmek isteyecektir.

[1] Öğr. Gör. Faruk ÇETİN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Biga Meslek Yüksekokulu, farukcetin@comu.edu.tr

Çağımızda artık mobilya, moda unsurlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle orta ve büyük ölçekli işletmeler her yıl ürün koleksiyonlarındaki yenilikleri tasarım aracılığı ile alıcılarına yansıtmaktadırlar. Çoğunlukla mobilyanın tasarımı küçük farklılıklarla değişkenlik göstererek tekrarlanır. (ÇETİN, 2006)

Giderek artan orta ve büyük ölçekli mobilya işletmelerinin ülke içi ve farklı ülke pazarlarında kendilerine pay almaya çalıştığı rekabet koşullarında varlığını sürdürebilmesi, başarılı tasarım işlevinin yerine getirilmesine bağlıdır. Bu başarılı tasarım organizasyonunun yerine getirilmesinde ise tasarım aşamaları önemli etkendir. Bu nedenle hazırlanan bu çalışmada, daha çok orta ve büyük ölçekli mobilya üretim işletmelerini ilgilendiren tasarım aşamaları incelenecektir.

2. TASARIM VE MOBİLYA

Tasarım hem bilim hem de sanat olması nedeniyle çok geniş bir alandır. Bu nedenle net bir tanım da yapılamamaktadır. Bu konuda Uluslararası Endüstriyel Tasarım Dernekleri Konseyi (UETDK) Tasarımı; " Nesneleri, süreçleri, hizmetleri ve bunların sistemlerinin çok yönlü niteliklerini bütün yaşam döngüleri içerisine yerleştirmeyi hedefleyen yaratıcı bir faaliyettir." şeklinde tanımlamıştır. (MOZOTA, 2006)

Mobilya, sanat ve tekniği birleştiren bir üründür. Endüstriyel tasarım branşı içinde değerlendirilmektedir. Mobilya sınıflarının çok çeşitli olması nedeniyle tek bir işletmede üretilmeleri mümkün olamamaktadır. Bu nedenle mobilya üretim işletmeleri mobilya sınıf veya türleri alanında üretim yapmaktadırlar. Örneğin konut, okul mobilyaları v.b. gibi. Bu sınıf çeşitliliği beraberinde üretim sistemi çeşitliliğini de getirdiğinden mobilya işletmeleri tasarımlarını kendi bünyelerinde gerçekleştirmeyi tercih ederler. (ÇETİN,1998)

Çağımızda artık mobilya moda unsurlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle orta ve büyük ölçekli işletmeler her yıl ürün koleksiyonlarındaki yenilikleri tasarım aracılığı ile alıcılarına yansıtmaktadırlar. Çoğunlukla yeni ürün geliştirme süreci küçük farklılıklarla değişkenlik göstererek tekrarlanır. Mobilya, dünyanın farklı coğrafya ve kültürlerinde oturma, depolama ve sergileme gibi temel fonksiyonların yerine getirmesi ve yüksek tasarım girdisi ile küresel ürünlerin bir örneğidir.Tasarımın önemini kavrayan bir mobilya firmasının, kendi tasarım yeteneklerini kullanarak ve kalitesinden ödün vermeksizin ürün başına birim maliyetini düşürebilir olması tasarım ve model geliştirmenin önemini daha da arttırmaktadır.

3. MOBİLYA TASARIM AŞAMALARI

3.1. İşletme Stratejisi

Çeşitli kaynaklardan bir şirket başlatmak, tasarım lideri olmak, genel tasarım yapmak, piyasaya yeni bir ürün veya marka sürmek, yeni bir mağaza açmak, pazar payını artırmak veya yeniden kazanmak, yeni bir pazar içerisinde çeşitlendirmeye gitmek ve AR-GE işlevini iyileştirme gibi çok değişik iş hedefleri arasından yeni fikir önerileri gelebilir. Bu fikirler üzerine öncelikle Planlama departmanı stratejik planlar geliştirir. İşletme yönetim kurulu tarafından bu yönde işletmenin stratejik vizyonuna ve konumlanışına göre proje ön yapılabilirlik etüdüne tabi tutulur. Ön yapılabilirlik etüdü en yüksek rasyonel faydayı sağlıyor ise yatırım kararı alınır. Bu doğrultuda yatırım amaçları belirlenir ve yatırım amacına

ulaşmak için izlenecek yol çiziminde ise üretim yatırımları ve mali yatırım grubuna ait yatırım sınıfları analiz edilir. Bu analiz sonucunda saptanan yatırım kapasite, tamamlama, modernizasyon, kalite düzeltme ve entegrasyon yatırımlarından biri ve/veya birkaçı ise hizmet veya ürün tasarımı üzerine projeler geliştirilmelidir. (İLTER, 2001)

3.2. Tasarım Şartnamesi

İşletme yöneticilerinin, işletmenin amaçları doğrultusunda mobilya tasarımından beklentilerinin açıklandığı ve tasarım örgütüne tebliğ edildiği sözlü veya yazılı plan bildirilerdir. Aynı zamanda proje ekibi çalışanlarına yol gösterecek talimatlardan oluşan bir yönerge niteliği de taşır. Yazılı bildirim yolunun benimsenmesi tasarım projesinin sağlıklı bir biçimde yürütülmesi için tercih edilen bir yöntem olmalıdır. İSO-KATEK (2007)

Mobilya tasarım projesinin başarısı iyi hazırlanmış bir tasarım şartnamesine bağlıdır. Bu açıdan nihai tasarım kararının bu dizgeye göre verileceği hususu akıldan çıkarılmamalıdır. Proje kapsamına göre taleplerin azı kabul edilmemeli, fazlası da beklenmemelidir. Tanım, çözüm ve karar/onay olmak üzere üç oturum sonucunda netliğe kavuşturulur. Bunlar;

<u>Mobilya tasarım şartnamesinin tanımlanması</u>

İşletme ürün portföyüne eklenecek mobilya yada mobilya gruplarına ait tasarım spesifikasyonlarının belirlenmesi oturumudur. Mobilya tasarım şartnamesinin tanımlanmasında yer alacak Ürün işlevleri, Firmanın ticari beklentisi, Hedef pazar(lar); Olası proje kısıtları (üretim, standartlar vb.), Proje kaynak-zaman planlaması ve yönetimi gibi ürün tasarım spesifikasyonlarını içeren bir iş tanımı oluşturulmalıdır. Ayrıca çeşitli kaynaklardan gelebilecek öneriler de mutlaka dikkate alınmalıdır. Mobilya tasarım iş tanımının oluşturulmasında üç tür ürün inovasyonundan biri ve/veya birkaçı referans alınmalıdır.Bunlar ;

Modifiye tasarım: İşletmede üretilmiş veya üretilmekte olan ürün veya ürün grubuna ait asli (mobilya elemanları, birleştirmeler, malzeme, üretim tekniği, aksesuarlar) ve/veya tali bileşenlerde tasarım elemanları ve/veya tasarım prensipleri aracılığı ile kısmen veya tamamen değişikliğe gidilmesidir.
İcatsal tasarım: Sektör ürün türlerine, hiç olmayan bir ürünün dahil edilmesine yönelik buluş tasarımlarıdır.
Esnek Tasarım: İşletmenin mevcut sektör ürün türünün artırılması için hiç üretmediği bir ürün tür veya grubunun eklenmesine yönelik yapılacak tasarımdır.

Üzerinde çalışılacak tanımlama alternatifinde Tasarım Şartnamesinin ne kadar detaylı olacağı Mobilya tür veya grubuna göre değişecektir. Tasarım ekibi ile mütaala edilerek oluşturulması proje uygulanabilirliği açısından son derece yararlı olacaktır. Bu oturumda yapılacak tanımlamanın çok açık, anlaşılır ve net bir metinle belgelendirilmesi çok ama çok önemlidir. Tanım dizgesinin tasarım proje yöneticisine tebligatı ile artık proje süreci başlatılmış olmalıdır. İSO-KATEK (2007)

<u>Mobilya tasarım şartnamesinin çözümlenmesi</u>

Tasarım yöneticileri tarafından, tasarım dizgesinin çözümüne ait optimum çözüm alternatifinin tespit edilmesini içeren düşünsel faaliyetlerin kontrol planı halinde belgelenmesi oturumudur.

Tespit edilen çözüm alternatifi alt parametreleri ayrıntılı bir biçimde kontrol planı halinde yazılı metinlere dönüştürülür. Tasarım dizgesi henüz tasarlanmamış ve üretilmemiş bir ürünün tarif edilmesine temel olması ve projenin tüm girdi ve hedefleri ile ortaya konulması açısından tasarım dizgesinin bireşimi aşamasında gereken zaman, emek ve özenin esirgenmemesi gerekir. Tasarım dizgesi, proje kapsamında dikkate alınması gereken tüm kısıtlamaları tarif etmeli, ancak belli bir tasarım çözümü veya yaklaşımı da dayatılmamalıdır. İSO-KATEK (2007)

Mobilya tasarım şartnamesinin onaylanması

Tanımlama ve çözümlemenin ardından, son şekli verilen Tasarım Şartnamesi projede yer alacak tüm ilgili tarafların onayına sunulur. Firma yönetimi ile tasarım ekibinin hemfikir olması projenin başarısı açısından hayati bir önem taşır. Üzerinde anlaşılan şartnamenin son şekli yetkili taraflarca imzalanarak, dosyalanır. Bu aşamadan sonra yapılacak her değişiklik ilgili taraflarca (tasarımcı, firma üst yönetimi, müşteri) yazılı olarak yapılarak onaylanmalı, çoğaltılmalı ve dosyalanmalıdır. Daha sonra yapılacak değişiklikler, proje amacı, kapsamı ve süreci açısından Tasarım Şartnamesi' nin yeniden ve bütünüyle gözden geçirilmesini gerektirebilir. Sonradan yapılan değişikliklerin tasarım projelerinin süresini ve maliyetini artıracağı dikkate alınmalıdır. Firma dışından hizmet alınması durumlarında, Tasarım Şartnamesi aşamasının sonunda tasarımcı bir sonraki aşamaya geçerken sözleşmede belirlenen miktarda hakediş talep edebilir. İSO-KATEK (2007)

3.3. Proje Örgüt Yapısı

İşletme yöneticileri tarafından, ürün tasarım işlevinin yerine getirilmesi için bir proje örgütü oluşturulmalıdır. Bu proje örgütünün oluşturulmasında işletmenin ihtiyaçları, sektörün yapısı, kurumsal kültür ve stratejilerine bağlı olarak üç seçenek uygulanmaktadır İSO-KATEK (2007). Bu seçenekler; işletme bünyesinde tam zamanlı ürün tasarım örgütü istihdamı, işletme dışından tasarım danışmanlık hizmeti satın alınması ve işletme AR-GE tasarım işlevine yarı zamanlı tasarım hizmeti entegre edilmesi yollarından biri ile ürün tasarım faaliyeti yerine getirilebilir.

Mobilya tasarımının kompleks bir yapıya sahip olması, moda akımı içinde yer alması nedeniyle ürünlerde sık sık revizyona gidilmesi zorunluluğu vardır. Bu sebeple mobilya üretim işletmelerinde ürün tasarım işlevi genellikle işletme bünyesinde oluşturulmuş tam zamanlı çalışan AR-GE ürün tasarım ekibi önderliğinde, mühendislik ve pazarlama personeli koordinasyonu ile gerçekleşen tasarım örgütü ile yerine getirilmektedir. Tasarım işlevi örgüt yapısı, işletmenin üretim faaliyetinde bulunduğu mobilya sınıfı ve üretim tekniğine bağlı olarak oluşturulur.

Tasarım Proje Yöneticisinin Atanması

Ürün tasarım örgüt yapısının oluşturulmasından sonra, geliştirilecek tasarım projelerinin idaresi için tasarım yöneticisi belirlenmelidir. İşletme yönetim kurulundan tam zamanlı çalışan deneyimli bir personel, tasarım proje yöneticisi olarak atanmalıdır. Bu kişi tasarım projesinin maliyet, planlama, örgütleme, yürütme, organizasyon, kontrol, hukuk, sonuç ve tasarım projesine ait iç-dış üst kademe ilişkilerin düzenlenmesi boyutlarından sorumlu kişidir.

3.4. Konsept

Tasarım Dizgesinin yazılıp onaylanmasından sonra, ürün tasarım projesinin en önemli ikinci aşamasına geçilir. Üzerinde tasarım çalışması yapılacak Mobilya veya mobilya grubu işlevinin belirlendiği ve bu işlev-sistem uyumunun çok yönlü fikirler eşliğinde ön araştırmaların yapılması ve görselleştirme çalışmalarını kapsar.

3.4.1. Araştırma

Tasarım ekibi tarafından üzerinde çalışılan mobilya veya mobilya grubu projelerinin ortaya çıkarılmasındaki ilk fiili adımdır. Aşağıdaki alanlarda araştırmalar gerçekleştirilir.

Pazar ve pazarlama: Talep tahminleri, pazar payı, tanıtım, dağıtım, satış, ürün kullanıcı profili
Ürün Özellikleri; Fonksiyonluk (İş görebilmesi = işlevi), Güvenilirlik, Sağlamlık, Estetik = Görünüş, Emniyet
Ekonomiklik; Yatırım miktarı, satış miktarı, rekabet düzeyi, üretim miktarı
Malzeme seçimi; İşlevsel Durumu, Yapısal Nitelikleri, Dayanımı, İşlenmesi, Standartlara Uygunluğu, Üretime Yatkınlığı, Temin Edilebilme Kolaylığı, Ekonomiklik Değeri
Teknoloji; Teknolojinin malzeme-şekil bütünlüğüne uyumu, Malzeme-şekil bütünlüğünün üretim yöntemine uygunluğu
Üretim Tekniği;Üretim tekniğinin saptanmasında rol oynayacak temel kriterlerin belirlenmesi.
Sistem: Birbirine uyumlu Biçim-İşlev, Malzeme –Proses sistem bütünlüğü.
Prosesler: Malzemenin biçimlendirilmesinde ebatlama, birleştirme, cumba, yüzey ve döşeme gibi ürüne uygulanacak işlemler

Bütün bu sorulara cevaplar araştırılır ve bulgular değerlendirilerek mobilya tasarımında kullanılır. Temel hedef ürün ve üretim sisteminin birbirine uyumu çerçevesinde sorunsuz bir bütünleşik sistem oluşturmaktır. İşletmede mevcut sistemle mi yoksa yeni bir sistem ile mi konsept araştırmalarına gidileceği hususu AR-GE, Üretim ve pazarlama ile koordineli bir biçimde çalışılarak belirlenmelidir.

İlgili işletmenin geriye dönük ürün tasarımı istatistikleri mutlaka incelenmelidir. Bu adımda konuyla ilgili olabildiğince bilgi, belge ve döküman toplanmalıdır. Bu bilgiler deneysel sonucu içeriyorsa deney sonucuna ulaşılarak veya derleme yoluyla açığa çıkarılmalıdır. Üretimde kullanılan malzeme ve üretim teknikleri, ürünün kalitesini olumlu yönde etkileyecek şekilde seçilmelidir. Üretim sırasında gerekli şartlara uygunluğun sağlanmasına özen gösterilmelidir. (KÜÇÜKERMAN, 1997)

Özellikle malzeme, aksesuar ve birleştirme tekniği, kullanıcı profili, kullanım yeri konularındaki yeni gelişmeler takip edilmelidir. (KÜÇÜKERMAN, 1996) Her bir mobilya veya mobilya grubu için bilgi havuzu oluşturulmalıdır.

3.4.2. Taslak Oluşturma

Araştırma aşamasında çok sayıda elde edilen mobilya veya mobilya grubuna ait spesifikasyonların bilgisayar ortamında yada manuel yolla ölçekli olarak görselleştirmesi çalışmalarını kapsar. Pazarlama ve üretimden gelecek bilgiler tasarım bileşenleri eşliğinde yeni ürüne uygulanır. Görselleştirilen çıktılar final ürün veya ürün grubunun belirlenmesi için hazırlanır.

Görselleştirme çalışmalarında Perspektif yada üretim çizimleri yönteminden biri yada her ikisi kullanılabilir. (GÜRER, 1990) İstenirse oluşturulan modelle birlikte ölçülendirme yapılabilir veya kullanılacağı mekana ait son yerleşik modeli de oluşturulabilir. AR-GE personelinden teknik ressamlar ve mühendisler aracılığı ile gerçekleştirilir. Mobilya grubuna ait mobilya elemanlarının; sayısı, ölçüleri, dokusu, rengi, aksesuarları, biçim-işlev hususuna göre konumlandırılarak kağıt düzlemeler üzerine resmedilir.(ÇETİN, 2005)

Bu evrede tasarımcılar, ürün özellikleri kadar üretim özelliklerini de dikkate almak zorundadırlar. Bu nedenle taslak tasarım çalışmalarında tasarımcı tarafından bilinmesi gereken temel etkenler şunlardır AKSOY (1987) :

1. Fonksiyon: Mobilyanın kullanılacak mekanda kullanış amaçlarına uygun olarak karşılaması istenen belirlenmiş ihtiyaçları yerine getirme görevidir. İşlevin belirlenmesinde boyut, ağırlık, görünüm güvenlik, kalite, güvenilirlik, uzun ömür, servis ve bakım önemli kıstaslardır.
2. Teknolojik Etkiler: Ürün tasarımında gerekli teknik gereksinmeler malzeme seçimi, kullanılacak parçalar ve izlenecek üretim yöntemidir. Malzemeler ürünün fonksiyonel gereksinimlerini karşılayacak şekilde seçilmelidir. Farklı malzemeler farklı üretim yöntemlerinin kullanılmasını gerektirir.

· Malzeme: Maliyet, kolay işlenebilirlik, mamulün fonksiyonunu istenilen biçimde yerine getirmeyi kolaylaştırma, atılan malzeme ve ıskarta oranının düşüklüğü, standartlara uygunluk, kolay tamir ve yenileme gibi çeşitli nitelikleri, tasarlanacak ürün açısından en elverişli durumda olan malzeme seçimi gerçekleştirilmelidir.

· Proses Seçimi: Ürünü, mevcut teknolojiyle istenilen biçim ve kalitede üretmek için uygulanacak işlemler üretimden alınmış olunmalıdır.

3. Ekonomik Etkiler : Ürünlerin belirli Pazar hedefleri vardır. Bu nedenle, tasarımcılar fonksiyonel bir ürünü uygun bir fiyata üretebilmek amacıyla tasarım süreci boyunca imalat ve dağıtım masraflarını da göz önünde bulundururlar. www.bilimselkonular.com (2008)

Bu aşamaya her ne kadar ön tasarım denilse de, çalışmalar gerçek ürün kadar ayrıntılı ve aslına uygun olmak zorundadır. Aksi takdirde kesin üretime yönelen doğru kararın verilmesi çok güç olacaktır. Bu adımda her kuruluş kendine has bir ön tasarım yolu belirleyebilir. Yeni ürünün ömrüne ait geçireceği evrelerin başarılı olabilmesi için, eski ürünlerin tasarım ömrü içinde geçirdiği başarı eğrilerinin yeni tasarıma sağlayacağı katkılar ele alınmalı ve yeni tasarımda kullanılmalıdır. Bu yol tasarımcıya zaman kazandırması açısından önemlidir. Bu aşamada ortaya çıkan yeni yorumlar olması halinde, tasarım hedefleri ile yeniden değerlendirilmelidir. İSO-KATEK (2007)

3.4.3. Analiz ve Geliştirme

Sık sık maliyeti düşürme baskısı, tasarımcıların güvenilirlik, güvenlik, iyi servis, insan faktörü gibi önemli hedefleri gözden kaçırmalarına yol açar. Bu amaçla kullanılan iki teknikten biri Değer Mühendisliği, diğeri ise Değer Analizidir. Bu teknikler bir ürün yada sistemin her bir bileşeninin fonksiyonunun analizinin yapılması yada ürün veya hizmetin kalitesinde herhangi bir azalma olmadan fonksiyonun en ekonomik şekilde nasıl yerine getirebileceğini belirler. Değer mühendisliği, ürünün her bir parçasının gerekli bir fonksiyonu yerine getirdiğinden emin olmak ister. Değer analizi ise, mevcut ürün özelliklerini ve gereksinimleri inceleyerek, maliyet azaltır. www.bilimselkonular.com (2008)

Değer mühendisliği ve analizi sadece maliyet azaltma değil, aynı zamanda geliştirilmiş ürün değeri, performansı ve güvenilirliği , kalitesi ve bakımı, dağıtımı, verimliliği, yeniliği ve insan kaynakları yaratıcılığı ile satış hacmini de yükseltmeyi amaçlar. Bu tür gelişmeler genelde daha yüksek bir satış fiyatı hak eden , bu şekilde de kar artışına giden bir yola götürür. www.bilimselkonular.com (2008)

Bütün tasarım hedeflerinin hesaba katıldığından emin olmak için pek çok kuruluş ürün planlama süreci boyunca " tasarımı gözden geçirme" sistemini kurmuştur. Bu gözden geçirme işlemleri önceden planlanmalı, programlanmalı, kayda geçirilmeli ve üretimin tüm yönlerini içermelidir. Gözden geçirme süreçlerinde genellikle hata durumu ve etkileri analizi yapılır. Genelde bir ürünün her bileşeni için nasıl hatalı olabileceği, hatanın nedeni, etkileri veya sonuçları ve nasıl düzeltilebileceği araştırılır. www.bilimselkonular.com (2008)

Taslak tasarım iyice oturduktan sonra gözden geçirme çalışması ile tasarım daha detaylı biçimde incelenir. Burada amaç, potansiyel problemleri belirlemek ve düzeltmelerin yapılmasını sağlamaktır. Gözden geçirme planında aşağıdaki başlıklar sıkı bir şekilde incelenerek değişim ve revizyon çalışmaları varsa bunlar gerçekleştirilir.

Üretim tekniği; Malzeme, Konstrüksiyon, Stil.
Malzeme ve aksesuar; Kullanılacak malzemenin türü, miktarı, rengi, dokusu, desen yapısı aksesuarların konumlandırma biçim ve yerleri gibi fiziksel ve niceliksel özellikleri netliğe kavuşturulur.
Antropometrik ölçüler; Bir mobilya tasarımcısının dikkat etmesi gereken en önemli tasarım kriteridir. İnsan vücut ölçülerinden uzak mobilya ölçülendirmeleri yapılması halinde, kullanıcı üzerinde beden rahatsızlıklarının oluşması ve/veya kullanım zorlukları kaçınılmaz olacaktır.
Mobilya elemanları: Mobilyayı meydana getiren işlevsel özelliğe sahip parçalardır. Sayıları, ebatları, mobilya üzerindeki yeri, biçimleri, çalışma sistemleri gibi hususlar açıklığa kavuşturulur.
Bağlantı teknikleri: Ahşap birleştirme teknikleri, mekanik bağlayıcılar ve/veya kimyasal bağlayıcı türlerinden mobilya üretim tekniğine uygun olanı seçilmelidir. (ÇETİN, 2005)
Yüzey İşlemleri: Üretim anında yüzey işlemi uygulamaları varsa malzeme, tür ve kullanım yerine göre belirlenmeli.
Döşeme İşlemleri: Konseptte döşemeli mobilyalar mevcutsa bunlara ait işlemler kontrol edilmeli

Genellikle mühendislik ve üretim kesimi, tasarım hedeflerinden en ince ayrıntılarına kadar mobilya üzerindeki görüşlerini yazılı olarak bildirir. Pazarlama ve satış kesimleri tarafından, kullanıcı adına gelecek yeni ürüne ait değerlendirme bilgileri de taslak aşamasında göz önünde tutulur.

3.4.4. Değerlendirme ve Karar

Bu aşama, tasarım ekibi tarafından, tasarımı yapılacak mobilya veya mobilya grubuna ait geliştirilen taslak çizimler arasından, bir tanesinin firma yetkililerince Tasarım iş Tanımı ölçüt alınarak değerlendirilmesi ve seçim aşamasıdır. Tasarımcı veya tasarım ekibi oluşturduğu tüm konseptleri sunabileceği gibi, bunların arasından seçtiği belli sayıda öneriyi de firmaya sunabilir. Bu aşamanın sonunda: tasarım iş tanımı dikkate alınarak konseptlerden bir yada birkaçının kabul edilerek; tasarımcı tarafından detaylandırılmaları, yeniden ele alınmaları, değiştirilmeleri veya bazı konseptlerin birleştirilerek geliştirilmeleri talep edilebilir. Başka bir ihtimal dahilinde de konseptler kabul edilmeyebilir. Bu durumda mobilya tasarımı, iş tanımına göre ya baştan yeniden ele alınır yada proje sonlandırılır.

İşletme yönetim ürünün tasarımı uygun bulunması halinde çok geciktirmeden bir taraftan da isim, marka, ambalaj ve reklam hazırlıklarına başlanılır. Bir süre sonra, ürünün gerçek kişilerce kullanımına ait değerlendirmeleri, geniş ve ayrıntılı pazar testleri yardımıyla araştırılır.

3.4.5. Üretim Çizimlerinin Hazırlanması

İşletme yönetimi tarafından Taslak çizim kümeleri içerisinden, tasarım iş tanımına göre seçimi gerçekleştirilmiş mobilya yada mobilya gruplarına ait görsel çizim veya resimlerin kağıt düzlemlerine temize çekilmesi çalışmalarını kapsar. Bu aşamada her şey en son halini almış olmalıdır. Aksi takdirde önüne geçilmesi mümkün olmayan hatalarla karşılama olasılığı üretim ve AR-GE bölümünü çıkmaza sürükleyecektir.

Bu aşamada seçimi yapılan mobilya yada mobilya grubu projelendirilir. Projeyi üzerinden tasarımı yapılan mobilyaya ait ebatlama, birleştirme, yüzey işlemi ve döşeme gibi prosesler içinden ilgili prosesler konusunda hiçbir nokta muallakta kalmayacak şekilde netliğe kavuşturulmalıdır. Bunun içinse izlenecek yol sırasıyla ISO-E izdüşüm metoduna göre sırasıyla Proje elemanları; İzdüşüm, Kesit, Detay ve Şartnameler oluşturulur. Üretimde kullanılacak ve arşivde saklanacak biçimde yeteri sayıda çoğaltılır.(ÇETİN, 2008)
Üretime geçme aşamasından önce bir kez daha son bir gözden geçirme işlemi gerçekleştirilir. Malzeme seçimleri, çizimler ve diğer detaylı tasarım bilgileri üretim başladıktan sonra meydana gelebilecek masraflı değişikliklerin önlenmesi amacıyla tekrardan incelenir.

3.4.6. Model Ürün ve Test

Üretilmesi planlanan mobilya veya mobilya gruplarının, kullanıma hazır halini görmek, olası üretim hatalarının önüne geçmek ve oluşabilecek sorunlara kesin çözümler üretmek için 1/1 ölçeğinde birer adet prototipleri hazırlanır.

Bu aşamada üretim tekniği ve işin detay sayısı prototip oluşturup oluşturmama kararında etkendir. Seri üretilecek ürünler için prototipler hazırlanmalıdır. Perakende ürünlerin prototipi mali açıdan hazırlanmaz. Üretim tekniğine bağlı olarak taşınabilir sabit ve/veya demonte mobilyaların prototipi işletmede, yerinde sabit montajlı mobilyalarda ise kullanılacak mekanda hazırlanır.

Mobilyanın test işlemleri makro, mikro, fizik, mekanik, kurutma, emprenye ve statik konularını kapsamaktadır. Statik dışındaki konu testleri mobilya malzemelerine üretim aşamasında uygulanmaktadır. Mobilya statik test işlemleri ise üreticiye bırakılmıştır. Test işlemine tabi tutmak en iyi sonucu almak için ideal yoldur.

Model ürün ve test işlemlerinin sonuçlanması durumunda vakit kaybetmeden tasarım tescil işlemeleri yerine getirilmelidir.

4. ÜRETİME HAZIRLIK

Nihai tasarım kararı alınmış olan yeni bir mobilyanın imalat için teknik olarak hazırlanması aşamasıdır. Bu süreç mühendislik ağırlıklı olarak gerçekleştirilir. Eğer gerekiyorsa üretim açısından tasarımın revizyonu bu aşamada de gerçekleştirilebilir. Tasarım ekibi başta belirlenen niteliklerin nihai kararla eşleşip eşleşmediğini kontrol etmelidir.
Belirlenmiş takvime uygun organizasyon ve planlama yapılır. Hangi mobilyanın hangi kalite, zaman dilimi ve gerekli sayıda üretileceği hususları açıklığa kavuşturulur. Görev tanımları netleştirilir. Üretim planları hazırlanır. Gerekli ise makine parkında iş akış düzenlerinde değişiklik çalışmaları yapılır. Üretim başlangıç-bitiş süreleri ve net üretim sayısına bağlı olarak işlem proses talimatnameleri hazırlanır. Ürünün özelliğine bağlı olarak gerekli üretim bölümlerine bu talimatnameler iş istasyonlarındaki makine operatörlerine ulaştırılır. Belirlenmiş madde ve malzeme miktar ve tür yönünden madde ve malzeme deposundan alınarak üretim bölümlerine sevk edilir. Operatörler tarafından malzeme işleme tekniğine uygun olarak makinalar ayarlanır ve üretime başlamak için bekleme konumunda iken son kontroller yapılarak üretim startı verilir. (DOĞTAŞ AR-GE, 2009)

5. ÜRETİM

Belirlenen mobilya veya mobilya grubunun belirli bir takvim ve kalite sınırları içerisinde malzeme, makine ve konstrüksiyondan oluşan üretim sistemi işleyişinin sağlanarak en ekonomik ve sorunsuz bir şekilde yerine getirilmesi çalışmalarını kapsar. Bu sürede makinalara ait oluşabilecek ayarların yapılandırılması, arızaların giderilmesi, malzeme takviyeleri, proses kalite kontrolleri, mobilya parçalarının montajı gibi faaliyetler sürekli gözetim ve denetim çerçevesinde yürütülür. Her mobilya veya mobilya grubuna göre yürütülen faaliyetlerin süre ve biçimi değişkenlik gösterecektir. Kısacası teknik, malzeme ve ürün birbirinden ilişkisiz ise orada üretimden bahsedilemeyecektir. Mobilyalarda, mobilya bileşenlerinin çok olması nedeniyle kesikli üretim yolu uygulanır. Çünkü mobilyalarda birleştirme üretimi esastır. Bu nedenle mobilyaların tasarım ve üretim aşamasında akılda tutulması gereken üç temel esas vardır. Bunlar; malzeme, makine ve konstrüksiyondur. Bu üç esas tasarımcı veya tasarım ekibi tarafından mutlaka çok iyi analiz edilmeli ve çözümler bu hususlara göre yapılmalıdır.

6. SONUÇLAR

Mobilya endüstrisinde tasarımın rekabet unsuru olduğu kabul edilir. Ancak halen pek çok işletme tarafından uygulanan yabancı katalog ve ürünlerin kopyalanması yoluyla üretim anlayışı mobilya sektörünün gelişmesini engellemekten başka bir işe yaramamaktadır. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki bir yeni ürün projesinin en düşük maliyetli aşaması ürün tasarımı aşamasıdır. Yapılan harcama, ürün fikirlerinin kağıt üzerinde görsel modeller haline getirilmesi için yapılan az bir miktardan oluşur. Yani tasarımcının maaşı, kağıt, kalem, boya veya bilgisayar gibi aletlerin kullanımından doğabilecek masrafların toplamıdır. Diğer bir olumsuz etken ise test çalışmalarının yapılmayışıdır. Nerdeyse tüm işletmelerimiz mobilya statik çalışmalarından habersiz olarak üretim gerçekleştirmektedirler. Bunun sonucunda ise monoton, kullanışsız ve kısa sürede arızalanan mobilyalar üretilmektedir.

Mobilya tasarımı çok yönlü karma bir yapıya sahiptir. Bu nedenle her bir bileşen çok dikkatli bir şekilde incelenmeli ve sürekli geliştirilmelidir. Başta mobilyanın kullanım yeri ve biçimi çok iyi bilinmelidir. Hedef kitle iyi çözümlenmelidir. Tasarımcıların çok iyi İşletme, makine, malzeme, aksesuar, konstrüksiyon, antropometri, yapı, dekorasyon, bilgisayar ve en önemlisi iyi bir mesleki teknik resim bilgisinin olması tasarımın başarısı için şarttır. Sadece tasarım yazılım programlarını başlı başına bilmek çok avantajlıdır ancak; yeterli değildir. Çünkü tasarım yazılım programları da teknik resimle bütünleşiktir.

Mobilya üretim işletmeleri tasarım işlevinin yerine getirilmesinde AR-GE bütçelerini daha güçlü tutmaları, çekirdekten yetişmiş donanımlı personel istihdam politikasını benimsemeleri, eğitimli işgücü profili oluşturmaları, başta tasarım ve kalite kültürü oluşturup bu kültür işletme kültürünü saracak şekilde organizasyona gitmelidirler. Ayrıca başka işletmelerin ürünleri kesinlikle bire bir kopyalanmamalıdır. Bu şartların yerine getirilmesi durumunda işletme stratejilerinin başarıya ulaşması daha kolay olacaktır.

7. KAYNAKLAR

1. AKSOY, Erdem (1987), “Mimarlıkta Tasarım Bilgisi” , Hatiboğlu Yayınevi, ANKARA

2. ÇETİN, Faruk (1998-1999) Mersin Üniversitesi, Gülnar Meslek Yüksekokulu, Mobilya ve Dekorasyon Programı, "Tasarım Bilgisi, Meslek Resim" Öğrenci Ders Notları
3. ÇETİN, Faruk (2005-2006) Cumhuriyet Üniversitesi, Şebinkarahisar Meslek Yüksekokulu, Mobilya ve Dekorasyon Programı, "Mobilya Tasarımı ve Dekorasyonu, Mobilya Perspektifi" Öğretim Elemanı Ders Notları, Şebinkarahisar-GİRESUN
4. ÇETİN, Faruk (2006-2007) Giresun Üniversitesi, Şebinkarahisar Meslek Yüksekokulu, Mobilya ve Dekorasyon Programı, "Mobilya Tasarımı ve Dekorasyonu, Mobilya Perspektifi" Öğretim Elemanı Ders Notları, Şebinkarahisar-GİRESUN
5. ÇETİN, Faruk (2008-2009) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga Meslek Yüksekokulu, Mobilya ve Dekorasyon Programı, "Mobilya Temel Tasarımı, Grup Mobilya Tasarımı, Perspektif" Öğretim Elemanı Ders Notları, Biga-ÇANAKKALE
6. DOĞTAŞ Mobilya (www.dogtas.com.tr), (2009) AR-GE Departmanı, Biga-ÇANAKKALE
7. MOZOTA, Brigittie Borja De (2006), "Tasarım Yönetimi" Çeviri: Sibel KAÇAMAK, Kapital Medya Hizmetleri A.Ş., İSTANBUL
8. KÜÇÜKERMAN, Önder (1996), "Endüstri İçin Ürün Tasarımında Yaratıcılık" YEM (Yapı Endüstri Merkezi) Yayınları, Harbiye-İSTANBUL
9. KÜÇÜKERMAN, Önder (1997), "Endüstri Ürün Tasarımında Adımlar" YEM (Yapı Endüstri Merkezi) Yayınları, Harbiye-İSTANBUL
10. GÜRER, Latife (1990), "Temel Tasarım", İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Bina Bilgisi Anabilim Dalı, Teknik Üniversite Matbaası, Gümüşsuyu-İSTANBUL
11. www.bilimselkonular.com (2008), Ürün Geliştirme Süreci-Ürün Tasarımı
12. İSO-KATEK (2007), Endüstriyel Tasarım Kılavuzu, İstanbul Sanayi Odası-Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu -İSTANBUL
13. İLTER, Ergün (2001), Yatırım Projelerinin Hazırlanması, Değerlendirilmesi ve İzlenmesi-BOLU

MYO MUHASEBE DERS PROGRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

AN EVALUATION OF ACCOUNTING COURSE SCHEDULES AT VOCATIONAL SCHOOLS

Doç Dr Salim ŞENGEL[1]
Öğr. Gör.Dr Aysel GÜNEY[2]

ABSTRACT

Vocational schools have an important function in terms of training accounting profession staff. During the two-year training period, the course of accounting is done intensively. Moreover, accounting courses given within two years at vocational schools are more than that are given in department of business administration during the four-year education. However when the course schedules are analyzed some courses are given elective whereas they must be provided as mandatory. On the other hand in terms of rasing professional staff elective courses are given as compulsory. Lastly course schedules must be re-evaluated for training qualified professional staffs that are needed in businesses. In this study vocational schools accounting course schedules are evaluated.

Key words: Vovational School, Education, Accounting, Schedule

ÖZET

Muhasebe meslek elemanı yetiştirme açısından MYO'ların önemli bir işlevi vardır. İki yıllık bir zaman diliminde yoğun olarak muhasebe dersleri yapılmaktadır. Lisans düzeyinde eğitim yapan işletme bölümlerinin 4 yılda aldıkları muhasebe dersinden daha fazla bir ders iki yıl içinde verilmektedir. Ancak ders programları incelendiğinde zorunlu olarak verilmesi gereken derslerin verilmediği, seçmeli ders olarak verildiği görülmektedir. Diğer yandan meslek elemanı yetiştirme açısından seçmeli olması gereken derslerin de zorunlu olduğu görülmektedir. İş dünyasının gereksinim duyduğu nitelikli meslek elemanını yetiştirebilmek için ders programlarının yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada MYO muhasebe ders programları ele alınarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksek Okulu, Eğitim, Muhasebe, Ders programı

[1] Anadolu Üniversitesi Eskişehir MYO
[2] Bilecik Üniversitesi Bozüyük MYO

1-GİRİŞ

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin gerek nicelik ve gerekse nitelik olarak yeterli bir düzeyde olmadığı bilinen bir gerçektir. Bunun yanında ülkemizin nitelikli ara insan gücüne olan ihtiyacı had safhadadır. Büyüyen Türkiye ekonomisinin uluslararası pazarlarda rekabet gücünün yükseltilmesi ancak gelişmiş meslek yüksekokulları ve bunların yetiştirdiği nitelikli teknikerlerle mümkün olabilecektir. Büyüyen Türkiye ekonomisinin uluslararası pazarlarda rekabet gücünün yükseltilmesi ancak gelişmiş meslek yüksekokulları ve bunların yetiştirdiği nitelikli teknikerlerle mümkün olabilecektir (www.yok.gov.tr).

Meslek yüksek okulları belirli bir mesleğe yönelik olarak, nitelikli ara meslek elemanın yetiştirmek üzere dört yarıyıllık[3] eğitim ve öğretim yapan yükseköğretim birimleridir. diğer taraftan mesleki eğitim, bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi beceri ve pratik uygulama yetenekleri kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme (Alkan, Doğan,Sezgin,1998:3) olarak tanımlanmaktadır. Mesleki eğitim, bireyi sadece "mesleğe hazırlama eğitimi olmayıp" aynı zamanda bireyin tüm olarak gelişimi ve yaşamdaki bütün rolleri en iyi şekilde yerine getirmesi için gerekli nitelikleri kazandırmaya yönelik eğitimdir (Yeşilyaprak,1996,68). Bu bağlamda eğitim kurumlarında yetiştirilecek öğrencileri mesleğin gerektirdiği bilgilerle donatma yanında iş dünyasının gereksinim duyduğu iletişim becerisi olan problem çözme yeteneği gelişmiş eleştirel düşünebilen gelişmeye açık bireyler yetiştirmesi gerekmektedir(Şengel,2002,122). Muhasebe eğitiminde bilginin kazandırılmasında bilimin teorik esaslarının önemi yadsınamaz. Muhasebe biliminin uygulamalı bir bilim olması nedeniyle söz konusu teorik bilgilerin uygulama ile de ilişkilendirilmesi becerinin kazandırılmasında önem kazanmaktadır. Bu nedenle de muhasebe eğitiminde öğretim programları hazırlanırken bu ilişki dikakte alınmalıdır (Ataman,2007,3)+. Bu bağlamda MTO'larda uygulanacak ders programlarının önemi açıktır. MEB-YÖK Program geliştirme projesi kapsamında muhasebe programı geliştirilmiş ve uygulamak üzere MYO'lara önerilmiştir(MEB_YOK Prog. Geliştirme). Halen bu program çoğu MYO'da uygulanırken bazı MYO'lar programda değişiklikler yapmışlardır. Bu çalışmada muhasebe ders programları değerlendirilecektir.

2- MUHASEBE DERS PROGRAMLARI

2.1 YOK-MEB Muhasebe Ders Programı Önerisi

4702 Sayılı Kanun uyarınca mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olacakların/olanların istedikleri takdirde, bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına ile açık öğretim ön lisans programlarına sınavsız olarak yerleştirilebileceklerdir. 4702 Sayılı Kanun uyarınca meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından meslek yüksekokullarına sınavsız olarak öğrenci alınacağından bu geçişin program açısından tutarlılığını ve devamlılığını sağlayabilmek ve ileride modüler sisteme geçişe imkân verecek ve aynı zamanda istihdam kesiminin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, meslek yüksekokulları eğitim programlarını geliştirmek amacıyla "MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi" adı ile 10 Aralık 2001 tarihinde bir proje başlatılmıştır. Proje 30 Mayıs 2002 tarihinde hedeflerine ulaşarak

[3] YÖK Genel Kurulunun 22.12.2008 tarihli kararı ile Meslek Yüksek Okulları 2 yıl içinde 6 yarıyıl öğretim yapılacaktır.

tamamlanmıştır. Bu bağlamda MYO'larda uygulanabilecek bir ders programı geliştirilmiştir. Ders programı tablo–1 de görüldüğü gibidir.

Tablo I. MEB-YÖK Muhasebe Programı

I. YARIYIL *II.YARIYIL*

Dersin Adı	**Z / S**	Haftalık Ders Saati					**Dersin Adı**	**Z/S**	Haftalık Ders Saati			
		Toplam	**T**	**U**	Toplam kredi				Toplam	**T**	**U**	Toplam kredi
Türk Dili –I	Z	2	2	0	2		Türk Dili –II	Z	2	2	0	2
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi –I	Z	2	2	0	2		Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi –II	Z	2	2	0	2
Beden Eğitimi –I	S	1*	0	1	0		Beden Eğitimi –II	S	1*	0	1	0
Güzel Sanatlar I –I	S	1*	0	1	0		Güzel Sanatlar –II	S	1*	0	1	0
Yabancı Dil –I	Z	4	4	0	4		Yabancı Dil –II	Z	4	4	0	4
Genel Muhasebe	Z	4	3	1	4		Dönem Sonu Muhasebe İşlemleri	Z	4	3	1	4
Bilgisayara Giriş	Z	2	1	1	2		Bilgisayar Büro Programları	Z	4	3	1	4
Genel İşletme	Z	4	3	1	4		İşletme Becerileri Grup Çalışması	Z	2	1	1	2
Büro Yönetimi ve İletişim Teknikleri	Z	2	1	1	2		Makro İktisat	Z	2	2	0	2
İktisada Giriş	Z	2	2	0	2		Ticari Matematik	Z	2	1	1	2
Matematik	Z	3	2	1	3		Ticaret Hukuku Bilgisi	Z	2	2	0	2
Genel Hukuk Bilgisi	Z	2	2	0	2		İstatistik	Z	2	1	1	2
							TOPLAM		26	21	5	26
TOPLAM		27	22	5	27							

**Bu derslerden sadece biri isteğe bağlı seçilecektir*

III. *YARIYIL* *VI.YARIYIL*

Dersin Adı	**Z / S**	Haftalık Ders Saati					**Dersin Adı**	**Z/S**	Haftalık Ders Saati			
		Toplam	**T**	**U**	Toplam kredi				**Toplam**	**T**	**U**	Toplam kredi
Bilgisayarlı Muhasebe –I	Z	4	3	1	4		Bilgisayarlı Muhasebe –II	Z	4	3	1	4
Vergi Hukuku	Z	4	3	1	4		Türk Vergi Sistemi	Z	4	3	1	4
Maliyet Muhasebesi	Z	4	3	1	4		Muhasebe Denetimi	Z	3	2	1	3
Şirketler Muhasebesi	Z	3	2	1	3		İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	Z	2	1	1	2
Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi	Z	2	1	1	2		Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi	Z	2	1	1	2
Yönlendirilmiş Çalışma -I	Z	3	2	1	3		Yönlendirilmiş Çalışma –II	Z	3	2	1	3
TOPLAM		20	14	6	20		TOPLAM		18	12	6	18
Seçmeli Dersler (*)		8					**Seçmeli Dersler (*)**		8			
Mesleki Yabancı Dil -I	S	4	2	2	3		Mesleki Yabancı Dil -II	S	4	2	2	3
Finansal Yönetim	S	4	3	1	4		Mali Tablolar Analizi	S	4	3	1	4
Muhasebe Sistemleri ve Organizasyonu	S	2	1	1	2		Banka Muhasebesi	S	3	2	1	3
Kooperatif Muhasebesi	S	2	1	1	2		Masa Üstü Yayıncılık	S	4	3	1	4
Borçlar Hukuku	S	2	2	0	2		Enflasyon Muhasebesi	S	2	1	1	2
Kamu Maliyesi	S	2	2	0	2		Konaklama Muhasebesi	S	2	1	1	2

İnşaat Muhasebesi	S	2	1	1	2		Diğer Seçmeli Dersler					
Diğer Seçmeli Dersler							TOPLAM		26			
GENEL TOPLAM		28										

** Bu derslerden toplam 8 saat seçilecektir*
*** Yüksekokullar Yerel, Bölgesel ve Yeni Teknolojik Gelişmelere Göre İlave Seçmeli Dersler Koyabilirler Bu derslerden sadece biri isteğe bağlı seçilecektir*

Ders programı incelendiğinde, programda muhasebe derslerinin bazılarası zorunlu, bazıları seçmeli olarak yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında bazı derslerin ise muhasebe programında zorunlu olarak ve yüksek kredi ile yer almaktadır. Örneğin muhasebe derslerinden mali tablolar analizi dersi seçmeli ve yönetim muhasebe ise seçmeli ders olarak bile önerilmemiştir. Bunun yanında dış ticaret işlemleri yönetimi ve ve dış ticaret işlemleri muhasebesi derleri zorunlu dersler arasında yer almaktadır. Muhasebe programlarında mali tablolar dersi(3+1), dış ticaret işlemleri yönetimi(1+1)dersinden daha mı az önemlidir? Muhasebe programı öğrencilerine yönetim muhasebesi gerekli değil midir? Diğer yandan seçmeli derslerden bir diğeride fiansal yönetim dersidir. Programda Bilgisayara Giriş (1+1), Bilgisayar Büro Programları (3+1), gibi dersler programda zorunlu olarak yer alırken, muhasebe ile ilgili dersler ya seçmeli ya da programda hiç yer almamıştır. Örneğin bilgisayarla ilgili dersler içerik olarak birleştirlerek bir dönemde olutularak hem tekrardan kaçınılmış olur hem de öğrencinin mesleki ve kişisel gelişimi için gerekli olan bir ders konulabilir.. Yönledirilmiş çalışmalar dersinde, öğrencinin ilgi duyduğu bir alanda araştırma yapması öngörülmüş ve bu ders iki dönem okutulması önerilmiştir. Ancak henüz 3. dönemde olan bir öğrencinin ne kadar araştırma yapabileceği ve hangi alanda eksikliğinin olduğunun farkına varabileceği ayrı soru işareti oluşturmaktadır. Diğer yandan, Büro Yönetimi ve İletişim Teknikleri (1+1), İşletme Becerileri Grup Çalışması (1+1) dersleri önemli derslerdir. Ancak bunların adları ve içerikleri yeniden gözden geçirlerek, bu alanları kapsayan yeni dersler konulabilir. Örneğin iki dders saatlik bir Büro Yönetimi ve İletişim Teknikleri (1+1) dersinde ehm büro yönetimini hem de iletişim tekniklerini öğretmek ve bu alnada öğrencinin yeterkli becerilerle donatlmasını sağlamak çok da kolay gözükmemektedir. Bu bağlamda ders programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesinde yarar vardır.

Diğer yandan 3568 sayılı SM, SMMM Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda değişiklik yapan 5876 sayılı kanun ile serbest muhasebecilik kaldırılmıştır[4]. Ön lisans düzeyinde eğitim alan muhasebe meslek elemanları lisans tamamladıktan sonra serbest muhasebeci mali müşavir staj ve sınavlarına girebilirler. Serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için girilecek sınav konuları ise şöyledir[5];

1) Finansal Muhasebe,
2) Finansal Tablolar ve Analizi,
3) Maliyet Muhasebesi,
4) Muhasebe Denetimi,
5) Vergi Mevzuatı ve Uygulaması,
6) Hukuk; Ticaret Hukuku, Borçlar Hukuku, İş Hukuku, SSK ve Bağ-Kur Mevzuatı, İdari Yargılama Hukuku,
7) Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Meslek Hukuku.

[4] 26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5876 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
[5] Yeminli Mali Müşavirlik ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınav Yönetmeliği (16 Ocak 2005 gün 25702 sayılı Resmi Gazete)

Yukarıdaki konulara bakıldığında, sınav konularının bazılarının ders programlarında yer almadığı görülmektedir. Bunun yanında bazı MYO'lar ders programlarında değişiklik yaparak, programlara yeni dersler ekledikleri görülmektedir. Örneğin Bilecik ve yakın çevresindeki 12 ildeki üniversitelerden birer MYO (Tablo 2) ders programı internet üzerinden incelenmiş ve ders programlarında farklılar ve ortak noktalar belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 2. İncelenen Meslek Yüksekokulları

ÜNİVERSİTE ADI	MYO ADI
Abant İzzet Baysal	Gerede
Adnan Menderes	Aydın
Afyon Kocatepe	Dinar
Balıkesir	Balıkesir
Bilecik	Bozüyük
Çanakkale 18 Mart	Biga
Dumlupınar	Gediz
Kocaeli	Gebze
Sakarya	Akyazı
Uludağ	Sosyal Bilimler
Uşak	Uşak
Yalova	Yalova

2.2 Meslek Yüksek Okulları Ders Programı

Meslek yüksek okullarındaki muhasebe programları Bilecik ve çevresindeki 12 Üniversitedeki MYO'lar internet üzerinden incelenmiştir. MYO'larda okutulan dersler (Tablo–3)'de görüldüğü gibidir.

Tablo 3. MYO'larda Zorunlu ve Seçmeli Okutulan Muhasebe Dersleri

Zorunlu Dersler	Kredisi	ETCS	Seçmeli dersler	Kredisi	ETSC
Genel Muhasebe	3+1	5	Muhasebe Sistemleri ve Organizasyon	1+1	2
Dönem Sonu Muhasebe İşlemleri	3+1	5	Kooperatif Muhasebesi	1+1	2
Şirketler Muhasebesi	2+1	3	İnşaat Muhasebesi	1+1	2
Bilgisayarlı Muhasebe I	3+1	5	Mali Tablo Analizi	3+1	4
Bilgisayarlı Muhasebe II	3+1	5	Banka Muhasebesi	2+1	3
Maliyet Muhasebesi	3+1	4	Enflasyon Muhasebesi	1+1	2
Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi	1+1	3	Konaklama Muhasebesi	1+1	2
Muhasebe Denetimi (*)	2+1	4	Yönetim Muhasebesi	2+1	3
Muhasebe Meslek Hukuku I (**)	2+0	2	Muhasebe Standartları(*)	2+0	2
Muhasebe Meslek hukuku II (**)	2+0	2	Devlet muhasebesi(**)	2+0	2
Muhasebede Ticari Belgeler (***)	2+0	2	Finansal Yönetim	3+1	4
Muhasebe ve Mali Müşavirlik Mevzuatı(****)	2+0	2			
	25+8	**42**		**18+9**	**27**

(*) Bozüyük MYO, Gerede MYO, Dinar MYO BalıkesirMYO, GebzeMYO, AkyazıMYO UşakMYO Yalova MYO' da okutulmaktadır

(*) Sosyal Bilimler MYO'da okutulmaktadır.
(**) Yalova MYO'da okutulmaktadır

(**) Aydın MYO' da okutulmaktadır.
(***) Biga MYO, Gebze MYO, Akyazı MYO'da okutulmaktadır
(****) Biga MYO, Akyazı MYO, Yalova MYO' da okutulmaktadır

Meslek Yüksek okulları ders programları Tablo 4'de görüldüğü gibi MEB-YÖK program geliştirme çerçevesinde geliştirilen programla ortak özellikler taşımaktadır. Bunun yanında MYO'lar bazı zorunlu ve seçmeli olarak bazı dersleri programa dahil etmişlerdir. Örneğin Muhasebe ve Mali Müşavirlik Mevzuatı(2+0), Muhasebede Ticari Belgeler(2+0), Muhasebe Meslek Hukuku I (2+0), Muhasebe Meslek Hukuku II(2+0), gibi dersler zorunlu dersler kapsamına alnırken, diğer yandan Devlet Muhasebesi (2+0), Muhasebe Standartları (2+0) gibi dersler ise seçmeli ders olarak programda yer almışlardır. Ancak bu derslerin kredileri belrlenirken hangi kritelere göre belirlendiğinianlamak güçtür. Örneğin Muhasebede Ticari Belgeler(2+0) dersi teork bir ders olarak programda yer almıştır. Halbuki bu ders sadece teorik olarak işlenebilecek ders olamktan öte uygulaması ağırlıklı olarak işlenmesi gereken bir derstir.

Diğer yandan muhasebe programlarındaki dersler, muhasebe ve muhasebe dışındaki derler olarak incelenmiş ve muhasebe dışındaki dersler (Tablo 4)'de görüldüğü gibidir.

Tablo 4. MYO larda Muhasebe Dışında Yer Alan Zorunlu ve Seçmeli Dersler

Zorunlu Dersler	**Kredisi ETCS**		**Seçmeli dersler**	**Kredisi ETSC**	
Bilgisayara Giriş	2+0	2	Girişimcilik	2+0	2
Genel Hukuk Bilgisi/ Hukukun Temel Kavramları	2+0	2	Kamu Maliyesi	2+0	2
İktisata Giriş/ Genel Ekonomi	2+0	2	Borçlar Hukuku	2+0	2
Büro Yönetimi ve İşletişim Teknikleri/ İletişim teknikleri	1+1	2	İşletme Ekonomisi	2+0	2
Genel İşletme	3+1	4	İnsan Kaynakları Yönetimi	2+0	2
Genel matematik/ Temel Matematik	2+1	3	Kıymetli Evrak hukuku	2+0	2
Ticaret Hukuk Bilgisi	2+0	2	Elektronik Ticaret	2+0	2
Makro İktisat	2+0	2	Masa Üstü Yayıncılık	3+1	4
İstatistik	1+1	2	Mesleki İngilizce I-II	3+1	4
İşletme Becerileri Grup Çalışması	1+1	2	Beden Eğitimi	2+0	2
Ticari Matematik	1+1	2	Sanat Tarihi	2+0	2
Bilgisayar Büro Programları	3+1	3	Güzel Sanatlar		
Vergi Hukuku	3+1	4	Araştırma ve Raporlama Yöntemleri	2+0	2
Yönlendirilmiş Çalışma I-II	2+1	3			
Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi	1+1	3			
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	1+1	2			
Türk Vergi Sistemi	3+1	4			
Atatürk İlkeleri ve İnkilap Tarihi	2+0	2			

Türk Dili I-II	2+0	2		
İngilizce I-II	4+0	4		
Genel Pazarlama(*)	2+0	2		
Pazarlama Yönetimi(*)	2+0	2		
İşletme Yönetimi(*)	2+0	2		
Kamu Maliyesi (*)	2+0	2		
Toplam kalite yönetimi(*, **)	2+0	2		
Avrupa Birliği İlişkileri(**)	2+0	2		
Yatırım ve proje değerlendirme(**)	2+0	2		
	54+12	**68**		**26+2** **28**

(*) Aydın MYO ve Biga MYO da okutulmaktadır. (**)Biga MYO da okutulmaktadır

Muhasebe ders programları muhasebe ve muhasebe dışındaki dersler bakımından incelendiğinde, 12 zorunlu muhasebe dersi ve 11 seçmeli muhasebe olmak üzere toplam 23 muhasebe dersi var olup, muhasebe dışı ders ise 27 muhasebe dışı zorunlu ders ve 13 seçmeli ders olmak üzere toplam 40 ders programlarda yer almaktadır.(Tablo5)

Tablo 5. Zorunlu ve Seçmeli Ders Sayıları

Muhasebe Dersleri	**Ders Sayısı**	**(%)**
Zorunlu Dersler	12	18,5
Seçmeli Dersler	13	20
Muhasebe Dışı Dersler		
Zorunlu	27	41,5
Seçmeli	13	20
Toplam	**65**	

Toplam ders sayıları içinde muhasebe dersleri %39,5 (zorunlu %18,5 ve seçmeli %20) iken diğer dersler % 61,5 (zorunlu %41,5 ve seçmeli %20) oranında ders programlarında yer almaktadır. Ders programı içinde derslerin yüzdesi hesaplanırken ders sayısı dikkate alınmış olup, derslerin kredilerine göre ağırlıkları dikkate alınmamıştır.

2.3 Lisans Düzeyinde Muhasebe Dersleri

Meslek Yüksek Okulları internet üzerinden incelenirken aynı üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri de muhasebe dersleri bakımından incelenmiştir.
(Tablo 6)

Tablo 6. Fakültelerde Okutulan Zorunlu ve Seçmeli Muhasebe Dersleri

Dersin Adı (Zorunlu)	**Kredisi**	**ETSC**	**Dersin Adı (Seçmeli)**	**Kredisi**	**ETSC**
Genel Muhasebe	2+2	4,5	Banka ve Sigorta Muhasebesi	2+0	3
Genel Muhasebe I-II	2+2	4,5	Uzmanlık Muhasebeleri	2+0	3
Envanter Bilanço	3+0	4,5	Konaklama Muhasebesi	2+0	3
Tek düzen Muhasebe Sistemi	3+0	4,5	İleri Muhasebe Teknikleri	2+0	3
Maliyet Muhasebesi	3+0	4,5	Temel Enflasyon Muhasebesi	2+0	3
Yönetim Muhasebesi	3+0	4,5	Banka Muhasebesi	2+0	3
Finansal Tablolar Analizi	3+0	4,5	Sigorta Muhasebesi	2+0	3
Muhasebe Bilgi Sistemi	3+0	4,5	Çevre Muhasebesi	2+0	3
Muhasebe Denetimi	2+0	3			
Şirketler Muhasebesi	2+0	3			
Bilgisayar Destekli Muhasebe	2+0	3			
	28+4	39,5			
				16+0	24

Tablo 6 incelendiğinde görüldüğü gibi fakültelerde 11 muhasebe dersi zorunlu okutulurken 8 muhasebe dersi seçmeli olarak okutulmaktadır. Fakültelerde muhasebe programlarında seçmeli ders veya programda hiç yer almayan dersler zorunlu dersler kapsamındadır. Örneğin Finansal Toplalar Analizi, Yönetim Muhasebesi gibi.

3- SONUÇ

Meslek yüksek okulları muhasebe programları 4 yarıyıllık eğitim öğretim sürecinde iş dünyasının gereksinim duyduğu nitelikli muhasebe meslek elemanını yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda dört yarıyılda muhasebe meslek dersleri yanında muhasebe dışı dersler verilerek öğrencilerin mesleğin gerektirdiği bilgilerle donatma yanında iş dünyasının gereksinim duyduğu iletişim becerisi olan problem çözme yeteneği gelişmiş eleştirel düşünebilen gelişmeye açık bireyler olarak yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda muhasebe programları değerlendirilmiş ve programlarda muhasebe meslek derslerinin bazılarının hiç olmadığı bazılarının ise seçmeli olarak yer aldığı görülmektedir. Yapılan değerlendirmeye göre;

*MYO larda muhasebe ile ilgili derlerin yüzdesi; %37, muhasebe dışı derslerin yüzdesi ise %63 dür.

*SMMM sınav konularında yer alan Finansal Tablolar Analizi, Borçlar Hukuku dersleri seçmeli dersler içinde yer almaktadır.

* Muhasebe denetimi dersi bazı MYO ders programlarında yer almamaktadır.

*Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Meslek Hukuku gibi dersler bazı MYO ders programında yer alırken bazılarında yer almamaktadır.

Diğer yandan kişisel gelişime ve iletişim becerilerine yönelik derslerin programlarda yer almasının yararlı olacaktır. Diğer yandan muhasebe meslek elemanı olarak mezun olan öğrencilerin elde edebilecekleri serbest muhasebeci ünvanı kaldırıldığı için, bu programlardan mezun olan öğrenciler serbest muhasebeci mali müşavir olmaya yöneleceklerdir. Bu da dikkate alınarak ders programlarının yeniden gözden geçirilmesinde fayda sağlayacaktır. Diğer yandan YÖK kararına bağlı olarak meslek yüksek okullarında altı semester eğitim ve öğretim yapılacaktır. Bu bakımdan da ders programlarının yeniden değerlendirmesini yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

Ataman, Ümit, Muhasebe Mesleği ve Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Eğitimi, Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, Sayı: 5, 2007

Alkan, Cevat, Hıfzı Doğan, İlhan Sezgin, Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları**,** Alkım Yay., İstanbul, 1998

Şengel S, "Meslek Yüksekokulları Muhasebe Programları Öğrenci Profili Üzerine Bir Araştırma", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 2002

Yeşilyaprak, Binnur, Yaşam Odaklı meslek Eğitimi Yaklaşımı Açısından Mesleki Rehberliğin Yeri ve İşlevi. 21. Yüzyıla Doğru Meslek Yüksekokullarının yeniden Yapılandırılması Sempozyumu, Çankırı, 1996, s.68

www.yok.gov.tr/egitim/endustriyel/myo_durumu.pdf *(Ağustos 2005)*

Milli Eğitim Bakanlığı - Yükseköğretim Kurulu Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi Kapsamında Geliştirilen Muhasebe Programı ve İçerikleri

5876 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Yeminli Mali Müşavirlik ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Sınav Komisyonlarının Çalışma Usulleri, Sınav Esasları ve Sınav Konuları Hakkında Yönetmelik (16 Ocak 2005 gün 25702 sayılı Resmi Gazete)

ORGANİK TARIM VE TÜRKİYE

ORGANIC AGRICULTURE AND TURKEY

Emre ARSLANBAŞ [1]

ABSTRACT

As a result of conventional agriculture implementations, agricultural production increased to a specific level, but, environmental pollution came into existence, natural balance came to grief, used synthetic and chemical pharmaceuticals started to threaten human beings' healths and lives. At that point, organic agriculture came to order.
Organic agriculture, can be defined as certificated agricultural production that is controlled in every phases from production to consumption, without using any chemical input. In the world, organic agriculture is put into practice in 120 countries. Turkey, that organic agriculture is growing towards export, is a typical case for developing countries. Although, Turkey is the 30th country in the world that has the largest organic agricultural areas, Turkey put into practice organic agriculture in 0.8 % of its total agricultural area, but, has a rapid development trend.
At that time period, the developed countries are seeking to reinvent rural life that they lost after industrial revolution, Turkey has a great advantage because of having completely or partially, for some reasons, unaccomplished modern agricultural implementations, having unimpoverished and unpolluted agricultural areas, agricultural variety, wealth and having the potential of breeding organic product. For that reason, Turkey is one of the leading countries that can meet the global demands of organic products in the near future.

Key Words: Organic agriculture, Organic product, Turkey

ÖZET

Geleneksel (konvensiyonel) tarım olarak tanımlanan tarım şeklinde yapılan uygulamalar sonucu tarımsal üretim belirli bir noktaya kadar artmış; ancak çevre kirliliği oluşmuş ve doğal denge tahrip olmuş, kullanılan sentetik kimyasal ilaç kalıntıları insan sağlığını ve hayatını tehdit etmeye başlamıştır. Bu noktada organik tarım gündeme gelmiştir.
Organik tarım, kimyasal girdi kullanmadan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve sertifikalı tarımsal üretim biçimi olarak tanımlanabilir. Dünyada 120 ülkede organik tarım uygulanmaktadır. Türkiye, organik tarımın ihracata yönelik olarak geliştiği, gelişmekte olan ülkelere tipik bir örnektir. Türkiye, dünyada en fazla organik üretim alanına sahip 30. ülke olmasına rağmen, toplam tarım arazisinin sadece % 0.8'inde organik tarım yapmaktadır; ancak hızlı bir gelişim trendi göstermektedir.
Gelişmiş ülkelerin sanayi devrimi sonrasında kaybettikleri kırsal yaşamı yeniden keşfetmek için arayış içerisinde oldukları bu dönemde, modern tarım uygulamalarının bazı sebeplerle tamamen veya kısmen yapılmamış olması, tarım alanlarının pek çoğunun

[1] Öğretim Görevlisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, emrearslan@comu.edu.tr

fakirleşmemiş ve kirlenmemiş olması, tarımsal çeşitlilik, zenginlik ve iyi kalitede organik ürün yetiştirecek potansiyele sahip olması nedeniyle Türkiye'nin büyük bir avantajı bulunmaktadır. Bu nedenle Türkiye yakın gelecekte organik ürünlerin global talebini karşılayabilecek ülkelerin başında gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Organik tarım, Organik ürün, Türkiye

1. GİRİŞ

Nüfusu, bilgisi, gıda ihtiyacı ve istekleri her geçen gün daha da artmış olan insan, bilim ve teknoloji alanında hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmelere paralel olarak, geniş otlak ve mera alanları sürülerek tarıma açılmış ve yürüyen makinelerin kullanımı ile toprağın doğal verimliliği süratle düşmüş ve kimyasal gübre kullanımı süratle artmıştır. Zaman zaman ve yer yer sürekli kullanılan kimyasal gübreler sonucunda, fiziki ve biyolojik dengesi bozulan tarım topraklarının üzerinde yetiştirilen bitkilerin de biyolojik dengeleri bozulmuş, hastalık ve zararlılara karşı mukavemetleri azalmıştır. Bunun sonucunda, kimya sanayi hastalık ve zararlılar için kimyasal preparatlar geliştirmeye başlamıştır. Başlangıçta bu kimyasalların kullanımı ile tekrar tarımsal üretim artmış; fakat tarım süratle bu kimyasalları kullanmak zorunda olan bir sektör haline gelmiştir (Sürmeli, 2003). Özellikle 1960'lı yıllarda başlatılan ve adına kısaca "Yeşil Devrim" denilen tarımsal üretim teknikleri ile verimde % 100'e varan artışlar sağlanmıştır. Üretimdeki bu patlama yüzyılın en önemli teknolojik başarılarından biri olarak kabul edilmektedir; ancak geleneksel (konvensiyonel) tarım olarak isimlendirilen bu yetiştiricilik şeklinde yapılan uygulamalar ekosistemin hızlı bir şekilde bozulmasına neden olduğu için, sürdürülemeyecek bir gelişmenin de eşiğine gelinmiştir. Verimi artırmak için kullanılan çeşitli kimyasal madde, ilaç ve gübreler farklı şekillerde toprak, hava ve suya yansıyarak çevre ve gıda kirliliğine yol açmıştır. Bu kirlilikleri kalıntı şeklinde kapsayan besin maddelerinin insan ve hayvanlar tarafından istemsiz şekilde tüketilmesi ise ciddi sağlık sorunlarının görülmeye başlamasına neden olmuştur. Bu noktada uzun yıllar insanların ilgisini çekmeyen ve bilim dünyasında genellikle geri planda kalan ekolojik tarım görüşü ilk kez gündeme gelmiştir (Aksoy, 2001; Çavdar, 2006; Ak, 2009).

2. ORGANİK TARIM TANIMI VE GELİŞİMİ

Organik tarım değişik ülkelerde dil farklılıkları nedeniyle, genellikle birbirleriyle eşanlamlı olarak kullanılmak üzere farklı isimlerle anılmaktadır. Örneğin, İngiltere'de organik (organic), Almanya'da ekolojik (ökologish) ve Fransa'da biyolojik (bioloque) kelimeleri kullanılmaktadır (Demiryürek, 2004). Ülkemizde ise "Ekolojik veya Organik Tarım" eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Organik tarım; ekolojik sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan doğal dengeyi yeniden kurmaya yönelik, insana ve çevreye dost üretim sistemlerini içermekte olup, toprak verimliliğinde devamlılığı, hastalık ve zararlıları kontrol altına alarak doğadaki canlıların sürekliliğini sağlayan; esas olarak sentetik kimyasal tarım ilaçları, hormonlar ve mineral gübrelerin kullanımının yasaklanmasının yanında, organik ve yeşil gübreleme, münavebe (ürün rotasyonu), toprağın muhafazası, bitkinin direncini artırmayı, doğal düşmanlardan yararlanmayı tavsiye eden; bütün bu olanakların kapalı bir sistemde oluşturulmasını öneren; üretimde sadece miktar artışının değil aynı zamanda ürün kalitesinin de yükseltilmesini amaçlayan her aşaması kontrollü, kayıtlı ve sertifikalı bir

üretim şekli olarak tanımlanabilir (Trewavas, 2001; Köse ve Odabaş, 2005; Anon, 2006; Çavdar, 2006; Peigne´ ve ark., 2007; Uzun, 2007; Ak, 2009; ETO, 2009). Kısaca, organik tarım kimyasal girdi kullanmadan, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrollü ve sertifikalı tarımsal üretim biçimidir (Demiryürek ve Bozoğlu, 2007).

Ekolojik tarım görüşü ilk kez 1910 yılında İngiltere'de gündeme gelmiştir. Bunu Albert Howard'ın "Tarımsal Vasiyetnamesi"nin 1940 yılında yayınlanması takip etmiştir. Diğer Avrupa ülkelerinde ise alternatif tarım arayışının öncüleri arasında Dr. Rudolf Steiner görülmekte (Trewavas, 2001) olup Steiner, 1924 yılında "Biyodinamik (Biyolojik-Dinamik) Tarım Yöntemi" hakkında bir kurs düzenlemiş ve 1928 yılında "Biyodinamik Tarım Enstitüsü"nü kurmuştur. Bir diğer alternatif arayış İsviçre'de görülmektedir. Müller ve Rusch, ekolojik tarımın ilkelerinin bir bölümünü oluşturan "Kapalı Sistem Tarım" (en az dış girdi gereksinimi olan tarım şekli) konusunda 1930'lu yıllarda çalışmalarda bulunmuşlardır (Köse ve Odabaş, 2005; Çavdar, 2006; Ak, 2009). Daha sonraki yıllarda geleneksel tarımın olumsuz yönleri ortaya çıktıkça her ülkede organik tarıma yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Birbirinden bağımsız olarak yürütülen bu çalışmalar 1972 yılında merkezi Almanya'da bulunan "Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu"nun (IFOAM) kurulmasıyla organize hale gelmiştir. IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement), tüm dünyada ekolojik üretime ilişkin kuralları ilk olarak tanımlayan kuruluştur ve ekolojik tarım hareketlerini bir çatı altında toplamayı, gerekli standart ve yönetmelikleri hazırlamayı, tüm gelişmeleri üyelerine ve çiftçilere aktarmayı hedeflemektedir. Temel İlkeler olarak geliştirilen kurallar dizini 1998 yılında IFOAM Temel Standartları olarak modifiye edilmiş ve genel kurul tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmiştir (Köse ve Odabaş, 2005; Çavdar, 2006; Ak, 2009; IFOAM, 2009).

Avrupa Birliği (AB) ilk organik ürün yönetmeliğini 24 Haziran 1991 tarihinde yayınlamıştır. 2092/91 sayılı bu yönetmelik sadece bitkisel organik üretim için hazırlanmış olup yönetmelikte, AB ülkeleri arasında ortak bir ekolojik üretim yöntemi, kontrol ve sertifikalandırma sistemi, etiketleme ve üçüncü ülkelerden yapılacak ithalata ilişkin hükümler yer almaktadır. 1999 yılında ise AB'nin hayvansal üretime ilişkin yönetmeliği ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ile Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'nün ortaklaşa hazırladığı genel standartlar "Codex Alimentarius" yayımlanmıştır (Aksoy, 2001; Köse ve Odabaş, 2005; Çavdar, 2006; Yurdakul, 2006; Ak, 2009).

3. DÜNYADA ORGANİK TARIM

Organik tarım dünyada 120 ülkede, yaklaşık 31.5 milyon hektar alanda ve 622 782 tarım işletmesinde uygulanmaktadır (Demiryürek ve Bozoğlu, 2007). Dünyada ekolojik tarım yapılan alanın kıtalararası dağılımına bakıldığında şekil 1'de belirtildiği gibi % 39'una Okyanusya/Avustralya kıtası, % 21'ine Avrupa, % 20'sine Latin Amerika, % 13'üne Asya, % 4'üne Kuzey Amerika ve % 3'üne Afrika kıtası sahiptir (Yussefi, 2006).

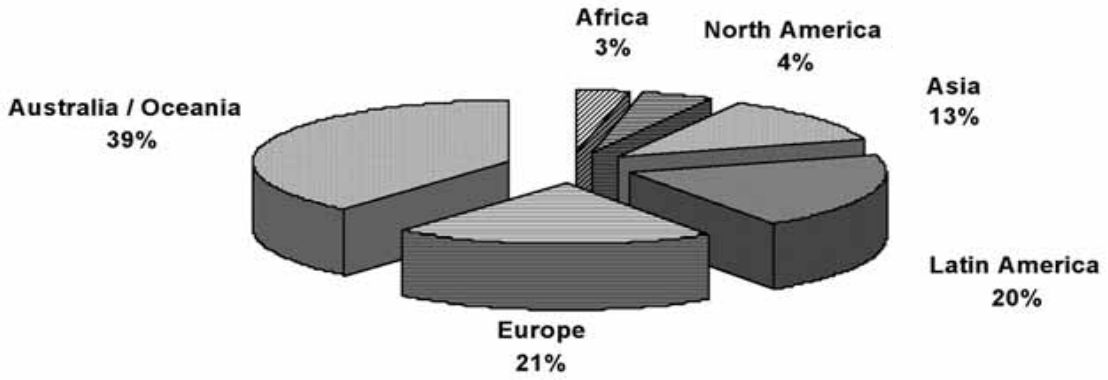

Şekil 1. Dünyada organik tarım yapılan alanın kıtalararası dağılımı

Dünya üzerinde en büyük organik tarım alanına sahip ülkeler arasında Avustralya, Çin ve Arjantin ilk üç sırada yer almaktadır. Tarım yapılan toplam alan içerisinde organik tarım yapılan alan oranı itibariyle ise ülkeler arasında Lihtenstayn % 26.4'lük oranla birinci, Avusturya % 13.53 ile ikinci ve İsviçre % 11.33'le üçüncü sırada yer almaktadır (Yussefi, 2006). Organik tarım ve gıda ürünleri ticaretinin dünyadaki payı her ne kadar küçük (% 1-4) olsa da, yıllar itibariyle hızlı bir gelişim trendi göstermektedir (Demiryürek ve Bozoğlu, 2007). Günümüzde AB ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Japonya gibi gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, dünyadaki birçok ülkede doğal dengeyi korumaya yönelik duyarlılık ve sağlıklı gıda tüketme konusundaki istekler giderek artmaktadır. Bu talepleri karşılayabilmek için organik tarım, hemen hemen dünyadaki tüm ülkelerde uygulanmakta; üretim alanı ve üretici sayısı giderek artmaktadır. Buna paralel olarak, dünya organik ürün pazarı da giderek büyümektedir. Bu pazarın neredeyse tamamını da ABD ve AB ülkeleri oluşturmaktadır (Demiryürek, 2004; Çavdar, 2006).

4. TÜRKİYE'DE ORGANİK TARIM

Türkiye'de organik tarım hızla gelişmektedir ve Türkiye, organik tarımın ihracata yönelik olarak geliştiği, gelişmekte olan ülkelere tipik bir örnektir. 1980'li yılların ortalarından itibaren Avrupalı organik tarım firmalarının öncülüğünde sözleşmeli tarım sistemi ile ihracata yönelik olarak kuru üzüm, kuru incir, kuru kayısı ve fındık ile başlatılan organik üretim (Aksoy, 2001; Demiryürek, 2004; Baydan ve ark., 2007; Özbilge, 2007; Ak, 2009), günümüzde işlenmiş organik ürünlerin de katılımıyla 205'e ulaşmıştır. Halen 14 401 sertifikalı üretici, 203 811 hektar alanda organik tarım yapmakta ve dünya organik pamuğunun yarısı sağlanmaktadır (Demiryürek ve Bozoğlu, 2007; Stopes, 2007). Ülkemizde son yıllardaki organik tarım faaliyetlerinin gelişimi; organik tarım yapan çiftçi sayısı, ekilen alan ve üretim miktarları tablo 1 ve şekil 2'de verilmiştir (TÜİK, 2009).

Tablo 1. Ülkemizde son yıllardaki organik tarım faaliyetleri

YILLAR	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (Hektar)	ÜRETİM (Ton)
2004	9154	162172	278677
2005	9427	175076	289083
2006	8654	162131	309521
2007	10553	135359	432403

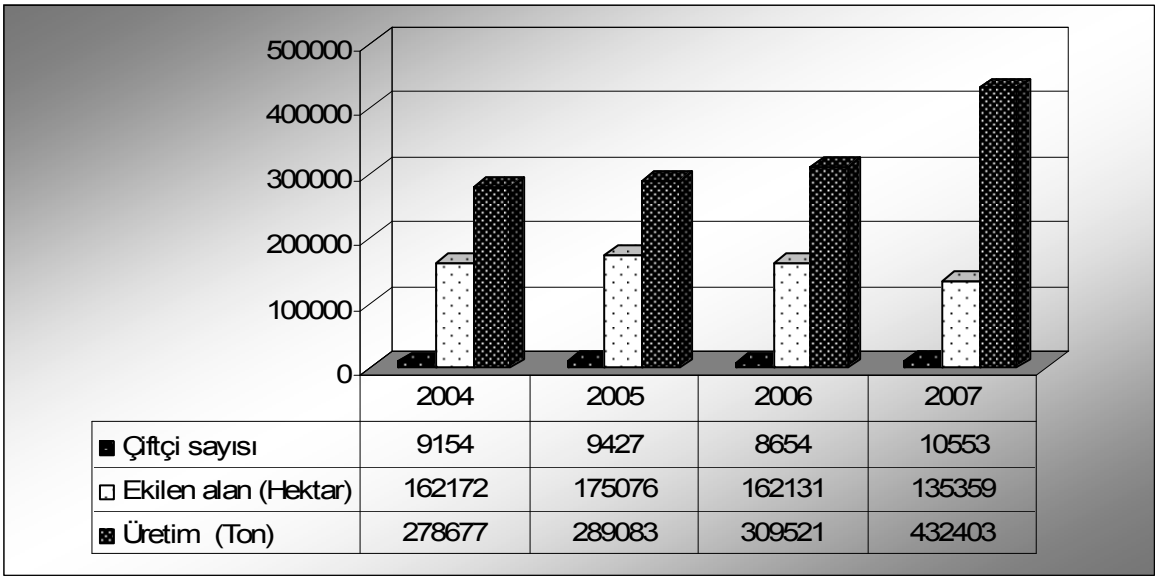

Şekil 2. Ülkemizde son yıllardaki organik tarım faaliyetleri

2007 yılı itibariyle ülkemizde bölgelere göre organik tarım rakamları tablo 2'de verilmiş olup Ege Bölgesi ilk sırada yer almaktadır (TÜİK, 2009).

Tablo 2. Ülkemizde bölgelere göre 2007 yılı itibariyle organik tarım yapan çiftçi sayısı, ekilen alan ve üretim miktarı

BÖLGE ADI	ÇİFTÇİ SAYISI	EKİLEN ALAN (Hektar)	ÜRETİM (Ton)
İstanbul	2	24	159
Batı Marmara	329	1950	7130
Ege	4119	47572	105061
Doğu Marmara	515	1457	12480
Batı Anadolu	956	3171	37395
Akdeniz	622	20230	27972
Orta Anadolu	101	619	16115
Batı Karadeniz	1490	10223	61953
Doğu Karadeniz	703	4352	20531
Kuzeydoğu Anadolu	1212	14339	42691
Ortadoğu Anadolu	326	9367	15132
Güneydoğu Anadolu	178	22055	85784

Ülkemizde Bölgeler itibariyle 2007 yılı organik tarım üretim miktarları şekil 3'te bulunmaktadır (TÜİK, 2009).

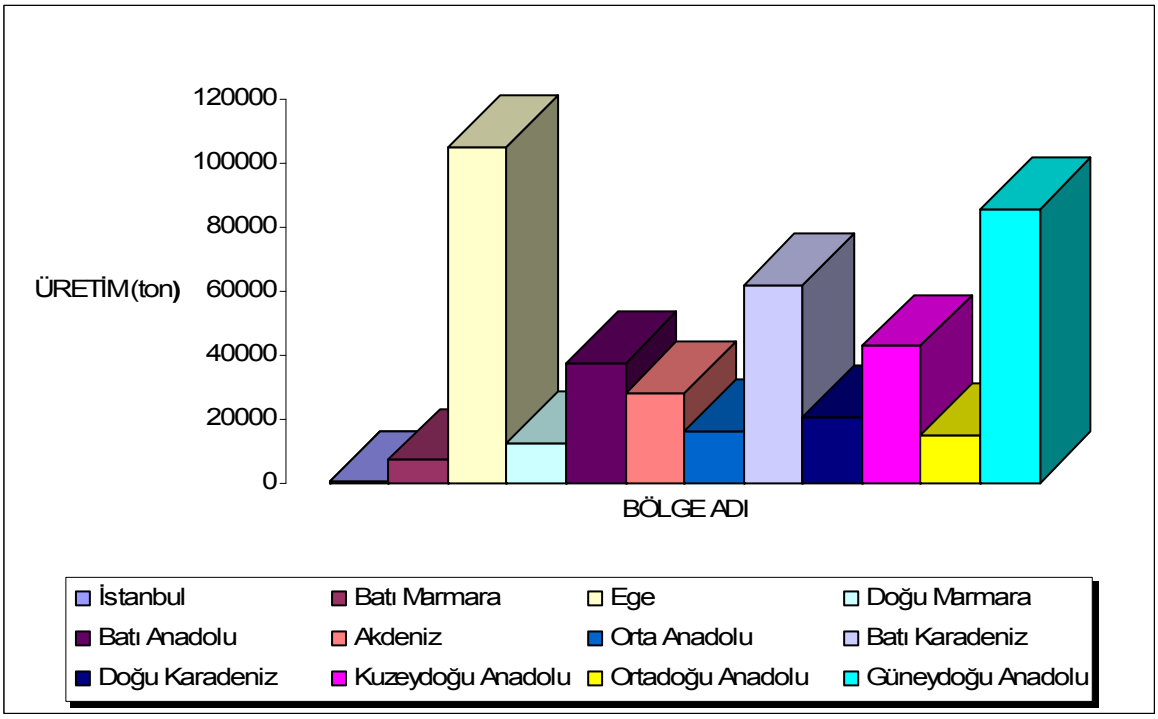

Şekil 3. Ülkemizde Bölgeler itibariyle 2007 yılı organik tarim üretim miktarları

Organik tarım üretimi açısından Akdeniz ülkeleri arasında Tunus, Fas ve Mısır'ın önünde ilk sırayı alan Türkiye (Al-Bitar, 2004), dünyada en fazla organik üretim alanına sahip 30. ülke olmasına rağmen; toplam tarım arazisinin sadece % 0.8'ini organik tarım amacıyla kullanmaktadır. Bu oranın 2013 yılında % 3 ve 2020'de % 8 olması hedeflenmektedir (Özbilge, 2007). Son yıllarda organik hayvancılığa yapılan yatırımlar da dikkat çekicidir (Demiryürek, 2004; Ak ve Kantar, 2007; Demiryürek ve Bozoğlu, 2007; Şayan ve Polat, 2008). Organik ürünler sektöründe Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca yetkilendirilmiş toplam 13 kontrol ve sertifikasyon kuruluşu ve kayıtlı 236 farklı (üretici, işleyici, pazarlayıcı vd.) firma bulunmaktadır. Organik tarım ürünleri 2000 yılına kadar dış pazara yönelik olarak gelişmiştir (Çavdar, 2006; Yurdakul, 2006; Ak ve Kantar, 2007; Demiryürek ve Bozoğlu, 2007; Ak, 2009; ETO, 2009; TKB, 2009). Ülkemizde üretilen organik ürünlerin neredeyse % 80'i ihraç edilmekte ve bunun da büyük bölümü AB ülkelerine yapılmaktadır. Bunlar arasında Almanya (% 37.3), İngiltere (% 9.4), Hollanda (% 7.7), İsviçre (% 7.4), Fransa (% 6.8) ve İtalya (% 5.4) ön sıralarda yer almaktadır. Organik ürünlerin iç pazarında ise, gösterilen bazı çabalar yetersiz kalmış olsa da, organik ürünlere yönelik tüketici talebinde giderek bir artış görülmektedir (Demiryürek, 2004; Anon, 2006; Demiryürek ve Bozoğlu, 2007; Özbilge, 2007).

Türkiye'de organik tarım hareketini daha sağlıklı bir şekilde geliştirmek amacı ile organik tarım faaliyetlerinin bir arada toplandığı ilk resmi teşkilat, ilk kuruluş Ege Üniversitesi'nin öncülüğü ile İzmir'de 1992 yılında kurulan "Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği" (ETO)'dir (Çavdar, 2006; Ak, 2009; ETO, 2009). Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca ETO'nun da katkılarıyla AB'nin 2092/91 sayılı Konsey Tüzüğü'nü esas alarak, 18.12.1994

tarih ve 22145 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik" (Anon, 1994) hazırlanmış olup, 29.06.1995 tarih ve 22328 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan düzeltme metni ile değiştirilmiştir (Anon, 1995). Bu yönetmelik daha sonra AB mevzuatında 1991 yılından sonra yapılan değişiklikleri içerecek şekilde güncellenmiş ve "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" 11.07.2002 tarih ve 24812 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Anon, 2002). "Organik Tarımın Esasları ve Uygulamasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkındaki Yönetmelik" 22.08.2003 tarih ve 25207 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır (Anon, 2003). Ülkemizde organik tarım faaliyetleri bu yönetmelik kapsamında yürütülmekte iken tüketiciye güvenilir ve kaliteli ürünler sunmayı amaçlayan, organik ürün ve girdilerin üretiminin sağlıklı bir şekilde geliştirilmesini sağlamak için gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin usul ve esasları belirleyen 5262 sayılı "Organik Tarım Kanunu" 3 Aralık 2004 tarih ve 25659 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Anon, 2004a). Bu kanun, organik tarım faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin kontrol ve sertifikasyon hizmetlerinin yerine getirilmesini, Bakanlığın denetim usul ve esasları ile yetki, görev ve sorumluluklarını düzenlemektedir. Daha sonra Organik Tarım Kanununa uygun olarak hazırlanan, 10 Haziran 2005 tarih ve 25841 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik" hali hazırda geçerli olan en son yönetmeliktir (Anon, 2005). Ayrıca organik tarımla dolaylı olarak ilgili çok sayıda kanun ve yönetmelikler bulunmaktadır. Bunlar; 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun (Anon, 2004b), 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu (Anon, 1986), 1734 sayılı Yem Kanunu (Anon, 1973)'dur. İlgili yönetmelikler ise Tarımda Kullanılan Kimyevi Gübrelere Dair Yönetmelik (Anon, 2004c) ve Tarımda Kullanılan Organik, Organomineral, Özel, Mikrobiyal ve Enzim İçerikli Organik Gübreler ile Toprak Düzenleyicilerin Üretimi, İthalatı, İhracatı, Piyasaya Arzı ve Denetimine Dair Yönetmeliktir (Anon, 2004d; Demiryürek ve Bozoğlu, 2007).

5. SONUÇLAR

Gelişmiş ülkelerin sanayi devrimi sonrasında kaybettikleri kırsal yaşamı yeniden kazanabilmek için uğraştıkları ve temel taşlarını organik çiftçilik, doğal dengeyi korumak, çevre dostu tarım ve biyoçesitliliğin korunmasını oluşturan bir dönemde bulunmaktayız. Ülkemizde modern tarım uygulamaları, ekonomik ve teknik sebeplerle birçok bölgede neredeyse tamamen, bazı bölgelerde ise kısmen yapılmamış bir durumdadır. Bu durum tarım alanlarımızın pek çoğunun fakirleşmemiş ve kirlenmemiş olması, havanın, suyun ve toprağın kalitesi, biyoçeşitlilik ve tarımsal çeşitlilik zenginliği ile iyi kalitede organik ürün yetiştirecek büyük bir potansiyele sahip olmamızı sağlamaktadır. Aynı zamanda aday üye ülke olarak AB'ye uyum sürecini yaşamamız nedeniyle de büyük bir avantajımız bulunmaktadır. Bu nedenle Türkiye, yakın gelecekte, özellik olarak vazgeçilmez, miktar açısından da karşılanmaz boyutlara ulaşacağı kesin olan organik ürünler global talebini karşılayabilecek potansiyele, özelliklere ve avantajlara sahip ülkelerin başında gelmektedir.

KAYNAKLAR

Ak, İ. (2009), "Ekolojik Tarım ve Hayvancılık", [http://4uzbk.sdu.edu.tr/4UZBK/HBB/4UZBK_076.pdf].

Ak, İ. ve Kantar, F. (2007), "Türkiye'de Ekolojik Hayvancılık Potansiyeli ve Geleceği", 19-20 Ekim Organik Tarım Türkiye 1.Kongresi.

Aksoy, U. (2001), "Ekolojik Tarım: Genel Bir Bakış", Türkiye 2. Ekolojik Tarım Sempozyumu 14-16 Kasım 2001-Antalya, Ed: Öztürk, A., S: 3-10, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarım 2000 Vakfı, Ankara.

Al-Bitar, L. (2004), "Report on Organic Agriculture in the Mediterranean Area", Centre International de Hautes Etudes Agronomiques Méditerranéennes (CIHEAM), Italy.

Anonim (1973), "1734 sayılı Yem Kanunu", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 07.06.1973, Sayı: 14557, Ankara.

Anonim (1986), "3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 16.05.1986, Sayı: 19109, Ankara.

Anonim (1994), "Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 18.12.1994, Sayı: 22145, Ankara.

Anonim (1995), "Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 29.06.1995, Sayı: 22328, Ankara.

Anonim (2002), "Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 11.07.2002, Sayı: 24812, Ankara.

Anonim (2003), "Organik Tarımın Esasları ve Uygulamasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkındaki Yönetmelik", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 22.08.2003, Sayı: 25207, Ankara.

Anonim (2004a), "5262 sayılı Organik Tarım Kanunu", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 03.12.2004, Sayı: 25659, Ankara.

Anonim (2004b), "5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 05.06.2004, Sayı: 25483, Ankara.

Anonim (2004c), "Tarımda Kullanılan Kimyevi Gübrelere Dair Yönetmelik", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 18.03.2004, Sayı: 25406, Ankara.

Anonim (2004d), "Tarımda Kullanılan Organik, Organomineral, Özel, Mikrobiyal ve Enzim İçerikli Organik Gübreler ile Toprak Düzenleyicilerin Üretimi, İthalatı, İhracatı, Piyasaya Arzı ve Denetimine Dair Yönetmelik", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 04.05.2004, Sayı: 25453, Ankara.

Anonim (2005), "Organik Tarımın Esasları ve Uygulamasına İlişkin Yönetmelik", T.C. Resmi Gazete, Tarih: 10.06.2005, Sayı: 25841, Ankara.

Anonim (2006), "Organik Tarım Strateji Belgesi", [http://www.tarim.gov.tr/arayuz/10/icerik.asp?efl=uretim/organiktarim/organik_tarim.htm&curdir=\uretim\organiktarim&fl=organiktarim_taslak_strateji.htm].

Baydan, E., Yurdakök, B., Çetinkaya, A. (2007), "Organik Ürün Güvenilirliğinin Geleneksel Olanlarla Karşılaştırılması", Türk Veteriner Hekimleri Birliği Dergisi, **Vol** 7 **(1-2),** 52-60.

Çavdar, Y. (2006), "Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Organik Balık Yetiştiriciliği İmkanlarının Araştırılması", Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Proje no Tagem/ Haysüd / 2002 / 07 / 01 /24, Trabzon.

Demiryürek, K. (2004), "Dünya ve Türkiye'de Organik Tarım", J.Agric Fac. HR. U., **Vol** 8 **(3/4),** 63-71.

Demiryürek, K. ve Bozoğlu, M. (2007), "Türkiye'nin Avrupa Birliği Organik Tarım Politikasına Uyumu", J. of Fac. of Agric., OMU, **Vol** 22 **(3),** 316-321.

Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği (ETO) (2009), "Ekolojik Tarım", [http://www.eto.org.tr].

Häring, A. M. (2003), "Organic Farming in Europe: Economics and Policy", An Interactive Approach to Policy Impact Assessment for Organic Farms in Europe, Ed: Dabbert, S., Volume 10, Stuttgart, Germany.

International Federation of Organic Agriculture Movement (IFOAM) (2009), "Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu", [http://www.ifoam.org/index.html].

Köse, B. ve Odabaş, F. (2005), "Bağcılıkta Organik Tarım", J. of Fac. of Agric., OMU, **Vol** 20 **(3),** 96-104.

Özbilge, Z. (2007), "An Analysis of Organic Agriculture in Turkey: The Current Situation and Basic Constraints", Journal of Central European Agriculture, **Vol** 8 **(2),** 213-222.

Peigne´, J., Ball, B. C., Roger-Estrade, J., David, C. (2007), "Is Conservation Tillage Suitable for Organic Farming? A Review, British Society of Soil Science", Soil Use and Management, Vol 23, 129-144.

Stopes, C. (2007), "Türkiye'de Organik Seçeneği Geliştirmek", Organik Tarım Türkiye 1. Kongresi Raporu, Türk Tarımının Dönüşümünde Organik Tarım Seçeneği 19-20 Ekim 2007, İstanbul.

Sürmeli, A. (2003), "Organik Tarım Gelişimi ve İlkeleri", Kırsal Kalkınma Programı Eğitim Dizisi, No1, Ankara.

Şayan, Y. ve Polat, M. (2008), "Ekolojik (Organik Biyolojik) Hayvansal Üretimin Temel İlkeleri", [http://www.bahce.biz/organik/organik_hayvancilik.htm].

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (TKB) (2009), "Organik Tarım", [http://www. tarim.gov.tr/arayuz/10/icerik.asp?fl=uretim/organiktarim/organik_tarim.htm].

Trewavas, A. (2001), "Urban Myths of Organic Farming, Organic Agriculture Began as an İdeology, But can it Meet Today's Needs?", Nature, Vol 410, 409-410.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2009), "Organik Tarım Bölgesel İstatistikler", [http: //tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/menuAction.do].

Uzun, S. (2007), "Seracılıkta Konvensiyonel/Organik Karşılaştırılması", Organik Tarım Türkiye 1. Kongresi Raporu, Türk Tarımının Dönüşümünde Organik Tarım Seçeneği 19-20 Ekim 2007, İstanbul.

Yurdakul (Bal), F. H. (2006), "Organik Tarım ve Danışmanlık Hizmetlerinin İncelenmesi", Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.

Yussefi, M. ve Willer, H. (2006), "The World of Organic Agriculture, Statistics and Emerging Trends 2006", International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM), Bonn Germany &Research Institute of Organic Agriculture FİBL, Switzerlan

ORGANİK TEKSTİLLER

ORGANIC TEXTILES

Aslı Demir[1] ,Oktay Pamuk[2] Doç. Dr. Esen Özdoğan[3] Necdet Seeventekin[4] Ziynet Öndoğan[5]

ABSTRACT

Increasing environment and health awareness effected textile industry together with all other industries. Nowadays ecological production of environmental friendly and non-hazardous textile products is becoming much more important. In all stages of production process -from fiber to finished product- all these non-hazardous, environmental friendly products called "Organic Textiles" and have taken their place in the market and even started to increase their market share. In general meaning, organic products do not harm and threaten human health since they're not processed by a chemical product during growing process. However textile products which are produced under normal conditions, always have the probability to harm human health and environment during their production, usage and disposal. For this reason organic based products are becoming more indispensable especially for export companies. "Organic Cotton" is the most commonly used natural fiber in organic textiles. This concept which catches attention of nature awareness also effects fashion world and called as "ethical fashion". The followers of ethical fashion prefer organic cotton products by their personal care, baby and child clothing and accessories, where they also consider where, how, under which conditions were these goods are produced. Besides environmental approach, the softness of products is leading in this consumer group because organic textiles are softer and keep this feature permanently. Nevertheless all processes from agricultural production of fiber until end- product must confirm "Organic Agriculture Fundamentals and Application Regulation". Organic raw materials and products should be certified by " Control and Certification Institutions".

Keywords: organic textile, GOTS, certification

ÖZET

Günümüzde çevre ve insan sağlığı bilincinin artması, tüm sanayi dalları ile birlikte tekstil sektörünü de etkilemiştir. Tekstil mamullerinin, çevre ve insan sağlığına zarar vermeden, ekolojik olarak üretilmeleri önem kazanmıştır. Buna paralel olarak, elyaftan itibaren bitmiş ürüne kadar tüm tekstil üretim aşamalarında, çevre ve insan sağlığına zarar vermeyen ürünler, pazar payını giderek arttırmaya başlamış ve "Organik Tekstil" adı altında pazarda yerini almıştır. Genel anlamda organik ürünler, yetiştirilme süreçlerinde herhangi bir kimyasal kökenli madde ile takviye edilmediklerinden dolayı insan sağlığını, bu yönüyle tehdit etmeyen ürünlerdir. Normal koşullarda üretilen tekstil ürünlerinin ise; üretilmeleri, kullanılmaları ve yok edilmeleri esnasında çevre ve insana zarar verme ihtimali her zaman

vardır. Bu amaçla üretilen organik kökenli ürünler, özellikle ihracat ağırlıklı çalışan firmaların vazgeçilmez talepleri arasında yerini bulmaya başlamıştır. Organik tekstilde, en yaygın kullanılan doğal elyaf türü "organik pamuk"tur. Doğa bilincine dikkat çeken bu kavram, moda dünyasını da etkilemekte ve 'etik moda' olarak adlandırılmaktadır. Etik modayı takip edenler, özellikle kişisel bakım ürünleri, çocuk ve bebek giyim eşyaları ve aksesuarlarında, kullanacakları tekstil ürününün nerede, nasıl, kim tarafından, hangi koşullarda yapıldığını düşünüp, organik pamuk ürünlerini tercih etmektedirler. Bu tüketici grubunda, çevreci yaklaşımın yanında ürünlerin yumuşaklığı da tercih nedenlerinin başında gelmektedir. Çünkü organik tekstil ürünleri, diğerlerine nazaran çok daha yumuşaktır ve bu özelliğini sürekli koruyabilmektedir. Bununla birlikte Elyafın tarımsal üretiminden bitmis ürüne kadar tüm proseslerinin 'Organik Tarım Esasları ve Uygulamasına iliskin yönetmelige' uygunluk sağlayıp, organik hammadde ve ürünlerin Kontrol ve Sertifikasyon kuruluşları tarafından sertifikalandırılması ve etiketlenmesi gerekmektedir.

Dünya genelinde kimyasal lif üretimi başta olmak üzere her geçen gün tekstil lifleri üretiminde bir artış olmakla birlikte, son yıllarda doğal liflere olan ilginin artması ve bunun yanı sıra doğal ürünlerin yetiştiriciliğini esas alan biyolojik veya ekolojik tarım sistemlerinin gelişme göstermesi, pamuğu daha da önemli hale getirmiştir. Pamuk, yetiştirilmesi sırasında pestisid, insektisid, fungisid, herbisid, defoliant... gibi çeşitli kimyasal maddelerin (zirai mücadele ilaçlarının) yüksek miktarlarda kullanıldığı bir bitkidir. 2003 yılında pamuk ziraatinde 25.000 ton pestisid kullanılmıştır. Bu rakam, Dünya'da tarımda kullanılan toplam kimyasal pestisid miktarının % 10' undan fazlasını oluşturmaktadır. Bunun yanında, tarımda kullanılan toplam kimyasal insektisidin % 25'i pamuk yetiştirmede kullanılmaktadır. Kullanılan ziraî mücadele ilaçlarının sadece % 0,1'i mücadele edilen zararlılara ulaşmakta, geri kalan % 99,9'u toprağa, suya ve havaya karışmaktadır. Ne yazık ki doğal bir lif olan pamuk liflerinin ziraatı çevre dostu olmamakla birlikte çevreye son derece de zarar vermektedir.

Organik pamuk yetiştirilirken herhangi bir şekilde pestisid, insektisid, fungusid, herbisid, defoliant ve sun'i gübre kullanılmamaktadır. Doğal hayvan gübresi, yeşil gübre ve doğal (biyolojik) zirai ilaçların kullanımı serbesttir. Buna ek olarak, tarlanın bir kısmında tuzak bitkiler yetiştirerek, tarlada faydalı böceklerin (zararlıları yok eden) üremesini sağlayarak ve bilinçli bir ürün rotasyonu planlamasıyla, organik pamuğu, verimi fazla düşürmeden yetiştirebilmek mümkün olmaktadır. Bu nedenledir ki organik pamuk üretiminin maliyeti, normal pamuk üretimine nazaran daha yüksek olmaktadır. Organik pamuk, normal pamuğa kıyasla daha fazla emek gerektiren bir çalışmanın ürünüdür. Üretim esnasında uyulması gereken koşullar sebebiyle, normal pamuktan çok daha maliyetlidir. Normal pamuğun kg maliyeti 0.75 ile 2.40 USD arasında değişirken, organik pamuğun maliyeti 1.20 ile 2.50 USD arasında değişmektedir. Organik tarım ürünlerindeki bu fiyat farkı sebebiyle tüketiciler bu ürünleri alırken çekingen davranmaktadır. Alması gerektiği durumlarda ise ürün kaynağını detaylı olarak inceleme ihtiyacı hissetmektedir.

Dünyada organik pamuk üretimi ilk defa 80'li yılların sonlarında Türkiye'de başlamıştır. Daha sonraki yıllarda organik pamuk üretimi Amerika'da, Türkiye'den çok daha hızlı bir gelişme göstermiştir. A.B.D. 1995 yılında 6750 tonla dünya üretiminin yarısından fazlasını tek başına sağlamıştır. Fakat 1996 ve 1997 yıllarında A.B.D.'de organik pamuk üretimi çok hızlı bir düşüş göstererek 2600 tona, dünya üretimindeki payı da %32'ye gerilemiştir. Daha sonra 1999 yılında tekrar ciddi bir artış göstererek 4963 tona, dünya üretimindeki payı da %34'e çıkmış ise de, bu geçici bir durum olmuş ve 2000 yılından itibaren üretim büyük ölçüde gerileyerek, 2004 yılında 1550 tona düşmüştür.

[1] Yrd. Doç. Dr.., E.Ü. Emel Akın Meslek Yüksek Okulu, asli.demir@ege.edu.tr
[2] Yrd. Doç. Dr., E.Ü. Mühendislik Fakültesi Tekstil Mühendisliği Bölümü, oktay.pamuk@ege.edu.tr
[3] Doç. Dr, E.Ü. Mühendislik Fakültesi Tekstil Mühendisliği Bölümü, esen.ozdogan@ege.edu.tr
[4] Prof. Dr., E.Ü. Mühendislik Fakültesi Tekstil Mühendisliği Bölümü, necdet.seventekin@ege.edu.tr
[5] Prof. Dr., E.Ü. Mühendislik Fakültesi Tekstil Mühendisliği Bölümü, ziynet.ondogan@ege.edu.tr

1. GİRİŞ

Organic Exchange 2004–2005 dönemi raporuna göre, Türkiye organik pamuk üreten 22 ülke arasında ilk sırayı almıştır. Organik pamuğun % 40'ı Türkiye'de, % 25'i Hindistan'da, % 7,7'si ABD'de, % 7,3'ü ise Çin'de üretilmiştir. Türkiye, % 53'lük payla organik pamuk üretiminde dünyada önemli ülkelerden birisi konumuna gelmiştir. Türkiye'nin tarihi, iklimi, kültürü buna uygun olup, gelişmiş ülkelere göre işçilik maliyetleri açısından avantajlı konumdadır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, APK Etüt ve Proje daire verilerine göre, 1998 yılında 59 pamuk çiftçisinin, 806 ha alanda 2500 kg toplam üretimi ile başlayan organik pamuk üretimi, günümüzde 500 kadar pamuk üreticisi tarafından, yaklaşık 10.000 ha alanda; yaklaşık, 35.000–40.000 ton düzeylerine ulaşmıştır. Türkiye'de organik pamuk üretimi, belirli illerde, Aydın, Antakya, İzmir, Balıkesir, Muğla, Manisa gibi illerde yoğunlaşmış olup, özellikle Harran ovası ve Ege bölgesinde yaygınlaşmaktadır (1, 2, 4, 5, 7,10).

2. ORGANİK TARIM

Organik tarım, "Ekolojik sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan doğal dengeyi yeniden kurmaya yönelik, insana ve çevreye dost üretim sistemlerini içeren, esas olarak sentetik kimyasal tarım ilaçları, hormonlar ve sentetik mineral gübrelerin kullanımını yasaklayan, bunların yerine organik ve yeşil gübreleme, münavebe, toprağın muhafazası, bitkinin direncini arttırma, doğal düşmanlardan yararlanması gibi birçok çevre dostu tekniği tavsiye eden, bütün bu olanakların kapalı bir sistemde oluşturulmasını öneren, üretimde sadece miktar artışının değil aynı zamanda ürün kalitesinin de yükselmesini amaçlayan alternatif bir üretim şekli" olarak kısaca tanımlanabilmektedir (3).

Tablo 1. Konvansiyonel ve organik pamuk ziraatleri arasındaki farklılıklar (5)

İşlem	Konvansiyonel Pamuk	Organik Pamuk
Tohum hazırlığı	* Normal olarak tohumlar fungusid ve insektisidlerle işlem görür. * GMO(GDO) tohum kullanımı serbesttir.	* İşlem görmemiş ve mümkünse organik tohum kullanılır. *GMO(GDO) tohum kullanımı yasaktır.
Toprak & Su	* Sentetik (kimyasal) gübre kullanılır. * Daha ziyade uygulanan monokültür ürün yetiştirme nedeniyle toprak zayıftır. * Yeterli yağmur almayan bölgelerde yoğun sulama gereklidir.	* Ürün rotasyonu uygulanarak toprağın kuvvetli kalması sağlanır. * Organik Tarım Yönetmeliği Ek-1(A) bölümünde yer alan organik gübre ve toprak iyileştiricilerin kullanımı serbesttir. * Topraktaki artan organik madde sayesinde su daha iyi tutulmakta ve daha az sulama gerekmektedir.
Yabani otlarla mücadele	* Yabani ot çıkmasını önlemek için herbisid uygulanır. * Çıkan yabani otları öldürmek için defalarca herbisid uygulanır.	* Yabani otlar kimyasal yöntemlerden ziyade, fiziksel yöntemlerle uzaklaştırılırlar. * Yabani ot durumu, sürme ve elle çapalama yoluyla kontrol altında tutulur.
Zararlı Haşereyle mücadele	* En yaygın kullanılan 9 tanesi yüksek derecede zehirli olan insektisidler sırt pompalarıyla veya uçaktan püskürtülerek uygulanırlar.	* Zararlı haşereyle onların düşmanları haşereler(predators) sağlıklı toprak sayesinde dengede tutulurlar. * Faydalı haşereler ve biyolojik ve kültürel uygulamalarla zararlı haşereler kontrol altında tutulur. * Zararlı haşereyi pamuktan uzak tutmak için tuzak bitkilerden faydalanılabilir.
Hasat	* Makineli hasat öncesi kozaların açılmasını kontrol altında tutmak ve yaprakların kuruyup dökülmesini sağlamak için, büyüme regülatörü, desikkant ve defoliant gibi zehirli kimyasal maddeler kullanılır.	* Elle toplamada yaprakların dökülmesine ihtiyaç yoktur * Makineli hasatta yaprakların dökülmesi için mevsim değişikliğine bağlı donmadan faydalanılır. * Su yönetimiyle yaprak dökülmesi sağlanır. * Yapraklar termal yaprak yok ediciyiyle yakılır.

1990 yılına kadar, klasik tarımsal ihraç ürünlerimiz organik olarak yetiştirilmiş ve dış pazara sunulmuştur. Daha sonra organik olarak ihraç edilen ürün sayımız, işlenmiş ürünlerin de katılımıyla artmıştır. Türkiye organik tarım ürünleri ihracatının yıllar itibariyle gelişimi incelendiğinde, genelde değer olarak büyük bir artış söz konusudur. 1998-2003 yılları arasında organik ürün ihracatımız yaklaşık 19.4 milyon $'dan 37 milyon $'a ulaşarak; bu dönemde % 91 artmıştır (11).

Organik tarım için geçerli olan kurallar, organik pamuk için de geçerli olmaktadır Dünyada 1970'li yıllarda organik tarımın gelişiminde önceleri bu fikre inanan üretici ve tüketiciler bir araya gelerek kendi ülkelerinde üretim ve pazarlama sistemlerini oluşturmuşlardır. 1972 yılında ise tüm dünyadaki organik tarım hareketlerini bir çatı altında toplamak ve düzenlemek amacıyla IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement) kurulmuştur. Dünyadaki bu olumlu gelişmelere paralel olarak ülkemizde de çalışmalar başlamış ve 1985-86 yıllarında Avrupa'da faaliyet gösteren yabancı firmalardan gelen istekler doğrultusunda tarım ürünlerinin organik olarak üretimi başlamıştır. Organik tarımın her aşaması kontrol altında olup, elde edilen ürünün sertifikalandırılması gerekmektedir. Bu amaçla, IFOAM tarafından uluslararası ortamda geniş kabul gören Organik Garanti Sistemi (OGS) geliştirilmiştir.

IFOAM Akreditasyon Kriterleri, sertifikasyon kuruluşlarının faaliyetleri hakkındaki Uluslararası ISO Norm'una (Guide 65) dayanmaktadır Ülkemizde, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş ve Bakanlık adına organik ürün sertifikası veren, uluslarası kontrol yetkisine sahip ve AB'nin ilgili kurumu tarafından onaylanmış 13 adet kontrol ve sertifikasyon kuruluşu (CONTROL UNION, IMO, ECOCERT, BCS, ETKO, BIOAGRICOOP, ECOTAR… gibi) bulunmaktadır (7,9,11).

3. ORGANİK TEKSTİLLER

Tekstil sektörü, hammaddeden nihai ürüne kadar birçok üretim aşamasında en fazla enerji, su ve kimyasal madde tüketen endüstri dallarından birisidir. Özellikle tekstil terbiye işletmelerinde, çeşitli boyarmaddeler ve kimyasalların kullanılması, çevre kirliliğine neden olmaktadır. Yapılan araştırmalarda, bu çevre kirliliğinin giderilme maliyetinin, önceden alınacak tedbirlerin maliyetinden daha fazla olduğu ve bozulan ekolojik dengenin tekrar eski haline getirilmesinin mümkün olmadığı görülmüştür. Bu nedenle, elyaftan bitmiş ürüne kadar tüm üretim basamaklarında, insan ve atık ekolojisi alanının kapsamında çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yapılan 'organik tekstil üretimi' önem kazanmıştır.

Organik tekstil üretiminde,; hammadde ve ürün, tüm işlem ve terbiye proseslerinden sonra çevre ve insan sağlığına zararlı toksik kalıntı bırakmamalı, kullanılan boya ve yardımcı kimyasallar, belli kriterlere uygunluk sağlayıp su ve toprak ekosistemi için belirli limitlerde ve uygun kimyasal kullanılmalıdır. Ayrıca, bio-akümülatif maddelerin ve ağır metallerin kullanımı yasaklanmıştır.

Çırçırlama işlemi esnasında ise makine yağı direkt uygulanmamalı, işlem sonu atıkların geri dönüşümü yapılmalıdır. Tüm bu nedenlerle, elyafın tarımsal üretiminden bitmiş ürüne kadar tüm proseslerinin 'Organik Tarım Esasları ve Uygulamasına ilişkin yönetmeliğe' uygunluk sağlayıp, organik hammadde ve ürünlerin Kontrol ve Sertifikasyon kuruluşları tarafından da sertifikalandırılması gerekmektedir (3-5).

International Association Natural Textile Industry (IVN), Soil Association (SA), Organic Trade Association (OTA), Japan Organic Cotton Association (JOCA)'nın mutabakatı sonucunda, 19 Ekim 2005 tarihinde, bundan sonra **GOTS** kısaltması ile ifade edilecek olan **Global Organik Tekstil Standardı'nın (Global Organic Textile Standard'ın)** ilk versiyonu yayımlanmış ve yürürlüğe konulmuştur. Sertifikasyon, ya tüm tekstil aşamalarının ayrı ayrı; ya da tüm sertifikasyon aşamalarının tek firma adına sertifikalandırılması şeklinde yapılabilmektedir

Global Organik Tekstil Standardı (GOTS), %100 organik pamuk kullanılarak, iplik üretiminden konfeksiyona kadar devam eden tüm üniteleri kapsayan, görsel ve kayıtsal olarak izlenebilir, çevreye duyarlı ve sosyal çalışma uygunluğunun olduğu bir standarttır.

Bu standartların amacı, organik tekstil ürünleri için gereksinimleri belirlemektir. Bu standartların gereğini yerine getiren mamuller, ham maddenin hasat edilmesinden etiketlenmesine kadar olan sürecin çevre dostu ve sosyal sorumluluğa dayalı bir üretim esasına göre yapıldığını tüketiciye garanti etmektedir. Organik tekstiller için geliştirilen bu standartlar, tüm doğal liflerin üretim, işlenme, paketleme, etiketleme, ihracat, ithalat ve dağıtımını kapsamaktadır. Standart sadece lif, iplik, kumaş ve kıyafet gibi ürünlerle sınırlandırılmayıp, son ürünleri de içerebilmektedir. Bu standartlar sadece zorunlu kriterlere odaklanmıştır (2-5).

GOTS standardına göre; organik tekstilde kullanılan elyaf türü için üretim şekillerine göre 2 farklı ürün grubu bulunmaktadır:

1. % 95 organik elyaf + % 5 rejenere veya sentetik elyaf (viskon, asetat, tensel, lyosel, polyester, poliüretan, poliamid)

2. En az % 70 organik elyaf + en fazla %10 rejenere veya sentetik elyaf (viskon, asetat, tensel, lyocell, polyester, poliüretan, poliamid). Geriye kalan % 20' lik kısımda organik elyafla aynı olmayan dogal elyaf kullanılır. (ABD firmaları için % 25' e kadar sentetik elyaf kullanılabilir)

Diğer yandan;

- **İplikçilikte**; izin verilen katkı maddeleri, paraffin, paraffin yağları ve sadece doğal hammadde kaynaklı malzemelerdir.

- **Haşıllama ve dokuma/örmede**; İzin verilen hasıl malzemeleri, nişasta, nişasta türevleri, diğer doğal malzemeler ve CMC (karboksimetilselüloz). Polivinil alkol (PVA) toplam haşıllama karışımında %25 ten az olmak kaydıyla sadece doğal malzemelerle birlikte kullanılabilir.

- **Örme / dokuma** yağları ağır metal içermemelidir. Diğer girdilere sadece doğal hammadde kaynaklı olması kaydıyla izin verilmiştir.

- **Boyama ve baskılarda:** Doğal yardımcı maddelerin yanında, genel yasak ve kısıtlamalar dışında kalan ve organik tekstil ürünü üzerinde kalmasına izin verilen kalıntılardan daha az kalıntı bırakan yardımcı maddeler ile sentetik boyarmaddeler kullanılmalıdır. Yasaklanmış aminler (MAK III Grubu, 1, 2, 3) ihtiva eden azo boyarmaddelerinin kullanımı yasaktır. Su ve doğal yağ bazlı olanların dışında kalan baskı yöntemleri ile aşındırma baskı yönteminin uygulanması ve plastisollerdeki gibi aromatik solventlerin kullanımı yasaktır.

- **Bitim işlemlerinde:** Mekaniki, termal ve fiziksel bitim işlemlerinin uygulanması serbesttir. Doğal yardımcı maddeler (apre maddeleri) ve GMO olmayan enzimler kullanılmalıdır. Sadece yumuşatma, dinkleme ve keçeleştirme için, genel yasak ve kısıtlamalar dışında kalan sentetik yardımcı maddeler de kullanılabilir. Eğer organik

tekstil mamulünün kullanılacağı ülkede mamulün güç tutuşur olması zorunlu ise, güç tutuşurluk sağlayıcı maddelerin kullanımına istisnai olarak izin verilir. Bu takdirde kullanılacak maddenin en azıyla, "Kullanımı tüm imalat safhalarında yasaklanan veya kısıtlanan girdiler" arasında yer almaması gerekir.

- **Atık su arıtmada;** Arıtma bölgelerinden çıkan atık su (yün yıkama ve keten havuzlama isletmeleri hariç), arıtmadan sonra doğrudan yüzey suyuna veriliyorsa (isletme içindeki yada dışındaki arıtma tesisinden olsa bile), yıllık ortalama tekstil çıktı değeri olarak %25 den az KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) değerine sahip olmalıdır. Atık su isletmede isleniyor ve doğrudan yüzey suyuna veriliyorsa, atık suyun pH değeri 6 -9 arasında ve sıcaklık 40C° den az olmalıdır. Bakır miktarı 0.5 mg/lt 'yi aşmamalıdır. Atık su analizleri düzenli olarak, tesis normal isleme kapasitesindeyken yapılmalı ve sonuçlar saklanmalıdır.

Bu standarda göre; etiketlenmiş herhangi bir ürün, ya izleyen teknik kalite parametrelerini karşılamalı ya da (olası) uygunsuzluk(lar) ile ilgili bilgiler sertifika sahibi tarafından ürün beyannamesinde belirtilmelidir. Uygulanan tüm fiziksel yada kimyasal işlemler belirli bir kirlenmelere neden olabilir (örneğin, organik ve geleneksel yünlerin aynı tarama hattında islenmesi durumunda, böcek ilaçları ile kirlenebilir, tekstil boya yada terbiye işlemlerinin her biri kimyasal kalıntı izleri taşır). Sertifikalı isletmenin kirlilik riski değerlendirmesine göre kalıntı testi yapması gerekir.

GOTS standardına göre sertifikalandırılmış tüm ürünler ve bu ürünlerin bileşenleri söz konusu risk değerlendirmesine dahil edilmelidir ve bu nedenle potansiyel olarak söz konusu testin birer parçasıdırlar. Ayrıca kalıtı testi için örnekler, sertifikasyon için yapılan denetim sırasında, denetimi desteklemek için ya da kalıntı veya uygunsuzluk şüphesi durumunda denetçi tarafından da alınabilir. Ek ürün örnekleri, tedarik zincirinden herhangi bir zamanda haber verilmeden de alınabilir. EN ISO yönetmeliklerine göre akredite olmuş ve tekstil kalıntı testi konusunda yeterli deneyime sahip laboratuarlar bu standarda göre kalıntı testi yapabilmektedirler (6).

Organik tekstil üretimi kapsamında, tüm imalat safhalarında kullanımı yasaklanan veya kısıtlanan girdiler aşağıdaki şekilde özetlenebilmektedir:

- Kalıcı AOX (Absorbe olabilen halojenli hidrokarbonlar) değeri % 1'den yüksek olmamalıdır.
- Aromatik solventlerin kullanımı yasaktır.
- Klorofenollerin (Tetraklorfenol, Pentaklorfenol gibi) kullanımı yasaktır.
- Kompleks oluşturuculardan ve deterjan aktif maddelerinden: Alkilfenoletoksilatlar(APEO), Etilendiamintetraasetat(EDTA), Dietilentriaminpentaasetat(DTPA) ve benzeri kalıcı kompleks oluşturucular ile lineer alkilbenzensülfonatlar(LAS) ve x-Metilestersülfonatların (C 16/18 olan x-MES) kullanımı yasaktır.
- Genetik olarak değişikliğe uğratılmış organizmalar (GDO, GMO) ve bunların türevlerinin (genetik olarak değişikliğe uğratılmış mikro-organizmalardan türetilen enzimler dahil) kullanımı yasaktır.
- Halojenli solventlerin kullanımı yasaktır.
- Ağır metal iyonlarının bulunması yasaktır (Bu yasak için ETAD'ın yasak tanımlaması geçerli olup, demir istisnadır ve kullanılan mavi, yeşil, turkuaz renkli boyarmaddelerin % 5'e kadar bakır ihtiva etmesine izin verilmektedir).

- Fluorokarbon bileşiklerinin kullanımı yasaktır.
- Kuaterner amonyum bileşiklerinin kullanımı, boyamalarda fiksaj için kullanılanlar (GOTS'un diğer kriterlerine uymak şartıyla) hariç, yasaktır.
- Aşağıdaki risk cümlelerinden birinin geçerli olduğu diğer toksik maddelerin girdi olarak kullanımı da yasaktır:
  - R 40 (Kanserojen etki şüphesi mevcut, fakat yeterli veri yok)
  - R 45 (Kanser yapabilir)
  - R 46 (Kalıtımsal genetik hasarlara neden olabilir)
  - R 49 (Solunması halinde kansere neden olabilir)
  - R 60 (Üremeyi olumsuz etkileyebilir)
  - R 61 (Anne karnındaki cenine zarar verebilir)
  - R 62 (Üremeyi bozucu etki riski ihtimali)
  - R 63 (Anne karnındaki cenine zarar verme riski ihtimali)
  - R 68 (Geri dönüşümü olmayan etkiler riski ihtimali)
- Ulusal veya uluslararası geçerli yasal uygulamalarla açık bir şekilde yasaklanmış maddelerin kullanımı da yasaktır.

Kullanılacak yardımcı madde (kimyasal madde) ve boyarmaddelerin aşağıda belirtilen asgari şartları karşılaması gerekmektedir:

- Oral toksisite : LD_{50} > 2000 mg/kg olmalıdır.

- Aquatik (suda yaşayan canlılar için) toksisite :

  LC_{50}, EC_{50}, IC_{50} > 1 mg/kg olmalıdır.
  Test methodu ve süresi şöyledir :

LC_{50} (balıklarda)	OECD	203 ; 96 saat
EC_{50} (dafinalarda)	OECD	202 ; 48 saat
IC_{50} (alglarda)	OECD	201 ; 72 saat

- OECD 301, 302 A, 302 B/303 A'ya göre 28 gün sonunda tespit edilen biyo parçalanabilirlik/elimine edilebilirlik ile OECD 201, 202, 203'e göre yukarıda belirtilen sürelerde tespit edilen aquatik toksisite (LC_{50}, veya EC_{50} veya IC_{50}) arasındaki ilişki, aşağıda belirtilen şekilde olmalıdır : (5-6)

Aquatik toksisite		**Biyo-parçalanabilirlik**	
> 100 mg/l	ise	< % 70	olabilir
10-100 mg/l	ise	> % 70	olmalıdır
1 – 10 mg/l	ise	> % 95	olmalıdır

Tablo 2. Organik tekstil mamullerinin ve aksesuarların imalatında kullanımı yasaklanmış veya kısıtlanmış olan maddelerin mamulde bulunabilecek azami kalıntı miktarları

PARAMETRE	**ORGANİK TEKSTİL MAMULLERİNDE**	**AKSESUARLARDA**
Klorofenoller (PCP, TCP)	0,01 mg/kg	0,05 mg/kg
o-fenilfenoller	1 mg/kg	-
Aminler (azo boyarmaddeler)	30 mg/kg	30 mg/kg
AOX	<0,5 mg/kg	<0,5 mg/kg
Dispers boyarmaddeler	30 mg/kg	30 mg/kg
Formaldehit	20 mg/kg	1. 300 mg/kg (cilt teması yok) 2. 75 mg/kg (cilt teması) 3. 20 mg/kg (bebek giysisi)
Glioksal ve diğer kısa zincirli aldehitler	20 mg/kg	<20 mg/kg
Yün için pH	4, 5-9	4,5 – 9
Diğer tekstiller için pH	4,5 – 8	4,5 – 8
Toplam pestisid		0,5 mg/kg
Selüloz lifleri ve ipekte	0,1 mg/kg	-
Konvansiyonel yünde	1 mg/kg	-
Organik yünde	0,5 mg/kg	-
Antimon (Sb)	0,2 mg/kg	-
Arsenik (As)	0,2 mg/kg	0,2 mg/kg
Kurşun (Pb)	0,2 mg/kg	0,2 mg/kg
Kadmiyum (Cd)	0,1 mg/kg	0,1 mg/kg
Krom (Cr)	1 mg/kg	1 mg/kg
Kobalt (Co)	1 mg/kg	1 mg/kg
Bakır (Cu)	25 mg/kg	50 mg/kg
Nikel (Ni)	1 mg/kg	1 mg/kg
Civa (Hg)	0,02 mg/kg	0,02mg/kg
Selenyum (Se)	0,2 mg/kg	-
TBT, DBT	<0,05 mg/kg	-
MBT	0,1 mg/kg	-

4.SONUÇ

Ülkemizde gıda ürünleri üretimi ile başlayan organik ürün yapılanması, özellikle 1980'li yılların sonlarında diğer ülkeler gibi tekstil ve konfeksiyon ürünlerini de içine almış; tekstil endüstrisinin en önemli hammaddesi olan pamuk üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Organik pamuk üretimi, özellikle yurt dışından yapılan istekler doğrultusunda, her geçen yıl artmaktadır. Organik konusunda ilk adımlar bundan 20 yıl önceki girişim ile ortaya konulmuştur. Ancak bu konunun uluslar arası bir standarda oturtulması çok uzun zaman

almıştır. Organik pamuk üretiminin çevreye ve insan sağlığına katkılarının yanında üreticilere de katkısı büyük olacaktır. Organik ürünlere geçiş döneminde çeşitli sıkıntılar yaşansa da daha sonraki dönemlerde değeri yüksek mamul satışı ile avantaj sağlanacaktır. Özellikle Türk tekstil ve hazır giyim endüstrisinin zor günler geçirdiği bu günlerde, organik tekstil ve konfeksiyonun güçlendirilmesinin Türkiye'nin uluslararası pazarlarda rekabet gücünü artıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1) Aksoy U., Tüzel Y.,. Altındişli A, Can H. Z., Onoğur E., D. Anaç, Okur B.,. Çiçekli M, Şayan Y., Kırkpınar F.,. Kenanoğlu Z, Bektaş,. Çelik S, Arın L., Er C., Özkan C.,. Özenç D.B "Organik(=Ekolojik,Biyolojik)Tarım Uygulamaları"
http://www.tarimmerkezi.com/yazar_kose.php?hid=404.
2) Tarakçıoğlu, I., "Organik Pamuk: Fantazi Mi, Fırsat Mı?"
http://www.tekstilisveren.org/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=185
3) Eser S., Karaaslan U., "Tekstil Ve Organik Üretim", IITAS 2007, XI. Uluslararası İzmir Tekstil ve Hazır Giyim Sempozyumu, Çeşme, 26–29 Ekim 2007;
4) Organik Exchange Toplantı notları, Eylül 2005 -İzmir
5) Tarakçıoğlu I.**,"**Organik Pamuk Ve Tekstil Sanayi Araştırma Sonuç Raporu", Aralık 2007
6) International Working Group on Global Organic Textile Standard Global Organic Textile Standard Version 1.1, 2005.
7) Myers D., Stolton S., "Organic Cotton", Intermediate Publications, 1999.
8) Bozacı E., Özdoğan E., Seventekin N., "Gots Standartlarına Göre Organik Tekstil Üretimi" IV.Ulusal Tekstil Boya ve Kimyasalları Kongresi, 30-31 Ekim 2008, Denizli
9) http://www.tugem.gov.tr/tugemweb/bv_organiktarim.html
10) Demiryürek K. "Dünya Ve Türkiye'de Organik Tarım", Hr. Ü.Z.F.Dergisi, 2004, 8 (3/4):63-71

OTOMOTİVDE SENSÖR UYGULAMALARI

SENSOR APPLICATIONS IN AUTOMOTIVE

Ahmet KESKİN[1]

ABSTRACT

Nowadays, rapid developments in electrics, electronics, and especially microprocessor areas also effected to automotive industry. A sensor is a device that measures a physical quantity and converts it into a signal. Sensors are main components of automotive electronics control systems. Sensors are important devices quickly sensing critical informations relation with case. Sensors must are producted extremely reliable, small volumed, and economical. Continuous developed obligation of sensors entail new technologies. Nowadays, automotive sensors are producted at very different dimensions and shapes, and from materials. Automotive sensors are used for fuel efficiency, control of emission, brake, and suspension systems and in a wide selection of fields. The number of sensors in the field of automotive gradually increase. In this study, sensors, applications of the automotive sensors, and developments are investigated.

Key Words: Automotive electronics, sensors, new technologies in automotive.

ÖZET

Günümüzde elektrik, elektronik ve özellikle mikro denetleyiciler alanındaki son derece hızlı gelişmeler otomotiv endüstrisini de etkilemiştir. Sensörler fiziksel bir sabiti ölçerek elektrik sinyaline çevirmeye yararlar. Sensörler otomotiv elektronik kontrol sistemlerinin temel bileşenleridir. Sensörler, olayla ilgili kritik bilgilerin, çok kısa sürede algılanmasında hayati öneme sahip elemanlardır. Sensörlerin son derece güvenilir, küçük hacimde ve ekonomik olarak üretilmesi gerekmektedir. Sensörlerin sürekli geliştirilme zorunluluğu, yeni teknolojileri de beraberinde getirmektedir. Günümüzde otomotiv sensörleri çok değişik boyut ve biçimlerde ve farklı malzemelerden üretilmektedir. Otomotiv sensörleri yakıt verimliliği, emisyon, fren ve süspansiyon sistemlerinin kontrolu gibi daha bir çok amaçlar için kullanılmaktadır. Otomotiv alanında kullanılan sensörlerinin sayısı da giderek artış göstermektedir. Bu çalışmada sensörler, otomotiv sensörlerinin uygulamaları ve gelişmeler incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Otomotiv elektroniği, sensörler, otomotivde yeni teknolojiler.

[1] Yrd.Doç.Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu Meslek Yüksekokulu, BOLU , keskin_a@ibu.edu.tr, ahmkeskin@gmail.com

1. GİRİŞ

İlerleyen bilim ve teknoloji seviyesi ve buna paralel olarak gelişen ve değişen dünya pazarları, endüstriyel ürünlerde nitelikleri açısından ve fonksiyonel olarak önemli değişimlere neden olmuştur. Bunlardan birisi de, dünyada çok büyük bir pazar payına sahip olan otomotiv sektörü ürün gruplarıdır (Ersoy ve Taşkın, 2006). Günlük yaşamın değişen sosyal, teknik ve çevresel ihtiyaçları ve öncelikleri, tüm ürünlerde olduğu gibi günümüz otomobillerinde de elektriksel ve elektronik ekipmanların kullanımını arttırmıştır (Erkmen, 1995). Bu gelişmeyi zorlayan faktörler, daha fazla güvenlik ihtiyacı, düşük yakıt tüketimi, daha az kirlilik, sürücünün araç işleyişi hakkında daha fazla bilgilendirilmesi ve yardımcı sistemlerin yanı sıra eğlence sistemleri ve konfora yönelimlerdir. 2010 yılında, üretilen ortalama otomobil maliyetinin yaklaşık %40'ını elektronik sistemlerin oluşturacağı tahmin edilmektedir. Günümüzde "otomotiv elektroniği" ifadesi, karmaşık bir ağ oluşturan, gelişmiş algılayıcıları, kontrol birimlerini, güç elektroniği devrelerini ve aktuatörleri ve bunlarla bütünleşmiş mekanik hareket sistemlerini içermektedir. İlerleyen elektrik-elektronik teknolojileri sayesinde, daha hafif ve daha çevre dostu araçlar geliştirilmekte, otomotiv teknolojisinde daha yüksek güvenilirlik ve daha üstün kontrol değerleri elde edilebilmektedir (Tuncay ve Üstün, 2005). Sensörler otomotiv elektronik kontrol sistemlerinin temel bileşenleridir. Bu çalışmada, sensörler ve sınıflandırılması, sensörlerin otomotiv uygulamaları ve otomotiv sensörlerindeki gelişmeler incelenecektir.

2. SENSÖRLER

Sensörler farklı kaynaklarda transduser, algılayıcı, duyarga, kaptör, anahtar ya da müşir gibi isimlendirilmektedir (Arslan ve Sürmen, 2004). Sensörler fiziksel ortam ile endüstriyel amaçlı elektrik/elektronik cihazları birbirine bağlayan bir köprü görevi görürler. Bu cihazlar endüstriyel proses sürecinde kontrol, koruma ve görüntüleme gibi çok geniş bir kullanım alanına sahiptirler. Günümüzde üretilmiş yüzlerce tip sensörden söz edilebilir. Mikro elektronik teknolojisindeki çok hızlı gelişmeler bu konuda her gün yeni bir buluş ya da yeni bir uygulama tipi geliştirilmesine imkan sağlamaktadır. Teknik terminolojide sensor ve transduser terimleri birbirlerinin yerine sık sık kullanılan terimlerdir. Transduser genel olarak enerji dönüştürücü olarak tanımlanır. Sensor ise çeşitli enerji biçimlerini elektriksel enerjiye dönüştüren cihazlardır. Ancak 1969 yılında ISA (Instrument Society of America) bu iki terimi eş anlamlı olarak kabul etmiş ve "ölçülen fiziksel özellik, miktar ve koşulların kullanılabilir elektriksel miktara dönüştüren bir araç" olarak tanımlamıştır. Sensörleri ölçülen büyüklüğe, çıkış büyüklüğüne, besleme ihtiyacına göre gibi birbirinden farklı bir çok sınıfa ayırmak mümkündür. Sensörlerle ölçülen büyüklükler 6 gruba ayrılabilir. Bunlar;

- Mekanik: Uzunluk, alan, miktar, kütlesel akış, kuvvet, tork (moment), basınç, hız, ivme, pozisyon, ses dalgaboyu ve yoğunluğu.

- Termal: Sıcaklık, ısı akısı.

- Elektriksel: Voltaj, akım, şarj, direnç, endüktans, kapasitans, dielektrik katsayısı, polarizasyon, elektrik alanı ve frekans.

- Manyetik: Alan yoğunluğu, akı yoğunlugu, manyetik moment, geçirgenlik.

- Işıma: Yoğunluk, dalga boyu, polarizasyon, faz, yansıtma, gönderme.

- Kimyasal: Yoğunlaşma, içerik, oksidasyon/redaksiyon, reaksiyon hızı, pH miktarı.

Sensörler besleme ihtiyacına göre ise aktif ve pasif sensörler olmak üzere ikiye ayrılabilir.

Pasif sensörler hiçbir şekilde dışardan harici enerji almadan (besleme gerilimine ihtiyaç duymadan) fiziksel ya da kimyasal değerleri bir başka büyüklüğe çevirirler. Bu sensör tipine örnek olarak termocouple (T/C) ya da anahtar gösterilebilir.

Aktif sensörler çalışmaları için harici bir enerji beslenmesine ihtiyaç duyarlar. Bu sensörler tipik olarak zayıf sinyalleri ölçmek için kullanılırlar. Aktif sensörlerde dikkat edilmesi gereken nokta giriş ve çıkışlardır. Bu tip sensörler dijital ya da analog formatta elektriksel çıkış sinyali üretirler. Analog çıkışlılarda, çıkış büyüklüğü gerilim ya da akımdır. Gerilim çıkışı genellikle 0-5V aralığında oldukça yaygın kullanılmaktadır. Ancak 4-20mA akım çıkışı da artık endüstride standart haline gelmiştir. Bazı durumlarda 0-20mA akım çevrimi kullanılmaktadır Ancak endüstride çoğu zaman hatlarda meydana gelen bozulma kopma gibi durumlarda sistemin bu durumu kolay algılaması ve veri iletişiminin sağlıklı yapılabilmesi için 4-20mA daha yaygın kullanılır (obitet, 2009).

Sensör verileri kontrol sistemine iletilirken sinyalin bozucu sinyallerden etkilenme olasılığının yüksekliğinden dolayı entegre devrelerin kullanımı söz konusudur. Genelde üç farklı şekilde entegre devre kullanılmaktadır. Birinci tip entegre devrede sensör ile sinyal işlemcisi birleştirilmiştir. İkinci tipte ise sensör, sinyal işlemcisi ve A/D birleştirilmiştir ve sinyal veri hattıyla ECU'ya iletilmiştir. Entegre sistemlerin en gelişmiş tipi ise sensör, sinyal işlemci, A/D ile yerel hafıza ünitesinin birleştirilmiş şeklidir ve veriler buradan bir veri hattı ile ECU'ya gönderilmektedir. Sensörün sisteme bu metotlardan hangisi ile monte edileceği ya da devrenin nasıl kurulacağı sistemin hassasiyetine bağlı olarak seçilmektedir (Arslan ve Sürmen, 2004).

3. OTOMOTİVDE SENSÖR UYGULAMALARI

Taşıtlarda çok sayıda sensör kullanılmaktadır. Sıcaklık, konum, hız, ivmelenme, kuvvet, basınç, oksijen içeriği, yağ kalitesi ölçülebilen fiziksel özelliklerden sadece bazılarıdır. Geçmişte çoğu sensör araçtaki büyüklükleri ölçmek için kullanılmıştı, şimdi ise daha çok radar sensörleri ve görüntü işleme kullanılarak araç çevresinin algılanmasına odaklanılmaktadır. Sensörler aktuatörler gibi katı fiziksel boyut sınırlamasına sahip olmadıkları için maliyetlerini ve ağırlıklarını düşürmek ve güvenilirliklerini artırmak için sensörleri minyatürize etme eğilimi vardır. Entegre elektronikle algılama ünitesi sensotronik çözümlere yol açmıştır. Akıllı sensör anlamındaki sensotronik çözümler ara birimlerle entegre haberleşmeyle sinyal düzenlemesini gerçekleştirir. Bunun yanında böyle sensörler kendi çalışmalarını denetler veya bir arıza durumunda rapor ederler. Bir diğer eğilim de maliyet ve ağırlık azaltmak amacıyla sensörleri mekanik yapılarla entegre etmektir (Schöner, 2004).

Şimdiye kadar araçlarda elektronik kontrollu elektrikli harekete geçirme sistemleri (örneğin elektrikli güç direksiyonu, yarı aktif sürüş kontrolu, kayma kontrol sistemleri ve adaptif hız kontrolu) kullanımının artış trendi sensör geliştiricileri için fırsat olmakta ve yeni çalışmalara yol açmaktadır. Geleneksel sensörler uzun menzilli radar, optik direksiyon tork sensörleri,

lastik basınç gösterge sistemleri ve sapma oranı sensörleri gibi yeni uygulamalar için yeni sensörlerin eklenmesiyle tamamlanmaktadır. Sensör maliyeti geniş üretim hacmini gören otomotiv sistem tasarımcılarının seçim kriterleri arasında önemli bir faktör olarak devam etmektedir. Bunun yanında sensör tedarikçisi firmalar otomotiv pazarının talepleri olan sağlamlık ve kalite hedeflerini de sağlamalıdır. Şekil 1 günümüz araçlarında kullanılan sensörlerin bazı örneklerini göstermektedir.

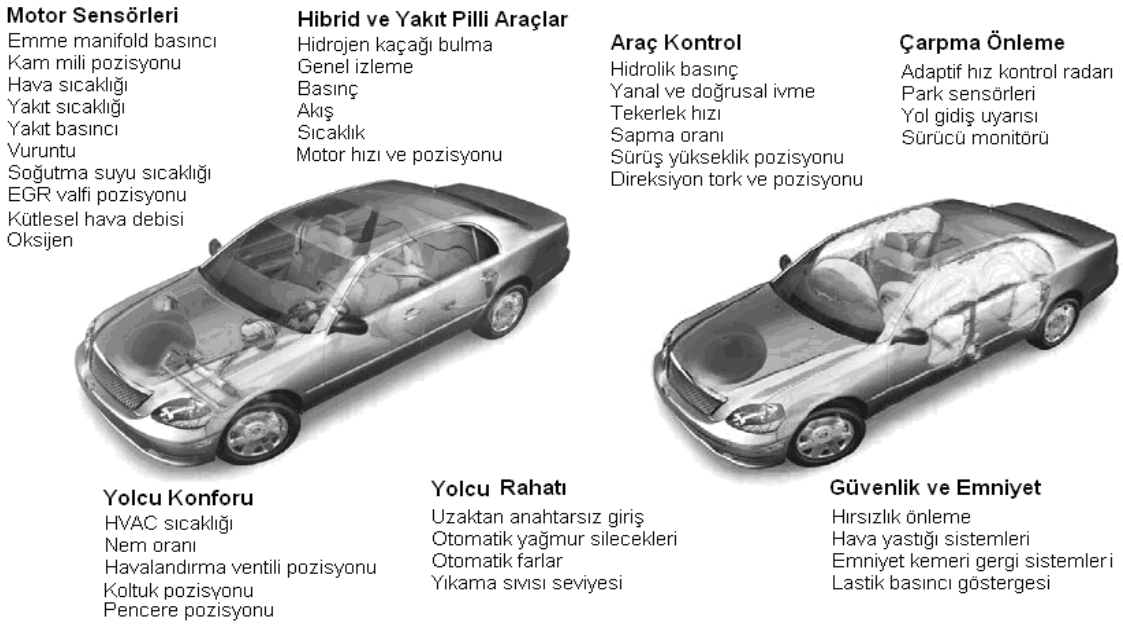

Şekil 1. Günümüz Araçlarında Kullanılan Sensörlerin Bazı Örnekleri (Prosser, 2007)

20 yıldır piyasa araştırmaları otomotiv sistemleri sensörlerinin yayılmasının artış göstererek devam ettiğini göstermektedir. İlk piyasa araştırmaları toplam dünya pazarının 1990'larda yaklaşık 2.3 milyar dolar olarak göstermekteyken, pazar sürekli büyüyerek 2006'da 10.1 milyar dolar civarında olmuştur. Pazardaki yıllık büyüme %11 olarak tahmin edildiğinde pazar 2012'de 15.8 milyar dolar olacaktır. Sensör taleplerinin çoğu motor emisyon kontrolu, kilitlenmeyen fren sistemleri ve hava yastıkları gibi yerleşmiş uygulamalardan gelmektedir. ABD'deki izleme sistemleri ile ilgili yürürlükteki yasalar ilave bir pazardır. Otomotiv sensör sektörü firmaları tipik bir orijinal parça üreticisi firmalardır. Sensörler teknik olarak ya araç üreticileri ya da tedarikçi tarafından belli sistem için sorumluluğunu yerine getirmesine bağlı olarak belirlenmektedir. Otomotiv sensör pazarı çekici ve hala genişleyen yüksek güvenilirlik ve düşük maliyetle birlikte yüksek üretim hacmiyle karekterize edilen bir pazar olarak devam etmektedir. Mevcut sensörler yeni uygulamalar bulmaya devam ederken, sistem fonksiyonelliğini iyileştirmek için yeni sensörler de ortaya çıkacaktır (Prosser, 2007).

Sensörlerin otomotiv endüstrisinde kullanımının gelişmesi üç temel faktöre bağlı olduğu söylenebilir. Birincisi araçlardaki sistemlerin performansını artırmak, ikincisi çevre koruma ve daha yüksek güvenlik seviyeleri için yasal düzenlemeler, üçüncüsü ise maliyettir (Schatz, 2004).

3.1. Sıcaklık Sensörleri

Sıcaklık otomotiv sistemleri için önemli bir parametredir. Elektronik yakıt kontrol sistemleri için soğutma suyu, emilen hava ve egzoz gazı oksijen sensörü sıcaklıklarının bilinmesi çok

önemlidir (Ribbens, 1998). Günümüzde genel olarak kullanılan sıcaklık sensör teknolojileri; rezistif sıcaklık dedektörleri (RTD), termistörler ve silikon entegre sıcaklık sensörleridir (Fleming, 2001). Otomotivde kullanılan sıcaklık sensörlerinin kullanım sıcaklık aralıkları şu şekildedir. Silikon entegre sensörler 50-150 ^{o}C sıcaklık aralığındaki uygulamalar içindir. Termistör tip sensörler 1000 ^{o}C'ye kadar çeşitli sıcaklık aralıklarında kullanılırlar. 1000 ^{o}C'nin üzerindeki çok yüksek sıcaklıkları ölçmek için yaygın olarak RTD tipi sensörler kullanılır. Silikon entegre sensörler kullanılarak hava ve sıvı akışkanların ölçümü yapılmaktadır. Egzoz sistemindeki katalitik konvertörlerdeki çok yüksek sıcaklıklar da ölçülmektedir. Yüksek sıcaklık RTD sensörler egzoz emisyon kontrol sistemlerinde üç yeni uygulamada kullanılmaktadır. Bunlar; dizel partikül tutucuda rejenerasyon işlemi sırasında egzoz gaz sıcaklığının kontrolu, buji ile ateşlemeli motor NO_x tutucu katalist performansını artırmak için egzoz sıcaklığı kontrolu, üre enjeksiyonlu dizel motor emiston kontrol sistemi egzoz sıcaklığı düzenlemesi (partikül katalisti ve NO_x seçici katalitik indirgeme konvertörü performansının optimizasyonu için) şeklinde belirtilebilir (Fleming, 2008).

3.2. Basınç Sensörleri

Basınç sensörlerinin oldukça farklı otomotiv uygulamaları vardır. Basınç sensörleri 10 kPa-vakum (OBD için buharlaşma yakıt kaçağı belirleme) ile 180 MPa (dizel common-rail yakıt basınç sistemleri için) aralığındaki basınçları ölçerler (Fleming, 2001). Basınç sensörlerinin otomotiv uygulamaları emme manifoldu mutlak basıncı, ortam barometrik basıncı, yağ basıncı, EGR, yanma basıncı, common rail basıncı, yakıt püskürtme basıncı, fren hidroliği basıncı, havalandırma sistemi basıncı, lastik basıncı şeklinde sıralanabilir (Krueger and Gessner, 2002). Mikroelektromekanik sistemler (MEMS), piezorezistör, kapasitif modül, çelik üzerinde polisilikon ve fiber optik basınç sensörleri bilinen basınç sensör tipleridir. Yeni tip basıç sensörleri ise, MEMS yüzeye monteli paket sensörler, entegre multiparametre lastik basınç sensörü, silindir içi yanma piezoelektrik basınç sensörü, dizel egzoz partikül tutucu geri basınç sensörü şeklinde sıralanabilir. Şekil 2'de silindirdeki yanma basıncını ölçmede kullanılan sensör ile lastik basıncı izleme sistemi gösterilmiştir.

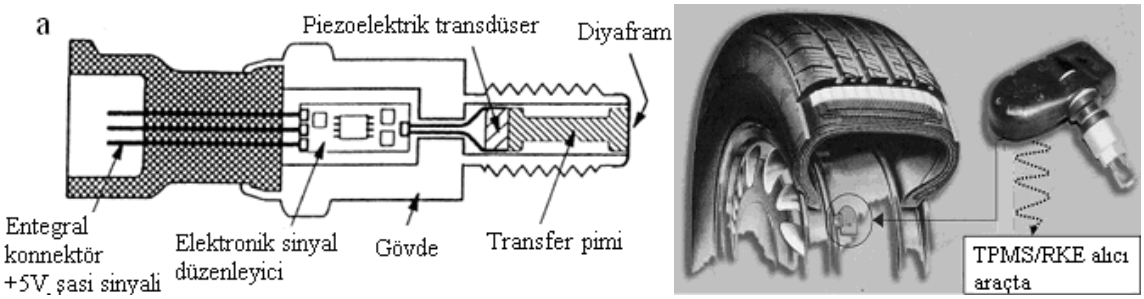

Şekil 2. a) Silindirdeki Yanma Basıncını Ölçmek İçin Piezoelektrik Düz Diyaframlı Sensör (Turner And Austin, 2000a) **B)** Direkt/Aktif Tipi Lastik Basıncı İzleme Sisteminde (TPMS) Kullanılan Bir MEMS Multiparametre Sensörü. (Sensör jantın içinde supaba takılı ve bir lityum bataryadan beslenmektedir. RKE: uzaktan anahtarsız giriş) (Fleming, 2008)

3.3. Kütlesel Hava Akış Sensörleri

Kütlesel hava akış sensörleri motora giren havanın sabit ve geçici durum kütlesel akışını ölçerler. Bir motorun yanma işlemi içeriye alınan havanın yakıtla hacimsel değil kütlesel olarak doğru oranda karıştırılmasıyla kontrol edilir. Kütlesel olarak tam hava akış ölçümü araç emisyonları, ekonomi, performans ve çekiş için motora giden yakıtın tam olarak belirlenmesine imkan tanır. Otomotiv kütlesel hava akış ölçümünde 3 yöntem vardır. Bunlar;

motor hızı/hava yoğunluğu, kütlesel hava akış direkt ölçümü ve doğru kütlesel hava akış ölçümüdür. Şekil 3'de bunlardan ikisi gösterilmektedir. Araç üreticileri her bir yöntemin avantajlarından faydalanabilmek için farklı hava akış ölçüm yöntemlerini kombine etmektedirler. Örneğin kütlesel hava ölçüm yöntemlerinden olan sabit durum ölçümlerinde daha doğru ölçüm yapan kütlesel hava akış direkt ölçümü ve doğru kütlesel hava akış ölçümü yöntemlerinden biriyle geçiş uyumu daha iyi olan motor hızı-hava yoğunluğu metoduyla kombine edilmektedir. Bu yüzden kombine metotlar hem sabit durum doğruluğu hem de hızlı geçiş uyumu sağlamaktadır.

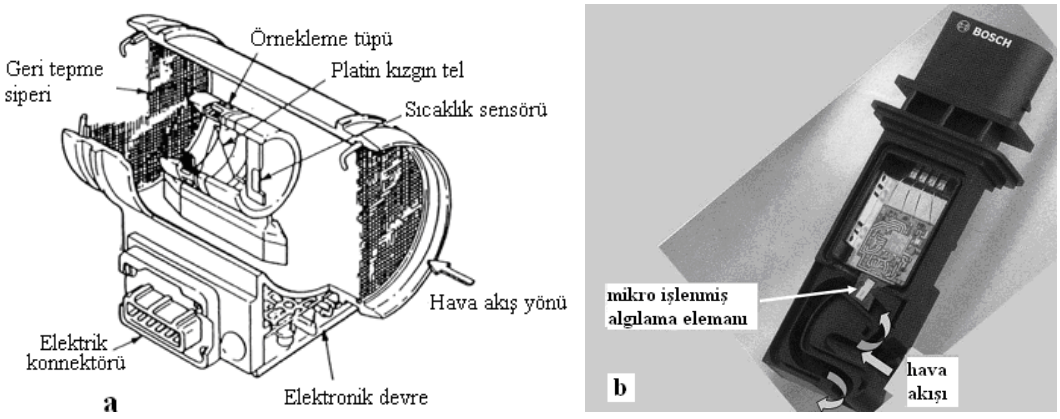

Şekil 3. a) Kütlesel Hava Akış Direkt Ölçüm Sensörü (Turner and Austin, 2000b)
b) Doğru Kütlesel Hava Akış Ölçüm Sensörü (Fleming, 2008)

3.3. Hız/Zamanlama Sensörleri

Hız/zamanlama sensörleri krank mili/kam mili hızları ve buji kıvılcımı zamanlama ve yakıt püskürtme zamanlama kontrolu için açıların ölçülmesinde kullanılır. Elektronik kontrollu vites değişimi için transmisyon giriş ve çıkış millerinin hızlarının kontrolunda da kullanılırlar. Bunun yanında yüksek çözünürlükteki krank mili hız sensörleri krank mili hızı silindirdeki teklemeyle oluşan değişimlerle belirlendiği için motordaki teklemeyi algılar. Bir diğer büyük uygulama kilitlenmeyen fren, çekiş kontrol ve araç kararlılık sistemlerine bilgi sağlamak için her bir araç tekerleğinin hızının ölçülmesidir. Hız/zamanlama sensörlerinde akıllı sensör özelliklerinin katkısıyla başlayan bir çok gelişme olmaktadır. Entegre akıllı sensör elektroniğinin iyi bir örneği olarak büyük manyetorezistif-(giant magnetoresistive-GMR) hız/zamanlama sensörü gösterilebilir. Bu sensör elektronik elemanlar içeren paketlenmiş bir cihazdır. Ambalaj ve işlem alanındaki gelişmeler daha yüksek doğruluk, daha düşük maliyet ve geliştirilmiş sağlamlığa katkıda bulunmaktadır. Değişken relüktans, Hall etkisi, anisotropic manyetorezistif (AMR) ve GMR hız/zamanlama sensörünün bilinen uygulamalarıdır. Hız/zamanlama sensörlerinin yeni uygulamaları ise krank mili ters dönüş algılama, titreşim parazit önleme ve yeni özellikli tekerlek hız sensörleridir. Tekerlek hız sensörlerinde yeni özellikler; gelişmiş kullanışlılık, manyetik kutuplu kodlayıcı halkalar, tekerlek dönüş yönü algılama ve kendi kendine izlemeli hata algılama fonksiyonlarıdır.

3.4. Pozisyon Sensörleri

Pozisyon sensörlerinin otomotiv uygulamaları; gaz kelebek açısı, şasi yükseklik bağlantı çubuğu açısı, yakıt seviyesi (yüzen kol açısı) ve direksiyon simidi açısı olarak sıralanabilir.

Bu uygulamalarda potansiyometrik, Hall etkisi, AMR ve GMR tip pozisyon sensörleri kullanılmaktadır. Bunların yanında yeni tip pozisyon sensörleri de vardır. Bunlar; endüktif akuple pozisyon sensörü, entegre manyetik yoğunlaştırıcı (IMC) döner pozisyonlu Hall etkili sensör ve çift mıknatıslı direksiyon açı sensörüdür.

3.5. Tork Sensörleri

Tork sensörlerinin burulma çubuğu dönüş açısı tiplerinin çeşitli biçimleri vardır. Bir burulma çubuğu üzerinde uygulanan torkdan dolayı oluşan dönüş açısı birkaç yöntemle belirlenebilmektedir. Bunlar; potansiyometrik olarak (kayıcı kontaklar gerektiren) veya çeşitli kontaksız aletlerle, değişken aralıklı optiklerle, değiştirilebilir hava aralıklı mıknatıslarla veya değişken perdeli kutuplu elektrik eddy akımlarıyla şeklinde sıralanabilir. Ayrıca manyetoelastik algılama metodları içi dolu miller üzerinde uygulanabilir. Bu durumda tork kontaksız aletler kullanılarak iki şekilde ölçülür. Birincisi mil yüzey tabakasının manyetik geçirgenliğinde burulma gerilmesi-indüklenme değişikliklerini algılamak için AC uyarma, ikincisi ise bir milin yüzey tabakalarında daimi mıknatıs alanlarının etkilerinin tork-indükleme döngüsünden dolayı oluşan etkileri hissetmedir (Alanlar döndüğü için, mıknatıslanmanın açılı bağlı bağlantının bir sonucu olarak dış alan algılayıcıları- AC uyarma tahrik olmadan-bir tork sinyali üretirler).Tork sensörlerinin otomotivle ilgili uygulamaları; elektrikli güç direksiyonları (EPS) için direksiyon simidi torku, kardan mili (transmisyon çıkışı) torku ve motor çıkış mili torku belirlenmesi şeklindedir. EPS sistemlerinin daha hızlı gelişmelerinden ve direksiyon sütunu konumu ile ilgili daha az dikkat gerektiren işletme ihtiyaçlarından dolayı, direksiyon simidi tork sensörleri güç iletme tork sensörlerinden daha fazla geliştirilmiştir. Yeni tip EPS tork sensörleri; manyetik kodlayıcı-halka/Hall etkisi algılama elemanı direksiyon simidi tork sensörü, yüzey akustik dalga (surface acoustic wave-SAW) tork sensörü ve manyetoelastik tork sensorü olarak sıralanabilir.

3.6. Kimyasal ve gaz kompozisyon sensörleri

Egzoz gazındaki oksijeni izleme, buji bağlı silindirde iyon akımı tekleme/vuruntu yanma sensörleri, egzoz gazı NO_x algılama sensörleri kimyasal ve gaz kompozisyon sensörü uygulamalarıdır. NO_x sensörü ve iyon akımı tekleme/vuruntu sensörlerinde gelişmeler devam etmektedir. Kimyasal ve gaz kompozisyon sensörlerinde yeni özellikler ve tipler şu şekilde belirtilebilir. Egzoz gaz oksijen sensörleri sürekli geliştirilmekte ve yeni özellikler kazandırılmaktadır. Bunlar; pompalı-kanal hava referansı, helisel döngü çift-duvar tabakası ve üç tane egzoz gaz sensörü kullanılmasıdır. Bir diğer kimyasal sensör örneği de yağ kalite sensörleridir. Yağ kalite sensörleri karterin altına yakın olarak bağlanmaktadırlar. Önceki yağ kalite sensörleri yağ seviyesi, yağ sıcaklığı ve yağın bozulmasını algılamak için kullanılan dielektrik sabitini izlemekteydi. Modern yağ sensörleri ise yağ viskozitesi ve yağdaki kurumu da ölçebilmektedir. Esnek yakıt kompozisyon sensörleri, kabin hava kalitesi sensörleri, nem sensörleri ve ön cam buğu önleme sensörleri diğer bazı kimyasal ve gaz kompozisyon sensörleri örnekleridir.

3.7. Doğrusal Atalet İvme Sensörleri

Doğrusal ivme sensörlerinin otomotiv uygulamaları; araç stabilite ve şasi adaptif süspansiyon sistemleri, araç ön, yan ve yuvarlanma gürültüsü algıma, motor vuruntusu algılama (düz etkili ivme sensörleri ve band geçirici frekans filtresi kullanarak) dir. Piezorezistif MEMS, kapasitif MEMS, rezonat-ışın MEMS ve piezoelektrik tip doğrusal atalet ivme sensörlerinin

bilinenleridir. Şasi ivme sensörleri günümüzde tipik olarak iki eksen (x-y) ivme ölçümlerini gerçekleştirmekte ve montaj paketi mümkün olduğu kadar küçük tutulmaktadır. Bu sensörün devre levhası alanını minimize etmektedir.

3.8. Açısal Hız (Gyro) Atalet Sensörleri

İvme sensörlerinde olduğu gibi, otomotiv açısal hız sensörleri de MEMS teknolojilerini kullanmaktadır. MEMS teknolojilerinin kullanımı Titreşim mekanizmalarının çeşitli tiplerinde etki eden coriolis kuvvetlerinin etkilerinin algılanmasına dayanmaktadır. Açısal hız atalet sensörlerinin titreşen halka, titreşen çatal (ayarlama çatalı) ve titreşen kütle tipleri vardır. Bu sensörlerin kullanım prensipleri aynı kalmasına rağmen birkaç gelişme olmuştur. Önceki titreşen çatal otomotiv hız sensörleri 25-50 mm kadar büyük bir devre levhası kaplama alanı gerektirmektedir. Devre levhası kaplama alanını minimize etmek için sensör boyutlarını düşürmeye önemli çaba harcanmaktadır. 25-20 mm lik sensor bugün 16-19 mm.lik kaplama alanına düşürülmüştür (%76 alan azalması). Kaplama alanı azalması boyu 10 mm.ye kadar düşürülmüş iki ucu bir olan kuartz ayarlama çatalını üretmek mikroişleme (aşındırma) yöntemi kullanımıyla mümkün olmuştur. Daha küçük kaplama alanlı hız sensörleri titreşen halka tipi sensor kullanımıyla başarılabilmektedir. Açısal hız sensörlerinin otomotiv uygulamaları araç elektronik stabilite kontrol (ESC), aktif şasi süspansiyonu, yuvarlamalı koruma yan perde hava yastıkları, araç navigasyon sistemleridir. Yeni tip açısal hız sensörleri ise salınımlı rotor sensör ve çift titreşimli kütle sensörüdür.

3.9. Konfor ve Rahatlık Sensörleri

Otomatik kararan ayna sensörleri, güneş radyasyon/alacakaranlık sensörleri, akışkan seviye sensörleri, yağmur algılama sensörleri konfor ve rahatlık sensörleri olarak sayılabilir.

3.10. Kullanıcı Emniyet ve Güvenlik Sensörleri

ABD ileri hava yastığı sistemleri için kullanım gereklerini de içereren bir güvenlik standardını yasallaştırdı. Standard şu anda sadece ABD için geçerli olup 2004 yılından beri ABD'de üretilen bütün araçlara uygulanmaktadır. Standard ilk model hava yastıkları tarafından gereğinden fazla yaralanmaya yatkın kişiler olan arkadaki bebek koltuklarındaki bebeklerin, emniyet kemersiz küçük çocukların, kısa boylu ve yaşlı yetişkinlerin korunmasına özel önem vermektedir. Kullanıcı emniyet sensörleri hava yastıklarını daha emniyetli yapmak için ve standardlara uymak için koltuk ağırlık sensörleri, emniyet kemeri gergi sensörleri, emniyet kemeri tokası durum sensörleri ve koltuk pozisyon sensörleri özellikle geliştirilen sensörlerden bazılarıdır.

3.11. Mesafe Sensörleri

Mesafe sensörleri araç çevresindeki alanı izler ve muhtemel çarpışma yörüngesindeki diğer araçlar gibi tehlikeli engelleri algılamak için tasarlanırlar. Mesafe sensörleri uzun menzilli ve kısa menzilli sensörler olmak üzere gruplandırılabilir. Uzun menzilli sensörler yaklaşık 30-100 m arası mesafeyi, kısa menzilli sensörler ise aracın etrafında bütün yönlerde 0-30 m arası mesafeyi izleyebilir. Uzun menzilli mesafe sensörlerinin otomotiv uygulamalarında palslı dopler radar, FM/CW radar, monopals radar ve lazer radar kullanılmaktadır. Kısa menzilli

mesafe sensörleri otomotiv uygulamaları kör nokta algılama, yoldan çıkma ikazı, ön etkili fren yardımlı önden çarpma ikazı, ön emniyet, park yardımı sistemlerde kullanılmaktadır. Bu sistelerde ise ultra geniş bantlı radar, çok ışınlı biçiminde radar, lazer radar, kamera görüşü ve ultrasonik sensörler kullanılmaktadır. Şekil 4'de mesafe sensörlerinden ikisi gösterilmiştir.

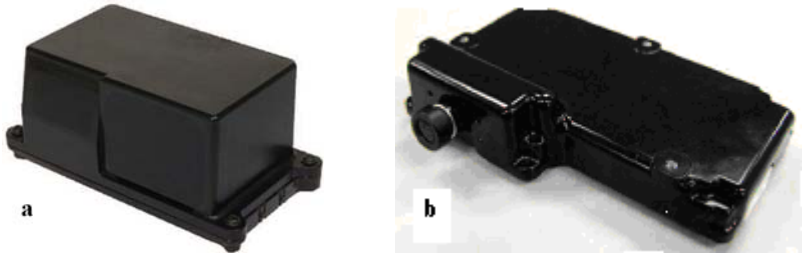

Şekil 4. Lazer Esaslı (a) ve Kamera Esaslı (b) Mesafe Sensörleri (Jenkins, 2007)

3.12. Gece Görüş Sensörleri

Gece görüş sensörleri gece vakti yol ve yol kenarındaki öndeki manzarayı izler. Sürücüye yardım için, bu sistemler manzaranın görüntüsünü hazır hale getirir veya gösterge panelindeki ekrana yansıtır. Gece görüşü için uzak infrared (FIR) sensörler ve yakın infrared (NIR) sensörler olmak üzere iki farklı teknoloji kullanılmaktadır. Uzak infrared (FIR) sensörler uzun dalga boylu IR canlı-sıcak gövde termal radyasyonu algılar. Yakın infrared (NIR) sensörler yolun gündüz gibi görünmesini sağlamak için daha kısa dalga boylu görünmeyen IR ışıklandırma sağlar. Her iki gece görüş algılama teknolojisi de Avrupa, Japonya ve Kuzey Amerika'da lüks araçlarda kullanılmaktadır (Fleming, 2008).

4. OTOMOTİV SENSÖRLERİNİN GELECEĞİ

Daha küçük yapıda olma, daha düşük maliyet ve sistem ağları içinde daha iyi entegre olma gibi bilinen gereklerin yanında otomotiv sensörlerinin gelecekte aşağıdaki gerekleri de karşılamalıdır.

- İleri motor ve alternatif güç kaynağı kontrol sistem teknolojilerine giriş, daha sıkı yakıt ekonomisi ve emisyon standardlarını karşılamak için, yanma işleminin izlenmesini sağlamak için yeni sensörler gerekecektir. Bu güç kaynağı iç basınçlarını, sıcaklıkları ve NO_x ve muhtemel gaz konsantrasyonlarını ölçen yüksek sıcaklık (400 ^oC'den büyük) sensörlerinin geliştirlmesini gerektirecektir.
- Motor çıkış mili ve tansmisyon çıkış mili tork sensörlerine ihtiyaç devam etmektedir. Bu sensörlerde gelişmeler vardır, ancak şu anda zor olan motor çıkış mili ve transmisyon mili tork sensörü mevcut uygulaması yoktur.
- Radar ve kamera mesafe sensörleri için birkaç uygulama vardır. Bunları uygulamaya sokmak için örnek yeni teknolojiler gelişme içerisindedir (Fleming, 2008).

Aktif ve pasif sistemlerdeki gelecekteki gelişmeler aracın çevresini algılama ve değerlendirmesini, potansiyel tehlike durumunu teşhis etmek ve sürüncünün önceden belirlemesine destek olmasını sağlayacaktır. Kör nokta algılama, şerit değiştirme izlemesi, dolambaçlı manevra önleme sistemleri, görüntü esaslı sensörler ve çoklu sensör veri birleştirme tekniklerinin yaygınlaşmasıyla mümkün olabilecektir. Aracın etrafına monte edilen ultrasonik sensörler park yerinin uzunluk ve derinliğini sürücü geçecek sekilde ölçerler. Sürücü sesli ve görsel talimatlara uyarak işlemi tamamlar. Gelecekteki gelişmeler otomatik

manevrayı gerçekleştirmek için elektronik kontrollu direksiyon sisteminin kullanımını gerektirecektir. Sensör geliştirme mühendisleri sensörleri paketleme ve montajda sıkıntı veren gövde özellikleri olmadan sensör fonksiyonelliğine izin veren en iyi yerleştirmek için araç tasarımcılarıyla birlikte çalışmaya ihtiyaç duyacaktır. İleri elektrik mimarileri standartlaşma ve sensör çıkışlarının araç sistemlerince paylaşımınına odaklanacaktır. Sensör self diyagnostik fonksiyonlarının eklenmesi çoğu tedarikçi tarafından gerçekleştirilmektedir (Prosser, 2007).

5. SONUÇLAR

Son yıllarda elektronik alanında yaşanan gelişmeler otomotiv sensör teknolojilerinin de gelişimi ve ilerlemesine sebep olmaktadır. Sensörlerde dayanıklılık, güvenirlik, kalite ve maliyetle ilgili gelişmeler artarak sürmektedir. Mevcut sensörler yeni uygulamalar bulmaya devam etmektedir. Sistem fonksiyonelliğini iyileştirmek, gelecekteki ileri otomotiv sistemlerinin ihtiyaçlarını sağlayabilmek ve yeni yasal düzenlemelere uyabilmek için yeni sensörler geliştirilmeye devam edecektir.

KAYNAKLAR

Arslan, R. ve Sürmen, A. (2004), "Otomotiv Elektroniği", Aktüel Basım Yayın.

Erkmen, Z.E. (1995), "Günümüz Oto Sanayiinde Sensörler ve Uygulamaları", Mühendis ve Makina, s.429, 15-21.

Ersoy, S. ve Taşkın, S. (2006), "Otomotivde Can–Bus Teknolojisi ve Otomotiv Mekatroniğinin Geleceği", Endüstri & Otomasyon, s. 117.

Fleming, J.W. (2001), "Overview of Automotive Sensors", IEEE Sensors Journal, v. 1, n. 4, 296- 308.

Fleming, J.W. (2008), "New Automotive Sensors—A Review", IEEE Sensors Journal, v. 8, n. 11, 1900-1921.

http://www.obitet.gazi.edu.tr/obitet/sensorler/algilayici.htm (Erişim tarihi: 06.05.2009)

Jenkins, A. (2007), Remote Sensing Technology For Automotive Safety, Microwave Journal, v. 50, n. 12, 24.

Krueger, S., and Gessner, W. (2002), "Advanced Microsystems for Automotive Applications", Springer.

Prosser, S.J. (2007), "Automotive Sensors: Past, Present and Future", Journal of Physics: Conference Series 76-012001, 1-6.

Ribbens, W.B. (1998), "Understanding Automotive Electronics", Butterworth-Heineman.

Schatz, O. (2004), "Recent Trends in Automotive Sensors", Proc. of IEEE, v.1, 236-239.

Schöner, H.-P. (2004), "Automotive Mechatronics", Control Engineering Practice v.12, 1343–1351.

Tuncay, R. N. ve Üstün, Ö. (2005), "Otomotiv Elektroniğindeki Gelişmeler", TMMOB Makine Mühendisleri Odası IX. Otomotiv ve Yan Sanayi Sempozyumu.

Turner, J.D, and Austin,L. (2000a), "Sensors for Automotive Telematics", Meas. Sci. Technol. v. 11, 58–79.

Turner, J.D. and Austin, L. (2000b), "A Review of Current Sensor Technologies and Applications within Automotive and Traffic Control System", Proc Instn Mech Engrs Part D, v.214, 589-614.

ÖĞRENCİ UYGULAMALARIYLA MERMER ATIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

STUDENT WORK SHOP PRACTICES FOR EVALUATION OF MARBLE WASTES

Ayşe KONU[1]

ABSTRACT

According to MTA reports, there is 5 billion tones of total marble reserve. This reserve occupies almost 40 % of the world reserves. There are about 40 establishments treating various types of marbles in Bucak District. It is known that, 40-60% of raw marble is removed as tailings during production and treatment. The majority of the waste material occurs during cutting stage in quarry. Marble blocks produced in mines are subjected to various procedures to yield finished or semi-finished product. Since the dimensions of these pre-sized material are not in norms for the following process or utilization, there important amount of waste yields.Students of Marble Technology Program of Bucak High School have been evaluating various marble wastes taken from local establishments in their laboratory practices. Common exercises of the evaluation of marble wastes are manufacturing of mosaic portraits, consoles, ash trays, vase etc. Such exercises have important role on students to employ them professional skills and confidence. Evaluation of marble refuses is also fulfilled as a result of such practices. As a result of their practical works students find opportunity to join exhibitions and also get familiarize with the industry.

Key words: marble, waste, quarry

ÖZET

MTA raporlarına göre Türkiye 5 milyar metreküp mermer rezervi (Görünür + Muhtemel + Mümkün) ile dünya mermer potansiyelinin yaklaşık %40'ına sahiptir [1,4]. Bucak bölgesinde yaklaşık 40 adet entegre mermer işleme tesisi vardır. Mermer ocaklarında ortalama olarak, üretimin % 40-60'ı mermer atığı olarak atılmaktadır. Bu atıkların önemli bir kısmı ocaklarda blok alınma sırasında ortaya çıkmaktadır. Ocaklarda elde edilen çeşitli ebatlardaki bloklar, mermer işletme tesislerinde mamül mermer haline getirilmektedir. Blok ebatları istenilen mermer plaka ebatlarına uygun olmadığından ebatlandırma esnasında kenarlardan parça atıklar açığa çıkmaktadır. Meslek Yüksek Okulumuz Mermer Teknolojisi programında öğrenciler atölye derslerinde Bucak'ta ki mermer fabrikalarından getirilen atık mermerleri mozaik portre, masa sehpa, kül tablası, vazo vb. şekillerde

[1] Öğretim Görevlisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Emin Gülmez Teknik Bilimler MYO, akonu@mehmetakif.edu.tr

değerlendirmektedir. Böylece hem öğrencilerin derslere olan ilgi ve motivasyonları yükselmekte hem de mermer atıkları değerlendirilmiş olmaktadır. Öğrenciler yaptıkları bu ürünleri çeşitli doğal taş ve mermer fuarlarına katılarak sergileme imkanı bulurken mermer sektörünü de daha yakından tanıyabilmektedirler.

Anahtar kelimeler: mermer, atık, ocak

1.GİRİŞ

Mermer; yapı malzemesi ve süs taşı olarak bütün zamanların mimarisinde karakteristik olarak yer alır. Mermer, bu kullanım özelliğini günümüzde de devam ettirerek estetik görünüşün ve dayanıklılığın istenildiği tüm mekanlarda başarı ile kullanılmaktadır.
Mermer bloklarının üretimi sırasında büyük oranlarda mermer atılmaktadır. Bu atıkların çok büyük bir kısmı ekonomik olarak değerlendirilemediği yani satılamadığı için mermer ocaklarındaki birim maliyetini arttırırlar. Buna ilave olarak da çevre kirliliği açısından olumsuz görüntü oluştururlar [3].

Bu sebeplerden dolayı, özellikle değerli mermerlerin, değerli olan atıkların da kullanılabilmesi için uygun teknolojiler ve kullanım alanları bulunmaktadır.

Bucak Emin Gülmez Meslek Yüksek Okulu mermer teknolojileri programında atölye dersleri kapsamında fabrikalardan getirilen atık mermerler anıtkabir maketi, çeşitli mozaik portreler, masa, sehpa, mermer üzerine ebru ve mermer tozundan çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.

Öğrenciler bu çalışmalarını doğal taş ve mermer fuarlarında açtıkları standlarda sergileme imkanı bulmaktadırlar. Atölye uygulamaları ile birlikte katılmış oldukları fuarlar ve ziyaretçilerin beğenileri öğrencilerin programa olan ilgi ve motivasyonlarını yükseltmektedir. Ayrıca mermer sektörünü ve sektördeki gelişmeleri yakından tanımış olmaktadırlar.

Elde edilen bu ürünler, fabrikalardaki artıkların ekonomiye kazandırılması, ve çevre kirliliğini önlemesi bakımından da son derece önemlidir.

3. MERMER ATIKLARININ OLUŞUMU

Mermerin ocaktan çıkarılması, ocaktan çıkarılan blok mermerin fabrikada işlenmesi esnasında ortaya çıkan ve mamül mermer üretiminden geriye kalan bütün mermer parça ve tozları, mermer artığı olarak kabul edilmektedir [2].
Bu artık parçaların şekil ve boyutları; ocaklarda kullanılan madencilik ekipmanlarına, fabrikalarda kesilebilecek blok mermerin büyüklüğüne, fabrikalarda kullanılan kesme makinalarının özelliklerine ve bunlarla birlikte mermerin yapısında bulunan arızalara bağlı olarak değişmektedir.
Öncelikle **'artık'** terimini tanımlamak gerekmektedir. Blokların veya kesilebilir boyuttaki molozların ocaktan çıkarılması esnasında oluşan irili ufaklı parçaların yanı sıra ; blokların mermer işleme tesislerinde mamul hale getirilmesi esnasında oluşan bütün mermer plaka parçaları ve tozları **'mermer atığı'** olarak değerlendirilir.
Mermercilik sektöründe son yıllarda görülen gelişme neticesinde mermer ocağı ve mermer işleme tesisi sayısında büyük artışlar olmuştur. Bu artışlara paralel olarak mermer

artıklarının miktarında da gözle görülen artışlar meydana gelmiştir. Çevre bilincinin ön plana çıktığı günümüzde, bu mermer artıklarının çevreye gelişigüzel atılması ve bu artık sahalarının gün geçtikçe büyümesi kamuoyunu gün geçtikçe etkilemektedir.

2.1. Mermer Artıklarının Çeşitleri

Mermer kesme ve işleme fabrikalarında ortaya çıkan artık ve/veya atıklar üretim kayıplarının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ülkemizdeki mermer rezervlerinin büyüklüğü ve günümüzde mermer kullanımının yaygınlaşması, mermer fabrika ve işleme tesislerinin hızla artmasına neden olmuştur. Artan üretim ile birlikte fabrika ve işleme tesislerinde mermer artık ve/veya atıklarının oluşumunda da artış olmuştur. Ülkemizde kesilen ve işlenen doğal taşların %30 oranında artık ve/veya atık olarak ortaya çıkmaktadır. Bu atıkların çevreye olumsuz etkilerinin yanında ekonomik olarak ta bir kayıp oluşturdukları bir gerçektir. Mermer artıklarını meydana geliş yerlerine göre üç bölümde inceleyebiliriz [2].

1. Ocaklarda oluşan artıklar
2 Mermerin doğal yapısından kaynaklanan kayıplar
3. Mermer kesme ve işleme tesislerinde oluşan artıklar

2.1.1. Ocaklarda Oluşan Artiklar

2.1.2. Mermerin Doğal Yapısından Kaynaklanan Kayıplar

Kırık ve çatlaklar, Damarlar, Boşluklar, Kristal Dokusu, Foliasyon, Fosiller

2.1.3. Mermerin Kesme Ve İşlenmesi Sırasındaki Kayıplar

- ***Kesme Makinelerindeki Kayıplar***
  a. Monolamada oluşabilecek kayıplar
  b. Elmas lamalı katrakta olabilecek kayıplar
  c. S/T ile blok kesmede oluşabilecek kayıplar
- ***Ebatlama Makinalarında Oluşan Kayıplar***
  a. Kafa kesicilerdeki kayıplar
  b. Yan kesmede oluşan kayıplar
  c. Silme ve parlatma sırasında oluşan kayıplar

3. ATIKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bacasız sanayi olarak adlandırılan mermer işlemeciliğinin her geçen gün gelişmesi, mermer sanayii dallarına bilinçli bir şekilde yatırım yapılması ve beyaz altın olarak da adlandırılan mermerin değerinin gittikçe daha iyi anlaşılması ile birlikte, mermercilik konusunda nitelikli iş gücüne her zamankinden fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Mermercilik sektöründen Mermer Endüstrisine geçebilmek için en büyük eksiklik, bu konuda eğitilmiş eleman azlığından kaynaklanmaktadır. Ocaktan fabrikaya, atölyeden ambalajlamaya ve pazarlamaya kadar farklı konularda yetişmiş uzman eleman eksikliği olması, üretimde ciddi kayıplara ve standart bozukluklarına yol açmaktadır. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Emin Gülmez Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Mermer Teknolojisi Programı bu alandaki eksikliği gidermek, mermer endüstrisine uzman insanlar yetiştirmek için açılmıştır. Bu programda öğrencilere mermer işlemesinden montajına kadar teknik ve sanatsal yetenek kazandırılmakta, mermerin iç ve dış pazarlamasına yönelik ön bilgiler verilmektir. Mermer dış ticaret potansiyelini arttırmaya yönelik dinamik elemanlar yetiştirilmektir.

Mermer teknikerinin çalışma alanı daha çok özel sektör işletmeleridir. Mermer ocağı işletmesi, mermer işleme fabrikası veya atölyesi, mermer montaj işletmeleri belli başlı çalışma alanlarıdır.

Bucak'ta 40 adet mermer fabrikası ve çok sayıda mermer ve traverten ocağı bulunmaktadır. Öğrenciler mermer ocaklarına giderek mermerin ocaktan çıkartılması aşamasında mermer işletme yöntemlerini görebilmektedir. Mermer fabrikalarında ocaktan gelen mermerin işlenerek mamül hale gelmesi aşamalarını görebilirken kullanılan makina ve ekipmanları da tanıma fırsatı elde etmektedirler (Şekil 1).

Şekil 1. Mermer ocağı ve mermer fabrika gezisi

Okulda haftalık 0+3 ve 0+4 saat olan atölye derslerinde çevredeki mermer fabrikalarından getirilen atık mermerlerden yararlanılmaktadır. Öğrenciler ders saatleri içinde ve boş zamanlarında bu atık mermerleri çoklu kesim makinesinde 1cm*1cm ebatlarında keserek mozaik portre, mozaik madalyon, mozaik ayna gibi çalışmalar yapmaktadırlar (Şekil 2).

Şekil 2. Atölyede mozaik çalışmaları yapan öğrenciler

Parça oniksleri torna makinesinde işleyerek isimlik, kalemlik, şekerlik, tavla vb. Dekoratif ve süs eşyası ürünler yaparak bir yandan atık mermerleri değerlendirirken diğer yandan zamanlarını da değerlendirmektedirler (Şekil 3).

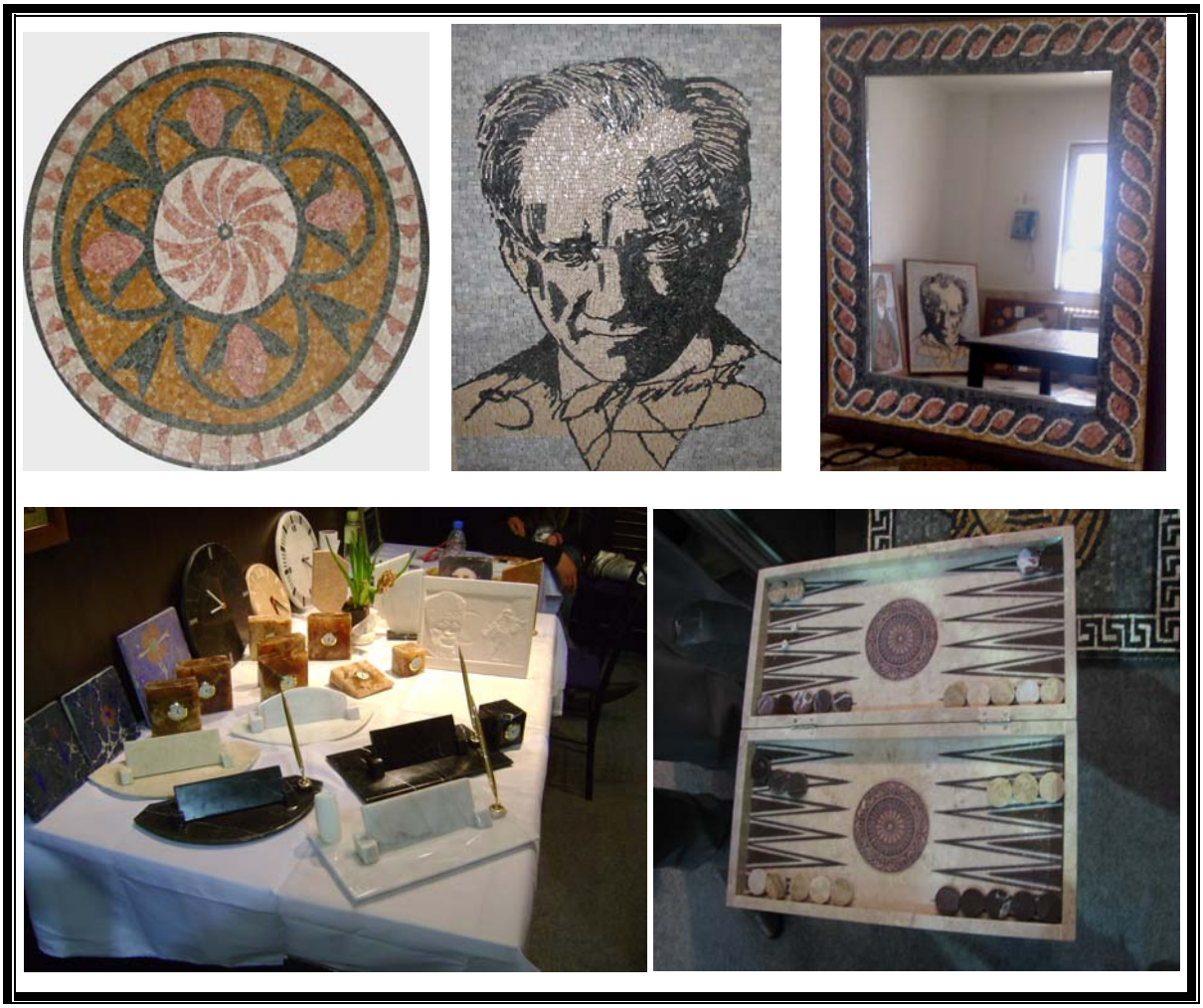

Şekil 3. Mozaik madalyon, mozaik portre, mozaik ayna ve torna makinasında öğrenciler tarafından yapılan çalışmalar

Yaptıkları mozaik madalyonları yaratıcılıklarını kullanarak sehpa ve masa haline getirerek mermeri iç mekanda dekoratif olarak kullanırken bir grup kız öğrenci ahşap tepsileri mozaik desenlerle süsleyerek mermerin farklı bir şekilde mutfakta yer almasını sağlamışlardır (Şekil 4).

Şekil 4. Mozaik sehpa örnekleri ve tepsi

Madalyon ve portre yapmada kullandıkları 1cm*1cm' lik mermerlerden arta kalan parçaları öğüterek mermer tozu portre çalışmaları yapmaktadırlar (Şekil 5).

Şekil 5. Mermer tozu portre çalışmaları

Bucak traverteni işleyen bir mermer fabrikasından getirdikleri 0.5cm*5cm*60cm ebatlarındaki mermer atıklarını anıtkabir maketi yapmakta kullanan öğrenciler dersler dışındaki zamanlarının büyük bir kısmını okulda, atölyede çalışarak geçirmekten mutluluk duyduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmayı yaparken her aşamasında yeni birşeyler öğrendiklerini, tekrar tekrar söküp yaptıkları kısımların bile onlara her defasında yeni bir deneyim kazandıklarını ifade etmişlerdir (Şekil 6).

Şekil 6. Atık mermerlerden atölyede anıtkabir maket çalışması yapan öğrenciler

Geleneksel el sanatlarımızın en güzel uygulamalarından olan ebru sanatını, mermerle buluşturarak ebru sanatının birbirinden güzel desenleri öğrenciler tarafından mermere uygulandı. Ebru çalışmasını yapan öğrenciler su ve mermerin ebruyla yepyeni bir eser haline geldiğini ifade etmişlerdir (Şekil 7).

Bütün bu çalışmalar sırasında hem teorik derslerde öğrendikleri mermeri daha iyi tanımaktalar hemde zamanlarının büyük bölümünü meslekleriyle ilgili olarak atölyede çalışarak geçirmektedirler. Yaptıkları çalışmanın bitiminde fabrikanın atık sahasındaki taşın kendi ellerinde tane tane işlenerek birer sanat eserine dönüştüğünü görmek öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını yükseltmektedir. Bir sonraki çalışmaya daha hevesli ve istekli başladıkları gözlenmiştir.

Şekil 7. Mermer üzerine ebru çalışması örnekleri

3.1. Doğal Taş ve Mermer Fuarları

Meslek Yüksek Okulumuz Mermer Teknolojisi öğrencileri 2 yıllık eğitim ve öğretimleri boyunca, Antalya Doğaltaş Mermer ve Teknolojileri, İzmir Uluslararası Doğaltaş ve Teknolojileri fuarı olmak üzere 2 ayrı fuara katılımcı ve ziyaretçi olarak gitme fırsatı bulmaktadır (Şekil 7,8,9,10). Öğrenciler 2 aydan fazla süren fuar hazırlık aşamasında eserlerini ziyaretçilerin beğenisine sunacak olmaları nedeniyle ayrı bir heves ve heyecan içerisinde olmaktadırlar. Daha titiz ve özenli çalışmaktadırlar.

Şekil 7. II. Anadolu Doğal Taş, Mermer ve Teknolojileri Fuarı (Ekim, 2008) Antalya

Şekil 8. V. Yapı Yenileme Koruma ve Restorasyon Fuarı (Kasım 2008) Antalya.

Şekil 9. 14. Uluslararası Doğaltaş ve Teknolojileri Fuarı (Mart, 2008) İzmir

Üç gün süren fuar boyunca öğrenciler ziyaretçilere ve sektör temsilcilerine çalışmalarını sergileme fırsatı bulurken mermer sektöründe çalışan pek çok insanla tanışma imkanı da bulmaktadırlar. Sektörde yeni çıkan makina ve ekipmanı yakından görüp özelliklerini öğrenebilmektedirler.

Okulda görmedikleri yüzlerce çeşit mermer örneğini yakından görebilmektedirler. Fuardan döndükleri zaman yapılan beğeni ve eleştirileri de göz önünde bulundurarak yeni başlayacakları çalışmalar üzerinde daha çok düşünüp değerlendirdikten sonra başlamaktadırlar. Çalışmalarını tamamlayıncaya kadar daha özenli ve dikkatli davranmaktadırlar.

Şekil 10. 15. Uluslararası Doğaltaş ve Teknolojileri Fuarı (Mart, 2009) İzmir

.

4. SONUÇLAR

Türkiyede kullanılamayan mermer atıkları önemli ekonomik kayıp oluşturmaktadır. Bu malzemelerin bir şekilde ekonomiye kazandırılması gerekmektedir. Öğrencilerin yaptıkları bu çalışmalarla mermer artıkları büyük oranda değerlendirilmektedir. Kullanılan mermer atıklarıyla sadece enerji tasarrufu değil büyük oranda çevreye verilen zararlarda minimuma indirilecektir.

Mermer Teknolojisi Programı öğrencileri atölye dersleri kapasamında yaptıkları çalışmalarda mermerlerin renk, sertlik, gözeneklilik gibi fiziksel özelliklerini yakından tanımaktadırlar. Çalışmalarının bitiminde atıkların kendi ellerinde ekonomik bir değer kazandığını ve beğeni topladığını görmektedirler. Yaptıkları bütün bu çalışmalar öğrencilere mezun oldukları zaman çalışacakları işletmeleri seçmelerinde ya da kendi işlerini kurma konusunda doğru karar verebilmelerinde olumlu katkılar sağlamaktadır.
Katıldıkları fuarlarda ve atık taş almak için gittikleri mermer fabrikalarında mermer sektörü ile iç içe olarak sektör çalışanları ve işverenleri tanıma fırsatı bulmakdadırlar. Böylece staj yeri bulma konusunda zorlukla karşılaşmamaktadırlar. Mesleğini yakından tanıyan, mermer sektörü ile iç içe olan öğrencilerin teorik derslere olan ilgileri de artarak başarıları yükselmektedir.
Mezun oldukları zamanda iş bulma konusunda daha avantajlı hale gelmektedirler.

KAYNAKLAR

1. Uyanık, T., (2001) Doğal Taşlar Dış Pazar Araştırması, T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı, ihracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara.
2. Yıldız, Ö., (1995), Afyon yöresi mermer atıklarının değerlendirilmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 55 s.
3. Akbulut, H., Gürer, C., (2006), Atık Mermerlerin Asfalt Kaplamalarda Agrega Olarak Değerlendirilmesi, İMO Teknik Dergi, 3943-3960, Sayı, 261.
4. Ersoy, B., (2003), Mermer İşleme Tesisi Atık Su Arıtımında Kullanılan Flokülantların Tanıtımı, Türkiye IV. Mermer Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 449-462, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

*

ÖĞRETİM SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: KAMPÜSTEKİ MESLEK YÜKSEKOKULU İLE İLÇEDEKİ MESLEK YÜKSEKOKULUNUN KARŞILAŞTIRILMASI

THE EVALUATION OF TRAINING PROCESS: THE COMPARISON OF VOCATIONAL COLLEGE IN TOWN WITH THAT OF IN CAMPUS

M Dursun KAYA[1] Y. Ziya AYIK[2] A.Samet HASILOGLU[3]

ABSTRACT

At each academic somestry, by means of the questionnaries applied to the students, the effectiveness and quality of teaching-learning carried out high education are determined and it is determined that how efficient a lesson is taught. By means of the answers given for questionnaries by students, their real ideal or thoughts about lessons are determined and, besides their contributions of the lecturers who carry out the lesson., the thoughts of administers contribute to the teaching and training in that somestry. In this respect, the data of questionnarie applied to the students of vocational college in campus and that of in the town were obtained. 30 different questions are asked in questionnarie. The answer given for these questions were applied as factor analysis in SPSS programme, and the organization and planning of the lesson were evaluated as in various factors such as learning from the lesson of the students and lesson, examination and evaluation, and relationshipof training and teaching, the skills of communication, clearness and planning of the lesson. In addition, the ansver given by two different vocational school students were analsed, and the distriction between them was found and the results obtained were interprated as regards lecturer's prophile and two different vocational college students.

Key words: Assesment form of teaching process, factor analysis, the students of vocational college

ÖZET

Her dönem sonunda öğrencilere uygulanan anketlerle yükseköğretim kurumlarında yürütülen eğitim-öğretim etkinliğini ve niteliğini belirleyerek, dersin ne kadar verimli işlendiğinin saptanması amaçlanmaktadır. Öğrencilerin "öğretim süreci değerlendirme formu" anketine verdikleri cevaplarla ders hakkındaki samimi düşünceleri belirlenmeye çalışılarak, dersi yürüten öğretim elemanının uyguladığı öğretim yöntemini geliştirmelerine yardımcı olabilmelerinin yanı sıra idarecilerin o öğretim elemanını değerlendirmelerine ve karar vermelerine de yardımcı olunabilmektedir. Bu bağlamda kampus içerisinde yerleşik konumda olan Erzurum Meslek Yüksekokulu ile ilçede eğitim-

[1] Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Erzurum M.Y.O. Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama Programı, dursun@atauni.edu.tr
[2] Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Erzurum M.Y.O. Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama Programı, ziyaayik@atauni.edu.tr
[3] Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Muhendislik Fakultesi, Bilgisayar Muhendisligi Bolumu, asamet@atauni.edu.tr

öğretim faaliyetini sürdürmekte olan Aşkale Meslek Yüksekokulu öğrencilerine uygulanan anket verileri elde edilmiştir. Ankette 30 farklı soru yer almaktadır. Bu sorulara alınan cevaplar SPSS istatistik paket programında faktör analizi uygulanarak; dersin organizasyonu ve planlaması, açıklık ve iletişim becerileri, öğrenci-öğretim elemanı ilişkisi, dersin zorluğu ve ders yükü, sınavlar ve değerlendirme ile öğrencilerin dersten öğrenmeleri gibi çeşitli faktörler şeklinde değerlendirmeye gidilmiştir. Ayrıca iki farklı meslek yüksekokulu öğrencilerinin anketlere verdikleri cevaplar analiz edilerek aralarındaki farklılık tespit edilmiş, elde edilen sonuçlar bu iki farklı meslek yüksekokulu öğrencileri ve öğretim elemanı profili bakımından yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelime: Öğretim süreci değerlendirme formu, faktör analizi, MYO Öğrencileri

1. GİRİŞ

Yükseköğretim kurumlarında yürütülen eğitim-öğretim etkinliğini ve niteliğini belirleyen yöntemlerden biri, her dönem sonunda öğrencilere verilen anketlerle dersin ne kadar verimli işlendiğini saptamaktır. Öğrencilerin bu yöntem yardımı ile almış oldukları dersler hakkındaki samimi düşüncelerini belirtmeleri, öğretim üyelerinin vermiş oldukları dersleri ve öğretim yöntemlerini geliştirmelerine yardımcı olmanın yanı sıra, idarecilerin öğretim üyeleri ile ilgili alınacak kararlarında yol gösterici unsurlardan biri olma görevini de görür Pamuk (2005), Simmons (1996), Noonan ve Wold (1983), Soerjaningsih ve arkadaşları (2001).

Öğretim sürecini değerlendirmeye yönelik farklı şekillerde anketler düzenlenebilir. Örneğin öğretim üyesi ile ilgili anketler hazırlanabileceği gibi bu araştırmada kullanılan öğrenci merkezli anketlerde hazırlanabilir. Öğretim sürecini değerlendirme amacıyla yapılan ankette 30 farklı soru olmasına karşın, Braskamp ve Ory (1994) ile Centra'nın (1993) yaptıkları araştırma sonucunda her ne kadar 6 farklı faktör bulmuşlar ise de, biz araştırmamızda iki farklı meslek yüksekokuluna aynı değerlendirme formunu uygulayarak bu faktörlerden farklı faktör bulunup bulunulmayacağını araştırmayı planladık. Bu bağlamda biz de çalışmamızda öğretim süreci değerlendirme formunda yer alan 30 soruyu bir araya getirerek Erzurum Meslek Yüksekokulu için kavramsal olarak 4 yeni değişken (faktör) Aşkale Meslek Yüksekokulu için ise 2 yeni değişken elde ettik.

Bu nedenle de öncekilerden farklı olarak faktör analizi tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu tekniğin tercih edilmesinde başlıca etken, faktör analizinin, tutumluluk ilkesi (Occham'ın usturası) doğrultusunda birçok somut değişkenden örülü bir evreni, az sayıda soyut değişkenden örülü bir evrene dönüştürerek anlamayı ve açıklamayı kolaylaştırmasıdır. Diğer bir ifade ile faktör analizi, birbiriyle ilişkili çok sayıda değişkeni bir araya getirerek az sayıda kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistiktir, Büyüköztürk (2005), Kalaycı, Ş. (2006) ve Tatlıdil (1992).

2. METARYAL VE YÖNTEM

Atatürk Üniversitesi, Erzurum Meslek Yüksekokulu ile Aşkale Meslek Yüksekokulunda eğitim-öğretimine devam etmekte olan öğrencilere öğrenim sürecini değerlendirme formu uygulanmıştır. Her iki yüksekokulun farklı bölümlerinde okuyan öğrencilerin öğretim süreci değerlendirme formuna verdikleri cevaplardan oluşan veri setine SPSS istatistik

paket programı kullanılarak faktör analizi uygulandı. Erzurum Meslek Yüksekokuluna uygulanan analiz sonucunda 4 farklı faktör grubu elde edilirken Aşkale Meslek Yüksekokuluna uygulanan analiz sonucundan ise sadece 2 faktör elde edilmiştir.

Faktör analizi, değişkenler setinin varyans-kovaryans yapısını, bu değişkenlerin doğrusal birleşenleri vasıtasıyla daha az sayıdaki faktörlerle açıklayarak yorumlanmasını sağlar Tatlıdil (1992). Bu nedenle ilkönce korelasyon matrisi elde edilmiştir. Erzurum Meslek Yüksekokulu için hesaplanan başlangıç özdeğerlerinden 1'den büyük olan 4 faktör bulunmuştur. Erzurum Meslek Yüksekokulu için elde edilen 4 faktör toplam varyansın %61.72'sini açıklarken, Aşkale Meslek Yüksekokulu için elde edilen 2 faktör için ise toplam varyansın %66.56'sını açıkladığı görülmektedir (Tablo 2 ve Tablo3).

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Çalışmamızda Erzurum Meslek Yüksekokulunun 3 farklı bölümünde eğitim-öğretimine devam eden öğrencilere, dersin öğretim elemanları ile aldıkları derslere yönelik 2325 öğretim süreci değerlendirme formu anketi uygulanmıştır. Aşkale Erzurum Meslek Yüksekokulunda 2 farklı bölümde eğitim-öğretimine devam eden öğrencilere, dersin öğretim elemanları ile aldıkları derslere yönelik 871 öğretim süreci değerlendirme formu anketi uygulanmıştır. Ankette eğitim-öğretim sürecinin niteliğini belirlemek amacıyla öğretim elemanı, ders ve ders kaynakları ile ilgili 30 farklı soru sorulmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Öğretim Süreci Değerlendirme Formu

S1	Bu dersin amacı dönem başında öğretim elemanınca sunuluyor.
S2	Öğretim elemanı dersi içinden gelerek anlatılıyor.
S3	Derste yararlanılacak kaynakların listesi dönem başında sunuluyor.
S4	Derste eğitim araç-gereçleri kullanılıyor.
S5	Bu derste dönem başında planlanan konular işleniyor.
S6	Derse başlamadan önce dersin hedefleri öğretim elemanınca açıklanıyor.
S7	Bu derste araştırma yapmaya yönlendiriliyorum.
S8	Bu derse aktif olarak katılmam sağlanıyor.
S9	Bu derste ufuk açıcı bilgiler edindim.
S10	Öğretim elemanı ders saatini dersin amacına uygun olarak kullanılıyor.
S11	Bu derste öğrendiğim bilgilerin bana yararlı olacağını düşünüyorum.
S12	Öğretim elemanını dersi başarılı bir şekilde işlemektedir.
S13	Öğretim elemanı çeşitli yöntemler kullanarak ders işliyor.
S14	Öğretim elemanı öğrencilerin derse karşı ilgisini çekebiliyor.
S15	Öğretim elemanı öğrencilerin olumlu davranışlarını takdir etmektedir.
S16	Öğretim elemanı derste beden dilini (jest-mimik) etkili bir biçimde kullanılabilmektedir.
S17	Öğretim elemanı açık anlaşılır bir dil kullanmaktadır.
S18	Öğretim elemanı öğrencilerin sorularına yeterli cevaplar verebiliyor.
S19	Öğretim elemanı herkese eşit davranmaktadır.
S20	Öğretim elemanı öğrenci hatalarını kişiliklerine hakaret etmeden eleştirmektedir.
S21	Öğretim elemanı dersiyle ilgili eleştirileri anlayışla karşılamaktadır.
S22	Öğretim elemanı öğrencilerle derste sağlıklı bir iletişim kurabilmektedir.
S23	Bu dersin sınav soruları işlenen bütün konuları kapsamaktadır.

S24	Bu dersin sınav soruları açık ve anlaşılır biçimde sorulmaktadır.
S25	Bu dersin sınav soruları öğretici bir nitelik taşımaktadır.
S26	Bu dersin sınavlarından beklediğim notu almaktayım.
S27	Öğretim elemanı ders ile ilgili sınav ödev, proje vb etkinlikleri değerlendirmektedir.
S28	Öğretim elemanı tarafsız olarak not vermektedir.
S29	Bu dersin sınav soruları bilenle bilmeyeni ayırt edicidir.
S30	Öğretim elemanı bu derse ilişkin sınav kâğıdımı inceleme fırsatı veriyor.

Bu çalışmada faktörler temel bileşenler yöntemine göre çıkartılmış, önemli temel bileşen sayısı kaiser ölçütüne göre Erzurum Meslek Yüksekokulu için 4, Aşkale Meslek

Tablo 2. Erzurum Meslek Yüksekokulu için Hesaplanan Toplam Varyans

	Başlangıç Özdeğerleri			Döndürülmüş Kareli Yüklerin Toplamı		
Bileşenler	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	14,757	49,190	49,190	5,264	17,547	17,547
2	1,532	5,105	54,295	5,088	16,959	34,507
3	1,193	3,977	58,271	4,565	15,215	49,722
4	1,035	3,451	61,723	3,600	12,001	61,723
5	,909	3,030	64,752			
6	,746	2,488	67,240			
7	,688	2,292	69,532			
8	,591	1,970	71,502			
9	,573	1,912	73,414			
10	,547	1,824	75,238			
11	,524	1,748	76,985			
12	,499	1,664	78,649			
13	,489	1,632	80,281			
14	,477	1,590	81,870			
15	,439	1,462	83,332			
16	,432	1,439	84,771			
17	,416	1,386	86,158			
18	,400	1,332	87,490			
19	,394	1,313	88,803			
20	,393	1,309	90,112			
21	,358	1,193	91,305			
22	,348	1,162	92,466			
23	,328	1,094	93,560			
24	,316	1,053	94,614			
25	,297	,989	95,603			
26	,289	,963	96,566			
27	,278	,925	97,491			
28	,270	,900	98,391			
29	,247	,825	99,215			
30	,235	,785	100,000			

Yüksekokulu için ise 2 olarak belirlenmiştir Işık vd. (2004). Temel bileşenlerin varyansı 1'den büyük olanlardır. Faktör sayısının da temel bileşen sayısı kadar olacağı kabul edilerek Erzurum Meslek Yüksekokulu için 4, Aşkale Meslek Yüksekokulu için ise 2 faktör elde edilmiştir. Faktör analizinin araştırma açısından en önemli aşaması, elde edilen faktörlerin adlandırılıp anlamlandırılmasıdır.

Tablo 3. Aşkale Meslek Yüksekokulu için Hesaplanan Toplam Varyans

	Başlangıç Özdeğerleri			Döndürülmüş Kareli Yüklerin Toplamı		
Bileşenler	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	18,637	62,123	62,123	10,537	35,125	35,125
2	1,331	4,435	66,559	9,430	31,434	66,559
3	,876	2,921	69,480			
4	,822	2,741	72,221			
5	,713	2,376	74,597			
6	,626	2,086	76,683			
7	,567	1,891	78,574			
8	,540	1,801	80,376			
9	,453	1,511	81,887			
10	,441	1,470	83,356			
11	,400	1,333	84,689			
12	,380	1,267	85,956			
13	,348	1,160	87,116			
14	,320	1,065	88,181			
15	,315	1,051	89,232			
16	,285	,950	90,182			
17	,279	,930	91,112			
18	,264	,880	91,992			
19	,251	,837	92,830			
20	,249	,828	93,658			
21	,235	,783	94,441			
22	,234	,778	95,220			
23	,215	,718	95,938			
24	,209	,695	96,633			
25	,191	,635	97,268			
26	,184	,613	97,881			
27	,174	,578	98,460			
28	,163	,543	99,003			
29	,160	,532	99,535			
30	,139	,465	100,000			

Erzurum Meslek Yüksekokulu için elde edilen 4 farklı faktör sırasıyla; "öğretim elemanının dersi işleme yöntemi ve dersi organize etmesi", "öğrenci-öğretim elemanı ilişkisi", "öğretim elemanının öğrencilerine karşı açık olması, eşit davranması ve onlarla olan iletişim becerisi" ve sonuncu olarak da "derste yararlanılan kaynaklar ve dersin planlanmasıdır" şeklinde adlandırılabilmektedir (Tablo 4). Aşkale Meslek Yüksekokulu için ise elde edilen 2 faktör sırasıyla; "dersin anlatılış şekli ile derste kullanılan kaynaklar" ile "öğretim elemanının derste öğrencilerle iletişim kurması ve onlara eşit davranması" olarak adlandırılabilmektedir.

Tablo 1'de yer alan sorulara yönelik yapılan faktör analizinden elde edilen faktörler tablo 2'de görülebilmektedir. Tablo 4 Erzurum Meslek Yüksekokulu için incelendiğinde; S14, S16, S22, S13, S8, S15, S12, S21, S18 ve S9 sorularının "öğrenci-öğretim elemanı ilişkisi" faktöründe, S5, S10, S11, S24, S23, S1, S17, S2 ve S25 sorularının "öğretim elemanının dersi işleme yöntemi" faktöründe, S28, S29, S26, S30, S19, S20 ve S27 sorularının "öğretim elemanının öğrencilerine karşı açık olması, eşit davranması ve onlarla olan iletişim becerisi" faktöründe yer alırken S4, S7, S3 ve S6 soruları ise "derste yararlanılan kaynaklar ve dersin planlanması" faktörü başlığında yer aldıkları görülmektedir. Aşkale MYO için ise; S9, S6, S5, S3, S12, S11, S8, S4, S2, S1, S10, S7, S14, S13, S15, S16, S18, S17 soruları "dersin anlatılış şekli ile derste kullanılan kaynaklar" faktöründe yer alırken S28, S26, S29, S30, S25, S23, S21, S24, S22, S27, S20, S19 soruları "öğretim elemanının

derste öğrencilerle iletişim kurması ve onlara eşit davranması" faktörü başlığında yer almaktadırlar.

Tablo 4. Döndürülmüş Faktör Matrisi

Erzurum MYO

	Component			
	1	2	3	4
S14	**,694**	,263	,214	,362
S16	**,662**	,245	,214	,254
S22	**,651**	,325	,406	,125
S13	**,607**	,198	,203	,465
S15	**,587**	,228	,402	,219
S21	**,585**	,267	,482	,120
S8	**,563**	,261	,187	,468
S20	**,550**	,238	,488	,033
S5	,152	**,703**	,206	,271
S10	,270	**,650**	,239	,105
S11	,239	**,598**	,150	,325
S24	,214	**,554**	,489	,118
S1	,169	**,552**	,156	,384
S12	,539	**,549**	,220	,240
S17	,481	**,548**	,303	,107
S23	,204	**,542**	,499	,020
S18	,509	**,528**	,297	,155
S25	,237	**,512**	,474	,282
S2	,445	**,508**	,193	,264
S28	,270	,314	**,715**	,120
S26	,194	,269	**,657**	,278
S29	,172	,310	**,647**	,269
S30	,237	,040	**,616**	,259
S19	,402	,365	**,571**	,062
S4	,058	,176	,145	**,748**
S7	,423	,134	,220	**,658**
S3	,195	,377	,164	**,608**
S27	,262	,071	,500	**,512**
S6	,351	,434	,191	**,478**
S9	,417	,447	,161	**,457**

Aşkale MYO

	Faktörler	
	1	2
S9	**,747**	,386
S6	**,738**	,385
S5	**,733**	,334
S3	**,731**	,344
S12	**,730**	,447
S11	**,727**	,350
S8	**,725**	,424
S4	**,712**	,264
S2	**,695**	,414
S1	**,692**	,387
S10	**,690**	,377
S7	**,669**	,405
S14	**,668**	,524
S13	**,657**	,483
S15	**,656**	,507
S16	**,599**	,561
S18	**,590**	,581
S17	**,587**	,578
S28	,325	**,776**
S26	,307	**,764**
S29	,352	**,743**
S30	,279	**,719**
S25	,467	**,708**
S23	,395	**,705**
S21	,442	**,693**
S24	,434	**,692**
S22	,463	**,688**
S27	,444	**,681**
S20	,439	**,653**
S19	,510	**,613**

Erzurum Meslek Yüksekokulu için çalışmamızdan elde edilen faktörlerden birincisi olan "öğrenci-öğretim elemanı ilişkisi" faktörünü en fazla etkileyen değişkenlerin "öğretim elemanı öğrencilerin derse karşı ilgilerini çekebiliyor", "öğretim elemanı derste beden dilini (jest-mimik) etkili bir biçimde kullanılabilmektedir" ile "öğretim elemanı öğrencilerle derste sağlıklı bir iletişim kurabilmektedir" sorularıdır. İkinci faktörü en fazla etkileyen değişkenlerin ise; "Bu derste dönem başında planlanan konular işleniyor", "öğretim elemanı ders saatini dersin amacına uygun olarak kullanılıyor" soruları ile "bu derste öğrendiğim bilgilerin bana yararlı olacağını düşünüyorum" sorularıdır. Üçüncü faktörü en fazla etkileyen "öğretim elemanı tarafsız olarak not vermektedir", dördüncü faktörü en fazla etkileyen değişken ise "derste eğitim araç-gereçleri kullanılıyor" sorularıdır.

Aşkale Meslek Yüksekokulu için ise; "bu derste ufuk açıcı bilgiler edindim", "derse başlamadan önce dersin hedefleri öğretim elemanınca açıklanıyor" ve "bu derste dönem başında

planlanan konular işleniyor" soruları "dersin anlatılış şekli ile derste kullanılan kaynaklar" faktörünü en fazla etkilemektedir. "Öğretim elemanı tarafsız olarak not vermektedir", "bu dersin sınavlarından beklediğim notu almaktayım" ile "bu dersin sınav soruları bilenle bilmeyeni ayırt edicidir" soruları "öğretim elemanının derste öğrencilerle iletişim kurması ve onlara eşit davranması" faktörünü etkileyen değişkenler olarak bulunmuştur.

4. SONUÇLAR

Öğrencilerin öğretim elemanları hakkındaki düşüncelerinin türünü ve sayısını belirlemeye yönelik "öğretim sürecini değerlendirme formu" ile 30 soru sorulmuş ve bu sorular faktör analizine tabi tutulmuştur. Yapılan analizi sonucunda; Erzurum Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin verdikleri cevaplardan 4 faktör elde edilirken, Aşkale Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin aynı sorulara verdikleri cevaplardan 2 faktör elde edilmiştir. Erzurum Meslek Yüksekokulu için toplam değişmenin %17.55'ini birincisi faktör olan "öğretim elemanının dersi işleme yöntemi ve dersi organize etmesi" faktörü açıklarken, Aşkale Meslek Yüksekokulu için %35.13 ile "dersin anlatılış şekli ile derste kullanılan kaynaklar" faktörü açıklamaktadır. Erzurum Meslek Yüksekokulu için 4 faktör toplam varyansın %61.72'ini Aşkale Meslek Yüksekokulu için ise 2 faktör toplam varyansın %66.56'sını açıkladığı görülmektedir.

Faktör sayısı dikkate alındığında, Erzurum Meslek Yüksekokulu öğrencileri Aşkale Meslek Yüksekokulu öğrencilerine göre öğretim elemanını daha fazla faktör ile değerlendirip, öğretim elemanının ders vermedeki etkinliğini, kişisel özelliklerini ve öğretim elemanının ders verme yöntemindeki değişiklik yapmasına yönelik idari kararların alınması gerekliliğini konularında görüşlerini belirtmektedirler. Aşkale Meslek Yüksekokulu öğrencileri ise, iki faktörle otuz soruyu adlandırarak öğretim elemanı merkezli olacak şekilde idarecilerin bazı kararlar almalarına yönelik daha dar kapsamlı mesaj verecek şekilde görüşleri yer almaktadır.

Her dönem sonunda uygulanan öğretim süreci değerlendirme formu uygulanırken, zamanlamanın iyi ayarlanması ve sadece öğretim elemanı merkezli değil de öğrenci merkezli sorularında dikkate alınarak bazı soruların eklenmesi halinde o döneme ait eğitim-öğretim süreci daha iyi değerlenebilecektir. Adı geçen önerilerin alınması durumunda; derslerin değerlendirilmesi, eğitim kalitesinin yükseltilmesi, öğretim elemanının kendisini geliştirmesi, vermiş olduğu derslerin içeriği, başvurulan kaynak ve öğretim yöntemlerinin güncellenebilmesi gibi ilave faydalar sağlanabilecektir.

KAYNAKLAR

21. Yüzyıla Doğru Meslek Yüksekokullarının Yeniden Yapılanması, Uluslararası Sempozyum, Ankara Üniversitesi, 22-23 Mayıs 1996, Çankırı/Türkiye, 1996

Braskamp, Ory, (1994), Assessing Faculty Work: Enhancing Individual and Institutional Performance, Jossey-Bass, San Francisco.

Büyüköztürk, Ş. (2008), Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Cantrell, R.P., Stenner, A.J. and Katzenmeyer, W.G. (1977) "Teacher knowledge, attitudes, and classroom teaching correlates of student achievement", Journal of Educational Psychology, Volume 69, Issue 2, 172-179.

Centra, (1993), Reflective Faculty Evaluation: Enhancing Teachingand determining Faculty Effectiveness, Jossey-Bass, San Francisco.

Coats, W.D. and Swierenga, L. (1972), "Student Perceptions of Teachers: A Factor Analytic Study", The Journal of Educational Research. Vol. 65, No:8, s. 357-360.

Coffman, WE. (1954) "Determining students' concepts of effective teaching from their ratings of instructors" Journal of Educational Psychology, Volume 45, Issue 5, 277-286.

Çakar, G.E., Oktar, İ. Ve Bayraktar, F. (2007) "Melsek Yüksekokulu öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışları konusundaki görüşleri", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulu Sempozyumu, Ege Üniversitesi, 14-16 Mayıs 2007, Bergama-İzmir, 545-548

http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/egitimdeger/egitimdeger.html, Öğrencilerin Eğitimi Değerlendirmesi

Işık, S., Duman, K., Korkmaz, A. (2004), "Türkiye Ekonomisinde Finansal Krizler: Bir Faktör Analizi Uygulaması", D.E.Ü. İ.İ.B.F.Dergisi, Cilt:19 , Sayı:1, 45-69.

Kalaycı, Ş. (2006), "SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri", Asil Yayın Dağıtım. 2. Baskı, 321-331.

Noonan, R. and Wold, H.(1983) "Evaluating school systems using partial least squares" Evaluation in Education, Volume 7, Issue 3, 219-364.

Pamuk, M. (2005), "Öğrencilerin Öğretim Üyesi Değerlendirmesine Ait Bir Uygulama", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, Sayı. 1, 15-05.

Simmons, T. (1996). "Student Evaluation of Teachers", http://www.jalt.org/test/sim_1.htm

Soerjaningsih, W., Fraser, B.J. and Aldridge, J.M. (2001), "Teacher-Student Interpersonel Behaviour and Student Outcomes Among University Students in Indonesia", Section 1.01, http://www.aare.edu.au/01pap/soe01034.htm

Tatlıdil, H. (1992), "Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz", Ankara.

Yamamoto, K. (1963) "Evaluating teacher effectiveness: A review of research", Journal of School Psychology, Volume 2, Issue 1, 60-71.

ÖRGÜT KÜLTÜRÜ İLE BİREYSEL DOYUM/DOYUMSUZLUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ (KMYO UYGULAMASI)

DETERMINING RELATIONSHIP BETWEEN ORGANIZATION CULTURE AND PERSONAL SATISFACTION/DISSATISFACTION (PRACTICE OF KMYO)

Dr. Kemal POYRAZ[1] Dr. Hakan KARA[2]

ABSTRACT

In this study, we aim to explain through statistical techniques if there is a relationship between organization culture and personal satisfaction/dissatisfaction and to grove it's practicabilty such research test. With this aim we have conducted two surveys amongst sixty four lecturers who teach at DPU KMYO one of the two is the five Likert type questions put forward organization culture, the other involues the questions of BECK Hopelessness Scale that define organization culture. Data which obtained has been evaluated and findings have been interprated.

Key words: Organizational culture, BECK Hopelessness Scale, saticfaction/dissatisfaction, statistical techniques.

ÖZET

Bu çalışmada, örgüt kültürü ile bireylerin doyum ya da doyumsuzluğu arasında bir ilişkinin olup olmadığı bazı istatistik teknikler ile açıklanması ve bu tip araştırmalarda parametrik olmayan istatistik testlerin uygulanabilirliğini ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçla DPÜ KMYO da görev yapan 64 öğretim elamanı üzerinde toplam 2 anketlik bir uygulama yapılmıştır. Bu anketlerden birisi, örgüt kültürünü ortaya koyan 5 li Likert tipi soruları; bir diğeri ise bireylerde doyum ya da doyumsuzluğu belirleyen Beck Umutsuzluk Ölçeği sorularını kapsamaktadır. Elde olunan veriler SPSS paket programında değerlendirilmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Anahtartar Kelimeler: Örgüt kültürü, BECK Umutsuzluk Ölçeği, doyum/doyumsuzluk, istatistik teknikler.

1.GİRİŞ

Bireyler, kendi öznel kültürlerini, genel kabul görmüş toplumsal kültür içinde şekillendirmektedir. Kültürlerini zamanlarının büyük bir bölümünü geçirdiği örgüte bilinçli ya

[1] Yrd.Doç., Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, kemalpoyraz43@hotmail.com
[2] Yrd.Doç., Dumlupınar Üniversitesi, KMYO, karahakan55@hotmail.com

da bilinçsiz olarak getirmektedirler. Karşılaşan farklı kültürler, uzlaşma temelli kültürel uyum ile yapılandırıldığında, ortak davranışlarına yön verecek olan bir örgüt kültürünün doğmasında etkili olmaktadır. Öte yandan, bireyler üzerinde varlığını hissettiren örgüt kültürünün, bireylerin doyum ya da doyumsuzlukları, nasıl ve hangi yönlerde etkilediklerini belirlemek çalışmanın amacını oluşturmuştur. Bu hedef için, örgüt kültürünü belirlemek üzere yazınbilimde daha önce kullanılmış ve bazı madde eklemeleri ile yeniden düzenlenmiş 35 maddeden oluşmuş 5'li Likert ölçek tipi anket ile 20 maddeden oluşmuş Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Sonuca ulaşmak için gerekli olan veriler, anketler aracılığıyla Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu'nda akademisyen olarak çalışan 64 öğretim elemanından elde edilmiştir.

2.YAZINBİLİM DAYANAĞI

2.1.Örgüt Kültürü

Örgüt kültürü, kurallar, politikalar, alışkanlıklar ve gelenekler gibi biçimsel yapı ve bireylerarası ilişkilerde açıklık, güven, kabul etme ve ekip süreçlerine katılım gibi bir takım değer ve tutumlardan meydana gelmektedir (Kara, 2009). Örgüt kültürü araştırmalarında, örgüt kültürünün farklı yönlerden ele alınmış ve 1980'li yıllarda pek çok tanım yapılmış (Şişman, 1994) ve örgüt kültürüne değişik açılardan yaklaşılmıştır. Örgüt kültürüne ilişkin bu bakış açıları bütünleştirici, farklılaştırıcı ve parçalanmış perspektif olarak üç başlık altında toplandığı görülmekte ve örgüt kültürünün farklı bakışlarla incelenmesine atıfta bulunmaktadır. Şöyle ki, bütünleştirici perspektif, daha çok kültürel açıdan birlik, bütünlük ve uyumu vurgularken; farklılaştırıcı perspektif, örgütleri alt kültürlerden oluşan yapılar olarak görmektedir. Parçalanmış perspektif ise, örgütte çoklu bakış açıları, belirsizlik ve farklı yorumların varlığına dikkat çekmektedir (Şişman, 2002).

Örgüt kültürüne olan yaklaşımların farklılığı beraberinde tanım farklılığını da getirdiği görülmektedir. Bu tanımlardan bazılarını şöylece belirtebiliriz. Örgüt kültürü bir grup tarafından dışsal uyum ya da içsel bütünleşme sorunlarının çözümü sırasında öğrenilmiş, bulunmuş ya da keşfedilmiş, işlerliği ve işlevi nedeni ile dikkate alınan bu yüzden de grup üyelerine öğretilmek istenen doğru algılama, düşünce, duygu, ilişki ve temel varsayımların bütünüdür (Doğan, 1997). Öte yandan örgüt kültürünün başka bakış farklılığına göre yapılan tanımları ise şöyledir, paylaşılmış değerler, kuralar ve bunların taşıyan simgelerden oluşmuş kültürel yapı (Terzi, 2000); üyeler tarafından paylaşılan, bir örgütü diğerlerinden ayırt eden ve örgütün temel değerleri, inançları ile bunları bireylere ileten simge, seremoni ve mitolojilerin bütünü (Berberoğlu ve vd. 1998); fiziki nesneler, fiziki yerleşim, bina, amblem, elbise ve simgelerin bütünüdür (Dinçer, 1998).

Örgütlerin farklılığı, benimsedikleri kültürleri de farklı kıldığı için örgüt kültürünün farklı biçimlerde sınıflandırılması zorunluluğu doğmuştur. Bu sınıflama en iyi örgüt kültürünü belirtmekten çok örgütlerin en verimli olabilecekleri kültürün ne olması gerektiği sorusuna yanıt bulmaya katkı sağlamaktadır (Kara, 2009). Yazınbiliminde, örgüt kültürünün sınıflandırılmasına da yer verilmiştir. Bunlar arasında; örgüt kültürünün farklılıklarına göre örgüt kültürü sınıflandırılması (O'Reilly, 1989); örgüt bölümlerinin farklılıklarına göre örgüt kültürü sınıflandırılması (Daft, 1991); çevre ile ilişkilerine göre örgüt kültürü sınıflandırılması (Eren, 2001); Edgar Schein'in örgüt kültürü modeli sınıflandırılması (Köse ve Ünal, 2000), (Çakır ve Örücü, 1999), (Haitch, 1997); Talcot Parsons ve AGIL örgüt kültürü yaklaşımı (Özkalp, 1995); William G. Ouchi Z örgüt kültürü yaklaşımı (Koontz ve Weihrich 1988, Moorhear ve Griffin 1998; Bayer ve Trice, 1993); Peters-Waterman örgüt kültürü yaklaşımı (Eren, 2001) yer almaktadır.

Örgüt kültürünün bazı özellikleri de bulunmaktadır. Bunlar arasında değer, norm ve davranış sistemleriyle ilgili olması, uyum sağlama ve değişme özellikleri göstermesi, sosyal özellik taşıması, birden çok bireyin bir araya gelerek oluşturduğu sbir olgu olması, simgeler ve simgesel davranışlar aracılığıyla öğrenilmesi, öğretildiği gibi gelecek nesillere aktarılması, zaman içinde oluştuğu için geçmiş zamanlara bağlı olarak belirlenmesi, bütüncül bir özellik göstermesi, üyeler tarafından oluşturulması, diğer örgütsel sistemler arasında uyumlaştırma sağlaması ve üyelerin düşünce, istek ve davranışlarının bir sonucu olarak ortaya çıkması gösterilebilinir (Unutkan, 1995). Öte yandan örgüt kültürü örgütler arasında bir karşılaştırma yapmak gerekirse birbirlerinden farklı çizgilerle ayrıldıkları da görülebilecektir. Bundan dolayı örgütler kültürel özelliklerini belirtmek için bazı farklı simgelerde kullanmaktadır. Bunlar arasında logo, antet, binalar, dekorasyon, giyim, rozet, yerleşim düzeni, kullanılan makine, araç ve gereçler, törenler, kutlamalar, seremoniler, iletişim biçimi, ödüllendirme, cezalandırma, ekip eylemlerinin biçimi, sosyal aktiviteler, dil ve şakalar, isimler, takma isimler, hikayeler ve örgüt kahramanları yer almaktadır (Uzunçarşılı vd. 2000)
Örgüt kültürünün oluşumunda bazı elemanlarda son derece etkilidir. Bunlar arasında; seremoniler ve törenler (Akat vd. 1997), liderler ve kahramanlar (Hatipoğlu, 1986), hikayeler ve mitler (Özkalp ve Kırel, 2001), (Hofstede, 1991), simgeler ve dil (Köse ve Ünal, 2000) bulunmaktadır. Bir araç olarak araştırmada kullanılan anketin yapısı da, örgüt kültürünün elemanları ve elemanların işlevselliğinin sonuçlarına dayandırılmıştır. Bu dayanaklar arasında örgüt üyeliği ayrıcalığı, örgütün yapılanma süreci ve hikayesi, örgüt üyelerince örgütsel değerlerin bilinirliliği, paylaşımı, korunması ve değerlerin gerektirdiği tutum ve davranışlara uyum, bireysel ve örgütsel amaçlar arasındaki ilişki, örgütün tanınması, örgüte ilişkin kuralların bilinmesi, örgütte kullanılan unvanların etkisi, bir bütün olarak örgütün sosyal etkinliklere katılımı, ortak hareket biçiminin temsilcisi olabilecek ekip çalışmasının yaygınlığı, iletişim kanallarının etkinliği ve işleyişi, üyelerin biçimsel zamanlar dışında bir araya gelmeleri, karar alma süreçlerine katılım, üyeler arası işbirliği ve işbirliğinde yönetimin tavrı, örgüt kültüründe ortak bir paydaş olabilecek öğrenciler ile ilişkiler, yönetsel ve akademik üyeler arasındaki iletişim gösterilebilinir.

2.2.BECK Umutsuzluk Ölçeği

Umutsuzluk, bir iş, bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan olumsuz beklentiler şeklinde tanımlanmakta ve umut ve umutsuzluk karşıt beklentileri simgelemektedir. Umutta, amaca ulaşmak için uygulamaya konulan planların başarılacağı öngörüsü bulunurken; umutsuzlukta başarısızlık yargısı bulunmaktadır. Bu iki uç beklenti bireyden bireye, durumdan duruma beklenen sonucu ne zaman ve nasıl gerçekleştireceğine bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir (Dilbaz ve Seber, 1993; Bayazıt vd, 2004). Umutsuzluğa eğilimli bireyler, gelecek için belirli bir bilişsel sete sahip bulunurken ve bu bilişsel set geleceğin hiçbir iyi olasılığı içermediğini tekrarlamaktadır. Birey geleceği hakkında düşünmeye zorlandığında bu bilişsel set uyarılmakta ve birey hoşlanmadığı deneyimlerinin tepkisi içinde bulunurken, umutsuz durumun tipik olan duygusal ve güdüsel bozuklukları da buna eşlik edebilmektedir. Gerçek ve ideal benlikler arasında bir farklılık algılandığında hayal kırıklığı, engellenme ve depresyon gibi acı verici duyguları yaşanabilmektedir. Bu farklılıklar ne kadar fazla benliğe gönderme yaparsa yaşanan olumsuz duygular da o oranda artmaktadır (Bayazıt vd, 2004).
BECK Umutsuzluk Ölçeği A.T. Beck, D. Lester ve L. Terxler tarafından 1974 yılında geliştirilmiştir (Beck vd, 1974, Bayazıt vd, 2004). Ölçeğin geliştirilmesinde iki tür kaynaktan yararlanılmıştır. Bunlar; gelecek ile ilgili tutumlar çizelgesi ve klinisyenler tarafından kaydedilen, psikiyatrik hastaların kötümserlik ifadeleridir. Bu iki kaynaktan elde edilen ifadeler klinisyenler tarafından incelenmiş ve depresif olmayan hasta örneklemlerine uygulanmıştır. Elde edilen bilgiler ışığından ölçeğe son şekli verilmiştir. BECK Umutsuzluk

Ölçeği, bireyin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini ölçme özelliğine sahiptir. Ölçek türü olarak kendini değerlendirme ölçeğidir. Grup olarak uygulanabilmektedir. Ergen ve yetişkinlere uygulanma özelliğine sahiptir. Uygulama sırasında yanıtlamak için herhangi bir zaman sınırlaması da bulunmamaktadır. BECK Umutsuzluk Ölçeği 20 maddeden oluşmuş ve 0-1 arası olarak puanlanan bir ölçektir. Maddeleri gösterir form üzerinde işaretlemesi yapılarak uygulanmaktadır. Deneklerin kendi kendilerine yanıtlayabilecekleri ve uygulanışı kolay bir ölçek olduğu için araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Uygulama yönergesi formun başında yer aldığı için deneği kolaylıkla yönlendirebilmektedir. BECK Umutsuzluk Ölçeği'nin güvenirlilikte iç tutarlılığı, intihar girişiminde bulunan 294 hasta üzerinde yapılan çalışmada elde edilen Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı .93'tür. Aynı çalışmada elde edilen madde-toplam puan korelasyonları ise .39 ile .76 arasında değişmektedir. BECK Umutsuzluk Ölçeği'nin, ölçüt bağıntılı geçerliliği ise A.T. Beck, D. Lester ve L. Terxler 1974 yılında yapmış oldukları çalışmada, 8 derecelik bir klinisyen değerlendirme formu kullanılmış ve iki ölçek arasındaki korelasyon katsayısı .62 olarak bulunmuştur. 59 depresif hasta üzerindeki BCK Depresyon Envanter'nin 2. maddesi –umutsuzluk- ile korelesyano ise .63 olmuştur (Ed. Savaşır ve Şahin1997).

3-ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1.Veri Toplama Araçları ve Yöntemi

Araştırmada kullanılan ve örgüt kültürünü belirlemeye yönelik olarak tasarlanmış olan ilk anket, daha önce yazınbilimde yer alan ve kullanılmış olan çalışmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır. 35 maddeyi içeren anketin 33 maddesi (Berberoğlu vd. 1998; Örücü ve Ayhan, 2001) ilgili çalışmalara dayandırılmıştır. Ankete sonradan eklenen 2 madde -22. ve 24. maddeler- ise daha önce gözlemlenen ve araştırma yapılan örgütün özellikleri temel alınarak hazırlanmıştır. Denek yanıtlarının sonuçlarına ulaşmak için anket maddeleri 5'li Likert ölçeğine -5 her zaman, 4 çoğu zaman, 3 zaman zaman, 2 nadiren, 1 hiçbir zaman- göre derecelendirilmiştir. Anket maddeleri ile KMYO'da egemen örgüt kültürünü betimlemek amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan anket maddelerinin içeriği sırasıyla şöyledir: KMYO'da öğretim elemanı olmak bir ayrıcalık sağlar, KMYO'nun öğretim elemanları kendini kurumun bir parçası olarak görür, öğretim elemanları KMYO'nun kuruluş ve gelişmesi ile ilgili hikayeleri bilir, öğretim elemanları KMYO'nun baskın değerlerinden haberdardır, KMYO'da baskın değerler öğretim elemanları tarafından paylaşılır, öğretim elemanları KMYO'nun değerlerinin gerektirdiği tutum ve davranışları gösterir, KMYO kendisine özgü gelenekçi değerleri korumaktadır, öğretim elemanları KMYO'nun amaçlarından haberdardır, KMYO'da öğretim elemanlarının bireysel amaçları örgütsel amaçların önünde tutulur, KMYO'da çalışma saatlerine ilişkin esneklik politikası izlenir, KMYO'ya yeni giren öğretim elemanlarının örgütü tanıması yönünde örgütsel faaliyetler gerçekleştirilir, KMYO'da öğretim elemanları ile ilgili kuralar ve formaliteler önemli bir yer tutar, KMYO'da öğretim elemanlarının sahip olduğu unvan, biçimsel ilişkilerde belirleyicidir, KMYO'da örgütü ilgilendiren her konuda değişim kolaylıkla gerçekleştirilir, KMYO'da öğretim elemanları için düzenli aralıklarla çay, kokteyl, gazi ve yemekler düzenlenir, KMYO'da düzenlenen sosyal etkinliklere katılım yüksektir, KMYO'da ekip çalışması yaygındır, KMYO'da iletişim kananları çok yönlü olarak çalışır, KMYO'da biçimsel olmayan ilişkilerin ve ekiplerin varlığı yaygındır, KMYO'da öğretim elemanları, çalışma saatleri ve yeri dışında da bir araya gelirler, KMYO'da her düzeyde karar alma süreci, her düzeyden ilgili bireylerin katılımı ile gerçekleşir, KMYO'da farklı anabilim dalları ve uzmanlıklar nedeniyle alt kültürlerden oluşan bir yapı bulunmaktadır, KMYO'da öğretim görevlileri

kendilerini ilgilendiren her konuda bilgilendirilir, KMYO'da öğretim elemanlarının örgüt ve kendilerini ilgilendiren kararlara katılma hakkı vardır, KMYO'da her düzeydeki öğretim elemanları arasında işbirliği ve dayanışma yaygındır, KMYO'da her düzeydeki öğretim elemanları üstlerinden destek görür, KMYO'da öğretim elemanları yönetime her zaman kolaylıkla ulaşabilir, KMYO'da yönetsel işgören ile öğretim elemanları arasında uyum ve işbirliği vardır, KMYO'da her zaman bilimsel çalışmayı özendirici bir ortam bulunur, KMYO'da öğretim elemanı öğrenci ilişkilerinde, karşılıklı iletişim kananlarının açık tutulmasın önem verilir, KMYO öğrencileri için ders dışında akademik faaliyet düzenlenir, KMYO öğrencileri ile öğretim elemanlarının bir araya getiren sosyal etkinlikler düzenleniri, KMYO'da öğretim elemanları ilye yönetsel işgören uyumlu bir çalışma içinde bulunur, KMYO'da yönetsel işgören akademik çalışmalara destek verir ve KMYO'da eğitim ve öğretim kalitesini geliştirmeye yönelik sürekli bir çaba vardır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak uygulanan örgüt kültürü anketinin Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı .89 olarak çıkmıştır. Bu değer de -.80-.100- (Özdamar, 2004) arasında bulunduğu için yüksek düzeyde bir ölçek olarak kabul edilebilir.

Araştırmada kullanılan ve doyum-doyumsuzluğu belirlemeye yönelik olarak tasarlanmış ikinci veri toplama aracı olarak da BECK Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. BECK Umutsuzluk Ölçeği'nin, 37 depresif hasta üzerinde saptanan Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı .86 olarak belirlenmiştir. Normal grup ve psikiyatrik hastalar olmak üzere toplam 373 kişilik bir örneklem grubu üzerinden hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısının da .85 olarak belirtildiği bilinmektedir.

Ölçeğin her maddesinden alınan puanlar ile tüm ölçekten alınan puanlar arasındaki madde-toplam puan korelasyonları .07 ile .72 ve .31 ile .67 arasında bulunmuştur. Yarıya bölme güvenirliliği ise, ölçeğin tek ve çift sayılı maddelerinden oluşmuş yarıya bölme güvenirliliği tüm örneklem için .85'dir. Öte yandan test-tekrar test güvenirliliği, üniversite son sınıfta okuyan 30 öğrenci üzerinden elde edilen test-tekrar test güvenirliliği .74 olarak elde edilmiştir. Beck Depresyon Envanteri ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kriter olarak alındığında hasta grubu üzerinde elde edilen korelasyon katsayıları sırasında .65 ve .55 olarak saptanmıştır. Öte yandan bir diğer çalışmada (Durak, 1993, Durak, 1994) Beck Depresyon Envanteri ile Umutsuzluk Ölçeği arasındaki korelasyon katsayıları tüm örneklem (N=373) için .69 depresyon tanımı almış hastalar için .68 ve karşılaştırma grubu içinse .69 olarak saptanmıştır. Beck Depresyon Envanteri ile karşılaştırmalar yalnızca Beck Depresyon Envanteri'nden alınan toplam puanlar açısından değil, Beck Depresyon Envanteri 2. -umutsuzluk- ve 9. -intihar istekleri- maddeleri ile de yapılmıştır. Beck Depresyon Envanteri 2. maddesi ile yapılan karşılaştırmalar sonucunda elde edilen korelasyon katsayıları, intihar girişimi grubu için .45, depresyon tanısı almış hastalar için .55 ve karşılaştırma grubu için .38 olarak bulunmuştur. Beck Depresyon Envanteri'nin 9. maddesi ile yapılan karşılaştırmalarında ise bu korelasyon katsayıları sırasıyla, .46, .44 ve .18 olduğu bulunmuştur. Yapı geçerliliğinde ise, ölçeğin hasta ve kontrol grubuna uygulanması sonucu elde edilen puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu anlamlı fark ise, ölçeğin her iki grubu da ayırt edebildiğini göstermektedir. Diğer benzer bir analiz de (Durak, 1994) ölçeğin ve karşılaştırma gruplarını anlamlı olarak ayırt edebildiğini göstermiştir. Umutsuzluk Ölçeği'nin tanı gruplarını doğru sınıflandırabilme yüzdelerini görebilmek amacıyla yapılan diskriminant analizi sonucunda en yüksek yüzde ile ait olduğu grupta doğru olarak sınıflandırılan grubun .80 ile epileptik hastalar olduğu bulunmuştur. Ölçek üzerinde gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda ölçeğin "Gelecek ile ilgili duygular ve beklentiler" -1,3,7,11, ve 18. maddeler, (α=0.78), "Motivasyon kaybı" -2,4,9,12,14,16,17 ve 20. maddeler, (α=0.72) ve "Umut" -5,6,8,10,13, 15 ve 19. maddeler (α=0.72) olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır (Ed. Savaşır, Şahin, 1997).

BECK Umutsuzluk Ölçeği'nin uygulanmasında deneklerden, kendisi için uygun gelen ifadeleri "evet", uygun olmayanları ise "hayır" olarak işaretlemeleri istenmiştir. Toplam 20 maddenin, 11 maddesinde "evet" seçeneği, 9 tanesinde ise "hayır" seçeneği 1 puan almıştır. 1,3,5,6,8,10,13,15, ve 19. sorularda "hayır", 2,4,7,9,11,12,14,16,17,18 ve 20. sorulara ise "evet" yanıtı için birer puan almıştır. BECK Umutsuzluk Ölçeği'nin uygulanması sonucuna elde olunan puanlara göre Beck, 0-6 arası düşük, 7-13 arası orta ve 14-20 arası yüksek olmak üzere üç farklı gruplandırma yoluna gitmiştir (Bayazıt vd, 2004). Maddelerin ifadelerine göre ise beklenen puanlama yapılmadığında, puanlaması sıfır olarak değerlendirilmiş, diğer bir deyişle, ölçek maddelerinin özelliği gereği beklenen doyumsuzluktan öte, bu tür bir puanlama ile deneklerdeki doyumun bulunduğu yorumuna ulaşılmaya gidilmiştir. Puan ranjı 0-20 arasında bulunmaktadır. Alınan puanlar yüksek olduğunda bireydeki doyumsuzluğun yüksek olduğu, düşük ise ve özellikle sıfıra doğru yaklaştıkça da bireydeki doyumun yüksek olduğu anlamında yorumlanmasına gidilmiştir. Böylece hedeflenen amacı betimlemek için kullanılan anketin maddelerinin içeriği sırasıyla şöyledir: Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum, Kendim ile ilgili şeyleri düzeltemediğim göre çabalamayı bıraksam iyi olur, İşler kötüye giderken bile her şeyin hep böyle kalmayacağını bilmek beni rahatlatıyor, Gelecek on yıl içinde yaşamımın nasıl olacağını hayal bile demiyorum, Yapmayı en çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var, Benim için çok önemli konularda ileride başarılı olacağımı umuyorum, Geleceğimi karanlık görüyorum, Dünya nimetlerinden sıradan bir insandan daha çok yararlanacağımı umuyorum, İyi fırsatlar yakalayamıyorum; gelecekte yakalayacağımı inanmam için de hiçbir neden yok, Geçmiş deneyimlerin beni geleceğe iyi hazırladı, Gelecek benim için hoş şeylerden çok tatsızlıklarla dolu görünüyor, Gerçekten özlediğim şeylere kavuşabileceğimi ummuyorum, Geleceğe baktığımda şimdikine oranla daha mutlu olacağımı umuyorum, İşler her türlü benim istediğim gibi gitmiyor, Geleceğe büyük inancım var, Arzu ettiğim şeyleri elde edemediğime göre bir şeyler istemek aptallık olur, Gelecekte gerçek doyuma ulaşmam olanaksız gibi, Gelecek bana bulanık ve belirsiz görünüyor, Kötü günlerden çok, iyi günler bekliyorum, İstediğim her şeyi elde etmek için çaba göstermenin gerçekten yararı yok, nasıl olsa onu elde edemeyeceğim (Ed. Savaşır, Şahin, 1997).

Yukarıda belirtilen her iki veri toplama aracı olan iki anket kağıdı, aynı zamanda ve bir şekilde, her bir deneğe verilerek yanıtlamaları istenmiştir. İki anket Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu'nda bulunan toplam 66 denek üzerinde uygulanmıştır. Anketlerin ön incelemesi yapıldıktan sonra 64 öğretim elemanının verdiği yanıtlar incelemeye alınmıştır.

3.2.Sınırlılıklar

Araştırmada iki sınırlılık belirlenmiştir. Bunlardan ilki, Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Meslek Yüksekokulu'nda uygulanan her iki anketten elde edilen sonuçlar sadece araştırmanın yapıldığı zaman dilimindeki öğretim elemanlarının algılar ile sınırlıdır. Bir diğeri sınırlılık ise, toplanan verilerin geçerlik ve güvenirliliği her iki anket aracının niteliğine bağlı olmasıdır.

4-SONUÇLAR

Veri toplama araçları elde olunan sonuçlarına göre, her iki ankete katılan toplam 64 öğretim elemanının .33.8 bayan, .66.2 erkekler oluşturmuştur. Ankete katılan öğretim elamanlarının 20-30 yaş grubu arasında bulunanlar .18.5'lik bir dilimi; 30-40 yaş grubunda bulunanlar .61.5'lik bir dilimi; 40 yaş ve üstü grubunda bulunanlar da .20'lik bir dilimi oluşturmuştur. Ankete katılanların .24.6'sı lisans, .67.7'si yüksek lisans, .7.7'si ise doktora derecesine sahip olduğu görülmüştür. Yine anket verilerine göre araştırmanın yapıldığı örgütte görev yapılan

yıllara göre dağılımında 0-5 yıl arası görev yapanlar .27.7'lik bir dilimi, 5-10 yıl arası görev yapanlar .32.3'lik bir dilimi ve 10 yıl ve üstü yıllarda görev yapanlar ise .40'lık bir dilimi kapsamıştır.

Örgüt kültürünü betimlemeye yönelik olarak sorulan 35 maddenin birbirleriyle uyumu, anketi yanıtlayanlar tarafından aynı zorluk ile algılanıp algılanmadığını, maddelerin zorluk derecelerinin birbirleriyle eşit olup olmadığını ve deneklerin benzer sonuçlar verecek biçimde soruların hazırlanıp hazırlanmadığını belirlemek amacıyla Hotelling T^2 ve F Testleri yapılmıştır. ($P=0.000$, $F= 8.030$; $0.80 \leq \alpha < 100$) Testler sonucunda, amaçlara uygun olarak anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örgüt kültürünü betimlemede %5'li Likert ölçeği kullanıldığından 3.63 gibi bir ortalamaya ulaşılmıştır. Elde olunan sonuç 4 derecesine yakın olduğu için deneklerde "katılıyorum" yanıtlarının ağırlığı ortaya çıktığı görülmüştür. Bu anlamda ankete katılan toplam 64 deneğin ortak bir örgüt kültürüne sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle, anket maddelerinde sorgulanan örgüt kültürünü betimleyici içerikleri temel alındığında araştırmanın yapıldığı Kütahya Meslek Yüksekokulu'nda egemen ve güçlü bir örgüt kültürünün varlığından söz edilebilir. Söz gelimi, öğretim elemanları kendilerini örgütün bir parçası olarak görmekte, örgüt ile ilgili kuruluş ve gelişim hikayelerini bilmekte, örgütün baskın değerlerinden ve amaçlarından haberdar ve bunları da paylaşabilmektedir, örgütsel amaçlardan öte bireysel amaçlar dikkate alınmakta, esnek çalışma saatlerinin varlığı da öğretim elemanlarının araştırma yapmasını olanak verdiğinden bir önceki kültürü de destekler nitelikte olduğu söylenebilir, değişim kolaylıkla gerçekleştirilebilmekte, yeni giren öğretim elemanlarına örgütün tanıtılması konusunda törenlerin yapılması, sosyal etkinliklerin hem öğretim elemanı hem de öğrenci konusunda gerçekleştirilmesi ortak bir hareket tarzının örgüt dışında da oluştuğunun bir göstergesi niteliğindedir. İletişim kanallarının da işlemesi anılan tüm örgütsel kültür niteliklerinin gerçekleşmesinde etkili olduğu vurgulanması gereken diğer bir niteliği ifade edebilmektedir. Biçimsel grupların oluşturulabilmesi, kararların ortak biçimde alınması, kararlara katılma hakkının hem düzeye yayılmışlığı, yönetime kolayca ulaşılabilme, öğretim kalitesinin geliştirilmesi yönelik çabalar uyum ve işbirliği temelli bir kültür davranış biçiminin göstergeleri arasında bulunduğu vurgulamak olanaklıdır. Öte yandan yönetsel ve öğretim elemanlarının karşılıklı uyumu da egemen kültürün tüm örgüte yayıldığının birer kanıtı niteliğindedir.

BECK Umutsuzluk Ölçeği sonucunda 64 öğretim elemanın maddelere verdikleri yanıtlara karşılık gelen puanların ortalamaları 3.2 olarak bulunmuştur. Beck'in, 0-6 arası düşük, 7-13 arası orta ve 14-20 arası yüksek olmak üzere üç farklı gruplandırması temel alındığında elde olunan ortalama puan, 0-6 düşük grubu içinde bulunmaktadır. Bu sonuç ise anketi yanıtlayan deneklerde düşük düzeyde umutsuzluk, diğer bir deyişle, umut durumlarının son derece etkin olduğunu göstermektedir. Olumlu bu durumdan ise, öğretim elemanlarının doyum düzeyinde bulunması olarak nitelendirilebilir.

Örgüt kültürünü ölçmeye yönelik olarak hazırlanan 5'li Likert temelli anket ile, doyumu ya da doyumsuzluğu ortaya çıkartıcı BECK Umutsuzluk Ölçeği 2'li yanıtlara dayandırıldığı için her iki anket verilerini bir değerlendirici istatiksel bir yöntemin yokluğu, araştırma sonuçlarının nitel yorumlanmasına gidilmesinde etkili olmuştur. Böylece, egemen bir örgüt kültürünün varlığı, bireylerde doyum düzeyine ulaşmada son derece etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

Akat, İ., vd. (1997), İşletme Yönetimi, Üçel Yayıncılık, İzmir.

Armutlu, İ.H. (2000), İşletmelerde Uygulamalı İstatistik, Alfa Yayınları, İstanbul.

Bayazıt, B. Vd. (2004), "Umutsuzluk Düzeyleri Marmara Bölgesindeki Üniversitelerde Okuyan Erkek Voleybol Oyuncularının Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi",

The 10th ICHPER•SD European Congress and the TSSA 8th International Sports Science Congress 17th - 20th of November 2004, Antalya.

Bayer, J., Trice, H.M. (1993), Corporate Culture, The Culture of Work Organizations, Prentice Hall, New York, USA.

Beck, A.T. vd. (1974). "The Hopelessness Scale", Journal of Consulting and Clinical Psychology, 42, 861-874.

Berberoğlu, G., Tonus, H. Zümrüt (1998), "Örgüt Kültürü: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örgüt Kültürü Araştırması", EAÜİİBF, Eskişehir.

Canküyer, E. (2005), Parametrik Olmayan İstatiksel Teknikler, A.Ü. Yayınları No.:1613, Eskişehir

Çakır, M., Örücü, E, (1999), "Üretim İşletmelerinde Örgüt Kültürünün Tespitine Yönelik Bir Araştırma", AÜİİBF, C.:13, S.:1, Erzurum.

Çömlekçi, N. (2001), Bilimsel Araştırma Yöntemi ve İstatiksel Anlamlık Sınamaları, Bilim Teknik Yayınevi, Eskişehir.

Daft, R. (1991), Management, 3. Ed., The Dryden Press, Chicago, USA.

Dilbaz, N. , Seber, G. (1993). "Umutsuzluk Kavramı, Depresyon ve İntiharlarda Önemi", Kriz Dergisi 1(3), 134-138.

Dinçer, Ö. (1998), Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası, 5. Baskı, Beta Basım, İstanbul.

Doğan, B. (1997), "Örgüt Kültürü: Kültürel Öğeler ve Oluşum Süreçlerine İlişkin Sorunlar", Öneri, C.:2, S.:8, İstanbul.

Durak, A. (1993), Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin Geçerliği Üzerine Bir Çalışma, AÜ SBE, Ankara.

Durak, A. (1994), "Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması",Türk Psikoloji Dergisi, 9-31, 1-11, içinde, Bayazıt, B. Vd. (2004), "Umutsuzluk Düzeyleri Marmara Bölgesindeki Üniversitelerde Okuyan Erkek Voleybol Oyuncularının Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi", The 10th ICHPER•SD European Congress and the TSSA 8th International Sports Science Congress 17th - 20th of November, 2004, Antalya.

Eren, E. (2001), Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, 7. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul.

Eren, E. (2001), Stratejik Yönetim, AÜ Yay.: No:967, AÖF Yayın No:539, Eskişehir.

Haitch, M. J. (1997), Organizasyon Theory, Modern Symbolic and Postmodern Perspectives, England.

Hatipoğlu, Z. (1986), İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon ve Personel Davranışı, Temel Araştırma A.Ş. Yayınları No.9, Met-er Matbaası, İstanbul.

Kara, H. (2009), Türkiye Otobüs İşletmeciliği, Rota Yayınları, İstanbul.

Kara, H. (2009), Yönetsel ve Örgütsel Değerler, Değerlerin Oluşumunu Etkileyen Faktörler ve Sorun Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Bir Araştırma, ÜçMart Basım Merkezi, Kütahya.

Koontz, H, Weihrich H. (1988), Management, McGraw Hill Com., New York, USA.

Köse, S.; Ünal, A. (2000), "Türk Yönetim Kültürü Tarihi Açısından Çağdaş Türk İşletmelerinde Yönetim Değerleri", 8. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, Erciyes Üniversitesi, Nevşehir. 25-27 Mayıs.

Moorhead, G., Griffin, R.W. (1988), Organizational Behavior, Houghtoh Mifflin Com., Boston, USA.

Newbold, P. (2000), İşletme ve İktisat İçin İstatistik, (Çev.:Ümit Şenesen), Literatür Yayınları No.:44, İstanbul

O'Reilly, C. (1989), "Corporation Culture and Commitment. Motivation and Social Control in Organizations", Journal of Knowledge Management, Vol:8, No.6.

Özdamar, K. (2004), Paket Programla İle İstatiksel Veri Analizi, Kaan Kit., Eskişehir.

Özkalp, E. (1995), "Örgüt Kültürü ve Kuramsal Gelişmeler", AÜ AÖF Dergisi, C.1, S.2, AÜ Yayın No:866, AÖF Yayın No.460, Eskişehir, 68.

Özkalp, E., Kırel, Ç. (2001), Örgütsel Davranış, AÜ ESBAÇ Vakfı Yayınları No.149, Eskişehir.

Savaşır, I, Şahin, N. (1997), Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler, Özyurt Matbaacılık, Ankara.

Şişman, M. (1994), Örgüt Kültürü, Eskişehir İl Merkezindeki İlkokullarda Bir Araştırma, AÜ Yayınları No.:732, EF Yayınları No.:39, Eskişehir.

Şişman, M. (2002), Örgütler ve Kültürler, Pegem Yayıncılık, Ankara.

Terzi, A. R. (2000), Örgüt Kültürü, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Unutkan, G. A. (1995), İşletmelerin Yönetimi ve Örgüt Kültürü, Türkmen Kitapevi, İstanbul.

Uzunçarşılı, Ü., Toprak, M., Ersun, O., (2000), Şirket Kültürü ve İş Prensipleri, İTO Yayın No.:2000-4, İstanbul.

PROBİYOTİK GIDALAR

PROBIOTIC FOODS

Pınar ŞANLIBABA[1] **Başak SUNGUR [2]**

ABSTRACT

Together with the increase in consumer awareness and tendency to healthy feeding, production of functional foods has gained speed. The number and variety of probiotic productions as functional foods also increase each day. In order for the starter culture used in one product to be probiotic, it has to comply with some criteria. According to this, it has to be included in normal human intestine flora, keep its liveliness through upper gastrointestinal track, be able to colonize in small intestine and contribute to the digestive tract. In order to observe positive effects of probiotic bacteria on health, it is recommended to consume certain levels of live cells through foods within certain periods of time. Probiotics have a lot of clinically tested benefits on health such as decreasing serum cholesterol level, producing antimicrobial compounds, supporting immune system, protecting normal intestinal microflora, reducing food oriented allergies, improving bioavailability of minerals, producing important digestive enzymes, reducing intestine disorders.

In this collected study, we tried to summarize the definition of probiotics, probiotic microorganisms, the effects of probiotic foods on health and probiotic products.

Key Words: Probiotic, probiotic mikroorganizms, health promoting effects, probiotic products

ÖZET

Günümüzde tüketici bilincinin ve sağlıklı gıdalara olan yönelimin artmasıyla birlikte fonksiyonel gıdaların üretimi hız kazanmıştır. Fonksiyonel bir gıda olan probiyotik ürünlerin de sayısı ve çeşitliliği her geçen gün artmaktadır. Bir fonksiyonel üründe kullanılan starter kültürün probiyotik özellikte olması için bazı kriterlere uygunluk göstermesi gerekmektedir. Buna göre; normal insan bağırsak florasına dahil olması, üst sindirim yolu boyunca canlılığını sürdürmesi, ince bağırsak ortamında koloni oluşturabilmesi ve sindirim sistemine olumlu katkıda bulunması gerekmektedir. Probiyotik bakterilerin sağlık üzerine olumlu etkilerinin gözlenebilmesi için belli seviyelerdeki canlı hücrelerin ürün aracılığıyla düzenli olarak tüketilmesi önerilmektedir. Probiyotikler; serum kolesterol düzeyini düşürme, antimikrobiyel bileşikler üretme, bağışıklık mekanizmasını olumlu yönde etkileme, normal intestinal mikroflorayı koruma, gıda kaynaklı alerjileri

[1] Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Kalecik Meslek Yüksekokulu, pinarsanlibaba@hotmail.com
[2] Öğr. Gör., Ankara Üniversitesi Kalecik Meslek Yüksekokulu, sungur@ankara.edu.tr

azaltma, minerallerin biyoyararlılığını artırma, önemli sindirim enzimlerini üretme, bağırsak rahatsızlıklarını azaltma gibi sağlık üzerine klinik olarak kanıtlanmış bir çok yararlı etkilere sahiptirler.

Bu derlemede, probiyotiklerin tanımı, probiyotik mikroorganizmalar, probiyotik gıdaların sağlık üzerine etkileri ve probiyotik ürünler özetlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Probiyotikler, probiyotik mikroorganizmalar, sağlık üzerine etkileri, probiyotik ürünler

1. GİRİŞ

Günümüzde gıdalar tüketiciler tarafından yalnızca lezzet ve besin içeriklerine göre değil, aynı zamanda spesifik yararlar sağlayıp sağlamadıklarına göre de değerlendirilmektedir (Yıldırım vd. 2003, Karagözlü 2006). Bağırsak mikroflorasını dengeleyerek insan sağlığını olumlu yönde etkileyen canlı mikrobiyel ingrediyentler olan probiyotik mikroorganizmalara olan ilgi 1900'lü yılların başına kadar uzanmaktadır (Aytuna vd. 2003, Özer 2006). Bu tarihten günümüze kadar probiyotik kelimesi, etki mekanizmaları ve insan sağlığı üzerindeki olumlu etkilerine bağlı olarak çok değişik anlamlarda kullanılmıştır (Çakır ve Çakmakçı 2004). Bu tanımlamalar içerisinde en yaygın kabul göreni "doğal bağırsak mikroflorasını olumlu yönde değiştirerek insan ve hayvan sağlığı üzerinde yararlı etkiler yaratan tek ve/veya karışık kültürlerdir" tanımlamasıdır (Özer 2006). Probiyotik ürün denildiğinde ise; içerisinde konakçı sağlığı üzerine olumlu etkileri olan mikroorganizmaları içeren ürünler anlaşılmaktadır (Çakır ve Çakmakçı, 2004).

2. PROBİYOTİKLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Probiyotik olarak kullanılan suş ve türlerin, gıdalarda kullanılmasında göz önünde tutulması gereken kriterler şunlardır;

1. İnsan orjinli olmalı
2. Klinik çalışmalarla sağlık üzerine etkileri ortaya konulmuş olmalı
3. Gıda ve klinik kullanımlarda güvenli olmalı yani patojen olmamalı ve toksin üretmemeli
4. Patojenlere karşı antagonistik aktiviteye sahip olmalı
5. Bağırsak epitel hücrelerine tutunabilmeli
6. Canlı olarak bağırsak sistemine geçebilmeli, asit ve safra tuzlarına karşı dayanıklı olmalı
7. Antimikrobiyel bileşikler oluşturabilmeli
8. Bağırsak sisteminde normal flora ile rekabet edebilmeli
9. Bağırsak mikroflorasını stabilize edebilmeli
10. Teknolojik proseslere dayanıklı olmalı
11. Lezzet, renk, tat, aroma ve tekstür gibi duyusal özellikleri olumsuz yönde etkilememelidir (Aytuna vd. 2003, Turgut ve Çakmakçı 2003, Karagözlü 2006, Parvez *et al*. 2006, Myers 2007, Vuyst *et al*. 2008).

3. PROBİYOTİK MİKROORGANİZMALAR

İnsan ve hayvan beslenmesinde probiyotik olarak kullanılan başlıca mikroorganizmalar genellikle *Lactobacillus* ve *Bifidobacterium* cinsine ait türlerdir. Probiyotik olarak kullanılan başlıca mikroorganizmalar Tablo 1'de gösterilmektedir (Yıldırım vd. 2003, Çakır ve Çakmakçı 2004, Karagözlü 2006, Vuyst *et al*. 2008).

Tablo 1. Probiyotik olarak en yaygın kullanılan mikroorganizmalar

Lactobacillus türleri	*L. acidophilus, L. amylovorus, L johnsoii, L. casei, L. reuteri, L. salivarus, L. fermentum, L. plantarum, L. crispatus, L. bulgaricus, L. gasseri, L. gallinarum*
Bifidobacterium türleri	*B. animalis, B. bifidum, B. infantis, B. adolescentis, B. lactis, B. breve, B. longum*
Streptococcus türleri	*S. thermophilus*
Propionibacterium türleri	*P. freudenreichii*
Enterococcus türleri	*E. faecium*
Bacillus türleri	*B. subtilis, B. cereus*
Maya türleri	*Saccharomyces boulardii*
Escherichia coli türleri	*E. coli* Nissle

Probiyotik mikroorganizmaların vücuda alınımı üç farklı yolla olmaktadır (Turgut ve Çakmakçı 2003).

1. Fermente süt ürünleriyle,
2. Gıdalara bu bakterilerin canlı hücrelerinin eklenmesiyle
3. Probiyotik bakterilerin canlı hücrelerinden hazırlanan farmakolojik ürünler halinde diyet destekleyici tablet veya kapsüllerin hazırlanmasıyla

İlaç kullanımına olan ön yargılar, ilaç formunda hazırlanmış diyet destekleyici kapsül ve tabletlerin kullanımını sınırlamaktadır. Bu durumda probiyotiklerin kullanımı ancak fermente süt ürünleri gibi taşıyıcı bir gıdanın bileşimine, starter kültürün yanında probiyotik mikroorganizmalarında eklenerek ürüne probiyotik özelliklerin kazandırılması şeklinde olmaktadır (Çakır ve Çakmakçı 2002).

4. PROBİYOTİKLERİN İNSAN SAĞLIĞI ÜZERİNE ETKİLERİ

Probiyotik mikroorganizmaların kabul edilen yararlı etkileri ve potansiyel yararları şunlardır:

1. Bağırsak pH'sını düzenlemekte ve bağırsak rahatsızlıklarını (kabızlık ve diyare) azaltmaktadır.
2. Bağırsak florasında patojenlerin kolonizasyonunu ve üremelerini önleyerek, normal bağırsak florasını potansiyel olarak zararlı bileşiminden konukçu için yararlı bir mikrofloraya dönüştürmektedir.
3. Bağışıklık sistemini güçlendirmektedir.
4. Laktoza duyarlılık "Laktoz İntolerans" veya "Laktoz Malabsorbsiyon" olarak ifade edilen rahatsızlığın giderilmesinde ve belirtilerin azaltılmasında etkili olmaktadır.

5. Pütrifaktif bakteri gelişmesini inhibe ederek, bunların nitrozaminleri ve diğer kanserojen bileşikleri oluşturmalarını önlemekte, dolayısıyla kansere yakalanma riskini azaltmaktadır.
6. Çocuklarda alerjik semptomlarını engellenmekte ve *Helicobacter pylori* enfeksiyonu riskini azaltmaktadır.
7. Kan serumu kolesterol niceliğini azaltıcı etki yapmakta, damar sertliği ve kalp-damar hastalıklarını engellemekte, iyi huylu kolesterol (HDL, yüksek yoğunluklu lipoprotein) düzeyini artırmaktadır.
8. Okzalat bileşiğini parçalama özelliğine sahip probiyotiklerin düzenli tüketilmesiyle okzalat absorbsiyonunun azalacağı ve okzalat bileşiğinin neden olduğu böbrek taşı oluşum riskini azaltabileceği düşünülmektedir.
9. Bakteriyel veya viral orjinli olan akut gastro-enteritis enfeksiyonlarının iyileştirilmesinde rol oynamaktadır.
10. Enflamatuar bağırsak hastalığının (EBH) belirtilerinin iyileştirilmesinde etkili olmaktadır.
11. İltihaplı bağırsak sendromu (IBS) semptomlarının azalmasında etkili olmaktadır.
12. Gıda alerjileri ve atopik ekzama, astım ve diğer alerjileri içeren atopik hastalıkların önlenmesinde ve tedavisinde önemli rol oynamaktadır.
13. Besin maddeleri sentezi ve besinlerin biyoyararlılığını artırmaktadır

(Yıldırım vd. 2003, Kundakçı ve Ergönül 2006, Reid 2008, Vuyst *et al*. 2008).

Sağlık üzerine bütün bu olumlu etkilerine karşın probiyotikler, sağlığın iyileştirilmesi için alınan ilaçlar değildirler (Kundakçı ve Ergönül 2006). Probiyotik bakteri içeren bu ürünlerin sağlığa ilişkin olumlu etkilerinin devamlılığı için bunların düzenli olarak tüketilmesi önerilmektedir (Akalın vd. 2000). Ağız yoluyla alınan probiyotiklerin beklenen yararlı etkiyi gösterebilmeleri için canlı olarak ve çok sayıda bağırsak sistemine ulaşmaları gerekmektedir. Bu durum özellikle patojen ve zararlı bakteriler üzerindeki etkileri açısından önemlidir. Ürünlerde en az 10^6-10^7 kob/g düzeyinde bulunması gerektiği belirtilmektedir. Birçok tür ve suşu içeren ürünlerde değişik probiyotik suşların sinerjik etkileri sayesinde bu dozun minimal düzeyde bile etkili olabildiği belirtilmektedir (Turgut ve Çakmakçı 2003, Özer 2006). Bu nedenle kullanılan suşların mide asitliğine ve safra tuzlarına karşı dirençli olmaları istenmektedir. Aynı zamanda bu özellik probiyotik mikroorganizma seçiminin en temel kriterlerinden birisidir (Çakır ve Çakmakçı 2004).

Probiyotiklerin sağlık üzerine olumlu etkilerinin devamlılığı için dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise; probiyotikler canlı mikroorganizma preparatları oldukları için ürünlerin depolanma ve satış esnasında soğukta muhafaza edilmesi gerekliliğidir. Yapılan çalışmalar soğukta depolanmayan ürünlerde, probiyotik mikroorganizmaların raf ömrü süresince etikette belirtilen sayıdan oldukça fazla sayıda kayıplar olabileceğini göstermektedir (Çakır ve Çakmakçı 2002).

5. PROBİYOTİK ÜRÜNLER

Dünyada farklı ülkelerde üretilen ve satışa sunulan probiyotik ürün sayısı ve çeşitliliği her geçen gün artmaktadır. Bu çeşitlilik ülkelerin beslenme kültürleri ile de yakından ilişkilidir. Bu gıdalardan en önemlisi ve sağlık üzerine faydalı etkileri olduğu bilinen en eski ürün yoğurttur. Günümüzde gıda endüstrisinde süt ve süt ürünleri probiyotiklerin en yaygın kullanıldığı ürünlerdir (Aytuna vd. 2003). *Bifidobacterium* ve *Lactobacillus* cinslerine ait türleri içeren çok sayıda süt ürününün endüstriyel düzeyde üretimi gerçekleşmektedir. Yalnızca *Bifidobacterium* spp. içeren 80'den fazla endüstriyel süt ürünü bulunmaktadır (Özer 2006). Son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalar, probiyotik mikroorganizmaların çeşitli gıdalarda kullanımı ve etkileri üzerine yoğunlaşmıştır (Turgut ve Çakmakçı 2003, Siro *et al.* 2008, Vuyst *et al.* 2008). Yeni probiyotik ürün geliştirme çalışmalarında fermente et ürünleri de probiyotik gıda yelpazesine dahil olmuştur (Siro *et al*. 2008). Ticari olarak satılan probiyotik ürünler ve bazı özellikleri Tablo 2'de özetlenmiştir (Akalın vd. 2000, Çakır ve Çakmakçı 2002, Özer 2006, Siro *et al*. 2008).

Tablo 2 : Bazı ticari probiyotik ürünler ve özellikleri

Ürün Adı	Mikroorganizma	Ülke	Kategori
Yakult	*L. casei* Shirota	Japonya	Fermente sütlü içecek
Actimell	**L. casei**	Fransa	Ayran
Levenin	*L. acidophilus, B. infantis, E. faecalis*	Japonya	Dondurarak kurutulmuş toz
Vitagen	*L. acidophilus*	Malezya	Fermente sütlü içecek
Vifit	*L. casei* GG	Hollanda	Vitamin ve mineral maddeler içeren ayran
Dairy care	*L. acidophilus*	Amerika	Kapsül
LCI	*S. thermophilus, L. bulgaricus, L. johnsonii*	Türkiye/AB ülkeleri	Yoğurt
Bio-Grade	**L. acidophilus, B. bifidum**	Avustralya	Fermente süt
Biola	*B. lactis, L. acidophilus, L. casei* GG	Norveç	Yoğurt fermente süt
Chamyto	**L. johnsonii, L. helveticus**	Brezilya	Fermente sütlü içecek
Bifidus Active	*B. longum*, yoğurt kültürü	Fransa	Yoğurt
Bifidus Süt	**B. bifidum, B. longum**	Almanya	Fermente süt
Ventrux Acido	*S. feacium* SF68	İsveç	Kapsül
Lactophilus	*L. casei subsp. rhamnosus*	Fransa	Dondurularak kurutulmuş toz
Classic Flavor	*L. acidophilus*	Amerika	Fermente süt
Lactinex	*L. acidophilus, L. bulgaricus*	Amerika	Toz
Aco-Yoğurt	*L. acidophilus*	İsviçre	Yoğurt
Yosa	*L. acidophilus, B. lactis*	Fillandiya	Yoğurt

Ülkemizde probiyotik mikroorganizmalar en çok yoğurt benzeri set veya pıhtısı kırılmış fermente süt ürünlerinin üretiminde kullanılmaktadır. Dünya genelinde ise yoğurt benzeri ürünler ile birlikte sıvı formda probiyotik fermente süt ürünleri de yaygın olarak tüketilmektedir. Yoğurt benzeri fermente süt ürünlerinin yanı sıra içme sütü, peynir, süt

bazlı tatlılar, dondurma, süt tozu gibi süt ürünleri de probiyotik bakterilerin vücuda alınmasına aracılık etmektedir (Özer 2006).

KAYNAKLAR

Akalın, S., Gönç, S. ve Senderya, S. (2000), "Probiyotik Süt Ürünleri ve Prebiyotikler", Süt Mikrobiyolojisi ve Katkı Maddeleri, VI. Süt ve Süt Ürünleri Sempozyumu Tebliğler Kitabı, TEKİRDAĞ, 29-36.

Aytuna, H., Köksoy, A. ve Aran, N. (2003), "Süt ve Süt Ürünlerinde Probiyotik Bakterilerin Canlılıklarının korunumu", SEYES 2003 Süt Endüstrisinde Yeni Eğilimler Sempozyumu, 22-23 Mayıs İZMİR, Bildiri No: P43, 375-380.

Çakır, İ. ve Çakmakçı, M. L. (2002), "Probiyotik Teknolojisi ve Türkiye'deki Durumu", Türkiye 7. Gıda Kongresi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü, 22-24 Mayıs ANKARA, 179-186.

Çakır, İ. ve Çakmakçı, M. L. (2004), "Probiyotikler: Tanımı, Etki Mekanizması, Seçim ve Güvenilirlik Kriterleri", Gıda, 29(6):427-434.

De Vuyst, L., Falony, G. ve Leroy, F. (2008), " Probiotics Fermented Sausages", Meat Science, 80: 75-78.

Karagözlü, C. (2006), "Süt Endüstrisinde Probiyotikler ve Yasal Düzenlemeler", Süt Dünyası, Süt Ürünleri ve Teknolojileri Dergisi, Sayı 2, 20-26.

Kundakçı, A. ve Ergönül, B. (2006), "Probiyotik Gıda Nedir? Ne Değildir?", Türkiye 9. Gıda Kongresi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü, 24-26 Mayıs BOLU, 93-96.

Myers, D. (2007), " Probiotic", Journal of Exotic Pet Medicine, Vol 16, No 3, 195-197.

Özer, B. (2006), "Probiyotik Süt Ürünleri", Süt Dünyası, Süt Ürünleri ve Teknolojileri Dergisi, Sayı 2, 16-18.

Parvez, S., Malik, K. A., Ah Kang, S. and Kim, H. –Y. (2006), " Probitotics and their fermented food products are beneficial for health", Journal of Applied Microbiology, 100:1171-1185.

Reid, G. (2008), " Probiotics and prebiotics-progress and challenges", International Dairy Journal, 18: 969-975.

Siro, I., Kapolna, E. Kapolna, B. and Lugasi, A. (2008), "Functial food: Product development, marketing and consumer", Appetite, Article in Press

Turgut, T. ve Çakmakçı, S. (2003), "Probiyotik Bakterilerin Dondurma Üretiminde Kullanımı", SEYES 2003 Süt Endüstrisinde Yeni Eğilimler Sempozyumu, 22-23 Mayıs İZMİR, Bildiri No: P75, 277-281.

Yıldırım, Z., Bayram, M. ve Yıldırım, M. (2003), "Probiyotik, Prebiyotik ve İnsan Sağlığı Üzerindeki Yararlı Etkileri", SEYES 2003 Süt Endüstrisinde Yeni Eğilimler Sempozyumu, 22-23 Mayıs İZMİR, Bildiri No: P66, 267-272.

RFID ETİKETLERİNİN KONFEKSİYON SEKTÖRÜNDEKİ KULLANIM ALANLARI

USES OF RFID TAGS IN APPAREL INDUSTRY

Mücella GÜNER[1] **Can ÜNAL**[2]

ABSTRACT

In the last years, an increasing number of applications have been introduced into automatic identification processes which basically utilized for information transfer purposes between humans, goods and production materials transport. The usage of RFID (Radio Frequency Identification) which is former technology and mentioned frequently according to purposes above dates back to Second World War. These wireless systems enable reading and writing even without seen or contact. Thus, these systems give full facilities in hard conditions which it is not possible to use traditional technologies like barcode systems. In this study, general specifications of RFID system, working principles, types and usage areas of RFID tags are examined. The utilization ways of RFID systems in apparel industry is investigated. Especially, changes in process ways of recent operations are observed in packing department and warehouse. Also, effect of these new processes to operator is detected. For this purpose, movements of operators who perform production processes like folding shirts, boxing folded shirts, loading boxes to a palette and loading palette to a truck are analyzed from an apparel firm which produces shirts. Changes which are occurred in operations by using fixed and mobile RFID readers are examined. Furthermore, cost differences of barcode and RFID systems are determined.

Keywords: Apparel Industry, RFID, Smart Tags

ÖZET

Son yıllarda giderek artan uygulamalarıyla karşımıza çıkan otomatik tanımlama işlemleri, temelde insanlar, eşyalar arasında ve üretim malzemelerinin tanınmasında bilgi iletimi amaçlı kullanılmaktadır. Bu amaçla günümüzde adından sıklıkla bahsedilen ve oldukça eski bir teknoloji olan (Radyo Frekans Tanımlama) RFID'nin kullanımı, İkinci Dünya Savaşı yıllarına kadar uzanmaktadır. Bu kablosuz sistemler, temas etmeden ve hatta görünür dahi olmadan okuma ve yazma imkanı vermektedir ki bu özelliği ile barkot gibi geleneksel teknolojilerin kullanılamadığı zorlu ortamlarda büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Bu çalışmada, RFID siteminin genel özellikleri, RFID etiket çeşitleri, çalışma prensibi ve kullanım alanları incelenmiştir. Sistemin konfeksiyon sektöründe kullanımının ne şekilde olabileceği araştırılmıştır. Özellikle paketleme departmanında ve depoda RFID etiketleriyle mevcut işlerin yürütülüş şeklindeki değişiklikler gözlemlenmiş, çalışanın bu yeni çalışma düzeninde ne şekilde etkileneceği ortaya çıkarılmıştır. Bu

[1] Doç. Dr., Ege Üniversitesi Tekstil Mühendisliği Bölümü, mucella.guner@ege.edu.tr
[2] Ar. Gör. Yük. Müh., Ege Üniversitesi Emel Akın Meslek Yüksekokulu, can.unal@ege.edu.tr

amaçla, gömlek üretimi yapan bir işletmenin gömleklerin katlanması ve poşetlenmesi, poşetlenmiş gömleklerin kolilenmesi, kolilerin palete yüklenmesi ve paletlerin kamyona yüklenmesi aşamalarında çalışanların hareketleri analiz edilmiştir. Sabit ve mobil RFID okuyucuları kullanılarak gerçekleştirilecek operasyonlarda meydana gelecek değişiklikler incelenmiştir. Bunların yanı sıra RFID etiketlerinin barkot sistemlerine göre maliyette ne tip farklılıklar yaratacağı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konfeksiyon, RFID, Akıllı Etiketler

KAYNAKLAR

Amador C., Emond J.P., Nunes M. C. D., (2009), "Application of RFID technologies in the temperature mapping of the pineapple supply chain" Sens. & Instrumen. Food Qual. DOI 10.1007/s11694-009-9072-6.

C. Saygin, (2007), "Adaptive inventory management using RFID data", Int. J. Adv. Manuf. Technol. 32: 1045–1051Huang G. Q., Zhang Y. F., Chen X., NewmanS. T., (2008), "RFID-enabled real-time wireless manufacturing for adaptive assembly planning and control" J. Intell. Manuf. 19:701–713.

Huyskens C., Loebbecke C., (2007) "RFID ADOPTION: Theoretical Concepts and Their Practical Application in Fashion", University of Cologne, Cologne, Germany.

Kiriş B., (2007), "RFID in Healthcare", İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmir.

Ko C.H., (2009), "RFID-based building maintenance system", Automation in Construction 18 275–284.

Köroğlu O., (2006), "Artık Etiketler Radyo Dalgalı", İstanbul.

Ölçer Y.,(2006) "RFID Teknolojisi", İstanbul.

Öztürk S., (2008), "Kablosuz Kimlik Doğrulama Yükselen Değer", İstanbul.

Pala Z., İnanç N., (2007), "Smart Parking Applications Using RFID Technology", The First International RFID Eurasia 2007 Conference.

Penttilä K., Keskilammi M., Sydänheimo L., Kivikoski M., (2006) "Radio frequency technology for automated manufacturing and logistics control. Part 2: RFID antenna utilisation in industrial applications", Int. J. Adv. Manuf. Technol. (2006) 31: 116–124

Yalçınkaya L., (2007) "RFID ve Hazır Giyim Sektörüne Katkıları", İstanbul.

Spiekermann S., (2008), "RFID and privacy: what consumers really want and fear", Pers. Ubiquit. Comput. DOI 10.1007/s00779-008-0215-2.

http://www.litum.com.tr/

http://www.rfidturkey.com/

http://www.teknopalas.com.tr/

http://turk.internet.com/

http://www.altis.com.tr/

http://rfid.teknopalas.com/

SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN STAJLARDA KARŞILAŞTIĞI PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

THE PROBLEMS AND SOLVING SUGGESTIONS IN PRACTİCAL EXPERİENCE REQUİREMENTS WHICH THE OF STUDENTS VOCATIONAL OF SCHOOLOF HEALTH SERVİCES EXPOSED

NECATİ UTLU[1] **OSMAN YÜCEL** [2] **NİMET YİĞİT** [3]

ABSTRACT

The aims, which were adapted as the mission of the Higher Vocational School can be defined as to educate paramedical and environmental workers such as technicians; who are able to adapt themselves to rapidly changing scientific knowledge and social conditions of the 21st century, have the optimal knowledge and skills, have the capacity and willingness for continuous self-improvement, knowledge sharing and team work, - are aware of the importance of public health and their critical roles in society, have a motivation for taking responsibility and initiative. Training is a practice applied in accordance with the of the Graduate Education and Training Regulations of Vocational of School of Health Services. There is directly relation between health and work life. Work environments have various health and security dangers. These dangers are containing job diseases and work accidents that can directly affect individual's health. All health professionals come face to face with biological, chemical, physical, environmental, psycho-social and biomechanics risks in hospital environment. On the other hand, expecially, the infection have been got from in working surroundings by health person, could be risk for other patients, humans, other family person and other person have been in community. Because of healthy and secure working surroundings and secure employment are important for expecially among the health working person.
The problems and solution suggestions of apprentice ship students of Vocational of School of Health Services was expressed by this presentation.

Key Words: Practical experience requirements**,** Students Vocational School of Health Services

ÖZET

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu olarak misyonumuz, 21. yüzyılın değişen bilimsel ve sosyal koşullarına kolayca adapte olabilen, üst düzey bilgi ve beceri düzeyine sahip,

[1] Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi Sağlık Hiz.M.Y.O ERZURUM necatiutlu@mynet.com. , nutlu@atauni.edu.tr
[2]Yard. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi Sağlık Hiz.M.Y.O ERZURUM necatiutlu@mynet.com. , nutlu@atauni.edu.tr
[3] Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi Sağlık Hiz.M.Y.O ERZURUM necatiutlu@mynet.com. , nutlu@atauni.edu.tr

takım çalışmasına ve paylaşım kültürüne yatkın, halk sağlığına ve sorumluluklarına duyarlı inisiyatif sahibi ara elemanların yetiştiği alanında lider bir eğitim kurumu olmaktır. Staj, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarının eğitim-öğretimin ve sınav Yönetmeliğine göre uygulanan bir pratik çalışmadır. Bütün mesleklerde olduğu gibi sağlık alanındaki iş yaşamı ile sağlık arasında doğrudan bir ilişki vardır. Çalışma ortamları çeşitli sağlık ve güvenlik tehlikelerini barındırmaktadır. Sağlık personelinin işlerinin çoğunluğu insanlara doğrudan hizmet sunmaya yönelik olduğundan, yapılacak olan en küçük bir hata düzeltilmesi mümkün olmayan sonuçlara yol açabilmektedir. Bu tehlikeler bireyin sağlığını doğrudan etkileyebilecek meslek hastalıkları ve iş kazalarını içermektedir. Tüm sağlık personeli hastane ortamında biyolojik, kimyasal, fiziksel, çevresel, psiko-sosyal ve biyomekanik tehlikelerle karşı karşıyadır. Diğer yandan, bir iş ortamında çalışanın sağlıklı olması sadece kendisini değil aynı zamanda hizmet verdiği kişileri de etkilemektedir. Özellikle hasta ile temas eden sağlık personelinin iş ortamında edineceği enfeksiyon, diğer hastalar, diğer çalışanlar, aile bireyleri ve toplum içindeki diğer bireyler için de risk oluşturabilir. Bu doğrultuda, sağlıklı ve güvenli iş ortamı ve güvenli istihdam özellikle sağlık çalışanları arasında çok önemlidir. Bu sunum ile Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarında ki öğrencilerin stajlarında karşılaştığı problemler ve çözüm önerileri belirtilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Staj koşulları, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokul Öğrencileri.

GİRİŞ

Stajın Amacı

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin eğitim-öğretimlerinin bir bölümünü oluşturan birinci ve ikinci sınıf yaz stajlarının amacı;

- Belirlenmiş iş görevlerini, başarıyla yerine getirmesinin bilincine varması,
- Gerçek iş ortamındaki günlük sorunları yerinde görmek ve çözümünü öğrenmek,
- Görevini tamamlaması için, birlikte çalışmasının önemini kavraması,
- Uyumlu çalışma davranışlarını geliştirmesi,
- Özel yeteneklerinin geliştirilmesi, iş disiplini ve iş ahlakını gözleyebilmesi,
- Teorik ve uygulamalı bilgi arasındaki bağlantıyı pekiştirmesi,
- Çalışma alanındaki etkinlikleri gözlemleyerek bilgi birikimine ulaşması,
- Bilgi kullanma ve iletme yeteneğini geliştirmesi,
- Profesyonel teknikerlik yaşamını tanımasına yardımcı olması,
- Gerçek iş ortamını gözlemeyi, dolayısıyla kendi bilgi, beceri ve yeteneklerini karşılaştırarak eksikliklerini belirlemesi,
- Mezun olduğunda iş bulabileceği alanları ve işletmeleri tanıyabilmesidir.

Stajın Yapılacağı Yerler

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarına bağlı programlarda eğitim-öğretim gören öğrencilerin staj yapabileceği yerler aşağıdaki gibidir.

- Üniversite hastaneleri,
- Devlet hastaneleri,
- Özel hastaneler,
- Hıfzısıhha Merkezleri,
- Özel poliklinikler,
- Özel laboratuarlardır.

Çalışma Ortamında Sağlığı ve Güvenliği Etkileyebilecek Faktörler

1. Kimyasal Faktörler

Sağlık kuruluşlarında verilen hizmetler gereği çalışma ortamında çeşitli kimyasal faktörler bulunmaktadır. Bu kimyasal faktörler içinde;

- Dezenfektanlar
- Antiseptikler
- Sterilizasyon Maddeleri
- Anestezik Maddeler
- Farklı laboratuarlarda, analizler için kullanılan değişik kimyasal maddeler (Kitler, Yıkama solüsyonları, boyama maddeleri gibi) (1).

Kimyasal maddelerin çalışanlar üzerindeki etkileri;

- Maddelerin konsantrasyonuna, temas süresine, temas yoluna, maddenin fiziksel ve kimyasal özelliklerine,
- Solunum sistemi, ağız, göz ve iğne batması gibi çeşitli yollar ile vücuda alınması,
- Akut veya kronik etkiler oluşturması gibi özellik gösterirler (2).
-

2. Fiziksel Faktörler

Gürültü: Sağlık kuruluşlarında verilen hizmetlerin büyük bir bölümü makineler tarafından yapılmaktadır. Bir kişinin belli bir zaman gürültülü çalışan bir makineyi kullanması, kişinin ruhsal ve fiziksel sağlığına etki ederek işgücü verimini olumsuz yönde etkilemektedir (2). Bunlar arasında, davranış bozuklukları, öfkelenme, genel rahatsızlık ve sıkılma duygusu gibi psikolojik ve geçici veya kalıcı işitme hasarları gibi fiziksel etkileri sayabiliriz (3).

Şiddet: Çalışma ortamındaki sağlık ve güvenliği olumsuz etkileyen etmenlerden biri de şiddettir. Şiddet, fiziksel saldırı, sözel saldırı ya da cinsel taciz şeklinde ortaya çıkmaktadır. Sağlık çalışanları çalışma ortamlarında diğer alanlarda çalışanlara oranla şiddetle daha sık karşılaşmaktadırlar (4). ABD'de yapılmış bir araştırmada sağlık personelinin şiddete uğrama riskinin diğer hizmet sektörlerinde çalışanlara göre 16 kat fazla olduğu saptanmıştır (5). Ülkemizde yapılan bir çalışmada; pratisyen hekimlerin %67,6, hemşirelerin %58,4, öğretim üyelerinin %36,7 ve diğer sağlık personelinin ise %32,7 oranında şiddete uğradıkları bulunmuştur (6). Çalışma ortamındaki şiddetin önlenmesi; yöneticilerin, işverenlerin ve çalışanların işbirliğini gerektirir (4).

Trafik Kazaların Etkisi: Acil Bakım Programında eğitim-öğretim gören öğrencilerimiz stajlarının bir kısmını 112 acil servislerinde yapmak mecburiyetindedirler. Bu serviste stajın amacı, ambulans kullanımı ve ambulans üzerinde yapılan eğitimdir. Ambulansların hızlı kullanılmasından dolayı öğrenciler trafik ile karşı karşıya kalmaktadırlar ve bazen istenmeyen kazalarla karşı karşıya gelmektedirler.

Fizyolojik Etkiler: Yorgunluk, uyku bozuklukları, baş ağrıları, dolaşım semptomları gibi

Performans Etkileri: İş veriminde azalma, işe verilen dikkatte azalma, konsantrasyon bozukluğu, karşılıklı anlaşma olanaklarında kısıtlanma ve hareketlerin engellenmesi.

Vardiya Sisteminin Olması: Sağlık kuruluşları 24 saat hizmet veren birimlerdir. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu mezunları, sağlık kuruluşlarında istihdam edilecek olmalarından dolayı staj yaparken vardiyalı sistemine uyarak kendilerini hazırlamak mecburiyetindedirler. Bu sistemin getireceği bütün olumsuz etkilerle de karşı karşıya kalmaktadır.

Radyasyon: Radyasyon hastahanelerde çeşitli amaçlar için kullanılmaktadır. İyonize radyasyon, X ışınları özellikle röntgen teknisyenleri için önemlidir ve risk oluşturmaktadır.

Bunun en tehlikeli olmasının, duyu organlar tarafından hissedilmemesidir ve insan vücudu üzerine etki yapmadığı dokun olmamasıdır (7).

3. Enfeksiyöz Faktörler

Enfeksiyon: Sağlık personelinin, hizmet sunumu sırasında maruz kaldığı önemli risklerden biri de enfeksiyonlardır. Özellikle hastaneler enfeksiyon etkenleri bakımından zengin bir ortam oluşturmaktadır (8). Hasta ile temas eden sağlık personelinin iş ortamında edineceği bulaşma, gerek iş ortamında gerekse özel yaşantısında ilişki kuracağı kişiler için de risk oluşturmaktadır. Hastaların kan veya kanla kontamine vücut sıvılarıyla teması halinde bulaşması mümkün hastalıkların başında hepatitler ve insan immün yetmezlik virüsü (HIV) gelmektedir (8–11).
Sanitasyon: Hastanelerde özellikle nemli, organik materyal içeren ortamlarda bakteriler üreyebilir ve patojen mikroorganizmalar buralarda yoğunlaşabilir (12). Çalışanlar, bu etkilerle bire bir karşı karşıya kalmaktadırlar (8) .

4. Ergonomik Faktörler:

Sağlık çalışanlarında ergonomik faktör olarak karşımıza çıkan kas-iskelet sistemi sorunlarının nedenleri, görevi gereği zamanının büyük bir kısmını cihazları çalıştırmak olduğundan devamlı oturmak zorunluluğu vardır (13). Böylece sağlık çalışanları bel ağrısı için risk altındaki meslek grubundadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma ortamının sağlıklı ve güvenli hale getirilmesi çalışanın sağlığı ve güvenliği açısından olumlu olduğu kadar çalışan kişilerin iş verimini de olumlu yönde etkilemesi ve çalışanın sosyal yaşamından hizmet sunduğu alana kadar iyilik halinin devamını sağlanması bakımından çok önemlidir. Ayrıca hastane sağlık ve güvenlik uygulamalarının geliştirilmesi, politikaların düzenlenmesi, sağlık çalışanların sorunlarının çözümlenmesinde diğer kurumlarla işbirliği kurulması, sağlık çalışanlarının eğitim gereksinimlerinin saptanması ve bu doğrultuda girişimlerin yapılması önerilmektedir.
Bu kadar sağlık riski ile karşı karşıya olan ortamda staj yapan öğrencilerin,

- Mutlaka öğretim görevlisi ve üyesinin görevlendirilmesi,
- Hastahanelerin gelirlerine katkı sağladığından, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaları için en az asgari ücretin 2/3'si vergisiz olarak Meslek Yüksekokulu öğrencilerine ödenmelidir. Meslek Lisesi öğrencileri stajlarında bu haklardan yararlanırken, Meslek Yüksekokullarının öğrencileri yararlanamamaktadır.
- Öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaları için en az asgari ücretin 2/3'si vergisiz olarak Meslek Yüksekokulu öğrencilerine ödenmelidir.
- Hastahanelerin diğer imkânlarından faydalandırılması (servis, yemek, iş elbisesi).
- Staj döneminde barınma problemlerinin çözümü için Kredi Yurtlar Kurumunun nöbetçi yurtları bulundurulmalıdır.
- Bunların dışında Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarının önemini artırmak için,
  - Bu nedenle sınavsız geçiş sistemi gözden geçirilmeli ve sisteme son verilmelidir.
  - Meslek yüksekokullarına öğrenciler ÖSS'de aldıkları puana göre yerleştirilmelidir.
  - Sistem içinde meslek lisesi mezunlarına, bitirdikleri programın devamı niteliğindeki programları seçmeleri durumunda ek puan verilmelidir.
  - Ayrıca meslek liselerindeki eğitim ve sınıf geçme sistemi gözden geçirilmelidir.

- Meslek liselerini özendirmek belli bir başarı seviyesindeki öğrencilere meslek yüksek okullarına sınavsız geçiş hakkı verilmelidir.
- Dikey geçiş sınavı gibi bir sınav yapılarak belli bir oranda başarı sağlayan öğrenciler MYO'lara yerleştirilmedir.
- Kamu ve Özel sektörde kesinlikle Meslek Lisesi mezunlarının istihdam edilmesine son verilmeli, MYO'lardan mezun olan öğrenciler tercih edilmelidir (14–16).

KAYNAKLAR

1. **Dindar İ,** İşsever H, Özen M. Edirne Merkezindeki Hastanelerde Görev Yapan Hemşirelerde İş İle İlgili Rahatsızlıklar ve Konulan Tanılar. Hemşirelik Forumu Dergisi. 2004, 7(1): 59-63.
2. **Dokuzoğuz B**. Sağlık Çalışanlarının Meslek Riskleri. Hastane Enfeksiyonları Kontrolü El Kitabı. Hastane Enfeksiyonları Derneği Yayını No:2. Bilimsel Tıp Yayınevi. 2004. p. 403-417.
3. **Yüceer_N.**_Gürültü._http://www.metalurji.org.tr/dergi127.
4. **Uzun Ö.** Sağlık Çalışanlarına Yönelik İşyeri Şiddetini Önlemek İçin Öneriler. Sağlık Çalışanlarının Sağlığı 2. Ulusal Kongresi. Ankara. Genel-İş Matbaası, 2001, p. 188.
5. **Alçelik A**, Deniz F, Yeşildal N, Mayda AS, Şerifi BA. AİBÜ Tıp Fakültesi Hastanesinde Görev Yapan Hemşirelerin Sağlık Sorunları ve Yaşam Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2005, 4(2): 55-65.
6. **Ayrancı Ü**, Yenilmez Ç, Günay Y, Kaptanoğlu C. Çeşitli Sağlık Kurumlarında ve Sağlık Meslek Gruplarında Şiddete Uğrama Sıklığı. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2002, 3: 147-154.
7. **Akbulut T**. İşçi Sağlığında Özel Patoloji. İşçi Sağlığı, Prensip ve Uygulamaları. Sistem Yayıncılık. Örünç Ofset, 1994.
8. **Akman G**, Yıldırım A. Hastane Temizliği. Hastane İnfeksiyonları Kontrolü El Kitabı. Hastane Enfeksiyonları Derneği Yayını No:2. Bilimsel Tıp Yayınevi, 2004, p. 365-372.
9. **Yıldırım G**. Kan Yoluyla Bulaşan Hastalıklardan Korunma. Hastane İnfeksiyonları Kontrolü El Kitabı. Hastane Enfeksiyonları Derneği Yayını No:2. Bilimsel Tıp Yayınevi, 2004, p. 419-423.
10. **Köktürk M**, Kurşun Ş, Yavuz M, Dramalı A. Hastanede Çalışan Sağlık Personelinde Kesici Delici Alet Yaralanmalarının İncelenmesi. 4.Ulusal Cerrahi ve Ameliyathane Hemşireliği Kongresi. İzmir. 2003, p. 305-315.
11. **Parlar S.** Sağlık Çalışanlarında Göz Ardı Edilen Bir Durum: Sağlıklı Çalışma Ortamı, TAF Prev Med Bull 2008; 7(6):547–554
12. **Aygün P**. Yoğun Bakımda Enfeksiyon Kontrolü: Çevre Temizliği. Hastane Enfeksiyonları Dergisi. 2004, 8(2): 176-178.
13. **Kitiş A**, Cavlak U. Sağlık Çalışanlarında Ağrı Analizi. Sağlık Çalışanlarının Sağlığı 2. Ulusal Kongresi. Genel-İş Matbaası, 2001, p. 173, Ankara.
14. **Utlu N**., Yücel O., Yiğit N., Uslu S.: *Atatürk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokuluna Sınavsız Geçiş Ve ÖSS Puanı İle Gelen Öğrencilerin Durumlarının Değerlendirilmesi.* III. Ulusal Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 18–22 Haziran, 2008. Yüzüncü Yıl Üniv. Van.
15. **Utlu, N**. *Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarında Eğitim Kalitesini Artırmanın Yolları* IV. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyum Programı 14 – 16 Mayıs, 2007 Bergama – İzmir

16. **Utlu N**, Yücel O, Yiğit N, Uslu S, Şahin E: *Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarının Problemleri ve Çözüm Önerileri.* I. Ulusal Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 11–12 Mayıs, 2006. Gazi Üniv. Ankara

SOSYAL BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN, BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN BAZI GEREÇLERİNİ KULLANMA DÜZEYLERİ : FİRAT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

VOCATIONAL SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES' STUDENTS USAGE LEVELS OF THE SOME TOOLS OF INFORMATION TECHNOLOGIES:FIRAT UNIVERSITY EXAMPLE

Muhammet DÜŞÜKCAN[1]

ABSTRACT

Assimilation of information technologies by the students, increase the development of information technologies in the country. Information technologies, transmission and access of information rapidly developed in last decade but university students and especially vocational school students did not competently utilize them. Aim of this study is to investigate the usage levels of some IT Technologies tools (Computer, Internet, e-mail) by students of vocational school of social sciences. Questionnaire is divided in to two sections, in the first section profiles of the students are presented and in the second section usage levels of the some tools of the information technologies are presented. Results were evaluated by SPSS and conclusion and proposition presented according to the results.

Key Words: Information technologies, Computer, Internet, E- mail

ÖZET

Üniversite öğrencileri Bilgi Teknolojilerini ne kadar çok benimserse ülkemizde Bilgi Teknolojilerinin gelişimi o kadar hızlı olacaktır. Bilgi Teknolojileri son on yılda bilgi iletme ve bilgiye erişme konusunda çok hızlı bir gelişme göstermesine rağmen üniversite öğrencileri ve özelde meslek yüksekokulu öğrencileri fazla yararlanmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, sosyal bilimler meslek yüksekokulunda okuyan öğrencilerin Bilgi Teknolojilerinin bazı gereçlerini (Bilgisayar,İnternet,E- posta) kullanma düzeylerini araştırmaktır. Anketimiz iki bölümden oluşmaktadır birinci bölümde, anketi cevaplayan öğrencilerin profili belirlenmiştir, ikinci bölümde ise Bilgi Teknolojilerinin bazı gereçlerini (Bilgisayar,İnternet,E- posta) kullanma düzeylerini tespit edilmiştir. Sonuçlar SPSS aracılığıyla değerlendirilmek suretiyle sonuç ve öneriler bölümüyle sunulacaktır

Anahtar Kelimeler: Bilgi teknolojileri, Bilgisayar, İnternet, E- posta

[1] Yrd. Doç.Dr.,Firat Üniversitesi, mdusukcan@firat.edu.tr

1.GİRİŞ

Bilgi teknolojileri terimi içinde yer alan unsurlardan sadece birisi olan bilgisayarlara yalnızca bir hesap ya da yazım makinesi olarak bakma yanlışlığından kurtulmalı ve bu terimin içerdiği diğer unsurları da dikkate almak gerekir. Elektronik posta bilgisayar bağlantı sistemindeki en önemli unsurdur. Bu sayede insanlar dünyanın her hangi bir yerindeki insanlara mesaj gönderip alabilirler ve bu mesajlar gönderildikleri adrese nerede ise yazılırken ulaştırılırlar. E-mail spesifik bir konu hakkında bilgi isteme ve bunları alma olanağı sağlamaktadır. Bu olanak telefonun hızını ve mektubun detaylılığını birlikte sunmaktadır

İnternet teknolojilerinin bilgi iletme ve erişme teknolojisi olarak kullanılmasının yaygınlaştırılması, bilgili insanların sorunu olmakta ve dolayısıyla en çok üniversite düzeyinde eğitim ve öğretim faaliyeti yapan kişileri ilgilendirmektedir. Üniversite öğrencileri internet teknolojilerine ne kadar çok özümserse ülkemizde bu teknolojilerin gelişimi o kadar kolay olacaktır. Oysa ülkemiz üniversitelerinde öğrencilerin bu teknolojileri gerektiği gibi yararlanma konusunda sorunlar olduğu bilinmektedir. Üniversite öğrencileri internet teknolojilerine ne kadar çok özümserse bu teknolojilerin gelişimi ülkemiz açısından o kadar kolay olacaktır.

Bilgi teknolojileri ve gereçlerinin kullanım düzeyini Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencileri örneğiyle ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada öğrencilerin bilgisayar, internet ve e-posta araçlarını hangi düzeyde ve hangi amaçlarla kullandıklarını tespit etmek ve incelemek, bu çalışmanın temel sorun alanını oluşturmuştur

Bu çalışmada Elazığ ilinde bulunan Fırat üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda bulunan 312 öğrenci ana kütle olarak kullanılmıştır. Örneğimiz ise bu ana kütle içerisinde tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen ve istatiksel olarak anlamlı olan 270 öğrenci oluşturmaktadır.

Anketimiz 2 bölümden oluşmakta, birinci bölümde, anketi yapan öğrencinin profilini belirleme, ikinci bölümünde ise teknolojik bilgi düzeyinin ve teknoloji kullanım açığının tespit edilmesine yönelik olacaktır.

2. BİLGİ TEKNOLOJİSİ KAVRAMI

Bilginin toplanmasında, işlenmesinden, depolanmasından, ağlar aracılığıyla bir yerden bir yere iletilmesinde ve kullanıcıların hizmetine sunulmasında yararlanılan ve iletişim ve bilgisayar teknolojilerini de kapsayan bütün teknolojilere "bilgi teknolojisi" olarak adlandırılabilir. (Tonta,1999). Bilgi teknolojisin de kuruluşlara bilgi sağlamak için kullanılan ve hızla gelişmekte olan araçların uygulama ve hizmetlerin bütün kastedilmektedir. Bilgi teknolojisi kavramı sadece bilgilerin değil ses ve görüntülerin de işlendiği bilinmektedir. (Güvenen, 1998)

Bilim ve Bilgi teknolojisi arasındaki ilişki, bilim ve diğer teknolojiler arasındaki ilişki ile kıyaslandığında şu iki fark ortaya çıkmaktadır. 1. Bilimle bilgi teknolojisi arasında doğrudan bir ilişki vardır; başka bir ifade ile, bilgi teknolojileri bilimsel araştırma sürecinin bütün araştırmalarında (Veri derlemesi, veri yayılması) doğrudan kullanılmaktadır; 2. Bilgi teknolojileri istisnasız bütün bilim dallarında kullanılmaktadır. "(ayrıca tabii gündelik hayatın bütün alanlarına girmeye başladığı not edilmelidir). (Acun, 2000)

Yukarıda verdiğimiz bilgilerin ışığında bilgi teknolojisi kavramını şöyle tanımlayabiliriz. Bilgi teknolojisi; (Yurdakul ve Çağlayan)

- Bir bilginin toplanması
- Bir bilginin işlenmesi
- Bir bilginin saklanması
- Gerektiğinde herhangi bir yere iletilmesi ya da herhangi bir yerden bu bilgiye erişilmesi.

2.1. Bilgisayar

Bilgisayarın bugünkü teknolojik düzeye ulaşmasında geçirdiği evreler incelendiğinde bunların başlangıçta hesaplamalar destek sağlayıcı makineler olarak geliştirildiği görülür. İnsanoğlu en eski çağlardan beri hesaplama işlemini yürütecek araç arayış içinde olmuştur. Bu amaçla tarihe ilk hesaplayıcı olarak Çin, Yunan ve Roma'da Abakus'un kullandığı görülmektedir. (Bensghir,1996)

Bilgisayarlar, aldığı komutlara bağlı olarak yüklenen verileri işleyerek problem çözen otomatik elektronik aygıtlardır. Çalışma ilkeleri, donanım tasarımları ve uygulama alanları açısından farklı kategorilere ayrılabilen bilgisayarın bizim konumuz açısından önemi, bilgi-işlem yapma yanı bilişim fonksiyonlarından kaynaklanmaktadır. (Erkan, 1998)

Bilgisayarlar, bilgiyi girdi olarak alan bunu, bir program vasıtasıyla işleyen ve bu bilgiyi bir çok aygıta çıktı olarak veren fiziksel bir aygıttır. Buradaki anahtar kelimeler girdi, işlem, çıktı ve yüklenmiş program ya da yazılımdır. Bir bilgisayarın temel olarak donanım ve yazılım olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır. Bilgisayarı oluşturan fiziksel parçalar donanımı oluştururken, bilgisayara ne yapacağı söyleyen bir dizi komut veya programlara yazılım denilmektedir. (Tekin vd., 2000)

Bilgisayar teknolojisindeki hızlı gelişme, dev bilgisayarların küçülmesine ve ucuzlamasına yol açarken; sınırlı kullanışından yaygın kullanıma yani ferdi kullanıma kadar uzanan imkanlar doğurmuştur. Bilgisayar teknolojisindeki gelişmelere paralel olarak: bilgi içinde yaşamak ta olduğumuz çağda maliyeti düşürmekte olan tek üretim girdisidir. (DPT,1994)

2.2. İnternet

İnternet son yıllarda adından sıkça söz ettiren bir olgudur. Günümüzde yaşanan bilgi teknolojileri devrimi beraberinde büyük bir ekonomik ve sosyal değişimi de getirmektedir. Bu bilgi toplumuna geçiş sürecinin en önemli öğelerinden biri ise tüm dünyada gelişme gösteren küresel bilgisayar ağı internettir. Elektronik arşivlerdeki internet dokümanlarında yer alan tanımlara bakarak internetin dünya üzerinde mevcut milyonlarca ağın birbirleriyle ortak bir protokol kapsamında iletişim kurmasını ve birbirlerinin kaynaklarını paylaşmasını sağlayan bir ağlar arası ağ olduğu söylenebilir.(Çelik ve Akgemci, 1998)

Basit bir anlatımla internet birbirlerine bağlı bilgisayarlardan oluşan ağdır. (Grove,1997) İnternet, bilgiyi kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmanın ve onu paylaşmanın günümüzdeki en geçerli yoludur.

İnternetin kökeni aslında oldukça eskilere dayanmaktadır. 1960'lı yıllarda ABD hükümeti eğitim, araştırma ve savunma amaçlı olarak uzak noktalardaki bilgisayarların birbirine bağlanmasına imkan verecek bir proje başlatmıştı. Böylece birçok araştırma ve geliştirme kuruluşu birbiriyle koordineli olarak veri alışverişinde bulunacaktı.(Akın,1999)

1969 yılında Amerikan savunma bölümü dairesi- İleri Araştırma Projeleri Savunma Dairesi (ARPANET) farklı farklı coğrafi bölgelerde bulunan bilim adamlarıyla araştırmacılar arasındaki askeri bilgi alışverişinin kolay bir yolunun bulunması gerektiğini

kanaat getirdi. Böylelikle dört bilgisayar arasında basit bir ağ oluşturuldu. ARPANET olası saldın durumunda tüm mesajlar için alternatif rotaların bulunabileceği protokolleri ve "ağların ağını" düzenlemek üzere tasarlanmıştı. (Liska ve Grune, 1999)

Bundan sonra sistem, eğitimsel kolaylık akademik araştırma, uluslar arası araştırma organizasyonu amaçlı kullanımlara açıldı. 1990'a gelindiğinde internet bugün kullanıldığı şeklinde kullanılmaya başlandı. Bu gün artık ağ, bağlanmak isteyen herkese açık durumdadır.

Ağların ağı olarak da adlandırılan internetin kullanıcı sayısı arttıkça faaliyet alanı da büyümektedir. Daha önce yalnızca akademik hükümet yada bunlara bağlı alanlarla ilgili kullanılan internet günümüzde iş adamlarının eğitimcilerin, çocukların ve örgütlerin hakimiyetine geçmiştir. (Hasıloğlu, 1999)

2.3. Elektronik Posta (E-Mail)

Elektronik posta ya da kısa adıyla e-mail, bilgisayar ağlarında kullanıcılarının birbirleriyle yazılı olarak haberleşmesini sağlayan bir yoldur. Bilgisayar ağlarının oluşturulma nedenlerinden biri, kişilerin, bir yerden diğerine (hızlı ve güvenli bir şekilde) elektronik ortamda mektup gönderme ve haberleşme isteğidir. E-posta (electronic mail, e-posta), bu amaçla kullanılan servislere verilen genel addır.(www.uzman-yazılım.com, 2007)

E-posta, baslangıçta sadece düz yazı mesajlar göndermek amacıyla geliştirilmişken, 1995'li yıllardan sonra geliştirilen tekniklerle, e-posta içinde kompozit yapıların (resim, ses, video, html dokümanları, çalışabilir program vb) kullanımı mümkün hale gelmiştir. Artık günümüzde hemen hemen her türlü e-mail programları bu formatları desteklemektedir.

Elektronik posta, ya da e-mail Internetin belki de en çok kullanılan özelliğidir. Internete, ya da Internete bağlı olan herhangi bir networke bağlı olan herkese mesaj gönderebilirsiniz. Milyonlarca insan hergün e-mail alıp göndermektedir. E-mail, uzaktaki akrabalarınız, arkadaşlarınız, şirketinizin farklı bölümlerinde çalışan iş arkadaşlarınız ve kendi alanınızda meslektaşlarınızla haberleşmeniz için harika bir yoldur. (www.bendevar.com, 2007)

3.SOSYAL BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN, BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN BAZI GEREÇLERİNİ KULLANMA DÜZEYLERİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR UYGULAMA

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada Elazığ ilinde bulunan Fırat üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda bulunan 312 öğrenci ana kütle olarak kullanılmıştır. Örneğimiz ise bu ana kütle içerisinde tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen ve istatiksel olarak anlamlı olan 270 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada ölçek seçildikten sonra anket formu hazırlanmıştır. Araştırmanın anketi hazırlandıktan sonra güvenirliliğini test etmek amacıyla ön uygulama yapılmış ve bu ön uygulamadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda anket formunda belirli düzeltmeler yapılarak anket daha güvenilir bir duruma getirilmiştir. Anket formları öğrencilere dağıtılmış ve anketteki sorularla ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Anket sorularına yönelik veri tabanlarının oluşturulmasında ve istatistiksel hesaplamaların yapılmasında SPSS 15.01 İstatistiksel Paket Programından yararlanılmıştır.

Araştırmada kullanılan başlıca istatistiksel yöntem frekans, analizidir. Frekans herhangi bir nitel veya nicel değişken değerinin ana kütlede veya örneklemede kaç kez tekrarlandığını gösteren sayıdır. Frekansı kısaca "Tekrar Sayısı" olarak ifade edebiliriz. Frekans tabloları ham verileri özetlemek için kullanılan metottur bu tablolara bakılarak dağılım konusunda bilgi edinebiliriz.

Araştırmanın bazı sorularında nicel verilere dayalı araştırma ve ölçme yöntemi benimsenmiştir. Bu noktadan hareketle anket belirlenmesinde nicel verilere dayalı olan araştırma ve ölçme yöntemlerinin benimsendiği çalışmalarda yaygın olarak kullanılan Likert ölçeği model olarak alınmıştır. Likert ölçeği insanların belirli bir konuya ilişkin tavırlarını ölçmek için tasarlanmış bir yöntemdir

3.2. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Bu bölümde ankete cevap veren toplam 270 öğrenci ile ilgili genel bilgi ve anketteki değişkenlere verdikleri cevapları gösterir dağılım tabloları sunulmaktadır.Tablolarda öğrencilerin yüzdesel dağılımları, ölçekteki seçenekleri cevaplama frekansları yansıtılmaktadır. Anket cevaplarında bulunan kayıp veriler dikkate alınmamıştır geçerli olan frekanslar kullanılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler		**Frekans**	**Yüzde (%)**
Yaş	17-25	229	85,80
	26-36	20	7,50
	36-47	17	6,40
	47 ve üstü	1	0,40
	Toplam	267	100,00
Cinsiyet	Bayan	128	47,40
	Bay	142	52,60
	Toplam	270	100,00
Yaşadığı Yer	Köy	9	3,30
	İlçe	23	8,50
	Şehir	217	80,40
	B.Şehir	21	7,80
	Toplam	270	100,00
Okul Türü	Düz lise	166	61,70
	Meslek Lisesi	78	29,00
	İmam Hatip	12	4,50
	Fen	1	0,40
	Anadolu	3	1,10
	Kolej	2	0,70
	Diğer	7	2,60
	Toplam	269	100,00
Mezuniyet Derecesi	85-100	25	9,70
	70-84	93	36,00
	55-69	125	48,40
	45-54	15	5,80
	Toplam	258	100,00
Babanın Mesleği	Emekli	67	26,00
	Çiftçi	19	7,40
	Memur	63	24,40
	Serbest	76	29,50

	İşçi	33	12,80
	Toplam	258	100,00
Babanın Eğitimi	Eğitimi Yok	20	7,50
	Okur-Yazar	17	6,30
	İlkokul	82	30,60
	Ortaokul	48	17,90
	Lise	68	25,40
	Üniversite	32	11,90
	Doktora	1	0,40
	Toplam	268	100,00
Annenin Mesleği	Ev Hanımı	259	96,30
	Emekli	4	1,50
	Memur	4	1,50
	Serbest	2	0,70
	Toplam	269	100,00
Annenin Eğitimi	Eğitimi Yok	81	30,00
	Okur-Yazar	36	13,30
	İlkokul	100	37,00
	Ortaokul	31	11,50
	Lise	18	6,70
	Üniversite	4	1,50
	Toplam	270	100,00

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerini bakıldığında öğrencilerin yaş duruma göre dağılımı ikiyüz yirmidokuzu'nun (%85,80) 17-25 yaş grubu arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetlerinin dağılımı değerlendirdiğimizde bir birin yakın oranların olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük bir bölümünün şehirlerde yaşadı görülmektedir ikiyüz onyedi (%80,40) köyde yaşayan katılımcıların sayısı ise en alt düzeyde bunmaktadır dokuz (3,30). Katılımcıların mezun oldukları okullara bakıldığında büyük bir bölümünün düz lise mezunu oldukları görülmüştür yüz altmışaltı (61,70). Katılımcıların mezuniyet derecelerine bakıldığında büyük bir bölümünün orta dereceden mezun oldukları görülmektedir yüzyirmibeş (48,40).

Katılımcıların babalarının mesleklerine bakıldığında meslekler arasında yakın oranlar olduğu görülmektedir. Katılımcıların babalarını eğitim düzeyinde ise ağılıklı olarak ilkokul (30,60) ve lisenin (25,40) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte belli bir oranda babanın eğitiminin olmadığında (7,50) tespit edilmiştir. Katılımcıların annelerinin mesleğine bakıldığında annelerin çok büyük bir bölümünün ev hanımı (96,30) olduğu görülmektedir. Katılımcıların annelerinin eğitim düzeyinde ise ağılıklı olarak ilkokul (37,60) mezunu oldukları görülmektedir . Bununla birlikte annelerin büyük bir bölümünün eğitiminin olmadığında (30,00) tespit edilmiştir

Tablo 2. Bilgi Teknolojilerinin Bazı Gereçlerine Sahiplik Durumu

Değişkenler	**Evet**		**Hayır**		**Toplam**	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Bilgisayarınız Var mı?	120	44,90	147	55,10	267	100,00
İnternet Bağlantınız Var mı?	94	35,20	173	64,80	267	100,00
E-Posta Adresiniz Var mı?	191	72,30	73	27,70	264	100,00

Katılımcıların bilgi teknolojilerinin bazı gereçlerine sahiplik durumunu bakıldığında bilgisayarı olmayan öğrencilerin oranın (%55,10) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin (%44,90)'nında bilgisayar sahibi olduğu tespit edilmiştir . Katılımcıların İnternet bağlantısı ile ilgili sonuçlarına bakıldığında büyük bir bölümünün İnternet bağlantısının(%64,80) olmadığı görülmektedir. Katılımcıların e-posta adresine sahiplik durumunu bakıldığında ise büyük bir bölümünün e-posta adresine(%72,30) sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Bilgi Teknolojilerinin Bazı Gereçlerini Kullanım Durumu

Değişkenler	**Evet**		**Hayır**		**Toplam**	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Bilgisayar Kullanmayı Biliyor musunuz?	253	94,10	16	5,90	269	100,00
İnternet Kullanmayı Biliyor musunuz?	249	92,90	19	7,10	268	100,00
E-Posta Kullanmayı Biliyor musunuz?	200	74,90	67	25,10	267	100,00

Bilgi teknolojilerinin bazı gereçlerini kullanım durumu ile ilgili sonuçlara bakıldığında katılımcıların büyük bir bölümünün bilgisayar (%94,10) ve İnternet (%92,90) kullanmayı bildikleri görülmektedir. Katılımcıların dört de üçünün ise e-postayı(%74,90) kullanmayı bildikleri görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Bilgi Teknolojilerinin Bazı Gereçlerini Kullanım Sıklığı

Değişkenler	**Oldukça Sık**		**Sık**		**Ara Sıra**		**Çok Nadir**		**Hiç**	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Bilgisayar Kullanma Sıklığınız	69	24,90	53	19,70	105	39,00	39	14,50	5	1,90
İnternet Kullanma Sıklığınız	57	21,70	49	18,60	101	38,40	43	16,30	13	4,90
E-Posta Kullanma Sıklığınız	45	17,30	37	14,20	82	31,50	35	13,50	61	23,50

Katılımcıların bilgi teknolojilerinin bazı gereçlerini kullanım sıklığını değerlendirdimizde bilgisayarı oldukça sık ve sık kullananların oranın (%44,60) olduğu görülmektedir. Çok nadir ve hiç oranı ise (16,40) olmuştur.Bununla birlikte ara sıra kullananların oranı da (%39) olarak tespit edilmiştir. İnrenet kullanımımda ise oldukça sık ve sık kullananların oranın (%39,30) olduğu görülmektedir. Çok nadir ve hiç oranı ise (20,20) olmuştur. Bununla birlikte ara sıra kullananların oranı da (%38,40) olarak tespit edilmiştir. E-posta kullanma sıklığına bakıldığında oldukça sık ve sık kullananların oranın (%21,50) olduğu görülmektedir. Çok nadir ve hiç oranı ise (37,00) olmuştur, ara sıra kullananların oranı da (%31,50) olarak tespit edilmiştir

Tablo 5. Katılımcıların Bilgi Teknolojilerinin Bazı Gereçlerini Kullanım Amaçları

Değişkenler		**Bilgisayar**	**İnternet**	**E-Posta**
Eğitim Okul İşlemleri	Frekans	188	177	80
	Yüzde	28,79	26,78	20,67
Haberleşme	Frekans	104	119	156
	Yüzde	15,93	18,00	40,31
Araştırma - Tarama	Frekans	161	166	43
	Yüzde	24,66	25,11	11,11
Oyun	Frekans	57	41	2
	Yüzde	8,73	6,20	0,52
Sohbet	Frekans	68	83	72
	Yüzde	10,41	12,56	18,60
Zaman Geçirme	Frekans	59	58	28
	Yüzde	9,04	8,77	7,24
Alışveriş	Frekans	16	17	6
	Yüzde	2,45	2,57	1,55
Toplam	Frekans	653	661	387
	Yüzde	100,00	100,00	100,00

*Katılımcılar birden fazla seçeneği işaretlemişlerdir

Katılımcıların bilgi teknolojilerinin bazı gereçlerini kullanım amaçlarına verdiği cevapları değerlendirdiğimizde katılımcıların bilgisayarı ağırlıkla eğitim okul işlemleri (%28,79) ve araştırma – tarama (%24,66) amaçlı kullandığı görülmektedir. Bilgisayarı alışveriş yapmada kulanlar ise en az oranda olmuştur (2,45). Katılımcılar internetide ağırlıkla eğitim okul işlemleri (%26,78) ve araştırma – tarama (%25,11) amaçlı kullanmaktadır.İnternette alışveriş yapmada en az oranda olmuştur (2,57). E-postayı kullanma amacına bakıldığında ise haberleşmenin ağılıklı olduğu görülmektedir (%40,31). Katılımcıların e- postayı oyun amaçlı kulanım oranı ise en az oranda olmuştur (%1,55).

Tablo 6. Katılımcıların Bilgi Teknolojilerinin Bazı Gereçlerine Erişim Yerleri

Değişkenler	**Frekans**	**Yüzde**
Üniversite	77	28,70
Ev	83	31,00
İnternet Kafe	81	30,20
Çalıştığı Kurum	27	10,10
Toplam	268	100,00

Katılımcıların bilgi teknolojilerinin bazı gereçlerine erişim yerlerine verdikleri cevapları değerlendirdimizde ev (%31,00), internet kafe (%30,20) ve üniversitenin (%28,70) yakın oranlarda olduğu tespit edilmiştir.

4. SONUÇLAR

Günümüz dünyasında sürekli olarak bilişim ve bu teknolojilerde yaşanan değişim bilgisayar ve İnternet teknolojilerine yeni bir ivme kazandırmıştır. Bu teknolojiler sayesinde artık, bilgi, mal ve hizmet üretim ve dolaşımı küresel ölçeklerde gerçekleşmektedir. Bilgisayarlar her gün biraz daha güçlenirken, güçlü bilgisayarlar sâdece mevcut araştırmaları hızlandırmakla kalmamakta, önceden imkansız olanı olanaklı kılarak yeni bilgi alanları ortaya çıkarmaktadır. Bilgimizin sınırları genişlerken mesâfeler küçülmektedir. Bunun sonucu da günümüz toplumlarında yaşanan hızlı sosyal ve kültürel değişmedir. Bu değişme karşında kayıtsız kalmak veya korku ve endişeye kapılarak içe kapanmak yerine, değişmeyi ortaya çıkaran teknolojiyi önce anlamak sonra da onu etkili kullanarak değişmeye yön vermeye çalışmak yapılacak en doğru tavır olmaktadır.

Bilgi teknolojileri ve gereçlerinin kullanım düzeyini Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencileri örneğiyle ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın uygulamalı araştırmalar ile elde edilen sonuçları aşağıdaki gibi sıralanabilinir :

Araştırmayı yaptığımız örneklem içerisinde yer alan öğrencilerle ile ilgili genel sonuçlara bakıldığında; araştırmamıza cevap veren öğrencilerin yaş ortalamalarının genç olduğu, kız ve erkek öğrencilerin sayısının bir birine yakın olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir bölümünün şehirlerde yaşadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin mezun oldukları okullar ve mezuniyet derecelerini değerlendirdimizde ağılıklı olarak düz lise mezunu oldukları tespit edilmiştir bununla birlikte sınavsız geçişle gelen meslek lisesi mezunlarının da belli bir oranda olduğu görülmektedir. Öğrencilerin mezuniyet dereceleri

ise genel itibariyle orta düzeyde olmaktadır. Öğrencilerin anne ve babalarıyla ilgili sonuçlarına bakıldığımda annelerin çok büyük bir bölümünün ev hanım olduğu görülmektedir seksenbir annenin eğitimin olmaması dikkat çekici bir sonuçtur . Öğrencilerin babalarına bakıldığında ise mesleklerin yakın oranlarda olduğu görülmektedir, bununla birlikte yirmi babanın eğitiminin olmadığı görülmektedir.

Araştırmayı yaptığımız örneklem içerisinde yer alan öğrencilerin bilgi teknolojilerinin bazı gereçleri ile ilgili sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin yarıdan fazlasının bilgisayar sahibi olmadığı görülmektedir ancak yüz yirmi öğrencinin bilgisayar sahibi olmasıda önemli bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. İnternet bağlantısının sonuçlarına bakıldığında ise yarıdan fazla öğrencinin intrenet bağlantısı olmadığı görülmektedir. E-postaya sahiplik durumu diğer gereçlere oranla daha fazla görülmektedir öğrencilerin dörtte üçünün e-posta adresinin bulunduğu görülmüştür.

Öğrencilerin büyük bir bölümünün bilgisayar ve interneti kullanımı bildikleri tespit edilmiştir bu sonuçlar bize öğrencilerin bilgi teknolojilerin bazı gereçlerine yabancı olmadıklarını gösterebilmektedir. Öğrencilerin dörtte üçünün e-posta kullanmayı bildikleri görülmüştür. Bu sonuçlar bize öğrencilerin bilgisayar ve internet sahibi olmamalarına rağmen bu teknolojileri kullanmayı bildiklerini göstermektedir. Bununla bağlantılı olarak öğrencilerin bilgisayar, İnternet ve e-postayı kullanma sıklığına baktığımızda öğrencilerin bu gereçleri sıklıklı kullandığını söyleyebiliriz.

Öğrencilerin bilgi teknolojilerinin bazı gereçlerini kullanım amaçlarına verdiği cevapları değerlendirdiğimizde katılımcıların bilgisayarı ağırlıkla eğitim okul işlemleri ve araştırma – tarama amaçlı kullandığı görülmektedir. Günümüzde hızla gelişen elektronik ortamdaki alış verişin öğrenciler tarafında uygulanmadığı söylenebilinir. Katılımcılar internetide ağırlıkla eğitim okul işlemleri ve araştırma – tarama amaçlı kullanmaktadır.İnternette alışveriş yapmada en az oranda olduğu görülmüştür bu sonuçlar bize bilgisayarı kullanma amacıyla benzerli göstermektedir. E-postayı kullanma amacına bakıldığında ise haberleşmenin ağılıklı olduğu görülmektedir. Katılımcıların e- postayı oyun ve alışveriş amaçlı kulanım oranı ise en az oranda olmuştur.

Araştırmayı yaptığımız örneklem içerisinde yer alan öğrencilerin bilgi teknolojilerinin bazı gereçleri ile ilgili sonuçlarını genel olarak değerlendirdiğimizde katılımcıların bilgi teknolojilerini kullanmaya karşı isteklerinin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin sosyo- ekonomik olanaklardan dolayı bilgisayar teknolojisine sahip olamadıkları ve okuldaki temel bilgi teknolojileri derslerini yetersiz gördükleri kendileri ile yapılan yüz yüze görüşmelerde ifade edilmiştir.

KAYNAKLAR

Acun,R.(2000), www.bilimteknoloji.com.Bilim/Türkiye de Bilim/bilim bilgi teknolojileri.

Akın,B.(1999),'World Wide Web'in Gelişmesi ve WEB Temeli Uygulamaların Elektronik Ticaret Üzerindeki Etkileri.Pazarlama Dünyası',Sayı:75,Dünya Yayıncılık,Mayıs. s.I5

Aliska,A. ve,Ilana G.(1999), 'Bir Post-Modern Kültür Olarak İnternet 2.6 Versiyonu',Bilgi ve Toplum Sayı:2,Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yayını,İstanbul

Bensghir,T.(1996), 'Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim',TODAİE Yayını,Ankara

Çelik, A. ve Akgemci T.(1998), 'Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler', Nobel Yayın, Ankara

DPT.(1994), 'Bilim ve Teknoloji-Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu'.DPT Yayınlan,Ankara,

Erkan, H.(1998), 'Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme', Türkiye İş Bankası Yayınları,İzmir

Grove, S.(1997), 'Yalnızca Paranoidler Ayakta Kalır', Sistem Yayıncılık, İstanbul

Güvenen,O.(1998), 'Küreselleşme Sürecinde Bilgi Teknolojileri ve Bilgi Sistemleri Stratejileri',DPT Yayınları, İstanbul

Hasıloğlu, S.(1999), 'Elektronik Ticaret ve Stratejileri', Türkmen Kitapevi, İstanbul

İlyasoğlu,E.(1997),'Türk Bilgi Teknolojisi ve Gümrük Birligi',Türkiye İş Bankası Yayınları.Ankara,

Tekin, M., Güleş, H.K. ve Burgess, T.(2000), 'Değişen Dünyada Teknoloji Yönetimi', Damla Ofset, Konya

Tonta,Y. (1999), http:// Yunus.Hun.edu.tr/tonta" yayınlar biltop 99a.htm

Yurdakul,C. ve Çağlayan M.(1997), 'Bilgi Teknolojileri Türkiye İçin Nasıl Bir Gelecek Hazırlamakta', Türkiye İş Bankası Yayınları.Ankara.

www.uzman-yazılım.com

www.bendevar.com

SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK TESİSLERİNİN DENİZEL ORTAMA ETKİSİ

EFFECT OF AQUACULTURE FOUNDATION TO MARINE ENVIRONMENT

Öğr.Gör. Serhat ENGİN[1] Prof.Dr. ŞahinSAKA[2] Prof. Dr. M. Kürşat FIRAT[3]

ABSTRACT

Nowadays the most threating danger for the nature is the air pollution. Nature and environmental pollution effects the natural evolution of the creatures living in seas, air and ground in such a negative way that it could not be eliminated in the future. The water pollution, which is the roots of life on earth, forms the major portion of the pollution. Today, marine pollution causes the decrease of oxygen in marine, poisoning symptoms of living things in marine and clear away the living creatures and marine resources increasingly.

In our country, which is surrounded with seas on three sides, the problems about marine pollution has importance as it takes place all around the world. Along with industry, marine transportation, urbanization, tourism and discharging the waste products, marine accidents occuring also pollutes our seas day by day. Therefore production and consumption of petroleum and petroleum products commonly, discharging after consumption, marine transportation and accidents play an important role in marine pollution.

In this study, the effects of aquaculture foundations against other environment pollutants will be stated in the point of effecting the marine ecosystem.

Keywords: Pollution, environment, aquaculture.

ÖZET

Çağımızda doğayı en fazla tehdit eden tehlikelerin başında çevre kirlenmesi gelmektedir. Doğa ve çevre kirlenmesi, hava, kara ve denizlerde yaşayan canlıların doğal gelişmelerini ileride giderilmesi mümkün olmayacak şekilde olumsuz yönde etkilemektedir. Yeryüzünde hayatın kaynağını oluşturan su ve deniz kirlenmesi, çevre kirlenmesinin önemli bir kesimini oluşturmaktadır. Günümüzde deniz kirliliği deniz suyundan oksijen azalmalarına, denizlerde yaşayan canlılarda zehirlenme belirtilerine ve denizdeki canlıların ve deniz kaynaklarının giderek yok olmasına neden olmaktadır.

[1] Öğr. Gör. Serhat ENGİN, E.Ü. Tire Kutsan Meslek Yüksekokulu, serhat.engin@ege.edu.tr
[2] Prof. Dr. Şahin SAKA, E.Ü. Su Ürünleri Fakültesi, sahin.saka@ege.edu.tr
[3] Prof. Dr. M. Kürşat FIRAT, E.Ü. Tire Kutsan Meslek Yüksekokulu, kursat.firat@ege.edu.tr

Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizde, tüm dünyada olduğu gibi, deniz kirliliği ve kıyılar ile ilgili sorunlar ayrı bir önem taşımaktadır. Sanayi, deniz taşımacılığı, şehirleşme, turizm ve atıkların boşaltılmasının yanı sıra oluşan deniz kazaları ile de her geçen gün denizlerimiz daha hızlı kirlenmeye başlamıştır. Bununla birlikte endüstriyel olarak petrol ve petrol türevlerinin yaygın bir şekilde üretilip kullanılması, kullanım sonucu yapılan deşarjlar, deniz taşıması ve kazalar denizlerin kirlenmesinde önemli rol oynarlar.

Bu araştırma ile, su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin diğer ortam kirleticileri karşısında denizel ekosistemi hangi derecede etkilediği karşılaştırılarak ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kirlilik, çevre, yetiştiricilik.

1. GİRİŞ

Su ürünleri yetiştiriciliği veya akuakültür son yıllarda hızla modernleşerek geleneksel ekstansif işletmelerden entansif üretim sistemlerine dönüşmüştür. Bu entansifikasyon ve kontrolsüz hızlı gelişim sonucu yetiştiricilik, arzu edilmeyen çevresel etkiler ve rasyonel olmayan kaynak kullanımı ile ilgili tartışmalarının odağında yer almaya başlamıştır. Maalesef belirli bölgelerde bazı yetiştiricilik sistem ve uygulamaları yetersiz planlama ve yönetim yüzünden olumsuz çevresel etkiler yaratmıştır. Yetiştiriciliğin potansiyel çevresel etkileri, özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde oldukça detaylı olarak çalışılmış ve derlenmiştir. Yetiştiriciliğin belirlenebilen veya gözlenenbilen gerçek etkileri alansal olarak fazla yaygın olmayıp, şayet varsa oldukça yereldir (Fernandes vd., 2001a). Bu etkilerin uygun düzenleme, kontrol ve izleme prosedürlerin benimsenmesi ile minimum veya kabul edilebilir seviyelere indirilebileceği kabul edilmektedir (GESAMP, 1996; FAO, 1997; Fernandes vd., 2001a; Okumuş vd., 2003b). Nitekim daha 1990'lı yılların başından itibaren sektörün ve potansiyel çevresel etkilerinin kontrolü amacıyla hızla önlemler alınmaya başlanmıştır. Bir çok ülke bu etkilerin kabul edilebilir seviyelerde tutulmasını ve yetiştiriciliğin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla ruhsat prosedüründen başlayarak düzenleme, kontrol, izleme ve uygun yönetim uygulamaları geliştirmiş ve uygulamaya koymaya başlamıştır (FAR, 1993; Crawford, 2003; EPA, 2002, 2004; SEPA, 2003). Ülkeler arasında önemli farklılıklar gösteren söz konusu düzenleme, kontrol ve izleme prosedürlerinin uyumlu hale getirilmesi zorunluluğu sık sık vurgulanmış (GESAMP, 1996) ve son yıllarda özellikle Avrupa Birliği (AB)'nde yoğun çalışmalar yapılmıştır (Fernandes vd., 2001a, b; Read vd., 2001; Uriarte ve Basurco, 2001).

2. DENİZ KİRLİLİĞİNİ TANIMLAMA VE DENİZ KİRLİLİĞİ KAYNAKLARI

Oldukça geniş kapsamlı bilimsel bir "deniz kirliliği" tanımı, 1970 yılında Birleşmiş Milletler Örgütü'nce gerçekleştirilen çevre kirliliği ile ilgili toplantısında yapılmıştır (ARTÜZ,1992). "Deniz kirliliği; haliçleri de içersine alan deniz ortamına ve biyolojik kaynaklara zarar verecek, insan sağlığına tehlike yaratacak, su ürünleri üretimini de içeren denizden ekonomik yararlanma olanaklarını kısıtlayacak ve denizin dinlence amacı ile kullanılmasını suyun kalitesini bozarak engelleyecek şekilde, insanoğlu tarafından doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak madde ya da enerji bırakılması olayıdır." Bir diğer önemli "deniz kirliliği tanımı da, 2872 sayılı Çevre Yasası'na dayalı olarak çıkarılan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nde yapılmış olan "su kirliliği" tanımından uyarlanarak yapılmış olanıdır (SU KİRLİLİĞİ KONTROLÜ YÖNETMELİĞİ, 1988). "Deniz kirliliği, deniz kaynağının kimyasal, fiziksel, bakteriyolojik, radyoaktif ve ekolojik özelliklerin olumsuz yönde değişmesi biçiminde gözlenen ve doğrudan ya da dolaylı yoldan biyolojik

kaynaklarda, insan sağlığında, balıkçılıkta, deniz suyu kalitesinde ve deniz suyunun diğer amaçlarla kullanılmasında engelleyici bozulmalar yaratacak madde ya da enerji atıklarının boşaltılmasıdır." Denizlerde oluşan kirlilik, kirletici kaynaklar ile insanoğlunun etkinlikleri göz önünde bulundurularak üç başlık altında toplanabilir (IMO, 1992).

Denizlerin Havadan Kirlenmesi

Denizlerin hava yolu ile kirlenmesi iki grup altında toplanabilir. Bunlar, hava kirliliğinden yağışlar ve kimyasal olaylar sonucu oluşan kirlilik ve havayolu taşıt araçlarının atıklarından oluşan kirlilik olarak sıralanabilir.

Denizlerin Karadan Kirlenmesi

Denizlerin karadan kirlenmesi 5 grupta toplanabilir:
1. Evsel atıklardan (Çöpler, Pis sular ve lağım suları)
2. Sanayinin katı ve sıvı atıklardan
3. Tarımsal etkinlikler sonucu oluşan
4. Enerji üretim merkezlerinden
5.Turizm etkinlikleri ve kıyıların düzensiz kullanımı sonucu oluşan akarsu ve derelerin taşıdığı atıklardan dolayı kirlenme olarak sınıflandırılabilinir.

Denizlerin Denizlerden Kirlenmesi

Denizlerin denizlerden kirlenmesi beş grupta toplanabilir:
1.Denizyolu taşımacılığı etkinlikleri ve atıklarından(Yükleme boşaltma işlemleri ya da temizlik işlemleri sırasında oluşan, gemilerin kendi yakıtlarını alımları sırasında oluşabilen, gemilerin pis suları ve lağım sularının denize boşaltılmasından, gemi sintine ve kirli balast suları ile katı ya da katımsı çöplerin denize boşaltılması ya da atılmasından, özellikle tankerlerin gazsızlaştırma işlemlerinden kaynaklanan, gemilerin yasal ya da yasal olmayan biçimde yük olarak taşıdıkları tehlikeli maddelerin ya da tehlikeli atıkların denize boşaltılması ya da dökülmesinden, kaza sonucu oluşan)
2.Deniz dibi kaynaklarından üretilen petrolden
3. Su ürünleri yetiştiriciliği ve avlanması sonucu oluşan
4. Deniz dibi araştırmaları ve kazıları sonucu oluşan
5.Askeri etkinlikler ve savaş sonucu oluşan kirlenme olarak sınıflandırılır.

3. SU KİRLİLİĞİ

3.1 Deniz Hukuku Açısından Hassas Alan ve Tanımı

2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun "Çevrenin korunması" kenar başlıklı değişik 9'uncu maddesinin "h" fıkrası ikinci bendinde; "**Denizlerde yapılacak balık çiftlikleri, hassas alan niteliğindeki kapalı koy ve körfezler ile doğal ve arkeolojik sit alanlarında kurulamaz**" hükmü yer almaktadır. Kanunun "tanımlar" kenar başlıklı ikinci maddesinde **hassas alan, "Ötrofikasyon riski yüksek olan ve Bakanlıkça belirlenecek kıyı ve iç su alanlarını ifade eder"** düzenlemesi mevcuttur. Çevre Kanunu'nda ''kapalı koy ve körfez" tanımı yer almadığı gibi, deniz hukukuna ilişkin mevcut antlaşmalarda da bu nitelikli bir tanım bulunmamaktadır. Uluslar arası hukuk, devletin ülke unsuru içerisinde deniz ülkesini tanımlarken, iç sular statüsüne sokulabilecek körfez tanımına yer vermektedir. Ulusal yetkiye tabi olan deniz alanlarının ölçülmesinde düz veya normal esas hatlar

kullanılmaktadır. Bu hatlar karasularının iç sınırını ve iç suların dış sınırını oluşturur. Uluslar arası hukuk devletlerin iç sular üzerindeki yetkilerine herhangi bir sınırlama getirmemiştir. Devletin karasuları üzerindeki yetkilerine iki istisnai sınırlama getirilmiştir. Bunlar; zararsız ve transit geçiş ile devletin yargı yetkisine getirilen sınırlamalardır. Tanımda yer alan "kıyı" ifadesinin ne anlama geldiği, karasularını kapsayıp kapsamadığı belli değildir. Kıyı suları kavramı uluslar arası arenada hep tartışma konusu olmuştur. Kanunda yer alan kıyı suları en geniş manada karasuları olarak anlaşılabilir.
Uluslar arası hukuk iç sular statüsüne girecek körfezleri belirli teknik kriterlerle tanımlamıştır. Özetle bu kriterler; körfezin ağız açıklığı 24 deniz mili veya daha küçük olacak ve içeride kalan deniz sathının alanı ağız açıklığını çap kabul eden bir yarım dairenin alanına eşit veya ondan büyük olacaktır. Evrensel nitelik kazanmış olan deniz hukukunun iç sular ve karasuları kavramlarının ihlali sonucunu doğurabilecek bir koy veya körfez tanımının bir kıyıdaş devlet tarafından yapılması ve bu çerçevede bir uygulamanın mevcut olması imkan dahilinde değildir. Denizlerin temel statüsünü belirleyen ve klasik deniz hukukunun devletin egemenliğine tabi deniz alanları ve açık denizler olarak belirlediği çerçevenin dışına çıkılmadan, Türkiye kıyı şeridinde mevcut olan ve coğrafi ve fiziki olarak koy veya körfez olarak tanımlanabilecek girintiler ile karasuyu statüsündeki belirli alanlara ilişkin idari düzenlemeler (kanun, tüzük, yönetmelik …) yapılabilir. Uluslar arası hukuk ihlal edilmeden
yapılması gereken bu düzenlemeler belirsiz ve soyut kavramlara değil, somut ve icrai tanımlamalara yer vermelidir. Denizcilik ve özellikle balıkçılık literatüründe koy ve körfezlerle ilgili üretimin durdurulmasını içeren herhangi bir sınırlama ve yasaklama gerektiren örf ve teamül hukukuna göre açık hükümler bulunmamaktadır. **Çevre Kanununun yukarıda sunulan hükümleri somut ve icrai nitelikten yoksun olup yanlış uygulamalara ulusal ve uluslar arası yargısal ihtilaflara sebep olabilecek niteliktedir.** Kanun ile getirilen hassas alan tanımı uluslar arası çevre ve balıkçılık sözleşmeleri ile de uyumlu değildir.

3.2 Hassas Alan Tanımı Genel Anlamda Neleri İçerir?

Ötrofikasyon tehdidi altında olan nadir ekosistemler, kıyı yapısı itibarı ile akıntı hızı su sirkülasyonunu sağlamakta yetersiz olan deniz alanları, biyolojik çeşitliliği yüksek, nadir türlerin yaşadığı, ulusal ve uluslar arası yasalarla koruma altında olması kabul edilen türlerin yaşadığı alanlar, habitat ve popülasyon yapıları dış etkilere duyarlı alanlar, sulak alanlar, koruma altındaki türlerin yaşam döngülerinde vazgeçilmez önemi olan endemik türlerin yaşam alanları, özel çevre koruma bölgeleri ve deniz parkları, diadrom türlerin yaşadığı nehir ve lagün alanları ekstrem ekosistemler (Rif ,Mağara v.s) 1. Dereceden doğal sit niteliğinde, arkeolojik ve kültür varlıklarını barındıran alanlar, derinlik, 25 metreden daha sığ (Akdeniz ekosisteminde bulunan türlerin en az % 50 si bu derinliklerden daha sığ alanlarda bulunur) İnsan müdahalesinin olası etkilerinden zarar görmeye açık nesli azalan türlerin yasadığı kıyısal alanlar hassas alan tanımına girmektedir. Bu nedenle, hassas alanlar niteliğindeki mevcut kriterlerden derinlik, akıntı, rüzgar durumuna ilişkin şartların değişmesi gerekmektedir.

Su kirliliği kaynakları evsel atık sular ve endüstriyel atık sular olarak iki başlık altında toplanmıştır. Evsel atık sular genellikle deterjan türevleri ağırlıklı ve organik maddece zengin olan atık sulardır. Deterjanlar su kaynaklarında ciddi miktarlarda fosfor birikmesine neden olarak sucul ekosistemdeki dengenin değişmesine neden olurlar.

Deniz kirleticilerini ise kendi içinde sıralamak gerekirse aslında su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin diğer kirleticilere nazaran ne kadar alt sıralarda yer aldığı daha iyi anlaşılacaktır. Denizlerimizde çevresel etkisi olan faaliyetleri sıralamak gerekirse;

1- Kentsel Yerleşim
2- Endüstriyel Faaliyetler
3- Zirai faaliyetler
4- Turizm Faaliyetleri
5- Deniz Trafiği
6- Bölgesel Temizleme Faaliyetleri
7- Askeri Tatbikatlar
8- Avcılık
9- Madencilik Faaliyetleri
10- Kültür Balıkçılığı

olarak sıralanmaktadır. Görüldüğü üzere aslında sanıldığının aksine balık çiftliklerinin kirletici rolü sadece 10. sıradadır.

3. SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK TESİSLERİNİN ETKİSİ

Tablo 4.1 Nehir suyu, balık çiftliği çıkış suyu ve kentsel atıkların su kalite parametreleri (mg/l) (Midlen,A. and Redding T.A, 1998)

Parametre mg/lt	Nehir suyu	Balık Çiftliği Çıkış Suyu	Kentsel Atık
BOİ	1.0-5.0	3.0-20.0	300.0
ToplamN	1.0-2.0 0	0.5-4.0	75.0
AmonyakN	Veri yok	0.2-0.5	60
Toplam P	0.02-0.1	0.05 -0.15	20
Askıda Katı Mad.		5.0-50.0	500

Tablo 4.1'e bakıldığında balık çiftliklerinden çıkan çıkış suyundaki toplam amonyak, azot ve fosforun kentsel atık sulara oranla ne kadar düşük olduğu görülmektedir.

3215 belediyenin bulunduğu ülkemizde 141 belediyede kanalizasyon sistemi vardır, bunun da sadece 43 tanesinde arıtma tesisi bulunmaktadır. Bir başka ifade ile kanalizasyon sularının % 98.67'si hiç arıtılmadan ırmaklara, göllere ve denizlere bırakılmaktadır. Ülkemizde kullanılmış suların tamamının arıtımı için yapılan planlar 27 yıla ihtiyacımız olduğunu ortaya koymaktadır. Endüstrinin ürettiği zehirli ve ağır metaller içeren atık suların yıllık üretimi 930 milyon m³'tür. Bu miktarın sadece % 22'si arıtılmakta, % 78'i

yine aynı şekilde sucul ortamlara bırakılmaktadır. Ülkemizde turistik tesislerin % 81'inde arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Bütün Balık Çiftlikleri Zararlımıdır?

Su ürünleri yetiştiriciliğinde kullanılan ağ kafesler in-shore (kıyısal), on-shore (kıyıya yakın), off-shore (kıyıdan uzak) ve açık deniz sistemleri olmak üzere dörde ayrılır.

Yetiştiricilikte ağ kafeslerin dizaynı ve kurulumu son derece önemlidir. Kafes kurulumu için su sirkülasyonun en iyi sağlandığı açık alanlar seçilmelidir. Kafesler arasında mutlaka yeterli boşluk bırakılmalıdır. Kafes sayısı ve taşıma kapasitesine göre populasyon sayısı belirlenmelidir. Bunun yanında balık çiftliklerinin diğer kirleticiler kadar olmasa da yinede bazı negatif etkileri söz konusudur. Bunları şu başlıklar altında toplamak mümkündür.

a) Genel
- Görünüm ve estetiği bozma
- Ulaşımı etkileme
- Doğal balık popülasyonları ile etkileşimler
- Kullanılan antibiyotiklerin çevresel etkileri

b) **Su Kolonu**
- Ötröfikasyon
- Toksik alg patlaması olasılığı
- Doğal su sirkülasyonunu değiştirme ve su kalitesini bozma

c) **Bentoz**
- Sedimantasyon oranında artış ve organik zenginleşme
- Methan ve hidrojen sülfür üretimi ve gaz sızıntısı

- Sülfür bakterilerinin gelişimi
- Biyokimyasal oksijen ihtiyacında artış
- Makrofauna biyokütlesinde bolluk, tür kompozisyonunda azalma, fırsatçı türlerin artışı

Şekil 4.2 Baltık denizine atılan azot ve fosfor miktarları (Enell&Ackerfors 1992).

BESİN TUZU KAYNAĞI	**AZOT (ton)**	**AZOT (toplamın yüzdesi)**	**FOSFOR (ton)**	**FOSFOR (toplamın yüzdesi)**
Ziraat	607.800	39,5	12.800	19,5
Orman	87.600	5,7	3.600	5,5
Kentsel	214.600	13,9	33.700	51,2
Endüstriyel	32.900	2,1	6.600	10,3
Akuakültür	14.200	0,9	2.400	3,6
Denizdeki Atmosferik Birikim	448.000	29,1	6.700	10,2
Azot Fikzasyonu	134.000	8,7	-	-

4. SONUÇ

Su ürünleri yetiştiriciliği yapan işletmelerin alıcı ortama verdiği tahribatlar incelendiğinde, insan aktiviteleri sonucunda ortaya çıkan etkilerden daha az olduğu gözlenmektedir. Yetiştiricilik yapan işletmelerin sayısı ve kapasitesindeki artış doğrudan bu alanda kullanılan yem miktarının artmasına sebep olmuştur. Su ürünleri yetiştiricilik işletmelerinden kaynaklanan fosfor kirliliğinin azaltılması çalışmaları henüz ülkemizde yeterli düzeyde değildir. Özellikle yem sektöründe çalışan firmaların ve piyasada bulunan yem çeşitlerinin azlığı yemlerdeki fosfor oranlarının azaltılmasına yönelik çalışmalar için ekonomik olmamaktadır. Bu yüzden ülkemiz için yapılacak çalışmalar, işletmelerin yoğun olarak gözlenmesi, çevresel kapasitelerinin hesaplanması, işletmelerin kurulacağı yerlerin seçiminde özen gösterilmesi ve besleme dikkat edilmesi gereken hususlardır.

Hali hazırda su ürünleri yetiştiricilik kaynaklı büyük boyutta kirlilik görünmemesine rağmen olası kirlilik faktörlerinin minimum seviyeye indirilmesi yetiştiricilik sektörünün ilerlemesine ve önüne çıkacak engellerin aşılmasında yardımcı olacaktır.

KAYNAKLAR

Artüz, İ. 1992, Deniz Kirlenmesi, İTÜ Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi, Ofset Baskı Atölyesi, İstanbul.

Basurco, B. (2001): Status of marine fish farming in the mediterranean aquaculture. The offshore alternative. Advanced Course on Mediterranean Off-Shore Mariculture, Centro Internacional de Altos Estudios Agronomico Mediterraneos (CIHAEM); Institutio Agronomico Mediterraneo de Zaragoza (IAMZ), Food and Agriculture Organisation (FAO), Zaragoza. 28 pp.

Enell, M. & Ackerfors, H. (1992). Nutrient discharges from aquaculture operations in Nordic countries into adjacent sea areas. ICES report C.M. 1991/F:56. Ref. MEQC, 17 pp.

FAO, 1997, Technical Guidelines for Responsible Fisheries No. 5: Aquaculture Development. Rome, Italy, 40 pp.

FAR, 1993, Workshop on Fish Farm Effluents and Their Control in EC Countries.Department of Fishery Biology, Institute for Marine Science at the Christian-Albrechts-University of Kiel.

Fernandes, T. F., Miller, K. L. & Read, P. A. (2001): Monitoring and Regulation of Marine Aquaculture in Europe. Journal of Applied Ichthyology 16. 138-143.

GESAMP, 1996, Monitoring the ecological effects of coastal aquaculture wastes. Rep. Stud. GESAMP No. 57. FAO, Rome.

International Maritime Organization (IMO), 1992. MARPOL 73/78, Consolidated Edition, London.

Midlen, A. and Redding, T. (1998). "Environmental management for aquaculture", Chapman and Hall, New York, 223 s.

Okumuş, İ., Atasaral, Ş., Başçınar, N., Serezli, R., 2003b, The Status and Role of Aquaculture in Sustainable Aquatic Production and Conservation of Biodiversity: Critical Issues. International Symposium of Fisheries and Zoology (In Memory of Ord. Prof. Dr. Curt KOSSWIG in His 100th Birth Anniversary), 23-26 October 2003, İstanbul Univeristy, Turkey (in Pres).OSPAR, 1992, Convention Annex IV (On the Assessment of the Quality of the Marine Environment. www.ospar.org/eng/html/convention/ ospar_conv5.htm.

Read, P.A., Fernandes, T.F., Miller, K.L., 2001, The derivation of scientific guidelines for best environmental practice for the monitoring and regulation of marine aquaculture in Europe. Journal of Applied Ichthyology , 17, 146-152.

Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, 4 Eylül 1988 tarihli ve 19919 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

SUŞEHRİ (SİVAS) BÖLGESİNDE MERAYA DAYALI OLARAK YETİŞTİRİLEN YERLİKARA VE DOĞU ANADOLU KIRMIZISI IRKI SIGIRLARIN BÜYÜME ÖZELLİKLERİ

GROWT TRAITS OF EAST ANATOLIAN RED BREED AND ANATOLIAN BLACK BREED CATTLE REARED AS BASED PASTURE IN SUSEHRI (SIVAS) PROVİENCE

Süleyman ÇİLEK

ABSTRACT

This study was done at 50 Anatolian Black and 50 East Anatolian Red reared at villages of Suşehri province. Values of withers height, heart girth and body weight of cattle were collected. Effects of age of cattle, breed of cattle and sex of cattle on these traits were investigated. For age 7 groups (starting 6 month of age and ending at 6 and older age), two groups for breed and sex of cattle were formed. The General Linear Model (GLM) was used for variance analyses of growth traits. Duncan's multiple range test was used for multiple comparisons.

Least square means of withers height heart girth and body weight of cattle were 108.27+1.52 cm, 135.41 + 1.84 cm and 169.19 + 7.2 kg, respectively. Effect of age on all growth traits (withers height heart girth and body weight) were statistically significant ($P<0.001$). least squares means of body weight for 6 month of age, 1 years, 2 year, 3 year, 4 year, 5 year, 6 and older year were 49,27 kg, 136,1 kg, 166,9 kg, 204,5 kg, 213,5 kg, 197 kg and 216 kg, respectively. least squares means of withers height for 6 month of age, 1 years, 2 year, 3 year, 4 year, 5 year, 6 and older year were 89,55 cm, 101.8 cm, 108 cm, 113,2 cm, 115,5 cm, 115,9 cm and 114.1 cm, respectively.

Although growth is the fastest between birth and 6 month of age, body weight and body measurement is low at 6 month of age. According to situation, it can be said that feeding and attention of calves were done at suitable conditions. As a result, difference between East Anatolian Red breed and Anatolian Black breed were insignificant statistically.

At feeding based pasture, of growth continue until 3-4 years of age with low live weight increase (approximately 500gr) for East Anatolian Red breed and Anatolian Black breed cattle. As number of East Anatolian Red breed and Anatolian Black breed which adapted to Anatolia conditions and resistance to diseases is decreasing, genetic studies (improvement studies and selection) should be done to increase yields and genes of native breeds of Turkey should be protected.

Key words: Anatolian Black, East Anatolian Red Breed, Body measurement, growth

ÖZET

Bu araştırma, Suşehri ilçesinin köylerinden farklı yaşlarda 50 adet Yerli Kara ve 50 adet Doğu Anadolu Kırmızı ırkı sığır üzerinde yapılmıştır. Sığırlardan cidago yüksekliği, göğüs çevresi ve vücut ağırlığı ölçüleri alınmıştır. Bu özelliklere yaş, cinsiyet ve ırkın etkisi araştırılmıştır. Yaş için 6 aylık, 1 yaş, 2 yaş, 3 yaş, 4 yaş, 5 yaş ve 6'dan daha yukarı yaşlarda biten 7 grup, ırk ve cinsiyet için 2 grup oluşturulmuştur. Büyüme karakterlerinin varyans analizi Genel Linear Model ile yapılmıştır. Duncan'ın çoklu karşılaştırma testi kullanılarak harelendirme yapılmıştır.

Cidago yüksekliği, göğüs çevresi ve canlı ağırlık için en küçük kareler ortalamaları sırasıyla 108,27 $\pm$ 1.52 cm, 135,41 $\pm$ 1.84 cm ve 169,19 $\pm$ 7,2 kg olarak bulunmuştur. Tüm büyüme özelliklerine (cidago yüksekliği, göğüs çevresi, vücut ağırlığı) yaşın etkisi istatistiki olarak önemli bulunmuştur ($P<0.001$). Canlı ağırlık için en küçük kareler ortalamaları 6 aylık, 1 yaş, 2 yaş, 3 yaş, 4 yaş, 5 yaş ve 6 ve daha yukarı yaşlar için sırasıyla 49,27 kg, 136,1 kg, 166,9 kg, 204,5 kg, 213,5 kg, 197 kg ve 216 kg ve cidago yüksekliği için 89,55 cm, 101,8 cm, 108 cm, 113,2 cm, 115,5 cm, 115,9 cm ve 114,1 cm olarak bulunmuştur.

Özellikle büyümenin en hızlı olduğu ilk 6 aylık yaşta canlı ağırlık ve vücut ölçülerinin çok düşük olması, buzağıların bakım ve beslenmesi uygun olmayan şartlarda yapıldığını göstermektedir. Sonuç olarak, iki ırk arasında istatistiki olarak önemli bir farklılık olmamakla birlikte mera şartlarında Yerli Kara ve Doğu Anadolu Kırmızısı ırkı yerli sığırlarda düşük canlı ağırlık artışı (yaklaşık 500 gr) ve yavaş büyüme hızıyla birilikte 3–4 yaşına kadar büyümenin devam ettiği söylenebilir. Sayıları her geçen gün azalan, Anadolu şartlarına uyum sağlamış ve birçok hastalığa dayanıklı olan Yerli ırk sığırlarımızda verim düzeyinin arttırılması için genetik çalışmalar, seleksiyon ve ıslah çalışmaları yapılmalı ve gen kaynağı olarak muhafaza edilmelidir.

Anahtar kelimeler: Yerli Kara, Doğu Anadolu Kırmızısı, Vücut ölçüleri, Büyüme

GİRİŞ

Sivas bölgesi yayılım olarak Yerli kara ve Doğu Anadolu kırmızı ırkının karşılaştığı bir bölgedir. Bu bölgede GAK bir inekten yerli kara ırkının özelliklerini gösteren siyah buzağılar elde edilebilmektedir. Bölgede yayların bolluğu nedeni ile extansif olarak ve İstanbul'un kurbanlık hayvan ihtiyacını karşılamak amacıyla sığır besiciliği yapılmaktadır. Sığırlar kurban öncesine kadar merada otlatılmakta ve kış aylarında az bir yem ile bahara çıkana kadar beslenmektedir. Kurban öncesi iyi bir besleme uygulanarak besiye çekilmektedir. Bu saha çalışması, Suşehri bölgesindeki sığır varlığının özelliklerini tanımlamak ve bölgedeki extansif besi hakkında ön bilgiler edinmek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada materyal olarak yerli ırk sığırlarımızdan olan Yerli kara ve Doğu Anadolu kırmızı ırkından alınan vücut ölçüsü değerleri kullanılmıştır. KSÜ ziraat fakültesi ile birlikte yaptığımız 'Yerli kara ve Doğu Anadolu kırmızı ırkında leptin geni polimorfizmlerinin belirlenmesi' konulu genetik amaçlı bir çalışma için kan toplarken sığırdan aldığım vücut ölçüsü değerleri kullanılmıştır. Vücut ölçüsü değerleri olarak cidago yüksekliği ve göğüs çevresi ölçüleri alınmış, hayvanların ağırlığını köy şartlarında ölçmek zor olduğu için canlı ağırlıklar göğüs çevresinin ve tahmini ağırlığın ölçüldüğü cetvel ile tahmin edilmiştir. Sivas, Erzincan, Suşehri bölgesi yayılım olarak yerli kara ve Doğu Anadolu kırmızı ırkının karşılaştığı bir bölgedir. Hatta GAK bir inekten yerli kara ırkının

özelliklerini gösteren siyah buzağılar elde edilebilmektedir. Suşehri bölgesinde yayların bolluğu nedeni ile extansif olarak ve İstanbul'un kurbanlık hayvan ihtiyacını karşılamak amacıyla sığır besiciliği yapılır. Sığırlar kurban öncesine kadar mart ve Ekim ayları arasında meralarda ve yaylalarda otlatılmakta ve kış aylarında az bir yem ile beslenmektedir. Kurban öncesi iyi bir besleme uygulanarak besiye çekilmektedir. Bu araştırma, Suşehri bölgesindeki sığır varlığının morfolojik özelliklerini tanımlamak ve extansif besi hakkında ön bilgiler edinmek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Bu çalışma, genetik amaçlı yapılacak bir çalışma için kan toplarken Sivas ili Suşehri ilçesi mezbahası ile ilçeye bağlı büyük köylerden olan Akşar ve Çataloluk köylerinde farklı yaşlarda ve özellikle saf ırk özelliklerini gösteren 50 yerli kara ve 50 doğu Anadolu ırkı sığırdan vücut ölçüsü değerleri alınmıştır. Vücut ölçüsü değerleri olarak cidago yüksekliği ve göğüs çevresi ölçüleri alınmış, hayvanların ağırlığını köy şartlarında ölçmek zor olduğu için canlı ağırlıklar aynı zamanda göğüs çevresinin ölçüldüğü cetvel ile edilmiştir. Vücut ölçülerine sığır yaşının, ırkın ve cinsiyetin etkisi araştırılmıştır. Yaş için 6 aylık,1 yaş, 2 yaş, 3 yaş, 4 yaş, 5 yaş ve 6 yaş ve yukarı yaşlar için 7 grup oluşturulmuştur. Irk ve cinsiyet için 2 grup oluşturulmuştur. Vücut ölçülerine faktörlerin etkisi Genel Lineer Model ile araştırılmış ve gruplar arası farklılıklar duncan harflendirme testi kullanılarak yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de GAK ve Yerli kara ırkının Vücut ağırlığı, Cidago yüksekliği ve Göğüs çevresi vücut ölçüleri için en küçük kareler ortalamaları görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde erkek sığırlarda göğüs çevresi istatistiki olarak önemli ve dişilerden daha düşük olarak bulunmuştur. Yaşın vücut ölçülerine etkisi istatistikî olarak önemli bulunmuştur.

Tablo 1: Yerli ırk sığırların bazı vücut ölçülerine ait en küçük kareler ortalamaları

	n	**Vücut ağırlığı**	**Cidago yüksekliği**	**Göğüs çevresi**
Yaş		***	***	***
0,5	7	49,27 ±18.859 d	89,55 ± 3.969 b	98,28 ± 4,806 c
1	32	136,10 ± 8.830 c	101,81 ±1.858 ab	121,00 ± 2,250 b
2	13	166,88± 14.598bc	107,95 ± 3.072 ab	135,65 ± 3,720 ab
3	10	204,51± 16.305ab	113,16 ± 3.431a	145,39 ± 4,155 a
4	6	213,51± 20.978 a	115,46 ± 4.415 a	150,32 ± 5,345 a
5	9	197,86± 16.823ab	115,89 ± 3.540 a	151,26 ± 4,287 a
6 ve >	23	216,18± 11.795 a	114,09 ± 2.482 a	145,99 ± 3,005 a
Cinsiyet		ns	ns	*
Erkek	21	167,20± 12,55	106,23 ± 2,641	130,90± 3,198 b
Dişi	79	171,18± 6,17	110,32 ± 1,299	139,93±1,572 a
Irk	50	***	ns	ns
DAK	50	223,42 ± 9,281 a	107,68 ± 1,953	136,71± 2,365
Yerli kara		114,96 ± 8,554 b	108,86 ± 1,800	134,11 ± 2,180
Ortalama	**100**	**169.188 ± 7.221**	**108.272 ± 1.52**	**135.412 ± 1.84**

Resim 1: Yerli kara ırkı bir buzağı

Resim 2: Kötü ahır şartlarında Doğu Anadolu kırmızısı bir inek

TARTIŞMA VE SONUÇ

DAK ve Yerli kara ırkın ırk özellikleri

Resim 1'de görüldüğü gibi, Yerli kara ırkı cidago yüksekliği ve beben ağırlığı itibariyle küçük yapılı ve kısa boynuzludur. Boyun genellikle orta uzunlukta, ince kıvrımlar mevcut olup, kasları ve gerdan az gelişmiştir. Boğalarda ise boyun oldukça kısa, kaslı ve sağlam yapılı gerdan orta derecede gelişmiş ve vücut uzuncadır. Göğüs orta derecede derin ve kaburgaların kısa olması nedeniyle göğüs, omuzların arkasında çok dardır. Sağrı sivri ve cidagoya nazaran daha yüksek olup meyilli olması ırk üzerinde ıslah çalışması yapılmadığını gösterir. Arka kısım ön kısımdan daha yüksektir. İnce kemik yapısına sahiptir. Bacaklar kısa, tırnaklar sağlamdır. Deri ve merme siyahtır. Kıl rengi kuzguni siyah olup kıllar yazın kondisyonu iyi hayvanlarda kısa, ince ve parlaktır. Kıllar kışın genellikle uzun ve kabadır. Tırnak rengi ve boynuz rengi siyahtır. Boğalarda baş büyükçe ve profili hafif dışbükeydir. İneklerde baş dar ve küçük, yüz uzun ve burun ucunda dışbükeylik bulunmaz. İyi oluşmamış, gayri muntazam şekilli boynuz yapısı sıkça görülmektedir. Boğalarda ise boynuz kısa, boynuz dibi ineklere oranla daha kalın ve genellikle yana doğru uzamıştır. İneklerde boynuzun yönü yana, yukarı ve öne doğru yönelmiştir. Dişilerde cidago Yüksekliği, 94,0 cm ile 127 cm arasında değişir ortalama değer 105,3 cm dır. Vücut Uzunluğu 99,0 cm ile 139 cm arasında değişir ortalama değer 117 cm'dır. Göğüs çevresi 120 cm ile 140,2 cm arasında değişir ortalaması 140,2 cm'dır. Ön incik çevresi 11 cm ile 16 cm arasında değişir ortalama 13,31 cm'dır. Olumsuz koşullara oldukça dayanıklı, hastalık ve zararlılara karşı direnci yüksektir. Ekstansif koşullarda, ilkel bakım, besleme ve barındırma koşullarında daha yoğun yetiştirilmektedirler. Kötü bakım ve besleme şartlarında yetiştirilen tipik yerli karalarda canlı ağırlık 125-150 kg dır. Ancak iyi bakım besleme şartlarında canlı ağırlık 300–350 kg a kadar çıkabilmektedir. Irk içinde sıkı seleksiyon ve melezlemeler ile süt verimi, döl ve et veriminde artışlar elde edilmiştir (Eker ve Tuncel 1971, Yavuz 1975, Şekerden ve Özkütük 2000, Akbulut ve ark 2004, Anonim 2009a). Benzer sonuçlar Güney Anadolu Kırmızısında da elde edilmiştir (Baklr ve Kaygısız 2004). DAK'nın Kesim Ağırlığı 200–250 kg civarındadır. Yerli kara ırkı enerji düzeyi yüksek yemler ile besi yapmaya uygun değildir. Mera besisinden sonra en fazla 90 günlük besi döneminden sonra kesime sevk edilir (Arpacık 1995).

Resim 2'de görüldüğü gibi, Doğu Anadolu Kırmızısı (DAK) ırkında renk saçık kırmızıdan koyu kestane rengine kadar değişir. Bazı hayvanlarda arka bacağın iç tarafında beyaza kadar değişen açık renkler görülebilir. DAK'ın en göze çarpan kusuru bedenin özellikle göğüs bölgesinin dar olmasıdır. Yayla ve meraların uygunluğuna bağlı olarak hayvanlar sonbahar ve kışa iyi sayılabilecek bir kondisyonda girerler. Kışın yem stokları yeterli olmadığından ve kışlar çok uzun ve sert geçtiğinden zamanla kondisyonları düşer. İlk buzağısını 3,5 – 4 yaşında verir. Doğumda buzağılar cılızdır. DAK erkek danaları 330–340 kg canlı ağırlığa ulaşınca besiye son vermek gereklidir (Alpan 1994, Arpacık 1995, Ertuğrul ve ark 1997, Anonim 2009b).

Köylerdeki ahır şartları oldukça Resim 2'de görüldüğü gibi çok kötüdür. Yetiştirici hayvanların üşüyeceğini düşünerek oldukça alçak yükseklikte olan ahırlarda havalandırma deliklerini de kapatmakta ve ahırda yeteri kadar havalandırma yapılamamaktadır. Bu nedenle ahır içine girildiğinde amonyak kokusu hissedilir. Aynı zamanda yeteri kadar aydınlatma yapılmaması hayvanlar için sağlıksız bir ortamın oluşmasına ve göz hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları ve ayak hastalıkları riskine sebep olmaktadır.

Sonuç

Tablo 1 incelendiğinde yerli ırk sığırlarımızdan olan GAK ve yerli kara ırkının yaşla birlikte 3–4 yaşına kadar gelişmesini sürdürdüğü söylenebilir. Farklı yaşlardaki Yerli kara ırkı için ortalama 107,68 cm ve GAK için 108,86 cm olan cidago yüksekliği değeri 3–4 yaşlı sığırlarda 115 cm civarında bulunmuştur. Benzer şekilde göğüs çevresi ve tahmin edilen canlı ağırlık değerleri de literatürler ile uyum içindedir (Alpan 1994, Şekerden ve Özkütük 2000, Anonim 2009a, Anonim 2009b). Bu çalışmada kendi ırk özelliğini gösteren farklı yaşlardaki sığırlardan vücut ölçüleri alınmıştır. Köylerde 3–4 yaşlı erkek hayvanlar çok nadir bulunduğundan, 2–3 yaşlı boğalar İstanbul'a kurbanlık olarak götürüldüğü ve mezbahada kesildiğinden erkek hayvanların vücut ölçüleri dişilerden daha düşük çıkmış olabilir. Araştırma DAK ırkının göğüs çevresinin yerli karadan daha geniş olduğu ve daha fazla ağırlığa sahip olduğu görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde yerli ırklarımızın 4 yaşına kadar büyümesinin devam ettiği söylenebilir.

Kabaca bir hesap yapmak gerekirse, 6 aylık iken 49,27 kg ağırlıktaki bir sığır 1 yaşında 136,10 kg'a canlı ağırlığı çıkarsa ağırlık artışı 136,10- 49,27 = 86,83 kg'dır. Besideki 6 ayı 180 gün olarak alırsak günlük ağırlık artışı 86,83 / 180 = 482 gr olarak bulunur. Görüldüğü gibi büyümenin en yoğun olduğu dönemde günlük yaklaşık 500 gr ağırlık artışı sağlanmaktadır. Mera şartlarından faydalanma yanında ilave olarak entansif besinin yaygınlaştırılmasında fayda vardır. Önceleri devlet kurumlarında yetiştirilen bu yerli ırkların üzerindeki ıslah çalışmalarından 1970'li yıllarda vazgeçilmiştir. Yerli ırkların verim düzeyini artırmanın zaman alacağı düşüncesiyle kültür ırkları ile melezleme çalışmaları yapılmıştır. Bu gün suni tohumlamanın yaygınlaşması ile bu ırklar yok olmak üzeredir. Özellikle özelleştirilmeyen devlete ait bazı tarım işletmelerinde bu ırklar için saf sürüler oluşturularak gen kaynakları muhafaza edilmelidir. Suni tohumlamanın uygulanması ile dünyadaki hayvanlar arası akrabalığın artması kaçınılmazdır. Anadolu şartlarına (kötü besleme, hastalılar, kış vb) şartları uyum sağlamış olan yerli ırklarımızın gen kaynakları muhafaza edilmesi gereklidir.

Teşekkürler

Araştırma sırasında kan ve veri toplamada yardımlarından dolayı Suşehri Timur Karabal Meslek Yüksekokulu Gıda bölümü Örgencilerine ve Dr seher Dirican'a teşekkür ederim.

KAYNAKLAR

Alpan O (1994). Sığır yetiştiriciliği ve besiciliği ders kitabı, Şahin matbaası, 39-42.
Anonim (2009a). http://www.tarimsal.com/yerliirklar/EK-1%20Yerli%20Kara.doc.
Anonim(2009b).http://www.tarimsal.com/yerliirklar/EK-5%20Doğu%20Anadolu%20 Kır mızısı.doc.
Akbulut Ö, Yanar, M., Tüzemen, N., Bayram. B. (2004). Türkiye'de Et Üretiminin Artırılması İçin Kültür Irkı Sığırlardan Yararlanma İmkânları, 4. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi. 01-03 Eylül 2004, Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Isparta, s. 16-21.
Arpacık R (1995) Entansif sığır besiciliği ders kitabı,şahin matbaası, 19-20.
Bakır G, Kaygısız, A. (2004). Güney Anadolu Kırmızısı Sığırlarında Dünden Bugüne Yapılan Islah Çalısmaları, Gap 3. Tarım Kongresi 02–03 Ekim 2003 Şanlıurfa.

Eker M, Tuncel E (1971) jersey boğası kullanarak yerlikara sığırların ıslahı olanakları üzerine araştırmalar, 1. süt ve döl verimi ile ilgili özellikler, Ank Ünv. Ziraat Fak yıllığı, yıl 21, sayı 2, 250-266.

Ertuğrul M, Akman N, Aşkın Y, Cengiz F, Fıratlı Ç, Türkoğlu M, Yener SM (1997). Hayvan yetiştirme (yetiştiricilik) ders kitabı, baskı baran ofset.

Şekerden Ö, Özkütük O (2000). Büyükbaş hayvan yetiştirme, Çukurova üniversitesi Ziraat Fakültesi ders kitabı, No: c-122.

Yavuz O (1975). Et verim kabiliyeti ile ilgili bazı karakterler bakımından Aberdeen Angus x Yerlikaralar üzerine karşılaştırmalı araştırmalar. Ankara çayır mer'a ve Ziraat araş. Enst. Yayınları, no:51.

"SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ ISPARTA SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEK OKULU ÖĞRENCİLERİNİN GENEL MEMNUNİYET DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ"

IDENTIFICATION OF THE SATISFACTION LEVEL OF THE STUDENTS ATTENDING VOCATIONAL SCHOOL OF HEALT RELATED PROFESSIONS AT SDU

Ebru ÖNEM[1] **Mümin POLAT[2]** **Tufan NAYIR[3]** **Füsun EROĞLU[4]**

ABSTRACT

Süleyman Demirel University Vocational School of Health Related Professions is composed of three main departments including Medical Laboratory, Ambulance and Emergency Technician and Anesthesia Technician. Currently, total 115 students are enrolled the programs. Because the institution is relatively newly built, the administration conducted a survey in order to ensure that the students are educated by the very best School environment. The main Objective of this survey is to identify and solve the problems related to "Education", "Guidance and counseling", "Social Intercourse", "Laboratory and Practical training" and "Physical Environment". The satisfaction level survey –consisting of 5 titles and 60 questions related to "Education", Guidance and councelling", "Social Intercourse", and "Physical Environment". -was conducted to the students. The compiled data was analyzed by means of frequency distributions, Kruskall Wallis test and Mann Wwhitney U. methods.The result of this study indicate that students are satisfied. With the quality of Education :%75.3. With the quality of Labrotory and Practical training:%50.6. With the quality of Guidance and Counseling:%69.4. With the quality of Social Intercourse:%67.1. With the quality of Physical Environment:%72.1.

Although the instutition has been a newly established , the level of students satisfaction is highly promisng.

Key Words: Students Satisfaction, Vocational School, Education

ÖZET

Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu (ISHMYO) Anestezi Teknikerliği, Ambulans ve Acil Bakım Teknikerliği ve Tıbbi Laboratuar bölümünde toplam 115 öğrenci ile eğitim-öğretim faaliyetini sürdürmektedir.

[1]Öğr. Gör., SDÜ Sağ.Hiz.MYO , ebruonem@sdu.edu.tr
[2]Okutman, SDÜ Sağ.Hiz.MYO, polatmumin@yahoo.com
[3]Arş. Gör.Dr., SDÜ Tıp Fak.Halk Sağlığı AD., tufan21@hotmail.com
[4]Doç. Dr., SDÜ Sağ.Hiz.MYO, eroglufusun@hotmail.com

Oldukça yeni olan okulumuzda sorunların en iyi ve kalıcı şekilde çözümlenmesi için öncelikle sorunların, öğrencilerin beklentilerinin somut bir şekilde ortaya konması gerekmektedir.

Bizde bu amaçlar doğrultusunda ISHMYO'nda öğrenim gören öğrencilerin, okulda eğitim öğretim, öğrenci işleri, danışmanlık ve rehberlik, sosyal ilişkiler, fiziksel çevrenin yeterliliğinden ne ölçüde memnun olduklarının ölçülmeyi hedefledik.

Öğrencilere araştırmacılar tarafından hazırlanan; eğitim öğretim, laboratuar ve staj eğitimi, danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, sosyal ilişkileri ve fiziksel koşulları irdeleyen 60 soruluk "Öğrenci Memnuniyet Anketi" uygulanmıştır. Anket sonucu toplanan veriler SPSS 15.0 programı ile; frekans dağılımları, istatistiksel çıkarımlar, Kruskall Wallis testi, Mann Wwhitney U testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Yapılan bu araştırmada okulun yeni açılmış olmasına rağmen öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin umut verici olmakla birlikte eksik yönlerin ortaya çıkartılmasında bu tür anket çalışmalarının belirleyici rol oynayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmaların belirli zaman dilimlerinde tekrarlanarak memnuniyetin az olduğu konularda geliştirme ve iyileştirme çalışmalarının yapılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelime: Öğrenci Memnuniyeti, Meslek Yüksekokulu, Eğitim-Öğretim

1. GİRİŞ

Meslek yüksekokulları "Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemi"nin en önemli aşamalarından biridir. Sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerine yeterli bilgi ve beceriyle donanmış ara eleman yetiştirmek amacıyla kurulmuş olup lisans düzeyinde eğitim veren Mesleki ve Teknik Eğitim kurumları ile ortaöğretim kurumlarının hedef aldığı istihdam sahaları arasında kalan boşluğu doldurma işlevini yerine getirmektedir (Şahin ve Fındık, 2008) Türkiye'de Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları da (SHMYO), sağlık sektörünün nitelikli esas eleman gereksinimini karşılamak, sağlık hizmetlerinde kaliteyi artırmak amacıyla 2547 sayılı yasayla kurulmuş, önlisans düzeyinde eğitim-öğretim veren yükseköğretim kurumlarıdır (Taştan, 2007).

Günümüzde insan yaşamına verilen değer arttıkça sağlık hizmetleri eğitimine verilen değer ve öncelik de artmaktadır. Bu amaçla kurulmuş okullar eğitimli ara eleman yetiştirmeleri nedeniyle, önemli bir görev üstlenmektedirler. Bu yüzden SHMYO'ları sağlık sektörünün ihtiyacı olan insan kaynağının sağlandığı merkezlerdir. Bununla okulların, birlikte eğitim ve öğretimde karşılaştıkları sorunlar ile bunların çözülmesi için yapılabilecek işbirliği ve dayanışma konuları her geçen gün daha çok önem kazanmaktadır (I.Ulusal Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 2006). Eğitim sisteminin yapısal özellikleri ve amacı çağdaş uygarlığı yakalamanın ve kalkınmayı sağlamanın temelini oluşturmaktadır. Sistem içinde insan girdisinin niteliği daha fazla önem taşımaktadır. Bir insan en ideal sistemi çalışmaz hale getirebileceği gibi, en olumsuz koşulları içeren bir sistemde nitelikli ürünler ortaya çıkarabilir (Uzgören, 2007). Fakat ülkemizde eğitim öğretim faaliyetleri hala sıkıntılı konular arasında yer almaktadır. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulları da birçok yönden sorun yaşayan eğitim kurumlarından biridir. Özellikle insan sağlığı ile ilgili ara eleman yetiştiren bu okulların sorunlarının çözümlenmesi hayati önem arz etmektedir (Tokgöz ve Köksal, 2008). Sorun yaşanan en önemli konulardan biri diğer meslek yüksek okullarında da olduğu gibi bu okulların kampüs alanı dışında tutulmasıdır. Bu durum ise bu okulların üniversitenin bir bölümü olarak görülmesine ve öğrencilerin de üniversite havasını yaşamalarını engellemektedir. Bunun dışında akademik personel sayısının yetersizliği, uygulama sahalarının azlığı, sınavsız geçiş nedeni ile de öğrenci kalitesi sorunlarının artmış

olması nedeniyle yetersiz öğrenci profili ile karşı karşıya kalmak yaşanan diğer sorunlar arasındadır.

Bu çalışmanın amacı Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunda önlisans öğretimi gören öğrencilerin, yeni kurulmuş bir okul olmasından kaynaklanan sıkıntılarını ve tüm olumsuzluklara karşı okula yönelik memnuniyet düzeylerini çeşitli istatiksel yöntemler kullanarak analiz etmektir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Yaptığımız bu çalışmada Isparta Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunda 2008-2009 eğitim öğretim yılında öğrenim gören öğrencilere, okulu farklı başlıklar altında değerlendirebilecekleri bir anket düzenleyerek memnuniyet düzeyleri ölçülmek istenmiştir. Yapılan anket "Öğrenci Memnuniyet Anketi" olarak adlandırılmış ve sorular beş ana başlık altında toplanmıştır. Ankette öğrencilere öncelikle "Eğitim Öğretim" ana başlığı altında 21 soru sorulmuş olup; dersler, ders programları, derslerin işlenişi, derse giren öğretim elemanlarının performansı, ders notları, sınıf mevcudu gibi konularda görüşleri alınmıştır. İkinci ana başlık "laboratuarlar ve staj" olup bu başlık altında da öğrencilere staj saatleri, staj sürelerinin yeterliliği, staj yapılan birimlerin yeterliliğinin değerlendirilmesi için beş soru sorulmuştur. Üçüncü ana başlık "danışmanlık ve rehberlik" olarak hazırlanmış ve 8 soru sorulmuştur. Okulda öğrenci işleri, kayıt işlemleri, öğrencilerin sıkıntılı oldukları konularda problemlerinin çözümündeki yeterlilik hakkındaki memnuniyet seviyeleri ölçülmeye çalışılmıştır. Son iki ana başlık "sosyal ilişkiler" ve "fiziki çevre" olarak hazırlanmış ve bu başlıklar sırasıyla 18 ve 8 sorudan oluşmuş olup, öğrencilerin kendi sınıf arkadaşlarıyla ve farklı bölümden olan öğrencilerle okul içindeki diyalogları sorulmuş ve okulun sınıfları, bahçe düzeni, spor salonu, güvenliği ve kullanılan ortak alanların yeterliliğinin değerlendirilmesi istenmiştir. Sorulan sorulara Çok iyi-4, İyi-3, orta-2, kötü-1, çok kötü-0 olmak üzere puan verilerek bölümlere göre öğrencilerin verdiği puanları hesaplanmış ve her bölüm için ayrı ayrı olmak üzere memnuniyet düzeyleri değerlendirilmiştir. Toplam memnuniyet puanının yarısından fazla puan alanlar "memnun", yarısı veya daha az alanlar "memnun değil" olarak değerlendirilmiştir.

Anket, Tıbbi Laboratuar Bölümü 1. sınıf, Anestezi Teknikerliği bölümü 1. ve 2. sınıf, Ambulans ve Acil Bakım Teknikerliği 1. ve 2. sınıf öğrencileri olmak üzere toplamda 90 öğrenciye uygulanmıştır. 85 tane anket eksiksiz olarak değerlendirmeye katılabilmiştir. Anket sonucu toplanan veriler SPSS 15.0 programı ile; frekans dağılımları, istatistiksel çıkarımlar, Kruskal Wallis testi, Mann Wwhitney U testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Okulun eğitim öğretim, laboratuar ve staj, danışmanlık ve rehberlik, sosyal ilişkiler, fiziksel çevre başlıkları ile öğrenciye sunduğu hizmetler sonucunda öğrencilerin memnuniyet düzeyine ilişkin bulgular tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Genel Memnuniyet Anketinden 5 Ana Gruba Göre Aldıkları Puanların Ortalama ve Standart Sapmaları

	Yüzde *	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma
Egitim Öğretim	75,3	18,00	84,00	52,5647	16,10194
Laboratuar ve Staj	50,6	,00	20,00	11,2471	6,05512
Danışmanlık ve Rehberlik	69,4	,00	32,00	20,2706	8,04065
Sosyal İlişkiler	67,1	8,00	72,00	43,8471	17,68744
Fiziksel Çevre	72,1	1,00	32,00	21,4941	7,64950

*Memnun olduğunu belirtenlerin oranı

Öğrencilerin Eğitim ve Öğretim başlıklı bölümü değerlendirmeleri neticesinde % 75,3'ünün memnun olduğu görülmüştür.

Laboratuar ve Staj memnuniyet değerlendirmesine bakıldığında ise memnun olduğunu belirtenlerin oranı % 50.6'dir.

Danışmanlık ve Rehberlik hizmetlerinden memnuniyet düzeyi % 69.4 iken, Sosyal İlişkiler başlığı altında sorulan sorularda memnun olduklarını belirten öğrencilerin oranı % 67.1'dir.

Ankete katılan öğrencileri son ana başlık Fiziksel Çevreden memnuniyet sonucu ise % 72.1'dir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kuruluş amacı sağlık, sanayi ve hizmet sektörlerine nitelikli ve nicelikli ara insan gücü yetiştirmek olan Meslek Yüksekokulları, maalesef günümüz Türkiye'sinde henüz tam amaçlarına ulaşabilmiş değildir (Akyurt vd.,2007). Türk yükseköğretim sistemi içinde, genel anlamda Meslek Yüksekokulları'nın sorunları çeşitli yönleriyle incelendiğinde; bu yükseköğretim kurumlarının fakülte ve yüksekokulların gölgesinde hatta gerisinde kaldığı ve ciddi sorunlar yaşandığı görülmektedir (Taştan, 2008). Yaşanan en önemli sorunlar arasında öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının yüksek olması, atölye ve laboratuarların yetersizliği veya çağdaş teknoloji araç ve gereçlerinden yoksun olmaları, yetersiz fiziki şartlar neticesinde zaten isteksiz gelen öğrenciler daha da ilgisiz olmakta, öğretim elemanları da olumsuz etkilenmektedir (Henden ve Tunç , 2005). Yapılan bu çalışmada da Isparta Sağlık Hizmetleri Meslek yüksek Okulu öğrencilerinin Meslek Yüksek Okullarında var olan sorunlara ek olarak yeni açılmış bir okul olmanın yarattığı sıkıntıları, öğrenciye minimum düzeyde yansıtmaya çalışan okul idari ve akademik personelin öğrenciler üzerinde sağladığı memnuniyet düzeyi ölçülmeye çalışılmıştır. Bu amaçla da okulun eğitimi, laboratuar şartları, danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, öğrencilerin kendi bölümleri ve diğer bölümlerle olan sosyal ilişkileri, okulun fiziki şartları yapılan memnuniyet anketi ile öğrenciler tarafından değerlendirilmiştir.

Anket sonucunda en düşük memnuniyet yüzdesi laboratuar ve staj eğitimi başlıklı bölümde görülmüştür. Bunun en büyük nedenleri olarak; okulun yeni kurulmuş olmasından kaynaklanan maddi imkânsızlıklar nedeniyle yeterli laboratuar şartlarının sunulamaması ve her staj sahasında meydana gelen rutin öğrenci-işveren ilişkilerindeki karşılıklı

memnuniyetsizliği kabul edebiliriz. Staj konusundaki sıkıntıların ise staj yapılan birimlerin okuldan uzak oluşu ve uygulama zamanları ile teorik ders zamanlarının aynı gün içerisinde olmak zorunda olduğu durumlardan kaynaklandığı söylenebilir. En yüksek memnuniyet düzeyinin Eğitim Öğretim başlığı altındaki bölümden sağlanmış olması okul adına memnun edici bir durumdur. Bu memnuniyetin arkasında; ders veren öğretim üyelerinin branşlarında uzman olması ve Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesindeki ders ve görevlerinin yanı sıra ISHMYO'nda da ders vermelerinin yattığı düşünülmektedir. Anket sonuçlarının analizine göre en yüksek ikinci memnuniyet düzeyi "fiziki çevre" başlığı adı altında sorulan sorulardan elde edildiği gözlemlenmiştir. Okulun konumu, bahçe düzeni, spor salonu, konferans salonu ve düzenlenen sosyal aktivitelerinin çeşitliliğinin etkisi ile bu memnuniyet düzeyi ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak okulun yeni açılmış olmasına rağmen öğrencilerin memnuniyet düzeyleri umut vericidir. Bununla birlikte okulların eksik yönlerinin ortaya çıkartılmasında bu tür anket çalışmalarının belirleyici rol oynayacağı düşünülmektedir. Bu tip çalışmaların belirli zaman dilimlerinde tekrarlanarak Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarının eksikliklerinin görülmesi ve gerekli önlemlerin alınması konusunda çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Ekinci, C.E., Burgaz B. Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Bazı Akademik Hizmetlere İlişkin Beklenti ve Memnuniyet Düzeyleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 2007; 33: 120-34.

Uzgören, N. Uzgören E. Dumlupınar Üniversitesi Lisans Öğrencilerinin Memnuniyetini Etkileyen Bireysel Özelliklerin İstatistiksel Analizi - Hipotez Testi, Ki-Kare Testi ve Doğrusal Olasılık Modeli, *DPÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007; 17: 173

Taştan, R.,1. Komisyon,Sınavsız Geçiş Sisteminin *Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarında* Yol Açtığı Eğitsel, Yönetsel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, 2008, Kocaeli

Henden R., Tunç A.(Kış 2005) "Mesleki teknik öğretimde sınavsız geçiş uygulamaları" Milli Eğitim Dergisi, Sayı 165, s.165,171.

Akyurt N., Şahin H., Demirbaş B., Özkan N., Gayef A., Bekiroğlu N., Turoğlu H.T. (2008), "Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'na Sınavlı ve Sınavsız Geçiş İle Kayıt Yaptıran Öğrencilerin Mezuniyet Başarılarının Karşılaştırılması" Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:7

Tokgöz, Y.S., Köksal, A.Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, 2008

"I.Ulusal Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları Sempozyumu" G.Ü. Gölbaşı Eğitim Tesisleri, Gölbaşı-Ankara.

Şahin, İ., Fındık, T., Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri , TSA/ Yıl:12, Sayı 3, 2008

TARIMDA BOR

BORON IN AGRICULTURE

Eray TULUKCU[1] Raziye KOÇAK[2] Züleyha ENDES [2] A. Büşra MADENCİ [3]

ABSTRACT

Our country has 65 % of Boron mines known on the earth and 90 % of Boron world market share with United States of America. Boron has started to be used widely in industry and consumption of it has been increasing. During the mining process soil and water sources have been polluted by Boron.

Boron is a necessary micro element for the growing of plants. Deficient or excess of Boron would affect the plant growth and amount of produced negatively. If boron pollution is seen in soil with plants it means that it has been stored in levels dangerous for human healthy.

Boron deficiency is a major cause of yield loss in many wheat growing countries in Asia. Boron is an essential plant micronutrient which can be phototoxic to plants if present in soil at high concentration.

Key Words: Boron, Boron Deficiency or Excess, Agriculture, Healthy

ÖZET

Ülkemiz dünyada bilinen bor yataklarının % 65'ine ve dünya bor pazarının da % 90'nına Amerika Birleşik Devletleri ile birlikte sahiptir. Bor endüstride çok geniş kullanım alanı içermekte, tüketimi gittikçe artmaktadır. Cevherin elde edilmesi sırasında toprak ve su kaynakları borla kirlenmektedir.

Bor bitki gelişimi için gerekli bir mikro elementtir. Yetersizliğinde veya fazlalığında bitki gelişmesi ve ürün miktarı olumsuz etkilenmektedir. Bor kirliliği görülen topraklardaki bitkiler bor elementini depoladıklarından dolayı bazen insan sağlığını da olumsuz etkileyebilir.

Bor noksanlığı birçok Asya ülkesindeki yetiştirilen tahıllarda verim kayıplarının ana sebeplerindendir. Fakat yüksek oranda bor içeren topraklarda fitotoksik etki gösteren bor temel mikro besin elementlerinden biridir.

Anahtar Kelimeler: Bor, Bor Noksanlığı, Tarım, Sağlık

[1] Yrd. Doç. Dr. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı eraytulukcu@selcuk.edu.tr
[2] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı rkocak@selcuk.edu.tr , zendes@selcuk.edu.tr
[3] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Şeker Teknolojisi Proğramı bacikgozoglu@selcuk.edu.tr

1. GİRİŞ

Mikro elementler gerek topraklarda gerekse bitkilerde çok düşük miktarlarda bulunur ve varlıkları ancak milyonda kısım olarak (ppm) ifade edilirler. Topraktaki yarayışlılık düzeyleri ve bitkideki miktarları çok düşük olmalarına rağmen eksiklikleri söz konusu olduğunda ise tarımsal üretimin düşmesine yol açarlar. Bu etki yıllar önce Alman kimyacısı Justus Von Liebig tarafından ortaya konan minimum kanunu ile ifadesini bulmaktadır. Liebig'e göre bitkinin gelişmesini, bitkinin ihtiyaçlarına göre yetişme ortamında en az durumda olan bitki besin maddesi sınırlandırmaktadır. Eğer herhangi bir besin maddesi verimi sınırlandırıyorsa eksikliği söz konusu olan besin maddesi bitkiye sağlanmadığı sürece diğer besin maddelerinden ne kadar verilirse verilsin bitkisel verimi artırmak mümkün olmamaktadır (Eyüpoğlu 1998).

Bitkiler değişik kısımlarında çok sayıda element içerirler. Yapılan çözümlemeler bitkilerin farklı yerlerinde en az 60 elementin bulunduğunu göstermiştir. Belirlenen bu 60 elementin bugünkü bilgilerimize göre 17 tanesi bitki gelişmesi için mutlak gereklidir. Bitki gelişmesi için mutlak gerekli olan ilk on element makro elementler ve son yedi element ise mikro elementler olarak isimlendirilir (Kaçar 1986).

Bor; periyodik tablonun III-A grubunda yer alan, mikro besleyiciler içinde metal olmayan tek elementtir. Doğada da ^{10}B (%18.98) ve ^{11}B (%81.02) olmak üzere iki kararlı izotopu bulunmaktadır. Oksijene eğilimi büyüktür. Yeryüzünde oksijen bileşikleri şeklinde bulunur ve daha çok Ca ve Na boratları halindedir (Kavruk 1999). Bor; bitkiler, hayvanlar ve insanlar için mutlak gerekli bir mikro element olup, çoğu bitkinin normal gelişebilmesi için gerekli olan yedi esansiyel mikrobesin elementinden birisidir. Bor, bitkinin ihtiyaç duyduğu miktardan az olan arazilerde noksanlık, fazla olan yerlerde ise toksite bakımından bitki gelişmesi üzerinde çok önemli etkiye sahiptir. Borun bitki besin maddesi olarak ilk tespiti 1857 yılında yapılmış ise de, bitki gelişmesine olan katkısı 20. asrın başlarında anlaşılmıştır. Bu elementin bitki gelişmesi için gerekli olduğu ilk defa Fransa'da mısır bitkisinde ve daha sonra 1923 yılında İngiltere'de bazı baklagil bitkilerinin yetiştirilmesinde ortaya konulmuştur. İlerleyen yıllarda borun bitki bünyesindeki fonksiyonlarına ait farklı bilgi ve bulgular birbirini takip etmiştir.

Bor, mikro elementler arasında, önemli fonksiyonlara sahip bir bitki besin maddesi olmasına rağmen, ülkemizde yeterince tanınmamaktadır. Orta Anadolu ve Geçit Bölgelerinde tahıl verimini etkileyen besin elementlerinden özellikle demir (Fe) ve çinko (Zn) alımında noksanlıklar, bor (B)'un alımında ise bölgesel değişkenlikler göstermesine rağmen bazen noksanlık, bazen de fazlalık görülmektedir (Gezgin vd. 2001). Ülkemizde ciddi anlamda bor (B) noksanlığının ilk tespitleri, Isparta yöresinden alınan toprak örneklerinin analizleri ile ortaya konulmuştur. Konya, Afyon, Karaman, Aksaray, Niğde, Nevşehir ve Kayseri illerini kapsayan Orta Anadolu'nun Güney Bölgesi tarım topraklarında 898 adet toprak örneğinin mikro besin elementleri durumları belirlenmiştir. Bu toprakların ülkemizde en fazla ekilen bitki grubu olan tahıllar için %90'ında demir, %62'sinde çinko, %27'sinde bor, %5'inde mangan, %2' sinde bakır noksanlığı ve %18'inde bor fazlalığı belirlenmiştir (Gezgin vd. 2001).

Şu anda bilindiği kadarı ile ülkemiz ve Dünya topraklarının çoğunluğu bor yönünden yeterli değildir. Borun topraktan süratle yıkanması ve bu elementin toprak içinde bitkiler tarafından alınamayan formlara dönüşmesi bu yetersizliğin ana nedenlerindendir. Kalsiyum, potasyum ve bor arasında bitki besin ortamındaki ilişki de önemli bir konu olup, özellikle alkali topraklarda bor alımı, bu elementler tarafından önemli ölçüde kısıtlanmaktadır.

2. TÜRKİYE'DEKİ BOR REZERVLERİ

Ülkemizdeki borat yatakları Batı Anadolu'da Marmara Denizi'nin güneyinde, doğu batı yönünde yaklaşık olarak 300 km, kuzey güney yönündeyse yaklaşık olarak 150 km'lik bir alan içinde Balıkesir Bigadiç, Bursa Kestelek, Susurluk Sultançayırı, Kütahya Emet ve Eskişehir Kırka yörelerinde bulunmaktadır. Bunlar, yaklaşık 65 milyon yıl önce başlayan ve 2 milyon yıl öncesine kadar süregelen volkanik etkinlik dönemleri sırasında, gölsel ortamlarda oluşmuştur. Yukarıda saydığımız, farklı yörelerimizdeki borat yatakları arasında yapısal açıdan farklılıklar bulunsa da bunlar genel olarak çakıl taşı, kumtaşı, volkanik kül (küf), tüfit, kil taşı ve kireçtaşı ile ara katmanlıdır. Genelde üzerleri kireçtaşı veya kil taşıyla örtülüdür. Borat yataklarının oluştuğu gölsel ortamların yakınlarında volkanik kayaçların yaygın olarak yer alması, bunların volkanizmaya bağlı olarak oluştuklarının göstergesidir. Bigadiç'de kolemanit ve üleksit, Emet ve Kestelek yörelerinde ağırlıklı olarak kolemanit madenleri yer alırken, Kırka'da boraks yatakları bulunmaktadır (Yılmaz 2002).

3. BORUN KULLANIM ALANLARI

Bor borat mineralleri şeklinde 8. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Endüstride fiberglas, tekstil, cam ve cam elyafı, deterjanlar ve ağartıcılar, emayeler, gübreler, yangın ekipmanları gibi alanlarda başlıca ürün olarak kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra güçlendirilmiş fiberli plastikler, uzay gemisi iskelet kaplamacılığı, tahta işlemeciliğinde koruyucu olarak kullanılmaktadır. Ayrıca ilaç sanayinde böcek öldürücü, kozmetikler, yapıştırıcılar, aşındırıcılar, metalurjik işlemler, nükleer kalkan yapımı, elektromıknatıs, bilgisayar sürücüleri, otomobil başlatıcı motorları gibi alanlarda bor kullanımı görülmektedir. Yeni kullanım alanları olarak da biyolojik büyüme kontrol birimleri, endüstriyel atık alanlarındaki ağır metalleri yeniden kullanılabilir serbest metal haline getirme şeklinde çevre korumacılığında, tıbbi araştırmalarda optik fiber kontrollerinde, kanser araştırmalarında, bazı hastalık yapıcı proteinleri azaltılması şeklinde yapılan çalışmalarda uygulandığı görülmektedir (Kavruk 1999). Bor gelecekte de kullanım alanlarının gelişmesi ve enerji kaynağı olarak da öneminin artması beklenmektedir.

4. SAĞLIK YÖNÜNDEN BOR

Bor içeren gıdalar kemik erimesini engellemeye yardımcı olabilmektedir. Borun insan vücudunda kalsiyum, demir ve D vitamini olmak üzere vücut minerallerinin düzenlenmesinde rol oynadığı, kalsiyum ve magnezyum azalmasını önleyerek de kemik yapısını koruduğu bilinmektedir (Erdoğmuş 2004). Yüksek kemik erimesi riski taşıyan 42-48 yaşları arasındaki bayanlar üzerinde yapılan araştırmalarda, borun kalsiyum, magnezyum ve riboflavin (vitamin B2) vitamin ve minerallerle dengeli şekilde alınırsa borun olumlu etkisinin üst seviyelere çıktığı görülmüştür. Borun, bu kadınlarda metabolizma etkilerinin artmasında östrojenik katkı sağlanmasına yardımcı olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerde ise testesteron seviyesini arttırarak doku miktarında artışa neden olduğu da ortaya konmuştur. Günlük olarak çocuklarda 1,5 mg, 11–18 yaş arası erkeklerde 2 mg, yetişken erkeklerde 2 mg, kadınlarda 2 mg, menapoz öncesi kadınlarda 3 mg, hamilelerde 2,5 mg ve emziren annelerde ise 2,5 mg bor sağlık açısından alınması gereken en uygun miktar olarak görülmektedir. Fransa'da yetişkin bir insanın günde 7 mg kadar bor aldığı saptanmıştır. Dünya sağlık örgütü uzun yıllar günlük bor ihtiyacını 1-3 mg'la

sınırlamıştır. Ülkemiz dahil Dünyadaki araştırmacılar, 1996 yılından itibaren bu miktarı 1–13 mg/gün olarak yükseltmişlerdir. İlk 24 saatte alınan borun %90'nının, 48 saat sonra ise alınan borun %95-96'sının vücuttan atıldığı ve geri kalan borun; kemik, tırnak, kıllar, karaciğer ve dalakta biriktiği belirlenmiştir. Aşırı bor dozunun (kilograma 0,84 mg) farelerde; erkeklik hormonları, çeşitli sistemlerde harabiyet, akciğer iltihabı, gebeliği bozucu ve testislere zarar verici olduğu görülmüştür (Saylı 2000). Tablet şeklinde bor alındığında küçüklerin öğrenme yetenekleri ve okul becerilerinin arttığı, sportif performans ve atletik yapının geliştiği tespit edilmiştir. Günlük 3,25 mg bor alınmasının, tepki süresinde, kısa ve uzun süreli hafıza ve hatırlama yeteneklerinde gelişmeye neden olduğu belirlenmiştir. Daha düşük dozda alınmasında ise bireylerin daha zayıf zihinsel performans sergiledikleri gözlenmiştir. Bu çalışmalar göstermektedir ki beyin fonksiyonları ve zihinsel performans için bor temel bir elementtir.

Yapılan araştırmalar, borun zehir etkisinin düşük olduğunu göstermiştir. 15–30 g boraks veya 2–5 g borik asit doğrudan alındığında ani rahatsızlıklar ortaya çıkabilir. Yetişkinlerde baş ağrısı, kusma, ishal, depresyon; çocuklarda ise daha çok havale, koma ve beyin zarı tahribi zehirlenme belirtileri arasındadır.

Genel olarak borun vücuttaki etkileri

a. Enzimatik hücre reaksiyonlarında,
b. Hücre zarının sağlıklı işlemesinde,
c. Diğer mineraller ve D vitamini metabolizmasında,
d. Steroid hormonların düzenlenmesinde,
e. Arthritis, osteorarthritis ve osteoporosis'in engellenmesinde,
f. Beyin ve zihinsel fonksiyonların desteklenmesi olarak sıralanabilir.

Önemli bir bor kaynağı olan erik kurusunun (*Prunus domestica*) 100 gramı, vücudun günlük ihtiyacı olan 2-3 mg boru karşılar. Borca zengin bitkisel gıdalar, yapraklı sebzeler, fındık, baklagiller ve turunçgiller dışındaki meyvelerdir.

Elma, vişne, üzüm, fındık, ceviz, fasulye, pancar, biber ve baklagillerde yüksek oranda bor ihtiva ederken; tahıllar, patates ve çileğin ise daha az oranlarda bor içerdiği ortaya çıkarılmıştır. Genelde monokotiledon bitkiler, dikotiledon bitkilere göre daha az bor içermektedir.

5. SONUÇ

Birçok kullanım alanı olan bor son yılarda teknolojik yönden halkın gündemini meşgul etmektedir. Bir maden olarak gündeme gelen bor bitki besin elementleri yönüyle insan sağlığı açısından da önemi bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

Eyüpoğlu, F., Kurucu, N., Talaz, N. (1998).Türkiye Topraklarının Bitkiye Yarayışlı Bazı Mikro Elementler (Fe, Cu, Zn, Mn) Bakımından Genel Durumu. Toprak ve Gübre Arş. Enst. Müdürlüğü Ankara.

Kaçar, B. (1986). Gübreler ve Gübreleme Tekniği. T.C. Ziraat Bankası Kültür Yayınları Ankara.

Kavruk, A. (1999). Borlu Topraklarda Yetişen Bitkilerde Mineral Alımı. E.Ü.Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Biyoloji Anabilim Dalı.

Gezgin, S., Dursun, N., Hamurcu, M., Harmankaya, M., Önder, M., Sade, B., Topal, A., Soylu, S., Akgün, N., Yorgancılar, M., Ceyhan, E., Çiftçi, N., Acar, B., Gültekin, İ.,

Işık, Y., Şeker, C. and Babaoğlu, M. (2001). Determination of B Contents of Soils in Central Anatolian Cultivated Lands and its Relations Between Soil and Water Characteristics. Boron in Plant and Animal Nutrition. Edited by Goldbach et al., Kluwer Academic/Plenum Publıshers, New York.

Yılmaz, A. (2002) Her Derde Deva Hazinemiz Bor. Bilim ve Teknik Sayı:414. Ankara.

Erdoğmuş, E. (2004). Borun Canlılar ve Çevreye Etkisi. Ekoloji Dergisi Haziran İzmir.

Saylı, B., S. (2000). İnsan Sağlığı ve Bor Mineralleri. A. Ü. Tıp Fakültesi Eti Holding Araştırma Raporu Ankara.

TARIMSAL MESLEK YÜKSEKOKULLARI: SORUNLAR

THE AGRICULTURAL VOCATIONAL SCHOOLS: PROBLEMS

Rezzan KASIM[1] **Pınar ŞANLIBABA** [2]

ABSTRACT

The first studies related to education of qualified personnel after grammar school was started at 1950's with established "Technician Schools" and continued named Vocational school at the University in 1981 in Turkey. The first aim of Vocational school education was provided by the education of qualified personnel for deploy to sector related to trade and industrial enterprises. However, the ratio of agricultural vocational schools of the total were very low (31.06%). In this study the problems of agricultural vocational schools were rewieved and given main title. It was observed that the most important difficulty in vocational school was deficiency of substructure. The majority of vocational schools there was neither own building nor training fields, laboratory and atelier. Additionally, used equipment in present laboratory and training fields were old-timer. The other problem is the quality of students was obtained. Transition application without examination caused reduction quality of students starting vocational school. The third problem was observed employement of graduated student. There was lameness with cooperasyon between school and industry and also present programmes disaccorded with demand of the industry. As the last problem of agricultural vocational school, the teaching stuff's problems were investigated. Teaching stuffs have got more lessons, the research possibility was limited and there was no assistant.

Key words: The Agricultural Vocational School, students, deployment, teaching stuff, problems.

ÖZET

Ülkemizde ortaöğretim sonrasında nitelikli eleman yetiştirilmesine yönelik ilk çalışmalar 1950'lerde "Tekniker Okulları" nın kurulması ile başlamış, 1981 yılında bu okulların Meslek Yüksekokulu adıyla üniversite çatısı altına alınmasıyla devam etmiştir. Meslek yüksekokullarında verilen eğitimin en önemli hedefi; sanayi ve ticaretle ilgili sektörlerin ihtiyaç duyduğu vasıflı insan gücünün yetiştirilmesidir. Buna karşılık tarımsal meslek yüksekokullarının toplam meslek yüksekokulları arasındaki payı %31.06 olup, oldukça düşük seviyededir. Bu çalışmada mesleki ve teknik eğitim veren tarımsal meslek yüksekokullarındaki sorunlar incelenmiş ve ana başlıklar halinde özetlenmiştir. Meslek yüksekokullarındaki sorunlardan en önemlisinin altyapı eksikliği olduğu görülmüştür. Meslek yüksekokullarının bir çoğunun kendisine ait binası, uygulama alanları, laboratuvarları ve atölyeleri bulunmadığı, mevcut laboratuvar ve uygulama alanlarında kullanılan araç-gereç ve makinaların ise çağın çok gerisinde olduğu belirlenmiştir. Diğer bir sorun meslek

[1] Yrd.Doç.Dr., Kocaeli Üniversitesi, Arslanbey Meslek Yüksekokulu, email: rkasim@kocaeli.edu.tr
[2] Yrd.Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, Kalecik Meslek Yüksekokulu, email: pinarsanlibaba@hotmail.com

yüksekokullarına gelen öğrencilerin niteliği olarak karşımıza çıkmıştır. Sınavsız geçiş uygulaması, meslek yüksekokullarına gelen öğrenci kalitesinde önemli bir gerilemeye neden olmuştur. Üçüncü sorun mezun öğrencilerin istihdamı olarak belirlenmiştir. Üniversite-sanayi işbirliğinde aksaklıklar yaşandığı, mevcut programlarla iş dünyasının talep ettiği alanların tam olarak örtüşmediği görülmüştür. Son olarak öğretim elemanlarının sorunları incelenmiş; öğretim elemanlarının ders yükünün çok fazla ve araştırma imkanlarının ise oldukça sınırlı olduğu ayrıca yardımcı elemanlarının bulunmadığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Tarımsal meslek yüksekokulları, öğrenci, öğretim elemanı, istihdam, sorunlar.

1. GİRİŞ

Meslek yüksekokulları 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3. maddesinde "belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumudur" biçiminde tanımlanmıştır (Özsoy, 2007). Mesleki ve Teknik Eğitimin yükseköğretim kademesindeki en büyük kurumu olan meslek yüksekokulları; sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştiren en önemli kurumlardan birisidir. Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin nicelik ve nitelik olarak yeterli düzeyde olmadığı ve bugünkü durumdan daha ileri bir düzeye götürülmesi ihtiyacı bilinen bir gerçektir. 2002 yılında kabul edilen 4702 sayılı yasa ile Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarını bitiren öğrencilere öncelikle kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesindeki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleşebilme hakkı tanınmasıyla birlikte, meslek yüksekokullarında yaşanan sıkıntılar daha da artmıştır. Meslek yüksekokullarındaki sorunların azaltılması ya da ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların yapılabilmesi için öncelikle sorunların ortaya net bir şekilde konulması gerekir.

Bu çalışmada mesleki ve teknik eğitim veren tarımsal meslek yüksekokullarındaki sorunlar incelenmiş ve dört ana başlık halinde özetlenmiştir. Bunlar;

1. Fiziki alt yapı ile ilgili yaşanan sorunlar
2. Meslek yüksekokullarına kayıt yaptıran öğrencilerin niteliği ile ilgili sorunlar
3. Mezun öğrencilerin istihdamında yaşanan sorunlar
4. Meslek yüksekokullarında görev alan öğretim elemanlarının sorunları

2. FİZİKİ ALT YAPI İLE İLGİLİ SORUNLAR

Herhangi bir ekonomik canlılığı olmayan ilçelerde, ilçe ekonomisini canlandırma gibi bir takım siyasi düşüncelerle meslek yüksekokulları açılmakta (Lorcu, 2007) dolayısıyla ilçe belediyesi bünyesindeki herhangi bir bina meslek yüksekokulu binası olarak tahsis edilmektedir. Meslek yüksekokulu kurulduktan sonra ise bulunduğu ilçe tarafından herhangi bir şekilde desteklenmemektedir. Bu nedenle, genellikle birkaç odadan oluşmuş binalarda eğitim-öğretime başlanmakta, derslikler ihtiyacı karşılamamakta, çoğu zamanda laboratuar, kütüphane, spor alanları hatta uygulama alanları bulunmamaktadır. Eğer derslik, kütüphane ve laboratuvar kurulmuşsa, oldukça sınırlı imkanlara sahip olduğu için öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Ayrıca ilçelerde öğrenciler ve öğretim üye/elemanlarının yararlanabileceği sosyal tesisler bulunmamakta, ilçelerde yaşanan sosyal ve kültürel yönden eksiklikler hem öğrencilere hem de akademik ve idari personele yansımaktadır.

Genellikle meslek yüksekokulları merkez yerleşkeden uzakta kurulmakta, bu nedenle bu yerleşkedeki öğrencilerin yararlandığı imkanlardan MYO öğrencileri faydalanamamaktadır.

Dolayısıyla öğrenciler kendisini dışlanmış hissetmekte ve "üniversite öğrencisi" kavramını tam olarak yakalayamamaktadır.

Meslek yüksekokullarının eğitim-öğretim bütçelerinin yeterli olmaması nedeniyle öğretim için gerekli olan materyal ve donanımın temininde sıkıntılar yaşanmaktadır. Özellikle teknik alanda bilgisayar, projeksiyon cihazları, deneyler için gerekli sarf ve demirbaş malzemeleri, kütüphane için kitaplar genellikle merkez yerleşkede bulunmakta, meslek yüksekokulu öğrencilerinin merkez yerleşkeye giderek, buradaki imkanlardan yararlanması istenmektedir.

Meslek yüksekokullarının öğrencinin severek geldiği, bilgi, beceri ve güven kazandığı yerler olması için öncelikle üniversite yönetimlerinin meslek yüksekokullarına gereken önemi vermesi gereklidir. Ayrıca, meslek yüksekokullarında eğitim-öğretim verecek internet altyapısı, kütüphane, sosyal ve kültürel etkinliklerin ve uygulamaların yapılacağı alanlar gibi fiziksel donanımların yeterli düzeye çıkarılması gereklidir (Durmaz ve Yılmaz 2007, YÖK 2007).

3. ÖĞRENCİLERİN NİTELİĞİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Yükseköğretim Kurulu'nun mesleki eğitime yönelik en önemli projelerinden biri, meslek lisesi mezunlarına üniversiteye girişte sağlanan "sınavsız geçiş" uygulamasıdır. Meslek liselerinden gelen öğrenciler meslek yüksekokulu için gerekli bilgi birikimine ve beceriye sahip olmayıp, sosyal ve kültürel açıdan da oldukça yetersizdir (YÖK 2008). Sınavsız geçişle gelen öğrencilerde görülen umursamaz tavrın, meslek yüksekokullarının genel yapısını ve başarısını olumsuz etkileyeceği yadsınamaz bir gerçektir. Öncelikle meslek yüksekokullarına büyük ölçüde öğrenci kaynağı yaratan meslek liselerindeki sorunlar ve eksiklikler saptanmalıdır. Meslek liselerindeki sorunların çözülmesi durumunda, meslek yüksekokullarını tercih eden öğrenci kalitesi de yükselecektir.

Öğrenciler herhangi bir sınava tabi tutulmadan, sınavsız olarak meslek yüksekokullarına geldiklerinde, eğitim aldıkları okulu, mezun oldukları meslek lisesinin devamı olarak algılamaktadır. Meslek liselerinde öğretmen-öğrenci ilişkisinden çok abi-kardeş ilişkisi ile eğitim alan öğrenciler, geldikleri meslek yüksekokullarında da aynı geleneği sürdürmek istemektedir. Ayrıca meslek liselerinde öğretmenlerin öğrencilere tanıdığı tavizlerin aynısını meslek yüksekokulundaki öğretim elemanlarından da beklemektedirler (Türeli ve Çağlar, 2007).Bu ise üniversite öğrencisi olmasını; yani kendi ayakları üzerinde durabilen, kendi kaynaklarını üretebilen, derslere katılabilen konuma gelmesini önlemekte, öğrenciler derslere yeterli ilgiyi göstermemektedir. Çoğu zaman dersin kaynak kitabını dahi almamakta alsalar bile vize ya da final akşamına kadar kitabı unutmaktadırlar.

Bunların yanısıra öğrenciler meslek lisesinden mezun oldukları programa uygun meslek yüksekokulu programına yerleşememektedirler. Mesleki bir yönlendirme olmadığı için birçok meslek yüksekokulu öğrencisi istemediği bir meslek dalında eğitim görmek durumunda kalmaktadır. Örneğin, endüstri meslek lisesi torna, tesviye, metal vb. bölümü mezunu öğrenciler, tarımsal meslek yüksekokulu programlarından Hasat Sonrası Teknolojisi bölümünü tercih edebilmektedir. Bu öğrencilerin sınavsız geçişle yerleştiği program ile lise eğitimi arasında hiçbir alaka bulunmadığından, öğrenciler öncelikle bocalamakta devamında ise başarısız olmaktadır. Ayrıca endüstri meslek lisesi öğrencilerinin sınavsız geçişle tarımsal meslek yüksekokullarına gelmeleri, bu bölümlerin yanlış algılanmasına neden olduğundan, sınavlı geçiş yapan öğrenciler bu bölümleri tercih etmemektedir. Bunlara ek olarak sınavsız geçiş uygulaması ile birlikte aynı bölgeden hatta aynı okul veya sınıftan yüksekokula gelen

öğrencilerin, lisede edinmiş oldukları alışkanlıkları meslek yüksekokullarına da taşımaktadırlar (Özsoy 2007, Yanıkoğlu ve Denktaş 2007)

Meslek yüksekokullarında eğitim veren personelin ders yükünün fazla olması nedeniyle dersler tam anlamıyla verilememektedir. Ayrıca meslek yüksekokullarındaki öğrenci kapasitesinin düşük olması, öğretim elemanı motivasyonunu da düşürmektedir. Bunların yanı sıra, meslek yüksekokullarında öğretim elemanı yetersizliği nedeniyle başka okullardan gelen öğretim elemanları, ders verdikleri öğrencileri benimsememekte bu da öğrencinin motivasyonunu düşürerek kendisini yüksek öğrenimin bir bireyi olarak görmesini engellemektedir (Lorcu 2007).

Meslek yüksekokullarına gelen öğrencilerinin çok az bir kısmının temel hedefi, bu okulu bitirip mesleğini yapmak veya dikey geçişle bir fakülteyi kazanmaktır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu ise askerlik görevlerini ertelemek, ailelerinin sağlık ve sosyal güvencelerinden bir süre daha yararlanabilmek için meslek yüksekokullarına gelmektedirler (Özsoy 2007). Dolayısıyla bu amaçla gelen öğrencilerin hedefi zaten okulu bitirmemektir. Bu nedenle de öğrenciler çoğu zaman derslere devam etmemektedir. Bu da yine eğitim öğretimin kalitesini düşürmektedir.

Meslek yüksekokulu öğrencileri, sektörün nitelikli ara eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla yetiştirilmektedir. Bu nedenle teorik bilgilerin yanında özellikle uygulamalı derslerle, pratiklerinin geliştirilmesi gereklidir. Ancak öğretim elemanlarının uygulamalı derslerin fazla olması durumunda, ders ücretlerinden yararlanamaması nedeniyle, dersler daha çok teorik olarak verilmektedir. Ayrıca meslek yüksekokullarının çoğunda yeterli oranda uygulama yapabilecek alanlar da bulunmamaktadır. Öğrenciler, uygulamalı öğrendikleri derslerde daha başarılı olmakta, teorik aldıkları derslerde ise başarı oranları düşmektedir. Dolayısıyla meslek yüksekokullarında uygulamalı dersler arttırılmalı, ders veren öğretim elemanlarının bu tür derslere önem vermesi sağlanmalı, öğretim elemanlarının uygulama ders ücretleri yeniden düzenlenmeli ve en önemlisi de uygulamaların yapılacağı alanlar oluşturulmalıdır.

4. MEZUNLARIN İSTİHDAMINDA YAŞANAN SORUNLAR

Meslek yüksekokulları açılırken sektörün talepleri göz önüne alınmamakta, programlar belli bir amaç yerine genel amaca hizmet eden eğitim vermektedir. Bunun sonucu olarak ta sektör istediği standartlara sahip meslek yüksekokulu mezunu bulamamakta veya meslek yüksekokulu mezunu teknik eleman kendi mesleğine ilişkin sektörden faydalanamamaktadır. Ayrıca sektörde ihtiyaç duyulan yabancı dil bilgisine meslek yüksekokullarında yeterince ilgi gösterilmediğinden, yabancı dil bilmeyen mezunlar iş ve sanayi dünyası tarafından tercih edilmemektedir. İş dünyasının talep ettiği mezun profiline ulaşabilmek için, meslek lisesi ve meslek yüksekokullarındaki eğitim programları tekrara meydan vermeden birbirini tamamlayacak şekilde yeniden düzenlenmeli veya güncellenmelidir.

Meslek yüksekokulu mezunlarının hangi iş kademeleri için yetiştirildikleri ve hangi niteliklerle donatıldıkları, işverenler tarafından tam bilinmemektedir. Meslek yüksekokulu mezunları lise mezunları ile aynı seviyede tutulmakta, yaptırdıkları iş ile ödedikleri ücrette farklılık olmadığı ve verilen eğitime uygun ücret alamadıkları için çalışanların tatmin olmadıkları görülmektedir (YÖK 2007). Bu durum sektörün meslek yüksekokullarını tam anlamıyla tanımadığını göstermektedir. Meslek yüksekokulları iş ve sanayi dünyasının temsilcileri ile işbirliği yaparak kendini tanıtmalı, veya iş ve sanayi dünyası nasıl bir mezun istediğini bildirmeli, buna göre eğitim-öğretim planları hazırlanarak, öğrenciler eğitilmeli ve

bu öğrencilere de sektör iş vermelidir. Ayrıca öğretim elemanları zaman zaman sektör içine girerek sektördeki gelişmeleri takip etmeli, ayrıca öğretim elemanlarının sektördeki hizmet içi eğitim programlarına çağrılması sağlanmalıdır.

Tarımsal meslek yüksekokulu öğrencileri şu anda geçerli olan staj uygulamasına göre çoğunlukla kamuda; tarım il müdürlükleri, araştırma enstitüleri, tarım-kredi kooperatifleri, belediyelerin park ve bahçeler bölümü gibi kurumlarda veya eğitim aldığı okulun imkanları ile 30 işgünlük bir staj yapmaktadır. Fakat bu staj uygulaması öğrencinin çalışacağı sektörü tanıması açısından son derece yetersizdir. Özellikle özel sektör stajı yeterince sağlanamamaktadır. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin meslekleri ile ilgili kamu kurumlarının yanısıra özellikle özel sektörlerde staj yapması sağlanmalıdır. Bu hem öğrencinin sektörü tanıması hem de sektörünün kendisi için gerekli olan teknik elemanı tanıması bakımından son derece önemlidir.

Meslek yüksekokullarının sayılarının hızla artmasına bağlı olarak çok sayıda mezun verilmekte ve maalesef ülkemizde istihdam sorunu yaşanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde saygın bir yeri bulunan ara insan gücü olarak nitelendirilen teknikerler, ülkemizde hak ettiği itibar ve saygınlığı görememektedirler. Bu durum mesleki ve teknik eğitim almış kişilerin kendilerine olan güvenlerinin kaybolmasına neden olmaktadır. Üniversiteler sanayi ile işbirliği yaparak günümüz rekabet ortamında görev yapabilecek, teknolojiyi anlayan, uygulayabilen, verimli ve kaliteli hizmet üretebilen iş gücünün yetiştirilmesini hedeflemelidir.

5. ÖĞRETİM ELEMANLARININ SORUNLARI

Eğitim ve öğretimde kalitenin beklenen düzeylerde olmasında, kuşkusuz en temel omurgayı öğretim elemanları oluşturmaktadır (Arslanoğlu vd. 2007). Alanı ne olursa olsun kaliteli bir eğitim vermek için öğretim elemanlarının akademik bilgi düzeyinin ve mesleki alan becerisinin yüksek olması tartışmasız bir gerçektir. Bu nedenle meslek yüksekokullarında çalışan öğretim elemanları lisansüstü eğitim yapmaları konusunda özendirilmeli ve teşvik edilmelidir. Ayrıca kariyer yapan meslek yüksekokulu öğretim elemanlarının akademik seviyelerine uygun kadrolara atanmaları sağlanmalıdır (YÖK 2008).

Meslek yüksekokullarının karşı karşıya bulundukları en önemli sorunların başında öğretim elemanlarının motivasyonunda yaşanan güçlükler gelmektedir (Seval ve Gedikoğlu 2007, Anon. 2008). Öğretim elemanları meslek yüksekokullarında kendilerini tam üniversite elemanı gibi hissedememekte, lise öğretmeni ile üniversite elemanı arasında bir yerlerde kendini konumlandırarak kimlik sorunu yaşamaktadırlar. Meslek yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanları ilk fırsatta başka bir eğitim kurumuna geçmeyi düşünmekte, meslek yüksekokullarında uzun süreli görev yapma konusunda isteksiz davranmaktadırlar.

Fakülte öğretim elemanları yalnızca kendi uzmanlık alanına göre ders verirken, meslek yüksek okulundaki öğretim elemanları uzmanlık alanının dışındaki pek çok dersi vermek zorunda kalmaktadır. Bu da derslerdeki kaliteyi düşürmektedir, çünkü öğretim elemanının ders notu hazırlanması, slayt hazırlanması, teknik gezi düzenlenmesi vb. gibi derslere yardımcı olacak konuları planlaması için yeterli zamanı kalmamaktadır. Ayrıca verdiği derslerle ilgili gündemi takip etme fırsatı olmadığı için teknolojinin takibinde sorunlar yaşanmaktadır.

Meslek yüksekokullarındaki idari personel genellikle meslek yüksekokulu programları ile ilgisi olmayan bölümlerden atanmaktadır. Bu durum ise okulun ihtiyaçlarının veya

sorunlarının yeterince takip edilememesine neden olmaktadır. Meslek yüksekokullarına başka fakültelerden atanan idareciler, bu okulları benimsememekte vakitlerinin çok az bir kısmını meslek yüksekokulundaki görevine ayırmakta dolayısıyla meslek yüksekokulunu tanıyamamaktadır. Ayrıca meslek yüksekokulları genellikle üst yönetim ile diyalog da kuramamaktadır.

Meslek yüksekokullarında öğretim üye/elemanlarının kullanabileceği laboratuvar imkanları bulunmadığı gibi mevcut laboratuvarlarda da teknik eleman bulunmamaktadır. Çünkü meslek yüksekokullarında öğretim elemanlarının araştırma yapmasına imkan sağlanmamakta, meslek yüksekokulları yalnızca eğitim-öğretimin yapıldığı yerler olarak bilinmekte, bu okullardaki öğretim elemanlarının yalnızca ders vermekle yükümlü olduğu söylenilmektedir. Bu nedenlerle meslek yüksekokullarının araştırma imkanları fakültelerle kıyaslandığında oldukça sınırlıdır.

Meslek yüksek okulunda görev yapan, 30-35 saat ders yükü, eksik laboratuvar ve kütüphane imkanları karşısında yine de çalışan, araştırma yapan, proje üreten öğretim elemanlarının ürettiği projeler ise, hem bağlı bulundukları üniversite hem de TÜBİTAK, DPT vb. kurumlar tarafından bu kadar ders yükü altında proje yapılamaz gerekçesiyle reddedilmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Meslek yüksekokullarındaki sorunların çözülmesi için öncelikle öğrenci kalitesinin yükseltilmesi gereklidir. Sınavsız geçiş uygulaması kaldırılmalı, öğrenciler meslek yüksekokullarına sınavla yerleştirilmelidir. Meslek yüksekokulları ile sanayi işbirliği sağlanmalı, sanayinin nasıl bir teknik eleman istediği belirlenerek ona göre eğitim-öğretim planı hazırlanmalı ve mezun öğrencilerin istihdamı sağlanmalıdır.

Öğretim elemanlarının en az yüksek lisans yapmaları sağlanmalı, ders yükleri azaltılarak hem kendi sosyal yaşantılarına hem de derse hazırlanmalarına imkan tanınmalıdır. Meslek yüksekokulu öğretim elemanları araştırmaya-incelemeye yönlendirilmeli, gerekirse teşvik edilmeli hatta yapılan araştırma projeleri desteklenmelidir.

Ayrıca meslek yüksekokullarının altyapı sorunlarının da çözülmesi gereklidir. Özellikle merkez yerleşkeye oldukça uzak mesafede kurulan meslek yüksekokullarında derslik, kütüphane, laboratuvar, uygulama alanları gibi temel eğitime yönelik bina ve alanların oluşturulması, bu bina ve alanların günümüz gereklerine uygun alet-ekipman ve cihazla donatılması gereklidir. Bunların yanı sıra öğrencilerin dersleri dışında vakitlerini geçirebilecekleri kantin, spor salonları, kültür merkezleri gibi sosyal tesisler de kurulmalıdır.

KAYNAKLAR

Anon. (2008), " Türkiye'de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar ve Fırsatlar", Avrupa Birliği Kurumsal Değerlendirme Programı, Yayın No: TÜSİAD-T / 2008 – 10 / 473.

Arslanoğlu, B., Korkut, İ. ve Şeker, U. (2007), "Meslek Yüksekokullarında Sınavsız Geçiş İle Birlikte Ortaya Çıkan Eğitim-Öğretim Sorunları", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu Bildiriler Kitabı I, Sözlü Bildiriler, 14-16 Mayıs 2007, Bergama-İZMİR, 437-440.

Durmaz, Ö. Yılmaz, T. (2007), "Meslek Yüksekokullarında Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu Bildiriler Kitabı I, Sözlü Bildiriler, 14-16 Mayıs 2007, Bergama-İZMİR, 311-319.

Lorcu, F. (2007), "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Sunulan Eğitim ve Sosyal Olanaklar Üzerine Bir Araştırma", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu Bildiriler Kitabı I, Sözlü Bildiriler, 14-16 Mayıs 2007, Bergama-İZMİR, 330-335.

Özsoy, C. (2007), "Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Türkiye'de Meslek Yüksekokullarının Durumu ve Sorunları", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu Bildiriler Kitabı I, Sözlü Bildiriler, 14-16 Mayıs 2007, Bergama-İZMİR, 20-23.

Seval, H. ve Gedikoğlu, S. (2007), "Meslek Yüksekokullarında Yönetsel Sorunlar, Üniversite Üst Yönetimlerinin Yaklaşımı ve Çözüm Önerileri", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu Bildiriler Kitabı I, Sözlü Bildiriler, 14-16 Mayıs 2007, Bergama-İZMİR, 549-552.

Türeli, N. ve Çağlar, N. (2007), "Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş İle Gelen Öğrencilerin Genel Başarı Oranlarının Karşılaştırılması (Isparta MYO Örneği)", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu Bildiriler Kitabı I, Sözlü Bildiriler, 14-16 Mayıs 2007, Bergama-İZMİR, 418-421.

Yanıkoğlu, E. ve Denktaş, M. (2007), " Meslek Yüksekokullarındaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri", 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu Bildiriler Kitabı I, Sözlü Bildiriler, 14-16 Mayıs 2007, Bergama-İZMİR, 397-400.

YÖK (2007), "III. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı Sonuç Raporu", 8-9 Kasım 2007, Adana.

YÖK (2008), "IV. Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı Taslak Raporu", 5-8 Kasım 2008, Trabzon.

TARSUS MESLEK YÜKSEKOKULUNDA VERİLEN ÖĞRENCİ DANIŞMANLIĞI, EĞİTİM-ÖĞRETİM VE İDARİ HİZMETLERİN KALİTESİNİN ÖLÇÜLMESİ VE SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

DETERMINING QUALITY OF STUDENT ADVISING, EDUCATION AND TRAINING AND ADMINISTRATIVE SERVICES AND SUFFICIENCY OF PHYSICAL AND SOCIAL FACILITIES IN THE TARSUS VOCATIONAL COLLEGE.

Kuddis BÜYÜKAKILLI[1], Cenk KIRITOĞLU[2], Berat Barış BULDUM[3], İsmail Hakkı ESKİDEMİR[4], Mustafa Kemal KÜLEKCİ[5], Bahar TAŞDELEN[6], Erdener KAYA[7]

ABSTRACT

In Tarsus Vocational College, an satisfaction inquiry was applied to 225 students at the Computer technologies and Programming, Office Management and Secretarial, Accounting, Marketing and Textile programs. Aim of this inquiry is determining quality of student advising, education and training and administrative services and sufficiency of physical and social facilities. According to inquiry results total score of student advising is 103,1; education and training is 106,6, administrative services are 98,5., sufficiency of lecturers is 108,5, physical facilities is 70,2, social facilities is 77. Satisfaction level according to training programs Computer Technologies and Programming is 114,6 point; Computer technologies and Programming II. Education is 110,6 point; Office Management and Secretarial 115,2 point Accounting 81,2 point; Accounting II. Education 104,7 point; Marketing is 89,8 point; Textile is 94,5 point; Textile II. Education is 100,5 point and in general total Score for Tarsus Vocational College is 101,4 point. Assessment is 150 points as the highest degree. According to this results, satisfaction level of student at the Tarsus Vocational College is over of the average.

Key words: Vocational college, student, satisfaction, inquiry, quality

[1] Öğretim Görevlisi, Mersin Üniversitesi, Tarsus Meslek Yüksekokulu, kbuyukakilli@mersin.edu.tr
[2] Öğretim Görevlisi, Mersin Üniversitesi, Tarsus Meslek Yüksekokulu, cenkk@mersin.edu.tr
[3] Öğretim Görevlisi, Mersin Üniversitesi, Tarsus Meslek Yüksekokulu, barisbuldum@mersin.edu.tr
[4] Öğretim Görevlisi, Mersin Üniversitesi, Tarsus Meslek Yüksekokulu, ieskidemir@mersin.edu.tr
[5] Doçent Doktor, Mersin Üniversitesi, Tarsus Meslek Yüksekokulu, mkkulekci@mersin.edu.tr
[6] Yardımcı Doçent Doktor, Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi, btasdelen@mersin.edu.tr
[7] Öğretim Görevlisi, Mersin Üniversitesi, Tarsus Meslek Yüksekokulu, kayaerdener@mersin.edu.tr

ÖZET

Tarsus Meslek Yüksekokulu'nda bulunan Bilgisayar Teknolojileri ve Programlama, Büro Yönetimi ve Sekreterlik, Muhasebe, Pazarlama ve Tekstil programlarının birinci sınıflarına kayıtlı olan 225 öğrenciyi kapsayan bir memnuniyet anketi düzenlenmiştir. Bu anketin amacı, öğrencilere verilen danışmanlık, eğitim öğretim ve idari hizmetlerin kalitesini ve fiziksel ve sosyal olanakların yeterliliğini belirlemektir. Anket sonuçlarına göre öğrencilere verilen danışmanlık hizmetinin toplam puanı 103,1, eğitim öğretim hizmetlerinin toplam puanı 106,6, ve idari hizmetlerin ağırlıklı puanı 98,5'dir. Öğretim elemanlarının yeterliliği 108,5 puan, fiziksel olanakların yeterliliği 70,2 puan ve sosyal olanakların yeterliliği 77 puandır. Programlara göre verilen puanlar: Bilgisayar 114,6, Bilgisayar II. Öğretim 110,6, Büro Yönetimi ve Sekreterlik 115,2, Muhasebe 81,2, Muhasebe II. Öğretim 104,7, Pazarlama 89,8, Tekstil 94,5 ve Tekstil II. Öğretim 100,5. Tarsus Meslek Yüksekokulu geneli ise 101,4'tür. Değerlendirmeler 150 tam puan üzerinden yapılmıştır. Buna göre, Tarsus Meslek Yüksekokulu'ndaki öğrencilerin genel memnuniyet düzeyi ortalamanın üzerindedir.

Anahtar Kelimeler: Meslek yüksekokulu, öğrenci, memnuniyet, anket, kalite

1. GİRİŞ

Modern dünyada gelişen ekonomilerin küresel güç olma çabalarının hızlandığı günümüzde, özellikle gelişmekte olan ülkelerin küresel pazardan daha fazla pay alma arzularının gerçekleşmesi, ulusal ekonomilerin dinamiğini oluşturan işletmelerin rekabet gücü kazanabilmesine bağlıdır. Rekabet gücünün, dolayısıyla ulusal ekonomilerin gelişmişliği ise, ülke kaynaklarının optimum ve etkin kullanılması ile mümkündür. Söz konusu kısıtlı kaynaklar içerisinde, özellikle beşeri sermaye (insan kaynakları-eğitilmiş iş gücü) potansiyelinin değerlendirilmesi, küresel rekabetin gerektirdiği normlarda, kaliteli ve rekabet gücü yüksek ürünle üretebilmenin ön koşuludur. Bu süreçte, piyasanın talep ettiği kalifiye ara elemanları yetiştirmek üzere, üniversitelerin uygulama ağırlıklı eğitim öğretim hizmeti sunan akademik birimleri olarak Meslek Yüksekokulları (MYO) işletmelerin dolayısı ile ülkenin rekabet gücünün arttırılması üzerinde önemli etkiye sahip bulunmakta ve taşıdıkları önem gün geçtikçe artmaktadır (Uzgören, Çelikkol, Yılmaz ve Uzgören, 2006).

Meslek Yüksekokulu (MYO), 2547 sayılı Yükseköğretim Yasasında "Belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim öğretim veren bir yükseköğretim kurumudur" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre MYO, öncelikli olarak lisans programlarına öğrenci hazırlayan bir yükseköğretim kurumu değildir. Ancak MYO mezunları, gerekli koşulları sağlamaları ve öngörülen sınavı başarmaları durumunda, ilgili dört yıllık lisans programına dikey geçiş yapabilirler. (Aydın, 2007)

Kuruluş şekillerine göre üç çeşit MYO bulunmaktadır. Bunlar devlet üniversiteleri tarafından kurulmuş olan MYO'lar, vakıf üniversiteler tarafından kurulmuş MYO'lar ve üniversite kurma şartına bağlı olmaksızın 4702 sayılı yasa hükümlerine göre vakıflar tarafından kurulan MYO'lardır.

Türk Yükseköğretim Sisteminde "ön lisans" olarak tanımlanan çoğunlukla MYO'larında verilen "kısa dönem" dereceleri "2005 Bergen Bakanlar Zirvesi"nde sekiz ayrı seviye ile tanımlanan "Yaşam Boyu Öğrenme, (Life Long Learning)" sisteminde beşinci seviyede

yer almaktadır. Sekiz düzeyin son üç düzeyi yükseköğretim olarak tanımlanmış olup, kısa dönem dereceler yükseköğretimin birinci aşaması, yani beşinci düzey içerisinde tanımlanmıştır.

Bologna sürecine uygun olarak belirlenen seviye tanımlayıcıları ve öğrenim çıktıları kısa dönem dereceleri için 120 AKTS (ECTS) kredisini ya da eşdeğerini hedefler. Ancak 31 Ekim 2006 tarihinde AB Komisyonu tarafından "Mesleki Eğitim – Öğretim" için öğrenim çıktılarının daha sağlıklı tanınması, toplanması ve transferini sağlamak üzere yeni bir "European Credit Transfer System for Vocational Education and Training" (ECVET), "Avrupa Mesleki Eğitim Öğretim Kredi Transfer Sistemi" (AMEKTS) Avrupa Birliği ülkelerinin görüşüne sunulmuştur.

AB ülkelerinin çoğunda kısa dönem dereceler yükseköğretim sisteminin içerisinde ya da dışında birbirinden farklı bir biçimde yer almaktadır. Bazı ülkelerde ortaöğretimin ardından gelen kısa dönem dereceler yükseköğretim derecesi sayılmazken, bazı ülkelerde yükseköğretim ile ilişkilendirilmiştir. Bu farklı yapılanma Bologna sürecinde öğrenci ve öğretim elemanı değişimi ve ortak projeler için önemli bir engel olarak görülmektedir. Kısa dönem (önlisans) dereceleri mesleki ya da mesleki olmayan ortaöğretimin ardından kısa süre içerisinde meslek edinmeye olanak veren, yükseköğretimin çıktısı olan insan kaynaklarında çeşitliliği arttırmayı amaçlamaktadır (Oktik, 2007).

Yetişmiş insan gücündeki çeşitliliği sağlamak için planlanan kısa dönem programların (önlisans) mezunları daha kolay istihdam edilebilmektedir. Önlisans mezunlarının çoğunluğu mezuniyetten sonra hemen işe başlama eğiliminde olmakla birlikte, bir bölümü, mezuniyetin hemen ardından ya da iş hayatlarının belli bir döneminde kendi alanlarında lisans derecesini tamamlamayı istemektedirler.

Türkiye'de 2005–2006 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistiklerine göre 486 meslek yüksekokulu vardır. Örgün öğretim içinde meslek yüksekokullarının payı % 30 düzeyindedir. Ülkemizde bu oranın çok düşük olduğuna dair yaygın bir kanı vardır.

Ön lisans programlarının büyük bir çoğunluğu sınavsız olarak öğrenci almakta, bu programlara yerleştirme ortaöğretim başarı notlarına göre yapılmaktadır. Sınavlı geçiş uygulanması durumunda, ortaöğretim eğitimi önem kazanacak ve niteliği yükselecek, ön lisans programlarına ilgili programın gerektirdiği nitelikte adaylar yetiştirilecek ve bu durum yükseköğretimde niteliğin yükselmesine yarayacaktır. Tablo 1'de yıllara göre ön lisans mezunu sayıları görülmektedir. Buna göre ön lisans mezunlarının sayısı on yılda 2,72 kat artmıştır.

Tablo 1: Yıllara Göre Ön Lisans Mezunu Sayıları

Yıllar	Ön Lisans Mezunları
1994-1995	29.310
1995-1996	30.231
1996-1997	42.204
1997-1998	48.669
1998-1999	53.727
1999-2000	58.793
2000-2001	64.343
2001-2002	74.045
2002-2003	62.621
2003-2004	79.821

Tablo 2'de Türkiye'de bulunana meslek yüksekokullarının durumu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin % 40'ını bünyesinde bulunduran 57 Dünya Bankası ve DPT destekli MYO'nun eğitim koşulları iyi durumdadır.

Tablo 2: Türkiye'de Bulunana Meslek Yüksekokullarının Durumu

	Okul Sayısı	Öğrenci Oranı (%)
Dünya Bankası ve DPT Destekli MYO	57	40
Gelişmekte Olan MYO	100	30
Gelişme Sorunu Olan MYO	329	30

(Kaynak: Türkiye'de 2005–2006 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)

Meslek Yüksekokullarında kalitenin yükseltilmesi için yapılacak iyileştirmelerde öğrenci beklentilerinin belirlenmesi ve bunlardan uygun olanların dikkate alınması gerekmektedir. Bu amaç ile Tarsus Meslek Yüksekokulu'nda bulunan Bilgisayar Teknolojileri ve Programlama, Büro Yönetimi ve Sekreterlik, Muhasebe, Pazarlama ve Tekstil programlarının birinci sınıflarına kayıtlı olan 205 öğrenciyi kapsayan bir memnuniyet anketi düzenlenmiştir. Bu anketin amacı, öğrencilere verilen danışmanlık, eğitim öğretim ve idari hizmetlerin kalitesini ve fiziksel ve sosyal olanakların yeterliliğini belirlemektir.

2. YÖNTEM

Tarsus Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Teknolojileri ve Programlama, Büro Yönetimi ve Sekreterlik, Muhasebe, Pazarlama ve Tekstil programlarının birinci sınıflarına kayıtlı olan 225 öğrenciye Likert 5 ölçeğine göre değerlendirilen 30 soru sorulmuştur. Bu sorular, öğrencilere verilen danışmanlık, eğitim öğretim ve idari hizmetlerin kalitesini ve fiziksel ve sosyal olanakların yeterliliğini sorgulamaktadır. Öğrenciler bu sorulara 1: Çok az, 2: Az, 3: Orta, 4: İyi, 5: Çok iyi şeklinde cevaplar vermişlerdir. Geçerli olan denek sayısı 205'dir.

Bu çalışmada Tarsus Meslek Yüksekokulu'nda tüm programlara kayıtlı olan öğrencilerin beklentilerinin yaklaşık olarak aynı düzeyde olduğu düşünülmüştür. Tarsus Meslek Yüksekokulu'nda örgün ve ikinci eğitim programlarına kayıtlı olan öğrencilerin beklentilerinin seviyesi arasında bir fark olmayacağı sanılmaktadır. Ayrıca merkezi kampüs dışında bulunan meslek yüksekokullarının fiziksel ve sosyal olanaklarının öğrenci açısından değerlendirilmesi araştırılmıştır. Tarsus Meslek yüksekokulunda verilen öğretimin kalitesi genel olarak sorgulanmıştır. Tarsus Meslek yüksekokulunda görev yapan öğretim elemanlarının gerçekleştirdiği öğrenci danışmanlığı hizmetlerinin kalitesi de sorgulanmıştır.

Sorulara verilen cevaplar normal dağılım eğrisi göstermediği için istatistiksel analiz için Kruskal – Wallis nonparametrik test kullanılmıştır. Kruskal – Wallis testi ile programlar arasında toplam puan (skor) bakımından farklılık olup olmadığı araştırıldı. Ankete verilen cevaplarda programlar arasında farklılık olup olmadığı anlamlılık değeri (p) araştırılarak kontrol edilmiştir. Anlamlılık değeri $p<0,05$ olması halinde programlar arasında anlamlı farklılık var demektir.

3. BULGULAR

Anket sonuçlarına göre Bilgisayar (114,6), Bilgisayar II. Öğretim (110,6), Bürü Yönetimi ve Sekreterlik (115,2), Muhasebe II. Öğretim (104,7) ve Tekstil II. Öğretim (100,5) programlarının ortalama puanlarının Muhasebe (81,2), Pazarlama (89,8) ve Tekstil (94,5) programlarının ortalama puanlarından istatistiksel olarak farklı olduğu görülmüştür (Tablo 3 ve 4). Teknik Programlar Bölümü'nün ortalama puanı (105,5) ile İktisadi Programlar bölümünün ortalama puanı (97,7) arasında ise anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda Tarsus Meslek Yüksekokulu'nda programlar arasında öğrencilerin beklentileri bakımından farklılık olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4'de Tarsus Meslek Yüksekokulu'nda bulunan programlar arasında anlamlılık değeri (p) karşılaştırılması verilmiştir. Bilgisayar programı ile Muhasebe programı arasındaki p (0,000136) değeri 0,05 değerinden küçük olduğundan aralarında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Bilgisayar programı ile Tekstil programı arasındaki p (0,024281) değeri 0,05 değerinden küçük olduğundan aralarında anlamlı bir farklılık vardır. Bilgisayar programı ile Büro Yönetimi ve Sekreterlik programı arasındaki p (1,00000) değeri 0,05 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir farklılık yoktur. Bilgisayar programı ile Pazarlama programı arasındaki p (0,005323) değeri 0,05 değerinden küçük olduğundan aralarında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Bilgisayar programı ile Tekstil İkinci Öğretim programı arasındaki p (0,712414) değeri 0,05 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır. Bilgisayar programı ile Muhasebe İkinci Öğretim programı arasındaki p (1,000000) değeri 0,05 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bilgisayar programı ile Bilgisayar İkinci Öğretim programı arasındaki p (1,000000) değeri 0,05 değerinden büyük olduğundan aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Diğer programlar arasındaki farklılıklar Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 3: Anket Sorularına Verilen Cevapların Bölümler Bakımından İstatistiksel Parametreleri

Program	Ort. +/- Stan. Sap.	Üst Değer	Alt Değer	Medyan
Bilgisayar	114,6 +/- 23,7	61	150	115
Bilgisayar II. Öğretim	110,6 +/- 23,2	70	144	119
Büro Yönetimi ve Sekret.	115,2 +/- 21,7	67	150	116
Muhasebe	81,2 +/- 27,5	30	144	81
Muhasebe II. Öğretim	104,7 +/- 29,1	45	147	105
Pazarlama	89,8 +/- 25	50	142	87
Tekstil	94,5 +/- 21,3	46	135	94
Tekstil II. Öğretim	100,5 +/- 21,6	55	146	100,5
Tarsus Meslek Yüksekokulu	101,4 +/- 26,2	30	150	102

Bazı programlar arasında görülen anlamlı farklılıkların nedeninin, o programlara kayıtlı olan öğrencilerin ailelerinin ait olduğu sosyal gruplar ile ilgili olabileceği düşünülmüştür.

Tablo 4: Programlar Arasında Anlamlılık Değeri (P) Karşılaştırması

Sonuç	Bilg. R: 133,27	Muh. R: 59,500	Tekstil R: 85,333	Büro Yön R: 134,45	Pazarlama R: 75,300	Tekstil İÖ R: 99,681	Muh. İÖ R: 113,05	Bilg. İÖ R: 124,33
Bilgisayar		**0,000136**	**0,024281**	1,000000	**0,005323**	0,712414	1,000000	1,000000
Muhasebe	**0,000136**		1,000000	**0,001536**	1,000000	0,489747	0,077189	**0,009535**
Tekstil	**0,024281**	1,000000		0,113175	1,000000	1,000000	1,000000	0,518458
Büro Yön	1,000000	**0,001536**	0,113175		**0,029487**	1,000000	1,000000	1,000000
Pazarlama	**0,005323**	1,000000	1,000000	**0,029487**		1,000000	0,826307	0,146508
Tekstil İÖ	0,712414	0,489747	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000
Muh. İÖ	1,000000	0,077189	1,000000	1,000000	0,826307	1,000000		1,000000
Bilg. İÖ	1,000000	**0,009535**	0,518458	1,000000	014650 8	1,000000	1,000000	

İkinci eğitim programlarının ortalama puanı 105,27; örgün eğitim programlarının ortalama puanı 99,06'dır. Bu durumda ikinci eğitim programları ile örgün eğitim programları arasında anlamlı farklılık vardır.

Danışmanlık hizmetleri ile öğretim elemanlarının yeterliliğinin karşılaştırılmasında p değeri 0,026321 olarak bulunmuştur. Bu değer 0,05'den küçük olduğundan danışmanlık hizmetleri ile öğretim elemanlarının yeterliliği arasında anlamlı bir farklılık vardır. Danışmanlık hizmetleri ile fiziksel olanakların yeterliliğinin karşılaştırılmasında p değeri 0,000000 olarak bulunmuştur. Bu değer 0,05'den küçük olduğundan danışmanlık hizmetleri ile fiziksel olanakların yeterliliği arasında anlamlı bir farklılık vardır. Danışmanlık hizmetleri ile eğitim öğretim hizmetlerinin yeterliliğinin karşılaştırılmasında p değeri 0,176592 olarak bulunmuştur. Bu değer 0,05'den büyük olduğundan danışmanlık hizmetleri ile eğitim öğretim hizmetlerinin yeterliliği arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Danışmanlık hizmetleri ile idari hizmetlerin yeterliliğinin karşılaştırılmasında p değeri 0,013255 olarak bulunmuştur. Bu değer 0,05'den küçük olduğundan danışmanlık hizmetleri ile fiziksel olanakların yeterliliği arasında anlamlı bir farklılık vardır. Diğer konular arasındaki farklılıklar Tablo 5, Tablo 6 ve Grafik 2'de görülmektedir.

Grafik 1: Anket sorularına verilen cevapların bölümler bakımından dağılımı

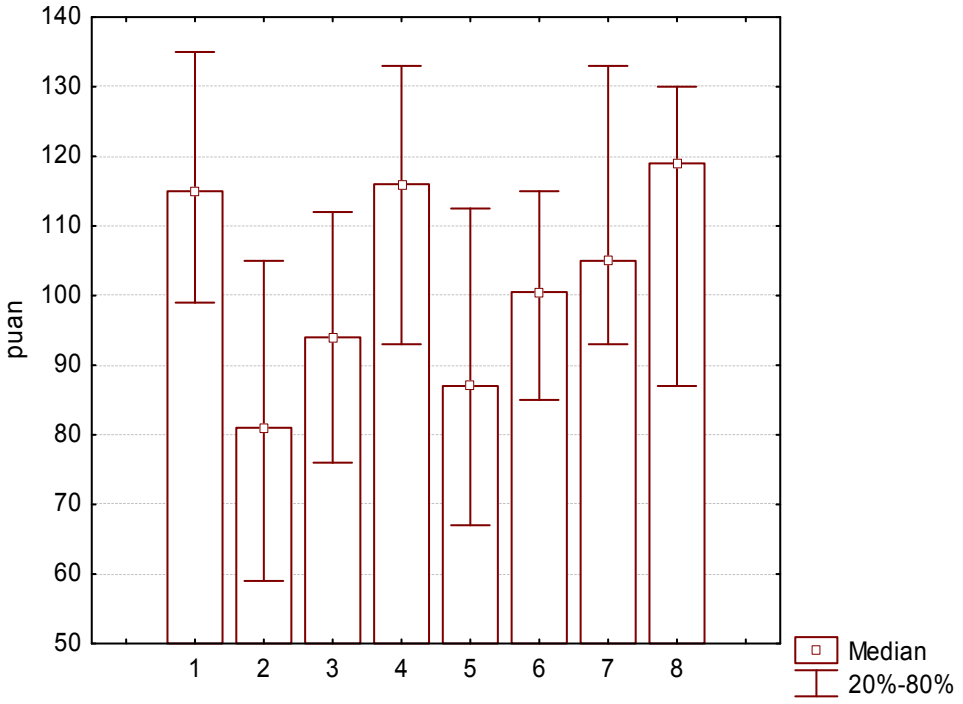

1: Bilgisayar **2:** Muhasebe **3:** Tekstil **4:** Büro Yön **5:** Pazarlama **6:** Tekstil II
7: Muhasebe II **8:** Bilgisayar II

Tablo 5: Anket Sorularına Verilen Cevapların Konular Bakımından İstatistiksel Parametreleri

Sorular	Ort. +/- Stan. Sapma	Üst Değer	Alt Değer	Medyan
Danışmanlık	103,1 +/- 32,1	30	150	106,1
Eğitim Öğretim	106,6 +/- 30,3	30	150	107,1
Öğretim Elemanları	108,5 +/- 27,7	30	150	108
İdari Hizmetler	98,5 +/- 34,4	30	150	105
Fiziksel Olanaklar	70,2 +/- 35,3	30	150	60
Sosyal Olanaklar	77 +/- 42,9	30	150	60

Genel olarak danışmanlık, öğretim elemanları ve eğitim öğretim hizmetleri, öğrencilerden fiziksel, sosyal ve idari hizmetlerden yüksek puan almıştır. Bu durum, Üniversite ve Yüksekokul yönetiminin daha etkili olabildiği öğretim elemanlarının niteliği ve eğitim öğretim programlarının kalitesi konularda daha tatmin edici sonuçlar alabildiğini göstermektedir. Yüksekokul yönetiminin boyutlarını aşan durumlarda yetersizlikleri aşmada zorluklar ile karşılaşılabilmektedir.

Tablo 5 ve 6 ve Grafik 2'de görüldüğü gibi danışmanlık hizmetleri (103,1), eğitim öğretim hizmetleri (106,6) ve öğretim elemanlarının yeterliliği (108,5); idari hizmetlerden (98,5) fiziksel olanakların yeterliliğinden (70,2) ve sosyal olanakların yeterliliğinden (77) anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Değerlendirmeler 150 tam puan üzerinden yapılmıştır. Buna göre, Tarsus Meslek Yüksekokulu'ndaki öğrencilerin genel memnuniyet düzeyi ortalamanın üzerindedir.

4. TARTIŞMA/YORUM

4.1. Eğitim Öğretim

İzlenecek programlar endüstrinin ve iş dünyasının gereksinimlerine uygun ve onlar ile birlikte hazırlanmalıdır. Meslek liselerindeki ve MYO'lardaki dersler ve içerikleri konusunda MYO+Sektör danışma kurulları görev almalıdır. Eğitim öğretim süresince öğrencilerin iş yerlerinde geçireceği zaman arttırılmalıdır. Entegre ders programları uygulamasına geçilmesi araştırılmalıdır.

"Ara İnsan Gücü" yetiştirmeye yönelik bu seviye için tanımlanan yeterlikler ve nitelikler, ilgili sektörler ile işbirliği içerisinde hazırlanmalıdır. Yerel, ulusal ve uluslararası taleplerin yol göstericiliğinde hazırlanan kısa dönem derece programları talep çeşitliliğine bağlı olarak çok büyük sayılarda olabilmeli ve aynı zamanda kamu ve özel sektörce oluşturulan iş pazarlarındaki değişimlere cevap verebilmek için çok hızlı bir biçimde değişebilmelidir.

Tablo 6: Konular Arasında Anlamlılık Değeri (P) Karşılaştırması

Konular	T	Z	p-
Danışmanlık-Öğretim Elemanları	7718	2,22145	0,026321
Danışmanlık-Fiziksel Olanaklar	1273,5	10,53820	0,000000
Danışmanlık-Eğitim Öğretim	8310,5	1,35133	0,176592
Danışmanlık-İdari Hizmetler	7518	2,47687	0,013255
Danışmanlık-Sosyal Olanaklar	3175,5	7,89689	0,000000
Öğretim Elemanları- Fiziksel Olanaklar	402,5	11,42270	0,000000
Öğretim Elemanları- Eğitim Öğretim	7963,5	0,87615	0,380951
Öğretim Elemanları- İdari Hizmetler	5061	4,58826	0,000004
Öğretim Elemanları- Sosyal Olanaklar	2146	8,74066	0,000000
Fiziksel Olanaklar- Eğitim Öğretim	682	10,97721	0,000000
Fiziksel Olanaklar- İdari Hizmetler	1093,5	9,10856	0,000000
Fiziksel Olanaklar- Sosyal Olanaklar	3754,5	2,33481	0,019554
Eğitim Öğretim- İdari Hizmetler	5902,5	3,70203	0,000214
Eğitim Öğretim-Sosyal Olanaklar	2092	8,75991	0,000000
İdari Hizmetler- Sosyal Olanaklar	2676,5	6,56375	0,000000

Grafik 2: Anket sorularına verilen cevapların konular bakımından dağılımı

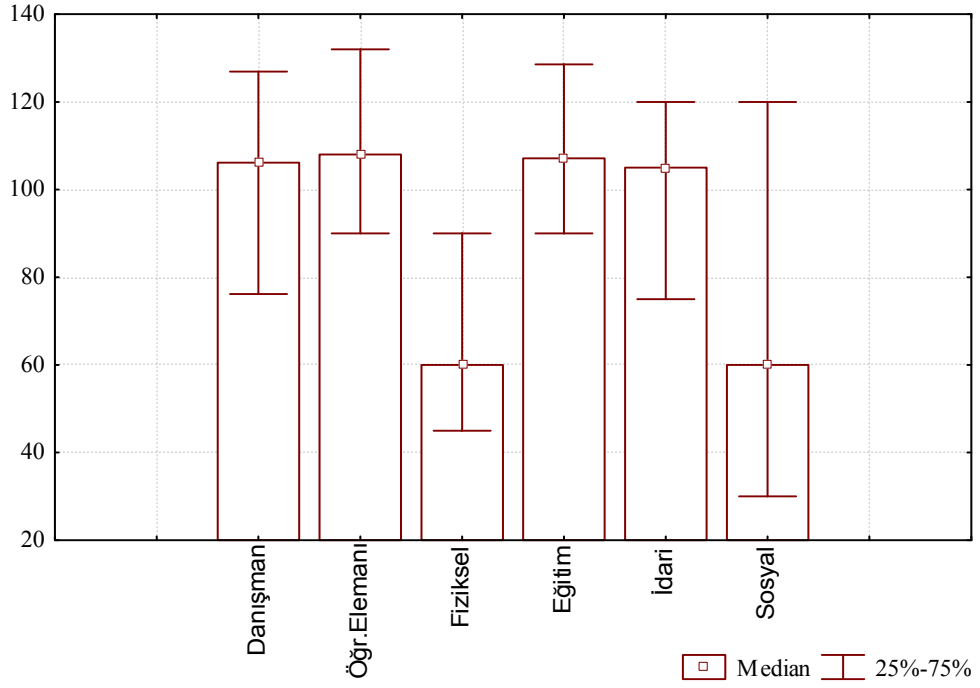

MYO'nun öncelikli görevi sanayi, tarım, sağlık, ticaret, hizmet vb sektörlere nitelikli ara eleman yetiştirmektir. MYO'nu tercih eden öğrenci, lisans öğrenimini amaçlayarak bu programı seçmemelidir. Ancak pratik beceriden çok, bilgiye ulaşma ve onu değerlendirme yeteneği bulunan öğrenci dikey geçişi düşünmelidir.
MYO ders ve uygulama programları, özellikle teknik programlarda, öğrencilerin pratik becerilerini geliştirmeyi ve bunun için gerekli olan mesleki bilgiyi kazandırmayı ön planda tutmalıdır. MYO eğitim programları, gelişen teknolojik düzeyi yansıtacak, yöresel, bölgesel ve uluslar arası gereksinimleri karşılayacak şekilde sanayi ve ilgili lisans öğretim programları ile koordineli olarak yeniden ele alınmalı ve güncellenmelidir. Eğitim öğretim programlarının yeniden düzenlenmesinde, Bologna süreci ve Lizbon kriterleri gibi AB'nin eğitim programlarına uyumlu hale getirilmesi ve eğitim öğretimde kalite güvencesinin sağlanması önem taşımaktadır.

Meslek yüksekokullarının toplumda, öğrenciler ve öğretim elemanları arasındaki saygınlığını arttırmak ve iddialı hale getirmek; bu yolla bu kurumlardaki öğrenciler ve öğretim üyelerinin motivasyonunu yükseltecek bir program geliştirilmelidir. Meslek yüksekokullarının yerel iş ve istihdam piyasaları ile bütünleşmesi sağlanmalıdır. Meslek yüksekokullarının taşımak istedikleri iddiayla uyumlu bir yönetişim sistemi oluşturmaları sağlanmalıdır. Meslek yüksekokullarına daha iyi yetişmiş ve motive olmuş öğrenciler kanalize edilmelidir. Meslek yüksekokulları içinde, işine kendini adamış, işi konusunda heyecan taşıyan öğretim elemanlarının kendilerini mutlu hissedecekleri yeni bir kariyer çizgisi oluşturulmalıdır.

Eğitim-öğretim programlarının esnek ve herkese açık olması sağlanmalıdır. Verilen sertifika ve diplomaların "Ulusal Yeterlilik Sistemi" içerisinde tanınması için çalışmalar yapılmalıdır.

4.2. Fiziksel Olanaklar

Meslek Yüksekokullarının öğretim kalitesinin yükseltilmesini sağlamak için gerekli yatırım kaynaklarının ayrılması zorunludur. Meslek Yüksekokullarının donanımları yeterli hale getirilmelidir.

4.3. Öğretim Elemanları

Meslek Yüksekokullarında istihdam edilen öğretim elemanlarının sanayi deneyiminin yüksek olması ve akademik kariyer yapma endişesinin bulunmaması gerekmektedir. Meslek yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarına, aynı çalışma yılları sonrasında, öğretim üyeleri ile aynı gelir düzeyine ulaşma, ancak farklı bir kariyer çizgisi izleyebilme olanağı verilmelidir. Meslek yüksekokullarının yönetim kademeleri de bu yeni kariyer çizgisindeki kademeler ile ilişkilendirilmelidir. Öğretim elemanlarının sürekli eğitilmeleri ve endüstri için teknoloji geliştirme çalışmalarına katkıda bulunmaları sağlanmalıdır. Öğretim elemanlarına yurt dışı deneyim elde etme kanalları açılması öğretim kalitesini yükseltecek ve motivasyonu arttıracaktır.

Meslek yüksekokullarında 6718 öğretim elemanı görev yapmaktadır. Bu sayıya en az 7000 öğretim elemanı eklenmesi önerilmektedir. 2005-2006 Öğretim Yılı Yükseköğretim istatistiklerine göre okuyan öğrenci sayısı 441.074'dür. Meslek yüksekokullarında öğretimin başarılı olması için, öğrenci öğretim üyesi oranı düşürülmeli ve öğretim

üyelerinin yeterliliğinin arttırılması gerekmektedir. Öğrenci öğretim üyesi oranı şu anda 65'dir ve bu oranın 20'ye düşürülmesi gerekmektedir.

Öğretim elemanlarının % 73'ü aşırı ders yükü taşımaktadır. Bu aşırı ders yükü, hem öğretim kalitesini düşürmekte ve hem de bireyin kendi gelişimini engellemekte, dolayısıyla, öğretim işleri diğer iki işleve göre baskın hale gelmektedir. Öğretim elemanları gelir yetersizliği baskısını çok derinden duymaktadır.

4.4. Yasal Durum

MYO mezunlarının görev, unvan, yetki ve sorumlulukları çıkarılacak bir çerçeve yasa ile belirlenebilir. Dikey Geçiş sınavları içerik ve giriş hakkı olarak yeniden düzenlenmeli ve süre sınırlaması kaldırılmalıdır. Hangi önlisans programlarından hangi lisans programlarına geçişin uygun olduğu hususu, lisans programlarından alınacak geri bildirimler çerçevesinde düzenlenmeli ve DGS kılavuzu yeniden şekillendirilmelidir.

Yükseköğretim Kurulu'nda ve Üniversitelerarası Kurul'da meslek yüksekokulları ile ilgili tam zamanlı ve donanımlı kadrolara sahip bürolar oluşturulması önerilmektedir. Ayrıca meslek yüksekokulları için kalite ölçme ve yükseltme sistemi oluşturulması öngörülmektedir. Bu bağlamda meslek yüksekokullarının iş dünyası ile ilişkilerinin de güçlendirilmesi önerilmektedir.

Yükseköğretim sisteminde önemli bir paya sahip olan ve Türkiye ekonomisinin işlerliği ve yarışabilirliği bakımından kritik önemi olan bir insan gücü türünü yetiştirmek işlevi üstlenen meslek yüksekokulları konusundaki çabalar açık ve iddialı bir politika çizgisinin ortaya çıkmasını sağlayamamıştır. Bu nedenle meslek yüksekokulları yükseköğretim sisteminde hep ikincil konumda kalmıştır. Meslek yüksekokulları konusunda mutlaka iddialı ve mevcut durumda köktenci değişiklikler yapabilecek bir program geliştirilmeli ve ısrarlı bir biçimde uygulanmalıdır. (T.C. Yükseköğretim Kurulu, [YÖK], 2006)

KAYNAKLAR

Aydın R., (2007), Önlisans Programlarından Lisans Programlarına geçişlerin Düzenlenmesi ve Bu bağlamda MYO Eğitim Programlarında Yapılabilecek Düzenlemeler, T.C. Yükseköğretim Kurulu Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı, T.C. Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Bilkent - Ankara.

Eşme İ., (2007), Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu ve Sorunlar, Kurulu Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı, T.C. Yükseköğretim (YÖK), Bilkent - Ankara.

Oktik Ş., (2007),Yükseköğretimde Uygulama Ağırlıklı Yeni Açılımlar, Muğla Üniversitesi Rektörü, T.C. Yükseköğretim Kurulu Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı, Bilkent - Ankara.

Sakarya M. ve Adıyaman M.M:, (2008), Öğrenci Memnuniyet Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Alan Çalışması, Niğde Üniversitesi, Bor Halil Zöhre Ataman Meslek Yüksekokulu Örneği, Niğde Tekstil Sempozyumu, Niğde.

Uzgören N., Çelikkol H., Yılmaz Z. ve Uzgören E., (2006), Dumlupınar Üniversitesi'ne Bağlı Meslek Yüksekokullarında Öğrenim gören öğrencilerin Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin İstatistiksel Analizi, Dumlupınar Üniversitesi Kütahya.

Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi, (2007), T.C. Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Ankara.
2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası.

TEKNİK MESLEK YÜKSEKOKULLARI'NIN SORUNLARI VE GÜZEL SANATLARI BÖLÜMÜ OLUŞTURULMASININ GEREKLİLİĞİ

SOME PROBLEMS OF TECHNICAL VOCATINAL SCHOOLS AND IMPORTANCE OF FINE ARTS

Hüseyin AKILLI[1]

ABSTRACT

- Lack of giving importance to the universities,
- Management mostly was occured from universities,
- Educational pemenant staff in the university don't use practical process,
- Lack of workshop and equipment,
- Corporation of Industry and Education remain oral and written on the contract,
- Lack of Finance and equipment contribution,
- Incompetent student quality and education before the university,
- Permenant staff can not be composed to our demand,
- Lack of understandable programmes which give artistic education.

Key Word: Education, Problem, fine arts

ÖZET

- Üniversite içinde yeteri kadar önem verilmemesi,
- Üst yönetimin çoğunlukla Fakültelerden oluşturulması,
- Eğitimci kadrolarının uygulamaya yönelik oluşturulamaması,
- Atölye ve donanım eksikliği,
- Sanayi ve eğitim işbirliğinin söz ve yazılımda kalması,
- Finansman ve malzeme yardımının azlığı,
- Yetersiz eğitim ve öğrenci kalitesizliği,
- Kadrolaşmanın ihtiyaca göre oluşturulamaması,
- Araştırma görevlileri kadrolarının çoğunlukla verilmemesi,
- Sanatsal eğitim veren programlarının yönetim ve diğer programlarla uyumsuzluğu.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Problem, Güzel Sanatlar

1.GİRİŞ

[1] Trakya Üniversitesi Edirne Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Restorasyon Programı

Özette maddeler halinde sunulan sorunların Teknik Meslek Yüksekokullarının gelişiminde ve içinde barındırdığı programların aşama yapmalarında engelleyici süreçler olarak görülebilir.
Ancak bunların içinde en büyük etken üniversitelerin yeteri kadar önem vermemeleri sonucu üst düzey yöneticiyi(müdür) kurum dışından, genellikle fakültelerde bulunan öğretim üyelerinden atama yaparak göstermiş olmalarıdır. Bu iki etken diğer olumsuzlukları da çoğunlukla beraberinde getirmekte ve tetiklemektedir.

Bunlar otuz yıl üniversite içinde çalışmışlığımın olması ve son yirmi yılımı Meslek Yüksek Okulu içinde geçirmiş olmamla birlikte dört rektör ve beş müdürle ilişkilerim sonucunda ortaya çıkardığım gözlemlerimdir. Okulum yirmi yıl içinde beş mekan değiştirmiş olup Restorasyon Programı ise dokuz atölyede yeniden oluşturulmuştur. Anlayış, düşünce, istek ve yaklaşımları farklı ve hiçbir zaman kadroları Meslek Yüksek Okulunda oluşmamış müdürlerle istikrarı yakalamak çok zor, hatta imkansızdır.

Sanatsal eğitim kapsamı içinde yer alan Seramik, Restorasyon, Serigrafi, Mimari Dekoratif Sanatlar, El Sanatları programları içinde yer alan öğretim elemanları yönetim ve diğer teknik programlar(Elektronik, Makine, Elektrik) öğretim elemanları ile gerek görüş ve gerekse işlevsel açıdan büyük farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Örneğin: vize, final, uygulama uyumsuzluğu ve bakış farklılığı bulunmaktadır.

2. YÖNETİMİN OLUŞTURDUĞU SORUNLAR

Milli Eğitime bağlı okullara bakıldığında Anadolu, Fen, Güzel Sanatlar liselerinin kendi bünyelerinden yetişmiş yöneticiler tarafından yönetildiği görülmektedir. İlköğretim de aynı yapılanma içindedir. Üniversitelerin bünyesinde yer alan Tıp, Fen, Edebiyat, İktisat fakülteleri de kendi içlerinden çıkmış yöneticiler tarafından yönetilmekte ve hatta bölümlere indirgendiğinde bölüm başkanları, hatta ana bilim dalı başkanları da aynı kurum içnden oluşturulmaktadır.

Meslek Yüksekokullarında ise uygulanmadığı ve büyük çoğunlukla Fakülte kökenli yöneticilerin(müdür) atanmasıyla yönetilmeye çalışılmaktadır. Amaç Profesör veya Doçent atayarak motivasyonu sağlamaktır. Atananların hiçbirinin daha önce Meslek Yüksekokullarında çalışıp çalışmadıkları veya okul içinde programlarının olup olmadığına bakılmamaktadır.

Yıllarını vermiş ve her türlü zorluk aşamasından geçmiş Meslek Yüksekokulu içinden bir yöneticinin "atanmaması" çalışan öğretim elemanları açısından onur kırıcıdır. Çünkü yıllar içerisinde çalışarak, okulunun eksikliklerini fazlalıklarını bilen ondan daha iyisi olamaz. Yaptığı çalışmalarla yükselmeyi, atanmayı ve daha aktif olmak amacıyla yaptırım hakkı bekler. Ancak önü kapalı olduğundan ve müdür yardımcılığından öte gidemeyeceğini bildiğinden, dışarıdan atananların yaptıkları icraatlarının olumsuz etkisiyle de motivasyonu kırılmakta, bunun sonucunda ise ilgisizlik veya istifa etme durumu ortaya çıkmaktadır. Öğretim elemanların durumu ise suskunluktan ve pasif duruma gelmekten öteye gitmemektedir.

Türkiye genelinde Meslek Yüksekokulları yönetici Müdür profiline bakıldığında Çanakkale Üniversitesi Rektörünün televizyonda açıkladığı "Biz Okullara Profesör Yönetici Atayarak Motivasyonu Sağlamak İstiyoruz" anlayışının etkili olduğu görülmektedir ''Üniversite Rektörlerinin de''çoğunun aynı anlayış benimsemiş olmalarından dolayı, Meslek Yüksek Okullarının büyük çoğunluğunun''Müdür''atamaları, fakültelerin içinden seçilmiş öğretim elemanlarının atanmış olmasından görülebilir. Bu anlayışla çıkıldığında fakülte içinde yer alan bölüm veya ana bilim dalı başkanlıklarına da profesör atanması gerekir. Çünkü bazılarının başında Yardımcı Doçentler. bulunmaktadır. Farklı branştan Profesör atanıp motivasyon sağlanır.

Fakültelerle benzerlik göstermesine rağmen çok farklı bir eğitim sistemi içinde bulunan Meslek Yüksekokullarına Matematik, Biyoloji, Malzeme, İktisat, Tıptan öğretim üyesini Müdür olarak atanması ve her iki dört yılda değişmesi veya değiştirilmesi, her şeyin tekrar baştan başlanmasına neden olmaktadır. Çünkü atanan Müdür tek seçici ve uygulayıcılığı ile birlikte karar verici olduğundan istediği şekilde hareket imkanına sahip olmaktadır. Ayrıca kendisinden önceki Müdürün yapmış olduğu uygulama ve gösterdiği esnekliklere de karşı çıkarak kendi düşünce, fikir ve anlayışına göre yeni düzenlemeler yapmaktadır. Çünkü iki veya dört yıl sonra gidici olduğunu bilmesi ve sonrasında kendisini sorgulayacak makamın ve öğretim elemanlarının olmayacağı bilinci, onun her istediğini yapması rahatlığını sağlamaktadır.

Öğretim elemanı alımı, jüri oluşturulması, isteklerine uygun programları ve öğretim elemanlarına daha geniş imkanlar sağlanması, dışlama ve koyduğu yasakları kendi dışında kullanması şeklinde benzer olaylardır. Örneğin: alınacak öğretim elemanının jüriyi oluşturan öğretim üyeleri Meslek Yüksekokulu içinden değil bağlı bulunduğu fakültedeki öğretim üyelerinden oluşturulmakta ve hatta sınav aynı fakültede yapılmaktadır.

Meslek Yüksekokulları içinde çalışanları ev sahibi konumundadır ve düzenlerini buna göre kurmuş durumdadır. Ancak geçici ve misafir olan üst Müdür evin(okulun) içini ve çalışmaları kendilerine benzetmeye çalışmakta, uymak istemeyenlere bir takım yaptırımlarla ve zorluklar çıkararak ortamı oluşturmaktadırlar. .

Okulun iç durumunu, çalışma sistemini, işlevsel aktivitesini, ihtiyaçlarını benimseme, programları tanımama, bilmeme bilgisi ile birlikte mesailerinin büyük kısmını fakültelerinde geçirmeleri nedeniyle büyük sorun ve karışıklıklar ortaya çıkmaktadır. Meslek Yüksek Okullarında ders vermeyen, uygulamalara girmeyen, programlara yabancı olan öğretim elemanın Müdür olarak atanması okulun gelişiminde zaman kaybına neden olmaktadır. Çünkü Müdürün okulu ve programları tanıması normal veya acil ihtiyaçlarını bilmesi en az bir yılını almaktadır.

Kendisine her zaman haklılık ve eşitlik çerçevesinde bilgi aktarımı sağlıklı olmamaktadır. Bu nedenle her Müdürün etrafında kendisine uygun ve yönlendiren kişiler oluşmaktadır.

Otuz yılı aşan eğitim sürecimin son yirmi yılını Edirne Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulun da geçirmiş ve geçirmekteyim. Bu dönem zarfında dört Rektör ile tanışıklığım ve beş Müdür ile çalışılmışlığım bulunmaktadır. Düzeni bozuk sistem, düzensiz sistemden çok,çok daha iyidir. Çünkü düzeltilecek yerler bilinir ve düzeltilir. Ancak kendi iç yapısından olmayan öğretim elemanlarının Müdür olarak atanmasının olumsuzlukları, dönemsel olarak her atama sonrasında yaşanmaktadır.

Dışarıdan görülmeyen ancak içerde bulunan çalışanların olumsuz olarak etkilendikleri ve bununda gelişimi olumsuz etkilediği kesin bir gerçek olup en önemli sorunlardan biri ölarak görülmelidir. Tespitim bağlı bulunduğum kurumla sınırlı değildir. İletişim ve arştırmalar sonucu ortaya çıkmaktadır.

2. GÜZEL SANATLAR BÖLÜMÜ OLUŞUMU

Edirne Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'na Türkiye genelinde bakıldığında, el sanatıyla ilgili uygulamalı çalışmalar yapması ve bunların çeşitliliği açısından ilk sırada yer aldığını görmek mümkündür. Nedeni "Güzel Sanatlar" adı altında çok programın olmasıdır. Bunların isimleri aşağıda belirtildiği gibidir.

Seramik Programı
Restorasyon Programı
Mimari Dekoratif Sanatlar Programı
Serigrafi Programı
El Sanatları Programı

Bunların her ne kadar ağırlıklı olarak teknolojik bilgi içerikli ders programı eğitimi vermelerine rağmen, düşünce ve uygunluğuyla birlikte ortaya koydukları ürünler nedeniyle, Güzel Sanatlar Fakültelerin dede benzerlerinin olması sonucunda, aşağıda isimleri verilen programların da resmi olmayan "Güzel Sanatlar" içine dahil edilebilirler.

Tekstil Programı
Mobilya Dekorasyon Programı

Sanatsal değerlere önem veren tasarım yaratıcılığı ağırlıklı bu programların yer aldığı Trakya Üniversitesi Edirne Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu içinde çokluk ve yaptıkları uygulamalı eğitim nedeniyle Ülkemiz üniversiteleri içerisinde ilk sırada yer almakta ve Edirne ilinde çok büyük önem taşımakta ve öncülük etmektedir.

2.1 Konumu :

Programların kapsadıkları alan ve ortaya çıkardıkları sanatsal çalışmalar nedeniyle resmi olmayan "Güzel Sanatlar" adı altında toplanmış olmalarına rağmen hepsi Edirne Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu "Teknik Programlar Bölümü" içinde yer almaktadırlar. Bunların çok yakın zamanda 21.yüzyıl anlayışına ve gelişimine göre resmi olarak "Güzel Sanatlar Bölümü" kurulup bunun içinde yer almaları gerekliliği inancındayım. Çünkü ülkemiz eğitiminin gelişimine bakıldığında branşlaşmanın ve sınıflandırılmanın ön planda olduğunu görmek mümkündür.

Edirne Teknik Blimler Meslek Yüksekokulu Teknik Programlar Bölümü içinde yer alan ve resmi olmayan "Güzel Sanatlar" olarak adlandırılan programların hemen hemen hepsi Milli Eğitim Bakanlığına bağlı orta öğretim içinde yer alan ve 10 yıldan daha fazla geçmişi bulunan "Güzel Sanatlar Liseleri" içinde yer aldıklarını görmek mümkündür. Ayrıca Yüksek Öğretim Kurumu'na bağlı Üniversiteler bünyesinde bulunan "Güzel Sanatlar Fakülteleri içinde "Seramik, Serigrafi, Tekstil Restorasyon" ve diğer programların bölüm olarak yer aldıkları ve eğitim verdikleri görülmektedir.

Ara elemen yetiştiren Edirne Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulların da varolan Elektrik, Bilgisayar, Makine ve diğerlerinin Meslek liselerinde ve üniversitelerin ilgili fakültelerinde program, bölüm, olarak görülmektedir. Orta öğretimde üniversite eğitimi devamına ve sonuçlanmasına kadar elektrik, elektronik ve diğer programlar kademeli olarak eğitim süreci içerisinde devamlılık göstermektedirler. Fakat seramik, serigrafi, tekstil ve diğer programlar Meslek Yüksekokullarında bölüm olarak bu süreç içinde görmek mümkün değildir. Arada varolan kopukluğun giderilmesi için programlar Teknik Programlar Bölümü içinde yer almaları sağlanmıştır. Bu da gelişim ve genişlemelerinde sıkıntı yaratarak olumsuzluklar ortaya çıkarmaktadır. Çünkü görüş, düşünce ve eğitim farklılığı bulunmaktadır.

Gelişmelerini ve devamlılıklarını daha sağlıklı ve bilinçli yürütülebilmesi için Meslek Yüksekokulu içinde varolan Seramik, Tekstil, Serigrafi ve diğer programların resmi olarak "Güzel Sanatlar Bölümü'nün" açılıp burada toplanmaları 21.yüzyıl anlayışına göre yapılandırılmaları gerekmektedir.

2.2 Amaç :

İşlevsel amaçları; geçmişten günümüze ulaşmış veya kaybolma aşamasına gelmiş görsel Anadolu kültürlerini yaşatmak, günümüz sonrasına aktararak yeni nesillere göstermek ve devamlılığını sağlamaktır. 21.yüzyıl sanat anlayışı ve sonrasında olabilecek yeni düşünce ve anlayışlara göre varolan sanatların karışımlarını yapmak yöntem, metod ve uygulamalarla sanatsal ürünler ortaya çıkarmaktır.

Öğretim teorik ve pratik yöntem, metod ve uygulama bilgilendirilmesi ile verdiği mezunlar sayesinde geniş kitlelere yaymak, sergiler açmak yeni yetenekleri ortaya çıkarmak varolanların devamlılığını sağlamaktır.

2.3 Eğitim :

Güzel Sanatlar ağırlıklı programlarda eğitim görmek isteyen adayların kademeli olarak belirlenen yetenek sınavından geçirilmesi ve kazananların eğitilmesi gerekmektedir. Ancak zorunlu ve gerekli olan yetenek sınavı, Edirne Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu varolduğundan günümüze kadar tatbik edilmemiş veya ettirilmemiştir. Günümüz eğitiminde olması ve yapılması gereken bir sınavdır. Meslek Yüksekokulları içerisinde Güzel Sanatlar Bölümünün yapılandırılmamış olması bunu etkilemektedir.

Kişisel özel yetenek isteyen, çok yönlü pratik ve teorik eğitim gerektirmesiyle birlikte, sürekli yeni oluşumları ortaya çıkarabilme isteğiyle yeni fikirler yürütebilme düşüncesinde olan istekli, sabırlı, özverili ve her şeyden önce sanatı tükenmeyen bir aşkla seven kültür tutkunu olanların, eğitim görmesi gereken programlar Güzel Sanatlar içinde yer almaktadır.

Ülkemizde gerçekleştirilen her iyi çalışmanın sanat olarak yorumlanmasına bağlı olarak okulumuz programlarının yaptıkları uygulamaları ve ortaya çıkardıkları ürünleri sanat çalışmaları olarak yorumlayabiliriz. Fakat bunları geçmiş Anadolu Kültürlerinin oluşturduğu eserlerin günümüze aynı veya farklı olarak aktarılan taklit çalışmalar olarak da

gösterilebilir. Ancak eğitimimizde yaratıcılık, tip, form, tasarım ve yeni oluşmalar ön planda tutulmaktadır.

Eğitimde öğrencilere bir taraftan sanat eserlerini tanıması, değerini bilmesi bilinci sağlanmakta diğer taraftan kullanacağı malzemelerin başka bir teknik ve yöntemle de yapılabileceği öğretilmektedir. Böylece tekniklerin karışımıyla olumlu bir sonuca nasıl ulaşabileceğinin bilinci oluşturulmaktadır. Eğitimde gördüğü birbiriyle bağlı bilgiler olmalarına rağmen farklı teknik tasarım ve yöntemlerin özümlenerek teorik verilmesiyle birlikte bunların pratiğe aktarılmasında uygulama ön plana çıkmaktadır. Eğitimin akademik olması ve ancak 2 yıl gibi kısa süreli olmasından kaynaklanan olumsuzluktan dolayı, güçlüklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra öğrencilerin sınavsız alınmaları sorunları artırmaktadır.

Teorik ve pratik eğitim bir arada götürülmektedir. Çünkü teoriğin ağır basması pratiğin azalmasına yol açar bu da eğitime zarar verir. Fakat diğer taraftan Güzel Sanatlarda teorik eğitim kaçınılmaz bir gerçektir. Öğretilen teorik bilgiler pratiğe aktarılarak uygulamalar ortaya çıkarılmaktadır.

2.4 Uygulama :

Eğitim, uygulama ağırlıklı yapılmaktadır. Alçı, Ahşap, Cam, Sunta, MDF, Duralit, Sıva üstü, taş ve seramik malzemeleri kullanılarak, Minyatür, ikona, Gravür, Dekopaj, Revzen, Marketri, Mozaik, Vitay, Kalemişi, Şukufe tasarımları guaj, akrilik ve toz boyalar kullanılarak el ile veya baskı, döküm ile seri üretimleri oluşturulmaktadır.

Ancak okulumuzda bilgisayar teknoloji ile baskı, döküm ve transfer gibi seri üretim yapma çalışması yerine el ile üretim ön planda bulundurulmaktadır. Fakat 21.yüzyıl teknolojisi de takip edilmektedir. Bölgesel olarak ele aldığımızda sabun tozundan değişik meyve tasarımı ve Edirnekari çalışmaları okulumuzda ayrı bir önem taşımaktadır.

Ahşap, ytong, taş ve alçının yontulmasıyla ortaya çıkarılan çalışmalar slikon, latexs, alçı ve malzemelerin kalıpları alınarak nasıl seri üretime dönüştürülebileceği pratik olarak tatbik edilmektedir.
Yaptırılan uygulamalar sayesinde öğrencilerimizin geçmiş kültürleri ve varolanları öğrenmeleri sağlanmış olmakla birlikte bunu hocalarıyla açtıkları sergilerle görsel olarak geniş kitlelere sunmaktadırlar.

Okulumuzun Güzel Sanatlar adı altında yer alan programların pratiğe ne kadar önem verdikleri 2005 yılında yapmış oldukları çalışmalarla ilgili açtıkları sergilerden anlaşılmaktadır.

SERGİLER
“**Tasarım ve Uygulamalar (Amblem Çalışması)”**
22. Şubat 2005
Trakya Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

“Seramik& Resim”
22.Şubat 2005
Trakya Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

"Karma Resim Sergisi"
20–25 Nisan 2005
Trakya Birlik İlhan Koman Sergi Salonu

"Antik Tasarımlı Mozaikler"
02–08 Mayıs 2005
Trakya Birlik İlhan Koman Sergi Salonu

"Topraktan Ateşe"
09–13 Mayıs 2005
Trakya Birlik İlhan Koman Sergi Salonu

"Kişisel Resim Sergisi"
16–21 Mayıs 2005
Trakya Birlik İlhan Koman Sergi Salonu

" Edirne Kültür Hazineleri, Seramik İfadeleri ile Dünyaya Açılıyor"
23–30 Mayıs 2005
Devecihan Kültür Merkezi Sergi Salonu

" Çağlar Boyu Anadolu'da Sanat"
25–31 Mayıs 2005
Trakya Üniversitesi Rektörlük Sanat Galerisi

" II. Beyazıt Külliyesi Tarihini Canlandıran Resim Sergisi
Haziran 2005
II. Beyazıt Külliyesi Sergi Salonu

2.5 Değerlendirme :

Trakya Üniversitesi Edirne Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Resmi olmayan Güzel Sanatlar içinde yer alan programlarda verilen eğitim Güzel Sanatlar Fakültelerinde 4 yılda verilen eğitimin iki yıl içinde kısıtlanmış şeklidir. Ancak bu iki yıllık kısa eğitim döneminde branşlaşma ve uzmanlaşma tam olarak oluşturulmamaktadır. Sınavsız alınma ve yukarıda değindiğimiz olumsuzluklar buna etken olmaktadır. Bir öğrenci 1 yıllık eğitim dönemi içerisinde yaklaşık 40 uygulama yapmaktadır. Bunların bir kısmı tekrar eğitimde kullanılmakta, çok iyi olanlar açılan sergilerde değerlendirilmekte, bazıları ise satışa sunulmaktadır.

Yaptıkları uygulamalar sayesinde öğrencilerimizin geçmiş kültürleri ve varolanları öğrenmeleri sağlanmış olmakta, bunların yaşatılmış olmalarıyla birlikte açılan sergilerle geniş kitlelere sunumları sağlanmaktadır.

Turizm ülkesi olmamız nedeniyle, üretime yönelik çalışmaların ortaya çıkarılabilmesi düşüncesiyle kişisel atölye kurabilme durumuna gelmiş mezun öğrencilerimiz böyle bir girişimleri sonucunda gelir elde edebilme imkanına sahip olmaktadırlar. Cami, Kilise gibi dini ibadet yerleriyle birlikte eski ahşap veya taş yapıların yeniden düzenlenmelerinde

fabrikalarda tasarımcı olarak veya sanatsal atölyelerde çalışma avantajını yakalama şansına sahiptirler..

3. SONUÇ

Meslek Yüksekokullarında Müdür tek seçici, yönlendirici ve uygulattırıcıdır. Liseleri, Fakülteleri ve hatta bölüm veya anabilim dallarını kendi bünyelerinde yetişmiş öğretim elemanları yönetici pozisyonuna getirilip yönetiyorsa Meslek Yüksekokullarına da bu imkan sunulmalıdır. Sırf yöneticilik yapsın ve Müdürlük makamı sunulması amacıyla fakültelerden müdürler atanmamalıdır.

Meslek Yüksekokulları içinde bulunan öğretim elemanlarından Müdür atanması sonucu sorunların zaman süreci içerisinde azalacağı sistemin oturması nedeniyle gelişim sürecine gireceği kesindir.

En kötü düzen düzensizlikten iyidir çünkü düzeltme imkanı vardır. Kurum dışı Müdür atamalarının düzen oluşturulmasında sorunlar ve olumsuzluklar yaşanmaktadır. Farklı kurumlardan gelen Müdür atamaları düzen oluşturulmasını imkansız kılmakta ve kurum içi çalışanlarda isteksizlik yaratmaktadır.

Eğer zorunlu olarak fakültelerden atama yapılacaksa, Müdürün eski kurumuyla ilişkisinin geçici olarak kesilmesi veya kadrosuyla gelmesidir. Bu ise çalışma yoğunluğunu Müdür olduğu okula aktarması demektir. Çünkü eski sistemde atanan müdürler Meslek Yüksekokulları yerine fakültelerinde daha çok zaman ayırdıkları bir gerçektir. Bağlı bulundukları işi görevlerinden ayrılmamaları ve ders verme olguları bunu gerektirmektedir.

Milli eğitim içerisinde Güzel Sanatlar lisesi bulunması ve Üniversitelerde Güzel Sanatlar Fakültelerinin olması nedeniyle arada kalan Meslek Yüksekokulları içinde "Güzel Sanatlar bölümü" oluşturulmasını zorunlu hale getirmektedir. Böylece oluşturulacak Güzel Sanatlar bölümü köprü konumunu sağlayacak ve gelişimi hızlanacaktır. Sonraki aşama ise Güzel Sanatlar Meslek Yüksekokulları olmalıdır. Böylece devamlılık sistemi tamamlanmış olur..

TEKSTİL PROGRAMINDA OKUYAN ÖĞRENCİLERİN İNTERNET VE WEB TEKNOLOJİLERİNİN ETKİN KULLANIMLARININ İNCELENMESİ

THE STUDY OF THE STUDENTS IN TEXTILE PROGRAM ON THE USE OF THE INTERNET AND WEB TECHNOLOGIES EFFECTIVELY

S.Müge YÜKSELOĞLU[1] , Dilek TÜM[2]

ABSTRACT

Adaptation of education and training programs according to the needs of the developing and changing requirements of the society can be achieved through the use of technology in the field of education effectively. Consequently, web-based education carries importance for the individuals and education institutions.
Especially, at universities for the development of education, it is an important source in the field of presenting different teaching methods and reaching information with the use of technology. Web-based education enables students to follow the curriculum in the direction of their personal needs and learning levels. Moreover, it provides the students with the opportunity of repeating and given time, obtaining lesson notes and creating a learning atmosphere for themselves.
With this purpose in mind, a study was carried on 70 students at Marmara University Vocational Sciences High School Textile Program in 2008-2008 Education term with the aim of determining the effect of internet and web technologies in textile education, and also the suitability of the web sites giving textile education was pointed out.

Key words: Internet and web technologies, Vocational High School, textile program

ÖZET

Eğitim-Öğretim programlarının toplumun gelişen ve değişen yeni ihtiyaçlarına göre uyarlanabilmesi, teknolojinin eğitim alanında etkin olarak kullanımı ile gerçekleştirilir. Bu nedenle, internete dayalı eğitim bireyler ve eğitim kurumları açısından önem taşımaktadır.
Özellikle üniversitelerde eğitimin yükseltilebilmesi için, derslerde teknolojiyi kullanarak, farklı eğitim seçeneklerini de sunması açısından ve bilgi alınmasına yönelik oldukça önemli bir kaynaktır. Web destekli öğretim öğrencilere kendi öğrenme düzeyleri ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitsel içeriği takip etme olanağı sağlar. Ayrıca, öğrencilere istedikleri zaman internet aracılığı ile herhangi bir zaman diliminde tekrar etme, ders

[1] Yrd.Doç.Dr.,Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Tekstil Eğitimi Bölümü, Göztepe , 34722-İstanbul, myukseloglu@marmara.edu.tr
[2] Öğr. Gör.,Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Göztepe, 34722- İstanbul,dilektum@marmara.edu.tr

notlarına ulaşma olanağı ve kendi öğrenme hızına göre bir öğrenim ortamı sunarak bireysel öğretimi gerçekleştirmektedir.
Bu amaçla, Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Tekstil Programı 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören 70 öğrenci üzerinde anket çalışması yapılmış olup bu anket tekstil eğitiminde internet ve Web teknolojilerinin etkin olarak kullanımları incelenmiştir ve tekstil öğretimi sunan web sitelerinin öğretimsel tasarım kriterlerine uygunluğu irdelenmiştir.

Anahtar sözcükler: İnternet ve web teknolojileri, MYO, tekstil programı

1.GİRİŞ

İnternet, milyonlarca bilgisayarı birbirine bağlayarak hem iş hem devlet hem de eğitim kuruluşları arasında dünya çapında iletişim yapabilme olanağı sunan uluslararası bir bilgisayar ağıdır. Bilgi teknoloji sistemi olan internet, günümüz insanları için her geçen gün artarak "üretilen bilgiyi saklama, paylaşma ve ona kolayca ulaşma" isteklerine cevap verebilen bir teknolojidir. Bu teknoloji yardımı ile pek çok alandaki bilgilere kişiler kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişebilmektedir. İnternetin köklerine 1962 yılında J.C.R. Licklider'in Massachusets Institute of Technology (U.S.A)'de tartışmaya açtığı "Galaktik Ağ" kavramı ile ortaya çıktığı bilinmektedir. Licklider, bu kavramla küresel olarak bağlanmış bir sistemde isteyen herkesin herhangi bir yerden veri ve programlara erişebilmesini ifade etmiştir. 1989 yılında ortaya çıkan World Wide Web, hiper çoklu-ortam sistemi olarak, ses, yazı, resim film vb. çok değişik verileri etkileşimli bir biçimde ulaşılmasını sağlamaktadır. 1992 yılında yayılmış olan World Wide Web internet için olumlu bir gelişme göstermiştir. Türkiye'de ise internete giriş 1993 yılında ODTÜ'de gerçekleştirilmiştir; bu ilk teşebbüs öncelikle akademik ortamda yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Daha sonda Ege, Bilkent, Boğaziçi ve İstanbul Teknik Üniversitesi gibi pek çok üniversitede bağlantıları gerçekleştirilmiştir. Günümüzde internet, sürekli büyümekte olup ağları, okulları kütüphaneleri ve araştırma merkezlerini içine almaktadır. İnternet aynı ilgilere sahip insanların sanal ortamlarda bir araya geldiği, bilgi paylaştığı, yeni grup ve topluluklar oluşturduğu ortamdır. İnternetin eğitim ayağında ise, bilgisayarların sınıflara girmesi ile internet destekli eğitim yapılmaktadır. İnternet destekli eğitimde işbirliği içinde öğrenme özellikle öne çıkmaktadır. Böylelikle, öğrenciler açısından ağda işbirliği ve interaksiyon kolaylıkla gerçekleşebilmektedir.
İnternet üzerinden kurulmuş olan Web , eğitim kurumlarında bilgi vermek ve eğitim-öğretim ortamını desteklemek üzere kullanılmaktadır. Bunlardan, öğrenme/öğretme sürecini desteklemek amacı ile hazırlanan Web sitelerinde her kesimin kendi Web sayfalarını oluşturmaları sağlanarak öğrencilerin bu sitelerde konu özetlerini takip etmeleri ve konu tekrarları yapmaları, Web üzerinden sorulan sorularla değişik soruların cevaplarını araştırmaları, ünite sonlarında kısa sınavlarla kendilerini değerlendirmeleri, araştırmaya yönelik ödevlerle konunun farklı boyutlarını inceleme fırsatı ve proje çalışmaları ile araştırma ve bilgi paylaşımı sağlanabilmektedir [1]. Web tabanlı eğitim, eğitimin zaman ve mekandan bağımsız olarak yürütüldüğü, öğretmenin ve öğrencinin aynı zamanda etkileşimli olup olmamalarına göre senkron ve asenkron olmak üzere iki farklı şekilde gerçekleştirildiği eğitim modelleri mevcuttur. Günümüzde, Web üzerinden eğitim materyalleri gittikçe önem kazanmaktadır; eğitim materyallerine gerçek örneklerin eklenmesi ile hem kullanıcının ilgisi artmakta hem de motivasyon artışı ile istediği kadar izleyebilmektedir. İşlemin hızlı olması durumunda da kullanıcı dikkatini dağıtmadan daha etkin bir şekilde öğrenebilmektedir.

Günümüzde web tabanlı eğitim, "isteğe-dayalı öğrenim" ve "öğrenci-merkezli eğitim"i kullanan bilgisayar be internet teknolojileri tabanlı komünikasyonu esas alan çalışmalar öne çıkmaktadır [2]. Ülkemizde "Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim Yönetmeliği" mevcut durumu ile üniversitelerarası işbirliği ile ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimini kapsamakta ve böylelikle üniversitelerin eğitim-öğretim olanaklarının paylaşılmasını sağlayarak üniversiteler arasında da akademik yardımlaşma kolaylaşmakta ve bilgi, iletişim teknolojilerinin sağladığı etkileşimli ortam yardımı ile de sınırsız bilgiye ulaşabilme özelliği ile eğitim etkinliği arttırılabilmekte yeni öğrenci kitlelerine de ulaşılabilmektedir [3]. Marmara Üniversitesi İnternet Destekli Tekstil Eğitimi Projesi-"MÜNİTEP", Marmara Üniversitesi UTKAR Uluslar arası Tekstil ve Konfeksiyon Teknolojileri Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından bu kapsamda oluşturulmuş bir projedir [4].

Bu araştırmada ise, Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Tekstil Bölümünde okuyan öğrenciler hedef alınarak internet ve web teknolojilerini etkin kullanımlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya katılan 70 öğrencinin anket sorularına verdiği yanıtlara göre, tekstil öğretimi sunan ve seçilen 2 ayrı web sitesinin (A sitesi http://www.tekstilbilimi.net ve B sitesi http://www.tekstilteknik.com/Referanslar/ELYAF/default.asp) öğretimsel tasarım kriterlerini ne derece karşıladığı incelenmiştir.

Bu kapsamda özellikle ikinci bölümde yer alan aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır.Bu sorulara verilen yanıtlar Tablo 2'de görülmektedir.

1. İncelenen web sitesi anlaşılır mı?
2. Web sayfasının görselliği ilgi çekici mi?
3. Web sayfasının kapsamı bilgilendirici mi?
4. Web sayfasında konu uzunluğu ve konunun niteliğini uygun mu?
5. Web sayfasında verilenler, motivasyonu olumlu etkiliyor mu?
6. Web sayfasında verilenler, konsantrasyonu arttırıyor mu?
7. İncelenen web sayfasında anahtar sözcük ile istenilen bilgilere kolay ulaşabiliyor mu?
8. Web sayfasında yazılanlara kolaylıkla odaklana biliniyor mu?
9. Web sayfasında kullanılan renkleri dikkat çekici mi?
10. Web sayfasında kullanılan grafik/şekil/animasyon vs. ilgi çekici mi?
11. Web sayfasındaki animasyon/şekil/tablo ve fotoğraflar öğretici ve bilgiyi tamamlayıcı mı?
12. Bu web sayfası bundan sonraki ödevlerde kullanıla bilinir mi?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, veriler ve toplanması, verilerlerin çözümlenmesinde izlenen yol ve teknikler açıklanmıştır.

2.1 Araştırmanın Modeli

Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Tekstil Bölümü'nde okuyan öğrencilerin, internet kullanım düzeyleri tespit edilmeksizin, internet üzerinden tekstile dayalı web sayfalarında verilen eğitime olan ilgileri ve uyumları karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve bu kapsamda ilgili literatürün ışığı altında anket değerlendirmesi yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulundaki Tekstil Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Grup örneklemi ise rastlantısal seçilmiş olan Tekstil Bölümü 1. ve 2. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

2.2 Veriler ve Toplanması

Araştırmanın değerlendirilmesinde kullanılan anket 2 bölümden oluşmaktadır; birinci bölüm kişisel bilgiler ve internete sahip olma, etkili kullanım ve ilgiyi incelerken ikinci bölümde de web teknolojilerini etkin kullanma becerilerini inceleyen iki ayrı web sitesinin öğrenci eğitimi üzerindeki etkisini kapsamaktadır. Öğrenci anketinde kişisel bilgiler 29 adet sorudan, internete sahip olma ve etkili kullanıma yönelik sorular 17 adet olup ikinci bölümde ise web teknolojilerini etkin kullanma becerilerine yönelik beklenti soruları da 12'er adet sorudan oluşmaktadır.

2.3 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Öğrencilerin internet kullanım düzeylerinin yeterli olduğu varsayılarak web teknolojilerini etkin kullanma becerilerin konusunda yürütülen bu anket çalışmasında iki ayrı web sitesi karşılaştırmalı olarak araştırma kapsamında incelenmiş ve öğrencilerin ankete verdikleri yanıtlar tablolar halinde sunulmuş, sonuçlar yorumlanmış ve elde edilen sonuçlara göre de öneriler yapılmıştır. Örneklem grubuna uygulanan anketin SPSS ile yapılan değerlendirmesi neticesinde 2. bölüme ait değerlendirmede 3 Katılıyorum, 2 Kararsızım ve 1 Katılmıyorum şeklinde yorumlanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya ait bulgular ve yorumlar sunulmuştur. Tablo 1 , 1. bölüme ait soruların % değerlendirmesini göstermektedir. Tablo 2 ise, 2. bölüme ait % sonuçları vermektedir.

Tablo 1. Kişisel bilgiler ve interneti etkin kullanıma ait sonuçlar (%) ve frekans

Kişisel bilgiler ve interneti etkin kullanıma ait sorular	**Sonuç (%)**	**Frekans (f)**
Cinsiyet	Kız (94) Erkek (6)	66 4
Yaş	18 yaş (14) 19 yaş (39) 20 yaş (39) 21 yaş (6) 22 yaş (1) 29 yaş (1)	10 27 27 4 1 1
Sınıf	1. sınıf (46) 2. sınıf (54)	32 38
İnterneti kullanma alışkanlığı	Evet (93) Hayır (6)	65 4
İnterneti kullanma süresi	Her gün 2-4 saat (76) Her gün 4-8 saat (23)	53 16
İnterneti eğitim amaçlı kullanım	Evet (89) Hayır (7)	62 5

Tablo 1 'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin %94 'ü kız öğrencidir. Tüm öğrencilerin yaş aralığı 18-29 'dur; bunlardan yaklaşık %80'i 19 ile 20 yaş kategorisindedir. Öğrencilerin %46'ı 1. sınıf olup %54 2. sınıftır. İnternet kullanım alışkanlıkları ise %93 olup bunun %76'ı her gün 2-4 saat ve % 23 'ü ise her gün 4-8 saat interneti kullanmaktadır. İnterneti eğitim amaçlı kullanan öğrenciler ise %89'dur.

Tablo 2. Web sitelerinin değerlendirilmesi ve etkin kullanımına ait sonuçlar (%), ortalama ve standart sapma

Web sitesini değerlendirme ve etkin kullanım soruları	A sitesine ait sonuç					B sitesine ait sonuç				
	(%)			x_{ort}	S.S.	(%)			x_{ort}	S.S.
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum			Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum		
Sitenin anlaşılırlığı	86	13	1	2.84	0.40	70	13	17	2.52	0.77
Sayfanın görselliği	37	37	24	2.13	0.78	41	29	27	2.14	0.83
Sayfanın kapsamı	76	20	1	2.76	0.46	63	21	13	2.51	0.72
Sayfanın konu uzunluğu ve niteliği	59	29	10	2.50	0.68	47	31	21	2.25	0.79
Motivasyonun etkisi	40	30	27	2.13	0.82	30	30	36	1.94	0.83
Konsantrasyonun etkisi	33	37	27	2.05	0.78	30	30	37	1.92	0.83
Anahtar sözcük kullanımı	66	20	13	2.53	0.71	47	34	17	2.30	0.75
Odaklanma	57	21	20	2.37	0.80	49	27	20	2.29	0.79
Renk etkisi	27	31	39	1.88	0.82	39	17	44	1.94	0.91
Grafik, şekil etkisi	44	30	24	2.20	0.81	34	33	29	2.05	0.81
Animasyon, şekil bilgi tamamlayıcı	63	27	10	2.52	0.67	46	34	19	2.27	0.76
Ödevde yararlanma	77	19	3	2.75	0.49	57	31	10	2.47	0.67

Tablo 2' e göre incelenen A sitesinin anlaşılırlık katılımı daha yüksek bulunmuştur (%86). Görsellik açısından ise B sitesi daha ilgi çekici bulunmuştur (%41). Web sayfasının kapsamı yönünden A sitesi daha bilgilendirici bulunmuştur. Web sayfasında konu uzunluğu ve konunun niteliği bakımından A sitesi uygun bulunmuştur (%59). Web sayfasında verilenler, A sitesinde motivasyonu etkilerken B sitesinde motivasyonu etkilemediği yönünde olmuştur. Web sayfasında verilenler A sitesinde %37 çoğunluk olarak konsantrasyonu arttırma açısından kararsız olup B sitesinde %37 konsantrasyonu olumsuz etkilediğini bildirmiştir. İncelenen web sayfalarında anahtar sözcük kullanımı ile istenilen bilgiye ulaşmada A sitesi daha başarılı bulunmuştur (%66). Web sayfalarında yazılanlara odaklanma A sitesinde daha başarılı bulunmuştur. Web sayfalarında kullanılan grafik, şekil, animasyon vs. A sitesinde daha ilgi çekici bulunulmuştur. Yine A sitesi şekil, tablo ve fotoğraflar açısından daha fazla öğretici ve bilgiyi tamamlayıcı bulunmuştur. Genel olarak, ödev hazırlama açısından öğrencinin A sitesini B sitesine göre daha fazla tercih ettiği görülmektedir.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre,

Öğrencilerin, derslerle ilgili güncel konulara ulaşmak amacıyla internet kullanımının gerekliliği sorusuna kesinlikle katıldıkları görülmüştür.

Öğrencilerin, okul derslerinde verilen ödev ve projelerin internet kullanımını gerektirdiği sorusuna kesinlikle katıldıkları görülmüştür. Ancak sitelerin öğrencilerin ilgisini çekebilmesi için, özellikle kapsam ve anlaşılırlıklarının öneminin yanında sitelerin ilgi çekici olmasının ve sitede kullanılan renklerin konuya motivasyonu ve konsantrasyonu etkilediği sonucuna varılmıştır.
Öğrencilerin web teknolojilerini etkin kullanıma yönelik beklentileri konusundaki düşüncelerinin olumlu olduğu görülmüştür. Bu anlamda, internet destekli eğitimin MYO'da yapılabilmesi için de gerekli alt yapının oluşturulabilmesi oldukça önem kazanmaktadır. Bunun için gerekli alt yapının oluşturulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akkoyunlu, 1999, s77-82
2. http://www.abed.org.br/
3. http://www.yok.gov.tr
4. Öner, E. ve Yükseloğlu, S.M., "Internet Destekli Tekstil Eğitimi Projesi: MUNİTEP",
   VI.Türkiye'de İnternet Konferansı- inet-tr'2000, İstanbul, 9-11 Kasım 2000.

TENSEL KUMAŞLARIN TUTUM ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF TENCEL FABRICS' HAND-FEEL FEATURES

Fatma ÇİTOĞLU [1], Nesrin ONUR[2]

ABSTRACT

With the increasing of world population, the need of textile products and therefore their raw materials is increased equally. Since 1997 the ongoing production of Tencel fabrics, whose raw material is one of the artificial cellulosic fiber called Lyocell fiber, draws great attention in textile sector with its mechanical properties like the production methods related to the environment and the strenght, comfort, hand-feel etc..
Lyocell, whose usage is multi-faceted, is a fiber. Having important features make Lyocell possible to use in various technical and non-technical areas.
According to the human preference, clothing fabric is an interactive material and it is not easy to consider its quality. Since years, quality is evaluated with a subjective method called "Hand-feel Assessment". But in recent years, the studies are focused on objective fabric mesurement technology. With these studies, it is intended to make the connection to provide predicting the physical and mechanical features as well as to measure objectively the sensory features like drape, hardness, softness, hand-feel that determined in the standard test methods.

Key Words: Tencel, hand-feel features, cellulosic fiber

ÖZET

Artan dünya nüfusuyla birlikte tekstil ürünlerine ve dolayısıyla tekstil hammaddelerine olan ihtiyaç da artmaktadır. 1997 yılından beri üretimi sürmekte olan yapay selülozik liflerden lyocell lifinin hammaddesi olduğu Tencel kumaşlar da çevreyle ilgili üretim yöntemi ve mukavemet, rahatlık, tutum vb. mekanik özellikleri ile tekstil sektöründe büyük ilgi görmektedir.
Lyocell çok yönlü kullanım alanları olan bir selülozik elyaftır. Önemli özelliklerinin olması çeşitli teknik ve teknik olmayan alanlarda kullanımını mümkün kılmaktadır.
Giysilik kumaş insan tercihlerine göre interaktif bir malzemedir ve kalitesinin değerlendirilmesi de kolay değildir. Yıllardan beri kalite, kumaş tutum değerlendirmesi denilen subjektif bir yöntemle değerlendirilmiştir. Son yıllarda ise objektif kumaş ölçüm teknolojisi üzerinde yoğun olarak çalışılmaktadır. Bu çalışmalar ile rutin kalite kontrol programlarında standart test metodları ile belirlenen fiziksel ve mekanik özelliklerin yanı sıra dökümlülük, sertlik, yumuşaklık, tutum gibi duyusal özelliklerin de objektif olarak

[1] Yrd.Doç.Dr., Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Tekstil Eğitimi Bölümü, Göztepe-34722, İstanbul[1]fcitoglu@marmara.edu.tr
[2] Tekstil Öğretmen, Arel Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu ,Moda ve Tekstil Tasarımı Programı, İstanbul nesrinonur@areledu.tr

ölçülebilmesini ve gerektiğinde fiziksel ve mekanik kumaş özelliklerinden hareketle önceden tahmin edilebilmesini sağlayacak bağlantıların kurulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tensel, tutum özellikleri, selülozik elyaf

1.GİRİŞ

Giyinmenin temel işlevi, insanı çevrenin etkilerinden korumak olmakla beraber, tüketiciler rahat ve moda giysileri daha çok tercih etmektedirler. Bu nedenle giysinin koruma özelliği belli bir noktaya kadar sağlandıktan sonra, giyinmede daha rahat hareket edebilme kabiliyeti arzu edilebilmektedir. Aynı zamanda kumaş üreticileri, tedarikçileri ve ithalatçıları teknik özellikler üzerinde de durmak zorundadırlar. Rahat giyim performansını sağlayabilmek için kumaş kalitesini değerlendirebilmeli, kumaş tasarımı, kumaş mekanik ve teknik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar.
Bu bakımdan kalite ve kumaş tutumu birbiri ile bağlantılıdır. Yıllardan beri kalite, kumaş tutum değerlendirmesi denilen subjektif bir yöntemle değerlendirilmiştir. Son yıllarda ise objektif kumaş ölçüm teknolojisi önem kazanmıştır.
Geliştirilen sistemler ile kumaşın kontrolü, giysi üretim proseslerinin optimizasyonu, kumaş yapısının iyileştirilmesi, terbiye işlemlerinin optimizasyonu, yeni teknolojiler ve prosesler ile yeni ürünlerin, yardımcı maddelerin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Bu teknolojiler kumaş üreticileri ve giysi üreticilerine ortak bir lisan sunmaktadır.
Bu çalışmada farklı dokuma türlerinde, farklı gramaj ve karışımlarda tensel kumaşların mekanik ve teknik özellikleri incelenerek, özellikle yıkama öncesi ve sonrası tutum özellikleri arasındaki farkın incelenmesi amaçlanmıştır.

2.TENCEL

Tencel lifiyle ilgili çalışmaların kökeninde, Avrupa ülkelerinin sülfür atıklarının çevreye verdiği zarardan dolayı viskoz üretimini engelleyecek kanuni tedbirlere yönelmeleri yatmaktadır. 1980'li yılların başında Courtaulds firmasının kimya mühendisleri, bir çeşit odun hamurundan elde edilen selülozun çözülmesi ile ilgili "Genesis" isimli bir proje üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Birçok deneyden sonra zehirsiz bir aminoksit kullanarak kapalı bir çevrim içerisinde sürekli yenilenerek kullanıma hazır hale gelen bir eritme yöntemi geliştirmişlerdir. Atık maddeler ise en az tehlike üretecek biçimde tahliye edilebilmiştir. Böylece yenilenebilir kaynaklar açısından birtakım avantajlara sahip olan yeni bir selülozik lifin varlığı ortaya çıkmıştır. **[1]**

Şekil 1. Tencel (ağaç, odun, yaprak ve elyaf)

Tencel diğer elyaf türlerinin üstün özelliklerini doğal olarak bir arada toplamıştır. İpek gibi ince, polyester kadar sağlam, keten gibi serin, yün kadar sıcak, pamuktan daha çok nem çekme özelliğine sahiptir.Tencel suyu mükemmel bir şekilde kullanır, doğal yolla fazla nemi emer ve bunu hemen çevreye verir.

Eşsiz nanofibril teknolojisi sayesinde ancak hayal edilebilen tekstiller üretilebilmektedir. Tencel'in işlevselliği de nano teknolojisine dayanan ilk selülozik elyaf olmasından kaynaklanmaktadır. Nanofibriller hidrofildirler ve en iyi iklim ayarlaması nitelikleri ile birleşen mükemmel bir nem emiciliği özelliği sağlar.**[2]**

3.KUMAŞ TUTUMU

Kumaş kalitesi uzun yıllar kumaş tutumu olarak adlandırılan bir subjektif yöntem ile ölçülmüştür. Kumaş tutumu, kumaşa dokunarak kumaş karakteristiğini ve kalitesini belirlemek şeklinde belirlenmiştir.

Kumaşa Elle Dokunma	>	**Kumaş Özelliğini belirleme**	>	**Değerlendirme**

Bu şekilde verilen kararlar hassas ve güvenli olmasına rağmen, kişisel bir değerlendirme olduğu ve kişiler arasındaki farklılıklar nedeni ile sonuçlarda bir belirsizlik oluşturmaktadır. Kumaşın tuşesi ile ilgili kalite özellikleri önceleri subjektif yöntemlerle değerlendirilirken, son yıllarda objektif kumaş ölçüm teknolojisi üzerinde yapılan yoğun çalışmalar sonucunda kumaş mekaniği ve kumaş kalite tasarımı arasında objektif bir bağlantı kurulabilmiştir.

Kumaşın mekaniksel ve fiziksel özelliklerinin ölçümü	>	**Ön tutumlarının değerlendirilmesi (HV)**	>	**Toplam tutum değerlerinin bulunması (THV)**

Birçok araştırma ve çalışmalar sonucu kumaşın kalınlık ve ağırlık gibi fiziksel; boyutsal stabilite, eğilme ve kesme rijiditesi gibi mekanik; tuşe ve yüzey görünümü gibi estetik özelliklerini bir arada değerlendirebilen test yöntemleri ve ekipmanları geliştirilmiştir. Elde edilen verilerin kumaşın dikime uygunluğunun değerlendirilmesinde kullanılabileceği fikir oluşmuştur.

3.1.Objektif Kumaş Ölçüm Yöntemleri

Objektif kumaş ölçüm tekniğinin temel kavramı, gerekli ve yeterli sayıda aletsel ölçüm yaparak, bir kumaşın kalitesi, dikilebilirliği ve son performansını belirlemek ve kontrol etmektir. Bu tekniğin altı ana uygulaması Japon – Avustralya Bilim ve Teknoloji sempozyumlarında aşağıdaki şekilde açıklanmıştır;

1. Kumaş kalitesi ve tutumu ile çeşitli tekstil ürünleri için bunların ilk bileşenlerinin objektif ölçümü,
2. Objektif mekanik ve yüzey özelliklerinden derlenen verileri kullanarak, farklı kullanım alanlarında yüksek kaliteli iplik ve kumaşın tasarımı ve üretimi,
3. Yüksek kaliteli iplik ve kumaşların üretiminde tekstil işleme ve bitimdevrelerinin objektif değerlendirilmesi ve kontrolü,
4. Kumaş dikilebilirliği ve bitmiş ürün kalite ve görünümünün objektif değerlendirilmesi,
5. Konfeksiyon şirketlerinde, kumaş mekanik ve boyutsal özelliklerini kullanarak kumaş seçimi, üretim planlaması, işlem kontrolü ve kalite güvencesinde objektif belirlemeler,
6. Kullanım esnasında kumaş ve elbisenin konforu, performansı vestabilitesinin ölçüm ve kontrolü.

Objektif ölçüm teknolojisinin bu uygulamalarının ana hedefleri; tüm tekstil ürünlerinin kalitesini sağlamak ve daha da yükseltmek, doğal ve insan yapımı liflerin farklı miktarlarda ve çeşitlerde kullanımını optimize etmek, yeni işlem ve ürün geliştirmeler sonucunda, kumaş

kalitesi ve performansı kontrolünü bilimsel temelde sağlayabilmek, kumaş ve elbisenin performans karakteristiğini belirlemek, lif ve tekstil ürünleriyle ilgili bilim adamları, sanayi sektörleri ve tüccarlar arasında objektif temelli bir iletişim kurmaktır. **[3]**

3.2.KAWABATA Kumaş Değerlendirme Sistemi (KES-F)

1970'li yılların başlarında Japon Sueo Kawabata ve yardımcıları, kumaş mekanik özellikleri üzerine temel araştırmalara ve kumaş tutumunun değerlendirilmesinde HESC ile olan çalışmalarına dayanarak, kumaş tutumu ile ilgili fiziksel ve mekanik özelliklerini belirlemişlerdir. **[4]**

KES-F sistemi kumaşın mekanik özelliklerini ölçmektedir. Bir kumaşın tutum değerleri o kumaşın mekaniksel özelliklerini belirlemektedir. Belirli sayıdaki mekanik özellikler belirli tutum değerlerini etkilemektedir. Bu değerler;

- Katılık tutum değeri,
- Hacimlilik ve yumuşaklık tutum değeri,
- Yüzey düzgünlüğü tutum değeridir.(anonim)

Yapılan çalışma ve araştırmalar sonucunda Kawabata Kumaş Değerlendirme Sistemi (Kawabata Evaluation System for Fabrics, KES-F) adı verilen ve dört ayrı test cihazında beş grup özelliğin ölçülebildiği bir ölçüm sistemi geliştirilmiştir. **[5]**
Tablo 1.de KES-F test cihazları, kullanım alanları ve ölçüm yaptığı değerler verilmiştir.

Tablo 1. KES-F Sistemi Test Cihazları

Cihaz Parkı	Kullanım Alanı	Değerler	Cihazlar
KES-F-1	Kesme / Gerilme Ölçeri	LT, WT, RT, G, 2HG, 2HG5	
KES-F-2	Eğilme Ölçeri	B, 2HB	
KES-F-3	Sıkıştırma Ölçeri	LC, WC, RC, T	
KES-F-4	Yüzey Ölçeri	MIU,MMD, SMD	

3.3.FAST- Kumaş Değerlendirme Sistemi

FAST (Fabric assurance by Simple Testing) sistemi, 1989 yılında Avustralya'daki CSIRO Yün Teknolojisi Bölümü tarafından, kumaşın dikim performansını ve giyim sırasında giyside görünüme etki eden özelliklerini ölçmek için geliştirilmiş bir cihazlar ve test yöntemlerini kapsar. **[4]**

Kumaş özelliklerinin objektif bir şekilde ölçümünü sağlayan bu sistem ;
- Giysi üreticilerinin satın aldıkları kumaşların kontrolünde,
- Giysi üretim proseslerinin optimizasyonunda,
- Kumaş yapısının iyileştirilmesinde,
- Terbiye işlemlerinin optimizasyonunda,
- Yeni teknolojiler, prosesler ile yeni ürünler ve yardımcı maddelerin değerlendirilmesinde kullanılmakta olup, dokumacı, apreci ve giysi üreticilerine ortak bir lisan sunmaktadır.

FAST sistemi üç cihaz ve bir test yönteminden meydana gelmektedir. Test sistemi basit, cihazların kullanımı ise kolaydır **[6]** Tablo 2. de FAST sistemi test cihazları verilmiştir.

Tablo 2. FAST Sistemi Test Cihazları ve Kullanım Alanları

Cihaz Parkı	**Kullanım Alanı**	**Parametre Tanımı**	**Sembol**	**Cihaz**
SiroFAST-1	Sıkıştırma Ölçeri	Toplam kalınlık (mm) Yüzey kalın. Gevşetilmiş toplam kalınlık Gevşetilmiş yüzey kalın.	ST	
SiroFAST-2	Eğilme Ölçeri	Eğilme uzunluğu (%)	B	
SiroFAST-3	Uzama Ölçeri	Çözgü uzaması (%) Atkı uzaması Çapraz yöndeki uzama	E	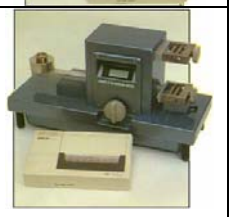

3.4.FAST Verilerinin Yorumlanması

FAST sisteminde incelenen kumaş özellikleri gevşeme çekmesi, higral genleşme, şekil alabilirlik, uzayabilirlik, eğilme direnci, kesme direnci, kalınlık, yüzey kalınlığı ve gramajdır. Sistem ölçüm sonuçlarını hem sayısal değer hem de "Kumaşın parmak izi" olarak adlandırılan bir kontrol kartı formunda verir. Bu kontrol kartı FAST sisteminde elde edilen sonuçların daha basit olarak yorumlanabilmesini sağlamaktadır.

Kontrol kartında ölçülen özellikler için, minimum ve maksimum değerler işaretlenmiştir. Kumaş özelliklerinin bu limitlerin içinde ya da dışında oluşuna göre her bir kumaş özelliğinin dikiş performansını nasıl etkileyeceğine dair kolayca yorum yapılabilir.

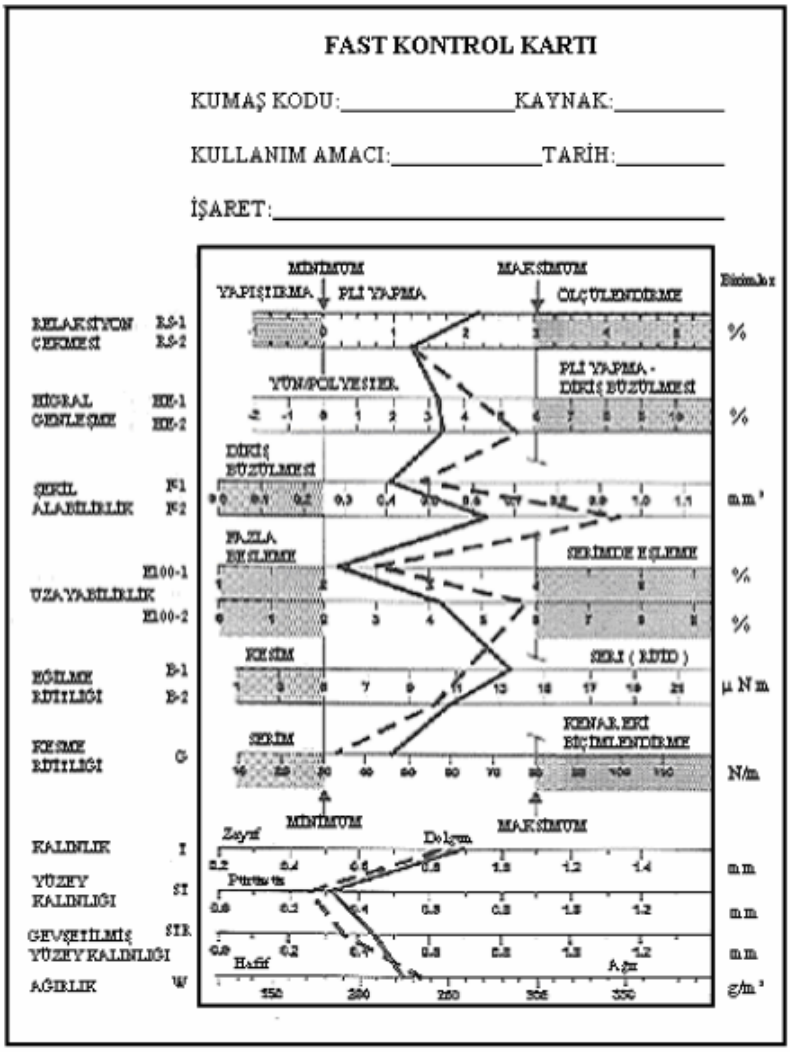

Şekil 2. FAST Kontrol Kartı

4.MATERYAL VE METOD

4.1.Materyal

Bu çalışmada farklı dokuma türü ve gramajlarda %100 Tencel dokuma kumaş kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan kumaşların özellikleri 3.nolu tabloda verilmiştir.

Tencel kumaşların gramajları ISO 3801, atkı–çözgü sıklıkları ISO 7211-5'e göre saptanmıştır. Yapılan fiziksel testler TS 240 EN 20139' a göre standart atmosfer şartlarında gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3. Kullanılan Tencel Kumaşların Özellikleri

	Kumaş A	**Kumaş B**	**Kumaş C**	**Kumaş D**	**Kumaş E**
Lif cinsi	%100 lyocell	%100 lyocell	%100 lyocell	%100 lyocell	%100 lyocell
Gramaj	230 g/m²	285 g/m²	210 g/m²	279 g/m²	240 g/m²
Atkı/Çözgü sıklığı (cm)	28/43	25/38	28/43	26/38	28/44
Bağlantısı	bezayağı	bezayağı	2/1 sağ yollu dimi	2/1 sağ yollu dimi	2/1 sağ yollu dimi

4.2.Metod

Çalışmada kullanılan Tencel kumaşların mekanik özellikleri FAST sistemi ile belirlenmiştir. Kumaş mekanik özellikleri yıkama öncesi ve yıkama sonrası olmak üzere değerlendirilmiştir.

Çalışmada kullanılan Tencel kumaşlara yıkama etkisini görmek amacıyla TOLON yıkama makinesinde enzim-tüy yıkama yapılmıştır. Kullanılan yıkama reçetesi tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4. Tencel Kumaşların Yıkanmasında Kullanılan Reçete

proses	kimyasal madde	miktar	süre (dk)	ısı (ºC)	su (lt)
ön yıkama			10	30	35
tüy enzim yıkama	tüy enzim	150 gr	15	30	35
yumuşatma-durulama	yumuşatıcı	1000 gr	10	30	
sıkma			5		
kurutma			25		
		toplam süre	65		

Tablo 5 'de belirlenen kumaşlar için yıkama öncesi, Tablo 6'da yıkama sonrası yapılan FAST testleri sonuçları verilmektedir.

Tablo 5. Tencel Kumaş İçin FAST Sistemi ile Yıkama öncesi Ölçülen Kumaş Özelliklerinin Test Sonuçları

		Kumaş A	**Kumaş B**	**Kumaş C**	**Kumaş D**	**Kumaş E**
Boyutsal değişim (%)	RS – 1 RS – 2 HE – 1 HE – 2	2.4 1.2 1.7 1.2	2.41 2.0 2.0 1.2	2.4 0.4 1.7 0.4	1.2 0.8 0.0 0.8	0.8 1.6 2.8 4.5
Şekil Alabilirlik (mm²)	F – 1 F – 2	2.04 0.36	0.94 0.80	1.51 0.31	1.54 0.5	1.34 1.21
Uzayabilirlik (%)	E100 – 1 E100 – 2	1.9 1.3	5.7 2.8	5.5 0.9	4.7 1.9	2.7 3.6
Eğilme (µN.m)	B – 1 B – 2	99.8 22.9	12.9 22.0	21.4 17.1	27.2 20.0	49.1 28.1
Kesme (N/m)	G	167	55.1	71	131	121
Sıkıştırma Kalınlık (mm)	T2 ST STR	0.489 0.121 0.060	0.406 0.068 0.066	0.567 0.132 0.058	0.564 0.104 0.062	1.455 1.042 0.050

Tablo 6. Tencel Kumaş İçin FAST Sistemi ile Yıkama Sonrası Ölçülen Kumaş Özelliklerinin Test Sonuçları

		Kumaş A	**Kumaş B**	**Kumaş C**	**Kumaş D**	**Kumaş E**
Boyutsal değişim (%)	RS – 1 RS – 2 HE – 1 HE – 2	1.2 0.4 0.8 0.4	0.0 0.8 1.2 0.08	0.4 1.2 1.2 0.8	0.0 0.8 2.0 0.8	0.4 0.4 1.6 2.8
Şekil Alabilirlik (mm²)	F – 1 F – 2	0.95 0.28	1.37 0.21	0.56 0.23	1.06 0.24	1.35 0.51
Uzayabilirlik (%)	E100 – 1 E100 – 2	3 1.8	5.1 0.9	3.7 2.1	5.3 1.4	2.1 1.8
Eğilme (µN.m)	B – 1 B – 2	24.8 12.4	17.3 15.7	9.5 7.8	12.3 13.3	66.1 22.6
Kesme (N/m)	G	59.5	56.3	34	33.4	37.8
Sıkıştırma Kalınlık (mm)	T2 ST STR	0.659 0.239 0.154	0.686 0.210 0.137	0.568 0.206 0.146	0.726 0.221 0.140	0.679 0.232 0.126

6. Sonuç ve Yorum: FAST Sonuçlarının Değerlendirmesi

% 100 Tencel kumaşın FAST testi ölçümlerinden elde edilen limit dışındaki değerler ve konfeksiyon üretiminde sebep olabilecekleri problemler aşağıda listelenmiştir:

1- Gevşeme çekmesinin (RS) alt limit değeri %0'ın altı, üst limit değeri % 3'ün üstüdür.
Higral genleşmenin (HE) alt limit değeri yoktur, üst limit değeri % 6'ın üstüdür.

A kumaşında yıkama öncesi ve yıkama sonrasındaki değerler üst ve alt limitler arasındadır. Yıkama sonrası değerlerde düşme görülmüştür. Bu nedenle telalanmış kısımlarda çekme ve dikişme büzüşmeler oluşacaktır.

B kumaşında yıkama öncesi ve yıkama sonrasındaki değerler üst ve alt limitler arasındadır. Ancak yıkama sonrasında yüksek gevşeme çekmesindeki düşüş (çözgü), konfeksiyon sırasında buharlı preste aşırı çekmeye ve kesilmiş parçaların boyutlarında değişmeye sebep olmak suretiyle giysi üretimini zorlaştırmaktadır. Kumaş, planlandığından daha küçük boyutlara çekebileceği için, özellikle dikişle birleştirilecek kumaş parçaları farklı çekme oranlarında ise, giysi boyutları arasında bozukluklar, dikişlerde büzüşmeler oluşacaktır.

C,D ve E kumaşlarında hazır giyim giysi üretim aşamalarında yapıştırma, ütü ve görünüş açısından sorun görülmemektedir.

2- Şekil alabilirlik (F) alt limit değeri % 0.25 mm², üst limit değeri yoktur. B kumaşında, atkı yönünde % 0.21 mm² 'lik bir şekil alabilirlik görülmektedir. Düşük şekil alabilirlik değeri (atkı), dikiş büzülmesi, giysi görünümünde dikiş potluğu ve preslemede zorluklar yaşanmasına sebep olacaktır.

3- Uzayabilirlik (E) alt limit değeri %2'nin altı, üst limit değeri atkıda %4, çözgüde %6'nin üstüdür.

A kumaşında yıkama öncesi çözgü yönünde %1.9, atkı yönünde %1.3 uzama hazır giysi üretim aşamalarında avanslı dikişlerde ve kol biçimlendirmelerinde zorluk meydana getirecektir.
C kumaşında atkı yönünde yıkama öncesi %0.9 uzama değeri yıkama sonrasında %2.1 olarak üst ve alt limitler arasına girmiştir.
D kumaşında atkı yönünde yıkama öncesi ve yıkama sonrası uzama değerleri düşüktür, bu nedenle avanslı dikişlerde ve kol biçimlendirmelerinde zorluk meydana getirecektir.
E kumaşında yıkama sonrasında atkı yönünde uzama değerinin düşmesi giysi kullanımı sırasında zorluk yaratacaktır.

4- Eğilme direnci alt limit değeri 5 μN.m'dir, üst limit değeri yoktur.
Çalışmada kullanılan tencel kumaşlarda eğilme direncinin düşük olmasından kaynaklacak, giysinin üretimi sırasında kumaşa şekil vermede zorluklar ile serim, kesim ve dikim işlemlerinde sorunlar ve giysinin şeklinin korunmasında zorluklar söz konusu olmayacaktır.

5- Kesme direncinin alt limit değeri 30 N/m'nin altı, üst limit değeri 80 N/m'nin üstüdür.
Çalışmada kullanılan A,B, D ve E kumaşlarında yıkama öncesi kesme direnci değerleri üst limitin çok üzerinde ölçülmüştür, bu nedenle bu kumaşlarda şekil vermede zorluk ve üç boyutlu şekillerin oluşturulmasında zorluk meydana gelecektir. Ancak yapılan yıkama sonrasında ölçülen değerler üst ve alt limitler arasındadır.

KAYNAKLAR

[1]. Nergis, B.U.; İridağ, Y.: "Lyocell Lifi ve Özellikleri", *Tekstil ve TeknikDergisi*, Şubat **(2000)** 74-84.
[2]. http://www.lenzing.com/fasern/de/textil/4180.jsp(Erişim tarihi: Nisan **2009**).
[3]. Berkalp, Ö.B.: "Objektif Kumaş Ölçüm Yöntemleri", *Tekstil ve Teknik Dergisi,* Mayıs **(2003)**
[4]. Shishoo,R.L.;"Die Bedeutung der mechananisch-techonologischen und physikalischen Eigenschaften von Geweben bei der bekleidungsherstellung" Swedish Institute for Fibre and Polymer Research,TEFO/IFP, Mölndal,Sweden
[5]. Mazzuchetti, G.;Demichelis,R.:"Bestimmung Von Gewebeeigenschaften Für Die Bekleidungsherstellung", Melliand Textilberichte, Textile Journal, Germany, **1/1990**
[6]. Gray,L.:"FAST Information Sheet",*CSIRO Division of wool sTechnology,Australia***(1990)**
[7]. Shishoo,R.L;Swedish Institute for TextileResearch,TEFO, *Tekstil Ve Teknik Dergisi,* Haziran (1991)
[8]. Okur, A.: "Pamuklu Dokuma Kumaşların Eğilme Dirençleri ve Dökümlülük Özellikleri Üzerine Bir Araştırma", *Tekstil ve Mühendis*, 47-48, Mart-Haziran**(1995)** 21-36.

TEŞHİS: KÜRESEL ISINMA
TEDAVİ: YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI

DIAGNOSIS: GLOBAL WARMING
TREATMENT: RENEWABLE ENERGY SOURCES

Emrah KOÇAK[1] **Oktay KIZILKAYA**[2]

ABSTRACT

One of the greatest threats of our age is global warming that is linked to climate change. Climate change is a concept that is familiar to millions of earth years. Climate change is the main cause of human activity is a fact accepted by everyone. In particular, as a result of industrialization, fossil fuel use, decreasing jungle area, rapid population growth and urbanization phenomenon; greenhouse gas emissions has increased, the amount of greenhouse gases in the atmosphere, significant increases have occurred, and this increases the speed of global warming. Human activities are the most important source of this effect based on fossil fuel energy has become.

Today, energy is an indispensable requirement for the world,. And a large part of this need is provided from fossil fuels. Therefore, increased production of fossil fuels every day makes even more harm to the environment. The solution of the problem for less environmental drawbacks should be directing to renewable energy sources.

In this study, the causes of global warming, its results, how to solve this problem and focus on renewable energy sources are being investigated.

Key Words: Global Warming, Climate Change, Renewable Energy Sources, Fossil Fuels

ÖZET

Çağımızın en büyük tehditlerinden biri küresel ısınmaya bağlı iklim değişikliğidir. İklim değişikliği milyonlarca yıldır yeryüzünün aşina olduğu bir kavramdır. İklim değişikliğinin ana sebebinin insan aktiviteleri olduğu herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Özellikle sanayileşme, fosil yakıt kullanımı, ormansızlaşma, hızlı nüfus artışı ve kentleşme olgusu sonucunda, sera gazı emisyonu artmış; atmosferdeki sera gazlarının miktarlarında önemli artışlar meydana gelmiş ve bu artış küresel ısınmanın da hızlanmasına neden olmuştur. İnsan aktiviteleri kaynaklı bu etkilerden en önemlisi ise fosil yakıta dayalı enerji kullanımı olmuştur.

Bugün, enerji dünya için giderek artmakta olan, vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın büyük bir kısmı ise fosil yakıtlardan sağlanmaktadır. Bu nedenle artan fosil yakıt üretimi her

[1] Öğretim Görevlisi, Ahi Evran Üniversitesi Mucur Meslek Yüksek Okulu, ekocak@ahievran.edu.tr
[2] Öğretim Görevlisi, Ahi Evran Üniversitesi Mucur Meslek Yüksek Okulu, okizilkaya@ahievran.edu.tr

geçen gün çevreye daha da fazla zarar vermektedir. Söz konusu sorunun çözümü için çevresel olumsuzlukları daha az olan, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmek gerekmektedir.

Bu çalışmada, küresel ısınmanın nedenleri, sonuçları araştırılmakta ve bu problemin çözümü için yenilenebilir enerji kaynakları üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küresel Isınma, İklim Değişikliği, Yenilenebilir Enerji Kaynakları, Fosil Yakıtlar.

1.GİRİŞ

Çağımızın en büyük tehditlerinden biri olarak kabul edilen küresel ısınmaya bağlı iklim değişikliği, tüm dünyayı ilgilendiren çevresel bir sorundur. Aslında iklim değişikliği dünyanın oluşumundan sanayi devrimine kadar olan süreçte dönem dönem yaşanmış doğal etkenlerden kaynaklanan bir olgudur. Ancak sanayi devriminden sonra doğal nedenler yerini insan aktivitelerinden kaynaklanan nedenlere bırakmıştır. Özellikle sanayileşme, fosil yakıt kullanımı, ormansızlaşma, hızlı nüfus artışı ve kentleşme olgusu gibi nedenlerle, atmosfere verilen gazların sera etkisi yaratması sonucu, yerkürenin ortalama sıcaklıklarında artışlar olmaktadır. Verilere göre son yüzyılda küresel sıcaklıkta 0,8C^{o}'lik bir artış olmuştur.(Sağlam vd. 2008) Bu sıcaklığın 1 C^{0} yükselmesi, dünya iklim kuşaklarında görünür değişikliklere neden olabilecekken, 3 C^{0} düzeyindeki artışlar ise, kutuplarda buzulların erimesine, denizlerin yükselmesine, göllerin kurumasına ve tarımsal kuraklığa neden olabilecektir (Varınca ve Gönüllü, 2006).

Küresel ısınma olgusunun başlıca nedeni olan sera gazlarının oluşumunda, enerji kullanımının ve sanayi faaliyetlerinin oldukça önemli bir payı vardır. Bu faaliyetler sonucunda özellikle Karbondioksit gazının miktarında önemli artışlar meydana gelmektedir. Günümüzde insan kaynaklı oluşan CO_2 emisyonu yaklaşık 80 milyon ton/gün civarındadır. Son 20 yıldır, atmosfere verilen insan kaynaklı CO_2 gazının yaklaşık %77' si fosil yakıtların ısınma, sanayi ve ulaşım alanlarında kullanılmasından, geri kalan %23 ise arazi kullanımı değişikliği ve özellikle ormanların yok edilmesinden kaynaklanmıştır. 2001 yılında Birleşmiş Milletler İklim konferansında sunulan İklim Değişikliği Raporuna göre küresel ısınmanın sebebi %60 insan faaliyetleri olarak açıklanırken, 2007 Şubat ayındaki rapora göre ise, küresel ısınmanın sebebi %90 insan faaliyetleri olarak açıklanmaktadır. İnsan kaynaklı sera gazlarının nedenlerinden en büyük payı %50 ile enerji kullanımı almaktadır (Özcan ve Kayman, 2008).

2.KÜRESEL ISINMA VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

2.1. Sera Etkisi ve Sera Gazları

Dünya, üzerine düşen güneş ışınlarından çok, kendinden yansıyan güneş ışınlarıyla ısınmaktadır. Bu yansıyan ışınlar başta karbondioksit, metan, diazotoksit ve su buharı olmak üzere atmosferde bulunan çeşitli gazlar tarafından tutulmakta, ısı kaybına engel olmakta ve böylece dünya ısınmaktadır. Sera etkisi şeklinde ifade ettiğimiz bu süreç, dünyada yaşamın devam etmesi için gereklidir. Sera etkisi, aslında kendi başına doğal bir olaydır. Eğer sera etkisi olmasaydı dünyanın yüzey sıcaklığı şimdiki düzeyin yaklaşık 33 kat daha altında olacağı için dünya yaşanmayacak kadar soğuk olacaktı (Özcan, 2008).

Günümüzdeki sorun ise, insan aktiviteleri sonucu atmosferdeki sera gazlarının miktarında meydana gelen artışların doğal sera etkisini şiddetlendirip; küresel ısınma şeklinde ifade ettiğimiz olguyu hızlandırarak iklim değişikliğine neden olmasıdır. Küresel ısınma

üzerinde etkili olan sera gazları arasında CO_2'in ise ayrı bir yeri ve önemi vardır. Atmosferde su buharından sonra en fazla bulunan gazıdır. Karbondioksit (CO_2) Güneşten doğrudan gelen kısa dalgalı ışınları büyük ölçüde geçirdiğinden, ancak yerden verilen uzun dalgalı ışınları tuttuğundan, atmosferin alt kısımlarının ısınmasında çok önemli rol oynayan bir sera gazıdır. (Öztürk, 2002) Karbondioksitin sera gazları içindeki payı ise %82'dir. Milyonlarca yıldan beri atmosferdeki miktarı değişmeyen CO_2'in Sanayi Devriminin başlangıcından günümüze kadar %31 oranında arttığı saptanmıştır. 1990 yılından önceki 20 yılda atmosferdeki CO_2 gazının yıllık artışı %0.4 iken daha sonraki yıllarda artış miktarı %0.2 ile %0.8 arasında değişmiştir. (Akın, 2006) Son yapılan çalışmalarda ise, geçen yüzyılın sonlarında atmosfere yılda verilen karbondioksit miktarının ortalama 355 ppm olduğunu, içinde bulunduğumuz yüzyılda bunun değerinin iki katına çıkabileceğini göstermektedir. Birçok matematiksel iklim model sonuçları CO_2 miktarındaki bu iki kat artışın 2050 yıllarında küresel sıcaklıkta ortalama olarak 1,5 ile 4,5 derece arasında bir sıcaklık artışına neden olacağını ortaya koymaktadır (Öztürk, 2002). İnsan aktivitesi sonucu atmosfere salınan CO_2'in büyük bir kısmı ise fosil yakıt kullanımından kaynaklanmaktadır.

Atmosferde CO_2'den sonra en fazla sera etkisi yapan gazlardan bir diğeri de metan (CH_4) gazıdır. Sanayi Devriminin başlangıcından beri miktarı %151 oranında artmıştır ve artmaya devam etmektedir. 1990 yılından itibaren metan gazı salınımında hafif bir azalma vardır. Mevcut metan gazı salınımının neredeyse yarısı fosil yakıtların kullanımından, atık ve artıkların gömülmesinden, hayvan yetiştiriciliği ve pirinç tarımı gibi insan aktivitelerinden kaynaklanmaktadır.

Sera etkisi yapan bir diğer gaz ise diazotoksit (NO_2) gazıdır. Sanayi Devriminden bu yana %17 oranında bir artış göstermiştir. Atmosfere diazotoksit salınımının yaklaşık üçte biri tarıma açık toprakların kullanımı, kimya sanayi ve büyükbaş hayvan yemleri yapımı sırasında gerçekleşmektedir. Günümüzde atmosferdeki diazotoksit miktarı da giderek artmaktadır (Akın, 2006).

Sonuç olarak, küresel ısınma ve buna bağlı iklim değişikliğinin asıl sebebi atmosferdeki sera gazlarının varlığı değil, insan aktiviteleri sonucu bu gazların miktarındaki meydana gelen artışlardır.

2.2. Küresel Isınma ve İklim Değişikliğinin Etkileri

Dünyanın oluşumundan bu yana, iklim sistemi bazı dönemler ısınma, bazı dönemler soğuma süreçlerine girerek değişikliklere uğramıştır. İnsanlık tarihinin ortaya çıkışından günümüze kadar olan dönemde, dünyada buzul devirleri yaşandığı gibi volkanik faaliyetler sonucunda felaketler de yaşanmıştır. Ancak dünyanın oluşumundan sanayi devrimine kadar olan süreç içersinde iklim değişiklikleri doğal etkenlerden kaynaklanmıştır. Sanayi devriminden sonraki süreçte ise, doğal etkenler yerini insan aktivitelerine bırakmıştır. İnsan aktiviteleri sonucunda atmosferdeki sera gazlarının artması küresel ısınmayı hızlandırmıştır.

Günümüzde hemen hemen bütün iklim bilimcileri tarafından, dünya iklim sisteminde küresel ısınmadan kaynaklanan bozulmaların olduğu kabul edilmektedir. Özellikle son 30 yıllık süreçte, önceki iklim değişmelerinden çok farklı, birikimli ve birbirini etkileyerek tetikler nitelikte birçok doğa felaketine neden olan küresel ısınma olgusu ile ortaya çıkan olaylar zinciri meydana gelmektedir. Küresel ısınmanın giderek artmasına bağlı olarak sorunların devam edeceği, belirli bir kırılma noktasından sonra da geri dönüşü olmayan felaketler sonucu, insanın ve diğer canlıların geleceğinin bile tehlikeye düşeceği olasılığından söz edilmektedir (Akın, 2006).

Küresel ısınmadan kaynaklanan etkileri maddeler halinde sıralarsak;

*Kutuplardaki buzullar hızlı bir şekilde erimekte, deniz seviyeleri yükselmekte ve iklim kuşakları kaymaktadır.

*İklim değişikliğinden kaynaklanan aşırı hava olayları şiddetli fırtınalar, kasırgalar gibi meteorolojik olaylar neden olmakta ve bu olaylara bağlı doğal felaketler artmaktadır.

*Gece - gündüz ve yaz-kış sıcaklık farkları giderek azalmaktadır.

*Küresel ısınmaya bağlı olarak yağışlar azalmakta, orman yangınları ve kuraklıklar artmakta, çölleşme olgusu hızlanmaktadır.

* Deniz ve okyanus suları ısınmakta ve buralarda yaşayan canlı türleri yok olmaktadır.

*İklim koşullarının değişmesi nedeniyle canlı türlerinin nesilleri tükenme tehlikesine girmektedir.

Küresel ısınmanın çevresel etkileri aynı zamanda sosyoekonomik etkilere de neden olmaktadır. Bu etkileri sıralarsak;

*Küresel ısınmayla birlikte kuraklığın artması tarımsal ürünlerin verimi ve üretimini azaltmaktadır.

*Dünya su kaynaklarında tahribatlar meydana gelmekte, su kaynakları azalmakta ve su sıkıntısı sorununu gündeme getirmektedir.

*Küresel ısınmadan dolayı insan ölümleri ve hastalıkları artmakta, insan sağlığını olumsuz yönde etkilenmektedir.

*Küresel ısınmanın neden olduğu doğal felaketler ülkeler için ekonomik kayıplara ve göç dalgalarına neden olmaktadır.

2.3. Küresel Isınmaya Karşı Alınabilecek Önlemler

Küresel ısınmadan kaynaklanan etkiler değerlendirildiğinde bu sorunun ulusal değil tüm dünyayı ilgilendiren uluslararası boyutta bir sorun olduğu apaçık ortadadır. Özellikle son yıllarda meydana gelen ortalama sıcaklıklardaki artış, ulusal ve uluslar arası nitelikte alınması gereken önlem ve politikaların hızlı bir şekilde uygulanmasını gerektirmektedir. Bu önlemlerin başında çeşitli insan aktiviteleri sonucu atmosfere salınan sera gazı salınımlarının kontrol edilmesi gerekliliğidir. Ayrıca bu önlemlerin uzun vadeli olması gerekmektedir, çünkü iklim değişikliğinden kaynaklanan çevresel sorunlar kısa vadede giderilemeyecektir (Türkeş vd. 2000).

Küresel ısınma konusundaki uluslar arası çabalara baktığımızda, bu soruna yönelik çalışmalar BM tarafından yürütülmüş ve hazırlanan uluslar arası sözleşmelerle bu çabalar somutlaştırılmıştır. BM tarafından sürdürülen çabalara paralel olarak AB de önemli çalışmalar yapmış, sözleşmenin uygulanmasında liderlik görevi üstlenmiştir (Enerji ve Çevre Çalışma Grubu, 2008). Bu çalışmalarda özellikle fosil yakıt kullanımının hızla artması sonucunda iklimde uzun ve köklü değişikler meydana gelebileceği üzerinde durulmuştur.

2.4. Enerji Kullanımının Önemi

Günümüzde enerji dünya için giderek artmakta olan, vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Ülkelerin, sanayileşme, büyüme ve kalkınma, bireylerin refah seviyelerinin yükseltilmesi gibi temel hedeflerine ulaşmasında en önemli unsurlardan biri enerjidir. Günümüzde gitgide artan nüfus, sanayileşme ve teknoloji gelişimi gibi nedenlere bağlı olarak, dünyanın enerji talebi 1990- 2004 yılları arasında yıllık ortalama %2'lik artış göstermiştir (Tırıs vd. 2007).

Bu enerji ihtiyacının büyük bir bölümü ise, fosil yakıt dediğimiz petrol, doğal gaz ve kömür tüketiminden kaynaklanmaktadır. 2004 yılında dünya çapında 15 TW enerji tüketilmiş olup, bunun %86.5'i fosil yakıtların kullanılması ile elde edilmiştir (Tırıs vd. 2007). Bu nedenle artan fosil yakıt kullanımı, sera gazı emisyonunu arttırarak her geçen gün çevreye ve insan sağlığına giderek daha fazla zarar vermektedir. Ayrıca hızla artan dünya enerji ihtiyacına karşılık, fosil yakıt rezervleri gittikçe azalmaktadır. Bu nedenle alternatif enerji

kaynakları arayışları hızlanmış, küresel ısınma ve çevresel sorunlara neden olan fosil yakıtlar yerine, temiz enerji olarak ifade edilen yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelimler artmıştır.

3.YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI

Yenilenebilir enerji kaynakları; güneş enerjisi, rüzgar enerjisi, dalga ve gelgit enerjisi, hidrojen enerjisi, hidroelektrik enerji, biyokütle enerjisi ve jeotermal enerjinden oluşmaktadır. Ayrıca yenilenebilir enerji kaynaklarının, en önemli sera gazı olan karbon emisyonu, fosil yakıtlarla karşılaştırıldığında yok denecek kadar azdır (Bozdoğan, 2003). Bu yüzden küresel ısınmaya neden olan sera gazlarının azaltılması için alınacak en önemli önlem, fosil yakıtların kullanımının azaltılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının arttırılmasıdır.

3.1. Güneş Enerjisi

Güneş enerjisi, güneşin çekirdeğinde yer alan füzyon süreci ile açığa çıkan ışıma enerjisidir ve güneşteki hidrojen gazının helyuma dönüşmesi şeklindeki füzyon sürecinden kaynaklanır (Zile, 2005). Güneş enerjisi günümüzde yaygın olarak suların ısıtılmasında kullanılmaktadır. Bunun dışında gündelik yaşam yapısından ve konutlardan başlayıp; haberleşmeye, tarıma, endüstri kesimine, elektrik santrallerine, askeri hizmetlere ve uzaya kadar uzanmaktadır. Güneş enerjisinin günümüzde önem kazanan uygulamaları; oldukça yaygınlaşan güneşli su ısıtıcılarının dışında, güneşle ısınan binaların yapımı, güneş enerjisinin elektriğe çevrilmesi, güneş enerjili su pompalarının tarımsal sulamada kullanılması, geleceğin yakıtı olan hidrojenin sudan üretiminde güneş enerjisinden yararlanılması biçiminde sıralanabilir. Ayrıca güneş enerjisinin kullanıldığı alanlara hesap makineleri, radyo, TV ve uydu alıcıları, radar ve meteoroloji istasyonları, havaalanları ve helikopter pist ışıklandırmaları, denizcilik uygulamaları, mobil telefonlar, karavanlar, sokak ve bahçe aydınlatmaları ilave edilebilir (Şenpınar ve Gençoğlu, 2006).

Güneş enerjisi, fosil yakıtların neden olduğu çevre kirliliği ve diğer maliyetleri dikkate aldığımızda, çevreyi kirleten atıklar bulundurmamasından dolayı temiz bir enerji kaynağı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca güneş enerjisi hem bol hem de sürekli yenilenebilir bir enerji kaynağıdır.

3.2. Rüzgar Enerjisi

Rüzgar, güneş enerjisinin dünyanın oldukça değişken olan yüzeyini eşit ısıtmamasından kaynaklanan sıcaklık, yoğunluk ve basınç farklarından dolayı oluşan yatay hava hareketleri olarak tanımlanmaktadır (Akkoyunlu, 2006). Buradan hareketle güneş var oldukça rüzgarın da var olacağı, doğada bol bulunan bir enerji kaynağı olduğu söylenebilir.

Rüzgar enerjisi, hava kitlesinin sahip olduğu kinetik enerjinin mekanik enerjiye dönüştürülmesiyle oluşur (Varınca ve Gönüllü, 2006). Rüzgar enerjisi, rüzgar türbinleri vasıtasıyla elektrik üretmek amacıyla kullanılmaktadır. Elektrik enerjisi üretim sürecinin, karbon bağımsız olması nedeniyle, yani atmosfer kirliliğine sebebiyet vermemesinden dolayı bu kaynak temiz enerji olarak da nitelendirilmektedir (Özkaya vd. 2008).

Rüzgar enerjisinin hammaddesi atmosferdeki hava hareketleri olmasından dolayı hava ve çevre kirlenmesi şeklinde bir kirletici etkisi bulunmamaktadır. Rüzgardan enerji elde edilmesi için kullanılan 1 MW kapasiteli bir türbin, aynı enerji kömür ile çalışan bir

santralden elde edildiğinde yakılacak olan 135.000 ağacın üretebileceği oksijeni tasarruf etmek demektir. Ayrıca herhangi bir radyoaktif ışınım tahribatı yapmamaları, atık üretmemeleri, kolay kurulumu, teknolojik geliştirilebilirliği, giderek ucuzlayan maliyetleri, atmosfere ısı emisyonu yapmamaları, fosil yakıt tüketimini azaltmaları gibi avantajları nedeniyle rüzgar enerjisi yenilenebilir enerji kaynakları arasında en popüler olanıdır (Varınca ve Gönüllü, 2006).

3.3.Jeotermal Enerji

Jeotermal enerji yer kabuğunun derinliklerinden gelen, yenilenebilir ve temiz bir enerji kaynağıdır. Enerji değişim teknolojileri yardımıyla, sıcak su ve buhardan elektrik üretimi sağlanır veya ısı enerjisi amaçlı doğrudan kullanım uygulamaları söz konusu olur. Enerjisinden yararlanılan atık akışkan olumsuz çevresel etkileri nedeniyle yeraltına reenjekte edilir. Jeotermal enerjiden yararlanan birçok ülkede reenjeksiyon uygulandığı için, jeotermal enerji çevre açısından en olumlu enerji kaynağı olarak değerlendirilir (Şenpınar ve Gençoğlu, 2006).

Jeotermal santrallerde azot oksit emisyonları fosil yakıt kullanan santrallere göre oldukça düşük değerdedir. Bu nedenle jeotermal elektrik santralleri ozon tabakasına olan etki ve sağlık açısından risksiz olması nedeniyle temiz bir enerji kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Yeni teknolojiler kullanan jeotermal santrallerde CO_2 emisyonu azdır. Jeotermal akışkan ile birlikte üretilen bir diğer gaz hidrojen sülfür olup, bu gazın çevresel etkisi sadece kokusu ile sınırlıdır (Özyurt ve Dönmez, 2005).

3.4.Hidrojen Enerjisi

Hidrojen bir birincil ya da doğal gaz enerji çeşidi olmayıp, bir başka enerji tüketilerek elde edilen sentetik yakıt durumundaki enerji taşıyıcısıdır. 21. yüzyılın yakıtı olarak varsayılmaktadır (Akkoyunlu, 2006). Hidrojeni bu kadar cazip hale getiren iki önemli neden vardır. Birincisi, hidrojenin çok yüksek enerji değeri olması, ikincisi ise, dünyada çok miktarda bulunabilmesidir (Bozdoğan, 2003).

Hidrojen enerjisi, motorlarda yakıt olarak kullanılabilmektedir. Bunun dışında, sanayide, elektrik üretiminde, ısıtma ve ulaşımda güvenli bir şekilde kullanılabilmektedir.

Hidrojenin yakıt olarak kullanıldığı enerji sistemlerinde, atmosfere atılan ürün sadece su veya su buharı olmaktadır. Hidrojen petrol yakıtlarına göre ortalama 1.33 kat daha verimli bir yakıttır, bilinen en hafif gazdır ve yanıcı özelliğe sahiptir. En önemli özelliği yanarken, diğer yakıtların çıkarttığı karbondioksit gibi zararlı gazları çıkarmaması ve geriye sadece saf su bırakmasıdır. Hidrojenden enerji elde edilmesi esnasında su buharı dışında çevreyi kirletici ve sera etkisini artırıcı hiçbir gaz ve zararlı kimyasal madde üretimi söz konusu değildir (Şenpınar ve Gençoğlu, 2006).

3.5.Dalga ve Gel-git Enerjisi

Yeryüzüne ulaşan güneş enerjisi yeryüzünün ¾'ünü kaplayan sularla kaplı yüzeyler tarafından emilerek, ısıya dönüşür. Isı tabakalaşması ve buna bağlı olarak oluşan yoğunluk ve tuzluluk tabakalaşması, gel-git enerjisi ve dalga enerjisi olarak sıralanabilir (Bozdoğan, 2003).

Okyanus dalgaları kirletici etkisi olmayan büyük bir enerji kaynağı oluşturur. Ancak bu enerji kaynağı uzun yıllar ihmal edilmiştir (Özyurt ve Dönmez, 2005). Dünya yüzeyinin farklı ısınması sonucu oluşan rüzgarların deniz yüzeyinde esmesi ile meydana gelen deniz

dalgalarındaki gücün, diğer yenilenebilir enerji kaynaklarına göre 10-15 kat daha fazla olduğu hesaplanmıştır (Şenpınar ve Gençoğlu, 2006).

Dalga enerjisinin önemli olumlu yönleri bulunmaktadır. Güç kaynağının sonsuz ve bol olması, fosil yakıtlara bağımlılığı azaltması, küresel ısınmayı, asit yağmurlarını, her türlü kirliliği dolaylı olarak azaltması, iş sahası açması, elektrik şebekesinin olmadığı uzak alanlara elektrik sağlaması, deniz ortamında yapılacak diğer çalışmalarda potansiyel teknolojinin kullanımına olanak tanıması, tuzlu suyun tatlı suya çevrilip ihtiyaç bulunan bölgeye pompalanması, deniz dibi zenginliklerinin yüzeye pompalanması ve kıyıların korunması gibi olumlu yönleri bulunmaktadır (Sağlam ve Uyar, 2005).

Gelgit enerjisinin avantajlarına bakarsak; birincisi güneş, ay ve dünya arasındaki çekim kuvveti bağları olduğu sürece gelgit enerjisi ekstra bir maliyet getirmemektedir. İkincisi ömrünün uzun olmasıdır. Üçüncüsü ise, çevreyi kirletmemektedir (Özyurt ve Dönmez, 2005).

3.6.Hidroelektrik Enerjisi

Hidroelektrik enerji, termik ve nükleer santraller gibi ısınmış su, hava emisyonları, kül ve radyoaktif atıklara neden olmayan önemli bir alternatif enerji kaynağıdır. Termik santraller meydana getirdikleri CO_2 emisyonları ve bu gazın küresel ısınmaya olan etkileri nedeniyle son 10 yılda oldukça gündemdedir.

Hidroelektrik enerjinin avantajları arasında; kirlilik oluşturmaması, acil durumlarda hızla devreden çıkarılabilmesi, dışa bağımlı olmaması ve sadece enerji amaçlı değil, sulama-taşkın amaçlı olarak da kullanılabilmesi sayılabilir (Şenpınar ve Gençoğlu, 2006).

3.7. Biyokütle Enerjisi

Biyokütle; elektrik ve diğer enerji şekillerinin üretiminde kullanılan, yenilenebilen önemli bir kaynaktır. Biyokütle, güneş enerjisinin depolandığı organik madde olarak tekrar enerjiye dönüştürülebilir. Biyokütle yakacakları, biyo-yakacak, katı, sıvı ya da gaz olarak biyokütle kaynağından elde edilebilir. Tarımsal bitkiler ve atıklar, endüstriyel odun ve tomruk atıkları, çiftlik hayvanı atıkları ve yöresel organik madde atıkları biyokütle kaynaklarıdır.

Biyokütle yakıtları asit yağmurlarını azaltırlar, atmosferik karbonun döngüsünü sağlarlar ve küresel ısınmayı azaltırlar. Atmosfere salınan CO2 miktarı, biyokütlenin büyüme sürecinde alınan miktarına eşittir. Biyokütlenin yanması sonucu kömüre kıyasla daha az kül oluşur ve külün ortamdan uzaklaştırılması kolay ve ucuz olur, depolanma alanı gereksinimi azalır (Şenpınar ve Gençoğlu, 2006). Bunun dışında, atıkları değerlendirdiği gibi çevre kirliliğinin önlenmesine de katkısı bulunmaktadır.

4. SONUÇ

Küresel ısınma ve iklim değişikliği olgusu, çağımızın önemli bir çevre sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sorunun temel nedeni ise insan aktiviteleridir. Bu aktiviteler sonucunda sera gazı emisyonu artmakta ve küresel ısınma hızlanmaktadır. Sera gazı emisyonunu arttıran en önemli neden ise fosil yakıta dayalı enerji kullanımıdır. Diğer bir taraftan, dünya ekonomileri hızlı bir şekilde büyümekte ve ülkelerin enerji talepleri her geçen gün artmaktadır. Bu artan dünya enerji talebin büyük bir kısmının fosil yakıtlardan sağlanması, her geçen gün küresel ısınmanın hızlanması ve çevreye verilen tahribatların artması neden olmaktadır. Dolayısıyla, artan enerji ihtiyacı karşısında yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmek zorunlu bir hale gelmektedir.

Yenilenebilir enerji kaynakları, çevre dostu olan alternatif enerji kaynaklarıdır. Özellikle fosil yakıtların neden olduğu sera gazı emisyonlarını azaltarak, küresel ısınma ve iklim değişikliği sorununu çözecek önemli bir seçenektir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının çevre

dostu olması yanında, sürekli olarak kendilerini yenilemeleri de bu kaynakların önemini arttırmaktadır.

KAYNAKLAR

Akın, G. (2006), "Küresel Isınma, Nedenleri ve Sonuçları", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Sayı 46,Ankara.

Akaya, A. V. , Akaya, K. E. , Dağdaş, A. (2002), *"Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Çevresel Açıdan Değerlendirilmesi",* IV. Ulusal Temiz Enerji Sempozyumu Bildiri Kitabı Cilt I, Su Vakfı Yayınları, İstanbul.

Akkoyunlu, A. (2006), "Türkiye'de Enerji Kaynakları ve Çevreye Etkileri", Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü.

Aksay, C. S. , Ketenoğlu, O. , Kurt, L. (2005), "Küresel Isınma ve İklim Değişikliği, Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Sayı 25, Konya.

Baran, S. (2008),"Türkiye'de ve Dünya'da Sanayi Devriminin Küresel Isınma Harcamalarına Etkileri.

Bozdoğan, B. (2003), "Mimari Tasarım ve Ekoloji", Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, FBE Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında Hazırlanan Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi (2008), "İklim Değişikliği ve Enerji Sektörü Raporu", Enerji ve Çevre Çalışma Grubu.

Ertürk, F. (2006), "Türkiye'nin Alternatif Enerji Üretim İmkanları ve Fırsatları", Yıldız Teknik Üniversitesi, Çevre Mühendisliği Bölümü, İstanbul.

Gençoğlu, M. T. (2002), "Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Türkiye Açısından Önemi", Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi.

Kılıç, C. (2007), "Küresel Isınma ve Enerji Problemi", Johns Hopkins Üniversitesi, Fizik Bölümü.

Kültür, Ö. F. (2004), *"Enerji ve Çevre İlişkisi"*, Mimar ve Mühendis Dergisi, Vol 33.

Marşap, A. , Narin, M. (2008), "Çağdaş Enerji Yönetiminde Yeni açılımlar Ekolojik Çevre, Yaşam Kalitesi ve İklim Değişikliği", VII. Ulusal Temiz Enerji Sempozyumu, İstanbul.

Özcan, E. R. , Kayman, S. (2008), "Enerji Tüketimindeki Değişimin Küresel Isınmaya Etkisi ve ABD, AB Ülkeleri, Japonya, Çin ve Türkiye Karşılaştırması: 1980-2004.

Özkaya, M. G. , Variyenli, H. İ. Uçar S. , (2008), "Rüzgâr Enerjisinden Elektrik Enerjisi Üretimi ve Kayseri İli İçin Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi", C.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi, Cilt 29, Sayı 1.

Öztürk, K. (2002), "Küresel İklim Değişikliği ve Türkiye'ye Olası Etkileri", G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 22, Sayı 1.

Özyurt, M. , Dönmez, G. (2005), "Alternatif Enerji Kaynaklarının Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi", Mersin Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü, Mersin.

Pimentel, D. , Rodrigues, G. , and et. al, (1994), "Renewable Energy: Economics and Environmental Issues", Bioscience, Vol 44, No:8.

Sağlam, M. , Uyar, T. S. (2005), "Dalga Enerjisi ve Türkiye'nin Dalga Enerjisi Teknik Potansiyeli".

Sağlam, N. E. , Düzgüneş, E. , Balık İ. (2008), "Küresel Isınma ve İklim Değişikliği", Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, Sayı 1, İzmir.

Şen, Z. (2004), "Türkiye'nin Temiz Enerji İmkânları", Mimar ve Mühendis Dergisi, Vol 33

Şenpınar, A. , Gençoğlu, M. T. (2006), "Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Çevresel Etkileri Açısından Karşılaştırılması, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları

Tırıs, M. , Hilmioğlu, B. , Ağaçayak, Dinçer, F. , Özkurt, N. , Güler, N. , "Enerji ve İklim Değişikliği: Türkiye'nin Seçenekleri ve Seçimi", TUBİTAK Marmara Araştırma Merkezi Kocaeli.

Türkeş, M., Sümer, U. M. ve Çetiner, G. (2000), "Küresel İklim Değişikliği ve Olası Etkileri', Çevre Bakanlığı, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Seminer Notları (13 Nisan 2000, İstanbul Sanayi Odası), 7-24, ÇKÖK Gn. Md., Ankara.

Yönten, A. (2007), "Küresel Isınmanın Azaltılması Politikaları ve Stratejileri-Türkiye Açısından Bir Yaklaşım", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Varınca, K.B. , Gönüllü, T. (2006), "Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımının Çevresel Olumlu Etkileri", YTÜ Çevre Mühendisliği Bölümü, 34349, İstanbul.

Varınca, K. B. , Varank G. (2005), *"Rüzgâr Kaynaklı Enerji Üretim Sistemlerinde Çevresel Etkilerin Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri",* Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları / Enerji Yönetimi Sempozyumu, Kayseri.

Zile, M. (2005), "Güneş Ve Rüzgar Kaynaklı Yeni Bir Enerji Sistemi", III. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu, Yeksem 2005, Mersin.

Zoray, F. , Pır, A. (2008), "Küresel Isınma Problemleri: Sebepleri, Sonuçları, Çözüm Yolları"

TIBBİ BİTKİLERİN ANTİBAKTERİYEL ETKİLERİ

ANTIBACTERIAL EFFECT OF MEDICINAL PLANTS

Raziye KOÇAK [1] Eray TULUKCU[2] Züleyha ENDES [3] A. Büşra MADENCİ [4]

ABSTRACT

At the present day; plants and drug raw material to consist of from plants using to increase at the cure. Turkey has in the best flora approximately about ten thousand plant varieties in the world. This situation show herbal drug to become commonplace in our country and using together with synthetic drugs. Some of the plants which are located in flora are called as medicinal plants. Some of this plant has antibacterial effective. Some researched show us this plants are used illness control and prevent deformation of food

Some extract and essential oil of plant show to antimicrobial effect to opposing some bacterial and fungal attacks. The experiments seem this materials using resistance of microorganisma to therapy. Some of spices (ojenol,sinnamik,aldehit etc.) onion and garlic (allicin and alliin) as alot of plant have to this items.

Key words: Antibacterial Activity, Plant Extract, Essential Oil

ÖZET

Günümüzde bitkiler ve bitkilerden elde edilen ilaç ham maddeleri tedavide kullanımları artmaktadır. Türkiye on bine yakın bitki türü ile dünyanın en zengin florasına sahip ülkelerden biridir. Bu durum, bitkisel ilaçların ülkemizde yaygınlaşarak sentetik ilaçlarla bira arada kullanılabileceğini göstermektedir. Florada bulunan bitkilerin bazılarına tıbbi bitkiler denilmekte, bunların bazılarının da antibakteriyel etkiye sahip olduğu ve bakteriyel orijinli hastalık ve gıdalarda görülebilecek bozulmaları engellemede etkili olduğu yapılan çalışmalarda görülmektedir.

Çeşitli bitkilerin ekstraktları ve uçucu yağları bazı bakteri ve mantar türlerinin hücumuna karşı doğal olarak antimikrobiyal etki göstermektedir. Bu maddelerin mikroorganizmalara karşı direnç gösterdiği ve tedavi amaçlı kullanılabileceği yapılan araştırmalarda görülmektedir. Bu maddelere bazı baharatlar (öjenol, sinnamik aldehit vb.), soğan ve sarımsak (allicin ve alliin) gibi daha birçok bitki sahiptir.

Key words: Antibacterial Activity, Plant Extract, Essential Oil

GİRİŞ

[1] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı rkocak@selcuk.edu.tr
[2] Yrd. Doç. Dr. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı eraytulukcu@selcuk.edu.tr
[3] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı zendes@selcuk.edu.tr
[4] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Şeker Teknolojisi Proğramı bacikgozoglu@selcuk.edu.tr

Dünyada artan beslenme ihtiyacını karşılayabilmek için birim alandan daha fazla ürün almak gerekmektedir. Bunu sağlarken de tarımsal yöntemler ve bitki koruma önlemlerine dikkat edilmelidir. Tarımsal ürünlerde meydana gelen kaybın %35'i hastalık, zararlı ve yabancı otlardan kaynaklanmakta ve sadece fitopatolojik etmenlerden kaynaklanan kayıp %21'i bulmaktadır. Fitopatojen mikroorganizmalar bitkinin yaşamını, verimini ve kalitesini olumsuz yönde etkileyerek üretici ve ülke ekonomisinin zarar görmesine neden olmaktadır.

Ekonomik kaybın önlenebilmesi için hastalıkların teşhisi ve sonra mücadele programının belirlenmesi gerekmektedir. Hastalıklarla mücadelede, kültürel, biyolojik, mekaniksel, fiziksel ve kimyasal mücadele yer almaktadır. Kimyasal mücadele Dünya'da ve ülkemizde %95 ile en fazla kullanılan yöntemdir. Yoğun kimyasal madde kullanımından kaynaklanan, doğal dengenin bozulması, kalıntı gibi problemler insanları yeni alternatif mücadele yöntemlerini araştırmaya itmiştir.

Çeşitli bitki ekstraktları ve uçucu yağlarının bazı bakteri ve mantar türleri üzerine antimikrobiyal özellikleri olduğu uzun yıllardan beri bilinmektedir. Ekstrakt ve uçucu yağlar bitkilerin çeşitli kısımlarından elde edilmektedir. Günümüzde gittikçe artan bir şekilde tıbbi bitki etken maddelerinin (fitonsidler) antimikrobiyal özelliklerinden faydalanılmaktadır (Dığrak vd. 2002).

FİTOPATOJEN BAKTERİLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bitkinin sağlıklı yaşayabilmesi için çevre koşullarının uygun olması gerekir. Özellikle toprak ve atmosferde meydana gelen değişiklikler bitkilerin hastalanmasına neden olmaktadır. Bitkilerde hastalık oluşturan etkenlerden biri, hatta en önemlisi de canlı etmenlerdir. Bunların büyük bir bölümü mikroorganizma denen; funguslar, bakteriler, virüsler vb. bitki patojeni mikroorganizmalardır. Bunların içinde bakterilerin meydana getirdiği hastalıklar ekonomik yönden azımsanmayacak kadar çoktur. Fitopatojen bakteriler olarak adlandırılan bu canlılar yaşamlarının en az bir bölümünde canlı bitki üzerinde bulunurlar ondan beslenirler, yani parazittirler.

Bakteriler, doğadaki biyolojik olayların baş sorumlularından olup, bazı biyolojik olayların hazırlayıcısı ve durdurucusudurlar. Ayrıca yararlı ve zararlı işlevleri ile insan yaşamını yakından ilgilendiren tek hücreli mikroorganizmalardır. Bitkilerde hastalık etmeni olan bakteriler, bitkilerin yara yerlerinden ve doğal açıklıklardan (stoma, hidatod ve lentisel gibi) girerek, konukçu bitkinin hücreler arası boşluklarından çoğalırlar. Salgıladıkları toksinler ve enzimler ile konukçunun dokularını öldürür, bazıları ise iletim dokularını işgal ederler (Şahin 2007). Bilinen bitki patojen türlerinin sayısı 200'ün üzerindedir. Bitkilerde hastalıklara sebep olan önemli bakteri cinsleri arasında; *Agrobacterium, Pseudomonas, Corynebacterium, Erwinia* ve *Xanthomanas* sayılabilir.

ANTİBAKTERİYEL BİTKİLERİN ÖZELLİKLERİ

Bitkiler yüzyıllardır tüm dünyada insan beslenmesi ve tedavisinde kullanılmaktadır. Bitkilerden elde edilen çeşitli ekstraktların, başta gıda patojenleri olmak üzere mikroorganizmalar üzerine gösterdikleri antibakteriyel etki, antimikrobiyal özellik taşımasından kaynaklanır (Sağdıç vd, 2002). Tıbbi bitkilerin temel kimyasal bileşimleri bitki çeşidine göre önemli değişiklik göstermektedir. Bu kimyasallar genel olarak karbonhidrat niteliğindeki bileşikler, glikozitler (flavon, senevol, siyanojen, saponin, fenol,

kumarin), alkaloitler, tanenler, organik asitler, vitaminler, enzimler, pigmentler, mineraller, antimikrobiyal maddeler, reçineler, uçucu yağlardan oluşmaktadır. Antimikrobiyal etki açısından uçucu yağlar (esanslar, eterik yağlar) özellikle önemlidir. Diğer bileşikler ise genellikle uçucu özellikte olmayıp tat ve rengi oluştururlar (Akgül 1997). Bakterilerde gelişen antibiyotik direncinin önlenmesinde ilaçlara alternatif olarak bitkilerin ve bitkisel ürünlerin kullanımları önerilmektedir.

ANTİBAKTERİYEL ETKİLİ BİTKİSEL MADDELER

Antibakteriyel maddeler bakteriler üzerine, hücre duvarı sentezinin inhibisyonu, sitoplazma zarının fonksiyon ve yapısının bozulması, protein sentezinin inhibisyonu, nükleik asit sentez ve fonksiyonlarının bozulması, kimyasal yapılardaki benzerlik yolu ile metabolizmanın bozulması şeklinde beş farklı yoldan etki ederler.

1. Fenoller : Antibakteriyel özellik taşıyan etken maddelerin başında fenoller gelmektedir. Fenolik maddeler mikroorganizmalardan enzim inhibisyonuna neden olur. Adaçayı, biberiye, çörekotu, kimyon, karanfil, tarçın ve kekik baharatının ve bunların temel bileşenleri mikrobiyal gelişimi önlemektedir. Uçucu yağlar ve temel bileşenleri Gram (-) bakteriler üzerine Gram (+) bakterilere oranla daha etkili olmaktadır. Ancak bu etki mikroorganizmanın türüne ve bitkideki uçucu yağ konsantrasyonuna bağlı olarak değişmektedir (Farag vd, 1989, El-Khateib vd. 1989).

2.Kinonlar: Kesilen veya yaralanan meyve ve sebzelerde siyahlaşma ve insan cildinde orta düzeyde melanin sentez yolundan sorumlu olup bakteri ve mantarlarda da bulunurlar (Schmidt, 1988). Genellikle enzim inaktivasyonu ve hücre duvarı ile kompleks oluşturma şeklinde mikroorganizmalara etkili olmaktadır (Şahin, 2007).

3. Flavonoidler: Flavonoidler polifenollerin doğal yollardan oluşan en büyük gruplarından biridir. *Sideritis* türleri maydanoz, sumak, rezene, yeşil çay ve dereotu gibi birçok bitkide bulunurlar. Antioksidan, antimikrobiyal, antiviral ve antibakteriyel özelliklere sahiptirler (Sezik, 1983). Doğal olarak bitkilerin gövdelerinde, yapraklarında, kabuklarında, köklerinde ve özellikle çiçeklerinde bulunurlar. Flavonoidler, suda çözünebilen yapıda, bitki pigmentleridir. Bitkiler tarafından mikroorganizmalara karsı sentezlenirler (Karadağ 1997, Dixon vd, 1983). Yapılan çalışmalarda, hem hücre dışı ve çözünür proteinlerle, hem de bakterilerin hücre duvarına kompleks oluşturma yeteneğine sahip olan flavoniodlerin, birçok mikroorganizmaya karsı etkili antimikrobiyal maddeler olduğu gösterilmiştir. Birçok lipofilik flavoniodlerin de mikrobiyal membranların bozulmasına neden olduğu tespit edilmiştir (Tsuchiya vd. 1996).

5. Tanenler: Bitkilerin bütün yapılarında tanenler bulunurlar. Cehri, okaliptüs, pelin otu, korunga, oğul otu gibi bitkiler tanen içeren bitkilerdir. Tanenler, hastalıkların önlenmesinde ve tedavisinde rol oynarlar. Yapılan çalışmalarda tanenlerin mayalara, bakterilere ve filamentli mantarlara karsı toksik özellik gösterdiği, bakterilerin hücre duvarına bağlandığı ve böylece bakterilerin gelişimini ve proteaz aktivitesini engellediği tespit edilmiştir (Scalbert 1991, Jones vd. 1994, Şahin, 2007).

6. Terpenoidler: Bitkilerin koku kaynağı temel yağ fraksiyonları olup bu yağlar isopropen yapısında ikincil metabolitlerdir. Diterpen, triterpen ve tetraterpen şeklinde olabileceği gibi hemi-terpen ve seskiterpen yapısında da bulunabilirler. Bu bileşikler genellikle oksijen gibi başka elementler bulundurduğundan terpenoidler olarak isimlendirilirler ve çoğu bitki ve çiçekteki esans yağlarının başlıca bileşikleri olup**,** bakterilere, funguslara ve protozoalara karşı etkilidirler. Oğul otu, biberiye, nane, çördük, tarçın, karanfil, okaliptüs, sarımsak, defne, fesleğen gibi bitkiler terpenoidler içermektedir. Terpenlerin etki mekanizmaları

tamamen anlaşılamamış olmasına rağmen lipofilik bileşikler ile birlikte membran bozulmasına yol açtıkları bilinmektedir (Şahin 2007).

7. Alkaloitler: Bitkilerden elde edilen, ekseriya kuvvetli fizyolojik ve farmakodinamik aktivite gösteren, halka içinde bir veya birden fazla azot taşıyan, az veya çok bazik reaksiyonda maddelerdir. Alkoloidler genellikle dış bitki kısmında bulunurlar. Sentezi yapılan ilk alkaloit konin ve tedavide kullanılan, az veya çok temizlenmiş ilk alkaloit striknindir. Tıbbi kullanımı açısından en önemli alkoloidler den biri haşhaştan izole edilen morfindir Alkaloitlerin etki mekanizması hücre duvarına veya DNA'ya katılma şeklinde bilinmektedir. Cezair menekşesi, haşhaş ve karabiber gibi bitkilerin içerdikleri alkaloitler aynı zamanda antimikrobiyal özellik de taşımaktadır (Fessenden vd. 1982, Şahin 2007).

8. Proteinler ve Polipeptitler: Proteinler tüm hayati olayların gerçek temeli olarak çok büyük fizyolojik öneme sahip olan gıda maddeleri bileşenlerinin bir grubudur. Tüm proteinlerin yapı taşları amino asitlerdir. Amino asitler birbiriyle reaksiyona girerler. Birleşme asid amid bağı üzerinde, peptid bağları olarak ifade edilen bağlarda meydana gelir. Birden fazla amino asit bir araya gelerek polipeptidleri meydana getirir (Demirci, 2003). Bakteri ve fungusların bu maddeler tarafından inhibe edildikleri uzun zamandan beri bilinmektedir. Bu bileşikler disülfit bağları oluşturma şeklinde etki mekanizması göstermektedirler (De Bolle vd. 1996). Antimikrobiyal peptidler genellikle hayvan ve bitki organizmalarında bulunurlar. Tıp, eczacılık ve gıda sanayi için büyük ilgi uyandırmaktadırlar. Bakteri ve mantarlara karşı etkili olan peptidler patojen mikroorganizmaları inhibe etme yeteneğine sahip olup görevleri parazitlerin saldırısı sırasında zarar gören ana hücreleri savunmaktır (Coutinho vd. 2008).

SONUÇLAR

Antibakteriyel özellik taşıyan bitkilerden insan sağlığı ve tarımsal mücadelede kullanmak için; antimikrobiyal etkili maddenin ve diğer bitki metabolitlerinin izole edilmesi, kimyasal yapılarının aydınlatılması gerekmektedir. Bitkilerde çeşitli hastalıklara ve gıdalarda bozulmalara yol açan patojen mikroorganizmalara karşı yeni doğal antimikrobiyal maddelerin bitkilerden elde edilmesi bu tür çalışmaların ülkemizde yaygınlaştırılmasına bağlıdır.

Pestisitlere alternatif olarak bitkilerin ve bitkisel ürünlerin antimikrobiyaller olarak kullanılmaları önerilmektedir. Aynı zamanda sentetik kökenli maddelerin yan etkilerinin daha fazla olması nedeniyle bitki ve bitkisel ürünlerin kullanılması bu yönden de avantajlıdır. Türkiye mevcut bitkisel çeşitliliği yönünden oldukça zengin bir floraya sahiptir. Ülkemizin mevcut bitki potansiyelinin, çeşitli endüstri sahalarında kullanımı, dünyada yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde çok önemli olabileceği görülebilmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de son yıllarda doğal zenginliklerin azalması bu ürünlerin çok amaçlı kullanılmalarını zorunlu kılmıştır.

KAYNAKLAR

Akgül, A. (1997): Baharatlar: Lezzet, koku ve renk dünyası. Gıda Sanayi, Sayı:48.27-34

Coutinho HD, Lobo KM, Bezerra DA, Lobo I. (2008). Peptides and proteins with antimicrobial activity. Indian J Pharmacol; 40:3-9.

De Bolle, M.F., Osborn, R.W., Goderis, I.J., Noe, L., Acland, D., Hart, C.A., Torekkens, S., Van Leuven, F. and Broekart, N. F. (1996). Antimicrobial properties from

Mirablis jalapa and Amaranthus caudalus: expression, processing, localization and biological activity in transgenic tobacco. Plant Mol. Biol., 31, 993-1008.

Demirci, M. (2003). Gıda Kimyası. Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü. Tekirdağ.

Dıgrak, M., Bagcı, E. and Alma, M.H. (2002). Antibiotic action of seed lipids from five three species grown in Turkey. Pharmaceutical Biology, 40(6), 425-428.

Dixon, R.A., Dey, P.M. and Lamb, C.J. (1983). Pyhtoalexins: enzmology and molecular biology. Adv. Enzymol, 55, 1-69.

El-Khateib,T., Ahmed,S.H. ve Makboul,M.A. (1989): Trials for increasing keeping quality of Egyptian minced meat "koefte" and "kaebap" by spice extracts. Proceedings International Congress of Meat Science and Technology, 35(II):486-497

Farag, R.S., Daw,Z.Y., Hewedi, F. M. ve EL-Baroty, G.S.A. (1989): Antimicrobial activity of some Egyptian spice essential oils. J.Food Protect., 52(9):665-667.

Fessenden, R.J. and Fessenden, J.S. (1982). Organic chemistry, 2nd ed. Willard Grant Pres, Boston, Mass.

Jones, G.A., McAllister, T.A., Muir, A.D. and Cheng K.J. (1994). Effects of sainfoin (Onobrychis viciifolia scop.) condensed tannins on growth and proteolysis by four strains of ruminal bacteria. Appl. Environ. Microbiol., 60, 1374-1378.

Karadag, R. and Dölen, E. (1997) "*Tr. J. Of Chemistry*", 21, 126.

Sağdıç O, Kuşçu A, Özcan M, Özçelik S: (2002). Effects of Turkish spice extracts at various concentrations on the growth of Escherichia coli O157:H7. Food Microbiol, 19, 473-480, 2002.

Scalbert, A. (1991). Antimicrobial properties of tannins. Phytochemistry, 30, 3875-3883.

Schmidt, H. (1988). Phenol oxidase (E.I.14.18.1), a marker enzyme for defense cells. Progress in histochemistry and cytochemistry, vol. 17. Guastav Fischer, New York, N.Y.

Sezik, E., Ezer, N. (1983). Doğa Tıp 7,163

Şahin G., (2007). Türkiye'den Toplanan Bazı *Paeonıa* Türlerinin Antibakteriyel Etkisi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Tsuchiya, H., Sato, M., Iinuma, M., Yokoyama, J., Ohyama, M., Tanaka, T., Takase, I. and Namikawa, I. (1996). Inhibition of the growth of cariogenic bacteria in vitro by plant flavanones. Experientia, 50, 846-849.

TIBBİ BİTKİLERİN FENOLİK MADDE İÇERİKLERİ

PHENOLIC CONTENTS OF MEDICINAL PLANTS

A. Büşra MADENCİ [1] Eray TULUKCU [2] Raziye KOÇAK [3] Züleyha ENDES [4]

ABSTRACT

Recently, the affinity to aromatic and medicinal plants have been increasing fast because of their antimicrobial and antioxidant effects. Antioxidant effects of this plants are mainly caused by phenolic compounds found in their structure. However, antioxidant effects of phenolic compounds are related with their redox potential.

At the same time phenolic compounds have veriety rols in plant growth, growth regulation and other biological relationships. Phenolic compounds are mainly comprised of flavonoids and phenolic acids. Phenolic compounds, specifically flavonoids, are found in flowers, leafs and woody parts of plants. Chemical composition and phenolic compounds content of plants show variation due to enviromental and genetic factors.

Key Words: Phenolic Compound, Antioxidant Effect, Aromatic and Medicinal plant.

ÖZET

Tıbbi ve aromatik bitkilere olan ilgi antimikrobiyal ve antioksidan etkilerinden dolayı son zamanlarda hızla artmaktadır. Bu bitkilerin antioksidan etkileri yapılarında bulunan fenolik bileşiklerden ileri gelmektedir. Fenolik bileşiklerin antioksidan aktiviteleride bunların redoks özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Fenolik bileşikler aynı zamanda bitkilerde, büyümenin düzenlenmesi, gelişimi ve diğer biyolojik ilişkilerinde rol oynamaktadır. Fenolik bileşikler arasında flavonoidler, fenolik asitler ve fenolik terpenler yer almaktadır. Fenolik bileşikler özellikle de flavonoidler bitkilerin çiçek, yaprak ve odunsu kısımlarında bulunmaktadırlar. Bitkilerin fenolik madde içerikleri ve kimyasal bileşimleri çevre ve genetik faktörlerden dolayı farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Fenolik Madde, Antioksidan Kapasitesi, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler

[1] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Şeker Teknolojisi Proğramı bacikgozoglu@selcuk.edu.tr
[2] Yrd. Doç. Dr. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı eraytulukcu@selcuk.edu.tr
[3] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı rkocak@selcuk.edu.tr
[4] Öğr. Gör. S.Ü. Çumra MYO. Tıbbi Aromatik Bitkiler Proğramı zendes@selcuk.edu.tr

GİRİŞ

Ülkemiz florasında çok yaygın olan tıbbi ve aromatik bitkiler oldukça geniş kullanım alanlarına sahiptirler. Bu bitkilerin pek çoğu tıbbi bileşiklerin en önemli kaynağını oluşturmaktadırlar ve ilaç sanayi bakımından oldukça önemlidirler. Yaklaşık 70.000 bitki tıpta kullanılmakta ve bu sayı her geçen gün artmaktadır. Bu bitkiler tıbbi faydalarının yanı sıra parfümeri, kozmetik, sabun üretimi ve şekerleme sanayi gibi pek çok alanda hammadde olarak da kullanılmaktadır. Ayrıca tüm dünyada baharat olarak kullanımları da oldukça yaygındır (Daniel, 2007).

Tıbbi ve aromatik bitkiler sağlık üzerindeki olumlu etkileri sebebiyle pek çok çalışmaya konu olmaktadırlar. Dünya sağlık örgütünün yaptığı değerlendirmelere göre; bitkisel kaynaklı tedavi dünya nüfusunun yaklaşık %80 kadarının sağlık ihtiyacını karşılayabilmektedir (Kurian ve Sankar 2007). Tıbbi ve aromatik bitkilerin medikal ve antiseptik özellikleri bunların antioksidatif ve antimikrobiyal yapılarından kaynaklanmaktadır. Yaklaşık 4000 kadar bileşik içeren bitkilerin antioksidan ve antimikrobial etki göstermesi kimyasal kompozisyonlarına bağlıdır (Daniel 2007). Yapılan çalışmalar sonucunda tıbbi bitkilerin; polifenoller, tokoferoller, alkoloidler, tanninler, karotenoidler ve terpenoidler gibi farklı yapılarda bileşikleri içerdikleri tespit edilmiştir. Bu bitki bileşenleri arasında fenolik maddeler oldukça geniş bir grubu oluşturmaktadır.

FENOLİK BİLEŞİKLER VE ÖZELLİKLERİ

Fenolik bileşikler yapılarında bir veya daha çok hidroksil grubu içeren bir tane aromatik halka bulundururken polifenolik yapıda ki bileşikler çoklu fenol halkası içermektedirler. Bitkisel kaynaklarda fenolik bileşikler özellikle yapraklarda, çiçekli dokularda ve odunsu kısımlarda yaygın şekilde bulunmaktadırlar. Genellikle aromatik bitkiler fenolik madde içeriği yüksek olan yaprak ve çiçek kısımları kurutularak drog halinde ya da ekstraksiyon, distilasyon gibi yöntemlerle elde edilen uçucu yağ ekstraktları şeklinde kullanılırlar. Bu bileşikler bitkinin normal gelişmesinde, infeksiyon ve zararlılara karşı korunmasında etkilidirler. Ayrıca bazı fenolik yapıdaki bileşikler çiçek ve yaprak gibi kısımlarda renk oluşunda da önemli görevler üstlenmektedirler (Kähkönen vd. 1999). Kısaca bitkinin yapısının stabilize edilmesi, bitkinin otçullardan ve UV ışıktan korunması, bakteri ve fungilere karşı biosidal etki ve çiçeklerin renklendirilmesi fenolik yapıda bulunan bileşikler ile sağlanmaktadır. Mikrobial enfeksiyonlar, UV ışık, bitkinin mekaniki yaralanmaları, ağır metaller ve pestisitler gibi dış uyarıcılar bitki yapısında bulunan fenolik maddelerin miktarlarında veya yapılarında değişikliklere sebep olabilirler.

Fenolik bileşikler oldukça güçlü antioksidan aktiviteye sahiptirler. Antioksidan aktiviteleri bunların redoks özelliklerinden kaynaklanır. Bu durum fenolik maddelerin indirgeyici ajan, hidrojen verici, tekli oksijen söndürücü ve metal şelatlayıcı gibi davranmalarını sağlamaktadır (Karadeniz vd. 2005).

Bitkide bulunan fenolik madde miktarı antioksidan aktivitesini doğrudan etkilemektedir. Canlı hücrelerde bulunan protein, lipit, karbonhidrat ve DNA gibi okside olabilen bileşiklerin oksidasyonunu önleyen veya geciktiren maddelere antioksidanlar denmektedir. Son zamanlarda antioksidanlar özellikle farmakolojik çalışmalarda büyük önem kazanmışlardır. Antioksidan tabiatındaki bileşikler serbest radikallerin olumsuz etkilerinden vücudun korunmasını sağlayan yapılardır. Yeni yapılan çalışmalarda serbest

radikal ifadesi sıkça geçmekte ve bu yapıların dokulara verdiği zarar sebebiyle pek çok hastalığın gelişmesinde rol aldığı belirtilmektedir. Vücudumuz tarafından zaten üretilmekte olan serbest radikaller uygun miktarlarda bulunduklarında vücut için yarayışlı bileşiklerdir. Örneğin hücrelerde fagositoz gibi yararlı faaliyetlere etki edebilmektedirler. Ayrıca serbest radikaller bağışıklık sistemi hücrelerinden olan nötrofil ve makrofaj gibi hücrelerin savunma mekanizması için gereklidirler (Altan vd. 2006). Fakat serbest radikaller aşırı miktarlarda bulunduklarında lipit, protein, enzim, DNA ve RNA gibi biyolojik moleküllere zarar verebilirler ve sonuç olarak doku veya hücre hasarı ile birlikte dejeneratif bozukluklara yol açarlar. Bitkilerin içerdiği ve serbest radikalleri yok etme özelliği olan bileşiklerin geneli fenolik maddeler tabiatındadır. Ayrıca alkoloidler, aminler, betalainler, vitaminler ve terpenoidler gibi bazı bileşikler de serbest radikaller üzerinde etkili olabilir (Cai vd. 2003).

Fenolik bileşikler temel olarak; fenolik asit, fenolik polimerler (tanninler) ve flavonoidler olarak sınıflandırılabilirler. Bu yapılar arasında en geniş grubu flavonoidler oluşturmaktadır. Bu bileşikler oldukça güçlü radikal süpürücü etkiye sahiptirler. Flavonoidler arasında yer alan önemli bileşiklerden bazıları; antosiyaninler (siyanidin, pelargonidin, petunidin), flavonoller (kuersetin, kaempferol), flavonlar (luteolin, apigenin), flavanonlar (mirisetin, naringin, hesperidin, naringenin), flavan-3-oller (kateşin, epikateşin, gallokateşin) ve isoflavonlar (genistein, daidzein) dır (Lila 2004). Antosiyaninler; meyve ve çiçeklere kırmızı, mavi ve mor renkler sağlayan bileşiklerdir. Bunlar antosiyanidinlerin glikozit formlarıdır. Antosiyaninler bitkisel kaynaklarda bulunan suda çözünebilir en önemli pigment grubudur (Šimunić vd. 2005).

Fenolik asitler de flavonoidler içinde oldukça geniş bir grubu oluşturmaktadırlar ve bitkilerin çoğunda yaygın bir şekilde bulunurlar. Baskın olarak bulunan fenolik asitler; hidroksibenzoik asitler (gallik asit, vanilik asit) ve hidroksisinamik asitler (kafeik asit, kumarik asit) dir (Cai vd. 2004). Fenolik asitler genelde bitkilerin dış yüzeylerinde ki hücre duvarlarında yer almaktadırlar ve bitkiyi dış etkilere karşı korurlar. Bitkisel yapılarda flavonoidler ve fenolik asitlerden başka güçlü antioksidan etki gösteren tanninler bulunmaktadır. Hidrolize olabilen ve kondense olarak iki grupta incelenen tanninler polifenolik yapıda bileşiklerdir (Kurian ve Sankar 2007). Hidrolize olabilir tannin; fenolik asit, glikoz ve kuinik asidin poliesterleridir ve suda çözünebilmektedir. Kondense tannin ise; flavan-3-ol'un yoğunlaşmasıyla oluşmuştur (Kamalak vd. 2005).

Yapılan çalışmalar ile fenolik maddelerce zengin bir beslenmenin bu bileşiklerin antioksidan özellikleri ile kalp rahatsızlıkları ve LDL agregasyonunu önleyerek damar tıkanıklığı oluşma riskini azaltmaktadırlar (Šimunić vd. 2005). Aromatik bitkilerin kimyasal bileşimi pek çok faktöre bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Dolayısıyla bu bitkilerin antioksidan aktiviteleri de çok değişken olabilmektedir.

BAZI TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLERİN FENOLİK MADDE İÇERİKLERİ

Önemli bazı tıbbi ve aromatik bitkiler ve içerdiği fenolik maddeler aşağıda verilmiştir.

Biberiye (*Rosmarinus officinalis*) *Labiatae* (Ballıbabagiller) familyasındandır. Anayurdu Akdeniz Havzası olup ülkemizde Batı ve Güney Anadolu kıyı şeridinde yetişen çok yıllık çalı görünüşlü bir bitkidir. İki metreye kadar boylanabildiği ve kışın yapraklarını

dökmediği için bahçelerde süs çit bitkisi olarak kullanılmaktadır. Biberiye tıp, kozmetik ve gıda sanayinde yaygın kullanımı olan bir bitkidir. Biberiye özelliklede **Bataklık Biberiyesi** (*Andromeda polifolia*) güçlü antioksidan etkiye sahip olan ve bir flavonol olan kuersetin içermektedir (Kähkönen vd. 1999, Bányai vd. 2003)

Adaçayı (*Salvia officinalis*); *Labiatae* (Ballıbabagiller) familyasındandır. Adaçayı, Akdeniz kökenli olup Avrupa'nın güney ülkelerinin kireçli topraklarında kültürü yapılır. Ülkemizin hemen her yerinde bulunur. Genellikle sahillerimizde ve 1300–1500 m yüksekliğe kadar olan yerlerde yetişir. Türkiye'de doğal olarak 90 kadar *Salvia* türü yetişmektedir. Tek veya çok yıllık otsu çalımsı, morumsu mavi renkli çiçekleri iki dudaklıdır. Pek çok bitkiye kıyasla oldukça yüksek Rosmarinik asit, karnosik asit, vanilik asit, kafeik asit, ferulik asit, rosmarinik asit gibi fenolik maddeler yanında diterpenler (karnasol, karnosik asit, rosmanol) ve flavonoidler (hesperedin, apigenin) içermektedir (Miliauskas vd. 2004, Başak vd. 2007, Cuvelier vd. 1996).

Funda (*Calluna vulgaris*) *Ericaceae* (Fundagiller) familyasındandır. Çok yıllık kışın yaprağını dökmeyen, beyaz veya mor çiçekli ve çalı görünümünde bitkilerdir. Ülkemizde de yaygın olarak bulunmaktadır. Funda oldukça yüksek fenolik madde içeriğine sahiptir. Bu fenolik bileşikler arasından flavon, flavonol, flavanon ve antosiyaninler bulunmaktadır. (Rauha 2001, Kähkönen vd. 1999).

Alman papatyası (*Matricaria recutita*) *Compositae* (Topluçiçekliler) familyasındandır. En çok bulunduğu yerler Asya, Avrupa, özellikle Batı Avrupa, Orta Doğu, Amerika Kıtalarının bir çok ülkesidir. Sıcak iklimi sever, iyi gelişir, dondan az da olsa zarar görmektedir. Ilık, kışı şiddetli olmayan yerlerde, kış döneminde de gelişmesine devam eder. Sıcak ve rutubetli yerlerde ise, daha da iyi gelişmekte ve çoğalmaktadır. Alman papatyasının fonksiyonel özellikleri fenolik madde içeriğiyle ilişkilidir. Yapısında apigenin, luteolin gibi flavonlar ve kuersetin gibi flavonoller yer almaktadır (Mulinacci vd. 2000)

SONUÇ:

İlaç sanayi, halk hekimliği, kozmetik ve gıda sanayi gibi alanlarda oldukça öneli olan tıbbi bitkiler ile ilgili pek çok çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmaların pek çoğu bu bitkilerin antioksidan aktiviteleri ve fenolik madde içerikleri ile alakalıdır. Bitkiler antioksidan tabiatında ki maddelerin en önemli kaynaklarındandır. Yapılan çalışmalar ile antioksidanların kanser, kroner kalp rahatsızlıkları, damar tıkanıklığı ve yaşlanmayla ortaya çıkan bazı hastalıklar üzerinde olumlu etkileri belirlenmiştir. Bu faydalı bileşiklerin en önemli kaynaklarının bitkiler olduğu düşünüldüğünde tıbbi ve aromatik bitkilere gösterilen ilginin sebebi de anlaşılmaktadır. Ülkemiz florası iklimsel özellikleri sayesinde tıbbi bitkiler bakımından oldukça zengindir. Yetişen bu bitkilerin faydalı yönlerinin daha iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Altan, N., Dinçel. A. S., Koca. C. (2006), Diabetes Mellitus ve Oksidatif Stres. Turk J. Biochem 31(2) 51-56.

Başak, S., Öztekin, N., Erim, F., B. (2007), Adaçayının (*Salvia officinalis*) Antioksidan Bileşikler Rosmarinik ve Karnosik Asidin Kapiler Elaktroforez ile Tayini. 21. Ulusal Kimya Kongresi 23–27 Ağustos 2007, Malatya.

Bányai, E. S., Tulok, M. H., Hegedüs, A., Renner, C., Varga, I. S. (2003), Antioxidant Effect of Various Rosemary (*Rosmarinus officinalis* L.) Clones. Acta Biologica Szegediensis 47: 111-113.

Cai, Y., Sun, M., Corker, H. (2003), Antioxidant Activity of Betalains from Plants of the *Amaranthaceae*. J. Agric. Food Chem. 51: 2288-2294.

Cuvelier, M. E., Richard, H., Berset, C. (1996), Antioxidant Activity and Phenolic Composition of Pilot-Plant and Commercial Extracts of Sage and Rosemary. JAOCS Vol. 73, 5: 645-652.

Daniel, M. (2007), Medicinal Plant Chemistry and Properties. Oxford and IBH Pub. Co. Put. Ltd.

Jung, H.A., Park, J.C., Chung, H.Y., Kim, J., Choi, J. S. (1999), Antioxidant Flavonoids and Chlorogenic Acid from the Leaves of *Eriobotrya Japonica.* Arch. of Pharm. Res. Vol 22, No 2. 213-218

Karadeniz, F., Burdurlu, H.S., Koca, N., Soyer, Y. (2005), Antioxidant Activity Of Selected Fruits and Vegetables Grown In Turkey. J Agric. 29 297- 303.

Kamalak, A., Canbolat, Ö., Gürbüz, Y., Özay, O., Erer, M., Özkan, Ç. Ö. (2005), Kondense Tanninin Ruminant Hayvanlar Üzerindeki Etkileri Hakkında Bir İnceleme. KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi. 8(1): 132-137.

Kähkönen, P. M., Hopia, A. I., Vuorela, H.J., Rauha, J., Pihlaja, K., Kujala, T. S., Heinonen, M. (1999), Antioxidant Activity of Plant Extracts Containing Phenolic Compounds. J. Agric. Food Chem. 47, 3954-3962.

Kurian, A., Sankar, M.A. (2007), Horticulture Science Series Vol 11: Medicinal Plants. New India Pub. New Delhi.

Lila, M. A. (2004), Anthociyanins and Human Health: An in Vitro Investigative Approach. Journal of Biomedicine and Biotechnology 5:306-313.

Miliauskas, G., Venskutonis, P. R., van Beek, T. A. (2004), Screening of Radical Scavenging Activity of Some Medicinal and Aromatic Plant Extracts. Food Chemistry 85. 231-237.

Mulinacci, N., Romani, A., Pinelli, P., Vincieri, F. F., Prucher, D. (2000), Characterization of Matricaria recutita L. Flower Extracts by HPLC-MS and HPLC-DAD Analysis. Choramtographia Vol 51: 301-307.

Rauha, J. P., Remes, S., Heinonen, M., Hopia, A., Kähkönen, M., Kujala, T., Pihlaja, K., Vuorela, H., Vuorela, P. (2000), Antimicrobial Effects of Finnish Plant Ectracts Containing Flavonoids and Other Phenolic Compounds. Int. J. Food Microbiology 56: 3-12.

Šimunić, V., Kovač, S., Gašo-Sokač, D., Pfannhauser, W., Murkovic, M. (2005), Determination Of Anthocyanins In Four Croation Cultivars Of Sour Cherry. Eur. Food Res. Technol. 220 5775-578.

TÜKETİCİ DAVRANIŞLARI ÜZERİNDE MÜZİĞİN ETKİSİ

THE EFFECT OF MUSIC ON CONSUMER'S BEHAVIOUR

Hülya BAKIRTAŞ[1]

ABSTRACT

The aim of this study is to examine effect on store image and customer behaviors of music using at back plan of firms. Questionnaire derived from relevant literature relating to subject will complete 17-25 age groups young who customer clothing under industry of service industry. Music playing at back plan shopping during for sample at these age groups was analyzed effect on customer behavior (spending money level, spending shopping time, piece amount of impulse and satisfaction). Besides of different situation of music (music absent, high tempo music, slow tempo music) was searched whether show different on account of customer behavior with move from this subject. Main research hypothesis of study have important effect music playing at firm on store image and customer behavior. Research questions were analyzed with regression and ANOVA analysis. In the light of the findings from analysis was made general inferences relating to music at service sector. At using music as element store atmosphere of firms was fixed that customer longer stayed and more spent at store.

Keywords: Store atmosphere, consumer behavior, satisfaction, music.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı işletmelerin arka planda kullandığı müziğin mağaza imajı ve müşteri davranışları üzerindeki etkisini incelemektir. Konuya ilişkin literatür temel alınarak hazırlanan anket formu, hizmet endüstrisi giyim alt sektörü tüketicisi olan 17-25 yaş grubu gençlere uygulanmıştır. Bu yaş grubundaki örneklem için alışveriş sırasında arka planda çalınan müziğin, tüketici davranışları üzerindeki (harcanan para düzeyi, harcanan alışveriş zamanı, planlanmamış alınan parça sayısı ve tatmin) etkisi analiz edilmiştir. Ayrıca müziğin farklı durumlarının (müziğin olmadığı durum, yüksek tempolu müzik durumu ve düşük tempolu müzik durumu) tüketici davranışları açısından farklılık gösterip göstermediği de araştırılmıştır. Bu inceleme konuları bağlamında çalışmanın temel araştırma hipotezi, "*İşletmede çalınan müzik, mağaza imajı ve tüketici davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir"* şeklindedir. Araştırma soruları regresyon ve ANOVA analizleriyle test edilmiştir. Analiz bulguları temel alınarak, hizmetler sektöründe müziğin yeri hakkında genel çıkarımlar yapılmıştır. Araştırma bulguları sonucunda, işletmelerin mağaza içi atmosfer unsuru olarak müziği etkili olarak kullanması durumunda, müşterilerin mağazada daha uzun kaldığı ve mağaza içinde daha fazla harcama yaptıkları tespit edilmiştir.

[1] Öğr. Grv., Dumlupınar Üniversitesi Altıntaş Meslek Yüksekokulu, email:hbakirtas@dumlupinar.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Mağaza atmosferi, tüketici davranışları, tatmin, müzik.

1. GİRİŞ

Mağaza atmosferi kavramı, ilk defa Kotler (1973) tarafından, satın alıcıda belirli hisleri yaratmak için bilinçli tasarlanan yüzey olarak tanımlanmıştır. Mağaza atmosferinin, insan davranışları üzerindeki etkisine ilişkin çevre psikolojisi alanında birçok çalışma yapılmıştır (Mehrebian ve Russell, 1974, Darley ve Gilbert, 1985 vb). Çevre psikologları tarafından geliştirilen uyarıcı-organizma-tepki modeli (SOR), hizmet edilen çevrenin kişiler üzerindeki etkisini açıklamayı amaçlamaktadır (Hoffman, 2002). Klasik SOR modeli dikkate alınarak yapılan çalışmaların bir kısmında, mağaza atmosferi ve tüketici duyguları arasında bir ilişki kurulmaya çalışılmış, bunun sonucunda da tüketicilerin davranışları ortaya konulmuştur. Mağaza atmosferine ilişkin en çok kullanılan ve daha açıklayıcı bir sınıflandırma Baker (1986) tarafından yapılmıştır. Baker (1986), sosyal faktörler, tasarım faktörleri ve ambiyans faktörleri gibi üç kategori içerisinde mağaza atmosferi unsurlarını kategorize eden bir tipoloji sunmuştur. Sosyal faktörler, mağazadaki çalışan ve müşterileri içeren çevrenin insan unsurunu temsil etmektedir (Baker ve diğerleri, 1992). Ambiyans faktörleri, mağaza çevresinin görünmez unsurlarına (koku, ışık, gürültü, sıcaklık, müzik vb.) ilişkindir. Tasarım unsurları ise, mağazanın görünen diğer unsurlarını (renk, temizlik, dağınıklık, düzenleme, mimari, stil) oluşturmaktadır (Baker ve diğerleri, 1992). Çalışmamızda, ambiyans faktörlerinden biri olan müziğin, tüketici davranışları üzerinde etkisi incelenmektedir. Bu nedenle diğer mağaza içi atmosfer unsurlarına çalışmada yer verilmeyecektir.

Günümüz iş çevrelerinde yaşanan yoğun rekabet nedeniyle, işletmeler mağaza atmosferine ilişkin bir takım harcamalar yapmaktadır. İşletmelerin bu tür harcama yaparak, alışveriş çevresinin müşteri memnuniyetini sağlamayı ve müşteri bağlılığı yaratmayı amaçlar. Bu amaçla kullanılan mağaza içi atmosfer unsurlarından biri de müziktir. Mağaza içerisinde çalınan müzik, mağaza çalışanları ve müşteriler arasında istenilen tutum ve davranışları sağlamak için işletmeler tarafından kullanılmaktadır. Buradan hareketle, mağaza müziğinin mağaza imajını geliştirdiği, çalışanları daha mutlu yaptığı, işgören devir hızını azalttığı, müşteri satın alımını uyardığı ifade edilebilir (Milliman, 1982). Çalışmamızda, 17-25 yaş grubu temelinde, giyim mağazasında çalınan müziğin, mağaza imajı ve tüketici davranışları üzerindeki etkisi incelenmektedir.

2. LİTERATÜR

Mağaza çevresine ilişkin literatür incelendiğinde, tüketici tepkileri üzerinde arka planda çalınan müziğin etkisine ilişkin bir çok çalışma yapılmıştır. Bruner (1990), müziğin etkisini incelediği çalışmasında, müziğin tüketicilerde hem duygusal hem de davranışsal durumu yavaş yavaş geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Örneğin yavaş bir tempo sakin ve duygusal hisleri geliştirirken; daha hızlı bir tempo mutluluk ve canlılık hissini yaratmaktadır. Bruner (1990), insanların müziğe tesadüfi olmayan duygusal bir reaksiyon gösterdiğini ifade ederek, pazarlamayla ilişki kurulduğunda, müziğin tüketicilerde tesadüfi olmayan duygusal ve davranışsal tepkiler geliştirebildiğini ileri sürmüştür. Benzer bir başka çalışmada, genellikle yatıştırıcı müziğin, daha yoğun ve daha duygusal etkileşimleri desteklediği ve daha sözlü ifadelere neden olduğu ortaya konmuştur (Dube vd., 1995).

Linsen (1975 New York'taki bir süpermarketten alışveriş yapanlar üzerinde müziğin etkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda, tüketicilerin alışveriş yaparken, arka planda müzik çalınmasını tercih ettiğini ve bu tüketicilerin mağazada müzik çalınması nedeniyle mağaza içinde daha fazla zaman harcadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Milliman (1982), süpermarket alıcılarının davranışları üzerinde mağaza müziğinin incelemiştir. Çalışmasında, yavaş tempolu müziğin hızlı tempolu müziğe göre, daha yavaş bir mağaza içi trafik akışı sağladığını, hızlı tempolu müziğin daha düşük satış hacmine neden olduğunu ileri sürmüştür. Bulgular ışığında müzik farkındalığı bakımından tüketiciler açısından müzik durumlarının herhangi bir fark yaratmadığı sonucuna varmıştır. Milliman (1986), restoranların devamlı müşterilerinin davranışları üzerinde müziğin etkisini incelemiştir. Çalışmasında, müşterilerin masada geçirdiği zamanın yavaş tempolu müzikte, hızlı tempoluya göre daha fazla olduğunu, ortalama brüt kar marjınında hızlı müziğe göre yavaş müzikte daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. McElrea ve Standing (1992) ise, slow müziğin içme hızını azalttığını ileri sürmüştür. Sullivan (2002) restoran müşterileri üzerine yaptığı çalışmasında, herhangi bir tür müzik varlığının, müzik olmadığı durumla karşılaştırıldığında müşterilerin restoranda kalış sürelerini etkilediğine yönelik diğer yapılan çalışmalarla benzer bulgulara ulaşmıştır.

Perakende kuruluşlarında arka plandaki müziğin, alışverişte algılanan ve gerçek zaman algılaması açısından etkisini ortaya koymak için Yalch ve Spangenberg, 2000; Scott, 1990; satış elemanıyla etkileşim isteğini ortaya koymak için Dube vd. (1995) çalışma yapmıştır. Benzer bir şekilde Oakes (2003), müzik temposunun algılanan bekleme zamanını etkilediğini ve yavaş tempolu müziğin pozitif duygusal tepkiyi artırdığını bulmuştur (Eroğlu vd., 2005). Dube vd. (1995) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise, müziğin, banka müşterileri arasında memnuniyeti sağladığı ve müşterilerin harekete geçmesine neden olduğu ve müşterilerin banka çalışanlarına bağlanma isteğinin etkilendiğini tespit etmiştir.

Çoğu perakendeci ve hizmet organizasyonları, tüketicilerin davranışlarını etkilemek için çeşitli müzik türlerini kullanmaktadır. Örneğin, bazı restoranlar, masalar için talebin yüksek olduğu öğle yemeği boyunca yüksek iş hacmi elde etmek için parlak ışık ve hızlı tempo müziği kullanırken; akşam yemeğinde, az müşterinin daha fazla restoranda kalması, tatlı ve kokteyl gibi yüksek kar marjı olan ürünleri tüketmesi için, slow müzik ve loş ışığı kullanmaktadır (Yalch ve Spangenberg, 1990).

Literatür temel alındığında, mağazada çalınan müzik temposu ile satın alma davranışı arasında bir ilişki olduğu ileri sürülebilir. Bu öngörü çerçevesinde temel araştırma hipotezlerimizi aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

H_1: Mağazada çalınan müziğin temposu arttıkça, müşterilerin mağazada harcadıkları para düzeyi azalır.
H_2: Mağazada çalınan müziğin temposu arttıkça, müşterilerin mağazada geçirdiği süre azalır.
H_3: Mağazada çalınan müziğin temposu arttıkça, müşterilerin planlamadan aldığı parça sayısı azalır.
H_4: Mağazada çalınan müzik temposu arttıkça, müşterilerin tatmin düzeyi artar.
H_5: Mağazada çalınan müzik temposu ile mağaza imajı arasında pozitif bir ilişki vardır.

3.VERİ VE YÖNTEM

Çalışmanın verileri anket yöntemiyle toplanmıştır. Anket, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Altıntaş Meslek Yüksek Okulu'nun üç farklı bölümünün (Süt Ürünleri, Gıda

Teknolojisi ve İşletme) ikinci sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ankete daha doğru yanıt vereceği düşüncesiyle anket sadece ikinci sınıf öğrencilerine yanıtlandırılmıştır. Anketler önceden belirlenen dersliklerde ders saatleri içinde Mart-Nisan 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anket, toplam 139 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yer alan sorular, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkindir. İkinci bölümde ise, mağazada çalınan müziğin tüketicilerin satın alma davranışı üzerindeki etkisini ifade eden beşli likert ölçeğine göre hazırlanmış (1=Tamamen katılmıyorum, 5=Tamamen katılıyorum) 24 değer yargısından oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümünde yer alan mağaza imajı (Haiyan & Jasper, 2006; Grewal vd., 1998), plansız satın alma (Altunışık ve Çallı, 2004), müzik (Morrin & Chebat, 2005; Milliman, 1986; Yalch & Spangenberg, 1990) için değer yargıları, literatür temelinde belirlenmiştir.

Tablo 1. Demografik Bilgiler

	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	40	28,8
	Erkek	99	71,2
Medeni durum	Bekar	137	98,6
	Evli	2	1,4
Yaş	20 yaş altı	15	10,8
	20-22	110	79,2
	23-25	12	8,6
	26 ve üstü	2	1,4
Ortalama Gelir	500 YTL ve altı	16	11,5
	501-999 YTL	33	23,7
	1000-1499 YTL	44	31,7
	1500-1999 YTL	25	18
	2000-2499 YTL	9	6,5
	2500-2999 YTL	6	4,3
	3000 YTL ve üstü	6	4,3
Ortalama Harcama	100 YTL ve altı	96	69,1
	101-200 YTL	33	23,7
	201-300 YTL	6	4,3
	301-400 YTL	2	1,4
	401 YTL ve üstü	2	1,4
Ortalama kalma süresi	0-30 dakika	76	54,7
	31-60 dakika	52	37,4
	61-90 dakika	6	4,3
	91 ve üstü	5	3,6
Planlanmadan alınan parça sayısı	2 ve 2'den az	96	69,1
	3 ve 3'den fazla	43	30,9
Mağaza müzik temposu	müzik yok	9	6,5
	yüksek tempo	85	61,2
	düşük tempo	45	32,4

Anketin ikinci kısmında yer alan ifadeler faktör analizi yardımıyla boyutlandırılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenleri oluşturan boyutların her biri için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Çalışmanın mağaza müziği temelindeki hipotezlerini test etmek için regresyon analizi yapılmıştır.

4. ANALİZ VE BULGULAR

Tablo 1'de örneklemin demografik özellikleri ayrıntılı olarak verilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere, katılımcıların demografik yapısı şu şekildedir: Katılımcıların %71,2'si erkek, %28,8'i kadın; ankete katılanların büyük çoğunluğu 20-22 yaş (%79,2) aralığında, bekar (%98,6), 100 YTL ve altı ortalama harcama yaptığı (%69,1), mağazada 0-30 dakika arasında (%54,7) kaldığı, 2 ve 2'den az planlamadan satın alım yaptığı ve yüksek tempolu müziğe (%61,2) maruz kaldığı görülmektedir. Ortalama gelir açısından ise çoğunluğu 1000-1499 arası gelir grubunda yer almaktadır.

Mağaza müziğine ilişkin değer ifadeleri için faktör analizi ve güvenilirlik testi yapılmıştır. Uygulanan faktör analizine ilişkin sonuçlar Tablo 2'de gösterilmektedir. KMO değerinin 0,795 ve Barlett's küresellik testinin son derece anlamlı olması, örneklemin faktör analizi için uygun olduğuna işaret etmektedir. Faktör analizi bulgularına göre, müzik üç boyutta tanımlanmıştır. İlk boyut, müzik olmaması boyutu; ikinci boyut, yüksek tempolu müzik boyutu; son boyut ise, düşük tempolu müzik boyutudur. Faktör analizi sonucunda elde edilen müziğin üç boyutlu çözümü, toplam varyansın %65,168'ini açıklamaktadır. Faktör analizi sonucunda oluşan ilk iki faktörlerin güvenilirlik katsayıları, kritik değer olan 0,7'den büyükken; üçüncü boyut kritik değerden küçüktür. Bu bulgular ışığında, ilk iki faktöre ilişkin kullanılan ölçeklerin içsel tutarlılığının olduğu ve güvenilirlik koşulunu yerine getirdikleri ifade edilebilirken; bu durum üçüncü faktör açısından geçerli değildir.

Tablo 2. Mağaza Müziğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Faktör Yükleri	Varyans (%)	Güvenilirlik	Özdeğer
Müzik yok				
Müzik olmayan bir mağazadan alışveriş yapmaktan keyif alırım.	0,836	25,18	0,825	3,19
Müzik olmayan bir mağazada daha uzun kalırım	0,829			
Müzik olmayan bir mağazada daha fazla harcama yaparım	0,824			
Müzik olmayan bir mağazayı alışveriş için tercih ederim.	0,708			
Yüksek tempo				
Mağazada çalınan müzik, satın alma davranışımda etkilidir.	0,76	22,897	0,742	2,73
Mağazada çalınan yüksek tempolu müzik, mağazada daha fazla harcama yapmamı sağlar.	0,755			
Mağazada çalınan yüksek tempolu müzik, mağazada daha fazla zaman geçirmemi sağlar.	0,723			
Mağazada çalınan müziğin temposu alışverişim üzerinde etkilidir.	0,654			
Düşük tempo				
Mağazada çalınan düşük tempolu müzik, mağazada daha uzun kalmamı sağlar.	0,824	17,092	0,694	1,249
Mağazada çalınan düşük tempolu müzik nedeniyle, mağazadan almayı düşünmediğim ürünleri alırım.	0,722			
Mağazada çalınan düşük tempolu müzik, mağazadaki harcama miktarımı etkiler.	0,688			
Toplam Açıklanan Varyans				***65,168***
KMO Örneklem Yeterliliği				***0,795***
Barlett's Küresellik Testi Ki-Kare Değeri				***500,644***
Serbestlik Derecesi				***55***
Anlamlılık Düzeyi				***0,001***

Tablo 3. Tatmine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Faktör Yükleri	Varyans(%)	Güvenilirlik	Özdeğer
Tatmin				
Bu mağazada alışveriş yapmaktan memnun kalırım	0,894	73,551	0,877	2,942
Bu mağazada keyifli bir alışveriş yapma olanağı bulurum.	0,88			
Bu mağaza alışveriş yapmak için hoş bir ortama sahiptir	0,879			
Bu mağazanın genel olarak hizmet sunumunda başarılı olduğunu düşünüyorum	0,772			
KMO Örneklem Yeterliliği				***0,818***
Barlett's Küresellik Testi Ki-Kare Değeri				***299,603***
Serbestlik Derecesi				***6***
Anlamlılık Düzeyi				***0,001***

Araştırmamızın bağımlı değişkenlerinden biri, tatmindir. Tatmin değişkeni de faktör analizi sonucunda türetilmiştir. Tablo 3'te tatmin boyutuna ilişkin faktör analizi sonuçları özetlenmiştir. Bu analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre, tatmin dört değer ifadesinden türetilmiştir. Bu veri grubunun KMO değeri 0,818 ve Barlett's küresellik testi son derece anlamlıdır. Tatmin değişkeni, faktör analizi sonucunda tek bir boyut olarak çıktığından, döndürme işlemi yapılamamıştır. Faktörün toplam varyans içindeki açıklayıcılık payı %73,551'dir. Faktör analizi sonucunda oluşan faktörün güvenilirlik katsayısı ise, 0,877 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular ışığında kullanılan ölçeğin içsel tutarlılığının olduğu ve güvenilirlik koşulunu yerine getirdiği ifade edilebilir.

Tablo 4. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi

	Ortalama Harcama	Ortalama Kalma Süresi	Planlanmadan Alınan Parça Sayısı	Mağaza İmajı	Tempo	Tatmin
Ortalama Harcama	1					
Ortalama Kalma Süresi	,284**	1				
Planlanmadan Alınan Parça	,258**	,091	1			
Mağaza İmajı	-,116	-,065	-,022	1		
Tempo	,069	,084	,079	-,176*	1	
Tatmin	-,073	,189*	-,030	-,161	-,009	1

Not : *p<0,05; **p<0,01

Müzik ile satın alma davranışları ve tatmin arasındaki ilişkinin yönünü ve derecesini belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Bu analiz sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir. Korelasyon analizi sonuçları; ortalama harcama ile mağaza imajı (r=-0,116) ve tatmin (r=-0,073) arasında ters bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Tüketicinin ortalama harcaması ile ortalama mağazada kalma süresi (r=0,284) ve planlanmadan alınan parça (r= 0,258) arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Benzer bir şekilde tüketicinin ortalama mağazada kalma süresi ile tatmin arasında pozitif bir ilişki vardır ve bu ilişki istatistiksel olarak da anlamlıdır. Müzik temposu ile mağaza imajı arasında ters ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Aynı şekilde müziğin temposu ile tüketicinin deneyimlediği tatmin arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Müzik temposu ile mağaza imajı arasındaki ilişkiyi göstermek için regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir. Regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır (F= 4,36; p<0,039). Modelimizdeki bağımsız değişken müzik temposu, bağımlı değişken ise mağaza imajıdır. Bağımsız değişken, bağımlı değişkendeki değişimin %3,1'ini açıklamaktadır. Müzik temposu arttıkça, tüketicilerin mağaza imajı olumsuz etkilenmektedir.

Tablo 5. Müzik Temposu ve Mağaza İmajına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişken	β Katsayısı	t-istatistik değeri	Anlamlılık
Sabit	3,741	10,646	0,001
TEMPO	-0,759	-2,088	0,039

Not: R^2= 0,031; Düzenlenmiş R^2=0,024; F= 4,36; Sig.: 0,039

Müzik temposu ile harcanan para düzeyi arasındaki ilişkiyi göstermek için regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir. Regresyon modeli

istatistiksel olarak anlamlı değildir (F= 0,661; Sig.: 0,418). Modelimizdeki bağımsız değişken müzik temposu, bağımlı değişken ise harcanan para düzeyidir. Bağımsız değişkenin modele anlamlı bir katkısı yoktur.

Tablo 6. Müzik Temposu ve Harcanan Para Düzeyine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişken	β Katsayısı	t-istatistik değeri	Anlamlılık
Sabit	1,222	4,752	0,001
TEMPO	0,216	0,813	0,418

Not: R^2= 0,005; Düzenlenmiş R^2=-0,002; F= 0,661; Sig.: 0,418

Müzik temposu ile mağazadaki kalma süresi arasındaki ilişkiyi göstermek için regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir. Model, istatistiksel olarak anlamlı değildir (F= 0,964; Sig.: 0,328). Modelimizdeki bağımsız değişken müzik temposu, bağımlı değişken ise mağazada kalma süresidir. Bağımsız değişkenin modele anlamlı bir katkısı yoktur.

Tablo 7. Müzik Temposu ve Mağazadaki Kalma Süresine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişken	β Katsayısı	t-istatistik değeri	Anlamlılık
Sabit	1,333	5,386	0,001
TEMPO	0,251	0,982	0,328

Not: R^2= 0,007; Düzenlenmiş R^2=-0; F= 0,964; Sig.: 0,328

Müzik temposu ile planlanmadan alınan parça sayısı arasındaki ilişkiyi göstermek için regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8'de gösterilmiştir. Model istatistiksel olarak anlamlı değildir (F= 0,861; Sig.: 0,355). Modelimizdeki bağımsız değişken müzik temposu, bağımlı değişken ise planlanmadan alınan parça sayısıdır. Bağımsız değişkenin modele anlamlı bir katkısı yoktur.

Tablo 8. Müzik Temposu ve Planlanmadan Alınan Parça Sayısına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişken	β Katsayısı	t-istatistik değeri	Anlamlılık
Sabit	1,778	4,446	0,001
TEMPO	0,384	0,928	0,355

Not: R^2= 0,000; Düzenlenmiş R^2=-0,001; F= 0,861; Sig.: 0,355

Müzik temposu ile tatmin arasındaki ilişkiyi göstermek için regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 9'da gösterilmiştir. Model, istatistiksel olarak anlamlı değildir (F= 0,011; Sig.: 0,917). Modelimizdeki bağımsız değişken müzik temposu, bağımlı değişken ise tatmindir. Bağımsız değişkenin modele anlamlı bir katkısı yoktur.

Tablo 9. Müzik Temposu ve Tatmin Düzeyine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişken	β Katsayısı	t-istatistik değeri	Anlamlılık
Sabit	4,139	13,553	0,001
TEMPO	-0,033	-0,105	0,917

Not: R^2= 0,000; Düzenlenmiş R^2=-0,007; F= 0,011; Sig.: 0,917

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamız bazı kısıtlar altında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya ilişkin değerlendirmelerde, bu kısıtlar altında yapılmalıdır. Bu kısıtlamalar; i) araştırma, hizmet endüstrisi giyim alt sektöründen spor giyimle sınırlandırılmıştır, ii) araştırma, Kütahya ili Altıntaş Meslek Yüksekokulu öğrencileri ile sınırlıdır, iii) anketin, birkaç spor giyim mağazası düşünülerek öğrencilere yanıtlandırılması ve iv) müzik konusuna ilişkin olarak ulusal çalışmaların sınırlı olması nedeniyle, uluslar arası çalışmalardan yararlanılmış ve çalışmada kullanılan ölçekler, uluslar arası çalışmalar temelinde uyarlanmıştır. Uluslar arası çalışmada kullanılan ölçeklerin de gelişmiş ülkelerdeki çalışmalar temelinde geliştirildiği düşünülürse, uygulama aşamasında bazı noktalar gözden kaçırılmış olabilir.
Teorik olarak bu araştırmanın sonuçları, mağazada çalınan müzik temposunun satın alma davranışları ve mağaza imajı üzerindeki etkisini ortaya koyacak ampirik bulgular sağlamaktadır. Çalışmada yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; müzik temposu ile mağaza imajı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Yapılan regresyon analizinde ise, mağazada çalınan müzik temposu ile; harcanan para düzeyi, mağazada harcanan zaman ve planlanmadan alınan parça sayısı arasında pozitif bir ilişki vardır. Diğer bir ifadeyle genç tüketiciler mağazadaki müzik temposu arttığında, mağazada daha uzun süre kalmakta, dolayısıyla plansız alışveriş yaparak, mağazada harcadığı para düzeyi artmaktadır. Ancak müzik temposunun, satın alma davranışı üzerindeki etkisi anlamlı değildir. Bu sonuç bir bakıma çalışmanın laboratuar çalışması şeklinde yürütülmesinin bir sonucu da olabilir. Müzik temposu ile satın alma davranışı arasındaki pozitif ilişkiye yönelik sonuçlar, literatürle benzerdir. Buna karşın; müzik temposu ile mağaza imajı ve tatmin arasında ters yönlü bir ilişki vardır ve bu ilişkilerden sadece müzik temposu ile mağaza imajı arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tüketicilerin, mağazalara yönelik olarak imaj algılaması onların satın alma davranışı üzerinde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle mağazalar, hem görsel olarak hem de hizmet sunumu olarak, tüketicilerin zihinlerinde iyi bir yer elde etmeyi isterler. Bu isteklerini gerçekleştirmek için mağaza atmosferine yönelik olarak bir takım düzenlemeler yaparlar. Bu düzenlemelerden bazıları; mağaza ortamının daha ferah bir görünüme sahip olması, mağazada çalınan müziğin mağaza ortamıyla uyumlu olması, mağaza içerisinde hoş bir kokunun bulunması vb. olarak ifade edilebilir. Bu çalışmada mağaza atmosferinin bir unsuru olarak müzik ele alınmış ve müziğin satın alma davranışı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Müzik satın alma davranışı üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir, ancak satın alma davranışını açıklamada tek başına yeterli değildir. Diğer atmosfer unsurlarıyla bir bütün olarak düşünüldüğünde, daha anlamlı sonuçlar çıkması olasıdır. Günümüzde çoğu satın alma kararının, mağazalarda verildiği düşünüldüğünde, perakendeciler, mağaza atmosferinden etkili bir şekilde yararlanabilirse, mağaza atmosferinin güçlü ve etkili bir pazarlama aracı olması kaçınılmazdır. Bu kapsamda, gelecek çalışmalar; müzik ile mağazada çalışan personelin, görünümü, müşteriye yaklaşım tarzı, personelin ilgililik düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyebilir. Ya da, farklı yaş grupları ve giyim tarzları açısından bu çalışmayı gerçekleştirerek, müzik temposu ve satın alma davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyebilir.

KAYNAKLAR

Altunışık, R. ve Çallı, L. (2004), "Plansız Alışveriş (Impulse Buying) ve Hazcı Tüketim Davranışları Üzerine Bir Araştırma: Satınalma Karar Sürecinde Bilgi Kullanımı", *3. Ulusal Ekonomi, Bilgi ve Yönetim Kongresi*, 231-239.

Baker, J., Levy, M. ve Grewal, D. (1992), " An Experimental Approach to Making Retail Store Environmental Decisions", *Journal of Retailing*, Vol. 68(4), 445-460.

Bruner, G.C. (1990), "Music, Mood and Marketing", *Journal of Marketing*, Vol. 54(4), 94-105.

Dube, L., Chebat, J.-C ve Morin, S. (1995), "The Effects of Background Music on Consumers' Desire to Affiliate in Buyer-Seller Interactions", *Psychology & Marketing*, Vol. 12(4), 305-319.

Eroğlu, S. A., Machleit, K.A. ve Chebat, J.-C. (2005), "The Interaction of Retail Density and Music Tempo: Effects on Shopper Responses, *Psychology & Marketing*, Vol. 22(7), 577-589.

Grewal, D., Krishnan, R., Baker, J. ve Borin, N. (1998), "The Effect of Store Name, Brand Name and Price Discounts on Consumers' Evaluations and Purchase Intentions", *Journal of Retailing*, Vol. 74(3), 331-35.

Haiyan, Hu ve Cynthia, R.J. (2006), "Social Cues in the Store Environment and Their Impact on Store Image", *International Journal of Retail & Distribution Management*, Vol. 34(1), 25-48.

Hoffman, K. D. (2002), "Atmospherics, Service Encounters and Consumer Decision Making: An Integrative Perspective", *Journal of Marketing Theory and Practice,* 33-47.

Kotler, P. (1973), "Atmospherics as a Marketing Tool", *Journal of Retailing*, Vol. 49(4), 48-64.

Linsen, M. A. (1975), "Like Our Music Today, Ms. Shopper?", *Progressive Grocer*, Vol. 56, 156.

McElrea, H. ve Standing, L. (1992), "Fats Music Causes Fast Drinking", *Perceptual and Motor Skills*, Vol. 75(2), 362.

Milliman, R. E. (1982), "Using Background Music to Affect the Behavior of Supermarket Shoppers", *Journal of Marketing,* (pre-1986), Vol. 46(3), 86-91.

Milliman, R. E. (1986), "The Influence of Background Music on the Behavior of Restaurant Patrons", *Journal of Consumer Research*, Vol. 13(2), 286-289.

Morrin, M. ve Chebat, J.-C. (2005), "Person-Place Congruency: The Interactive Effects of Shopper Style and Atmospherics on Consumer Expenditures", *Journal of Service Research*, Vol. 8(2), 181–191.

Oakes, S. (2003), "Music Tempo and Waiting Perceptions", *Psychology & Marketing*, Vol. 20, 685-705.

Scott, L.M. (1990), "Understanding Jingles and Needledrop: a Rhetorical Approach to Music in Advertising", *Journal of Consumer Research*, Vol. 17, 223-236.

Sullivan, M. (2002), "The Impact of Pitch, Volume, and Tempo on the Atmospheric Effects of Music", *International Journal of Retail & Distribution Management,* Vol. 30(6/7), 323-330.

Yalch, R. F. ve Spangenberg, E. (1990), "Effects of Store Music on Shopping Behavior", *The Journal of Consumer Marketing*, Vol. 7(2), 55-63.

Yalch, R. F. ve Spangenberg, E. (2000), "The Effects of Music in a Retail Setting on Real and Perceived Shopping Times", *Journal of Business Research*, Vol. 49, 139-147.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ MESLEKYÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN DEMOGRAFİK PROFİLLERİ

DEMOGRPHIC PROFILES OF VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS IN ULUDAĞ UNIVERSITY

Selda ÖZBİLGİN[1] **Gökhan AYTEKİN[2]** **Selçuk KIRLI[3]**

ABSTRACT

In this research, demographic profiles of students, who studied in vocational schools of Uludağ University between 2006-2008, were analyzed in different aspects. The survey results of students indicated that nearly half of the students think that they need psychological guidance during their university education. As a result, in this research we tried to study and analyze some demographic factors which may cause this will.

Additionally need of establishing a center, which could help students need psychological guidance, is underlined.

Key words : Vocational school, Psychological profiles.

ÖZET

Bu çalışmada, Uludağ Üniversitesine bağlı Meslek yüksekokullarında okuyan öğrencilerin 2006-2008 yılları arasında demografik profilleri çeşitli açılardan incelendi. Anket sonuçları değerlendirildiğinde , özellikle önemli sorunlardan birisi olduğunu düşündüğümüz öğrencilerin psikolojik profilleri üzerine yoğunlaşıldı. Uludağ Üniversitesine bağlı 12 Meslek yüksekokulunda okuyan öğrencilerin nerdeyse yarısı psikolojik problemlere sahip olup danışmanlık hizmeti almak istiyorlardı. Sonuç olarak öğrencilerin cinsiyetlerinden aile yapılarına kadar bütün kriterler göz önüne alınarak sebepler anket bilgileriyle yorumlandı.

Ayrıca Uludağ Üniversitesi genelinde " Gençlik Sorunları Danışma Merkezi " adı altında bir hizmet biriminin kurulması gerekliliği de vurgulandı.

Anahtar Kelimeler : Meslek Yüksekokulu, Psikolojik profil.

[1] Prof. Dr. , U.Ü. Karacabey MYO, ozbilgin@uludag.edu.tr.
[2] Öğr. Gör. , U.Ü. Sağlık Hizmetleri MYO, ayte@uludag.edu.tr
[3] Prof. Dr. U.Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD., selcuk@uludag.edu.tr

KAYNAKLAR

1- Lucas, Margaretha S., Berkel LaVerne A. , (2005), "*Counseling Needs of Students Who Seek Help at a University Counseling Center: A Closer Look at Gender and Multicultural Issues"*
Journal of College Student Development ,Volume 46, Number 3.

2 Kıranşal, N., Biçer,N., Alkan, H., Akça, D., (2008), "Kars Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Okuldaki Akademik Danışmanlık Hizmeti İle İlgili Görüş ve Beklentilerinin İncelenmesi" , Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Cilt:1,Sayı:2.

3- Yeşilyaprak , B. (1986), "Üniversite Gençliğinin Psikolojik Sorunları",
Psikoloji Dergisi, 20.

4- Dökmen, . (2005), İletişim Çatışmaları ve Empati, Sistem Yayıncılık.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ TEKNİK BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU GRAFİK PROGRAMINDAN MEZUN OLAN ÖĞRENCİLERİN TAKİBİ

TO FOLLOW UP THE ULUDAG UNİVERSİTY GRADUATE VOCATİONAL HİGH SCHOOL STUDENTS FROM GRAPHİC PROGRAM

Demet TOKGÖZLÜ[1] , Ömer Nuri ÇAM[2], Mustafa KAYIK[3]

ABSTRACT

The main purpose of this work is to follow up the graduate Vocational High School student's from the web page. Anymore, through the connective fact of internet it is possible to communicate with the graduate students wherever they are. In order to provide this, information which are entered by graduate students will be capt in database and system can be examined by others with the designed program.

Primarily, to reach this purpose with the web page, forms are created for graduate students in order to enter their informations and to show and keep this entered information recording php and mySql programs are used.

Keywords:Php-MySql,Database and programming ,Graduated students information

ÖZET

Bu çalışmada web sayfası üzerinden meslek yüksekokullarından mezun öğrencilerin takibi amaçlanmıştır. Artık dünyanın neresinde olursanız olun birleştirici bir payda olan internet sayesinde yıllar önce mezun olmuş kişilerle iletişim kurulması imkânı doğmuştur. Bunu sağlamak amacıyla tasarlanan program ile mezunlar tarafından girilen bilgiler veritabanında kayıtlar halinde tutulacak ve sistem diğer mezunlar tarafından sorgulanabilecektir.

Bu amaçla öncelikle internet sayfasında mezunların bilgilerini girebileceği formlar oluşturulmuş, bu formlardan gelen bilgilerin kayıt işleminin yapılabilmesi ve depolanması için Php-MySql programları kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Php-Mysql, Veritabanı ve programlama, Mezun olan öğrenci bilgileri.

[1] .Öğr.Grv, Uludağ Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, demettokgozlu@uludag.edu.tr
[2] Y.L. Öğr. Uludağ Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği, postsanal@gmail.com
[3] Öğr Grv. Dumlupınar Üniversitesi, Tavşanlı Meslek Yüksekokulu, mkayik@hotmail.com

1. GİRİŞ

İnternetin verdiği imkânlar ile insanlar tüm işlemlerini çevrimiçi olarak aynı anda oturdukları yerden yapabilmektedirler. Ürün beğenirken internette gezinerek bilgi toplamakta daha sonrasında istedikleri bir siteden alabilmektedirler. Artık dokunarak ya da kendi incelemeleri ile almak yerine internetten edindikleri bilgilere göre değerlendirme yapmaktadırlar. Aynı bakış açısı insanların birbirleri hakkında fikirlerini oluşturmakta da kullanılmaktadır. Sosyalleşme hedefleri altında kurulan sitelerde, sosyal ağ sitelerinde insanlar kendilerini tanıtmakta ilgilerini göstermektedirler. İş başvurularında oluşturulmaya çalışılan CV bu siteler içinde otomatik olarak gerçekleşmektedir. Ayrıca kişiler hakkında daha ayrıntılı bilgiler de verebilmektedir. Kişilerin yaptıkları tüm çalışmalar arama motorları sayesinde görülmekte ve bu kişi hakkında fikirler oluşmaktadır. Ancak tüm bilgilerin doğru bir şekilde girildiğinden emin olunması zordur. İşte bu noktada bilginin doğru bir elden girilmesi veya takip edilmesi gerekmektedir. Bilgi toplayacak kişilerin, araştırılan kişiler hakkındaki bilgilere ulaşmasını kolaylaştıracak ve ulaşılan bilgilerin güvenilir olmasını sağlamak gerekmektedir.

Bu amaçla öğrencilerin bilgilerinin okudukları okul sitesinde bulunması sayesinde aranılan kritere uygun bölüm mezunu kişi, bölümün sayfasında bulunarak ulaşılabilir ve genel bir bilgi edinilebilir olması ile istihdam edilme imkânı artmaktadır. Bu sayede ilan vermek yerine iş yerleri kişilerle doğrudan bağlantı kurarak anlaşabilirler.

Bu çalışmada Uludağ Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Grafik programından mezun olan öğrencilerin web tabanlı ve dinamik bir yapıyla takip edilmesi ile yukarıda bahsedilen imkânları verebilmek amaçlanmıştır. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu bünyesinde 2002 yılından beri faaliyet gösteren Grafik programı örgün ve ikinci öğretime sahip olan bir programdır. Her yıl yaklaşık olarak 40 öğrenci mezun veren grafik programından mezun olan öğrencilere ilgili sektörden gelen talepleri aktarabilmek, sektörün ihtiyaçlarına acil cevap verebilmek ve programda mezun istatistiklerinin tutulabilmesi için mezun takip sisteminin oluşturulması çalışması başlatılmıştır.

2. MEZUN ÖĞRENCİLERİN TAKİBİ

Meslek yüksekokullarının temel hedefi sektörel talepleri yerine getirebilecek bilgi ve tecrübe düzeyinde insanlar yetiştirmektir. Bu amaç öngörülen eğitim süresi içerisinde gerçekleştirilebilse de hedefin tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için öğrencilerin mezun olduktan sonra takip edilmeleri gerekmektedir. Gerek öğrencilerin okul sayesinde iletişime geçmiş ticari kurumlar ile tanışmalarını sağlamada, gerek öğrencilere referans olma noktasında onların daha iyi çalışabilecekleri ve uyum sağlayacakları yerlerin belirlenmesi noktasında mezun öğrencilerin okul ile iletişimlerinin koparılmamasına çalışılmalıdır. Ayrıca çalışan mezun öğrencilerin de diğer öğrencilere referans olabilecekleri, yardımcı olup, tecrübelerini paylaşabilmelerinin sağlanması için mezun öğrencilerin takip edilmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu anlamda takip edilme sebeplerini şu şekilde maddeler hâlinde özetleyebiliriz.

1. Mezun öğrencilerin başka bir eğitim kurumuna devam edip etmediklerini öğrenmek.
2. Mezun öğrencilerin işe yerleşme oranlarının tespit edilebilmesi.

3. Sektörden gelen eleman taleplerine cevap verebilmek
4. İş arayan öğrencilerin sektörle iletişimini hızlandırmak.
5. Mezunlar arasında iletişimi sağlamak

Öğrenci takip mekanizmaları için çok yöntemler kullanılabilir. Ancak bu işlemin etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi için bir bilişim alt yapısına ihtiyaç vardır. Bilişim sistemlerinin özellikle eğitim süreçlerini takip etmesi, ilgili birimlerin işleyişi takip etmesi sırasında üst yönetimin gerekli raporları temin edebilmesi vazgeçilmez özellikler arasındadır.[1]

2.1 MEZUN ÖĞRENCİ TAKİP SİSTEMİ

Takip sistemi şekil-1 ile özetlenmeye çalışılmıştır. Takip sisteminde öğrencinin MYSQL kullanarak hazırlanmış veritabanına PHP web programı ile hazırlanan web formlar sayesinde bilgisini girmesi sağlanmaktadır. Öğrencinin istediği kadar bilgisini girmesi kendi insiyatifi altındadır. Daha sonra bu veriler sistem yöneticisi tarafından incelenerek doğrulanır. İlgili sektördeki kişiler bu sistemin varlığından haberdar oldukları için eleman arandığı noktada bu siteye girerek sorgulama yaparlar. Buradan edindikleri bilgiler ile kişilerle iletişime geçerler. Mezun öğrenciler yine kendi zamanından tanıdıkları arkadaşları ile iletişimlerini de kaybetmezler. Burada sorgulama yaparak arkadaşlarının durumunu ve iletişim adreslerini görebilmektedirler.

2.2 MEZUN ÖĞRENCİ TAKİP SİSTEMİNİN ALT YAPISI

Tüm mezun öğrencilerin bilgilerini girip ve daha sonra da sektördeki kişilerin görebilmeleri ve takip için kullanılacak verilerin tek bir noktada saklanması ve bu noktadan hizmet verebilmesi lazımdır. Bunun sağlanması web tabanlı hizmetlerin ve teknolojilerin kullanılmasını mecbur kılmaktadır. Verilerin saklanması ve yeniden görülmesi için veritabanı kullanılması ve bu bilgilerin düzenli bir şekilde gösterilmesi için de web programlamanın yapılması gerekmektedir. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda web programlama için dünyada oldukça yaygın şekilde kullanılan PHP programlama dili tercih edilmiştir. Tercih edilmesinin sebebi hızlı program geliştirmeye uygun ve güvenlik seviyesi yüksek sunuculardа hızlı sonuçlar üretebilmesidir. Ayrıca ileride oluşabilecek her türlü ihtiyacı karşılayabilecek esneklikte ve kabiliyette bir dildir. Sunucularının bedava oluşu alt yapının kurulum maliyetinin olmamasını ve bu tarz uygulamaların kullanımının yaygınlaştırılmasının imkânını vermektedir. Bu dil ile iyi bir ikili oluşturan veritabanı olarak ta MYSQL veritabanı seçilmiştir. Yine dünyada çok yaygın olarak kullanılan, hız, performans ve güvenlik konularında kendini kanıtlamış bir yazılımdır. PHP ile birlikte çok hızlı sonuçlar üreterek son kullanıcının taleplerini fazlasıyla karşılayabilecek seviyededir. Bu diller sayesinde program geliştirilirken kodlar üzerine yoğunlaşmaktan ziyade takip sistemindeki mantık üzerine yoğunlaşmayı kolaylaştırarak, öğrencilerin takip edilmesi hedefinin daha kolay gerçekleştirilmesini mümkün kılmaktadır.

Web standartlarına uygun şekilde hazırlanan bilgi giriş formları sayesinde kişiler bilgilerini sunucuya gönderebilmektedirler. Tüm formlar uluslar arası web konsorsiyum tarafından belirlenmiştir. Böylece tüm web uygulamaları tarafından görünürler. [2]

Bu veriler PHP ile kontrol edilerek işleme alınır. Gönderilen form bilgilerinin iki şekilde iletilmesi mümkündür. Bunlar GET ve POST metotlarıdır. [3] Aralarındaki

temel fark GET ile gönderilen ya da alınan veriler bağlantının sonuna eklenmektedirler. Bu da internet tarayıcıları için yer imlerine kayıt imkânı tanımaktadır. POST ise tüm verilerin gönderilebileceği bir ara yöntem sunmaktadır. Böylece resim müzik vs. gönderilebilmektedir. Bu yöntemlerle alınan veriler PHP kodları ile veritabanına gönderilir. [4] Kısa bir kullanım özeti şu şekilde gösterilebilir.
<form action="mezun.php" method="post"> Adı: <input type="text" name="Adı" /> <input type="submit" Value="Gönder" /> </form>
Bu veriler PHP kod tarafında şu şekilde alınmaktadır. $_POST["Adı"]
Bu alınan bilgilerin veritabanına yüklenmesi, güncellenmesi, silinmesi ya da çağrılması yine PHP kodları ile sağlanmaktadır. Bunlar için örnek kod şu sekildedir.
<?php $baglanti= mysql_connect("localhost","kullanıcıadı","şifre"); if (!$ baglanti) { die('Veri Tabanına Bağlanamadı: ' . mysql_error()); } mysql_select_db("mezun_veri_tabanı", $ baglanti); $sonuc= mysql_query("SELECT * FROM mezun"); while($row = mysql_fetch_array($sonuc)) { echo $row[adi'] . " " . $row[soyadi']; echo "<br />"; } mysql_close($ baglanti); ?>
Veri tabanı için kullanılan sorgu parametreleri genel SQL sorgulama tekniği ile aynıdır. Tüm sorgulama tekniği için ilgili veritabanı sayfasının yardım dosyalarına bakılabilir. Burada kullanılan MYSQL veri tabanı için kullanılan sorgular en yaygın biçimde kullanılan SQL standart sorgulamalarıdır. Diğer sorgulamalar için ilgili kaynağa bakılabilir.[5]

2.3 TAKİP SÜRECİNDE VERİ TABANI YAPISI

Öğrencilerin mezun olduktan sonraki durumlarının takibi için faydalı olabilecek tüm verilerin tutulması amaçlanmıştır. Veritabanı için bir sınır söz konusu değildir. Bu bilgilerin bazıları sadece yönetici tarafından görülebilen kısımlardan oluşmaktadır. Bu da kısmen bilgileri yüklü kişilerin özel haklarının korunumunu mümkün kılmaktadır. Genel olarak veritabanı için düzenlenen tabloda mezunlarla iletişim sağlayabilmek için ad, soyad , mezun olduğu yıl, e-mail ve mezuniyetten sonraki durumlarına ilişkin olarak istatistiki bilgilerin çıkartılması amacıyla ise durum alanı tasarlanmıştır. Tüm bunların hâricinde, verilerini ne zaman girdiği, değiştirdiği, hangi ip adresinden girdiği, kullandığı web tarayıcı v.b bilgileri kullanıcının farkında olmadan otomatik şekilde tutulan bilgi alanları olarak düzenlenen kısımlar da bulunmaktadır. Tüm kişiler için ortak durumlar söz konusu olduğu yerler için standart tanımlamalar konulmuştur. Örneğin mezuniyet sonrası öğrencilere aşağıdaki durum kodları kullanılmıştır.

Mezun durumları:
Yüksek eğitimine devam ediyor
Sertifikalı eğitime katıldı.
Yabancı dil eğitimine katıldı.
Kendi branşında yerleşti
Branşı dışında işe yerleşti
Yurtdışında
İş arıyor

Bu sayede mesleki eğitimin sonuçlarının da takip edilmesi mümkün olmaktadır. Veritabanı özellikleri içinde kullanılmak istenen modüller için veritabanı motorlarından birini tercih etmekte gerekmektedir. [6] Kişilerin kendileri hakkında yazdıkları bilgiler içinde arama yapmak için tam metin arama özelliğinin bulunması gerekmektedir. Bunun için MYISAM veritabanı motoru tercih edilmiştir.

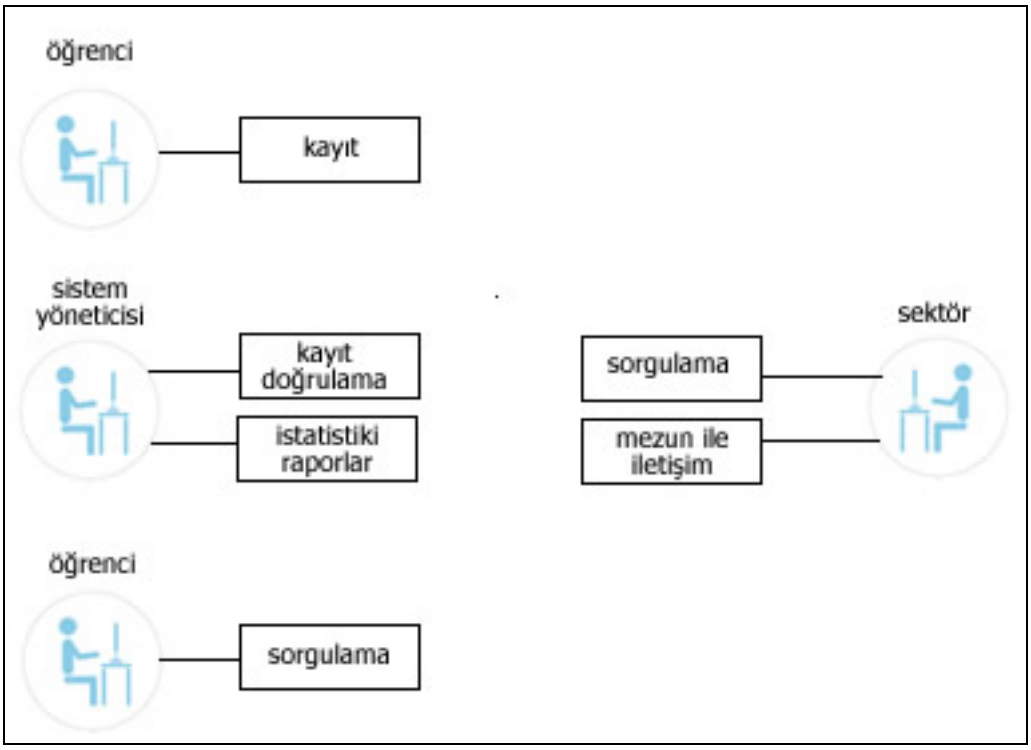

Şekil 1: Mezun öğrenci takip sisteminin işleyiş mantığı

3. PROGRAMIN KULLANIMI

Mezun öğrenci takip ara yüzü kullanım adımlarında bu ekran (Şekil 2) öğrencilerin yapmak istediği işlemin sorulduğu basamaktır.

Mezun öğrenci takip sistemi; mezun ekleme ve mezun arama aşamalarından oluşmaktadır.

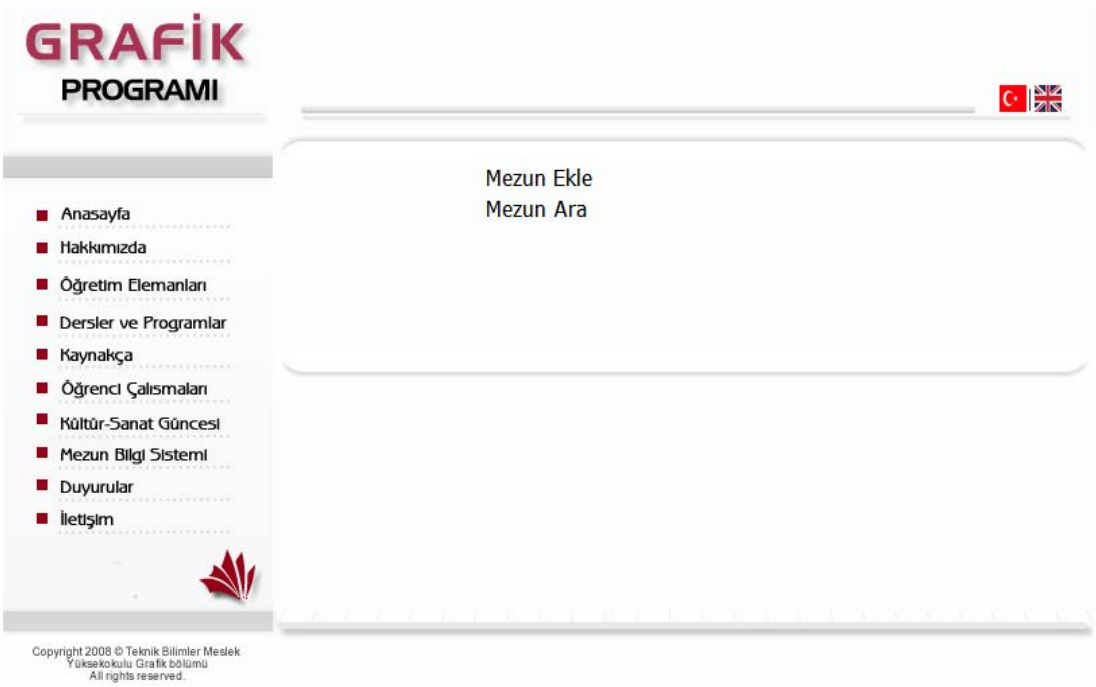

Şekil 2. Program Arayüzü

Bu sistemin amacına uygun olarak çalışabilmesi için; mezun öğrenci mezuniyet sonrası veritabanına kayıt olacak, email ve iletişim bilgilerini eksiksiz olarak kaydedecektir.

Mezun öğrenci arama modülünden ise öğrencilerin adı, soyadı, mezuniyet yılı ve mezun olduğu program adına göre arama yapılabilmekte, ayrıca mezun durum kodları ile öğrencinin o andaki aktif durumuna ait bilgilere ulaşılabilmektedir.

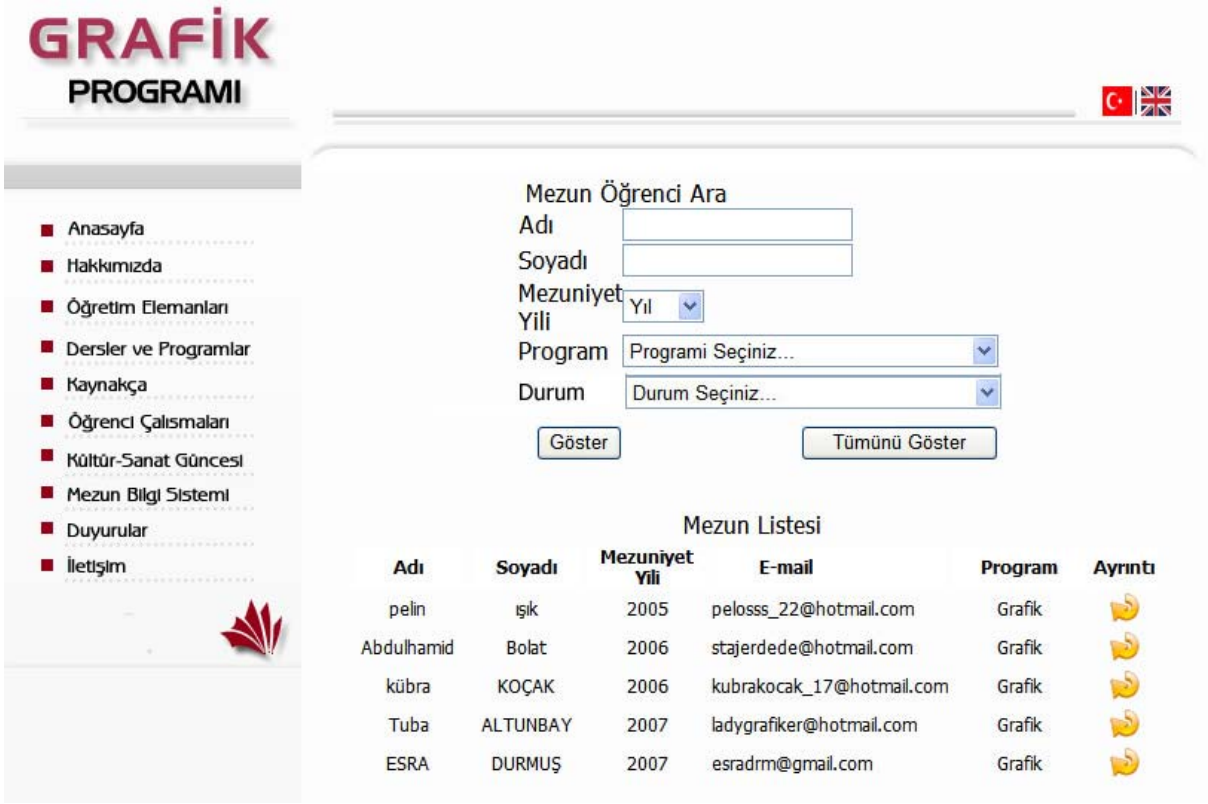

Şekil 3. Mezun öğrenci arama modülü

5.SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Uludağ Üniversitesi TBMYO'da Grafik Programında 2008 yılından beri mezun öğrencilerini bu sistemle takip etmektedir. Mezun takip sistemi TBMYO Grafik programından mezun öğrencilerin başka bir eğitim kurumuna devam edip etmediklerini, mezun öğrencilerin işe yerleşme oranlarının tespit edilebilmesini, sektörden gelen eleman taleplerine cevap verebilmekte iş arayan öğrencilerin sektörle iletişimini hızlandırmak amacını gerçekleştirecek alt yapıyı vermektedir. Bu yapının kullanımı öğrencilerin ve sektörün de ilgisine bağlıdır. Bu ilginin daha da artırılması için gerekli çalışmalar yürütülmektedir.

Program tasarım ve kodlama aşamasında Grafik programı baz alınarak yapılmasına rağmen, TBMYO'da tüm programlardan mezun olan öğrencileri takibine imkan verebilecek yapıdadır. Bu programın kullanımı sonucu oluşacak istatistiklerden elde edilen raporların eğitim sistemindeki eksikliklerin ya da güçlü yanların

görülmesine ve daha sonrasında eğitim sisteminde değişikliklere, gelişmelere neden olabilecek sonuçları da olacaktır.

KAYNAKLAR

[1] Güleç,F. Sezer E. Örer H. Bıçakcı T. , Web Tabanlı Lisansüstü Öğrenci Takip Otomasyonu, Türkiye Bilişim Derneği – Bilişim 08
[2] http://www.w3schools.com/html/html_forms.asp
[3] http://www.w3schools.com/tags/att_form_method.asp
[4] http://www.w3schools.com/php/php_forms.asp
[5] http://dev.mysql.com/doc/refman/5.0/en/sql-syntax.html
[6] http://dev.mysql.com/tech-resources/articles/storage-engine.html

YAZ STAJI UYGULAMALARININ GAZİ ÜNİVERSİTESİ ANKARA MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN GELECEĞİ VE FIRSATLARI AÇISINDAN ARAŞTIRILMASI

INQUIRY OF THE SUMMER INTERNSHIP APPLICATIONS IN TERMS OF THE FUTURE AND THE OPPORTUNITIES OF GAZİ UNIVERSITY ANKARA VOCATIONAL COLLEGES

Bahar ÇETİN[1] **İlkay GÜLER**[2]

ABSTRACT

Vocational technical education is one of the important factors contributing to the competitiveness of the countries, increasing the employment, and accelerating the development. Vocational and technical education is closely related to the knowledge and skills needed by the individuals working in manufacturing and service sectors. The schools that are closely related to the business world within the education system are those giving vocational education. The most important stage of the vocational technical education which is among the components of our national education system is the vocational colleges. The students of the vocational colleges are the high school graduates of the vocational high schools who come with the entry without exam system, the principles of which are stated in the low numbered 4702. In order to provide the integration of the vocational college students to the world, in the intensely competitive environment, the qualified work force needed by the sector must be formed, and the theoretical and practical knowledge received in the colleges must be integrated to the industry. In this respect, the internships in the vocational high schools and vocational colleges bear great importance. Internships are among the important components of the vocational colleges' educational programs developed within the framework of Min. of Ed- Higher Education Council vocational colleges program development Project. This project is done for putting forth the ideas, wishes, and suggestions of the students on this issue in determining the effects of the internships done in vocational high schools and vocational colleges on employment, and to develop suggestions for the opportunities to be created in the vocational colleges in the future.

Key Words: Vocational High Schools, Vocational Colleges, Internship Applications

[1] Öğretmen, Hatice Hikmet Oğultürk Anadolu Kız Meslek ve Kız Meslek Lisesi, bahar.cetin@hotmail.com

[2] Öğretim Görevlisi, Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksekokulu, ilkayguler@gazi.edu.tr

ÖZET

Mesleki ve teknik eğitim bir ülkenin rekabet gücünün, istihdamının arttırılmasına ve kalkınmanın hızlandırılmasına katkı sağlayan önemli unsurlardan biridir. Mesleki ve teknik eğitim, üretim ve hizmet sektörlerinde çalışan bireylerin ihtiyacı olan bilgi, beceriler ile yakından ilişkilidir. Eğitim sistemi içerisinde, iş dünyası ile en yakın bağlantılı okullar mesleki ve teknik eğitim veren okullardır. Milli eğitim sistemimizin öğelerinden olan mesleki teknik eğitimin en önemli aşaması meslek yüksekokullarıdır. Meslek yüksekokullarının öğrencileri 4702 sayılı kanunda esasları belirlenen sınavsız geçiş sistemi ile gelen meslek liselerinden mezun öğrencilerdir. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin dünya ile entegrasyonu açısından, uluslararası globalleşmenin getirdiği yoğun rekabet ortamında, sektörün ihtiyacı olan nitelikli işgücü oluşturma, meslek yüksekokullarında elde edilen teorik ve pratik bilgilerin sanayi ile bütünleşmesini sağlamak gerekmektedir. Bu bağlamda meslek liselerinde ve meslek yüksekokullarında yapılan yaz stajı uygulamaları büyük önem taşımaktadır. Yaz stajı uygulamaları, MEB-YÖK meslek yüksekokulları program geliştirme projesi kapsamında geliştirilen ve meslek yüksekokulları öğretim programlarının önemli öğelerinden biridir. Meslek liselerinde ve meslek yüksekokullarında yapılan yaz stajı uygulamalarının istihdam üzerine etkilerini belirlemede öğrencilerin bu konudaki düşünce, istek ve önerilerinin ortaya konması, gelecekte meslek yüksekokullarında oluşturulmasını istediğimiz fırsatlar açısından öneriler geliştirmek amacı ile bu çalışma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meslek Liseleri, Meslek Yüksekokullari, Yaz Stajı Uygulamaları

1.GİRİŞ

Meslek Yüksekokulu, belirli mesleklere yönelik ara insangücü yetiştirmeyi amaçlayan ve dört yarı yıllık eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumunu ifade etmektedir. Meslek yüksekokullarında eğitim-öğrenim gören öğrenciler yaz stajı yapmak zorundadır. Ülkemizde yaz stajı uygulaması, meslek yüksekokullarından mezun olabilmek için yerine getirilmesi gereken şartlardan biridir. 22.05.2002 tarihli resmi gazete de 24762 sayı ile "Meslekî ve Teknik Eğitim Bölgesi İçindeki Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İşyerlerindeki Eğitim, Uygulama ve Yaz Stajlarına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında" yönetmelik yayınlanmıştır. Bu yönetmeliğin amacı; mesleki ve teknik eğitim bölgeleri içindeki meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin öğrenim süreleri içinde kazandıkları teorik bilgi ve deneyimlerini pekiştirmek, laboratuvar ve atölye uygulamalarında edindikleri beceri ve deneyimlerini geliştirmek, görev yapacakları iş yerlerindeki sorumluluklarını, ilişkileri, organizasyon ve üretim sürecini ve yeni teknolojileri tanımalarını sağlamaktır. Yönetmelik, mesleki ve teknik eğitim bölgeleri içinde yer alan meslek yüksekokulu öğrencilerinin yurt içi ve yurt dışındaki işyerlerinde yapacakları eğitim, uygulama ve yaz stajlarıyla ilgili faaliyet ve esasları kapsamaktadır. (http://www.yok.gov.tr/05.04.2009)

Öğrencilerin iş hayatına uyum sağlayabilmeleri, mesleki tecrübe kazanmaları ve teorik olarak aldıkları bilgileri uygulamaya dönüştürmeleri açısından yaz stajı , öğrenimin önemli parçalarından biridir (Türkonfed, 2006)

Bu çalışmanın amacı, Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksekokulu'nda tüm programlarda öğrenim gören ikinci sınıf öğrencilerinin, birinci sınıfı ikinci sınıfa bağlayan yaz aylarında yapmış oldukları zorunlu yaz stajı uygulaması hakkındaki görüşleri ve bu kapsamda yaz stajı uygulanmasında yaşadıkları sorunları değerlendirmektir.

Belirtilen amaca yönelik, sadece öğrencilerin görüşleri değerlendirmeye alınmıştır.
Araştırma anket yöntemi ile yapılmıştır. Araştırma süresinde, öğrenciler ile yapılan yüz yüze görüşmeler ve daha önce yapılmış olan araştırmalar incelenerek anket soruları oluşturulmuştur (Karacan ve Karacan, 2004), (Demir, 2001) ve (Şimşek ve Çetinkaya 2004). Hazırlanan anket, öğrenciler ile yüz yüze görüşme tekniği ile anket doldurtularak, araştırmanın başlıca verilerine erişilmiştir.
Ankette öğrencilere yöneltilen ilk 3 soru demografik yapıyı belirlemeye yönelik olup, geriye kalan 17 soru eğitim ve yaz stajı bilgileri ile ilgilidir. Öğrencilere toplam 20 soru sorulmuştur.
Anket uygulama yolu ile elde edilen sonuçlar, "Excel 2003" paket programından yararlanılarak değerlendirilmiş olup, yüzdeleri hesaplanarak tablolar ile gösterilmiştir.

2.ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

2.1. Demografik Bilgiler

İlk üç soru öğrencilerin cinsiyet, yaş aralığı ve ikamet ettikleri yerin belirlenmesi ile ilgili demografik sorulardan oluşmaktadır. Anket uygulanan öğrencilerin verdikleri cevaplara göre cinsiyet, yaş dağılımı ve ikamet bilgileri sırası ile aşağıda Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3'de gösterilmiştir (Kuru ve Korkmaz, Ocak 2006).

Tablo 1.Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Sayısal Dağılımı

Cinsiyet	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Bayan	184	92
Bay	16	8
Toplam	200	100

Tablo 2. Yaş Aralıklarına Göre Sayısal Dağılım

Yaş Aralığı	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
17-18	10	5
19-20	160	80
21-22	25	12,5
22 ve üstü	5	2,5
Toplam	200	100

Tablo 3.Öğrenim Süresi Boyunca İkametgâh Bilgileri

İkametgâh	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Aile ile birlikte	150	75
Yurt	45	22,5
Diğer	5	2,5
Toplam	200	100

Tablo 1,Tablo 2, Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerimiz cinsiyetlerine göre; %92'sinin bayan, yaş aralıkları itibari ile %80'inin 19-20 yaşlarında olduğu, öğrenim süresi boyunca %75'inin aileleri ile birlikte ikamet ettikleri görülmektedir.

2.2. Eğitim ve Yaz Stajı İle İlgili Bilgiler

Bu bölümde, yer alan 17 soru öğrencilerin eğitim ve yaz stajı bilgileri ile ilgilidir. Anket uygulanan öğrencilerin, verdikleri cevaplar incelenip, öğrencilerin yaz stajı uygulamalarında yaşadıkları ve öğrencilere katkıları ayrıntılı olarak değerlendirilecektir. Anket uygulanan öğrencilerin verdikleri cevaplara göre elde edilen bilgiler aşağıda tablolar ile gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Program

Program	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Tekstil	50	25
Çocuk Gelişimi	50	25
Cilt Bakımı ve Güzellik	25	12,5
Kuaförlük	25	12,5
El Sanatları	25	12,5
Grafik	25	12,5
Toplam	200	100

Tablo 4'de, öğrencilerin eğitim aldıkları programlar incelendiğinde, tekstil ve çocuk gelişimi programları %25'şer paya, cilt bakımı ve güzellik, kuaförlük, el sanatları, grafik programları ise %12,5'lik paya sahip olduğu gözlenmiştir(Kuru ve Korkmaz, 2005).

Tablo 5. Öğrencilerin Meslek Lisesinde Öğrenim Gördüğü Branş Tercihini Etkileyen Faktörlerin Sayısal Dağılımı

Öğrencilerin Meslek Lisesinde Öğrenim Gördüğü Branş Tercihi	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Ailenin Yönlendirmesi	156	78
Bireysel tercih	14	7
Rehber öğretmen	25	12,5
Çevre ve arkadaş önerisi	5	2,5
Toplam	200	100

Tablo 5'de öğrencilerin meslek lisesinde öğrenim gördüğü branş tercihini etkileyen faktörlerin sayısal dağılımı incelendiğinde, %78 oranı ile ilk sırada ailenin yönlendirmesi, ikinci sırada ise %12,5'luk oran ile rehber öğretmen, üçüncü sırada %7'lik oran ile bireysel tercih ve son sırada %2,5'lik oranla çevre ve arkadaş önerisi ile gerçekleştiği gözlenmiştir(Kuru ve Korkmaz, Temmuz 2006).

Tablo 6. Öğrencilerin Meslek Yüksekokulu'nda Öğrenim Görmeyi Tercih Etme Nedeni

Öğrencilerin Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Görmeyi Tercih Etme Nedeni	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Sınavsız geçiş hakkı	160	80
İş koşulları	10	5
Yükseköğrenime başlama isteği	20	10
Aile ve çevrenin isteği	10	5
Toplam	200	100

Tablo 6'da Öğrencilerin meslek yüksekokulu'nda öğrenim görmeyi tercih etme nedenleri arasında ilk sırayı %80'lik oranla sınavsız geçiş hakkı, ikinci sırayı yükseköğrenime başlama isteği ve üçüncü sırayı ise %5'şerlik oranla iş koşulları ve Aile ve çevrenin isteği olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Meslek Yüksekokulu'nda Verilen İki Yıllık Eğitimin Öğrenciler Açısından Yeterlilik Düzeyi

İki Yıllık Eğitim Süresinin Yeterliliği	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Yeterli	155	77,5
Yetersiz	45	22,5
Toplam	200	100

Tablo 7'de meslek yüksekokulu'nda verilen iki yıllık eğitimin öğrenciler açısından yeterlilik düzeyi incelendiğinde %77.5'lik oranla yeterli bulunduğu görülmektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin Meslek Yüksekokulu'nu Bitirdikten Sonra Yaşamları Hakkında Planı

Meslek Yüksekokulunu Bitirdikten Sonra ki Planı	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Dikey geçiş	56	28
İş hayatına başlamak	98	49
Tekrar üniversite sınavına girmek	34	17
Farklı sektörlere geçiş	12	6
Toplam	200	100

Tablo 8'de öğrencilerin meslek yüksekokulu'nu bitirdikten sonra yaşamları hakkında planları %49 oranı ile iş hayatına başlamak, %28 oranı ile dikey geçiş yaparak 4 yıllık fakültelere devam etmek istedikleri, %17 oranı ile tekrar üniversite sınavına girmek istedikleri, %6'sı farklı sektörlere geçiş yapmayı düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 9. Öğrencilerin Yaz Stajı Yerini Seçerken Göz Önünde Tuttuğu Faktör

Yaz Stajı Yerini Seçerken Göz Önünde Tutulan Faktör	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Meslek hakkında tecrübe kazandırması	25	12,5
İkâmete yakın olması	20	10
Danışman yönlendirmesi	48	24
Mezuniyet sonrası iş konusunda yardımcı olması	20	10
Meslek lisesinde aynı yerde yaz stajı yapmış olmak	87	43,5
Toplam	200	100

Tablo 9'da öğrencilerin yaz stajı yerini seçerken göz önünde tuttuğu faktörler arasında ilk sırayı %43,5'lik oranla meslek lisesinde aynı yerde yaz stajı yapmış olmak, ikinci sırayı %24'lük oranla danışman yönlendirmesi, üçüncü sırayı %12,5 meslek hakkında tecrübe kazandırması, son sırayı mezuniyet sonrası iş konusunda yardımcı olması ve ikâmete yakın olması seçenekleri oluşturmaktadır.

Tablo 10. Öğrencilerin Yaz Stajı Yerini Belirleyen Taraf

Yaz Stajı Yerini Belirleyen Taraf	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Danışman	45	22,5
Kendi seçiminiz	97	48,5
Aile	35	17,5
Sektördeki kişiler	23	11,5
Toplam	200	100

Tablo 10'da öğrencilerin yaz stajı yerini belirleyen tarafın ilk olarak %48,5 ile öğrencilerimizin kendi seçimleri, ikinci sırada %22,5 ile danışman, üçüncü sırada %17,5 ile aile, son sırada ise %11,5 ile sektördeki kişiler olduğu görülmüştür.

Tablo 11. Öğrencilerin Yaz Stajı Yaptığı Yerin Kapsamı

Yaz Stajı Yaptığı Yerin Kapsamı	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Kamu	26	13
Özel sektör	174	87
Toplam	200	100

Tablo 11'de öğrencilerin yaz stajı yaptığı yerin kapsamı için %87'lik oranla özel sektör olduğu gözlenmiştir.

Tablo 12. Yaz Stajı Uygulamasının Okulda Alınan Teorik Eğitime Desteği

Yaz Stajı Uygulaması Okulda Aldığınız Teorik Eğitimi Destekledi mi?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Evet	113	56,5
Hayır	87	43,5
Toplam	200	100

Tablo 12'de yaz stajı uygulamasının okulda alınan teorik eğitime desteğinin olduğunu % 56,5'lık bir oranla gösterilmiştir.

Tablo 13. Yaz Stajının İkinci Sınıftaki Uygulama Derslerine Katkı Durumu

Yaz Stajınn Ikinci Sınıftaki Uygulama Derslerine Katkısı Oldu mu?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Evet	118	59
Hayır	82	41
Toplam	200	100

Tablo 13'de yaz stajının ikinci sınıftaki uygulama derslerine katkısının olduğunun %49'luk oranla belirtilmiştir.

Tablo 14. Yaz Stajı Yapılan Yerde En Çok Yapılan İşler

Yaz Stajı Yaptığınız Yerde En Çok Hangi Işleri Yaptınız?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Mesleki uygulamalar	112	56
Sekreterlik	50	25
Yemek pişirme, temizlik vb.gibi	23	11,5
Diğer	15	7,5
Toplam	200	100

Tablo 14'de öğrencilerimizin yaz stajı yerlerinde en çok %56'lık bir oranla mesleki uygulamalar yaptıklarını göstermiştir.

Tablo 15. Öğrencinin Yaz Stajı Yaptığı Yerdeki Sorumlu Kişinin, Öğrencinin Mesleki Gelişimi İle Yeterince İlgilenme Durumu

Yaz Stajı Yaptığınız Yerdeki Sorumlu Kişi Mesleki Gelişiminizle Yeterince Ilgilendi mı?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Evet	173	86,5
Hayır	27	13,5
Toplam	200	100

Tablo 15'de öğrencilerimiz yaz stajı yaptığı yerdeki sorumlu kişinin, öğrencinin mesleki gelişimi ile yeterince ilgilendiği %86,5'lik oranla belirtilmektedir.

Tablo 16.Öğrencinin Yaz Stajı Yaptığı Yerden Memnuniyet Durumu

Yaz Stajı Yaptığınız Yerden Memnun Kaldınız mı?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Evet	144	72
Hayır	56	28
Toplam	200	100

Tablo 16'da öğrencinin yaz stajı yaptığı yerden memnun kaldığı %72'lik oranla görülmektedir.

Tablo 17.Öğrenciye Yaz Staji Yaptığı Yerden İş Teklifi Edilme-Edilmeme Durumu

Yaz Staji Yaptiğiniz Yerde Mezun Olduktan Sonra Çalışmak Üzere Iş Teklifi Aldınız mı?	Ankete Katilan Öğrencilerin Sayisi	%
Evet	112	56
Hayır	88	44
Toplam	200	100

Tablo 17'de öğrencilerimize yaz stajı yaptığı yerden iş teklif edildiği %56'lık oranla gösterilmiştir.

Tablo 18.Öğrenciye Yaz Stajı Yaptığı Yerin Referans Olup-Olmama Durumu

Yaz Stajı Yaptığınız Yer Size Referans Olur mu?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Evet	127	63,5
Hayır	73	36,5
Toplam	200	100

Tablo 18.öğrencilerimize yaz stajı yaptıkları yerlerin referans olabileceğini %63,5'lik oranla gözlenmektedir.

Tablo 19. Öğrenciye Yaz Stajı Uygulamasının İfade Ettiği Anlam

Yaz Stajının Ifade Ettiği Anlam Nedir?	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Mezun olabilmek için	40	20
Mesleki eğitimin pekiştirilmesi	27	13,5
Mesleği inceleyebilme	30	15
İş hayatına hazırlık	103	51,5
Toplam	200	100

Tablo 19'da Öğrenciye Yaz stajı Uygulamasının İfade Ettiği en önemli anlam %51'lik oranla iş hayatına hazırlık olduğu gözlenmiştir.

Tablo 20. Öğrenci İçin Yaz Stajı Uygulamasının İş Hayatında Yaratacağı Fırsatlar

Öğrenci İçin Yaz Stajı Uygulamasının İş Hayatında Yaratacağı Fırsatlar	Ankete Katılan Öğrencilerin Sayısı	%
Yaz stajı yapılan işletmede iş fırsatı	88	44
Yaz stajı da edinilen tecrübe ile iş bulma fırsatı	66	33
Hiçbir fırsat sağlamaz	46	23
Toplam	200	100

Tablo 20'de öğrenci için yaz stajı uygulamasının iş hayatında yaratacağı fırsatlar içinden ilk sırada yaz stajı yapılan işletmede iş fırsatı seçeneği %44'luk oranla tercih edilmiştir.

3.SONUÇLAR

Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksekokulu tüm programlarda okuyan 2.sınıf öğrencileri ile yapılan bu çalışma sonucunda, öğrencilerin yaz stajı uygulamasında karşılaştıkları olumlu-olumsuz durumlar, yaz stajı uygulamasının iş hayatlarına olan etkileri araştırılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Öğrencilerimiz cinsiyetlerine göre; %92'sinin bayan, yaş aralıkları itibari ile %80'inin 19-20 yaşlarında olduğu, öğrenim süresi boyunca %75'inin aileleri ile birlikte ikamet ettikleri görülmektedir.
- Programlar itibari ile öğrencilerin dağılımı incelendiğinde, tekstil ve çocuk gelişimi programları %25'şer paya, cilt bakımı ve güzellik, kuaförlük, el sanatları, grafik programları ise %12,5'lik paya sahip olduğu gözlenmiştir.
-Meslek lisesinde öğrenim görmüş öğrencilerimizin branş tercihini etkileyen faktörlerin sayısal dağılımı incelendiğinde, %78 oranı ile ilk sırada ailenin yönlendirmesi, ikinci sırada ise %12,5'luk oran ile rehber öğretmen, üçüncü sırada %7'lik oran ile bireysel tercih ve son sırada %2,5'lik oranla çevre ve arkadaş önerisi ile gerçekleştiği gözlenmiştir.
-Meslek lisesi mezunu öğrencilerimizin, meslek yüksekokulu'nda öğrenim görmeyi tercih etme nedenleri arasında ilk sırayı %80'lik oranla sınavsız geçiş hakkı, ikinci sırayı yükseköğrenime başlama isteği ve üçüncü sırayı ise %5'şerlik oranla iş koşulları ve aile ve çevrenin isteği olduğu görülmektedir.
-Öğrencilerimizin okulumuzda verilen iki yıllık eğitimi %77.5'lik oranla yeterli bulmaktadır.
-Meslek yüksekokulu'nu bitirdikten sonra öğrencilerimizin yaşamları hakkında planları %49 oranı ile iş hayatına başlamak, %28 oranı ile dikey geçiş yaparak 4 yıllık fakültelere devam etmek istedikleri, %17 oranı ile tekrar üniversite sınavına girmek istedikleri, %6'sı farklı sektörlere geçiş yapmayı düşündüklerini belirtmişlerdir.
-Yaz stajı yerini seçerken öğrencilerin göz önünde tuttuğu faktörler arasında birinci sırayı %43,5'lik oranla meslek lisesinde aynı yerde yaz stajı yapmış olmak, ikinci sırayı %24'lük oranla danışman yönlendirmesi, üçüncü sırayı %12,5 meslek hakkında tecrübe kazandırması, son sırayı mezuniyet sonrası iş konusunda yardımcı olması ve ikâmete yakın olması seçenekleri oluşturmaktadır.
- Öğrencilerimizin yaz stajı yerini belirlemede öncelikli faktör olarak %48,5 ile kendi seçimleri, ikinci sırada %22,5 ile danışman, üçüncü sırada %17,5 ile aile, son sırada ise %11,5 ile sektördeki kişiler olduğu görülmüş ve öğrencilerimizin yaz stajı yaptığı yer olarak %87'lik oranla özel sektörü tercih ettiği gözlenmiştir.

-Yaz stajı uygulamasında elde edilen kazanımların okulda alınan teorik eğitime desteğinin olduğu % 56,5'lık bir oranla gösterilmiş olup ikinci sınıftaki uygulama derslerine yaz stajı uygulamalarının %49'luk oranla katkısının olduğu ve öğrencilerimizin yaz stajı yerlerinde mesleki uygulamalar yaptıkları %56'lık oranla göstermiştir.
-Yaz stajı yerlerindeki sorumlu kişilerin, öğrencilerimizin mesleki gelişimi ile yeterince ilgilendiği %86,5'lik oranla belirtilirken öğrencilerimizin yaz stajı yaptıkları yerlerden memnun kaldıkları elde edilen %72'lik oranla görülmektedir.
-Yaz stajı yapılan yerlerden öğrencilerimize iş teklif edildiği %56'lık oranla gösterilmiş olup yaz stajı yaptıkları yerlerin öğrencilerimize refere olabilecekleri %63,5'lik oranla gözlenmektedir.
-Yaz stajı uygulamasının öğrencilere ifade ettiği en önemli anlam %51'lik oranla iş hayatına hazırlık olduğu gözlenmiştir.
-Yaz stajı uygulamasının öğrencilerimizin iş hayatında yaratacağı fırsatlar açısından ilk sırada yaz stajı yapılan işletmede iş fırsatı seçeneği %44'luk oranla tercih edilmiştir.
Yaptığımız bu araştırmada, yaz stajı uygulamasının ikinci sınıfın meslek derslerinin pekişmesi ve kendi sektörleri ile ilgili onları bekleyen fırsatları görebilmeleri açısından olumlu bir etkiye sahiptir. Ülkemizin uzun vadeli ekonomik geleceği açısından meslek yüksekokullarında eğitim gören öğrencilerin yaz stajı uygulamasında elde ettikleri kazanımları, gelecekteki meslek hayatlarında fırsata dönüştürmelerinin büyük önem taşıdığı yadsınamaz bir gerçektir. İşsizliğin giderek arttığı günümüzde yaz stajı yapan öğrencilerimizin yarısından fazlasına yaz stajı yerlerinden iş teklifi edildiği ve mezuniyet sonrası referans olabileceklerini belirtmeleri iş yaşamları açısından önemli fırsatlar yaratmaktadır.

KAYNAKLAR

Demir, M. (2001), "Meslek Yüksekokullarında Staj Çalışmalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Anket Uygulaması", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:11, 72-75

http://www.yok.gov.tr, (05.04.2009)

Karacan, S.ve Karacan, E. (2004), "Meslek Yüksekokullarında (MYO) Yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma: Kalite ve Verimlilik İçin İş Yerleri-MYO İşbirliğinin Gereği" Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (8):168-184

Kuru, S. ve Korkmaz M. (2005), "Meslek Yüksekokulu Hazır Giyim Programı Öğrencilerinin Meslek Stajındaki Yeterliliği", 3. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, Burdur, 28-30 Eylül

Kuru, S. ve Korkmaz M. (2006), "Meslek Yüksekokulu Hazır Giyim Programı Öğrencilerinin Meslek Stajlarındaki Yeterliliğinin Akademik Personel Açısından Değerlendirilmesi", Konfeksiyon Teknoloji, Sayı: 45, Ocak, 68-78.

Kuru, S. ve Korkmaz M. (2006), "Meslek Yüksekokulu Hazır Giyim Programı Öğrencilerinin Meslek Stajı Yeterliliğinin Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi", Gazi Mesleki Eğitim Dergisi,Cilt-8, Sayı:16 Temmuz,138-148.

Şimşek, E. ve Çetinkaya Ö. (2004), "Sosyal Bilimler Alanındaki Meslek Yüksekokullarının Staj Yükü Muhasebe Bürolarında, Muhasebe ve Denetime Bakış", Sayı:11,112-115

Türkonfed, (2006), "Beceriler, Yeterlilikler ve Meslek Eğitimi: Politika Analizi ve Öneriler", İstanbul, 15-28

YUKARI ÇORUH VADİSİ (İSPİR) KOŞULLARINDA SONBAHAR ÜRETİM DÖNEMİNE UYGUN MARUL ÇEŞİTLERİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF SUITABLE LETTUCE CULTIVARS FOR FALL GROWING SEASON UNDER UPPER CORUH VALLEY CONDITIONS

Ertan YILDIRIM[1] Ismail GÜVENÇ[2] H.Kemal NARMANLIOĞLU [3]

ABSTRACT

This study was carried out to determinate suitable lettuce (*Lactuca sativa* L.) cultivars for fall growing season in 2000 and 2001. In the study, 11 lettuce cultivars (Yedikule 44, Entrada, Mangano, Arbina, Bitez, Mikel, Delius, Candela, Remus, Donatus, Lital) were used as plant materials. In both years, the most height heads were obtained from Lital. The highest head weight and marketable yield was obtained from Delius fallowed by Candela and Remus. According to the results of the study, Delius should be used in fall growing season for high yield.

Key words: lettuce, fall production, yield

ÖZET

Bu araştırma, sonbahar üretim dönemine uygun marul (*Lactuca sativa* L.) çeşitlerinin belirlenmesi amacıyla 2000 ve 2001 yıllarında yürütülmüştür. Araştırmada, 11 marul çeşidi (Yedikule 44, Entrada, Mangano, Arbina, Bitez, Mikel, Delius, Candela, Remus, Donatus, Lital) kullanılmıştır. İki yıllık araştırma sonuçlarına göre, en fazla baş yüksekliği Lital çeşidinden elde edilmiştir. Denemede, ortalama baş ağırlığı ile parsele verim bakımından en yüksek değerler Delius marul çeşidinde meydana gelmiş, bu çeşidi Candela ve Remus marul çeşitleri izlemiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre, sonbahar dönemi marul yetiştiriciliğinde yüksek verim için Delius marul çeşidi kullanılmalıdır.

Anahtar Kelime: marul, sonbahar üretimi, verim

1 Doç.Dr. Atatürk Üniversitesi, İspir Hamza Polat MYO, İspir-Erzurum
2 Prof.Dr. Erciyes Üniversitesi, Safiye Çıkrıkçı MYO, Bahçe Bitkileri Bölümü, Kayseri.
3 Arş.Gör. Atatürk Üniversitesi, İspir Hamza Polat MYO, İspir-Erzurum

1. GİRİŞ

Marul, bütün yıl boyunca açık ve örtüaltı koşullarında yetiştirilebilen salata ve taze yeşillik olarak tüketilen, içerdiği vitamin ve mineral maddeler ile iştah açıcı bir sebzedir (Vural ve ark., 2000).

Tek yıllık serin iklim sebzesi olan marulun optimum gelişme sıcaklığı 15-18 ^{0}C'dir. Marul yaz aylarındaki yüksek sıcaklığa bağlı olarak hızlı bir şekilde çiçeklenme gösterirken (Ware and McCollum, 1975), 0 ^{0}C altındaki düşük sıcaklıklara kısa süre dayanabilmektedir (Splitstoesser, 1990). Bu sebeplerle, marul yetiştiriciliği ülkemizde ılıman yörelerde sonbahar, kış veya erken ilkbahar döneminde yapılmaktadır (Eşiyok ve ark., 1996). Erzurum'da ise kış aylarının oldukça düşük sıcaklığa sahip olması ve uzun sürmesi; gece ve gündüz arasında sıcaklık farkının çok fazla olması ve yaz aylarında ise uzun gün koşulları marul yetiştiriciliğini sınırlamaktadır. Kışları sert geçen bölgelerde marul yetiştiriciliği, en çok erken ilkbahar ve geç sonbahar dönemlerinde örtüaltı tarımı kullanılarak yapılmaktadır (Karataş ve Şen, 1995).

Son yıllarda, Erzurum'un İspir'ide içine alan kuzey ilçelerinde örtüaltı tarımı yaygınlaşmaktadır. Bu yörede, örtüaltı tarımında yetiştirilen sebzeler birkaç tür ile sınırlıdır. En yaygın yetiştirilen türler domates ve hıyar olup, üretimin % 98'ini oluşturmaktadır (Anon., 1999). Yörede genellikle plastik örtülü seralar kullanılmakta ve ısıtma yapılmamaktadır. Bu nedenle, domates ve hıyar gibi sıcak iklim sebzelerinin yetiştiriciliği erken ilkbaharda başlayıp yaz sonuna kadar devam etmekte ve sonbahar döneminde seralar çoğunlukla boş kalmaktadır. Bu dönemde, seraların marul yetiştiriciliği için kullanımı mümkündür.

Ülkemizde, farklı ekolojilerde, açıkta ve örtüaltında sonbahar ve ilkbahar üretim dönemi için uygun marul çeşitlerinin belirlenmesi amacı ile bir çok araştırma yapılmıştır (Varış ve Şalk, 1990; Karataş ve ark., 1995; Eşiyok, 1994; Duman ve Düzyaman, 1996; Gülendam ve Tunar, 1996). Ancak, yörede örtüaltında marul yetiştiriciliğine elverişli çeşitlerin belirlenmesi ile ilgili araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle, bu araştırma plastik örtülü serada sonbahar yetiştiriciliğine uygun marul çeşitlerinin belirlenmesi amacı ile yürütülmüştür.

3. MATERYAL VE METOD

Bu araştırma, Atatürk Üniversitesi İspir Hamza Polat Meslek Yüksek Okulu'na ait plastik örtülü seralarda 2000 ve 2001 yıllarında yürütülmüştür. İspir, Erzurum'a 140 km uzaklıkta, Karadeniz ikliminin hakim olduğu Yukarı Çoruh Vadisi'nde yeralan bir ilçedir. Denemede, 11 marul (*Lactuca sativa* L. var. Longifolia) çeşidi kullanılmış olup, kullanılan marul çeşitlerinin isimleri ve tohumluk kaynakları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Denemede kullanılan marul çeşitleri ve kaynakları

Çeşitler	Kaynak
Yedikule 44	May Tohumculuk Şirketi
Entrada	Seto Tohumculuk Şirketi
Mangano	Seto Tohumculuk Şirketi
Arbina	Seto Tohumculuk Şirketi
Bitez	Seto Tohumculuk Şirketi
Mikel	Rito Tohumculuk Şirketi
Delius	Rito Tohumculuk Şirketi
Candela	Rito Tohumculuk Şirketi
Remus	Rito Tohumculuk Şirketi
Donatus	Rito Tohumculuk Şirketi
Lital	Tekfen Tohumculuk Şirketi

Tohum ekimi, 1:1:1 (kum:bahçe toprağı:yanmış hayvan gübresi) oranındaki harç doldurulmuş kasalara her iki deneme yılında da 20 Ağustos tarihinde yapılmıştır. 2-3 gerçek yaprağa sahip marul fideleri 30x30 cm sıra arası ve sıra üzeri mesafe (Günay, 1993) ile parselde 20 bitki olacak şekilde düze, her iki yılda da 20 Eylül tarihinde dikilmişlerdir.
Yapılan fiziksel ve kimyasal analiz sonuçlarına göre, deneme topraklarının ilgili normlara göre tekstürünün kumlu-tınlı, pH'sının 7.1, organik madde oranının % 1.75, kireç oranının da % 8.5 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, araştırma topraklarının dekara 1.8 kg elverişli P_2O_5 ve 210 kg K_2O kapsadığı tespit edilmiştir. Araştırma öncesinde toprağa, 5 ton/da ahır gübresi; 15 kg N ve 10 kg P_2O_5 sırasıyla amonyumnitrat ve triple süperfosfat formunda kullanılmıştır (Günay 1993).
Denemede sulama damla sulama şeklinde yapılmıştır. Havalandırma, sıcak günlerde gündüz saatlerinde yan havalandırma pencerelerinin açılması ile sağlanmıştır.
Yetiştirme devresindeki sera sıcaklığı, maximum-minimum termometreyle ölçülmüştür. Ölçüm sonucunda minimum sıcaklık ortalaması, 20-30 Eylül, 1-31 Ekim ve 1-30 Kasım'da sırasıyla 2000'de 12.3, 10.3, 6.1 ^{0}C; 2001'de ise 13.3, 15.6 ve 4.0 ^{0}C olarak belirlenmiştir.
Her iki yılda da hasat, Aralık ayının ilk haftası yapılmıştır. Hasat edilen bitkilerde, baş yüksekliği, açık yaprak sayısı, gövde uzunluğu, gövde çapı, baş ağırlığı ve parsele verim tespit edilmiştir.
Deneme, tam şansa bağlı tesadüf blokları deneme desenine göre 3 tekrarlamalı olarak düzenlenmiştir. Araştırma sonunda, elde edilen veriler varyans analizine tabi tutularak, çeşitlere ait ortalamaların karşılaştırılması LSD testi kullanılarak yapılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Denemede kullanılan çeşitlere ait ortalama baş yüksekliği, açık yaprak sayısı ve gövde uzunluğu Tablo 2'de sunulmuştur. Her iki yılda da en düşük baş yüksekliği sırasıyla 21.80 cm ve 25.17 cm ile Yedikule 44 çeşidinden, en fazla ise 31.70 cm ve 35.80 cm ile Lital çeşidinden elde edilmiştir.
2000 yılında, bitki başına açık yaprak sayısı en fazla 14.33 adet ile Yedikule 44, en az ise 9.40 adet ile Arbina; 2001 yılında da en fazla yaprak sayısı 14.93 adet ile Candela, en az ise 9.80 adet ile yine Arbina çeşidinde meydana gelmiştir (Tablo 2).
Gövde uzunluğu her iki yılda da en fazla sırasıyla 2.36 cm ve 2.33 cm ile Bitez, en az ise 1.09 cm ve 1.21 cm ile Candela çeşidinden elde edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Denemede kullanılan marul çeşitlerinin baş yüksekliği, açık yaprak sayısı ve gövde uzunluğu

ÇEŞITLER	Baş Yüksekliği (cm)		**Açık Yaprak Sayısı (adet/bitki)**		Gövde Uzunluğu (cm)	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Yedikule 44	21.80	25.17	14.33	12.70	1.80	1.81
Entrada	22.67	26.77	10.27	11.63	1.72	1.63
Mangano	23.38	35.60	11.77	11.33	2.12	1.97
Arbina	23.62	26.43	9.40	9.80	1.85	1.89
Lital	31.70	35.80	9.80	11.10	2.04	2.07
Mikel	26.26	26.95	12.53	14.10	1.59	1.63
Delius	24.36	27.69	12.87	12.73	1.99	1.89
Candela	27.32	29.33	12.66	14.93	1.09	1.21
Remus	24.17	24.23	11.67	12.17	1.20	1.26
Donatus	26.84	25.40	13.53	11.83	1.85	2.00
Bitez	25.46	26.67	12.30	12.00	2.36	2.33
LSD (% 5)	2.69	3.55	2.17	1.98	0.31	0.16

2000 ve 2001 yıllarında gövde çapı en fazla sırasıyla 2.31 cm ve 2.30 cm ile Delius çeşidinde meydana gelmiştir. En az gövde çapının ise birinci yıl 1.98 cm ile Mangano, ikinci yıl 1.86 cm ile Yedikule 44 çeşidinde meydana geldiği saptanmıştır (Tablo 3).

Araştırmada, her iki yılda da, baş ağırlığı bakımından çeşitler arasındaki farkın önemli olduğu tespit edilmiştir. 2000 ve 2001 yıllarında, en fazla baş ağılığı sırasıyla 829 g ve 834 g ile Delius, en az ise 379 g ve 413 g ile Arbina çeşidinden elde edilmiştir (Tablo 3).

2000 ve 2001 yıllarında, en fazla parsele verim sırasıyla 16.59 kg ve 16.69 kg ile Delius, en az ise 7.59 kg ve 8.27 kg ile Arbina çeşidinde meydana gelmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Denemede kullanılan marul çeşitlerinin gövde çapı, ortalama baş ağırlığı ve parsele verim

ÇEŞITLER	**Gövde Çapı** (cm)		**Ortalama Baş Ağırlığı (g/bitki)**		**Verim (kg/parsel)**	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Yedikule 44	2.14^{NS}	1.86	441	489	8.83	9.99
Entrada	2.11	2.19	528	651	10.57	13.03
Mangano	1.98	2.02	633	653	12.67	13.07
Arbina	1.92	2.04	379	413	7.59	8.27
Lital	2.26	2.19	582	710	11.63	14.20
Mikel	2.18	2.24	562	523	11.25	10.47
Delius	2.31	2.30	829	834	16.59	16.69
Candela	2.18	1.94	715	833	14.31	16.67
Remus	2.02	2.04	689	747	13.77	14.94
Donatus	2.19	2.20	667	690	13.33	13.93
Bitez	2.10	2.08	678	727	13.57	14.47
LSD (% 5)	0.38	0.23	72.30	61.36	1.45	1.22

NS:Ortalamalar arasındaki fark % 5 seviyesinde önemli değildir

Bu araştırma sonuçlarına göre, marulda bitki gelişmesi ve verimin çeşide ve yıldan yıla değiştiği ortaya çıkmıştır. Kullanılan çeşitler arasında, Delius çeşidinin verim bakımından en

yüksek değere sahip olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde bir çok araştırıcı da (Eşiyok, 1994; Karataş ve Şen, 1995; Karataş ve ark., 1995; Duman ve Düzyaman, 1996; Gülendam ve Tunar, 1996) değişik yörelerde marul çeşitlerinin performanslarının farklı olduğunu rapor etmiştir. Bu sonuçlara göre, sonbahar üretim döneminde yörede yüksek verim için Delius çeşidinin yetiştirilmesi önerilir.

5. KAYNAKLAR

Anonim, (1999), "Tarımsal Yapı ve Üretim", DİE Yayınları, Ankara.

Duman, İ. ve Düzyaman, E. (1996), "Bazı Baş Salata ve Marul Çeşitlerinin Erken İlkbahar Dönemi Yetiştiriciliğine Uygunluklarının ve Çiçeklenme Özelliklerinin Belirlenmesi", Gap I. Sebze Tarımı Sempozyumu, 7-10 Mayıs 1996, Şanlıurfa. 69-73.

Eşiyok, D. (1994), "Bornova Koşullarında İlkbahar Ürünü Olarak Yetiştirilmeye Uygun Salata-Marul Çeşitlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma", Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 31, 2-3.

Eşiyok, D. Özen Ş. ve Özzambak, E. (1996)", Salata Marul Çeşitlerinin Dikim Mesafesinin Verim ve Kaliteye Etkisi Üzerinde Bir Araştırma", Gap I. Sebze Tarımı Sempozyumu, 7-10 Mayıs 1996, Şanlıurfa. 79-83.

Gülendam, Ç. ve Tunar, M. (1996), "Sonbahar ve İlkbahar Yetiştiriciliğine Uygun Baş Salata ve Marul Çeşitlerinin Belirlenmesi", Gap I. Sebze Tarımı Sempozyumu, 7-10 Mayıs 1996, Şanlıurfa. 74-78.

Günay, A. (1993), "Özel Sebze Yetiştiriciliği", Cilt II. Serler. Çağ Matbaası, Ankara

Karataş, A. ve Şen, S.M. (1995), "Van Ekolojik Koşullarında Bazı Baş Salata ve Marul Çeşitlerinin Örtüaltında Yetiştiriciliği Üzerine Bir Araştırma", Türkiye II. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi. Cilt II. Sebze-Bağ-Süs Bitkileri. 3-6 Ekim 1995, Adana. 300-306.

Karataş, A. Akıncı, İ.E. Akıncı, S. ve Türkmen, Ö. (1995) "Açık Arazi ve Yüksek Tünelde Güz Dönemi Yetiştiriciliğine Elverişli Baş Salata ve Marul Çeşitlerinin Belirlenmesi", Türkiye II. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi. Cilt II. Sebze-Bağ-Süs Bitkileri. 3-6 Ekim 1995, Adana. 295-299.

Splitstoesser, W.E. (1990), "Vegetable Growing Handbook", Printed in United States America, NewYork, p:362.

Varış, S. ve Şalk, A. (1990), "Isıtılmayan Seralarda Erken İlkbahar Ürünü Olarak Yetiştirmeye Uygun Baş Salata ve Marul Çeşitlerinin Belirlenmesi", Türkiye 5. Seracılık Sempozyumu, 17-19 Ekim 1990, İzmir. 281-291.

Vural, H. Eşiyok, D ve Duman, İ. (2000), "Kültür Sebzeleri (Sebze Yetiştirme)", Ege Üniversitesi Basımevi, s 440.

Ware, G. and McCollum, J.P. (1975), "Producing Vegetable Crops", The Interstate Printer and Publishers Inc. USA, p 599.

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ SUNDUĞU HİZMET KALİTESİ VE ÖLÇÜMÜNE BİR ÖRNEK OLTU MESLEK YÜKSEKOKULU - OLTUTAŞI DERNEĞİ AB PROJE İŞBİRLİĞİ

MEASURING AND QUALITY OF DUTY OF HIGH EDUCATION FOUNDATIONS AN EXAMPLE

Yeşim Mualla ÇİL[1] **Volkan ÇİL**[2]

ABSTRACT

Vocational training schools have some missions which training in intermediate skilled staff in specific areas and giving some help to solved problems with task force in the vicinity of vocational training schools. EC Gift Project was done upon demanding of Oltustone Association with Oltustone Association and Oltu Vocational Training School partnership. Academicians were elected fort his project and share was complated at about 9.500 €.

This EC Project is first in private sector at about 95.000 € in local development plan and it is second in all completed projects. Continueing Oltustone art was modernized with physical area where necessity of Oltustone craftsmen, sharing information back demand and Oltustone craftsmen were reconstructed with this Project.

It was researched pleasure of benefited from this EC porject with numbered TR 035.02/LDI-078 and named "Improved of modernized of Oltustone art and reconstructed of Oltustone craftsmen" that it was done with sharing Oltustone Association and Atatürk University, Oltu Vocational Trainig School and this EC project results were showed that this Project was succesful and could be continued.

Key Words: Oltu Vocational Trainig School, Oltustone, EC Gift Project

ÖZET

Meslek Yüksekokulları; spesifik alanlarda kalifiye ara eleman yetiştirme ana misyonlarının yanı sıra bulunduğu yöre için en önemli misyonlarından birisi de; yöre işgücü ile eşgüdümlü kalarak problemleri çözümüne katkıda bulunmak, bu alanda lokomotiflik görevi üstlenmektir. Oltutaşı Derneği'nin talebi üzerine Oltutaşı Derneği ve Oltu Meslek Yüksekokulu ortaklığında Avrupa Birliği Hibe Projesi yapılması için kılavuzluk yapılmış, projeyi yürütecek

[1] Öğr. Gör., Atatürk Üniversitesi Oltu Meslek Yüksekokulu, ymcil@atauni.edu.tr
[2] Okt., Atatürk Üniversitesi Oltu Meslek Yüksekokulu, vcil@atauni.edu.tr

akademisyenler görevlendirilmiş, derneğe ait yaklaşık 9.500 € tutarındaki katılım payı yüksekokulumuz tarafından tamamlanmıştır.

Yürütülen AB Projesi yaklaşık 95.000 € bütçesi ile bütçe sıralamasında EEB Yöresinde Yerel Kalkınma Girişimleri içinde özel sektörde birinci, tamamlanan toplam projeler içinde ise ikinciliği almıştır. Proje ile oltutaşı sanatkarlarının ihtiyacı olan fiziki ortam, bilgi birikimi paylaşımı ve sürdürülebilir şekilde Oltutaşı Sanatı modernize edilerek geliştirilmiş ve Sanatkarları kalkındırılmıştır.

Oltu Taşı Derneği ve Atatürk Üniversitesi Oltu Meslek Yüksek Okulunun ortaklaşa gerçekleştirmiş oldukları "Oltutaşı Sanatının Modernize Edilerek Geliştirilmesi ve Sanatkarlarının Kalkındırılması" İsimli, TR 035.02/LDI-078 No'lu AB Hibe projesi sonrası, Proje faydalanıcılarının Proje ile ilgili memnuniyetleri üzerine bir araştırmada Oltu taşı imalatçısı ve satıcısı olan mağaza sahiplerinin proje öncesi ve sonrası tutumları araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; bu proje başarılı ve sürdürülebilirdir.

Anahtar Kelimeler: Oltu Meslek Yüksekokulu, Oltutaşı, AB Hibe Projesi

1. GİRİŞ

Oltu, Erzurum'un 120 km. kuzeydoğusundaki en gelişmiş, tarih ve kültür bakımından zengin bir ilçesidir. Güzel bir el sanatı olan Oltu Taşı işletmeciliği bu zengin kültür ilçesinde kendine has bir yeri vardır (Atalay, 1982; Doğanay, 1983).

Oltu Taşı kıymetli bir maden taşı olup, sadece Oltu ve çevresinden çıkmaktadır. 3213 sayılı Maden Kanunu'nda kıymetli taşlar arasında olduğunun tescili dahi yapılmıştır. Çıkarılması, zor, rezervi az, fakat işlenmesi kolaydır. Oltu'nun sembolü olup yüzlerce ailenin ekmek teknesidir (Doğanay, 1985; Özav, 1996).

Oltu Taşı çıkarılan yerlerdeki bitki fosillerinden anlaşıldığına göre, ağaçların reçinesi ile kil ve linyitin karışımından teşekkül ettiği tahmin edilmektedir (M.T.A., 1991).
Oltu Taşı madeni genellikle Oltu'nun kuzey doğusundaki köylerden çıkar. Bunlardan bir kısmını şöyle sıralamak mümkündür. Dutlu, Güllüce, Yeşilbaşlar, Taşlıköy, Sülünkaya, Alatarla, Hankaskışla ve Çataksu köyleridir (Çil, 1997). Belirtilen köylerin arazisi genellikle çok engebeli dik yamaçlardan meydana geldiği için maden çıkarılan ocaklara ancak yaya ve zorlukla ulaşılabilir. Kazma kürek, murç ve çekiç gibi ilkel aletlerle çalışılır. Açılan ocakların çapı 70-80 cm. civarında olup, dike yakın bir eğilimle ilerlemektedir. Oltu Taşı cevheri üç-beş cm kalınlığında ve zaman zaman kaybolan, yani kırılmış mercekler, damarlar halindedir (M.T.A., 1991; Çil, 1996). Ocaklarda biraz ilerleyince su çıkar ki, bu hafriyatı diz üstü sürünerek belki 200 m. uzunluğundaki ocaktan çıkarmaktadır. Maden cevherinin az ve çıkarılmasının zorluğu Oltu Taşının kıymetini daha da artırmaktadır. Tespih, kolye, gerdanlık, yüzük taşı, sigara ağızlığı, pipo, kol düğmesi, küpe, rozet, kravat iğnesi ve yaka iğneleri başlıca oltutaşı ürünler arasında sayılabilir.

Oltutaşı; topraktan çıktığında çok yumuşak olmasına rağmen, hava ile temas edince sertleşmektedir. İşlenmesi kolaydır ve işlendikçe sertleşir. Rengi genellikle siyah, bazen de kahverengidir olabilen oltutaşı kullandıkça parlar. Çıra gibi is çıkararak alevli bir şekilde yanar. Sürtünme ile elektriklenerek hafif cisimleri çeker. Oltutaşı; avuca alıp nefesle buharlaştırıldığında buharı çekmesi ve üzerinin nemlenmesi, kendine has ağırlığı ve tok sesinin olması, sürtünme ile elektriklendiği için küçük kağıt parçacıklarını kendine çekmesi,

hafifçe kazındığında kahverengi toz çıkarması ve kullanıldıkça parlaması gibi özellikleri ile taklitlerinden ayırt edilir (Hatipoğlu, 1991; Çil, 1996).

Oltu Taşı işletmeciliği günümüzden 200 sene öncesine kadar gitmektedir. Ancak bu güzel sanat, asıl önemini Cumhuriyet döneminde kazanmıştır. Oltu Taşı madeninin çıktığı bazı köylerdeki ocak kalıntıları ile yaşlı ustaların "Babadan Oğula" şeklindeki bir mesleki eğitim sistemine sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Doğanay, 1985; Özav, 1996).

Atatürk Üniversitesi bünyesinde 1995 yılında Erzurum'un 125 km. kuzeydoğusunda bulunan Oltu İlçesi'nde tek program ile öğretim hayatına başlamıştır. Yüksekokul'umuz, bugün itibarı ile iki bölüm, 7 program, 700'ün üzerinde öğrencisi, 30'a yakın öğretim üye ve görevlisi ile ISO 9001-200 Hizmet Kalite Ödülü'ne sahip ilk beş Meslek Yüksekokulu içinde yer alan tek Devlet Üniversitesi konumunda olup gelecek seneden itibaren dört bölümde ikinci öğretimine başlamaya hazırlanmaktadır.

Meslek Yüksekokullarının spesifik alanlarda kalifiye ara eleman yetiştirme ana misyonlarının yanı sıra, bulunduğu yöre için en önemli misyonlarından birisi de; yöre işgücü ile eşgüdümlü kalarak problemleri çözümüne katkıda bulunmak, bu alanda lokomotiflik görevi üstlenmektir. Yöre folklor ve ekonomisinde önemli bir yer tutan ancak günümüzde yok olmaya yüz tutmuş yöresel bir değer olan oltutaşının olumsuz ekonomik seyrinin düzeltilmesi amacıyla 1989 yılında kurulmuş olan Oltutaşı Derneği'nin talebi üzerine yüksekokul ve dernekte seri toplantılar düzenlenerek, sektördeki mevcut problemler belirlenmiş, çözümü için yapılabilecekler masaya yatırılmış, yöre sanatkarlarını kalkındırmak amacıyla Avrupa Birliği Hibe Projesi yapılması için kılavuzluk yapılmış, projeyi yürütecek akademisyenler görevlendirilmiş, derneğe ait yaklaşık 9.500 € tutarındaki katılım payının tamamlanmasına yardımcı olunmuştur.

Yürütülen AB Projesi yaklaşık 95.000 € bütçesi ile bütçe sıralamasında EEB Yöresinde Yerel Kalkınma Girişimleri içinde özel sektörde birinci, tamamlanan toplam projeler içinde ise ikinciliği almıştır. Proje ile oltutaşı sanatkarlarının ihtiyacı olan fiziki ortam, bilgi birikimi paylaşımı ve sürdürülebilir şekilde Oltutaşı Sanatı modernize edilerek geliştirilmiş ve Sanatkarları kalkındırılmıştır.

Oltu Taşı Derneği ve Atatürk Üniversitesi Oltu Meslek Yüksek Okulunun ortaklaşa gerçekleştirmiş oldukları "**Oltutaşı Sanatının Modernize Edilerek Geliştirilmesi ve Sanatkarlarının Kalkındırılması**" İsimli, **TR 035.02/LDI-078 No'lu** AB Hibe projesi sonrası, **Proje faydalanıcılarının Proje ile ilgili memnuniyetleri üzerine bir araştırmada** Oltu taşı imalatçısı ve satıcısı olan mağaza sahiplerinin proje öncesi ve sonrası tutumları araştırılmıştır.

2. MATERYAL VE METOD

Araştırmanın ana kütlesini Oltu ilçesindeki Oltutaşı çarşısında bulunan imalatçılar oluşturmaktadır. Araştırmada tam sayım yöntemi kullanılmış, bu çarşıdaki 44 işyeri sahibinin tamamıyla görüşülmüş ve ana kütleye ulaşma başarımı %100'dür. Bu çalışma nicel olup, bilgi toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket soruları Servqual ölçeğinden faydalanılarak hazırlanmış olup (Parasuraman vd., 1985), elde edilen birincil veriler SPSS istatistik paket programında analiz edilerek araştırma sonuçları aşağıda sunulmuştur (Zeithaml vd., 1990).

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Araştırmada; Proje faydalanıcıları konumundaki Oltutaşı Derneği üyeleri, cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, meslekte tecrübe, gelir durumu, işyeri sahipliği, mesleki eğitim kaynağı, proje tecrübeleri ve projenin sektörlerine ve kendilerine katkıları, proje öncesi ve sonrası tutumları gibi demografik özellikleri açılarından anketsel olarak araştırılmış ve ulaşılan sonuçlar özetlenmiştir.

3.1. Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan işyeri sahiplerinin demografik özellikleri araştırılmış ve sonuçlar Tablo.1 de gösterilmiştir.
Araştırmaya katılanların %4.5'u kadın %95.5'i erkektir. Cevaplayıcıların, %15.9'u 18-27 yaş grubunda, %43.2'si 28-37 yaş grubunda, %18.2'si 38-47 yaş grubunda, %18.2'si 48-57 yaş grubunda, %4.5'u ise 58-67 yaş grubunda yer almaktadırlar. Eğitim düzeyleri ise, %36.4'ü ilköğretim %50'si orta öğretim ve %13.6'sı ise yüksek öğretim mezunudur. Cevaplayıcıların %90'ı evli %10'u ise bekârdır. Mesleki tecrübeleri; %25'i 1-10, %47.7'si 11-20, %22.7'si 21-30 ve %4.5'u 31-40 yıl gruplarında yer almaktadır. Gelir gruplarına göre dağılımları ise şu şekildedir; %18.2'si 0-500 YTL, %20.5'i 501-1000 YTL, %56.8'i 1000-1500 YTL ve %4.5'u 1500-2000 YTL gelir grubunda yer almışlardır. Cevaplayıcıların %68.2'sinin işyeri kendilerine ait olup, %31.8'inin işyeri kendilerine ait değildir. Ankete katılanların mesleki eğitimlerinin kaynağına göre dağılımı ise şu şekildedir; %11.4'ü okul, %15.9'u çıraklık ve %72.7'si ise baba mesleği şeklindedir (Tablo 1).

3.2. Proje Tecrübesi

Araştırmaya katılan kişilere, proje deneyimleri, daha önce hibe alma durumları, bu projeyi başkalarına tavsiye etme konusundaki yorumları, projeden fayda elde etmeleri ve üniversitenin desteği konusundaki yorumları sorulmuş ve elde edilen bilgiler Tablo.2'de gösterilmiştir.

Araştırmaya katılanların %11.4'ünün daha önce proje deneyimi var olup, %88.6'sının proje deneyimi bulunmamaktadır. Cevaplayıcılardan hiç biri daha önce proje hibesi almamışlardır. Cevaplayıcıların tamamı, bu tip projeleri başkalarına tavsiye etmektedirler. İmalatçı ve satışçıların tamamı bu projenin faydasını yüksek algılamış olup, üniversite desteğinin de yüksek olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 1: Araştırmanın Ana kütlesini Oluşturan Cevaplayıcıların Demografik Özellikleri

	Sayı. Oran		**Frekans**	**Yüzde (%)**
Demografik Faktörler	Cinsiyet	Kadın	2	4.5
		Erkek	42	95.5
	Yaş	18-27	7	15.9
		28-37	19	43.2
		38-47	8	18.2
		48-57	8	18.2
		58-67	2	4.5
	Eğitim Düzeyleri	İlköğretim	16	36.4
		Orta öğretim	22	50.0
		Yüksek öğretim	6	13.6
	Medeni Durum	Evli	40	90.0
		Bekar	4	10.0
	Meslek Tecrübe Yılı	1-10	11	25.0
		11-20	21	47.7
		21-30	10	22.7
		31-40	2	4.5
	Ailelerin Gelir Grupları	0-500	8	18.2
		501-1000	9	20.5
		1000-1.500	25	56.8
		1.500-2000	2	4.5
	İşyeri Sahipliği	Kendine Ait	30	68.2
		Kendine Ait Değil	14	31.8
	Mesleki Eğitim Kaynağı	Okul	5	11.4
		Çıraklık	7	15.9
		Baba Mesleği	32	72.7
TOPLAM			**44**	**100**

Tablo 2: Cevaplayıcıların Proje İle İlgili Yorumları

	Sayı. Oran		**Frekans**	**Yüzde (%)**
Demografik Faktörler	Proje Deneyimi	Var	5	11.4
		Yok	39	88.6
	Hibe Almış Olma Durumu	Var	0	0.0
		Yok	44	100
	Projeyi Tavsiye Etme Durumu	Evet	44	100
		Hayır	0	0.0
	Projenin Faydası	Yüksek	44	100
		Düşük	0	0.0
	Üniversitenin Desteği	Yüksek	44	100
		Düşük	0	0.00
TOPLAM			**44**	**100**

3.3. Projenin Katkısı: Öncesi ve Sonrası

Araştırmaya katılanlara, projenin katkısının bulunduğu alanlarla ilgili tutumları 5'li likert ölçeğinde sorulmuştur (Lam, 1997; 145-152). Bu tutum sorularının, proje öncesi ve proje sonrasına göre değerlendirilmesi istenmiştir. Proje öncesi tutumlar Tablo.3'de, proje sonrası tutumlar ise Tablo.4'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Cevaplayıcıların Proje Öncesi Tutumları

Değişkenler	**Ortalama**	**St.Sapma**
Takı Tasarımı	2.9545	0.9872
Alet ve Makinelerin Performansı	2.8636	1.1328
İş (Sipariş) Alma Durumu	3.0000	1.0996
İşi Zamanında Yetiştirme Durumu	3.0227	0.8757
Gelir (Kâr) Durumu	3.1364	0.9545
Alet ve Makinelerin Modernizasyonu	3.0222	1.2102
Gelecek İle İlgili Beklentiler	3.1818	1.0404
İş İle İlgili Eğitim Düzeyi	3.5000	1.0890
Yeniliklere Yaklaşım	3.4773	1.2102
Yaratıcılık ve Yenilikçilik Yönü	3.1136	1.1251
Halkın Ürünlere Yönelik Tutumu	3.1818	0.9467
Alet ve Ekipmanın Kullanım Kolaylığı	3.2273	1.1384
İşe Olan İlgi	3.1818	1.1262
Çevredeki İnsanların İşe Gösterdiği Saygı	2.7955	1.0692
Gençlerin İşe Gösterdiği İlgi	3.0909	0.9600
Mesleğe Devam Etme Kararı	3.2500	1.0810
Mesleki Başarı Hakkındaki Düşünceler	3.1818	1.1467
Bu Mesleği Başkalarına Tavsiye Etme	3.6364	0.9423
İşin Fiziki Ortamı	3.7045	0.8234
İşbirliği ve Dayanışma Durumu	3.5682	0.9976
Üretilen Ürünlerin Kalitesi	3.8636	1.1531
Üretimi Gerçekleştirirken Hammadde Zayiatı	3.6136	1.1657
Yeni Ürün Üretme Konusundaki Güven Duygusu	3.6364	0.9904
Çalışırken Moral Durumu	4.0000	1.1411
Teknikleri Uygulama Zorluğu	3.9773	1.1307

Cevaplayıcıların proje öncesi tutumlarının, genel ortalamalarından istatistiki bakımdan farklı olup olmadığını tespit etmek için Z testi yapılmıştır. Tutumlarının grup ortalamasından (3.3273) farklı olup olmadığı incelenmiş, 0.05 önem düzeyinde, 25 ifadeden 5'inin istatistiki bakımdan farklı olduğu görülmüştür. Bunlardan 2'si grup ortalamasının üstünde, diğerleri ise altında yer almıştır. Sonuçlara göre, cevaplayıcıların proje öncesi yukarıda belirtilen ifadelere yönelik tutumlarından, çalışırken moral durumu ve teknikleri uygulama zorluğu ifadelerine yönelik olumlu tutum sergiledikleri görülmüştür. Takı tasarımı, alet ve makinelerin performansı ve çevredeki insanların işe gösterdiği saygı konularında tüketicilerin genel tutum ortalamasının altında, yani olumsuz tutum sergiledikleri görülmüştür. Diğer 20 ifadeye yönelik olarak kararsız bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Dolayısıyla, cevaplayıcıların proje öncesi tutumlarının çoğunluğunun olumsuz ve kararsız olduğu görülmüştür.

Tablo 4: Cevaplayıcıların Proje Sonrası Tutumları

Değişkenler	**Ortalama**	**St.Sapma**
Takı Tasarımı	4,4091	0,5834
Alet ve Makinelerin Performansı	4,2500	0,6514
İş (Sipariş) Alma Durumu	4,1591	0,6078
İşi Zamanında Yetiştirme Durumu	4,3182	0,6742
Gelir (Kâr) Durumu	4,3182	0,6387
Alet ve Makinelerin Modernizasyonu	4,2045	0,6317
Gelecek İle İlgili Beklentiler	4,3182	0,6012
İş İle İlgili Eğitim Düzeyi	4,3409	0,6078
Yeniliklere Yaklaşım	4,3864	0,5793
Yaratıcılık ve Yenilikçilik Yönü	4,2500	0,6147
Halkın Ürünlere Yönelik Tutumu	4,2273	0,6047
Alet ve Ekipmanın Kullanım Kolaylığı	4,2045	0,5937
İşe Olan İlgi	4,2955	0,5532
Çevredeki İnsanların İşe Gösterdiği Saygı	4,0682	0,9250
Gençlerin İşe Gösterdiği İlgi	4,2273	0,6420
Mesleğe Devam Etme Kararı	4,2500	0,5756
Mesleki Başarı Hakkındaki Düşünceler	4,2500	0,5757
Bu Mesleği Başkalarına Tavsiye Etme	4,2500	0,4882
İşin Fiziki Ortamı	4,2273	0,6047
İşbirliği ve Dayanışma Durumu	4,2273	0,4756
Üretilen Ürünlerin Kalitesi	4,2727	0,5852
Üretimi Gerçekleştirirken Hammadde Zayiatı	4,0455	0,0332
Yeni Ürün Üretme Konusundaki Güven Duygusu	4,2955	0,6317
Çalışırken Moral Durumu	4,2045	0,5532
Teknikleri Uygulama Zorluğu	4,2045	0,5532

Cevaplayıcıların proje sonrası tutumlarının, genel ortalamalarından istatistiki bakımdan farklı olup olmadığını tespit etmek için Z testi yapılmıştır. Tutumlarının grup ortalamasından (4.2482) farklı olup olmadığı incelenmiş, 0.05 önem düzeyinde, 25 ifadeden 12'sinin istatistiki bakımdan farklı olduğu görülmüştür. Bunlardan 12'si grup ortalamasının üstünde, diğerleri ise kararsız tutum aralığında yer almıştır. Olumsuz tutum gösteren değişken bulunmamaktadır. Proje sonrası grup ortalaması ile proje öncesi grup ortalaması arasında (4.2482-3.3273) ciddi bir yükseliş olduğu görülmektedir. Değişkenlerin yorumundan önce de genel olarak proje sonrası büyük bir iyileşme olduğu görülmektedir.

Sonuçlara göre, cevaplayıcıların proje öncesi yukarıda belirtilen ifadelere yönelik tutumlarından: takı tasarımı, alet ve makinelerin performansı, işi zamanında yetiştirme durumu, gelir (kâr) durumu, gelecek ile ilgili beklentiler, yeniliklere yaklaşım, işe olan ilgi, mesleğe devam etme konusundaki karar, mesleki başarı hakkındaki düşünceler, mesleği başkalarına tavsiye etme durumu, yeni ürün üretme konusundaki güven ve üretilen ürünlerin kalitesine ifadelerine yönelik olumlu tutum sergiledikleri görülmüştür. Diğer konularda ise tüketicilerin kararsız bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Ancak, bu kararsızlık değişkenlerin kendi içlerindeki değerlendirmedir. Ortalamalardan da görüleceği üzere bütün değişkenlere yönelik tutum ortalamaları 4'ün üzerinde çıkmıştır. Bu grupta olumsuz tutum görülmemiştir. Dolayısıyla, cevaplayıcıların proje sonrası tutumlarının çoğunluğunun olumlu olduğu görülmüştür.

Cevaplayıcıların demografik değişkenleri ve proje öncesi-sonrası tutumları arasında ilişki olup olmadığı belirlenmek üzere, korelasyon analizi yapılmış, ancak herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

4. SONUÇLAR

Araştırmaya katılanların %95.5'i erkek olup en çok kişinin (%43.2)'si yer aldığı yaş grubu 28-37 yaş grubudur. Bu dağılım, bu meslekle uğraşan hali hazırdaki kişilerin genç erkeklerden oluştuğunu göstermektedir. Eğitim düzeylerine bakıldığında büyük çoğunluğun (%50) lise mezunu olduğu görülmektedir. Cevaplayıcıların %90'ı evli olup, Mesleki tecrübe bakımından en büyük grup %47.7 ile 11-20 yıl grubundadır. Cevaplayıcıların gelir durumlarına bakıldığında en büyük pay %56.8 ile 1000-1500 YTL arasındadır.

Cevaplayıcıların %68.2'sinin işyeri kendilerine aittir. Gelir durumları ve işyeri sahiplikleri de göz önünde bulundurulduğunda, projenin sürdürülebilirliğinin başarılı olacağı görülmektedir. Araştırmaya katılanların %88.6'sının proje daha önce proje deneyimi bulunmamaktadır ve hiç biri hibe almamıştır. Cevaplayıcıların bu tip projeleri başkalarına tavsiye etme oranının %100 oluşu, projeden ne kadar memnun olduklarını göstermektedir. Projeden elde ettikleri fayda sorusuna hepsinin yüksek cevap vermesi ve proje ortağı Üniversitenin desteğini de yüksek algılamaları, ilk proje ve hibe deneyimleri olması bakımından oldukça önemli ve anlamlı bir sonuçtur diyebiliriz.

Araştırmaya katılanlardan, projenin katkısının bulunduğu alanları proje öncesi ve proje sonrasına göre değerlendirmeleri istenmiştir. Cevaplayıcıların proje öncesi tutumlarının, genel ortalaması 3.3273 bulunmuştur. Proje sonrası genel ortalama ise 4.2482'dir. Proje uygulamaya girdikten sonra, faydalanıcıların tutum ortalamalarındaki açık yükseliş, projenin faydalı ve başarısının yüksek olduğu konusunda yeterli ipuçlarını vermektedir. Yine, proje öncesi tutumlarda, istatistiki bakımdan olumsuz tutumlar olmasına rağmen, proje sonrası tutumlarda olumsuz tutuma rastlanmamıştır. Bütün değişkenlerin tutum ortalamalarının 4'ün üzerinde olması, proje sonrası başarım konusunda yine açık sonuç olarak değerlendirilebilir.
Hem proje öncesi hem de proje sonrası tutum değerlendirmeleri ile demografik değişkenler arasındaki ilişkileri tespit etmek üzere yapılan korelasyon analizinde herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu durum, yaş, cinsiyet, gelir gibi demografik özellikler bakımından hiçbir farklılık olmadan herkesin proje öncesinde olumsuz tutum sergilediği, proje sonrasında da olumlu tutum sergilediklerini göstermektedir.

Bu sonuçlar ışığında, şu önerilerde bulunulabilir;
Avrupa Birliği projesinin sağlamış olduğu ekonomik ve diğer faydaları, faydalanıcı grup açısından olumlu algılanmıştır. Proje ekibi etkin çalışmış ve verimlilik oldukça yüksek gerçekleşmiştir. Özellikle üniversite işbirliğinin olması ve projede üniversite elemanlarının görev almasının proje başarımına olumlu katkılar sağladığı düşünülmektedir. Daha sonraki projelerde, Üniversite elemanlarının çalışma grubuna dahil edilmesinin önemli bir başarım kriteri olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Kalkınmada öncelikli yörelerde, bu tip projelerin ilk kez alınıyor olması ve deneyimin ilk olması, bu yöredeki kişilerin projelere daha olumlu baktığı ve başarım için büyük bir çaba gösterdikleri düşünülmektedir. Bu tip projelerin bu yörede daha da yaygınlaştırılmasının uygun olduğu söylenebilir. Çünkü bu projeye olumlu bakan ve sonuçlarından tatmin olmuş bir hedef kitlenin, bir sonraki projede daha bilinçli ve daha iyi motive olmuş bir şekilde çalışacağı düşünülmektedir.

Oltu ilçesi, yer altı zenginlikleri bakımından oldukça iyi bir potansiyele sahiptir. Kaynakların daha da verimli bir şekilde değerlendirilmesi için, finansman ihtiyacı bulunmaktadır. Yöre halkının kaynakları değerlendirme konusundaki bilinçli ve hevesli yaklaşımı sayesinde kendilerine verilecek finansmanı çok iyi değerlendireceklerine inanılmaktadır. İklim koşulları ve alt yapı kısıtlaması nedeniyle sanayi alanında yatırımların yapılmasının zor olması, bu yörede iyi yatırımların ancak mevcut kaynakların değerlendirilmesine yönelik yatırım yapılmasını gerektirmektedir. Yörenin kalkınabilmesi, benzer projeler aracılığıyla sağlanacak destekle mümkün olabilecektir. Yukarıda da belirtildiği gibi, yöre halkının da proje bilincine ulaşmış olması nedeniyle, projelere hız verilmesi ve halkın teşvik edilmesinin yerinde bir karar olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Atalay, İ, (1982), "Oltu Çayı Havzası'nın Fiziki Coğrafyası ve Amenajmanı", Ege Üni., Sos. Bil. Fak. Yayın No:l l, İzmir.

Çil, V., (1996), "Oltu Çayı Havzası'nın Kıymetli, Yarı Kıymetli ve Yapı Malzemesi Doğal Taş Potansiyelinin Tespiti Ön Araştırma Raporu", Atatürk Üni. Oltu Mes.Yük. Okulu Taş ve Metal İşlemeciliği Programı Ön Araştırma Raporu, Erzurum.

Çil, V., (1997), "Oltu Yöresi Yarı Değerli-Değerli Süstaşları", T.C. Kültür Bakanlığı D-8 Ülkeleri Kültür ve Sanat Şöleni Geleneksel Takı Sempozyumu Araştırma Bildirisi, İstanbul.

Doğanay, H., (1983), "Erzurum'un Şehirsel Fonksiyonları ve Başlıca Planlama Sorunları"; Atatürk Üni. Fen-Ed. Fak. Coğrafya Bölümü Doçentlik Tezi, Erzurum.

Doğanay, H., (1985), "Erzurum'da Oltutaşı İşlemeciliği"; Dokuz Eylül Üni. Güz. San. Fak. Yayın No: 25, İzmir, 1985.

Hatipoğlu, M., (1991), "Süstaşları"; Dokuz Eylül Üni. İzmir MYO. Taş ve Metal İşlemeciliği Programı Ders Notu, İzmir.

M.T.A., (1991), "Erzurum-Oltu, Baklaya, Karakütük ve Sütkans Sahalarına ait Kömür Jeolojisi Raporu"; MTA Yayınları, Ankara, 1991.

Parasuraman, A., Zeithaml, V.A., Berry, L.L. (1985), "A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research", Journal of Marketting, vol. 49, 41-50

Özav, L., (1996), "Oltu'nun Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası"; Atatürk Üni. Sos. Bil. Ens. Coğrafya Bilim Dalı Doktora Tezi, Erzurum.

Zeithaml, Valarie A., Parasuraman, A., Berry, Leonard L. (1990), "Delivering Quality Service: Balancing Customer Perceptions and Expectation, Free Press, USA.

"ZAMANIN SAHİPLERİ" ANADOLU SELÇUKLU DÖNEMİ ÇİNİ VE SERAMİKLERİNİN GÜNÜMÜZE YANSIMALARI

"THE OWNERS OF THE TIME" THE PERIOD OF ANATOLIAN SELJUKS TILE AND CERAMICS OVER TODAY'S REFLECTION

Sezin ERBİL KARA*

ABSTRACT

In the development of productivity of human history shaped in the light of ancient mythos, Anatolian Seljuks, which presented us original forms through a visual explanation for two hundred years adorned their civilizations with the world of the utmost rich icons.

In this scape, we were highly directed with reflection and productivity of figurative elements over Anatolian Seljuks' art. We tried to approach from a different point of view determining elements of composition, motif and figure using in openwork technique which practised in ceramics in that period's tile.

Key words: Anatolian Seljuks, openwork technique, mythos

ÖZET

İnsanlığın tarihsel kültür evrimliliği sürecinde özgün biçimleri görsel bir anlatımla bize sunan Anadolu Selçukluları çok eski mitosların ışığında biçimlenen uygarlıklarını alabildiğine zengin imgeler dünyası ile süslemişlerdir.

Bu kapsamda figüratif ögelerin Anadolu Selçuklu sanatı üzerine yansımaları ve etkileri çalışmamıza büyük ölçüde yön vermiştir. Dönemin figür, motif ve kompozisyon özelliklerinin değerlendirilmesi yapılarak teknik açıdan bu dönem çinilerini seramikte yüzey değerlendirilmesi olarak uygulanan ajur tekniğini de kullanarak Anadolu Selçuklu sanatına farklı bir açıdan yaklaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Anadolu Selçukluları, ajur tekniği, mitos

* Öğr. Grv., Dumlupınar Üniversitesi KMYO, sezin-erbil@hotmail.com

1-GİRİŞ

Anadolu Selçuklu çini ve seramik sanatının sınırlarını çizmek, kapsam ve tanımlamalarını belirlemek oldukça güçtür. Anadolu Selçuklu sanatı belli bir dönemi kapsamasına karşın, köken ve tarihsel gelişimine bakıldığında aslında pek çok uygarlığın etkisi altında gelişerek olgunlaşmıştır. Anadolu Selçukluları'nın sosyo-kültürel etkileşimleri, teknik bilgilenmeleri, yaşayış biçimleri, düşünce seviyeleri, dünya görüşleri, estetik anlayışları sanatlarının önemli etkenleridir. Anadolu Selçuklu çini ve seramik sanatının kökenindeki mitolojik biçimsellik ve kompozisyonlardaki düzenlemenin soyut bir ruhla kullanışı bu çalışmanın en önemli çıkış noktasını oluşturmuştur. Anadolu Selçuklu sanatının kimliğinin oluşmasındaki önemli başlıklar konu, köken, tarihsel gelişim, teknik, biçim, desen ve kompozisyon olarak ele alınmıştır.
Dönemin stilize insan ve hayvan figürleri üç boyutlu formlara soyut bir yaklaşımla, estetiksel tekniğe bağlı aktarılmaya çalışılmıştır. Figür, motif, kompozisyon biçimselliği yakalanarak, dekoratif unsurlu figüratif formlar oluşturulmuştur. Kullanılan tekniklerin araştırılması yapılmış, hamur, sır yapısı üzerine çok sayıda deneme yapılmış ve doğru uygulama tekniğine ulaşılmıştır.

2-ÇALIŞMA YÖNTEMİ

İslam sanatı içerisinde geleneksel bir yapılanma içeren minyatür sanatı, bir betimleme yasağının gölgesinde gelişmeye çalışmıştır. Perspektife yer verilmeyen insan ve hayvan betimlemesindeki yansıma, belki de Anadolu Selçuklu çini ve seramiklerinin bu kadar özgün olmasının nedenleri arasında gösterilebilinir. İki yüzyıllık sosyo-kültürel yapısı ile birlikte oluşturduğu ve günümüze kadar örnekler kapsamında Anadolu Selçuklu sanatı irdelenmiştir. Çalışmada yurt içi ve yurt dışı literatürde yer alan ve konunun içerik olarak detaylandırıldığı kaynaklar taranmış, müzelerde ve özel koleksiyonlarda yer alan eserler incelenmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında, farklı kültürlerin etkisi altında kalan Anadolu Selçuklu sanatının kendisine özgü pek çok üslubu barındırdığı bilindiğinden, bu üsluplardaki desen, biçim, motif ve kompozisyon ilişkileri de incelenmiştir. Bu etkileşimin sonucu olarak Anadolu Selçuklu insan ve hayvan betimlemelerine farklı bir yöntem ile yaklaşılmıştır.

3-ÇALIŞMA TEKNİĞİ

Üç boyuta aktarılan bu betimlemelerde ajur tekniğini de kullanılarak çalışmanın çerçevesi oluşturulmuştur. Seramik yüzey değerlendirme yöntemlerinden birisi olan ajur tekniği; İngilizce "open-work", Almanca "durchhbrochene wand, fensterwand, fensterfassade" sözcükleriyle isimlendirilmektedir. Kumaş, mermer, metal, ahşap ve seramik malzemeyi, çeşitli kesici aletlerle kafes gibi delikler açarak, boşluk bırakmak suretiyle yapılan süslemeye ajur tekniği denmektedir. Kesme ve kafes oyma dekorasyon salt ışık kaynağını yansıtan formlar halinde kalmayıp işlevsel alanlarda da kullanılmıştır.
Ajur tekniği uygulamasından önce biçimlenecek forma uygun olan hamur seçilmiştir. Seçilen hamurun cinsi ve dayanıklılığına ve pekiştirme yeteneği yüksek hamurlar seçilmesine dikkat edilmiştir. Diğer bir deyişle, hamur ince öğütüldüğünde delik açma aşamasında yüzey üzerine yapılan işlemi kolaylaştıracaktır. Hamur yüzeyinde açılan delikler için özel sivri uçlu bıçaklar kullanılmıştır. Standart büyüklükte delikler açabilmek için kullanılan metalden özel uçları olan şablon bıçaklar yapılan işlemi kolaylaştırmıştır. Şekillendirme aşamasından sonra deri

sertliğine gelen hamur ajur tekniği ile dekorlanmıştır. Ajur tekniğinin uygulandığı yüzeyde açılan deliklerin dengeli ve formun yüzeyinde eşit dağılmasına özen gösterilmiş, aksi durumda eşit dağılmayan delikler deformasyonlara neden olabilmekte; üç boyutlu formda hassas bir çalışma gerektiren ajur tekniği açılan boşluklar nedeniyle risk taşıma özelliği unutulmamıştır.
Ajurlama aşamasına geçmeden önce tasarlanan dekor, hamura aktarılmıştır. Saptanan bölgeler ajur tekniği kullanılarak kesilmiştir. Bu kesme işlemi deformasyonlar olamaması için hamur kıvamı yumuşakken gerçekleştirilmiştir. Kuruma aşamasında ise, kurumanın yüzey üzerinde eşit olması için nemin yavaş atılması sağlanmıştır. Çünkü her aşamasında çalışması zor ve zahmetli olan ajur tekniğinde kırılma riski en fazla kurutma sırasında olmaktadır. Bu yüzden hamurun özelliklerinin çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Kurutma sırasında birkaç gün yapılan çalışma iyice kapatılarak kurutma sağlanmıştır. Kuruma işleminden sonra ajurlu formun pişme derecesi belirlenmiştir. Bu aşamada kullanılan hamurun özelliklerine dikkate alınmıştır. Çalışmanın deforme olmaması için fırınlama sırasında destekler yapılmıştır. Öte yandan dekorda bulunan hareketli olan yüzeylerde daha sade tek renkli sırlar kullanılmasına da aynı bir özen gösterilmiştir.

4-ÇALIŞMADA YENİ UYGULAMALAR

Çalışmaya yeni uygulamalar, Anadolu Selçuklu dönemine ait simge ve kavramlar resimsel bir etkileşimle formlara ve yüzeylere aktarılmıştır. Simgesel figürlerin görüldüğü Kubad Abad Sarayı'ndaki sır altı çiniler örnek oluşturmuştur. Çalışmanın başlangıcında teknik kısımda belirtildiği gibi, karşılaşılabilecek zorlukların çözümlenmesi için düz seramikler üzerinde plaka yöntemini kullanılarak örnekler yapılmıştır. Düz seramik yüzeylerde hem ajur dekorlama tekniği, hem de sır altı tekniği bir arada kullanılmıştır. Figürler için yer yer kabartma dekorlar çalışmaya boyut getirmiştir. Ajurlu alanlarda geometrik geçmeler ve rumi motifler kullanılmıştır. Çalışmanın yüzeyinde çini astarı kullanılarak bisküvi pişirimi 1000 C'de yapılmıştır. Anadolu Selçuklu çini örneklerindeki insan figürleri betimlenerek sır altına uygulanmıştır. Şeffaf sırla sırlanarak 870 C'de pişirilmiştir.

Çalışmada üç boyutlu figüratif formlarda kullanılan siren, ejder ve kentavros figürlerinin olağanüstü güçleri simgelemiştir. Günümüze kadar gelen bu etnik hafıza ister istemez figüratif formlarımızın anlatımını da etkilemiştir. Uygulamada siren figürü, güvercine benzer şişkin gövdesi, Asya tiplemeleri yüz yapısı, kanatları gövdesine yapışık, başında tacı ile üç boyuta aktarılmıştır (Bkz. Ek Resim 1).

Resim 1: Siren Figürü

Anadolu Selçuklu örneklerinde daha çok insan başlı aslan figürü olarak görülen sfenkslerin, uygulanan figüratif formda üst kısmı insan, alt kısmı at biçiminde betimlenen kevtavrosun kuyruğunda ejder figürü oluşturulmuştur (Bkz. Resim 2).

Resim 2: Sfenks Figürü

Ejder figürü üç boyutlu formda kıvrılarak giden uzun gövdesi, çift başı ile uygulanmıştır. Figüratif formlarda ajur tekniği için rumi motifi etkin olarak uygulanmıştır.

Kompozisyonlarda rumi motifleri simetrik ve merkez çıkışlıdır. Ejder figüründe formun yüzeyinde av hayvanları kabartma dekor yöntemiyle betimlenmiştir (Bkz. Resim 3).

Resim 3: Ejder Figürü

Yapılan uygulamalarda elle şekillendirme yöntemi kullanılmıştır. Şekillendirmede kullanılan hamur ince taneli şamottur. Hamur şekillendirme aşamasına geçilmeden önce iyice sıkıştırılıp yoğrulmuştur. Hamurun içinde kalan havanın çıkarılarak şekillendirme kıvamına gelmesi sağlanmıştır. Elle şekillendirme yöntemi olarak çimdik ve plaka yöntemi uygulanmıştır.
Uygulanan figüratif formlarda ajur aşamasına geçmeden önce düşünülen dekor, forma aktarılmıştır. Aktarılan dekorlardan çıkartılması düşünülen bölgeler deri sertliği kıvamındaki hamurdan kesilerek çıkartılmıştır. Hamur kıvamında ajurlanmaz ise form yüzeyinde ve an gövde de deformasyonlara neden olacağından hamurun kıvamı ayarlanmıştır. Ajur form üzerinde orantılı dağıtılmıştır. Ajurlanan gövdeden kesilen hamur parçalar ayrıldıktan sonra yüzeyde kalan çapaklar temizlenerek rötuş yapılmıştır. Dekor işlemi tamamlanan figür

uygulamalarının kurutulması yavaş ve dikkatli olmuştur. Ani kurumaları ve çatlamaları önlemek için uygulanan formlar 2-3 hafta kadar kurutulmuştur. Yer yer kullanılan kabartmalara ve ajurlu yüzeylerdeki motiflere bisküvi pişili yapılmadan önce çini astarı uygulanmıştır. Fırça yardımı ile sürülen astar yer yer silinerek eski bir görünüm verilmeye çalışılmıştır. Kuruma işlemi tamamlanan formlar bisküvi pişimi 1000 C'de yapılmıştır. Bisküvi pişirimi yapılan formların yüzeyine hamurun rengini koyulaştırmak için kırmızı çamur sürülmüştür. Kırmızı çamur üzerine bakır oksit uygulanmıştır. Bakır oksit yine yer yer silinmiş, şeffaf sır uygulaması yapılmıştır. Formlar üzerindeki ajurlu alanlar hazırlanan turkuvaz sırla sırlanmıştır. Sırlı pişirim 870 C'de yapılmıştır. Sır üstü altın uygulaması ize üçüncü pişirim 510 C'de yapılmıştır.

5-SONUÇLAR

Anadolu Selçuklu çini ve seramik sanatının tarihsel gelişim süreci içerisinde çok detaylı ve kapsamlı olduğu anlaşılmıştır. Yaşadıkları bölgelerdeki uygarlıkların üslup, akım ve biçim örgülerini de çok iyi sentezledikleri görülmüştür. Anadolu Selçuklu sosyo-kültürel yapısı değişime karşı direnç göstermiştir. Geleneklerine karşı gösterdikleri bu bağlılık ve direnç, Anadolu Selçuklu dönemindeki çini ve seramik sanatına değişmeden aktarılmıştır. Dönemin çinileri daha çok saray ve dini mimaride etkin olmuş, seramikler ise, zengin üsluplarına karşın az sayıda örneklenmiştir. Bu teknik ve üslup bakımından bu dönem çini ve seramikleri incelenmiştir. Motif ve kompozisyon özellikleri detaylı incelenmiş, kendi gelişim süreci içerisinde bitkisel ve figüratif motiflerin desen anlayışı ele alınmıştır. Motiflerin biçim özellikleri üslupların üretim evrelerini vurgulamıştır. Biçim ve teknik bağlantılı olarak gelişen kompozisyonlarda genellikle figürlerin serbest veya simetrik yerleşildiği izlenmektedir. Çini ve seramik yüzeylerindeki figürlü betimlemelerin görsel ve algısal biçimlenişleri Anadolu Selçukluların sanat geleneklerini yansıtacak kadar etkin ve naiftir.

Teknik olarak incelediğimiz büyük Anadolu Selçukluları'nda görülen ajur tekniğinin Anadolu Selçuklu dönemi seramiklerinde yaygın üretiminin olmadığı anlaşılmıştır. Büyük Selçuklu dönemi ajurlu örneklerinde figür ve bitkisel bezemeler kullanılmıştır. Formlara uygulanan bezemeler siyah renk ile betimlenmiş ve sır olarak da şeffaf turkuvaz sır kullanılmıştır.

Uygulamalarımızda önemli ölçüde etkin olan ajur tekniği detaylı olarak araştırılıp incelendikten sonra bu tekniğin uygulamalarına geçilmiştir. Bazı teknik detaylar uygulama aşamasında denemelerle anlaşılmıştır. Deneme çalışmalarından sonra üç boyuta aktarılan figüratif formlar serbest şekillendirme yöntemiyle uygulanmıştır. Ajur tekniğinin uygulandığı bazı bölgelerinde kabartmalı dekor tekniğine de yer verilmiştir. Uygulanan formlar üzerinde kullanılan sırların hazırlanması aşamasında çok sayıda yapılan sır denemeleri sonucunda sır rengi turkuvaz olarak uygulanmıştır.

Asıl ve gerçek dışında, masal, doğa-üstü oluşumların karşısında insanın var olanı açıklama, ona anlam verme ve hatta onu tekrar yaratıp kimlik kazandırma çabası soyutlamayı doğurmuştur. Soyut kavramlar zamanla görsel anlatım diliyle elle tutulur kavramlara dönüştürülerek somutlaştırılmıştır. İşte bu doğrultuda hayal ve düş dünyasının vazgeçilmez unsurları olan siren, ejder ve kentavros figürleri Anadolu Selçuklu sanatı etkisinde üç boyuta aktarılmıştır. Teknik aşamalar çözümlenerek etkin bir görsel anlatım yakalanmaya çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

Aktaş, M., (1999), Seramik Yüzey Değerlendirmesinde Ajur Yöntemi – yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Altun, M., (2000), Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü, İstanbul Kıymetler Borsası.

Arık, R., (2000), Kubad Abad, T.İ.B., Mas Mat., İstanbul.

Bakır, S.T., (1999), İznik Çinileri ve Gülbenkyan Koleksiyonu, Kültür Bakanlığı, Ankara.

Bakır, S. T., (2004), "Osmanlı Hayvan Figürleri", Seramik, İstanbul.

Çaycı, A., (2001), Anadolu Selçuklu Sanatı'nda Gezegen ve Burç Tasvirleri, Kültür Bakanlığı, Ankara.

Çoruhlu, Y., (1995), Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi, Seyran Kitapevi, İstanbul.

Çoruhlu, Y., (2000), Türk Mitolojisinin Anahatları, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Esin, E., (2003), Türk Sanatında İkonografik Motifler, Kasalcı Yayınevi, İstanbul.

Fevervari, G., (2000), Islamic World, New York.

Köse, T.; (1999), Seramik Terimleri, Arkeoloji ve sanat Yyaınları, knaat Matbaası, İstanbul.

Kuban, D.,(2002), Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Kuban, D., (2003), Divriği Mucizesi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Merçil, E., (2001), "Anadolu Selçukluları", Anadolu'da Selçuklu Çağı Sanatı ve Alaeddin Keykubad, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Mülayim, S., (1996), "Selçuklu Aydınlığı", Selçuklu Sanatı, Kültür Bakanlığı, Ankara.

Mülayim, S., (1999), Değişimin Tanıkları, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Öney, G., (1976), "Büyük Selçuklu Devri Mimarilerinde Süsleme", Kültür-Sanat, İstanbul.

Öney, G., (1976), Türk Çini Sanatı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Öney, G., (1992), Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları, Maden Sanatı, İş Bankası Yayınları, Doğuş Mat., Ankara.

Sevim, S.S., (2003), Seramik Dekorları, A. Ü. Yayınları No.:30, Eskişehir.